De Belgische Illustratie. Jaargang 1

bron
De Belgische Illustratie. Jaargang 1. De Belgische Illustratie, Antwerpen 1868-1869

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_bel014186801_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

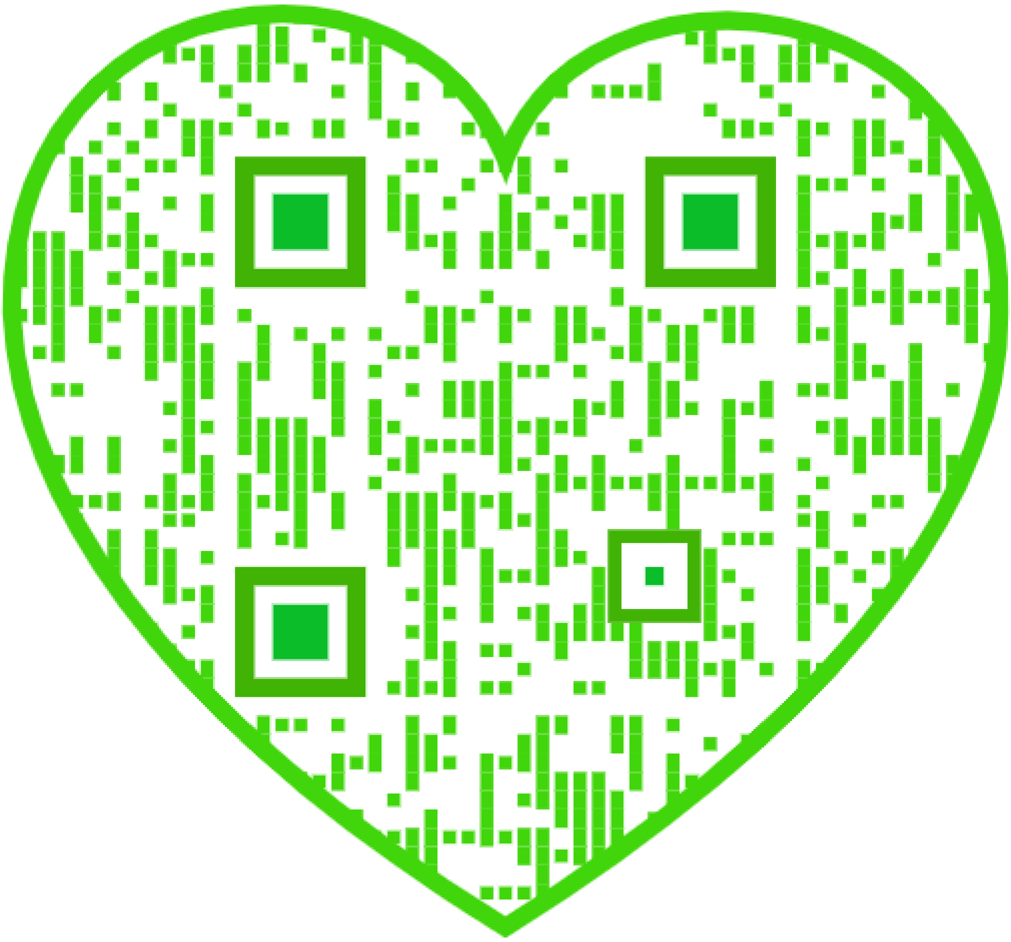

[Nummer 1]

Aan den Lezer.

De *Belgische Illustratie* doet haren eersten stap in de wereld, verzekerd dat haar in elken Vlaamschenhuiskring een goed onthaal zal te beurt vallen, omdat zij aan eene wezenlijke behoefte in onzen tijd voldoet.

Zij komt als eenevriendschappelijke bezoekster, met den schoot vol bloemen, wijd en zijd geplukt en die ze voor het vlaamsch gezin op de huistafel uitspreidt: prachtige bloemen, gegaard op het veld van knust, wetenschap en geschiedenis.

Dat men voor haar de deur opene en geene de minste achterdocht koestere. Wat echt neêrduitsch zegt te zijn - en dàt is zij - weert datgene wat eigen zeden zou kunnen vergiftigen of bezoedelen.

Nog is de bezoekster jong; nog kunnen hare eerste stappen wankelend zijn; maar tijd en ondervinding zijn groote leermeesters en wij hebben het vertrouwen dat zij welhaast het moeilijkst publiek voor zich zal innemen.

Eene blijde toekomst.

De gravure naast deze regelen geplaatst, is een treffend beeld van de *Illustratie* zelve; het kind is de hoop, de toekomst; de moeder is de geest van ons werk; want even als zij, willen wij zoo veel als het in ons vermogen is, bijdragen om het kwijnende familieleven in België op te beuren, door jong en oud aan de altijd gezellige huistafel te boeien.

Het familie-leven is de bron van alle maatschappelijk bestaan. Wie dit leven in den oprechten zin des woords bezit, is ook verkleefd aan alle traditiën, hem

door zijne ouders achtergelaten; hij is gehecht aan zijne taal, aan de oude zeden, aan het vaderlijk geloof.

Dat de moeder, die wezenlijke ziel van het familieleven, dan ook dáár de beschermster zij van onzen eersten stap; dat zij ons welkom heete in haren kring, dien wij zullen veraangenamen, door de wonderen des Hemels en de wonderen der menschen aanschouwelijk, en voor allen bevattelijk te maken.

Leven om leven.

De dag liep ten einde; dikke wolken vlogen door het luchtruim en zonden nu en dan groote regenvlagen naar de zee, die het zeenwsche strand bespoelde en nu door den storm beroerd werd. Het weder was den ganschen dag zeer onstuimig geweest, en hoe meer de avond naderde, des te scherper floot de wind over de watervlakte, en verhieven de golven zich met grootere kracht uit de afgronden. Een aantal menschen, ongevoelig voor storm en regen, stond op het zeestrand en blikte in de verte op een punt, dat aller aandacht sedert geruimen tijd bezig hield; het waren meest visschers. zeelieden, loodsen, die met hunne vrouwen en kinderen het naburige dorp bewoonden. In de eerste rij stond een oud, eenoogig man, die door eenen stok in het gaan ondersteund werd; zijne versleten matrozen-kleeding getuigde van zijn vroeger beroep en zijne tegenwoordige armoede; op zijn gelaat was een groot litteeken, dat aan eene vroeger bekomen wond herinnerde. Zijn één oog was onafgewend van het genoemde punt; nu en dan schudde hij het hoofd ten teeken van moedeloosheid, tot hij op eens uitriep: ‘daar is geen redden aan: de kast blijft op de plaats!’

‘Reddeloos verloren,’ vervolgde een ander. ‘ik geef haar nog tien minuten.’

‘Maar ik zie geen levende ziel op het schip; het volk schijnt het verlaten te hebben,’ hernam de eenoogige.

‘Als ge twee oogen hadt, zoudt gij beter zien, spotte een jong zeeman, ‘ik tel vijf mannen op het dek; zij begrijpen hunnen toestand, want radeloos loopen zij door elkander. - Zie, zij laten een boot in zee, een wezenlijke nootendop! Zij werken naar de kust - o hemel, die golf zal hen begraven - daar zit het schip!....’

Het duurde niet lang of het vaartuig was in stukken geslagen, welke laatste als beelden der vergankelijkheid over de golven dreven; de boot kwam nog een paar malen te voorschijn; daarop scheen zij door den storm van de kust afgeslagen te worden, en weinige oogenblikken later verdween zij uit het gezicht.

‘God moge hen genadig zijn, sprak de oude man, terwijl hij zich omkeerde om zich naar huis te begeven.

‘Zij zullen er het leven wel afbrengen, hunne boot schijnt sterk te zijn,’ hernam de matroos, ‘maar ik sidder als ik denk wat zij dezen nacht te lijden zullen hebben.’

‘En wat gevaarlijks zit daarin, in een goede boot eenigen tijd op zee te zwalken! Neen, dan heb ik iets anders ondervonden! antwoordde de oude, terwijl hij stil stond. ‘'t Is kinderspel wat wij daar gezien hebben; de ramp is gansch niet onherstelbaar; de assurantiekas toch zorgt voor een ander schip; maar als de mensch het leven verliest, wat zeg ik, als men zijn broeder moet vermoorden om het eigen leven te redden - o God! dat ongeluk is nimmer te herstellen;’ dit zeggende droogde hij de tranen weg, die zijn oog ontsprongen.

‘Wat, zijn broeder vermoorden!’ riep men van verschillende kanten, ‘en hebt gij dergelijk tooneel bijgewoond?’

'Dat heb ik,' antwoordde de eens zoo ruwe zeeman, nu zoo gevoelig als een kind.

'Verhaal ons dat voorval,' riep een visscher, 'het weder heldert een weinig op, en de regen schijnt opgehouden.'

De oude toonde zich bereid, zette zich op een grooten steen neder, leunde met beide handen op zijn krukje, waarna alle aanwezigen zich met zichtbare nieuwsgierigheid rond hem verzamelden. Daarna begon hij te vertellen:

'Twaalf jaren geleden maakte ik als eerste matroos een reis mede naar de Oost op een koopvaardijvaarder, die met Europeesche waren uitging om koffij, suiker en tin terug te brengen. Het bootsvolk bestond uit dertig man, de drie scheepsjongens niet meêgerekend. Wij zeilden met goeden wind uit, doch waren nog niet door het kanaal, wanneer de duivel ons een loozen trek speelde. Het was tegen den avond, toen een van het volk op eens riep, 'brand!' Het bloed stolde ons in het lijf; gij, die met de zee bekend zijt, kunt begrijpen wat dat enkele woord op eene ekwipagie kan uitwerken.

'Brand?' antwoordde de kapitein, terwijl men aan den toon, waarop hij sprak, kon hooren dat hij sidderde, 'waar?'

'In het onderste ruim, kapitein, in de kolen!'

'Op hetzelfde oogenblik drong er een verstikkende en stinkende rook naar boven, die ons een oogenblik belette elkander te zien. De kapitein gaf bevel om te pompen, terwijl eenige mannen werden aangewezen om met emmers water in het ruim te werpen. Inmiddels zat hij zelf niet stil. 'Helpt, jongens vooruit,' riep hij met donderende stem, 'de lading over boord! Nog hebben wij kans op redding! Als het vuur de balen en de olievaten bereikt, dan zijn wij verloren! daarom, allen aan het werk!'

Hij bond zich een natten doek om het hoofd en sprong midden in de rijzende rookkolom. De nabijzijnden sprongen hem na, en, God weet het, ik was de laatste niet. Met mij drong een tweede stuurman in het ruim; hij heette Muller en was ongeveer drie en twintig jaren oud; hij was een brave borst en had reuzenkrachten; balen van 4 à 5 centenaars greep hij aan, bracht ze met mij op het dek en slingerde ze, alsof het hem geen kracht kostte, over boord; de hitte zengde ons zoodanig, dat wij het eene kleedingstuk na het andere wegwierpen, en de kapitein last gaf, dat men ons onophoudelijk water op het lijf zou werpen; wij werkten als wanhopigen en hadden wel haast het ruim voor de helft ledig; ongelukkig, naarmate wij veld wonnen, namen de rookwolken in dikte toe, toen er op eens eene breede vlam tusschen de olievaten uitsloeg.

'De boot te water!' kommandeerde de kapitein, nog altijd beneden deks staande; tot ons sprekende vervolgde hij: 'ons leven zullen wij ten minste pogen te redden, maar mijn schip is reddeloos verloren; komt mannen, op het dek!'

'Maar op het dek wachtte ons een nieuwe ramp; er was niemand te vinden; onze makkers waren met de booten verdwenen.

'Geen nood!' schreeuwde de kapitein, zijn gramschap verbergende, wij zullen toch gered worden; haastig mannen, een vlot gebouwd!'

'Wij zouden dan het laatste redmiddel aangrijpen, maar, goede hemel, toen de rook zich een oogenblik verdeelde, zagen wij dat het volkomen donker was geworden en er, zonder dat wij er iets van vernomen hadden, een vreeselijke storm was ontstaan; donder en bliksem slingerden zich door het luchtruim en vermeerderden niet weinig de wanhoop. waaraan wij ten prooi waren. Nauwelijks hadden wij een paar balken samengevoegd, of de vlammen braken op verschillende plaatsen door het dek en lekten de masten en het touwwerk; ik greep een touw en poogde het mij om het

lichaam te binden, doch op eens stortte de groote mast neêr; het touw viel mij, ten gevolge van den plotselingen schrik, uit de hand, en ik stortte in de golven. Ik weet niet of de bliksem den mast omverwierp, dan of zijn voet door het vuur verteerd was geworden; alleen zag ik dat ik geen schrede verder had moeten staan, of hij had mij in zijnen val verpletterd. Gelukkig hernam ik in het water spoedig mijne tegenwoordigheid van geest, immers doodsnood leert nadenken; ik zag in mijne nabijheid den mast, greep dien en zette er mij op neêr; Het kostte zooveel moeite om mij regt op den mast te houden, dat ik nauwelijks tijd had om te zien waar ik heen dreef; overigens hieromtrent kon ik alleen iets vernemen van het brandende schip en de bliksems, die de wolken kliefden. Geen menschelijk geluid hoorde ik in mijne nabijheid; slechts het knetteren der vlammen en de rollende donders bereikten mijn oor, en ik overtuigde mij dat ik alleen, alleen op de wijde zee was, tegen wier geweld een ellendige mast mij een zwakke bescherming bood. Ik poogde te bidden, maar de schokken van den mast en de golven, die mij soms begraafden, lieten mij er den tijd niet toe; eindelijk werd mij ook de laatste hoop ontnomen: een hemelhooge golf, door kokend schuim bekroond, gaf den mast een verschrikkelijken stoot en rukte hem onder mij weg; nu was ik geheel zonder verdediging overgelaten aan de woede van het element.

'Toen ik weêr aan de oppervlakte des waters kwam, zochten mijne oogen, in zooverre de wijde plas het toeliet, een voorwerp, waaraan ik mij zou kunnen vastklemmen; een bliksemstraal kwam mij te hulp en toonde mij, niet verre van mij af, een watervat, dat op de golven dreef. Terwijl ik het door zwemmen poogde te bereiken, hoorde ik naast mij een menschelijk wezen; een tweede bliksemstraal leerde mij, dat ik een mededinger naar het vat had.

'Nu verdubbelde ik mijne pogingen, maar mijn makker scheen een even uitmuntend zwemmer; beiden bereikten wij gelijktijdig het laatste anker onzer hoop; ongelukkig was het te klein, te zwak om twee menschen te redden, en zoo ving er een strijd aan op leven en dood; helaas, hij, dien ik bestrijden ging, was mijn trouwe vriend, de tweede stuurman Muller.

'Ik greep den rand van het vat, mijn vriend den tegenovergestelden, beiden begonnen wij te zinken: 'laat los, laat los,' riep Muller, 'wij zullen beiden vergaan!' Maar ik liet niet los, omdat ik hetzelfde regt op het vat geloofde te hebben als mijn makker; ik klampte met te meer woede er mij aan vast en greep met eene hand Mullers been om hem er af te trekken. Hij schreeuwde en kermde, maar ik was doof en antwoordde niet, inmiddels draaide en rolde het vat door de golven; het een oogenblik zat ik er op, het andere moest ik er mij zwemmende aan vasthouden. Dan zonken wij beiden in een diepen afgrond, dan werden wij op den rug van een golf hoog ongevoerd, terwijl de bliksem ons verschrikkelijk tweegevecht verlichtte.

'Ja het was een afschuwelijke strijd; niemand uwer kan er zich een denkbeeld van vormen. Wij maakten van allerhande kunstgrepen gebruik; wij namen het bliksemlicht waar, om elkanders positie op te nemen en letten op de minste beweging, die voeten of handen dreigden te zullen doen. De tweede stuurman had spoedig ingezien, dat hij een vijand op leven en dood had; hij sprak niet meer maar streed als een leeuw, ik als een beer. Ik voelde allengs mijne krachten verminderen; daar behield Muller door eene wanhopige wending de overhand; hij zat op het vat, waarvan hij den rand met beide handen omklemde en gebruikte de voeten om mij weg te stooten; hij zette den eenen voet op mijn aangezigt, en terwijl ik zijn arm greep en die als met ijzer omklemde, drong hij den grooten teen in mijn linkeroog; ik slaakte een vreeselijken kreet; ik voelde mijn oog verpletterd; maar de pijn vuurde mijne woede aan; ik

schudde Mullers arm, zooals de orkaan den boomstam, trok hem eindelijk met een bovenmenschelijken ruk van het vat af en hoorde hem met een rauwen gil in de diepte storten. Toen klouterde ik op het vat en, zeker van mijne overwinning trachtte ik tot verademing te komen.'

Hier zweeg de verteller eenige oogenblikken; het was duidelijk; dat de herinnering aan het verschrikkelijk voorval hem diep schokte; ook zijne toehoorders waren zichtbaar aangedaan.

'In de eerste oogenblikken.' vervolgde hij. 'was ik getroffen, alsof mij zelf door den dood de keel werd dicht genepen; ik sidderde door al mijne leden en meende den on gelukkigen Muller voor mij als een dreigend spook

uit de golven te zien oprijzen. Maar het duurde niet lang; ik begon te begrijpen, dat ik mij met mijnen toestand onverwijld moest bezig houden; ik klemde mij dus goed aan het vat en poogde het eene richting te geven. Maar plotseling scheen ik als met lamheid geslagen te worden; ik begon te duizelen en dreigde van het vat neêr te glijden; alles draaide mij voor de oogen; hoe lang het duurde weet ik niet, doch op eens voelde ik een hevigen stoot tegen het aangezicht, die het openreet en er eene diepe wonde aan toebracht; toen werd ik geheel bewusteloos. Uit mijne bezwijming ontwakende, bevond ik mij in eene visschersboot op de fransche kust. De visscher wien de boot toebehoorde, verhaalde mij, dat hij in den vroeger morgen, toen het nog duister was, in zee was gegaan en met zijne boot tegen een voorwerp gestoten had; toen hij het onderzocht, had hij den ton aangetroffen, waarop ik zat; de stoot zijner boot had mij wellicht de wonde toegebracht. Ik werd in het naburige dorp zorgvuldig verpleegd, doch mijne genezing ging niet spoedig vooruit, daar zij door onophoudelijk terugkeerende koortsen moeijelijk werd gemaakt. Na mijne herstelling reisde ik naar mijn vaderland en wel naar Antwerpen, waar mijne vrouw woonde; nimmer begaf ik mij meer op zee; ik had er een onverwinnelijken afschuw van gekregen. Toen mijne vrouw voor eenige weken overleed, heb ik dit dorp gezocht, waar ik, omdat ik er geboren ben, ook wil sterven.'

De man had zijn verhaal geëindigd; gelukkig, want de aandoening belette hem bijna verder te spreken. Toen hij op zijn stokje leunende, huiswaarts keerde, zegden de visschersgezellen onder elkander: 'hij is zijn graf komen bezoeken en zal het spoedig gevonden hebben.' Hunne voorspelling werd bewaarheid; ongeveer een maand later rustte hij onder de wilgen van het nederige kerkhof.

Het vuur der Fenians.

Er is in den laatsten tijd veel gesproken over eene scheikundige kompositie, die de Fenians bij hunne eerlooze aanslagen gebruiken om de publieke gebouwen in brand te steken. Men hoort aan die kompositie wel eens den naam van *nieuw grieksch vuur* geven. Het is echter zeker dat, indien alles waar is wat de geschiedenis ons van het grieksch vuur verhaalt, het eene andere samenstelling moet gehad hebben dan het vuur der Fenians, daar dit laatste niet zonder de aanraking der dampkringslucht kan branden, gelijk ons van het grieksche vuur vermeld wordt. Het vuur der Femans bestaat uit eene oplossing van fosfoor in zwavelkoolstof. Deze laatste is eene licht ontvlambare kleurlooze en doorschijnende vloeistof, welke, al brandende, zwavelzure dampen doet ontstaan. Zij vervliegt zeer spoedig zelfs bij de gewone temperatuur, en wanneer haar damp, die zeer vergiftig is, met lucht vermengd, de vlam eener kaars ontmoet, ontbrandt hij met eene lichte ontploffing. Fosfoor lost zich gemakkelijk in zwavelkoolstof op, dat is: hij smelt daarin gelijk suiker in het water. De policie heeft te Liverpool verschillende flesschen met gezegde oplossing van fosfoor in zwavelkoolstof in beslag genomen, en daarmeê herhaalde proefnemingen laten doen. Men wierp een dier flesschen tegen een hoogen muur. Er ontstond eene hevige ontploffing; de schok der gebroken flesch was voldoende om het vocht te doen ontbranden: een stroom van vlammen verspreidde zich van boven tot onder over den muur, en deed dichte wolken van prikkelende en vergiftige dampen opstijgen. Toen spoot men een breeden waterstraal tegen den muur, maar men had verscheidene kuipen water noodig om de vlam te blusschen, en nog den volgenden nacht zag men

op den muur het licht van den fosfoor, welke er op was blijven kleven. Men heeft insgelijks bevonden dat de oplossing in kleine hoeveelheid, over eene groote oppervlakte verspreid en aan de lucht blootgesteld, of op katoen of kemp uitgegoten, oogenblikkelijk van zelf vuur vatte. Gelukkig dat er een ander bluschmiddel bestaat hetwelk spoediger en zekerder dan het water werkt; wanneer men namelijk een dichte laag zand werpt op de plaats. waar de brandende vloeistof is uitgegoten, wordt de aanraking der lucht verhinderd en het vuur aanstonds uitgebluscht. Daarom heeft het engelsche gouvernement bevel gegeven den vloer der publieke gebouwen, waar men voor brandstichting vreest, met zand te bestrooien, ten einde onmiddellijk gereed te zijn. Het is te hopen dat de Engelsche Garibaldisten er niet zullen in gelukken hunne uitvinding te volmaken, door er eene stoffe bij te voegen, die zelf de voor het vuur noodige zuurstof bevat; want dan zou goede raad duur zijn. Voorzeker moet het als eene regtvaardige straf des Hemels worden aangezien, dat de Engelschen, die jaren lang bezig waren om heel Europa en voornamelijk Italië in vuur en vlam te zetten, zonder het te weten hun eigen land met brandstichters hebben opgevuld, welke hunne meesters in Italië verre in stoutheid overtreffen.

In de vrije Natuur.

't Is mij lief dat herfstlandschap, door het maanlicht bestraald en verlevendigd door dat hert, hetwelk zijnen dorst aan het heldere water komt lesschen. Stil, rustig, dichterlijk tafreel!

Ik draag de herten en reeën eene bijzondere genegenheid toe en ken. voor eenen schilder, geene poëtischer stoffeering dan die ranke dieren.

Op mijne wandelingen in dezen of genen dierentuin, vertoef ik altijd bij hun hoog en sterk hekwerk, achter hetwelk die lieve beesten den voorbijganger met groote en goedige oogen aanstaren; maar ik vraag mij zelf dan somtijds, of dat geene mechanische, of ten minste *beschaafde* herten zijn welke men geleerd heeft u met groote glazen oogen aan te zien, met afgemeten stap u te naderen en eindelijk den neus op te steken, en zelfs aan elken vreemdeling iets af te bedelen.

Ik ben geen vriend van bedelende herten, dansende beeren en trompet spelende olifanten.

Laat ze mij droomen, zoo als ik ze op de gravuur, in de wijde en vrije natuur zie; want er is poëzie in den slanken vorm, in die vlugge beweging, in dien fijn gevormden kop, zich bukkend om de laatste erica weg te scheeren; of wel als men ze des avonds door het bosch, naar de heldere bron ziet rennen, om er den dorst te laven en de ranke leden te koelen.

Er is een wilde poëzie in die jacht, dien loopstrijd tusschen vervolgers en vervolgden; 't is zelfs een hoog dramatisch oogenblik als het arme dier zich eindelijk in den stroom werpt om zich aan de razende hondenbenden te ontrekken.

Ik begrijp Lodewijk XIV die het hert als de adel van het wild beschouwde, en voor de *laisse-courre* genadig uit zijne vergulde koets wilde stappen, en die het aanvaarden van den rechterpoot van het gevelde dier, voor een grooter genot aanzag dan het presidium nemen van zijnen staatsraad.

Er is nog poëzie in dat dier, als ik my herinner wat zinnebeeld de eerste Christenen aan het drinkende hert hechtteden: ‘gelijk een hert verlangt naar de waterbronnen, zoo verlangt mijne ziel naar u, o Heer!’ 't was het zinnebeeld des Doopsels.

Er is poëzie in dat dier, als ik mij herinner hoe de naïve middeleeuwen hetzelve beschouwden als het zinnebeeld van den Godmensch, in tegenstelling van de slang,

het zinnebeeld van den booze; en ik verbeeld my gaarne dien Heilige, den Bisschop-jager, die het mysterieuse hert voor zich verschijnen zag, het kruis tusschen het prachtige gewei.

Er is poëzie in dat edele dier, als ik mij Burgers ballade herinner, in welke hij den zwarten jager afschildert, die de zondagrust schennend, door geweld en moord het vervolgde hert bemachtigt, gevloekt zijnde in spook verandert en nu nog, zegt de sage, op zijn brieschend paard voortrent, op zijne beurt vervolgd door den razenden hondentroep.

Er is poëzie in het vrije hert, niet in het opgesloten hert.

Wilt gij het edele dier in zijn vollen glans en kracht zien, ga in de wijde natuur, in de uitgestrekte bosschen, in de dalen, ga op de hemelhooge bergen.

Ik herhaal het, in onze Dierentuinen hebben wij enkel mechanische en *beschaafde* herten, zoo als wij er opgezette leeuwen, in lam veranderde wolven en in schoothonden herschapen tijgers vinden.

Hoe kan het anders! wanneer het dier buiten zijn element is gebracht, wordt het dienstbaar; wordt het, even als de mensch zelf, slaaf, hoveling - en dus bedelaar.

De laatste levensdagen der HH. Martelaren van Gorkum.

Er is thans een jaar verloopen, sedert de martelaren van Gorkum door de uitspraak van het hoofd der Kerk in den rei der heiligen zijn opgenomen. Van dat oogenblik af hebben in ons land onafgebroken feesten ter eere der nieuwe heiligen plaats gevonden; hunne verheerlijking heeft zich van stad tot stad voortgeplant en is eindelijk dezer dagen op bijzonder plechtige wijze geëindigd te Brielle, waar zij de gloriekroon ontvingen.

Wij openen den eersten jaargang der *Belgische Illustratie* met een tafereel, aan die martelaren toegewijd, en nu de reeks van feesten geëindigd is, willen wij in dit eerste nommer van ons Weekblad eene hulde brengen aan onze Vaderlandsche heiligen, die drie eeuwen geleden de slachtoffers zijn geworden van landgenooten, welke, door hunne hartstochten verblind, het zoete juk des geloofs afgeworpen en menschelijke meeningen in de plaats van Gods woord en wet hebben gesteld.

Wij zijn door welwillende tusschenkomst van een onzer vrienden in staat gesteld eene getrouwe afbeelding te geven van de prachtige banier, die ter gelegenheid der plechtige heiligverklaring in St. Pieter heeft gehangen en volgens het oordeel van bevoegde kunstrechters uit verschillende landen, een meesterstuk van compositie is. De schilder heeft het oogenblik gekozen waarop de heilige martelaren aan het einde van hun lijdensweg gekomen zijn en de kroon der vergelding ontvangen. Reeds vijf dier moedige kampvechters hangen aan den noodlottigen balk, terwijl den zesde het koord om den hals wordt geslagen. Hij beveelt nog voor het laatst zijne ziel aan God, om dan moedig de ladder te betreden, die hem den dood te gemoet voert. Zijne medebroeders liggen geknield om in een jongst gebed hun hart voor God uit te storten en vergiffenis voor hunne vijanden en voor de Nederlanden af te smeeken, terwijl hunne beulen, door de kloekmoedigheid der martelaren nog meer in woede ontstoken, hun hart lucht geven in verwenschingen, bedreigingen en nieuwe pijnigingen, wat echter niet den minsten indruk op hen maakt, dewijl zij niets vuriger wenschen dan voor Christus en Zijne Kerk den dood te ondergaan.

Hoe schoon het tafereel ook moge zijn, en hoeveel prijs wij er ook op stellen dat wij in staat gesteld zijn er eene afbeelding van te kunnen geven, mogen wij echter niet verzwijgen dat het niet geheel historiesch schijnt. Wij meenen in een der

hoofdfiguren den goddeloozen Willem van der Marck, door zijne tijdgenooten het wilde zwijn der Ardennen genoemd, te herkennen, en die is bij de terechtstelling niet tegenwoordig geweest, al had hij er ook het bevel toe gegeven. De schilder heeft waarschijnlijk

gemeend zich deze afwijking te mogen veroorloven om den hoofdschuldige, den onmenschelijken priesterbeul van der Marck tegenover zijne slachtoffers te kunnen opvoeren. Daarentegen missen wij den predikant der nicuwgezinden, die op de strafplaats, door zijne valsche voorspiegelingen, een der jeugdige kloosterlingen tot afval heeft verleid en aan wien een der martelaren, toen hij reeds op de ladder stond, in zijne heilige verontwaardiging over de lasteringen die hij tegen de H. Kerk hoorde uitbraken, een schop gaf, zoodat de verleider op den grond tuimelde. Afgezien van deze kleine afwijking, is het tafereel inderdaad treffend schoon.

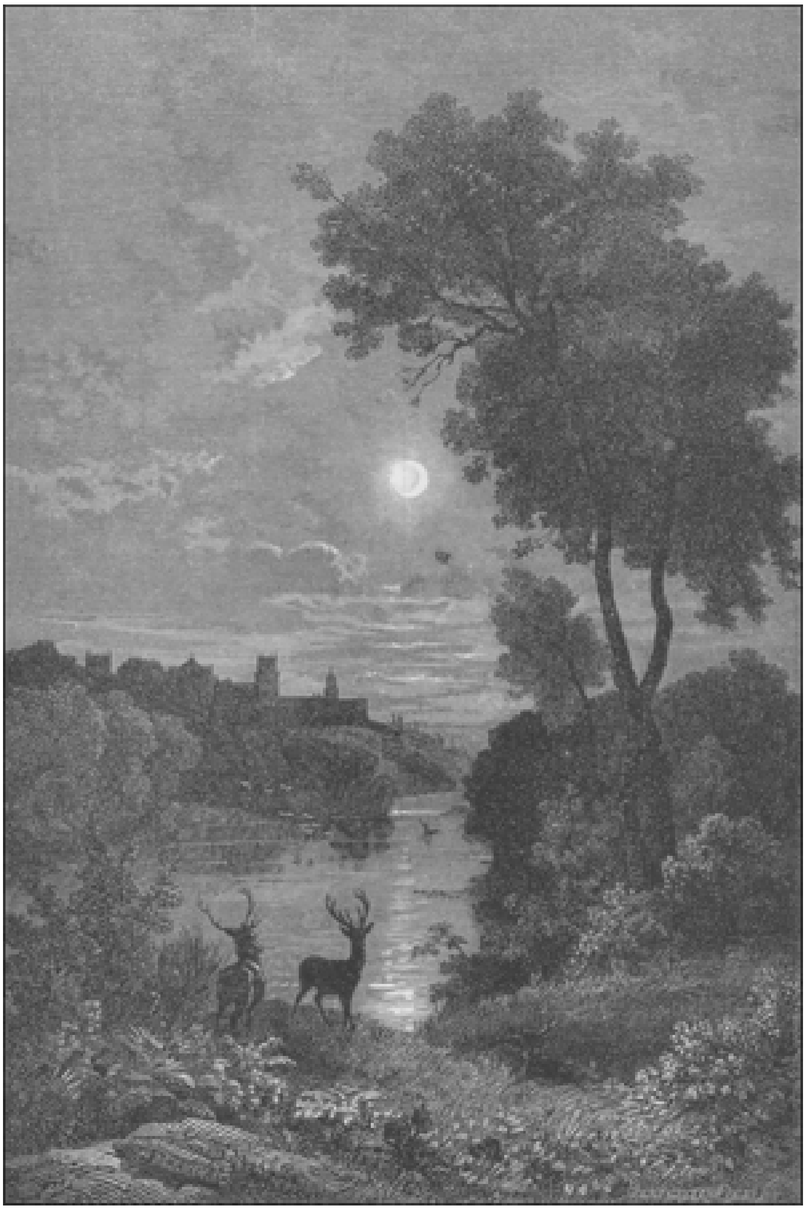

In de vrije Natuur.

Wij meenen den jaarkring van het feest der gorkumsche martelaren niet te mogen sluiten zonder eenige bijzonderheden uit hunne laatste levensdagen mede te deelen, bijzonderheden, die niet genoeg in het geheugen teruggeroepen kunnen worden, omdat zij getuigen van de geestkracht en christelijke onderwerping, die uit het geloof' en de liefde tot Christus voortspruit.

Nadat de priesters en kloosterlingen van Gorkum, in weerwil van den eed, waarmede de aanvoerder der Watergeuzen, Marinus Brand, hunne

Laatste oogenblikken der Martelaren van Gorkum.

in-vrijheidstelling had bezworen, gevangen genomen waren, werden zij in een der kelders van het kasteel opgesloten. Daar deed men hen alles lijden, wat goddeloosheid en onmenschelijkheid slechts kunnen uitdenken. Toen alle bedreigingen om hen afvallig te maken van hun geloof niets baatten, begon men hun het toch reeds schrale voedsel te onthouden om te zien of de menschelijke natuur niet krachtiger zou zijn dan hetgeen men hun bijgeloof noemde. De heiligen zochten versterking in het gebed; zij wisten dat God alvermogend is, dat Hij hun zoowel als aan Elias brood kon zenden, al waren zij ook door dubbele wachten omringd, en mogt dit niet met Zijne raadsbesluiten overeenstemmen, welnu, zij waren immers bereid hun leven ten offer te brengen. Toen de onmenschelijke beulen meenden dat hunne slachtoffers door lijden, vermoeidheid en honger uitgeput zouden zijn, lieten zij hun op Vrijdag vleeschspijzen brengen. Zij hadden daarmede een dubbel oogmerk: vooreerst meenden zij dat de priesters en kloosterlingen gemakkelijker tot afval te dwingen zouden zijn, wanneer slechts de eerste stap gedaan was; ten andere geloofden zij dat het voorbeeld der priesters van gunstige uitwerking zou zijn op de burgers, die standvastig gebleven waren in het geloof. Zij bereikten echter hun doel niet. Er waren onder de gevangenen grijsaards van meer dan tachtig jaren, doch zij wezen met verachting de spijzen af en wilden liever sterven dan hunnen vijanden, die met de leer en de tucht der Kerk den spot dreven, een bewijs van zwakheid geven. Slechts een enkel kloosterbroeder kon de bekoring niet weerstaan. Hij at van de aangeboden spijzen, in weerwil van de vermaningen der priesters, om zich door versterving tot grootere pijnigingen voor te bereiden. De ongelukkige verloochende in het laatste uur zijn geloof voor de redding van zijn leven, ging in dienst van Willem van der Marck over, viel van de eene losbandigheid in de andere en is eindelijk wegens misdaden aan de galg gestorven.

Welk eene vreeselijke straf der goddelijke gerechtigheid. De rampzalige verloochende God om de galg te ontkomen en moest er als een misdadiger aan sterven.

Toen de beeldstormers zagen dat al hunne bedreigingen niets vermochten, sloegen zij de handen aan den eerbiedwaardigen guardiaan der Franciscanen, Nicolaas Pieck. Zij deden hem een strik om den hals, sleurden hem naar de deur van den kerker, wierpen er het touw over heen en trokken het aan de andere zijde naar beneden. De priesters wierpen zich ter aarde om de gebeden der stervenden te bidden. Doch het was den beulen nog niet om het leven van den guardiaan te doen; zij wilden zich slechts in zijne smarten verheugen en den overigen gevangenen schrik inboezemen. Nadat de guardiaan eenige oogenblikken gehangen had, lieten zij hem weder zakken, om tot verademing te komen; dit herhaalden zij eenige malen, tot eindelijk de dood al te spoedig een einde aan hun werk scheen te hebben gemaakt. De martelaar bleef roerloos op den grond liggen. Zijn aangezicht was gezwollen, en er vertoonden zich om zijn hals blaauwe, bloedige strepen. Toen alle pogingen om hem in het leven terug te roepen zonder uitwerking bleven, nam een der beulen een brandende fakkel, blakerde hem daarmede in mond en ooren, om te zien of er nog leven in hem te ontdekken was, sneed met een mes een kruis op zijn voorhoofd, brandde de wond uit en verklaarde toen dat hij den geest had gegeven. De beulen verlieten daarop den kerker, en toen wierpen de priesters zich vol liefde en weemoed op het lichaam van hun medebroeder, die, naar zij meenden, den palm der overwinning reeds had behaald.

De guardiaan was echter niet dood. Zoodra de priesters zagen, dat hij nog teekenen van leven gaf, ontdeden zij zich van hunne overkleederen, maakten daarvan een legerstede en legden er den tot den dood gefolterden martelaar op neder, die onder hunne zorgvuldige verpleging weder herstelde.

Het zou ons te ver voeren, wanneer wij al de kwellingen wilden opsommen, die den martelaren in hun kerker te Gorkum zijn aangedaan. Zij werden eindelijk op last van Willem van der Marck, die gezworen had zijn baard en nagels te laten groeijen, tot hij zich in het bloed der priesters gewroken had over den dood van Egmond en Hoorne, naar den Briel overgebracht, onder geleide van zijn handlanger Jan van Omaal, een afgevallen priester en gewezen kanunnik. Zij legden een gedeelte van die reis af in eene overdekte modderschuit, waar de stank, van rottende voorwerpen afkomstig, hun schier het bewustzijn deed verliezen. Het was op Zondag dat zij in het overrompelde Dordrecht aankwamen. Zij hadden gedurende den ganschen dag geen voedsel gebruikt. Jan van Omaal, die onmiddellijk het gerucht had doen verspreiden, dat de priesters van Gorkum aan boord van het schip waren, liet een zeil spannen, waarachter hij ieder, die daartoe lust gevoelde, tegen betaling van een vastgestelden prijs, plaats liet nemen en vergunde de martelaars naar hartelust te bespotten en te honen.

De martelaren konden nu met recht uitroepen: ‘Wij zijn een schouwspel geworden voor de wereld, voor de engelen en voor de menschen.’ Toen zij vervolgens te Brielle aankwamen, waren eenige hunner zoo uitgeput van honger en koude, dat zij zich nauwelijks op de been konden houden. De oudsten moesten door de jongeren ondersteund worden, iets wat de spotlust der handlangers van Omaal zeer scheen op te wekken. Zoodra van der Marck van de komst der priesters onderricht was, verscheen hij in persoon om hen te komen honen. Er vertoonde zich een onmenschelijke grimlach om zijn mond, toen hij die uitgemergelde gedaanten voor zich zag. ‘Waar is nu uwe grootheid en macht, gij heeren van het koorkleed en habijt!’ riep hij spottend. ‘Zijt gij gekomen om ons weder te verdrijven uit de stad, die wij van het paapsche schuim gezuiverd hebben? Treedt binnen, mijne heeren! wij hebben u een plechtigen intocht bereid, en gij zult hooger verheven worden dan gij tot dusverre gestaan hebt.’

Daarop werden de martelaren twee aan twee gebonden en in eene rij geplaatst. Een der leekebroeders kreeg een vaan in de hand, dat men uit een der kerken had geroofd, en zoo werden zij, omringd door eene vloekende, tierende en sarrende menigte, naar het galgenveld gedreven, dat niet ver van den oever lag. Men liet hen daar een cirkel rondom de galg vormen en dwong hen het *Salve Regina* te zingen. De martelaren draalden niet lang; zij knielden neder en weldra weerklonk de schoone lofzang over de velden. Het was alsof de beulen hun vurigsten wensch bevredigden, toen zij hun dit bevel gaven, zoo vol geestdrift verhieven zij hunne stemmen: ‘Tot u roepen wij, kinderen van Eva, tot u zuchten en weenen wij in dit tranendal! Wend uwe barmhartige oogen op ons, en toon ons de gezegende vrucht uws lichaams.’

De gelaatstrekken der martelaren straalden van eene heilige verrukking, toen deze woorden vol geestdrift hunne lippen ontvloeiden. Willem van der Marck knarste van woede op zijne tanden, toen hij zag, dat de priesters zelfs geen vrees voor de galg koesterden; hij gaf bevel dat men hen naar de stad zou voeren, aan welk bevel onmiddellijk werd voldaan, onder de mishandeling der Watergeuzen, die takken van de boomen rukten, waarmede zij de priesters en kloosterlingen tot bloedens toe sloegen.

De martelaren werden gedurende twee dagen in eene plaats opgesloten, die de welvoegelijkheid ons verbiedt te beschrijven. Het zal genoeg zijn te zeggen, dat de ongelukkigen gedurende al dien tijd nauwelijks een drooge plek gronds konden vinden om hunne voeten op te zetten en hunne reukorganen tot bedwelmens toe gekweld werden.

Het schijnt dat van der Marck de bevrijding der priesters vreesde, door tusschenkomst van den prins van Oranje, dien hij haatte en met wien hij naar het oppergezag dong. Den volgenden nacht werd door Jan van Omaal den martelaren aangekondigd, dat zij ter dood gebracht zouden worden. Die tijding werd door hen met blijdschap ontvangen, want nu zou hun lijden een einde nemen; nu zouden zij hun geloof, hunne gehechtheid aan de ware Kerk, hunne liefde voor Christus met hun bloed en leven gaan bezegelen, zooals de glorierijke helden der eerste christelijke eeuwen, wier moed en geloofsijver hen zoo vaak met bewondering en eerbied hadden vervuld. Zij beleden elkander de kleine zonden, die hun geweten nog bezwaarden, en zegenden elkander; zij waren beurtelings biechtvaders en boetelingen. Toen werden zij twee aan twee gebonden en naar de plaats gevoerd, die thans tot een geheiligd bedevaartsoord geworden is. Wilhadus, een negentigjarig priester, stak onverschrokken de handen uit, toen de soldaten hem naderden, en zich tot den guardiaan wendende, zeide hij: ‘De Heer heeft waarheid gesproken, toen Hij sprak: Als gij oud geworden zult zijn, zult gij de handen uitstrekken, en een ander zal u binden en geleiden waar gij niet wil..... Doch,’ zoo vervolgde hij: ‘Wij gaan met blijdschap, want het is de Heer, die ons roept.’

‘Zult gij lichamelijke krachten genoeg bezitten om den laatsten moeijelijken weg af te leggen?’ vroeg de guardiaan met deelneming.

‘O ja, mijn vader!’ riep de grijsaard, ‘mij deert niets. De eenige smart welke ik gevoel, is deze, dat ik God slechts weinige levensdagen ten offer kan brengen. Doch ik wil met Tobias zeggen: Hebt gij veel, zoo geef veel, hebt gij weinig, zoo deel ook van het weinige gaarne mede.’

Toen werd de deur der gevangenis geopend, en de martelaren werden door de soldaten onder luide verwenschingen naar de strafplaats gevoerd.

En dat alles geschiedde onder de leus, dat men ons vaderland de vrijheid schenken en van het spaansche juk bevrijden wilde, en nog op dezen oogenblik durft men beweren dat de opstand tegen Spanje in de XVIe eeuw niet tevens was een opstand tegen Christus en zijne Kerk!

‘Vijftien eeuwen waren voorbijgegaan, sedert de Kerk Gods op aarde gesticht werd,’ zoo leest men in een werk over de martelaren van Gorkum;’ stroomen bloeds waren vergoten om haar te vestigen. Thans werden de bloedige tooneelen der eerste eeuwen hernieuwd, als ware Nero uit zijn graf opgestaan. Het was alsof Willibrord, de groote geloofsverkondiger, te vergeefs het kruis op Wodans outer had geplant. Doch de Kerk schitterde in nieuwen luister, want hare zonen gingen moedig hun leven voor haar opofferen.’

Eindelijk had men de plaats van het klooster der H. Elisabeth voor de poort der stad bereikt. Het klooster was door de beeldstormers vernield, en er was nog slechts eene schuur blijven staan, met twee dikke balken; daar zou de terechtstelling plaats hebben.

Zoodra men de martelaren van hunne boeien ontdaan had, vielen zij elkander om den hals; zij riepen elkander het vaarwel toe, doch slechts voor korten tijd, want spoedig zouden zij in de hemel vereenigd worden, om niet meer te scheiden.

Onder de menigte, die gekomen was om nog voor het laatst hare woede aan de uitgeputte gevangenen te koelen, bevond zich ook een predikant, die hen, door allerlei drogredenen tot afval trachtte te verleiden. Dit gelukte hem bij twee jeugdige leekebroeders, die de gedachte aan den vreeselijken dood, welke hun te wachten stond, niet konden verdragen. What daarvan bij die een het gevolg is geweest, hebben wij reeds gemeld.

De waardige guardiaan werd het eerst naar de ladder gevoerd. Hij drukte voor het laatst zijnen lotgenooten de hand en riep met verheffing van stem zijnen onderhoorigen kloosterlingen toe. 'Ik bid u, broeders, blijft tot den laatsten ademtocht getrouw in geloof en liefde. Wij, die altijd in heilige gemeenschap hebben geleefd, moeten in het laatste uur niet gescheiden worden. Ik ga u vóór, volgt mij; nog slechts weinige oogenblikken, en wij zullen vereenigd zijn met God en den heiligen Vader Franciscus, die voorzeker met welgevallen op ons nederziet.'

Hij bleef voortgaan met zijne broeders te vermanen, toen hij reeds den voet op de ladden had, en weinige oogenblikken later had hij de schoone kroon verworven, welke Christus heeft weggelegd voor hen, die alles verlaten om Hem te volgen.

Toen de dag aanbrak, was de plaats eenzaam verlaten en men zag er nog slechts de gefolterde lichamen der martelaren; hunne zielen namen reeds deel aan de zaligheid der uitverkorenen.

Die, plek, toen zoo afzichtelijk om het schandelijk misdrijf, is thans eene bedevaartplaats geworden die, wanneer wij ons niet bedriegen, meer en meer voedsel zal geven aan de godsvrucht der geloovigen, welke op de martelplaats der glorierijke geloofshelden kracht en sterkte zullen afsmeeken om, te midden van een wereld vol ongeloof, de kostbare parel des geloofs ongeschonden te bewaren.

De Kapel van Gratie.
Legende door J.J. van der Horst. Pr.

I.

Men telde het jaar des Heeren 1410.

Niet ver van Brugge verhief een klein kasteel zijn ranke torens, waarin bevallige kruisvensters de plaats der vorige schietgaten hadden ingenomen. Een enkele blik, in het voorbijgaan op die oude veste geworpen, was voldoende om u de verzekering te geven, dat het luidruchtig ridderleven daar binnen was uitgestorven, om plaats te maken voor het stil en rustig verkeer van een burgergezin. De valbrug lag altoos neergelaten, en de met ijzer beslagen dreg hing onbewegelijk in zijn steenen gleuf te roesten, terwijl de ruime stallen op het slotplein ledig en gesloten bleven. Geen gewoel van bont gekleede schild- of edelknapen, geen getrappel van fiere rossen of schoone hakenijen, geen geblaf van sterke brakken of vlugge hazewinden, geen gesnerp van afgerigte valken stoorden de stilte van het ruime plein; maar de kleine burghof, daarnaast gelegen, droeg de schitterende en geurige blijken van schoone smaak en trouwe zorg, en noodigde onwederstaanbaar uit, in zijne sierlijke dreven of in het eikenboschje daarachter de mengeling van natuur en kunst te bewonderen, die daar zoo geestig was aangebracht.

Wij gaan over den breeden steenen brug het kasteel binnen, klimmen langs den torentrap naar de eerste verdieping en treden aan de achterzijde in eene ruime zaal, waarin drie hooge vensters een overvloedig licht verspreiden. De wanden zijn bedekt met schetsen, teekeningen en half afgewerkte schilderstukken; de lange eikenhouten tafel draagt eene menigte schalen en kommen met verfstoffen, eiwit en lijmwater, eenige getijdenboeken en legenden der heiligen, terwijl op den steenen vloer vele brokken van beeldhouwwerk verspreid liggen.

Te midden van dit kunstenaarsgerief zit een man van omstreeks 40 jaren voor eene schilderij, om nog de laatste streek te geven aan zijn bijna voltooid kunstgewrocht. Hij is van rijzige gestalte en edele houding, terwijl de aangename trekken zijns gelaats eene diep gevoelende ziel en eene aangeborene zachtmoedigheid verraden. Gekleed met een eenvoudigen grijzen rok, die door een blaauwen gordel, waaraan een zwarte tasch hangt, wordt omsloten, en blaauwe hozen met zwarte puntschoenen aan de voeten, zit hij peinzend voor zijn beeld, en besteedt de uiterste zorgvuldigheid en het grootste geduld ook zelfs aan de kleinste bijzonderheden van de schilderij, voorstellende het huwelijk van de H. Moedermaagd. De portretten zijn schoon en fiks geschilderd, de gelaatstrekken vol zedige en godsdienstige uitdrukking, en de geheele zamenstelling vereenigt eene groote eenvoudigheid en een diep gevoel met een volmaakt begrip van het onderwerp. Slechts nu en dan ziet hij even van zijn werk op en werpt steelsgewijze een blik ter linkerzijde, waar dichter bij het venster eene jonge maagd insgelijks aan den schildersezel is gezeten en met ijver het penseel roert, om een O.L. Vrouwebeeld af te malen.

Aan het derde raam staat de schets eener schilderij van den H. Joannes, waaraan nog maar weinig arbeid is besteed. Gedurende vele weken moet de penseel dat kastanjehouten paneel niet hebben aangeraakt, want de kleuren zijn niet goed uitgestreken en reeds verschoten, zoodat zij hier en daar de bruine plekken van het

hout laten doorschijnen. Een ledig palet en een dopje met verstijfd eiwit liggen op den stoel, die voor het schilderstuk staat.

De schilder heette Hubertus van Eyck.

Na langen tijd stilzwijgend te hebben gearbeid, stond hij eindelijk op, legde palet en penseelen neer en sprak:

'Zuster Margriet! gij moet eindigen, want gij vergt te veel van uwe oogen.'

'Ach!' riep de maagd op een toon, die veel innerlijks verraadde, 'dat kan ik nog niet; want 't is of de goede Lieve Vrouwe zelve mijn penseel leidt en de verven uitstrijkt.'

De schilder glimlachte en ging achter haar staan. Maar hoe bleef hij vol bewondering op het schilderstuk staren, dat bij iedere penseelstreek der jeugdige maagd den hemel meer opende, om de Gezegende onder de vrouwen, omgeven van Gods engelen, der zaligheid in te voeren! Hij dacht er niet meer aan, dat de vallende schemering letsel aan haar oogen kon brengen, maar volgde oplettend iedere streek, die zijne zuster op het paneel deed. Eindelijk omvatte hij met beide handen het blonde hoofd der maagd, streek haar krullende lokken ter zijde en kuste haar op het blanke voorhoofd, terwijl hij sprak:

'Lieve Margriet, wees altijd een engelenkopje, zoo als die gij daar geschilderd hebt, en God zal u in eeuwigheid voor Zijn heilig aanschijn doen zalig zijn!'

Nu legde ook zij palet en penseelen ter zijde, sloeg haren arm om den hals des schilders en zeide:

'Maar dat wil ik immers, en daarin zult gij mij helpen, niet waar, Hubert?'

Zij gingen vertrekken; maar het verlaten paneel bij het laatste venster naderende, bleef de schilder staan en staarde met strakke blikken op de schets. Eene uitdrukking van innige smart lag weldra op zijn gelaat te lezen, en eene hevige schok doorliep zijne leden, toen Margriet aan zijne zijde insgelijks bleef staan, in vervoering uitroepende:

'Hoe goddelijk schoon!'

'Die dwaas!' morde Hubert op somberen toon, 'die zijn fortuin, zijn roem en zijn geluk verlaat, om eene ijdele hersenschim na te loopen..... Hij taalt niet meer naar een penseel; hij verschijnt nooit meer in onze werkkamer, en gansche dagen gaan voorbij, zonder dat hij ons komt zien of u een broedergroet brengen. Hij bezondigt zich en verbittert mij het leven.'

'Neen, Hubert, spreek toch zoo niet!' vleide de maagd, terwijl tranen haar langs de wangen vloeiden. 'De heilige Heere Jan Baptist, zijn zalige patroon, zal voor hem bidden, en God zal zijner genadig zijn. Zie toch eens hoe verheven, hoe goddelijk schoon die ruwe schets reeds den boetgezant aangeeft. Die zóó kan teekenen, moet toch wel deugdzaam zijn en godvruchtig.'

'Ja Margriet,' hernam de schilder, 'hij heeft den gelukkigsten aanleg en is mij, zijn leermeester, reeds ver vooruit; hij bezit een meesterschap in de schilderkunst, als vóór hem nog niet bereikt is. Ook de godsvrucht, door zalige ouders in onze zielen nedergelegd en opgekweekt, kan in hem niet uitgedoofd zijn. Waarom dan niet tevreden? waarom dan met zooveel hartstocht de chemie beoefend, die hem toch nooit goud zal leeren maken, veel minder eer en roem verschaffen?'

'Maar, lieve broeder!' bragt zij verschoonend in, 'Jan zoekt immers geen goud: en als hij ons geheel verzuimt en het schilderen voor een poos heeft onderbroken, dan is het immers omdat zijne kunstenaarsziel niet tevreden is met hetgeen zijn penseel kan voortbrengen. Gij weet toch wat hij zoekt: eene zelfstandigheid, die het

eiwit en het lijmwater kan vervangen, eene of andere doorschijnende stof, die de verven frisscher bewaren en voor verschieten en intrekken zal behoeden.'

'Dwaasheid, Margriet, dwaasheid! zulk geheim zou hij kunnen ontdekken, dat ons - zoo als hij zich inbeeldt - een eeuwigen naam en een onsterfelijken roem moet schenken? Mijn God! is dan daartoe onze kunst, de zijne vooral, niet in staat? en moet hij dan niet tevreden zijn met het talent, dat de hemel hem schonk? De Heere Jesus zij zijner ziel genadig! maar ik herhaal het: hij bezondigt zich tegen God!'....

'Neen, neen! herroep dat woord!' kreet de maagd, 'hij zal ziek zijn, en, door dat aanhoudend zoeken en waken misschien ook zijn geest overspannen hebben; maar hij zal spoedig herstellen, als hij inziet, dat hij te vergeefs naar iets zoekt, dat toch niet te vinden is. En dan zult gij hem immers weder ten voogd en meester zijn zoo als vroeger?'

'Hij kan mij ten meester zijn, als hij niet dwaas is en dat droombeeld van een groot geheim niet meer najaagt,' hernam de schilder. 'Maar genoeg, Margriet! ga het avondmaal bereiden, terwijl ik naar Jan zal afklimmen.'

II.

Hubert daalde den steenen wenteltrap in een der torens af naar den half onderaardschen kelder, waarin Jan zich met zijne scheikundige onderzoekingen bezig hield. Een lamp daalde van het lage gewelf en verlichtte slechts somber dit kille steenen verblijf; een oude tafel en een paar banken lagen vol met bruine perkamenten en beschreven bladen, waarop eene menigte potten en kroezen met lijmachtig, doorschijnend vocht eene meêwarige schaduw scheen te werpen. De kunstenaar zelf stond met een ingevallen en berookt gelaat, met roode oogen, in diepe kassen verscholen, met van uitputting gekromde leden boven een gloeiend vuur drooge kruiden te mengen en olie te koken, terwijl hij in zijne zwarte en bevende linkerhand een vuil stuk beschreven papier hield gevat. Zijne aandacht werdt zoozeer door het kokend vocht en het schrift bezig gehouden, dat hij er niets van bemerkte, toen de kelderdeur werd geopend, en Hubert binnen trad. Als deze eindelijk in het somber schemerlicht kon onderscheiden, waar zijn jongere broeder zat, en in welk een toestand hij verkeerde, riep hij half weenend uit:

'Jan, broeder Jan! wilt gij dan niet een oogenblik uw werk staken en dezen kelder verlaten, om eene zuster te troosten, die u ziek waant, en een broeder, die u voor dwaas houdt?'

Als uit een diepen slaap ontwakende, schrikte Jan op, en staarde half wezenloos met verglaasde oogen zijn broeder in het aangezicht.

'Stil Hubert!' sprak hij eindelijk op heeschen toon,' stil, en laat mij alleen, want ik ben op het punt het geheim te achterhalen.'

'Dwaasheid!' riep de schilder schokschouderend uit, 'dwaasheid!'....

'Neen, broeder, neen! spoedig zult gij in overmaat van vreugde en erkentelijkheid hem aan het hart drukken, dien gij thans van zinneloosheid verdenkt.'

'Bij Sint Hubert! gij hebt uw verstand verloren. Jan, waarom wilt gij u hier den dood aandoen en u levend begraven, terwijl daar beven een schitterende loopbaan u is geopend?'

'Ik herhaal het,' hernam de scheikundige, op de smeltkroezen en kookende vloeistoffen wijzende, waarmede de fornuisgaten gevuld waren, 'daar zijn de hoofdstoffen voorhanden, die de zekere onderpanden zijn van de grootste aanwinst, welke de wetenschap nog ooit voor de kunst geleverd heeft. Laat mij daarom begaan,

en bid voor mij, opdat de goede God mijn arbeid met een gelukkigen uitslag bekroone.'

'Maar waarom hier uw tijd verbeuzeld met het najagen van een hersenschim, die gij toch niet achterhalen kunt? Waarom niet teruggekeerd tot ons, die u zoo hartelijk liefhebben, en tot de schilderkamer, om uwen Joannes, dien gij zoo treffelijk begonnen zijt, af te werken?'

'Omdat mijn engel-bewaardèr mij heeft ingegeven, dat ik een Joannes schilderen moet, zoo schoon als de aarde nog nooit aanschouwd heeft,' antwoordde Jan op plechtigen toon.

'Genadige God!' riep Hubert uit, 'hij heeft zijn verstand verloren.... Broeder, lieve broeder Jan! gij zijt ziek, gij hebt u afgetobt en zult onder dezen vergeefschen arbeid bezwijken.'

'Neen, geen nood, ik zal leven en beroemd worden!'

Nu trad de schilder zijnen broeder nabij, legde hem de hand op den schouder en sprak met bewogen stem:

'Jan, ik heb het onzen zaligen vader op zijn sterfbed beloofd, dat ik als een andere vader voor u en Margriet zou zorg dragen: ik heb mijnen eed gestand gedaan en u eene toekomst geopend, even schitterend als voordeelig. De heilige God heeft u een talent geschonken zoo als maar

weinigen bezitten, en gij zijt geroepen om grooter en verhevener kunstenaar te worden, dan ik, uw leermeester, ooit wezen kan; kerken en vorstenhuizen vragen om uwe godsdienstige tafereelen en hunkeren naar het bezit uwer schilderijen: waarom dat alles verworpen als of het niets ware? Waarom mij dien ondank betoond en het leven verzuurd, terwijl onze zuster dag en nacht om u treurt? Wat leefden wij gelukkig en tevreden, en welk huiselijk genoegen mochten wij smaken! Maar gij stoort dat alles op wreede wijze, en brengt eene leegte in ons hart zoowel als in onze woning, die daar nooit wezen mocht. Jan, broeder Jan! hoor naar mijne stem, gelijk gij dat vroeger placht, en verlaat het ijdel streven, dat u en ons ongelukkig moet maken.'

De chemist stond van zijne zitplaats op en vatte beide handen van den schilder; zijn gelaat werd nog valer bleek onder den zwarten walm, die er over heen lag geworpen, dan het te voren was, terwijl groote tranen hem uit de oogen sprongen, en hij op innigen toon begon:

'Lieve broeder Hubert! dat kan, dat mag ik niet. Ik sta op het punt mijner ontdekking, en zou ik nu al die weken arbeids en zwoegens en wakens moeten opgeven, om terug te keeren tot die oude wijze van schilderen, die mij niet meer voldoen kan?..., Neen, bij Sint Jan! dat is niet mogelijk. Vergun mij nog vier dagen, en ik zal tot den huiselijken kring terugkeeren.'

'Nog vier geheele dagen en nachten? Maar dat mag ik u niet vergunnen, want gij zijt nu reeds half een lijk, en eer de vier dagen verloopen zijn, dragen wij u grafwaarts heên.'

'Geen nood!' riep Jan, 'binnen vier dagen aanschouwt gij mij als de gelukkigste der stervelingen. En,' voegde hij er verteederd bij, 'gij houdt er u immers van overtuigd, Hubert! dat de roem, dien ik ga behalen, voor het grootste gedeelte op u zal nederkomen?'

'Wilt gij mij dan beloven, dat gij, het geheim gevonden of niet, na vier dagen tot het schilderen wederkeeren en den ouden Jan van vroeger zult zijn?'

Jan overzag nog eens met vluchtigen blik zijne kroezen en kooksels en verklaarde plechtig:

'Dat beloof ik u bij de gedachtenis onzer zalige ouders!'

'Maar dan stel ik ééne voorwaarde' hernam de schilder, 'namelijk dat gij dagelijks ten minste het noenmaal bij ons komt nemen.'

'Hubert!' smeekte zijn broeder, 'wees nu edelmoedig, en vertrouw op de belofte, die ik u gedaan heb. Ik heb u reeds gezegd, dat mijn engelbewaarder mij inwendig de verzekering heeft gegeven, dat ik tot eene ontdekking zal komen, die ons beider naam zal vereeuwigen. Laat ik die inspraak volgen, zij is van den hemel. Na vier dagen keer ik tot onze werkplaats terug. Laat mij nu met rust, en bid intusschen met onze dierbare Margriet, dat God mij wil verlichten en spoedig doe vinden, wat ik te Zijner eere wil aanwenden en op de kunst toepassen.'

De toon van den scheikundige was zoo innig en overtuigend, dat Hubert geen gepast antwoord wist te vinden; hij drukte zijnen broeder zwijgend de hand en verliet met een bezwaard gemoed den kelder.

In de met glanzend eikenhout betimmerde huiskamer had de aanvallige en door de broeders zoozeer geliefde Margriet de gebeeldhouwde tafel reeds voor het avondmaal gedekt.

'Dek slechts voor ons beiden,' sprak de schilder somber.

‘Jan zal dus dezen avond weder niet met ons eten?’ vroeg zij met tranen in de oogen.

‘Hij heeft mij nog vier dagen afgebedeld,’ hernam Hubert, ‘maar mij beloofd, dat hij daarna den kelder zal verlaten. Laat hem wat brood en wijn beneden brengen, ofschoon ik er zeker van ben, dat hij er evenmin iets van nuttigen zal als van hetgeen gij hem dezen morgen hebt verschaft.’

Beiden zetten zich droefgeestig aan tafel en aten met bitterheid hun avondbrood. Slechts zelden wisselden zij een woord, want beiden voelden zich de ziel geprangd, en meenden elkander te zullen bedroeven door de mededeeling hunner gegronde vrees. Eindelijk zuchtte Hubert:

‘Moet ik dan zoo mijn broeder verliezen, dien ik zoo hartelijk bemin, en voor wien ik als een vader gezorgd heb!’

‘Maar gij hebt hem nog niet verloren,’ troostte Margriet, ‘en God weet, hoe zijne verwachting nog eens bevredigd wordt!’

‘Dwaasheid!’ sprak de schilder weder, ‘dwaasheid!..... Mijn lief kind,’ zoo vervolgde hij na eene kleine poos zwijgens, ‘blijf gij ten minste mij eene goede zuster en een dierbare troost!’

‘Lieve broeder!’ nokte de maagd, ‘ik zal u nooit verlaten maar u beminnen en dienen, zoo als Onze Lieve Vrouw haar goddelijk Kind heeft bemind en lief gehad.’

‘Margriet, Margriet! gij belooft te veel; als een braaf jongeling u ten huwelijk vraagt, dan volgt gij hem, en ik blijf droef alleen.’....

‘Neen, bij 't heilig Kruis! ik trouw nooit en zal geen liefde voor iemand in mijn hart toelaten. Ik blijf bij u zoolang ik leef.’

‘Margriet!’ zoo sprak hij en kustte haar het blanke voorhoofd, ‘gij belooft waarlijk te veel. Bid God, dat Hij uwe wegen besture en u altijd Zijnen aanbiddelijken wil doe kennen; voor 't overige leg ik alles in Zijne handen neêr..... Maar 't slaat negen uur: bidden wij de avondgetijden, en vooral voor onzen ongelukkigen broeder, opdat de Heere Jesus zijner genadig zij.’

De oude dienstmaagd trad binnen en plaatste twee ontstoken fakkels op den hoogen schoorsteen ter zijde van het kruisbeeld. De drie godvruchtige kinderen van Vlaanderen knielden neder, en Hubert, als hoofd des gezins, las vele schoone gebeden uit het getijdenboek en sprak den zegen uit.

Weldra heerschte overal diepe rust behalve in den kelder van een der torens, waar Jan nog immer met gejaagdheid bleef zoeken naar het geheim, dat hij zeker meende te zullen ontdekken.[(1)]

(Wordt vervolgd.)

Allerlei.

Eene sigaretten-machine.

De gewoonte om de tabak in den bekenden vorm eener sigaar te rooken, stamt uit West-Indië en is van zeer oude dagteekening. Sedert de Spanjaarden in het begin dezer eeuw de sigaar naar Europa hebben overgebracht, heeft zij het gebruik van gesneden tabak ook in ons land zeer doen afnemen, tot groot nadeel voor de stad Gouda, waar men vroeger een aantal bloeiende pijpenfabrieken vond. Sedert dien tijd is de sigaar een gewichtig handelsartikel geworden. Ongeveer dertig jaren geleden

(1) Bij het slot dezer zeer belangrijke legende zullen de keurige gravuren gevoegd worden, welke daarvoor uitsluitend vervaardigd zijn. RED.

vond men in de meeste tabakswinkels in ons land iemand aan een tafeltje zitten, die voor eigen debiet sigaren maakte; langzamerhand is echter het vervaardigen van sigaren op meer uitgebreide schaal begonnen, en sedert eenige jaren zijn in vele plaatsen van ons land reusachtige sigarenfabrieken verrezen, waarin duizenden menschen hun brood vinden. In Spanje rookt men sigaretten: zij bestaan uit rolletjes papier, met fijn gesneden tabak gevuld.

Het is zeer natuurlijk dat bij de zucht, om zooveel mogelijk de voorwerpen van dagelijksche behoefte fabriekmatig te bewerken, ook het oog gevestigd werd op de sigaar. Men is daarin nog niet kunnen slagen; met de sigaretten is dit echter wel het geval geweest, zooals de lezer op bijgaande afbeelding kan zien. Deze machine, uitgevonden door zekeren Cusini, eigenaar van de groote sigaren- fabriek *La Honradez* te Havanna, heeft de bewondering opgewekt van allen, die haar hebben gezien. Zij vervaardigt uit de haar voorgelegde stukjes papier en gesneden tabak niet minder dan 3600 sigaretten in het uur. In de fabriek *La Honradez* worden dagelijks ongeveer 3 millioen sigaretten vervaardigd. De machine rolt de blaadjes papier, welke haar bij gansche pakjes worden voorgelegd, verdeelt en brengt de tabak in de rolletjes en voorziet elke sigarette met een droogen stempel, die den naam der fabriek draagt.

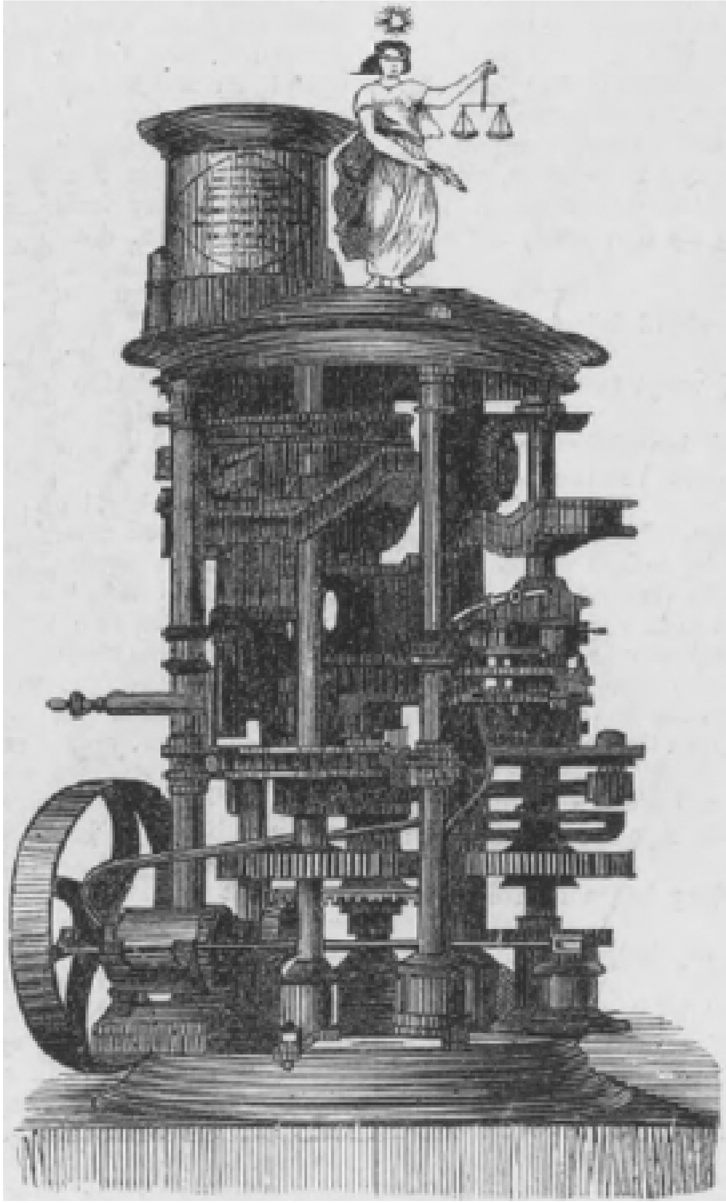

Sigaretten-machine.

Een buitengewone brievenbesteller.

Eenigen tijd geleden vertrok een Italiaansche brik van Napels naar Odessa. Gedurende de reis hield de manschap zich, in den vrijen tijd, voornamelijk bezig met de jacht op zwaardvisschen, eene soort van makreelen, die met harpoenen gevangen worden. Zooals men weet, hebben de zwaardvisschen hun naam ontleend aan den vorm der bovenkaak. Zij zijn soms meer dan 400 pond zwaar, doch de jonge smaken zeer goed en worden vooral in Kalabrië en Sicilië voor eene lekkernij gehouden. De kok van bedoeld schip had eens op een dag het geluk een grooten zwaardvisch met zijn harpoen te treffen. Men sleepte het dier aan boord en maakte het daar af, doch toen de maag geopend werd vond men daarin, tot groote verwondering van alle aanwezigen, eene lederen zak met dertig brieven, die allen het postmerk van Konstantinopel droegen. De zak behoorde kennelijk aan het postkantoor van genoemde plaats en was waarschijnlijk door nalatigheid van een postbeambte in zee geraakt. De kapitein van de brik heeft, zoodra hij te Odessa aankwam, de brieven aan het postkantoor doen afgeven.

Eene zonderlinge liedertafel.

Dezer dagen bevond zich te Londen eene muziekale menagerie bestaande uit een aap en eenige katten. Eene vertooning werd aangekondigd en wat zag en hoorde het publiek? Deftig zat elk gestaarte muizer op een stoel en vóór hem stond een lessenaar waarop muziekpapier lag; Jokko, die als orkestmeester fungeerde, gaf het teeken met het traditioneele stokje en nu begon de geheele vergadering *en corps* te miaauwen. Gekker schouwspel had men nooit gezien, ieder schudde van het lachen en de vrolijkheid werkte voordeelig op de beurs van den eigenaar dezer zeldzame zangvereeniging.

[Nummer 2]

Eduard Ducpetiaux.

Het was in den aanvang der omwenteling van 1830. Brussel was in woeling tegen het gouvernement van Willem I. Binnen de huizen broeide 't misnoegen; buiten, in de straten, schuimde 't reeds.

Een trommelslag doet het volk, dat nog doelloos heen en weêr gaat, woelt en dringt en slechts naar een oogenblik wacht, om eene bepaalde richting te nemen, naar den kant stormen van waar het geroffel opstijgt.

Aan het hoofd een er geestdriftige bende, treedt een jongeling van omtrent zes-en-twintig jaren oud; zijn oog vonkelt, zijne trekken duiden wilskracht aan. zijn stap zelfs kenmerkt voortvarendheid. Van tijd tot tijd outbloot hij zich het hoofd, zwaait opwekkend den hoed, stoot eenen kreet, uit, die door gansch de bende wordt herhaald - en de Nederlander, de ambtenaar, de krijgsman, die den stoet door de breede straat ziet voortgaan, heeft een somber voorgevoel in het hart, een vuur dat in zijn binnenste brandt en door de oogen uitstraalt. De bedreiging groeit dagelijks aan: de parel der Europeesche Staten werd ongenadig in twee gekloven.

De stoutmoedige jongeling, welken wij aan het hoofd der bende opmerken. is Eduard Ducpetiaux, die het eerst met de Belgische driekleur - de kleuren des opstands - in de straten van de prachtige hofstad der zuidelijke Nederlanden verschijnt.

Ducpetiaux was te Brussel, den 29 Juni 1804, geboren. Na zijne studiën aan de Hoogeschool van Luik, op eene schitterende wijze, voltooid te hebben, wierp hij zich met lijf en ziel in den stroom der omwenteling.

Eduard Ducpetiaux.

Toon reedsmengde zich in den bruisenden geestdrift des jongelings, iets praktisch, hetwelk hem in lateren leeftijd zoo zeer onderscheidde, en het neêrdalen in de straat, met de oude Brabantsche kleuren versierd, levert er ons een bewijs van: het volk moest meêgesleept worden. Het aangewende middel gelukte ook volkomen.

Reeds vóór 1830

was diezelfde jongeling in de bureaux van het destijds bestaande dagblad, *le Courrier des Pays-Bas*, gaan aankloppen - een blad, dat als een vulkaan, gedurig zijne brandende lava uitbraakte en den band schroeide die de beide Nederlanden vereenigde, zóódanig dat hij welhaast in lichtlaaie vlam schoot - en hij, die jongeling, was de medewerker van Lucien Jottrand, de Potter en andere schrijvers geworden.

Wij vinden overigens Eduard Ducpetiaux daar waar de naam van zijn vaderland met geestdrift wordt uitgesproken: in de straat, in de dagbladbureaux, in de gezelschappen en clubs, en vooral in de *Réunion centrale* alwaar hij, als voorzitter fungeerende, de Belgische patriotten in ijver deed ontvlammen en hun eene toekomst van vrijheid in alles en voor allen beloofde - heerlijk vooruitzicht, dat juist die vruchten niet heeft opgeleverd, welke de jonge Brusselaar voor zijn vaderland droomde.

De pen en het woord hadden de gemoederen der bevolking in de zuidelijke Nederlanden diep ontroerd en Koning Willem, na uitputting van zijn geduld, had het ‘voorwaarts’ uitgesproken. De Nederlandsche troepen concentreerden zich in het zuiden, veeleer hopende door hunne tegenwoordigheid alleen het verloren gezag te herwinnen, dan wel den opgestokenoproer in het bloed te versmachten.

Eduard Ducpetiaux had, wij zegden het reeds, de omwenteling met eene innige overtuiging omhelsd. Hij was niet zooals vele anderen, die in de beweging niets zochten dan een middel, om zich met het overschot des Nederlandschen gouvernements te verrijken en langs zijne puinen opwaarts te klouteren.

Dergelijken vertoonen zich niet in het oogenblik van het gevaar; van uit hunnen schuilhoek berekenen zij juist op welken stond het past te voorschijn te treden en zich op den buit neêr te slaan. Dat zijn de raven, die verre weg zijn als het kanon dommelt; maar die pijlsnel op de vlakte neerdalen, wanneer de lont uitgebrand en de grond met lijken overdekt is....

Maar de jonge Ducpetiaux behoorde niet tot dezen en dat juist is een treffend bewijs van zijne overtuiging en zijne goede trouw. Na met de pen een gouvernement te hebben bestreden, dat hij veroordeelde, werd deze in tegenwoordigheid van het aanrukkend kanon, een voor het oogenblik niet meer voldoende wapen: Ducpetiaux greep het geweer, verliet zijne familie-betrekkingen en vrienden, en snelde met de vrijwilligers naar Waelhem, de Nederlandsche troepen te gemoet - en toen deze stout tot binnen de hoofdstad waren gedrongen en zich in het Park neêrsloegen, om uit die natuurlijke vesting, de oproerige residentie te bedwingen, zag mon andermaal dáár den jongen volksleider tusschen diegenen, welke den Nederlander veel afbreuk aandeden.

Een ander bewijs van die overtuiging, van welke wij hooger spreken, was, dat Ducpetiaux geen gehoor gaf aan de destijds vrij algemeen in omloop zijnde wenschen, die hoofdzakelijk aangevuurd werden door de vrees van weêrwraak - namelijk dat België met Frankrijk moest worden vereenigd.

Ducpetiaux bestreed moedig die denkbeelden, welke oogenblikkelijke voordeelen zich dan ook langs de eene, welke reeks van gevaren zich dan ook langs de andere zijde, opdeden. De jonge patriot wilde een eigen, een onafhankelijk vaderland, het mocht dan ook klein en onbeduidend op de wereldkaart zijn; een land van vrijheid en recht voor allen.

Pas was de kruiddamp opgeklaard en begon de zon des vredes weêr door de donkere wolken te boren; pas vormde zich van lieverlede een eigen gouvernement, of Eduard

Ducpetiaux werd tot hoofd-inspecteur der gevangenissen en instellingen van weldadigheid benoemd - eene betrekking, welke hij ruim dertig jaren van zijn leven vervulde en in welke hij, zelfs zijne tegenstanders moeten zulks bekennen, vollen teugel gaf aan de edele strevingen van zijn goed hart, van zijnen rijk ontwikkelden geest.

Wat Ducpetiaux, in den loop zijns levens, schreef ten voordeele der werkende klassen en de gevallenen in de samenleving, is hier niet op te tellen. Het was als het ware eene stortregen van brochuren en min of meer uitgebreide werken, in welke immer eene groote belezenheid, eene rijpe ondervinding, een praktische, stoute, hervormende geest doorstraalt. Hij zag, dacht en bracht in toepassing, en al had hij enkel zijnen naam gehecht aan de stichting der leerwerkscholen en de verbeterings-school te Ruijsselede - zijn naam zou in België vereeuwigd worden.

Hier, in zijne schriften, behandelt Ducpetiaux de questie van het onderwijs des volks; daar die van het pauperism en dringt tot in de geheimste vezelen van dit moeilijk vraagpunt; ginds doet hij zijne denkbeelden betrekkelijk het dagloon des werkmans kennen; elders bespreekt hij de questie der liefdadigheid en der klooster-orders, geeselt de drogredenen der *libre-pensée* en verheft zich stout tegen de ontwerpen der moderne richting, om den priester, dat is het godsdienstige onderwijs, zoo als het in België, tengevolge der wet van 1842, bestaat, buiten den schoolkring te bannen.

Een der best behandelde vraagpunten, is die welke tot titel heeft: *Budgets économiques des Classes ouvrières en Belgique.* Die zoo omvattende questie is met een buitengewoon talent voorgedragen en ontwikkeld, en door dit schrift alléén zou Ducpetiaux reeds eene voorname plaats, tusschen de economisten van onzen tijd, hebben ingenomen.

Een ander werk, hetwelk veel sensatie maakte, *la Liberté de la Charité,* is een schitterend pleidooi tegen het overheerschend liberalism, hetwelk der vrije weldadigheid een zoo hatelijken oorlog aandoet. Dat was zijne ongenade: hij verliet het hem opgedragen staats-ambt en wijdde van dat oogenblik, onverdeeld, zijne krachten aan de verdediging der vrijheid en der Kerk.

Op het godsdienstige terrein stichtte Ducpetiaux veel goeds, en als wij den man, onder dit opzicht, doen vooruit treden, ontmoet men hem onmiddelijk in het Kongres van Mechelen. Dit Kongres is grootendeels zijn werk; zijn naam zal immer aan dat werk gehecht blijven. Hij deed hot gelukken, al braakte de schijnliberale drukpers voortdurend vuur en vlam tegen den inrichter.

Ja, 't was wel op hem dat het zwaarste der taak, bij de inrichting, nêerviel; doch ook hij kende het geheim van in te richten. Eens zijn plan rijpelijk gewikt en gewogen, ging hij voort - stout voort op de voorgeschreven baan; ruimde, door de sterkte van zijnen wil, de hinderpalen, welke zich opdeden, uit den weg, sleepte de wankelmoedigen in zijne koortsachtige beweging meê en het nadien de eer van het welgelukken aan anderen over.

Tijdens het laatste Kongres te Mechelen, was zijne gezondheid reeds geschokt; zijn gelaat was bleek; zijn hoofd eenigzins neêrgedrukt; zijne spraak eenigzins dof; de adem schoot hem soms te kort - maar als hij de tribune besteeg om deze of gene mededeeling te doen, vonkelde zijn oog nog, was zijn woord nog opwekkend, nog begeesterend.

Er waren in hem nog zuivere sprankels van het vuur uit den jongelingstijd.

Al de diensten, welke hij der goede zaak bewees, moesten niet onvergolden blijven. Onder ander vereenigden zich de leden van het Kongres van Mechelen den 17 Januari

1865, en boden den onvermoeiden secretaris, een banket en een prachtig geschenk in zilver aan. Daar waren het puik der staatslieden, het puik der katholieke schrijvers, het puik van adel en burgerij vereenigd - mannen, grijs geworden in den strijd voor het ware en het goede, en die aan Ducpetiaux' zijde stonden, toen men het nieuwe Koningrijk uit de volkswoeling en den kruiddamp te voorschijn riep.

Baron de Gerlache, eerste voorzitter van het Hof van Kassatie, oud-voorzitter van het Belgische Kongres en de Kamer van Volksvertegenwoordigers, richtte er het woord tot Ducpetiaux; en ziehier hoe hij sprak over den uitslag der omwenteling van 1830, in welke hij, even als de achtbare gevierde, eene groote rol vervuld had:

'Gij kent, Mijnheeren, de oorzaken door welke de omwenteling van 1830 ontstond....... Gij kent het deel dat de Katholieken in die omwenteling namen. Dat aandeel, onder een zedelijk opzicht, was onmeetlijk, was beslissend. Zij, die nu beweeren de voordeelen van die omwenteling, uitsluitend voor zich alleen te kunnen behouden, vergaten dat, zonder ons, eene ernstige, duurzame, eerlijke omwenteling onmogelijk was....

'Al de vrijheden waren heilig in onze oogen en wij vroegen de toepassing van allen zonder onderscheid; maar wij voegden er bij, dat, zonder de ondersteuning van dit zeer aanzienlijk, zeer invloedrijk deel des volks, hetwelk vooral de godsdienstige vrijheid vroeg, de vrijheid van zijne eeredienst, door het vervallen verklaard zijnde gouvernement verdrukt - dat zonder dit deel, eene poging tot omwenteling noodwendig moest mislukken; zij kon geen ander resultaat hebben, dan ons, ten prijze van een algemeenen oorlog, in de armen van eenen grooten nabuur te werpen, of wel de ontlidting onzer provinciën na zich te slepen. Bij gebreke van dien onderstand, mislukte de beweging van 1830 reeds in den aanvang, en België werd zich-zelf niet.

'Het katholiek element heerschte oppermachtig in het Kongres van 1830. Hebben wij het recht niet aan die, voor het meerendeel *nieuwe* mannen, die ons thans op zoo hoogen toon behandelen, te zeggen: Zonder de mannen van het Kongres van 1830, zoudt gij niet zijn waar ge nu zijt; die macht, welke gij zoo trotsch en zoo partijdig tegen ons uitoefent, zoudt gij zonder ons niet bezitten...'

In eene zoo krachtige taal kenschetste de verheven redenaar de omwenteling van 1830 en de bewindslieden, die den uitslag vervalscht, de algemeene belangen des volks voor de belangen hunner partij hadden miskend. De fatale datum voor Baron de Gerlache is 1857, toen, zegde hij, door het brutaal geweld eene tegenomwenteling ontstond. 'De majesteit der nationale vertegenwoordiging werd geschonden; de minderheid werd, door middel van den oproer, meerderheid; het gezag werd stormenderhand ingenomen; de souvereiniteit van eenige personen verving de souvereiniteit des volks.'

Wij zeggen, wat wij reeds in 1857 schreven; ja, toen heeft men België den kanker geslagen; maar het kwaad, waarvan Baron de Gerlache gewaagt, dagteekent volgens ons van vroeger reeds. Doch wij oordeelen voor het oogenblik niet; wij rechtvaardigen slechts de woorden, die wij hooger neêrschreven, namelijk: dat de omwenteling - zoo als Pater Ventura overigens in 1831 voorspelde - ten gevolge eener miskenning van grondbeginselen, niet al de vruchten aan den Katholiek gegeven heeft, welke Ducpetiaux en zijne vrienden in rechte waren te verhopen.

Gansch het leven van Ducpetiaux is een onvermoeid streven geweest, om den, door het liberalism van 1847, vervalschten geest der grondwet, tot zijne ware beteekenis terug te voeren, en daartoe bracht het Kongres van Mechelen veel bij.

'Ik worstelde,' zegde hij in antwoord op de schitterende redevoering van Baron de Gerlache, 'ik worstelde reeds vóór 1830 voor het recht en de ware vrijheid. Mijne

overtuiging is dezelfde gebleven. Soldaat der edele katholieke zaak, zal ik op het slagveld sterven, gelukkig van een zwak aandeel te hebben kunnen nemen in het verdedigen onzer dierbaarste belangen.'

En ook zoo is Ducpetiaux gestorven. Gedurende zes maanden leed hij aan eene smartelijke ziekte. Ziet, hij had een doodbed, zoo als hij als Christen verdiende! De rol is afgespeeld; het einde nadert; hij is op het vertrek voorbereid; een man zoo als hij, legt het reiskleed nooit af. 'Mijn uur is gekomen, zegde Ducpetiaux; ik zou voortaan niets dan een nutteloos dienaar kunnen zijn.... 'De priester heeft hem gezegend; hij heeft voor 't laatst zijnen vrienden, die met hem geleden en voor het ware en het goede gestreden hebben, de hand gedrukt, hun 'tot weerzien' toegefluisterd en zich Gode aanbevelende, neigde zijn hoofd en stierf hij....

Het afsterven van Ducpetiaux is een onmetelijk verlies voor de wetenschap en het Katholicism. Doch gelukkig, het goede zaad is door zijne hand op den akker gestrooid; hij heeft het in den vruchtbaren schoot der aarde en in den koesterenden zonneglans zien opschieten. De Voorzienigheid zal het doen rijpen en Ducpetiaux heeft te veel harten naar het zijne gevormd, te veel treffende voorbeelden achter gelaten, om geene goede maaiers en oogsters in ons midden te vinden.

Wij sluiten dit beknopt artikel met op hem, en met volle recht, de

woorden van Andrieux toe te passen: in hem was *l'accord d'un beau talent et d'un beau caractère,* daar de woorden bijvoegende uit *le Livre d'Or:* ‘Ducpetiaux is een der meest in het oog vallende en achtbaarste individualiteiten, waarop België van 1830 roemen kan.’

Het papier.

Naar men weet kwam het allereerst in Egypte papier in gebruik, dat voornamelijk te Alexandrië werd vervaardigd, uit eene grassoort, die, volgens Plinius, aan den Nijl en eenige andere stroomen groeit. In 704 leerden de Arabieren het papier uit boomwol vervaardigen, welke kunst in de 11^{e} eeuw naar Europa werd overgebracht.

Tot welk eene ontzagwekkende hoogte het papierverbruik in onze dagen is opgeklommen, zal men kunnen zien uit de bijzonderheden welke wij hier willen mededeelen. In het afgeloopen jaar waren papier-machinen in werking: in Groot-Brittannië 413, Frankrijk 210 Duitschland 140, Oostenrijk 49, Italië 20, België en Nederland 28, Zwitserland 26, Rusland 25, Spanje 17, Zweden 7, Denemarken 6, Turkije 1. Te zamen 942. Wij spreken hier natuurlijk alleen van de groote papier-machinen. Zoodanig machine kan dagelijks gemiddeld 12 centenaars papier leveren, de machine van nieuwere konstruktie zelfs 30 à 48 centenaars.

Daar de behoefte aan lompen of vodden zich onophoudelijk meer doetgevoelen, begint men in de meeste fabrieken zich van hout als grondstof voor de papierfabrikatie te bedienen. Het hout evenwel moet herhaalde bewerkingen ondergaan, alvorens het tot grondstof van papier kan dienen. Een gevolg is dat men zich toelegt op het vervaardigen van machinen als voor de verwerking der nieuwe grondstof noodig zijn. Eene nieuwe machine door den papierfabrikant Erfurt in Maagdenburg uitgevonden, overtreft alle tot nu toe bestaande. Zij is van 6 paardenkracht en levert in 24 uren tijds eene hoeveelheid houtstof van 12-14 centenaars. Deze stof is geheel gezuiverd van de kiezelzuren en de harst, die het hout bevat; de vezelstof is er zoodanig in ontwikkeld, dat de houtmassa geschikt is tot grondstof van zeer dragelijk papier. Een groot voordeel dezer houtstof is dat zij, nat of droog, bewaard kan worden, zonder dat er zich klonters in vormen. Wanneer zij vochtig is, kan zelf een kenner haar moeilijk van lompenof voddenstof onderscheiden. Daarbij werkt die machine 50% goedkooper dan alle andere.

Eene nieuwe tak van industrie is de vervaardiging van albumine-papier voor photographiën; tot nog toe houdt men er zich hoofdzakelijk in Dresden mêe bezig, uit welke stad jaarlijks ongeveer 6000 riem albuminepapier naar Frankrijk, Engeland en Amerika verzonden worden. Deze hoeveelheid levert het papier voor 120 millioen album-photographiën. Tot vervaardiging van die massa papier zijn, behalve lompen van het fijnste linnen, 1½ millioen hoendereijeren noodig en van den kant des fabriekants de grootste zorgvuldigheid en nauwkeurigheid. Reeds bij de vervaardiging van het ruwe papier doen zich vele moeilijkheden op, die men te overwinnen heeft, om het gelijk en fijn te doen zijn. Het moet, zooals wij zegden, zeer fijn en het water geheel vrij van ijzerdeelen zijn. Het ruwe papier wordt tegenwoordig behalve te Dresden, ook te Parijs en Malmedy vervaardigd. Het schijnt dat dit papier, nadat het eenigen tijd gelegen heeft, van betere moléculaire hoedanigheid wordt; enkele malen

heeft juist het tegenovergestelde plaats gehad, doch dit werd aan bykomende omstandigheden toegeschreven.

Tot albumineeren van het papier wordt het wit van versche hoendereijeren gebruikt, nadat men het aan gisting onderworpen heeft. Het eiwit wordt bij eene warmte van 35-40^{e} C. opgelost en over het papier gespreid. Te Washington heeft men een in de vlaamsche taal gedrukt boek van het jaar 1772 gevonden, waarvan de bladen die alle zeer blank zijn, uit de meest verschillende soorten van papier zijn vervaardigd als uit wespennesten, houtzaagsel, brandnetels, wijngaardranken, kemp, moerboziëubladen, aloëbladen, distels, stroo, houtskool, wol, gras, hout van populieren, wilgen, berkenboomen beukenboomen, kastanjeboomenbladen en tulpen.

De Zomer van 1868.

De geschiedenis zal het in hare jaarboeken opteekenen, dat het jaar 1868 een Zomer opleverde, die, bij veel goeds dat hij schonk, ook veel ongelukken veroorzaakte en voor menschen en vee het leven soms bijna onverdragelijk maakte, ja velen daarvan op jammerlijke wijze beroofde. Inderdaad, het is niet te veel gezegd als men eene warmte van 80 à 90 graden Fahr. en die weken, ja zelfs maanden aanhield, voor ons, Vlamingen, die zoodanige hitte niet gewoon zijn, onverdragelijk noemt. En toch zijn wij er tot dusverre nog goed afgekomen. De Yankee's moesten zich een warmte van 100 à 105 graden getroosten.

De ongelukken, door zulk eene buitengewone warmte veroorzaakt, kan men tot vier groote groepen brengen. Vooreerst deed zij voor een niet onaanzienlijk deel den oogst mislukken, die in de maand Mei met zooveel hoop en verwachting te gemoet werd gezien. Het is waar, de winterprodukten, zooals tarwe, rogge, koolzaad enz. hebben, vooral de twee eersten, over het algemeen het vooruitzicht des landmans vervuld, en de oogst is in betrekking tot die produkten niet alleen in ons land, maar zoover men weet bijna over de geheele wereld uitmuntend geweest en heeft die van vele vorige jaren zeer verre overtroffen. Ook de wijnstok en de meeste zuidelijke vruchten hebben aan de hoog gespannen verwachting beantwoord, maar daarmeê is dan ook alles gezegd. De zomerprodukten zijn op vele plaatsen mislukt; zomertarwe en rogge, gerst en boekweit stonden op vele plaatsen te sterven, alvorens zij zich tot hare halve hoogte hadden kunnen verheffen; vlas en haver lieten veel te wenschen over, en de aardappel, het zoo geliefkoosde volksvoedsel, bleef klein van stuk, Niettemin moet het ook waarschijnlijk op rekening van den heeten Zomer gesteld worden, dat de gewone ziekte onder de aardappelen zich niet heeft vertoond; en wordt het vermoeden van velen zekerheid, namelijk dat de hitte de ziekte geheel weggenomen heeft, dan zou men zich geluk mogen wenschen, zelfs al ware de opbrengst nog de helft kleiner geweest. Maar ook in een ander opzicht was de groote warmte voor den landbouw nadeelig; zij deed het gras op de weilanden sterven en beroofde het vee van het zoo noodzakelijke voedsel niet alleen, maar ontnam het ook het drinkwater. Niet zelden zag men de boeren hooi en water naar de weide brengen. Dat melk, boter en kaas zeer duur werden was er het natuurlijke gevolg van.

Ten tweede was de warmte oorzaak dat vele menschen jammerlijk en plotseling uit het leven werden gerukt. Met tegenzin nam men een dagblad in de hand, want dagelijks las men van menschen, die onder de hitte bezweken waren. Het meest trof dat lat de landlieden; hier stierf er een, terwijl hij gras maaide, daar een ander, die rogge en tarwe sneed, ginds een derde, die, uitgeput van vermoeinis en hitte, zich

met water of botermelk zocht op te frisschen. Zelfs kinderen en jonge dochters vielen dood neêr, terwijl zij met het schooven der tarwe bezig waren. Men kon in die dagen niet door het veld wandelen, zonder medelijden met de landlieden te krijgen. Hij, die het niet gezien heeft, kan er zich geen denkbeeld van vormen welke zware arbeid het maaien is, en dat deed de boer onder eene smachtende hitte van des morgens 3 tot des avonds 8 ure. Te verwonderen is het zelfs dat niet meer landlieden onder dat moeilijke en uitputtende werk bezweken zijn.

Maar de warmte deed ook velen in het water den dood vinden; het getal dezer ongelukkigen was waarlijk niet gering. Menigeen begaf zich te water om eene weldadige verkoeling te genieten, maar kwam er niet levend uit. Dat onvoorzichtigheid en ongehoorzaamheid hiervan veelal de oorzaak waren en voornamelijk dan, wanneer dit lot kinderen of jonge lieden trof, behoeft geen bewijs.

Ten derde deed de warmte op vele plaatsen groot gebrek aan drinkwater ontstaan en maakte zelfs nu en dan op de rivieren de scheepvaart onmogelijk. De provinciën Zeeland en Friesland schijnen, wat gebrek aan drinkwater betreft, het meest geleden te hebben, ten minste als men besluiten mag uit de berichten der dagbladen. Immers men las van Zeeland, dat men er uren ver het water uit de duinen verzond, en Friesland ging zijn water zelfs in Engeland halen. Maar ook al de overige provinciën, al is het ook in mindere mate, hebben geleden; putten, slooten, grachten, alles droogde uit, en het water werd op vele plaatsen een handelsartikel.

Ten vierde deed de groote hitte hier en elders brand ontstaan, die jammerlijke verwoestingen aanrichtte. Ontelbaar was het getal der boerenwoningen en der huizen in steden van minderen rang, die, in brand geraakt, in den asch gelegd werden. Bij de ontzettende warmte was de geringste aanleiding genoeg om brand te doen ontstaan, die niet gebluscht kon worden, daar water ontbrak. In vele steden werd eene wacht georganiseerd, die gedurende den nacht de stad doortrok om er op te letten, of zich ergens een begin van brand vertoonde. Dat dit een zeer goede maatregel was zal door niemand betwijfeld worden, die bedenkt dat bij de groote droogte, door de felle hitte ontstaan, en bij het volslagen gebrek aan water een brand zich weinig behoefde te ontwikkelen, om het vooruitzicht te openen dat hij de geheele stad vernielen zou.

Maar hoorde men veel van verbrande woningen en landelijke hofsteden, niet zelden vernam men van bosch- of heidebrand. En deze kreeg meermalen zulk een vreeselijk aanzien, dat men in massa optrok, als ging men een sterken vijand bestrijden. Meermalen ontbood men uit nabijgelegen steden een deel van het garnizoen, en dit trok naar de plaats des ongeluks en hielp de aanwezigen in hunne pogingen tot blusschen. Men groef diepe greppels, wierp hooge aardhoopen op om het verwoestende element te stuiten, en was dit eenmaal gelukt, dan vertoefde men nog verscheidene dagen, om te beletten dat uit de smeulende asch een nieuwe vlam opsteeg. Brachten de boschbranden onmiddellijke schade, de hei- en veenbranden bedreigden niet zelden uitgestrekte boekweit- en roggevelden, die in de nabijheid gelegen waren. De inwoners van Drenthe en Limburg hebben op onderscheidene plaatsen met de grootste moeilijkheden te kampen gehad.

Men moet zeggen dat in Nederland hei-, veen-en boschbranden geringe schade hebben aangericht, als men let op hetgeen in andere landen en voornamelijk in Rusland, Oost-Pruisen, Hongarië en Neder-Oostenrijk is geschied. In die landen heeft men maagdelijke bosschen van honderden, ja van duizenden mijlen; ontstaat daar eenmaal brand, wie zal dien in zijn loop kunnen stutten? Daar heeft dezen Zomer het vuur ontzaglijke verwoestingen aangericht. Vele weken lang waren sommige een uitgestrekte vuurzee, waaruit rook en vlammen opstegen, en die alleen uitdoofde,

wanneer voedsel ontbrak, dat wil zeggen, als het geheele bosch verteerd was. Wie zal het bepalen hoeveel menschen daar in het vuur omgekomen zijn? want het is toch niet aan te nemen, dat zulke bosschen geheel onbewoond zijn; zij bevatten dikwijls volksstammen, waarvan men het bestaan niet kent, zelfs niet vermoedt.

Ten opzichte van de oostenrijksche bosschen hoorden wij eene niet onaardige opmerking maken. Oostenrijk heeft namelijk uitgestrekte bosschen; maar het heeft er weinig of geen nut van, want het kan het hout niet vervoeren, omdat het geene wegen in de streken heeft; het kan geen ijzeren wegen aanleggen, omdat het geen geld heeft. Nu wilde men dat de oostenrijksche bosschen geheel door het vuur vernield werden, dan verkreeg men een kostbaren bouwgrond, die den Oostenrijkers en hunne ledige schatkist veel voordeel zou aanbrengen.

Hei- en boschbranden zijn in ons land een ongewoon, in de tropische gewesten daarentegen een gedurig weêrkeerend verschijnsel. De oorzaak

daarvan is vooreerst gelegen in de groote hitte, die daar bijna, zonder ophouden heerscht, ten tweed in de onvoorzichtigheid of den moedwil der bewoners, die zoodanigen brand doen ontstaan. Struiken en boomen droogen door de verschroeiende hitte als 't ware geheel uit, en het minste toeval doet een brand ontstaan, die zich met de snelheid van den bliksem uitstrekt en in weinige uren geheele landstreken verwoest. Die branden zijn een ware geesel voor de binnenlanden van Afrika, maar nog meer voor de gewesten van centraal Amerika, waar een groot gedeelte der bewoners zijn bestaan vindt in de veeteelt en zijne schapen en runderen in de weide laat grazen. Die dieren, verrast en soms in een oogwenk door het vuur ingesloten, komen alsdan in grooten getalle om het leven; hun geloei vermengt zich met het geknetter der vlammen en het gekraak der takken en stammen, terwijl het zonnelicht door reusachtige zuilen van vuur en rook wordt weggenomen. Soms ontsteken de indianen den brand om hunne vijanden te vernietigen, die zich in een bosch verborgen hebben: soms doen zij het op hunne weiden, om met de asch van gras en struiken den grond te bemesten.

Een boschbrand

Hoe een kleinigheid groote gevolgen kan hebben, kan de lezer op bo-

venstaande gravure zien. De beroemde reizigers Milton en Cheadle bevonden zich op hunne reis door N.-Amerika in een bosch en lieten door hunne bedienden, toen zij op eene opene plaats gekomen waren, hun middagmaal gereed maken. Spoedig brandde een frisch vuur onder het buffelvleesch, dat men aan het spit gestoken had. Maar ziet, in de nabijheid groeide een slingerplant, die een eind weegs over den grond voortkroop en vervolgens tegen een dooden boom opklom. Nu wilde het toeval dat die slingerplant in brand vloog; het vuur liep langs den dunnen draad naar den dooden boom, zette dien onmiddellijk in licht laaie vlam, en het gevolg kan men raden, Weinige minuten later stond hel geheele bosch in brand, dien een sterke wind nog kwam aanwakkeren. De reizigers zagen zich genoodzaakt hun spit en buffelvleesch in den brand te laten en in de richting, tegenovergesteld aan die van het vuur, door een snelle vlucht redding te zoeken, wat hun tot hunne groote vreugde gelukte.

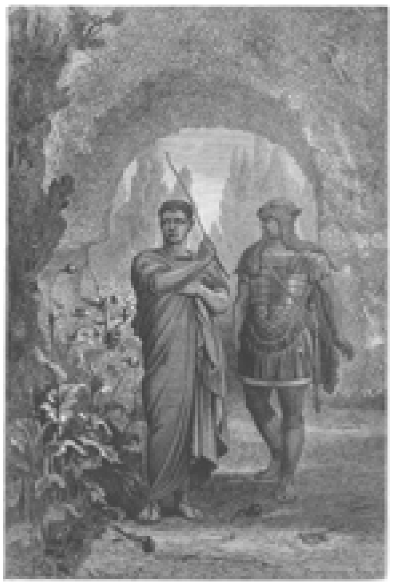

Tarquinius Superbus.

Niet alle reizigers, door boschbrand overvallen, zijn zoo gelukkig geweest; velen zijn er de rampzalige slachtoffers van geworden.

Lucius Tarquinius Superbus.

Gedurende 221 jaren (van 754 tot 533 v.C.) had in Rome de monarchale regeeringsvorm gebloeid, toen Tarquinius door een afschuwelijke misdaad zich van den troon meester maakte en door zijne tyrannieke handelingen en trotschheid (waarom men hem *superbus d.i. trotsche* heette) den Romeinen een diepen haat tegen het koningschap inboezemde en hen bewoog den republikeinschen regeeringsvorm aan te nemen.

Lucius Tarquinius was de schoonzoon van Servius Tullius, den zesden koning van Rome; hij was gehuwd met dezes zachtaardige dochter Tullia. Een andere, maar boosaardige dochter Tullia was de vrouw geworden van den goedigen Aruns, broeder van Tarquinius. Beide huwelijken leverden niet op wat Tullius er van verwacht had, want Tarquinius vermoordde zijne gemalin, Tullia deed het haren man, en nu trad de weduwnaar met de weduwe in den echt. Daar beiden vurig verlangden den troon te beklimmen, en Servius Tullius hoewel bejaard nog een krachtvol man was, offerden zij ook hem op aan hunne gruwzaamheid. Tarquinius deed hem door zijne handlangers uit den senaat werpen en op straat dooden, en de afschuwelijke Tullia reed over het lijk van haren vader naar het paleis, om haren echtgenoot met zijne troonsbestijging geluk te wenschen.

Tarquinius regeerde als een bloeddorstig tyran. Om beveiligd te zijn tegen de wraak zijner onderdanen, sloot hij een verbond met 47 naburige steden en stelde zich eene lijfwacht uit vreemdelingen samen. Het volk hield hij bezig met het bouwen van een tempel ter eere van Jupiter op den heuvel, dien hij naar den tempel den kapitolijnschen heette, en verloste zich van den adel, door dezen in het veld te zenden ter bestrijding zijner vijanden, welke zijne trotschheid hem alom verwekte.

Na zich dus volkomen in het gezag gevestigd te hebben, onderwierp Tarquinius door kracht van wapenen de Sabijnen, die voortaan schatplichtig werden aan Rome. Daarna ging hij ten oorlog tegen de Volscers, keerde toen zijne wapenen tegen de sterke stad der Gabiërs, en deze door geweld niet kunnende meester worden, nam hij zijn toevlucht tot een list. Zijn zoon Sextus begaf zich namelijk naar de Gabiërs, onder voorwendsel dat hij door zijn vader mishandeld was geworden en zich nu met diens vijanden ging verbinden. Er lag in dien tijd niets buitengewoons in een zoodanigen opstand van een zoon tegen zijn vader, en daarom schonk men hem geloof en vertrouwen, en plaatsten de Gabiërs hem aan het hoofd van hun leger. Toen zijn list zoo ver gelukt was, zond Sextus een bode naar zijn vader om te vernemen hoe hij zich thans te gedragen had. Tarquinus gaf geen antwoord op die vraag maar nam de boodschapper met zich in den tuin en sloeg daar met een stok al de bloemen af, die zich boven de anderen verhieven. Dit was het eenig antwoord, doch Sextus had het volkomen begrepen, en middelerwijl hij een moordtooneel in de stad deed aanrichten, maakte Tarquinius van de opschudding, welke daardoor was ontstaan, gebruik om zich van haar meester te maken.

Niet tevreden met het volk door zware belastingen uit te zuigen en den adel door brutaal geweld geheel van zich te vervreemden, bracht zijne boosaardigheid er hem ook toe om de kinderen van zijne zuster Tarquinia te vermoorden, uit vrees dat deze met hem zouden doen, zooals hij met zijn schoonvader gedaan had. Slechts een, Lucius Junius, wist zich te redden door zich als onnoozel aan te stellen; de wreedaard liet zich bedriegen, nam Lucius aan zijn hof, om zich met hem te vermaken, en gaf

hem den bijnaam Brutus (domme). Maar Brutus was zoo dom niet, als men meende. Toen hij met de zonen van Tarquinius naar het orakel te Delphos toog om dit te raadplegen, bood hij der godheid tot eenig geschenk een stok van notenboomenhout aan; allen lachten om deze dwaasheid, maar niemand kon ook weten dat de stok hol en met goud gevuld was. Nadat de zonen hunnen last hadden volbracht, wenschten zij van het orakel te vernemen wie hunner na den dood van Tarquinius regeeren zou, waarop zij ten antwoord ontvingen: hij, die het eerst zijne moeder kust. Nu besloten zij hunne moeder te gelijk te kussen en dan gezamenlijk te regeeren, doch Brutus scheen de zoogenaamde godspraak anders te begrijpen. Zoodra zij in Italië terug kwamen, wierp hij zich ter aarde en kuste die, want hij beschouwde de aarde als de moeder van alle menschen. Van dien oogenblik af geloofde hij zich geroepen zijn vaderland van den tyran te verlossen.

Eene buitengewone omstandigheid kwam hem hierin weldra te hulp. Lucretia, de dochter van den edelen Romein Collatinus, gevoelde zich dermate door Sextus, den zoon van Tarquinius tot schande gemaakt, dat zij zich uit wanhoop met een zwaard doorstak. De heidensche Romeinen, die den zelfmoord als eene heldhaftigheid, in sommige gevallen zelfs als eene deugd beschouwden, juichten de daad van Lucretia toe, brachten haar lijk naar het Forum en schreeuwden om wraak tegen den tyran en zijn misdadigen zoon. Nu meende Brutus dat het oogenblik voor hem gekomen was. Hij verscheen in zijn waar karakter, liet de poorten der stad sluiten en wist van het volk een besluit te verkrijgen, waarbij het koningschap afgeschaft, en Tarquinius en zijn huis voor altijd uit Rome verbannen werden. Rome veranderde nu in eene republiek, die door twee consuls bestuurd zou worden. Deze consuls, die van adellijke geboorte moesten zijn, regeerden slechts een jaar en werden door het volk en den adel gekozen. De twee eersten waren Brutus en Collatinus.

Tarquinius wilde zich evenwel niet in zijn lot schikken. Hij vluchtte naar de Etruscers en vond hulp bij hen. Zij zonden gezanten naar Rome met verzoek dat men den koning toe zou staan zich te rechtvaardigen, en mocht men hierin niet bewilligen, dat men hem zijn persoonlijk eigendom zou wedergeven. Doch beide eischen werden afgewezen; de koning bleef verbannen, en zijne bezittingen werden onder het volk verdeeld, dat nu nog meer zich naar het verlangen der consuls richtte. Thans zonden de Etruscers een leger tegen Rome op, onder aanvoering van Aruns, een zoon van Tarquinius. Brutus ging hem met eene dappere schaar te gemoet, rende op Aruns aan, zoodra hij hem in het gezicht gekregen had, en beide vijanden doorstaken elkander gelijktijdig het hart. De strijd bleef onbeslist, maar de Etruscers trokken af en lieten Tarquinius aan zijn lot over.

Deze begaf zich nu naar koning Porsenna in de stad Clusium en bracht ook hem tot een oorlog tegen de Romeinen. Porsenna rukte op Rome aan, omsingelde het, en het zou wellicht met de stad gedaan geweest zijn, zoo Mucius Scaevola door zijn heldenmoed haar niet gered hadde. Men sloot met den koning een eervollen vrede, en Tarquinius verwekte in de Sabynen aan zijn vaderland nieuwe vijanden. Met dezen, even als na hunne verdrijving met de Latijnen, vochten de Romeinen met al de woede, die de wanhoop en de wraak kunnen instorten. Veel edel romeinsch bloed werd vergoten, maar aan de eeuwige stad bleef ten laatste de overwinning; zij zegevierde over al de vijanden, die Tarquinius tegen haar in het harnas joeg.

Hij zelf geraakte intusschen van al zijne vrienden en bondgenooten beroofd, en de oorlog, die zijne schatten had verslonden, had hem te gelijk kinderloos gemaakt. Als een negentigjarig grijsaard en in armoede en ellende gedompeld, vluchtte hij ten laatste naar Cume in Campanië, waar hij spoedig na zijne aankomst stierf.

Veertien jaren had hij de worsteling tegen Rome volgehouden.
Met hem ging het romeinsche koningschap ten gronde, nadat het 245 jaar (van 754 tot 509 v.C.) bestaan had.

De Oostenrijksche Lloyd te Triëst.

Triëst, de eerste handelstad der Oostenrijksche, monarchie, na Hamburg de voornaamste zeestad van Duitschland, heeft den ontzaglijken vooruitgang, waardoor het zich sinds 40 jaren kenmerkt, voornamelijk te danken aan de reusachtige industrieele inrichting, bekend onder den naam van Oostenrijkschen Lloyd. Deze ontstond in het jaar 1833 door de samensmelting van verscheidene assurantie-maatschappijen tot ééne, die zich grootendeels vormde naar den reeds te Londen bestaanden Lloyd,

In het zoogenaamde Tergesteüm, een groot gebouw in het midden der stad, vestigde men een leeskabinet, waarin dagbladen en een deel der aan den Lloyd gerichte handelsbrieven voor iedereen ter inzage gelegd werden. De met glas bedekte kruisgang, die de benedenste verdieping doorsnijdt, werd bestemd tot vergaderplaats der actionarissen en ook sedert 1858 tot die van kooplieden, die gedurende den beurstijd zaken, met de beurs in betrekking staande, te verrichten hebben. Verder is het gebouw verdeeld in drie deelen of secties, die de namen dragen van assurantie-, stoomboot- en artistisch- litterarische sectie; deze laatste bezit een tipographisch, chaleographisch en photographisch kabinet benevens het redactie-bureau van de meeste bladen. Het tipographisch kabinet verdient eene bijzondere vermelding; daar arbeiden 150 werklieden met 7 snel- en 12 handpersen. Behalve vele werken worden er *Observatore Triëstino* en de *Triëster Zeitung* wekelijks zesmaal, de *Diavoletto* dagelijks, het grieksche dagblad HMEPA (de Dag) eens en de *Novolliere* tweemaal 's weeks gedrukt; ook levert het dagelijks eene lijst van de binnengekomen en uitgaande schepen. Het jaarlijksche papierverbruik wordt geschat op 25.000 riem.

Daar de Lloyd zich ten doel had gesteld niet enkel de kennis van den handel te bevorderen maar ook op alle mogelijke wijze dien zelven uit te breiden en zelf het middelpunt te worden van alle commerciëele ondernemingen, was het natuurlijk, dat hij er dadelijk op bedacht was de stoomscheepvaart, die omtrent gelijktijdig met de Lloyd ontstond, in de wateren, voor het handelsverkeer van Triëst in te voeren.

De directeuren van den Lloyd vormden nu eene nieuwe maatschappij, en deze begon in 1836 met een kapitaal van 2 millioen francs stoomschepen te bouwen. Spoedig vermeerderde zij haar kapitaal zoomede dat harer schepen, waardoor weldra regelmatige reizen ontstonden naar alle havens van de oostelijke helft der Middellandsche Zee. Met de stichting der maatschappij begon de verdeeling van den Lloyd in twee secties, waarvan ieder hare bijzondere directeuren, statuten en werkzaamheden kreeg. De eerste bewoog zich bijna alleen op het gebied der assurantie; de laatste hield zich hoofdzakelijk met de stoomscheepvaart bezig.

Het bleef voor alsnog aan de eerste sectie overgelaten voor de bekendmaking der nieuws- en handelstijdingen te zorgen; maar hield de Lloyd zich in den aanvang tevreden met vreemde dagbladen in het leeskabinet ter inzage te leggen, weldra bracht hij er zijne eigene, die door bekwame redacteurs bewerkt werden. Altijd naar onafhankelijkheid strevende, richtte de Lloyd voor zijne dagbladen en andere drukwerken eene drukkerij op, die gestadig meerdere uitbreiding ontving.

Verder stelde hij in alle oostersche havens agenten aan, wier taak het was doorloopende berichten over handel en scheepvaart in te zenden.

Maar hierdoor werd weldra de briefwisseling zoo uitgebreid, dat, daar ook de letterkundige werkzaamheden met den dag toenamen en men zich zelfs op kunstgebied begon te bewegen, in het jaar 1850 besloten werd voor deze zaken eene nieuwe, de derde, sectie op te richten. Iedere der drie secties moest nu twee gedelegeerden benoemen, en deze zes mannen vormden het hoofdbestuur van den oostenrijkschen Lloyd.

De gewichtigste der drie secties is altijd de tweede geweest, die der stoomschoepvaart. Het was van den beginne af haar doel eene stoombootverbinding te bewerkstelligen met alle havens der Adriatische, Middel-

landsche en Zwarte Zee en langs verschillende rivieren tot in het hart te dringen van de landen, aan genoemde zeeën gelegen. Het allereerst vestigde men de vaart op Griekenland, verder op Konstantinopel en van hier op de Zwarte Zee, waar men eene verbinding tot stand bracht met de oostersche landen, door middel van de stad Trapezunt in Armenië en met de westersche door middel van den Donau. Vervolgens kwam Klein-Azië aan de beurt, waar Smyrna het hoofdpunt werd; daarop Egypte en Syrië. Reeds in 1851 werden er 1128 reizen gemaakt, 222118 passagiers, 522644 brieven, 473027 koopwaren vervoerd en in het geheel voor ruim 97 millioen francs omgezet. Die reizen werden gemaakt door 55 stoomschepen, en het boekjaar sloot met een actief van 5,846000 en een passief van 5,754000 francs.

Blijkt uit deze getallen welke werkzaamheid de Lloyd in 1851 reeds ontwikkelde, die, welke vervolgens elk jaar werden openbaar gemaakt, toonden, dat de ondernemingen onophoudelijk en op bijna ongeloofelijke wijze toenamen. De Lloyd speelt in de geschiedenis der nieuwe tijden eene zeer gewichtige rol; door zijn onmeetbaren invloed op den handel en zeevaart op Z. Oostelijk Europa en een gedeelte van W. Azië legt hij groot gewicht in de schaal der politiek, en is hij niet geheel vreemd aan den gang van het oostenrijksche staatsbestuur, de oostersche kwestie enz.

Het hoofd-etablissement van de sectie stoomscheepvaart is haar arsenaal. Hier arbeiden gemiddeld 650 menschen, en deze bestaan, zooals in alle oostenrijksche fabrieken, werven enz., uit lieden van zeer verschillende nationaliteit. De meeste komen uit Illyrië, Italië en Stiermarken.

Het arsenaal is verdeeld in twee kolossale deelen, in het midden waarvan zich het administratie-gebouw bevindt. Het eene deel is aan de machinenbouw, het andere aan dien der schepen gewijd. Boven het middelgebouw verheft zich een hoogen toren met een uurwerk, dat een dubbelen uurwijzer heeft.

In de machmen-afdeeling vindt men eene ijzer- en een kopergieterij, eene grof- en fijnsmederij, eene blikslagerij, verscheidene werkplaatsen voor de vervaardiging van hevels en kranen, voor het polijsten, boren en draaien, timmeren en schrijnwerken en eindelijk eene zaal, waarin de onderscheidene deelen der machine tot een geheel gevormd worden.

Deze afdeeling heeft den vorm van een hoefijzer; in het midden bevinden zich de ketelsmederij en de groote stoomsmidse; de onderscheidene lokalen zijn met ijzeren spalken met elkander verbonden.

Op den havendam, die zich langs het geheele arsenaal uitstrekt, en waar de stoombooten aanleggen, zijn drie groote kranen en een stoomwindas, door middel waarvan masten, machinen en ketels tot een gewicht van 60 tonnen of ruim 1000 centenaars opgeheschen en in de stoombooten nedargelaten kunnen worden.

Zoo mogelijk nog kolossaler is de andere afdeeling des arsenaals, die der scheepswerven. Hier i een stapel voor zes schepen en een droogdok. In het laatste liggen rails, over welke door middel van een vaststaande stoommachine de grootste stoombooten op wagens in minder dan een uur tijds op het drooge kunnen getrokken worden. De bodem van het dok is 15 voet onder den waterspiegel; het wordt door twee dammen en een zware, ijzeren sluitdeur ingesloten. Jaar in jaar uit zijn de stapels bezet; wekelijks loopt er een schip af.

Uit het medegedeelde kan men gemakkelijk opmaken, dat de oostenrijksche Lloyd niet alleen een maatschappij is voor personen- en goederenverkeer, niet bloot een

handelsgezelschap maar ook eene vereeniging tot bevordering en verbreiding van kultuur, industrie en machinerie; dat hij een academie voor kunsten en technische wetenschappen is. Om de verschillende doeleinden, die hij zich zonder ophouden vormt, te bereiken, moeten er gedurig nieuwe werkplaatsen geopend en, zoo de werklieden voor den nieuwen arbeid niet voorhanden zijn, die uit andere streken en landen ontboden worden. Jaarlijks treden honderden lieden in de dienst van den Lloyd, die er gelegenheid vinden zich in hun vak te bekwamen en daarna gemakkelijk in eene andere dienst kunnen overgaan of zelven een zaak oprichten.

Dat Triëst en zijn verre omstreken uit den Lloyd onberekenbare voordeelen trekken en niet alleen in een stoffelijk maar ook in een wetenschappelijk opzicht vooruitgaan, behoeven wij naauwelijks op te merken.

De Kapel van Gratie.
Legende door J.J. van der Horst. Pr.
Vervolg.

III.

In het diepe van den derden nacht schrikte Hubert eensklaps wakker door een hard en vreemd geluid op zijne slaapkamer. IJlings sprong hij recht, en zag in groote verbazing bij het schemerlicht der kleine nachtlamp eene zwarte gestalte met wild gedruisch door de kamer springen. Zij geleek wel op een mensch, maar aangezicht en handen waren even zwart als de nauwe kleeding, die zij droeg; zij hield een vierkant bord in de hand, dat blonk en glimde, zoo dikwyls het flauwe lamplicht er op viel. Onverstaanbare klanken en kreten gingen van die bewegelijke gestalte uit, en het glimmende bord zwaaide onophoudelijk boven en om haar heen. Verstomd zat de schilder dat tooneel aan te staren en wreef de oogen, om zich te vergewissen dat hij niet droomde maar iets werkelijks aanschouwde, terwijl eene koude rilling hem door de leden liep, toen hij duidelijk zijn naam meende te hooren roepen. Hij sloeg een kruis, wapende zich met moed en wilde vragen, wie het was die zijn rust durfde te komen storen, toen hij weder duidelijk vernam:

‘Hubert! Hubert! sta op, word wakker, sta op!’

Maar nu had hij ook de stem erkend en wist dat het zijn broeder Jan was, die dit nachtelijk spel vertoonde; schielijk sprong hij ten bedde uit en liep op hem toe, om hem in de uiting zijner dolle vreugde wat te matigen. Maar Jan was niet tot bedaren te brengen; nauwelijks had hij zijn broeder bemerkt, of hij vloog op hem aan, klemde hem in zijne armen, drukte hem tot stikkens toe aan zijn hart en drong hem de kamer meê rond te dansen, altijd uitroepende:

‘Ik heb het gevonden, Hubert! het geheim is ondekt!’

Met moeite wrong eindelijk de schilder zich uit de omhelzing van den zwarten chemist en sprak op gebiedenden toon:

‘'t Is nu genoeg, Jan, laat die dolligheid thans varen en verklaar mij kort en bedaard de reden van deze onbetamelijke en uitgelaten vrolijkheid.’

‘De reden?’ schreeuwde Jan, hem het houten bord voorhoudende, dat de schilder had zien zwaaien en blinken, ‘de reden? zie hier, Hubert! overtuig u met eigen oogen, en zie wat ik gevonden heb. 't Is om zinneloos te worden van blijdschap en geluk!....’

Na een beter licht ontstoken te hebben, nam Hubert de kleine schilderij voor zich en bleef sprakeloos staren op een monnikskop.

Wel driemaal had Jan reeds gevraagd naar het oordeel zijns broeders, zonder eenig antwoord te bekomen, en stond met ongeduld hem aan te staren. Eindelijk riep de schilder uit:

‘Hoe is het mogelijk?.... Nooit is zoo iets aanschouwd Hoe helder, hoe frisch, hoe schitterend zijn die kleuren! en 't is alles kurkdroog.... Broeder Jan, zeg mij, wat is dit?’

‘Dat is het nu, waarnaar ik zocht,’ hernam de chemist. ‘Weg nu met alle lijm en eiwit, weg nu met het vernis, dat door de zon of het vuur moet droogen! Nu is onze naam, nu is onze roem gevestigd voor eeuwig!’ En hij begon in de overmaat van zijn geluk weder door de kamer te huppelen en te springen.

Hubert bleef altijd nog het nieuwe schilderwerk beschouwen en scheen in diepe gedachten verzonken. Hij begreep welke omwenteling de uitvinding zijns broeders in de schilderkunst moest te weeg brengen en wierp een blik in de toekomst, die zich zoo schitterend thans voor hen opende.

Na eene lange wijle legde hij het tafereel ter zijde, vouwde de handen en sprak:

‘Jan, gij zijt uitgelaten van blijdschap, en ik begrijp dat; maar gij vergeet in de overmaat uws geluks uw eersten en heiligsten plicht. Wij hebben God voor u gebeden, en Zijne barmhartigheid heeft ons verhoord: danken wij hem nu voor de groote en onverdiende gunst, die Hij ons geschonken heeft.’

‘Verhaal mij nu het geheim uwer uitvinding,’ hernam de schilder, toen het gebed geëindigd was.

Jan plaatste de monnikskop voor zich op tafel en begon een uitvoerig verslag te geven van zijne werkzaamheden, teleurstellingen, scheikundige onderzoekingen en eindelijk van zijne ontdekkingen.

Hij was begonnen met naar een soort van vernis te zoeken om daarmede zijn lijm- en eiwitverf te overstrijken en aldus tegen verschieten en ook tegen het water en de vocht bestand te maken. Door de samenvoeging van eenige gekookte oliën kreeg hij dan ook zoodanig vernis, dat echter slechts zeer langzaam droogde in de zon of bij het vuur. Terwijl hij eens bezig was om een vernist tafereel bij het vuur te droogen, sprong het houten paneel door de hitte, en de schilderij was verloren. Dit ongeval leerde hem dat hij een vernis moest opsporen, hetwelk ook zonder vuur of zon spoedig droogen kon, en hij begon op nieuw zijne scheikundige onderzoekingen. Eindelijk bevond hij, dat de olie van lijnzaad en noten het spoedigst droogde, en stookte daaruit, met bijvoeging van eenige stoffen, het gewenschte vernis. Hiermede echter niet tevreden, daar hij reeds lang een onverklaarbaren weerzin had gevoeld voor den lijm en het eiwit, waarmede de kunstenaars hunne verven bereidden, beproefde hij van diezelfde oliën ook daarvoor in plaats te stellen, en hoopte daardoor een duurzamer en handelbaarder bestanddeel te verkrijgen. Na vele mislukte, proefnemingen kwam hij eindelijk tot de ontdekking van hetgeen hij zoo rusteloos en volhardend, zelfs met opoffering zijner gezondheid, zocht, en bevond dat de verven, met die oliën vermengd, zich gemakkelijker lieten temperen, uitstrijken en verwerken; dat zij spoedig droogden, en droog zijnde, het water wederstonden; terwijl de olie daarenboven aan de verven ongemeene frischheid, glans en luister bijzette, zoodat zij niet vernist behoefden te worden. In den vroegen avond van den vorigen dag was hij tot de volkomen overtuiging gekomen, dat zijne ontdekking proefhoudend was; hij had zich dadelijk aan het schilderen van den monnikskop gezet, en was na middernacht, schier ijlhoofdig van vreugde, naar boven geklommen om zijnen broeder deelgenoot te maken van zijn geluk.

‘En houdt gij mij nu nog voor dwaas en krankzinnig?’ vroeg hij lachend ten slotte zijns verhaals.

‘Lieve broeder Jan!’ riep de schilder verteederd uit, terwijl hij hem om den hals viel: ‘gij vergeeft mij dat woord, want ik sprak het uit voor uwe gezondheid. Doch gij zijt afgemat en behoeft rust.’

‘Ik heb het u gezegd,’ juichte de chemist, ‘dat mijn engelbewaarder mij had ingegeven dat ik een Joannes zou schilderen, zooals de wereld er nog nooit een aanschouwd heeft. Ware het maar dag: ik zette mij aanstonds voor den ezel.’

‘Neen,’ sprak Hubert, ‘eerst moet gij gaan rusten en slapen. Morgen zullen wij ter beêvaart gaan naar 't Heilig Bloed te Brugge en daarna onzen nieuwen arbeid beginnen.’

Jan ging naar zijne kamer en viel weldra, uitgeput van vermoeienis, waken en aandoeningen, in een diepen en weldadigen slaap. De schilder ging echter niet meê te bed maar bleef den ganschen nacht, met den monnikskop in de hand, de uitwerkselen van Jans uitvinding beschouwen en bewonderen; totdat hij in den vroegen morgen den burghof inging, om te mijmeren over de schitterende vooruitzichten, die hen thans tegenlachten.

In den voormiddag van dien dag zag men de beide broeders met hunne zuster Margriet lang geknield liggen in de kapel van het H. Bloed; zij dankten God innig voor de gave der uitvinding en baden om zegen over den arbeid, dien zij, Hem ter eere, gingen aanvangen. Des middags zaten zij in de werkzaal te beraadslagen, wat zij doen en laten zouden om het geheim hunner nieuwe schilderkunst niet aan anderen te verraden.

Men kwam overeen om nooit iemand in de schilderkamer of de onderaardsche werkplaats van Jan toe te laten; men zou een stil en afgezonderd leven leiden, geen vrienden en vriendinnen ontvangen en nimmer antwoorden op onbescheiden vragen, wellicht door een of ander kunstenaar te doen. Geen aanbod kon ooit zoo groot en schitterend zijn, dat daarvoor het geheim werd verkocht; alleen de langstlevende kon vóór zijn dood er over beschikken, opdat het voor de kunst niet zou verloren gaan.

Reeds den volgenden dag zat Jan, geheel begeesterd door de verhevenheid van zijn onderwerp, aan het beeld zijns heiligen patroons te schilderen, en wrocht een kunstwerk, dat - zooals hij voorspeld had - zijn weêrga niet bezat. En toen het doek na langen arbeid was voltooid, en aan het hof van den graaf van Vlaanderen. Filips den goeden, werd ten toon gesteld, toen klonk de naam der gebroeders van Eyck door geheel Brabant en Vlaanderen en de overige Nederlanden, en dongen vorsten en bisschoppen zoowel als abten en edellieden om het voorrecht van een hunner schilderstukken te bezitten.

Spoedig was het gerucht dezer ontdekking en van de grootere voortreffelijkheid hunner schilderijen boven die der vroegere school tot Duitschland, Frankrijk. Spanje en Italië doorgedrongen, en riep eene menigte schilders naar de Nederlanden om zich met eigen oogen te overtuigen van de nieuwe phase, die de schilderkunst daar was ingetreden; om zoo mogelijk de gebroeders van Eyck die nieuwe kunst af te zien, of met list, des noods ook met handen vol gouds, af te koopen. Maar alles was te vergeefs. Niemand had toegang tot werkplaats of kelder of vernam zelfs een enkel woord, dat op het spoor kon brengen om het geheim te achterhalen; en als men verzekerde, dat de verven met olie waren aangemaakt, vermits de reuk dit duidelijk aangaf, dan wist men nog niet welke olie gebruikt en op welke wijze zij bereid was. Hubert en Jan arbeidden intusschen vlijtig in hunne afgezonderde en stille woning door, en penseelden menig kunstgewrocht, dat de bewondering van geheel het beschaafd Europa wekte.

(Wordt vervolgd.)

Allerlei.

De afwisselend vloeiende fontein

is een toestel, dat even als de Hero's fontein, waarvan men de uitvinding aan den den wijsgeer Hero van Alexandrië (120 j.v.C.) toeschrijft, op vernuftige wijze de spanning der samengeperste lucht en de dampkringsdrukking aantoont. Zij bestaat uit een glazen bol A vol water en gedragen door eene sterke holle glazen buis T. De bol, boven door een glazen stop gesloten, heeft beneden twee dunne uitmondingspijpjes *t.t.* die steeds open zijn en toch slechts eene afgebroken uitstrooming aan het water uit den bol veroorlooven. De buis T, aan beide einden open, strekt zich uit tot het bovengedeelte van den bol A; van onder is zij bevestigd in een ring B, die midden in een groot vat staat. In dezen ring zijn vele gaatjes, die aan de lucht gelegenheid

geven om door de buis T in den bol A te geraken. Zoodra nu het water, dat uit den bol in het vat stroomt, zich boven den ring met gaatjes verheft en de lucht aldus geen toegang meer heeft tot den bol om drukking op de oppervlakte van het water uit te oefenen, houdt het uitstroomen op. Vervolgens na eenige minuten, wanneer door het zijdelingsch uitvloeien van het water uit den bak, de gaatjes van den ring weder ontbloot worden, begint de strooming op nieuw en zoo vervolgens, tot dat al het water uit den bol A gevloeid is.

De hero's fontein

bestaat uit twee glazen bollen A en B, op zekeren afstand boven elkander geplaatst en verbonden door twee buizen *a* en *b.* De bovenste bol A heeft een trechter, waarin een uitstroomingsbuis *c* is, die bijna den bodem van den bol A bereikt. Een van de verbindings buizen *a* eindigt eenerzijds in dien bak en anderzijds in het beneden gedeelte van den bol B, terwijl de andere buis *b* van het boven gedeelte van den bol A tot dat van den bol B gaat.

Om de fontein in werking te brengen, neemt men de buis c weg en door de vrije opening vult men den bovenbol A; daarop steekt men de buis *c* weder in en men giet water in den bak. Dat water stroomt door de groote buis *a* in den bol B en drijft hieruit de lucht, die door de buis *b* in den bol A stijgt. De spanning der samengeperste lucht drukt op het water en doet het met kracht uit de buis c springen, zoo als onze teekening aantoont. En daar het opspringende water in den bak terugvalt, wordt deze gestadig gevuld naar mate het water, dat hij bevat zich naar den ondersten bol begeeft. Hieruit volgt dat de fontein blijft springen tot dat de bovenste bol ledig is. - In onze teekening zijn sieraadswege een gedeelte der buizen *a* en *b* bevat in de standaarden, die de beide bollen verbinden.

Een onbevoegd rechter.

De plaats-kommandant van een der pruisische garnizoensteden was onlangs eenige oogenblikken tegenwoordig bij eene muzikale voordracht, die daar elke week op de markt door het korps hoornblazers wordt gehouden. Tot zijne groote verwondering zag hij dat drie leden van het muziekkorps langen tijd, tamelijk lui met hun instrument onder den arm, tegen eene ballustrade leunden, middelerwijl al de anderen zich blijkbaar zeer vermoeiden om de vercischte toonen voort te brengen. Toen het muziekstuk geëindigd was, liet hij den kapelmeester bij zich komen, vroeg hem naar de namen der drie muzikanten en verwijderde zich zonder verder een woord te zeggen.

Den volgenden morgen werden zij tot hunne groote verwondering alle drie bij den kommandant ontboden. ‘Gij hebt gisteren avond uwen plicht verzuimd;’ snauwde hij hun toe, ‘door den luiaard te spelen en alles aan uwe kameraden over te laten.’ De muzikanten zagen elkander verwonderd aan. ‘Waarom hebt gij zoo langen tijd met dat groote ding onder uw arm gestaan, terwijl uwe kameraden hun best deden, luilap?’ vroeg hij den hoornblazer, die het dichtst bij hem stond.

‘Ik had honderd zeven en twintig maten rust, majoor,’ was het antwoord.

‘Wat rust. gij hebt niet te rusten als uw kameraden werken. ‘En gij?’ vervolgde hij, zich tot den tweede wendende.

‘Ik had pauze in het adagio, majoor,’ antwoordde deze.

‘Zoo, rust en pauze, daar behoeft ge niet voor op de markt te komen, luie vlegels.,, alle drie acht dagen provoost, hoort ge... ik zal u wel leeren rusten en pauzen!’

De muzikanten trachtten zich nog te verdedigen, doch de kommandant wilde van niets hooren.

Toen dit geval ter oore van den kapelmeester kwam, haastte hij zich de zaak aan den kommandant op te helderen, wat hem intusschen niet weinig moeite kostte. De kommandant kon maar niet begrijpen, waarom de werkzaamheden in de muziek zoo ongelijk verdeeld werden. Hij zegde dat dit een einde moest nemen en droeg den kapelmeester den last op te zorgen dat de muzikanten, die tusschenbeiden zoo lang tijd hadden, de anderen een handje hielpen: dat was niet meer dan plicht. In alle gevallen konden zij dan ten minste zoo lang op de trom slaan, dat klonk altijd meer gevuld. Op die voorwaarde wilde de kommandant alleen de drie schuldigen ontslaan. Hoe de kapelmeester zich daaruit zal redden weet men nog niet.

Inkomsten en uitgaven,

Men heeft berekend dat de gezamentlijke inkomsten in de landen van Europa ongoveer 11200 millioen francs beloopen. waarvan na aftrek der kosten, door het inzamelen veroorzaakt, netto 8960 millioen overblijven. Daar men evenwel gemiddeld jaarlijks 10000 millioen noodig heeft, is er ieder jaar een te kort van 1000 millioen francs. Deze berekening is alleen gegrond op eenen tijd van gewapenden vrede, zooals wij dien thans beleven. Men neemt aan dat in oorlogstijd het te kort oneindig grooter is; sommige beweren evenwel dat een gewapende vrede dezelfde uitgaven veroorzaakt als een oorlog.

Van deze 10000 millioen ontvangen de hoven 236 millioen of 2.63%; de renten der staatsschulden grootendeels door den oorlog veroorzaakt, verslinden 3336 millioen of 37.23%, terwijl er eindelijk voor het onderhoud van legers en vestingen 3120 millioen of 34.82% noodig is. Deze drie posten bedragen te samen 74.70%, zoodat er voor de vervulling der stoffelijke en zedelijke behoeften der volken ruim 25% overblijft. Hoe kan zulks in de XIXe eeuw, in de zoogenaamde eeuw van verlichting mogelijk zijn?

[Nummer 3]

De St. Gudula-kerk te Brussel.

Alvorens van de prachtige kerk te spreken, waarvan hierbij eene afbeelding wordt geleverd, willen wij met een paar woorden gewagen van de heilige, waaraan zij is toegewijd.

De H. Gudula werd omstreeks het midden der VIIe eeuw uit eene adellijke familie in Brabant geboren; haar vader was graaf Witger, hare moeder de H. Amelberga; de H. Emebert, bisschop van Kamerijk en de H. Reinold waren hare broeders. Daar zij in zulk eene heilige familie opgevoed was, had men grond te verwachten dat ook Gudula een toonbeeld van deugd zou worden; die verwachting maakte zij niet beschaamd. De oude kronijkschrijvers putten hun talent uit om de beminnelijke hoedanigheden, de deugden en goede werken van Gudula te beschrijven; voornamelijk weiden zij uit over de moeielijkheden die zij te boven moest komen en waarlijk te boven kwam, om hare maagdelijke zuiverheid te bewaren. Na een leven van onophoudelijken strijd ontsliep zij als een heilige maagd op den 8 Januari 712 en werd te Ham begraven.

Reeds onmiddellijk na haren dood vereerde het volk haar als eene heilige om de tallooze mirakelen, die aan haar graf geschiedden. Karel de Groote begaf zich vaak als pelgrim hierheen. In 847 werden door Karel, hertog van Brabant, de overblijfselen der heilige overgebracht naar de nog niet geheel voltooide hoofdkerk van Brussel, die, volgens een vroom gebruik dier tijden, aan den H. Michaël gewijd was, omdat zij op een heuvel stond. Van die overblijfselen is weinig meer aanwezig; zij zijn door de beeldstormers in de XVIe eeuw grootendeels verstrooid; wat er nog van over is, rust in eene prachtige relikwiekast boven het hoofdaltaar der brusselsche kerk.

De St. Gudula-kerk te Brussel.

De kerk van den H. Michaël, die na de genoemde gebeurtenis de H. Gudula-kerk werd geheeten, begon men in 1226 te herbouwen. Ofschoon zij toen den tegenwoordigen vorm kreeg, duurde het ongeveer 300 jaren eer zij voltooid was. Het middenschip is een werk van de XIV^{e,} de kapellen en andere onderdeelen dragen het kenmerk der XVe en XVIe eeuw; de torens werden in 1518 gebouwd. Zoo eenvoudig het uitwendige der kerk is, zoo prachtig is het inwendige. De vorm is die van een latijnsch kruis; het middenschip wordt door statige pilaren van de zijbeuken, waar zich verscheidene kapellen van groote afmetingen bevinden, gescheiden. Tegen die pilaren staan marmeren heiligen beelden van de voornaamste meesters. De preekstoel is een wonder van kunst en het werk van den beroemden Hendrik Verbruggen; hij vervaardigde hem in 1699 voor de Jezuieten; na de opheffing hunner orde werd de preekstoel door keizerin Maria Theresia aan de St. Gudula-kerk geschonken. Hij stelt de gevolgen van den zondenval der eerste menschen voor. Adam en Eva worden door den Engel met een vlammend zwaard uit het Paradijs gedreven: tegenover hen staat de dood onder den vorm van een afschuwelijk geraamte. De stoel zelf rust op den boom der kennis van goed en kwaad en den boom des levens. Op het klankbord

staat het beeld der H. Maagd; zij draagt het Kind Jezus en verplettert den kop der slang. De goede indruk, dien het inwendige der kerk op den bezoeker te weeg brengt, wordt nog verhoogd door de geschilderde vensterramen; deze bevinden zich in de kerken en in de kapellen; zij zijn vervaardigd tusschen de XVIe en XVIIe eeuw. Meestal stellen zij tafereelen voor uit de H.Schrift.

De kapellen van het H. Sacrament van mirakel en van O.L. Vrouw van Verlossing zijn boven allen de beschrijving waardig. De eerste werd gebouwd in 1534 ter herinnering aan het wonder, dat met geconsacreerde hostiën had plaats gehad. Door afschuwelijken haat tegen de Christenen gedreven, had een Israëliet zich meester gemaakt van een gouden ciborie met H. Hostiën, en zijn geloofsgenooten zagen zich tot hunne vreugde in staat het treurspel van Kalvarie nogmaals op te voeren. Een aantal hunner vergaderde met hunne rabbijnen en wel op Goeden Vrijdag, om de beleediging voor de Christenen nog grievender te doen zijn. Zij namen de hostiën en doorboorden ze met pennenmessen, maar tot hun grooten schrik vloeide er een stroom van bloed uit. Het gruwelstuk kwam aan het licht, en de Joden werden door het verontwaardigde volk ter dood gebracht. De H. Hostiën werden processiegewijze onder een ontzaglijken toeloop van volk naar de kerk gebracht en later in gouden remonstransen bewaard en in de kapel geplaatst, waar zij zich tot heden toe bevinden. Lange tapijten, waarop de wonderbare gebeurtenis is afgebeeld, worden op hooge feesten voor het volk ten toon gesteld.

De kapel van het H. Sacrament van mirakel bevat de grafkelders der vroegere aartshertogen. Albert en Isabella. wier nagedachtenis bij de Belgen immer in zegening zal blijven, werden er in het gewaad der boetelingen in begraven, de eerste in 1621 in dat der Franciscanen, de tweede in 1633 in dat der religieusen van de H. Clara. Nog vindt men er twee gedenkteekenen: het eerste herinnert aan Jan II, hertog van Brabant en zijne gemalin Margaretha van Engeland; op het graf prijkt een leeuw van verguld koper ter zwaarte van 3000 ponden. Het tweede bevat de overblijfselen van aartshertog Ernest, te Brussel overleden in 1595. De aartshertog is er voorgesteld, liggende op zijn graf, het hoofd op den elboog rustende. Hij is gekleed als een ridder der 16e eeuw; zijn helm met zijn opschrift: *Soli Deo gloria! Aan God alleen zij eer!* ligt aan zijne voeten.

Ook de kapel van O.L. Vrouw van Verlossing heeft twee heerlijke monumenten. Het eene is van prachtig wit marmer, zoowel als het standbeeld van Frederik de Merode, dat er op prijkt. Deze sneuvelde in 1830 in den strijd voor de onafhankelijkheid van zijn vaderland. Het tweede monument is een bewijs van de dankbaarheid en liefde, die Brussel den kanunnik Triest toedraagt. Eene korte levensschets van dezen beroemden man kan dit artikel gevoegelijk besluiten.

Pieter Jozef Triest werd in 1760 te Brussel geboren. Voor den geestelijken stand opgeleid, oefende hij het allereerst het priesterlijk ambt uit te Mechelen, vervolgens te Assche nabij Brussel en eindelijk in 1791 weder te Mechelen, waar hij bij gelegenheid van eene besmettelijke ziekte de schoonste bewijzen van zijne onuitputtelijke naastenliefde gaf. Door den inval der Franschen waren kort daarop de priesters genoodzaakt te vluchten of zich te verbergen. Triest deed het laatste maar waagde niettemin menigmaal zijn leven om de geloovigen te vertroosten en bij te staan. Toen de rust was weêrgekeerd, kwam hij als kapellaan te Renain, waar hij aanstonds een school voor arme kinderen opende. In 1803 pastoor te Lovendeghem geworden, legde hij de grondslagen voor de vereeniging der Liefdezusters; naauwelijks had deze de pauselijke goedkeuring verkregen, of hij legde zijne betrekking als pastoor neder om zich geheel aan de nieuwe inrichting te kunnen wijden. Kort daarop vestigde hij de vereeniging der Broeders van liefde. Nu hadden volgens zijne bedoeling armen, zieken en ongelukkigen van beide seksen een oord, waar zij hunne toevlucht konden vinden.

Maar hiermede nog niet te vreden, stichtte hij de vereeniging van de Zusters van de Kindsheid van Jezus, wier werk het werd arme en verlaten kinderen onder de 10 jaren van geestelijken en lichamelijken bijstand te voorzien. Willem I erkende zijne groote verdiensten en schonk den nederigen maar van liefde gloeienden priester de orde van den Belgischen Leeuw, en Leopold hechtte hem bij zijn bezoek van het huis der Liefdezusters het kruis der Leopoldsorde op de borst. Triest dacht er ook nog aan een huis te stichten voor hoogbejaarde priesters, maar de dood verijdelde zijne plannen. Op den 24 Juni 1836 eindigde hij een leven, dat waarlijk goed doorgebracht mogt heeten; hij sloot de oogen met de zoete overtuiging dat zijne stichtingen bloeiden, en onwaardeerbaar nut voor tijd en eeuwigheid zouden opleveren.

Een Missionnaris-diplomaat.

Wie kent pater de Smet, wie kent den moedigen Vlaming niet, die jaren lang in den Oregon, in het Rotsgebergte en andere schier ongenaakbare streken van Amerika, het ware Christendom verkondigde? Wie van ons heeft die belangwekkende brieven niet gelezen, waarin deze missionaris zijne reistochten tot voortzetting van het Katholicism, in een zoo aangenamen als sierlijken vorm, beschrijft?

Pater de Smet is gewis in België een populair man, een der meest vereerde priesters en men is fier op hem als Katholiek en als Belg. De *Belgische Illustratie* hoopt weldra in staat gesteld te zijn; het portret waarbij gevoegd eene levensbeschrijvende nota over dien verdienstlijken pater Jesuit af te kondigen.

Voor het oogenblik willen wij enkel de aandacht in roepen op een feit, merkwaardig onder alle opzichten, hetwelk ons deze dagen door de Amerikaansche dagbladen werd meêgedeeld.

Men kent allen de pogingen van het gouvernement der Vereenigde-Staten van Amerika, om de wilde volksstammen, welke dit onmeetlijk land nog in zijnen schoot bevat, tot eene vredelievende stemming opzichtens de blanke beschaving te brengen. Men weet ook hoe vruchteloos die pogingen van pacificatie tot nu toe zijn geweest en welke schatten en menschenlevens zulks reeds heeft gekost en nog kosten zou, hadde het meergemelde gouvernement niet eene andere, eene gewis meer praktische baan ingeslagen.

Op het tijdstip dat dergelijk besluit genomen werd, bevond zich pater de Smet, afgebeuld van den arbeid en de jaren, in een der talrijke huizen zijner orde in het meer beschaafde deel van Amerika. Het was tot hem dat het gouvernement zich richtte, tot den priester des vredes, opdat hij voor zijne bemiddeling zou bekomen wat het reuzengeweld der republiek niet bemachtigen kon, zelfs niet met de opoffering van 500 millioen dollars en het te wapen roepen van 200,000 soldaten, eene beraming door een der voornaamste zijner veldheeren opgemaakt.

De taak was zwaar, ontmeetlijk groot: pater de Smet telt niet minder dan 68 jaren; de afstand beliep honderden mijlen; de reis was vol gevaren: schier op elken stap wachtte hem de dood, hetzij door de barheid der natuur, door het wilde gedierte, of door het scalpeermes der wilden. En toch heeft de edele Vlaming niet geaarzeld den gevaarvollen tocht te ondernemen, als vredes-onderhandelaar te vertrekken, het martelaarschap uit te dagen en alzoo aan de wereld te toonen wat het Katholicism vermag.

De *Catholic Telegraph* bevat nu over die zending een paar brieven, de eerste gedateerd uit het fort Rice en het handteeken dragende der officieren, kommissarissen

voor den indiaanschen vrede; de tweede gedateerd uit het fort Sully, en onderteekend door generaal Stanley, alias *Cannon-Ball.* De op fort Rice aanwezige officieren, de plaats waar de vereeniging der indiaansche opperhoofden gehouden werd, betuigen aan pater de Smet hunnen dank voor het welgelukken zijner pogingen voor de overgroote diensten welke hij aan den lande en aan de wereld bewezen heeft. Zonder hem zou er geene mogelijkheid geweest zijn, om die gevreesde opperhoofden tot het deelnemen aan eenige bijeenkomst te bewegen en hen tot vredelievende gevoelens te stemmen.

'Wij verklaren', zeggen de officieren, 'dat de uitslag, dien wij bekomen hebben, niet kon worden verkregen dan dank aan uwe lange reis, zoo vol moeilijkheden, in het hartje der vijandelijk landstreek en dank aan den invloed, dien gij zelfs bij de meest vijandige stammen, door jaren arbeids, verworven hebt. Wij weten wel dat onze dankbetuiging bij u slechts geringe waarde kan hebben en dat gij de ware voldoening voor al de ontberingen, welke gij onderstaan hebt, zult vinden in het zalige denkbeeld dat gij veel gedaan hebt om vrede op aarde en liefde voor den evenmensch te verspreiden; doch dit alles belet hunne dankbaarheid en de groote verplichting van het vaderland jegens den katholieken zendeling niet.'

Generaal Stanley, schrijver van den tweeden brief, deelt aan den aartsbisschop Purcell, eenige omstandigheden over den tocht van Pater de Smet meê. De Umpkapagas weigerden elke toenadering en elk traktaat buiten de Sioux gesloten, zou in der waarheid geheel het werk nutteloos hebben gemaakt. Daarheen, naar die wreedaardige en onteugelbare stammen toog echter de man des vredes!

'Van de moeilijkheden der reis', zegt de briefschrijver 'zou ik u slechts een onvolledig denkbeeld kunnen doen opvatten, of gij zoudt de onmeetbare vlakten moeten kennen, zoowel als den bloeddorstigen en wraakzuchtigen geest, zoo eigen aan den Indiaan, Pater de Smet is de eenigste witte man, die deze wreede stammen kan bezoeken en levend terug komen.... Een der opperhoofden, den Pater in het vijandelijk kamp sprekend, zegde: 'Ware een ander dan gij gekomen, zwartrok, deze dag ware zijn laatste geweest'.

Die woorden kenschetsen genoegzaam de gevaren.

De weg van den missionaris liep westelijk van het Fort Rice; het vijandelijke kamp bevond zich op de Yellowstone-rivier; boven de monding der Powder-rivier en heen en weêr werden er, voor den tocht, zeven honderd mijlen vereischt; de landstreek is daarenboven eene ware woestijn, beroofd van plantengroei en waar zelfs dikwijls drinkbaar water ontbreekt.

De tocht ving aan: de Pater droeg het zwarte kleed zijner orde en hield het kruisbeeld in de hand.... 'Hij is de eenigste man', zegt de schrijver 'aan wien ik de Indianen liefde en verkleefdheid heb zien betoonen; in hunne eenvoudige spreekwijze zeggen zij, dat hij de éénigste witte man is die nooit leugens heeft verteld.' Twintig mijlen ver reisden zij hem te gemoet en de opperhoofden, naast den zwartrok rijdende, brachten hem in triomf naar hun kamp, en daar hielden de aanvoerders van den stam zelve de wacht wanneer hij sliep, uit vrees dat hem eenig ongeval mocht overkomen.

Drie dagen bleef Pater de Smet in het kamp. In den loop van den dag stroomden de kleine kinderen de keet binnen, waar hij verblijf hield, 'en de moeders brachten hunne kleintjes tot hem, opdat hij zijne handen op hunne hoofdjes leggen zou en hen zegenen.'

In het vijandelijke kamp vergaderd, beloofden de opperhoofden dat de oorlog een einde zou nemen. Het opperhoofd, *de zittende Stier*, zegde, dat 'hij de bitterste vijand der blanken was geweest, doch nu de zwartrok gekomen was en woorden van vrede

had uitgesproken, hij lang genoeg oorlog had gevoerd en nooit de hand meer tegen den blanke zou opheffen.' Pater de Smet heeft de ontembare opperhoofden als lammeren naar het fort Rice gevoerd en de vrede is daar geteekend.

De korte en eenvoudige schets ontroert u, niet waar? De rede daarvan is, dat het volbrachte werk zoo groot, zoo treffend, zoo verheven is; zoo ver buiten het bereik lag van de amerikaansche reuzenmacht, en het echter voltrokken werd door eenen grijsaard 'met het gewicht van acht en zestig jaren op de schouders', zegt Generaal Stanley en enkel gewapend met de zoete woorden van den Heiland: hebt elkander lief!

Het groote opperhoofd der Yanctonnais, *de twee Beeren,* zegde in zijne aanspraak tot den Pater Jesuit: 'Wanneer wij ons neêrzetten om koorn te oogsten, vee te teelen en in huizen te leven, dan hebben wij vader de Smet noodig om te komen en te blijven met ons, en alsdan moet hij andere zwartrokken met zich leiden om met ons te leven, en wij zullen luisteren naar hunne woorden en de Groote Geest zal ons beminnen en ons zegenen.'

De ooievaar.

Wij lezen opzichtens dezen vogel, dien men 'Neerlands beminnelijken gast' noemt, een artikel van een onzer vrienden, een gewetensvol natuur-opmerker, den heer Hubert Sassen, uit welk opstel wij hier eenige belangwekkende bijzonderheden en losgemaakte brokken uit een goed geheel overnemen.

'De ooievaar, een moerasvogel, is tevens gerangschikt onder de steltloopers, welke onderscheiding aan zijne lange pooten is ontleend. Het is een regel dat lange pooten zamen gaan met langen hals en snavel. Immers zonder dit evenredig verband, you de vogel niet of zeer moeielijk het noodige voedsel tot zich kunnen nemen. De pooten zijn sterk ontwikkeld, van lange stevige teenen voorzien, zoodat hij, op één poot slechts steunende, slaapt en rust.

'Hij aast op kikvorschen, allerlei soort van visch, aal, paling en waterinsekten, die hij in menigte verslindt en zijnen jongen toevoert. Hij doorkruist met statigen tred de moeras, waarop zijn sierlijk ligchaam schilderachtig afsteekt; hij schijnt door ijver bezield, terwijl hij zich onderscheidt door zelfvertrouwen en onversaagdheid. Hoe vredelievend hij overigens ook zij, waagt het geen vijand zijn kroost, laat staan, hem zelven aan te vallen. Gelijk de *ibis*, met welke hij eenige overeenkomst heeft, werd hij bij de oude Egyptenaren, hoezeer in mindere mate, als eene godheid vereerd, omdat hij slangen en adders verslond. In Thessalië zelfs werd de doodstraf uitgesproken tegen hem, die dezen vogel om het leven bracht. De ooievaar verheft met moeite zich van den grond. Om op te stijgen neemt hij, de vleugels uitspreidende, als 't ware, een aanloop, terwijl hij, eenmaal op de hoogte, zeer lang op onbewegelijke vleugels voortdrijft.

'Nadat hij spoedig na zijne aankomst in Nederland, omstreeks Maart gepaard heeft, ontwikkelt zich zijn huiselijk leven, waarin hij een aanvallig tafereel van de schoonste hoedanigheden, deugden in den mensch, ontrolt. Hij is een toonbeeld van huwelijkstrouw. Vrededelievendheid, zelfopoffering, toewijding, innige verkleefdheid kenmerken den band, die hem aan zijn wijfje hecht.'

De eerste zorg, zegt de schrijver, is toegewijd aan het herstel van het nest, dat ruim zes maanden aan najaarsstormen blootgesteld zijnde, noodwendig deels verwoest is, hoe hecht en sterk de vogel dit dan ook getimmerd had. Op het dorre hout maakt hij een bed van hooi, stroo, biezen en omkranst het geheel door een sterken band van doorntakken, eene borstwering tegen het ongedierte.

Is nu eens het eerste der vier of vijf eijeren gelegd, dan blijft het nest niet meer onbewaakt; beurtelings is die last aan een van het paar opgedragen. Voortdurend wordt er door den ooievaar op het nest zelve gelet; hij plooit en schikt het hout, weert er de onzuivere voorwerpen uit en vervangt ze door andere.

In april is de broeitijd daar; de afwisseling der broeiing gaat geregeld en 's nachts waakt een der twee op een aangrenzend dak. Voortreffelijk schetst de schrijver de geboorte der jongen en de zorg, die het ouderenpaar voor hen heeft:

'O! welke reine vreugde heerscht dan op dat kleine plekje! hoe innig is de ouderliefde! wat eene teedere bezorgdheid! wat eene rustelooze bedrijvigheid! Men schikt. men plooit en reinigt andermaal het zachte bed.

'Nu schijnt het paar zich zelf te vergeten; de ouden vermageren; de schitterende kleuren der veêren verbleeken; zij zijn bemorst, besmeurd met slijk en modder, en

de tijd schijnt te ontbreken, om door baden de zuiverheid van hun kleed te onderhouden.

'Geen wonder, de jongen eischen veel en vooral uitgezocht voedsel; zij zijn nog te teeder, te zwak, om zwaar voedsel te verduren. Een licht verteerbaar voedsel, bestaande in weekdieren, wordt met moeite en inspanning opgezocht, in den krop vergaderd, waar het eene bereiding ondergaat en den jongen in den geopenden snavel toegediend. De geheele dag is dan ook aan deze taak uitsluitend toegewijd.

En hoe treffend is het beschutten van zijne lieve kleinen, zoo als de schrijver opmerkt! Kan er, als het regent, als het stormt een beter dak zijn dan het lichaam der ouderen zelve? 'Maar vindingrijker is het middel, door hetwelk hij de zijnen tegen de heete zonnestralen beschermt. Hij plaatst zich rugwaarts in den zonnegloed, spreidt een weinig: zijne vleugels uit en onderbreekt aldus de stralen der zon, zoodat hij zijne jongen, onder dit zonnescherm verademing en verkwikking bezorgd. In deze moeielijke houding, weert hij met voorbeeldeloos geduld de hitte van den dag. Trouwens de voorbeelden zijn niet zeldzaam, dat hij zijn leven voor zijne jongen ten offer bragt. In 1536, zoo verhaalt Adrianus Junius, woedde in Delft een brand, die het grootste gedeelte van deze plaats in de asch legde; toen heeft men opgemerkt dat de ooievaar zich in de vlammen stortte, die het nest als slangen omkronkelden, en daarin met de jongen omkwam.

'De talrijke menigte, getuige van dezen heldhaftigen dood, was diep getroffen, zoodat dit feit jaren en jaren in herinnering is gebleven.

'De jongen groeien onder deze liefderijke zorgen krachtig op, zoodat het gemis aan ruimte op het nest van dag tot dag zich doet gevoelen, en de ouden daarop niet meer verblijven, dan het oogenblik noodig om voedsel aan te voeren. Zij bewakon het nest op een nabijgelegen gebouw.'

En hier op dit punt van het artikel, wreekt de heer Hubert Sassen, Sassen, den ooievaar over de beschuldiging, dat hij als er vijf jongen zijn onmeedoogend een zijner jongen uit het nest werpt: de kleine ruimte in het nest doet er inderdaad soms een der jongen uitvallen en geeft aanleiding tot dit gezegde, maar aan dien kindermoord is de zorgvolle vogel niet schuldig.

Allengs oefenen zich de jonge ooievaars in het vliegen, daarin geleid door de ouden. In augustus zijn ze voor de groote reis gereed. Uit verren omtrek verzamelen die trekvogels zich op een bepaald punt, en niet zelden ontwaart men er dan eene groote menigte op de daken der kerken en huizen, en, in wijde kringen door de lucht zwevende, vangt de tocht aan.

De heer Hubert Sassen eindigt zijn voortreffelijk artikel als volgt:

'De ooievaar is onder de trekvogels de eerste die ons in Augustus reeds verlaat, terwijl de andere vogels, die later in de lente hier verschijnen, eerst in den loop van October de reis aanvaarden.

'De beweegreden van dit vroegtijdig vertrek is moeielijk optesporen. Schijnbaar toch kan in ons land deze niet bestaan; want, noch gebrek aan voedsel, dat in Augustus overvloedig voorhanden is, noch het luchtgestel. dat zacht en warm is, nopen hem elders levensonderhoud te zoeken.

'Het schijnt, om eene gissing te wagen, dat zijne aankomst alhier en van vertrek naar Beneden Egypte in verband staan met het luchtgestel zijn dit land en de overstrooming van den Nijl.

'Egypte heeft slechts twee jaargetijden, de Lente, gedurende December, Januari en Februari, de Zomer die, daarop volgende, het overige gedeelte van het jaar heerscht,

en eene droogte aanbrengt waardoor Egypte, zonder de overstrooming van den Nijl eene dorre woestenij zou zijn.

‘De jaarlijksche overstrooming van deze rivier vangt omstreeks 20 Juni aan, en zij in het laatste gedeelte van September weder binnen de oevers teruggekeerd.

‘Brengt men dezen toestand van dit land in verband met de reis van den ooievaar, dan blijkt, dat hij met het einde van de Lente Egypte verlaat, om den Zomer te ontvluchten, en daarentegen ons verlaat in Augustus, als het water van den Nijl, dat het land gedrenkt en de ontwikkeling van tallooze waterinsekten bevorderd heeft, reeds dalende is.’

Eene reis van den Atlantischen Oceaan naar de Stille Zuidzee

De spoorweglinie, welke New-York met San Francisco zal verbinden, zal, volgens men bericht, in Juni 1869 geopend worden. Wanneer men uit Antwerpen per stoomboot den atlantischen oceaan oversteekt, van New-York naar San Francisco spoort, van hier naar Singapora stoomt en van deze plaats naar het Vaderland per landmail terugkeert, zal men voor eene reis rondom de wereld betrekkelijk slechts weinig tijd noodig hebben.

Wij maken alleen hiervan melding om een voorbeeld te geven van de onbegrijpelijke snelheid, waarmede Amerikanen hunne plannen ontwerpen en uitvoeren. In 1862 gingen twee Engelschen onderzoeken of er door de dichte bosschen van het Rotsgebergte een weg te banen zou zijn en reeds het volgend jaar zal die weg geheel gereed zijn.

Wij hebben het voornemen in korte trekken het een en ander van de moeielijke en gevaarlijke reis mede te deelen, door die Engelschen, lord Milton en doctor Cheadle geheeten, ondernomen en waarvan de Amerikanen thans de heerlijkste vruchten plukken.

Zooals wij zegden, ondernamen zij die reis om te zien of er een weg zou kunnen aangelegd worden van New-York naar San Francisco en om tevens kennis te maken met de bewoners, dieren, planten, mineralen enz. van het gedeelte van Noord-Amerika, dat zij zouden doortrekken. Zij deden zich vergezellen van drie Canadezen, zekeren Louis Battenotte, diens vrouw en zoon, welke personen voor hunne taak uitmuntend geschikt waren.

Van een aantal paarden, levensmiddelen en andere benoodigdheden voorzien, verliet het gezelschap in Juli 1862 Quebec en nam zijn weg Zuid-Westwaarts naar de zoogenaamde groote meeren. Het bereikte weldra de groote stad Montreal en daarop het Ontariomeer met zijn duizend eilanden. Daarna ging het in dezelfde richting voort tot aan het zuidelijkste punt van het Michiganmeer, en nu van koers veranderende, trok het Noord-Westwaarts voorbij la Crosse, St. Paul, Georgetown en de overige steden van de schoone Minosota. Tot hier toe had de reis geen moeielijkheden opgeleverd, nu traden de reizigers eindelooze grasvlakten in, die, hier en daar afgebroken door steden, dorpen, gehuchten, rivieren en bosschen, slechts aan het Rotsgebergte zouden eindigen.

In het midden van Juni 1863 kwamen de reizigers, die thans zes in getal waren, daar zich een natuuronderzoeker, Arthur Pithead, dien zij ontmoet hadden, zich bij hen had gevoegd, aan de Athobasca, eene rivier, die in het Rotsgebergte ontspringt. Prachtig was het tooneel, dat de natuur hier aanbood. In de verte hoorden de reizigers een donderend geraas, veroorzaakt door de duizenden watervallen der Athobasca, die aan hunne voeten maar op eene diepte van honderden voeten schuimend

voortrolde. Aan de overzijde der breede rivier verhief zich het terrein tot in de wolken; deze vormden als het ware een hoofddeksel van de tallooze pieken van de verscheidenste en zonderlingste vormen, en door de besneeuwde openingen dier pieken heen zagen de reizigers den grijzen, eentoonigen horizon. Na lang zoeken vonden zij een afdalend pad naar

den oever der rivier, waar zij een aantal boomen omhakten om een vlot te bouwen. Toen dit gereed was, werden de paarden er op geleid, de goederen er op gebracht, en met takken, tot roeispanen gesneden, poogden onze reizigers de overzijde te bereiken. De tocht gelukte tot op het midden der rivier, maar hier vertoonde deze zich bezaaid met klippen en rotsen, zoodat men met het vlot niet verder kon komen. Nu bond men de goederen op de paarden vast; ook de reizigers plaatsten zich er op, en de dieren werden in het water gedreven. Zij hadden geen aanmoediging noodig, want zij vonden er verlossing van de miriaden van insekten, die hen onophoudelijk plaagden. Het paard van Pithead scheen zelfs zoo opgeruimd te zijn, dat het allerlei vreemde sprongen maakte, die tengevolge hadden dal zijn berijder in het water stortte. Hij werd gelukkig gered zoowel als zijn paard, maar Pithead nam het vaste besluit nimmer meer te paard eene rivier te zullen oversteken.

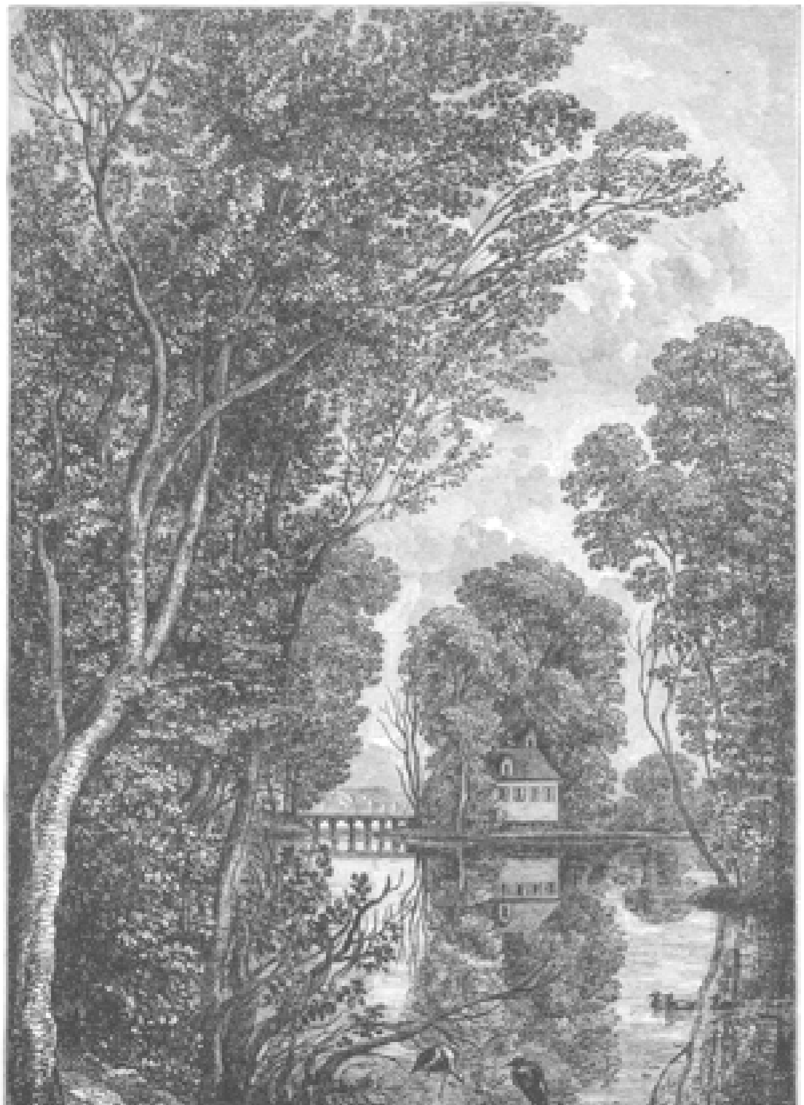

De Ooievaar.

Aan de overzijde gekomen, rustten de reizigers eenige dagen uit van hunne vermoeienissen, en zetten toen hunne reis weder voort, Met

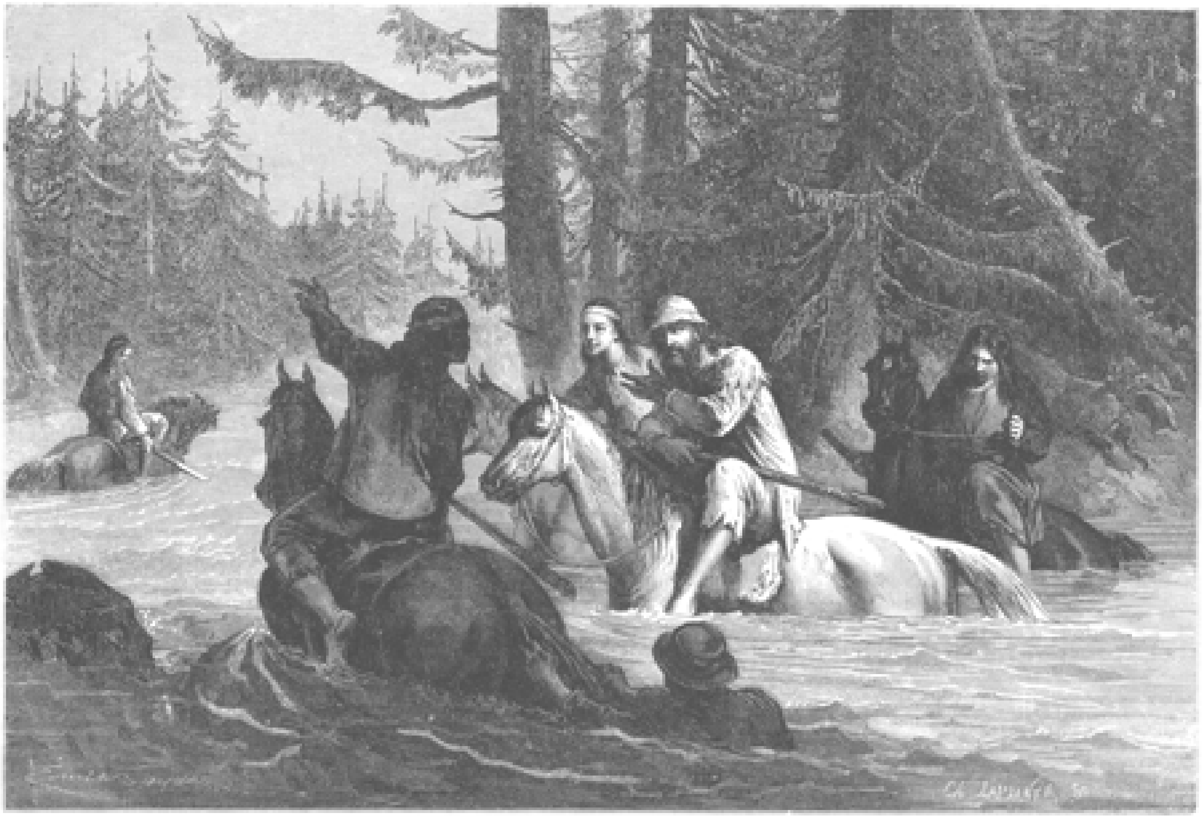

Eene reis in Amerika

iederon dag werden de streken Woester, de dalen nauwer, de hellingen steiler, de rivieren menigvuldiger. Soms vonden zij kloven, die zoo eng waron, dat zij ze achter elkander moesten doortrekken, en zagen dan nog menigmaal den weg versperd door eeuwenoude boomen of diepe afgronden. Niet altijd konden zij de hinderpalen verwijderen maar moesten vaak op hun weg terugkeeren, om een anderen te zoeken. Ongeveer een maand na den aanvang van hunnen tocht bereikten zij den gelen piek en daarmede het hoogste punt van het gebergte. Nu meenden zij de grootste zwarigheden overwonnen te hebben, doch helaas, zij ondervonden al spoedig dat zij nog slechts de geringste achter den rug hadden. Want het bosch werd welhaast ondoordringbaar, en daar zij zuidwaarts trokken om de rivier Thompson te bereiken, waar zij engelsche volksplantingen zouden aantreffen, werd het klimaat warmer en door de uitwasemingen van den grond ongezonder: ook de insekten vermeerderden op schrikbarende wijze, en de rivieren zwollen ten gevolge van aanhoudende plasregens. Nauwelijks hadden zij eenige dagen voortgereisd, of zij begonnen te gelooven dat hunne vrienden, die voorspeld hadden dat de tocht niet goed zou afloopen, wel de waarheid konden gesproken

hebben. Het eerste ongeluk trof hen op de rivier Canot, een tak van de Columbia. Zij hadden één vlot vervaardigd voor hunne goederen en voor Pithead, die, zoo wij zegden, te paard niet meer over eene rivier durfde. De overige reizigers zwommen op hunne paarden over. Men verheugde zich zonder ongeval de overzijde te zullen bereiken, waarvan zij nog slechts ruim 20 ellen verwijderd waren, toen het vlot tegen een drijvenden boomstam stootte, en de schok de paarden deed schrikken. Al de ruiters werden in de rivier weggeslingerd, en de paarden zwommen naar den oever; ook Pithead stortte met een aantal voorwerpen in de diepte. Geruimen tijd dacht ieder dat hij alleen nog slechts leefde, want ieder deed, op grooten afstand van den anderen verwijderd, moeite om op een der boomstammen te klauteren, waarmede de rivier aan den oever als overdekt was. Na ongehoorde krachtsinspanning bereikten zij hun doel, kwamen weder bij elkander en zagen tot hunne groote smart dat van al hunnen voorraad alleen eenige geweren, de vaatjes buskruid en een gedeelte der levensmiddelen overgebleven waren. Toen zij den oever bereikten, droogden zij hunne kleederen en hunnen voorraad, vertoefden een dag en zetten daarop de reis voort. Alvorens te vertrekken beklom Battenotte een berg, om naar eenen weg te zoeken. Dan trok men voort maar stootte gewoonlijk al dadelijk op een ondoordringbare wildernis. Had men na eenige oogenblikken zoekens hierin geen pad kunnen vinden, dan moest Battenotte aan het werk en een weg banen. Maar gewoonlijk was het geheele gezelschap verplicht hem in dien arbeid ter zijde staan. In het dichte woud gekomen, moest men zich zelven en de paarden met doeken en zeilen bedekken, om zich te beschermen tegen de steken der insekten; alleen de oogen bleven vrij. Na eenige uren reizens werden de paarden aan de boomen vastgebonden, en Battenotte en zijne vrouw gingen den maaltijd bereiden. Bij het ongeluk op de Canot had men al het vaatwerk verloren, behalve een grooten ketel: in dezen moest men dus de soep koken, bestaande uit een aftreksel van rundvleesch, met meel of rijst vermengd, waarbij zij kruiden voegden, die zij vonden en als onschadelijk kfenden. Ook werd in den ketel het brood gebakken. Zout ontbrak, maar dat gemis werd niet gevoeld, wèl dat van thee en tabak. Van de laatste hadden zij nog een kleinen voorraad; zij vermengden dien met een kruid, dat de Indianen *kinnickinnick* noemden, maar eindelijk was ook de laatste pijp uitgerookt, en het gemis der tabak deed eene moedeloosheid ontstaan, die al de doorgestane moeielijkheden niet hadden kunnen te weeg brengen.

Op den 31 Juli bereikten zij aan het einde eener kleine vlakte een bosch, een eigenlijk Ur-woud, dat zij binnendrongen. Reusachtige ceders en elken verhieven zich tot op eene ontzettende hoogte; de openingen, die zij lieten. waren meerendeels door duizenderlei slingergewassen; ingenomen; toch was dit de grootste zwarigheid niet, want de slingerplanten waren met de bijl weg te nemen. Maar de grond was overdekt met boomen, hier en daar zelfs tot groote hoopen opgestapeld, en waarvan, hoewel allen dood, eenigen in volkomen toestand, anderen gedeeltelijk verteerd en verrot waren. Zij bevatten de nesten van de boosaardigste insekten.

Allen, Pithead uitgezonderd, waren vol moed. De rivier wilde zich niet vertoonen; het bosch werd al dichter, en de levensmiddelen raakten uitgeput. Boomvruchten, waarmede men tot nog toe zich gevoed had, werden niet meer aangetroffen, en van wild vertoonde zich geen spoor. Het scheen de armste en ellendigste streek der wereld. Doch de maat hunner jammeren was nog niet vol. Op zekeren dag in het midden van Augustus beklom de gids een berg en zag dat het bosch zich naar alle streken van

den horizon uitstrekte. Men was dus verdwaald, verdwaald in een eindelooze wildernis. Allen beklauterden den berg maar zagen nergens een uitweg. Toen zij den berg afklommen, bemerkten zij in een hoek iets donkers; zij traden nader en sprongen ontsteld achteruit. Op den grond zat een geraamte, met een indiaanschen mantel omhangen. Aan zijne voeten lagen een aschhoop, een paardekop en een bijl. De man had dus zijn paard geslacht, het opgegeten en was, daar hij van uitputting niet verder kon komen, in de wildernis van honger gestorven. Droevige voorgevoelens maakten zich van onze reizigers meester. Zij namen de bijl mede en lieten het geraamte, zoo als zij het gevonden hadden.

Spoedig moesten zij even als de Indiaan doen, en Pitheads paard viel onder de bijl; de reizigers aten er een gedeelte van op de plaats, rookten het overige en trokken voort. Nu voedden zij zich eenigen tijd met zwarte beren, die zij schoten, en met vruchten, welke zich weder begonnen te vertoonen. Men kwam aan een kleinen stroom en moest dien overtrekken. Pithead wilde dat men een vlot zou maken, doch de anderen zeiden: hij moest bij Battenotte op het paard gaan zitten. Hierin had hij evenwel geen trek, waarom de reizigers dreigden dat zij zonder hem den weg vervolgen zouden, en dadelijk uitvoering aan hunne bedreiging gaven. Maar nu gaf de wanhoop den moedelooze moed; hij sprong in het water, greep den staart van het paard en - werd den stroom overgesleept, tot groot vermaak en onder uitbundige vrolijkheid van zijne reisgezellen. Onze gravure stelt dien tragisch-komischen overtocht voor.

Aan de overzijde den weg vervolgende, zagen zij aldra tot hunne onuitsprekelijke vreugde dat het bosch ijler werd. Riviertjes vertoonden zich menigvuldiger, en zelfs kwam men nu en dan op eene opene plaats. De moed hield hen staande, want de honger en vermoeienis hadden hen bijna uitgeput. Berenvleesch was het eenige met boschvruchten wat zij nuttigden. Maar ziet, daar beklimt op zekeren dag in September de gids weder een berg, en aan den voet daarvan ontdekt hij eene vlakte, die op bebouwd land uitloopt. Het overige kan men raden. De reizigers hadden het dal van de Thompson bereikt en vonden een welwillend onthaald bij de engelsche kolonisten, hunne landgenooten. Na hier een maand vertoefd te hebben, vervolgden zij hunnen tocht, die nu geen moeielijkheden meer opleverde. Behouden kwamen zij op het Van Couvers eiland aan en verlieten door de straat van Juan de Foca het vaste land, om over San-Francisco. Panama en New-York naar Liverpool, hunne vaderstad, terug te keeren. Te New-York namen zij afscheid van Pithead.

In Engeland gaven zij het verhaal hunner lotgevallen in het licht, en uit dit verhaal hebben wij het belangrijkste aan onze lezers medegedeeld.

De Kapel van Gratie.
Legende door J.J. van der Horst. Pr.
Vervolg.

IV.

Op zekeren avond keerde Margriet, vergezeld van hare oude dienstmaagd, een weinig later dan gewoonlijk van Brugge naar huis, toen zij in den schemer een troep mannen den weg zag afkomen. Zij schenen soldaten te zijn, want zij droegen bonte kleederen en waren gewapend; zij zongen en schreeuwden, tierden en vloekten en zwaaiden over de gansche breedte van den weg, alsof zij door den drank half bevangen waren. Bevend van angst bleven de vrouwen staan en baden in stilte een vaderons bij het

naderen dier brooddronken bende, opdat de goede God haar zou beschermen. Maar nauwelijks hadden de soldaten de biddende vrouwen zien staan, of zij hieven een woesten juichkreet aan, vormden een kring om haar heen en begonnen lustig te dansen en een wreed vermaak te scheppen in haar angst en tranen. De oude dienstmaagd waagde het om hulp te schreeuwen. maar hare stem was te zwak en ging verloren onder het bulderend getier, dat haar omgaf. terwijl een der soldaten haar voor den mond sloeg en gebood te zwijgen.

Zich zelve niet meer bewust en het ergste vreezende, begon Margriet bitter te schreien en viel op de knieën neder, als om barmhartigheid medelijden af te smeeken, toen zij eensklaps een sterken jongeling als uit den grond voor zich zag opkomen. die met zijn doornstok naar alle kanten duchtig heen sloeg, de soldaten rechts en links ter aarde wierp en als met bovenmenschelijke kracht de geheele bende uiteenjoeg. Sidderend aanschouwde zij dat alles, niet wetende of het een mensch was, die haar zoo wonderdadig ter hulp snelde, of de heilige Heere Sint Michiel in persoon, op haar gebed van den hemel afgezonden. Spoedig echter kwam zij tot de zekerheid, dat hier niets wonderdadigs had plaats gegrepen; want een fiere en schoone jongeling trad op haar aan en vroeg in gebroken vlaamsch of zij niet gewond was. Op haar ontkennend antwoord bood hij aan haar tot haar huis te geleiden, opdat de booswichten niet zouden beproeven hun baldadig spel te hervatten. Dankend nam de ontstelde maagd het aanbod aan, en had weldra reden van zich in dat geleide te verheugen; want de onverlaten, van hun schrik bekomen, kwamen allengs hen achtervolgen, onder het uitbraken van de vreeselijkste bedreigingen Aan de ophaalbrug des kasteels genaderd, had Margriet wel gaarne den heuschen vreemdeling naar binnen genoodigd maar durfde niet, om het strenge verbod harer broeders. Zij vroeg hem echter of hij niet bevreesd was en liever in 't kasteel wilde wachten, tot dat de wilde troep zich verwijderd zou hebben. Maar hij verklaarde geen vreeze te kennen, nam oorlof van de vrouwen en ging met moed de dreigende bende tegen. Margriet evenwel was vol onrust en klom ijlings in 't geheim naar een der torens, om zich te verzekeren dat haar bevrijder geen gevaar liep. De schemer belette haar duidelijk te onderscheiden, wat er gebeurde, maar zij meende toch te bespeuren dat er gevochten werd, en legde de hand op 't hart, om het felle bonzen van het gejaagde bloed te bedaren. Een snerpende en doordringende schreeuw liet haar geen twijfel, of de vreemdeling was het slachtoffer zijner hulpvaardigheid geworden, en roepende en gillende vloog zij de trappen af. om hulp en bijstand te verleenen. Ook de oude dienstmaagd had den noodkreet gehoord en riep de beide schilders van hun arbeid, zeggende dat daar buiten een moord gepleegd werd. En inderdaad, eenige weinige schreden van het kasteel, bezijden het schaarhout langs den weg vonden zij den jongeling bebloed en, zoo het scheen, geheel buiten kennis liggen, terwijl de ellendelingen middelerwijl de vlucht hadden genomen.

Angstig kermende knielde de maagd bij den gewonde neder en vervulde de stille avondlucht, met haar droeve klaagtoonen; de oude vrouw verhaalde inmiddels wat er was voorgevallen, en hoe de vreemdeling ten dank voor zijne liefderijke hulp thans daar bewusteloos in zijn bloed nederlag; zoodat Hubert en Jan geen oogenblik aarzelden en den jongeling voorzichtig binnen het kasteel droegen. Jan onderzocht spoedig de wonde en verklaarde dat die niets beteekende, vermits zij niet meer dan een lichte schram was; doch Margriet meende, dat zij daarom toch wel doodelijk kon wezen. Langzaam kwam de vreemdeling tot bewustzijn, en scheen maar in 't geheel niet te kunnen begrijpen waar hij zich bevond, zoodat de schilderes wel driemaal moest herhalen wat er gebeurd was, eer hij zich er iets van kon herinneren.

Intusschen had Jan een licht verband gelegd en een opwekkenden drank voor den zieke bereid, verzekerende dat den volgenden dag alles zou hersteld en genezen zijn.

Den volgenden dag was de zieke echter niet beter: wel was zijne wonde gesloten, maar hij klaagde zeer over pijn in alle leden, over eene zekere machteloosheid en een koortsachtigen gloed in zijn binnenste. Jan schudde ongeloovig het hoofd en begreep er niets van; maar Hubert en vooral Margriet meenden dat de ontsteltenis van den vorigen avond hem wel diep kon hebben geschokt, en dat de dankbaarheid van hen vorderde hem niet te laten vertrekken, voor hij volkomen hersteld was. Hubert ging voor zijn rustbed staan, aan welks hoofdeinde zijne zuster reeds gezeten was, en vroeg den vreemdeling wie hij was, en welk toeval hem den vorigen avond in den omtrek had gebracht.

De zieke verhaalde met zwakke stem. dat hij uit Italië kwam. Pietro Ridolfo heette, en om handelszaken naar de Nederlanden was afgereisd; dat zijne zaken reeds grootendeels waren afgeloopen, en hij Brugge nog had willen bezoeken, alvorens naar zijn vaderland weder te keeren; en dat hij juist op dezen laatsten tocht ten rechten tijd was aangekomen op de plaats, waar de vrouwen zoo baldadig werden aangerand. Maar hij dankte God vurig, dat hij zijnen evenmensch had mogen bijstaan ten koste van zijn bloed; hij zou weldra hersteld, en zijn vriendelijken gastheer

niet langer tot overlast zijn. Daarenboven hij verlangde naar Italië, waar eene oude moeder en beminde zuster met ongeduld zijne terugkomst verbeidden. En de vreemdeling verhaalde dit alles met zooveel eenvoud, oprechtheid en stillen ootmoed, dat Hubert gansch voldaan was, hem zijn vertrouwen schonk en verzekerde, dat hij niet behoefde af te reizen voor hij volkomen was genezen. Margriet drukte een dankbaren kus op haars broeders hand en belastte zich met het oppassen van den zieke.

Vier dagen bleef de Italiaan klagen over hetzelfde ziekelijke gevoel van den eersten dag, ofschoon Jan met al zijne kennis van de genees- en scheikunde er nog altijd maar niets van begreep en steeds het hoofd ongeloovig schudde, wanneer Hubert of Margriet den zieke beklaagde. En de laatste, zij verliet zijne sponde bijna niet; altijd de oogen op hem gevestigd, voorkwam zij tot zelfs zijne kleinste wenschen en nam deel in al zijne smarten. Als zijne lippen, zeker door de hitte der koorts, verdroogd waren, en hij inderdaad meer scheen te lijden, dan men uiterlijk bespeuren kon, dan was zij altijd daar, om hem te laven en verzachting aan te bieden; verlangde hij zijn pijnlijk hoofd op te beuren, zij hief het zacht met hare teedere handen op, om de peluw te schudden; en drukte een lichte slaap hem weldadig de oogen, dan bewogen haar vingers de kralen van den rozekrans, en bad zij voor den vreemde, die, zonder dat zij het wist, haar hart had veroverd.

Den vijfden dag was hij werkelijk beter; hij verliet het bed, en gaf aan Hubert te kennen, dat hij den volgenden morgen vertrekken zou. De beide broeders moesten dien dag van huis om eene schilderij af te leveren, en daarom gebood de schilder, dat Margriet een klein feestmaal zou bereiden tegen den avond, om den herstelden vreemdeling voor zijn vertrek een dankenden beker wijns toe te brengen.

De maagd was treurig en kon de vrees maar niet verdrijven, dat de reis haren redder nadeelig zou zijn.

'Wordt gij hier dan niet goed verzorgd?' vroeg zij, 'of verveelt het u in onze stille woning?'

'Gij zijt mij als een engel,' antwoordde de Italiaan, 'en ik zou wel wenschen altijd aan uwe zijde te kunnen blijven. Maar dat is niet mogelijk; mijne koopmanszaken roepen mij terug.'

'Waarom zijt gij ook koopman en geen schilder?' vroeg Margriet.

De vreemdeling glimlachte en vroeg terug of zij dan haar hand uitsluitend aan een schilder geven zou. Die vraag deed haar blozen, want daaraan had zij nooit gedacht. Maar zij vertelde, dat hare broeders groote en beroemde schilders waren, en dat zij zelve ook van tot tijd tot tijd die schoone kunst een weinig beoefende. Pietro was verrukt dit te vernemen; want, ofschoon zelf de kunst niet verstaande, was hij een groot minnaar van schilderijen en sprak met uitbundigen lof over de voornaamste italiaansche schilders. Margriet meende dat de roem harer broeders dien der vreemdelingen verre overtrof, en verhaalde hoe er velen uit alle rijken naar de Nederlanden waren gekomen, om de nieuwe wijze van schilderen te zien en te bewonderen, die door hare broeders was uitgevonden. De Italiaan schudde ongeloovig het hoofd, want hij had daar nooit iets van vernomen.

'Maar,' zoo vroeg hij, 'laat mij dan, bid ik u, hun werk eens zien.'

'Ach, dat moogt ge mij niet vragen,' antwoordde zij.

'Goede Margriet! ach, ik zie het wel: gij gevoelt niet voor mij wat ik voor u in mijne ziel gevoel...... Gij kunt mij dit dus weigeren?'

‘Waarom zulke harde woorden?’ vroeg de maagd, half schreiende en een hevigen strijd voerende tegen haar gevoel, dat tot ongehoorzaamheid haar aanzette. ‘'t Is mij door mijne broeders streng verboden, anders zou ik het u niet weigeren!’

‘Maar wij zijn alleen,’ vleide de vreemdeling weder, ‘morgen ochtend vertrek ik naar mijn vaderland; niemand zal het dus weten, en ik, van de schilderkunst niets verstaande, zal toch het geheim uwer broeders niet kunnen raden, veel minder aan anderen overdragen. Lieve Margriet, die ik met gevaar mijns levens heb gered, verleen mij die laatste gunst, en ik zal uw beeld altijd in mijn hart bewaren!.....’

De onervaren en eenvoudige maagd, die haar eigen gevoel niet kende, was verteederd en verwonnen: zij kon niet langer weigeren en verschoonde zich met de zekere gedachte, dat zij slechts aan de loutere nieuwsgierigheid voldeed van hem, die haar het leven had gered, en dus volstrekt geen verraad ging plegen ten opzichte van het kostbaar geheim.

In diepe stilte maar toch bevende en zich zelve beschuldigende, geleidde zij den Italiaan in de werkzaal en liet hem de kunstwerken harer broeders beschouwen en bewonderen. En toen hij niet ophield met dringend vleien om nu ook eens de werkplaats van Jan te mogen zien, al was het dan maar van af den drempel des kelders, daalde zij met hem ook daarin af. Zij was te zeer gejaagd en ontsteld, omdat het geweten haar zeide, dat zij iets ongeoorloofds pleegde: anders had zij uit de gretige en alles verslindende blikken van Pietro al het onvoorzichtige harer handeling kunnen begrijpen.

Des avonds hielden. zij een eenvoudig maar hartelijk afscheidsmaal, waarbij Margriet de stilste, de Italiaan de hartelijkste was.

Maar in het holle van den nacht, als allen in diepen slaap gedoken lagen, sloop de vreemdeling met een dolk gewapend, zijne slaapkamer uit, klom naar de werkzaal op en stal de verven, die daar bereid lagen; behoedzaam daalde hij ook naar den kelder af en greep al wat daar voor handen was. Hij ontsloot de breede deur van 't kasteel, stiet een grollend geluid van helsche blijdschap uit en verdween in den duisteren nacht.

De list was gelukt. De lichte verwonding had hij zich opzettelijk doen toebrengen, om in de woning der gebroeders van Eijck te kunnen binnendringen; de beschonken soldaten waren door hem omgekocht; zijne ziekte en teederheid voor Margriet waren geveinsd, en hij bezat thans het geheim, dat de Vlaamsche schilders zoo machtig verheven had boven die van alle andere landen.

V.

Jan stond als door den bliksem getroffen, toen hij bij het eerste morgenlicht de werkzaal binnentrad, om zich aan den arbeid te begeven, en de verven niet meer vond, die hij den vorigen dag had gereed gemaakt. Hij streek met de hand langs het voorhoofd, en - alsof 't hem ingegeven werd - begreep oogenblikkelijk wat er had plaats gevonden. Hij ijlde naar zijne onderaardsche werkplaats; de deur stond open, en de bereide oliën waren verdwenen zoowel als zijne papieren met aanteekeningen. De haren rezen recht op zijn hoofd; zijn gelaat kreeg eene vreeselijke uitdrukking; de handen kneep hij krampachtig samen, terwijl hij stampvoette op den vloer, en het uitbulderde:

‘Bestolen!.... het geheim verraden!.... De huichelaar met mijne uitvinding op de vlucht!’....

Maar het duurde slechts eene enkele minuut; alsof eensklaps eene reddende gedachte hem te binnenschoot: hij sprong den trap weder op onder het slaken van een rauwen kreet en vloog huilend naar de kamer zijns broeders.

‘Te paard, Hubert! te paard; wij zijn bestolen,’ riep hij luidkeels uit, de kleederen zijns broeders hem op het bed toewerpende. ‘Haast u! De vreemdeling is met ons geheim op de vlucht. Te paard! terstond moeten wij den eerloozen dief achtervolgen.’

Hubert stond schielijk op en was verslagen. De Italiaan, dien hij vertrouwd had, was dus een huichelaar en bedrieger. Maar hoe was hij achter het geheim gekomen? wie had hem den weg gewezen naar de schilderkamer en den kelder? Terwijl Jan op de naastgelegen hoeve paarden ging zadelen, riep de schilder Margriet en liet haar verklaring geven van 't geen den vorigen dag in hunne afwezigheid was gebeurd. Nauwelijks vernam de maagd, dat de vreemdeling 's nachts met de bereide verven gevlugt was, of zij viel snikkende en vol berouw voor de voeten haars broeders neêr, bekende hare onvoorzichtigheid en deed belijdenis van het verkeerde gevoel, dat haar tot dat onvrijwillig verraad verleid had.

‘God moge het u vergeven!’ sprak Hubert, ‘wij beiden hebben ons in den vreemdeling bedrogen.’

‘Neen!’ riep Jan uit, ‘gij hebt ons den roem onzes levens ontnomen!’

‘Ach broeder!’ kreet Margriet, ‘zie op mijn berouw, en vergeef mij. Ga spoedig hem na; ik zal eene beêvaart doen naar Sinte Kruis, en gij zult hem zeker vinden.’

‘Ik heb het wel gezegd,’ snauwde Jan weder, ‘die teederheid voor een schijnheiligen gauwdief, die zich krank hield en u het hof maakte!.... Moest ik daarvoor zoo veel lange dagen en nachten mij afbeulen, opdat een schurk mijne uitvinding zou komen stelen en naar Italië heenbrengen? Te paard, Hubert! De huichelaar kan hoogstens een paar uur weg zijn: wij kunnen hem gemakkelijk inhalen, vóór hij Gent nog bereikt heeft.’

‘Waar zullen wij heenrijden?’ vroeg de schilder. ‘Wie zegt u welken weg hij ingeslagen is?’

‘Naar Gent!’ riep Jan, ‘geen andere weg dan naar Gent.’ En gewapend met een scherpe dagge, zat hij reeds te paard, toen ook Hubert opsteeg, en sloeg in vollen draf den breeden weg naar Gent in. Noch de heerlijke ochtendstond, die een nieuw en blij leven aan de ontwakende natuur ging schenken, noch het gezicht der rijke akkers of vruchtbare landerijen, door een prachtig bosch omsloten, bracht eenige kalmte in zijn verbitterd gemoed. Rusteloos bewoog hij zich op het paard, dat hij altoos aanjoeg, zag naar alle kanten heen, of hij geen spoor van den Italiaan kon ontdekken, en liet van tijd tot tijd vreeselijke klanken hooren. Hubert daarentegen reed stilzwijgend aan zijne zijde en had moeite hem bij te houden, terwijl hij, zoo dikwijls Jan een kreet uitstiet, hem tot bedaren trachtte te brengen.

‘Geen wraak, broeder!’ herhaalde hij telkens. ‘Gode alleen komt de wraak toe. Wij zullen den dief de gestolen verven en papieren ontnemen, des noods hem aan den Graaf uitleveren, maar geen wraak nemen.’

‘Ik zal hem vermoorden!’ schreeuwde Jan en zwaaide met zijn scherp wapen.

‘Laat uw dagge in ruste neêrhangen’ gebood de schilder: ‘bezoedel uw handen niet met Christenbloed! God zou u straffen, en gij zoudt nooit meer een heiligenbeeld kunnen schilderen.’....

‘Den dood verdient de huichelaar,’ bulderde hij weder, met scherpe blikken den langen weg afziende.

‘God zal ons geleiden,’ hernam zijn broeder, ‘en wij zullen ons geheim terug bekomen; maar wees daarmede tevreden en word geen moordenaar.’

‘Die schijnheilige dief!’

‘Jan, denkt aan onze zalige ouders; denk aan onze zuster Margriet.’

‘Ja die heeft mij ook misleid en bedrogen.’

‘Daaraan draag ik meer schuld dan zij,’ hernam Hubert: ‘want het eenvoudig en argeloos kind liet zich door een gevoel leiden, dat zij zelve niet kende, maar dat ik had moeten bemerken, en waarvoor ik haar had moeten bewaren’....

‘Voort, voort! wij moeten hem inhalen!’ gilde Jan weder uit.

De reizigers zoowel als de paarden werden allengs afgemat en hijgden naar verademing en rust; de woedende uitvallen van den chemist waren overgegaan in een dof gemor, en Hubert begon reeds te vreezen, dat zij het spoor van den Italiaan gemist hadden. Maar daar wekte een schrille kreet zijne hoop eensklaps weder op. Het doordringend oog van Jan had in de verte een man ontdekt, en op 't zelfde oogenblik was hij er zeker van - 't was de eerlooze dief. Hij rukte geweldig aan den toom; het afgematte dier moest zijn laatste krachten inspannen en stoof snuivend en schuimbekkend, terwijl het zweet met lange stralen langs alle zijden afdroop, vooruit. Jan had nu duidelijk den Italiaan herkend en schreeuwde luidkeels; maar ook de dief had zijn vervolgers herkend, en verdween eensklaps bijzijden den weg uit het gezicht. Brullend van woede en anget, dat zijn prooi hem zou ontsnappen, draafde Jan door tot de plaats, waar hij den vreemdeling had zien verdwijnen, en hield zijn paard in voor eene pachthoeve, die daar aan den weg lag. Een enkele blik over den

omtrek was genoeg, om hem de zekerheid te geven, dat de vluchteling nergens anders kon schuilen dan in de hoeve; hij sprong van het paard en vloog de boerenwoning binnen, 't Duurde eenigen tijd, eer ook Hubert aan de hoeve was genaderd; hij bond de hijgende dieren vast en trad insgelijks binnen. Maar naauwelijks had hij den dorpel betreden, of hij gaf een schreeuw en sprong op zijn broeder aan, die den ouden pachter had bij de keel gegrepen, en met zijn dagge dreigde, het uitbulderende:

‘Hij is hier verborgen! spreek, zeg waar hij is, of ik steek toe!’

Niet dan na lang worstelen, terwijl inmiddels het geheele gezin kwam toegeschoten en luidkeels met den ouden man kermde, gelukte het hem den woedenden chemist met beide armen te omknellen en op een bank in den hoek der kamer neêr te zetten. Nu richtte hij zich op in gansch zijne lengte, stond dreigend voor hem en gebood met harde en onverbiddelijke stemme:

‘Waag het niet op te staan, of ik vat u in de borst en werp u onder mijn voet!’

‘Mijn bloed en mijn leven zijn mij ontstolen!’ riep Jan grimmig uit.

‘Zwijg!’ gebood de schilder nogmaals, Vrienden,’ ging hij op zachteren toon voort, ‘wij vervolgen een eerloozen dief, die ons schandelijk heeft bestolen. Hij moet in uw huis zijn gevlucht en er zich verscholen hebben. Zegt waar hij is, en bij 't Heilig Kruis! geen haar van uw hoofd zal gekrenkt worden.’

De oude pachter, bevende over al zijne leden, viel machteloos op zijn zitplaats neder, hief de handen ten hemel en verklaarde, dat hij niemand gezien had en van niets wist.

‘Gelogen!’ kreet Jan van uit zijn hoek, bijna stikkende van woede.

‘Zwijg!” was op nieuw het streng bevel van Hubert. En toen naderde hem de dochter des huizes, viel voor zijne voeten neer, omarmde zijne knieën en smeekte:

‘Genade, Heer! genade voor mijn ouden vader! hij heeft den man niet gezien. Maar 't is waar: hij is hier ingeslopen en heeft zich op den zolder verstoken.’

Jan was reeds opgesprongen; maar de sterke vuist zijns broeders duwde hem op de bank terug.

‘Laat een paar van uwe knechten hem van boven halen.’ sprak Hubert.

Aanstonds klommen twee flinke mannen den trap op; maar 't zolderluik was toegeworpen, en geen menschelijke kracht was in staat het op te duwen.

‘Geen zwarigheid!’ riep de boer uit: ‘klim van buiten door het venster.’

Terwijl aan zijn bevel werd voldaan, opende de Italiaan, hopende dat de trap nu onbewaakt zou zijn, het luik en sprong de trappen af naar beneden. Maar de schilder schoot ijlings toe en versperde de deur, terwijl Jan woedend opvloog om hem te lijf te vallen.

De Italiaan, ziende dat hij gevangen was, loeide als een getergde stier en gaf den chemist een schop, zoodat deze achterover op den grond viel; vervolgens plaatste hij zich tegen den muur, stroopte zijne armen bloot, rekte zijne ledematen krakend uit en schuimbekte van woede. En toen hij zag, dat Hubert op hem toetrad om de hand op hem te leggen, toen trok hij een kruismes en liep op hem aan. Gewis hij had hem de borst doorboord, zoo Jan niet ijlings was opgevlogen en hem met zijn dagge had opgevangen. De Italiaan, blind van razernij, liep zelf in het moordend staal en stortte zieltogend ter aarde. Het bloed stroomde uit eene breede wonde en verfde den grond; akelig kermende lag de fiere en schoone jongeling daar neêr, en vreeselijk was het gegil en misbaar, dat van de omstanders opging........

Als versteend stond Jan, met strakke en wezenlooze blikken nog altijd op het bebloede en rookende wapen te staren, waarmede hij, zonder het te willen of te weten, een moord gepleegd had, terwijl ook Hubert als versteend aan den grond bleef vastgenageld. Maar toen de maagd des huizes, overluid schreiende, op hare knieën naast den verslagene nederviel, en hare hand op de wond legde om het bloed te stelpen, toen kwamen ook de broeders tot bezinning. ‘Groote God!.... Broeder, wat hebt gij gedaan?’.... riep de schilder uit en lag insgelijks bij zijn vijand op de knieën.

‘De Heere Jezus zij mijner genadig!’ huilde Jan: ‘maar ik weet het zelf niet, wat er gebeurd is.’....

En ook hij knielde bij den stervende neder, rukte hem de kleederen los, om de wonde te onderzoeken maar schreide weldra als een kind, toen hij ontdekte dat zij doodelijk was.

‘Vergeef ons,’ smeekte Hubert, ‘gelijk wij u ook alles vergeven.’

‘God is mijn getuige dat ik u niet heb willen dooden!’ riep Jan uit, ‘maar gij hadt ook mijn bloed en mijn leven gestolen.’....

‘Verwek een berouw en beveel uwe zondige ziel aan Gods barmhartigheid’ vermaande de schilder weder, ‘en wij ook, vrienden! bidden wij God, dat Hij ter liefde Zijns Zoons den stervende genadig zij.’

En hij bad overluid vele schoone en roerende gebeden, die de tranen uit aller oogen persten. De ongelukkige Pietro opende nog eenmaal de reeds gebroken oogen, drukte Jan zacht de hand en stierf. Hubert bad nog lang en veel voor de rust zijner ziel, droeg de zorg voor het lijk op aan den pachter, en zou den volgenden dag verder alles beschikken. Nadat zij de gestolen verven en papieren hadden geborgen, reden zij zwijgend en met beklemde ziel op de loome en afgematte paarden naar het kasteel terug, waar Margriet vol angst hen verbeidde.

‘Het geheim is bewaard?’ vroeg zij bij hunne tehuiskomst.’

‘Ja,’ antwoordde de schilder somber, ‘maar ten koste van zijn leven.’....

Dien nacht bleef elks leger onaangeroerd. Margriet vervulde het huis met haar gejammer en bad veel en innig voor de ziel des vreemdelinge en tot boete harer onvoorzichtigheid; terwijl de beide broeders beraadslaagden. wat plicht en geweten van hen eischten.

(Wordt vervolgd.)

Allerlei.

Het nieuwe remtoestel of brems.

Het is nog altijd een vraagstuk van den dag in de toegepaste werktuigkunde, om een spoorwegtrein in volle vaart in eens te doen stilstaan. Hoevele ongelukken, hoevele ijselijkheden van verwoesting zouden verhoed geworden zijn. zoo reeds van den aanvang van het spoorwegwezen, zoodanig middel ware uitgevonden geworden. Een zekere duitscher, Rumpf genaamd, meent uitvinder te zijn van een werktuig, dat veel goeds belooft en waarvan wij de beschrijving laten volgen.

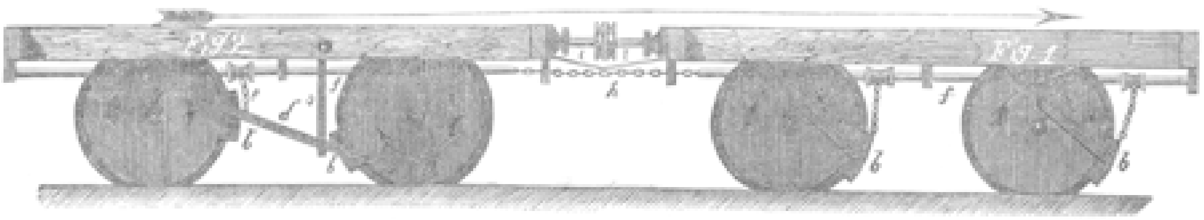

Het nieuwe remtoestel of brems bestaat uit een hefboom en een daaraan gesmeden zoogenaamden remschoen. De eerste kan met meerdere remschoenen voorzien worden, de laatste enkel of samengesteld zijn. De hefboom heeft zijn rustpunt buiten het middelpunt van het wagenwiel, zoodat bij het neerlaten van den hefboom, de remschoen het voortbewegen van het wiel verhindert. Fig 1 is het onderstel van een wagen met enkelvoudigen hefboom, *a a,* die 't zij in 't zij buiten het wiel doch altijd uit het middelpunt bevestigd is, zoodat hij naar willekeur opgeheven of neergelaten kan worden. De remschoen *b b,* aan het andere einde van den hefboom, kan op de velling van het wiel vallen en de beweging plotseling stremmen. De hefboom kan ook als in Fig 2 tweearmig zijn, en bestaan uit den ijzeren stang *c,* welke boven in een rustpunt bevestigd en de ijzeren stang *d* die aan beide zijden met remschoenen *b'b'* voorzien is. Zoowel de eenarmige hefboom fig. 1, als de tweearmige in fig. 2 is met een over een holle spoel loopenden ketting aan een draagstang *f f* gebonden. Deze loopt onder de geheele lengte van den wagen, rust in vaste ringen en dient om de brems naar willekeur op of af te laten. De draagstang kan draai- of schuifbaar zijn d.i. met eene draaiende of schuivende inrichting voorzien zijn, om den ketting op of af te winden. Dat boventoestel bevindt zich op den tender en wordt door den remmer of conducteur geheel bestuurd.

Dit toestel nauwlettend nagaande. begrijpt men de wijze van werking; bij den eenarmigen hefboom in fig. 1 kan men den trein plotselings doen stilstaan, bij den tweearmigen heeft men een zachteren overgang, die in sommige gevallen te verkiezen is boven een plotselingen stilstand. Zoodra namelijk in fig. 2 beide remschoenen gevallen zijn zooals de gebogen pijlen *g g* aanduiden zoekt het voorwiel, volgens zijne omwentelingsrichting, zijn remschoenen van onder naar boven te klemmen, Terwijl het achterwiel met dezelfde beweging den zijnen van boven naar onder klemt, zoodat de stang *d* wel eene dubbele drukking uitoefent, doch niet in staat is om een plotselingen stilstand te doen ontstaan.

Onze afbeelding toont onder de beide gekoppelde wagens ook gekoppelde draagstangen *f f* verbonden door een ketting *h.* Daar deze echter altijd gespannen moet staan en bij het in beweging geraken van den trein als de gewone verbindingskettingen slap zouden moeten hangen, heeft men aan deze tegenstrijdige eischen voldaan door een klein toestel *i i,* dat, zoo de wagens elkander dichter aansluiten, zich buigt en aldus voortdurend den ketting *h* gespannen houdt.

Wij laten de verdere beoordeeling over het doelmatige van dit geheele toestel aan deskundigen over, doch zagen gaarne, dat het door de spoorweg-autoriteiten in overweging werd genomen. Wij voegen hierbij slechts, dat door den plotselingen stilstand van een in volle vaart zijnde trein, alle ongelukken niet kunnen worden voorkomen, volgens de wet der enertie of traagheid der lichamen. Er bestaat daaromtrent een grens, dien men niet mag overschrijden.

Eene van Lennep-anecdote.

Een groot vereerder van Mr. Jacob van Lennep, had vóór eenigen tijd de werken van dien schrijver in rood marokko doen binden. Zeer tevreden over de voortreffelijke bewerking zond hij onmiddelijk na de ontvangst ook het bekende boek: *Klaasje Zevenster is niet dood* aan den binder, met een briefje tot aanwijzing waarop geschreven stond: 'Klaasje Zevenster is niet dood, zoo als van Lennep.' Daar de boekbinder deze bestelling ontving toen het overlijden van den heer van Lennep reeds ruchtbaar was geworden, meende hij, in zijne eenvoudigheid, dat de aanwijzing betrekking had op den titel. Ten gevolge dezer naieve opvatting ontving de eigenaar dezer dagen zijn boek wel keurig gebonden terug, maar op den rug prijkende met sierlijke gouden letters:

KLAASJE ZEVENSTER IS NIET DOOD ZOO ALS VAN LENNEP.

[Nummer 4]

Eene nieuwe brug nabij Kuilenburg. (Holland.)

Is het niet te ontkennen dat de aanleg van ijzeren wegen in Nederland traag vooruitgaat, dan 't is recht daarbij in het oog te houden dat geen ander land zooveel eigenaardige bezwaren hier tegen oplevert dan wel Holland. Het is waar dat men elders tunnels moet graven om de lokomotief eenen weg te banen, doch bestaan die eenmaal, dan is de tegenstand ook voor altijd geweken. Met de rivieren is dat het geval niet. Het water is een element, dat maar al te dikwijls zeer despotiek meester speelt, en spot het niet zelden, met alles wat den menschelijken geest en de menschelijke krachten aan dijken en andere waterkeeringen hebben beproefd, het is licht te denken, dat het ook niet veel eerbied zal hebben voor ijzeren wegen.

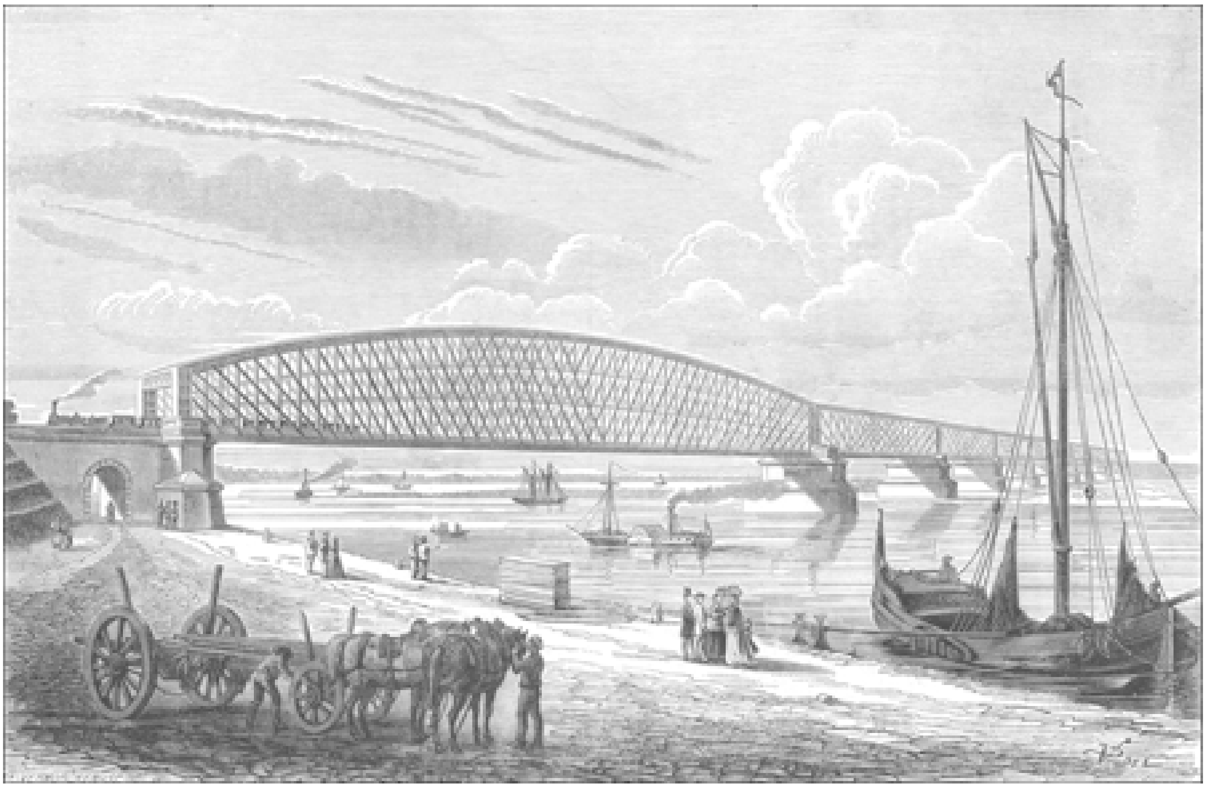

Nieuwe brug nabij Kuilenburg

Het is dan ook daarom dat vroeger schier eindelooze diskussiën in de Kamer der afgevaardigden, in Holland hebben plaats gehad, over den

aanleg van ‘spoorwegen’ (zooals onze noorderburen schrijven en hetgeen wij wel zouden mogen navolgen) die een weg over de rivieren moesten maken, en dat vele kommissiën zich langen tijd met dat vraagstuk hebben bezig gehouden.

Men heeft het intusschen aan deze eigenaardige moeilijkheden te danken, dat Nederland thans in het bezit is van eene spoorwegbrug, zooals er in de wereld nog geen bestaat, want wat ook al verteld moge worden van bruggen die eene spanning van 300 el hebben, zoo als men nog onlangs wilde doen gelooven, dit is alles uit de lucht gegrepen. De Brittania-brug in Engeland, met eene spauning van 140 ellen, droeg tot dusverre de kroon weg. doch die van Kuilenburg bereikt 150 ellen. De bruggen te Keulen en Mentz over den Rijn, staan bij die van Kuilenburg ver achter, de eerste heeft 103.04, de tweede slechst 101.29 el spanning.

Wij spreken hier niet van de lengte der bruggen, want als zoodanig moet die van Kuilenburg zelfs bij de andere nieuwe spoorweg-bruggen in Nederland achter staan. De lengte dezar verschillende bruggen, gemeten tusschen de twee landhoofden is als volgt:

Kuilenburg	665	strekkende el.
Bommel	855	strekkende el.
Moerdijk	1535	strekkende el.
Crevecoeur	714.99	strekkende el.
Dordrecht	398.42	strekkende el.

Men ziet dus dat de brug te Kuilenburg op één na de kleinste is van deze vijf bruggen, doch wat haar onderscheidt is de buitengewone spanning, daarin overtreft zij alle tot dusverre gebouwde bruggen en is zij dan ook in het buitenland zeer geroemd.

De brug is samengesteld uit zeven openingen van 57 el, eene opening van 80 el en eene van 150 el.

De indeeling van de binnenruimte der brug is op de volgende wijze. Tusschen de brugwanden gemeten bedraagt de wijdte 8.25 el. Door het midden loopt de spoorbaan, die aanvankelijk slechts voor enkel spoor gelegd is. Langs de wanden loopt een verhoogd voetpad van 0.85 breedte. Tusschen de voetpaden en de spoorbaan zijn doorgaande vloeren van 2.25 el breedte gelegd, die later vervallen, wanneer het tweede spoor wordt aangebracht. Zij zouden tijdelijk eene geschikte gelegenheid kunnen aanbieden tot vervoer van wagens en rijtuigen, doch de brug is daartoe wel wat hoog gelegen.

In de maand Juni 1863 werd de beheiing der landpijlers begonnen en in Maart van het volgend jaar de stoomhei in werking gesteld voor de beheiing van linker-landhoofd, enkele palen sloegen zelfs in brand onder de herhaalde slagen van het zware heiblok, dat bij elke sekonde neêrviel; zonder dat de palen in den harden grond wilden dringen. Door onvermoeiden arbeid is men echter ook deze moeielijkheden te boven gekomen. De eerste platen der brug van 150 el werden den 6 Juli des vorigen jaars gesteld. Er moesten toen in vier maanden tijds niet minder dan twee millioen ponden staal en ijzer aan de brug verwerkt worden, doch het gansche werk was desniettemin in de maand April jl. voltooid.

De kosten der brug komen in ronde cijfers op het volgende neêr:

Onderbouw met bijkomende werken	gl.	916.000
Lijnpad en kribwerken	gl.	62.400
Bovenbouw der brug	gl.	1.814.000
Borstweringen	gl.	46.600

welke som ongeveer 6 millioen francs maakt.

Wij dunken het niet onbelangrijk hier nog eene beschrijving bij te voegen, van de wijze waarop de brug, ingevolge eene bepaling van het bestek, is beproefd. De beproeving had plaats op den 25 en 28 Mei.

De eerste der genoemde dagen was bestemd tot beproeving der bruggen van 57 en 80 el. De beide volgende dagen werden ingenomen door het overbrengen van de spoorstaven, die tot belasting der genoemde bruggen gediend hadden, naar de brug van 150 el. Den 28 Mei werd tot de beproeving van deze overgegaan.

Het was eene voorwaarde dat de bruggen bij de beproeving bereden moesten worden door eenen trein, samengesteld uit 5 lokomotieven met tenders en zoovele zwaar beladen goederenwagens, als de brug van 150 el kon bevatten; er moest verder door belasting met spoorstaven zooveel gewicht op de bruggen worden gebracht, dat deze aanzien kon worden bij den overtocht van den trein even zwaar belast te zijn, alsof zij door twee zware treinen van de omschreven samenstelling te gelijker tijd werden bereden.

Volgens de voorschriften van het bestek moest elke lokomotief met tender 50000 kilog. en iedere beladen wagen 15000 kilog. wegen. Voor de belasting met spoorstaven werd bij de bruggen van 150, 80 en 57 el achtereenvolgens een gewicht geëischt van 3000, 3500 en 3850 kilog. per strekkende el bruglengte.

Om den trein de grootste werking op de randen der brug van 150 el te doen uitoefenen, waren de lokomotieven midden tusschen de goederenwagens geplaatst; zoo, dat de lokomotieven door zes van deze wagens werden voorafgegaan, en door de zeven overige gevolgd.

Twee van de bij de beproeving gebruikte lokomotieven, - elk met den tender lang 14.70 el wogen 53530 kilog,; de overige drie, lang 13.30 el, hadden een gewicht van 40260 kilog. De wagens bereikten nagenoeg volkomen het voorbeschreven gewicht. Door vermeerdering van de belasting met spoorstaven werd het te kort komend gewicht der lokomotieven aangevuld.

De spoorstaven werden aan beide zijden buiten het midden in de brug geplaatste spoor opgestapeld. In het geheel bevonden zich op de bruggen van 150, 80 en 57 el achtereenvolgens 2194, 1428 en 1136 spoorstaven van ongeveer 6 el lengte.

De brug heeft deze proef met het beste gevolg doorstaan.

De spiegels.

Het verlangen der menschen om spiegels te bezitten, is zonder twijfel door het zien van water in het leven geroepen: immers, elk beeld, dat op dezes oppervlakte valt, wordt teruggeworpen of teruggekaatst. De eerste stof, die men ter vervaardiging van spiegels aanweudde, was het metaal, dat men reeds zeer vroeg kende en bewerken leerde als het glas. Reeds in het tweede boek-Mozes word gewag gemaakt van koperen

spiegels, welke de vrouwen in gebruik hadden of als sieraad in de handen droegen. Het is aan te nemen, dat de eerste spiegels, uit koper gegoten, in Egypte vervaardigd werden en van daar in den handel kwamen. Waarschijnlijk kregen de Joden ze ook van de Egyptenaren. Te Brundusium goot men spiegels uit een mengsel van koper en tin, en deze waren zeer gezocht. Praxyteles vond 70 jaren vóór Christus geboorte zilveren spiegels uit, en de Romeinsche vrouwen hadden later zelfs gouden. In den jare 1467 ontdekte men te Nijmegen in eene graftombe een ijzeren ronden spiegel, die 5 romeinsche voeten diameter had; zijne rugzijde was kogelvormig hol geen en de randen met zilveren bladeren versierd. Men vond nog in die graftombe eenen stalen spiegel. In Ethiopië gebruikte men steenen, die geslepen werden, en wel de Obsidiaanschen steen; doch ofschoon deze spiegel blank geslepen was, kaatste hij het beeld des voorwerps altijd heel onvolkomen terug.

De uitvinding van glazen spiegels was het werk van een lateren tijd; deze wordt den Phoeniciër toegedacht, volgens Plinius vervaardigde de glasblazers van Sidon de eerste glazen spiegels. Alle geschiedschrijvers komen daarin overeen, dat men den achterkant van het doorzichtig glas een donkere kleur gaf. Later belegde men de achterzijde met blik en Vincent de Beauvais, die omtrent het jaar 1240 schreef, hield de met blik belegde spiegels voor de besten. De uitvinding om tinnen platen met dekzilver te beplakken en deze als achtergrond tegen de spiegels vast te maken, wordt aan Reimundus Bellius, die in 1315 stierf, toegeschreven, die dus doorgaans ook als de uitvinder der glazen spiegels wordt gehouden.

Eeuwen lang hadden er op dit gebied geene ontdekkingen meer plaats, en de vervaardiging van spiegels was even als de glasbereiding en de glashandel in handen der Venetiërs. Colbert ontnam hun die privilegiën ten gunste van Frankrijk en nu bloeide deze industrie welhaast in dat land.

Ten jare 1688 begon Abraham Thewart tafelglas te gieten en nadat hem zulks gelukt was, vervaardigde hij spiegels van 105 duim, die geslepen moesten worden. Glazen voor kleine spiegels, die slechts geblazen en glad gestreken moesten worden, konden de hoogte van 15 duim niet te boven gaan. Het gieten van groote spiegels moest met spoed geschieden en vroeg meerdere handen. Niettegenstaande dit gelukt het nog niet altijd, want de massa is zeer broos, en hieraan is het ook toe te schrijven, dat de prijs der groote, uit een stuk gegoten spiegels, zeer hoog is. De spiegelfabriek te Parijs leverde reeds in het jaar 1787 spiegels van 9 voet hoogte. 5 voet breedte en ½ duim dikte.

Drijvende vuurtorens.

In de laatste jaren heeft de zeevaart aanzienlijke verbeteringen ondergaan, en als de zeevaarders van over dertig of vijftig jaren in ons midden terugkeerden, zouden zij gewis die verbeteringen meer opmerken dan wij. Wij willen hier nog slechts spreken van de zeebaken, die kunstmatige sterren van den zeeman: Alle Antwerpsche zeelieden kennen de drijvende vuurtorens: doch niet allen weten hoedanig zij bestaan: Het volgende beknopt artikel zal er een gedacht van doen opvatten.

Men vindt deze sedert eenigen tijd in groot aantal op de Engelsche kusten; zij zijn uitgevonden door den Engelschman A. Fryer en ten volle de vermelding en beschrijving waardig. Het is bekend dat men in de laatste jaren op die plaatsen, waar de bodem de oprichting van een vuurtoren niet toeliet, zich van een schip bediende als rustpunt van zoodanig gevaarte. Men moest dit stelsel evenwel spoedig laten varen om de groote moeielijkheden, die zich opdeden. De schepen, met zulk een

grooten last bezwaard, hadden van zee en stormen veel te lijden, de bewegingen der schepen plantten zich op het licht over en dit kon niet hoog genoeg geplaatst worden.

Aan het systeem van Frijer nu zijn geen dezer bezwaren verbonden. Zijn luchttoren is een 120 v. hooge, holle ijzeren zuil, die op het water geplaatst wordt, met de opening naar beneden. Door zijne zwaarte zakt hij tot op 33 voet onder den waterspiegel en ook daardoor is hij beveiligd tegen golfslag en de zwaarste stormen. Om de veiligheid volkomen te doen zijn is hij op twee plaatsen door middel van ijzeren kettingen en ankers in den grond vastgemaakt, en daarenboven van binnen met ballast bezwaard. Het gedeelte van 33 voet. dat zich onder water bevindt heeft den vorm van eene klok die van onderen 18 voet diameter heeft.

In dat gedeelte is een kamer gemaakt van 10½ voet hoogte voor den torenwachter, zij heeft tevens ruimte genoeg voor zijne mondbehoeften en verdere benoodigdheden, terwijl ventilators voor eene goede luchtverversching zorgen.

Uit die kamer loopt een trap naar het hoogste punt des torens. Het middelpunt van den laatste is op 27½ voet boven den waterspiegel; 3 voet hooger bevindt zich eene galerij om den toren, op deze galerij is de groote kristallen leus van de electrieke lamp, die aan de zeelieden de aanwezigheid van den vuurtoren herinnert. Aan den top des torens bevindt zich eene tweede electriek licht dat zich vele mijlen ver zeer duidelijk laat onderscheiden.

Op reis van het Uralisch gebergte naar Duitschland. Uit de papieren van een Diplomaat.

Hij, die korteren of langeren tijd in Rusland gereisd en zijn weg genomen heeft door de Steppen, zal bekennen dat er veel moed toe noodig is om eene reis aan te nemen van het Uralisch gebergte naar St. Petersburg en verder naar Duitschland, vooral wanneer men dat doet in het ongunstige jaargetij en dus zeker is van met sneeuw en storm te kampen te zullen hebben. Ik ben niet kleingeestig maar kon mij niet van het voorgevoel bevrijden, dat ik droevige avonturen op mijne reis hebben zou. Om mij tegen de koude te wapenen had ik mij van de noodige kleederen voorzien, zoodat ik in dat opzicht gerust was, en tegen de wolven voorzag ik mij van een goeden revolver. Wat mijnen tocht moeielijk maakte was het gezelschap eener russische dame, die tot St. Petersburg aan mijne zorg was toevertrouwd. Op den 4 Januari ten namiddags ten 5 ure beklommen wij onze sleden, verborgen ons bijna geheel in onze pelsen en nauwelijks had ik den koetsier: paschol! toegeroepen, of de paarden snelden in wilden ren voort.

Die dolle vaart maakte mij al dadelijk ontevreden; wel was de Jemtschit mij door den goeverneur-generaal als een zeer ervaren koetsier en daarbij als een moedig en onverschrokken man aanbevolen, doch ik meende reden te hebben aan de gegrondheid dezer lofspraak te twijfelen. Al spoedig scheen mijn man in onzekerheid te geraken over den weg, dien hij te volgen had, terwijl de schommelende beweging, die de sleê aannam, bewees dat de paarden niet met vaste hand bestuurd werden. Op mijne aanmerkingen poogde de koetsier mij gerust te stellen, doch mijne vrees nam met iederen oogenblik toe, en nauwelijks een mijl voortgerend hebbende, had ik de droevige zekerheid dat ik mijn leven en dat der dame aan een ongeoefenden koetsier had toevertrouwd. Op eens stortte hij van den bok en verwarde met handen en voeten in de teugels; de paarden, die daardoor als het ware opgehangen werden, gingen op hunne achterste pooten staan en schenen in eenen toestand van wildheid over te slaan. Gelukkig verscheen er redding; de post van Orenburg kwam langs denzelfden weg; de postillon sprong haastig af, bevrijdde den koetsier van de teugels, en wij kwamen gelukkig met den schrik vrij. Twee uren later kwamen wij aan het paleis van den goeverneurgeneraal terug en rekwireerden een anderen Jemtschit. Des avonds ten 10 ure vingen wij op nieuw de reis aan; ten 12 ure bereikten wij het eerste station, waar ik op raad van den koetsier de paarden van voedsel deed voorzien.

Ten 2 ure zouden wij verder reizen, doch inmiddels was er een geweldige sneeuwstorm ontstaan, die onzen moed deed zinken. Evenwel wij konden om den sneeuwstorm onze reis niet vertragen; immers op eenen afstand van 600 mijlen zouden wij daar nog veel van te lijden hebben, en het was onmogelijk vóór den aanvang der Lente terug te zijn, zoo wij om elken storm den tocht staakten. Ik vroeg dus mijnen koetsier, of hij zich verder durfde wagen.

‘Ja, mijnheer,’ antwoordde hij, ‘des noods met gesloten oogen.’

‘Nu vooruit dan!’ riep ik, daar ik in het gelaat en de houding van dien man iets vond dat vertrouwen inboezemde.

Nauwelijks waren wij vijf minuten voortgereden, of ik meende te bespeuren dat wij van den rechten weg afgedwaald waren, en de paarden slechts met de uiterste inspanning de sleê over de krakende sneeuw voorttrokken. Ik deelde den koetsier

mijne bezorgdheid meê, doch hij beweerde dat ik mij vergist moest hebben. In weerwil hiervan kon ik mij niet overtuigen dat ik gedwaald had maar meende met iederen oogenblik duidelijker te bespeuren dat de sleê over een ongebaanden, hobbeligen weg voortging. Ten tweede en derde male riep ik den koetsier toe, doch een herhaald slaan der paarden was al wat mij geantwoord werd. Dat geweldig aandrijven mijner anders zoo moedige dieren maakte een pijnlijken indruk op mij, en ik stond op het punt den koetsier te bevelen dat hij stil zou houden, toen het bleek dat dit geheel noodeloos was. Uitgeput en machteloos bleven de paarden op eens staan; ik opende de sleê, sprong er uit en riep den koetsier toe: ‘waar zijn wij toch, waar is de weg?’

‘Ik weet het niet, mijnheer,’ antwoordde hij.

‘Maar het dorp dan dat wij zoo even verlaten hebben, het moet toch in de nabijheid zijn?’

‘Mijnheer, gij kunt zeggen wat gij wilt; ik weet het niet.’

Het was dus waar wat ik gemeend had te ontdekken, namelijk dat wij den weg hadden verloren, kort nadat wij het laatste dorp verlieten. Mijn vermoeden, dat ik den koetsier openbaarde, had hem den angst op het lijf gejaagd en door nu rechts dan links de paarden voort te drijven, was hij het spoor geheel en al uit het oog verloren, zoodat het hem niet eens mogelijk was de richting te bepalen, waarin het dorp lag.

Dit was nu het tweede ongeval, dat mij bij het begin mijner reis overkwam. Waarlijk, het scheen dat deze niet gelukkig zou wezen. Onze toestand was verre van benijdenswaardig. Wij waren in de nabijheid van het dorp, doch de sneeuwstorm belette ons verder dan op vijf stappen afstands te zien; soms waren wij zelfs verplicht de oogen gesloten te houden. Daarbij kwam onze vrees voor de wolven, die, dit wisten wij, het oord in menigte bevatte, en er bleef ons niets anders over dan op de plaats te blijven, tot de morgen aanbrak.

Maar alvorens in dit lot te berusten, bedacht ik of er niet een middel was om het dorp te vinden, en spoedig meende ik iets ontdekt te hebben. Ik gaf de dame de noodige inlichtingen, zette mij te paard en gelastte den koetsier mijn voorbeeld te volgen. De dame gaf nu en dan een harden schreeuw; wij reden voort in de richting, die naar onze gissing de meeste kans had van de ware te zijn, zoolang wij de dame hooren konde, en toen dit moeielijk werd, stond ik stil en liet nu den koetsier den weg vervolgen, zoolang mijne stem zijn oor bereiken kon.

De poging gelukte; weldra hoorde ik een schreeuw van vreugde, en de koetsier riep: ‘het dorp is gevonden!’ Ik zond er hem onmiddellijk heen en reed inmiddels heen en weêr om den weg van het dorp naar de sleê niet te verliezen. Eindelijk kwam er hulp opdagen; men bracht ons op den rechten weg en een man vergezelde ons, tot wij het naast station bereikt hadden.

Daar de paarden behalve voedsel ook volstrekt rust behoefden, verlieten wij het station te laat, om nog voor het vallen van den volgenden avond op de volgende rustplaats aan te komen. Daarbij dreef de koetsier de paarden maar zeer zacht aan, want hij was in het vaste vertrouwen dat ons ten derde male geen ongeluk zou treffen, daar hij thans naar zijne meening volkomen zeker van den weg was.

Ongelukkig was dat derde ongeluk naderbij dan wij wisten. Omstreeks den tijd dat wij naar onze berekening het station moesten bereiken, reden wij een lijnrechten weg op, die geen einde scheen te zullen hebben, en tegelijk stak de sneeuwstorm met vernieuwde hevigheid op. Terwijl wij bij iederen stond de hoop voedden van menschelijke woningen te zullen aantreffen, eindigde plotseling de weg, en bevonden wij ons te midden eener onafzienbare sneeuwvlakte.

Geruimen tijd dwaalden wij, tot vertwijfeling gebracht, door het besneeuwde veld zonder eenige hoop van het doel onzer wenschen te zullen bereiken. Er was geen twijfel aan, of wij waren thans verre van eene menschelijke woning, en daar ook de paarden van vermoeienis bijna neêrvielen, waren wij eindelijk genoodzaakt die arme dieren uit te spannen. Met dezen arbeid onledig, meenden wij op eens in de verte het geblaf van eenen hond te hooren, de Jemtschit riep: 'waar honden zijn, moeten ook menschen wezen!' Nu spanden wij de paarden op nieuw voor de sleê en volgden, om hun den tocht gemakkelijker te maken, de sleê te voet. Doch na geruimen tijd voortgegaan te zijn, ontdekten wij nergens een spoor van menschen of bewoonde plaatsen. Het geblaf hield daarom niet op maar deed zich gedurig van eene andere zijde hooren. Het scheen of men met ons spotte, want nauwelijks waren wij op een geblaf afgegaan, of een ander deed zich van den tegenovergestelden kant hooren. Op eens klonk het in onze nabijheid en wel van verschillende zijden tegelijk, en wij ontdekten nu dat wij niet met honden maar met wolven te doen hadden. Gelijktijdig kwam de maan van achter de wolken te voorschijn en deed ons zien, dat wij door de uitgehongerde dieren als ingesloten waren. 'Goddank mijnheer, riep de koetsier, 'ik zie licht - neen, neen het is geen licht,' vervolgde hij in den grootsten angst, 'de bijl, de bijl, er is een wolf in onze nabijheid!'

Ik gaf hem de bijl en zag nu de grauwe gedaanten duidelijk over de sneeuw strijken, die met schitterende oogen ons, hunne prooi, aanstaarden. Daar het noodeloos was zonder doel in de eindelooze vlakte rond te dwalen, maakten wij de paarden, die even beangst waren als wij, los en gaven hun hooi, dat wij gelukkig voor hen bewaard hadden. Maar de aanwezigheid der wolven deed den arme dieren allen eetlust vergeten.

Daar het zeer koud was, kwam ik met de koetsier overeen om beurtelings eenigen tijd ons in den wagen te verwarmen en buiten met den revolver in de hand de wacht te houden. Wij trokken het lot; de koetsier moest het eerst de wacht betrekken; ik gaf hem den revolver en een doosje lucifers, om een stroowisch te kunnen doen ontbranden en daarmeê den wolven schrik aan te jagen. Maar hun getal nam met iederen oogenblik toe, en tweemaal moesten wij er een neêrschieten, die zich te zeer in onze nabijheid gewaagd had. Reeds hadden wij ten derde male geschoten; onze voorraad raakte uitgeput, en het getal onzer vijanden werd steeds grooter. Een vierde en vijfde schot werden noodzakelijk. maar nu werd onzen toestand ontzettend, want ik bezat nog slechts ééne kardoes, en wat moest ik beginnen als ik dien verbruikt had?

Inmiddels kwam de koetsier op de gedachte den naasten omtrek te doorzoeken of hij geen hout of droog gras kon vinden, om een vuur aan te leggen en te onderhouden. Terwijl hij hiermeê bezig was, riep hij plotseling: 'hoor, hoor, mijnheer!'

Maar ik hoorde niets; hij ging evenwel voort: 'st.... mijnheer, hoort gij het niet!' En ja, eindelijk meende ik een geblaf te hooren, dat thans waarlijk door eenen hond moest voortgebracht zijn; het was al te zeer onderscheiden van het gehuil der wolven. Een straal van hoop ging voor ons op, en tot ons geluk bleef het geblaf aanhouden.

Wij spanden daarom onze paarden, die intusschen eenige rust hadden kunnen nemen, weêr in en gingen op weg in de richting van het geblaf. Maar nu drongen de wolven zich dicht op een en schenen ons den weg geheel te willen afsnijden. Ik overlegde wat mij te doen stond. 'Gerust, mijnheer, schiet toe!' riep de koetsier, 'wij zullen geen kardoes meer noodig hebben!'

Ik schoot; de slag doorliep de eindelooze vlakte, en de wolven verleenden ons den doortocht maar bleven de sleê op eenigen afstand volgen. Wij dreven de paarden

aan, en deze schenen als van zelf nieuwen moed gevat te hebben. Het geblaf bleef tot onze groote vreugd aanhouden; zelfs werd het gedurig duidelijker hoorbaar. Gelijktijdig gaven wij op eenmaal een schreeuw van blijdschap; wij hadden een licht gezien; eerst bewoog het zich, maar de bewegingen verminderden, en het lichtende punt stond eindelijk stil. Het was niet het groenachtige licht der wolfsoogen maar het roodachtige, flikkerende, vriendelijke vlammeke van een vetlicht of eenen harstok, dat door het venster eener menschelijke woning in ons oog drong. Allengs ontdekten wij hare lange schaduwen, die het helder maanlicht veroorzaakte, en weinige oogenblikken later bereikten wij de omheining, waarmeê de dorpen in Rusland tegen sneeuw en wolven beveiligd worden.

De vreugde te beschrijven, die ons bezielde, toen wij het dorp binnen traden, is niet gemakkelijk, maar de ontroering in woorden weêr te geven, die zich van ons meester maakte, toen wij vernamen, dat wij juist op het station waren aangekomen, van hetwelk wij waren afgedwaald, neen, dat is onmogelijk, dat ligt niet in het bereik eener pen.

De zorgen des levens.

Er is geen sterveling te vinden, die niet door zorgen geplaagd wordt. Of men op een koningstroon gezeten is, of in eene hut woont, overal wordt men door die kwellingen des levens vervolgd, die echter, hoe pijnlijk zij ook soms mogen zijn, niet zelden dienen om den mensch te sterken voor de tegenspoeden of hem meer ernstig doen denken aan de bestemming waartoe hij geschapen is. Het zijn vooral de groote. de smartelijke zorgen, die ons het oog doen opheffen, omdat daartegen geen menschelijke hulp te vinden is, en die inderdaad dikwijls bijdragen tot een geluk dat wij vroeger niet mochten smaken. Wij willen daarvan een voorbeeld aanhalen.

Mevrouw van Dalen was voor het oog der wereld eene benijdenswaardige vrouw. Zij werd door haar echtgenoot bemind, had een aanvallig kind en kon betrekkelijk veel weelde genieten. Zij had er nooit aan gedacht dat er eens dagen voor haar zouden kunnen aanbreken, waarin zij. even als zoovele duizenden, zorgen moest hebben voor de toekomst. Zij kende ze niet, de zorgen voor het dagelijksch brood, die zoo menigeen op den schouder drukken. Maar daarom dacht zij dan ook minder aan God, dan zij had behooren te doen; zij had er welligt nooit aan gedacht Hem te, danken voor den bnitengewonen zegen welke haar boven zoo vele anderen ten deel viel. Zij kende tot dusverre geene andere zorgen dan die welke de moederlijke en huiselijke plichten haar oplegden.

De zorgen des levens.

Uit dien zoeten maar gevaarlijken droom zou zij op eene verschrikkelijke wijze ontwaken. Eensklaps, als een donderslag bij een helderen hemel, komt haar echtgenoot haar de verpletterende tijding mededeelen, dat hij door onvoorziene omstandigheden genoodzaakt is zijne betalingen te staken. Zij waren, zoo als hij hiet noemde, onherstelbaar verloren, want hij zag slechts armoede en schande in het verschiet. Hij had dit wel reeds eenige dagen voorzien doch het gevaar verzwegen om haar niet te verontrusten. Thans moest hij onmiddellijk de vlucht nemen om de schande en welligt de gevangenis te ontloopen.

Zulk een toestand is niet vreemd in onzen tijd, waarin zoo velen zich in halsbrekende spekulatiën werpen om rijkdommen na te jagen. De naijver verdraagt niet dat men anderen hooger dan zich ziet verheffen,

De strijders van Christus

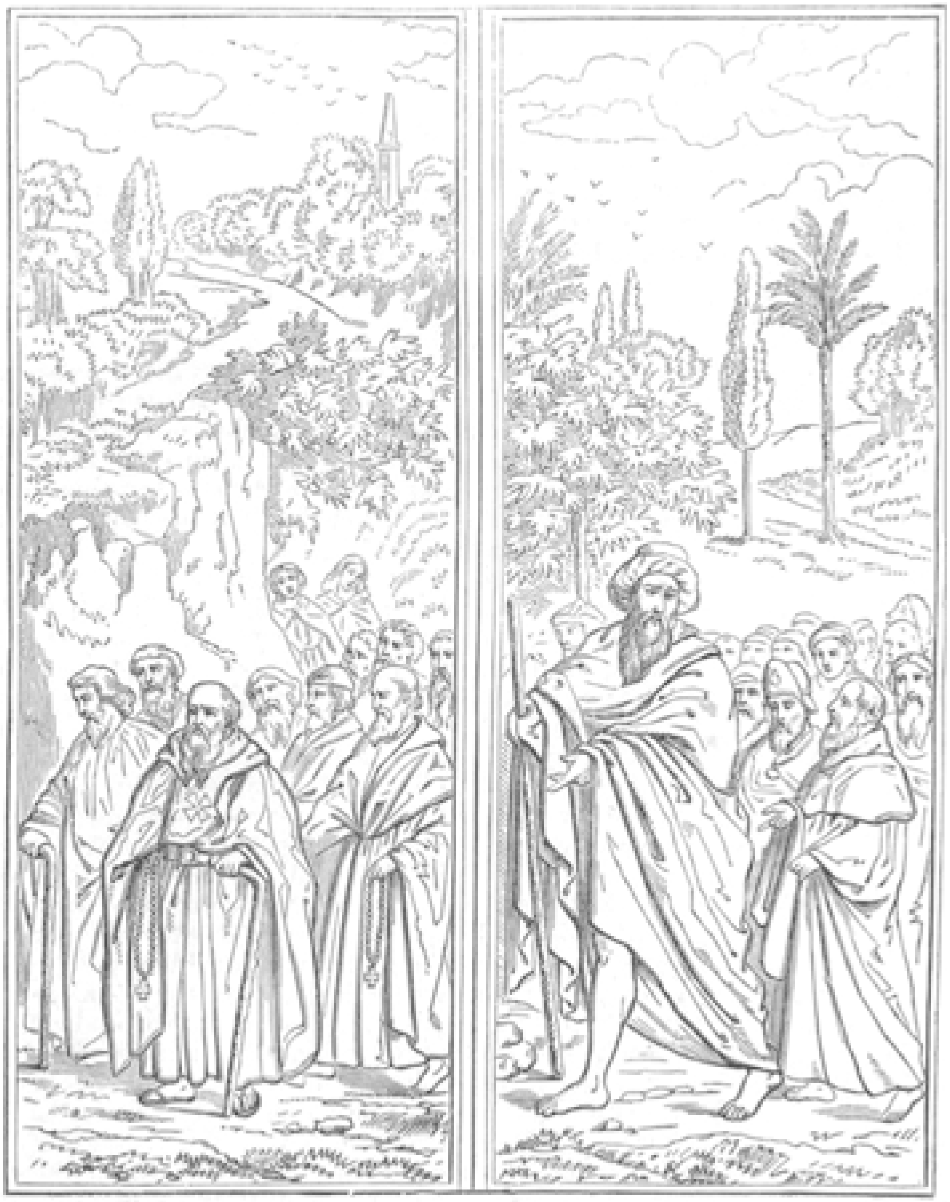

De kluizenaars en pelgrims.

De aanbidding van het Goddelijk Lam.
(Schilderij in St. Bavo's kerk te Gent.)

men denkt er dikwijls te weinig aan, dat eerst de eerste steen gelegd moet worden en de andere steenen een voor een moeten volgen, wanneer men een huis wil bouwen. Het rusteloos streven naar grootheid verlangt dat het gebouw van den hoogmoed als bij tooverslag zal oprijzen, en daardoor bouwt menigeen luchtkasteelen, die slechts voor een oogenblik in de verbeelding bestaan, maar helaas spoedig verdwijnen.

Aan zulk een luchtkasteel was ook de arme vrouw opgeofferd. Ware zij vroeger, veel vroeger bekend geweest met de zorgen die haar man kwelden, zij zou misschien hebben kunnen meêwerken om het ongeval te voorkomen; zij zou eenigen invloed hebben kunnen uitoefenen op de rampzalige speculatie-zucht die haar echtgenoot naar den ondergang bracht; zij zou door spaarzaamheid veel hebben kunnen bezuinigen dat nu in eene zekere mate van weelde verkwist was. Doch de valsche schaamte hield den waren toestand voor haar verborgen; dezelfde weelde moest blijven heerschen, opdat de wereld geen achterdocht zou hebben. Zij was, helaas! niet het eerste slachtoffer van die valsche schaamte, en wanneer wij slechts een vluchtigen blik slaan op de steeds toenemende weelde, welke allerwege heerscht, is het licht te voorspellen dat zij ook het laatste slachtoffer niet zijn zal.

Die tijding was verpletterend voor de arme vrouw, want behalve dat zij thans in eenen toestand ging verkeeren, waaraan zij nooit had gedacht, zou zij van haar man gescheiden worden, en waar moest zij, arme verlatene, blijven? Zij bezwoer hem dat hij nog eene poging zou wagen om het gevaar af te wenden; zij wilde hem alles wat zij aan waarde bezat geven; zij raadde hem aan een zijner vrienden om hulp te verzoeken, doch van Dalen herhaalde altijd dat er geen hulp mogelijk was, en verliet, schier wanhopend, het huis waar hij zoo gelukkig had geleefd.

In de eerste oogenblikken was de nu verlatene vrouw aan de hevigste gemoedsbewegingen ter prooi. Zij wilde haren echtgenoot volgen, maar wie zou dan haar kind, wie hare tachtigjarige moeder verzorgen? En aan wie moest zij haren nood klagen? Hare moeder was tot den staat der kindschheid teruggekeerd. Zij had eens de zorgen des levens gekend, maar zij was thans gevoelloos voor de smarten der dochter, wier eerste stap zij eenmaal zoo zorgvuldig en angstig had gaêgeslagen. ‘Moeder! ik ben rampzalig, ik ben arm!’ riep zij en zij zonk voor de oude vrouw op de knieën neêr, doch die oude vrouw bleef gevoelloos voor haar leed, zij glimlachte en streek haar langs de wangen en de oogen schitterden daarbij, als kwam een enkel vonkske de levensgeesten opwekken door schoone beelden uit een lang verleden. De kleine Herman vloog haar om den hals en weende als zij, doch dat duurde slechts eenige oogenblikken, want hij kende de zorgen des levens niet die der moeder den boezem verscheurden, en waarvan de oude vrouw geen gevoel meer had. Hij sprong op zijn kwikkelpaard en schommelde zich dartel heen en weêr op hetzelfde oogenblik dat hij wellicht zijn vader voor altijd ging verliezen en terwijl zijne moeder schier onder de smarten bezweek. ‘Is er dan niemand die mededoogen met mij heeft,’ zoo kreet de arme vrouw, ‘kan ik dan zelfs geene deelneming vinden bij mijne moeder en bij mijn kind! Is er niemand, mijn God, die mij troost kan geven?’ En zij stak de handen naar den hemel en er kwam eene zucht uit hare borst opwellen, die meer waard was dan troost en bemoediging van vrienden. Even onverwacht als het ongeluk op haar neêrgestort was, kwam ook het bewustzijn in haar op, dat zij er in hare dagen van weelde maar al te weinig aan gedacht had, dat er één God is die ons lot bestiert en dat Hij alleen het is die hulp kan geven, als alle menechelijke hulp onmogelijk schijnt.

En zij zonk op de knieën en smeekte dat de Hemel haar echtgenoot bewaren, en haar en hare oude moeder en haar kind in bescherming nemen zou.

Dat gebed was voor haar een overgang tot een ander leven, een leven in en met God, die maar al te dikwijls vergeten wordt door hen, die de zorgen des levens slechts bij naam kennen.

Het was gelukkig voor de vrouw dat haar pijnlijke toestand slechts kort duurde; haar echtgenoot werd uit zijn moeilijken toestand gered, op het oogenblik dat hij gereed stond om de stad te verlaten. Doch de smartelijke zorg, welke haar gedurende dien bangen tijd het hart verscheurde, was oneindig veel gelukkiger voor haar, want zij had de zorgen des levens leeren kennen en was tot de erkentenis gekomen dat deze weldaden zijn, die ons van hoogerhand worden toegezonden, opdat zij ons nader tot God zullen brengen.

Er zijn inderdaad slechts weinige menschen die geene zorgen kennen al zijn die zorgen ook niet zoo kwellend als die van mevrouw van Dalen. Wanneer men echter manmoedig de zorgen des levens, als een last door de Voorzienigheid opgelegd, op de schouderen neemt, dan wordt het hart opgebeurd, en de berg van moeielijkheid, waartegen men opzag, wijkt om plaats te maken voor het edele zelfbewustzijn der getrouwe plichtsbetrachting. Niet in de weelde en genietingen des levens, maar in het ure des gevaars is de grootheid van ziel te onderscheiden.

De Kapel van Gratie.
Legende door J.J. van der Horst. Pr.
Vervolg en slot.

VI.

De 31ste graaf van Vlaanderen. Philips de Goede, had de gewoonte dagelijks, als hij in Brugge verbleef, tegen het middaguur rechtzitting te honden. Dan zat hij in prachtige en schitterende kleeding op den hertogelijken troon, omgeven van zijn zoon en neven en van de waardigheidsbekleeders zijns hofs, in de groote zaar van den burgt, en verleende vrijen toegang zoowel aan laten en dorpers, als aan poorters en edellieden. Ieder kon op zijne beurt zijne zaken voordragen, zijne grieven bloot leggen, zijn recht bepleiten en het oordeel des Heeren vragen. Noch de langwijligheid en de verwarde voordracht des klagers, noch de onbeduidendheid der zaken, noch de geringheid en onbeschaafdheid der arme lieden waren ooit in staat zijn geduld of zijn zachtmoedigheid uit te putten; de langdradigste pleitredenen aanhoorde hij ten einde toe, mits er maar schijn van recht aanwezig was; de vreesachtigen beurde hij op, troostte de bedroefden, bemoedigde de zwakken en vereffende niet zelden het geschil door middel zijner eigene guldens.

Hij zat weder neêr, om de klacht aan te hooren eener arme weduwe, wier kleine tuin door adellijke jagers was verwoest, en gaf eene scherpe vermaning en bestraffing aan de schuldigen, die verwezen werden tot eene meer dan volledige schadeloosstelling aan de schamele vrouw, toen de menigte op zijde schoof en doorgang verleende aan twee mannen in deftige kleeding. Zij traden langzaam en somber tot voor den hertogelijken zetel; het hoofd hing hun beschamend op de borst; een koude, bleeke kleur lag over hun gelaat verspreid, en de doffe oogen waren diep in hunne kassen verscholen.

‘De schilders van Eyck!’ riep de wapenknecht; en zij bogen de rechter knie voor den Graaf.

‘Staat op, meesters!’ zeide Philips op goedigen toon. ‘Maar wat voert u herwaarts? Gij zult toch geen recht komen vragen; want wie zou mijn schilders, die de roem van Vlaanderen zijn, durven beleedigen of benadeelen?’

‘Heer! wij verdienen uwe goedheid niet,’ begon Hubert, ‘wij komen ons beschuldigen van een onvrijwilligen manslag.....’ en het hoofd zonk hem nog dieper op de borst.

‘Hemel, wat wil dat beteekenen?’ riep de vorst, Terwijl eene doodsche bleekheid zijn gelaat overdekte, en hij de hand op 't hart drukte, om het onstuimig kloppen te onderdrukken; want na den moord, aan zijnen vader, Jan zonder vrees, gepleegd, gevoelde hij zich altijd diep geschokt, zoo dikwijls er sprake was van een geweldigen dood.

‘Heer en vorst!’ sprak Jan, ‘een eerlooze Italiaan heeft door bedrog en veinzerij toegang tot onze woning weten te verkrijgen en vervolgens de eenvoudige argeloosheid onzer jeugdige zuster verschalkt, om het geheim onzer kunst en de uitvinding, die mij zooveel zorg en arbeid gekost heeft, te stelen. Wij hebben hem achtervolgd; en toen hij zijn roof met den dolk in de hand verdedigde, liep hij met de volle borst op mijne dagge aan en viel stervende neêr.’

Philips had zich hersteld, stond van zijn zetel op en gebood op ernstigen en vasten toon:

‘Past op, meesters, spreekt de waarheid, en weet wel, dat voor mijn rechterstoel zoowel het talent van den kunstenaar als de adel van den rijksgroote vervalt.’

Hubert nam nu het woord op en verhaalde eenvoudig wat er was voorgevallen, zonder iets te verzwijgen, en eindigde met de betuiging van hun berouw en hunner volkomene onderwerping aan het oordeel en 't vonnis van den Heer.

De Graaf van Vlaanderen bewaarde eenigen tijd het stilzwijgen, als overlegde hij het vonnis, dat hier geveld moest worden. Toen wendde hij zich ter rechterzijde en vroeg op een toon, die een genadig antwoord scheen te verwachten:

‘Mijn koninklijke neef Lodewijk, welk vonnis zoudt gij in onze plaats uitspreken?’

Deze woorden waren gericht tot een jong mensch, met een vaal, bleek gelaat, met gluipende blikken en een valschen grimlach om den mond, die naast 's Graven zoon, den prins van Bourgondië stond. en door deze vraag als uit eene diepe mijmering scheen opgewekt te worden.

‘Geen onderdaan mag zich zelven recht verschaffen,’ sprak hij met scherpe stemme, ‘dat behoort den Heer: die het recht van zijn Heer zich aanmatigt, vergrijpt zich tegen de kroon; en die zich tegen de kroon vergrijpt, is schuldig aan gekwetste majesteit.’

‘Derhalve is uw oordeel,,’ hernam de graaf, ontevreden over dit hard en trotsch antwoord ‘dat het verraad van dien huichelachtigen Italiaan en de billijke wensch, om het geheim der nieuwe schilderkunst voor Vlaanderen te bewaren, hier niets afdoen?’

‘Zij zijn in uw recht getreden, Heer! en hebben een schuldige het leven benomen.’

‘Maar de dief is zelf op de dagge toegeloopen en heeft dus zich zelven den dood berokkend.....’

‘De beschuldigde moest geen dagge bij zich dragen, veel minder vooruit gestoken hebben,’ was, het koud en trotsch wederwoord.

‘Mijn koninklijke neef!’ sprak de vorst op vaderlijken toon, ‘geloof mij: als gij eenmaal de kroon van Frankrijk draagt, win dan de harten uwer onderdanen liever en zekerder door goedheid en zachtmoedigheid dan door hardheid en gestrengheid; zoek altoos binnen de palen van billijkheid en rechtvaardigheid te blijven.’

‘Ik zal mij in alle gevallen al zeer weinig bekommeren over de harten mijner onderdanen,’ antwoordde de gluipert.

‘Dan beklaag ik u zoowel als Frankrijk!’ hernam de misnoegde vorst en keerde zich van hem af.

Dan zich tot de schilders wendende, sprak hij op plechtigen toon:

‘God moge u vergeven, gelijk ik u van alle schuld vrij spreek. Maar ten boete voor uwe onvoorzichtigheid en tot rust der ziel van den verslagene, zult gij in onze kerk van Sint Jan te Gent eene kapel bouwen, die de kapel van Gratie zal heeten. en daarin zult gij een in olieverf geschilderd doek als altaarstuk nederhangen, waarop gij u zelven afmaalt als Gode en der Justicie om genade smeekende.’

‘Leve de graaf van Vlaanderen!’ riep het volk met donderende stem, en de rechtzitting was gesloten.

Hubert en Jan van Eyck verlieten opgebeurd den vorstelijken burgt, gingen hunne zuster Margriet in de kapel van het H. Bloed vinden, en het noodige beschikken voor de christelijke begraving en uitvaart van den ongelukkigen Pietro.

VII.

Nadat zij dezen treurigen plicht vervuld hadden keerden Hubert en Jan naar hun kasteel terug, om aanstonds de handen aan het werk te slaan en de hun opgelegde boete te volbrengen. De kapel van Gratie werd gebouwd on het altaar er in geplaatst, dat eenmaal de schilderij moest bevatten, waarop de broeders zich zelven hadden afgebeeld, God aanbiddende en om genade smeekende. Jan echter wist geen ontwerp te bedenken, waarop dat werd voorgesteld, in al dien rijkdom van verhevene en godsdienstige gedachten, en in al de schittering van het ideale schoon, welke men steeds in hunne stukken bewonderd had. Hubert nam dien arbeid daarom op zich, bad en werkte aanhoudend vele maanden, en schetste eindelijk het ontwerp eener schilderij, dat nog na ruim 400 jaren de bewondering der wereld wegdraagt.

Intusschen kon Margriet het zich niet vergeven, dat zij zich door haar gevoel ongemerkt tot eene onvoorzichtigheid had laten verleiden, die zulke rampzalige gevolgen na zich sleepte; zij werd stil en somber, zat lange uren te mijmeren en te weenen, en verkwijnde zichtbaar met iederen dag. Ofschoon de beide broeders haar met de innigste liefde omringden, haar opbeurden, troostten en geruststelden, en alles vermeden wat eene treurige herinnering bij haar kon opwekken; ofschoon zij haar zooveel mogelijk trachtten te verstrooien en weder tot het schilderen van de Moeder Gods aanspoorden; niets mocht baten: hare krachten verminderden, en weldra kon zij hare kamer en het ziekbed niet meer verlaten. Als eene ware boeteling bereidde zij zich tot den dood, en als eene ware heilige gaf zij hare schoone en reine ziel aan God terug. Zij werd begraven te Gent in de onderaardsche kerk van Sint Jan, waar een kostbaar praalgesteente nog hare rustplaats aanwijst.

De troostelooze broeders verkochten weldra het kleine kasteel, waaraan zoovele droevige herinneringen verbonden waren, en vertrokken naar Gent, om dichter bij de rustplaats hunner geliefde zuster te wonen en te arbeiden. Op den hoek van de Koestraat ziet ge nog de beeltenis der beide broeders in den gevel van het huis, waarbinnen het beroemde tafereel voor de kapel van Gratie werd geschilderd. Maar ook Hubert mocht het niet voltooid zien: hij werd midden in zijn grootschen arbeid overvallen, en stierf den 18 September 1426. Zijne rustplaats is neven die zijner beminde zuster in de onderaardsche kerk van Sint Jan. Zoo bleef Jan van Eyck alleen over, om het kunstgewrocht te voleinden. En hij deed dat met een ijver, met een geduld en met eene uitvoerige nauwkeurigheid, die de hedendaagsche kunst beschaamd maken.

Ofschoon de schilderij reeds 400 jaren telt, heeft zij nog volkomen de frischheid van haar koloriet bewaard. Al de partijen, maar vooral de rjjke draperiën zijn tot in de kleinste bijzonderheden afgewerkt. De koppen der beelden, meer dan 300 in getal, zijn vol uitdrukking en geheel van elkander verschillend, zoodat er geen twee zijn aan te wijzen, die op elkander ook maar eenigzins gelijken; en de beelden zelven zijn op meesterlijke wijze zoowel geteekend als geschilderd.

Dit kunstgewrocht stelt voor de aanbidding van het Goddelijk Lam. Op een altaar staat het Lam zonder vlek en stort zijn bloed in de kelk des heils; engelen van een buitengewone schoonheid, met de teekenen van het lijden of met wierookvaten in de hand omringen het. De fontein des eeuwigen levens ontspringt op den voorgrond, en stort hare onsterfelijke wateren uit. In vier groepen verdeeld staan of knielen al de Heiligen van het Oude en Nieuwe Verbond aanbiddend om het Lam geschaard.

Ter rechterzijde van u ziet ge de Maagden en Martelaressen en Vrouwen, met palmtakken of symbolen harer marteling in de hand, ter linkerzijde de H. Pausen, Bisschoppen en stichters van kloosterorden, met hunne staven of zegepalmen in de hand. Meer vooraan ter rechterzijde liggen de H. Apostelen op de knieën, terwijl hun opvolgers in het Apostolaat eene biddende en juichende achterhoede vormen. Daar tegenover zijn de Heiligen van het oude verbond in godsdienstige overweging of in het gebed voorgesteld, waar tusschen de broeders Hubert en Jan van Eyck worden opgemerkt, God aanbiddende en om vergiffenis smeekende, gelijk het vonnis van Philips de Goede luidde. Het hoofddeksel van Hubert bestaat in een vreemde muts, van voren omgeslagen en als met een kostbaar bont gevoerd. Jan is gedekt met een sierlijke muts in den vorm van een tulband, die van achteren afhangt. Op den achtergrond verheffen zich voor een schitterenden horizont de torens van het hemelsch Jerusalem, welke schijnen genomen te zijn naar die van Maastricht.

Dit kunstig tafereel, waarvan den lezers der Belgische Illustratie eene zeer verdienste lijke gravure wordt aangeboden, was slechts de onderste helft van het altaarstuk der kapel van Gratie. Daarboven verhief zich de andere helft, in drie afdeelingen gesplitst. De middelste stelt voor Christus, gezeten op zijn troon, en zoo vol van goddelijke glorie en majesteit, als slechts zelden door een schilder is weêrgegeven. Zijn hoofd is omgeven van een tiaar, versierd met edel-gesteenten, terwijl een hoogpriesterlijk kleed van de rijkste stof in edele plooien zijne heilige leden bedekt. In de linkerhand houdt Hij een kristallen schepter gevat, waarvan het doorschijnende met verwonderlijke kunst is nagevolgd; de bovenknop des schepters, insgelijks met schitterende steenen bezaaid, eindigt in een groote saphier. De rechterhand is omhoog geheven en zegent de menigte van geloovigen, die op het onderste paneel zijn afgemaaid, als het Lam zonder vlek aanbiddende.

Aan de rechterzijde van dit schilderstuk ziet ge een tweede kunstgewrocht, namelijk de H. Maagd, insgelijks gezeten op een troon en met het aangezicht naar haren goddelijken Zoon gekeerd. Eene verhevene onschuld, gepaard aan de innerlijkste godsvrucht en de heiligste rust licht over haar gelaat gespreid; terwijl de schoonheid, lieftalligheid en zuiverheid der vormen dit beeld tot het kostbaarste maken van de gansche vlaamsche school.

De H. Joannes de Dooper, de patroon des schilders, neemt de derde afdeeling in, ter linkerzijde van het Christusbeeld, waarnaar hij staat heêngericht. Zijn zware baard en hoofdhaar geven hem een somber uitzicht, dat volkomen overeenstemt met het gestrenge en boetvaardige van zijn mannelijk wezen. Met de linkerhand houdt hij een boek vast, dat op de kniën rust, en zoo natuurlijk is nagebootst, dat men er bijna naar grijpen zou.

Deze vier schilderstukken vormden te zamen het altaarstuk, dat Hubert ontwierp en voor een gedeelte schilderde, maar dat Jan geheel afwerkte voor de kapel van Gratie. Bij de fransche overheersching werden zij weggevoerd en in het Museum van Parijs geplaatst, doch in 1815 aan België terug gegeven,

Volgens de gewoonte dier tijden hebben ook de gebroeders van Eyck hunne schilderij van deuren voorzien, die aan de binnenzijde insgelijks beschilderd zijn, en even prachtige tafereelen aanbieden als de middelvakken. Het bovenste gedeelte werd gesloten met twee dubbelde deuren, waarvan die ter zijde van Sint Jan Adam en Eva voorstelt, zondigende tegen het gebod van God met het eten van den verboden boom, hier een vijgenboom. Deze is geplaatst in het archief van Sint Bavo. De andere dubbelde deur, naast de H. Moeder Gods, vertoont een koor van engelen, die op verschillende instrumenten spelen en een loflied zingen, den Verlosser ter eere.

Het groote tafereel werd gesloten aan de linkerzijde met eene dubbelde deur, die u de strijders voor Christus aanbiedt, waaronder ge Philips de Goede te paard aanstonds zult herkennen, zoowel als weder de schilders Hubert en Jan van Eyck. Ter rechterzijde geeft de dubbele deur u weder in twee vakken de kluizenaars en heilige pelgrims te aanschouwen, die, even als de strijdknechten van Christus, optrekken ter aanbidding van het Lam. Ook van deze laatste twee deuren geven wij hier eene getrouwe en keurige gravure.

Waarde lezer! als ge ooit het oude en vermaarde Gent bezoekt, verzuim dan niet de schoone kathedraal te gaan bezichtigen, eene der rijkste kerken van de Christen-wereld Zij werd oorspronkelijk aan den H. Joannes toegewijd en in 941 geconsacreerd door Bisschop Transnarus van Doornik. Het koor en de onderaardsche kerk werden hernieuwd in 1228; en de abt van Sint Pieter legde in 1462 den eersten steen van den hoogen en fraaien toren, die 272 voeten hoog is. Toen keizer Karel V een groot citadel wilde bouwen ter plaatse waar de abdij van Sint Bavo stond, verplaatste hij dat collegiaal kapittel naar de Sint Jans-kerk. Van dien tijd af was zij aan den H. Bavo gewijd, en werd in 1564 tot kathedraal van het nieuwe Bisdom verheven.

En als gij dan ter linkerzijde van het hoogaltaar de elfde kapel binnentreedt, dan zijt ge in de kapel van Gratie, thans ook wel de kapel van het Lam geheeten, en kunt ge nog het kunstgewrocht aanschouwen, dat u hier is afgebeeld. Daar beneden in de onderaardsche kerk met zijn 15 kapellen vindt ge nog de grafgesteenten van Hubert en Margriet, terwijl gij dat van Jan, die in 1470 stierf, in Sint Donaas moet zoeken.

Het glasschilderen.

Deze kunst, die vroeger een zoodanige hoogte bereikte, dat men de glasschilderingen uit vorige eeuwen om de fijnheid der teekeningen en de pracht der kleuren nog met bewondering aanschouwt, en nu weder, ter verheerlijking van de godsgebouwen, eene mededingster wordt van het schilderen in olieverf, was in het begin der XVIIIe eeuw geheel verloren gegaan.

De Dom te Keulen en de Munster van Straatsburg, de St Gudula van Brussel, de groote kerk te Gouda en de Oude kerk te Amsterdam mogen zich beroemen glasschilderingen te bezitten, die bijna onverbeterlijk genoemd kunnen worden.

Aan Frans Peters van Nijmegen heeft men te danken, dat deze zoo schoone kunst in Nederland wederom herleefde; zoo bezit de prachtige St. Janskerk van 's Hertogenbosch thans verscheidene heerlijk beschilderde glasramen. In België zijn de voornaamste glasschilders in onzen tijd Pluys, te Mechelen; Capronnier, te Brussel; Dobbelaere, te Brugge; de Bethune te Gent.

Echter is het niet te ontkennen dat genoemde Peters nog met vele moeielijkheden te kampen had, aangezien de meeste kleuren bij het smelten verkoolden, verdwenen of veranderden.

Duizenden francs zouden zeker worden gegeven, voor het geheim dat de groote glasschilders, zoo als Dirk en Wouter Crabeth bezaten, bij de behandeling van de kleurstof of van het glas.

Het was daarom zeer verblijdend toen het bleek dat de kleurstof met fijn gestampt, zeer vloeibaar glas vermengd, voor verkolen en verkleuren bewaard blijft. De grootste moeilijkheid, die er bestond en nog bestaat, is, dat verschillende kleuren op ééne ruit niet gelijktijdig kunnen gebrand worden; men moet daarom alle verschillende kleuren

afzonderlijk branden. Vandaar dat bij de hedendaagsche glasschilderingen een beeld uit verschillende onregelmatige ruitjes, omzet met looden roeikens, bestaat, ten einde de verschillende kleuren aan elkander te hechten.

Wanneer nu een glasschilderstuk, waarop de kleurstoffen, die met lavendel-olie vermengd zijn, met al de kunst van een bekwaam schilder zijp aangebracht, voltooid is, worden met een diamant al de verschillende kleuren uit het glas gesneden en in dezelfde orde, met een weinig speelruimte in een kas van klei, den moffel genaamd, gelegd, en tot op een hoogen graad van hitte gebracht.

Hierbij geraakt het licht smeltbare, gekleurde mengsel aan het smelten, maar ook het glas wordt week aan de oppervlakte, en zoo smelten het glas en de glasverf te samen.

Is dit geschied, dan wordt de oven langzamerhand afgekoeld, en de schilderij is, nadat alle ruitjes in het lood en op hunne plaats zijn gezet, gereed.

Hoe eenvoudig zij ook schijnen moge, zoo vraagt die behandeling toch eene groote oplettendheid, ten einde het glas niet springe of de kleuren te veel vloeien.

Allerlei.

Graanoogst in Italie.

Professor Boccardo, een Italiaan, heeft eene statistiek vervaardigd ten opzigte van de opbrengst der granen. en deze is voor Italië volstrekt niet gunstig. Vroeger, zegt hij overtrof Italië alle landen van Europa in de opbrengst van granen, terwijl het van een halven bunder gemiddeld 10 mud graan oogstte; verzamelde men in Frankrijk 8 en in de overige landen van Europa 7 mud van dezelfde uitgestrektheid gronds. Thans daarentegen, nu men alom behalve in Italië, den landbouw inricht naar de eischen der wetenschap, trekt Engeland gemiddeld 32, Frankrijk 15, België zoo ook Nederland 20 à 22, Saksen 26 en het overige Duitschland 19 à 20 mud van den halven bunder. Italie is bij zijne 10 mudden gebleven en staat nu zelfs onder de overige zuidelijke landen, waar zich de landbouw ook, hoewel niet in die mate als in het noorden, ontwikkeld heeft.

Het vliegen-vogeltje.

De vogelen worden terecht wat schoonheid betreft, de uitverkorenen der schepping genoemd. Vooral zijn het die van de verzengde luchtstreek, welke door hun prachtig gevederte de schitterende zonnestralen weêrkaatsen; de kleinste, de kolibri's munten daarbij vooral uit. Deze vogeltjes, welke in de museums en in de salons tot pronk dienen, trekken de aandacht van iedereen; jammer echter dat wanneer men hen de vrijheid ontneemt, zij er het leven bij inschieten. De kolibri's behooren tot de dunbekkige vogelsoorten, waarvan ook de vliegenvogeltjes eene soort uitmaken. De kolibri's zijn in 't algemeen grooter dan de vliegen-vogeltjes. De bek van de eerste is gebogen, die van de tweede altijd zeer lang en fijn gepunt. De bek bevat een gespleten tongetje, dat het fladderend diertje dient om uit de bloemen den honig te zuigen of de insekten weg te pikken die zich in de bloemenkelken verschuilen. Nevenstaande is eene afbeelding van het vliegen-vogeltje dat in Brazilië *beja-flor* en door de vogelbeschrijvers *sappho*, of ook wel *scheerstaart* naar den vorm van zijn staart genoemd wordt. De rug, kop en hals is als verguld gebronst groen, zijn lange staart schittert van goud en purper en de uiteinden der veêren zijn als met zwart zijden fluweel omzoomd.

De nesten der vliegen-vogeltjes zijn meesterstukken van sierlijkheid en sterkte. Zij hangen aan dunne takjes of zelfs op bladeren. Het is treffend een huisgezin van vogels, de vader, de moeder en de kinderen, op een boomblad behoorlijk gehuisvest te zien. Het fladderen van de eene bloem op de andere onder een welluidend gegons, is voor het oog en het oor bekoorlijk.

Het vaderland van de kolibri en het vliegen-vogeltje is Amerika, maar daar wordt het zoowel in de valeijen als in de vlakten, langs de oevers der rivieren als langs de kusten der zee, zoo wel onder de verzengde lucht, als op de koude, duizenden ellen hooge, met ijs en sneeuw bedekte bergen gevonden.

Het diertje heeft vele vijanden onder de vogelsoorten maar wordt het meest vervolgd door eene monsterachtige groote spin.

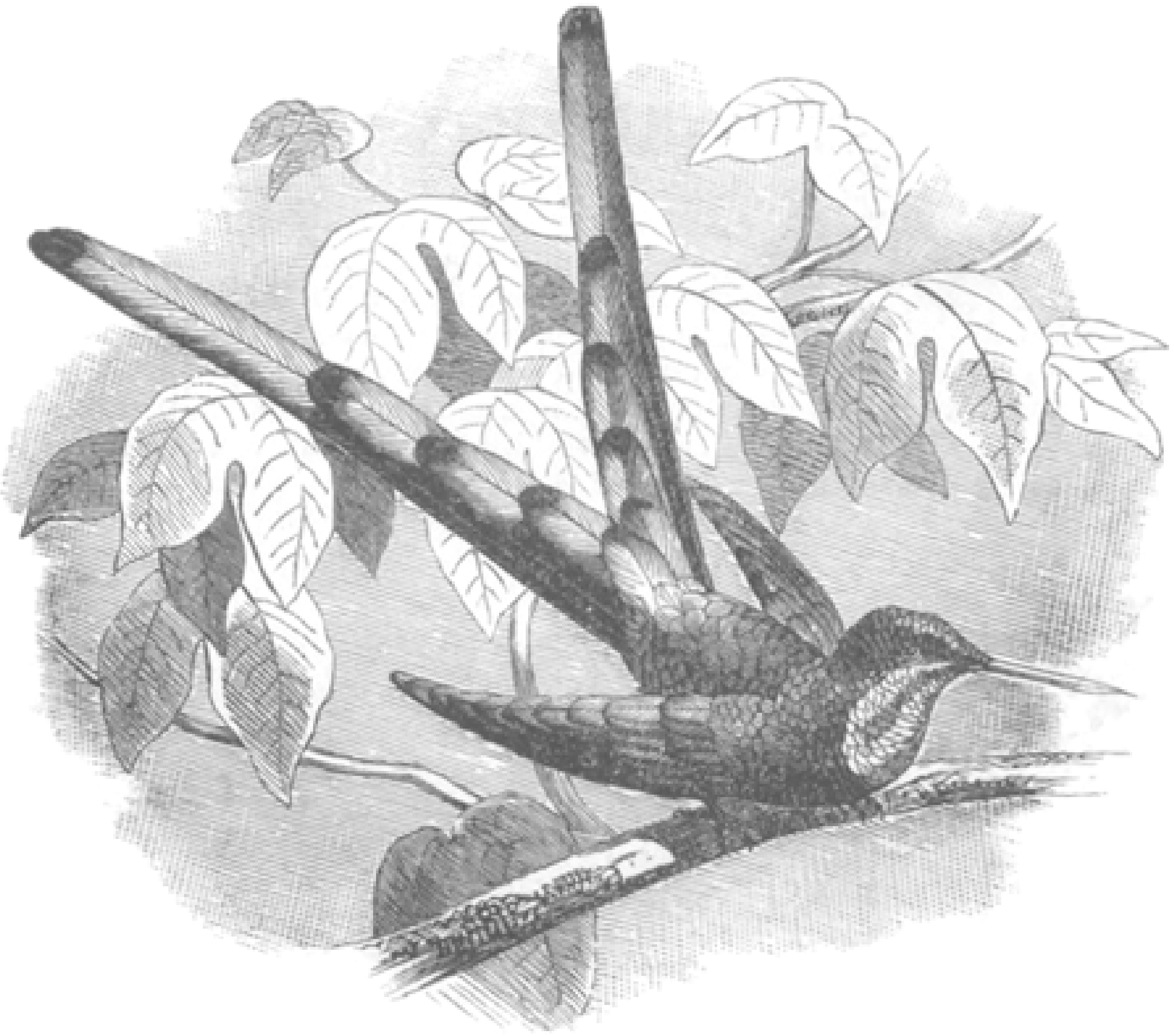

Uitvinding van het vuurwerk.

Het eerste kunstvuurwerk bestond in slangen, waarmeê nog nu de jeugd zich zeer gaarne vermaakt. Zij werden uitgevonden door zekeren meester Jean Boutefau ook wel Jean Serpent genoemd en kregen befaamdheid door het volgende voorval.

Na den slag van Monthery, die op den 16 Juli 1466 plaats had, verzamelden de opperhoofden der Ligue, die tegen Lodewijk XI gevormd was, zich te Etampes en vierden daar vroolijk feest. Laat in den avond traden de hertog van Berry en de graaf van Charolais naar het venster en zagen met welgevallen de soldaten en burgers, die in bonte groepen voorbij het paleis trokken. Eensklaps zag men een vuurstraal van af den grond opgaan en zich met den snelheid van den bliksem hoog in de lucht verheffen. Het vuur raakte bijna het venster, waar de twee vorsten stonden, en deze meenden dat men eenen aanslag op hun leven beraamd had. Oogenblikkelijk deden de hertog en de graaf hun volk onder de wapens komen, en weldra stonden 2 á 300 geharnaste soldaten voor de poorten van het paleis. Tegelijk stelde men een onderzoek in naar den misdadiger, maar deze was nergens te vinden. Terwijl de twee vorsten zich in gedachten verdiepten over deze zonderlinge gebeurtenis, verscheen een oud man, wierp zich aan hunne voeten en verzocht om vergiffenis. Het was een arm man, zegt Commines, een Bretagner, die er vermaak in schepte, vuurslangen in de lucht

te werpen, die na eenige oogenblikken weêr neêrvielen, door het volk liepen en in een lichten slag eindigden. Hij beleed aan de vorsten dat hij die slangen opgeworpen had om hen vermaken, niet om hen eenig leed te doen, en om te bewijzen dat zijn kunstvuurwerk niets schadelijks in zich had, gaf hij den hertog eenige slangen. Deze werden afgestoken, en daar zij niet de minste schade aanrichtten, waren allen kwade vermoedens geweken. Men lachtte nu om den nutteloozen angst, dien men had getoond, en de slangen waren tot laat in den nacht de oorzaak eener algemeene en luidruchtige vrolijkheid.

Hedendaagsche philantropie.

Sedert eenige jaren is het getal armen, die onderstand verzoeken, in Engeland en Wallis op schrikbarende wijze toegenomen. In het jaar 1861 was op eene bevolking van 20,066,224 zielen het getal 'Paupers' 883,927 groot, waarvan er 125,866 in armenhuizen en de overigen daarbuiten ondersteuning ontvingen; de uitgaven bedroegen toen 5,778,943 pd. st. In het vorige jaar was het getal armen, in wier behoeften men moest voorzien, bij eene bevolking van 21,429,508 tot het getal van 931,546 gestegen, en de uitgaven beliepen 6,959,840 pd. st. Het is vooral te Londen dat het getal der armen zeer toeneemt, zoodat men daar in het vorige jaar 1,175,363 pd. st. noodig heeft gehad, om in hun onderhoud te voorzien. De philantropie heeft te vergeefs reeds alle middelen uitgeput om de armoede tegen te gaan. Thans wordt door de *Times* den raad gegeven om de poorten van Londen gesloten te houden voor hen, die van buiten komen en geen middel van bestaan kunnen aanwijzen, en tevens allen die gezond zijn, maar geen arbeid kunnen vinden, de bedeeling te onthouden, ten einde hun te noodzaken buiten de hoofdstad werk te zoeken. Het schijnt dus dat de hedendaagsche philantropie zoover gekomen is van hare machteloosheid te erkennen.

De Arabier en zijn ezel.

Eens ging een Arabier in diepe gedachten Verzonken met eenen ezel aan een touw achter zich naar Bagdad. Hem volgden drie dieven. 'Willen wij dien boer eens van zijn ezel ontlasten?' vroeg de een.

'Hoe zou dat kunnen geschieden!' zeî de ander.

'Volg mij maar,' hernam de eerste. Hij sloop toen op zijne teenen naar den ezel, maakte onmerkbaar den halster los, deed hem om zijn eigen hals en volgde zoo den boer, middelerwijl zijne gezellen zich van den ezel meester maakten. De slimme dief het zich nu zoo lang door den boer leiden, tot hij er zeker van was dat de ezel in veiligheid gebracht was. Toen bleef hij staan. De boer trok en trok nogmaals, maar zijn anders zoo gewillige ezel bleef weigerachtig, en toen hij zich omkeerde om de oorzaak daarvan te vernemen, zag hij tot zijne verwondering dat er een menschenhoofd in den halster stak.

'Wie zijt gij?' vroeg hij ontsteld.

'Ik ben uw ezel,' antwoordde de dief, op ootmoedigen toon. 'Luister naar mijne geschiedenis, goede meester. Ik heb eene oude, zeer vrome moeder, die ik veel verdriet heb aangedaan. Toen ik eens op zekeren dag dronken bij haar kwam,

vermaande zij mij dat ik mijn slecht levensgedrag zou laten varen. Ik, rampzalige, nam toen een stok en ging mij zoo ver te buiten dat ik haar sloeg. Toen riep zij den toorn des Hemels over mij af; Allah veranderde mij in eenen ezel en liet mij in uwe handen vallen. Heden heeft mijne goede moeder Allah weten te bewegen dat hij mijn ongelukkigen toestand zou veranderen, en nu ben ik weêr een mensch geworden.'

'Allah is groot en Mahomed is zijn profeet!' riep de boer getroffen; 'ik moet u om vergiffenis bidden, arme man, dat ik u als elken ezel heb behandeld.'

Na deze woorden maakte hij den halster los en schonk zijn gewezen ezel de vrijheid, die onder veel dankbetuigingen werd aangenomen.

De onnoozele boer spoedde zich nu in groote opgewondenheid naar zijne woning terug, die in de nabijheid der stad stond. Toen zijne vrouw het ongewone geval vernam, sloeg zij vol verwondering de handen boven het hoofd samen. 'Ongelukkigen, die wij zijn,' riep zij uit, 'wij hebben jaren lang een mensch als een dier laten werken en rauw eten gegeven.'

Daarop viel zij op de knieën om Allah vergiffenis te vragen voor het kwaad dat zij, ofschoon onwetend, had bedreven. Toen zij haar gebed geëindigd had, raadde zij haar man aan om terstond naar de markt te gaan. ten einde een anderen ezel te koopen, daar zij dien voor hun werk noodig hadden.

De boer volgde haren raad en vond op de markt zijn eigen ezel. Hij werd diep verontwaardigd, bracht zijn mond aan het oor van het dier en zegde op den toon van diepe verachting: 'Ellendige, gij hebt u waarschijnlijk op nieuw aan den drank overgegeven en uwe moeder geslagen; gij moogt van geluk spreken, dat gij nu niet in een draak veranderd zijt. Allah is groot!'

Hij ging toen naar huis zonder naar een anderen ezel om te zien.

[Nummer 5]

Frederik Barbarossa in de grot van den Untersberg.

Salzburg, waar in het vorige jaar de keizers van Oostenrijk en Frankrijk elkander bezochten, is beroemd om zijne schilderachtige omstreken. Uit het gebergte ontspringt de rivier de Salsa, wier breede maar ondiepe wateren goud bevatten en bij den liefelijken zonneschijn in den heerlijksten glans schitteren. Alvorens de stad in te dringen, kronkelt zij zich langs hare wallen en verspreidt frischheid en leven in de groene valleien van het tyroolsche gebergte. Zoo aangenaam deze valleien zijn, zoo streng en somber zijn de 20 à 30 bergtoppen, die zich rondom Salzburg tot in de wolken verhellen. Wanneer de schemer valt, schijnen het reusachtige spoken, met een aschgrauw kleed omhangen, die dreigend op de oude vesting nederzien. Bij gelegenheid van bovengenoemd bezoek waren de bergen tot op eene zeer aanzienlijke hoogte geïllumineerd; de dagbladen waren onuitputtelijk in het verhalen van de pracht, die deze illuminatie ten toon spreidde, en van den ontzaglijken en majestueusen indruk, dien zij op de duizenden aanschouwers maakte.

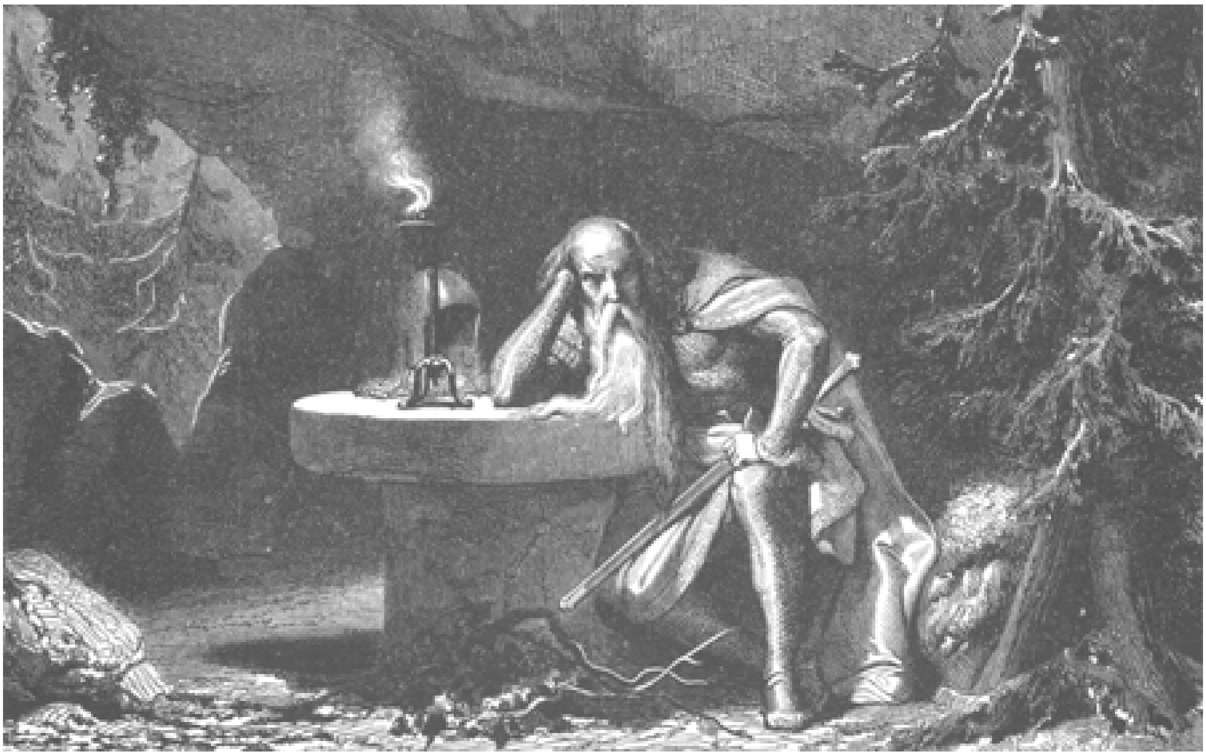

Frederik Barbarossa in de grot van den Untersberg.

De hoogste en indrukwekkendste dier bergtoppen is de Untersberg. Zijn altijd besneeuwde kruin doet hem behalve zijne grootere hoogte gemakkelijk van zijne spitse broeders onderscheiden. De herders der omstreken ontvluchten hem, zoodra de schemering daalt, want niet alleen zijn zij bevreesd voor zijne dreigende houding, maar ook liggen zij onder den indruk van eene gebeurtenis, die sinds eeuwen het voorwerp van aller gesprekken is.

De legende maakt van den Untersberg een verblijf van spoken en geesten; zij verbergt in zijne grotten de ondoordringbaarste geheimen. Het volksgeloof, in de meeste streken van Duitschland verspreid, dat Frederik Barbarossa niet gestorven maar ingeslapen is om te ontwaken, zoodra Duitschland één rijk zal geworden zijn. heeft in den Untersberg zijn oorsprong genomen. Van dien slaap van Barbarossa geeft onze gravure eene schoone voorstelling.

Volgens de legende verdwaalde voor vele honderden jaren een herder in het gebergte, terwijl hij zijne schapen hoedde. De avond viel, en hij

bevond zich in eene wildernis, die met iederen voetstap al dichter en dichter werd. De herder zag de hooge bergtoppen zich boven het reusachtige geboomte verheffen; zij schenen er met een verachtelijken en dreigenden blik op neêr te zien. Daar de duisternis toenam, kon de herder slechts tastende zijnen weg vervolgen; daarom nam hij eindelijk het besluit om op de plaats te blijven, tot de morgenstond zou zijn aangekomen. Maar op eens zag hij in zijn nabijheid iets schitteren; het voorwerp, dat tamelijk groot moest zijn, verspreidde naar alle zijden den glans van goud en edelgesteenten. Hij naderde en ontdekte een poort, geheel uit diamant bestaande, waarboven eenige woorden in gouden letteren geschreven stonden. Aan de poort zat een monnik in het wit gekleed en gebogen onder den last der jaren. Aan zijne zijde hing een bos sleutels. Hij stond op, zoodra hij den herder zag, opende met een der sleutels de diamanten poort en verzocht den herder hem te volgen. Hij bracht hem in een aantal grotten, waarvan de eene de andere in pracht overtrof, zoodat de herder zich in een tooverwereld meende te bevinden. Hier waren grotten in het kostbaarste metaal uitgehouwen; daar bevonden zich vijvers van kristal; ginds strekten zich tuinen uit, waarvan boomen en bloemen uit edelgesteenten bestonden. Nadat de herder dit alles had gezien, werd hij door den monnik in een kerk gebracht. De stoffen, waarvan deze gebouwd was, verspreidden zulk een luister, dat de arme herder bijna in bezwijming geraakte. Hij telde twee honderd altaren, waarop tallooze waskaarsen een glinsterend licht verspreidden; aan die altaren en door de geheele kerk heen lagen scharen van menschen, allen in het wit gekleed, neêrgeknield; tusschen hen bevonden zich bleeke krijgshelden in zilveren wapenrustingen.

Uit de kerk bracht de monnik hem naar eene verwijderde grot; deze was slechts door ééne lamp verlicht, en er heerschte de stilte des doods. In het midden stond een steenen tafel en naast deze een kleinere steen, waarop Frederik Barbarossa zat. Met den elboog op tafel leunende en er het hoofd mede ondersteunende, zat hij in de houding eens slapenden. Hij was omhangen met den keizerlijken mantel en droeg het ridderzwaard aan zijne zijde. Zijn helm lag op de tafel. Zijn hoofd was bijna geheel kaal, doch zijn witte baard had eene lengte, die den herder in staat stelde, hem tweemaal om de steenen tafel te wikkelen. De monnik verhaalde hem, dat de keizer uit zijn slaap niet ontwaken zou, vóór Duitschland zijne eenheid zou voltooid hebben. Had dit plaats gehad, dan zou hij weder te voorschijn treden, den duitschen troon beklimmen en zijne macht over de geheele wereld uitstrekken.

De herder verliet de tooverwereld door de poort, waardoor hij haar was binnengetreden. De streek, waarin hij aankwam, was hem echter geheel onbekend, en zijne schapen waren verdwenen even als de voetpaden, die vroeger door hem zoo menigmaal betreden waren; jonge struiken waren oude, dikstammige boomen geworden. Hij las zijn naam op een steenen kruis, dat op de plaats stond, waar hij zijne kudde verlaten had. Na een dag zwervens bereikte hij zijn dorp, maar niemand herkende hem hier. Zijne ouders waren gestorven en zijne broeders afgeleefde grijsaards geworden. Nu spiegelde hij zich in eene beek en trad ontsteld achteruit, want hij zelf was geheel vergrijsd en zijn gelaat gerimpeld. Zijn visioen moest minstens 30 jaren geduurd hebben.

Sinds dien tijd wordt de Untersberg onophoudelijk uitgegraven om het kostbaar porfier, dat hij in zijnen schoot verbergt, en altijd hoopt men de grot van Barbarossa weder te vinden. Wij behoeven onzen lezers niet op te merken, dat dit nimmer gelukken zal.

Kronijk der maand.

Wij hebben een vrolijk leventje in België! Leven wij niet in eene gedurige aan-eenschakeling van feesten? De nationale vlag wappert hier bij de minste gebeurtenis en onze lampions zijn als het eeuwigdurende vuur der Vestaalsche maagden!

Voor een kind, dat zegevierend met den eersten prijs, of met een blikken penning om den hals gehangen, uit de school komt, zal men soms gansch eene buurt versieren en verlichten. Helaas! hoeveel kinderen, die nog maar op hunne eerste broek kunnen roemen en primus in dit of dat werden geproclameerd, hebben meer oogenblikkelijke eer genoten, dan de dichter die op het Kapitool gekroond werd....

Maar ook wij leven in de eeuw van stoom en electriciteit!

Van de meeste feesten hebben wij, Belgen, eene exploitatie gemaakt en men werpt in dat geval slechts den spiering uit om den kabeljauw machtig te worden; velen vieren vandaag den heilige, om morgen eene kaars voor den duivel te ontsteken.

'Als er maar wat bij te winnen is! zegde mij onlangs een dikke en echt gouvernementeele kruidenier, en die woorden wel wat ruw, herinnerden mij het antwoord van dien Amsterdamschen koopman, aan wien prins Maurits verweet eene lading goederen naar eene Spaansche haven te hebben overgebracht, terwijl Nederland met Spanje in oorlog was.

'Gij zoudt met uw schip tot in het voorgeborcht der hel varen, indien er maar iets te winnen viel!' zegde de prins.

'Ja, zeker Hoogheid; al liep ik gevaar daar mijne zeilen te verbranden!' was het antwoord.

Even zoo gaat het hier in België: een groot aantal openbare feesten - de godsdienstige ter zijde gelaten - zijn industrieel voor dit deel, gansch beginseloos voor dat deel des volks geworden, terwijl de aanleiders derzelvo niet zelden daaronder een staatkundig doel verbergen.

Die slang kwispelt overal onder.....

En terwijl de feesttonen, vooral die der misplaatste Septemberdagen, nog voortklonken, verkwijnde de kroonprins, de eenige zoon des Konings, de stamhouder van het vorstelijk huis.

Negen jaren is hij slechts oud! zijn kinderhart vergenoegde zich nog met looden soldaten, houten kanons en blikken sabels: de dood zal hem wegnemen, vóór dat zijne hand naar het groote en vernielende speelgoed kan grijpen..... Maar ook België verliest alsdan een rechtstreekschen opvolger tot den troon, en dat kleurt den gezichteinder donker.

Het schijnt zoo beslist! De Koningin, met innige godsdienstige gevoelens bezield, heeft zich als het ware van kapel tot kapel, van Maria-beeld tot Mariabeeld gesleept, om het leven, o, veel minder van den kroon-opvolger, dan van haar kind, af te smeeken; gansch België heeft gebeden, en zielroerend waren de oogenblikken, als, nog alleen op God betrouwende.

> Als de beedlaar 'onze Vader'
> En de Koning 'amen' zegt.....

Zwaar wordt het koninklijke gezin beproefd. Korten tijd geleden was dat Huis in vollen glans en heerlijkheid.

De oude vorst, op den troon van België gezeten, was vereerd en geprezen; de kinderen waren aan machtige vorstenhuizen verbonden; de dochter droeg, aan gene zij des Oceaans, eene keizerlijke kroon; Leopold zag in eenen kleinzoon zijn stamhuis voortleven.

En nu?

De oude koning rust in den killen grafkelder; de schoonzoon is, even als een misdadiger, gefusilleerd; de dochter is zinneloos; de jonge koning heeft eene kwijnende gezondheid; zijner echtgenote ontviel na Sadowa een geliefden broeder, en welhaast knielen HH. MM. bij het stoffelijk overschot van den eenigen zoon.....

'Landsmuth, zegde Lodewijk XV tot zijnen jager' hebt gij het lijk van den pastoor uwer parochie gezien?

'Ja, Sire.....'

'En wat indruk heeft u dat gemaakt?'

'Dat wij, de machtige koning en de arme jager, al heel weinig beteekenen, Sire!' - en koning Lodewijk ging mijmerend heen; want, waarachtig, Landsmuth had gelijk.

Aan standbeelden ontbreekt het ons in België gewis niet; sedert eenige jaren groeien zij zoo talrijk als de paddestoelen, gemest door de geldelijke toelagen uit 's lands kas.

Wel! zeer wel! Maar wat al wonderlijke beroemdheden zijn er sinds kort uit den hoek gehaald, mannen, die zoo onschuldig zijn aan celebriteit als gij of ik, lezer

Deze of gene gemeente wil haar marktplein versieren, en beslist dat er een standbeeld zal opgericht worden; het gouvernement knikt en tast tot over de ellebogen in de algemeene kas, op voorwaarde dat ook de gemeente de beurs zal losrijgen.

En wie zal de vereerde zijn?

Och, zoek maar in de oude perkamenten. en gij zult wel dezen of genen naam vinden, en

.............pour quelques tabatières,
Les rimeurs vous mettront au nombre des heros.

Ik zie hier met tegenzin beelden oprichten aan fransche generaals; aan vorsten wier groote glorie bestond in hun volk om hals te brengen; aan onbekende geleerden; aan mannen, die als men hun geweten scherp onderzocht, wellicht van landverraad zouden beschuldigd worden.

Zou een liefdadig gesticht, den naam voerende van dengene welke men wilde gedenken, niet vereerender en vooral nuttiger zijn, dan wel die massa min of meer met kunst gebeitelde steen?

Er is een publiek dat echter zeer ingenomen is met welk standbeeld ook; maar wat zou datzelfde publiek antwoorden, indien men voorstelde, op eene onzer openbare plaatsen, een beeld op te richten aan den eersten invoerder van het Christendom in deze landen? aan den man des vredes, in plaats van aan al die sabelslepers der voorgaande eeuwen, die een wezenlijke geessel des volks waren?

Men zou er zich met hand en tand tegen verzetten!

Nog wonderlijker! daar zijn er die een hardnekkigen oorlog willen voeren aan de Heiligen-beelden op de hoeken onzer straten, die traditiën onzer voorvaders, en welke na de fransche beeldstormerij, op nieuw herplaatst werden; maar diezelfde aanranders

van godsdienstige beelden, zouden er een willen oprichten aan den beeldenbreker der XVIe eeuw. aan Marnix van St. Aldegondis..... De sluier wordt, door dit feit alleen, opgelicht.

De driejaarlijksche tentoonstelling is op dit oogenblik te Gent geopend. Er hangen daar een aantal verdienstelijke schilderijen van hedendaagsche meesters uit Nederland, Frankrijk, Duitschland en België, in een min of meer gunstig daglicht, aan de muren der Casino-Zaal.

Over het algemeen genomen is de tentoonstelling kunstrijker dan vroeger. En echter wordt de zaal niet druk bezocht.

Velejaren geleden bezocht ik eene der Gentsche tentoonstellingen. 't Was er warm, stil, doodstil en dus zeer geschikt, om er zich aan kunst- en andere bespiegelingen over te geven. De wachter aan den ingang was zacht ingeslapen en eene spin weefde rustig haar net in den hoek der deur.

Toen de wachter door mij, echter een toegeeflijke bezoeker! zoo gestoord

werd, verborg hij zooveel mogelijk het uiltje dat hij aan 't vangen was, en hij scheen mij, even als de schoolmeester, in zijn dutje verrast, te willen wijs maken, dat hij zich oefende in het denken.....

't Gaat in de tegenwoordige tentoonstelling, niet beter dan destijds.

De zaal heeft een prachtig aanzien; zijn de wanden met al de kleuren van het palet versierd, de grond toont u de onnavolgende kleuren der natuur. Frissche parken zijn er aangelegd - aangelegd met kunst, zoo als men dit in de stad der bloemen vermag, terwijl gemakkelijke divans u tot rusten uitnoodigen:

onder de Belgische exposanten melden wij: Alma-Tadema, Bource, de Biefve, de Block, de Braekeleer, de Bruycker, de Cock, de Vigne, de Winne, Dillens, Fourmois, Jacob-Jacob, Guffens, Swerts, Lamorinière, Wittkamp, Robbes. van Schendel, Verlat, Weiser, Vinck, Lagije, enz.

Onder de Hollandsche: Weissenbruch, Titar van Elven, Stortenbeker, Schmidt-Crans, Schermer, Leickert, Pleijsier, Canta enz,, trouwe namen die op de meeste onzer tentoonstellingen verschijnen.

Mazzini en Garibaldi bezetten het middengedeelte der tentoonstelling; de laatste schijnt nog altijd de kluchtspeler van voorheen te zijn, niettegenstaande de neêrlaag van Monte-Rotonde. Mazzini heeft iets akeligs, valsch en grafachtig in de uitdrukking van het gelaat: deze stemt overeen met zijne daden. De schilder de Block had gehoopt op een donderend effect - helaas zijne speelpoppen zijn versleten, al zijn ze dan nog met talent op nieuw beschilderd.

Eenige der voornaamste kunstschilders houden zich echter voor het oogenblik niet met werken voor driejaarlijksche tentoonstellingen bezig: Leys penseelt ijverig aan de tafreelen uit de geschiedenis van Antwerpen, welke het Stadhuis aldaar zullen *versieren* - 't is te verwachten, dat ik dit woord zal mogen handhaven. De Keyzer moet, in het voorportaal van het Museum van Antwerpen, de beroemdheden der kunst verheerlijken.

't Zal ontzaglijke stapels van vijffrancsstukken kosten.

Laat mij wachten en de pen intusschen scherpen.

Onder de kortelings voltooide werken van dien aard in België, tellen wij nog het foyer des grooten Schouwburgs te Antwerpen, door Wittkamp, en de St. Joris-kerk door Guffens en Swerts.

België is het land van die vergaderingen, die ik eens, tot groote ontstichting der geleerden, *eau de Lob's* kongressen noemde, omdat zij zoo min de wetenschap doen groeien, als dat wonderwater haarbossen op de kale schedels doet ontstaan.

Doch er zijn kongressen, die leerzaam, zijn omdat zij ons den geest doen kennen. die in zekere klassen der samenleving omwoelt. Zóó was het arbeiders-kongres, te Brussel gehouden, niettegenstaande de bedreiging van den minister van Justicie, die zich met de wet op de uitdrijving der vreemdelingen wapende, en in de Kamer den oorlog aan die delibereerende (?) werklieden verklaarde.

Wat denkbeelden werden daar, op dat laatste kongres, geuit? Oorlog tegen den troon, oorlog tegen het kapitaal, oorlog tegen het altaar, 't Zijn teekenen des tijds!....

De voorgenomene inrichting der werkmansgezelschappen - de daar te stellen solidariteit tusschen allen - is een reuzenwerk dat nooit tot die eenheid zal geraken,

welke het kongres beoogde.... *Eau de Lob.* Maar wij weten nu andermaal wat anti-maatschappelijke denkbeelden, door zekere schriften en redenaars, zoogezegde volksbeschavers, in de harten des werkmans worden gestrooid....

Op het studentenkongres te Luik, voor een paar jaren, door kinderen, in tok, bef en tabbaard verkleed, gehouden, bonsde men de Godheid van haren troon; later trok men de bloedige guillotine - dat lieve speelding van 1793 - door de straten, of liever door de herbergen van Brussel, en men verklaarde dat men aan de rijke burgerij dat ornement, hetwelk men hoofd noemt, van de schouders moest hakken.

Nu dezer dagen heeft men te Brussel, onderling, het kapitaal verdeeld....

Dat herinnert mij die geestigheid van Rotschild, voor wiens paleis twee luie en ledig loopende werklieden stonden te razen, beweerende dat de wereldsche goederen slecht verdeeld waren, dat de Jood op eenen troon van millioenen zat en zij, ‘de koningen der aarde’ geene roode duit bezaten.

Rotschild stond juist achter hen en vroeg:

‘Nu, zeg me eens: hoeveel millioenen denkt ge, dat de Jood rijk is?’

‘Wel millioenen! ‘was het antwoord.

‘Zeer goed; Duitschland bevat millioen zielen, en gij zijt dus het millioenste deel van Duitschland. De rekening is gemakkelijk. Ziehier uw aandeel....’ en hij stak hun elk een franc in de hand.

Ziedaar het communism in den vollen zin des woords toegepast. Trek er, en 't is gemakkelijk, nu de gevolgen uit! 't Vertelsel is oud, maar 't blijft altijd een voortreffelijk antwoord voor die droomers, die willen bezitten..... zonder in het zweet huns aanschijns te werken.

Er waren overigens wonderlijke werklieden in dat kongres! Zekere Young, die verklaarde ‘horlogiemaker’ te Londen te zijn, logeerde met vrouw en kinderen, raadt eens waar?

In het hotel *la Belle-vue*, daar [...] ambassadeurs, en horlogiemakers van dien aard, gewoon[...]

YOURS.

De Montmartre te Parijs.

Onder de steden, die door aanhechting van dorpen en gehuchten, eene ontzettende uitbreiding hebben verworven, neemt Parijs eene eerste plaats in. Sinds twee eeuwen heeft die stad naar alle kanten hare grenzen uitgelegd, en vooral in de laatste vijftig jaren heeft zij eene uitbreiding van grondgebied en eene daarmede gepaard gaande vermeerdering van bevolking verkregen, die haar tot de tweede stad van Europa heeft gemaakt. Van de aangehechte vlekken en gehuchten stippen wij alleen aan de dorpen Chaillot, Passy, Montmartre en Belleville als de voornaamste en als die, welke een paar eeuwen geleden op een zeer grooten afstand van Parijs lagen.

Van de ligging van Montmartre ten opzichte van het toenmalige Parijs kunnen onze lezers zich op nevenstaande gravure eenig denkbeeld vormen. Thans is het eene wijk van Parijs, waarvan het met Clignancourt het 18^{e} arrondissement vormt en waar de reeds zoo groote levendigheid der wereldstad door de aanwezigheid van een schouwburg nog vermeerderd wordt; weleer bestond het slechts uit een groep huizen, waarvan eene oude abdij de voornaamste schoonheid uitmaakte. De molen op den

voorgrond onzer gravure stond aan het uiterste punt van het dorp op een heuvel; van daar zag men in de verte Parijs, door dikke muren ingesloten.

Montmartre met Clignancourt liggen aan den voet, op de helling en op den top van een heuvel, welke zich 104 meters boven den waterspiegel van de Seine verheft.

Men heeft er prachtige gezichtspunten op Parijs. Vooral van het terras, waar zich *le moulin du Point-de-Vue* bevindt. De kerk van St. Pieter in die wijk is eene der oudste van Parijs; twee zwart marmeren kolommen in het schip zijn afkomstig uit de oorspronkelijke kerk en wellicht zelfs uit den tempel van Mars, die ten tijde der Romeinen op den heuvel stond.

De schilder Raphaël.

Er zijn ruim drie eeuwen voorbijgegaan, sedert deze wereldberoemde schilder op nog jeugdigen leeftijd stierf, en nog altijd staat, in vele opzichten, alles wat de schilderkunst in lateren tijd heeft voortgebracht, verre bij zijne voortbrengselen achter. Er is voor noch na hem iets te vinden wat met zijne doeken kan worden vergeleken; hij is nog zeer jong zijnde, geheel van zijne meesters afgeweken, en ofschoon het zeer goed in zijne voortbrengselen uit het vruchtbaarste tijdperk van zijn leven te bespeuren is, dat de kunstgewrochten van vroegere italiaansche schilders grooten invloed op hem hebben uitgeoefend, kan men niet zeggen dat hij behoefte heeft gehad om hen in het een of ander na te volgen. Zijne Madonna's vooral brengen ieder in opgetogenheid, ofschoon het niet te ontkennen valt dat het menschelijke er den boventoon in voert, en hij zich niet heeft kunnen verheffen tot het hooge ideaal der Christelijke kunst, dat sommige oudere meesters kenmerkt.

Raphaël werd op Goeden Vrijdag van het jaar 1483 te Urbino geboren. Men vindt in genoemde stad nog het kleine, van tichelsteenen gebouwde huis, waarin hij het eerste levenslicht zag. Zijn vader, een zeer begaafd man, die eveneens de schilderkunst beoefende, had besloten zijn zoon een geleerde opvoeding te geven, doch daar zich bij den jongen Raphaël al spoedig een buitengewone aanleg yoor de schilderkunst openbaarde, zag hij daarvan af. Men verhaalt dat Raphaël nog geen zeven jaren oud was toen hij reeds eene madonna op den muur teekende. Urbino, de stad zijner geboorte, bood hem tot zijne ontwikkeling, eenen schat van kunstwerken aan, doch zoodra hij eenige vorderingen had gemaakt, meende de vader van zijne verdere leiding te moeten afzien en bracht hem naar Perugia bij een voornamen schilder van dien tijd, een leerling van Verocchio, die ook den beroemden Leonardo da Vinci heeft gevormd.

Raphaël moet toen omstreeks tien jaren oud zijn geweest, dewijl zijn vader in 1494 gestorven is. Hij maakte spoedig zulke groote vorderingen, dat zijne voortbrengselen zeer gezocht werden. Hij was nauwelijks twintig jaren oud, een leeftijd waarop in den regel het talent zich eerst begint te ontwikkelen, toen men niet slechts te Perugia maar ook te Florence, bij uitnemendheid de stad der kunst, als om strijd zich beijverde, om in het bezit te komen van hetgeen zijn buitengewoon genie in het leven riep, en weldra kende men zijn naam in geheel Italië. Het was in het jaar 1508, dat Raphaël, die toen den leeftijd van vijfentwintig jaren bereikt had, door Paus Julius II, die de kunst hoog waardeerde, naar Rome werd ontboden, om zijne krachten te beproeven aan de opluistering van het Vatikaan. Hij nam deze uitnoodiging met de grootste geestdrift aan, en het is vooral daar dat hij zijn naam vereeuwigd heeft. Bij het beschouwen van die onovertrefbare fresco's weet men niet wat men meer moet

bewonderen: de oude gewone verbeeldingskracht die ze heeft ontworpen, of den rijkdom van kleur en gloed, die er in uitschittert.

Het is te betreuren dat Raphaël in zijn bijzonder leven niet even uitstekend was als in de kunst. Is het ook al waar dat zijne vijanden, of liever zijne benijders hem meer ten laste hebben gelegd dan hij verdiende, het kan niet geloochend worden dat hij zeer berispelijk was in zijn levenswandel. Had hij zijne kunst in nederigheid des harten en met een zuiver gemoed beoefend, hij zou er meer dan tijdelijke grootheid door hebben kunnen verwerven, nu blijft hem echter alleen zijn groote naam over, de schoonste eerekroon, die van een vlekkeloos leven, kan men hem niet geven. Hij stierf op Goeden Vrijdag van het jaar 1520.

Wij zijn in de gelegenheid onzen lezers eene gravure aan te bieden naar een der beroemdste schilderstukken van Raphaël, bekend onder den

naam van *Madonna del Pesce.* Maria, die op een troon zit, heft het Goddelijk Kind een weinig van haren schoot, op, opdat het beter den visch zal kunnen zien, die hem door den H. Petrus als knaap wordt aangeboden. De toekomstige prins der Apostelen, die door een engel wordt geleid, is in verrukking over de glorie, die moeder en kind omstraalt, en treedt slechts bedeesd nader, ofschoon zijn helder oog vol vertrouwen op het kind Jesus blikt. Wellicht is in geen der Madonna's van Raphaël de uitdrukking der reinste moedervreugde zoo schoon gelegd als in die van del Pesce. Aan de zijde van het Goddelijk Kind knielt de H. Hieronymus met een boek in de hand. Naast hem op den voorgrond ziet men een leeuwenkop, zinnebeeld van den Evangelist Marcus. Hieronymus schijnt de woorden te lezen: ‘Voortaan zult gij menschen vangen... Gij zijt Petrus, en op deze steenrots zal ik mijne Kerk bouwen, en de poorten der hel zullen haar niet overweldigen.’ Men ziet in den bek van den visch, in plaats van den gewonen haak, een ring: het is de visschersring van Sint-Pieter.

De Montmartre te Parijs in de XVIe eeuw.

De Madonna van Raphaël.

O, die wijsneus!
Door D^r^. J. Renier Snieders te Turnhout.

'Verduiveld, wat is dat van daag een vervelend geslender!'

'Ja, mijnheer, de wegen zijn niet best.'

'Het paard is lui, Jeurie, leg er de zweep over!'

'Ziet mijnheer niet, dat de wielen tot aan den dom in het spoor gaan.'

'Voorheen vloog de ruin door zulke wegen.'

'O ja, de paarden blijven even min altijd jong als de menschen.'

'Hoe oud is ons paard, Jeurie?'

'Laat zien; ik woon nu twaalf jaren bij mijnheer, en was de ruin niet vier jaren oud, toen gij hem kocht?'

'Dan wordt hij in Mei zestien jaren.'

'Juist zestien jaren.'

'Het beest is versleten.'

'Toch niet, mijnheer, het oudje is nog vlug ter been.'

'Zestien jaren, dat is een hooge ouderdom voor een paard.'

'Mijnheer is ook oud, en desniettemin is mijnheer nog wel een fiksch vrederechter

'O, ja, maar....'

'Ik zelf ben ook al in de zestig en toch ga ik nog voor niemand uit den weg.'

'Dat is eigenlijk de zaak niet; ik wil maar beweren dat het paard dood versleten is......'

'Wacht, hier heb ik een hard spoor; loopt dat paard niet goed?'

'Dat mag de drommel, indien gij hem zoo met de zweep kittelt!'

'Moedig beest, voor zijne jaren ken ik nog zijns gelijken niet.'

'Zijne beste dagen zijn voorbij.'

'Heel mijn leven wou ik zoo'n klepper voor het rijtuig hebben..... zoo een zacht dier, altijd even moedig, nooit schrikachtig, het is waarachtig de koning der paarden!'

'Voorheen, ja, Jeurie, maar op zestienjarigen leeftijd is een paard geen paard meer.'

'Waarom niet? Indien het beest zijn werk maar doet.'

'Ik heb besloten het paard te verkoopen.'

Dat gesprek had plaats in eene ouderwetsche chees op riemen, tusschen den vrederechter en zijn knecht Jeurie. Bij de laatste woorden van den kantonalen ambtenaar zag de knecht zijn meester verwonderd aan en vroeg of dat gemeend was.

'Ja, dat is gemeend,' antwoordde de vrederechter, 'een oud paard is geen paard; morgen of een anderen dag valt het nog dood voor het rijtuig.'

'Wie heeft mijnheer dat wijs gemaakt? de ruin kan nog best een jaar of zes, misschien nog langer loopen.'

'Ho, ho!'

'Er is geen sleet aan; het paard heeft ijzeren beenen en een adem......

'En wat maakt dat, wanneer het beest zoo oud is?'

'Die opmerking verwondert mij, en voornamelijk van iemand zooals mijnheer die in de rechten gestudeerd heeft en latijn kent.'

'Om dergelijke zaken te beoordeelen behoeft men noch rechten noch latijn te kennen; iedereen toch weet dat een oud paard onbruikbaar wordt?'

Jeurie zuchtte eens en het het hoofd hangen. Hij was slechtgezind op den vrederechter, die het bewijs leverde, dat hij zeer dom was; hij was bedroefd bij het denkbeeld van eenmaal te moeten scheiden van den ruin, dien hij zoo lief had, als ware hij zijn broeder geweest.

Het bleef eenige minuten stil in de oude chees.

'Zijn de paarden duur?' vroeg de rechter.

'Ontzaglijk, razend duur!' antwoordde de knecht met opzet, om zijnen heer van zijn plan af te brengen.

'O, dan maak ik nog wel een paar honderd gulden van mijn paard!' riep deze, op zegevierenden toon.

'Indien het paard mij toebehoorde, was het voor dien prijs niet te koop.'

'Was het niet voor twee honderd gulden, dat ik het op de jaarmarkt heb gekocht?'

'Ja, maar twaalf jaren geleden, waren de paarden schandekoop.'

'Zoodat ik bij slot van rekening dan twaalf jaren voor niets heb gereden!' riep de verblijde vrederechter, zoo hard dat het paard er van schrikte.

'Mijnheer vergeet, dat indien hij duur verkoopt, hij wel gedwongen zal zijn, tot een hoogen prijs wederom in te koopen.'

De vrederechter scheen de zeer juiste opmerking van den knecht niet te verstaan, want hij herhaalde, genoeglijk lachend:

'Ja, dat was, twaalf jaren geleden, een koopje! men heeft mij altijd gezegd dat ik een echt kenner ben!'

Jeurie haalde de schouders even op en dacht bij zich zelven, dat zijn heer een goed vrederechter kon wezen maar geen grein verstand had van paarden.

'Wat zegt gij er van, Jeurie?'

'Ik zeg dat mijnheer den koning der paarden voor zijn rijtuig heeft en in zijn leven......'

'Zulk een dier niet meer in zijn stal krijgt?'

'Ja, dat beweer ik.'

'Het was een goed dier, sterk, vlug, mak, nooit ziek en niet leelijk.'

'Zeg maar dat het een uitstekend mooi paard is; neen, zulk een flinke ruin staat er in gansch uw kanton niet.'

'Stond, wilt gij zeggen.'

'Ik ken hier in de omstreek nog geen enkel paard, dat hem voorbij loopt.'

'Toch blijf ik bij mijn besluit.'

Ja, gij zijt heel uw leven een dwarsboom geweest, dacht Jeurie; maar toch mag ik lijden dat indien gij een nieuw paard koopt, het u den eersten dag den beste heel uw oude chees, die toch geen vijftig gulden meer waard is. in duizend stukken slaat.

Het was donker geworden; men sprak niet meer in het rijtuig, dat zuchtend en krakend door de diepe sporen voortschokte.

De vrederechter dacht aan den verkoop van zijn paard en overlegde bij zich zelven, hoe hij er toe komen moest, om met het bijleggen eener kleine som, voor zijn oud, versleten paard, een jong dier in zijn stal te krijgen.

Waaraan dacht Jeurie? aan de eigenzinnigheid en de domheid van den vrederechter, die het zich later duizendmaal zou beklagen, een paard verkocht te hebben, dat nog zoo uitmuntend zijn werk deed en zonder twijfel in weêrwil van zijnen ouderdom nog al eenige jaren kon meêloopen.

Daaraan dacht hij, en daarna bleef hij een tijd lang denken, hoe het verlies van het paard, waaraan hij zoo gehecht was, hem zoude bedroeven, en hoe moeielijk het

gaan zou, eigen te worden met den nieuwen viervoeter die gewis zooveel gebreken zou hebben, als de tegenwoordige ruin hoedanigheden bezat.

In zijnen geest zag Jeurie den ouden vermagerden ruin in het gareel van de een of andere huurkoets voortdraven; hij zag hem struikelen, vallen, en, onder het herhaald klappen des voermanszweep, wederom opstaan.

Daar, voor zijne oogen, meende hij het uitgehongerd, lam geslagen arme beest te zien voorthinken, en ginds aan den omdraai zag hij in zijnen geest den afschuwelijken vilder staan, die zijn ten dood veroordeelden ouden vriend stond af te wachten.

Jeurie gaf een gil, als had hij eene nachtmerrie van zijn lijf geschut.

'Wat is dat?' vroeg de vrederechter verschrikt.

'Niets, ik geloof waarlijk dat ik daar een oogenblik in slaap was gevallen.'

En ginds aan den omdraai van het donkere dennenbosch, meende Jeurie nog altijd den vilder te zien staan, die zijn blinkend breed mes naar den armen ruin uitstak.

Nu indien het dan zoo, en niet anders moet gebeuren, dacht hij; blijf ik geen dag langer meer in mijne dienst. Zooveel genoegen toch is er bij den vrederechter niet te rapen; mijn eenige troost was daar de oude ruin, waarvoor ik mij al de grillen en domme streken van mijnheer heb laten welgevallen.'

'Wat belieft u?' vroeg de vrederechter, want de slecht geluimde Jeurie begon luid op te denken.

'O, niets, mijnheer,' antwoordde de knecht.

De oude chais stond een oogenblik in het modderig karrespoor stil.

'Ziet gij wel dat het beest niet meer voort kan?' sprak de vrederechter.

Jeurie had een antwoord klaar, doch dewijl hij overtuigd was, dat het hem niet was geoorloofd te zeggen wat hij dacht, zweeg hij stil.

Een kwartier later hield het rijtuig voor het huis van den vrederechter stil.

'Verschrikkelijk! zie dat beest eens zweeten,' sprak deze, 'nooit heb ik het zoo zien hijgen.... Zou de ruin ook soms dempig worden?'

Zonder op deze vraag te antwoorden, maakte Jeurie het tuig los en bracht het arme dier, dat dien avond zoo moedig door slijk en modder had geloopen en zoo schandig door zijn meester gelasterd werd, op stal.

'Nu, Jeurie!' riep de vrederechter, zich in de huisdeur omkeerende, 'indien gij een koopman weet, het paard is voor tweehonderd gulden te koop.'

Jeurie gaf geen antwoord; hij mompelde eenige onverstaanbare woorden, die hij ongetwijfeld niet luid op durfde zeggen.

'Zegt gij iets, Jeurie?' vroeg de vrederechter, die zich hield, alsof hij de beteekenis van dat gemompel niet begreep.

'Niets, mijnheer!'

'Is dat toch een gromduivel van een knecht!'

Daarmeê ging de vrederechter naar binnen.

De deur was nauwelijks achter hem dicht, of de fijne stem zijner vrouw klonk in de eetkamer.

'Wat hoor ik daar, dat gij uw paard zoudt verkoopen? wel, dat zal toch zeker wel niet waar zijn?'

'Het paard is oud,' antwoordde de vrederechter op een zachten toon, ten einde zijne weêrhelft, die zeer driftig was, niet lastig te maken.

'Oud? dertien jaren, mag dat oud heeten? Het paard van onzen buurman is vijf en twintig jaren oud, en nog is het moedig en rap ter been.'

'Het paard van den buurman is eene uitzondering; onze ruin is zestien jaren oud, en....'

‘Dertien,’ viel mevrouw hem in de reden.

‘Zestien,’ bevestigde de vrederechter.

‘Neen, dertien,’ hield mevrouw staande.

‘Zestien, nog eens.’ hernam hij met ongeduld, ‘wilt gij er een bewijs van?’

‘Dertien, zeg ik u,’ sprak zij driftig, ‘het paard was vier jaren oud, toen gij het hier op stal bracht....’

‘Welnu?....’

‘Juist hetzelfde jaar, dat het huis van den buurman afbrandde....’

‘Juist, welnu?’

‘En dat is vandaag, dag op dag negen jaren geleden.’

‘Neen, twaalf jaren.’

‘Neen, negen.’

‘Twaalf, zeg ik u, of denkt gij dat ik dien ijselijken nacht heb vergeten?’

‘Negen, negen, negen!’ riep de vrouw op klimmenden toon, ‘of meent gij dat ik niet meer weet, dat ik dien ganschen nacht, bibberend van koû, de wacht heb gehouden bij den uitgedragen huisraad? gij ziet dus wel dat ik gelijk heb, en het paard slechts dertien jafen oud is.’

‘Tegen u kan het niemand volhouden.’

‘Omdat ik gelijk heb.’

‘Luister eens, en word niet zoo driftig; hoe oud is uwe jongste dochter?’

‘Elf jaren.’

‘Nu, het kind werd het jaar na den brand geboren.’

‘Ja juist, daar heb ik u!’

‘Volstrekt niet....’

‘Och, kom, is dat nu niet klaar en duidelijk? Negen jaren! Negen en vier is dertien; ja, het paard is juist dertien jaar.’

‘Nu, in Gods naam, ik zal u dan maar gelijk geven en liever maar zeggen dat het paard niet oud, maar versleten is.’

‘Versleten? sedert wanneer heeft het arme beest dat toch gekregen?’

‘O, dat dagteekent niet van gisteren of eergisteren.’

‘Gisteren of eergisteren heb ik er u nog op hooren roemen, dat gij een paard onder duizenden hadt.’

‘Voorheen was het een goed paard.’

‘En waarom heden ook niet?’

‘Wel, omdat het beest versleten en....’

‘Kom, wie maakt u dat wijs?’

‘Omdat het stokoud is.’

‘Dertien jaren?’

‘Zestien!’

‘Dertien; wat zijt gij toch eigenzinnig!’

‘Zestien, was zijt gij toch onverstandig! En om kort te maken, moet ik u zeggen dat ik vast besloten heb, mijn paard te verkoopen.’

‘Arm beest!’

Zou zij den vrederechter bedoelen? vroeg de knecht bij zich zelven, die aan de deur de hevige woordenwisseling in de eetkamer stond af te luisteren.

‘Arm beest!’ herhaalde mevrouw, ‘wie weet, of het nog niet onder de zweep van den vigilantman dood blijft!’

Dit zeggende, begon zij te weenen; zoo lief had zij den armen ruin.

‘Vrouwentranen zijn spoedig gereed, maar ook spoedig opgedroogd’, mompelde de vrederechter, terwijl hij in een aangrenzend vertrek ging, om zijne laarzen uit te trekken, en hij voegde er bij: ‘en nu dat zoo gaat, zou ik wel eens willen weten, wie hier in huis de baas is, en of de baas zijn paard mag verkoopen wanneer hij zulks goedvindt.’

Daarbij bleef het dien avond.

Den volgenden dag kwam de Pastoor een bezoek afleggen bij den vrederechter. Nauwelijks was hij gezeten, of mevrouw bracht het den vorigen avond zoo hevig besproken vraagstuk ter tafel.

Over den ouderdom van het paard kreeg mevrouw geen gelijk; neen, het was wel degelijk zestien jaren oud. Of het paard nu op dien ouderdom als versleten of niet versleten, alsnog bruikbaar of niet bruikbaar moest beschouwd worden, was eene tweede vraag, waarvan de oplossing den pastoor zeer moeilijk voorkwam.

Voor dezen was een zestienjarig paard volstrekt zonder waarde; voor genen kon het nog een kostbaar paard wezen; zulks hing bloot af van het werk, waartoe het moest gebezigd worden. Daarna kwam eene uitgebreide levensbeschrijving van den ruin, die dan toch stellig (ook mevrouw had daarin eindelijk toegestemd) zestien jaar oud was. Mevrouw haalde aan hoe iedereen altijd gezegd en herhaald had, dat de ruin van den vrederechter onder duizenden mocht geroemd worden. Nooit in zijn leven was hij nog ziek geweest, en hij liep nog even vroolijk als in zijne jongste dagen.

De tegenpartij moest bekennen, dat dit alles wel waar was, maar beweerde ook, dat die schitterende hoedanigheden van vroeger sedert een heelen tijd gevoelig waren

verminderd. Het dier was spoedig vermoeid, draafde met tegenzin, stiet somtijds den hoef op hobbelige wegen en dreigde te vallen. Gisteren avond nog het hij het rijtuig bijna in het slijk steken en kwam na gedurig door de zweep te zijn voortgeslagen, hijgend en met zweet bedekt te huis. Mevrouw somde al de hoedanigheden van den alom geprezen ruin op; de vrederechter integendeel hield *mordicus* vol, dat het dier oud en versleten was en hem volstrekt niet meer diende.

De pastoor gaf wel de mevrouw gelijk, maar verklaarde zich toch onbevoegd, om de aangehaalde bewijsredenen van den vrederechter te beoordeelen. De zaak bleef onbeslist.

Jeurie had den duivel in 't lijf tegen zijnen heer. Sedert verscheidene dagen sprak hij geen woord meer en het het paard vuil op stal staan. Het lange winterhaar stond den armen ruin recht op het lijf; staart en manen waren sedert eene heele week niet meer gewasschen of uitgekamd, en aan de pooten groeide lang haar, bemorst met stalmest en aaneengeplakt met het slijk der modderachtige wegen.

Zoo dikwijls Jeurie in den stal kwam om het paard te voederen, werd hij zoo bedroefd, dat hij zijn ouden vriend een kus op den snuit drukte, en dan, kijvend tegen den vrederechter, heenging.

Eenige dagen daarna werd Jeurie ziek en bleef gedurende de heele week onbekwaam om zijn bed te verlaten.

'Is het morgen niet dat de jaarlijksche paardenmarkt in de stad plaats heeft?' vroeg de vrederechter, terwijl hij een oog wierp op zijn zakalmanak, 'ja, en terwijl Jeurie ziek is, laat ons de zaak maar in eens kort afdoen.'

En den volgenden morgen, voor dag en dauw, was de vrederechter te been. Hij zelf voederde het paard, tuigde het op en spande het toen in de chees, waarin hij alleen plaats nam, en reed weg.

In den morgen kwam hij op de jaarmarkt aan, deed zijn paard door den knecht der afspanning op de markt brengen en bleef in kleine en groote kringen er rond heen wandelen, ten einde de koopers niet te laten ontsnappen.

Er waren meer dan twee duizend paarden op de markt; ook was er eene groote menigte koopers.

De duitsche Joden, die honderden paarden kochten, schenen het paard van den vrederechter niet te zien; en de fransche kooplieden gingen voorbij met een kleinen glimlach, tot het langharig en morsig dier gericht. Eindelijk kwamen er twee mannen bij het paard staan. De vrederechter nam hen voor zoogenaamde *maquignons*, juist de kooplieden, die hij gezocht had.

Een hunner keek het paard in den muil, dien hij had opengetrokken; de andere sloeg hem met zijne lederen zweep om de heupen, ten einde te zien of er in zijne spieren en gewrichten nog beweging zat.

'Laat het beest eens den weg opdraven,' zei een hunner.

Toen de ruin weêr op zijne plaats terugkwam, vroeg de eene:

'Wat vraagt gij voor dat beest?'

'Twee honderd gulden,' antwoordde de vrederechter, die nader kwam.

'Twee honderd gulden!' was de tweevoudige uitroep der paardenschacheraars, terwijl zij een vragenden blik wierpen op den vrederechter.

'Is dat te veel? de paarden zijn hoog in prijs,' merkte de vrederechter aan.

'De jonge paarden, ja, maar toch de oude knollen niet....... uw paard is misschien twintig jaar oud.'

'Ho, ho! dat is overdreven!'

'Dat beest is stokoud en versleten.'

‘Neen, ik verwed er onder wat gij wilt, dat er geen twee betere loopers op de markt zijn.’

‘Waarom houdt gij het dan zelf niet? Wilt gij vijftig gulden voor uwe oude knol?’

De in zijne eer gekrenkte vrederechter draaide zich om en gaf geen antwoord. Eenige minuten later kwam een gemeene kerel het paard laten afdraven en bood er veertig gulden voor. Het was iemand, die door de twee *maquignons* met hunne lange, lederen zweepen was afgezonden, en gedurig herhaalde, dat oude knollen tot geen hoegenaamden prijs gezocht werden. De vrederechter maakte al wederom een grooten ophef van al de hoedanigheden van zijn paard en wilde wedden dat het in dit en dat werk, en voornamelijk in het loopen, had uitgemunt en nog uitmuntte; doch de gemeene kerel antwoordde op elk gezegde, dat oude knollen niet meer gezocht waren.

Een kwartier later kwam er een tweede zendeling, die voor de oude, vuile knol van een paard, dertig gulden bood.

‘Pak u weg, kerel!’ riep de verontwaardigde vrederechter.

‘Dertig gulden! en aan dien prijs is de oude kreng goed betaald.’

‘Oude kreng! indien gij eens wist, welk een koning van een paard het altijd geweest is.’

‘Dat is wel mogelijk, doch het arme beest is misschien vijf en twintig jaren oud.’

‘Vijf en twintig jaren?’ riep de vrederechter grinnekend gelijk een hengst, ‘zou het wel meer dan een jaar of elf wezen!’

‘Zie eens die diepe inzakking boven zijne oogen, en die ontzettende lange tanden..... O, dat beest is tot den naad versleten! De grijze haarpijlen vertoonen zich overal; heel het uiterlijke bewijst duidelijk dat de arme knol nog enkel goed is voor.......

‘Voor alle werk,’ onderbrak de verkooper.

‘Voor den vilder,’ spotte de kooper; ziet gij niet dat het paard beeft van zwakheid en ouderdom? En hier op de knieën zie ik het duidelijk bewijs dat het reeds meer dan eens gestruikeld en op de steenen heeft gelegen.’

Wat het laatste betrof, hierin had de kooper gelijk; van tijd tot tijd gebeurde het al eens, dat de ruin, in weêrwil hij nog een uitmuntend overschot van een paard was, op den hobbeligen weg zijn teen stiet en struikelde.

‘Nooit is mijn paard gevallen!’ loog de vrederechter, ‘het heeft ijzeren beenen.’

‘Dat kunt gij de kat wijs maken,’ lachte de kooper, ‘nu, ik wil er nog iets bij doen..... vijf en dertig gulden!’

‘Hij stak zijne geopende hand uit, waarin die des vrederechters den bedongen koop moest toeslaan.

‘Ga maar heen,’ morde deze, ‘mijn paard is niet meer te koop.’

‘Nu, vaar er maar wel meê,’ gromde de kooper die zich verwijderde.

Hij was nog nauwelijks aan de andere zijde van het marktplein, of de twee *maquignons* zonden een derden kooper naar den vrederechter.

‘Wilt gij het paard eens monsteren!’ vroeg deze, nadat hij den ruin met oplettendheid van alle zijden onderzocht had.

Het was alsof het arme dier gewaar werd wat er omging, en volkomen besefte, hoe het zich te gedragen had, om niet hals over kop in zijn ongeluk te loopen.

Ofschoon de koopman den ruin met zijne lange zweep ontzaggelijk over den rug sloeg, wilde deze toch moeilijk van plaats, en weigerde halstarrig op en af te draven.

Dat paard kan enkel dienen voor de vilderij, meende de koopman, ‘wat vraagt gij daarvoor? Doch, om het even..... dat is nog vijf en twintig gulden waard.’

De vrederechter vroeg bij zich zelven, of hij niet terstond naar huis zou terugkeeren, en, zonder iets van zijn beproefden verkoop te reppen, het paard stil op stal zetten.

Doch er waren een paar buurlieden, die hem op de jaarmarkt gezien hadden en gewis zou het uitkomen, dat hij zijn paard te koop had gesteld. En hoe zoude zijne weêrhelft jubelen, en hoe zoude zijn knecht in de vuist lachen, indien hij wist dat zijn heer, onverrichter zake, was teruggekeerd en geen kooper had kunnen vinden.

Ten andere, had men geen gelijk, als men beweerde dat het beest versleten was, en enkel voor de vilderij konde dienen? Wat zag de oude ruin er toch ook morsig, verarmd en gehavend uit? Hij stond daar als een ter doodstraf veroordeelde, met den kop ten gronde gebogen, ingetrokken staart en in den nek liggende ooren, te kijken; en of men hem met de zweep sloeg of niet, hij weigerde een poot te verzetten. Ja, het beest was versleten, en wat er ook mochte gebeuren, het weêr inspannen en op stal terugbrengen, dat deed hij dan volstrekt niet. Zoo redeneerde de vrederechter.

'Indien gij vijftig gulden geeft' sprak hij den koopman toe, 'sta ik u mijn paard af.'

'Ik wil er nog een gulden bij bieden.'

'En ik wil er nog een afdoen.'

'Neen, geen cent bied ik er bij; zes en twintig gulden.'

Hij keerde zich om en ging heen.

'Top! riep de vrederechter.'

(Wordt vervolgd.)

Allerlei.

Een zware strijd,

Het is onlangs gebleken dat de bieën nog weinig ontzag hebben voor de Pruissen, in weerwil van den grooten naam dien deze zich voor een paar jaren hebben gemaakt. Tusschen Limburg en Dietz ligt het kasteel Oraniënstein, dat sedert Paschen is ingericht tot kweekschool voor pruissische kadetten. Onlangs begaf de directeur der militaire inrichting zich met zijne kweekelingen naar een naburigen tuin, waar een aantal biekorven waren. De eigenaar gaf. op verzoek van den direkteur, den kweekelingen een overzicht van de inrichting der korven en de werkzaamheid der bieën, doch vermaande hen herhaaldelijk de korven niet aan te raken. De kadetten stoorden zich hieraan niet, waarschijnlijk in het denkbeeld verkeerende dat een Pruis ongestraft kan annexeeren waar en wat hij wil. De bieën onderscheiden zich echter hierin van de menschen dat zij niet in partijschappen verdeeld zijn en eensgezind hunne nationaliteit handhaven. Zij schenen ook weinig eerbied te hebben voor de pruissische uniform, want zoodra de vrede in hun rijk door de vreemde indringers verstoord werd, vielen zij gemeenschappelijk op hen aan. Aan vluchten viel niet te denken, want de gevleugelde honighuzaren maakten de eene goed berekende charge na de andere, en het was alsof zij den goeden naam der naaldgeweren voor altijd vernietigen wilden, want de kadetten ontvingen meer dan honderd steken in een seconde. Het is wellicht de beste les geweest, die zij nog hadden ontvangen, zoolang zij de uniform droegen.

De windmeter.

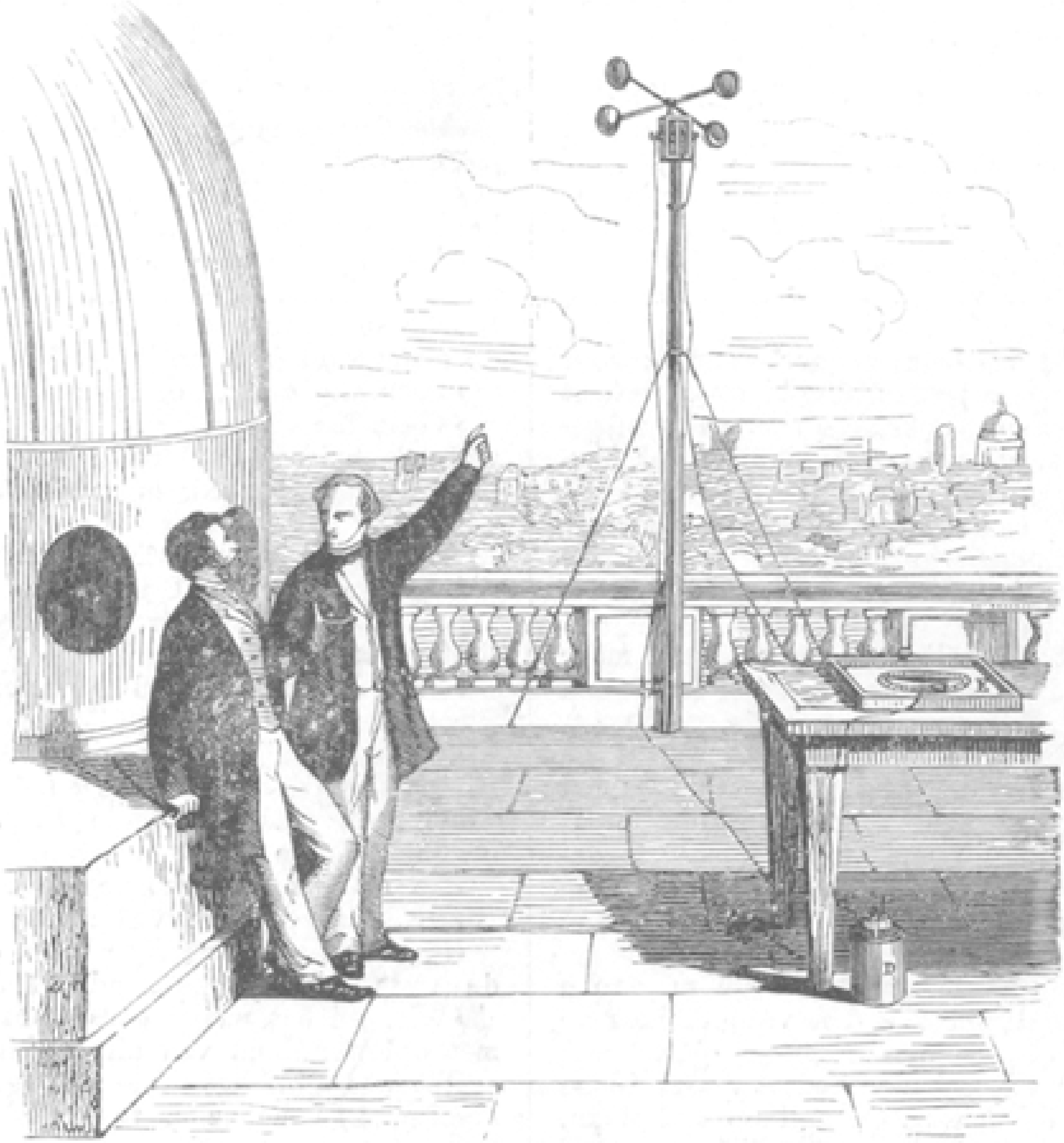

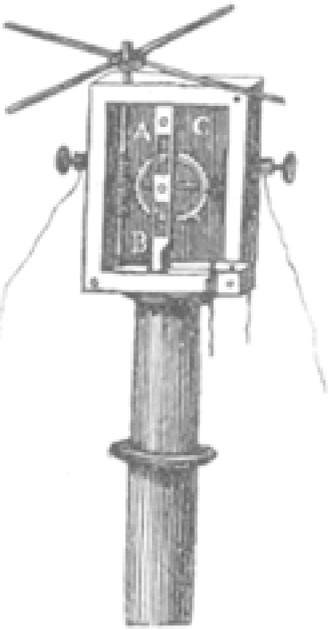
A
C
B

De mechanische kracht van een bewegend lichaam wordt uitgedrukt door $M S^2$, dat is de massa van dat lichaam vermenigvuldigd met zijne snelheid.

De massa van de lucht is aan slechts geringe veranderingen onderhevig; daarom hangt de kracht van den wind nagenoeg alleen af van zijne snelheid. - Kracht en snelheid van den wind kunnen dus beschouwd worden als woorden van dezelfde beteekenis. Om deze te meten heeft men in den lateren tijd vernuftige toestellen uitgedacht, die men *anemometers* of *windmeters* noemt, en waarvan wij de beschrijving zullen geven.

Nevenstaand figuur stelt den windmeter voor, die door Dr. Robinson in Ierland is uitgevonden. Het werktuig bestaat uit eene vertikale as, of staanden stang, die vier horizontale stralen draagt, elkander met rechte hoeken kruisende; aan de uiteinden van deze stralen zijn vier halve holle bollen zoodanig gesoldeerd, dat 1[e] de groote cirkels van die halve bollen in een vertikaal vlak liggen en dat 2[e] het holvormige van den eenen halven bol naar het bolvormige van den volgenden gekeerd is.

Wanneer dit molentje in een luchtstroom geplaatst is, ontmoet de wind immer twee bolvormige en twee holvormige halve bollen. Daar de wind meer kracht op den eerste dan wel op den laatste uitoefent, geeft hij aan het geheel eene omwentelende beweging en het getal der draaiingen is altijd geëvenredigd met de snelheid of de kracht van den wind; of in andere woorden de afgeloopen weg van het middelpunt der halve bollen is een standvastige breuk van den weg, door den wind afgelegd, en Dr. Robinson heeft proefondervindelijk bewezen, dat nagenoeg de verhouding tusschen beide als 1: 3 is. Wanneer men aldus den omtrek van den cirkel, door het middelpunt der halve bollen beschreven, meet en die lengte met drie vermenigvuldigt, heeft men den afstand, door den wind tijdens elke draaiing van het molentje afgelegd.

De as AB waarom het molentje draait, is van onder spiraal geschroefd. Deze schroef vat in de tanden van een rad C, dat teller genoemd wordt en waardoor men tot 10,000 omwentelingen van het molentje kan tellen.

Om aan een windmeter een vaste plaats te geven, moet men eene verhevene en alzijdig opene plek kiezen, en dan is het dikwijls moeielijk om het gaê te slaan vooral gedurende den nacht. Men is aan Piazzi-Smith eene inrichting schuldig. die het waarnemen veel gemakkelijker maakt vooral in de observatoriums en aan boord van schepen. Op het rad C. van den ‘teller’ van den windmeter is een klein tongetje van platina aangebracht. Een kleine geïsoleerde veer, raakt het tongetje bij elke zijner omwentelingen; twee schroeven, de eene met het rad, de andere met de veer gemeenschap hebbende, veroorloven er twee geïsoleerde koperdraden aan vast te maken, welke van den waarnemer uitgaan en waarvan de uiteinden gemeenschap met de galvanische zuil D hebben. Men heeft verder een galvanometer E, gevormd door een magneetnaald, waaronder de galvanische stroom loopt. Bij elke volledige omwenteling van het rad van den teller wordt de galvanische stroom afgesloten, en wijkt de naald af. Indien het rad 100 tanden heeft, zal elke afwijking van de naald na 100 omwentelingen plaats hebben.

Het zal dan voldoende zijn om den weg der wind in één seconde of in één uur afgelegd te vinden, den tijd te meten, die tusschen elke afwijking van den galvanometer verloopen is.

Aan velen onzer lezers die geen genoegzaam begrip hebben over de elektriciteit zal bovengenoemde beschrijving duister blijven; evenwel zullen zij het nut van zulk een toestel begrijpen, wanneer zij weten dat door een behoorlijke kennis van de kracht en de richting der winden menig onheil op zee kan voorkomen worden; immers hoe wenschelijk zou het zijn, wanneer men van elken naderenden storm de kracht

en de richting kon voorspellen en, door het telegraafnet geholpen, tijdig daarvan aan alle zeeplaatsen kon kennis geven.

Een andermaal zullen wij een meer volledigen en nauwkeurigen anemometer beschrijven.

Sympathie en antipathie.

In een der grootste steden van een naburig land wordt sedert eenigen tijd een zonderling proces gevoerd. In een afgelegene, ofschoon deftige straat, woont sinds jaren een tamelijk bejaard heer, die gedurende den dag op zijn kantoor werkzaam is en de avonden altijd op zijne kamer doorbrengt in gezelschap van twee kanarievogels, die bekend zijn onder den naam van poppen. De oorzaak van deze afgetrokkenheid ligt voornamelijk in zijne antipathie tegen muziek, die hem alle openbare plaatsen doet schuwen, omdat men daar voortdurend met muzikale uitvoeringen van allerlei aard geplaagd wordt. Om dezelfde reden heeft hij dan ook vogels gekozen, die niet zingen. Nu wilde het toeval dat hij ongeveer drie maanden geleden iemand tot buurman kreeg, die evenveel sympathie als hij antipathie voor de muziek bezit en ten gevolge daarvan gansche avonden en halve nachten voor de piano zit. Daar de muur, die de twee huizen van elkanderscheidt, zeer dun is, kan men de piano zeer duidelijk op de kamer van den muziek-vijand hooren, zoodat deze eenige avonden in eene heel onaangename stemming en een gedeelte van den nacht slapeloos doorbracht. Hij ging des avonds in eenen hoek van de kamer zitten, stopte watten in zijne ooren, doch het mogt niet baten, want zijn gehoorvlies werd voortdurend verscheurd, en tot overmaat van ramp begonnen nu ook de vogeltjes, daartoe uitgelokt door de piano, aanhoudend te sjilpen en te piepen. Tot zijn groot verdriet bestond er geene wet tegen zoodanige rustverstoring, en hij besloot daarom den muziekvriend te doen verzoeken dat deze zijne liefhebberij des avonds zou staken; dit mogt echter niets baten. Hij bood toen den muzikalen woelgeest eene som gelds aan, indien hij in eene andere buurt wilde gaan wonen, doch hij ontving tot antwoord dat de muziek-vriend die stille straat bij voorkeur had gekozen om zich ongestoord aan zijne liefhebberij te kunnen overgeven.

Door al die weigeringen tot radeloosheid gevoerd, besloot de oude heer een buitengewoon middel aan te wenden om zijn vijand uit het veld te slaan. In weerwil van zijne antipathie tegen de muziek, kocht hij een Saxophon van de grootste soort, en zoodra nu zijn buurman des avonds de vingers op de piano zette, bragt hij zijn instrument voor den mond en blies daaruit zulke verschrikkelijke hart- en oorverscheurende toonen, dat niet slechts de piano oogenblikkelijk verstomde, maar zelfs de gansche buurt bijeen liep. Dit herhaalt hij nu zoo dikwijls zijn buurman, hetzij des avonds, hetzij des nachts, het waagt de toetsen der piano in beweging te brengen. De pianist heeft eene aanklacht tegen den Saxophonist, ingediend wegens rustverstoring en grondt zich hierop dat hij van zijne tegenpartij briefjes in handen heeft, waarin hij blijken geeft van groote antipathie tegen muziek, en hij zich bijgevolg enkel van zijn blaasinstrument bedient om anderen te kwellen.

Men is zeer nieuwsgierig of de sympathie of de antipathie de overwinning zal behalen.

Moorden in Italie.

Volgens eene officiëele statistieke opgave is sedert 1864 het getal der moordenaars met 57% toegenomen. In de 4 laatste jaren komen gemiddeld 42 moordenaars op 300,000 inwoners, in Engeland daarentegen slechts 6 en in Belgie niet meer dan 1.

[Nummer 6]

De Tijger.

Onder de verscheurende dieren bekleedt de tijger ongetwijfeld de eerste plaats. De treurige reputatie, die dit dier zich door zijne bloeddorst heeft bekomen, is sinds eeuwen het deel van den grootsten vijand der menschen geweest. Het kan echter niet ontkend worden dat men ook ten opzichte van den tijger den duivel zwarter gemaakt heeft dan hij is. De talrijke nazoekingen der reizigers zoowel als de waarnemingen, die men sinds eenige jaren in de dierentuinen heeft kunnen doen, bewijzen dat Buffon, in zijne schildering van den tijger, zich niet genoeg aan de waarheid gehouden heeft. Hij schildert hem als een afschuwelijken boosdoender en een ellendigen lafaard en vergenoegt zich niet met hem, wat goede eigenschappen betreft, op den laatsten trap te plaatsen maar acht ook zijne pooten te laag, zijn kop te dik, zijne lichaamsdeelen zonder eenige evenredigheid en wat niet al meer. Dat alles is zeer overdreven.

Zeker zal niemand, die den tijger heeft gezien - en daar bestaat tegenwoordig nog al gelegenheid voor - ontkennen dat hij een prachtig dier is. al heeft hij niet de indrukwekkende, statige en fiere houding, de sierlijke manen van den leeuw. Behalve dat de deelen zijns lichaams, wat Buffon ook zeggen moge, juist in evenredigheid zijn. doet hij in kracht voor den leeuw niet onder. Reizigers zijn er getuige van geweest, dat hij in vollen ren een das, een antiloop. zelfs een buffel aangreep en met zich voerde, zonder zijnen loop een oogenblik te vertragen of de snelheid er van te verminderen. Zijn prachtig geteekend vel eindelijk laat met de huid van geen enkel dier eene vergelijking toe.

Een Kirghis door een tijger aangevallen

De neigingen, gewoonten en levenswijze van den tijger verschillen weinig van die van den leeuw. Ofschoon hij verlekkerd is op levend vleesch en warm bloed, versmaadt hij, wanneer de honger hem plaagt, een doode prooi niet, zelfs niet eene, die in staat van ontbinding verkeert. Als alle vleeschetende dieren drijft zijn instinkt hem aan om voor de toekomst te zorgen; van daar dat hij zoowel doodt als hij verzadigd is, als wanneer hij honger gevoelt. Buffon, die dit instinkt wellicht niet kende, noemde hem daarom misschien 'nutteloos wreed.'

De tijger gaat gewoonlijk des nachts op jacht en brengt den dag in rust door. Slechts als de nacht hem niet voordeelig is geweest. zoekt hij bij het daglicht eene prooi machtig te worden. Hij houdt zich bij voorkeur aan de oevers van rivieren, meeren en vijvers op, niet alleen omdat daar de plantetende dieren komen om hunnen dorst te lesschen. maar ook omdat hij daar in de gelegenheid is visch te bekomen, waarvan hij een groot liefhebber is. en dien hij zeer goed weet te vangen.

Een onvermoeid zwemmer zijnde, bedenkt hij zich geen oogenblik in het water te springen en visch of wild te vervolgen, wanneer deze zich vertoonen, en de wilde buffels, die zich dikwijls met den stroom laten medeslepen, vinden in hem een grooteren vijand dan in den krokodil.

Geen dier verdient minder dan hij de type van een lafaard genoemd te worden. Ofschoon gewoon den dag in zijn hol door te brengen, verlaat hij het, wanneer hij eetlust gevoelt, en niets kan hem van een poging terug houden om voedsel meester te worden en daarmeê zijnen honger te stillen, Het is waar, hij ontwijkt den mensch en zoekt te ontvluchten, wanneer jagers hem op de hielen zitten. Doch wanneer hij ontdekt dat groot gevaar hem dreigt of wanneer hij uitgehongerd is, kan hem niets tegenhouden, en hij ontziet den mensch evenmin als een stuk wild, als een ree of buffel. Hij dringt in afgelegen woningen, in dorpen en somtijds in de steden, zoekt de huisdieren op tot in hunne stallen, ook de menschen tot in hunne woningen en verslindt zijne prooi op de plaats, waar hij haar gegrepen heeft, of sleept haar naar zijn hol.

Te Goa vond men op zekeren dag een slapenden tijger in een slachterewinkel; hij had al het aanwezige vleesch verslonden; natuurlijk werd hij gedood. Men heeft niet verre van die stad een kruis opgericht op de plaats, waar een portugeesch officier, aan het hoofd eener afdeeling ruiterij rijdende, door een tijger van zijn paard gerukt, naar het bosch gesleept en verscheurd werd. De snelheid, waarmede het monster zijn aanslag volvoerde, had iedere poging tot redding onmogelijk gemaakt.

Ook op onze gravure kan men zien dat de tijger den mensch niet vreest. Een Kirghis, een bewoner der west-aziatische steppen, deed een rijtoertje in de woestijn in de nabijheid zijner woning. Gelukkig had hij, wat de Kirghizen meestal doen, een paard meêgenomen behalve dat hetwelk hij bereed. Nauwelijks was hij honderd schreden van zijne hut verwijderd, of plotseling sprong uit het hooge gras een tijger te voorschijn; deze had het oogenschijnlijk op de borst des ruiters gemunt, doch daar hij niet hoog genoeg gesprongen was, omklemde hij met beide pooten de borst van het paard en zette er zijne tanden in. De Kirghis haastte zich op het tweede paard te springen, en daar hij ongewapend was en zich overtuigde dat hij het arme dier niet redden kon, reed hij pijlsnel naar zijne woning, om zijne stamgenooten tot vervolging van den tijger te verzamelen.

Men vindt den tijger in Indië en China, in Indië voornamelijk op Sumatra en Borneo, in China, in de steppen van Mongolië. Ook ontmoet men tijgers in Siberië tot zelfs daar, waar de koude streijd genoemd kan worden, doch hun getal is niet aanzienlijk. De tijgers uit het Noorden hebben langer haar dan die uit de verzengde luchstreek en zijn lichter gekleurd; in bloeddorst evenaren zij hunne zuidelijke makkers. Overal, waar tijgers en menschen zijn, bestaat er tusschen beiden een strijd op leven en dood. Honderden menschen sterven er jaarlijks tusschen de tanden van dat verschrikkelijke dier, maar ook worden er jaarlijks honderden tijgers gedood, hetzij door landlieden, die zich zelven en hun vee te verdedigen hebben, hetzij door jagers, die de tijgers tot in hunne schuilhoeken vervolgen.

De Maleiers en de half wilde Indianen, die Chineesch Indië bewonen, maken jacht op den tijger zooals de Afrikanen het op den leeuw en den luipaard doen. Zij leggen aan den oever der rivier, waarin hij des nachts komt drinken en zwemmen, een lokaas neder en verbergen zich in het nabijgelegen kreupelhout, waarbij zij niet vergeten

op de richting van den wind te letten. Zoodra de tijger het aas riekt, snelt hij er op toe, maar valt gewoonlijk doodelijk getroffen neder, alvorens hij het bereikt heeft.

In Hindostan gaat men op minder eenvoudige wijze te werk. Tot de tijgerjacht vormt zich daar eene expeditie, waarvan het opperhoofd een voornaam inlander of Europeaan is en ieder lid een vooraf bepaalde rol heeft te vervullen. De jagers rijden gewoonlijk op olifanten, op wier hoogen rug de tijger hen niet bereiken kan zonder met den muil des olifants of de wapenen des ruiters in aanraking te komen. Ieder ruiter is voorzien van drie of vier goede geweren en daarenboven van revolvers en messen. Vóór de hindousche rajahs met de europeesche vuurwapenen bekend waren, bedienden zij zich van pijlen en lansen.

De expeditie laat zich nooit door het toeval leiden. Zij is georganiseerd tegen een vijand, die van zijne tegenwoordigheid in de streek heeft kennis gegeven, en wiens hol ten naaste bij bekend is. Vroeg in den morgen begeeft men zich op weg om de kans te hebben van den tijger in den slaap te overvallen. Verschrikt ontwaakt, springt het ondier op, begint op eene verschrikkelijke wijze te brullen maar wordt tot zwijgen gebracht door eene algemeene losbranding, die gewoonlijk voldoende is. Somtijds evenwel komt hij gezond of licht gewond uit den slag te voorschijn; dan springt hij op den eersten olifant toe, dien hij ontmoet. Kan de jager hem niet spoedig genoeg een kogel in den kop of de borst jagen, dan is de toestand van den cornac zorgbarend genoeg, want deze heeft geen ander wapen dan de ijzeren piek, waarmede hij den olifant voortdrijft. Gewoonlgk echter verlossen de toesnellende jagers hem spoedig uit zijne moeilgke positie.

De gunstige streken voor de tijgerjacht zijn de distrikten van Goruckpour op de grenzen van Nepaul. Abbye-Lingh, een de oudste jagers van het land, verhaalt zeker schrijver, doodde er alleen 500. Hieruit kan men afleiden welk aantal tijgers er in die gewesten moet worden aangetroffen. In weerwil van hunne behendigheid en list zouden de jagers er nooit toe hebben kunnen komen het land van de gevreesde dieren te zuiveren; maar de beschaving en de daardoor ontstane ontginningen zijn hun de behulpzame hand komen bieden en hebben het gedierte naar de meer noordelijk gelegen wildernissen gedreven, waar thans de jager ze in menigte kan vinden.

O, die wijsneus!

Door D^r^. J. Renier Snieders.

Vervolg.

De koop was gesloten; het paard werd betaald en van de markt geleid.

‘En nu, dacht de vrederechter, ga ik eens op mijn gemak de markt op en af wandelen, en rond zien, of ik niet een vierjarigen, flinken ruin vind..... het is nu elf ure, ik heb tijd genoeg om eenige paarden, die mij bevallen, een voor een, te laten monsteren.’

Wij laten den vrederechter door de ontelbare rijen van paarden heenwandelen en gaan even buiten de stad naar eene afgelegene herberg, waar een groot, zwart paard met vier witte pooten en eene lange, witte streep voor den kop, in den stal staat te eten.

In denzelfden stal bevonden zich ook twee mannen. De eene droeg een blauwen, de andere een groenachtigen kiel; beiden hadden even als alle paardenkooplieden een mispelaar, waaraan een lange riem met knoopen hing, en dien zij gebruikten voor rijzweep.

‘Kom, laat ons de handen maar eens uit de mouw steken,’ zeide de eene, terwijl hij een linnen zak voor den dag haalde.

‘Ja, laat ons de jufvrouw eens opknappen,’ zei de andere, en hij nam uit den zak een grooten kam en twee of drie scharen van verschillenden vorm en grootte.

‘Heb ik in mijn leven zoo'n smerig paard gezien?’ hernam de blauwe kiel, terwgl zijn roskam in lange trekken over het lijf van het paard ging.

‘Welke ruige pooten!’ sprak de groenachtige kiel, toen hij zich op de knieën had neêrgezet en zich gereed maakte het lange, beslijkte haar weg te scheren.

Een half uur lang streken de roskam, en bij afwisseling de stroowisch, over het lijf van het dier, welks huid eindelijk met den borstel glad en glimmend werd gestreken.

‘Verduiveld, geen leelijk paard!’ sprak de blauwe kiel, terwijl hij een paar schreden achteruit ging om het afgedane werk gade te slaan.

‘En wie zou onder dat lange, morsige haar, zulke fijne, gladde pooten gezocht hebben?’ zeide de groenachtige kiel, terwijl hij de geschoren voeten van het paard met eene spons en warm water zuiver maakte.

‘Een flinke bles in zijnen tijd, en nog een best paard,’ hernam de eene; ‘wacht, laat mij zijne manen nu nog eens effen glad, kammen..... weet gij geen middel om die leelijke, witte pooten zwart te maken? Allemachtig, wat steekt dat toch af!’

‘O, dat is in een oogenblik gedaan,’ zeide de andere.

Hij haalde een medecijnfleschje uit den linnen zak, goot wat vocht op een doek en wreef daarmeê langs de witte pooten en de lange streep voor den kop van het paard.

‘De pooten blijven wit,’ merkte zijn makker aan.

‘Een oogenblik geduld,’ was het antwoord; ‘totdat het ingewreven vocht is opgedroogd.’

Zoodra het droog was, goot hij uit een ander fleschje wederom een vocht op een lap van zeemleder, en wreef eenige malen over de witte pooten van het paard.

‘Ha, ha!’ riep zijn makker verheugd, toen hij ontwaarde dat in een oogenblik de pooten pikzwart werden en begonnen te glimmen. Ook de witte streep voor den kop van het paard onderging dezelfde kunstbewerking. Daareven nog had het paard eene afstekende en zeker weinig in den smaak der liefhebbers vallende eksterskleur, thans had het een glimmend zwarte vacht, waarop geen enkel zilverstipje meer te zien was.

‘Misstaat die lange staart niet?’ vroeg de eene.

‘Geef mij de schaar nog eens,’ zeide de andere.

En in een oogenblik was de dikke staart van het dier op de hoogte van den knieboog vierkant afgesneden.

‘Vindt gij dat zwierig?’ vroeg de blauwe kiel.

‘Afzichtelgk, antwoordde de groene, doch mode is mode.’

‘Bestaat er geen middel om die diepe inzakking boven elk oog weg te krijgen?’ vroeg de blauwe kiel, terwijl hij zijn vinger stak in den kuil, die zich gemeenlijk bij de oude paarden boven de oogen voordoet.

‘O, dat is in een oogenblik gedaan, meende de groenachtige kiel; zie liever, doch leer mijn geheim aan geen sterveling.’

Hij stak met eene grove bakerspeld door de huid, die de inzakking boven de oogen bedekte, waarna hij er met den mond op ging liggen en er lucht in blies. Toen hij, na een paar minuten geblazen te hebben, den mond wegtrok, was de kuil verdwenen; de kop was daar glad en effen gelijk bij een tweejarig veulen.

‘Verduiveld!’ riep de blauwe kiel, terwijl hij in opgetogenheid de kunstbewerking afkeek.

‘Wilt gij nu ook leeren, hoe men die opgeblazen kuilen kan kennen?’ vroeg de groene kiel.

‘Dat onderscheid tusschen kunst en natuur kan geen mensch daarstellen.’

‘Ja, wel, hoor liever.’

Hij tikte met den vinger op de plaats, waar hij daareven de lucht inblies.

‘Dien hellen klank vindt gij niet, waar de natuurlijke holte boven het oog met de gewone vetlaag der jonge paarden is opgevuld. Binnen een paar dagen, wanneer de opslorping der ingeblazene lucht heeft plaats gehad, wordt de klank wederom dof, en de twee kuiltjes boven de oogen vertoonen zich als vroeger.

‘Met dien kunstgreep zal men mij voortaan niet licht in de luren leggen,’ lachte de blauwe kiel.

‘En nu blijft ons nog eene der voornaamste bewerkingen over.’

‘Is het nog niet gedaan?’

‘Neen, nu moet ik de lange tanden nog afzagen en inbranden, en op mijn woord, het mag een knap man heeten, die dan ons oudje niet voor een jong paard zou nemen.’

'Hier is de zaag; wil ik de bouten in het vuur leggen?'

'Ja, doch zet er spoed bij; wij hebben geen oogenblik meer te verliezen.'

Nu werd het paard vastgebonden, en aan zijn kop maakte men een lederen halster vast, waaraan eene ijzeren schroef, waarmede men den muil van het dier wijd open zette.

Onmiddellijk werden de lange tanden, het zoo sprekende bewijs van den hoogen ouderdom van het paard, met eene fijne zaag afgesneden, en met eene vijl behendig aangevijld; waarna men met gloeiende boutjes gaten er in brandde, waarmede het dier bij een onkundig liefhebber voor een jong paard moest doorgaan.

'Hebt gij nu nog een gemberwortel?' vroeg de blauwe kiel.

'Hebt gij gember noodig?' vroeg zijn makker; 'hier is een goed stuk, indien gij noodig oordeelt, daarvan gebruik te maken.'

'Zoo dadelijk zult gij zien,' hernam zijn makker; 'hoe levendig, hoe vlug het beest zal worden, bij de prikkeling van den gekauwden gemberwortel.'

Gedurende eenige oogenblikken maakte hij den wortel, met er op te bijten, zacht en vochtig, strooide er toen eenige snuifjes poeder van spaanschen peper op, en.....

Ja, lezer, nu bevind ik mij in de grootste verlegenheid, dewijl ik niet durf zeggen, wat hij deed met zijnen gemberwortel.

De verstandige lezer, die tevens paardenkenner is, behoeft geene uitlegging in de zaak te hebben; o, ja, die weet wel wat de *maquignon* deed met den gekauwden gemberwortel, met spaanschen peper bestrooid; de onverstandige lezer en die geen denkbeeld heeft van den paardenhandel ga het bij de liefhebbers maar eens vragen, waarom..... halt! daar bracht ik het zelf bijna uit.

Nu, het gebeurde juist zooals de blauwe kiel het had voorspeld; zoodra de gemberwortel gebruikt was, stak het paard zijn vierkant afgesneden staart in de lucht en spitste de ooren; zijne oogen begonnen te vonkelen en het hinnikte als een strijdros bij den reuk van het buskruid en het donderen der kanonnen.

Schoon dier, vol bloed en leven! zeide de blauwe kiel, terwijl het door zijn makker werd opgezadeld; wacht ik geef hem nog een bierglas brandewyn, voegde hij er bij, dat zal het oudje zijn bloed wat warm maken.

Hij steeg op en vloog als een wind naar de jaarmarkt, waar koopers, verkoopers en nieuwsgierige liefhebbers als uit één mond uitriepen:

'Zie dat is een moedig dier, en niet leelijk!'

'Ja dat is een moedig dier,' herhaalde de vrederechter, die den blauwen kiel zag voorbijdraven, 'ik ben altijd een liefhebber geweest van zwarte paarden; zie, en dat mag men nu zwart, koolzwart noemen'.

Hij zag het paard, dat nu in stap ging nog een oogenblik na en riep:

'Hola, he! sta eens stil; hoe oud is uw paard?'

'Op zijn vijfde jaar; zoekt mijnheer een paard?'

'Op zijn zesde,' sprak de vrederechter, terecht wijzend, tewijl hij, zijn *pince-nez* opzettend, het paard in den bek keek.

'Nu, ik zie dat mijnheer een liefhebber is,' zeide de ruiter afstijgend, 'acht dagen geleden, dag op dag, is hij vijf jaar oud geworden.... dus is hij eigenlijk in zijn zesde jaar.

'Hij slaat of bijt immers niet?' vroeg de vrederechter.

'Wel mijnheer, een lam is niet zachter dan mijn Moor.'

'Moor, zegt gij?'

‘Men heeft het beest dien naam gegeven om zijne volkomen zwartheid... mooi zwart.... glimmend zwart.... In het midden van den zomer schijnt het paard eene vacht van zwart zijden floers te hebben.... of is mijnheer geen liefhebber van zwarte paarden?’

Uit vrees van het paard in prijs te doen stijgen, durfde de vrederechter niet, ja, zeggen.

‘Is uw paard gedresseerd?’

‘Als gemakkelijk rijpaard heeft het zijns gelijken niet.... wil mijnheer eens eene wandeling buiten de stad doen? moet hij bij mijnheer ook dienen voor het rijtuig?’

‘Voor een en ander.’

‘Nu, indien mijnheer verkiest, wil ik mijn Moor op het oogenblik inspannen.’

‘Het beest ziet er zoo driftig uit, het is toch geen halsbreker?’ sprak de vrederechter, terwijl het paard met de voorpooten ongeduldig over de straatsteenen klauwde.

‘Volstrekt niet, Moor is zacht als een lam... al die paarden op de markt en al dat gedruisch....

‘Zijn oog is zoo wild; de ooren staan zoo spits, en de staart steekt zoo ontzettend in de hoogte.’

‘Het dier is verblijd zooveel makkers rondom zich heen te zien.’

‘Wat vraagt gij voor uw paard?’

De koopman trok den vrederechter ter zijde en fluisterde hem in het oor:

‘Vierhonderd en vijftig gulden.’

‘Die prijs is te hoog,’ zeide de vrederechter, met het hoofd schuddend.

‘Te hoog? de paarden zijn duur, vooral de vijf en zesjarigen.’

De man met zijn groenachtigen kiel, wien wij een kwartier geleden in de herberg buiten de stad verlieten, naderde het paard, keek het in den bek ging er een paar keeren rondom heen, ten einde het nauwkeurig te bezichtigen, en vroeg naar den prijs.

‘Vierhonderd en vijftig gulden.’

‘Ik betaal er u op staanden voet vier honderd galden voor, onder voorwaarde dat het mij worde toegelaten, het paard een half uur te berijden en daarna ook in te spannen.’

‘Uwe voorwaarden neem ik aan, doch van mijn prijs ga ik niet af,’ antwoordde de *maquignon.*

De vrederechter had zin in het paard; onder duizenden dacht hij, kon hij geen beteren keus doen, en daarbij, voor geen geld ter wereld, ware hij zonder het beloofde nieuwe paard, dat zijn oude knol moest vervangen, te huis wedergekeerd.

De koopman met zijn groenachtigen kiel had reeds een schoon aanbod gedaan, iets wat wel bewees dat Moor in het oog loopende hoedanigheden moest hebben en zonder twijfel een koopman zou vinden. Neen, dat paard mocht hij niet laten ontsnappen. Hij bood tien gulden hooger dan de man met den groenachtigen kiel.

‘Dat is vierhonderd en tien gulden? sprak de koopman.

‘Een schoone prijs, meende de vrederechter.

‘Mijnheer kent al de hoedanigheden van het beest niet, was het antwoord van den eigenaar, anders dong hij geen stuiver af.

‘Laat hem nog eens draven,’ verzocht de vrederechter.

‘Dat mag draven heeten,’ mompelde de man met zijn groenachtigen kiel, doch hij mompelde juist hard genoeg, om door den vrederechter verstaan te worden.

En werkelijk, Moor draafde zoo schoon en zoo hard, en hij scheen zoo zacht voor den ruiter te loopen, dat hij bij elk liefhebber als een goed en deugdelijk paard moest doorgaan.

De man met den groenachtigen kiel stond al wederom bij het paard; hij moest, zoo dacht de vrederechter, veel lust hebben om den vluggen Moor in zijn bezit te hebben.

Het lag niet in het karakter des vrederechters in dergelijke gevallen met veel overleg en bedaardheid te werk te gaan.

'Vier honderd en twintig gulden,' sprak hij.

'Indien gij het verschil wilt deelen,' antwoordde de koopman, 'is het paard verkocht.... vier honderd vijf en dertig gulden.

Kom, wat maakt mij de som van vijftien gulden, dacht de vrederechter, dat is een paard voor mijn leven.

'Top! sprak hij, den koopman in de geopende hand slaande, uw paard is verkocht, onder voorwaarde dat het dier in het rijtuig mij even goed bevalt als onder den man.'

'Die proef zal Moor wel doorstaan, meende de koopman; hij is gedresseerd als een hond...... O, mijnheer, dat paard heeft verstand, ja, raadsheerenverstand!' voegde hij er pochend bij.

Het paard werd in de oude chees van den vrederechter gespannen. Men draafde de straten op en neêr; men reed over bruggen en langs het station van den spoorweg, waar een stoomsleper, vuur en rook brakend, juist aankwam; doch nergens trof men iets aan, waarvoor het paard schrikte. Ja, dat is een volmaakt dier, dacht de vrederechter, toen hij met den paardenkooper in de afspanning stil hield.

Tien minuten later was de koopprijs betaald, en tegen den avond reed de vrederechter, hoogst voldaan over zijn uitstapje naar de jaarmarkt, naar huis terug.

Als een wind vloog de oude chees over den straatweg, en met innige voldoening merkte de vrederechter op, dat Moor al harder en harder begon te loopen, naarmate hij zich van de jaarmarkt verwijderde.

De vrederechter had op de jaarmarkt een stevig glas gedronken en was zoo opgewonden en vroolijk geworden, dat hij eene samenspraak met zich zelven hield.

'Wat zegt gij van dat koopje, Jeurie?'

'O, mijnheer is een echt liefhebber, dat beken ik.'

'Dat is andere peper, Jeurie, dan die oude, zestienjarige knol, die elk oogenblik den teen stiet en van tijd tot tijd op de knieën zat.'

'Ja, mijnheer, dat is een flink dier.'

'Een edel dier..... *voyez ce fier coursier, noble ami de son maîtrel'*

Het begon langzamerhand donker te worden.

Moor schoot in galop over den straatweg.

Het 'quadrupedante putrem' der latijnsche schoolbanken schoot hem te binnen, en declameerend vertaalde de vrederechter: *Met een viervoetig gedruisch slaat de hoef op den mulligen struikgrond.*

In opgetogenheid sloeg hij den loop van zijn nieuw paard gade. 'Zoo een looper heb ik in mijn leven niet gezien..... dat paard heeft den duivel in het lijf! hoe hij niet moê wordt van dat aanhoudend galoppeeren! Dat dier heeft vleugels! Welk een koopje! Voor duizend gulden was hij niet te duur!'

Het was pikdonker, toen de chees van den vrederechter voor zijne woning stil hield.

'Jeurie, zijt gij daar?' riep hij.

‘Welkom t' huis, mijnheer!’ zeide Jeurie, die met de lantaarn aan het hek stond, ‘verduiveld, wat zweet dat paard?’

‘Nu hebt gij een paard, Jeurie, een.....’

‘Een nieuw paard, mijnheer?’

‘Een splinternieuw..... maar zoo een looper staat er in heel het koninkrijk niet..... ons oudje heb ik op de jaarmarkt verkocht.’

‘En heeft de oude ruin nog een paar honderd gulden opgebracht?’ vroeg Jeurie met bedekten scherts.

‘De paarden zijn razend duur,’ antwoordde de vrederechter, ‘zet nu het paard op stal, wrijf het goed en dek het warm..... morgen, bij klaren dag, zult gij een paard zien dat duizend gulden waard is..... op mijn woord van eer, ik wist niet dat er zulke loopers in de wereld waren.’

‘Wat was dat nu voor eene gekheid, 's morgens voor dag en dauw te vertrekken?’ vroeg de fluitstem van mevrouw, die in de deur kwam staan, ‘en aan niemand te zeggen, waar gij heen rijdt?’

‘Ik kom van de jaarmarkt,’ sprak de vrederechter zacht en innemend.

‘Al mijn leven! dan hebt gij zeker ons paard verkocht?’

‘O, ja; gij wist immers dat.....’

‘Wat zijt gij toch een eigenzinnig mensch! Zoo een koning van een paard uit de hand smijten en dat misschien voor een appel en een ei?’

‘Zwijg maar; met een onbeduidend sommetje er bij te leggen, heb ik een vijfjarig voor een oud paard.’

‘Een vijfjarig paard, dat u misschien den een of anderen dag den hals breekt?’

‘Een zacht dier, een lam.....’

‘O, misschien wel een droomer?’

‘Neen, een vlieger! Een koolzwarte ruin.....’

(Wordt vervolgd.)

De rots van den H. Michaël.

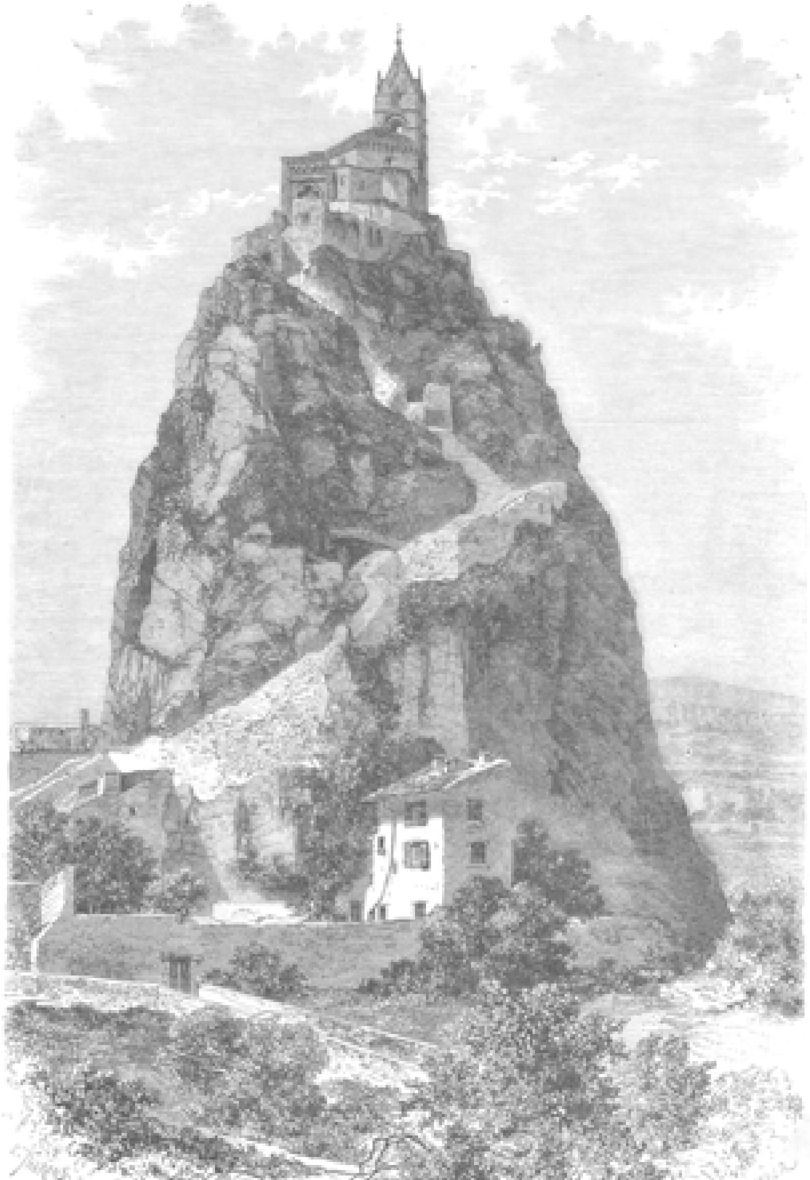

Het kerkske en de rots van den H. Michaël in Auvergne.

Wanneer men, een aandachtigen blik op de kaart van Frankrijk werpende, den loop der bergketenen volgt, dan komt men al dadelijk tot de overtuiging dat die zeer zonderling is. Een oostelijke bergketen, eigenlijk slechts een voortzetting van de Pyreneën. die Frankrijk van Spanje scheiden, loopt van het Zuiden naar het Noorden langs de duitsche grenzen en heet aanvankelijk het Sevennengebergte, later het Plateau de Langres en eindelijk het Ardennerwoud. Uit het Plateau loopt een bergketen, die ten Zuiden in de vlakten van Dauphiné eindigt en ten Noorden zich met de duitsche bergen vereenigt; deze keten heet het Juragebergte. Al deze bergen mogen grensgebergten geheeten worden. Maar nu komt uit de Sevennen een keten, die, van het Z.O. naar het N.W. loopende, Frankrijk in twee bijna even groote

vlaklanden verdeelt. Zij zelve kan als een breede band aanzien worden, die tusschen de twee vlakten ge-

legen is. Allereerst draagt zij den naam van Auvergnisch gebergte, heeft in het midden van Frankrijk honderden, misschien duizenden namen en staat eindelijk bekend tot daar waar zij in kaap la Hogue eindigt als het Bretagnisch en Normandisch gebergte. Velen willen evenwel dat zij niet in genoemden kaap haar einde vindt maar over den bodem van het kanaal voortloopende, zich in Engeland met de zich daar bevindende gebergten vereenigt.

De doopvort in de kathedraal te Siëna.

Het Auvergnisch gedeelte van dien keten is sinds de laatste jaren het voorwerp van de onderzoekingen van een aantal geleerden geweest, en vele museums in Frankrijk, ook het door Keizer Napoleon nieuw opgerichte gallieche museum, zijn met een aantal voorwerpen verrijkt, die uit den schoot van het gebergte zijn te voorschijn gebracht. Doch niet alleen om de overblijfselen, die het bevat van volken, welke sinds vele eeuwen van de aarde verdwenen zijn, is dat gebergte merkwaardig, maar

ook om de oorzaken waaraan het zijn ontstaan te danken heeft. Naar veler vermoeden toch zijn die van vulkanischen aard. Men gelooft dat frankrijk

vroeger een uitgestrekt vlakland is geweest, verbonden met Engeland en, zoo als enkelen willen, hoewel zij ter dege tegengesproken worden, met een uitgestrekt vast land, Atlantia, dat door den atlantischen oceaan zou verzwolgen zijn. Verder neemt men aan dat in het hart van het Sevennengebergte een vulkanische werking den grond heeft opgeworpen, welke werking, zich dwars door Frankrijk voortzettende, de door ons bedoelde bergketen zou hebben doen ontstaan. Het verschil van hoogte der enkele bergen schrijft men toe aan de meerdere of mindere kracht der vulkanische werking of aan hinderpalen, die zij ontmoet heeft, daar waar de bergen het laagst zijn, hinderpalen evenwel, die geen der geleerden tot hiertoe heeft kunnen aanwijzen, daar men over het algemeen van den aard en de oorzaken der vulkanische uitberstingen nog zeer weinig weet.

Dat de grond opgeheven is en wel door vulkanische werkingen, leidt men af vooreerst uit de omstandigheid, dat de stof, waaruit hij is samengesteld op de kruinen der bergen volkomen gelijk is aan die, welke men in de dalen aantreft, namelijk gips en kalk; ten tweede dat men er op de kruinen overblijfselen van dieren heeft gevonden, die naar alle waarschijnlijkheid nooit op deze hoogte hebben kunnen leven, daar zij voor hen geen geschikte temperatuur aanbood; ten derde, dat men op alle hoogten tot zelfs op de hoogste kruinen vulkanische stoffen als lava, zwavel enz. vindt. Voorts leidt men de vulkanische werkingen af uit den vorm der bergen, die over het algemeen aan kegels gelijk zijn; uit de menigvuldige scheuren, spleten, scherp begrensde afgronden en bergholen; uit de talrijke meeren, die men op alle hoogten aantreft, en in granietwanden ingesloten, hun water verliezen door de scheuren en spleten, welke in die wanden gevonden worden.

Ziet men in ons land de kusten der zee met duinen gewapend tegen hare woede, en treft men in onze landprovinciën op vele plaatsen heuvels aan, die veelal door de winden opgeworpen zijn, in de dalen van het Auvergnische gebergte ontmoet men een aantal kegels van geringe hoogte. Bestaan bij ons heuvels en duinen uit zand, gindsche kegels zijn uit harde steensoorten samengesteld, en doet hun vorm zoowel als hunne stof reeds aan vulkanische werkingen denken, nog te meer komt men op dat vermoeden als men ziet dat zij bijna allen hol zijn, De meesten schijnen kraters, waardoor het onderaardsche vuur zich, misschien voor duizenden jaren, een uitweg baande.

Onze gravure geeft eene voorstelling van zoodanigen kegel-heuvel. Hij onderscheidt zich van de anderen daardoor, dat hij niet hol maar massief is; de reiziger ontmoet hem in de nabijheid van het stadje Puy-en-Valay in Auvergne. In zijn rug heeft men een pad uitgehakt, dat zich met eene kromte naar den top voortzet; de steilte van den kegel heeft zoodanige richting noodzakelijk gemaakt. Verscheidene malen heeft men een houten hek langs het pad geplaatst, doch, daar dit veel van storm en weêr te lijden heeft, was dit spoedig vernield en werd niet altijd dadelijk hersteld. Op den top bevindt zich een kerkske, dat minstens 800 jaren oud is. Eene overlevering wil dat het in het jaar 965 gebouwd is, maar zij verzwijgt de omstandigheid, die daartoe aanleiding gaf. De naam der kerk doet echter reeds eene oorzaak vermoeden. Zij is gewijd aan den Aartsengel Michaël, en hem ter eere bouwde men in de eerste kristelijke eeuwen vele kerken op hoogten. Wanneer men bedenkt dat de steile kegel 300 voeten hoog is, zal men overtuigd zijn dat er veel geloofsijver toe noodig is geweest om eene kerk te bouwen, zoo sterk dat zij nu, na een bestaan van meer dan 800 jaren, het zekere vooruitzicht op eene volgende 800 jaren heeft. Maar de

middeleeuwen waren ook geloovig; haar geloof spreekt uit de meesterstukken, die zij ons hebben nagelaten.

Vroeger was het gothieke kerkske op de rots van den H. Michaël eene vlijtig bezochte bedevaatsplaats, en werd er dagelijks de Mis opgedragen; de fransche revolutie heeft echter ook hier eene jammerlijke verandering aangebracht. Thans wordt er jaarlijks eenmaal Mis gedaan op het feest van den H. Michaël; van wijd en zijd stroomen dan de geloovigen toe en laten zich door het moeielijke opklauteren niet afschrikken. De waard, die aan den voet van den berg woont, heeft een voldoend bestaan te danken aan de vreemdelingen, vooral Engelschen, die voortdurend de rots en het kerkske komen bezoeken.

De doopvont in de kathedraal te Siëna.

De stad Siëna, in Toskane in Italië gelegen, die behalve een aantal geleerden ook de H. Catharina, daarom van Siëna genoemd, voortbracht, - eene der meestberoemde heiligen uit de orde der Dominikanen - verbergt in hare kathedraal een prachtig meesterstuk der kristelijke kunst. Door enkel eenen oogslag op de nevenstaande gravuur te werpen, zal men wel dadelijk overtuigd zijn dat wij de doopvont bedoelen.

Het baptisterium of doophuis, thans eene onderaardsche kapel, was het oorspronkelijk niet. Men begon de doopkapel te bouwen in 1301; nadat zij voltooid was, legde men in 1367 op hare gewelven de grondslagen voor eene prachtige kerk, die aan den H. Joannes den Dooper zou toegewijd worden. De schoone gevel der kapel werd in 1382 door Mino del Pellicciajo geschilderd.

Men komt in de kapel langs een breeden trap, die zich bevindt aan de zuidzijde van de kathedraal. Haar binnentredende, heeft men geen oog voor de inderdaad heerlijke muurschilderingen, zelfs niet voor het altaarstuk. *den doop des Zaligmakers in de Jordaan* voorstellende; men ziet dan alleen de doopvont.

Dit monument, dat misschien eenig in zijne soort is, rust op twee rijk geëmailleerde trappen van verschillend gekleurd marmer. Het is zeshoekig en heeft op elk zijner zijvlakken een bronzen bas-relief. De twee eersten werden omstreeks 1417 gegoten door Ghiberti, die eveneens de deuren van het doophuis te Florence vervaardigde, deuren die Michael Angelo de poorten van het Paradijs waardig keurde. Hoe overdrachtelijk deze spreekwijze ook zij, het werk van Ghiberti was den lof des grooten meesters waardig. Die twee bas-reliefs stellen *den doop van Christus* en de *gevangenis van den H. Joannes den Dooper* voor. De derde, het werk van Donatello, doet zien *hoe men aan Herodes het hoofd van den Boetgezant aanbood*, de vierde werd in 1430 deor Giacomo ten einde gebracht. De twee laatsten eindelijk: *de geboorte van den H. Joannes en zijne prediking* werden in 1427 door Turino de Lano en zijn zoon Giovanni voltooid.

Deze Giovanni was tevens de ontwerper der drie van de zes figuren, die op, de hoeken geplaatst zijn, namelijk: *de liefde, de rechtvaardigheid, de voorzichtigheid*, Donatello die van *het geloof* en *de hoop*, Giro di Neroccio van *de kracht.*

Op de vont verheft zich een prachtig zeshoekig tempeltje van rood marmer, dat in zes nissen even zooveel allegoriën heeft, en boven de pilaartjes staan zes bronzen engeltjes, door Donatello en Giovanni vervaardigd.

Het geheel wordt eindelijk op eene waardige wijze gekroond door het standbeeld van den H. Joannes den Dooper.

Reizen, vroeger en nu.

In onze dagen wordt reizen als eene schier noodzakelijke uitspanning aanzien. Wie toch reist niet in het schoone jaargetij! Londen en Parijs zijn steden, welke in onze dagen op slechts geringen afstand van ons verwijderd liggen, en onze grootvaders, die vóór de eerste fransche republiek leefden, zouden wel verwonderd zijn, indien ze onder de levenden terugkeerden, dat hunne kleinzoons zich zoo lichtvaardig, schier om eenen niet, verplaatsen.

In hunnen tijd, en die is toch nog zoo verre niet, ging het er gansch anders toe. Hij die Parijs had gezien, werd als eene soort van wonder op straat achterna gegaapt! Maar ook maakte men over dat 'uitstapje in onzen tijd', toebereidselen alsof men eene reis rond de wereld wagen moest.

In de XVIIIe eeuw was eene reis van Antwerpen naar Brussel, zegt een schrijver. eene gebeurtenis die, zeer lang vóór het vertrek, gansch een huisgezin verheugde of bekommerde en van welke nog veel langer nadien gesproken werd. Het was eene staatszaak! Men weet met welke *snelheid* de afstand tusschen de twee steden doorloopen werd: men vertrok ten 8 's morgens uit Antwerpen; ten 12 ure te Mechelen aangekomen, bleef men daar tot 2 ure om het middagmaal te nemen, na hetwelk men zich andermaal, met dezelfde paarden op weg begaf, om des avonds in de hoofdstad aan te komen. Men betaalde voor die reis 2 gulden 10 stuivers.

Eene reis naar Parijs of Londen. voegt dezelfde schrijver er bij, was eene zoo groote zeldzaamheid, dat men deze aanzag, als trok men naar het uiterste puntje der wereld. Om in de eerste stad te geraken, waren er drie dagen en twee nachten noodig, en wij hebben meer dan eens door oude menschen hooren vertellen, dat men zich op die reis voorbereidde, door behoorlijk zijne biecht te spreken. Nu, de tocht was ook op verre na niet veilig.

Moest men nu naar steden van minderen rang in het binnenland reizen, dan was men natuurlijk gedwongen, een extra rijtuig te nemen, indien men ten minste een welhebbend man was; doch die tochten werden schier allen te voet afgelegd. dewijl de burgersman vreesde groote opspraak te zullen verwekken, indien hij zich de weelde der grooten op reis toeëigende.

In de XVIIe eeuw was het, onder opzicht van reizen, in België al niet veel beter gesteld dan in de XVIIIe, waarvan wij hooger ter loops spreken.

Een oud boek, geschreven door *monsieur de Monconnys,* staatsraad van den Koning van Frankrijk, luitenant crimineel te Lyon en die in 1663, in gezelschap van den hertog de Luynes, de Nederlanden bezocht, vermeldt te dezen opzichte zeer wetenswaardige bijzonderheden.

In de maand Juli 1663 kwam de fransche tourist uit Duinkerken te Veurne aan, en hokkelde en schokte, langzaam en onzeker, in eenen wagen met drie paarden bespannen naar Oostende. Van dit zeestadje naar Brugge had men de schuit; doch dewijl men, aan deze of gene sluis, van boot veranderen moest en de boot van Brugge niet stipt op het uur ter plaatse lag, was Mgr. de Luynes verplicht eenen wagen te huren, dien hij met zeven schellingen betalen moest, terwijl hij maar *drie stuivers* aan de boot zou hebben gegeven.

Men ziet dat de reizende vorsten destijds op drie stuivers zagen!....

Voor eene reis met de schuit van Brussel naar Antwerpen, betaalde men 15 stuivers en daarenboven 6 oordjes, indien men in de kamers van het vaartuig wilde plaats nemen. Nu, het schijnt dat dit een voortreffelijk reizen was, want *monsieur de Monconnys* roemt de gemakkelijkheid der schuit, de voortreffelijkheid der kamers en het overheerlijk middagmaal, dat men er opdischte.

Deze wijze van reizen was dan ook schier eene uitzondering; over het algemeen moest men zich met den wagen op ongebaande wegen begeven en waarschijnlijk was die wagen, toen de reizigers van Hamont naar Eindhoven, de Limburgsche Kempen doortrokken, niets anders dan eene boeren hottelkar, die zij voor 15 patacons hadden afgehuurd. Kortom, eene reis in de XVIIe eeuw door onze heidestreek, kon inderdaad vergeleken worden aan eenen tocht door eenige gedeelten der Nieuwe Wereld.

Een boek, onlangs in Holland verschenen en geschreven door den heer M.L. van Deventer, vertelt eene gezantschaps-reis in het jaar 1598, door Johan van Oldenbarnevelt en anderen, op last der Staten, over Nantes naar Parijs ondernomen, en even als wij hooger vertellen was men er destijds behoorlijk op bedacht, zijn testament te laten maken alvorens te vertrekken.

Johan van Oldenbarnevelt en zijne reisgenooten waren reeds in het begin van Januari van genoemd jaar reisvaardig, doch zij moesten wachten op de terugkomst van schepen, waarmeê de prinses van Oranje en haar zoon een pleizierreis naar Frankrijk hadden gedaan. Op den laatsten van Louwmaand kon echter het gezantschap zich van 's Gravenhage naar Maaslandsluis en van daar naar den Briel begeven. Waren er toen stoombooten geweest, zij hadden onverwijld in zee kunnen steken, doch zij bleven twaalf dagen te vergeefs in den Briel naar een gunstigen wind uitzien en besloten toen weêr naar den Haag terug te keeren, uithoofde de kosten van het verblijf te hoog liepen.

Dit klinkt vooral heel vreemd, wanneer men in aanmerking neemt dat in onzen tijd commissiën uit verschillende landen naar Azië zijn vertrokken om..... eene zonsverduistering waar te nemen en voor de fransche, engelsche en duitsche commissiën alléén van gouvernementswege ongeveer 450,000 fr. is toegestaan.

Den 26^en^ Februari scheen de wind redelijk te worden, maar toen de heeren te Maaslandsluis gekomen waren, sloeg hij weder om, en nu gingen zij nogmaals naar den Haag terug. Den 17^en^ Maart begaven zij zich voor de derde maal op reis en kwamen eindelijk een paar dagen later in Engeland, zoodat zij van het begin van Januari tot het midden van Maart werk hadden gehad om van den Haag naar Londen te komen, in welken tijd men tegenwoordig de halve wereld rond reist. Nu moesten zij echter nog naar Parijs. Toen zij op den 23^en^ Maart Dieppe verlieten viel het rijtuig van den franschen ambassadeur om, wat natuurlijk vertraging te weeg bracht, en nog voor dat men te Rouaan kwam viel ook de koets van de heeren Nassau en Oldenbarnevelt om. Men kan dus nagaan hoe slechts in dien tijd de wegen waren.

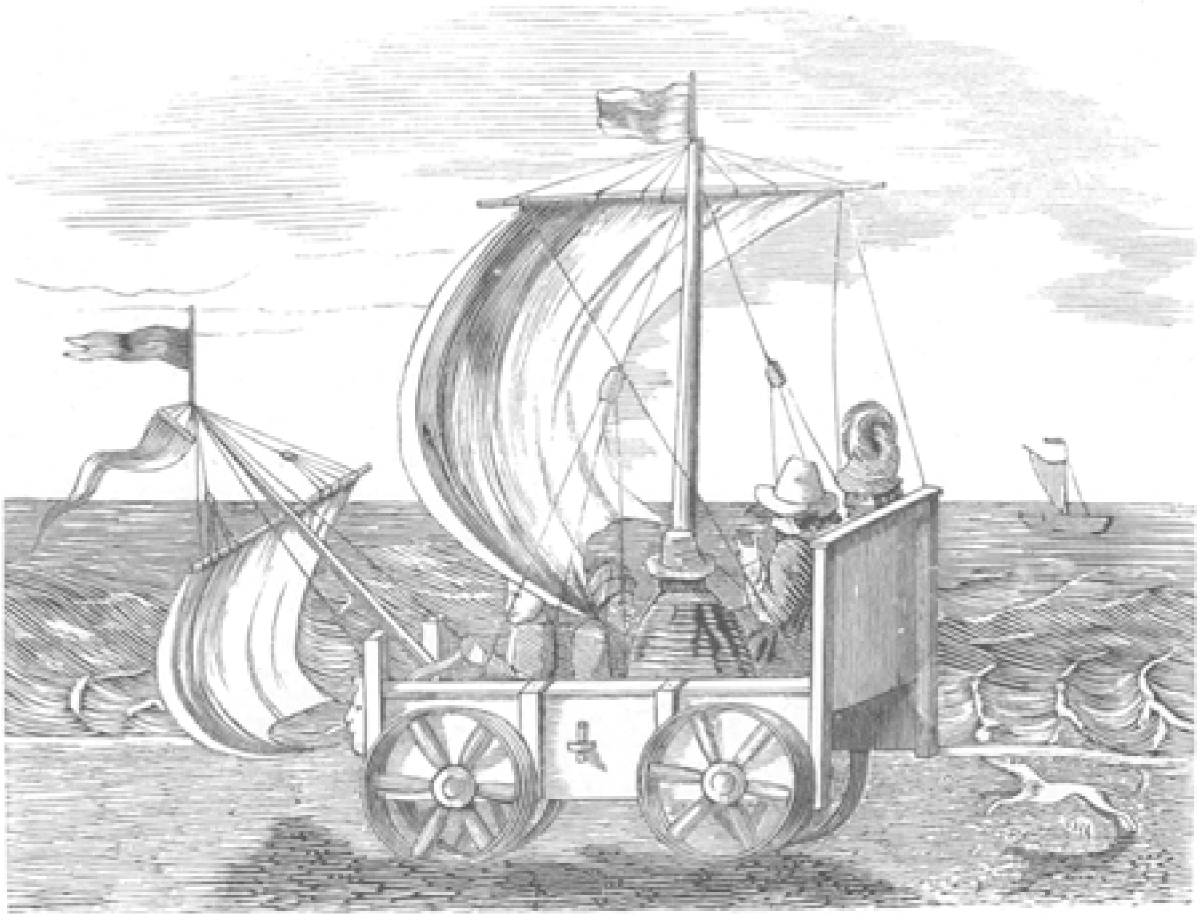

Een zeilwagen uit de XVIIe eeuw

Zoo reisden die heeren van eene stad naar de andere, op de wijze zooals men nog tegenwoordig hier en daar in de Kempen, de karren ziet voortklotsen, met dit onderscheidt echter dat deze niet omvallen.

We zullen de heeren op den halsbrekenden tocht niet volgen maar alleen zeggen dat zij den 8^{en} Mei te Parijs aankwamen. Voor de reis van Nantes naar Parijs, die tegenwoordig per ijzeren weg in ruim zeven uren wordt afgelegd, hadden zij tien volle dagen noodig gehad. Wanneer men nu hierbij in aanmerking neemt, dat het gezantschap natuurlijk over alles te beschikken had, wat de reis gemakkelijk maken of bespoedigen kon, zal het voor iedereen duidelijk zijn, dat zoodanige reis door anderen niet werd ondernomen dan uit hooge noodzakelijkheid. Pelgrimsreizen maakten hierop eene uitzondering; zij werden, vooral naar Rome, veelvuldig gedaan en wel lang vóór de reis van Oldenbarnevelt; doch hij, die zoodanige reis had gedaan, bleef dan ook gedurende zijn gansche leven eene vermaardheid.

In den tijd van Oldenbarnevelt had de beroemde wiskundige Stevyn, de Bruggenaar, een zeilwagen uitgevonden, waarmeê tochten over het zeestrand werden gemaakt. Wij zijn zoo gelukkig den lezer eene oorspronkelijke gravure uit de XVIIe eeuw van het rijtuig te geven, waarvan prins Maurits zich dikwijls bediende om met den graaf van Bossu te spelevaren. Volgens de beschrijving, die wij er van hebben opgegraven, konden 28 personen in zoodanig rijtuig plaats vinden. Men kon er natuurlijk slechts gebruik van maken bij gunstigen wind, doch het moet ook eene buitengewone snelheid hebben gehad, zooals blijkt uit den hond, die alte krachten moet inspannen om den wagen bij te houden.

Eene eeuw vroeger had de bisschop van Osnabruck niet minder dan een jaar noodig om uit zijne residentie naar den keizer te Regensburg te reizen, dewijl hij niet slechts tegen den slechten weg, maar ook tegen vijandelijke aanvallen te kampen had.

Inderdaad het stond in Duitschland, of in eenig ander land niet beter met wegen of reisgetuig dan bij ons. Zelfs in Duitschland was de reis nog lastiger, dewijl men daar een zeer oneffen grond had en de schuit, op rivier of kanaal, er den reiziger zelden eene aangename verrassing aanbood.

Pruissen bezat vóór het midden der voorgaande eeuw in 't geheel geene kunstwegen. ‘Wie in dien tijd reizen wilde,’ zegt Gustav Freitag, ‘bediende zich van de zoogenaamde extra-postwagens,’ doch men was genoodzaakt eerst naar reisgezellen te zoeken, om ten minste den ganschen postwagen niet voor zijne rekening te moeten te nemen. Men kon in dien tijd slechs elke veertien dagen van Dresden naar Berlijn reizen; van sommige andere plaatsen naar Berlijn konden de ondernemers der postwagens niet verzekeren dat zij elke week of elke veertien dagen de reis zouden maken; dit hing van het getal passagiers af. Wanneer dus iemand op reis wilde gaan, moest hij zijn voornemem zoolang uitstellen, tot zich reisgenooten aanboden. Toen de bekende duitsche dichter Klopstock in de maand Juli van het jaar 1750 in een licht rijtuig met vier paarden bespannen van Halberstadt naar Maagdenburg, zes mijlen in zes uren aflegde, vond hij de ‘snelheid’ zoo buitengewoon, dat hij haar vergeleek bij den wedloop der Olympische spelen. In sommige maanden van het jaar waren de wegen echter zoo slecht dat iemand, die aan reizen dacht, als een waaghals werd beschouwd. Het jaar 1764 is bij de Hannovranen langen tijd zeer merkwaardig geweest, omdat toen een gezantschap van daar naar Frankfort is vertrokken om de krooning des keizers bij te wonen. Men rekende het eene groote bijzonderheid dat niemand het leven er bij had ingeschoten; slechts eenmaal was de as gebroken van het rijtuig, waarin het gezantschap gezeten was.

De diligenciën, die men de welwillendheid had *snelwagens* te noemen, werden eindelijk door den stoom vervangen, en de middelen van vervoer zijn zóó gemakkelijk gemaakt dat men inderdaad niets meer verlangen kan. En toch verlangt en zoekt de mensch nog! De stoom zal nog meer wonderen verrichten, en als wij een ingenieur moeten gelooven, die de zaak als praktisch beschouwt, zal er een spoorweg gelegd en zullen er rijtuigen kunnen gemaakt worden, die ons in eene zóó verbazende snelheid naar het eindje van Europa zullen brengen, dat wij de reis naar Rome, bij voorbeeld, als eene avondwandeling zullen beschouwen!

Het is vooral in de laatste jaren dat de verbetering in de middelen van vervoer bijna zulks eene hoogte heeft bereikt, als men slechts kan wenschen en verwachten. Zooals wij gezegd hebben, bezat Cook, uithoofde zijner reis rondom de wereld, langen tijd groote vermaardheid, tegenwoordig doet men zoodanige reis in ruim 100 dagen, en zij kost slechts zes of zeven duizend francs wanneer men van de eerste klasse gebruik maakt. Men vaart namelijk op eene kleine kanaal-boot van Folkestone (Engeland) in twee uren naar Boulogne, stoomt in 24 uren door Frankrijk en bereikt van daar in zes dagen Alexandrië.

Wanneer men geen uitstapje naar de pyramiden wil doen, bereikt men in tien uren Suëz. Eene boot van de *Peninsular-and Oriental-Steam- Navigation-Company* brengt de reizigers seffens na hunne aankomst in zes dagen door de roode zee naar Aden, het groote steenkolen-dépôt der stoomschepen, waarheen uit Engeland heele vloten van koolschepen vertrekken, om in de overgroote behoefte der stoombooten te voldoen. De reizigers worden in de volgende elf dagen naar Point de Galle aan de zuidelijke kust van Ceylon gebracht.

Tot dusverre zijn zij 25 dagen onderweg geweest. Van Point de Galle begeven zij zich zuidoostelijk in eene rechte linie naar Melbourne, eene reis die 21 dagen duurt, en van daar in drie dagen naar Sidney. Na nogmaals zeven dagen op het water te hebben doorgebracht, bevinden zij zich te Wellington op Nieuw-Zeeland en dus onder de tegenvoeters van hun vaderland. Zij hebben bij gevolg de helft van de reis rondom de wereld in 56 dagen afgelegd.

De reis van Nieuw-Zeeland naar Panama duurt slechts 28 dagen. In vier uren brengt de spoortrein hen van den oever des grooten oceaans naar de atlantische zee. Den volgenden dag verlaten zij Colon, komen in vijf dagen over Jamaïca en Haïti te St. Thomas en bevinden zich veertien dagen later weder op Engelschen bodem. Alles te samen genomen heeft de reis dus niet langer dan 104 dagen geduurd.

Wat zou Oldenbarnevelt, wat zou Monsieur de Monconnys, wat zou Cook groote oogen trekken, wanneer zij deze regelen lazen! De eerste had vier maanden noodig om van den Haag naar Parijs te komen en verkeerde elk oogenblik in gevaar van op de slechte wegen armen en beenen te breken; Cook werd in 1779 door de wilden vermoord.

Zoo was het voorheen. Nu koopt men een reiskostuum en de noodige hoeveelheid sigaren, en wanneer de reis door een of andere omstandigheid eenige dagen vertraagd wordt, zou men een aantal protesten in de klaagregisters en de dagbladen vinden van reizigers, die meen den zeer verongelijkt te zijn en recht te hebben op schadevergoeding.

Wat zou prins Maurits zeggen, als hij in plaats van den zeilwagen, die in zijnen tijd zooveel opzien maakte, nu eens de stoom-omnibus zag, waarvan wij onze lezers eene afbeelding aanbieden! Het is nog maar kort geleden dat de diligencen een einde kwamen maken aan den aartsvaderlijken postwagen, en wie weet, hoe spoedig wij ook in onze straten de paarden door stoom zien vervangen.

Wie weet of wij zelfs den tijd nog niet beleven dat wij reiskens gaan maken met stoom-vigelanten en stoom-tilburies; dat men zelfs op de kinderwagens het schouwke hoort fluiten, en de kindemneiskes niet alleen een bewijs van goed gedrag, maar ook van bekwaamheid in het behandelen der stoom-machine moeten hebben, als aanbeveling voor eene nieuwe dienst.

Wie weet! zeggen wij, en wij zien onze lezers glimlachen; en echter in zake van uitvindingen - de kinderwagens nu aan den eenen kant gelaten - is er niets meer onmogelijk en zijn wij nog geenszins aan het einde der wonderen, die door stoom en electriciteit zullen worden voortgebracht.

Allerlei.

De keizer dienstknecht geworden.

Karel V had den sceptor neêrgelegd of liever dien in de hand van zijnen zoon Filips II gegeven. Na die belangrijke gebeurtenis in zijn leven, reisde hij naar Vlissingen, om naar Spanje over te steken.

In gemelde nederlandsche haven ontving de Keizer nog een bezoek van den ambassadeur zijns broeders, Koning Ferdinand I. De Keizer bleef lang in gesprek met Seldius. zoo was de naam des afgezants, zelfs zóó lang dat de nacht ver gevorderd was en niemand van al de bedienden nog wakende was.

De Keizer belde, om Seldius uit te laten; doch geen enkele bediende verscheen. Eindelijk nam de vorst zelf de kaars op en lichtte den ambassadeur de trappen af, ofschoon deze zich tegen die al te groote hoffelijkheid verzette.

‘Seldius.’ zegde de Keizer, ‘bewaar dit in uwe gedachten: dat de Keizer, die vroeger door zooveel volk omringd, bewaard en bewaakt werd, nu alleen is en dat hij veracht en verlaten wordt door zijne eigen dienaars. Hij, dien gij zoo lang, zoo vele jaren gediend hebt. moet u nu dienen en uitlichten.......’

Met de neêrgelegde kroon, wilde de vorst zeggen, is ook alle prestige. zelfs tot bij mijne bedienden verdwenen. Kort nadien in Spanje aangekomen begaf de Keizer zich in een klooster van Estremadura en de geschiedenis noemde den machtigen kroondrager voortaan de monnik van Yuste.

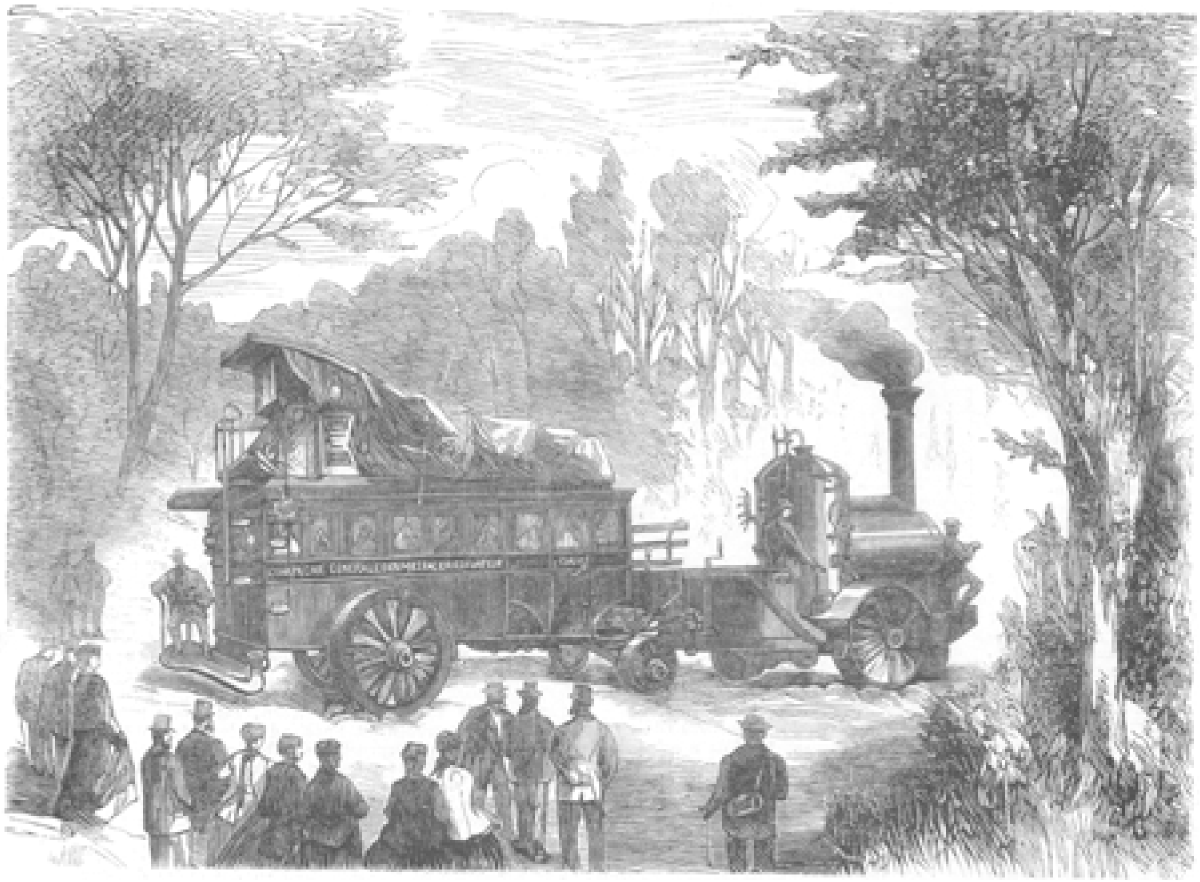

Stoom-omnibus in de XIXe eeuw

In Vlaanderen Vlaamsch.

Toen, tijdens de Spaansche overheersching Viglius van Ayta van Zuichem, voorzitter van den geheimen raad was. kwam de ambassadeur van Frankrijks Koning te Brussel tot hem en sprak hem in de fransche taal aan.

Viglius antwoordde den afgezant in het friesch.

De ambassadeur nam dit hoogst kwalijk en vroeg of men met zijnen Koning en met hem den spot dreef, door hem te antwoorden in eene taal welke hij niet verstond.

'Zijn wij dan meer verplicht uwe taal te spreken, dan gij de onze?' antwoordde de voorzitter. 'Wanneer wij in Frankrijk komen, spreken wij fransch; het is dan ook billijk als gij in de Nederlanden iets te verzoeken hebt, gij ook onze taal gebruikt, of ten minste zijt gij gehouden de latijnsche taal te spreken die aan alle volkeren gemeen is.'

De uurwerk-industrie in Zwitserland.

Volgens de laatste openbaar gemaakte officieële statistiek omtrent deze industrie heeft Zwitserland behalve Besançon daarin geen enkele gevaarlijke concurrent. Een der kantons fabriceert jaarlijks 800000 uurwerken, die een waarde hebben van 70 millioen franken; de helft hiervan komt te bate van de fabriekanten, en hunne werklieden, ten getale van 30000. Genève heeft 7000 horologiemakers. die jaarlijks 100000 uurwerken ter waarde van 22 millioen vervaardigen. Waadland levert 300000

tot een waarde van 20 millioen. De geheele fabrikatie van Zwitserland bestaat uit 1.200000 stuks, die jeene waarde van 100 tot 120 millioen vertegenwoordigen. Het getal der arbeiders wordt op 60000 geschat.

[Nummer 7]

Versailles.

Het heerlijke lustoord, dat in zijn schoot een koninklijk slot verbergt, waarvan men schier nergens ter wereld de weerga aantreft, was ten tijde van Lodewijk XIII slechts een onaanzienlijk dorp, aan welks naam hoogstens eenige onbestemde herinneringen uit de middeleeuwen gehecht waren. De koning, een onvermoeid jager, beminde Versailles, omdat het uitgestrekte bosschen met allerlei wild bezat, en daar hij de streek herhaalde malen bezocht en er niet zelden verscheidene dagen doorbracht, bouwde hij er een kasteel, om er een behoorlijk verblijf te hebben. Dat kasteel bestond uit een middengebouw met twee paviljoenen en was slechts een schaduw van het tooverpaleis, dat zijn opvolger bouwde. Niettemin is het geheel bewaard gebleven; Lodewijk XIV had te veel achting voor zijnen vader, om dezes werk te vernietigen, en toen hij zijn heerlijk kunstgebouw schiep, koos hij het eenvoudige jachtslot zijns vaders tot uitgangspunt.

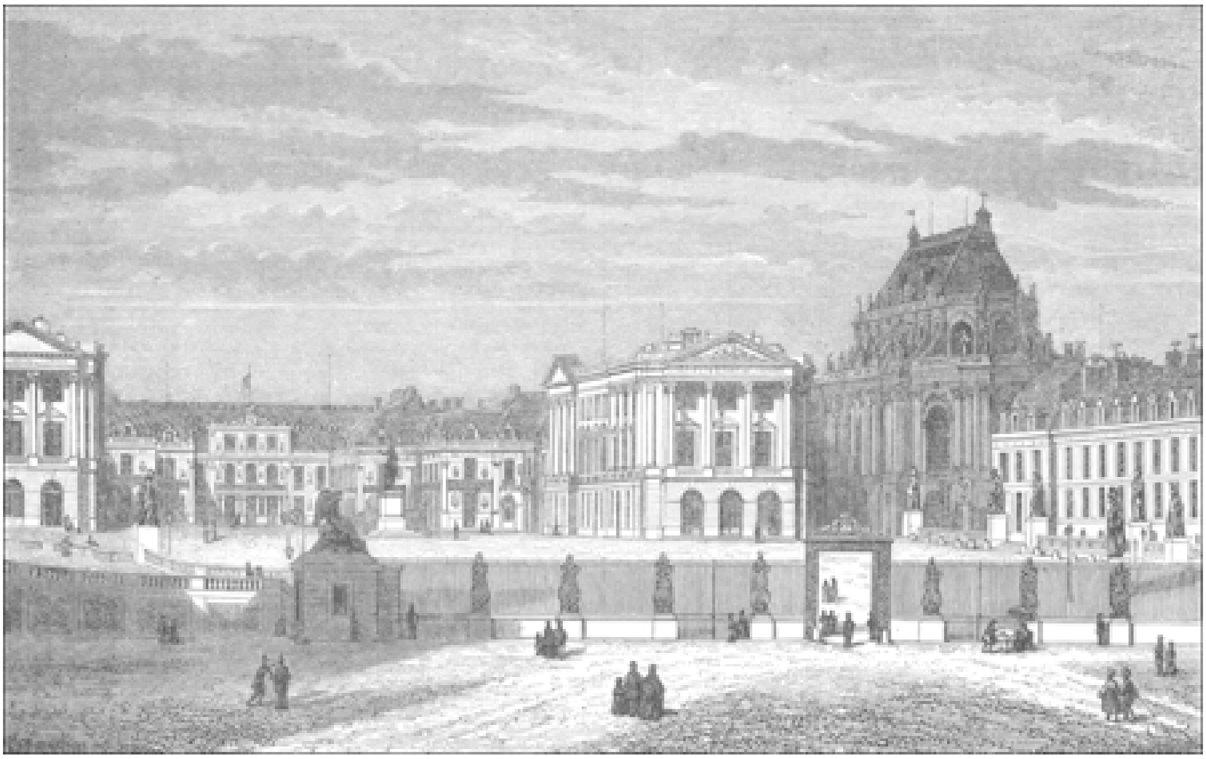

Versailles.

De onlusten, die tijdens de minderjarigheid van Lodewijk XIV onophoudelijk plaats hadden, verwekten bij hem eenen afkeer van Parijs, dien hij nooit heeft kunnen overwinnen, en waaraan het voornamelijk toe te schrijven is dat hij zijne residentie op het land koos. Toen hij eenmaal op Versailles zijne keuze bepaald had, werden de beroemdste kunstenaars aan het werk gesteld, en duizenden arbeiders volvoerden de grootsche plannen des meesters. Onmetelijke schatten werden aangewend om den

koning een verblijf te geven, dat aan zijn prachtlievendheid en kunstzin beantwoordde, en hadde de tegenspoed, die hem in de laatste jaren zijns levens trof, het niet belet, Versailles zou letterlijk een wereldwonder geworden zijn. Hij vestigde er zich in het jaar 1683, ofschoon het werk nauwelijks eerst aangevangen kon gezegd worden, want terwijl hij er woonde, voegden zich nieuwe gebouwen bij de vorige, en werden reeds bestaande vereenigd; en terwijl schilders en beeldhouwers zalen en galerijen met de voortbrengselen van hun genie opluisterden, legde Le Nôtre de hovingen aan.

Het zou een omslachtig en vervelend werk zijn den gang van den arbeid hier in al zijne bijzonderheden te volgen; liever voeren wij den lezer in de voornaamste vertrekken rond, om hem eenig denkbeeld van het geheel te kunnen geven en bespreken tegelijkertijd eenige geschiedkundige gebeurtenissen.

Het kasteel heeft ongeveer den vorm van eenen arend met uitgespreide vleugelen; de middelgebouwen zijn het werk van Lodewijk XIII, hunne versiering en de aanleg der lange zijvleugels dat zijns zoons. Het kasteel door het groote midden- voorportaal binnentredende, heeft men aan de rechterzijde de kapel; zij heeft eene lengte van 35 ellen en bezit nog de tribune, waar Lodewijk XIV in vrome aandacht de godsdienstoefeningen volgde. Zij is van eene smaakvolle bouworde en wordt het laatste kunststuk van den architekt Mansard genoemd.

De vijanden van Lodewijk XIV hebben beweerd dat hijeen ongodsdienstig mensch was en een huichelaar, als hij van godsdienstige gevoelens blijken gaf. Niets is minder waar dan dat, en het tegenwoordige geslacht begint reeds de nagedachtenis van dien koning te wreeken. Lodewijk had bij groote gebreken schitterende deugden; zijn grootmoedigheid kon den godsdienst niet als masker gebruiken. Toen hij zich aan den Paus vergreep, deed hij het in het openbaar en vervolgde hem niet met geheime listen, zooals de tegenwoordige belagers der Kerk doen. Nadat hij van de dwalingen zijner jeugd was teruggekeerd, vervulde hij getrouw zijne godsdienstplichten. Behalve op Paschen trad hij vijfmaal in het jaar tot de H. Tafel, hoorde dagelijks de Mis, woonde driemaal 's weeks het Lof bij en onderhield zeer streng de vastendagen. Die zich oneerbiedig in de kerk gedroeg, haalde zich zijne ongenade op den hals, en den priester, die hem en het hof hunne gebreken onder het oog bracht, hoorde hij met onderwerping en eerbied aan. Bossuet, die de grooten der aarde niet vreesde, had hem zeer dikwijls onder zijn gehoor, en tot Massillon, nadat deze een zeer strenge predikatie had gehouden, zegde Lodewijk terwijl hij van zijne hovelingen omgeven was: ‘ik heb in mijne kapel verscheidene predikers gehoord, over wie ik zeer tevreden was, maar naar u luisterende, ben ik ontevreden over mij zelven geworden.’

Niet verre van de kapel bevindt zich de groote trap, die naar ruime vestibulen leidt, van waar men in de zalen komt, die elkander in lange rijen op volgen. Die zalen, door Lodewijk en zijn hof bewoond, ontvingen de namen van goden uit de fabelleer. De slaapkamer des konings en de raadzaal grensden aan de groote galerij, die een verblindende pracht ten toon spreidde. Eenige heerlijke schilderwerken, die muren en plafonds bedekken, verplaatsten den toeschouwer in eene tooverwereld. Op de tweede verdieping bevonden zich kleinere vertrekken, ingericht voor personen van minderen rang, die aan den dienst des konings onderworpen waren.

De verschillende zalen der middengebouwen en der vleugels bevatten alles wat de verbeelding kostbaars en heerlijks kon uitdenken. Goud, zilver en kunst waren alom met kwistige hand aangebracht. Men kon, vóór de revolutie ook aan Versailles hare schendige hand sloeg, geen zaal binnentreden, of men ontmoette een marmeren

schoorsteen, waarvan de mantel marmeren of zilveren beelden, vazen of urnen droeg, meubelen van kostbaar hout vervaardigd en met zilver en goud ingelegd, waaronder voornamelijk de tafels het eerst de aandacht tot zich trokken, schilderstukken op muren, vloeren en zolders, tooneelen uit de geschiedenis of fabelleer voorstellende, damasten of zijden gordijnen, die het daglicht verzachteden, waardoor het inwendige der zaal met een tint van majesteit overgoten werd.

De tuinen van Versailles, zegden wij, werden door Le Nôtre aangelegd; deze kunstenaar, intendant van de tuinen der Tuileriën, werd in 1613 geboren en stierf in 1700. Nadat hij de tuinen van Cligny, Chantilly, Saint-Cloud en meer andere tot 's konings hooge tevredenheid had aangelegd, ontving hij den last het kasteel van Versailles door eenen lusthof te omringen, die de wereld zou verbazen. Le Nôtre ging aan het werk, en toen zijn plannen gereed waren, kwamen legioenen van arbeiders om die te volvoeren. Hoe zullen wij eene beschrijving geven van die bekoorlijke tuinen, daar de meest volmaakte teekening daarvan niet het duizendste kan geven van den indruk, dien de werkelijkheid op den toeschouwer maakt! Hoe kan men waarheid die bloembedden, die boschjes, die fonteinen, die vijvers, die tallooze standbeelden. symetrisch geplaatst, afschilderen, die water, groen en bloemen met leven en gloed schijnen te bezielen! Men mag zeggen dat alles is aangewend om het oog te bekoren. Niets is aan het toeval overgelaten; en de verrassingen, waarop men bij iedere schrede wordt vergast, zijn zoo natuurlijk, dat het bij nadenken ophouden verrassingen te zijn, ofschoon zij het bij den eersten aanblik altijd blijven.

Alles is in groote afmetingen ingericht; de breede lanen, groote grasperken, die soms een enkelen boom, een fontein of standbeeld dragen, om zekere partij te beter te doen uitkomen, de statige bosschen, hier en daar den horizon dragende, schijnen naar onze ekonomische begrippen alle verhouding te missen, en toch duizelt men bij den oogslag op het ontzagverwekkend geheel. De bevolking eener groote stad kan er naar welgevallen omdwalen, en die van Parijs, door den spoorwagen aangebracht, verdringt zich op Zon- en feestdagen in dichtgepakte massa's aan de verschillende ingangen maar heeft zich weldra in de eindelooze lanen en slingerpaden verloren. Als er honderdduizend Parijzenaars wandelen, ziet men eerst dat er menschen in de tuinen van Versailles zijn, die het werk van Le Nótre en Lodewijk XIV bewonderen.

Een uitstapje naar de abdij van La Trappe Te westmalle.

Van huis geweest en waarheen?'

'Naar La Trappe.'

'Gij zult nog in een Trappist veranderen.'

'Dat juist niet, maar wel wenschte ik in vele opzichten hun te gelijken; daarenboven is het beter een klooster dan een schouwburg te bezoeken.'

'Lekker karbonade gegeten?'

'Op Sparta's puinhoopen moet men immers niets anders dan de zwarte soep van Lycurgus verlangen.'

'Nimmer is mij het voorrecht ten deel gevallen de abdij te bezoeken; raadt gij mij aan eens derwaarts te reizen?'

'Den geestelijken indruk, dien men in deze voor ons nieuwe wereld ondervindt, zelfs ter zijde latende, durf ik zeggen dat ge te vreden huiswaarts keeren zult. Met personen van allerlei ouderdom en maatschappelijken stand heb ik het klooster bezocht: ik kwam er met jongelingen, nauwelijks der kindsheid ontwassen en met

ouden van dagen; ik reisde derwaarts met mijn bediende en met den pauselijken consul van Rotterdam, maar allen verhieven slechts ééne stem, en het was die van tevredenheid over het in oogenschouw genomene en van lof over de gastvrijheid der paters.[(1)]

'Welnu vertel eens wat gij gezien hebt.'

In het stadje Hoogstraeten, de bekende bedevaartplaats, in de postchais klimmende, stapt men na een paar uren rijdens, halfweg het genoemde vlek en Antwerpen, te midden van een dorre heistreek af; eene laan doorwandelende, bereikt men in weinige minuten de schoone kloosterpoort, die met de beelden van den H. Robertus en den H. Bernardus prijkt en tot opschrift heeft:

> Si poenitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis.
> Indien gij niet boete doet, zult gij allen op gelijke wijze om komen.
> Luc. XIII. 5.

Daar opent zich het verblijf van boete en vrede, en de blik weidt rond op eene groote ruimte, die door de vele gebouwen en muren tot een langwerpig vierkant gevormd en met vruchtboomen en hofgroenten beplant is, terwijl in het midden het klooster met de daaraan grenzende kerk zich verheffen. De dorre landstreek getuigt dat slechts onvermoeide vlijt hier vruchtbaarheid deed ontstaan, en de oorsprong van het klooster bevestigt op afdoende wijze, dat op dezen dorren grond gedurig strijd met de natuur moet worden gevoerd: immers op het laatst der vorige eeuw werd de landhoeve: *Nooit rust,* zinspelende op den aanhoudenden kamp tusschen den mensch en den schralen aardbodem, door den heer Karel de Wolf geschonken aan eenige Trappisten, wier orde in Duitschland gesupprimeerd was; zij vestigden zich hier, en thans getuigen de tuinen, wijngaarden, akkers, weilanden en bosschen, dat vlijt en volharding de moeielijkste hinderpalen te boven komen. In het begin dezer eeuw gesloten, na eenigen tijd weder geopend, werd het klooster in 1836 door Paus Gregorius XVI van eene priorij tot eene abdij verheven, en de thans nog in functie zijnde abt, die het bestuur over vier kloosters zijner orde in België heeft, als zoodanig verkozen. De orde van La Trappe, die den H. Robertus als haren stichter en den abt Rancé als haren hervormer noemt, is na de karthuizer-orde de strengste onzer kloosterinstellingen. Landbouw en allerlei handenarbeid, vasten, voortdurende stilzwijgenheid. veelvuldige koordiensten en het verleenen van gastvrijheid aan ieder, die daarvan gebruik wenscht te maken, ziedaar met de gewone kloostergeloften de voornaamste hunner regels. Het voedsel der kloosterlingen bestaat alleen uit in water gekookte groenten en brood, waarbij soms eenig fruit of melksoep gevoegd wordt; vleesch- en vischspijzen, boter, vet of eieren worden niet gebruikt; elk hunner ontvangt dagelijks eene kleine hoeveelheid bier, doch de drie laatste vrijdagen vóór Paschen wordt niets dan brood en water genuttigd. In plaats van bedden worden stroozakken gebruikt, en de kleeding bestaat uit wollen stoffen, terwijl de kleur den priester of leekebroeder aanduidt. Acht en vijftig personen huisvesten binnen de muren van het klooster te Westmalle, en de stilte is aan die van een kerkhof gelijk; zij wordt slechts onderbroken door het

(1) De bezoeker van een Trappistenklooster in Frankrijk, die zelf zeer tevreden over de ontvangst was, zegt in zijn verslag zijner reis het volgende: 'Je pensai être oblige de me ramener moi-même à Chartres, mon postillon, qui n'est pas accoutumé à coucher dans des hôtelleries comme celle-là, et qui était charmé des révérences et du bon accueil qu'on lui avait fait dans la maison, ne voulait presque plus en sortlr.'

gekweel der vogelen, het gegons der insekten of door het gelui der klok, die de monniken tot het gebed oproept.

Doch het wordt tijd het ruime kloostergebouw binnen te treden; na dat de broeder-portier den reiziger knielend ontvangen heeft, vergezelt hij hem tot bij den gastmeester, die gewoonlijk een priester is, en aan wiens goede zorg hij thans wordt toevertrouwd. Opgeruimd, hulpvaardig en voorkomend vervulde Pater Robertus nog dezelfde functiën, die hij reeds bij een paar vroegere bezoeken waarnam. De vreemdeling, die zoo veel mogelijk de kerkdiensten bijwoont en des verkiezende bij het nachtofficie kan tegenwoordig zijn, wordt vroegtijdig gewekt, begeeft zich rechtstreeks ter kerke en gebruikt daarna het ontbijt, dat uit thee, melk en brood bestaat; bij het middagmaal, dat ten half twaalf ure plaats heeft, ontvangt men goed toebereide spijzen. Bij den aanvang wordt een kleine voorlezing uit de Navolging van Christus gehouden; gedurende het zomersaisoen bestaat gewoonlijk het avondmaal uit salade en aardappelen benevens eene flesch bier. Even als bij de religieusen worden er noch vleesch- of vischspijzen noch eenig vet voorgediend, doch den bezoekers is het gebruik

van boter, kaas en eieren toegestaan. De drank is uitmuntend en wordt met het voedzame brood in het klooster vervaardigd. Men gebruikt wit aardewerk, tinnen lepels en stalen vorken. In het begin van den avond is de gast tegenwoordig bij de godsdienstige voorlezing in de kapittelzaal, en nadat de completen in de kerk gezongen zijn, wordt hij door zijnen verzorger naar het slaapvertrek geleid en neemt tot s'morgens 6 ure zoo veel mogelijk de stilzwijgenheid in acht. Waarheen men in het groote gebouw de oogen ook wendt, alom ontmoet men godsdienstige afbeeldsels of spreuken, die aan boetvaardigheid of eenige deugd herinneren; elke muur is als het ware eene zichtbare stem, die tot ernstig nadenken aanspoort. In den langen gang, die naar de bibliotheek voert, ziet men het beeld des doods, dat met den knokkigen vinger den snel voorbijgaanden tijd aanwijst, en onder deze groote klok staat met groote letteren:

> Vigilate... quia nescitis diem neque horam.
> Waakt: want gij weet noch dag noch uur.
> MATTH XXV. 13.

Geen vermaning, hoe ernstig ook uitgesproken, brengt den indruk te weeg, dien dit beeld op den aanschouwer maakt; men gevoelt het dubbel dat de tijd heenvliet. Vergeefs zou men de oogen sluiten, vergeefs het hoofd afwenden, onwillekeurig blikt men weêr naar den wachter, en het spookachtig geraamte, dat grijnzend op u neêrziet, schijnt uit te roepen: Waak.... want of ge wilt of tegenstand biedt, ge wandelt op den weg naar het graf!.... ik wacht mijne prooi, en of ge blijft of u verwijdert, of ge in de wereld of in afzondering verkeert, of ge genot of vreugde smaakt, ik wacht u!.... mijn rijk nadert, het nadert zeker en snel!.... zijt ge voorbereid?.... Men siddert, en wederom is een gedeelte van den levensdraad afgeweven.

De kapittelzaal, die uitzicht op de begraafplaats geeft, bevat niet anders dan banken, eenige schilderijen en den zetel voor den HoogEerw. Abt, die onder een groot kruisbeeld geplaatst is. Het refectorium is nagenoeg hetzelfde; een houten gestoelte wijst de plaats van den voorlezer aan, en op lange tafels staan, met aanduiding van naam van elken religieus, grove aarden schoteltjes, naast welken stalen vorketten en houten lepels liggen. De kamer, door Mgr. den Aartsbisschop van Mechelen op zijne rondreizen bewoond wordende, is met eenige goede schilderstukken versierd; en vóór den schoorsteen wordt in eene vergulde lijst een eigenhandige brief van den H. Franciscus de Sales bewaard. De veelvuldige kamers voor de vreemdelingen, op wier deuren de namen van verschillende heiligen vermeld zijn, bevatten ijzeren ledikanten met matrassen en overigens, even als de andere kloostervertrekken, niets dan eenvoudige hoognoodige meubelen. Treden wij thans de boekerij, zoo rijk aan zeldzame werken en haudschriften binnen, die, behalve over vele andere vakken van wetenschap, eene uitmuntende verzameling van werken over de geschiedenis en aardrijkskunde der Nederlanden bevat. Het beheer van dit departement wordt waargenomen door een Nederlander den Eerw. Pater Bonaventura, in de wereld genaamd Hermans, den vraagbaak van menig geleerde, en wiens hoofd als een levende boekencatalogus kan beschouwd worden. Hier toont hij prachtige plaatwerken; ginds wijst hij belangrijke manuscripten; hij klimt, daalt neder, doorsnuftelt, doorbladert, doorloopt de gelederen zijner onderdanen, ontziet zich zelven niet en is alles voor anderen. Welgevallig staart het oog op de onafzienbare massa van geleerdheid; men

verliest zich als het ware in die boekenwereld maar bespeurt weldra dat door de juiste rangschikking der verschillende afdeelingen een kind den weg in dien schijnbaren doolhof der geleerdheid vinden kan. De miniatuurformaten, de duizenden quarto's, octavo's en folianten bieden den godgeleerde, den aardrijkskundige, den geschied- en natuurnavorscher zelden te vinden bronnen aan en leveren den schilder menige stof voor een doek. Onder het vele belangrijke munt vooral uit een Antiphonale responsoria in vijf reusachtige deelen; de perkamenten bladen zijn rijk geïllustreerd met gekleurde vignetten. Waarschijnlijk in 1450 begonnen, rekent men dat er een halve eeuw aan gearbeid is. We nemen afscheid van den on vermoeiden bibliothecarius en begeven ons ter kerke, waar het den bezoeker, even als in sommige andere gedeelten des kloosters, verboden is te spreken. Ingevolge den regel van La Trappe is het Godsgebouw eenvoudig ingericht en heeft geen orgel; de kandelaars zijn van hout, en in het hoogaltaar bevindt zich eene schildery van Palinck, voorstellende het bezoek der Herders. In het koor, dat de helft der kerk uitmaakt en door een hek van het ruim is afgescheiden, is het gestoelte voor de priesters, en een houten herdersstaf duidt de plaats van den Abt aan. Het oxaal is voor de vreemdelingen. Men verbeelde zich niet dat deze eenvoudige kerk niet tot godsvrucht stemt; men ontvangt er een onbeschrijfelijken indruk, en het zij men de H. Offerhande bijwoont, het zij men den religieus, in overdenking verzonken, eenzaam in een hoek ziet nêergeknield of zijne stem, vereenigd met die zijner broeders, krachtig hoort wêergalmen om Gods glorie te bezingen, altijd ontwaart men dat hier het huis des gebeds is. Op eene binnenplaats bevindt zich de wel onderhouden en bij uitstek schoone bloementuin, in wiens midden een pruimenboom staat, dien men een reus in zijn soort zou kunnen noemen en wiens vruchten bij duizendtallen neêrhingen; naast deze fraaie plaats is het kerkhof, de hoop, het verlangen van den kluizenaar! Hij spreekt met zielsverrukking over het toekomende leven; zijn blik wendt zich hemelwaarts, als zoekt hij reeds de plaats van al zijn streven. Aan den voet van een kruisbeeld leest men:

> In hoc Christus mortuus est et resurrexit, ut mortuorum et vivorum Dominetur sive ergo morimur, sive vívímus, Domini sumus.
> Want daartoe is Christus gestorven en verrezen, opdat hij heerschappij hebbe beide over dooden en levenden; wij zijn des Heeren.
> ROM. XIV. 9.

En dáár in de schaduw, van het teeken onzer verlossing rusten de helden van hunnen harden strijd; dáár verwacht het afgematte lichaam het uur, waarop der engelen trompet de vereeniging met de onsterfelijke ziel zal verkondigen. Een half geopend graf is steeds gereed, om, met wegneming van slechts weinige schuppen aarde, den gestorven monnik tot rustbed te dienen; o hier schijnt eene stem te roepen: Vigilate!... waak, want gij weet niet wanneer uw uur komen zal....

Slaan we nu een blik op de verschillende werkinrichtingen, die tot het klooster behooren; daar de landbouw een der hoofdbestanddeelen van de vereeniging is, zullen we hierop eerst de aandacht vestigen. De landerijen, tot La Trappe behoorende, vormen, met inbegrip der dennebosschen, eene oppervlakte van ongeveer 150 bunders; de akkers zijn meestal in regelmatige perceelen afgedeeld; met goeden uitslag wordt het gebruik der guano aangewend. Eenige arbeiders staan de kloosterbroeders in het boerenbedryf bij; de werktuigen zijn uitmuntend; het boteren geschiedt door stoom;

het rundvee, meestal rood bont, is van uitmuntende kwaliteit, en de welgevoederde paarden zijn tot zwaren arbeid geschikt. In een aangrenzenden boomgaard, waarin een schoon priëel den wandelaar koelte aanbiedt, bevindt zich de bieënhal, het ware zinnebeeld der nijverige vereeniging. De menigvuldige gebouwen worden tot allerlei doeleinden gebezigd; zes weeskinderen, op kosten van het klooster tot verschillende handwerken opgeleid wordende, bewonen een gedeelte; verder vindt men de school en eetkamer voor behoeftige knapen, die kosteloos onderwijs en voedsel ontvangen. De koperslagerswerkplaats levert schoone voorwerpen; juist waren twee schoone kandelaars gereed. De drukkerij, onder bestuur van Pater Maurus, in de wereld genoemd Reijnders, insgelijks een Nederlander, is werkzaam voor de orde. De lettergieterij en boekbinderij verdienen bezichtigd te worden. De lokalen voor de wijnbereiding, zijnde de druiventeelt sedert 1836 ingevoerd, zijn ruim en goed ingericht; een derzelve bevat de pers van 25 paardenkracht. De bierbrouwerij levert een uitmuntend fabrikaat; terwijl de smids- en timmermanswinkel, de kuiperij, de schoenmakerskamer en een groot aantal andere plaatsen, de abdij een middelpunt van arbeid doen zijn.

Allerwege bespeurt men dat het verblijf van boete tevens eene woonplaats van vrede is: welgemoed strompelt de grijze monnik naar de bieënkorven; de daglooner, wiens bevende hand den ploeg of de schup niet meer besturen kan, zegent de orde die in zijn onderhoud voorziet. Na het altaar bediend te hebben, houden de leerknapen in afwachting van het werkuur zich met kinderlijke spelen bezig; tegen den vreedzamen muur bouwt de zwaluw zijn nest. Weet hij dat de monnik op het hem aangewezen plekske gronds, in plaats van een bloeienden rozenstruik of welriekende angelier, voedzaam graan wint om de lieve vogelen in den winter te spijzigen, en hij dus niets te vreezen heeft? Weet hij van de schuwe musch of van het hongerige vinkske, die, door het herhaalde voederen tam geworden, zich met de hand laten vatten, dat de herbergzame muren van La Trappe hulp en vrede voor menschen en dieren aanbieden?

Heeft, volgens Swift, hij, die twee grashalmen doet ontluiken, waar slechts eene enkele scheut ontkiemde, meer voor het heil der menschheid verricht dan de held, die in twintig veldslagen overwon, wat moet men dan zeggen van hen, die eene woestijn in een oasis veranderden, die niets voor zich zelven, alles voor anderen zijn en daarenboven de moeielijkste overwinning behaalden, den zegenpraal op hun eigen *ik?* Een enkel dezer kloosterlingen verricht meer goed dan het geheele heirleger van zoogenoemde philosophen met hunne holle en nooit te verwezenlijken theoriën te weeg brengen, en echter zijn deze weldoende monniken in het oog van sommigen, dweepzuchtige, nutteloose, gevaarlijke personen; weet ge daarvan de reden? het is omdat zij reeds *nu* de wereld gadeslaan met het oog, waarmeê hunne tegenstanders die slechts in hun laatste levensuur beschouwen zullen.

Mijn vriend was, na hetgeen ik hem had medegedeeld, volkomen genezen van zijne kloostervrees en is voornemens nog dezen winter een bezoek aan de abdij van La Trappe te brengen.

Melk, boter en kaas.

Schier zoo oud als de geschiedenis is het gebruik van melk; de eerste volken hielden zich immers hoofdzakelijk met de veeteelt bezig; zij waren herdersvolken. Door hun dagelijkschen omgang met hunne kudden moeten zij weldra gezien hebben, dat de melk het eenige voedsel der kalveren en lammeren gedurende de eerste weken van

hun leven uitmaakte, en van deze waarneming tot het onderzoeken en drinken der melk was de afstand niet groot.

De boter was niet minder in de hoogste oudheid bekend, ofschoon zij niet, zooals bij ons, als spijs werd gebruikt, ten gevolge der warmte van het klimaat, dat ze bijna altijd in vloeibaren toestand doet zijn. Nog heden wordt de boter in zuidelijke landen hoofdzakelijk als zalf en dus als geneesmiddel gebezigd.

Behalve dat de H. Schrift en de profane geschiedschrijvers van boter spreken, kan een weinig nadenken ons tot het besluit brengen dat de oude herdersvolken de boter moeten gekend hebben. 'De horde', aldus verhaalt de reiziger Vaillant. 'had mij des morgens in mijne legerplaats een goeden voorraad melk gebracht; ik had een bijna vollen kruik op mijn wagen gezet met inzicht om die onder weg tegen den dorst te gebruiken, maar de onweêrsbui, die ons overvallen was, had mij zoo verfrischt, dat ik de melk niet behoefde te drinken. Des avonds toen de vuren ontstoken waren, wilde ik die melk onder mijn volk uitdeelen maar zij was gestremd. Ik het haar dus in eenen ketel gieten om er mijne honden op te onthalen.

Hoe verwonderd stond ik van er de lekkerste boter in te vinden! Ik was die verschuldigd aan het schommelen van den wagen, zoodat de melk onder het rijden in boter veranderd werd.'

Ieder begrijpt dat de oude herdersvolken dergelijke ontmoeting herhaalde malen gehad hebben en dus vroegtijdig tot de kennis van de boter moeten gekomen zijn.

Kaasmarkt te Purmerende.

Tegelijk leert ons dit verhaal van Vaillant dat de boter ontstaat door het in beweging brengen der melk. Hoe de botervorminggeschiedt is langen tijd een geheim geweest, dat alleen de scheikunde heeft opgelost. Men meende vroeger dat de boter, zich in de melk bevindende, alleen door beweging tot klompen gevormd werd; deze meening berustte evenwel op eene dwaling. De melk bestaat hoofdzakelijk uit vier bestanddeelen: *water, boter of olie, kaas of eiwitstof* en *melksuiker,* waarin de scheikundige haar gemakkelijk kan ontleden. Doch die boter is geheel anders dan de stof, die wij onder dien naam kennen; zij wordt het eerst na opneming van zuurstof, dus door eene scheikundige behandeling.

Wanneer de melk in bewoning wordt gebracht, komen de boterdeelen achtereenvolgens aan de oppervlakte en daardoor in aanraking met de dampkringslucht; hieruit nemen zij de zuurstof op en veranderen in boterkorrels, die zich allengs aan elkander hechten en een klomp boter doen ontstaan. Wil men uit de melk al de boter, die zij bevat te voorschijn brengen. dan moeten alle boterdeelen

aan de oppervlakte worden gebracht, wat niet anders kan geschieden dan door een aanhoudend roeren der melk.

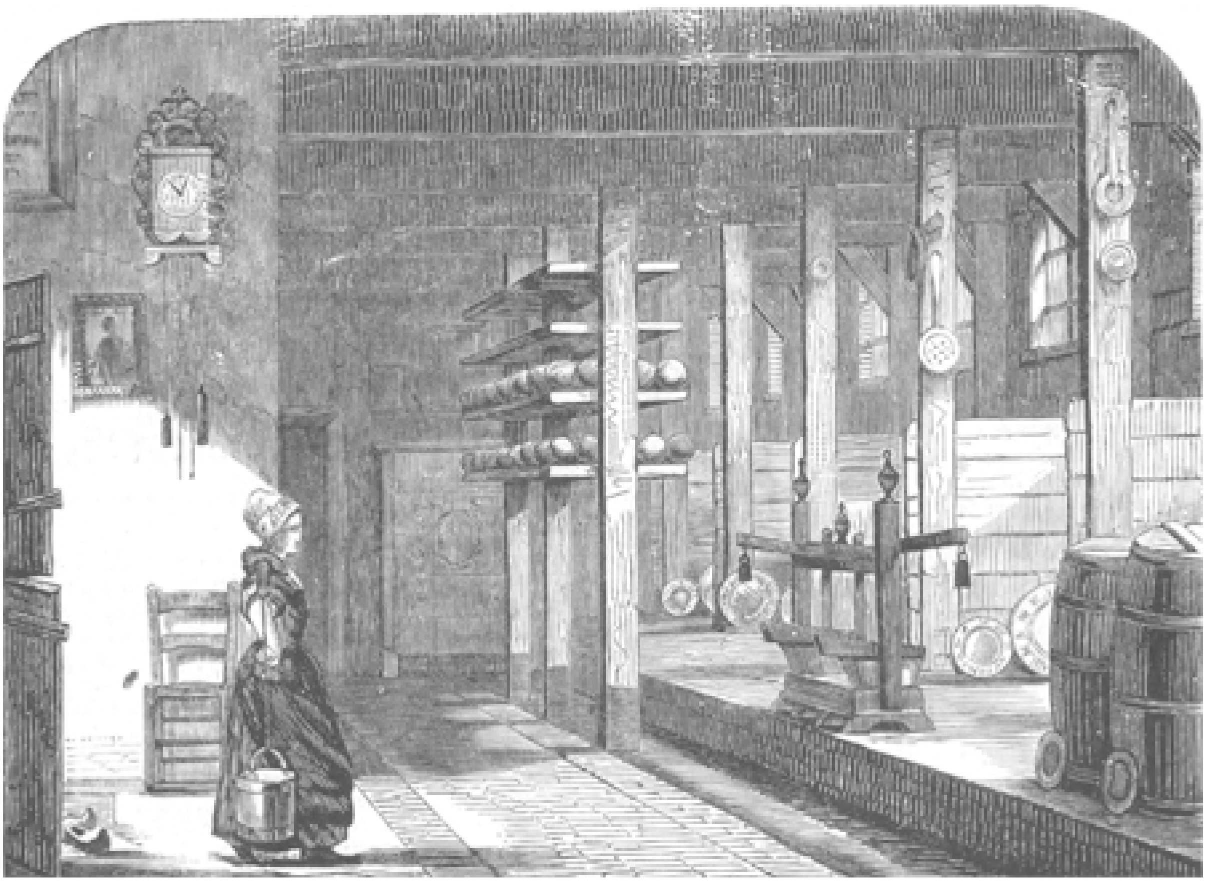

Kaasmakerij.

Deze bewerking heeft plaats door middel van den boterstand. Men vindt standen van verschillende grootte en vorm, doch in hoofdzaak komen zij allen met elkander overeen. De stand is een ton, met een deksel gesloten; in het laatste bevindt zich een gat, waardoor een houten staaf, treil geheeten. wordt geschoven. Aan het einde daarvan bevindt zich een plat rond houten vlak waarin eenige gaten geboord zijn. Aan het boveneinde is de treil somtijds voorzien van een hefboom, waardoor hij, die botert, haar op en neêr beweegt.

Nadat men eenigen tijd geboterd heeft, begint de melk te schuimen en te ziften, waarna de boter eerst in korrels, daarna in klontjes te voorschijn treedt. Met den gewonen stand heeft men een uur noodig, om al de boter op de melk te doen drijven; zij wordt vervolgens met een houten schotel met gaten afgeschept. met zuiver water afgewasschen, gekneed, gezuiverd van de koeharen die er in gebleven mochten zijn, gezouten en eindelijk in kluiten opgemaakt of in tonnetjes gelegd ter verzending.

Dat voornamelijk de hollandsche en ook onze kempische boter hoog staan aangeschreven, ook in het buitenland, behoeven wij nauwelijks op te merken. Alleen Holland met Friesland leveren jaarlijks ongeveer 30 millioen kilo keurige boter op, die voor een zelfs aanzienlijk gedeelte naar Oost en West verzonden worden; onzekempische boter is vooral voor Engeland bestemd.

Daarenboven is in Holland de kaasmakerij een gewichtige tak van nijverheid; de pogingen daartoe aangewend, in onze Kempen en door hollandsche boeren hebben den gewenschten uitslag niet opgeleverd. Men kent twee soorten van kaas, zoetemelksche en komijnkaas. In beider bereiding is niet veel verschil. De eerste

wordt gemaakt van zuivere, de laatste van afgeroomde melk, of van melk, waarvan men de room heeft afgeschept.

Om zoetemelksche kaas te maken neemt men de melk zoo warm als zij van de koe komt en werpt er het stremsel in. Het stremsel is het aftreksel van de maag van een jong of nuchteren kalf, nadat die goed gezouten is. De pekel, dien men verkrijgt, wordt in flesschen bewaard. Nadat de melk is gestremd of samengeloopen. wordt zij zacht geroerd, waardoor de kaasstof, wrongel geheeten, zich geheel afscheidt van het overige der melk, dat wei of hui wordt genoemd. De wrongel ondergaat nu nog eenige bewerkingen om haar geheel van hui te zuiveren, en wordt vervolgens tot den klomp ineengedrukt. Nu snijdt men haar tot stukjes, brengt ze in het kaasvat, kneedt en bezwaart ze met gewicht. In het vat, waarin de kaas haren vorm aanneemt, blijft zij 12 uren en wordt daarna in den pekel gelegd, waarin men haar 24 uren laat. Daarna wordt zij in een bak met fijn zout gelegd, na met zout ingewreven te zijn; gedurende drie dagen keert men haar elke 12 uren om. Eindelijk is de kaas bereid; zij moet nog slechts afgewasschen en op een koele plaats gelegd te worden, waar men haar dagelijks van de schimmel ontdoet, die zich soms vertoont.

De bevrijding der Poolsche ballingen

Wij zegden reeds dat de bereiding der komijnkaas in hoofdzaak met die der zoetemelksche overeenkomt. De melk moet 2 á 2½ dagen oud zijn, alvorens men haar de room kan ontnemen. Bij warm weder moet men dien tijd verkorten, wil men geen zuurachtige kaas hebben. Als de melk afgeroomd

is, word zij gestremd, en de wrongel behandeld, gelijk wij reeds gezegd hebben. Alvorens zij in het kaasvat gaat, wordt er zout en komijn doorgekneed. Nu legt men de wrongel met lagen in het vat en strooit op iedere laag een weinig gebroken kruidnagelen, doch niet aan de buitenste deelen, anders zou de kaas geene gladdige korst krijgen, die haar sieraad uitmaakt. Voorts wordt zij herhaalde malen geperst en onophoudelijk nagezien. Zij blijft 6 á 7 dagen in den zoutbak. doch niet zonder herhaalde malen omgekeerd te worden; alvorens zij ter markt wordt gebracht, besmeert men haar met lijnolie, waardoor de korst glans verkrijgt.

De kaasmarkten in Noord-Holland zijn zeer beroemd. Op de marktdagen bieden de meeste steden inderdaad een belangwekkend gezicht op, zoo om het groot vertier dat er heerscht als wegens de aanzienlijke hoeveelheid kaas, die overal opgestapeld is, als de kanonkogels in een arsenaal. Alkmaar spant boven al de andere steden de kroon. Daar de kaasproductie. uithoofde der veepest, in de laatste jaren veel heeft geleden, kunnen wij ook thans nog den omzet niet tot maatstaf nemen, maar willen liever tot 1860 terugkeeren, om een voorbeeld te stellen van den belangrijken kaashandel die in Noord-Holland wordt gedreven. In genoemd jaar werd verkocht: te Alkmaar 4,363,885 Ned. pond kaas, te Hoorn 2,882,679, te Purmerend 1,771,387, te Medemblik 778,065, te Enkhuizen 739,788 en in geheel Noord-Holland ongeveer 12 millioen Ned. pond kaas, vertegenwoordigende eene waarde van ruim zeven millioen gulden. Wij bieden onzen lezers eene afbeelding aan van de kaasmarkt te Purmerend, alsmede van eene kaasmakerij in de Beemster, beide naar de natuur geteekend en gegraveerd.

God verlaat de Polen niet!

Tot in het jaar 1863 was het fort Kopal het laatste station, dat Rusland in Midden-Azië bezat. Sedert dien tijd is het weêr vele honderden mijlen voortgedrongen; het heeft zich meester gemaakt van het gebergte Alatan, dat het aanzienlijke meer Issyk-Kool insluit, en bespiedt van de hoogte van Mustan de nog overige gewesten, die het van Peking, China's hoofdstad, scheiden. Reeds erkennen de kleine, de middelste en een gedeelte van den grooten stam der Kirghisen de souverciuiteit van den grooten *blanken Tsaar,* en het tijdstip is niet ver meer af, waarop dat voorbeeld zal gevolgd worden door het overige gedeelte van de groote familie, die tweemaal de Europische landstreken onder de hoeven harer paarden deed dreunen.

Inmiddels is er tusschen het Altaï- en het Hemelsche gebergte, tusschen de bronnen van den Jaxartes en van den Amur geen enkele stam, of Rusland heeft er een officiëelen of niet- officiëelen, maar altijd gehoorzaamden agent. Er is geen opperhoofd, het moge zich een afstammeling verklaren van Tschingiskan of niet, of het verkoopt zijne onafhankelijkheid voor een medaille of een vergulden sabel uit St. Petersburg.

De Kirghisen voeren een nomadenleven in de uitgestrekte steppen, die gedeeltelijk naar hen zijn genoemd en zich van de Wolga en de Kaspische Zee tot aan de russisch-chineesche grenzen uitstrekken. Zij spreken de turksche taal en zijn ook voor het uiterlijk belijders van den Koran, ofschoon zij meerendeels aan de heidensche begrippen hunner voorouders getrouw zijn gebleven. Zij zijn van middelbare grootte en sterk gebouwd doch doorgaans even traag als roofzuchtig. De zorgen voor het huishouden worden geheel aan de vrouwen overgelaten; de mannen doen niets liever

dan jagen en rijden, en wanneer het eerste in hunne behoeften kan voorzien, denken zij aan niets anders. Er zijn er echter ook onder hen, die zich, behalve met den landbouw, ook met het vervaardigen van allerlei voorwerpen van metaal bezig houden, die zij met de Russen tegen andere zaken inruilen.

Reeds in het jaar 1730 heeft zich eene horde Kirghisen aan Rusland onderworpen doch later weêr van de overheersching losgemaakt; thans voert Rusland over bijna al de Kirghisen den scepter, en het heeft overal in de steppen vestingen aangelegd, die niet alleenlijk dienen om het volk in bedwang te houden maar ook om de verbinding met Turkestan en Chineesch Tartarijë te verzekeren.

Daar de Kirghisen even lui en vreesachtig als hebzuchtig zijn, kan men licht denken dat zij er weinig toe bijdragen om het lot te verzachten van de arme Polen, die in menigte door de Russen daarheen gevoerd worden, alleen omdat zij Polen zijn. De volgende gebeurtenis bewijst echter dat dit niet met allen het geval is, maar dat zij ook soms gevoelig zijn voor het ondragelijk juk door de Russen op de schouders der Polen gelegd. Onze gravure stelt eenige Kirghisen voor, die in volle vaart met hunne paarden over de eenzame vlakte rennen. Wat zij daarmeê beoogen, zal in den loop van dit verhaal duidelijk worden.

Hoe meer Rusland zich in Azië vooruitdringt, hoe rampzaliger het lot wordt van hen, die het voor gepleegde of vermeende misdaden tot verbanning veroordeelt, want te verder worden de ongelukkigen van hun vaderland verwijderd. Hoe meer de Tsaar de chineesche hoofdstad nadert, hoe grooter de afstand wordt, die den verbannen Polen scheidt van

de plek, waar zijne wieg eens stond,
waar eens zijn graf zou staan.

In de nabijheid van genoemd fort stroomt een rivierke, dat in het Altaï-gebergte ontspringt, en welks bed uit gouahoudend zand bestaat. Op eenigen afstand van den oever stond een zeker getal armoedige hutten, die door de goudwasschers bewoond werden. In een dier hutten - het was op een schoonen zomerdag van reeds gemeld jaar - bevonden zich een vrouw en een jongeling van ongeveer achttien jaren. De laatste lag op, den grond op eenige drooge bladeren; zijne bloedroode gelaatstrekken waren akelig verwrongen en met droppels zweet bedekt; zijne handen die aan zijne zijden lagen, balden zich nu en dan tot vuisten, terwijl een gesmoorde smartkreet zich een weg zocht te banen tusschen zijne op elkander gesloten tanden. Hij was blootshoofds en droeg een ijzeren ring om den hals; een grof wollen hemd en mantel maakten zijne geheele kleeding uit.

De vrouw lag aan zijne ligplaats neêrgeknield; zij had het gelaat met de handen bedekt en weende heete tranen. Zij droeg een *caftan* boven een gekleurden wollen rok; beide kleedingstukken waren door een lederen riem aan elkaêr verbonden.

Op eens ging de deur open, en traden twee mannen binnen; zij waren als de jongeling gekleed doch niet zoo als hij blootsvoets; ook hadden zij wollen mutsen op het hoofd. De een scheen ongeveer vier à vijf en veertig jaar oud te zijn; de ander was eenige jaren jonger.

De jongeling en de vrouw wendden tegelijk het hoofd naar de deur en lieten een droevigen schreeuw hooren, die door een niet minder akeligen beantwoord werd. De twee mannen traden naar het bed, wierpen zich aan de zijde des jongelings neêr en vatten zijne gloeiende handen. Maar de eene, wiens droefheid onstuimiger was dan die des anderen, sloeg zijne armen om des jongelings hals, drukte hem aan zijn hart

en deed een gehuil hooren, dat eenige overeenkomst had met het gebrul van den leeuw, wiens jongen men gedood of gewond heeft. Nu en dan hoorde men hem tusschen zijn kermen de naam Stanislaus uitspreken.

De smarten des jongelings schenen toe te nemen, want nog akeliger verwrong zich zijn gelaat. 'Laat mij los, vader,' smeekte hij, 'want mijn rug schijnt door vuur verteerd te worden;' en onder eenen ijselijken gil legde hij zich op de zijde.

'Mijn kind, mijn Stanislaus!' riep de goudwasscher, 'wat heeft men met u gedaan? O waarom heeft men u gepijnigd in mijne afwezigheid? Waarom heeft men niet op mijnen rug den knoet aan stukken geslagen?'

'Men heeft den knoet niet gebruikt, vader, o zeker geloofde men mij te jong en te sterk om dat marteltuig te bezigen, neen, men heeft.....'

'Ga voort, Stanislaus, vertel mij alles,' snikte de vader, wiens smart wel niet verminderd, maar wiens opgewondenheid een weinig bedaard was.

'Men heeft mij den rug verscheurd met zweepslagen.'

'O God!' riepen beide mannen op hartverscheurenden toon, en de vader vervolgde: 'en dat wijl gij gisteren dien ellendeling.....'

'Gij hebt gezien, vader, hoe men mij voor een paar uren aan de rivier kwam opzoeken, en hoe ik tusschen vier soldaten werd weggevoerd. Deze brachten mij voor den goeverneur op het fort; ik stond voor hem met op den rug gebonden handen en antwoordde op zijne vragen dat ik den opziener, toen deze mij onverdiend sloeg, in mijne gramschap een hond genoemd had. Hij geraakte in groote gramschap en veroordeelde mij, zonder verder naar mij te luisteren, tot veertig zweepslagen. Onmiddellijk werd ik naar buiten gebracht en half ontkleed; een der soldaten naderde mij met een zweep in de hand; ik zag dat in de koord verscheidene knoopen waren. Hij gaf mij tien slagen; daarop kwam een tweede en deed even zoo; insgelijks martelden mij een derde en een vierde. Het bloed liep mij langs den rug, en uitgeput lag ik op den grond. Men wikkelde mij in mijn mantel, bracht mij hierheen en wierp mij zonder een woord te spreken op deze bladeren. Dus, vader, heeft men met uw kind gedaan!'

'O die onmenschen! die tirannen!' bulderde de ongelukkige Lodowiski, zoo heette de man, 'de vloek des hemels moge hen.....'

Zijn medgezel legde hem haastig de hand op den mond en zeide: 'vriend, gij moogt niet vloeken; Christus heeft ons geleerd te zegenen. Onze beulen roepen zelven den vloek over zich af; daarmede behoeven wij ons niet te belasten.'

'O eerwaarde vader, gij kunt de smart niet begrijpen van eenen vader, wiens kind men aldus mishandeld heeft!'

'Gelooft gij dit? ben ik dan niet uw vader in Christus? zucht en steen ik niet bij iederen traan, dien ik u vergieten zie, bij iedere klacht, die ik u hoor uiten. Ik vergeet mijn lijden om alleen aan het uwe te denken. En wordt mijn hart op het zien van uw arm kind niet vaneengereten, het is wijl ik in den wil Gods berust; doe ook zoo, en gij zult verlichting vinden.....'

Dit zeggende, trad hij nog nader tot den jongeling en zeide: 'jeugdige martelaar, houd moed onder het lijden; denk dat gij uw bloed gestort hebt voor uw vaderland; dat er weêr eenige druppelen zijn aangebracht in den beker, dien de rechtvaardigheid Gods eischt voor onze zonden en die onzer vaderen; denk ook dat gij geleden hebt voor uwen misslag, want uw toorn was in de oogen Gods zondig.....'

'Men mocht mij toch niet slaan, vader, zonder dat ik iets misdreven had....'

‘Dat mocht men ook den Godmensch niet doen, en toch Hij werd niet toornig maar leed zonder te klagen... maar laat mij nu uwe wonden eens zien; zijn zij reeds verbonden?’

‘Ja, vader,’ antwoordde de vrouw, in wie wij de moeder van Stanislaus erkennen. ‘ik heb ze dadelijk met water afgewasschen en daarna met linnen verbonden, dat Stavenow, onze vriend, mij gaf.’

De priester beproefde nu het verband af te nemen, wat hem niet zonder moeite gelukte, want het linnen had zich aan het rauwe vleesch vastgehecht. ‘Gij had pluksel moeten maken, moeder,’ zegde hij, ‘geef mij water, dan zal ik de wonden op nieuw wasschen... of liever wacht een wijl; ik bezit een weinig zalf; dien zal ik gaan halen.’

Nu ijlde hij na eene naburige hut en kwam spoedig met een fleschje in de hand aan het bed van den lijder terug. Nadat hij de wonden zorgvuldig gezalfd had, legde hij er pluksel op en voltooide verder het verband, dat den armen jongeling merkelijk verzachting in zijn lijden aanbracht.

Inmiddels was de hut opgevuld met mannen, allen gekleed als de priester en Lodowiski, allen goudwasschers, allen gebannen Polen. Zij verdrongen zich om Stanislaus, troostten hem en gaven tegelijk den afkeer, dien zij hunnen beulen toedroegen, in bittere verwenschingen lucht.

Terwijl de priester ook hen tot geduld en onderwerping, zooals hij dagelijks deed, trachtte aan te sporen, willen wij den lezer in korte woorden zijne geschiedenis en die van de familie Lodowiski mededeelen.

Stephanus Lodowiski woonde, toen de laatste poolsche opstand uitbrak,

op een aanzienlijk dorp in de nabijheid van Warschau en was een welgesteld leérhandelaar en daarbij een zeer godsdienstig man. Hij stond op zeer vriendschappelijken voet met den pastoor, Dubowski. met wien hij reeds op zeer jeugdigen leeftijd kennis had aangeknoopt. De pastoor bezat al de eigenschappen van een ijverigen zielzorger; met de liefde van eenen vader vereenigde hij den welwillenden ernst en de onwrikbare standvastigheid van een bedienaar der Kerk. Dag en nacht was hij werkzaam voor het heil zijner parochianen; hij drukte hun niet alleen op het hart dat zij de deugden zouden beoefenen, waarvan Christus het edelste voorbeeld heeft gegeven, maar onderrichtte hen zonder ophouden in de stukken des geloof, opdat zij pal zouden staan, wanneer verleiding naakte. Hierdoor haalde hij zich den haat der Russen op den hals, die niets meer vreezen dan katholieke priesters. Dien haat werd door zekere gebeurtenis onverzoenlijk gemaakt. Er verscheen in het dorp eene pope (een russisch priester), hij vestigde zich in een onbewoond huis en begon daarin het volk te verzamelen. Hij hield predikatiën, die overvloeiden van schimpredenen op den katholieken godsdienst en zijne bedienaren. Nauwelijks had dit de pastoor vernomen, of hij riep zijne parochianen in de kerk bijeen en verbood hen op vriendelijke en tegelijk ernstige wijze de predikatiën van den pope verder te bezoeken. Nu bleek het welken grooten eerbied men den pastoor Dubowski toedroeg, want niemand verscheen meer in het huis van den pope, en deze zag zich genoodzaakt onverrichter zaken het dorp te verlaten. De regeering van Warschau, wie zulks ter oore kwam, werd woedend, maar daar de pastoor zorg droeg de bestaande wetten in alles op het nauwkeurigst te eerbiedigen, moest zij zich voorloopig bepalen met hem op verschillende wijze te kwellen en het leven onaangenaam te maken. Spoedig echter bood zich voor haar eene gewenschte gelegenheid tot wraak aan.

De opstand, aangevangen om Polen van het wederrechtelijk juk van den russischen despoot te verlossen, vond ook in het dorp van den pastoor Dubowski luide toejuiching, aanmoediging en ondersteuning. Het was voor den pastoor moeielijk zijne parochianen de eischen der vaderlandsliefde en van den godsdienst met die van de gehoorzaamheid jegens de overheid te doen vereenigen, en toch hij kweet zich zoodanig van zijn plicht, dat zelf zijne bespieders niet de minste aanmerking konden maken. Op zekeren dag wandelde hij bij het dorp en zag een zijner parochianen door twee Russen achtervolgd. Hij sprong onmiddellijk toe om den ongelukkigen tegen zijne vijanden te verdedigen. Zoodra de Russen zagen dat het hem ernst was, kozen zij het hazenpad, maar reeds den volgenden dag werd te Warschau een bevel van gevangeneming tegen den pastoor geteekend. Toevallig was Lodowiski in de stad en vernam welk lot zijnen vriend dreigde. Aanstonds spoedde hij zich huiswaarts en wist. door tranen en gebeden, den pastoor te overreden, in zijne woning voorloopig eene schuilplaats te zoeken. Maar dit stortte allen in het verderf; het verblijf des pastoors werd ontdekt, en hij met de familie Lodowiski naar Warschau gevoerd; een kort proces beroofde hen levenslang van hunne vrijheid en zond hen naar de uiterste grenzen van het russische gebied in het Altaï-gebergte.

(Wordt vervolgd.)

O, die wijsneus!

door Dr. J. Renier Snieders.

Vervolg en slot.

‘Ik zie liever zwarte paarden met witte pooten en witten voorkop......’

‘Zooals de oude Bles? Foei, dat is afzichtelijk!

‘Nu, om het even; het oude dier blijft mij altijd aan 't hart liggen; arme Bles, die zoo onbarmhartig wordt verstooten, en dat enkel uit eigenzinnigheid.’

‘Kom, schrei nu maar niet; indien gij eenmaal met mijn harddraver hadt meêgereden, spraakt ge zoo niet.’

‘Nu de oude Bles weg is, heb ik stellig besloten, nooit meer te rijden.’

‘Mevrouw heeft gelijk,’ dacht Jeurie, die in den stal het paard aftuigde en het daarna met een stroowisch droog wreef, ‘indien er niemand schade bij had, mocht ik lijden dat de oude Bles terug kwam, en die zwarte duivel met zijn leelijken, vierkant afgesneden staart morgen dood voor de krib lag.’

Des anderendaags in den morgen stond Jeurie met den elleboog op de krib leunend, het nieuwe paard met oplettendheid te bekijken. Tienmaal achtervolgens ging hij er rondom heen. keek het in den mond, staarde het vlak in de oogen, tastte het met de hand, dan op de ribben, dan op den ruggraat, en ging dan weêr met den elleboog op de krib leunend. staan kijken naar het nieuw paard, waarmeé hij volstrekt geen kennis kon krijgen.

Dat het een zacht dier was, hieraan twijfelde Jeurie niet; dat het een goede eter was, hieraan twijfelde hij nog minder; dat het een sterk gebouwd paard mocht heeten, viel in het geheel niet te betwijfelen; maar....

Zoo dacht Jeurie, en ging dan weêr een oogenblik voor het paard staan en keek hem vlak in de oogen.

‘En zou dat zoo een verbazende looper kunnen wezen?’ sprak Jeurie, ‘ja, dat paard schijnt stevige pooten te hebben; maar....’

Hij stond al wederom, met den elleboog op de krib leunend, het paard te bekijken, schudde nu eens met het hoofd, knikte dan weêr, glimlachte eens even en wreef zich met de hand over het voorhoofd; in een woord, het was gemakkelijk te zien dat hij aan iets denken moest, waar hij niet gemakkelijk kon uitraken.

‘Nu, in Gods naam,’ zuchtte Jeurie: ‘indien het dan toch zoo en niet anders is, ga ik het paard eens ter dege afpoetsen; wat is het beest toch beslijkt!’

Gedurende eenige minuten ging hij in alle richtingen met zijn roskam over de huid, die hij daarna met een stroowisch afwreef en met den borstel glad legde. Daarna kamde hij manen en staart uit en ging toen een emmer water halen, om de beslijkte pooten van Moor schoon te wasschen.

Nauwelijks had hij een paar keeren met de natte spons op en neêr gestreken. of er liep een vuil zwartachtig water naar beneden. Jeurie bleef wasschen, en weldra vertoonde zich onder zijne spons een spierwitte paardenpoot.

‘Wat is dat nu?’ vroeg Jeurie, een paar treden achteruitgaande, en den van kleur veranderden poot met aandacht beschouwend; ‘wasdatnu slechts slijk, dat aan het haar kleefde?’

Hij bleef een oogenblik staan denken. hernam zijne nat gemaakte spons en begon den anderen poot af te wasschen. Weldra verkreeg hij hetzelfde uitwerksel; in minder dan vijf minuten tijds was ook de tweede poot helder wit geworden.

‘Hemel en Aarde,’ riep Jeurie, ‘wat mag dat toch beduiden? Indien ik durfde, zou ik haast zeggen, dat..... maar neen, zulke veronderstelling is al te dwaas..... zouden de twee achterpooten ook al geverwd zijn?’

Hij waschte en herwaschte met zijne spons de beide achterpooten, die weldra, van koolzwart, sneeuwwit werden.

‘Genadige Hemel, sta mij bij!’ riep Jeurie opspringend, ‘ja, zou het ook waar zijn?’

Hij was bleek van ontsteltenis geworden, en met bevende hand en koortsachtig ongeduld begon hij den voorkop van het dier af te wasschen; ook daar kwam van onder de donkere verflaag een witte, lange streep te voorschijn.

'Zijt gij de duivel niet?' vroeg Jeurie, het paard met verbaasde oogen aanstarend; 'of zijt gij het, mijn oude Bles?'

Het paard begon te hinniken.

'Ja, dat is de stem van den ouden ruin.' riep Jeurie, 'Bles, mijn goede Bles! wat mag er toch met u gebeurd zijn?'

Jeurie sprong den stal uit en vloog over het voorhof naar de eetkamer van den vrederechter. Hij lachte en schreide en riep zoo hard en zoo zonderling over 'mijnheer' dat de meid, die hem zag voorbij snellen, hem vroeg, of er een ongeluk gebeurd was.

'Een ongeluk, neen, maar misschien wel een wonder!' heeg Jeurie in het voorbij loopen.

'Wat is er gaande?' vroeg de vrederechter, die de deur der eetkamer opende.

'Indien mijnheer eens terstond in den paardenstal wilde komen.' sprak de knecht, wiens afgebroken woorden, met moeite uit de keel kwamen.

'Is er een ongeluk met Moor?' vroeg de vrederechter verschrikkend;

'Neen, mijnheer, maar Moor is niet meer op stal; in zijne plaats staat daar onze oude Bles of wel de duivel.... Ja, de duivel kan het ook wezen.'

'Laat ons gaan zien,' zei de vrederechter, die bij zich zelven vroeg, of het zijn knecht, die eenige dagen onpasselijk was geweest, ook in het hoofd scheelde.

'Ik heb daar de pooten en den voorkop van het paard gewasschen, en denk eens, mijnheer, het beest heeft witte pooten en eene breede witte streep van den neus tot aan de beide ooren; juist zooals de oude Bles was geteekend.'

'Kom waar wil dat heen?' lachte de vrederechter.

'Daarbij heb ik het paard hooren hinniken, en waarachtig, dat was de stem van den ouden Bles, en anders van den duivel!'

De vrederechter trad den stal binnen.

Ja, daar stond zijn oud paard met zijn witten voorkop en vier witte pooten voor hem; ja, het was stellig de oude Bles, wien men zijn langen staart volgens de mode afgesnedon en pooten en kop behendig had geverwd.

Tienmaal ging de vrederechter verbaasd rondom zijn paard, bekeek het rechts en links, van boven tot onder, en legde den vinger boven de oogholten, waar voorheen een diepe kuil, zooals bij alle oude paarden bestond, en nu alles glad en effen was, zooals dit bij jonge dieren het geval is.

Tienmaal keek hij in den mond en zag nu duidelijk wat hij gisteren volstrekt niet had opgemerkt, namelijk, dat men eene inbranding met een gloeienden bout had gedaan op de tanden, na dezelve te hebben afgezaagd.

'Wat staat gij daar zoo te lachen?' vroeg de vrederechter, terwijl hij een toornigen blik wierp naar zijne vrouw.

'Waarom zou ik niet lachen? Ik heb heel den nacht geweend om den ouden Bles.'

'Dat is een schandelijk bedrog,' mompelde de vrederechter.

'Dat is wel verdiend,' lachte mevrouw, terwijl zij heen ging, om het aangestoken vuur niet al te hard te doen branden, 'dat is de straf voor uwe eigenzinnigheid..... wat er van zij, ik ben blijde dat de arme Bles weêr te huis is.'

'O, dat betaalt mij die verwenschte *maquignon,* bromde de vrederechter, met de hand dreigend; 'zijn naam en woonplaats zijn mij bekend.... In het wetboek staat een artikel, dat op het feit toepasselijk is.... o, dat zal hij duur betalen!'

‘Ja, loop maar achter een *maquignon,* die u stellig een verkeerden naam opgaf, en daarenboven uwe duiten op dit oogenblik misschien reeds heeft verteerd.’

Zoo dacht Jeurie, die wel van blijdschap zoude geweend hebben, omdat de oude Bles weêr op stal stond, maar ook gaarne, indien hij gedurfd had, in een hartelijk lachen ware geschoten, om den heerlijken trek van den paardenschachelaar.

‘Ja, dien schelm krijg ik wel in handen,’ morde de vrederechter, terwijl hij heenging en den knecht op doodstraf verbood, een woord van het gebeurde op de jaarmarkt te reppen.

Doch, wat komt er niet uit in de wereld?

O, die wijsneus!

Turnhout, September 1868.

De totale Zonsverduistering van 18 Augustus laatsleden.

Het is bekend dat door eenige gouvernementen aan eene wetenschappelijke kommissie eene som van zoo wat 400,000 fr. beschikbaar is gesteld, om in Azië de zonsverduistering te gaan waarnemen. De onderstaande afbeeldingen geven eene voorstelling van de onschatbare resultaten, die daardoor voor de wetenschap en de menschheid zijn verkregen.

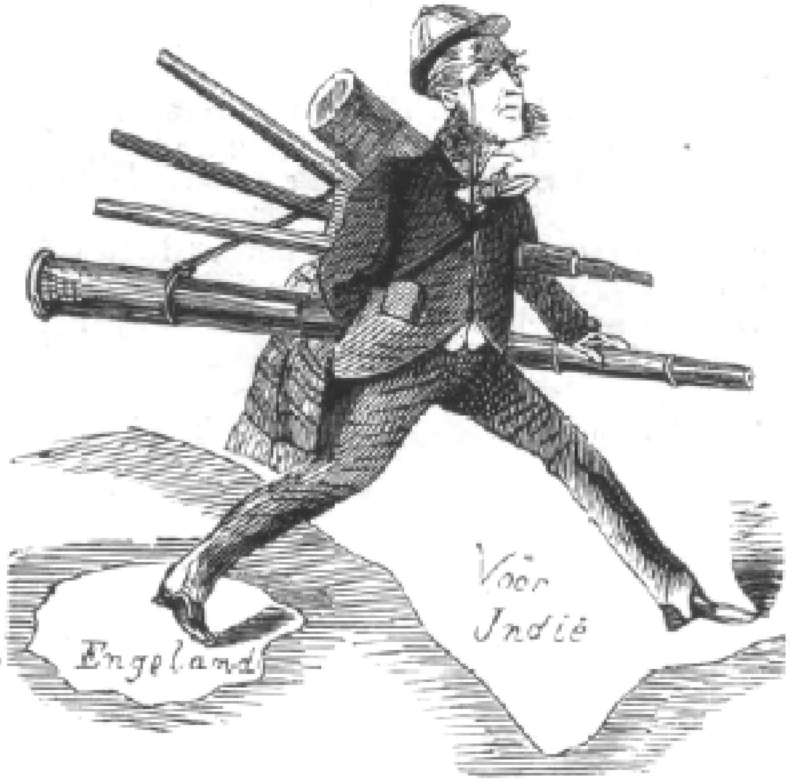

De beroemde engelsche astronoom, Mr. Yes, begeeft zich, voorzien van zijn reuzen-teleskoop en de noodige fotografische toestellen, naar Indië, om te zien welke gedaante de zon heeft, wanneor zij niet te zien is.

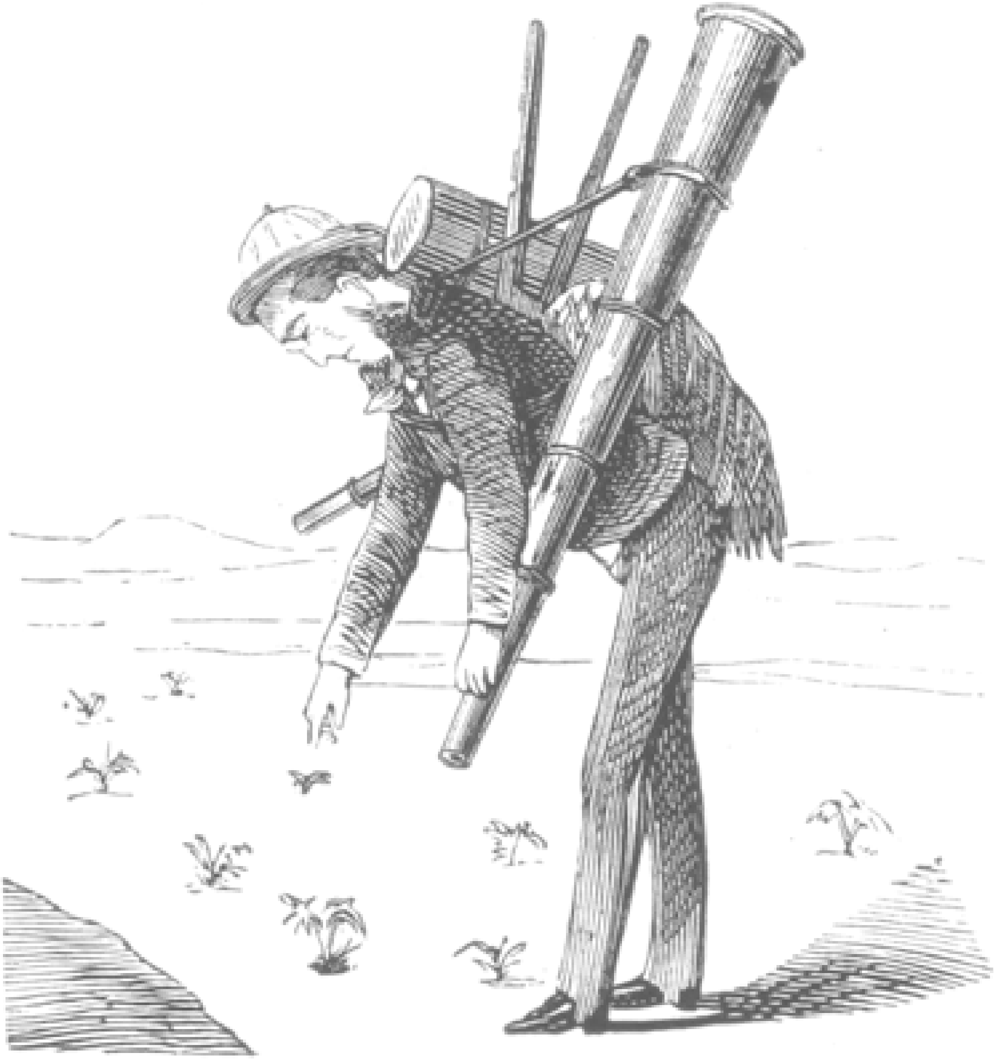

Na lang zoeken vindt Mr. Yes de plaats, die, naar hij tehuis met groote wiskunstige scherpzinnigheid had uitgerekend, als het gewichtigst punt der aarde voor de waarneming der totale zonsverduistering moest worden aanzien.

Tot zijne ontsteltenis ontmoet hij op dit gewichtige punt, blijkbaar ten gevolge van eene gelijke scherpzinnige berekening, zijne fransche en amerikaansche kollega's monsieur Bouillon en Mr. Yankee
Wederzijdsche begroeting der sterrekijkers.

De heeren nemen het besluit om op kameraadschappelijke wijze de hun opgedragen taak onderling te verdeelen. Deze eensgezindheid loopt echter gevaar van verstoord te worden door de kwestie of ten 5 ure 20 minuten en 3 seconde, of wel eerst met 3½ seconde de zonsverduistering geheel totaal zal zijn.

De kwestie kan niet beslist worden, doordien een inboorling, die uit instinct begrip heeft van de hooge zending der wetenschappelijke kommissie, uit al zijne magt roept: 'Heeren sterrekijkers de zonsverduistering is reeds begonnen!'

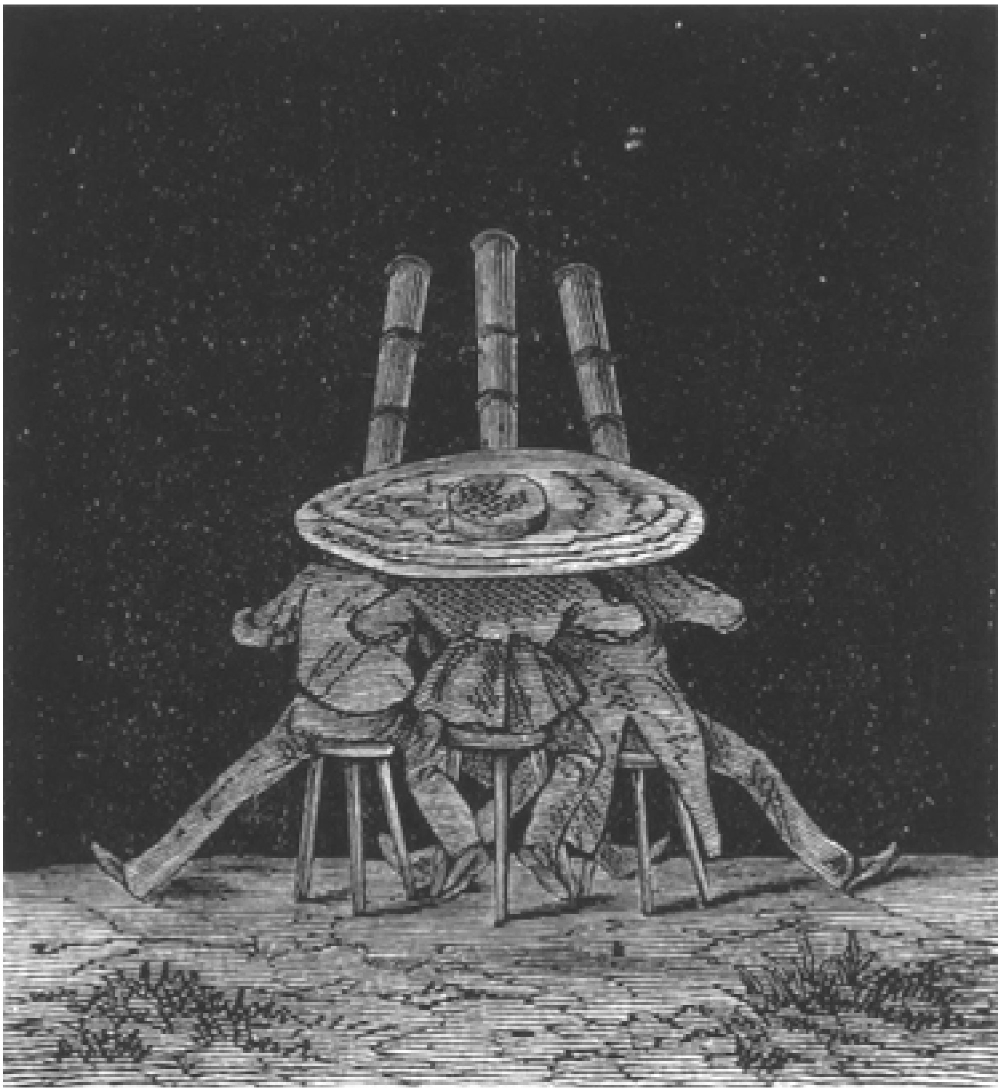

De heeren astronomen laten in het belang der wetenschap en der menpchheid hunne persoonlijke denkwijze varen en zetten zich in de innigste verstandhouding neêr om hunne waarnemingen te doen.

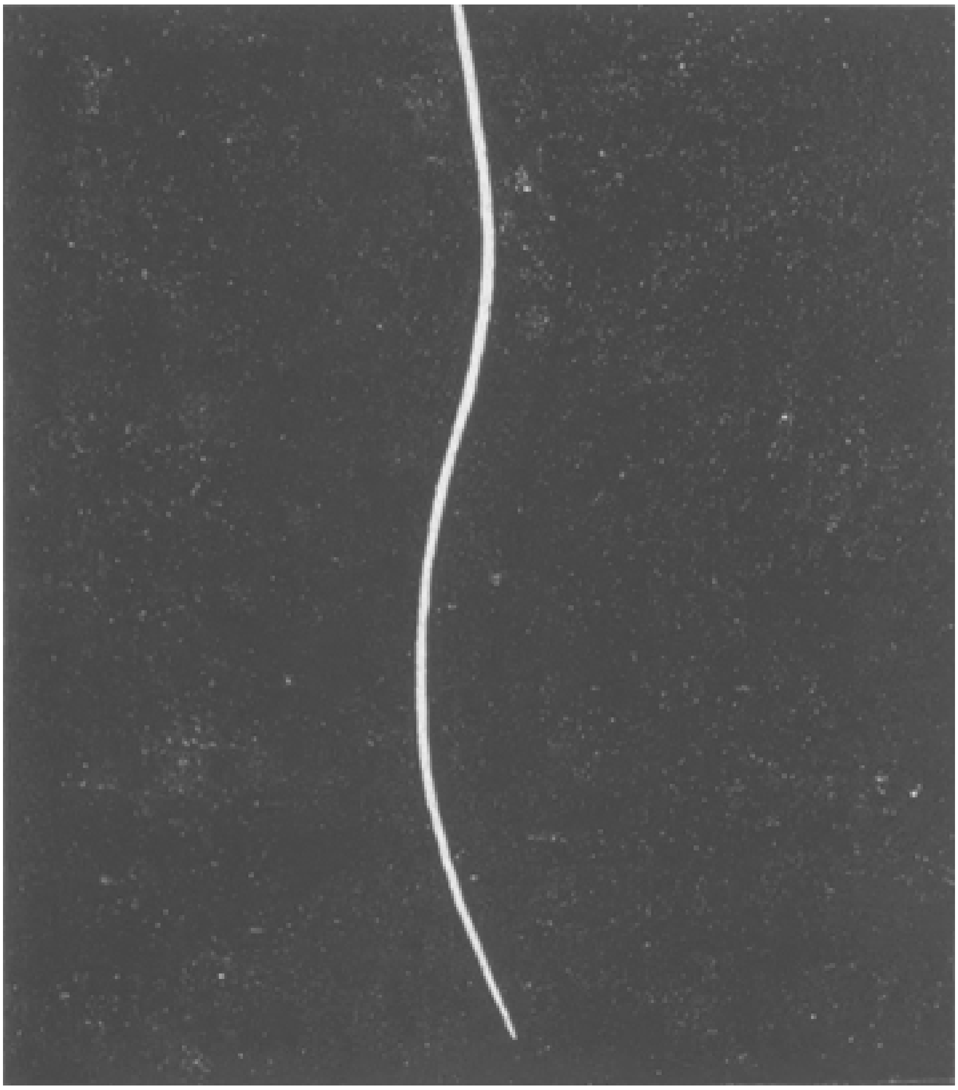

Fotografische afbeelding der zonsverduistering door monsieur Bouillon. De buitengewone etreep wordt door hem verklaard te zijn een keten van sneeuwbergen op de maan.

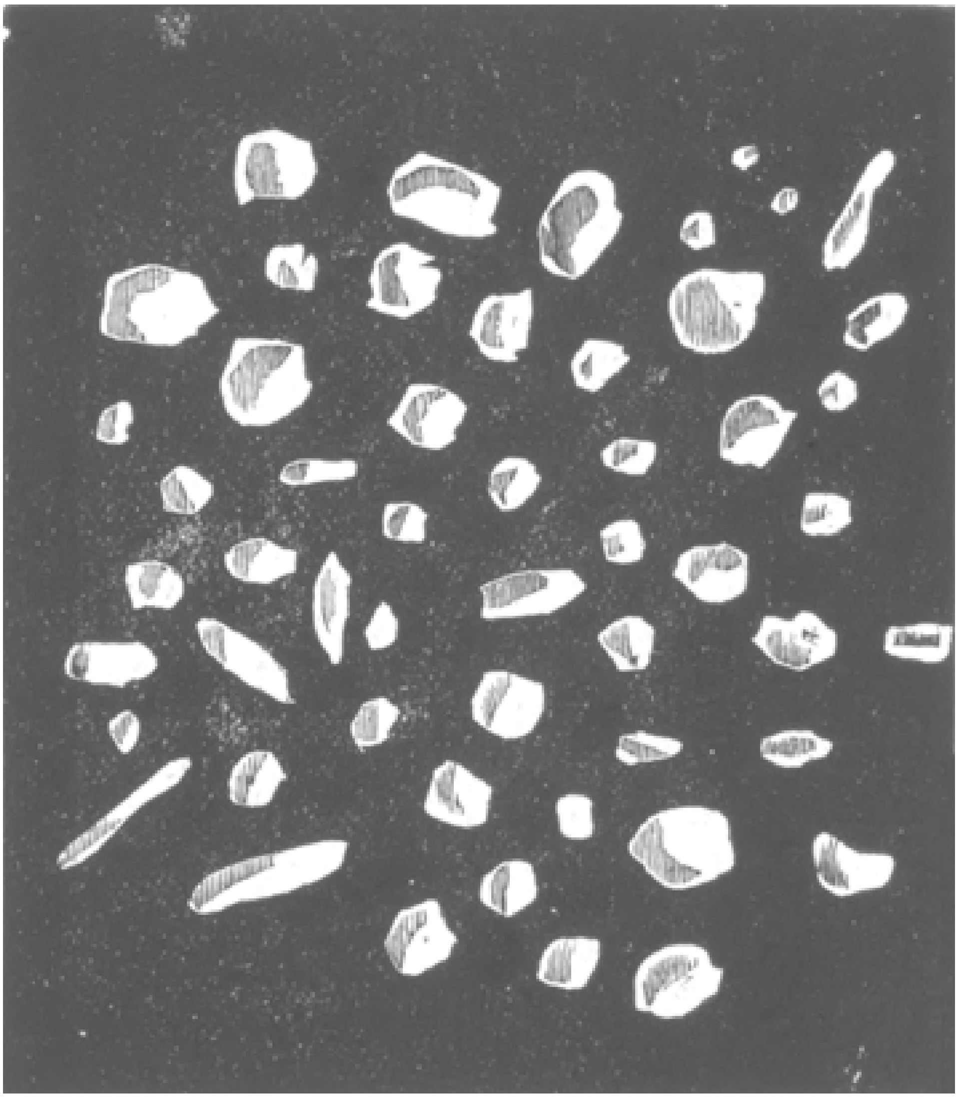

Fotografische afbeelding der zonsverduistering van Mr. Yankee. De maanschijf bevat hoogstbelangrijke transparante blazen, niet ongelijk aan zeepblazen, die door Mr. Yankee voorloopig 'maanblazen' genoemd worden Men behoudt zich voor een nader onderzoek daaromtrent in te stellen.

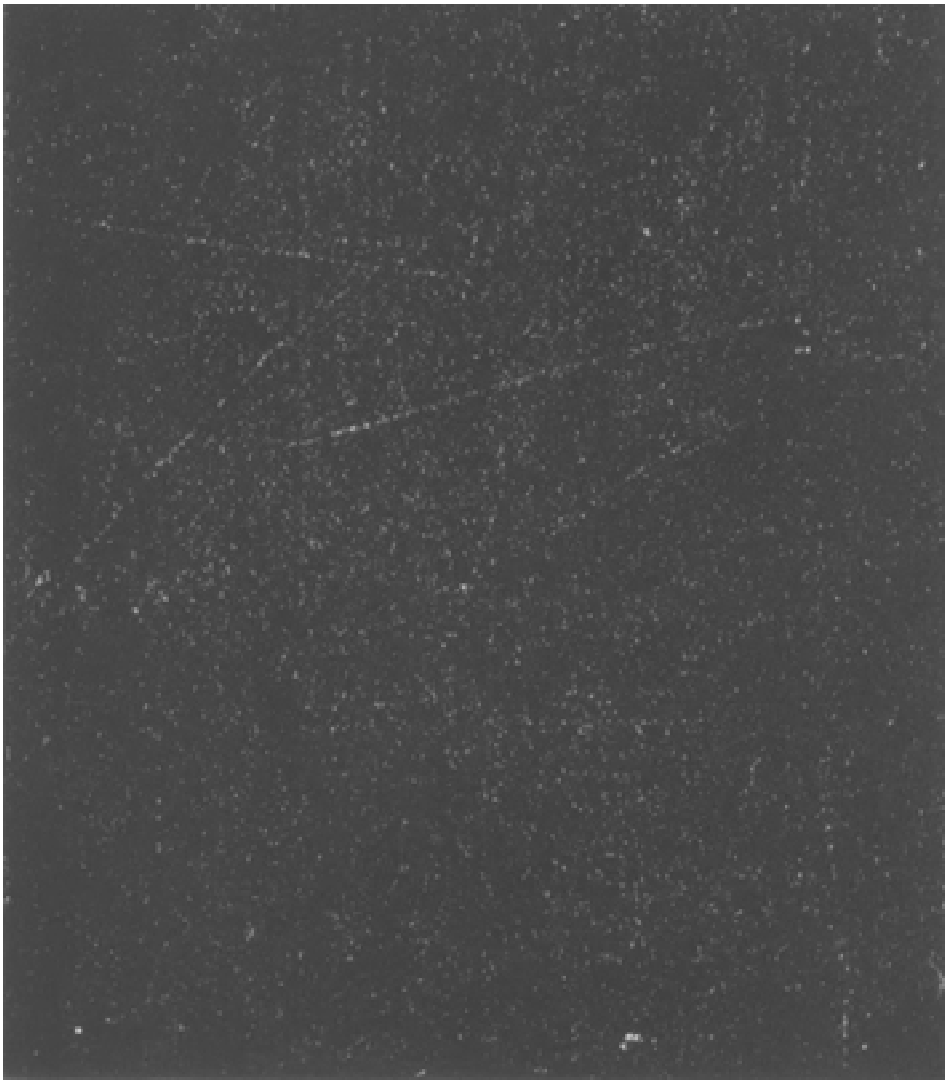

De meest gelijkende fotografische afbeelding der zonsverduistering, volgens de waarneming van Mr. Yes. De gelukkige astronoom is voornemens deze treffend gelijkende afbeelding als eene onschatbare aanwinst voor de wetenschap aan 't britsch Museum ten geschenke te geven. De nadruk is verboden.

Naschrift. Nadat deze bijzonderheden bekend geworden waren, zijn de volgende telegrammen rechtstreeks uit China ontvangen. Eerste telegram: De wonderbare witte streep op de fotografie van monsieur Bouillon is opgehelderd. Er was bij toeval een wit haar uit den baard van den geleerden Franschman in het optische glas geraakt, dat diensvolgens ook gefotografeerd werd. Tweede telegram: Het is gebleken dat de zoogenaamde 'maanblazen' niets anders geweest zijn dan zweetdroppels op den rug van den inboorling, die, om de zonsverduistering goed te kunnen waarnemen, vlak voor het Fotografische toestel van Mr. Yankee was gaan staan. De wetenschap en de menschheid zullen zich dus, voor de som van ruim 400,000 fr. Moeten vergenoege met de overigens zeer juiste afbeelding van Mr. Yes.

[Nummer 8]

Poolsche ballingen op weg naar Siberië.

God verlaat de Polen niet!
(Vervolg en slot.)

Wie denkt niet met weemoed en medelijden aan de ongelukkige Polen, die onder de zweepslagen der Russen naar de onherbergzame oorden worden gevoerd, waar zij gemeenlijk een langzamen dood sterven. Er leven in vele oorden van Europa vrij en ongedeerd deugnieten die in het openbaar tegen het leven van vorsten zamenzweren; men bouwt als het ware paleizen voor hen, die de burgerlijke wetten hebben geschonden: men put zich uit om hun lot zooveel mogelijk te verzachten, en de arme Pool, wiens eenig misdrijf vaak bestaat in het huisvesting verleenen aan, een vervolgd priester of in de gehechtheid aan het geloof zijner vaderen wordt uit zijne woning en naar Siberië gesleept. Hoeveel familiën zijn er niet ongelukkig geworden door het wederrechtelijk wegvoeren van een hoofd des huisgezins, die de zijnen in kommer en ellende moest achterlaten; hoeveel tranen zijn er niet gestort op den langen weg naar de onvruchtbare streken, waar geen vriendenhand hun leed verzacht, waar het zelfs niet vergund is luid te klagen.

Ook de arme Lodowiski, zijn vrouw en zoon, alsmede de priester en nog eenige ongelukkigen moesten dien lijdensweg betreden. Zij werden te midden van een eskorte Kozakken weggevoerd; zij moesten dagen lang afmattende voetreizen maken, zonder dat het hun vergund was elkander een woord van troost of bemoediging toe te voegen. Het was te vergeefs dat de arme vrouw hare bloedende voeten liet zien, het was te vergeefs dat haar zoon smeekend de handen naar de Kozakken opstak om voor zijne moeder eenige rust en lafenis te verzoeken, zij werden met zweepslagen beantwoord. De handlangers van den beul kenden evenmin deernis als de beul zelf. De priester deed alles wat in zijn vermogen was om zijn ongelukkigen vriend, die zijne gramschap niet kon bedwingen, in stilte tot bezadigdheid aan te manen, dewijl harde woorden den toestand slechts konden verergeren. Zoo werden de ongelukkigen naar hun verbanningsoord voortgesleept, dat zij meer dood dan levend bereikten.

Wij hebben gezien dat hun daar nieuwe ongelukken te wachten stonden. en verzoeken thans den lezer met ons den draad van het verhaal weder op te vatten.

Het verband, dat de pastoor gelegd had, deed op den jongeling eene weldadige werking; wel gevoelde hij nog groote pijnen, maar het steken, het branden zijner wonden was grootendeels verdwenen. Hij poogde zich op te richten en sprak met allen, die zijn bed omringden, over Polen, over Rusland, over zijne beulen. Op eens trad een reusachtig jongeling binnen, die alleen door zijne groote spierkracht en buitengewone lichaamsbouw van zijne lotgenooten onderscheiden was. Hij scheen zich weinig om Stanislaus te bekommeren maar wisselde met al de aanwezigen geheimzinnige gebaren, die op aller gelaat onbeschrijfelijke vreugde teekenden. Daarop trad hij tot Stanislaus en fluisterde hem eenige woorden in het oor. Plotseling verdween het pijnlijke uit diens gelaatstrekken, en het hoogrood zijner wangen was niet meer de uitdrukking van ziels- en lichaamssmarten. Hij sprong van zijn leger op onder den uitroep: ‘nu voel ik de slagen der zweep niet meer; leve...’

Tien handen legden zich bliksemsnel op zijnen mond. ‘Gij zoudt onze zaak bederven en ons allen ongelukkig maken,’ riep men van alle kanten, ‘luister...’

Men hoorde buiten de hut twee mannen met elkander spreken. ‘Zouden wij ze niet naar hunne hutten terugjagen? Ze broeden in dat nest maar verraad en opstand....’

‘Geeu nood, de zweep zal hun het verraad wel doen vergeten... Ze mogen den bebloeden rug van Stanislaus zien; wellicht leeren zij dan dat zij hunnen meesters eerbied schuldig zijn.’

Alle vuisten, die in de hut waren, alleen die van den pastoor uitgezonderd, verhieven zich naar de zijde, van waar het geluid der honende stemmen kwam; maar zakten, zonder wraak te nemen. neêr, want de beul mocht hier straffeloos beleedigen. Toch wist de pastoor zich te bedwingen; de uitdrukking, die zijn gelaat aannam, toonde dat ook zijne vaderlandsliefde geweld was aangedaan.

Na eenige oogenblikken had hij echter zijne vorige kalmte hernomen: hij wendde zich tot den laatst binnengekomene, die George Romanow heette, en vroeg hem: ‘met welke goede tijding heeft de Hemel u tot ons gezonden?’

Romanow overzag het gezelschap, wierp zijn blik door alle hoeken van het vertrek, terwijl hij mompelde: ‘de muren hebben soms ooren.’ plaatste daarop een paar mannen als schildwacht aan de deur en sprak toen fluisterend tot hen, die hem met kloppend hart omringden: ‘het uur onzer bevrijding zal, zoo God ons bijstaat, heden nacht slaan!’

De pastoor zag hem met groote oogen aan, en George vervolgde, nu den priester aansprekende: ‘mijnheer de pastoor, sedert lang hebben wij naar een middel uitgezien om een einde aan onze slavernij te maken. Ik heb mij achtereenvolgens tot al onze makkers gewend, en deze hebben mijn voorstel met levendige blijdschap aangenomen. Lodowiski en zijn zoon hebben wij er niet van willen spreken, vóór dat het laatste oogenblik onzer gevangenisschap zou aangebroken zijn; wij kenden de oploopendheid van Stanislaus en vreesden dat hij in een oogenblik van toorn en onvoorzichtigheid iets van ons plan aan het licht zou brengen.’

‘Wat wilt gij dan aanvangen?’ vroeg de pastoor meer en meer verwonderd.

‘Wij willen, door het Altaï-gebergte heen. de Steppen der Mongolen trachten te bereiken. Wij kennen den weg niet en kunnen ook niet over paarden beschikken, maar daarom hebben wij gemeene zaak gemaakt met de Kirghisen, die belast zijn met de paarden van het garnizoen, welke, zoo als gij weet, in gindsche weiden grazen. Wij zijn tot onze groote vreugde geslaagd; ook de Khirgisische gevangenen verlangen uit hun droevig lot te geraken en kennen volkomen den weg naar hunnen stam, die ten westen woont van dien der Mongolen. Zij hebben reeds lang naar eene gelegenheid gezocht, opdat wij met de paarden zouden kunnen ontvluohten; heden nacht is naar hun gevoelen waarschijnlijk het tijdstip onzer verlossing aangebroken.’

Een traan glinsterde in het vriendelijke oog des pastoors. ‘Is het niet mogelijk,’ vroeg hij, ‘dat gij u nog droeviger lot, wellicht den dood. bereidt? Indien het u gelukt de aandacht te ontgaan van het garnizoen van het fort, hoe weet gij dat gij de ontelbare wachtposten ontkomen zult, die door het gebergte verspreid zijn?’

‘Als wij door het fort niet verontrust worden, is onze redding verzekerd; bedenk toch, mijnheer de pastoor, dat wij een leger tellen van ruim veertig man, dat, goed gewapend, den strijd op leven en dood tegen iederen vijand aanneemt om zijn vrijheid te veroveren.’

‘Gij zijt gewapend?’

‘Ja, wij hebben het brood uit onzen mond gespaard om geweren en revolvers te koopen van de chineesche kooplieden, die nu en dan op het fort verschijnen.....’

De pastoor kon geene bedenkingen meer vinden; tegen een zucht naar vrijheid, die zich op zoodanige wijze openbaarde, wist hij zich niet meer te verzetten.

‘En de weinige vrouwen, die wij in ons midden hebben?’ vroeg hij nog.

‘O pastoor, die deelen in voor- en tegenspoed. Zoudt gij denken, dat wij die achterlieten? geen poolsche hond of kat blijft op deze rampzalige plaats; van ons zal bij de Russen niets achterblijven dan de herinnering aan onze vrijheidszucht. Vooreerst moeten de vrouwen zich met een paard behelpen, ook gij, mijnheer pastoor, zult dat moeten doen. maar zoodra wij in de Steppen gekomen zijn, zullen zij den tocht in gemakkelijke wagens voortzetten.’

De pastoor wierp door het venster een blik ten hemel, weende overvloedige tranen en sprak na een lang stilzwijgen: ‘mijne kinderen, de goede God zij met u op uwen tocht; ik zal u niet vergezellen; ik blijf hier in het land der ballingschap om mijne landgenooten, die uwe plaatsen zullen innemen, te ondersteunen en te vertroosten.’

‘Neen, mijnheer de pastoor, gij zult ons vergezellen; dan zijn wij te zekerder van den bijstand des Hemels; wij zullen u verdedigen met onzen laatsten druppel bloeds.’

‘Gij twijfelt toch niet aan mijn moed? in het midden van kinderen van Polen vrees ik dood noch doodsgevaar, en de bijstand des Hemels gewordt u door mijn zegen. In mijn dorp mag ik niet terugkeeren, en buiten mijn dorp is het mij hier zoo goed als elders. En waar zal ik de gelegenheid vinden ongelukkige landgenooten te vertroosten?’

Doch de Polen konden zich niet aan het denkbeeld gewennen van zonder hun beminden herder te vertrekken en smeekten hem herhaalde malen op zijn besluit terug te komen; het was echter te vergeefs; niets kon hem van voornemen doen veranderen. Ten laatste zeide hij: ‘mijne kinderen, gij gaat, ik blijf hier om voor u te bidden, terwijl gij den moeielijken tocht aflegt, om te bidden voor ons ongelukkig vaderland, om onze broeders te vertroosten, die in dit oord der ballingschap zullen aanlanden. Gij inmiddels vergeet mij niet, bidt ook gij voor mij en grift vooral deze mijne laatste woorden met onuitwischbare letteren in uw hart: bemint steeds uwen God, uwen godsdienst, uw vaderland. En nu, knielt neder!’

Zwijgend wierpen de Polen zich op den harden grond en stortten heete tranen; zij zaten nog onbewegelijk, nadat de pastoor de zegenende woorden reeds had uitgesproken.

George Romanow stond eindelijk op en zegde tot Stanislaus: ‘leg u weder spoedig neder en verlaat uw bed niet, vóór dat wij in het middernachtsuur u komen roepen; het mocht de achterdocht der Russen wekken, als zij u zoo spoedig genezen zagen; trouwens gij zijt nog niet genezen; de vreugd doet u alleen uwe smarten vergeten. En dit zij nu allen een teeken, dat ons vertrek bepaald is; heden avond eer wij onze hutten binnengaan, zal ik met eenige mannen luide het *Ave Maria* aanheffen.’

Stanislaus legde zich weder neder, en de mannen verlieten achtereenvolgens de hut; zij keerden naar hunne woningen, gebruikten het sobere middagmaal en begaven zich toen weder naar de rivier.

Helaas! wie zou in dien krachtvollen man, in ruw wollen gewaad en met den ring, het teeken der slavernij, om den hals; den man, die naar de rivier treedt met een mand op den schouder, aan de rivier gegekomen den mand neêrzet en met goudzand vult; den man, die daar slavenarbeid verricht zonder morren, zonder klagen, zelfs zonder zuchten; den man. die slechts nu en dan een kort, gebed spreekt met naar den hemel gerichte oogen - wie zou in dien man een priester der Kerk herkennen?

Maar zoo doet het russische cesarisme met de Polen en hunne priesters, zoo doet het met het Katholicisme en zijne bedienaren!

Dien middag sprak de pastoor zoo dikwijls hij kon met zijne kinderen, die hem gingen verlaten, en toen de avond viel, en zij huiswaarts keerden. hadden zij allen, niet één uitgezonderd, zijn heiligen zegen ontvangen.

Kort na het terugkeeren der goudwasschers verzamelden zich eenige voor de hut van George Romanow, en op eens klonk op luiden toon het lied, uit volle borst gezongen: *Ave Maria.*

Dat lied mochten de Russen hooren, want ook zij vereeren de H. Moedermaagd. Wellicht bewerkt dat nog eenmaal hunne bekeering.

Ave Maria! klonk het nogmaals, en de toon stierf weg tegen de wallen van het fort Kopal.

Ave Maria! klonk het ten derde male, en de echo's van het Altai gebergte deden dien jubelzang, den zang, dien Engelen gaarne zingen, honderdmaal weergalmen. Nu ruischte het in zoete harmonie voort: *gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu.*

Het was nacht. Donkere wolken pakten zich aan het luchtruim te samen; overigens heerschte de grootste stilte, daar de wind zijne kracht tot later bewaarde. Slechts nu en dan werd zij afgebroken door gejuich en gezang, dat uit het fort opsteeg, waar men een feest ter eere van den keizer vierde. Zwarte gedaanten, of 't schimmen waren, slopen uit de lage hutten, hieven de gebalde vuist naar 't fort, en richtten zich daarop naar een punt der rivier, waar men er door baden

kon. Aan de overzijde stond een aantal mannen, de Kirghisen namelijk, den Polen te wachten. Toen men na onderzoek bevond, dat allen aanwezig waren en voorzien van geladen geweren en revolvers, begaf men zich naar de weiden; hier nam ieder het eerste paard, dat hij vond; de vrouwen plaatsten zich in het midden, de Kirghisen voorop, en voort ging de tocht naar het oord der vrijheid.

Tegen vier ure in den morgen verliet eene wacht het fort; zij kwam in de hutten en vond die ledig; alleen den pastoor zag men op den harden grond geknield en in gebed verzonken. Men voerde hem naar het fort, waar nu onbeschrijfelijke verwarring heerschte. Soldaten en oversten, nog half beschonken, meenden dat zij droomden. Het allereerst dacht men aan de 68 millioen roebels, die in gouden en zilveren staven op het fort bewaard werden. Of de vluchtelingen die ook medegevoerd hadden? Oogenblikkelijk ijlden renboden heen in de richting der windstreken, en de bevelen kruisten elkander tusschen Barnaoul, Omsk en Tobolsk, en de telegraaf bracht de tijding naar St. Petersburg, en troepen en kanonnen sloegen den weg in naar het Altaï-gebergte.

Met op den rug gebonden handen werd de pastoor voor den goeverneur gebracht; deze vroeg hem op barschen toon: 'waar zijn de Polen gebleven?'

'Zij zijn gevlucht, Excellentie.'

'In welke richting?'

'Daarvan is mij niets bekend; trouwens al hadden zij het mij gezegd, zou ik er toch niets van begrepen hebben.'

'Waarom zijt gij achtergebleven?'

'Om mijne broeders te troosten, die de gevluchten vervangen zullen.'

'Gij moet een andere reden hebben, spreek!'

'Ik heb de waarheid gezegd.'

De gouverneur stampvoette en vroeg, schuimend van woede: 'sinds wanneer waart gij met hun afschuwelijk plan bekend?'

'Eerst gisteren middag werd het mij medegedeeld.'

'En waarom mij daarvan niet onderricht?'

'Ik was niet tot hun opzichter of gebieder aangesteld.....'

'Hoe, gij durft nog met mij spotten! Ellendige godsdienst, die de menschen leert den eerbied te vergeten, dien zij hunnen vorst schuldig zijn! Het was uw plicht geweest hen van hun plan terug te houden of het mij mede te deelen!'

'Hoe! gij durft van godsdienst spreken?' hernam de pastoor met edele verontwaardiging, 'gij, die in naam van den godsdienst de heiligste rechten met voeten treedt? Welke godsdienst zou het wraken dat een onschuldig veroordeelde zijne vrijheid zoekt te herwinnen?'

De gouverneur knarsetandde: 'Voert dien hond weg,' klonk zijn bevel, 'en geeft hem 60 zweepslagen; daarna werpt hem op het stroo in zijne hut!'

Het gruwzame bevel werd onmiddellijk ten uitvoer gebracht; de pastoor werd aan eenen paal gebonden en half ontkleed. Terwijl de koorden afzichtelijke wonden maakten, bad hij: 'Heer, laat mijn bloed verwerven wat wellicht de zegen van Uw onwaardigen bedienaar niet vermocht!'

Het gebed des martelaars werd verhoord. Na vele moeielijkheden overwonnen en met onderscheiden wachtposten een heeten strijd gestreden te hebben, bereikten de Polen en Kirghisen den stam der Kalkas in het Tangonsgebergte, en waren hier buiten

het bereik van alle vervolging. Wij zien ze op de gravure in ons vorig nummer in onstuimige vaart den tocht door de Steppen vervolgen.

Zoodra zij van hunne redding volkomen zeker waren, sprongen zij van hunne paarden, wierpen zich op het gras der Steppen neder, kusten het in vervoering en zongen met onbeschrijfelijke geestdrift het nieuwe nationale volkslied, waarvan elk refrein eindigt met de woorden: GOD VERLAAT DE POLEN NIET!

De Kirghisen keerden naar hunnen stam terug; de Polen sloegen den weg in naar Peking, doch daar zij hier niet veilig meenden te zijn, veranderden zij van koers en trokken naar Nanking, waarop zij het geluk hadden uit onderscheidene havens het chineesche rijk te verlaten en op verschillende schepen naar Europa terug te keeren. Ruim dertig Polen, waaronder Lodowiski met vrouw en zoon kwamen hier behouden aan en vestigden zich meerendeels in Frankrijk.

Schilderij van Dujardin.

In onze driejaarlijksche tentoonstellingen is het getal stukken, wier onderwerpen uit de gewijde geschiedenis gekozen worden, schier onbeduidend geworden. *Les dieux s'en vont* schreeuwt de tijdgeest; de dagen der gewijde kunst zijn voorbij.

En waarom, vragen wij?

Omdat er geen geloof meer bestaat, gelijk tijdens Fra Angelico en de van Eyken! antwoordt men juichend.

De reden van het verval der gewijde kunst ligt niet dàârin. Indien wij hier dit vraagpunt moesten behandelen zou het niet moeieijk zijn te doen zien, dat zulks aan gansche andere redenen is toe te schrijven.

Schilderkunst ondergaat, even als veel andere dingen, den invloed der mode, als wij het zoo mogen noemen, en er is slechts een enkel overwegend genie noodig, dat zijne kracht andermaal puttende in het godsdienstig gevoel, den nu afgeleiden stroom weêr in die richting zal terug voeren.

Een ander vraagpunt is dit, of de kerkfabrieken, in den tegenwoordigen toestand, wel in staat zouden zijn om de dikwijls fabelachtige sommen te betalen, die vele schilders voor hun werk zouden eischen?

Dit punt behandelen is ons doel niet: wij bezitten, wat de tijdgeest ook schreeuwe, nog altijd een aantal kunstenaars, die de gewijde schildering met goeden uitslag, met erkend talent blijven beoefenen, en onder deze bekleedt professor Dujardin eene verdienstelijke plaats.

In onze laatste driejaarlijksche tentoonstelling exposeerde die kunstenaar een tafereel de H. Familie, dat wij, door hem geteekend in gravuur weêr geven - eene aanmoediging, denken wij, voor andere schilders, welke hunne tafreelen voor de *Illustratie* op hout willen brengen - en dit stuk draagt zeker wel de type der naïveteit en van zuiver gevoel dat de gewijde schilderstukken der oude meesters kenmerkt.

In gansch die voorstelling heerscht er kalmte; er stroomt een innig leven door heen, dat ons zegt: arbeid verheft en zaligt. Als groep, teekening en koloriet is het werk zeer verdienstelijk.

Het tafreel van professor Dujardin is geplaatst in eene der kerken te Tilburg (Noordbrabant) en siert het altaar van het broederschap der H. Familie, hetwelk aldaar onder de werkmansklasse op eene breede schaal is ingericht.

Een ander bewijs dat de gewijde kunst nog talentvolle beoefenaars telt in onzen tijd, vindt men in de schilderijen van Hendrix, in de kathedraal van Antwerpen

geplaatst. Zij zijn een klinkend protest tegen de bewering der dagbladen, die in onze dagen de stemmen van penseel, beitel, pen en potlood zouden willen versmachten, wanneer deze slechts getuigenis geven van godsdienstig gevoel.

V.

Petrus Peckius.

Wie drommel is die Peckius? Petrus Peckius was kanselier van Brabant en koninklijk raadsheer, en werd door de aartshertogen Albert en Isabella als ambassadeur naar het hof van Hendrik IV gezonden.

De beroemde Mechelaar had juist geen zeer onderscheiden uiterlijk en men zou hem eer voor een vierkanten boer, dan wel voor een hofjonker en een diplomaat hebben gehouden.

Dat deed het zoo elegante hof van den franschen Koning dikwijls met hem schertsen, even als men jaren nadien schertste en den neus optrok voor de grauwe slobkousen, met welke Franklin zijne intrede in de vorstelijke salons deed.

Maar Franklin vertegenwoordigde de machtige republiek der Vereenigde Staten en dat gewis zegde meer dan een met goud lover overdekt kleed en den hoed met eene golvende pluim versierd.

Nu, Peckius was even fier op het nederig hertogdommeke en zijne meesters te Brussel, als Franklin op de groote overzeesche republiek.

Peckius wachtte eens, met vele anderen, in de voorzaal, het oogenblik af om tot den Koning te worden toegelaten en de hovelingen wilden zich met den boerschen afgezant vermaken.

Men sprak van..... ezels, die in den omtrek van Brussel, in een zeer respektief cijfer jaarlijks worden gekweekt., en een hoveling vroeg ten slotte aan Peckius wat een Brusselsche ezel wel waard was.

De afgezant had den steek wel gevoeld en met eenen blik, die plotseling eene gansch andere uitdrukking bekwam dan gewoonlijk, meette hij den spotter met dezelfde maat uit, waar hij hem meê had willen inmeten.

'Ja,' zegde hij, 'als zij uw haar en uwe grootte hebben, Mijnheer, zullen zij nog geen twee kroonen zijn.....'

En Peckius draaide op zijne hielen en trad het koninklijke kabinet binnen, want het oogenblik zijner audiencie was gekomen.

De fransche vorst was, even als zijn hof, getroffen over het plompe uitzicht van den afgezant, dien de aartshertogen hem zonden. Had men hem dan niet een man met fijne vormen en het élegante hof waardig kunnen zenden?

Hendrik IV verborg dat gevoel niet en eindigde met den ambassadeur te zeggen, dat hij inderdaad eenen anderen persoon uit Brussel verwacht had.

'Sire,' zegde Peckius, zonder niet het minst uit het veld te zijn geslagen; 'mijne meesters zenden wijzen tot wijzen, dwazen tot dwazen en mij tot Uwe Majesteit.'

De Koning zweeg; hem stond nu de keus tusschen welke categorie hij Peckius wilde rangschikken; maar hij mocht niet vérgeten. dat hij zelf, volgens het antwoord, in de gekozene rei plaats nam.

Schijn bedriegt! moet Hendrik IV gedacht hebben; Peckius is een geestig man.

Kleur van den hemel.

De heldere hemel komt ons blauw voor, en dit blauw is volgens den toestand des dampkrings nu eens helderder, dan eens donkerder en soms witter; op hooge bergen doet zich de hemel zeer donker blauw, ja bijna zwart voor. De verklaring hiervan is deze: ware de lucht geheel doorzichtig, waren de deeltjes der lucht ieder op zich zelven niet in staat licht terug te kaatsen, dan zou de hemel zich aan ons ook volkomen zwart moeten voordoen, on op dien duisteren grond zouden de zon, de maan en de sterren schitteren. Nu echter kaatsen de deeltjes der lucht het licht terug, en hierdoor komt het, dat bij dag de geheele hemel helder schijnt en dat wij de sterren niet zien. De deeltjes der lucht kaatsen voornamelijk het blauwe licht terug, en daarom schijnt voor ons de donkere ruimte met blauw overtogen. Hoe hooger wij ons in de lucht bevinden, des te dunner doet zich dit blauwe bekleedsel voor, terwijl zich de hemel des te donkerder vertoont; daarom schijnt de hemel in het zenith altijd het donkerst blauw en aan den horizont meer witachtig. Indien er geen dampkringslucht was, zoo als het geval is op den Maanbol, zou elk punt van de aardoppervlakte alleenlijk het licht ontvangen, dat het rechtstreeks van de zon ontvangt. De zonnestralen, door de aarde teruggekaatst zouden zich in het wereldruim verliezen en men zou altijd eene uitermate koude gevoelen. De zon, hoewel heel nabij den horizont zou in al haren glans schitteren, maar terstond na haren ondergang zouden wij in diepe duisternis gedompeld worden. De bergbeklimmers en de luchtreizigers staven dit bij ondervinding.

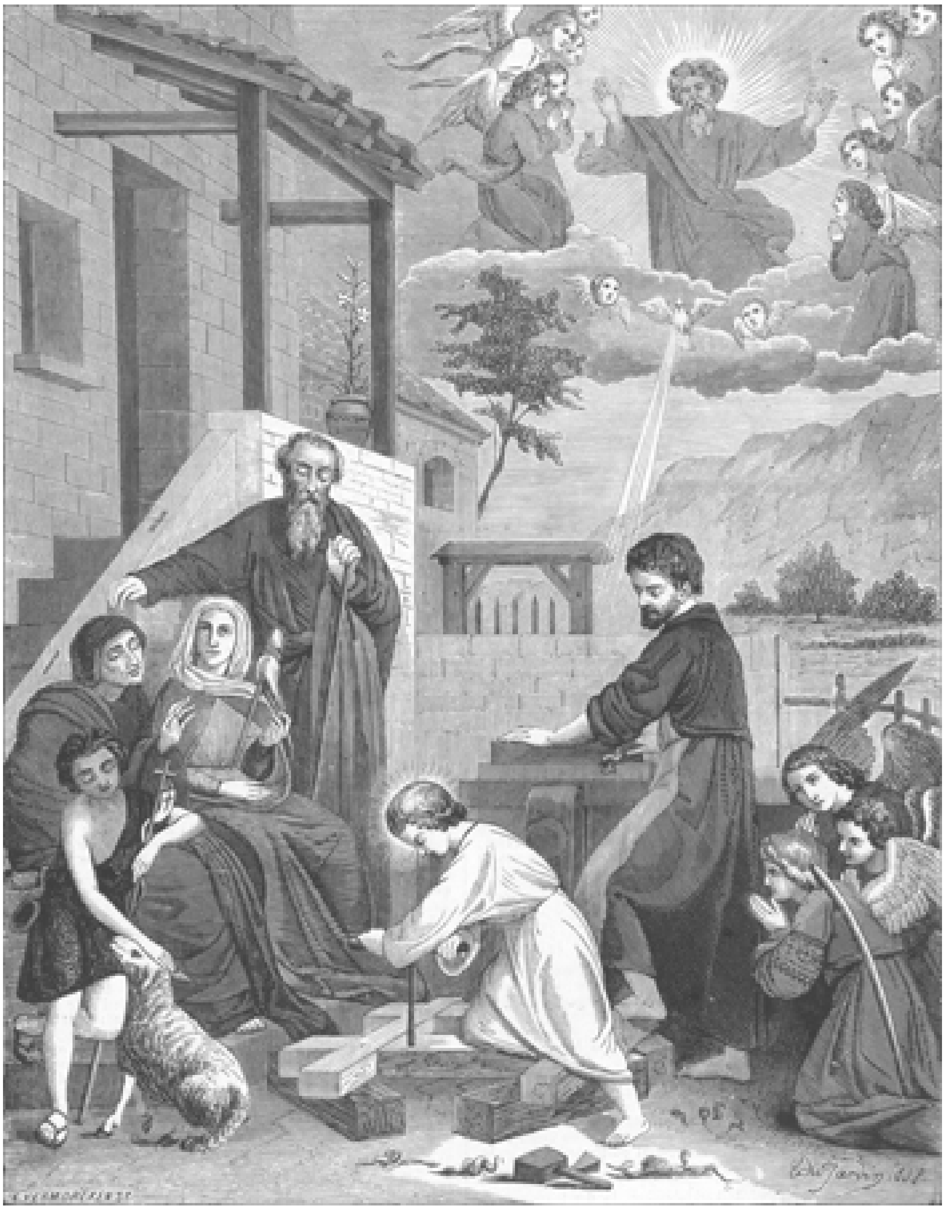

De H. Familie. - naar eene schilderij van E. Dujardin.

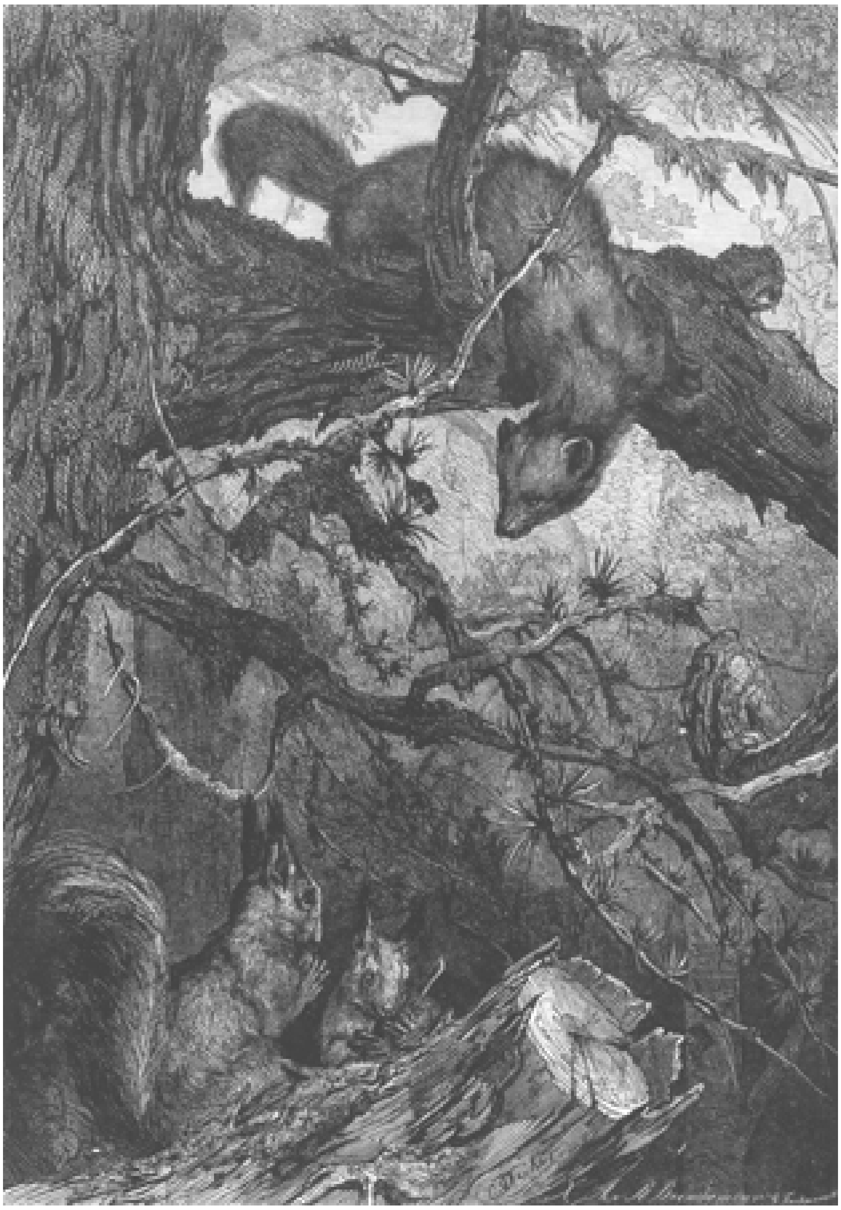

De Marter.

De marter.

Dit dier is de onverzoenlijke vijand en de eeuwige belager van alle soorten van klein wild. Zijne buitengewone spierkracht en vlugheid stellen het in staat eene prooi machtig te worden, die men geheel buiten zijn bereik zou denken. Zijn karakter heeft eenige overeenkomst met dat des tijgers; zijne bloeddorst is nooit verzadigd, en steeds gedierte bestrijdende, dat voor hem in kracht en vlugheid, in dit laatste opzicht misschien de eekhoorn alleen uitgezonderd, onderdoet, ontwijkt hij een sterkeren vijand en gaat, voornamelijk om de menschen te vermijden, meestal alleen des nachts op roof uit. Aan bloeddorst paart hij list en wel in die mate, dat hij volgens het beweren van vele jagers den vos te slim is. Wij willen eens door een klein voorbeeld bewijzen dat die schrijvers niet geheel en al ongelijk hebben...

'Op zekeren winternacht', verhaalt een jager, zwierven wij door het bosch. Het was fijn koud en de maan, die haar volle licht uitgoot, deed de versch gevallen sneeuw fonkelen en schitteren als ware zij met millioenen diamanten bezaaid. Mijn jachtgezel maakte mij de opmerking dat het des nachts in een bosch nog veel stiller is, wanneer er eene dikke laag sneeuw ligt, dan anders, en ik moest bekennen dat hij gelijk had. Wij konden niet alleen onze eigene voetstappen niet hooren, maar ook het geschuifel, dat wij anders gewoon waren hier en daar tusschen de struiken te vernemen, zweeg geheel. Het eenige wat tot ons oor doordrong was het gepiep van enkele eekhorens en het schuifelen van de sneeuw die hier en daar, wanneer de wind zich voor een oogenblik verhief, van de takken der boomen viel. Wij ontdekten geheel bij toeval een marter in een boom; bij zat rustig op een tak en bespiedde een paar eekhoorns in hun nest. Nu was de grond met een dikke sneeuwlaag bedekt, en tot op vijf, zes voet afstands van den boom in het rond waren nergens de pooten van den marter in den sneeuw gedrukt. Het was dus voor ons een raadsel hoe de marter in den boom gekomen was; hadden wij op grooteren afstand de indrukken zijner pooten in den sneeuw niet gezien, wij zouden tot het ofschoon zeer onwaarschijnlijke vermoeden zijn gekomen, dat hij uit een nevenstaanden boom door een heel gevaarlijken sprong het nest der eekhoorns had weten te bereiken. Eindelijk werd ons het raadsel opgelost door een tak, waarvan het uiteinde slechts een voet of drie boven den grond verheven was. Wij begrepen dat de marter om zich niet te verraden op dien tak gesprongen was, in plaats van langs den stam des booms naar boven te klauteren.

'Het dier had ons spoedig in het oog en scheen het met zich zelven niet eens, of het vluchten dan wel op zijn prooi zou toespringen. Met één schot hadden wij de eekhoorns uit hun vreeselijken toestand kunnen verlossen, maar liever dan dit te doen wilden wij zien op welke wijze de marter zich van hen zou meester maken. Hij kon, zoo als men dit op de gravure zien kan, langs den boom afklauteren of naar beneden springen; het eerste zou hij zoo stil niet kunnen doen, dat de eekhoorns hem niet bemerkten; het tweede was gevaarlijk om den grooten sprong, dien hij zou moeten doen. Eindelijk echter besloot hij toch hiertoe, boog den kop over den tak, waarom zijn lichaam geslingerd was en sprong toe.

De uitslag voldeed aan zijne wenschen niet; hij kwam naast het nest te rechte en de eekhoorns vonden tijd om te vluchten met achterlating van het takje, dat zij met hunne scherpe tanden zaten af te schillen. Evenwel gaf de marter het zoo spoedig niet gewonnen maar begon onmiddellijk eene wöedende vervolging, want eekhoorns zijn voor marters lekkere beetjes.

‘De twee diertjes sprongen een tijd lang naast elkander, van tak op tak, van stam op stam, en deden nu en dan een soort van gepiep hooren, dat hunnen schrik moest verraden. Maar eindelijk scheen het met hen gedaan; de marter was hun onmiddellijk op de hielen, en zij bevonden zich aan het einde van eenen tak. Geen raad meer wetende, sprongen zij naar beneden in eene diepte van minstens 70 voeten, en de marter hen na! Alle drie kwamen behouden op den grond niet verre van ons, maar geen hunner scheen ons te zien. Doodsangst en bloeddorst deden hun alles vergeten.

‘Nu scheidden zich de eekhoorns; de marter kon niet beiden tegelijk vervolgen, en het eene der lieve diertjes was gered maar het andere daardoor te zekerder van zijn ondergang. Het tweede gedeelte der vervolging ving nu aan, en als wilde de eekhoorn er ons getuige van doen zijn, of als rekende het op ons medelijden, het kroop, klom, slingerde, sprong en draafde onophoudelijk in onze nabijheid. Nu zagen wij het op de toppen van het ons omringende kreupelhout, dan tusschen de dichte takken van heesters en struiken. Hoe moedig het den kamp ook volhield, wij begrepen dat het bezwijken zou, want moge het al in snelheid van beweging den marter evenaren, in kracht en onvermoeidheid wordt het door hem overtroffen. Weldra werden dan ook de sprongen onzekerder en zeldzamer, het springen op een nederhangenden tak minder onfeilbaar, de afstand tusschen eekhoorn en marter kleiner en kleiner, en het met duivelsche woede doodgejaagde offer hijgde naar adem!

‘Maar nu hadden wij genoeg gezien; ons verlangen om beide dieren te leeren kennen was voldaan, en wij begrepen dat zoo wij den roover wilden straffen, wij het haastig moesten doen. De dieren waren achter elkander op een tak, waarvan het einde van een nabijstaanden boom ver verwijderd was. De eekhoorn sprong met de laatste kracht, die hij bezat, en bereikte de overzijde; de marter deed het ook maar tuimelde op den grond, en ontving hier een kogel, die hem van de verdere vervolging deed afzien.

‘Het geredde diertje zat eenige oogenblikken, schijnbaar versteend van verbazing, als kon het aan zijne redding niet gelooven, onbewegelijk op den tak; toen kwispelde het met den staart en sprong van tak tot tak, tot het uit onze oogen verdween.’

Brief van een Pauselijken Zouaaf.

Met voldoening ruimen wij eene plaats in voor onderstaanden brief van een der dappere jongelingen, die zich aan de verdediging van den Paus-Koning hebben toegewijd. Wanneer men in aanmerking neemt dat de schrijver van dezen brief nog geen jaar geleden een een voudige boerenknecht was, die nooit eenige letterkundige opleiding heeft gehad, kan men zich niet genoeg verwonderen over de bezielde woorden, die hij spreekt. Hier is het inderdaad de wijsheid, die van Hooger komt; het is de taal van een hart, dat gloeit van geloofsijver en niets liever verlangt dan voor de Kerk te lijden en te sterven.

Wij geven den brief onveranderd zoo als hij ons is toegezonden, en hebben slechts eenige regels geschrapt, die ons minder belangrijk voor het algemeen toeschenen.

Rome, 10 *Sept.* 1868.

Hoewel het mij niet mogelijk is, u alles wat mij wedervaart in de kleinste bijzonderheden te schetsen, spoort de vriendschap mij aan u bekend te maken in welken toestand ik thans leef.

Lang waren wij in verwachting naar het kamp te moeten vertrekken, toen wij daar den 1 Augustus orde toe ontvingen en wij ons des avonds op reis begaven. Ofschoon de lucht zich gunstig voordeed, werden wij echter door een zwaren regen overvallen die ons niet alleen doornat maar het gaan bijna onmogelijk maakte. Velen bleven op den weg liggen, doch na een reis van zeven uren bevonden wij ons te Rocca di Papa, waarachter zich de kamp, Hannibal genaamd, uitstrekt en 2600 voeten boven de oppervlakte der zee gelegen is. Gij kunt denken welk een moeitevolle reis dit was en hoe blijde wij waren de plaats onzer bestemming bereikt te hebben en onze wapens en randsels te kunnen afwerpen. Ons eerste werk was onze tenten op te slaan, en binnen weinige oogenblikken was het kamp, waar bijna nooit iemand komt, veranderd in eene stad van witte woningen, waar ruim acht duizend soldaten van alle natiën in uniform door elkander wemelden en huisvesting genoten. Gij kunt begrijpen welke ijver er overal heerschte, en hoe spoedig de afgematte leden op het bed van stroo waren neêrgelegd. Nauwelijk waren wij daar, of de tijding kwam dat de Paus ons zou komen bezoeken. Gij kunt nagaan hoe wij te moede waren Romes Opperpriester te zullen ontvangen; als door een tooverslag verrezen overal eerepoorten met vlaggen en wimpels versierd en onderling met slingers verbonden. Het kamp was in een lusthof veranderd; maar de dag, die den arbeid moest bekroonen, bleef niet lang uit. Den 10 Augustus, reeds vroeg in den morgen, waren alle troepen te wapen en in slagorde geschaard. Uit alle naburige steden, zelfs uit Rome, stroomden duizenden nieuwgierigen toe en vulden de onmeetbare legerplaats. Daar buldert het geschut, waarmede zich de muziek vereenigt en kondigt 's Pausen komst aan, die zich in weinige oogenblikken te midden zijner Zouaven bevindt. Met welgevallen beschouwde Zijne Heiligheid de overal aangebrachte versiering en begaf zich naar eene aan 't einde van het kamp opgeslagen prachtige kapel om voor ons de Mis op te dragen. De lucht weergalmde van de duizend commando's en het wapengekletter der zich rond het altaar scharende soldaten; doch nauwelijks begon de Mis of alles was zoo stil dat moest men rondzien om zich te overtuigen of er wel levende wezens tegenwoordig waren, zelfs de muziek zweeg wat den plechtigen ernst nog meer luister bijzette. Alleen het brieschen der paarden onderbrak de doodsche stilte en scheen te getuigen dat zelfs het redelooze dier hulde wilde brengen aan den driemaal heiligen God, die op de stem van den edelsten sterveling op het altaar ging afdalen. De mis eindigde, maar nu begon de plechtigheid eerst, want Pius, die niets dan liefde is en zelfs voor zijne vijanden niets dan zegeningen over heeft, zou ook ons zijn vaderzegen mededeelen. Met eene krachtige schoone zilveren, stem zong Pius eenige gebeden, en op het punt den zegen te geven boog al wat levend en daar tegenwoordig was de knieën; toen verhief de Paus de hand, en die hand welke over driehonderd millioen den scepter zwaait, die hand waarin door God zelven het hoogst en machtigst gezag gesteld is - diezelfde hand was over zijne soldaten opgeheven en smeekte voor hen den zegen van den drieëenigen God af. Waarde broeder en zusters en vrienden, ik zal het niet wagen te schetsen wat het beteekent den heiligen, den nooit genoeg geroemden Pius op zulk een oogenblik te zien, zijn oog op ons rustend met eene hemelsche liefde, zijne lippen voor ons in beweging en omstraald met den engelachtigen glimlach, die Pius, en Pius alleen, en altijd eigen is. O dat gezicht streelt niet alleen de oogen maar dringt in de ziel door, en vervult haar met gevoelens van heiligen eerbied, en overtuigt elk die hem ziet, dat het niet de luister eener aardsche omgeving maar eene zichtbare Goddelijke Majesteit is, welke Pius omstraalt. O Pius! o held! o stedehouder van Jesus Christus! Gij die daar zetelt op een troon door geen menschen handen maar door Gods macht alleen gebouwd, hoe is het

mogelijk dat de mensch zoo diep gezonken, zoo argloos door den duivel kan bedrogen zijn om u te haten? Hoe komt het, edele bewaarder en beschermer van Jesus Bruid, dat het menschenkind tegen u opstaat, tegen u, die niets dan liefde zijt en die nog vol medelijden voor uwe belagers bidt en uitroept: Heer vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen? O laat ik dit niet vragen; neen, eene regeering van 23 jaren geeft mij het antwoord, dat gij den weg volgt die gebaand is door den Zoon van God. Hij vond op zijnen weg niets dan lijden, en gij, groote Pius, gij balling van Gaëta, gij wilt niets dan lijden, in navolging van Hem, wiens stedehouder gij zijt, om in lijden uwe kinderen gelukkig te maken.

Geen wonder dan, mijne vrienden, dat de Paus zoo feestelijk door ons werd onthaald, geen wonder dat duizenden den edelen grijsaard omringden, toen hij het kamp verliet, en eerst nog, om zijn volk het genot zijner tegenwoordigheid te schenken, te voet eene wandeling door de ongebaande

wegan der stad deed, niet alleen de gloeiende zonnehitte maar ook den pijnlijken last der stofwolken verdragende, die hem omgaven en onkenbaar maakten. En toen hij vertrok, o! toen scheen geen einde te zijn aan het roepen van: Leve Pius! Menige moeder stak met bevende armen hare zuigeling omhoog en ons aller Vader zegende ze. Ik verstomde bij de gedachte onder een volk te verkeeren dat met de braafsten 'Hosanna' roept, en drie dagen later met de revolutie heult en razende 'kruist hem, kruist hem' balkt, en toch de ondervinding bewijst het ware van deze gedachte; van daag zal een Italiaan zijn vorst aanbidden en morgen zal diezelfde vorst met slijk worden geworpen; getuige daarvan de edele Frans II, de Koning van Napels.

Toen de Paus vertrokken was, ontvingen wij twee cigaren en een halve flesch wijn, welke natuurlijk met blijdschap op het welzijn van den Paus en der Kerk werd gebruikt.

Wij hebben, alhoewel dagelijks exerceerende, tweemaal buitenwone oefening gehad, de eene stelde voor de verovering van Albano, de tweede de inneming van Rocca Priore. Het waren schoone gezichten, duizenden soldaten in spiegelgevecht te zien. De kanonnen braakten met ijselijk geweld hun poeder uit en deden hunnen echo door de bergen weêrgalmen. Het voetvolk was in dal, wijngaard, heg en struik geplaatst, en zonden elkander een hagelbui van geweerschoten toe; zij deden ons soms aan een verschrikkelijken oorlog denken, waarbij ik mij tevens aan de gebeurtenissen herinnerde, die gepasseerden jaar omstreeks dezen tijd begonnen plaats te grijpen.

Nu is 't kamp ten einde; met welgevallen herdenk ik de oogenblikken welke zoo genoeglijk voor ons heen snelden en mij naar het werkelijk kampleven doen verlangen; als ik echter nadenk hoe zeer onze voeten deden wegens vermoeienis en het marcheeren over bergen en dalen, als ik nadenk hoe menig zweetdroppel door zwaren dienst ons voorhoofd parelde en wij den dag onder eene gloeiende zonnehitte en den nacht in koude vol nevelen doorbrachten, dan ben ik verheugd die plek verlaten te hebben. waar ik, Goddank, altijd goed gezond ben gebleven, waar ik zoo menigeen mijner makkers naar het hospitaal zag voeren. Evenwel mijne grootste tevredenheid is te denken dat dit alles door den godsdienst wordt gevorderd en ons loon bij God is vastgesteld. De gedachte Zouaaf te zijn geschaard onder den banier van den grooten Pius doet ons onverschillig zijn of de zon ons bruin brandt en het zweet veelvuldig afperst, of dat wij de toppen der bergen beklimmen en de wind ons door de kleêren jaagt; want voert het Geloof ons naar Rome, het Geloof leert ons ook dat ons leven maar een ballingschap en de mensch maar een trekvogel is, die op de vleugelen van Hoop en Geloof opstijgt tot eene betere wereld, waar Jesus Paus is en waar ik hoop u allen eens te ontmoeten. Hiermede zal ik eindigen, ik beveel mij in uw aller gebeden aan.

C.v.D.

Graaf en Valkenier.
Eene legende uit de XVIe eeuw
Door August Snieders, Jr.

Het was in de maand December van het jaar 1548.

Achter het prachtig kasteel van den graaf van Buren, doch op geruïmen afstand van het hoofdgebouw en teizijde in den uitgestrekten tuin, stonden eenige gebouwen, de *Valkery* genoemd, die, ingezien het gebruik voor hetwelk zij bestemd waren, aanzienlijk mochten worden geheeten.

Maxitniliaan van Egmond, graaf van Buren, die - zoo als hij eens den keizer zegde, toen deze hem een hertogelijken titel aanbood - ‘liever een rijke graaf was, dan een arme hertog,’ was een edelman van den echten stempel en die in alles een hoogen toon wist te voeren.

Geen adellijke wist zooveel pracht in zijne hofhouding te brengen, gaf trotscher feesten, schooner wandeltochten te water en te paard, levendiger jachten in den herfst en vroolijker sleêvaarten in den winter.

Geen was galanter jonker in den omgang en stouter krijger, wanneer hij op den wenk zijns keizers, Karel V, aan het hoofd zijner vendels in het veld verscheen.

Maximiliaan was een groot liefhebber van de jacht en meer dan eens was hem de eer te beurt gevallen dat vorsten en vorstinnen zijne valkenjachten bijwoonden.

In deze laatste spreidde hij dikwijls eene pracht ten toon, die de keizer zelf hem zou benijd hebben.

Zelfs als het jachtsaizoen gesloten was, ging er schier geen dag voorbij, of de graaf wandelde door zijne hovingen, op kunstvolle wijze en naar den stijven smaak van dien tijd aangelegd, en begaf zich naar de *Valkery* de hondenhokken of het hertenkamp; doch dagelijks verscheen hij in zijne ‘escurie’ waar eene voortreffelijke keus van paarden te vinden was.

Hij bezocht zijne valken, honden, herten en paarden als zijne goede vrienden, en, al was hij dan ook een man met een voortreffelijk hart - maar dat lag destijds in het karakter van den adel - hij beschouwde ze met eene inniger belangstelling dan zijne dienstboden.

De herfst met zijne geel-bruine kleuren en tinten in de natuur, met zijne laatste schoone dagen, zijn overvloedig ‘venezoen’ in de omliggende heuvelachtige landstreek en naburige vlakten, was dit jaar rustig voorbij gegaan.

De reigers, faisanten en korhoenders hadden, in vollen vrede, door de blauwe lucht en boven de waterplassen mogen drijven; de kwartels en patrijzen waren door de verraderlijke netten niet gestoord; de hazen werden door de windhonden-benden niet vervolgd.

Geen hoefgetrappel der jachtpartij, geen hoorn-getoet had de echo's wakker gemaakt.

De edele valken hadden, min of meer rustig, achter de ijzeren traliën der hokken gezeten en het was gebleken, dat de reigers stoutweg tot zelfs boven de tuinen kwamen drijven en zich verzadigen aan den visch in de vijvers, als wilden zij de valken uitdagen.

De gepluimde kappen, veters, leêren banden, netten, weizakken - kortom, gansch de jachtrommel had, in het laatste saisoen onaangeroerd aan den muur der jachtkamer gehangen, en eindelijk was de winter gekomen en had de laatste hoop der liefhebbers zien verdwijnen.

Welk was de reden van die rust?

De graaf was sedert eenige maanden ziek en bleef in zijne kamer, en de oude valkenier zag elken dag te vergeefs naar het bezoek van zijnen heer uit.

Toen December met zijne storm- en sneeuwvlagen gekomen was, ontging ook hem de hoop.

Het scheen hem toe dat het sneeuwkleed, hetwelk zich tusschen het kasteel en de *Valkerij* uitstrekte, een volslagen hinderpaal voor de komst van den meester geworden was.

'Hij zal niet komen, morde de oude Barend mismoedig, terwijl hij voor de valkenhokken op en neêr drentelde en eindelijk voor een prachtigen giervalk stil staande, zegde hij zich tot dezen richtende: 'Gij ook Jack, verwacht uwen meester, niet waar, beste jongen? Maar hij komt niet meer aan de *Valkerij*, en de oude Aecht zegt zelfs, dat hij er nooit den voet meer zetten zal.'

'Neen dat zal hij ook niet,' zegde Aecht welke juist daar langs kwam en eene bussel hooi droeg voor een paar reeën, die verder op den kop door de traliën kwamen steken en om voedsel bedelden, dat de sneeuw ongenadig verborgen hield.

Aecht was de vrouw van den jager, die zijne woning nabij het hertenkamp had, maar Barend hield niet van die vrouw, welke gedurig nu op dezen, dan op genen smaalde en het ontevredenst wezen was, dat hij ooit had gevonden.

Was Aecht nu nog maar ontevreden geweest met haar eigen lot, maar zij bemoeide zich immer met dat van anderen en vooral met dat van den ouden valkenier, en dat kon, neen! dat kon deze niet verdragen.

'Zwijg, vrouw!' had Barend gezegd en de valkenier trok de grijze wenkbrauwen samen, en wierp een brandenden blik op de moeial.

Aecht stond stil en zag den oude eemgzins spottend aan.

'En waarom zou ik zwijgen?' was het antwoord. 'Heeft de kamerdienaar mij niet gezegd dat de graaf zieker wordt en er, volgens hem, geen kruid voor die ziekte gegroeid is'?

'Volgens hem? Wat weet de kamerdienaar daarvan? Is hij meester in de geneeskunst? Kent hij iets van de geheime kunsten?'

'Maar is de edele graaf dan onsterfelijk, dwarskop?'

'Dat zeg ik niet; maar ik kan mij niet vereenzelvigen met het denkbeeld, dat hij hier niet meer komen zal; dat hij zijne valken niet meer zal bezoeken. Jack treurt....'

'Jack zal er weinig om malen!' spotte Aecht.

'Het gansche saizoen heeft hij bedrukt achter de spijlen van zijn hok gezeten. Geene jachten, geene pleiziertochten, geene veldslagen meer, zoo als in Duitschland, toen de graat aan het hoofd der vendelen stond...'

De laatste woorden waren meer tot zich-zelven dan tot de jagers vrouw gericht, die overigens reeds was heen gegaan en de reeën verzorgde, welke zij eigenlijk niet meer genegenheid toedroeg dan den nijdigen gieren en valken.

De oude Barend zette zich nabij de valken neêr, liet het hoofd

in de beide handen rusten, bleef zoo eene poos zitten denken, stond toen weêr op, ging in de krakende sneeuw heen en weêr en bleef andermaal voor Jack staan.

De valkenier wierp den vogel een stuk vleesch toe, dat deze echter versmaadde.

De valk trok den nek in en de pluimen staken in de hoogte, even als de pelsenkraag van den overjas bij een koûlijken man; daarna kneep de vogel de oogen toe, als bekreunde hij zich niet om den ouden Barend.

'Jack treurt,' hervatte de oude morrend, 'en dat woelt mij hier - in het hart. De meester ziek, de valk kwijnend, dan zal de oude valkenier het ook niet lang meer maken. Den vader diende hij trouw, met den zoon ging hij naar den strijd, en ook daar bewees hij eenigen dienst....'

'Wat mort ge nu weêr, oude?' vroeg Aecht, die middelerwijl bij de valkenhokken was terug gekomen.

'Wijf, laat mij in vrede!'

'Ja, dat is het woord; maar hadt gij naar Aecht's raad geluisterd, gij zoudt nu geen valkenoppasser meer zijn.'

'Ben ik met mijn lot niet te vreden?'

'Maar 't zou u in uwen dag geen kwaad doen, als gij wat beters hadt, oudje! gij, die zegt diensten aan den heer graaf bewezen te hebben.'

'Dat meen ik ook gedaan te hebben.'

'Maar sinds hij u hier een stuk brood heeft doen toereiken, heeft hij u ten eenemale vergeten en gij hebt nooit den moed gehad het hem te herinneren. Gij zit bij de valken en gij blijft bij de valken en als de meester dood zal zijn, zal men u aan de deur wijzen.'

'Dan zal ik toch nooit iets afgebedeld hebben,' zegde Barend trotsch.

'Bah! daar zal niemand u rekening van houden. De grooten zijn ondankbaar....'

'Vrouw, zwijg!' riep Barend en zijne oogen schitterden van gramschap. 'Waarom duld ik zoo lang uwe oproerige taal! Ik moest u, bij mijn ziel! aanklagen bij den amptman en u doen geeselen, om uwe booze tong wat te snoeren.'

'Zoo, zoo! ook Barend zou ondankbaar en verklikker willen zijn!' grijnsde Aecht.

De oude man koos de wijste partij; hij trad zijne woning binnen, sloeg de deur toe, om van de jagersvrouw verlost te zijn, en zette zich bij het knetterende turfvuur neêr.

Met eene hangende lip staarde hij voor zich uit en in de spelende vlammen.

Bij slot van rekening had Aecht gelijk: de grooten zijn dikwijls ondankbaar; als zij degenen, die hun eens dienst bewezen hebben, een genadigen oogslag hebben toegeworpen, denken zij reeds veel, zeer veel te hebben gedaan.

Barend had, jaren geleden, toen de graaf van Buren aan het hoofd der troepen en namens Karel V, de oproerige duitsche protestanten tuchtigde, zijnen meester het leven gered en zonder Barend zou de fiere edelman de hofstad niet meer hebben terug gezien.

De woeling, de vermaken, het staatsleven hadden echter graaf Maximiliaan den ouden Barend doen vergeten.

De veldheer was als zijn keizerlijke measter - langzaam in het nemen van een besluit, hoe voortvarend dan ook in de uitvoering als het eens genomen was.

In zijne bezoeken, aan de *Valkerij* gebracht, was de edelman immer vergezeld door een aantal adellijken, jonkers, somtijds door edelvrouwen, en men begrijpt dat de oude Barend alsdan op eerbiedigen afstand gehouden werd.

Op de jachten zelven had de meester wel belangrijker bezigheid, dan zich met een geringen knecht in te laten.

Soms had graaf Maximiliaan den valkenier toch met eenen hoofdknik gegroet en er wel eens bij gevoegd:

'Alles wel, Barend?'

'O, ja, heer graaf,' had de oude man beteuterd geantwoord, en bij dat korte onderhoud was het dan ook gebleven.

Anderen waren gelukkiger dan Barend geweest; deze hadden niet zoo stil en vergeten in hun hoekje gezeten; zij waren vooruit gedrongen en aan velen waren de giften met eene milde hand toegedeeld.

De eenvoudigen zaaien en de slimmen, ten gepasten tijde vooruitdringende, komen het graan maaien en het binnen halen, ter nauwernood eenige aren tusschen de stoppels voor den zaaier achterlatende.

Nu, aan dat alles dacht Barend niet: zijn heer, zoo meende hij, zou hem wel gedenken en deed hij het niet, in Godsnaam dan!...

Wij hebben gehoord, dat de meester ziek was.

Er heerschte eene diepe neêrslachtigheid in het rijke kasteel van den graaf van Buren.

Dat huis, anders zoo druk bezocht - we zouden haast zeggen levendig als een bieënkorf - was nu als door den adel verlaten.

De knechten gingen op de teenen door de gangen en vertrekken, en spraken fluisterend met elkander; de onrust sprak uit hunne trekken; het was alsof zij op ieder oogenblik vreesden, den dood in dezen of genen gang te zullen ontmoeten.

Op den dag dat wij ons aan de *Valkerij* bevonden, staarde een oud bediende van het huis, door een tralievenster de straat op, blijkbaar iemand met ongeduld verwachtende.

De straat was met een sneeuwkleed overdekt.

De man volgde, met een onderzoekend oog, iederen voorbijganger, wendde het hoofd rechts en links, bij den minsten kreet van eenen straatjongen, of wanneer de belleklank eener zware koopwarensleê, of die van een vlug ijlende prachtsleê weêrklonk.

Noch de een, noch de ander hielden voor het kasteel stil.

Eindelijk hield de dienstknecht het oog gericht op eenen voetganger, die diep in zijnen pelskraag gedoken was, en snel, doch altijd met eene soort van behoedzaamheid, in de sneeuw voortstapte.

De onbekende richtte zich recht naar de woning van den graaf van Buren, en toen de oude knecht zich vergewist had, dat deze wel de verwachte persoon was, deed hij reeds eene kleine deur open, toen de vreemdeling nog op een zekeren afstand van het huis verwijderd was.

Met een gemompel dat misschien een groet moest heeten, trad de man in den warmen overjas binnen; hij droeg overigens de zwart fluweelen muts, naar de mode van den tijd en onder den overjas een zwart fluweelen kleedsel.

Gansch het uiterlijke van dien man; zoowel hij zelf als de kleeding, toonde den onderscheiden stand aan; zijn krachtig geteekend gelaat, met donkere, flikkerende oogen, de fijn geteekende wenkbrauwen, levendige en toch kalme beweging, dat hoogste kenmerk der zelfbewustheid, duidden den man aan die in geesteskracht hooger stond dan velen, trotsch op hun aloud blazoen.

De aangekomene trappelde de sneeuw van zijn schoeisel en scheen haast te hebben, want den vinger, aan welken een ring met edelsteen flonkerde, vooruit strekkende, vroeg hij den knecht als het ware ‘langs daar?’

De oude man stapte zoo snel als zijne stijve beenen dit toelieten, den nieuw aangekomene, die zijn meesterschap niet stootend deed gevoelen, vooruit.

Men ging door een langen en hoogen gang, met witten marmersteen belegd; verder door eene zaal, waar zich een aantal personen zelfs een paar monniken bevonden, die allen eerbiedig voor den bezoeker plaats maakten.

Laatstgenoemde stapte alleen eene kamer binnen, waar de Graaf van Buren op het ziekbed lag.

Wie was de man in den met pels omzetten overjas?

Hij was eene der grootste wetenschappelijke vermaardheden van zijnen tijd; hij was de geneesheer van keizer Karel V, hoogleeraar in de ontleedkunde te Padua - het was, kortom, Andreas Vesalus.

Het was op zijne kunst, dat men de laatste hoop voor het herstel van den zieke bouwde.

Graaf Maximiliaan van Egmond lag in het met donkergroene damasten gordijnen omhangen ledekant, op welks vierkanten hemel, op vier geslingerde pijlers rustend, het gebeeldhouwde geslachtswapen der van Buren's was aangebracht.

Naast de legersteê stond eene kleine tafel met medecijnfleschjes, een ivoren zandlooper, een roemer met wijn en als om het gezicht van den zieke eenigzins te vervroolijken, prijkte er in een langhalzig en met snijwerk versierd glas met water, eene kleurige afgesneden bloem, gewis door eene hem minnende hand, niettegenstaande het koude jaargetij, gekweekt.

Wij begrijpen dat zich op hetzelfde tafeltje een in zwart leder gebonden kerkboek, tusschen welks bladen een paternoster van kostbare peerlen, bevond; doch wat deed er die handspiegel met breede en vergulde bloemen versierde lijst?

Wilde soms de zieke zich zelf vergewissen, of zijn gelaat in verval geraakte ten gevolge der ongenadige ziekte?

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 9]

De koninklijke prins.

't Is een lief vriendelijk gezichtje, niet waar? Inderdaad, en gij zoudt die woorden nog wel met meer overtuiging herhaald hebben, indien gij ooit dat kind in leven, in volle gezondheid, haddet gezien.

Ik heb den kleinen prins Leopold-Ferdinand, 't is reeds geruime tijd geleden, in het park te Laeken gezien, vroolijk en dartel langs de wandelpaden rennend; met voorzorg zijn schaapswagentje voerende, zoo ernstig alsof hij reeds den grooten staatswagen besturen moest; met den houten sabel spelend, alsof hij reeds een gansch leger bajonnetten kommandeerde; op de trommel kloppende, om den besten tamboer van zijns vaders armee beschaamd te maken.

Leopold-Ferdinand, hertog van Brabant.

Ik heb hem gezien op het strand der zee te Oostende, ijverig werkend met zijn klein schupke in het zand, alsof hij daarmeê zijn dagelijksch brood moest verdienen; ik heb hem de stem hooren verheffen, twisten, recht eischen, dreigen soms - juist zoo als gij of ik deden, lezer, toen wij nog pas in onze eerste broek gestoken waren.

Dat was de gouden tijd voor den lieven jongen en hoe wilder hij dartelde, liep, lachte en kwetterde, hoe zaliger moet vooral het hart zijner moeder geklopt hebben.

't Was een vriendschappelijk kind, een goed kind in den vollen zin des woords. Het was de hoop des vaders, die in den kleinen knaap den stamhouder van zijn geslacht zag; het was de trots en de liefde van de moeder, die inderdaad meer moeder dan koningin is, en gewis, op dit oogenblik, gaarne hare kroon zou willen geven om haar kind nog vroolijk en speelziek te bezitten, zoo als wij het eens zagen in het park en op het zeestrand.

Het erfprinsje werd te Brussel den 21 Juni 1859 geboren. Het oudste kind een dochterke zijnde, had men de geboorte van eenen zoon met voldoening begroet, zoowel de koning als het volk. Het kind genoot eene zeer goede gezondheid, doch

zoo min het koningskind, als dat van armen wever, is tegen ziekte en dood gevrijwaard,

De ziekte aan het hartzakje heeft lang geduurd, en deed het arme kind zwaar lijden. Al wat de geneeskunst vermocht werd aangewend. Toen het weder nog gunstig was. werd het kind in een daartoe expres gemaakt wagentje in het park rond gereden, en men kon dikwijls den koning zien, die soms met het oog, soms zelfs stap voor stap, het kleine rijtuig volgde.

Er was spraak den kleinen lijder, gedurende de wintermaanden naar Nizza over te brengen doch zulks is onmogelijk bevonden. Weet ge wie de trouwste zieke-oppassers van het kind zijn geweest? Gij raadt het zonder twijfel: de Koning en de Koningin zelven.

Indien men een dagboek had kunnen maken van de smarten en tranen, waarvan het paleis van Laeken getuige is geweest sedert die bloemknop verdorde, men zou er bladzijden in aantreffen, die het hart van den ongevoeligsten mensch zouden breken.

Wat al bange dagen, wat al banger nachten! Wat al hoop op menschelijke hulp verijdeld, wat al hoop op hooger, op God, gebouwd! Wat al pelgrimstochten en bedevaarten, soms vóór dag en dauw ondernomen, deed onze edele en godvruchtige Koningin, nu naar deze, dan naar gene kapel, aan de Moedermaagd haar kind afsmeekend! Wat al pijnlijke oogenblikken moeten er voor haar en haren koninklijken echtgenoot zijn omgegaan, als deze aan gene met een angstigen oogslag over den toestand van den kleinen lijder ondervroeg!

Alwie de koningin in de laatste dagen gezien heeft, vindt haar veel veranderd; haar aangezicht. altijd zoo levenslustig, kenmerkte wel, wat bitter lijden haar inwendig folterde om het gemis van haren lieveling.

't Is overigens de eenige smart niet welke zij, in den loop der laatste jaren moest onderstaan; haar broeder een oostenrijkschen prins, stierf, na zijnen terugkeer uit den veldtocht; hare schoonzuster kwam zinneloos uit Mexiko, waar Maximiliaan, ingelijks een nauwe bloedverwant onzer koningin, gefusilleerd was. En nu haar kind.... en dat zeker is de zwaarste slag van al.

Mochten betere dagen voor haar aanbreken! Zij toch verdient, na al die rampen, wel eene lange reeks van dagen, rijk aan helderen zonneschijn, rijk aan frisiche bloemen, rijk aan glimlachen!

Het portretje van den prins is naar een welgelijkende fotografie geteekend en gegraveerd door den kundigen graveur Vermorcken, die reeds zooveel schoons en nieuws aan onze Illustratie leverde en nog leveren zal.

Kronijk der Maand.

Ik wandel in Brussel - in Brussel de prachtige, maar ontaarde hofstad, welke niets meer heeft van haar oud brabantsch karakter.

Brussel is voor mij eene dame in een *toilette tapageuse,* voor welke de huiselijke haard niets meer is dan eene eet-, slaap- en toilette-kamer: ik wil zeggen, eene dame welke, daargelaten de toepassing van deze drie noodwendigheden des levens, buiten, in de straat of op de boulevards leeft, en bij die gelegenheid zorg draagt, alles op het lijf te hebben wat ze bezit.

Die stad is inderdaad altijd in feestkleed; wij, arme provincialen, wij zijn nog zoo onvoorzienend, als wij bij toeval onzen huiselijken haard verlaten, toch iets thuis te laten - opdat de dieven, in onze afwezigheid, nog 't een en ander zouden vinden.....

Maar daarom juist, om die dagelijksche pralerij, is Brussel eene, voor den onbedachten vreemdeling, aangename stad.

Wie echter met scherpen blik toeziet en nadenkt schudt het hoofd en wie vlaming is en zijne hoop in de toekomst op zijne oud vaderlandsche begrippen bouwt, wendt het oog van de verlorene af.....

Mijn vriend, de heer Coomans, de geestige schrijver van *une académie des fous* - een boek, dat ik van buiten zou willen leeren - heeft in zijne jonge jaren een kapittel geschreven *comment Bruxelles a fait peau neuve.*

Met zijne pen toovert hij ons - en wie kan beter daarmeê tooveren dan hij! - in het oude, vergeten en verdwenen Brussel terug, om nadien u de prachtige hofstad van vandaag, met hare schitterende en glansende winkels, met hare sierlijke gestichten van allen aard, te toonen.

Gisteren - het gisteren van over honderd jaren - brandde op de toonbank der winkels nog de nederige olielamp; maar men las, bij haren schijn, op de eerlijke vlaamsche gezichten: hoû en trouw!

Heden flonkeren er de gazlichten zoo talrijk als de sterren aan den hemel; maar zij verlichten niet zelden het: heden rood en morgen dood!

't Zij zoo: ik heb vrede met de prachtige gedaante-verwisseling; ook andere steden hebben *peau neuve* gemaakt, dank zij den stoom en de electriciteit; maar zij behielden in den grond haar eigenaardig karakter; zij streefden niet naar den naam van *Paris en miniature*, naar de..... eer van eene succursaal van Parijs te worden.

Brussel heeft, even als Parijs, zijne geheimen, zijne mysterieuse hoeken, zijne verdachte winkels, zijne modderpoelen, zijne *cafés chantants* en *délassements*, waar 's avonds vooral een aantal kaalkoppige en verlepte mannen komen neêrzitten.

Brussel neemt de gekke benamingen der Parijzenaars over en past ze toe, ofschoon deze haar zoo dwaas staan, als de met bloemen omkranste kinderhoed aan eene oude coquette; het neemt hunne manieren en gewoonten aan.

Brussel kreëert zelf niets; het aapt Parijs na, ook wel eens Londen - doch in dat geval komt het engelsche schepsel langs de Seine, België binnen gezwommen.

Kortom, Brussel is in den geest eigenlijk eene karikatuur, omdat het den moed niet meer heeft iets eigen te zijn; omdat het zijn eigen karakter verloochend heeft.

Toch is er een gezond deel in de bevolking van Brussel, en dat deel is nog vlaamsch van hart en tong. Voor die burgerij brandt nog de godslamp in de kerken, nog de familie-lamp op de huistafel.

't Is in deze kringen dat de *Belgische Illustratie,* als eene vriendschappelijke bezoekster, nog een gulhartig onthaal vindt, terwijl men haar in het eigenlijk verfranschte Brussel - altijd uit modezucht - aangaapt, gelijk als toen een overgewaaid negerprinsje, het hier te lande zag sneeuwen.

Leest die wereld dan geen boek, dat in hunne buurt, te Gent of Antwerpen geschreven wordt? vraagt gij, lezer.

Gewis wel; maar eerst dan wanneer Parijs den vlaamschen boer heeft geschoren, gefriseerd, geborsteld en in *dandy* verkleed, over de grenzen heeft terug gezonden.

Kom, laat ons voor het raam van den boekhandelaar treden. Zoek rond: een nationaal boek is er zoo zeldzaam als eene witte raaf.

Integendeel, al wat te Parijs aan het orde van den dag is, ligt dáár in prachtige roode, blauwe en groene overfrakken in gebakerd, ten toon gesteld.

Faydau, Montepin, Dumas fils en anderen, die wedijveren om Rabelais - die *léviathan de la crapule* - in afdaling voorbij te streven, zijn onder ander de beschavers van België.

Voorwaar, fransche boeken zijn sterker annexionnisten dan de bajonnetten van Napoleon!

Wend u om, en uw oog valt op onmeetlijke plakbrieven, in de straten rond gedragen, waarop de *littérature du jour* - neen, *de la nuit* is aangekondigd.

Men verkoopt, in gezelschap der zoutelooze *Lanterne* van Rochefort, de geschiedenis der lichtekooien; men geeft het adres van zekere schuilhoeken; men ontsluiert - en dit altijd om de zeden te wreken - de kankers der samenleving!

Verder zijn het schimpschriften tegen de geestelijkheid en den godsdienst, karikaturen, schandalen, opzichtens de eervolste personen in België - en zij jubelen, die exploiteerders der infamie, als de justicie de hand op hen legt, want alsdan is de verkoop dubbel groot!

Leibnitz heeft ergens gezegd, dat hij die het onderwijs in handen heeft, meester is van de toekomst.

Is het wellicht dáárom, dat de verkoopers van die eerloosheden post vatten in de straten waar scholen zijn, en den leerling bij het uitgaan afwachten, om die moderne catechismussen aan *la milice de l'avenir* in de hand te stoppen?

Ik bevind mij te Brussel op het oogenblik dat Zijne Hoogwaarde Mgr. Dechamps zijne plechtige intreê in St. Gudula-Kerk doet, even als de prelaat zulks deed in de kathedraal van Antwerpen.

Gansch het plein, rondom de kerk, is met vlaggen en wimpels versierd; eene ontelbare volksmenigte bezet den trap des tempels en beneneden de straat.

Op het oogenblik dat de aartsbisschop, met eenen stoet van geestelijken de plein op treedt, zie ik boven de hoofden des volks die gele en roode plakbrieven uit steken - vaandels van den modernen vooruitgang, vaandels der infamie en onzedelijkheid!

Meer dan dat, terwijl de gebeden der priesters opstijgen, weêrklinken ook op zekeren afstand de stemmen der leurders, die voor 10 centiemen u willen doen kennis maken met de modderpoelen en pestholen der hoofdstad.

Dat noemt men hier vrijheid van drukpers.

O vrijheid, zegde Mevrouw de Roland, toen zij het schavot beklom, wat worden er veel eerloosheden in uwen naam gepleegd!

Het schijnt echter, dat de gemeente-overheid der hoofdstad er niet zóó nauwgezet over denkt als de vrouw des franschen ministers.

Wil een oogenblik met mij langs deze winkels flaneeren: er is veel te zien, veel te leeren.

Heerlijk niet waar! Gij kunt u inderdaad een oogenblik in Parijs of in Londen denken, zoo prachtig, zoo rijk aan verscheidenheid zijn allen.

Bekommer u echter nog een kort oogenblikje met het: heden rood en morgen dood, waarvan ik u zoo even sprak, op welke spreuk er zeker lofwaardige uitzonderingen zijn.

Wat zou men in uw eerlijk, maar zeker ver in de beschaving achteruit zijnde provincie-stadje, zeggen, wanneer een winkel, voor het vensterglas, durfde aankondigen: verkoop aan minderen prijs *pour cause de mauvaises affaires.*

't Is zeer sterk! roept gij, eerlijke provinciaal, uit. Maar neen! ginder leest gij: *pour cause de faillite*, en verder zegt men u onbeschaamd, dat er aan geringen prijs te koopen is, omdat men zal bankroet gaan!

Dat is, wat men zegt, realism in handelszaken.

Terwijl de prentwinkels eene gansche reeks van laffe, flauwe en konventionneele vrouwenfiguren en statuëtten te zien geven, maken de fotografie-winkels eene onbeschofte uitstalling van 't geen de *coulissen* des schouwburgs en andere weinig eerlijke plaatsen, oplevert.

Alles is *toilettes incompréhensibles*, en in houdingen, welke voor het minst onbetamelijk zijn in een fatsoenlijk gezelschap.

De kunst zelve heeft een oogenblik den invloed van die heidensche, van die sensuële begrippen ondergaan, en een eerlijk man kon onze tentoonstellingen niet binnen treden of hij was wel verplicht, voor zekere schilderijen fluisterend aan zijnen buurman te zeggen: ‘het schijnt dat wij hier een ontijdig bezoek afleggen....’

Dat genre heet men trotsch en hoogdravend: realism: dat heette Wiertz, *impuissance de l'art.*

Het brandmerk is juist gepast.

De fotografie maakt te Brussel furore; maar de eerlijke en deftige vrouw, welke zich daar laat *vereeuwigen*, draagt zorg den *artiste* te verzoeken, haar portret geen deel te laten maken van de regementsparade aan zijn venster.....

De schouwburgen, men begrijpt het, wegen tegen de hooger gemelde zedelijke wonderdaden op.

In de Muntschouwburg zingt men - o nationaliteit! gedurig *France, ma patrie;* de overige schouwburgen disschen ieder avond, aan een legio kaalknikkers, het liederlijkste op wat de *Porte-St.-Martin* oplevert en tot op de laatste sport der ladder afdalende, hoort men daar een *jargon,* eene soort van dieventaal, welke als modder uitgebraakt, voor het minst aan de voetzolen der bezoekers blijft hangen en welhaast door de openbare etablissementen van Brussel wordt rond gedragen.

Indien Racine, Massillon en Bourdaloue op de wereld terugkeerden, zij zouden, door een goed deel der moderne beschaving, niet meer verstaan worden; zij zouden vreemdelingen zijn in hun eigen vaderland.

Gelukkig voor hen, dat de verrijzenis niet zal plaats hebben want terug gekeerd, zouden zij niet rustig meer in hunne graven kunnen blijven liggen!

Ik spreek niet van zekere schouwburgen, waar zoogezegde tooverstukken vertoond worden: het heidensche Rome, in den tijd der *décadence,* moet er soortgelijken bezeten hebbben.

De *Belgische Illustratie* is geen staatkundig boek; maar zij is vooral een zedelijk werk en het is dan ook haar plicht den vinger op de wonde

leggen, al ware het slechts om de ouders te waarschuwen, die hunne kinderen, zonder toezicht, in die dwarling van losbandigheid werpen.

O gewis, en ik zegde het reeds, Brussel bevat nog veel goeds en even als ik, door de straat flaneerende, de kankers aanwees, zal ik eens deuren voor u openen en u binnen leiden in kringen, waar ijverig voor het ware en het goede geworsteld wordt.

Dat ook zal zijn nut bevatten.

Wat ik hooger zegde, bevat niets overdrevens; het is integendeel verre beneden de waarheid.

De verfransching heeft zich van Brussel meester gemaakt en met het verloochenen der eigene taal, zijn ook de oude zeden en gewoonten geweken - en die blijven ons nog altijd lief, al dragen zij dan ook den steek en de staartpruik van onzen grootvader.

Er was toen zeker zoo veel pracht niet; maar men moest ook niet daorelijks zijne speurhonden uitzenden, om slechte betalers op te jagen.

Er was toen zooveel beweging ter Beurze en in de herbergen - die forums der politieke grootheid - niet; maar men had ook zoo'n vreeslijke groote gevangenissen niet noodig.

Er was.... Maar halt! Men gaat mij als een retrograad, een domper, een boetprediker voor het nieuwe Ninive aanzien, terwijl ik enkel eene zeer betrekkelijke vergelijking tusschen de beide tijdstippen maken wil.

Ik weet wel dat ik de *malaria,* die uit de Brusselsche poelen opstijgt, niet zal tegen gaan; maar ik maak gebruik van de vrijheid, om zoo veel als 't mij lust, daar tegen te kniezen. Men ziet de vrijheid is nog ergens goed voor!

YOURS.

Het Kanaal van Suez.
Fragment uit eene korrespondentie van den Herlog van St. Albans.

Vóór langen tijd reeds was ik voornemens het kanaal van Suez te bezoeken en de werkzaamheden aldaar te bezichtigen, eerst heden ben ik in de gelegenheid daarvan eenige bijzonderheden mede te deelen. Daar er waarschijnlijk velen zullen zijn die van den tegenwoordigen stand der werkzaamheden niets weten, aangezien vele reizigers, die het oord bezoeken, zich niet verwaardigen de moeite te nemen daaromtrent een onderzoek in te stellen wil ik u een nauwkeurig bericht zenden van hetgeen ik met eigen oogen heb gezien.

Ik begin met te zeggen dat, hoewel niet twijfelende aan de voltooiing der reusachtige onderneming op een niet ver verwijderd tijdstip, ik geen oordeel durf uitspreken of zij, uit een finantiëel oogpunt gezien, de gehoopte vruchten zal afwerpen, 't welk overigens een punt is, dat men aan de toekomst behoort over te laten.

De *Compagnie universelle du canal maritime de Suez* werd door den onvermoeiden ijver van den heer de Lesseps in het leven geroepen; haar doel was de Middellandsche met de Roode zee door een kanaal van zout water te vereenigen of met andere woorden de landengte van Suez te doorboren. De fransche regeering ondersteunde krachtig de plannen van de Lesseps, en deze kon in 1860 een aanvang met de werkzaamheden maken. Maar daar men de geschiktste middelen om het plan te

volvoeren nog niet kende, gingen de eerste jaren in enkele onderzoekingen en voorbereidende werkzaamheden voorbij. Gedurende langen tijd moesten de duizenden arbeiders gevoed worden met beschuit, die door kameelen werd aangevoerd, en met het water, dat door dezelfde dieren uit den Nijl werd aangebracht. Deze toestand nam een einde, toen men een kanaal gegraven had van den Nijl naar Ismailia en Suez en van daar het water voerde naar Port-Saïd.

Wat men hier en daar van het werk hoorde had hoofdzakelijk betrekking op dit kanaal, en van daar dat velen aan eene utopie denken, als zij van het kanaal van Suez hooren spreken. Wat zal het nu zijn als men verneemt dat Napoleon in het volgende jaar een reisje onderneemt naar Egypte om de opening van het kanaal, dat de Indische zee met de Middellandsche zal verbinden, bij te wonen. Want zóóver is het nu gekomen, en dit resultaat heeft men voornamelijk te danken aan de heeren Boreel en Lavalley, die in de laatste jaren den arbeid bestuurd hebben.

Aan de zuidelijkepunt van het kanaal nabij Suez is alles druk aan het werk. Ik zag vier groote. drijvende stoom-baggermachinen om de zachte oevers der Roode zee uit te diepen en aan de andere zijde van den dam, die het kanaal nog van de zee scheidt, ontelbare Arabieren met de uitgraving van het kanaal bezig. Drie maanden geleden had ik ook deze plaats bezocht en moest bij mijne terugkomst bekennen dat men in dien tijd zeer groote vorderingen had gemaakt; overigens de ontzaglijke massa's modder, die men over den bodem der woestijn heeft uitgespreid, zijn daarvan reeds een genoegzaam bewijs. In het geheel werken er 60 groote en 12 kleine drijvende stoom-baggermachinen, die den modder aan meer dan 100 stoomschepen overgeven om ze te vervoeren. De grootste kosten van 400 tot 500 duizend francs. Zij werpen den modder met emmers in de stoomschepen of in ijzeren waterleidingen van 220 voet lengte, die hunnen inhoud over de oevers van het kanaal en, verder de woestijn in, over den bodem uitspreiden.

In de laatste maand werd eene massa van 48 millioen kub. voeten modder uitgegraven; de massa in een zomermaand wordt begroot op 60 millioen. De machinen zijn door den heer Lavalley zelven gesteld, welke heer de uitvoerder van het werk mag genoemd worden, zooals de heer de Lesseps de ontwerper.

Daar het zout-waterkanaal tusschen hier en Ismailia nog ledig is, worden passagiers en goederen voor deze streken uit het zoetwater-kanaal met platte stoombooten of barken overgevoerd. Dit kanaal is van gewone breedte; twee groote schepen kunnen elkander passeeren. De eerste plaats, die de aandacht waardig is, en die men ontmoet na Suez verlaten te hebben is Groot-Schalief, na El-Guisr de voornaamste uitgraving, ongeveer een duitsche mijl lang en tegenwoordig droog; men heeft achtereenvolgens klei, steen en zand onder het graven ontmoet. 3000 europeesche en arabische arbeiders zijn hier werkzaam. Mijne opmerkzaamheid werd door dit punt sterker getrokken dan door eenig ander. Hier heeft men het diepst gegraven, en bij het laagste getij der Roode zee zal men hier nog 26 voet water hebben. Het oog daalt hier in een onbegrijpelijk diep, droog kanaal, waar legioenen arbeiders zich bezig houden met den grond uit te graven en dien in karren te werpen, welke door vaststaande machinen vervoerd en door andere vervangen worden; en met de gedachten in de toekomst dringende, meent men dat bekken gevuld te zien met water, en dat water een aantal stoomschepen dragende, gevuld met aandeelhouders, die in verrukking denken aan de verbinding, die zij tusschen het Oosten en het Westen hebben aangebracht en - aan de dividenden, die zij zullen opstrijken!

Bij Serapeum, iets verder het land in, ontmoet men een ander voltooid punt des kanaals, waar men de wateren der Middellandsche zee voor zich ziet, die door een

aarden dam belet worden het andere gedeelte van het kanaal in te dringen. Van Serapeum komt men te Ismailia, de hoofdvestiging der maatschappij aan het bekoorlijke zoute meer Timsah, dat tot op een diepte van 20 voet door de Middellandsche zee, die men er door middel van een kanaal heeft heengeleid, gevuld is. Kerken, tuinen, straten, zelfs de honden zijn europeesch, en men vergeet dat de Arabier de meester dezer streken is; overigens de geriefelijk ingerichte woningen der beambten doen niet aan een zwervend volk denken.

Ismailia, vroeger Timsah geheeten, heeft den naam van den thans regeerenden onderkoning ontvangen, zooals Port-Saïd den zijnen van den vorigen: het ware billijker geweest aan die twee plaatsen de namen van de Lesseps en de Lavalley te geven, om die aan het verre nageslacht te doen toekomen, doch de Franschen zien zoo nauw niet. De stad ligt niet aan het kanaal doch is er door twee kanalen aan verbonden. Bij Port-Saïd heeft het kanaal eene breedte van 180 voet; om de graven van El-Guisr te vermijden, heeft men het hier 120 voet nauwer genomen, dan het op de overige plaatsen is. Bij de laatste plaats gaat het kanaal onder een zandheuvel door, dien men met zeer veel inspanning heeft moeten doorboren. El-Guisr is een aangenaam gelegen plaatsje met zijne kerken, moskeën, bevallige huizen en den schoonen hof van den hoofdingenieur Goija. Hier zooals in Ismailia verhaalt ieder u hoeveel moeite men heeft gehad om de streek te zuiveren van slangen en schorpioenen, die voor de vestiging der Europeanen het verblijf zeer onveilig, zoo niet onmogelijk maakten. Achter El-Guisr gaat het kanaal door eene zanderige vlakte naar de lagunen in de nabijheid der zee. In de oude tijden stroomde hier een arm van den Nijl, die de vette aardkorst meênam en het land in een woestenij veranderde. De Arabieren schrijven dit aan de vestiging der Turken toe. Men meende dat de toestand des bodems groote moeielijkheden zou opleveren, doch Lavalley heeft dien tot op eene diepte van 26 voet uitgegraven en daardoor het bewijs geleverd dat het modder en het zand van Suez volkomen gelijk zijn aan die van de overige streken der aarde.

Het kanaal treedt nu in de Middellandsche zee en strekt hier tot haven aan Port-Saïd. Acht jaren geleden stonden tusschen de zee en de lagune eenige armoedige hutten, en nu ziet men op eene stad van 10.000 inwoners, een klein Venetië met een groote haven vol prachtige vaartuigen. In een ongeloofelijk korten tijd schijnt een europeesch volk van 20.000 zielen als uit de woestijn opgestaan en onmiddellijk in het bezit getreden van alle middelen om de beschaving over het land, dat een zoo glorierijk verleden heeft maar sedert 2000 jaren in barbaarschheid gedompeld ligt, uit te storten. En dat volk heeft een kanaal, waardoor het in eenen oogwenk zich verplaatsen kan naar Oost en West om beider bronnen te exploiteeren, beider ondernemingen te bevorderen, beider handel uit te breiden. Waarlijk, het heeft reden om aan de Lesseps de hulde zijner bewondering en dankbaarheid aan te bieden.

En de Lesseps verdient deze, niet alleen door zijn reuzenwerk maar ook door zijn edel gedrag, door zijn edelmoedig karakter. Hij wordt den vader der Arabieren genoemd, wier zwaren arbeid hij door ruime belooningen maar nog meer door vriendelijkheid en innemende manieren verlicht. Hoezeer ook door het werk bezig gehouden, vergeet hij toch niet waar hij kan den godsdienst te bevorderen en dezes dienaren alle mogelijke ondersteuning aan te bieden. Reeds in 1863 gaf hij daarvan een duidelijk bewijs. Eenige fransche geestelijken vroegen hem verlof het kanaal te mogen doortrekken. wat hun op hunnen tocht naar China van groot nut zou zijn, de Lesseps antwoordde hun in een zeer vriendelijk schrijven en stond hun niet alleen het gevraagde toe maar strekte het verlof ook uit over alle leden van hunne orde, met

aanbod om hun de reis, zoo ver het van hem afhing, zoo gemakkelijk mogelijk te maken.

Geeft dit een schoon bewijs van het edele karakter van den heer de Lesseps? De lezer bemerkt dadelijk welk heerlijk vooruitzicht het kanaal van Suez voor de Kerk en den godsdienst oplevert. Wanneer de schepen eenige uren noodig hebben om uit de Middellandsche in de Indische zee te komen, is er bijna geen afstand meer tusschen Rome en de afgelegene australische eilanden. De laatste zullen als per renbode hunne behoeften in het middelpunt der christenheid kunnen doen kennen, en van hier uit zal als op arendsvleugelen het verlangde kunnen worden toegezonden. Zal dus over eenige maanden Parijs juichen over dezen vooruitgang op stoffelijk gebied, uit de borst van den waren christen zal tot God een loflied rijzen, dat een danklied tevens zal zijn voor de nieuwe hulp, die God Zijne Kerk heeft verleend om zich uit te breiden.

Grootmoeders les.

De kleine Marie, voor het uiterlijk zoet,
Door ieder gevierd en bemind,
Met lokjes zoo blond en met oogjes vol gloed.
Was grootmoeders lievelings kind.

Toch sprak uit die oogjes een plaagzieke aard,
Die 't poesje boosaardig betrof;
Zij kneep 't in den nek, of zij trok 't aan den staart.
Maar eens maakte 't kind het te grof,

Want kattengeduld loopt ook eindlijk ten end:
En het beestje gaf snel haar een krab
Op het handje zoo zacht, zoo gevierd, zoo verwend,
En 't kind strafte poes met een klap.

Toen liep het ontzet, op de wangen een traan,
Door schrik en door pijn overmand,
Met droevig misbaar op de grootmoeder aan,
En toonde de bloedende hand.

Grootmoeders les

Maar grootmoeder nam snel dit voorval te baat,
   En zei met een deftige stem
Tot kleine Marie, met een effen gelaat,
   Deez' woorden vol nadruk en klem:

''t Staat lief in een kind als het volgzaam en stil,
   Naar 't woord van meer wijzen zich voegt;
Wanneer het niet toegeeft aan luim en aan gril
   En zich in geen kwaaddoen vernoegt.

Bestuur, liefste kind, dus uw handjes en tong;
   Dit krabje, 't is spoedig geheeld!
Nu vindt men uw streekjes nog snaaksch; gij zijt jong,
   Gij wordt bij uw bitsheid gestreeld.

Maar groeit met uw jaren, ik zeg het met smart,
   Uw plaagzucht, - in plaats van een beest
Slaat licht dan een mensch u een wond in het hart,
   Een wonde die nimmer geneest.'

Utrecht.
G.C.

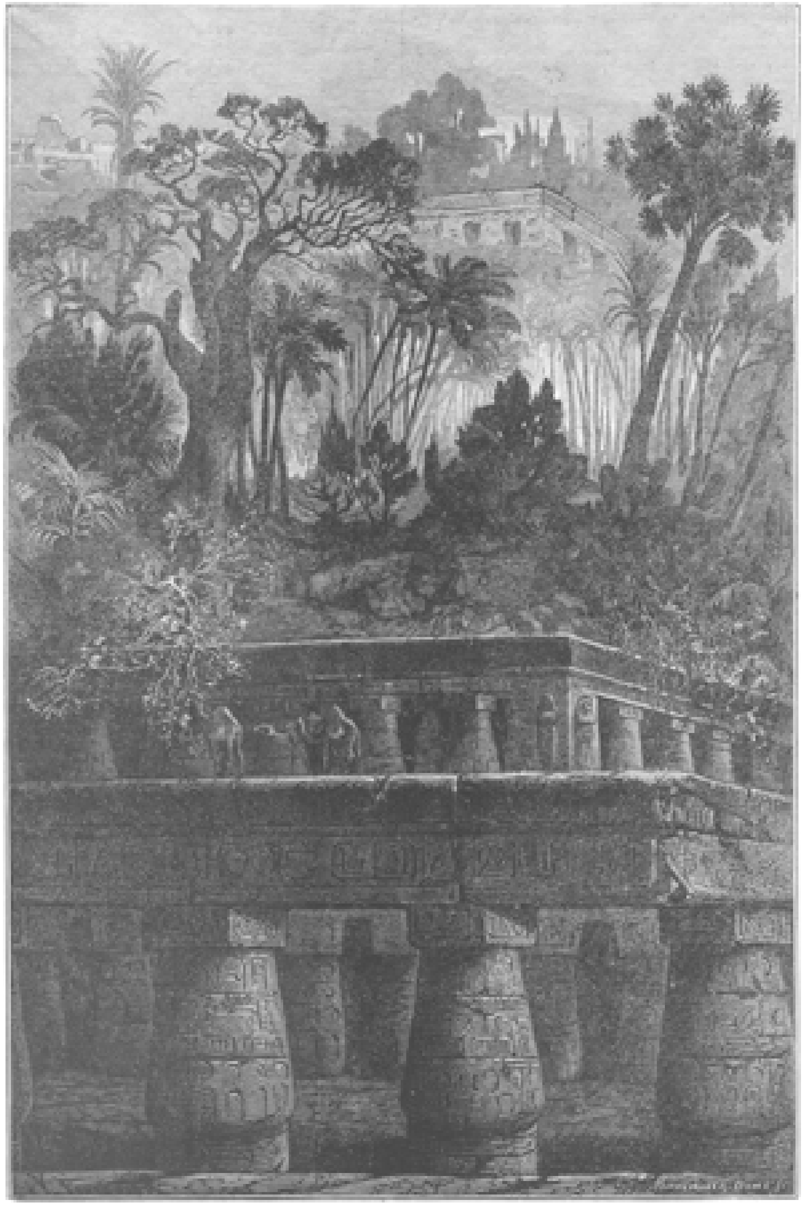

De hangende tuinen van Babylon.

De hangende tuinen van Babijlon.

Onze lezers hebben waarschijnlijk wel eens hooren spreken, van de hangende tuinen van Babylon, een der zeven wereldwonderen. Om er hun eenig denkbeeld van te geven, voegen wij bij onze beschrijving daarvan eene prachtige gravure, door den beroemden Pannemaker gemaakt.

Van dat reusachtige werk, dat zoowel getuigt van de zonderlinge plannen, die de menschen kunnen vormen en uitvoeren, als van de grootheid van hun scheppend genie, zijn nog eenige overblijfselen aanwezig, die ons in staat stellen er ons eenig denkbeeld van te maken, dat voorts wordt aangevuld door de beschrijvingen, die twee schrijvers uit de heidensche oudheid er ons van hebben achtergelaten.

'Men vindt,' zegt de reiziger Niebuhr, 'de overblijfselen der hangende tuinen op ongeveer drie vierde mijl afstands ten N.N.W. van Hellah en zeer nabij den oostelijken oever van den Euphraat; het geheel bestaat uit een aantal heuvelen, met puinhoopen overdekt. De muren, die zich boven den grond bevonden, zijn sedert lang weggenomen, maar die der fundamenten zijn nog aanwezig; ik heb meermalen gezien, dat menschen de steenen uitgraafden om ze naar Hellah te vervoeren. Terwijl men in de geheele streek van de golf van Perzië tot aan Kerbeleh geen andere dan dadelboomen vindt, ontmoet men tusschen de ruïnen zeer oude boomen van onderscheidene soort.'

Wat was het doel, zal men vragen, van die hangende tuinen?

Waren zij alleen hun bestaan verschuldigd aan eene grilligheid? Het is moeilijk op deze vragen een afdoend antwoord te geven, omdat die tuinen van de hoogste oudheid dagteekenen, en de geschiedenis weinig juiste berichten uit die tijden geeft. Men is het zelfs niet eens omtrent den bouwmeester. Sommigen schrijven de hangende tuinen met de citadel en de overige verfraaiingen van Babylon aan Ninus en Semiramis toe, anderen aan een hunner voorgangers, die, zeggen zij met een persische vrouw getrouwd was en ze op haar verzoek liet bouwen en aanleggen. Die vrouw, aan de overschoone natuur van Perzië gewoon, kon geen genoegen vinden in de eentoonige vlakten van Babylon.

Wat hiervan moge zijn, het is van grooter belang te weten hoe dan door wie die tuinen gebouwd zijn.

Hierop zegt vooreerst Diodorus van Sicilië: 'De hangende tuinen, een werk niet van Semiramis maar van een vroegeren koning, waren binnen de muren van de citadel van Babylon. Zij vormden met elkander een vierhoekig geheel. Men klom er op langs trappen op terrassen, zoo dat de tuin de gedaante van een amphitheater had.

De terrassen werden door zuilen gedragen, die op gelijke afstanden stonden; de hoogste, die een hoogte had van 50 elboogsmaten, droeg het hoogste punt van den tuin, en zijn top was gelijk met het bovenste punt van den muur der citadel, De platte gronden der terrassen waren samengesteld uit blokken steen, van 16 voet lang, 4 voet breed, die bedekt waren met een laag riet vermengd met aardhars. Hierop rustten twee lagen gebakken steen, die op hare beurt met lood overdekt waren, om het water te beletten tot in de fundamenten door te dringen. Op het lood lag een laag aarde, dik genoeg om de wortels in zich op te nemen van de hoogste en dikste boomen. In dezen kunstmatigen grond waren allerlei gewassen geplant, wier groote verscheidenheid, kleurenpracht, bloemen en vruchten ieders oog bekoorden. Daar de kolommen achtereenvolgens hooger waren, kon de zon overal hare stralen doen

doordringen, ook in de koninklijke vertrekken. Slechts een dier kolommen was hol; zij bevatte eene hydraulische machine. waarmede het water uit den Euphraat naar boven gebracht werd. waar het door middel van andere machinen over den tuin werd uitgespreid. Al deze werktuigen waren zoodanig verborgen dat 'niemand hare aanwezigheid kon vermoeden'

Strabo meent dat de machine, die het water opvoerde, de schroef van Archimedes was, die door slaven onophoudelijk in beweging werd gebracht.

De tweede schrijver, Quintus-Curcius geheeten, voegt nog bij deze beschrijving de volgende bijzonderheden: 'Er waren 20 zuilen: zij stonden op een afstand van 11 voet van elkander verwilderd. Onder de boomen bevonden er zich, die 8 elboogsmaten middellijn en 50 elboogsmaten hoogte hadden. Ten zijnen tijde, (dat is ten minsten 1000 jaren na den bouw der tuinen) werden er tusschen de puinhoopen nog verscheidene dezer boomen aangetroffen.'

Sommigen gelooven dat Nabuchodonosor in dezen tuin stond, toen hij in zijne trotschheid uitriep: 'Is dat nu het Babylon, dat ik gebouwd heb?' Men weet wat er op volgde. God strafte den hoogmoedige, en Nabuchodonosor werd onmiddellijk gelijk aan een plantetend dier, in welken toestand hij zeven jaren bleef. Toen (want hij had zijne zielsvermogens behouden) kreeg hij berouw, en de Heer had medelijden met hem en bracht hem tot zijn vorigen staat terug.

Graaf en Valkenier.
Eene legende uit de XVIe eeuw.
Door August Snieders, Jr.
(Vervolg.)

De geheele kamer droeg den stempel van den hoogen stand: de portretten aan den wand, die met goudleêr behangen was; de kunstig gesnedene porcelein-kas; de stoelen met fluweelen kussens in wier leuningen het geslachtswapen was aangebracht, even als dit in geschilderd glas en in het midden des vensters tintelde - dat alles zou het den bezoeker wel herinnerd hebben, ware hem zulks ook ontgaan.

Vesalus zat aan het hoofden einde van het bed, en had een oogenblik den zieke stilzwijgend beschouwd.

'En gij denkt, heer Vesalus,' zeide de graaf, zijne diep in hunne kassen gezonken oogen op den doctor richtende, 'gij denkt, niet waar, dat de ziekte gevaarlijk is?'

De hoogleeraar zweeg nog.

Een legio doctoren had aan het bed van den graaf van Buren gestaan; doch de kunst was te dien tijde nog zoo verre niet gevorderd, dat meester Julp, die anders zeer bedreven was in alle geheime kunsten, het eens mocht worden met meester Patrick, de chirurgijn-barbier, die in andere gevallen een zeer aardig advies wist te geven.

Volgens dezen zat de ziekte rechts, volgens genen zat zij links, en de zieke had reeds zooveel geneesmiddelen ingezwolgen, dat hij tienmaal had moeten genezen zijn volgens de meesters, en het verwonderlijk moest voorkomen, dat hij niet reeds vijftigmaal naar de andere wereld was afgescheept.

'Wat is uw antwoord, heer professor?' hervatte de graaf wel ietswat ongeduldig.

'lk kan u dat gevaar niet ontveinzen, heer graaf,' was het antwoord.

'Luister; ik vrees den dood niet. Ik heb hem zoo dikwijls vlak in de oogen gezien, dat hij mij geenen schrik meer aanjaagt. Het hoofd is, Gode zij dank, nog helder, en

ik hoop dat het zóó blijven zal, tot in den laatsten snik. Veel heb ik nog te verrichten, alvorens heen te gaan. Zeg mij dan ook, met de hand op het geweten, of de ziekte onvermijdelijk doodelijk is?'

'Zij is doodelijk, heer graaf.'

'Gij houdt het er voor dat ik veroordeeld ben?'

'Ja, er zal eene nieuwe krisis komen, en dat zal de laatste zijn.'

'Hoeveel dagen heb ik nog te leven?'

'Uren wilt gij zeggen, heer graaf.'

''t Zij zoo. Hoeveel uren?'

'Ten hoogste vijf of zes.'

'Ik dank u, heer Vesalus.'

'De oogenblikken zijn kostbaar, indien uw edelheid, zooals u zegt, nog vele zaken te verrichten hebt, alvorens afscheid van hier beneden te nemen.'

'Ik zal die oogenblikken ook benuttigen, heer professor!' en de zieke reikte den geneesheer de hand en drukte deze dankbaar. 'Wilt ge mij een genoegen doen, heer Vesalus?'

'Volgaarne.'

'Verwijder u niet; ik zou, al is alle redding onmogelijk, uwe raadgeving nog kunnen in te roepen hebben.'

'Ik blijf ten uwen dienste.'

'Wilt gij zoo vriendelijk zijn den graaf van Aremberg en den bisschop van Atrecht te doen verwittigen en hun verzoeken zich ten mijnent te begeven?.... Ik dank u bij voorbaat.... Tot straks, heer Vesalus!'

De graaf wenkte den hoogleeraar met de hand goeden dag.

'Welke kalmte!' mompelde Vesalus, toen hij de kamer verliet.

De zieke, die recht in zijn bed gezeten had, zoo lang de aanwezigheid des doctors duurde, zakte in het kussen terug; het mager hoofd en de handen wedijverden schier in bleekte met het hagelblanke lijnwaad.

Kalm staarde hij in de kamer rond. Inderdaad hij zou gebloosd hebben, ware hij onthutst geweest, voor die reeks van voorzaten, die van den muur op hem schenen neêr te zien.

De tijding van het gevaar, waarin het leven van den graaf van Egmond verkeerde, verspreidde zich welhaast door de gansche woning, en uit de woning liep zij snel de stad rond, en bracht er de hooge- en de krijgsmanswereld in opschudding.

Nog twijfelde men; maar toen men de draagkoets van den bisschop van Atrecht, later kardinaal van Granvelle, voor het grafelijk huis zag stilhouden, toen men den graaf van Aremberg zich derwaarts spoeden zag, hield alle twijfel op.

Terwijl binnen in de ziekekamer graaf Maximiliaan zijner ziel den Heere aanbeval, nederig zijne biecht sprak en voor de laatste maal het Levensbrood nuttigde; terwijl hij zich sterk maakte voor de groote reis, welke aan den rechterstoel des Alwetenden eindigen zou, werden de voorkamers met personen uit de hooge wereld opgevuld.

Nieuwe edellieden van allen rang, hooge keizerlijke ambtenaars, bevelhebbers der nederlandsche, hoogduitsche en spaansche benden, hadden zich in de voorzalen vereenigd.

Fluisterend werd er gesproken; men ondervroeg met oogslag en woorden elken persoon, die de ziekekamer verliet, toen eindelijk een der edeljongens aankondigde:

‘Zijne edelheid verlangt de hoogedele heeren, hier aanwezig, te ontvangen.’

‘Bericht dat, Adelbert!’ had de graaf tot den pagie gezegd, die met een betraand oog zijnen meester gadesloeg.

‘Hoe kunt ge u zelven die onrust toebrengen, graaf!’ viel de bisschop van Atrecht verbaasd in.

‘Eerwaarde, ik wil de weinige uren, die ik nog te leven heb, nuttig verdeelen. Hoe! ik ga eene groote reis aanvangen, en ik zou geen afscheid nemen van mijne goede vrienden, na mij met God te hebben verzoend? Adelbert’, ging hij voort, ‘doe mijne kamerdienaars binnen treden; verwittig mijne edellieden en hofmeesters.’

Graaf Maximiliaan zat recht op in zijne legersteê, en op zijn bevel werd hem zijn kostbaarste gewaad aangebracht. Hij liet zich daarin kleeden, zoo als op eene groote plechtigheid en als de keizer hem ten hove riep, en hij, door zijne pracht, zooals men zegde, de eer van den nederlandschen adel handhaafde en den kastiliaanschen gansch in de schaduw stelde.

Wel fladderde dit gewaad om zijn door de ziekte afgeteerd lichaam; wel staken die magere en knokkelige handen treffend af tegen het goud en de edelgesteenten, waarmeê het gewaad was belegd; wel bewoog zich het beenderige hoofd akelig boven dat prachtig toestel; maar zoowel de bisschop van Atrecht als Jan van Ligne, graaf van Aremberg, moest bekennen, dat de halfdoode zijn prachtkleed nog fier droeg.

‘Geef mij nu mijne wapens en gord mij den degen aan. Hecht zelfs de gouden sporen aan mijn schoeisel... 't Zij zoo.... Wel beeft mijne hand wat, doch wees gerust, ik zal ze op den degenknop laten rusten; wel knikken mijne knieën, maar Adelbert zal, des noodig, mij ondersteunen.

Met eene soort van angst sloegen de aanwezigen den zieke gade, en bij den graaf van Aremberg kwam het denkbeeld op, dat het den gunsteling des keizers in de hersens faalde.

‘Haal nu mijne orde van het Gulden Vlies en den riddermantel.... Nog gebied ik, nog wil ik gehoorzaamd worden; straks zullen oog en mond gesloten, mijne hand koud zijn, en gij kunt mij gehoorzaamheid weigeren....’

De blik van den graaf was ditmaal streng.

Het halsnoer, vonkel van edelgesteenten en aan welks uiteinde onder den blauwen kostbaren steen de gouden schapenvacht bengelde, werd den graaf om den hals en den karmozijn rooden mantel met gouden borduursel omgehangen.

Zoo uitgedoscht, leunde de graaf op de schouders der zijnen, deed zich in de groote zaal van zijn hof brengen en plaatste zich voor de groote tafel, in den hoogen armstoel, met zijn wapen versierd.

Voor hem op tafel lagen zijn gepluimd helmet, dat zoo dikwijls boven de speeren der voetknechten uit op het oorlogsveld geblonken had, en zijne ijzeren handschoenen, waarmeê hij zoo forsch zijn geducht rapier wist te omvatten.

Daar zat hij neêr in al zijne pracht en aardsche grootheid, ofschoon reeds vast gegrepen door den onverbiddelijken dood.

Dat wist hij, doch het ontzette hem niet.....

Al die in de voorzaal wachtende waren, traden binnen om afscheid te nemen; allen waren ontroerd, snikten of weenden; het slachtoffer schier alleen was bedaard.

‘Ik groet u, don Alonzo!’ zegde de graaf tot den hopman eener spaansche bende. ‘Het doet mij genoegen u hier te zien. Daar waar gij denkt dat een vijand is binnen gedrongen, zijt ge immers op uwen post. Doch don Alonzo vergist zich, ging de graaf, met een stillen glimlach op het wezen voort, ‘als hij denkt dat de ingedrongene een vijand is; 't is integendeel voor mij een goed vriend. Ik gevoel, don Alonzo, dat hij achter mij staat, om mij op den schouder te tikken, als het tijd is om te vertrekken.’

De spaansche hopman was diep ontroerd.

‘Gij hebt begrepen, van wien ik spreken wil ‘heer van Mansfeld’ ging hij voort, zich met een lichten glimlach tot een jong nederlander richtende. ‘Mansfeld, ik ga eene groote reis ondernemen, eene, van welke men niet terugkeert. Gij zijt nog niet reisvaardig, 't zij zoo! Der Kerk en den keizer zult gij middelerwijl nog veel dienst bewijzen. Is uw vendel nu andermaal volledig, heer van Mansfeld? 't Was vreeslijk gedund geworden in den laatsten veldtocht...’

(Wordt vervolgd.)

De Winter voor Rijken en Armen.

Het ligt ons nog versch in het geheugen, dat gedurende den langen Zomer van dit jaar een aantal menschen veel te verduren gehad hebben van de brandende hitte. De gloeiende zon, die elken dag op nieuw aan den wolkenloozen hemel verscheen, deed niet alleen hier en daar de graankorrel in de aar verschroeien, maar bracht menigeen een onverwachten dood, midden op het veld en in de straten. Zoo maakt ook de Zomer zijne slachtoffers, zoowel als de Winter, doch hij slaat niet zulke pijnlijke wonden; hij drukt niet zoo zwaar op de armen. Een enkele regenbui in den Zomer is in staat het doorgestane leed te doen vergeten; de Winter daarentegen vormt een ketting van ontberingen van allerlei soort, waarvan de dagen als zoovele schakels beschouwd kunnen worden, die, ofschoon zich vrij bewegende, toch onafscheidbaar aan elkander geklonken zijn. In den Zomer is de natuur mild, de arbeid veelvuldig, de nacht, hoe kort ook verkwikkend; in den Winter is de natuur stug en terugstootend; zij biedt niets tot verkwikking aan; de arbeid wordt gestaakt, en de lange nachten zijn nog pijnlijker voor den arme dan de kommervol doorgebrachte dagen. Raadpleeg het doen en laten der kinderen in den Zomer en den Winter maar, en het onderscheid zal u duidelijk in het oog springen, zelfs bij eene hitte zoo als wij thans achter den rug hebben. Die kleinen dartelen en springen in weerwil der 90° Fahrenheit om ons heen, tot zoo lang zij in zoete rust neèrvallen; in den Winter weenen zij bittere tranen van de pijn, die de koude hun veroorzaakt. Men heeft zeker nooit iemand van de warmte zien weenen, en de geleerden mogen nu ook al spreken van de natuurlijke afscheiding van het vocht, dat men tranen noemt, door de koude, de ondervinding leert ons dat niet slechts kinderen maar dikwijls volwassen menschen van pijn weenen.

Inderdaad, de Winter is wreed voor hen, die in nooddruft verkeeren, en hoe vele duizenden zouden niet de brandende hitte van den afgeloopen Zomer terug verlangen, nu de snijdende wind reeds door hunne schamele kleeding striemt en zij den langen en bangen winter huiverend te gemoet gaan! Arm aan geld, arm aan goed, arm aan vooruitzichten, dat is een treurige toestand, die slechts leniging vindt in de hoop der christelijke liefde, in het beoefenen der werken van barmhartigheid door hen, die

door den hemel met aardsche schatten en ook zelfs maar met dagelijksch brood gezegend zijn.

Zal die hoop beschaamd worden?

In onzen tijd, waarin meer dan ooit het vermaak wordt nagejaagd, tracht men niet slechts den winter met al zijne kwellingen te doen vergeten, maar door kunstmiddelen den zomer te vervangen. Als de natuur niets meer biedt, wordt de weelde te baat genomen om in de salons, in schouwburgen en concert-zalen de genoegens des levens na te jagen. En in die feestviering wordt dikwijls zoo weinig aan de armen gedacht, die voedsel, kleeding, verwarming, alles, alles ontbeeren. En hoe komt het vooral dat er zoo weinig aan wordt gedacht? De oorzaak is gemakkelijk op te sporen. Wanneer wij voor een oogenblik eens een arme versteven op de straat vinden, of in eene woning binnen gevoerd worden, waar diepe ellende heerscht, wij zouden met volle handen hulp willen bieden, maar bij hetgeen den hemel ons schonk, bij de genoegens, die het leven ons ook in den Winter biedt, verplaatsen wij ons niet genoeg in den toestand waarin de ongelukkigen verkeeren, die van alles ontbloot zijn, aan alles behoefte hebben, die zelfs afgunstig zijn op onze huisdieren.

Zal men het ons kwalijk nemen dat wij het medelijden voor onzen armen natuur- en landgenoot bij onze duizenden en duizenden lezers inroepen? Wij hopen zulks niet. De regels, die wij hier neêrschrijven, wijken geheel af van hetgeen wij gewoon zijn onzen vrienden aan te bieden, doch wij hebben ons vooral ten doel gesteld nuttig te zijn, en kunnen wij het nu voor onzen armen medemensch zijn, kunnen wij iets bijdragen om zijn lot gedurende den winter te helpen verzachten, wij zullen er ons inderdaad zeer gelukkig door gevoelen.

Moge de gravuren, die wij op de laatste bladzijde van dit nommer aanbieden, gedurende de winteravonden meermalen onder de oogen onzer lezers komen en zoo doende eene voortdurende aanmaning zijn om de ongelukkigen te ondersteunen, die inderdaad aanspraak hebben op onze liefdegiften. Wanneer de rijke in zijn weeldrig salon, waarin de bloemen bloeien en geuren, ziet hoe de ijsbloemen op de glasruiten zich afteekenen, hij denke aan den behoeftige, die in deze ijsbloemen de komst van den vijand ziet, die hem in zijne naakte, koude woning, waarin voedsel noch brandstof te vinden is, geheel weerloos vindt. Wanneer de grondbezitter, in pels gewikkeld en met eene lekkere sigaar in den mond, door het bosch doolt om voor zijn tijdverdrijf het wild op te sporen, hij denke aan de arme moeder, die, tot radeloosheid gebracht, een misdrijf heeft gepleegd, om eenige sprankels hout meester te worden, ten einde hare kinderen te verwarmen. Wanneer de rijke bij den warmen haard, bij alle gemakken des levens de sneeuw bewondert, die, door den flauwen glans der zon beschenen, als met millioenen diamanten bezaaid schijnt te zijn, hij denke dat de arme zoo dikwijls door de sneeuw, die tot op zijn schamele legersteê doordringt, met vrouw en kinderen uit zijne woning wordt verdreven om hulp in te roepen waar die slechte te vinden is.

Mogen wij allen zóó denken!

DE WINTER VOOR RIJKEN EN VOOR ARMEN.

IJsbloemen aan het venster van den rijke verwekken vreugde.

Bij den arme kommer en zorgen.

Vermaak in het bosch.

Ellende in het bosch.

Wat is het toch lekker als de zon op de sneeuw weêrkaatst.

Eene warme kamer is het hoogste geluk.

[Nummer 10]

De kleine huishoudster.

Wij meenen onzen lezers eene dienst te zullen bewijzen met van tijd tot tijd tafereelen te leveren van de meestberoemde Noord- en Zuidnederlandsche schilders. In het buitenland ziet men nog altijd met bewondering op die tot dusverre ongeëvenaarde voortbrengselen der schilderkunst. Munchen, Dresden, Weenen en overigens alle hoofdsteden van Europa zijn er trotsch op dat hare Museums met die heerlijke gewrochten prijken, welke steeds hooger in waarde stijgen, naarmate het meer en meer blijkt dat zij onnavolgbaar zullen blijven. Wij willen de rij openen met nevenstaande gravure, die wij hebben laten vervaardigen naar de beroemde schilderij van Schalken bekend onder den naam van ‘dee *kleine huishoudster’.* Zoo ooit dan zal hier wel het spreekwoord toepasselijk zijn: ‘het kind moet een naam hebben;’

wanneer wij ons een huishoudster voorstellen denken wij gemeenlijk veeleer aan de wasch of de keuken, dan aan een lantaarn. Het zal echter de vraag zijn of Schalken ooit kennis heeft gedragen van den naam, waaronder zijn bekoorlijk tafereel thans bekend is.

Schalken, die in de XVIIe eeuw te Dordrecht geboren werd, is een van die schilders, die door eenvoud en waarheid van voorstelling uitmunten. In het begin van zijne loopbaan maakte hij jacht op het avontuurlijke, wat meestal bij jeugdige talenten het geval is. Hij liet zich wegslepen door de historische en romantische voortbrengselen van zijne roemrijke voorgangers, doch het gevolg daarvan was dat hij in zijne voorstellingen gedwongen en stijf bleef. Eerst toen hij zijn eigen weg volgde en eenvoudige figuren uit het dagelijksche leven op het doek bracht, kenmerkte zich zijn genie.

De kleine huishoudster, naar schilderij van Schalken.

Schalken munt vooral uit door het effekt, dat hij door een of meerdere kaarslichten weet te verkrijgen. Vooral munt hieronder uit zijne ‘kleine huishoudster’ en ‘twee monniken bij kaarslicht.’ Het is zeer natuurlijk dat eene gravure slechts een flauw denkbeeld kan geven van den gloed en de kleur, die in het oorspronkelijke stuk

heerschen. doch iedereen zal moeten erkennen dat het licht-effekt de meesterhand verraadt.

Wij mogen intusschen niet vergeten dat te München een zeer beroemd stuk van Schalken berust, ofschoon het onderwerp geheel buiten het genre valt, waarin hij vooral uitmunt. Het stelt Petrus voor, terwijl hij in den voorhof van het paleis van Pilatus Christus verloochent en door de dienstmaagd bespot wordt. Hier is niets te vinden van het gedwongene, dat zijne

overigens weinige historische stukken kenmerkt. Schalken is waarschijnlijk weggesleept door zijn belangrijk onderwerp, en wie weet of hij niet meermalen gelukkiger geslaagd zou zijn, indien hij minder profane onderwerpen had gekozen, iets wat in zijn tijd maar al te zeer het geval was.

De 'kleine huishoudster' berust in eene der galerijen te Weenen. Schalken stierf in 1706 te s' Gravenhage in den ouderdom van drie- en- zestig jaren.

Het portret.
Eene eenvoudige geschiedenis, die op nieuw bewijst dat het vertrouwen op God nooit beschaamd wordt.
Door H.A. Banning.

De meeste onzer lezers zullen zich uit hunne jeugd nog wel een schoolboek herinneren, waarin geijkte woorden en gulden spreuken door kleine verhalen werden toegelicht, zooals b.v. 'Wanneer de nood het hoogst is, is Gods hulp het meest nabij. - Wie op den lieven God betrouwt, heeft zeker niet op zand gebouwd,' enz.

Tegenwoordig mag in zekere vrijdenkers-scholen maar bitter weinig meer over God en godsdienst worden gesproken, en men vindt er bijgevolg zulke schoolboeken ook niet meer. De 'verlichte' mannen die in onzen tijd in de meeste zaken den toon willen aangeven, zijn van oordeel dat men de kinderen vroeg moet leeren niet op God maar op zich zalven te vertrouwen, want zij hebben een nieuwe spreuk, geen gulden, maar een vergulde spreuk uitgevonden die zegt: 'de mensch vermag alles door zich zelven.' Daarom moet alles wat de goddelijke Voorzienigheid betreft uit de school en de schoolboeken geweerd worden, en daarom bestaat er ook groot gevaar dat de gulden spreuken uit vroegere dagen allengs geheel gaan verdwijnen, want zij zijn alleen zoo lang bewaard gebleven, doordien zij de jeugd werden ingeprent en als het ware met de jeugd opgroeiden.

Dit is zeker zeer te betreuren, want er lag veel wijsheid in de spreuken, die wij op het oog hebben. en gaat men ook al in de wetenschap vooruit, op overvloed van wijsheid valt inderdaad niet te roemen; die neemt af met de kennis van God en godsdienst.

Wij zijn het met de mannen der moderne verlichting geheel niet eens en daarom hebben wij ook geen oogenblik geaarzeld om eene ouderwetsche maar inderdaad zeer gulden spreuk aan het hoofd dezer regels te plaatsen, in het volle vertrouwen dat onze lezers die liever zullen hooren dan de vergulde of liever gegalvaniseerde spreuken der splinternieuwe wijsgeeren.

De gebeurtenis, die wij wenschen te verhalen, werd ons onlangs medegedeeld door iemand, die de betrokken personen zeer goed heeft gekend. Wij hopen dat ons verhaal zal bijdragen om het vertrouwen in de goddelijke Voorzienigheid te versterken.

Het is bekend dat in het jaar 1864 door Pruissen en Oostenrijk een korte maar zeer bloedige oorlog is gevoerd tegen Denemarken. Wij willen hier over de oorzaak van dien oorlog niet spreken, want dat gedoogt ons bestek niet, en wij zouden toch tot de slotsom moeten komen dat hij, zooals de meeste oorlogen, ontstaan is uit heerschzucht en eigenbelang. Toen die oorlog uitbrak, woonde in Silezië een afstammeling van een oud adelijk geslacht, dien wij eenvoudig Wilhelm von

Altenburg zullen noemen. Hij was officier in pruissische dienst en bezat behalve zijn soldij nog een belangrijk inkomen van zijne goederen, ofschoon dit niet geëvenredigd was aan de luisterrijke kwartieren in zijn geslachtswapen. Von Altenburg, die destijds ongeveer den leeftijd van zes- en- dertig jaren zal hebben bereikt, was gehuwd met eene jonge adellijke dame, die even onberispelijke kwartieren, doch geen penning vermogen bezat, iets wat echter niet verhinderde dat hij zijn huwelijk allergelukkigst mogt noemen Waarom zou dat ook eene onmogelijkheid zijn, zelfs zonder geld en adellijke kwartieren? De echtgenoten hadden elkander lief; hun grootste geluk bestond in de huiselijke samenleving en in de kleine zorgen voor de opvoeding van hun eenigst kind, een veel belovend knaapje. Zij, hadden echter ook te samen een verdriet te verduren, dat niet gering genoemd mocht worden. De vader der vrouw, de baron von Burgen, was in den volsten zin van het woord een wereldman, dat wil zeggen, iemand die om God noch gebod gaf en de genietingen des levens najoeg. In zijne jeugd had hij zeer geschitterd in de adellijke kringen. Niemand ging zoo fijn gekleed, niemand was zoo hoffelijk en galant, niemand zat zoo flink te paard, doch niemand verbraste ook zooveel als de toenmalige jonker von Burgen. Dit nam echter niet weg dat hij overal zeer gezien was, want men noemde den jonker eene goede partij, omdat zijn vader uitgestrekte bezittingen had. Zoo kwam het dan ook dat hij niet afgewezen werd, toen hij de hand vroeg van de dochter eens generaals, die meer kruizen op zijn borst dan kreuzers in zijne zak had. De aanstaande schoonzoon kwam dien generaal echter een kruis brengen dat hem veel zwaarder op het hart zou drukken. Wat von Burgen in zijne jeugd beloofd had te zullen worden werd hij inderdaad, want er ligt eene nijdige consequentie in het kwaad, wanneer men God uit het oog heeft verloren, en aan God had von Burgen nooit veel gedacht. Hij werd een lichtmis en een speler. Toen zijn vader overleden was, stuurde hij zijn vermogen in het riet en bracht zijne vrouw in het graf. Het was nog gelukkig voor hem en zijn eenig kind dat de familie een armzalig overschot van zijn groot vermogen redde, zoo dat beide in de toekomst ten minste voor armoede beveiligd waren. Het kind, door de familie, of ten minste op kosten der familie opgevoed, werd de vrouw van von Altenburg.

Na in dezen kleinen cirkel te hebben rondgeloopen, komen wij weder tot ons uitgangspunt terug.

Het scheen van Burgen, inweerwil van de leerrijke ondervinding niet mogelijk te zijn, om van het hem toegevoegde inkomen te leven; hij maakte voortdurend schulden, en wanneer hij zich niet meer wist te redden, klopte hij bij zijn schoonzoon aan om hem uit den nood te helpen. Het zou zeker verstandig van dien schoonzoon zijn geweest, wanneer hij in het oog had gehouden dat de putten, die een speler en lichtmis voortdurend graaft, niet te dempen zijn, doch heeft hij hierin gedwaald, wij moeten bekennen, dat hij het minder deed om de schande voor zijn naam te voorkomen dan om zijne vrouw verdriet te besparen. Hij wilde haar gelukkig zien, zelfs met groote opofferingen. Maar was dat vol te houden bij den onverzadelijken dorst naar het spel die den schoonvader voortdurend verteerde? Von Altenburg gevoelde maar al te zeer dat er geen rozen zonder doornen bloeien. Zijn huwelijk was in alle opzichten gelukkig te noemen, en nu moest dat geluk verwoest worden door iemand, die reeds eenmaal een huisgezin in het verderf had gestort.

Zij waren ongeveer acht jaren getrouwd toen von Altenburg eens met een zeer bedrukt gelaat de kamer binnen trad, waar zijne vrouw bezig was aan den kleinen Herman een der schoone legenden te vertellen, waaraan Duitschland zoo rijk is.

‘Wat deert u, Wilhelm?’ vroeg zij, zoodra zij haren echtgenoot in het gelaat had gezien.

‘Niets Bertha,’ antwoordde von Altenburg, zoo kalm mogelijk.

‘Dat kan niet zijn,’ hernam zij met gejaagdheid; ‘zeg mij, is u iets overkomen?’

‘Ik zal het u zeggen, Bertha,’ antwoordde hij, terwijl hij zijne vrouw bij de hand nam en met haar op de canapé ging zitten.

‘Gij doet mij ontstellen,’ hernam de vrouw, ‘is u of mijn vader eenig ongeluk overkomen?’

‘Stel u gerust,’ sprak von Altenburg, ‘wat ik u te zeggen heb is van geheel anderen aard, maar gij moet mij vooraf beloven dat gij niet boos op mij zult worden.’ Bertha zag hem vragend aan, zonder eenig antwoord te geven.

‘Ik heb eene groote onbezonnenheid begaan,’ zoo begon de man op nieuw, ‘en wat mij daarbij het meest smart veroorzaakt is dat de gevolgen daarvan niet alleen op mij maar ook op u zullen neêrkomen.’

‘Hebt gij geduelleerd, Wilhelm?’ vroeg zij in groote spanning.

‘Hoe kunt gij dit van mij denken. Bertha,’ antwoordde hij met een gedwongen glimlach, ‘gij weet wel dat ik liever mijn rang van officier zou laten varen dan mij schuldig te maken aan een misdrijf dat, hoe het in ons land ook bemanteld moge worden, altijd een moord of moordaanslag blijft. Ik heb niet geduelleerd, maar gespeculeerd Bertha. Gij weet niet wat dat is, niet waar? Welnu ik zal het u zeggen. Gij zult wel eens hebben hooren spreken over de beurs en over fondsen, die elken dag dalen en rijzen, naar mate de omstandigheden dit meêbrengen. Aan die fondsen worden schatten gewonnen en ook verloren; ik heb mijn geluk eens willen beproeven en.....’

‘Gij hebt verloren?’ vroeg Bertha verbleekende.

‘Ik heb verloren.’

‘Alles?’

‘O neen, mijn kind,’ sprak Wilhelm geruststellend, ‘maar toch te veel om daarover geene grievende verwijtingen te gevoelen.’

‘Maar, Wilhelm, gij hebt altijd zulk een afschuw gehad van alles wat spel heet,’ zeide Bertha, terwijl zij haren echtgenoot vol verbazing aanzag, ‘hoe hebt gij u zoo eensklaps aan iets kunnen overgeven dat, naar het mij voorkomt, maar al te veel op spel gelijkt?’

‘Ik had hoop dat wij ons vermogen zouden kunnen vergrooten,’ antwoordde von Altenburg, die, naar het scheen, zijne vrouw niet in het gelaat durfde zien. ‘Ik wilde uw lot en dat van onzen lieven Herman verbeteren.’

‘Maar wat ontbrak ons dan tot dusverre, Wilhelm? Waren wij niet gelukkig, hebt gij ooit van mij gehoord dat ik iets verlangde wat buiten ons bereik lag?’

‘Nooit, Bertha! doch dat zal nu wellicht het geval gaan worden, en dit pijnigt mij het meest. Wij zullen zuiniger, veel zuiniger moeten leven,’ vervolgde de man blijkbaar bedremmeld, ‘wij zullen zoo een en ander dat ons genoegen deed en waaraan wij gewoon waren moeten laten varen, en ik kan u niet zeggen hoe mij dit voor u smart.’

‘En hebben wij dan niets meer te duchten?’ vroeg de vrouw, terwijl zij haren man vertrouwelijk vragend in de oogen zag. ‘Hebt gij mij nu alles.... alles gezegd?’

‘Alles, Bertha! zelfs bestaat er uitzicht dat wij bij een zuinig beheer het geleden verlies eenmaal herstellen zullen.’

‘Welnu, dan zal ik er den lieven God voor danken dat gij verloren en niet gewonnen hebt,’ zeide de vrouw, terwijl een diepe zucht aan hare borst ontglipte en zij met de handen het gelaat bedekte, ‘want door te winnen zoudt gij wellicht een speler hebben kunnen worden, en ik zou u nog liever dood arm zien, Wilhelm.’

Von Altenburg nam haar de handen van het gelaat; ‘gij veracht mjj toch niet Bertha?'’ vroeg hij.

‘Hoe zou ik dat kunnen, Wilhelm!’ antwoordde zij, ‘het was immers vooral om mij dat gij een weinig lichtzinnig hebt gehandeld. Maar laat ons nu liever een sluier over het verledene werpen en de handen uit de mouwen steken. Gij zult eens zien hoe zuinig ik zal worden.’

De arme vrouw poogde te glimlachen, ofschoon zij groote bezorgdheid koesterde; zij wilde echter voor alles den schijn vermijden, alsof zij verontwaardigd was over de handelwijze van haren echtgenoot.’

‘Wij zullen de kamenier en al de meiden op ééne na aanzeggen, dat zij zich van eene andere dienst moeten voorzien,’ zoo vervolgde zij, ‘mijne garderobe is minstens voor twee jaren toereikend, en.......’

‘Maar Bertha! dat is mijne bedoeling niet,’ zeide Wilhelm, die nu op zijne beurt pijnlijk glimlachte.

‘Maar gij spreekt van bezuinigingen,’ hernam de vrouw, terwijl zij

hem verwonderd in het gelaat zag, ‘en waar zullen wij die beter kunnen maken dan op alles wat weelde is!’

‘Dat is waar, maar met de dienstboden onder het artikel weelde te plaatsen gaat gij te ver. Er zijn nog zoovele andere zaken. Zoo zou ik bij voorbeeld willen beginnen met onze equipage, met.....’

Hier viel de vrouw hem weder in de reden. ‘En uwe paarden dan, Wilhelm?’ vroeg zij.

‘Die zullen natuurlijk verkocht moeten worden, Bertha.’

‘Maar weet gij wel dat zij uwe eenigste vreugde uitmaken? Hebt gij mij niet meermalen verzekerd dat gij uwe schoonste uitspanningen bij en met uwe paarden doorbrengt, en gij zoudt dit alles opofferen?’

Toen zij die vragen deed, blonken er tranen in hare oogen.

‘Ik weet dit alles zeer goed, Bertha,’ antwoordde von Altenburg, ‘doch het is dringend noodzakelijk, evenzeer als dat al onze uitgaven zooveel mogelijk besnoeid worden; wij zullen daarover morgen wel eens nader spreken.’

En zoo geschiedde het ook. Tot groote verwondering van de menschen, die zich zoo gaarne met de zaken van anderen bemoeien, werd het huishouden van von Altenburg van dit oogenblik af op den eenvoudigsten voet ingericht. Er gingen daarover allerlei geruchten, doch geen er van bereikte Bertha's oor, en dat was zeer gelukkig, want er waren er onder, die de waarheid zeer nabij kwamen.

Twee jaren later brak de oorlog uit, waarvan wij hier boven spraken, en weinig tijds daarna was Bertha weduwe. Von Altenburg sneuvelde op de Duppeler Schansen.

Er wordt in den tijd van vrede zoo weinig gedacht aan de verwoestingen die de oorlog aanricht, zoowel in het hart als op het veld en in de huisgezinnen. Wie zou den landbouwer niet betreuren die met tranen in de oogen op de plek staart waar zijne volle voorraadschuren stonden, voordat zij door den oorlogsbrand werden verwoest, of naar de velden waarop het graan door paardengetrappel en onder de breede wielen der kanonnen vernield is? Doch de oorlog slaat ook wonden die nimmer genezen, en al de victorie-liederen en de bedwelmende krijgsroem zijn niet in staat de smartkreten te verdooven. die zoodanige wonden veroorzaken.

Daarom is de vrede een schoon geschenk des hemels, dat niet genoeg kan worden gewaardeerd.

Bertha had een zwaren cijns moeten betalen aan het roemrijk wapenfeit bij de Duppeler schansen. Ging Sleeswijk daarbij voor Denemarken verloren, haar verlies was veel grooter, het was onherstelbaar; hare toekomst was voor altijd vernietigd. En daarbij moest ook het spreekwoord bewaarheid worden, dat een ongeluk zelden alleen komt. Er was nog geen maand verloopen sinds zij het wcduwkleed had aangetrokken, toen haar vader zich door een pistoolschot van het leven beroofde. Het voorbeeld van bijna alle spelers scheen hem niet tot eene les te hebben verstrekt; hij had zich aan zijnen hartstocht blijven overgeven tot voor hem geen uitkomst meer te wachten was; het was bij hem: zoo geleefd zoo gestorven. De wereld bestempelde zijne laatste daad met den naam van eergevoel; wanneer hij zich voor God vernederd en door berouw en boete getracht had zijne zonden uit te wisschen, zou zij hem waarschijnlijk uitgelachen hebben.

Zoo is de wereld.

Deze nieuwe ramp zou voor Bertha niet de laatste zijn. Er was nauwelijks andermaal eene maand verloopen toen zij een bezoek ontving van een Israëliet, die zich liet aandienen onder den naam van den bankier Mozes Schlossheimer. De jonge weduwe zag het kleine joodje vol verbazing aan, toen hij de kamer binnen tradt. Zij kon zich niet begrijpen wat die man van haar kon verlangen.

‘Het is eene zeer delicate zaak die mij hier voert; genadige vrouw,’ sprak de bankier, terwijl zijne oogen als die van eene lynx rondgingen. ‘ik heb daarom niemand mijner bedienden willen zenden.’

Bertha wist niet wat die woorden moesten beteekenen; zij verzocht den jood plaats te nemen.

‘Mijn naam, Mozes Schlossheimer, zal u wel niet onbekend zijn, genadige vrouw, hernam de bankier met een zoetsappigen glimlach.

‘Ik heb de eer niet u te kennen, mijnheer,’ antwoordde de weduwe.

‘'t Is ook best mogelijk... 't is best mogelijk, genadige vrouw,’ zeide de jood altijd met denzelfden glimlach, ‘in de groote wereld, ik wil zeggen bij den hoogen adel, waartoe uwe genade het geluk heeft te behooren, denkt men weinig aan geld en nog minder aan menschen als ik die zich altijd in het geld bewegen.’

‘Zou ik wel mogen weten waaraan ik uw bezoek te danken heb?’ vroeg Bertha beleefd doch blijkbaar met eenigen wrevel.

‘O zeer gaarne,’ antwoordde de spraakzame jood, ‘ik ben daarvoor hier gekomen, genadige vrouw, maar men kan toch bij een fatsoenlijk mensch maar zoo niet met de deur in het huis vallen, en het is eene delicate zaak die mij hierheen heeft gevoerd. Ik heb mijnheer uw echtgenoot goed, zeer goed gekend en daarom doet het mij dubbel leed, genadige vrouw, dat ik voor eene zaak hier kom, die u wellicht niet aangenaam in de ooren zal klinken.’

‘Mag ik u wel verzoeken mij zonder omwegen met die aangelegenheid bekend te maken, mijnheer?’ vroeg Bertha, die door een onaangenaam gevoel getroffen werd.

‘De rechte weg is zeker de kortste, genadige vrouw,’ hernam de jood, ‘maar een voorzichtig mensch maakt liever een omweg, wanneer hij gevoelt dat hij - om het maar eens zoo te noemen - een Jobsbode is.’

‘Wat wilt gij daarmede zeggen?’ vroeg Bertha die nu werkelijk ontstelde.

‘Ik zie wel dat ik inderdaad beter gedaan had met een omweg te maken,’ antwoordde de bankier, ‘maar nu moet het hooge woord er maar uit. Het zal u wel niet onbekend zijn dat uw overledene heer gemaal schulden had, genadige vrouw.’

‘Voor zoover mij bekend is zijn die slechts zeer gering,’ sprak Bertha.

(Wordt vervolgd.)

Paul Delaroche.

Eenige jaren geleden bewonderden wij in de tentoonstelling van Gent een heerlijk tafreel van Paul Delaroche, hetwelk de fransche schilder, als wij ons niet vergissen, getiteld had ‘eene jonge christene vrouw’ gemarteld tijdens de regeering van Deoclitaan - heerlijk tafreel zeggen wij, dat iedereen diep trof. Die jonge christene is gekend onder den naam van H. Philomena.

De schilder had het onderwerp gekozen, waarop de martelares, op bevel des keizers, met eenen anker aan den hals in den Tiber geworpen werd.... doch neen, wij zullen de overlevering, zoo vol gevoel, zoo vol poëzij, zoo vol verheven christenzin wat breedvoeriger verhalen.

Philomena werd in de eerste tijden der Kerk, tijdens de regeering van Deoclitaan, in Griekenland geboren. Hare ouders waren het heidendom toegedaan en bedroefd, zegt een schrijver, geene kinderen te bezitten, trachtten zij door alle soorten van bijgeloovige offeranden de Goden ter hunner gunste te stemmen.

Het licht des christendoms straalde op hen, en God zegende hun huwelijk met een kind, een meisje dat zij dochter des lichts, *filia luminis* of Philomena noemden.

Dertien jaren oud verzelde het meisje hare ouders naar Rome, waarheen haar vader zich begaf, ter afwering van eenen onrechtvaardigen oorlog met welken Deoclitaan hem bedreigde. Daar, door haren rang verplicht, verscheen Philomena dikwijls aan het hof, alwaar de keizer voor haar dermate werd ingenomen, dat hij hare hand vroeg.

Het edel Christenkind had echter reeds de belofte afgelegd, zich den Hemel toe te wijden en zij weigerde het keizerlijke aanbod. Onwankelbaar door de genade, zegt haar levensbeschrijver, weêrstond zij en smeekingen, en liefkozingen en bedreigingen van haren vader, door de eer en de eigenliefde verblind. Hare moeder vereenigde haar smeeken met dat haars vaders en voor haar neêrgeknield, baden zij het verzoek des keizers in te willigen. Doch Philomena riep uit: ‘Mijn koningrijk is in den hemel; God en zuiverheid, die ik hem toewijdde, is mijne leus; zijne genade het schild, dat mij beschut; het geloof in hem het wapen, waarmeê ik iedere verleiding zal bestrijden.’

Dan begonnen die lange en wreede vervolgingen, welke de Christenmaagd tot eene der roemiijkste martelaressen voor het geloof maakte en die zij allen verdroog, gesterkt door den geest van Hierboven. Onder deze marteling was die welke de schilder, wiens naam wij aan het hoofd van dit artikel schreven, tot onderwerp van zijn tafreel koos. Zoo als wij zegden deed de keizer Philomena, met eenen anker aan den hals in den Tiber werpen; doch er daalden hemelgeesten neêr, welke het anker losmaakten en de martelares dreef zacht en kalm langs de oppervlakte des waters naar den oever.....

Ten slotte onthoofd, werd haar naam in eere gehouden door het volk en de Kerk plaatste haar onder de heiligen.

Het lichaam dezer heilige, die men den bijnaam van Wonderdoenster der XIXe eeuw heeft gegeven, werd te Rome, den 25 Mei 1802, in de catacomben gevonden. Men ontdekte er een gebroken fleschje bij met haar bloed en op den grafsteen de zinnebeelden der werktuigen, die tot haren marteldood gediend hadden, te weten: een anker, dat zij aan den hals had, toen men haar in den Tiber poogde te verdrinken; drie pijlen, waarmede men haar jeugdig en maagdelijk lichaam doorschoten had, en een palmtak, als zegeteeken der roemrijke overwinning door deze dertien jarige martelares behaald.

Het leven en dood van die jonge martelares is treffend en geen wonder dat de geloovige haar, na eeuwen, nog vereert en hare voorspraak inroept; dat de dichters haar hebben bezongen; dat de kunstenaars haar nog herdenken op het doek.

Om tot den schilder van het heerlijke tafreel der H. Philomena terug te keeren, willen wij hier eenige bijzonderheden aanhalen over dien kunstenaar, welke eene wezenlijke omwenteling in de kunst heeft gebracht.

Paul Delaroche werd in het jaar 1797 geboren en was zoon van eenen schatter in den Berg van Barmhartigheid te Parijs. In het vak der kunst opgeleid, was hij, even als zijn meester baron Gros, een der afscheurlingen der klassieke school David's. Hij zocht noch den griekschen stijl, noch dien der *renaissance;* hij nam een eigenaardig standpunt in en baande zich zelf eenen weg, 't geen voorwaar wel de schoonste roem is.

In al zijne scheppingen is Paul Delaroche waardig, kiesch, fijngevoelig, treffend; zijne onderwerpen zijn diep doorgrond en de uitvoering is, onder alle gezichten, schitterend. Zijne schilderij *de dood van Jeanne Grey* is een meesterstuk van treffend gevoel en schilderachtige uitvoering, niet minder is zulks zijn tafreel *de dood van Elisabeth*, terwijl zijn *Cromwell het lijk van Karel I beschouwende,* een werk van de verhevenste orde is, bestemd om wat men heet *époque* te maken in de kunst der XIXe eeuw.

De kenner wijst verder zijn *Richelieu* aan, zijn *Mazarin op zijn doodbed* en in het gewijde vak: de *H. Sebastiaan, Christus van het kruis afgedaan;* de *H. Amelia* en wij moeten hier vooral van *Christus in het hofke der Oliveten* gewagen, eene prachtige diep gevoelde schilderij, welke wij terzelfder tijd als de *jonge christene vrouw* (de H. Philomena) te Gent mochten bewonderen.

Deze laatste, is voor onze uitgaaf, op hout overgebracht en zal voorzeker niet eene der minste treffende tafreelen zijn, welke wij onzen lezers reeds te bewonderen gaven.

Wij hebben in België eene gelijksoortige traditie, welke wij hier willen aanhalen; het is die der ‘fiere maagd’ zoo als het volk van Leuven die Belgische martelares noemt. En onzen dichter, Frans de Cort, heeft daarop eenige zeer lieve regelen geschreven. Luister:

1. Daar dreef op de groene riviere,
   Het lijk der schoone Margriet,
Die leuvens volk de fiere
   De fiere Maget hiet.

2. Het zwalpte gelijk eene veêre
   Op der Dijle golvekens voort,
Waarin de dief harer eere
   De onnoozele had versmoord.

3. De mane stak door de nevels
   Haar vriendelijk aangezicht,
En baadde der huizen gevels
   Langs 't water in schitterend licht.

4. En majestatisch daalden
   Tien engelen van omhoog,
Wier zalige oogen straalden
   Als ware eene star elk oog.

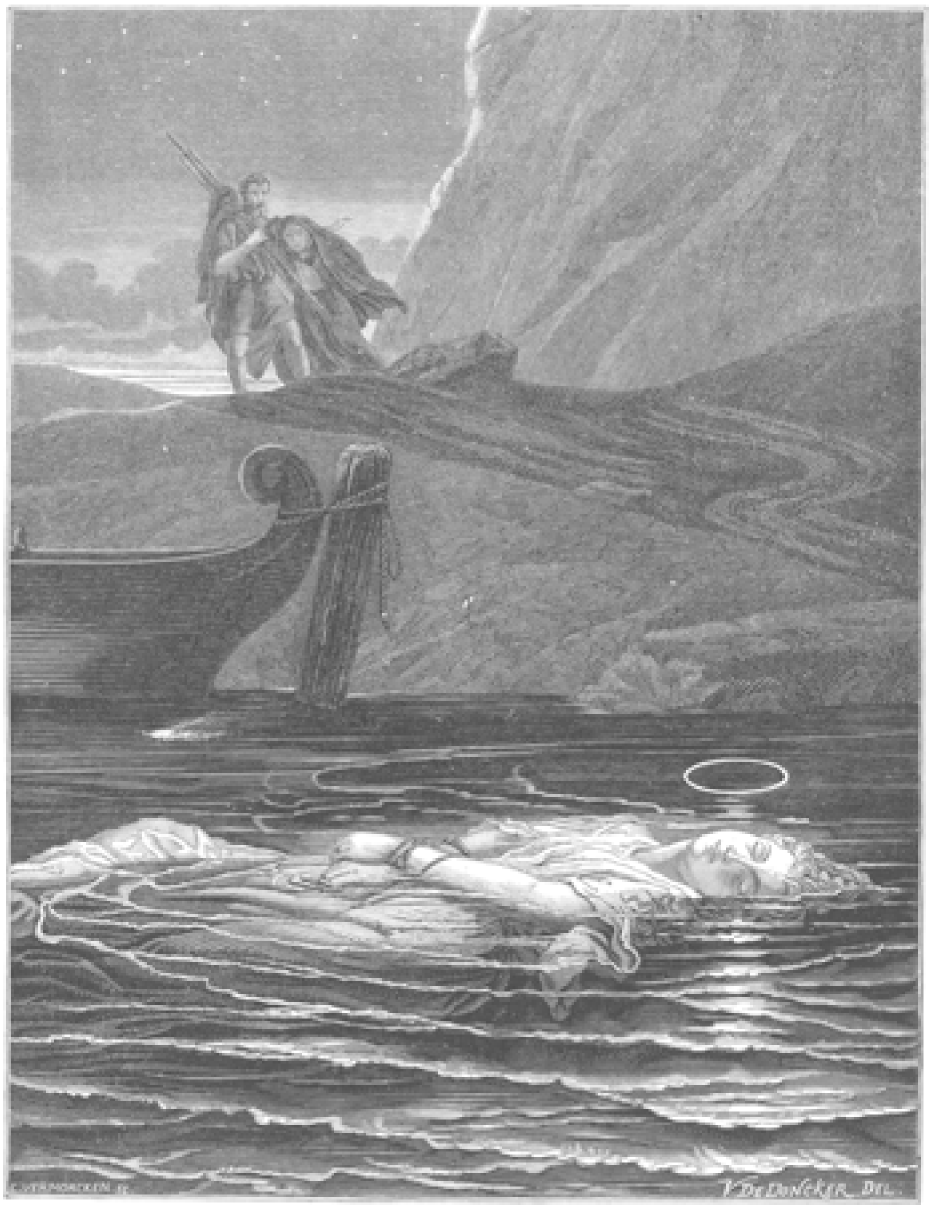
H. Philomena.

5. En, 't crucifix in de armen,
   Geleidde den zingenden stoet:
   ‘Wij hoorden uw stervenskermen,
   O lieve zuster zoet.

6. Wij komen uw lijk vergezellen
   Met licht en hymnengeschal,
   En het ter aard bestellen,
   Waar 't veilig rusten zal.

7. En voeren daarna in processie
   Uwe ziele ter heiligenwoon...
   Daar wacht u, martelaresse,
   Eene plaats vóór 's Heeren troon!’

Eene oasis in de woestijn Sahara.

Eene oasis in de woestijn Sahara.

Elke onbebouwde en onbewoonde landstreek noemt men eene woestijn, zoodat men de *steppen* van Rusland, de *savanen,* de *llanos* en de *pampas* van Amerika, de *djunglen* van Indië. de *landes* van Frankrijk, zelfs de *peel* van de meijerij en de *kempen* in ruimeren zin onder die benaming kan rangschikken. In engeren, meer bepaalden zin geeft men den naam van woestijn aan die dorre, naakte, zandachtige streken, waartegen 's mensenen vernuft en nijverheid volkomen machteloos en waar het schier onmogeljjk is eene menschelijke woonplaats in te richten. In de Oude Wereld vindt men de uitgestrektste woestijnen, waarvan de grootste en meest bekende die van Sahara is. Deze neemt bijna de geheele noorderhelft van Afrika in, waar zij ten noorden de barbarijsche hooglanden, ten zuiden Soedan ten westen den Atlantischen Oceaan en ten oosten het Nijldal tot grenzen heeft. Bij eene lengte van

700 en eene gemiddelde breedte van 200 geog. mijlen heeft zij eene oppervlakte van 140.000

geog. mijlen, tweemaal die der Middellandsche zee. Zij schijnt van het oosten naar het westen eene zachte helling te hebben en verheft zich ten noorden van het Tsad-meer 375 el boven den zeespiegel. Op die plaats is zij ook zeer bergachtig. Geheel de kust van Ajan, een gedeelte van de oostkust van Afrika, is insgelijks eene woestijn, even als de streek tusschen den Nijl en de Roode zee. De Syrische woestijn is de voortzetting van de onmeetlijke afrikaansche, die door de landengte van Suez, Arabië bemeestert, Perzië doorsnijdt, zandheuvelen in Turkestan ophoopt en vervolgens Mongolië bemachtigt om slechts de eindpaal van haar gebied te vestigen in Mandschourië aan de oostelijke grenzen van Azië. Geleerde natuurkundigen willen bewijzen dat die geheele lange en ongelijk breede strook zand van den Atlantischen tot den Stillen oceaan de bedding zou zijn van eene uitgedroogde zee. De reeks binnenzeeën en groote meeren welke zich evenwijdig aan die aardstrook bevinden geeft eenigen bewijsgrond, wanneer men daarbij voegt, het zoutgehalte van de wateren der woestijn en de ophoopingen van zeezout op den afrikaanschen zandbodem.

De Sahara heeft water noch wasdom behalve in eenige betrekkelijk kleine met bronnen begiftigde oasen, die als 't ware de eilanden zijn in die onmeetlijke zandzee. Vooral het oostelijk deel der Sahara, Libysche woestijn geheeten, bestaande uit op den duur met zand bedekte rotsvlakten en kiezelvelden, waarboven hier en daar rotsketens uitsteken, is rijk aan oasen, terwijl het westelijke Sahel genoemd vooral uit stuifzand bestaat. Alle oasen van Noord-Afrika zijn vloeddalen, waarvan het water zich meestendeels onder de aardoppervlakte bevindt, of bekkenvormige valleien, omgeven van kleine bergketenen en heuvelrijen, waarin zich een beek of een klein meer van regenwater verzamelt, of waar bronnen in de omringende hoogvlakten ontspringen. In de algerijnsche Sahara werden sedert 1856 door het boren van artesische putten talrijke oasen geschapen, hetwelk overigens reeds in de oudste tijden tot ontginning van sommige woestijnoorden gedaan werd; Syrië, Egypte, de oasen van Libyë bezaten reeds sinds lang een aantal van deze kunstmatige bronnen. Olympiodores die in de IVe eeuw te Alexandrië woonde, zegt dat in de oasen gegraven putten zijn van 48 tot 80 ned. el diepte, die haar bruisend water hoog opwerpen en leven en vruchtbaarheid aan een verdorden bodem schenken.

Onze gravure stelt eene oasis in de Sahara voort, waar de weelderige natuur onder een zonnigen hemel de edele vruchten van het zuiden voortbrengt als de dadel- en de thebaïsche palmen en plantgewassen, de gomacacia's, de mannastruik, vijgen, koren, gerst, een soort wijnstok, de wildgroeiende sennabladeren en een als voedingsmiddel gebruikte grassoort. Huisdieren zijn er de kameel, het paard, de zebu, de ezel, het schaap, de geit en de hond; wilde dieren: de hyena, de jakhals, de antilope, de struis, de hagedis, de slang en de schorpioen. Wel is waar wordt het aangename door het nuttige beheerscht, en is eene oasis meer een moestuin dan een lusthof, toch is zij het verlangde oord, waarnaar de Arabier verlangt, die op zijnen kameel, het schip der woestijn, of op zijn muildier de zandvlakte doorkruist, na lange dagreizen door het verschroeiend en wegstuivend zand, ten doode vervolgd door den pestadem van den Samoem, die in Afrika's woestijnen den zetel van zijn gebied heeft opgeslagen en onder den naam Sirocco Italië en onder dien van Solano Spanje teistert. Op die ververschingsplaatsen kan de Arabier zijn lastdier te drinken geven en voeden, een voorraad van levensmiddelen opdoen om verder zijnen vermoeienden tocht door de zandvlakten voorttezetten. Zeer bekend in de oudheid is de Trinytheos Oasis

minores bij den tempel van Jupiter Ammon, met eene der beroemdste godspraken, waar het beeld van den god met een ramshoofd werd voorgesteld en Alexander zich tot een zoon van Jupiter liet verklaren. Het getal bewoners in de verschillende oasen van Sahara wordt op ruim 2 millioen geschat, waarvan een groot gedeelte een levendigen karavaanhandel drijven.

Graaf en Valkenier.
Eene legende uit de XVIe eeuw
Door August Snieders, Jr.
(Vervolg en slot.)

De graaf wendde het hoofd ter zijde, wijl hij daar een hevig gesnik hoorde.

‘Waarom zijt gij zoo ontroerd bij dit tooneel, graaf van Brederode?’ hervatte graaf Maximiliaan van Egmond. ‘Ik heb u op het slagveld zien schaterlachen, en nu weent ge bij een vreedzaam sterfbed! Heer graaf, blijf der Kerke en den keizer immer trouw. Treurige dagen kunnen aanbreken: *par feu et par flammes* zegt uwe zinspreuk. Gedenk haar immer....’

De graaf groette von Wolfenbuttel, den hopman der duitsche bende, een kerel als een reus, breed geschouderd, met een purperrooden neus en kleine oogen, maar die, was hij dapper aan eene gastvrije tafel, er ook dapper op in kerfde, wanneer de vijand hem uitdaagde.

‘Ik groet u,’ zeide de graaf, ‘vroolijke heer von Wolfenbuttel! bij het eerste lustig maal dat gij zult bijwonen, gedenk mijner door den beker met malvezei op te heffen..... Ook u zij mijne groete, heer Vitelli! Breng mijne heilwenschen over aan uwe lieve dochter, die mij met zoo'n frissche winterbloem, aan mijn ziekbed heeft verrast en alzoo de lente in mijne kamer bracht.’

De Italiaan, een hoveling in den vollen zin des woords, en die zijnen weg aan het hof van keizer Karel gemaakt had, meer door eene ver gedrevene hoffelijkheid, dan wel door wezenlijke talenten - de Italiaan greep de magere hand van den stervende vast, boog diep het hoofd en raakte de hand met de lippen aan.

En zoo sprak de graaf beurtelings met allen en werd opgeruimder, naarmate hij sprak.

Nu kwamen de bedienden van het huis, zoo groote als kleine, binnen; daar waren edellieden, jonkers, hofmeesters, lijfknechten, kamerdienaars, jagers, valkeniers, zelfs de stalknechten.

Allen bogen het hoofd of plooiden de knieën; aller harten klopten bij dit zoo wonderlijk sterfbed.

Hij, het slachtoffer alleen, was kalm, groette de zijnen, dankte hen voor hunne goede diensten, gaf geschenken en herinneringen aan allen en deed hun opmerken, dat de laatste stonden van glorie, op deze wereld, ten einde spoedden.

‘Ik ben als eene waskaars,’ zeide hij, ‘die allengs, op een prachtigen gouden kandelaar, is verbrand. Het licht werpt nog een oogenblik zijne flonkerende glansen rondom zich, en eindelijk zal de dood den laatsten vonk uitblazen - en alles is ten einde. Noch de pracht, noch de macht redden ons van dat groote oogenblik, en even als gij, die gansch uw leven arm en dienstbaar zijt geweest, moet de groote heer, de geduchte bevelhebber, de rijke edelman, de vriend des keizers den tol aan den dood betalen. Wel hem, die den bezoeker kalm in het aangezicht kan zien en zelfs met hem spotten durft.... Weent niet, mijne vrienden, bidt voor mijne arme ziel.’

Het gesnik in de zaal was algemeen.

Nogmaals liet de graaf zijne blikken door de zaal gaan, en zijn oog rustte op den ouden Barend, die verre van den zetel achter aan de deur knielde en niet naderbij komen durfde.

'Barend,' zeide de graaf, 'ik ben verheugd u hier te zien. Gij waart trouw aan den vader; gij waart trouw aan den zoon. Op het oorlogsveld stond gij hoû en trouw aan mijne zijde, en toen eens mijn oorlogspaard onder mij werd doodgeschoten, en ik ter aarde stortte, hebt gij uwen heer met uw lijf beschermd. Vergeef me, Barend, ik heb het in de woeling des levens te lang vergeten; maar 't staat mij nu in dit uur klaar en duidelijk voor den geest. Kom, Barend, geef mij de hand....'

En de oude man kwam bevreesd nader, want iedereen week nu ter zijde en neêrknielend, raakte hij de hem toegereikte en reeds koud wordende hand aan.

'Hoe oud zijt ge, Barend?' vroeg de Graaf.

'Vast vijf en zeventig, om uwe edelheid te dienen.'

'Broeder,' hervatte de graaf van Buren, zich tot den bisschop van Atrecht wendende, 'zorg voor allen, maar zorg bovenal voor mijn ouden valkenier, opdat hij het immer wèl hebbe in deze hofhouding en zijn brood niet elders zoeken moge. Waarom weent ge, Barend?' sprak de graaf voort, en er kwam een glimlach op het wezen van den zieke. 'Hoe maken het de valken, Barend?'

'Jack treurt, edele heer!'

'Inderdaad, het trouwe dier heeft het goede jachtsaizoen rustig zien voorbij gaan. Hij was als de trouwe soldaat, die treurt dat hij het rapier niet voor Kerk en keizer trekken kan. Het saizoen zal weêrkeeren; de reiger zal, in grooter getal dan ooit, opstijgen, en gij zult Jack 'werpen,' al is de meester afwezig. Goede vangst, Barend!....'

Nu had Maximiliaan allen gegroet; hij had zijne laatste receptie gehouden.

'Geef mij nu, Adelbert, mijn kostbaren beker!' zeide hij.

De hofjonker bracht op een gouden schenkblad den gouden, met schitterend gesteente ingelegden drinkbeker, op welks kuip en voet de hand eens grooten kunstenaars het blazoen der graven van Buren, de insignia's van het Gulden Vlies en de spreuk *pretium laborum non vile* gedreven had.

Met dien beker had de graaf bij groote plechtigheden de gezondheid des keizers gedronken, en nu nog wilde hij dezen gedenken.

Bevend greep Maximiliaan den beker, richtte zich met moeite in den leuningstoel op, en leunend op de linkerhand, die den stoel omklemde, zeide hij met eene gebroken stem:

'Heil den keizer, den keizer heil! God rekke zijn leven, tot het welzijn van allen.... Heil den keizer, den keizer heil!....'

Eenige der voornaamste aanwezigen herhaalden de laatste woorden.

Toen de graaf die woorden sprak, brak de zon door de wolken en schoot een flauwen straal door de beschilderde glasramen; een oogenblik werd alles schitterend gekleurd. Dan onderschepte eene wolk den zonnestraal, en de zaal werd somberder dan te voren.

De beker viel uit de bevende hand op tafel, en de graaf zakte in den leuningstoel terug.

Echter nam hij nog de insignia's van het Gulden Vlies, reikte die den graaf van Aremberg over en stamelde:

‘Overhandig die insignia's aan den keizer en zeg hem dat Maximiliaan van Egmond, graaf van Buren, tot in den laatsten oogenblik trouw gebleven is aan den eed, als ridder der orde gezworen....’

Nu gepste hij zijn wapen los, ontdeed zich van den rooden prachtmantel, wenkte Vesalus, omhelsde hem, dankbaar voor zijne goede diensten en den gegeven raad - en met de hand groetend, liet de ineen gezakte grijsaard zich in den leuningstoel naar de ziekekamer terug brengen.

Diep getroffen stapte Barend over het besneeuwde pad, dat naar de *valkerij* geleidt.

‘Alles komt op tijd,’ zegde hij tot Aecht, die hem afwachtte; ‘de heer graaf is, alvorens te sterven, Jack en mij gedachtig geweest.’

‘'t Is wel tijd,’ spotte Aecht. ‘Eu wat hebt gij nu verkregen?’

‘Is het woord van mijnen meester, in zijn laatste uur zijns levens uitgesproken, is de aanbeveling bij Zijne Hoogwaarde den bisschop van Atrecht niet voldoende? Dezulken breken hun woord niet.’

‘Eén vogel in de hand is beter dan tien in de lucht!’ liet Aecht er lachend op volgen.

‘En wat waarde heeft dit alles bij het goede woord, dat hij tot mij gesproken heeft! De edele graaf heeft naar Jack gevraagd, en dat is mij genoeg.’

Aecht lachte.

Barend was verontwaardigd over de woorden der hebzuchtige vrouw en hoe vol het hart dan ook ware, om over de treffende plechtigheid, welke hij had bijgewoond, te spreken, toch was hij nu dwars en wilde niets - neen, niets vertellen.

De oude man ging naar het valkenhok, waar Jack nog altijd diep in zijnen pluimkraag gedoken zat, en witte schellen over zijne oogen vallen liet.

Barend zette zich voor het hok neêr en sprak met Jack, die soms flauw, zeer flauw de oogen opende; hij sprak met den vogel of deze een kind ware, en de oude deed dit zoo vleiend, dat de herten aan het ijzeren hek kwamen staan zien; dat de hazenwinden den kop op Barends knie kwamen leggen en de brakken naast hem voor de kooi gingen zitten.

De valkenier greep eene gepluimde kap, die, even als de zwaar leêren handschoen en de veters, aan den muur hing.

Toen de oude jager dit alles aan Jack toonde, trok hij welhaast de oogen wijd open, rekte den hals en sloeg met de twee vleugels.

Nu deed Barend hem de veters aan, zette hem los de gepluimde kap, als een sieraad op den kop, trok den handschoen aan en zette den vogel op de vuist - en ziet! er kwam leven in het arme dier!

De valk scheen, even als zijn meester, in volle wapenrusting, omringd van zijne vrienden, jagers zoo als hij, te willen sterven.

De avond viel; de ondergaande winterzon wierp een flauwen gloed over het sneeuwveld.

De klokken der kerken en kloosters van Brussel weêrgalmden en vormden, niet alleen door hare verschillende tonen, maar ook door hare min of meer verre afgelegenheid, eene wonderlijke en indrukwekkende harmonie.

Graaf Maximiliaan was niet meer....

Barend was alleen, alleen in de *valkerij.* Vrouw en kinderen had hij nooit gekend; de valken waren zijne kinderen geworden.

Het valkenhuis was gesloten; de nacht viel neêr; de wind stak op, deed de toppen van het hooge geboomte loeien en de sneeuw stobberde weêr door de tuinen van het grafelijk huis en kroop, geholpen door den wind, immer hooger tegen deur en venster op.

Den dag nadien bleef de kleine woning nog gesloten en Aecht, de moeial, ging er langs zonder er acht op te slaan; want ze dacht dat de oude in het kasteel was.

Ook des avonds was het huis gesloten, en ware het Aecht in het oog gevallen dat er geene inprentsels van voeten in de sneeuw stonden, zij zou zich overtuigd hebben dat Barend of niet was teruggekeerd, of het huis niet verlaten had.

Maar 's nachts huilden en blaften de honden zoo akelig, dat Aecht aan de booze hand geloofde.

Vandaar dat zij den weg langs het valkenhuis, zelfs bij dag, ontweek.

Vier dagen na dat het lijk van graaf Maximiliaan in den grafkelder was bijgezet, stapten twee personen, met elkander sprekend, over het weinig gebaande voetpad, dat naar de *valkerij* geleidde.

Een dezer droeg de purpere kleeding des bisschops en het gouden kruis met gouden ketting op de borst: het was de bisschop van Atrecht.

De andere was in een pelsen overjas gewikkeld, en als hij het hoofd oplichtte, hetwelk hij ten gevolge der moeilijkheid van den weg gebogen hield, herkende men Andreas Vesalus.

‘Gij kent den weg naar de *valkerij,* heer Vesalus?’ vroeg de bisschop.

‘Gewis wel; Uwe Hoogeerwaarde moet wel weten, dat mij de jacht als geene onaangename uitspanning voorkomt, en ik meer dan eens met wijlen den graaf van Buren den valk ging werpen.’ ‘Rechts af.’

‘Ik zie dat uwe aanduiding juist is. Ik meen de *valkerij* ginds te zien.’

‘Juist zoo.’

De twee bezoekers hielden voor de deur van het gebouw stil.

‘Ik geloof, Hoogeerwaarde, dat onze wandel- of beter gezegd onze baadpartij te vergeefs is geweest!’ ving de geneesheer des keizers aan.

‘Hoe zoo?’

‘Merkt Uwe Hoogeerwaarde niet op, dat de sneeuw is opgehoopt en geen enkele voetstap aanduidt dat Barend zijn huis verlaten heeft, of hetzelve is binnen getreden?’

‘Inderdaad. Wij zullen echter kloppen.’

Geen antwoord; niet het minste gedruisch deed zich op. Men klopte nogmaals. Alles bewees dat er zich niemand in de woning bevond.

Men was op het punt van terug te keeren, toen Aecht behoedzaam naderde.

‘Is Barend de valkenier, heen gegaan?’ vroeg de bisschop.

De knieën der oude vrouw knikten, en zij schepte moed toen zij het geestelijke kleed herkende. Indien de booze hand op de *valkerij* gelegd is.... zoo dacht zij.

‘Neen, hij moet thuis zijn, eerwaarde heer! trek het venster maar open....’

Aecht stond nog altijd op behoorlijken afstand.

Vesalus naderde inderdaad het kleine venster, zette de vingeren tusschen eene spleet, en, na een krachtigen ruk kraakte de sluitblind en ging open.

De twee personen loerden binnen en zagen eenen persoon, met den rug naar het venster gekeerd, voor den haard zitten.

Men tikte op het vensterglas, doch de persoon bewoog zich niet.

Aecht had nu haren man, den jager, geroepen, en deze deed de deur onder een paar bijlslagen, neêrvallen.

Vesalus sprong binnen; de bisschop volgde: aan het uitgedoofde vuur, in 't welk geen vonkje meer glinsterde, zat Barend in den ouden leuningstoel; aan zijne rechterhand droeg hij nog den zwaren leêren handschoen en op dezen zat Jack, met de gepluimde kap op de kop. Beiden waren dood....

‘Wij komen te laat, Hoogeerwaarde! De valkenier en de valk hebben den meester niet willen overleven!’

‘En het schijnt dat ze, even als de meester, in volle prachtcostuum hebben willen sterven!’ voegde de bisschop er bij.

‘Treffend!’ mompelde Vesalus. ‘De oude man scheen verre van rijk te zijn, te oordeelen naar hetgeen hem omringt.’

‘Hij was zeer arm!’ waagde de jager te zeggen.

‘Hij was slecht betaald!’ zeide Aecht, zonder het uitwerksel dezer woorden te berekenen en zelfs deed zij dit niet, toen de jager haar een hevigen en bestraffenden stoot met den elboog toebracht.

‘Zoo gaat het, heer Vesalus!’ zeide de bisschop bij het verlaten der *valkerij*. ‘De grooten, door de woeling des levens meêgesleept, vergeten niet zelden den mindere, die hun dienst bewees, en als een verdienstelijk man, die den lande nuttig was, soms van honger en ellende gestorven is, richt men hem jaren nadien een marmeren gedenkteeken op, alsof dit de vergetelheid en de ellende door hem onderstaan, vergoeden kon.’

Vesalus knikte en antwoordde:

‘Dat is de waarheid.’

De beroemde man wist op dat oogenblik niet dat hij het lot van Barend, dat hij te laat gekend had, zou ondergaan; dat hij eenige jaren later op vreemde kust schipbreuk lijden, en vergeten, van honger en ellende omkomen zou!

Allerlei,

Lengte van telegraaflijnen.

In het rapport van de wereldtentoonstelling van Parijs vinden wij de volgende opgave, die op last van de oostenrijksche commissie is bekend gemaakt.

De totale lengte van de telegraaflijnen over de geheele aarde beloopt 47255 geographische mijlen; men telt in Europa 2000 telegraafstations tegen 4000 in de overige werelddeelen; het gewicht van de telegraaflijnen bedraagt meer dan 660,000 centenaars; de kosten van aanleg bedroegen op het einde van 1867 een totaal van 210 millioen francs.

De cacao-boom.

De cacao is het zaad van een boom, thuis hoorende in de verzengde luchtstreek, in verschillende oorden van Zuid-Amerika en bijzonder in Guyana, in Mexico en vooral op de kust van La Guarya, de hoofdhaven van de provincie Caraccas en van de geheele zaiderkust van de Caraïbische zee. Deze kust is omzoomd met den palm *(Cocos Nucifera),* die kokosnoten oplevert; daar nestelen zich de flamingo's, de pelikanen en de zeeraven; de cacao-boomen *(Theobroma Cacao)* groeien in de valleien ten noorden en ten zuiden van het Tafelland. Die boom bereikt eene hoogte van 30 tot 40 voet; om ze weeldrig te doen groeien en om den bloesem en de vrucht te beschermen vereischt hij eene heuvelrjj tegen de oostelijke winden van niet minder dan 500 voet. De cacao-boom heeft immer groene bladen, en ten allen tijde is hij versierd met eene groote hoeveelheid bloempjes zonder geur, die in trossen aan den stam en op de takken hangen. De meloenvormige vruchten zijn zeer hoekig en wratachtig en bevatten onder de dikke leêrvormige schaal een sappig, aangenaam zuurachtig merg en hierin talrijke boonen. Men onderscheidt twee soorten van cacao: de caracas-cacao en die der eilanden, behalve nog eene menigte andere soorten als de goudgele Soconusco en de Esmeraldas, die de beste zijn maar in den europeeschen handel niet voorkomen, terwijl de goedkoope Guayaquil het veelvuldigst verbruikt wordt. De wilde boomen geven slechts éénen oogst, en de vrucht er van is kleiner, vlakker en bitterder; de tamme daarentegen twee oogsten. De vruchten worden of in groote houten vaten vijf dagen aan gisting onderworpen en in de zon of aan het vuur gedroogd, of ook zoolang in den grond begraven, totdat de weekachtige deelen door verrotting geheel afgezonderd zijn. Deze laatste methode geeft de beste soort: de cacao terré of gerotten cacao.

De cacao-boonen zijn een zeer gewichtig voedingsmiddel der Amerikanen. Het hoofdbestanddeel er van is een vast en voedzame, eenigzins geelachtige olie, de zoogenaamde cacao-boter, die door uitpersen en uitkoken gewonnen wordt, lange jaren goed blijft zonder ranzig te worden en met natron gemengd een goede vaste tot geneeskundig gebruik geschikte zeep geeft. Hoofdzakelijk worden echter de cacao-boonen gebruikt tot het maken van chocolade, maar ook tot cacao-koekjes, welke met suiker of specerij gemengd in plaats van kofiij word gebruikt en veel gezonder is dan de chocolade. Zeer dikwijls wordt de cacao vervalscht bijzonder met meel; velen ontnemen de cacao haar boter, verkoopen deze afzonderlijk en vervangen

ze door zoet-amandel-olie; anderen weder gebruiken cacao en suiker van de slechtste soort welke zij sterk aromatiseeren met vanille of met den goedkooperen perubalsem enz.

De goede chocolade wordt gekend aan de breuk, die noch oogjes, noch holten, noch iets steenachtigs moet vertoonen; het mikroskoop heeft nagemaakte chocolade ontdekt, waarin het hoofbestanddeel, de cacao, geheel ontbrak.

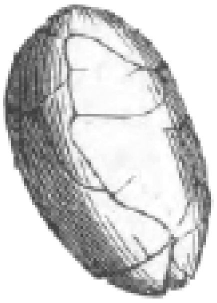

Cacao-boom.

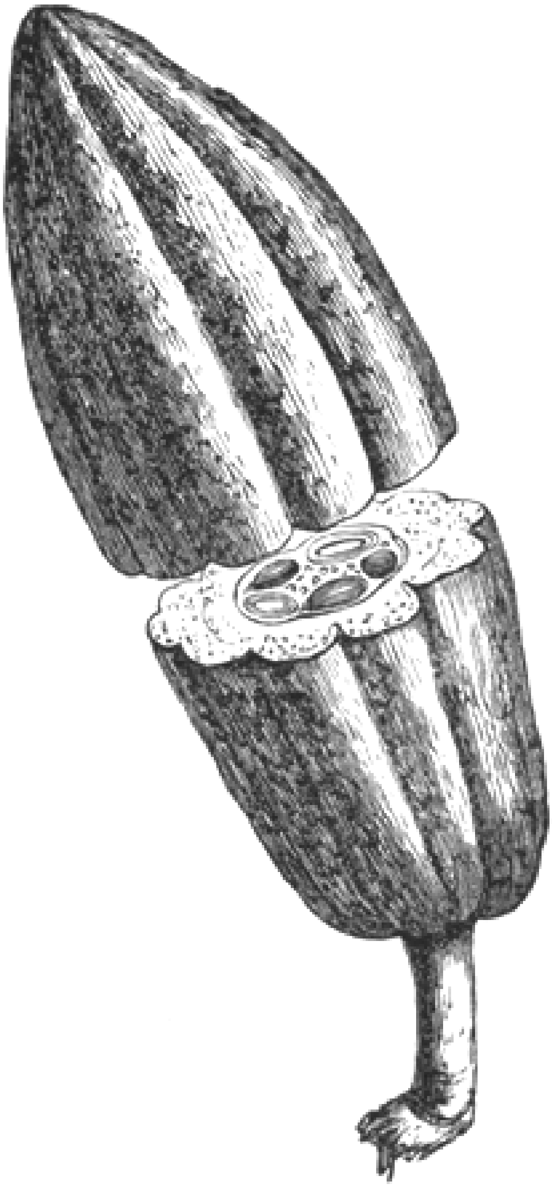

Cacao-noot, op een derde van de natuurlijke grootte.

Doorsnede van een Cacao-boon.

Trichinen.

Men leest tot heden in ons land in dagbladen en tijdschriften, alleen de geneeskundigen uitgezonderd, zelden van trichinen en de ziekten, door die onbegrijpelijk kleine diertjes veroorzaakt. Meer is dit het geval in Duitsohland, maar daar ook hebben de trichinen reeds honderden slachtoffers gemaakt. Volgens een blad uit Maagdenburg lagen voor eenigen tijd in de stad Schöenebeck 62 personen aan de trichinen-ziekte. Behalve bij dezen, schrijft het blad, doen zich bij een aantal andere personen verschijnselen voor, welke aan de ziekte doen denken. Hoofdzakelijk zijn het vrouwen, maar het is ook van de duitsche vrouwen bekend dat zij bijna niet in staat zijn hun vleesch te koken of te braden, zonder er een stuk rauw van te eten. Nu moet men weten dat 1 lood varkensvleesch 100 trichinen kan bevatten, die zich in het lichaam des menschen spoedig tot 100,000 vermenigvuldigen. Over het algemeen wil men in Duitachland aan het bestaan der trichinen en hare verwoestingen niet gelooven; zelfs kan het zien door het mitroskoop in vele gevallen de ongeloovigen niet bekeeren. De geneeskundigen houden evenwel niet op hunne beste pogingen in te spannen om het volk voor het gevaar te waarschuwen. Of de ziekte door de Duitschers naar Amerika is overgebracht, daar zij natuurlijk hun verlangen naar rauw varkensvleesch met zich nemen, is niet geheel onwaarschijnlijk; zeker is het dat zich in de nieuwe wereld reeds een aantal gevallen van trichinen-ziekte hebben voorgedaan.

Hij, die zich voor die ziekte wachten wil, ete geen rauw varkensvleesch; gekookt, gebraden of goed gerookt levert het geen gevaar op, en omtrent het gedroogde vleesch, mits het behoorlijk gezouten is geweest, komt men over het algemeen overeen, dat het niet gevaarlijk is.

Het is langen tijd een moeielijk vraagstuk geweest op welke wijze de trichinen in het lichaam van het varken komen. Thans evenwel is het hoogstwaarschijnlijk opgelost. Nadat men ontdekt had, dat de trichinen niet voorkomen bij varkens, die alleen met met plantaardig voedsel zijn gemest, hield men zich bijzonder bezig met hen, die, vrij in de bosschen loopende, de overblijfselen van andere dieren verslinden. Bij dezen vond men de trichinen in menigte. Toen men nu de verschillende dieren onderzocht, waarmede een varken zich had gevoed, kwam men tot de ontdekking dat de rat als het ware met trichinen is opgevuld, die, wonder genoeg, het dier geen nadeel toebrengen.

De trichinen-ziekte schijnt dus van de ratten voort te komen; hieruit nu kunnen de landbouwers leeren dat het in het algemeen goed is de varkens niet met overblijfselen van dieren en in het bijzonder met die van ratten te voeden. Maar ook kan het voor

ieder een les zijn, dat zij geen rauw varkensvleesch eten, want in weerwil van de voorzorgen van den boer kan het varken zich soms aan een rattenbilleke vergasten.

De drinkhoorn van koning Theodorus.

Luitenant Sturm, die de engelsche expeditie naar Abyssinië mede heeft gemaakt, heeft als een aandenken aan zijn tocht den koning van Pruissen den drinkhoorn van koning Theodorus aangeboden. Sturm en de beroemde reiziger Rohlfs behoorden tot de eersten, die de vesting Magdala binnendrongen. De luitenant vond den drinkhoorn nog half met arak gevuld. Hij nam hem, voegde hem naar engelsche gewoonte bij den buit en kocht hem van een soldaat, aan wien hij was ten deel gevallen.

Het is de hoorn eens buffels, zeer ruw bewerkt en aan de opene zijde met een zilveren plaat afgesloten; de punt is er afgesneden, en de opening daardoor ontstaan heeft een middellijn van 1 duim. Wanneer de koning niet dronk, sloot hij zijn hoorn met een houten stop. De hoorn is met buffelhuid overtrokken op eene wijze, die den schoen-, zeil-, kleermaker, naaister, of wie het ook verricht hebbe, weinig eer aandoet. Om hem om den hals te kunnen hangen, is de hoorn aan de beide punten van een riem voorzien, die door het langdurig gebruik bijna versleten is. Dit is ook de oorzaak dat de smaaklooze, ruwe horen een zeer onzindelijk voorkomen heeft en weinig doet zien dat hij eens de drinkbeker eens koning was.

Papieren hoeden.

Bij de felle warmte van dezen zomer waren velen de stroohoeden nog te zwaar, waarom de nijvere amerikanen op het denkbeeld zijn gekomen, hoeden van papier te maken. Dat zij in hunne pogingen geslaagd zijn, bewijzen de zeer goedkoope elastieke en volkomen waterdichte hoeden, die zij van manillapapier fabriceeren, in Amerika aan de markt brengen en zelfs naar het buitenland verzenden. Allereerst maken zij een stroohoed van een bepaalden vorm en grootte; deze overtrekken zij met vernis, dompelen hem daarop in kopervitriool en bedekken hem dan door middel eener zwakke galvanische batterij met een dunne koperlaag. Zijn zij hiermede gereed, dan nemen zij den hoed uit de vitriool, droogen hem en verbranden het stroo, waarna zij een koperen hoed overhouden. In dezen, nadat hij behoorlijk gereinigd is, persen zij een pap van manillapapier. Als de papierstof droogt, trekt zij zich een weinig te zamen, waardoor zij van zelve uit den koperen vorm valt. Da papieren hoed wordt nu vervolgens geconfectioneerd, waterdicht gemaakt enz.

Apen op telegraaflijnen.

Men heeft zich tijdens de abyssinische expeditie te Londen dikwijls verwonderd over de late ontvangst der telegrafische dépêches, die door Lord Napier van het oorlogsveld verzonden werden. Men heeft dit geval verklaard door de vele apen, die in Abyssinië aangetroffen worden en met hunne staarten aan de telegraafdraden hangen, door welke moedwillige kunstverrichtingen zij dikwijls eene stoornis doen ontstaan.

[Nummer 11]

Het Tegenwoordige Jerusalem.

Wanneer men, om zich een denkbeeld te vormen van Jerusalem en zijne ligging, zich plaatst op den Olijfberg, daar waar de Zaligmaker, te midden zijner leerlingen gezeten, over de ondankbaarheid der stad weende en haren ondergang voorspelde, heeft men eene stad voor zich, schitterend van licht en kleuren, die niet als Athene eene mengeling van prachtige gebouwen, puin en verbrijzelde muren maar eene verzameling van aan elkander gelijkvormige huizen aanbiedt, waarboven duizend koepels en koepeltjes zich verheffen, en wier gevels door den tijd en de zonnehitte als met een goudlaag overdekt zijn. Te midden dezer huizen vertoonen zich de moskeën en kerken in groote verscheidenheid, de eene haar koepels, de andere hare torentjes aan de zonnestralen biedende en allen, als gevoelden zij hare onwaardigheid, met eerbied opziende naar den helderwitten dom van de kerk van het H. Graf en den berg van Calvarië. De oogenschijnlijk sterke muren, waaraan geen steen ontbreekt, met hunne torens en schietgaten, een stad van paleizen insluitende, vormen met deze een geheel, glinsterende van oostersche pracht, en dat de schijn heeft van te zullen worden het *nieuwe Jerusalem, dat zich, schitterend van luister, uit de woestijn verheft.*

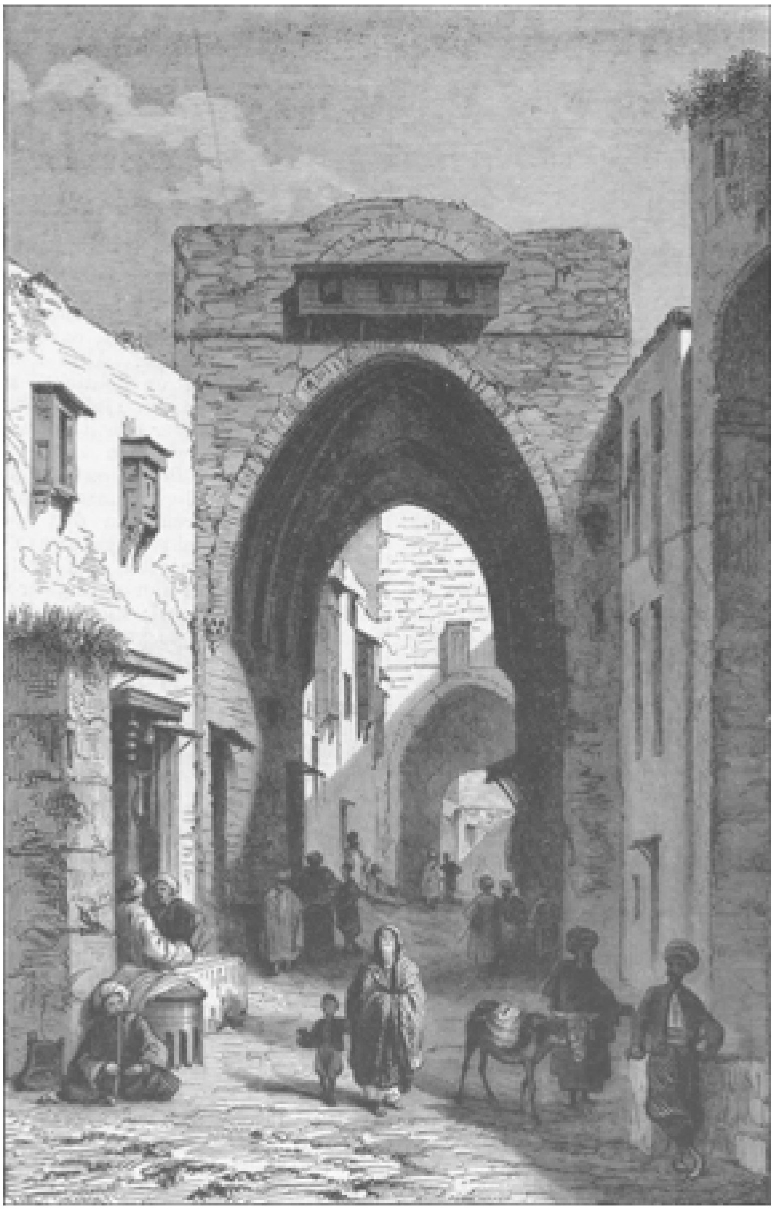
Eene straat in Jerusalem.

Toch is deze aangename indruk spoedig vervlogen, want uit de schijnbaar prachtige stad verheft zich niet het minste gedruisch. Men hoort niet het rollen van wagens of de bewegingen eener dichte menigte; te vergeefs zoekt men naar het geheimzinnig geluid, dat uit de groote steden zich over den omtrek verspreidt; te vergeefs zoekt men aan de poorten eene, zoo niet groote, ten minste kleine groep van menschen, die handelsartikelen uit- of invoeren. Men begint ten laatste aan een uitgestrekte en prachtige grafsteê te denken, die, van buiten met het leven bezield, den dood in hare ingewanden verbergt.

En wat wordt er van dien indruk, als men de stad binnentreedt? Naar alle zijden ziet men puinhoopen, die vroeger door de torens en koepels voor het oog verborgen bleven. Op de steenen dier puinhoopen schijnt men de tegenspoeden te lezen, die Jerusalem sedert achttien eeuwen ondervonden heeft. Bijna alle straten zijn nauw, morsig, eenzaam en verlaten; eenige zijn gewelfd en daardoor duister en bovendien opgevuld met dierlijke en andere overblijfselen, met welker gedeeltelijke opruiming zich de honden hoofdzakelijk belasten; de meeste zijn niet of slecht geplaveid. Er heerscht eene onzindelijkheid. waarvan de bewoners der westersche steden zich geen

denkbeeld kunnen maken. Ten gevolge daarvan heerschen dan ook herhaaldelijk besmettelijke ziekten in Jerusalem, die ontelbare slachtoffers maken.

In de meest bezochte wijken vindt men winkels, die echter niet door hunne pracht uitmunten; weelde is een onbekend woord in Jerusalem, en men moet zelfs bij zijne inkoopen niet zeer moeilijk zijn maar wèl bedenken dat wantrouwen de moeder der zekerheid is. De huizen zijn over het algemeen laag, vierkant en hebben weinige openingen: de deuren zijn zoo laag, dat men bijna altijd bukken moet bij het binnentreden. De daken, die in het midden een koepel van 2 à 3 el hoogte hebben, zijn overigens plat en met een muur of ballustrade voorzien, ter voorkoming van ongelukken. Op die daken genieten de inwoners des mor-

gens de zuivere lucht, die zij zoo zeer behoeven, en brengen er ook dikwijls, met een deken bedekt, den nacht door.

De Joden richten er in de dagen van het Loofhuttenfeest kleine tenten op, om het gebruik hunner vaderen te herdenken; ook doen zij er hunne gebeden en worden hierin door de Turken nagevolgd.

Europeesche zeden en gewoonten vindt men alleen in de woningen van den latijnschen Patriarch, Mgr. Valerga, het hoofd der Katholieke Kerk in Palestina, van de consuls en eenige andere aanzienlijke personen. Het klooster van de Vaders van het H. Land komt met de italiaansche en spaansche kloosters overeen, en munt uit door zijne zindelijkheid en eenvoudige sierlijkheid. Die Vaders bewijzen den godsdienst de grootste diensten; terwijl de Protestanten sedert 1840 met schatten van geld bijna geen enkele bekeering maken, brengen de arme kloosterlingen jaarlijks met geen of weinig middelen duizenden in den schoot der Kerk terug. De Turken en Joden van Jerusalem veranderen niet licht van godsdienst; zoo zij het doen, heeft de protestantsche Kerk er zelden voordeel bij.

De stadsgrond behoort bijna geheel aan de moskeën der Turken en de kerken der Schismatieken; men vindt in Jerusalem bijna geen bijzonder eigendom. Door erfenissen ontstaan dan ook dikwijls de grootste vijandschappen om eenige voeten gronds. Waar geen eigendom is, is ook geen gehechtheid aan den grond. Jerusalem is voor de meesten slechts een kortstondige verblijfplaats, misschien liever gezegd een oord van verbanning. Zij, die er komen, slaan waar zij eene opene plaats vinden, hunne tenten op en vouwen ze bij het eerste teeken weder op om naar het vaderland terug te keeren. De Europeaan richt de oogen naar Jerusalem, de Turk naar Damascus en Konstantinopel, de Arabier naar de woestijn. Davids stad heeft geen bevolking meer; men ontmoet er menschen uit alle hoeken der wereld, er heengelokt door godsdienstige of staatkundige beweegredenen of louter door nieuwsgierigheid.

De verschillende volksstammen, die de bevolking van Jerusalem uitmaken, tellen te samen ruim 15000 zielen. Er zijn 5000 Turken, 7000 Joden, 2000 Grieken, 1000 Katholieken, 350 Armeniërs en ongeveer 200 Kopten, Syriërs en Abyssiniërs. Jaarlijks komen er tusschen de 4 en 10 duizend pelgrims.

De Turken wonen voornamelijk op den berg Moria en den heuvel van Acra. Zij doen zich overal als meesters gelden en zijn een onrustig, ijverzuchtig en trotsch volk, dat geen gezag erkent, de vrijheid niet begrijpt en onbekwaam is ze te genieten. Zij verachten alle overige menschen. Zijn zij gedwongen het zedelijk overwicht van anderen te erkennen, dan geven zij daarom geen blijk daarvan, integendeel worden zij dan nog trotscher en onbeschaamder en verzwaren het juk hunner tirannie. Niet zelden komen zij de Joden en de Christenen ongestraft in die woningen beschimpen, volgens het ‘recht’ des overwinnaars.

Daar nu eerbied voor de wetten een hoofdvereischte voor de ware beschaving is, en de eerste onder de Turken niet bestaat, kan van de laatste geen sprake zijn. Een treurig gevolg daarvan is, dat er geen koophandel en landbouw kunnen bloeien, ofschoon zij er al zijn, ten hoogste voldoende om de bevolking van Palestina niet van honger te doen omkomen. Talrijke karavanen hebben op de ellendige wegen werks genoeg om zich tegen de plunderzucht der dweepzieke volgelingen van Mahomed te verdedigen. Hoe zou de landbouw kunnen bloeien in een land, waar men zaaien en oogsten moet met het vuurwapen in de hand? Er zijn noch wegen, noch kanalen, noch van rechtswege beschermde vervoermiddelen om den ruilhandel

of de nijverheid te bevorderen. In dat ongelukkige land heerscht verdeeldheid in alles, zelfs in de wekelijksche rust, want de volgelingen Mahomeds rusten des vrijdags, de kinderen Israëls des zaturdags, de leerlingen van Christus des zondags.

Gedurende de langdurige droogten veroorzaakt het gebrek aan water onder een hemel van vuur de grootste ontberingen en nergens wellicht meer dan te Jerusalem, wegens de groote dorheid des bodems. Als eenig loopend water wordt de beek van Siloë genoemd, aan den voet van den heuvel Ophel. Haar water stroom langzaam en onregelmatig en vult een grooten vergaârbak, waar de vrouwen water komen scheppen; de smaak van het water is eenigzins bitterachtig. De beek heeft haren oorsprong in den tempelheuvel waar een waterbekken is, dat de fontein van de Maagd Maria genoemd wordt, omdat de Moeder des Heeren tijdens haar verblijf in Jerusalem er water kwam scheppen. Een onderaardsch kanaal leidt het water naar de fontein van Siloë, die beter toegankelijk is voor de inwoners. Onlangs heeft men nog meerdere onderaardsche waterleidingen ontdekt, en het is niet twijfelachtig of de joodsche oudheid moet er verscheidene van gekend hebben. Het noodige water ten dienste des tempels, ten gebruike der inwoners en der bij feesten samengesnelde vreemdelingen werd in de stad gebracht door groote waterleidingen, of het des winters in overvloed vallende water werd in groote waterbekkens bewaard. Dikwerf werden die waterleidingen door de belegeraars afgesneden; uit het bovenstaand kan men licht beseffen hoe fel de dorst de belegerden alsdan teisterde, zoo als het geval was met de kruisvaarders, tijdens de belegering van Jerusalem; niet dan met groote moeiten konden zij een moerassig water vol ongedierten krijgen.

Onder den tempel zijn onmetelijke onderaardsche gangen. Grondinstortingen hebben die uitholingen versperd en het wantrouwen der overaars heeft anderen gesloten; zij zijn bijna ontoegankelijk wegens de bijgeloovige vrees der Turken. Het schijnt evenwel dat de Arabieren de voornaamste uitgangen ervan kennen, want gedurende den laatsten opstand tegen Ibrahim-Pacha kwamen zij onverwachts de stad binnen. Tijdens de belegering van Jerusalem door Titus deden de Joden daaruit herhaalde, woedende en meestal met goed gevolg bekroonde uitvallen. Ook bewaarde zij in de meest verborgen gedeelten in de ure des gevaars hunne schatten en zochten zij zelven eene laatste schuilplaats, wanneer alle hoop voor hen verloren was. Schijvers beweren met eenige waarschijnlijkheid, dat er nog groote schatten bedolven zijn; zonder twijfel zullen die onderaardsche gangen eens ontdolven en doorzocht worden; de goudzucht zal er wellicht hare begeerlijkheid niet bevredigd zien, maar des te meer zal de oudheidkunde zich met wetenswaardigste ontdekkingen verrijken.

Twee edele offers der Fransche revolutie.

I.

Bedroevend zijn de tijdingen, die dagelijks uit Italië komen, uit het land, dat sedert eenige jaren door zekere pers het voor en door de vrijheid herboren land wordt genoemd, uit het *ltalia una,* het meesterstuk der moderne staatkunde. Die tijdingen doen overal en onder alle partijen verbazing, schrik en ontsteltenis ontstaan; angst en vrees doorloopen geheel Europa. Want het zijn niet meer de katholieke bladen alleen, die verhalen, dat Italië een nest van roovers en moordenaars is geworden, waar de zeden verkracht en de deugd geweld worden aangedaan, het is thans de italiaansche pers, de italiaansche regeering zelve, die Europa den blinddoek van de oogen rukt. Het is reeds algemeen bekend dat Italië op het punt staat van zijn

financieëlen ondergang. Het kan in zijne steden zoo min als op het platte land de openbare veiligheid handhaven, terwijl de handel er onmogelijk is geworden, de nijverheid stilstaat, en duizenden en duizenden brood eischen om den honger te stillen. Te midden van deze algemeene ellende doorwroeten de geheime genootschappen den bodem. Hier treden zij te voorschijn om eene processie te verstoren, den bedienaar der H. Kerk te vermoorden en de H. Hostie in het slijk te werpen, daar om een revolutionair vuur aan te blazen, ginds om een enkelen of velen onder een verraderlijken dolksteek te doen vallen. Dat alles was bekend, al werd het door de revolutionaire pers weêrsproken, doch eindelijk gevoelde de regeering zelve zich gedwongen den bloedigen sluier op te lichten en aan de vertegenwoordigers mede te deelen, dat het land zich in den jammerlijksten toestand bevindt, dat o.a. op éénen dag alleen in Ravenna meer dan 300 misdadigers gevat zijn. Men kan zich het best een denkbeeld van den toestand maken uit hetgeen het regeeringsblad de *Opinione* daaromtrent heeft bericht. 'Waartoe zijn wij gekomen, en wat zal de toekomst zijn? Een lid van den Raad van State tracht een half zinnelooze zijn rechtmatig erfdeel te ontrooven; een opgeworpen prins heeft deel aan bedriegerijen en vervalsching van bankbilletten; bankiers gaan op de vlucht, het geld van anderen meênemende; de ambtenaar begaat een zelfmoord, om zich aan de rekenschap te onttrekken, die hij aan de overheid moet afleggen; nu zit een ontvanger of architect op de bank der beschuldigden wegens slecht beheer der stedelijke of 's lands gelden of wegens bedriegerijen; dan weder ziet men daar rechters en officieren der nationale garde verschijnen, die in verstandhouding met de rooverbenden staan, of leden van het gemeente-bestuur, die van de gelden, door de roovers als losgeld geëischt, hun aandeel ontvangen. Leden der Kamer van afgevaardigden worden in de gevangenis geworpen, beschuldigd van de laaghartigste oplichterij. En toch is het getal der misdadigers, die ontdekt worden, onbeduidend in vergelijking met dat van hen, die verborgen blijven. Alles kondigt ten duidelijkste een naderenden maatschappelijken en politieken storm aan, die door de beginselen der fransche revolutie van 1789 opgewekt en aangewakkerd wordt.'

Waarlijk, wanneer een italiaansch regeeringsblad een naderenden storm voorspelt, dan zou men zinneloos moeten zijn om aan den hopeloozen toestand van het *Italia una* te twijfelen. Wanneer de regeering als uiterste middel eene heiligschennis begaat, namelijk door het verkoopen der geestelijke goederen, om den bodemloozen afgrond aan te vullen, dan is men bijna verplicht als zeker aan te nemen, dat de ondergang van dat door heiligschennis en roof gestichte rijk nabij is. Maar niet zonder sidderen kan men aan de catastrophe denken, die op de ineenstorting van Italië volgen zal; niet zonder schrik kan men de aanstaande italiaansche revolutie te gemoet zien.

Heeft de revolutie van 1789 voor het koningschap een schavot gebouwd, die, welke thans in Italië voor de deur staat, zal er waarschijnlijk niet voor terugschrikken er een voor Victor Emmanuel op te richten, al heeft hij lichaam en ziel aan haar overgeleverd. Al wat Italië aan deugd, adel en rijkdom heeft, zal allereerst de bloedige trappen moeten beklimmen, zoo als in Frankrijk het edelste deel der natie het eerst de guillotine op den nek heeft gevoeld. Met de deuren van de vergaderplaatsen der genootschappen zullen die eener hel opengaan, en de tuin van Italië zal in een bloedbad veranderd worden of in een hoek lands, waar Satan onder den naam van de Rede of de Natuur zich een troon zal opslaan. Een Robespierre behoeft niet meer op te staan; hij heeft zich reeds vertoond. Massini wacht slechts op het geschikte oogenblik, om met zijn scherprechter Garibaldi op te treden.

Hoe lang nog zullen deugd, adel en rijkdom, - want zij liggen het eerst aan de beurt - het nu reeds bedreigde leven kunnen voortslepen? Wie verzekert hun nog een jaar, een maand, een week levens? Het zwaard is reeds opgeheven, het vuur aan den brandstapel gelegd; slechts één vonk in de revolutionaire brandstoffen, en Italië wordt begraven onder zijn zonden, en uit het graf der boosheid zullen jammerkreten opstijgen, die Europa met angst en schrik vervullen zullen.

Hij, die weten wil wat de italiaansche revolutie zal opleveren, behoeft slechts de fransche te bestudeeren. Is het waar: *dezelfde oorzaken, dezelfde gevolgen*, dan kan men zich in Italië op dezelfde verschrikkelijke tooneelen voorbereiden, waarvan Frankrijk in de vorige eeuw getuige was, en waaraan men niet dan met siddering kan terugdenken. Of welk menschenhart voelt zich gestemd aan een lange reeks van bloedtooneelen te denken, die elkander binnen weinige jaren opvolgden? Wie spreekt

gaarne van Robespierre, Danton en Marat, of wie herinnert zich gaarne hunne namen? In één opzicht is echter die studie belangwekkend. Te midden der bloedstroomen openbaarden de deugd en heldenmoed zich op het heerlijkst, en de ware godsdienst heeft zich zelfs op het schavot niet verloochend. De zoon van den H. Lodewijk toonde nooit grooteren moed dan toen hij zich door den beul de handen liet binden. Bisschoppen en priesters en duizenden leeken beklommen, om te gaan sterven, de bloedige trappen met dezelfde gemoedsrust als hunne medebedienaren in andere landen het deden, om misdadigers in hun uiterste bij te staan.

De titel van dit opstel toont aan, dat wij voornemens zijn over een tweetal offers der fransche revolutie te spreken. Een keuze onder zooveel duizenden is moeielijk, maar daar wij gesproken hebben van *edele* offers, wordt de keuze meer begrensd, en wij hebben het oog laten vallen op twee toonbeelden van deugd, opofferingsgezindheid en heldenmoed, zoo als de geschiedenis der fransche revolutie er buiten haar maar weinige aanbiedt; wij bedoelen de prinses de Lamballe en prinses Elizabeth. De *Belgische Illustratie,* die godsdienstig gevoel en deugd verheerlijkt, onverschillig waar zij haar aantreft, neemt gaarne eene levensbeschrijving van die twee edele vrouwen in hare kolommen op, om ze haren lezers ten voorbeeld te stellen.

II.

De als Prinses de Lamballe in de geschiedenis beroemde vorstin was van geboorte eene prinses uit het huis van Savoie-Carignan; zij werd geboren op den 8 September 1749 en was eene dochter van Lodewijk, prins van Carignan en Catharina Henriette, prinses van Hessen; haar broeder Karel Emmanuel werd later de vader van Karel Albert, den eersten bevorderaar der tegenwoordige italiaansche revolutie en vader van Victor Emmanuel. Vroegtijdig werd zij naar Frankrijk gevoerd, waar zij aan het hof van Lodewijk XV eene uitmuntende opvoeding genoot. Op zestienjarigen leeftijd huwde zij met den prins de Lamballe, zoon van den hertog de Penthièvre; deze had ook een dochter, die later met den beruchten Philippe Egalité huwde. Haar huwelijk was niet gelukkig; de prins de Lamballe was een zedeloos mensch en stierf vroegtijdig ten gevolge van zijne uitspattingen. De prinses was van af het eerste oogenblik, dat haar schoonvader haar leerde kennen, zijne voorliefde. Om haar eenigermate het leed, dat zij hoe kort dan ook van zijn zoon had moeten verdragen, te vergoeden, stelde hij haar in staat de edele neigingen haars harten te volgen; hij schonk haar schatten gouds, opdat zij de armen zou kunnen ondersteunen. De hertog was zelf een buitengewoon liefdadig mensch; wanneer wij alleen verhalen dat revolutionaire benden hem nooit konden meester worden, omringd als zij hem altijd vonden door zijne onderhoorigen, die hem met hun laatsten droppel bloeds zouden verdedigen, springt dit reeds genoegzaam in het oog. Ook bij Maria Antoinette vond de prinses de Lamballe menigmaal troost, en uit beider gesprekken ontstond eene vriendschap, die oorzaak was dat zij elkander onmisbaar werden. De koningin maakte de prinses hofmeesteres, en de jonge vorstin werd door hare deugd, bevalligheid en innemende manieren door het geheele hof geëerd en bemind. Tot aan haren dood toe droeg zij Maria Antoinette de levendigste vriendschap toe, waarvan zij de duidelijkste blijken gaf, zooals toen zij als bemiddelaar optrad tusschen het hof en den hertog van Orleans, welke poging evenwel op de snoodheid van Philips schipbreuk leed, en toen zij in

1791 naar Engeland ging om den minister Pitt te bewegen zich aan de mogendheden van het vaste land aantesluiten ter redding van de fransche monarchie. Was ook deze poging vruchteloos, zij smaakte toch de vreugde op den 6 Oktober aan hare boezemvriendin te kunnen melden, dat de alliantie op het vasteland tot stand gekomen was.

Maria Antoinette smeekte haar in Engeland te blijven; ‘lieve,’ schreef zij haar, ‘keer niet terug; werp u niet in den muil des tijgers.’ Maar de prinses, die in de vreugd harer vriendin had gedeeld, wilde haar in het lijden niet alleen laten, en zij vertrok over Aken, waar zij haar testament maakte, naar haren schoonvader, nam een hartelijk afscheid van hem en begaf zich verder naar Parijs, om er hare betrekking van hofmeesteres van af den 18 November op nieuw waar te nemen, tot op den oogenblik dat zij gevangen genomen en in den Tempel geworpen werd. Dit geschiedde op den 10 Augustus 1792; slechts kort duurde hare gevangenschap. Uit haat tegen het koningschap en om Maria Antoinette op het grievendst te martelen, besloot men de prinses, die geen enkelen vijand had, in het lot te doen deelen van de 3 à 4000, die op den 3 September vallen zouden. De Garibaldisten van die dagen besloten tot eene moord in massa, om zich eensdeels van hunne grootste vijanden te ontdoen en den overblijvenden angst en schrik in het hart te jagen. Vroeg in den morgen van den 3 September, toen het bloed reeds met stroomen vloeide, werd de prinses voor eene zoogenaamde rechtbank gevoerd. Rechters en beulen waren evenzeer met bloed bemorst en ledigdgen om strijd hunne glazen om iedere goede gedachte, die misschien nog in hun hart mocht opkomen, te verstikken. Op het zien van die vergadering van duivels in menschelijke gedaante en het hooren van het gereutel der stervenden, viel de prinses in onmacht; toen zij weder tot zich zelve was gekomen, vroeg men haar of zij kennis droeg van de samenzweringen, die men aan het hof tegen het volk gevormd had. ‘Helaas!’ riep zij, ik weet niets te antwoorden; of ik een weinig vroeger of later sterf, het is mij geheel onverschillig.’

‘O,’ riep de dronken regter, ‘zij wil niet antwoorden; *naar de abdij.’*

‘Naar de Abdij’ waren de termen van het doodvonnis, en de beulen haastten zich het te volvoeren; zij grepen de ongelukkige aan, en een hunner bracht haar met de sabel een wond in het oog toe, waarop de overigen haar op een hoop lijken sleepten, waar zij ineenzonk en door lanssteken verder afgemaakt werd. Onder de toeschouwers riepen er eenigen: ‘genade! genade!’ Verwoed schreeuwde de beulen: ‘dat zijn verkleede knechten van Penthièvre,’ waarop zij tusschen het volk drongen en twee menschen om het leven brachten.

Een metselaarsknecht, Grison geheeten, kapte nu het lijk der prinses het hoofd af en, het op eene piek stekende, trok hij, door duizenden gevolgd, er meê door de straten van Parijs. Bij een pruikenmaker gekomen, dwong men hem het hoofd te coiffeeren, opdat Maria Antoinette het erkennen zou, waarop de bende naar den Tempel trok. Het woedende volk schreeuwde dat het koninklijke paar zich voor het venster vertoonen zou; een in het vertrek aanwezig officier gaf Lodewijk en Maria Antoinette daarvan de reden op; de eerste bedekte zich het gelaat met beide handen, terwijl de tweede in onmacht viel. Daarop trok men naar het paleis van den Hertog van Orleans; deze verbleekte en mompelde: ‘hadde zij gedaan zoo als ik, de ongelukkige zou niet gevallen zijn.’ Wat zou Philips wel gezegd hebben, als op dat oogenblik iemand hadde verkondigd, dat ook zijn hoofd weldra vallen zou, in weerwil hij zich een ijverig zoon der revolutie verklaard had! De bende ging eindelijk uiteen, en het gelukte eenigen dienaren van den hertog de Penthièvre het hoofd machtig te worden en het den volgenden dag te begraven.

Langen tijd was het onbekend waar het schandelijk verminkte lichaam gebleven was; slechts kort geleden zijn hoofd en lichaam bij het ruimen van kerkhoven in Parijs op verschillende plaatsen teruggevonden met de processen-verbaal, die de authenticiteit er van bewijzen.

(Wordt vervolgd.)

Het portret.
Eene eenvoudige geschiedenis, die op nieuw bewijst dat het vertrouwen op god nooit beschaamd wordt.
Door H.A. Banning.
Vervolg en slot.

'Voor zoover u bekend is, genadige vrouw,' sprak de Jood, woord voor woord langzaam herhalende, 'maar zullen zij, die u niet bekend zijn, ook voldaan worden?'

De weduwe stond op en zeide: 'Gij zult begrijpen dat zoodanig onderhoud voor mij pijnlijk is, mijnheer. Mijn notaris is gemachtigd al de vorderingen ten laste van mijn overleden echtgenoot te voldoen; ik zal u zijn adres geven, en daarmede geloof ik aan uw verlangen voldaan te hebben.'

'Uitmuntend, genadige vrouw,' sprak de Jood; terwijl hij insgelijks opstond, 'ik ben wellicht wat vrijpostig geweest, maar daar mijne vordering van zeer teederen aard is, meende ik de vrijheid te mogen nemen u persoonlijk daarover te komen spreken; er zijn soms zaken in de wereld, die men niet voor iedereen zelfs voor zijn notaris wil weten.'

'Maar waar spreekt gij toch van, mijnheer?' riep Bertha, terwijl zij ontsteld weder naar haren stoel terugkeerde.

'Vergun mij dat ik een kleinen omweg maak, genadige vrouw,' zeide de Jood, terwijl hij ook weder bedaard ging zitten. 'Het zal u wel niet onbekend zijn dat uw overleden echtgenoot een paar jaren geleden in groote verlegenheid verkeerde.'

Het bleek gelaat der weduwe werd eensklaps met een hoog rood overtogen. Zij sidderde bij de gedachte dat de komst van den bankier in verband zou kunnen staan met de gewaagde speculatiën, waarvan Wilhelm haar had gesproken.

'Gij zijt ontsteld, genadige vrouw, ga zitten!' sprak de Jood, met gekunsteld medelijden. 'Het spijt mij dat ik die oude wonden moet openrijten, maar ik heb u vooraf gezegd dat het eene zeer delicate zaak is, die mij hierheen heeft gevoerd. Mag ik thans vragen, of gij ook eenigzins bekend zijt met de zaken van uw overleden echtgenoot?'

'Hij had voor mij geen geheimen' antwoordde Bertha.

'Dat is zeer loffelijk, zeer prijzenswaardig,' hernam de Jood. 'En zijn de stukken die bij den notaris berusten, ook onder uwe oogen gekomen, genadige vrouw.'

'Ik heb ze allen eigenhandig gerangschikt,' antwoorde Bertha, die hoe langer hoe minder begreep wat de Jood eigenlijk van haar verlangde.

'Dan zijn wij er, genadige vrouw,' hernam deze, 'het zal u daaruit gebleken zijn dat uw overleden echtgenoot in rekening bij mij stond.'

'Ik heb uw naam heden voor het eerst gehoord,' antwoordde de weduwe.

'En hebt gij inderdaad nergens eenige aanteekening gevonden van een openstaanden post ten bate mijner firma?' vroeg de Jood, terwijl hij zijne grauwe oogen scherp op de jonge weduwe richtte.

‘Nergens!’

‘Ook niet in een zakboekje?’

‘Nergens, zeg ik u; ik ben overtuigd dat er onder de papieren van mijn overleden echtgenoot geen enkel bewijs van te vinden is,’ antwoordde Bertha.

‘Dan moet ik u tot mijn leedwezen een zeer noodlottig nieuws mededeelen,’ sprak de Jood, terwijl hij eene portefeuille uit zijne zak haalde. ‘Ik ben in het bezit eener schuldbekentenis van honderd vijftig duizend thaler, die de handteekening van uw overleden echtgenoot draagt.’

Bertha zonk als vernietigd op haren stoel neder. ‘Maar dat is niet mogelijk, mijnheer!’ riep zij.

‘Ik geloof niet dat men deugdelijker bewijs voor de waarheid kan vinden, dan ik hier in de hand heb.’ sprak de Jood. ‘Ik zou liever gezien hebben dat die zaak voor u niet zoo geheim gehouden was.

‘Maar ik zeg u immers dat mijn echtgenoot geen geheimen voor mij had,’ zeide Bertha, wier angst met elk oogenblik toenam.

De Jood grimlachte en zeide: 'er is niets dubbelzinniger dan de menschelijke tong; wat hij spreekt dient dikwijls alleen om de ware gedachte te verbergen.'

'Ik zal niet gedongen dat gij den goeden naam van mijn overleden echtgenoot schandvlekt, mijnheer!' riep de weduwe fier.

'Het is wèl, genadige vrouw,' sprak de Jood met denzelfden grimlach, 'wees zoo goed mij eene aanwijzing op uwen notaris te geven, en ik zal mij terstond verwijderen. Het is ook dwaas van mij dat ik mij in de intieme zaken van anderen meng.'

'Maar ik kan u die aanwijzing niet geven, mijnheer,' zeide Bertha ontrust; 'ik bezit zulk eene som niet.'

'Des te erger voor u,' hernam de Jood, 'want mijne vordering is deugdelijk en goed, en als de goede naam van uwen echtgenoot niet geschandvlekt mag worden, zult gij middelen moeten beramen om deze schuldbekentenis in te lossen. Ik geef u acht dagen tijd om er over na te denken; na dien tijd zal *ik* middelen moeten bezigen om een einde aan de zaak te krijgen. Wij hebben ieder onze eigene taak: gij zorgt voor den goeden naam van uw echtgenoot, ik voor mijn geld.'

Na dit gezegd te hebben, verliet de Jood de kamer, zonder verder eenig antwoord af te wachten.

De Prinses de Lambal e voor de revolutionaire ‘rechtbank'.

In de eerste oogenblikken was Bertha als verbijsterd. Gevoelde zij zich tot dusverre reeds uitermate ongelukkig door het verlies van haren echtgenoot, thans wachte haar nog daarenboven schande en armoede; en wat zou er van haar eenig kind worden. Zij liep, de handen wringende, de kamer rond; de eene gedachte verdrong de andere, maar zij kon geen voldoend antwoord op hare vragen, geen uitkomst in dezen rampzaligen doolhof vinden. ‘Wilhelm!’ riep zij schier radeloos uit. ‘waaraan heb ik het verdiend dat gij mij zoo diep ongelukkig gemaakt, dat gij mij en uw eenigen zoon in de diepste ellende gestort hebt!’ Doch toen viel haar oog op het portret van den gesneuvelde, dat met een immortellen-krans aan den muur hing, en zij liet er onmiddelijk op volgen: ‘Neen... het kan niet mogelijk zijn... die mond heeft mij nooit bedrogen; dat helder oog is de spiegel van zijn onbedorven hart.’

‘Maar die schuldbekentenis dan?’ vroeg een pijnlijke gedachte, die onwillekeurig in haar opwelde; en zij streek met de hand langs het voorhoofd, als om de gewaarwordingen, die haar bestormden, daardoor te ver-

Het Portret.

drijven. En het was toch waar dat Wilhelm lichtzinnig zijne toekomst op het spel had gezet; hij had het haar immers medegedeeld; hij had zich zelven beschuldigd.

Al zulke gedachten woelden door haren geest, maar zij waren toch niet in staat de nagedachtenis te bezwalken van den man, dien zij zoo innig lief had. En was het dan niet waar dat hij haar kort vóór zijn vertrek naar het leger de verzekering had gegeven, dat de schade die hij door zijne roekeloosheid had geleden, bijna geheel hersteld was? Als een lichtstraal viel haar de gedachte in het gemoed, dat zij het offer kon zijn van een schandelijk bedrog. Zij had, wel is waar, de schuldbekentenis gezien, maar het was voor een listigen jood een gemakkelijk spel eene vrouw als zij was te misleiden.

Het resultaat van al deze verpletterende en opbeurende gedachten was dat Bertha besloot hare zaak geheel aan den notaris bloot te leggen en diens raad te volgen. Het was intusschen geene geringe taak om in eene aangelegenheid als deze te beslissen. De schuldbekentenis werd onderzocht en deugdelijk bevonden, maar het kwam den notaris voor, dat de bankier niet vrij was van angstvalligheid en gejaagdheid, wanneer hij met hem over die aangelegenheid sprak. Na eenigen tijd gaf hij dan ook als zijne overtuiging te kennen dat de weduwe het offer was van een schandelijk bedrog, doch hij moest er tevens bijvoegen dat hij geen kans zag den bedrieger te ontmaskeren. Het advies van een der advokaten stemde hiermede geheel overeen, en er werd diensvolgens besloten lijdelijk af te wachten wat er van de zaak zou komen.

Het duurde inderdaad zeer lang, alvorens de bankier tot vervolging overging, veel langer dan men had mogen verwachten van iemand, die zich zooveel liet voorstaan op de deugdelijkheid zijner vordering. Doch eindelijk werd de zaak werkelijk voor de rechtbank gebracht.

Wat moest de ongelukkige weduwe doen? Zij had de schuld wellicht kunnen betalen, wanneer al hare bezittingen tot geld werden gemaakt, maar dan was zij ook tot de bedelstaf gebracht. Zij kon, zij mocht daartoe onder de gegevene omstandigheden niet besluiten, en de advokaat raadde haar aan het proces af te wachten, in de hoop dat het zou gelukken den Jood door strikvragen in den val te lokken.

Nu geraakte de arme Bertha in den doolhof van processen, die zoo menigeen binnengaat, om langs de kronkelwegen zoolang door hoop en vrees te worden gesleurd, tot hij er geheel gehavend uitkomt. Het eerste proces werd verloren, het tweede ook, en alvorens een jaar voorbij gegaan was, had Bertha door proceskosten en het zoogenaamde honorarium van haren advocaat haar vermogen zeer zien inkrimpen, zonder dat er eenig uitzicht bestond voor een gelukkigen afloop. Haar eenige hoop berustte nu nog op de uitspraak van den Hoogen Raad, doch die hoop was zeer flauw, en zij mogt zich niet ontveinzen dat zij eene toekonst vol jammeren te gemoet ging, want wanneer het rechtsgeding ten gunste van den bankier uitviel, wat te voorzien was, stond de armoede onvermijdelijk voor de deur. Hierbij kwam nog dat zij veel leed gevoelde over hetgeen zij, en niet het minst van hare bloedverwanten, moest hooren over het schandelijk gedrag van haren overleden echtgenoot, dien men niet slechts van lichtzinnigheid maar ook van slecht gedrag ten laste legde. Want het ging zoo als men gemeenlijk ziet gebeuren: er werden nu allerlei geruchten verspreid, die zeer ten nadeele van Altenburgs goeden naam strekten. Bertha bleef hem echter altijd verontschuldigen, en de overtuiging koesteren dat hij onschuldig en zij het offer was van een schandelijk bedrog.

Zoo brak de noodlottige dag aan, waarop de rechtbank door hare uitspraak haar volgend levenslot zou beslissen. Het toeval wilde dat het juist de verjaardag was van den man, dien zij zoo diep betreurde. Zij had altijd haar vertrouwen gesteld op de hulp van God, die een vader is der weduwen en weezen, en naarmate haar uitzicht somberder werd, had zij hare gebeden verdubbeld. Op dien merkwaardigen dag eindigde ook de novene, die door haar was gehouden ter eere van Onze Lieve Vrouw van Bijstand; zij had geheel haar hart uitgestort in den schoot van de Troosteres der bedrukten, die zoo vermogend is bij God. Toen zij met haar zoontje uit de kerk kwam, gevoelde zij zich wonderlijk te moede.

Er bestonden geheel geen vooruitzichten dat de dag voor haar gelukkig zou eindigen, en toch was het haar of een inwendige stem tot haar zeide, dat haar gebed verhoord zou worden. 'Ik weet niet wat mij moet overkomen, Herman!' sprak zij, maar het is mij of er een zwaren steen van mijn hart is genomen; er is eene stem in mij, die mij onophoudelijk toefluistert: wees welgemoed!'

'Zou ons gebed verhoord worden, mama?' vroeg het knaapje; 'o, ik heb van morgen ook zoo vurig gebeden, dat God medelijden met u zou hebben'

De weduwe drukte het kind de hand en spoedde zich naar hare woning. Op dien dag heerschte er vroeger zoo veel vreugde in dat huis, en nu was het in rouw, in dubbelen rouw gedompeld.

Toen zij de kamer binnen getreden was, waar het portret van den diep betreurden echtgenoot hing, knielden moeder en zoon neder, om nogmaals voor de rust zijner ziel te bidden; het was zeker de schoonste hulde, die zij aan zijne nagedachtenis konden brengen. Daarop nam zij het portret van den muur, plaatste het op haren schoot en zeide met diep bewogen stem tot haren zoon:

'Herman, wanneer gij ouder geworden zult zijn, zal men u waarschijnlijk veel kwaad zeggen van dien man, want er zijn vele booze tongen in de wereld, maar gij moet er geen geloof aan hechten. Uw vader was een braaf mensch, even edel van karakter als van gelaat, en zijne ziel was even rein als het oog, dat thans zoo vriendelijk op u staart. Die man kon mij niet bedriegen, en al wordt dezen dag nogmaals de deugdelijkheid van de schuldbekentenis door de rechtbank gestaafd, en worden wij tot armoede veroordeeld, ik zal hem nimmer kunnen verdenken van hetgeen men hem ten laste legt. Beloof mij op dit oogenblik, Herman, dat gij, wat ook moge gebeuren, steeds de nagedachtenis uws vaders zult eeren, dat gij hem nimmer den toestand zult verwijten, waarin wij onverdiend zijn geraakt.'

'Ik beloof het u, mama,' sprak het knaapje; 'papa was altijd zoo goed voor mij; hij noemde mij zijn kleinen lieveling. O laat ik hem nog eens kussen, zoo als op den morgen, toen hij tot driemaal toe terugkeerde om ons te omhelzen.'

Bertha was tot in het diepst harer ziel getroffen, en toen haar zoontje zijne lippen op het doek bracht, ontgleed haar door ontroering het portret uit de handen; door de schok was de lijst geheel uit haar verband gerukt.

'Ook dat moet mij op dezen noodlottigen dag nog overkomen;' sprak zij, terwijl zij de handen naar het voor haar zoo kostbaar voorwerp uitstak, 'mag er dan niets goeds meer overblijven van den man,' die voor mij en mijn kind alles was!'

'Zie eens, mama zeide Herman, terwijl hij zijne moeder behulpzaam was om het gebarsten paneel weder in de sponning te brengen, 'er steekt een papier achter de plank.'

'Het zal waarschijnlijk hebben moeten dienen om de naden te bedekken,' sprak de weduwe.

‘Maar er zijn, geloof ik, meer papieren achter,’ hernam het knaapje, terwijl hij het paneel een weinig oplichtte.

Er kwamen inderdaad meer papieren te voorschijn, en de weduwe stak er nu begeerig de handen naar uit, want het was alsof een voorgevoel haar zeide dat God haar redding had gezonden. Toen zij hare oogen over de eerste strook papier liet gaan, dat in hare handen trilde als een blad van een boom, werd zij eensklaps bleek als eene doode. Zij nam haastig een tweede en derde en zeeg eindelijk op de knieën neder en drukte het hoofd van haar zoonte aan de borst. ‘O God, Herman! wij zijn gered!’ dat was alles wat zij uit kon brengen.

Zij had de oogen, vol tranen, ten hemel gericht, want ofschoon zij in de eerste oogenblikken niet duidelijk wist wat zij deed, bracht haar hart reeds een dankoffer aan den Gever aller gaven, die haar redde, toen alle hulp onmogelijk scheen. Toen nam zij het knaapje bij de hand en zeide met eene stem, die van heilige aandoening beefde:

‘Kom, mijn zoon! laat ons eerst God en de H. Moeder Gods danken, voor de gunst, die ons zoo onverdiend is bewezen. De goede naam van uwen voortreffelijken vader is hersteld, en de schandelijke aanslag van den bankier is verijdeld; ik zal u later alles vertellen.’

En zij waren inderdaad gered, en uit de papieren, die dit bewezen, bleek meer dan ooit welk een voortreffelijk echtgenoot Bertha verloren had.

Toen von Altenburg drie jaren vroeger zijne vrouw vertelde dat hij door lichtzinnige beursspeculatiën een gedeelte van zijn vermogen verkwist had, sprak hij onwaarheid. De schulden van Bertha's vader waren op dat tijdstip tot eene vreeselijke hoogte gestegen, en het was zeker dat hem eene onteerende straf te wachten stond, want hij had tot vervalsching van eene handteekening zijne toevlucht genomen om zich te redden en was zoodoende in handen van den bekenden bankier gevallen. Von Altenburg, die daarvan kennis had gekregen, stond lang in beraad of hij zijn schoonvader of een gedeelte van zijn vermogen zou opofferen, doch de gedachte aan zijne vrouw deed hem tot het laatste besluiten. Bij het offer, dat hij bracht, voegde hij nog een tweede, dat hem niet minder zwaar viel; hij beschuldigde zichzelven van eene schandelijke lichtzinnigheid, die in de oogen van menige andere vrouw waarlijk zooveel verschooning niet gevonden zou hebben. En dat alles deed hij opdat zijne vrouw bij het grievend leed, dat haar vader haar berokkende, zich niet vernederd zou gevoelen tegen over haren echtgenoot.

Von Altenburg had geen geld genoeg beschikbaar om de schuld van zijn schoonvader te voldoen en den valschen wissel uit de handen van den bankier los te maken, die, schandelijk misbruik makende van zijn geheim, daarvan eene zeer belangrijke som vorderde. Van Altenburg gaf den bankier de ons bekende schuldbekentenis en begon onmiddellijk met zich van zijne equipage te ontdoen en zijne huishouding op den meest eenvoudigen voet in te richten. Hierdoor was het hem mogelijk jaarlijks eene belangrijke som af te lossen. Van dit alles wist zijne vrouw niets, en daar hij bij zijn vertrek naar het leger geen spoor wilde achterlaten van hetgeen hij voor zijne vrouw altijd geheim wilde houden, verborg hij de kwitantiën van den bankier met de door hem gemaakte aanteekeningen achter het paneel van zijn portret.

Op dit oogenblik waren er nog slechts eenige duizenden thalers aan den bankier te voldoen, en zou bijgevolg de schuldbekentenis spoedig ingelost kunnen worden. De komst van den Jood bij de jonge weduwe stond alleen in betrekking tot deze som, doch daar hij in den loop van het gesprek meende te bespeuren dat de kwitantiën der

gestorte sommen niet voorhanden waren, en de weduwe hoegenaamd geen kennis droeg van hetgeen tusschen hem en Von Altenburg had plaats gevonden, bouwde hij daarop het schandelijke plan om zich ten haren koste met het gansche bedrag der schuldbekentenis te verrijken.

Het overige zal men licht kunnen raden. De bankier werd behalve tot eene onteerende straf nog veroordeeld tot eene schadeloosstelling aan de weduwe, voor hetgeen zij in de verschillende processen had verloren.

Bertha draagt nog haar weduwkleed en zal dit wel nimmer afleggen, maar bloeien er ook voor hare geene aardsche rozen meer, zij is er fier op den naam te voeren van hem die met zooveel zelfverloochening en opoffering het geluk trachtte te bevorderen van de vrouw, die de hemel hem als levensgezellin had geschonken.

Het is maar eene eenvoudige geschiedenis die wij hebben medegedeeld, doch zij, die niet slechts lezen om zich te vermaken, maar ook om er nut uit te trekken, zullen er op nieuw uit kunnen leeren dat het vertrouwen op de goddelijke Voorzienigheid nooit beschaamd en zelfs dikwijls in deze wereld rijkelijk beloond wordt.

Hoe men burgemeester wordt. Dorps-tafereelen Medegedeeld door D^r^. J. Renier Snieders.

I. Bernardus Klipper en Louise Leroux.

Het dorp, waar mijne geschiedenis voorviel, is een der schilderachtigste, welke men in de Kempen aantreft. De burgers zijn fier op hunne prachtige kerk en op den hoogen toren, wiens gouden weerhaan op zijn stevig kruis over de donkere bosschen en welige weilanden, die het dorp omgeven, heen loert. Zij roemen onder de menigvuldige, inderdaad schoone gebouwen de pastorij met hare ruime vertrekken, en de nieuwe school volgens den allerlaatsten smaak gebouwd. Aan den vreemdeling, die eenige bijzonderheden over het dorp verlangt te weten, vergeet men nooit te zeggen, dat er een muziekgezelschap bestaat hetwelk sedert zijne oprichting, een verbazenden voortgang gedaan heeft en binnen weinig tijds met maatschappijën van kleine steden zal wedijveren.

Met innige zelfvoldoening laat men hooren, dat er door eenige jonge lieden, onderwijzer en hulponderwijzer, een leesgezelschap is opgericht; dat er herbergen zijn met billards, die druk bezocht worden, en een logement, waar de reiziger een gemakkelijk bed en goede tafel aantreft. Men beweert, dat het dorp in de geschiedenis zeer bekend is, en de bakermat was van een geleerd man, die de Kempen door zijne theologische schriften heeft verheerlijkt. Dat de bedoelde schrijver in het dorp het eerste levenslicht zag, kan ik niet verzekeren, doch ik weet stellig, dat slechts eenige jaren geleden, er een man leefde, wiens naam wel waardig is in het geheugen bewaard te worden. Die man was Bernardus Klipper.

Zijn vader, Bonifacius Klipper, was in zijn leven een klein manneke met zwarte oogen en baard en zeer dik hoofd vol verwaandheid en eigenliefde, bijgevolg zonder verstand. Hij oefende het beroep uit van huisschilder. Geheel zijn leven was en bleef hij een kladder, omdat hij al te veel eigenwijsheid bezat, om met den voortgang van zijn beroep vooruit te stappen.

Zijn zoon Bernard, de held onzer geschiedenis, in de wandeling Nardus geheeten. was in- en uitwendig het evenbeeld van zijnen vader. De oude lieden van het dorp beweerden, dat men hem van den ouden Bonifacius niet zoude onderscheiden hebben, indien de hedendaagsche mode hem op de bovenlip geen spitsen knevel gegeven, en in den hals lang, zwart krulhaar gehangen had.

Nadat Nardus een paar jaren als ondermeester in de dorpschool had doorgebracht. zond de oude onderwijzer hem heen; dewijl het bewezen was, dat de jonge Klipper volstrekt niet geschikt was voor het onderwijs. Nardus hernam het handwerk zijns vaders, hetwelk hij reeds vroeger had uitgeoefend. Bij de gebreken van eigenzinnigheid en verwaandheid, bij den wrijfsteen, borstels en verwpotten, had Nardus Klipper van zijnen vader niets geërfd dan een klein huis, hetwelk voor bijna geheel zijne waarde belast was.

Daarom ook moest de vijt en twintigjarige jongman, ofschoon hij slechts voor zich alleen te zorgen had, hard werken voor zijn brood, en geene gelegenheid laten voorbij gaan, om een stuiver te verdienen. Het moet gezegd zijn, dat deed de jonge

Klipper; hij werkte vlijtig van den morgen tot den avond, en schilderde des nachts schoorsteenstukken en uithangborden, waarin hij beweerde zijne weergâ nog niet gevonden te hebben. De voortbrengselen zijner kunst brachten hem gedurende het jaar eene kleine som op, waarvan hij de grootste helft besteedde aan den opschik. Voor het overschot kocht hij in de stad een rotting met ivoren knop, pommade voor zijn krulhaar, cosmetique voor zijn knevel, sigarenkokers, ringen, doekspelden en dergelijke nietswaardige dingen.

Geen wonder dat de met kleuren en lijnolie bemorste verwer er des zondags als een heer uitzag. Twee en vijftigmaal in het jaar, en daarenboven op al de dagen, dat Nardus Klipper zijn feestpak aan had, wees men met den vinger op den verwaanden huisschilder, wiens arm hoofd hooger opging dan dat van menig kunstenaar.

Er woonde nochtans iemand recht over Klipper, die een minder ongunstig denkbeeld van hem scheen te hebben opgevat, en in de buurt zijdelings te verstaan gaf, dat de jongen meer verstand had dan men meende; dat hij begaafdheden bezat, om een goed schilder te worden, en zijne houding en kleeding zeer betamelijk waren. De persoon, die den verwer zoo gunstig beoordeelde, was Louise Leroux, eene twee en veertigjarige jonge dochter, die in hare oud-modesche krullen reeds fijne zilveren strepen droeg. Louise had twee kleine, brandende oogen, eenen overgrooten valkenneus en de kleur van een Maleijer. Zij was mager maar sterk gespierd en bijna zes voeten lang. Van den kant van fortuin was zij echter minder slecht bedeeld; zij leefde van haar inkomen, hetwelk, zooals men zeide, drie honderd gulden beliep, en bewoonde een eigen huis. In het dorp beweerde men, dat zij schoon zilverwerk en kostbare kleinoodiën bezat, door haren vader Constant Leroux, een fransch uitgekene, aan zijne eenige dochter nagelaten.

Dat Louise Leroux een zoo gunstig oordeel over den verwer had geveld, was spoedig in de buurt bekend, en kwam weldra aan de ooren van Klipper.

‘Zou dat eenmaal waarheid kunnen worden?’ had de huisschilder bij zich zelven gezegd, nadat hij de hem overgebrachte woorden gewikt, gewogen en tienmaal herhaald had.

Hij bestreek des Zondags zijn haar met de geurigste pommade, zette de punten van zijnen knevel zoo stijf als doornen, zwaaide en zwierde meer dan vroeger met lijf, hoofd en armen, en trad, om zich nog meer aanzien te geven, als lid in het leesgezelschap, hetwelk reeds een bloeiend aanzien kreeg.

Doch keeren wij terug tot Louise Leroux, en zeggen wij, dat deze, sedert eenigen tijd meer dan eens in het bijzijn der buurvrouwen lof sprak van Nardus Klipper.

Daar wij een gezworen vijand zijn van lange omwegen te maken, zullen wij zeggen, hetgeen er gebeurde, wat de scherpziende lezer wellicht reeds voorzien heeft: toen het warme zonlicht van het voorjaar de gele paaschbloem kwam begroeten, was Nardus Klipper getrouwd met Louise Leroux.

Had de arme huisschilder met zijn huwelijk een groot fortuin gedaan? Hij meende het, en in het dorp was groot en klein van zijn gevoelen. Het gevolg leerde hem echter, dat hij zich deerlijk bedroog; want eenige dagen na den trouwdag verklaarde de jonge huismoeder, dat haar man, die genegen scheen den verfkwast voortaan te laten rusten, er volstrekt niet aan denken mocht zijn handwerk vaarwel te zeggen. Zij beweerde een inkomen te hebben, hetwelk wel ter nauwernood toereikend was voor een enkel persoon, doch niet voor een huishouden, dat uit twee personen bestond. Klipper, die altijd gehoopt had met zijn huwelijk een gegoed burger, een rentenier te worden, zag zich, bij het uitdrukkelijk gevoelen zijner vrouw, niet weinig teleurgesteld, en hernam met tegenzin borstel en verfpot. Bij elke streek, die hij met

zijnen kwast maakte, herhaalde hij, met innig spijt over den gedanen stap, dat de rijkdom van anderen bijna altijd overdreven wordt, en bij slot van rekening de zaak altijd tegenvalt. Nadat de witte-broodsdagen verloopen waren, ontdekte hij in zijne vrouw een gebrek, hetwelk hem even erg voorkwam als haar middelmatig inkomen; dat zij hoogst zuinig was, wist hij van ouds, doch nooit had hij kunnen denken, dat Louise geraakt was door de hoofdzonde der gierigheid.

Later, na de inborst van zijne weêrhelft nauwkeurig bestudeerd te hebben, bevond hij, dat er nog eene andere hoofdzonde in haar hart poogde te dringen, en er somtijds in gelukte hetzelve te overmeesteren: het was de gramschap.

In het eerst dacht Klipper, dat die oploopendheid voortkwam uit het warme, fransche bloed, hetwelk Louise in de aderen had, en gewoonlijk gepaard gaat met veel grootmoedigheid. Doch hoe hij zich ook het hoofd brak, om deze laatste deugd der fransche natie bij zijne vrouw te ontdekken, nooit kon hij daarin slagen.

Klipper werd er echter langzamerhand gewoon aan, ging telkens achter uit, wanneer zijne lange, gespierde vrouw met hare vonkelende oogen eene dreigende houding aannam, en zag zich verplicht haar volkomen meester te laten.

De eerste maanden had Klipper wel eens beproefd zich tegen de heerschzucht zijner vrouw te verzetten, doch telkens week hij terug voor de opbruisching van het warme, fransche bloed van Louise Leroux, en was telkens gedwongen zich met kwast en verfpot te verwijderen. Op zekeren morgen ging jufvrouw Klipper naar de stad, ten einde, zoo als zij voorgaf, bij een bankier de vervallen koupons harer kleine staatsrenten tegen klinkende munt in te wisselen.

De huisschilder had dien dag verlof om niet te werken en zou het huis bewaren.

Klipper, die in het bijwezen zijner vrouw geen vinger durfde verroeren, was niet weinig in zijn schik, voor een dag, van haar waakzaam toezicht ontslagen te zijn. Hij liep van de kas naar den kelder, en proefde beurtelings aan de brandewijnflesch, en aan het kleine vaatje garstenbier, waarvan niet dan in buitengewone omstandigheden gedronken werd. Weldra stond zijn groot, zwart hoofd warm en draaiend op zijne schouders. Hij had het oog op de eikenhouten kas in de kamer, waarin Louisa Leroux hare spaarpenningen wegsloot; nooit had hij er in kunnen gelukken ter loops af te loeren, hoe het binnen in het oude. sterk gesloten huismeubel gesteld was.

- Waarom zou ik niet mogen weten, hoe het met onze geldbeurs gelegen is? zeide Bernard bij zich zelven; geldt mijn persoon hier dan voor niets? Sedert wanneer zijn de mannen niet meer baas in huis?

Klipper stond reeds met een kleinen ijzeren haak, die hem bij toeval onder de handen viel, in het slot te peuteren. Tien minuten lang wrong en draaide hij met zijnen haak, en kreeg eindelijk de kas open.

De huisschilder gaf een kleinen schreeuw, ging haastig voor- en achterdeur sluiten, schoof de venstergordijnen dicht, opdat hem niemand zoude afspieden, en liep lachend, schreiend en bevend van verbazing naar de kas terug.

Wat had hij daar gezien, hetgeen hem zoo hevig ontstelde? In een verborgen hoekje, vond hij zilveren tafelgerief van groote waarde, en in eene kleine lade, eene doos met gouden sieraden en diamanten zoo menigvuldig en zoo schitterend, dat de donkere kas er door verlicht scheen. Klipper zette zijn onderzoek voort, en vond beurzen met zilveren en gouden munt, en in eene blikken doos, eene menigte papieren, waarin hij de kostbare staatsrenten erkende, zooals een zijner vrienden, eenigen tijd geleden, er hem eene getoond had. De huisschilder, na dit alles gezien, na de geldbeurzen geopend en in zijne hand gewogen, en de staatspapieren doorsnuffeld te hebben, stond bewegeloos voor de kas; hij staarde met een roerloozen blik, naar den donkeren

hoek, waar al die kostbaarheden lagen te schitteren. Daarna legde hij de hand, stuiptrekkend ineen getrokken, op de doos met rentbrieven, en zeide met een schaterlach, die uit den mond van een zinnelooze scheen te komen, dat hij eindeloos rijk was.

Langzamerhand week zijne ontzetting; zijn door den drank bedwelmde geest werd wederom helder. Klipper nam een stukje krijt, en na gedane schatting der kleinoodiën en van het zilveren tafelgerief, bevond hij bij optrek, dat het fortuin van Louise Leroux ten minste zestig duizend gulden beliep.

(Wordt vervolgd.)

Allerlei.

Een gedenkteeken voor de Pauselijke soldaten.

Op den 3 Juni 11. is in Rome de eerste steen gelegd voor de Pauselijke soldaten, die in het vorige jaar in den strijd tegen Garibaldi gevallen zijn. Dit monument, waarvan Pius IX de kosten uit zijn civiele lijst bestrijdt, was men aanvankelijk voornemens in de kerk te Monte Rotondo op te richten, doch wijl deze kerk geen genoegzame ruimte aanbood, is men van dit plan teruggekomen, en zal nu het monument verrijzen op de Campo Santo in de nabijheid der laurentijnsche basiliek. Op een breed, trotsch voetstuk zal zich een achthoekige zuil verheffen. Op zeven zijvlakken zullen de namen gegrift worden van de gevallenen, hunne familiën en hun vaderland. Het achtste zal het volgende opschrift bevatten: FORTISSIMIS. MILITIBUS. INDIGENIS. EXTERISQUE. - QUI ANNO MDCCCXVII. - ADVERSUS. COPIAS. PARRICIDARUM. - PLURIBUS. PRAELIIS. - PRO RELIGIONE. - ATQUE. URBIS. INCOLUMITATE. - DIMICANTES. IN. IPSA. VICTORIA. - VITAM. CUM SANGUINE. PROFUDERUNT. - PIUS IX, PONTIFEX. MAXIMUS. - MONUMENTUM. FIERI. JUSSIT. - QUO. GRATAE. IRSIUS VOLUNTATIS. IN. FILIOS. MERITISSIMOS. VIRTUTIS QUE. EORUM. MEMORIA. SANCTA. ATQUE. SACRATA. - POSTERITATI. TRADATUR. *(Den helden uit dit en het buitenland, die in het jaar* 1867 *tegenover de benden der sluipmoordenaars in verschillende gevechten voor den godsdienst en de verdediging der stad de overwinning behaalden maar het leven verloren, liet Pius IX dit gedenkteeken oprichten, om daardoor zijne dankbaarheid jegens zijne verdienstelijke zonen en het hooggezegend aandenken aan hunne dapperheid aan de nakomelingschap te verkondigen.)* Op de pyramidale spits van den steen zal een groep staan, voorstellende den Prins der Apostelen, die, de symbolische sleutels ten hemel heffend, met de linkerhand aan een geharnasd krijger een zwaard toereikt met een vaandel, waarop de woorden ORBIS CATHOLICUS *(Katholieke wereld)* te lezen staan.

De velocipede, draisine of snelvoet.

Deze was vroeger slechts een speeltuig voor kinderen; thans echter is zij door de verbeteringen, die zij ondergaan heeft, een in Frankrijk, Duitschland en Engeland algemeen gezocht ‘zelf-vervoermiddel’ geworden, en als men kan gelooven wat des aangaande uit Parijs geschreven werd over gehouden konkoersen van velocipeden bij wijze van de harddraverijen, bij vele volkeren en ook in België in gebruik, zou de velocipède in snelheid mets aan den besten draver toegeven. In Parijs heeft zij haar volkomen burgerrecht verkregen, en in Frankrijk pleit men voor den invoer er van ten gebruike van de post- en telegraafboden; daar is zulk nuttig verkeermiddel bijna onmisbaar geworden. Elk huisgezin, schrijft men, zal weldra een snelvoet bezitten en wedrennen aanleggen zoo als met paard of gondel. Jonge lui kunnen zich zonder eenige moeilijkheid des namiddags van hunne zelfs verscheidene mijlen verwijderde lusthoven begeven, daar een goede snelvoet in een uur ongeveer 12 mijlen afleggen kan. Die geestdrift voor de velocipède zal er ongetwijfeld toe leiden om het werktuig tot een hoogere volmaaktheid op te voeren, en wellicht kunnen wij dan later hierop terugkomen. De nevenstaande afbeelding is een tweewielige snelvoet

(velocipède bicycle) volgens een amerikaansch model; deze wordt al rennende door eenige bedrevenheid van den voerman in rechten stand gehouden: de beweging zelve wordt, zoo als men duidelijk op de afbeelding zien kan, door de voeten veroorzaakt, terwijl men met de handen het werktuig bestuurt, waartoe een hefboom zich aan het voorwiel bevindt, rustende op een vorkvormig steunsel. Volgens een dergelijk model worden er ook snelwagentjes voor dames vervaardigd, met een zadel ter zijde en voor de veiligheid met drie wielen (velocipède tricycle) waarbij dan het voorwiel het roerwiel en de beide andere wielen als draagwielen beschouwd worden. De zadel of zitplaats rust op een sterke stalen veêr, waardoor het schokken bij 't loopen verminderd wordt. Men houdt zich thans ook bezig met de vervaardiging van velocipèdes. die door een ‘koetsier’ in beweging gebracht worden; zelfs is men van plan kleine stoomlocomobilen te maken, waarmeê een enkel persoon op de gewone wegen met buitengewone snelheid kan rijden. De water-draisinen zijn eveneens tot meerdere volmaakheid gebracht en tot het varen op rustige wateren eigenaardig geschikt. Bij deze bevindt zich een soort van scheprad onder het zadel van den zittende en aan beide zijden van het rad drijfzwengels, die door de voeten bewogen worden, terwijl het sturen met de hand geschiedt.

De opdelvingen in de wijk Trastavere te Rome.

Sedert langen tijd houdt men zich op last des Pausen bezig met het graven in de ontzaglijke ruïnen van het oude Rome, en met ieder jaar komen belangrijke stukken en documenten uit het stof, waaronder zij een aantal eeuwen gerust hebben, te voorschijn.

Het meest hield men zich in de laatste jaren bezig met de ruïne van het paleis van Augustus op den palatijnschen heuvel, binnen welks muren een groot deel der romeinsche geschiedenis haren oorsprong nam. Zoowel van pauselijke zijde als van die der franschen, die een aanzienlijk deel van den grond, met de ruïnen van het paleis bezaaid, gekocht hebben, komen vele zaken te voorschijn, die een helder licht verspreiden over vele punten, tot nu toe raadselachtig in de geschiedenis.

Van niet minder belang zijn de opgravingen aan den Tiber in de wijk Trastavere. Op deze plaats heeft men voor eenige maanden de oude bewaarplaats ontdekt van het marmer, dat onder de romeinsche keizers uit verschillende landen der wereld, vooral uit Griekenland en Egypte, naar Rome werd gevoerd. De eer dier ontdekking komt toe aan den pauselijken commissaris voor de opdelvingen Visconti en was niet het werk des toevals maar het resultaat van geschied- en oudheidkundige studiën. De marmerblokken, per schip den Tiber opgebracht, werd in genoemde wijk nedergelegd en bewaard, tot men ze voor het oprichten van gebouwen noodig had. De aanvoer moet het gebruik ontzaglijk overtroffen hebben, want de voorraad, in Trastavere gevonden, wordt op 50 millioen gulden geschat, op vele blokken zijn de namen der afzenders gegrift.

Zoodra de H. Vader de tijding van dezen gelukkigen vond vernam, liet hij van een der marmerblokken beeldjes, kruizen enz. vervaardigen en schonk die aan hen, welke op audiëntie bij hem kwamen. Een groot aantal Zouaven heeft zoodanige door den Paus gewijde voorwerpen ontvangen. Leefde Nero nog, hij zou van zijn eigen marmer de afbeelding zien van Hem, wiens leerlingen hij zoo gruwelijk vervolgd heeft.

Niet verre van deze bewaarplaats heeft men op eene diepte van 25 voet een onbedekten binnenhof gevonden, die door vier muren ingesloten was. Zeedieren in mosaïk versieren den vloer, en in een hoek staat het zeshoekige bekken van een bron, wier afvloeiing naar den linkerkant nog zichtbaar is. In een der muren is een nis met keurig beeldwerk versierd; hare muur is bedekt met schilderingen, heldenfiguren op witten grond, waterdieren, vogelen enz.

Ook de overige muren van den hof zijn beschilderd. Deze muurschilderingen zijn zeer beschadigd, maar wat er van overgebleven is laat den aanschouwer zeer goed toe zich eene voorstelling van het vroegere geheel te vormen.

Op een grooten steen vond men het borstbeeld van keizer Alexander Severus (222-235) en verschillende inscriptiën; hierin heeft men den naam gelezen van genoemden keizer en dien van romeinsche soldaten van de 7^{e} Cohorte der Vigiliën; voorts heeft men er uit afgeleid dat de soldaten in dezen hof krijgsoffers vierden, wat uit nog verscheidene andere gevonden voorwerpen op te maken is.

De vervolgens voortgezette uitgravingen, hoewel door de nabijzijnde huizen zeer moeilijk uittevoeren, hebben een aantal kamers doen ontdekken, die met den binnenhof in betrekking stonden.

Fabriek van preêken.

Het is in de engelsche kerk gebruikelijk dat de predikanten hunne leerreden van den preêkstoel voorlezen, iets wat natuurlijk al zeer weinig bijdraagt tot bevordering der kanselwelsprekendheid. Een jong en zeer geleerd predikant is voor eenigen tijd op de gedachte gekomen om eene reeks predikatiën te vervaardigen voor alle gelegenheden des jaars, die hij door de steendrukpers heeft laten verveelvuldigen, zoodat zij er uit zien of zij geschreven zijn. Hij heeft bovendien de voorzichtigheid gebruikt om ze niet voor het algemeen maar alleen voor predikanten verkrijgbaar te stellen, ten einde het practisch nut niet verloren zou gaan. Nu gebeurde het onlangs dat in een dorpskerk in het graafschap Essex de namiddag godsdienst door een vreemden hulpprediker zou worden geleid. Een grondeigenaar, die des morgens zeer getroffen geweest was over de voortreffelijke leerrede welke door den gewonen predikant werd gehouden, ging ook de namiddag-godsdienstoefening bijwonen en hoorde nu woord voor woord dezelfde predikatie. Toen hij hierover bij het uitgaan der kerk zijne verwondering te kennen gaf, zeide een spotvogel dat hij het moest beschouwen als een groot bewijs voor de eenheid in de anglicaansche kerk.

Beide predikanten waren bij den preêken-fabriekant geabonneerd, zij hadden echter verzuimd met elkander ruggespraak te houden.

Op den spoorweg

Toen dezer dagen bij het vertrek van den spoortrein van Antwerpen naar Brussel de locomotief een buitengewoon schril geluid liet hooren, zeide een zenuwachtige dame in de eerste klasse tot een jongeling die naast haar zat:

'Dat gaat door merg en been, niet waar?'

'Pardon madame', antwoordde de jongeling, 'over Mechelen naar Brussel.'

Een boer,

die een hond, welke hem had willen bijten met de gaffel te neêr gestoken had, werd voor den kantonrechter gedaagd tot het geven eener schadevergoeding aan den eigenaar. 'Waarom hebt gij den hond niet met den steel van u afgeweerd' vraagde hem de rechter. - 'Dat zou ik gedaan hebben als de hond mij in plaats van met zijne tanden met zijn staart gedreigd had' luidde, het antwoord van den boer.

[Nummer 12]

Arme moeder!
(Bij de schilderij van Carl Hubner.)

Afgebeuld in hart en leden,
  Bleef ze zitten op de bank;
't 'Vater Unser' was gebeden,
  En nu zweeg ook de orgelklank.

En geen menschenstemme klonk er,
  Die haar nog een troostwoord gaf!

Ach, in moeders hart was 't donker,
   Donker als in 't koude graf.

Lang reeds door de dorpen gonsde 't:
   Pruisen roept zijn landweer op!
Eensklaps op de huisdeur bonsde 't
   Als een schrikbre doodenklop.

Op! grijpt allen naar het wapen!
   Allen, allen, wijd en zijd!
Zij, die op het kerkhof slapen,
Moeder, zijn alleen bevrijd!

Och, wat helpt hier snikken, weenen!
   Immers, als de meester spreekt,
Zult gij goed en bloed hem leenen,
   Schoon dit hart en welvaart breekt;

Schoon gij nimmer zult begrijpen,
   Waarom Hans vertrekken moest,
En den botten sabel slijpen,
   Door den zoeten vreê geroest.

Want, wat maalt gij om regeeren,
   Slimmen diplomaten twist;
Zucht tot groot zijn, annexeeren
   Door geweld of wel door list.

Gij, gij vraagt slechts rust en vrede,
   't Karig stukje daaglijksch brood;
En dat deelt ge zelfs nog mede
   Aan den broeder in den nood.

Koren bloeiend, bloemen groeiend,
   Onder 's Heeren dierbaar kruis;
Honig vloeiend, kindren stoeiend
   Op den dorpel van uw huis.

Toch is Hans nu heen getogen....
   (Ach, zoo het de koning wist!)
Tranen vloeiden uit zijn oogen,
   Tranen, heimlijk weg gewischt.

Arme moeder!

Wist de vorst dit! Neen, zijn vrouwe!
   Ze is ook moeder, mint ook teêr....
Weenen zou ze om moeders rouwe,
   En zij gaf den lievling weêr!

Wis brak zij den oorlogsdegen....
   Haat niet, liefde brengt gewin....
Koning, hoort! 't klinkt allerwegen:
   Koning, wordt toch koningin!

En de moeder zal u roemen!...
   Och, wat was de toekomst schoon!
Zie, ze zaaide zelf de bloemen
   Voor de bruiloft van haar zoon.

En ze heeft fijn vlas gesponnen
   En 't doen weven, brave vrouw!
Menig stuiver uitgewonnen,
   Voor de bruid, die komen zou.

En dat alles is vervlogen;
   Want ze zag verleden nacht,
(Duidlijk stond het voor haar oogen)
   Op den voorpost Hans op wacht,

Gansch alleen... en droevig luistrend
   Naar de stemme van den wind;
Soms twee zoete namen fluistrend,
   Namen, beiden teêr bemind.

In de verte blonk het wachtvuur
   Van den vijand - schrikbaar oord
Voor een moeder! - want in 't nacht-uur
   Sluipt de dood onzichtbaar voort.

En daar knalt een schot... Alvader,
   Zij de schildwacht toch gespaard!
Angstig snelt de moeder nader...
   Bloedend zinkt haar zoon ter aard...

En hij vouwt de handen samen
   Op de diep gewonde borst,
En hij zegent nog twee namen...
   Doch den naam niet van den vorst.

Van 't gebloemt, dat zij moest winnen.
   Voor de bruiloftskroon bestemd,
Vlecht ze een lijkkrans, en het linnen
   Wordt, helaas, het doodenhemd.

En den stuiver heeft ze noodig,
   Als de graver die soms vroeg....
Niets voor haar - dat 's overbodig;
   't Leven duurde lang genoeg.

‘Moeder Gods gebenedijde,’

Bad ze, toen zij wakker schoot,
‘Wil niet dat ik zwaarder lijde,
Geef mij rust of wel den dood!’

In de kerk houdt zij haar oogen
Naar de Moedermaagd gewend,
Zie, allengs haar tranen droogen,
Kalmer wordt het hart op 't end.

En er spreekt een stem van boven:
‘Vrouwe, 'k had als gij een kind;
‘k Zag het aan mijn hart ontrooven....
'k Heb geloofd, gehoopt, bemind...’

‘Ja,’ zoo zegt ze, 't hart gebroken,
‘'k Zal gelooven. Lof den Heer!
Heeft de droom ook waar gesproken,
Zie ik nooit mijn lievling weêr.’

Stil, ze hoort de krijgsmanstonen,
't Leger keert van d'oorlog weêr;
Om de helmen schittren kronen;
Vaandels wappren heinde en veer.

En in de avond-zonne-glansen,
Daar waar eens het koren schoot,
Blonk een veld van speer en lansen: -
Koren zonder voedzaam brood.

‘Groot is Pruisen, groot is Pruisen!
Pruisen krijgt een keizerstroon!’
Hoort den feesttoon galmen, bruisen....
Zij, zij vraagt: ‘waar is mijn zoon?’

Te Sadowa azen honden
Op het lijk van armen Hans;
En geen graf heeft hij gevonden,
Ook geen kruis of doodenkrans!

En zij ging haar linnen plooien,
Heeft haar bloemen saam gegaard;
Niet om deze neêr te strooien
Voor den hoef van 's konings paard!

Neen, om heen te gaan - ginds verre,
Over berg en dal en meer...
Doch, bij 't tintelen der sterre,
Zonk zij op den kerktrap neêr...

‘Groot is Pruisen, groot is Pruisen!
Pruisen krijgt een keizerstroon!’
Hoort dien feesttoon galmen, bruisen....
Zinloos wacht ze daar haar zoon....

AUGUST SNIEDERS, J^{r}.

De gevangenis.

De inrichting der huizingen bestemd tot huisvesting der gevangenen maakt een voornaam deel uit der zorgen van den Staat. Het inrichten der gevangenisen is thans een levendig besproken vraagpunt; theoretische en practische stelsels, financiëele staatsbelangen bestrijden elkander dikwijls en verwarren de openbare meening over het al- of niet, het meer of minder toepasselijke van dit of dat stelsel. Men onderscheidt behalve de krijgsgevangenschap, (die in onzen tijd niet anders beteekent als ontwapende personen te beletten verder deel te nemen aan den oorlog) de schuld-, de preventieve en de strafgevangenschap.

De strijd over de beste inrichting der strafgevangenschap is nog onbeslist gebleven. Men is het nog niet eens geworden, of de gevangenis dienen moet tot inboezeming van afschrik aan de kwaaddoeners, of tot eene vergeldende, verzoenende gerechtigheid, of tot verbetering der gevallenen. De beste inrichting is die, waar tot deze drie hoofdzaken gezamenlijk gewerkt wordt, zonder daarbij eene scheiding te maken; vooral is het een volstrekte plicht van den Staat te zorgen dat de gevangenis niet strekke tot meerder zedelijk verderf van den bestrafte. Tot in de XVIIe eeuw overheerschten in alle europeesche strafwetboeken de dooden lijfstraffen alle andere. Terechtstellingen, verminkingen brandmerken waren de natuurlijke voortbrengselen van het afschrikkingsstelsel. Onder de vrijheidsstraffen bekleedde eene eerste plaats de verbanning, die voor bijna alle Staten slechts bestond in eene verwisseling van misdadigers. Duitschland was in meer dan 300 deelen verbrokkeld, en wanneer nu een veroordeelde niet rijp voor de galg scheen te zijn, zond men hem over de grenzen des lands - en liet men daarentegen door eenen vreemdeling, die met den weggezondene zoo wat gelijk stond, de opengevallen plaats innemen.

In het midden der XVIIIe eeuw is de verbanning in gevangenschap veranderd en trad tegelijker tijd een nieuwe geest in de strafwetgeving. De doodstraf werd tot enkele gevallen beperkt, en men zag terecht in, dat het beter is misdaden te voorkomen, dan die door eene gruwelijke wreedheid te wreken. Er worden tegenwoordig veel pogingen aangewend om in alle europeesche Staten de doodstraf afteschaffen. Het denkbeeld is schoon maar de bron, waaruit het voortspruit, niet zuiver. Het is heel opmerkelijk dat juist mannen als Mazzini, Garibaldi, Prim en andere wereldregeerders, door wier samenzweringen in de laatste jaren zooveel bloed, zooveel onschuldig bloed zelfs vergoten is, de voornaamste voorstanders van de afschaffing der doodstraf zijn. Van de doodstraf, door hunne vrienden toegepast, schijnen zij minder afkeerig, zooals gebleken is uit de terechtstelling van keizer Maximiliaan van Mexiko.

Reeds op het einde der XVIe eeuw waren de Nederlanden in het bezit van inrichtingen, die enkel van policie-aard en bestemd waren voor die klasse van lieden, welke zonder zich aan zware misdaden schuldig gemaakt te hebben, gevaarlijk waren voor de veiligheid en welvaart, als landloopers, bedelaars enz. Deze worden tucht- of spinhuizen genoemd, omdat als een tuchtmiddel vooral het spinnen in gebruik was. Schrikkelijk was de toestand der gevangenissen in Engeland in de vorige eeuw. John Howard, een groot weldoener van 't menschdom, beschrijft die kerkerholen, waarin de ongelukkigen werden opgesloten, en men weet, dikwijls om hunne verkleefdheid aan hunne godsdienstige gevoelens; de gevangenen hadden onvoldoend voedsel, geregeld volgens goedvinden van den cipier; zij stonden bloot aan de plagerijen der opzichters; de lucht, in welke zij leefden was bijna verpestend, bracht de vreeselijke gevangeniskoorts te weeg en was als met eene gedurige vochtigheid doortrokken; er was gebrek aan licht, aan bewaarplaatsen voor menschelijken afval, aan ruimte voor de beweging; men hield de gevangenen bezig met eene ongezonde

werkzaamheid en onder hen heerschte verderfelijke gewoonten. Tot practisch besluit op dit hartverscheurend tafreel zocht Howard middelen op tot eene weldadige hervorming in 't gevangenisregiem.

Ook ontstond bij het einde der vorige eeuw het stelsel der eenzame opsluiting of der cellulaire gevangenis. Te Philadelphia, in de kwakerstaat Pensylvanië werd in 1791 eene gevangenis gebouwd met 30 cellen, welke als een boetinrichting *(penitentiary)* aanzien werd. Volgens de

Puriteinen - en zij hadden het niet ver mis - staat de misdaad gelijk aan de zonde, straf aan boete, boete aan verbetering; eenmaal tot berouw gebracht, was de zondaar gered. Veel goeds is in hun stelsel gelegen, maar het berouw, als 't geen kracht tot beter handelen en ernergieken wil geeft, is practisch onvruchtbaar. Als voorstanders van het cellulaire stelsel in onzen tijd noemen wij slechts den beroemden Belg Ducpétiaux, dien onze lezers kennen, en den Nederlander Suringar. Naast het kwakerstelsel verdient nog gemeld te worden het auburnsche of zwijgstelsel *(silent system)* dat in vele opzichten overeenkomst heeft met het eerste; alle twee toch willen zij het verdere zedenbederf door de onderlinge gemeenschap der gevangenen voorkomen; het pennsylvanische door volstrekte scheiding, het auburnsche door scheiding des nachts en door een volstrekte verplichting van te zwijgen. Veel is op de twee stelsels af tewijzen. De eenzame opsluiting is zeer goed bij gevangenschap van zeer korten duur; zij behoedt meer dan alle anderen tegen de aansteking der onzedelijkheid in de gevangenissen; zij stemt tot nadenken en berouw; zij vergroot den heilzamen invloed van den godsdienst en het onderwijs; zij geeft meer gelegenheid om elken gevangene overeenkomstig zijn karakter te behandelen; en voor wat aangaat de opbrengst van het werk, heeft zij schier zoo goed resultaat als de gemeenschappelijke gevangenisschap. (In vele duitsche cellulaire gevangenissen wordt volstrekt niet gewerkt, vooral als men den misdadiger niet tot bekentenis heeft kunnen dwingen en het vonnis gevallen is ten gevolge van duidelijke bewijzen der misdaad.) De keerzijde er van zijn: dat na veeljarige eenzaamheid deze de wilskracht verstompt, waaraan alle drijfveer ontnomen wordt; verzwakking der verstandelijke vermogens, ten minsten bij onbeschaafde lieden, verlamming der spierkracht, waaraan de arbeidklasse tot levens-onderhoud zoo'n groote behoefte heeft. Dientengevolge wordt door de nederlandsche wetgeving van 28 Juni 1851 slechts eenzame opsluiting van een halfjaar toegelaten. Door die wet is bepaald dat de tot eenzame opsluiting veroordeelden gedurende hunnen geheelen straftijd in afzonderlijke cellen worden opgesloten, zoowel bij dag als bij nacht onder verplichting van arbeid; zij bepaalt de inrichting der cellen voor het behoud der gezondheid en het verrichten van den opgelegden arbeid, alsmede dat er geen gemeenschap tusschen de veroordeelden zal plaats hebben; verder dat ieder veroordeelde minstens zesmaal per dag zal bezocht worden met inbegrip der werkmeesters, opzichters, geestelijken, geneesheeren, onderwijzers, leden van het bestuur enz.

In België bestaat insgelijks het cellulair stetsel. Alhier bestaat, over het algemeen, de eenzame opsluiting. Te Vilvoorde en Gent is het gemengd stelsel in voege, dat is de gevangenen arbeiden in gemeenschap en zijn alleen des nachts in hunne cellen opgesloten. In Antwerpen en elders werkt de gevangene in zijne eenzame cel en ontvangt in den loop van den dag de bezoeken van toezichters, geestelijke, geneesheer, enz. 't Is overigens een punt dat wel eens nader dient behandeld te worden.

Het iersche gevangenisstelsel is geheel eigenaardig en bestaat uit vier afdeelingen: 1° de eenzaamheid van negen maanden, die bij goed gedrag tot ééne maand kan afgekort worden; 2° den gemeenschappelijken dwangarbeid, die nogmaals uit vijf onderafdeelingen bestaat, zoodat een gevangene door goed gedrag van zwaarderen tot lichteren arbeid kan overgaan; 3° de afdeeling tusschen vrijheid en gevangenis, waarin de bestrafte zich tot de vrijheid kan voorbereiden, hooger loon voor zijnen arbeid wint, meer vrijheid en vertrouwen geniet; de 4de afdeeling is eene voorwaardelijke gratieverleening, die herroepelijk is; de bestrafte wordt in de

gelegenheid gesteld zijn onderhoud met een eerlijk ambacht te verdienen en staat immiddels onder het toezicht der policie. In weerwil van de hevige bestrijders van dit stelsel kon toch de beroemde Mittermaier zeggen, ‘dat geen staat zich beroemen kon zulke goede gevolgen te hebben, opzichtens het hervallen der misdadigers als Ierland.’

Wij hebben nu drie stelsels van gevangenissen besproken, er blijft ons nu nog de beschrijving over van een stelsel van dwangarbeid, dat in de gevangenissen in Engeland, Noord-America en in den laatsten tijd ook in eenige streken van Duitschland is ingevoerd geworden, namelijk den trapmolen *(treadmill).* Deze arbeid is zoo inspannend, dat de trappers altijd na eenige minuten rust moeten nemen en aldus voortdurend met elkander moeten afwisselen. Onze gravuur stelt voor een gevangenis van Engeland bijv. die van Cold-Bath-Field te Londen, waar gewoonlijk omstreeks een paar duizend gevangenen zijn. De trapmolen is eene groote houten ‘trom’ die om een spil draait, en waarvan de voortbrengende kracht dient tot het in beweging brengen van een graanmolen of om water uit eene nabijgelegen put te pompen. De trapwielen maken een schuinen hoek van 20° uit met den trapcylinder; daarbij is een dwarshout aangebracht tot steunsel voor de handen, ten einde de geheele kracht en zwaarte van het lichaam tot, het rondwentelen van den tredmolen kunne gebruikt worden. Deze straf wordt opgelegd aan de veroordeelden tot dwangarbeid en aan hen, die tegen de disciplinaire bepalingen der gevangenis gezondigd hebben. Gewapende opzichters houden een streng toezicht zoowel over den arbeid als over het zwijgstelsel, waartoe die gevangenissen behooren.

Onze gravure geeft aan elk der molentrappers karakteristieke gelaatstrekken.

Onlangs heeft in den trapmolen van Cold-Bath-Field te Londen een zeer aardig voorval plaats gehad. Zekere lord, die zich veel aan de verschillende stelsels van gevangenissen gelegen laat liggen, wilde persoonlijk eens beproeven hoe zwaar het werk in den trapmolen was. Hij nam daarom met toestemming van den directeur op een der trappen plaats. Spoedig gevoelde hij echter dat dit werk voor hem veel te vermoeiend was, en verzocht daarom den molen te doen ophouden. Tot zijn schrik ontving hij echter tot antwoord dat dit slechts van twee tot twee uren kon plaats hebben; de Engelschman was dus verplicht al dien tijd het zware schelmenwerk te verrichten.

De bewoners der Steppen.

Is het belangrijk de step pen, die eindelooze vlakten met zand, bloemen en gras overdekt, te beschouwen in hare gronden dierensoorten, dan is het zeker nog merkwaardiger diep na te gaan in hare bewoners. Laten wij ons een oogenblik naar die wildernissen verhuizen en den mensch in oogenschouw nemen. Doch eerst eenen oogslag geworpen op de prachtige gravure, die ons als bij tooverslag in de eeuwige wildernis verplaatst! Een stam van Steppen-bewoners, aan het eindelooze zwerven gewoon, heeft reeds voor het aanbreken van den dag zijne tenten opgebroken en is begonnen zijnen tocht zonder doel te vervolgen. Het daglicht heeft zich nog niet vertoond maar de duisternis des nachts is toch reeds verdwenen. Met iederen oogenblik neemt de oostelijke horizon nieuwe, en altoos lichtere tinten aan, die de schemering al verder en verder naar het westen drijven. Zilveren punten verschijnen, worden lijnen, worden stralen, die, uit de oosterkimmen voortgekomen, naar het toppunt des wandelaars heenschieten. De bron dier stralen wordt allengs geel-, purper- goudkleurig, en gedurig vlucht de nacht verder. Ten laatste komt een gouden stip te

voorschijn, die dadelijk aangroeit en zich tot een kleinen boog vormt, die door nieuw goud gevoed, al grooter en grooter wordt; welhaast is deze een half cirkelvlak. Maar nog blijft de toevoer van goud aanhouden; het cirkelvlak nadert zijn voltooiing.... het is volkomen; het zweeft op de aarde aan den verren horizon, het verheft zich, en daar staat de zon vol majesteit aan den eindeloozen hemel, en men gevoelt zich gedrongen om het hart in dank tot God te verheffen.

Maar de Tartaar en de Mongool doen dat niet: zij kunnen den geest niet verheffen boven het stof en het gras hunner woestijnen.

Om de Steppen-bewoners te leeren kennen, begeven wij ons het eerst naar de boorden van de zee van Azof; daar vinden wij de Tartaren, ook Nogaïs genoemd. Deze, tot voor 60 jaren zwervers even als de overige bewoners der Steppen, hebben zich in het begin dezer eeuw vaste verblijfplaatsen gekozen in genoemde streek, daartoe aangezocht door een uitgeweken Franschman, graaf Meison, die tot belooning voor zijn goed geslaagde pogingen in 1808 door den Tsaar tot gouverneur der Tartaren benoemd werd. Zij zijn ten getalle van ongeveer 32000 zielen en wonen in 70 dorpen. Hunne huizen zijn klein en hebben daken van door elkander gevlochten takken, met graszoden belegd. Zij vinden hun bestaan in de veeteelt; ten gevolge hiervan hebben zij hunne oude levenswijze nog niet volkomen vaarwel gezegd, want om hun vee te voeden, zijn zij soms verplicht reizen van verscheidene weken door de Steppen te maken. Des winters is hun taak moeielijk; dan moeten zij het voedsel voor hunne kudde onder de sneeuw zoeken.

De Tartaren scheren zich het hoofd geheel kaal; de jonge lieden behouden slechts een bos haar op den kruin, ongeveer zooals de Japanneezen. Dit noodzaakt den Tartaren een wollen muts te dragen. Hunne kleederen zijn geheel uit wol saâmgesteld, zoowel het hemd, de wijde broek en mantel der mannen, als het hemd, de kaftan en de rokken der vrouwen. Zorgen de schapen door hunne wol voor de stof dezer kleedingstukken, de koeien geven het leder voor den lendenriem en de schoenen. Zij belijden den mahomedaanschen godsdienst en zijn nakomelingen van de barbaren, die, in 1260 onder Tchingis-Kan uit het hart van Azië gekomen, zich aan de oevers der Zwarte Zee neêrzetten en geheel zuidelijk Rusland overmeesterden.

Genoemde oevers worden thans bewoond door de Kozakken. Menig bejaard landgenoot beeft, als hij dien naam hoort; hij herinnert zich de woestelingen, die in 1813 ons van het fransche juk hielpen bevrijden, maar inmiddels de steden en dorpen, die zij doortrokken of waar zij eenigen tijd verbleven, door hunne onzindelijkheid, ruw- ja wildheid met afschuw vervulden.

De Kozakken hebben over het algemeen blauwe oogen, rood haar, dikke lippen en stompneuzen. Zij zijn vlug, sterk en onvermoeid, als één met hunne paarden en verschaffen daardoor aan het russische leger een ontzagwekkende ruiterij. Eenige wonen in steden, de meesten in dorpen, die door de Steppen verspreid liggen. Een klein gedeelte leeft van landbouw of van een pensioen, door langjarigen dienst verkregen; verreweg het grootste getal vindt in de veeteelt zijn bestaan. Hunne opperhoofden, die aan Rusland onderworpen zijn, heeten *hetman* of *attaman* en worden door hen met den grootsten eerbied behandeld. De grieksche godsdienst is de heerschende, en de Kozakken zijn de eenige Christenen, die men in het groote gebied der Steppen aantreft. Ongelukkig beteekent hun Christendom niet veel, daar de russische popen, hen in bijgeloof en domme onwetendheid verzonken laten.

Mag men eene fransche reizigster, mevr. H. de Hell, gelooven, dan zijn de Kozakken in hunne Steppen zoo vreedzaam en zachtaardig, als zij ruw en plunderziek in den vreemde zijn. 'Men vormt zich,' zegt genoemde reizigster, 'een geheel verkeerd

denkbeeld van de waarlijk edelmoedige en gastvrije Kozakken! De staatkundige gebeurtenissen van 1814 en 15 hebben een onoverwinnelijken afkeer tegen hen achtergelaten, dien zij zich inderdaad hebben waardig gemaakt. Maar zoo als wij ze in hun vaderland gezien hebben, verdienen zij niet de verontwaardiging, waarmede men in het Westen van haar spreekt. Nergens in Rusland reist men veiliger dan in hunne Steppen, en nergens vindt de reiziger een welwillender en vriendelijker onthaal dan in hunne dorpen.'

In de Steppen der Kaspische Zee maken de Kozakken plaats voor de Kalmukken; deze zijn van mongoolsch ras en bewoonden voor 1778 Turkestan. Zij leven nog altijd als nomaden, houden zich met de veeteelt bezig en leveren aan Rusland eenige troepen ter verdediging van de oostelijke en westelijke grenzen. Zij zijn klein van gestalte, mager en

leelijk, geelbruin van kleur, hebben een breed en plat aangezicht met kleine oogen, platten neus, dikke lippen en gekroesden baard. Even als hunne naburen worden zij als gastvrij en zachtaardig afgeschilderd maar tegelijk als lui en listig. Zij belijden den heidenschen godsdienst van Lama en staan onder opperhoofden, die, Khans geheeten, door hen zelven gekozen worden.

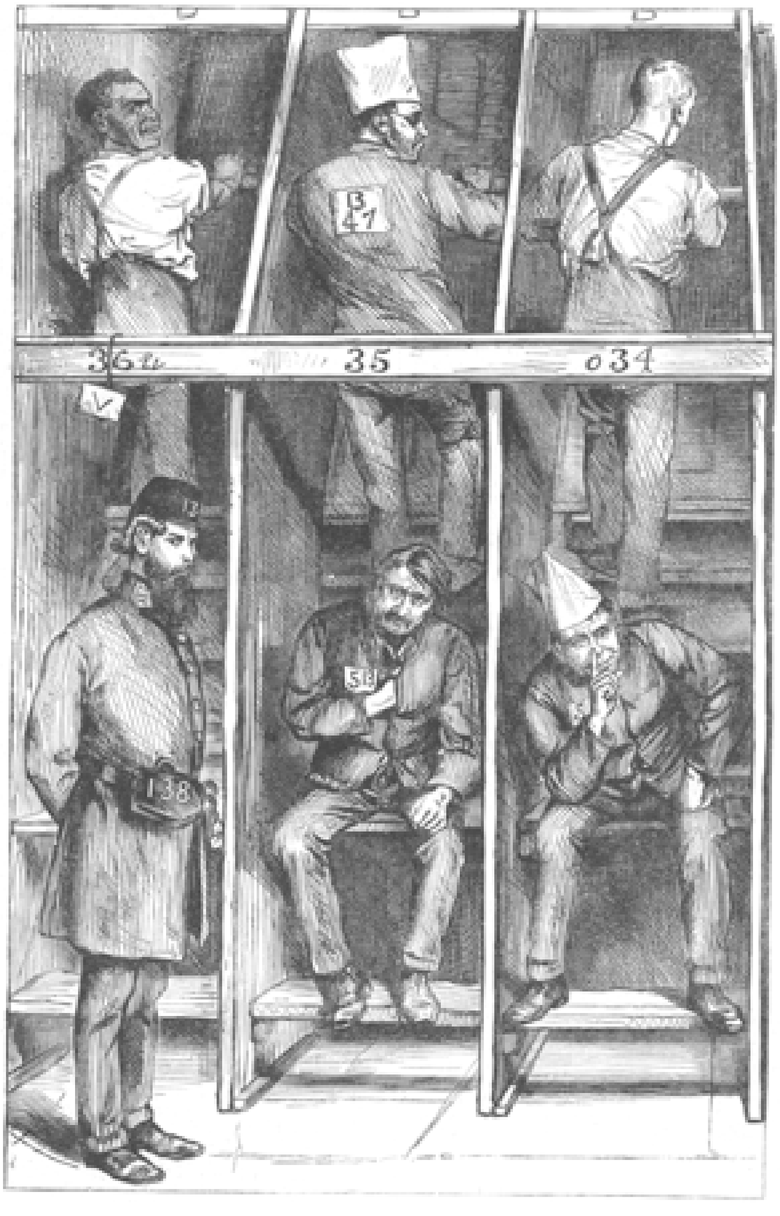

De trapmolon in eene engelsche gevangenis.

De reiziger, die de Steppen der Kalmukken doortrekt, ontmoet hier en daar, verre van bewoonde plaatsen, groepen van mannen, vrouwen en kinderen met bronskleurig gelaat, scherp geteekende trekken, omhangen met een zonderling samenstel van vodden en zich blootsvoets voortslepende over den gloeienden grond. Hij erkent op den eersten aanblik een dier afschuwelijke wezens in hen onbeschaamde bedelaars, listige dieven en wat al niet meer; hij ziet in hen de overblijfselen van den eertijds grooten en machtigen stam, wier raadselachtige geschiedenis de geleerden wanhopig maakt. Het voorwerp van de verachting en het wantrouwen van alle volken, voor

alle tucht en opvoeding onvatbaar, zonder wet, zonder godsdienst, zonder vaderland, spreken die menschen eene taal, die niemand verstaat. Zij hebben zelfs geen naam en nemen dien aan, welken de vreemdeling hun geeft. In het oosten heeten zij *romany,* in Moldavië *tsiganes.* in Italië *zingari,* in Spanje *gitanos,* in Engeland *gypsies,* in Frankrijk *bohémiens*, in Duitschland en Nederland *zigeuners.* Eenige hunner hebben gedurende den afgeloopen zomer ons land een bezoek gebracht, wat voor hunne reputatie niet zeer voordeelig is geweest. Men wist niet van waar zij gekomen waren noch waar zij gaan wilden, en het had duidelijk den schijn dat zij het zelf niet wisten. De volksbeschrijvers brengen hen tot het ras der Hindous, maar wanneer en waardoor

zijn zij uit hun vaderland verjaagd? welke geheimzinnige macht heeft hen over den aardbodem verspreid? wat dwingt hen tot een zwervend leven? van waar hunne zonderlinge neiging tol de ondeugd? Allen vragen, die niemand kan beantwoorden.

De steppen bij zonne-opgang.

De Kaspische zee en de Kalmukken verlatende, komen wij in het hart van Azië, in de uitgestrekte vlakte, die door Siberië, Turkestan, het Tibethaansch Hoogland en het Mandschurische gebergte wordt ingesloten. Dit Steppen-gebied wordt hoofdzakelijk bewoond door de Kirghisen en Mongolen. Wat wij van hen weten, hebben wij voor een zeer groot deel te danken aan den onvermoeiden pater Huc, die niet alleen de katholieke Kerk maar ook de wetenschap zeer aan zich verplicht heeft. Even als deze beroemde missionaris thans het Rotsgebergte in het westen van N. Amerika doorkruist, heeft hij Mongolië en Tibeth doorloopen. Zijn bekeeringsiever kende geen grenzen, maar ook zijn liefde voor de wetenschap was groot. Terwijl hij de nomaden in de leer van den Gekruiste onderwees, onderzocht hij naar hunne zeden en gewoonten en bracht zijne indrukken op het papier. Met het kruis in de eene en het potlood in de andere hand doorliep hij eindelooze wildernissen en gaf bij iederen voet-

stap een bewijs voor de waarheid dat *het Katholicism wetenschap en beschaving aankweekt en bevordert.*

De Kirghisen wonen van af de Kaspische zee tot aan de bronnen van den Tobol en den Irtysch. Ze zijn onderworpen aan den russischen en chineeschen keizer, hoewel de souvereiniteit des laatsten meer in woord dan in daad bestaat. De Kirghisen dragen een langen mantel met wijde mouwen van veelkleurige cachemir of zijde, eene nauwe wollen broek, turksche laarzen en een cylindervormige, gevoerde muts. In den oorlog bedienen zij zich van een kleed van paardenvel. De vrouwen verbergen zich geheel in een heel wijden mantel met ruime plooien, terwijl een sluier haar het gelaat bedekt. Zij leiden een zwervend leven, hebben al de ondeugden, geen der deugden van hunne naburen. Pater Huc beschrijft ze als listig, reed en barbaarsch. Zij eerbiedigen het leven van hem, dien zij gastvrijheid verleenen, maar niet zijn eigendom. Het paardrijden en de valkenjacht zijn hunne meest geliefkoosde bezigheden; en hun jagen is minder om het wild meester te worden dan wel om hunne neiging te voldoen, want zij eten niets liever dan schapenvleesch. De bereiding daarvan is even onzindelijk als eenvoudig. Nadat het schaap gedood en gevild is, snijden zij het in stukken en werpen deze in een grooten ketel, die bijna tot aan den rand met water gevuld is. Niets van het schaap dan de wol blijft buiten den ketel, en men geeft zich de moeite niet het vleesch of de ingewanden te wasschen. Nadat het vleesch gekookt is, wordt het aan de aanwezigen, die zich om den ketel geschaard hebben, toegediend. Ieder haalt zijn mes te voorschijn en snijdt zich een stuk van het heerlijke (?) vleesch af; als de mannen geëten hebben, beginnen de vrouwen en kinderen. Na den maaltijd wordt het vleeschnat tot den laatsten druppel gedronken. Nu volgt eene thee, waarvan een Europeaan zich zeker geen denkbeeld zal maken; het is een ware hutspot, want zij bestaat uit een mengsel van thee, melk, meel, boter, zout en water, dat tjjdens den maaltijd gekookt is.

Eindelijk blijven nog over de Mongolen; deze wonen ten noorden van de Kirghisen langs de grenzen van Siberië en ten oosten aan den voet van het Altaïgebergte tot aan het Tibethaansche Hoogland. Hoewel in verscheidene stammen verdeeld, komen zij in zeden en gewoonten zeer nauwkeurig met elkander overeen. Hen. die op de grenzen van Siberië wonen, schat men op 35000 huisgezinnen; de overigen moeten bij millioenen geteld worden. Hun godsdienst is heidensch; zij vereeren de zon als hunnen voornaamsten god en hebben daarbij nog een oneindig aantal mindere goden. Aan Rusland en China onderworpen, bepaalt zich hunne onderdanigheid tot het opbrengen van belasting en het leveren van krijgsvolk. De chineesche Mongolen zijn het meest beschaafd door hunnen omgang met de Chineezen, van wie zij vele takken van industrie hebben overgenomen. Wat hun lichaamsvorm betreft, zijn zij van kleine gestalte en leelijk maar vlug en behendig; het gehoor en het gezicht zijn bij hen buitengewoon scherp. ‘Maar.’ zegt pater Huc, ‘onder een onbevallig uiterlijk verbergen zij een zachtmoedig en opgeruimd karakter; de Mongool gaat plotseling van buitensporige vroolijkheid tot diepe zwaarmoedigheid over, die niet geveinsd is. Vreesachtig, omdat hij bijgeloovig is, ontwikkelt hij in tijden van gevaar een moed, die zich door niets laat bedwingen. Hij is eenvoudig en lichtgeloovig als een kind en luistert gaarne naar wonderbare verhalen. Zijn instinkt leidt hem tot het goede en het kwade, en zijne gebreken zijn die van slecht opgevoede kinderen. Zoo de beschaving zich onder de Mongolen vestigde, zij zou er wonderen verrichten.’

Hoe men burgemeester wordt. Dorps-tafereelen Medegedeeld door D^r^. J. Renier Snieders. *Vervolg.*

'Zestig duizend gulden!' herhaalde de huisschilder, terwijl hij de kas toesloot, en naar zijn werkhuis liep, waar hij zijne verwpotton in stukken stampte, en zijnen wrijfsteen op den vloer verbrijzelde.

Zijne vrouw had dien avond nog niet den voet over den dorpel geplaatst, of zij werd de inbraak gewaar. Er had een tooneel tusschen man en vrouw plaats, hetwelk wij niet zullen beschrijven. Alleen willen wij zeggen. dat Alexis Overweik, de rentmeester van het naburig kasteel, die schuins tegenover Klipper woonde, beweerde eene kleine schermutseling te hebben afgeloerd, waarin Louise Leroux, met de ijzeren blaaspijp gewapend, even als een tamboer-majoor wild in het rond sloeg.

Wat er ook zij van dit kleine huiselijk drama, zeker is het dat de verwer drie dagen lang over zijne armen en langs zijn ruggraat wreef. even alsof hij door gedurige wrijvingen een pijnlijk gevoel wilde verplaatsen. Gedurig herhaalde hij bij zich zelven, hoe het toch komen mocht, dat het fransch karakter zoo oploopend en strijdzuchtig van aard was.

II. De knecht van mijnheer.

Weldra echter scheen de even gestoorde rust in het huishouden weder te keeren. Louise Leroux, na de overtuiging verkregen te hebben, dat zij met hare dreigende houding toch niet alles winnen zou, nam hare toevlucht tot het gewone wapen der vrouwen, namelijk de tranen. Zij stond te snikken bij den verbrijzelden verfsteen en de gebroken verwpotten, en liet hare tranen vallen, terwijl zij de verfkwasten opraapte, die haar man in zijne blijdschap over den vloer van zijn werkhuis had geworpen. Zij trachtte Klipper met de zachtste woorden te overtuigen, dat hare diamanten valsch waren, en haar tafelgerief slechts uit berlijnsch zilver was vervaardigd. Zij beweerde. dat hetgeen hij voor staatsrenten genomen had, stukken waren, die tijdens de fransche republiek eene zekere waarde hadden, doch thans gelijk stonden met scheurpapier. Zij fleemde en vleide, deed aan Klipper duizenden beloften, smeekte hem zijn handwerk niet te laten varen, en het huishouden, hetwelk de Hemel wel eens met kinderen konde zegenen, niet aan een wissen ondergang bloot te stellen.

Klipper bleef onverbiddelijk, en antwoordde op al de doorslaande reden, door zijne vrouw aangehaald, dat het schande was te werken, wanneer men rijk is.

De vrouw nam andermaal hare toevlucht tot gewelddadige middelen. Zij schold en dreigde en maakte met de tang en de zware ijzeren blaaspijp zulke verontrustende bewegingen, dat Klipper meer dan eens gedwongen was op zij te springen. Doch wat er ook gebeurde, Nardus bleef halstarrig bij zijn gevoelen, namelijk, dat iemand, die zestig duizend gulden rijk is, zich onteert met een handwerk uit te oefenen. Wat er van zij, de huiselijke twist raakte eindelijk uit, maar met dit, door Louise Leroux zoo bejammerd gevolg, dat het opbruisend, fransch bloed had moeten onderdoen, voor de vlaamsche hardnekkigheid van den huisschilder.

Er was nog geen jaar na den inbraak van Nardus Klipper verloopen, of het huishouden had een geheel ander aanzien; men leefde op den voet van deftige lieden;

men werd gediend door eene meid, die Louise Leroux tot hiertoe nooit in haar huis had willen gedoogen, en door een knecht, die, na het grove huiswerk te hebben verricht, voornamelijk zijne bezigheid vond in den moestuin. Den volgenden zomer bouwde Klipper eene verdieping op zijn huis en meubeleerde het met zooveel smaak, dat hij den rijksten dorpeling niets meer te benijden had. Den eenvoudigen huisschilder heette men thans mijnheer Bernard Klipper, en zijne vrouw kreeg den titel, die in verband stond met dien van haren man.

Ofschoon Louise Leroux zich innig gevleid gevoelde over den rang, dien zij sedert eenigen tijd bekleedde, en over de onderscheiding, welke men haar bewees, viel zij toch somtijds hevig uit tegen die nuttelooze kosten, die hare eikenhouten kas ledig plunderden.

Gedurig pruttelde zij tegen de nieuw ingevoerde levenswijze, die eenmaal den ondergang van het huishouden ten gevolge zou hebben. Langzamerhand werd zij echter aan den nieuwen staat van zaken gewoon, hetgeen vooral hieraan moest toegeschreven worden, dat de Hemel haar een geschenk zond in een geliefd zoontje, wien men den naam gaf van Konstantijn, ter nagedachtenis van den vader van jufvrouw Klipper.

Op het oogenblik dat de huisvrouw zich belast vond met de opvoeding van den kleinen erfgenaam, had mijnheer Bernard de handen al meer en meer vrij gekregen. Hij ging veel naar de herberg en werd weldra de eerste liefhebber op de billard; hij woonde de zittingen bij van het leesgezelschap, waarvan hij het voorzitterschap aanvaard had; hij kocht barre heigronden en legde uitgestrekte mastbosschen aan, volgens een nieuw stelsel, hetwelk hem door de maatschappij van akkerbouw, waarvan hij lid was, werd aanbevolen.

Werd er een stuk land verkocht, mijnheer Bernard Klipper was reeds voor den koopdag als kooper aangeduid en werd het ook werkelijk; hoorde men spreken van groote fortuinen, de naam van den gelukkigen huisschilder lag op ieders lippen. Men sprak wijd en zijd van mijnheer Klipper, die weldra de voornaamste persoon van het dorp was.

Het geld is toch een machtig ding! Voorheen werd de zoon van Bonifacius Klipper aangezien als een groote sul, met wien iedereen den gek scheerde; thans ging hij door voor een man, wien het niet ontbrak aan gezond oordeel, en die (wie had toch dergelijke begaafdheden bij een armen ambachtsman kunnen vermoeden?) de schoonste gedichten wist te vervaardigen, vooral op het leven der kinderen.

Voorheen dreef men den spot met zijn lang haar en zijne puntige knevels, met zijn kort ineengedrongen lichaam en groot hoofd, met zijne gemaakte houding en gang; en thans maakte iedereen de opmerking, dat mijnheer Bernard Klipper, ofschoon klein van gestalte, een knap heertje was met een zeer gunstig voorkomen.

Wat mijnheer Bernard deed, was wèl gedaan; wat hem toebehoorde, werd geroemd en geprezen, en hetgeen uit zijn mond kwam, stond als evangelie te boek. Men vleide en flikflooide den nieuwen rijke om in zijne gunst te staan; overal werd hij met onderscheiding behandeld en door iedereen geëerbiedigd.

Eerzuchtig van inborst, zoo als wij reeds gezegd hebben, en altijd omringd van menschen, die elke gelegenheid te baat namen, om hem te vleien, verbeeldde zich Klipper werkelijk een uitstekend man en tot groote dingen geroepen te zijn.

Van jongs af had de huisschilder eene voorliefde gehad voor de dichtkunde. De dorpsschool had zijn meer dan middelmatig brein tot dusverre ontwikkeld. dat hij in meer gevorderden ouderdom er eindelijk in geslaagd was, de werken van eenige zuid- en noord-nederlandsche dichters te lezen, en ten deele te verstaan. De aanraking

met de leden van het leesgezelschap scheen zijne dichtkundige begaafdheden geheel wakker te schudden. In den beginne had men hem verzekerd, dat hij wezenlijk aanleg bezat, en door zijne proeven het bewijs had geleverd, dat hij eenmaal den dorps-onderwijzer in het vervaardigen van liederen en huwelijksdichten waardig zoude opvolgen; - thans, nu de arme Nardus de rijke Klipper was geworden, oordeelden de rederijkers, die allen sterke ambachtslieden doch zwakke letterkundigen waren, dat zijn talent verdubbeld was, en men vergeleek de proeven, die hij voorlas, met de werken der onsterfelijke dichters.

Mijnheer Bernard bladerde geheele dagen en halve nachten in vader Cats, in Tollens, in de schriften van Theodoor van Rijswijk, België's beroemden volkszanger, en leerde menig stuk. door het honderd maal te herlezen, uit zijn hoofd. Met hunne gedachten en woorden, op

duizenderlei wijzen herdraaid, hersmeed en hergoten, maakte hij verzen op alles wat hem in het hoofd schoot. Hij bezong de geboorte van zijnen zoon, en een half jaar later, in navolging van zijnen trouwen helper. Neêrlands grooten dichter Bilderdijk, den eersten tand, waarom de kleine Konstant het geheele huis bijeen schreeuwde.

Konstant was volgens het gevoelen der flikflooiers het liefste kind, dat er leefde; vader en moeder geloofden het en herhaalden dagelijks, dat andere kinderen, vergeleken met hun zoontje, er zoo plomp en barsch uit zagen.

Het is mogelijk dat de kleine Klipper in den tijd dat de vader, stuk voor stuk, al zijne tanden bezong, een lief kind was; ik wil er niet over oordeelen, dewijl ik het kind voor zijn tiende jaar nooit gezien heb. Op dien ouderdom was hij een kort, vreeselijk ineengedrongen knaap, met bloedroode wangen en vlammende oogen. Grooter stijfkop was er niet; hij vocht de straat af als een bulhond en schopte ongestraft naar de schenen van vader en moeder.

Wanneer men hem voor straf in den kelder opsloot, trok hij de kraan uit de bierton, en wierp den pekelworst in het schuurzand. Meer dan eens stiet hij de kat, die op de putkuip zat te slapen, in den put, en sloeg in zijne kwade luim de eierpruimen en perzikken van de leiboomen. En toch heetten de buren den kleinen Konstant een engeltje van een kind!

Het beminnelijk zoontje was voor mijnheer Klipper eene levende stof, om onophoudelijk zijn dichterlijk brein in gang te houden. Kreeg hij wederom een nieuwen tand, of lag hij eenige dagen door eene of andere kinderziekte aangedaan te bed, aanstonds had vader de pen in de hand, om in onnavolgbare strofen te beschrijven, hoe blank en zuiver er de tand doorkwam, en wat de arme jongen dan van de mazelen, dan van de kinkhoest had moeten uitstaan.

De lezer kan wel beseffen, dat de dichter zijnen lessenaar opgestapeld vol had liggen met verzen, dewijl er geene week voorbij liep, dat niet de eene of de andere ziekte de kinderkamer binnensloop. Later maakte hij gelegenheids-gedichten, die de kleine op het feest van vader en moeder, bij het tranen storten der buren, voordroeg; hij schreef verzen op den priktol van zijn lieven Konstant, triolets en kettingdichtjes op de hansworsten en de hobbelpaarden, die door de hand van den kleinen deugniet in stukken werden geslagen.

Op zekeren dag dat mijnheer Bernard Klipper dien berg van gedichten overzag, zeide hij tot iemand, die nevens hem stond:

‘Selm, ik ben voornemens mijne gedichten onder den titel van kindergedichten, uit te geven.’

‘Wel geef ze uit, mijnheer,’ antwoordde Selm aanmoedigend.

‘Het genootschap vindt ze schoon... hartroerend!’

‘Dat zijn ze ook, mijnheer!’

‘Ik zou mij daarmede in eens een grooten naam maken.’

‘Een schitterenden naam, mijnheer!’

‘Maar indien een onmeêdoogende recensent mij eens beoordeelde? want dat zal gebeuren.’

‘Ja, dat zal gebeuren,’ antwoordde Selm op bedenkelijken toon.

‘Maar wat zal men er ook al op zeggen?’ riep de dichter, met den rug zijner hand op het papier kloppende.

‘Wat wil men er ook al op zeggen?’ herhaalde Selm, met dezelfde beweging der hand.

‘Ga dan morgen naar de stad, en doe mijne gedichten drukken. Doe er eenige duizenden van trekken.... eenige duizenden is niet te veel.’

‘Zeker is dat niet te veel, mijnheer,’ lachte Selm.

Wie was Selm, wien mijnheer Klipper raadpleegde over den stap, dien hij thans ging wagen?

Anselm Sokkers was een jongen uit het dorp, die een geruimen tijd als *garçon* gediend had in een der voornaamste hotels der hoofdstad; daarna had hij een paar jaren in eene boekdrukkerij gewerkt en tegelijkertijd deel gemaakt van een letterkundig genootschap door eenige drukkersgasten opgericht. Vermoeid van tafeldienen en drukken, had Selm na eenige jaren een en ander vaarwel gezegd en was naar zijn geboortedorp teruggekeerd.

Bij zijne terugkomst trad hij in de gelederen der rederijkers en naderhand in dienst van mijnheer Bernard Klipper, die in de letterkundige zittingen een zeer gunstig denkbeeld van hem had opgevat.

Het was werkelijk ook een beste jongen, die juist het karakter had, om met zijnen heer nooit in geschil te raken, dewijl hij voor stelregel had hem altijd en in alles gelijk te geven. Wat mijnheer Klipper goedkeurde, was den knecht altijd naar den zin; wat zijn meester niet goed vond, keurde Selm stellig af.

Indien de huisbaas dezelfde zaak in het tijdverloop van eenige minuten goed- en afkeurde, zeide de knecht toch tweemaal, dat mijnheer gelijk had.

Zulk een knecht, voor menschen zoo als mijnheer Klipper, is onbetaalbaar en moet gewis de vertrouweling van het huis worden.

Reeds den volgenden dag vertrok Selm naar de stad met een groot pak gedichten van zijnen heer onder den arm, en ging zich terstond na zijne aankomst bij den uitgever aanbieden.

Wij zullen den zaakgelastigde van den dichter niet volgen in het kantoor der drukkerij, maar hem des avonds bij zijne terugkomst, terwijl hij een pak papier op de tafel legt, terug vinden.

‘Wel, Selm,’ riep hem zijn heer toe, ‘welk nieuws? wat zeide de drukker?’

‘Juist hetgeen mijnheer gezegd heeft,’ antwoordde de gedienstige knecht.

‘Dan was hij ook van gevoelen, dat mijne gedichten schoon zijn?’

‘Zoo als mijnheer zegt, zeer schoone, verhevene gedichten,’ was het geestdriftig antwoord.

‘Waarom brengt gij ze dan terug?’ vroeg mijnheer Klipper, met verwondering naar zijn lijvig handschrift ziende.

‘Indien mijnheer verkiest, zal ik ze wel wederom naar de stad dragen.... maar die drukker vroeg zoo verbazend veel geld!’

‘Nog geld, bij al mijne gedichten?’ riep Klipper, ‘is hij zinneloos?’

‘Dat heb ik hem ook gevraagd, juist zoo als mijnheer,’ antwoordde Selm.

‘Er is daar stof in voor zes deelen groot octavo!’ riep de dichter.

‘Daarop heeft de drukker het ook geschat,’ antwoordde Selm, ‘doch de drukkosten, zeide hij, moesten nog al hoog loopen....’

‘Hoog loopen?’ onderbrak hem zijn heer met verwondering.

‘Op stevig papier, waarvan ik hier een staaltje medebreng en getrokken op een bepaald aantal exemplaren, zou u het werk te staan komen op ongeveer zes duizend franken.’

Mijnheer Bernard sprong van verbazing overeind en herhaalde met opgetrokken wenkbrauwen:

‘Zes duizend franken! Waar wil dat heen!’

‘Juist wat ik hem ook gevraagd heb,’ vervolgde Selm, ‘verder moest hij een teekenmeester zoeken en daarna een plaatsnijder, zoodat het geheele werk in zes deelen, groot octavo, met vier en twintig houtsneêplaten, de ronde som van ongeveer acht tot negen duizend franken...,

‘Schei uit, Selm!’ onderbrak hem Klipper; ‘en vooral geen woord daarvan aan mijne vrouw!’

‘Neen, geen woord daarvan aan de jufvrouw!’ sprak Selm met een goedkeurenden hoofdknik

‘Mijn inzigt was, hem het handschrift zonder honorarium af te staan,’ hernam de dichter’; ‘die man heeft zijn voordeel niet berekend!’

‘In 't geheel niet!’ riep de knecht.

‘Hij wilde zich dus alleen met het drukken belasten, en mij het werk te huis zenden?’

‘Juist zoo als mijnheer zegt; ik hoor dat mijnheer met dergelijke zaken volkomen bekend is.’

Mijnheer Klipper verborg met moeite zijne spijt over de mislukte uitgave, en beweerde dat de drukker een ezel was.

‘Ja, een ezel!’ grinnikte de bereidwillige knecht; ‘maar toch heeft hij mij, bij het heengaan, verzekerd dat de dichter, indien hij zijne gedichten uitgaf, veel van zich zoude hooren spreken.’

Mijnheer Bernard Klipper stond voor den spiegel, en knikte van genoegen tegen zijn afbeeldsel, terwijl hij de loftuiging van den drukker inademde.

‘Toch zie ik van mijn plan niet geheel af,’ hernam hij, ‘wat maken mij eenige duizenden guldens; ben ik niet rijk genoeg?’

‘Is mijnheer niet rijk genoeg?’ herhaalde de goede Selm met een onnavolgbaren schaterlach.

‘Daarom ben ik voornemens het eerste deel in druk te geven en de anderen later te laten volgen....’

‘Hoe kan het toch geschieden, dat ik reeds van dezen morgen het plan van mijnheer in het hoofd heb?’ riep Selm Sokkers, in de handen wrijvende.

‘Veronderstel dat ik op mijne eerste uitgave al eene kleine som toegeef, in Gods naam dan!’

‘In Gods naam!’

‘Alles zal toch niet verloren zijn, Selm,’ hernam Klipper op geheimzinnigen toon; ‘bij de aanstaande gemeente-kiezing, wil ik eens doen zien, wie ik ben.... Ja, Selm, ik heb een groot plan in mijn hoofd.’

‘Een groot plan...’ herhaalde de knecht op denzelfden toon, waarop zijn heer gesproken had.

‘Selm, indien de zoon van Bonifacius Klipper eens raadsheer en burgemeester konde worden!’ fluisterde Bernard hem in het oor.

‘Mijnheer is een knap man,’ antwoordde Selm, getroffen door de openbaring der grootsche plannen, die Klipper in het hoofd had.

‘Keer morgen naar de stad terug; er is geen tijd te verliezen,.... doch geen woord van dit alles aan de jufvrouw,’ sprak Klipper, terwijl hij verontrust door de spleet van de deur loerde.

‘Ik zal wel zorg dragen, dat mijnheer tevreden is,’ antwoordde Selm en nam met een vriendelijken lach afscheid van mijnheer Bernard Klipper.

(Wordt vervolgd.)

De naaimachine en haar uitvinder.

Het is betrekkelijk nog maar kort geleden, toen onze huismoeders glimlachend de schouders optrokken bij het bericht, dat een Amerikaan eene naaimachine had uitgevonden. Hoe kon zoo iets ook mogelijk zijn! Men moest jaren lang de naald gehanteerd of de zorg en inspanning van een linnennaaister bij het regelmatig leggen der fijnste steekjes gekend hebben, om de belachelijkheid van dergelijk praatje te begrijpen. Het was wel waar dat de moeders en grootmoeders ook gelachen en de schouders opgetrokken hadden, toen er molens uitgevonden waren om te gebruiken bij het inmaken van snijboonen, maar men moest zijne vijt zinnen niet meer bij elkander hebben om inderdaad aan de uitvinding van eene naaimachine te gelooven.

Zoo werd eene der meeste nuttige, zeker eene der meest practische uitvindingen van onzen tijd begroet. En niet alleen in België maar in alle landen, zelfs in Amerika, waar niets voor onmogelijk wordt gehouden, dacht men het denkbeeld aan eene naaimachine ongerijmd. Wij mogen dus onze huismoeders om hare ongeloovigheid niet te hard vallen. Intusschen heeft de naaimachine zich glorierijk eenen weg weten te maken. Er bestaan bijna geene kleedingstukken voor mannen of vrouwen meer, die niet machinaal vervaardigd kunnen worden en ook werkelijk vervaardigd worden. Er wordt met de machine gestikt, gezoomd, gesoutacheerd enz., en bij de wonderlijke vlugheid, waarmede dit geschiedt,

moet men de gelijkheid en fijnheid der steekjes bewonderen, die als mikroskopische pereltjes naast elkander liggen.

Dit neemt echter niet weg, dat er nog duizenden kortzichtig genoeg zijn om de naaimachine af te keuren, alsof zij velen menschen het brood uit den mond stootte. Het is waar dat de naaimachine, zooals elke andere machine, den handenarbeid doet verminderen, doch men verliest te veel uit het oog dat de prijsvermindering de aanvragen doet stijgen. en dit vermeerdering van arbeid voortbrengt. Elke nieuwe toepassing der werktuigkunde geeft voor het oogenblik eenen schok, doch men ziet meestal dat het evenwicht korten tijd daarna weder hersteld wordt. Er is nooit grooter omwenteling in de middelen van vervoer gekomen dan door de ijzeren wegen, en iedereen zal toch moeten bekennen dat zij thans veel meer menschen brood verschaffen, dan vroeger de postwagens en trekschuiten.

Zoo zal ook na eenigen tijd, wanneer het vooroordeel geheel geweken zal zijn, door de naaimachine de arbeid toenemen in plaats van verminderen, Het zal met de machine gaan als met haren uitvinder, die van alle zijden tegenstand ondervond, maar toch nog gelukkig genoeg is geweest om dien tegenstand te overwinnen. Wij willen enkele bijzonderheden uit zijn merkwaardig leven mededeelen.

Elias Howe, die in het jaar 1819 in den staat Massachusets geboren werd, kwam op zestienjarigen leeftijd als leerling in een machinenfabriek, alwaar hij tot het jaar 1837 werkte. Van daar ging hij naar Cambridge en later naar Boston, waar hij trouwde. Toen zijn huisgezin met een paar kinderen vermeerderd was, kostte het hem veel moeite om in de behoefte te voorzien, zoodat zijne vrouw zich het grootste gedeelte van den dag met naaiwerk moest bezig houden, om tot het onderhoud van het huisgezin bij te dragen.

Het griefde Howe dat hij zijne vrouw onder dien vermoeienden arbeid zag lijden, en allengs kwam bij hem het denkbeeld tot rijpheid aan de mogelijkheid eener naaimachine. Hij besteedde al zijne vrije uren aan het oplossen der verschillende vraagstukken en het vervaardigen van een model, en in het jaar 1841 mocht hij zich in het welslagen verheugen. Hij verzocht en verkreeg oktrooi en achtte zich de gelukkigste aller stervelingen. Doch nu begonnen eerst zijne tegenspoeden en onheilen. Kleermakers en naaisters van allerlei soort, in één woord alles wat, met de naald het brood verdiende, stond tegen hem op. In weerwil dat Howe bewijs gaf van de deugdelijkheid zijner uitvinding, wist men, vooral door de dagbladen de gansche wereld tegen hem op te jagen, zoodat hij zelfs in het ondernemende America niemand kon vinden, die hem eene som voorschoot om eenige machines naar zijn model te vervaardigen. Hij werd ten laatste zelfs uitgelachen en bespot.

Dit krenkte Howe zeer, doch hij gaf daarom den moed niet op. Hij besteedde zijne spaarpenningen aan eene reis in Engeland, alwaar hij begon met insgelijks oktrooi te vragen; doch ook hier vond hij den grootsten tegenstand. De groote fabriekanten te Londen, die duizenden mannen, vrouwen en meisjes tegen een ongelooflijk laag loon in hunne dienst hadden, waren kortzichtig genoeg om te denken, dat de naaimachine hen zou kunnen benadeelen. Zij wezen het werktuig van de hand, dat hen later zoo groote rijkdommen zou verschaffen. De arme Howe was er intusschen het slachtoffer van. Toen zijne laatste spaarpenningen verteerd waren en hem niet eens genoeg overbleef om naar huis terug te keeren, verkocht hij met een bloedend hart zijne uitvinding aan een Engelschman voor 250 pond, (2,500 gulden) die de machine alleen voor zijne zaken gebruikte, zonder haar bekend te maken, zoodat het oktrooi aan den uitvinder niets opbracht. Howe keerde naar America terug, afgemat door zorgen, doch nog altijd met de hoop bezield, dat hij te eeniger tijd den tegenstand zou overwinnen. Eensklaps verneemt hij nu dat zich eene maatschappij had gevormd, die zijne machines liet maken en stoutweg verkocht. Dat was meer dan hij kon verdragen. Hij stelde eene vervolging in, had het geluk eenige kapitalisten te vinden, die hem ondersteunden, handhaafde zijn recht van oktrooi en wist de bedriegelijke mededingers te dwingen hun werk te staken.

Van dat oogenblik af begon de fortuin hem toe te lachen. De naaimachine wist zich binnen betrekkelijk korten tijd een weg te banen in alle deelen van America, in Engeland, Frankrijk en Duitschland, en de winst, die betrekkelijk zeer gering was, steeg eindelijk tot eene jaarlijksche som van 175,000 dollars. Toen Howe in de maand October van het vorige jaar in den ouderdom van 48 jaren overleed, was hij in het bezit van verscheidene millioenen dollars. Dit zou alleen tot bewijs kunnen dienen van de ontzaglijke verspreiding, die de naai-machine ten deel is gevallen.

Intusschen was de oorspronkelijke uitvinding veel verbeterd geworden door anderen, die eveneens oktrooi namen, doch desniettemin verplicht waren van elke machine zeker bedrag aan Howe uit te betalen. Het oktrooi van Howe luidde dat hij alleen en uitsluitend eigenaar en uitvinder was van de naaimachine, ‘die werkte met het oog aan de punt der naald’. Tot dusverre heeft men nog nooit eene andere toepassing kunnen vinden, en zoo bleef Howe in het bezit van het oktrooi en waren alle andere fabrikanten in America en Engeland hem cijnsplichtig.

Men vindt tegenwoordig een aantal fabriekanten van naaimachines, niet alleen in America en Engeland maar ook in Duitschland en Frankrijk. Men behoeft slechts dagelijks de dagbladen in handen te nemen, om zich daarvan te overtuigen en om er tevens over te kunnen oordeelen welk een belangrijk handelsartikel de naaimachine is geworden. Het laat zich begrijpen dat het meer en meer toenemend gebruik der naaimachine aanleiding heeft gegeven tot hetgeen wij gewoon zijn met den naam van knoeien te bestempelen. Om de konkurentie het hoofd te kunnen bieden, worden op verschillende fabrieken werktuigen vervaardigd die wel den naam van naaimachine dragen, maar waarvan dekonstruktie zoo slecht is, dat het gebruik er van veeleer afschrikt dan aanmoedigt. Volgens velen Singer en C^{o} te New-York is tot dusverre in het buitenland het meest beroemd wegens de deugdelijkheid der machines. Zij zijn op alle tentoonstellingen bekroond en in alle landen wel het meest verspreid. Doch wij willen in dit punt eigenlijk niet tusschen komen. Wij zouden vreezen deel te nemen in de advertentie- en processenoorlog, welkeer hier in België, over dit onderwerp gevoerd wordt.

De fabrieks-naaimachines, waarvan wij den lezer hier eene afbeelding aanbieden, worden o.a. vervaardigd op de fabriek van den heer EDUARD STRUCK te Amsterdam, die tevens agent is van de Singer's Manufacturing Company te New-York. De Strucks-machines, die voor verschillenden arbeid worden gemaakt, en waarvan in de meeste werkhuizen en inrichtingen tot werkverschaffing gebruik wordt gemaakt, zijn naar de konstruktie van Singer vervaardigd, doch veel verbeterd en vereenvoudigd, iets dat de waarde er van merke lijk verhoogt. Dat de vorm daarbij zeer elegant is, blijkt duidelijk uit de teekening.

Hoe het zij, en aan welk model men ook de voorkeur geve, wij komen terug op hetgeen wij hooger zegden, de naaimachine dringt allengs al meer het huishoudelijk leven binnen, en in Antwerpen zijn een aantal jonge jufvrouwen, voor eigen gebruik, zeer bedreven in het hanteeren van deze machine. Men vindt ze op vele plaatsen, als een sierlijk meubel in de huiskamers naast de piano staan.

[Nummer 13]

Iets over Tyrol.

Tyrol, een graafschap tot Oostenrijk behoorende, maakt met Zwitserland het eigenlijke duitsche hoogland uit. Rivieren als de Rijn en de Donau komen uit zijne bergen niet

voort, maar wel een groot aantal kleinere, en deze brengen Rijn, Donau, Etsch en Po eene nieuwe levenskracht aan. Tyrol heeft eene oppervlakte van 532.3 □ mijlen, waarvan □ uit akkers en boomgaarden bestaat en telt bijna 900.000 inwoners, die in 22 steden, 33 vlekken en 1522 dorpen wonen; 61% der bevolking behoort tot den germaanschen en 39% tot den latijnschen volkstam. Op de hooge bergruggen en alpentoppen kunnen de herders een handvol gras voor hun vee alleen ten koste van groote inspanning meester worden. Gelukkig dat de Tyrolers in patriarchalen eenvoud leven en tot nu weinig kennen van de altijd grooter wordende behoeften, die een gevolg van de hier en daar overdreven beschaving zijn. Ofschoon zij een herders- en jagersvolk zijn, bewijzen de vele riddergoederen in Tyrol dat het een romantisch verleden heeft; trouwens uit het bergland, altijd den Habsburgers getrouw, kwam steeds een tal van dappere ridders voort, zoodra het er op aan kwam de dynastie of het Vaderland tegen vijanden te verdedigen.

Tyroolsche boeren.

In tijd van vrede levert Tyrol aan de oostenrijksche monarchie 7 bataljons of 4407 man en in tijd van oorlog 10 bataljons of 10504 man, zij zorgen voor de samenstelling en het onderhoud van scherpschutters-bataillons om de bergpassen te bezetten en te verdedigen. Dat deze scherpschutters hun plicht weten te vervullen, heeft Garibaldi met zijne bandieten meer dan eenmaal ondervonden, als hij met bebloeden kop uit de tyroolsche passen verdreven werd.

De hoogte der bergen geeft den maatstaf voor den handenarbeid der Tyrolers. In de dalen en tot op zeker punt der bergruggen houden zij zich met den landbouw en de veeteelt bezig; maïs of turksche tarwe is een der voornaamste graansoorten, die zij teulen. Boven dat punt heeft men nog eenigen tijd de veeteelt, of beter gezegd het weiden van het vee, terwijl de hooger gelegen bergruggen een uitgestrekt jachtveld zijn. De doodende Sirocco, lawinen, aardstortingen enz. brengen hier menigmaal het leven der jagers in gevaar.

De kleeding van den tyroolschen boer mag met recht schilderachtig genoemd worden. Hij heeft eene bijzondere voorliefde voor het fluweel. Zij, die zich deze weelde niet verschaffen kunnen, kleeden zich in wol. Het kostuum bestaat uit een korte broek, vest en wammes; de eerste is gesloten, de twee laatste hangen los aan het lijf. Het vest is aan den hals laag uitgesneden, want de Tyroler beweegt gaarne vrijelijk het hoofd op den gespierden nek. Zijden kousen en lage schoenen voltooien het kostuum. Bij de jagers zijn de zolen der schoenen met een aantal scherpe nagelkoppen beslagen, waardoor zij gemakkelijk tegen steile of gladde bergruggen kunnen opklauteren.

Behalve met jacht en landbouw houden de Tyrolers zich bezig met hout-, been- en ivoorsnijden. Op vele kermissen heeft men gelegenheid hunne handigheid in die kunst te bewonderen. Het is voornamelijk het werk van herders, die dagen en weken achtereen met hunne kudden door het gebergte dwalen. Zij brengen de voorwerpen, die zij vervaardigd hebben, naar de steden, waar zij ze op voordeelige wijze plaatsen kunnen. Ook zijn er Tyrolers, die door de bergen reizen en van de herders het snijwerk koopen; daarmede vertrekken zij naar het buitenland en leveren hunne waar met ruime winsten in de steden af of dwalen er mede de verschillende kermissen rond.

Een andere tak van industrie in Tyrol is het vervaardigen van handschoenen, tapijten, zijden stoffen, en wat hun niet de geringste winsten oplevert, het aankweeken van kanarievogels. Saksen en het Hartsgebergte hebben een gevaarlijken mededinger in Tyrol, dat menigmaal kanarievogels aan de markt brengt, wier gezang door niets geëvenaard wordt. Ook de bergwerken, hoewel vroeger meer dan tegenwoordig, zijn velen Tyrolers een middel van bestaan.

Tyrol bezit niet de schoone meeren van Zwitserland, - het meer Achen is zeer onbeduidend - maar nergens in het trotsche Alpenland vindt men een dal, dat de vergelijking kan volhouden met het romantische Inndal met de schoone hoofdstad Innsbruck en de gezonde vesting Salzburg. De ligging van deze stad is onvergelijkelijk schoon te noemen, ingesloten als zij is in een dal, dat door een dertigtal bergtoppen omringd is, terwijl het Etschdal met zijne ruïnen, olijven-, granaatappel-, perzik- en kastanjeboschjes de ziel der reizigers in verrukking brengt. De groote Brennerstraat naar Italië, Brixen en Botsen met zijne fruit- en wijngaarden, het Passierdal met zijne hooge rotsmuren en het beroemdste dal van Tyrol, het Zillerdal, bieden schoonheden aan, die men nergens elders aantreft, en die, wanneer men ze eenmaal heeft aangezien, nimmer uit het geheugen gaan.

De Tyroler is de hooglander bij uitnemendheid; zijne gevechten tegen de gemzen en eene dikwijls woeste bergnatuur wekken in hem op een mannelijk karakter, een gloeiende vaderlandsliefde en een onuitdoofbaren vrijheidszin. Met hoeveel moeilijkheden hij ook te kampen heeft, hoe sober het stukje brood is, dat hij zich slechts door harden arbeid kan verschaffen, hoe nederig de hut is, waarin hij na zijne lange tochten eenige uren rust komt zoeken, niets is hem dierbaarder dan zijne naakte bergen, dan zijn arm vaderland, en hij bemint het vorstenhuis met eene liefde, die zich nooit verzaakt.

De Tyroler is boven alles gehecht aan het katholiek geloof, en heeft de hoogste achting voor de priesters. Voor hen is hem geen offer te zwaar. Hij is Katholiek door merg en been; hij geraakt in verrukking, als hij in zijne nederige dorpskerk de godsdienstplechtigheden bijwoont, en in woede bij het zien van de minste beleediging, die den priester, zijn vader en vriend, wordt aangedaan. Aan dien echten godsdienstzin had het Protestantisme het te wijten dat het nooit in Tyrol kon doordringen, dat het

zijne koude leer aan de voeten der tyroolsche bergen laten moest. Maar daarom kan ook de revolutie geen vasten voet in het katholieke bergland zetten. Zij moge door geweld de passen innemen en over de lijken der verdedigers Tyrol indringen, nooit zal het haar gelukken het godsdienstig gevoel bij de Tyrolers uit te dooven. En mocht zij ook gelukken in eene gewelddadige overmeestering van het land, dan nog wacht haar het lot, dat Napoleon ten deel viel. Want de geschiedenis heeft het opgeteekend en zal er op monumenten het aandenken van bewaren, dat Tyrol het langst van alle duitsche landen den strijd met den wereldbedwinger volhield en zelfs de wapens niet neêrlegde, toen het van allen, zelfs van Oostenrijk verlaten was. De geschiedenis van Andreas Hofer en de kapucijn Haspinger zullen ten eeuwigen dage een bewijs blijven van den vrijheids- en godsdienstzin der Tyrolers.

Kronijk der Maand.

Het was na 1848; de keizerlijke staats-aanslag dreef eene gansche bende woelgeesten over de grenzen; ze zakten, in groepen, op België, afgehavend en uitgeschud, en België, uit eerbied van den titel van ‘bannelingen’ dien zij droegen, ontving hen aan zijn vreedzamen haard.

Het waren vooral advokaten en leermeesters in alle vakken; het waren niet zelden avonturiers, die den kalen en gescheurden mantel des bannelings hadden omgehanhangen, om dáárdoor eerbied en medelijden in te boezemen.

Ik heb ontzag voor den man, die, voor zijne denkwijze van den vaderlandschen grond wordt verdreven en, zich nog eens omwendende aan den grenspaal, misschien een eeuwig vaarwel toewerpt aan zijne wieg en aan het graf zijner moeder.

Ik heb broederlijk de hand gedrukt van den Pool, door de beulen van Warschau verminkt; doch als ik Franschen ontmoette. die hunne ballingschap beklaagden, heb ik hun toch, met allen eerbied herinnerd aan de groote waarheid: ‘doe andere niet, wat gij niet wilt dat u geschiede!’

Het waren die advokaten en leeraars, bannelingen na 1848, terwijl veel hunner geloofsgenoten op de barricaden stierven, welke hier in België de tribune in onze bijzondere gezelschappen oprichteden.

Dat nog kon lofwaardig zijn; doch wat zaad viel er van de hoogte dezer tribune? Zaaiden de zoogezegde apostels voedzaam koren in ons midden?

Integendeel; zij wierpen het zaad van veel onkruid uit en het ontkiemde maar al te snel, in een zeker oppervlakkig en onnadenkend publiek.

Vele van die mannen vierden hunnen haat vrijen teugel tegen Frankrijk en zijnen Keizer; tegen de Katholieke Kerk en hare bedienaars. Dat was het loon van de aangebodene gastvrijheid!

Uitdaging van de Godheid in ons midden; uitdaging van een gevreesde natuur! Ik zie liever diegenen welke, voor hunne denkwijze, op de barricaden sterven.

't Is waar, de meeste van die woordvoerders, - velen zonder talent - zijn verdwenen; maar het spreekgestoelte is blijven recht staan, en de plaats der oprichters wordt nu door gevaarlijker apostels ingenomen.

In de plaats der nulliteit verheft zich dikwijls de celebriteit.

Er moet zelfs in Frankrijk geen loochenaar of revolutiegezinde uit de duisternis het hoofd opsteken, of hij geniet van wege zekere *cercles* de eer der uitnoodiging!

Dit jaar treden de huichelende Renan, even als de materialistische Taine te Gent op, zoo als er onlangs de onbeschofte Louise Royer hare godloochenende denkbeelden kwam ten toon spreiden.

't Heeft lang geduurd voor dat de Katholieken, de tribune door de tribune bestreden.

Lang bleef de hark onaangeroerd in den hoek staan en vergenoegde zich de hovenier mistroostig de armen ten hemel te steken en te klagen.

Eindelijk is het oogenblik der werkdadigheid gekomen: tegenover *cercles,*, zijn kringen; tegenover de *tribune* is het spreekgestoelte opgericht.

Tegenover de fransche en godloochende strekking, verheft zich het vlaamsch, en het oude, doch immer verjongende katholicisme.

Schier al de steden bezitten nu dergelijke kringen, die door een gemeenzamen, broederlijken band aan elkander verbonden zijn.

Katholieke redenaars treden op en behandelen vraagpunten op het godsdienstige, wetenschappelijke en litterarische terrein gekozen. *Ite doce*.

De wensch van het kongres te Mechelen is, onder dit opzicht volbracht; maar het kongres zelve dreigt te kwijnen, bij gebreke van eenen opvolger in het algemeene secretarisschap.

Wie zal de opvolger zijn van dien onvermoeiden kampioen voor recht, vrijheid en godsdienst, den heer Ducpetiaux?

Ik ken er twee, die het aangevangen werk wel zouden doen bloeien, en waarom ze niet noemen? Of twijfelt er iemand aan de hooge bekwaamheden en den ijver van een' burggraaf de Kerckhove, lid der Kamer, of aan die van den heer Amand Neut, redacteur der *Patrie* en schrijver van eene reeks werken tegen de vrijmetselarij?

Neen, ik deel niet in het ontmoedigend denbeeld van sommigen, dat het kongres vallen zal. De geest is daar, en de geest bouwt op, houdt recht en bevestigt.

Integendeel, ik hoop en vertrouw, dat het zoo beroemd geworden kongres, tijdens Mgr. Dechamps, bloeiender zal worden dan het ooit te voren geweest is.

Zijn woord alleen is genoeg om het te handhaven.

Een nieuwe en krachtvolle beweging op het wijsgeerig, wetenschappelijk litterarisch veld, zal welhaast uit Leuven, en zelfs uit den schoot der *Alma Mater,* opgaan.

Mgr. Laforet, de geleerde rector der Katholieke Hoogeschool, omringd door al de professorale beroemdheden, bereidt de uitgaaf van een nieuw periodiek werk, als ik mij niet vergis, onder den titel van *Revue Catholique.*

Wat kan men schitterender verwachten: den naam van Mgr. Laforet, omstuwd door eene gansche pleïade van geleerden!

Schilderij van Dillens.

Wij behoeven slechts een enkelen oogslag te werpen op de bijgevoegde gravure, naar eene schilderij van Dillens te Brussel, om ons te kunnen verplaatsen naar een van die oorden in Nederland. waar de nationale kleederdracht onder de bewoners van het platte land nog geheel bewaard is gebleven. Het is een winterlandschap zoo als de Hollanders dat slechts kennen. Het tafreel is zeer aantrekkelijk gestoffeerd met zijnen kerktoren op den achtergrond, half in den grauwen nevel verborgen, met zijne spelende jongens èn besneeuwden oever. Men ziet op eenigen afstand een echtpaar dat op de terugreis is naar huis, na waarschijnlijk de gastvrijheid te hebben

genoten van iemand, die veel te ver uit de buurt woont om hem anders dan op schaatsen, dat is vliegend, te kunnen bezoeken. De man begrijpt den plicht die op hem rust zeer goed, want hij vangt de volle kracht van den wind met zijn lijf op, zoodat zijne vrouw niets meer te doen heeft dan zijne bewegingen geheel te volgen, en het is bekend dat de vrouwen in het Noorden van Nederland in dat opzicht zeer meêgaande zijn. De groote groep op den voorgrond is bijzonder levendig en karakteristiek geschikt. Wie zou in den vluggen jongeling, die daar zoo ongedwongen over het ijs zweeft, den boerenknaap herkennen, die uithoofde van zijne lompe houding soms de lachlust van den stedeling heeft opgewekt. Nu is hij in zijn element zoowel als zijne zuster, die met hem schijnt te wedijveren, komt echter de dooi de gladde baan onbruikbaar maken en moeten deze ijsvogels hunne vleugels afleggen, dan is het uit met hunne virtuositeit: die gaat slapen als de natuur ontwaakt.

De revolutie in Spanje.

Den 29^{e} September 1833 stierf koning Ferdinand VII van Spanje, en den volgenden dag werd zijn driejarig dochterke onder den naam van Isabella II als koningin uitgeroepen.

Met die gebeurtenis is voor het ongelukkige Spanje eene reeks van rampen en jammeren begonnen, die haar toppunt hebben gevonden in de tegenwoordige omwenteling.

Het is zeer merkwaardig dat Isabella juist 35 jaren na hare troonsbestijging, op den 30^{en} September 1868, door haar trouweloos leger verlaten, de vlucht nam naar Frankrijk.

Onze lezers zullen de gebeurtenissen van den dag, zooals zij door de dagbladen zijn meêgedeeld, wel reeds kennen, doch wij achten het zeer geschikt om eens vluchtig het oog te laten gaan over de gebeurtenissen, die in genoemd tijdvak hebben plaats gehad, ten einde daaruit des te beter de tegenwoordige revolutie te kunnen beoordeelen.

Koning Ferdinand VII had geen zonen en dus ook geen erfgenamen voor den spaanschen troon, dewijl de salische wet, die in Spanje van kracht was, de dochters buiten sloot. Na zijn dood zou dus zijn broeder Don Carlos de rechtmatige erfgenaam der kroon zijn, doch Ferdinand schafte willekeurig die wet af en benoemde later, bij testamentaire beschikking, zijne gemalin, koningin Maria Christina, tot regentes des rijks, tot zoo lang zijne dochter meerderjarig zou zijn geworden.

Deze rechtschennende handelwijze verwekte in Spanje groote ontevredenheid en vond alleen goedkeuring bij eenige gunstelingen des konings, die meenden daardoor hunnen invloed op de regeering des te hooger te zullen zien stijgen. Een der voornaamste onder hen was generaal Espartero, een vertrouweling der koningin, een man met groote eerzucht bezield en die als het hoofd der zoogenaamde vrijzinnige partij werd beschouwd.

Don Carlos, die intusschen reeds vroeger zijn recht op den troon onverborgen te kennen gegeven had en ten gevolge daarvan door zijn broeder gebannen werd, weigerde ook nu Isabella II als koningin te erkennen en wees alle geldelijke aanbiedingen van de hand. Op den 1 Juli 1834 verliet hij heimelijk Engeland, alwaar hij zich korten tijd had opgehouden, begaf zich verkleed door Parijs over Bordeaux naar Bayonne en bereikte den 10 dier maand de spaansche grenzen. Zoodra het bekend werd dat Don Carlos in Spanje aangekomen was, greep een gedeelte der bevolking naar de wapens om de rechten van hem te verdedigen, die zij als den rechtmatigen souverein erkende. Het was vooral de landelijke bevolking, die, vrij van alle partijbelang en onbesmet met de nieuwe denkbeelden, die door het bestuur van de koningin-regentes werden voorgespiegeld, manmoedig besloot het leven voor haren rechtmatigen koning te wagen. Spanje was nu in een oogwenk in twee partijen verdeeld, die Christinos en Carlisten genoemd worden. Het grootste bewijs voor de gehechtheid der Spanjaarden aan hun wettigen Koning is hierin te vinden, dat Don Carlos, die zijn rijk voet voor voet moest veroveren, weldra een overgroot leger op de been had en tot in de nabijheid der hoofdstad doordrong, inweerwil dat de Christinos natuurlijk alle vestingen in bezit hadden en over eene ontzettende legermacht te beschikken hadden.

Velen zullen zich nog wel herinneren met welke gretigheid in het jaar 1835 dagelijks berichten uit Spanje te gemoet werden gezien. De Carlistische generaal Zumalacarreguy bracht het leger der koninginregentes de eene nederlaag na de andere toe, en het was te voorzien dat Don Carlos eerlang in het bezit zou zijn van den troon zijner voorzaten. Dit zou hem dan ook ongetwijfeld gelukt zijn, doch hij mistte daartoe slechts éóne eigenschap. Don Carlos was een man van beginselen, die den troon niet wilde verwerven door eene enkele daad, welke met die beginselen in strijd was. Er werden hem de schoonste vooruitzichten voorgespiegeld, wanneer hij zich met de liberale partij wilde verstaan en in Spanje den regeeringsvorm invoeren, waarnaar Espartero en zijne aanhangers streefden. Don Carlos wees echter elke ondersteuning op zulke voorwaarden van de hand.

De regentes, geheel in de engte gedreven door de onophoudelijke neêrlagen harer troepen, riep de interventie van Engeland en Frankrijk in, die haar niet geweigerd werd. Het protestantsche Engeland, dat in Don Carlos een ijverig Katholiek zag en Frankrijk, waar de revolutie-koning Lodewijk Filips op den troon zat, stelden troepen en schepen ter beschikking van het spaansche ministerie, en van dat oogenblik nam het oorlogsgeluk een keer. Zumalacarreguy sneuvelde; de liberalen verlieten Don Carlos meer en meer, vooral omdat bij dekreet van 29 Juli door het ministerie der koningin de kloosters opgeheven waren, en men bijgevolg van dat ministerie groot heil voor het liberalisme kon verwachten, en de Carlisten moesten het veroverde terrein weder verlaten. De strijd duurde echter nog voort, tot Don Carlos in 1839 genoodzaakt was op fransch grondgebied eene wijkplaats te zoeken. In 1845 droeg hij zijne rechten op den troon van Spanje aan zijn oudsten zoon over en stierf te Triëst in het jaar 1855.

De politiek der koningin-regentes had dus de overwinning behaald, maar zij zelve zou spoedig de bittere vruchten plukken van het verderflijk zaad, dat zij had gestrooid. De partij, die haar had gediend alleen om eigene oogmerken te bereiken, begon haar te bevechten zoodra zij slechts kracht genoeg gevoelde om op eigen beenen te staan. Espartero, die den titel van hertog der overwinning had ontvangen, dwong de koningin afstand te doen van het regentschap en het land te verlaten, waarna hij zichzelven tot regent wist te verheffen. Van dat oogenblik af hebben in Spanje onophoudelijk militaire revolutiën plaats gehad, die allen haren oorsprong vonden in de eerzucht der generaals. Een van Espartero's grootste bestrijders is generaal Prim geweest, die in den laatsten tijd zulk een groote rol heeft gespeeld in alles wat met het werken der revolutionaire partij in betrekking stond. De verdiensten van Prim worden thans door de liberale dagbladen wijd en breed geroemd, omdat hij een einde heeft gemaakt aan de regeering der Bourbons, doch reeds in 1843 heeft hij de oproervaan opgestoken, niet tegen de koningin maar tegen Espartero. Het volgend jaar vond men hem reeds weêr onder hen, die beschuldigd werden van eene samenzwering tegen het leven van den minister Narvaez, die destijds ook tot de liberalen behoorde. Prim werd dan ook als zoodanig tot zesjarige gevangenisstraf veroordeeld, doch hij ontving het volgend jaar gratie van de koningin, die hij thans van den troon heeft gestooten. Zoo vindt men Prim bij elken militairen opstand of pronunciamento en ten laatste altijd tegen zijn voormalige partijgenooten, omdat geen enkele regeering aan zijn zelfzuchtig streven voldoening gaf. Op den 3^{en} Juni 1866 gaf Prim het teeken tot den opstand onder het ministerie O'Donnell, een liberaal, die zich onder zijne partijgenooten een grooten naam had weten te bekomen door de erkenning van het koningrijk Italië. Die opstand werd echter bedwongen, en Prim moest met de zijnen de vlucht nemen.

Sinds dien tijd woonde Prim te Parijs, doch men zal zich nog wel herinneren dat hij het vorige jaar insgelijks eene poging heeft gedaan om Spanje in opstand te brengen, nadat hij eerst met Garibaldi het zoogenaamde vredes-kongres te Genève had bijgewoond.

Wij meenen met dit kort overzicht te kunnen volstaan, dewijl het voldoende zal zijn om iedereen te doen begrijpen dat de rechtschennende daad van Ferdinand VII en het heulen der koningin-regentes met de liberale partij, die wel inzag dat het haar gemakkelijk zou vallen eenmaal geheel meester te worden van het gezag, den grondslag heeft gelegd van de rampen, die Spanje sinds dien tijd hebben getroffen, en die het nu nog veel meer te wachten staat.

Isabella, die een kind was toen dit alles voorviel, kan men daarvan de schuld niet ten laste leggen, en het is wel zeker dat de dagbladen, die haar thans aan de openbare verachting prijs geven, een aantal verzachtende omstandigheden zouden weten te vinden, wanneer zij in lateren tijd minder gehechtheid aan Rome en aan het Katholicisme aan den dag had gelegd. Er kleeft zeker menige smet op de regeering dezer vrouw, maar men zou die, even als bij anderen, hebben bemanteld, wanneer zij, in plaats van den Heiligen Vader hulptroepen aan te bieden en het Katholicisme te handhaven, voortgegaan was met kloosters te breken en priesters te verjagen. Men heeft sinds lang de schandelijkste leugens verzonnen om haar verdacht te maken. Zoo werd voortdurend gezegd dat zij alle wijze raadgevingen van de hand wees en alleen het oor leende aan de inblazingen van haren biechtvader en zekere geestelijke zuster Patrocinio, ofschoon het herhaaldelijk onbetwistbaar is bewezen dat geen van beide deel namen aan eenige staatkunde. Dat men desniettemin zulke ongerijmdheden durft verspreiden, hierover moet zich niemand verwonderen; de revolutie ontziet geen middelen, wanneer zij slechts haar doel kan bereiken. Vóór eenigen tijd werd in een der dagbladen beweerd dat Pius IX tot de vrijmetselaars-orde behoorde, en thans zijn reeds in Nederland portretten van den Heiligen Vader verkrijgbaar gesteld, in zijne hoedanigheid van vrijmetselaar, met de teekenen dier orde omhangen.

De revolutie had dus gezworen dat Isabella zou vallen, ten einde aan Spanje eene geheel andere gedaante te geven. Dat wist Prim, en daarom bleef hij voortgaan met den opstand aan te stoken, al scheen dit in het oog der wereld eene ongerijmdheid. Zoo ontstond de omwenteling, waaraan Spanje thans ten prooi is. Op den 19^{en} September werd door den schout- bij- nacht Topete in de baai van Cadix het sein tot den opstand gegeven, die te Parijs beraamd en reeds eenige dagen vroeger voorspeld was. De koningin bevond zich op dat oogenblik te Sebastian. Het bleek alweêr dat de opstand geheel een militair karakter had, en de bevolking er geen deel aan nam. Zoodra de telegraaf van het gebeurde kennis gaf, volgden andere legerhoofden het voorbeeld van den verraderlijken schoutbij- nacht, en weldra had de revolutie zich over een deel van het land uitgebreid. Zij vond even weinig ondersteuning bij de bevolking als tegenstand bij het leger, dat reeds jaren en jaren de slaaf is der generaals, die gewoon zijn altijd even verraderlijk tegenover het gouvernement te handelen, wanneer zij slechts kans zien hunne persoonlijke eerzucht te bevredigen. Er is schier niet een generaal in het spaansche leger, die niet vóór en tegen dezelfde partijgangers aan revolutiën heeft deelgenomen. Het gouvernement nam intusschen, inweerwil van de verontrustende tijdingen, die van alle kanten werden ontvangen, het besluit van den opstand zoo mogelijk te onderdrukken. De generaal Novaliches vertrok met een leger naar Andaluzië, en ofschoon hij weinig kans had van te zullen gelukken, wilde hij aan eed en plicht getrouw blijven. Hij is de eenige generaal geweest, die getoond heeft dat zijne eer, hem meer waard was dan zijn leven. Op den 29^{en}

September kwam het bij Alcolea tot eene botsing tusschen de troepen der koningin en de opstandelingen, met het ongelukkig gevolg, dat Novaliches doodelijk gewond en zijn leger geslagen werd.

Te Madrid was het op dat oogenblik nog rustig, een bewijs dat de burgers geen deel namen aan de revolutie, want het zou hun weinig moeite hebben gekost, om het garnizoen tot hunne zijde over te halen, zooals later ten duidelijkste gebleken is. Toen echter aldaar het bericht van de neêrlaag en den dood van generaal Novaliches ontvangen werd, zond de minister-president onmiddellijk zijn ontslag bij de koningin in, en richtte vervolgens eene proclamatie tot de burgers, waarin hij hen aanmaande om rustig den loop der gebeurtenissen af te wachten.

Het is niet mogelijk dat men eene revolutie op meer voorkomende wijze den weg vrijlaten, dan hier plaats had. Op denzelfden dag ontving dan ook dezelfde minister de deputatie eener revolutionaire junta, die zich

Op het IJs, naar eene schilderij van Dillens.

Een tafereel van den opstand te Madrid.

zich reeds in het vooruitzicht van welgelukken vooraf gevormd had. Zij verzocht den minister en ook den maarschalk Concha, kommandant der stad, dat deze de revolutie niet meer zouden bestrijden. De minister haastte zich te verklaren, dat hij zijn ontslag reeds had ingezonden, en de maarschalk verzocht den leden der revolutionaire junta zich met de zorg over de stad te belasten.

Thans was de uitslag der revolutie verzekerd, want behalve dat het voorbeeld van lafhartigheid - om geen ander woord te gebruiken - voor het revolutionaire gespuis van Madrid een vrijbrief was, hangt bijna altijd het welgelukken eener revolutie van de houding der hoofdstad af. De revolutionaire junta liet de gevangenissen openen, onder voorwendsel van de slachtoffers der regeering te bevrijden, maar eigenlijk om de burgers, wanneer zij in verzet mochten willen komen, vrees in te boezemen. Den volgenden dag reeds nam de koningin de wijk naar Frankrijk, alwaar haar het kasteel van Pau ter beschikking werd gesteld. Vandaar heeft zij een protest uitgevaardigd aan de verschillende hoven, waarin de schandelijke aanslag op haar gezag wordt besproken. Koningin Isabella verliet dezer dagen Pau en begaf zich uaar Parijs, bij hare moeder.

Middelerwijl heeft zich te Madrid eene voorloopige regeering gevestigd, en zijn Prim en Serrano - die Novaliches heeft verslagen - met koninklijke pracht in de hoofdstad ingehaald. Vrijheid voor allen, eerbiediging van ieders godsdienstige beginselen waren voornamelijk de zinspreuk der voorloopigeregeering, doch zij heeft bewezen dat zij die woorden slechts *voor de leus* heeft gebezigd. Haar eerste werk bestond in het verdrijven der paters Jesuïten uit Spanje en het sluiten van een groot aantal kerken en kloosters. Zonder eenige eerbiediging heeft zij de kloosterlingen, zoo vrouwelijke als mannelijke, uit hunne verblijfplaats verjaagd en aan de mishandeling van het gemeen prijs gegeven. Zij heeft zelfs de Vereeniging van den H. Vimcentius opgeheven, onder voorwendsel, dat er voorzien moet worden in eene bepaling betreffende het recht van vereeniging. Desniettemin blijven de vergaderingen der verschillende vrijmetselaars-loges plaats hebben.

Zoover is het thans met den toestand van Spanje gekomen, die nog geheel in staat van wording is. Het is licht te voorzien dat de schijnbaar goede gezindheid, die nu onder de hoofden van den opstand heerscht, spoedig plaats zal maken voor de verdeeldheid, welke het noodwendig gevolg is van de zelfzucht, die al deze mannen bezielt. Zoo als het heet, zal aan het spaansche volk de keuze van eene regeeringsvorm worden overgelaten, doch de ondervinding heeft meermalen geleerd dat dit niets meer is dan eene begoocheling. Er worden verschillende kandidaten voor den troon genoemd, als de hertog de Montpensier, die met eene jongere zuster der koningin gehuwd is, prins Arthur van Engeland, enz. Doch er is ook een spaansche prins, die werkelijk aanspraak heeft op den troon, namelijk de kleinzoon van Don Carlos. De laatste heeft weinig kansen om de eenvoudige reden dat hij een Bourbon is, en de revolutie, die thans meester is van het terrein, geen Bourbon wil, al zou ook het volk hem verlangen.

Het zou eene dwaasheid zijn zich illusiën te maken over de naaste toekomst van Spanje. De revolutiemannen, die sinds zoovele jaren hebben samengespannen om Spanje van het Katholicisme te vervreemden, zullen niet rusten voor dat zij dit doel geheel bereikt hebben, en mochten omstandigheden hunne plannen tegenwerken, zij zullen liever nogmaals het land in eenen wezenlijken burgeroorlog dompelen, als

die vóór vijf endertig jaren begon, dan het uitzicht te laten varen van Spanje te maken tot hetgeen men een *modernen staat* noemt.

Hoe men burgemeester wordt.
Dorps-tafereelen
Medegedeeld door D^r. J. Renier Snieders.
Vervolg.

III.
Weerwolven en heidieven:

Het dorp, waar onze geschiedenis voorviel, was sedert de rechtstreeksche verkiezingen, in twee partijen verdeeld. De eerste droeg den naam van heidieven, de tweede dien van weerwolven. Sedert onheugelijke tijden noemde men heidieven de bewoners van het gehucht, hetwelk zich langs de heide uitstrekt. Men vermoedt, dat die weinig vereerende naam hun te beurt viel, omdat ten allen tijde dit gedeelte van het dorp om zijne roofzucht bekend stond.

Aan de andere zijde van het dorp trof men eene groep huizen van rijke landbouwers aan, waar men beweerde voorheen een weerwolf gezien te hebben, en waarvan de in de daad belangrijke geschiedenis van hand tot hand aan het nageslacht was overgeleverd.

De twee benamingen, die tot hiertoe nooit de oorzaak waren van twist of tweedracht, schenen eensklaps geroepen te zijn, om de anders zoo rustige bevolking in rep en roer te zetten. Ziehier, op welke wijze:

Tijdens het meten van den nieuwen steenweg, die door het dorp moest heen loopen, kon men het maar niet eens worden over zijne richting. Deze wilde de oude baan volgen, gene recht op den kerktoren uitkomen, terwijl een derde een ander plan voorstelde. Iedereen wilde den nieuwen straatweg voor zijne deur hebben; iedereen hield bij hoog en bij laag staande, dat het dorp voor eeuwig verloren was, indien zijn voorstel verworpen werd.

Nooit had men in het dorp zoo veel gerookt en gedronken en elkander scheldwoorden naar het hoofd geworpen dan in den tijd, dat de landmeters zich met het opmeten van den nieuwen weg bezig hielden.

Meer dan eens had men in de herbergen met vuist en stok willen bewijzen, dat déze richting alleen moest aangenomen, en géne voor altijd verworpen worden; en zoo ver kwam het op zekeren avond, dat de veldwachter met zijne bloote infantcrie-sabel in de hand de ontruiming beval van eene herberg, waar men elkander letterlijk doodsloeg.

Op het raadhuis ging het niet minder erg toe. Zoo dikwijls de gemeenteraad vergaderde, werden de beraadslagingen weldra zoo hevig, dat zij na een duchtig tieren en schelden tot eene kloppartij oversloegen.

Een der raadsheeren vooral verdedigde zijn plan met eene buitengewone hardnekkigheid; dat plan bestond, zoo als men licht denken kan, hierin dat de nieuwe steenweg vlak voor zijn huis door zou loopen. Steven had wel gelijk, dewijl zijn kruidenierswinkel en gortpelderij ongetwijfeld verloren waren, indien de weg eene andere richting nam.

Onder zijne kollega's vond hij echter een geduchten tegenkanter in den herbergier, baas Quinten, die in het gehucht der weerwolven woonde, en er even veel belang bij had, dat zijn huis en doelschieterij aan de baan lagen.

In eene vergadering, die voorzeker de hevigste was, sedert men over den weg beraadslaagde, gebeurde het dat baas Quinten, in de hevigheid der improvisatie, zijnen tegenstrever, den kruidenier Steven, den verachtelijken bijnaam van 'heidief' toewierp. Er ontstonden een vreeselijk gedruisch en langdurige verwarring, waarin men de bijnamen van 'heidief' en 'weerwolf' hoorde klinken, even als kanonschoten tusschen een aanhoudend geweervuur.

De steenweg kwam noch langs de deur van Steven noch voorbij die van baas Quinten; maar niet te min bleef de partijschap onder de benamingen van weerwolven en heidieven voortduren. Telkens wanneer de gemeente-verkiezingen daar waren, schenen de twee partijen met nieuwe kracht te herleven en kwamen elkander met gelijke hardnekkigheid de zege betwisten.

Nooit echter was de geestdrift grooter dan op dit oogenblik.

De oude burgemeester was vertrokken naar eene plaats, van waar noch de koning van het machtigste koninkrijk, noch het nederig opperhoofd der kleinste gemeente ooit terugkomt. Daar niemand der raadsleden geschikt scheen, om den overleden burgemeester in zijn ambt op te volgen, moest volgens het algemeen gevoelen, deze eer onvermijdelijk aan een nieuw gekozene te beurt vallen. Van daar de toebereidselen, die er door de twee partijen met dezelfde krachtdadigheid gemaakt werden.

Tot hiertoe deden zich slechts twee kandidaten op: de eene was mijnheer Bernard Klipper, de andere zijn buurman, Alexis Overweik, de rentmeester, met wien wij in het voorbijgaan reeds kennis hebben gemaakt.

De eerste, zooals wij reeds vroeger gezien hebben, had in het dorp een goeden naam en een steeds toenemenden invloed op het volk gekregen; de tweede werd algemeen geacht om zijne openhartigheid, en stond in zeker aanzien om zijn gezond oordeel en kennissen.

Sedert den dood van den ouden burgemeester had Klipper de partij der heidieven, die in getal een zeker overwicht had, op zijne zijde weten te halen; hieruit volgde, dat de weerwolven, bij wie men het meest verlichte gedeelte der bevolking aantrof, den rentmeester ter hand stonden.

Het weekblad van het nabij gelegen stadje had zich de zaak reeds aangetrokken, en meer dan eens een hevig artikel over de aanstaande gemeente-verkiezing aan zijne lezers medegedeeld.

'Is het weekblad niet eerder mijn buurman, den rentmeester, dan mij genegen?' vroeg Klipper, tot zijnen knecht sprekende, terwijl hij het laatst verschenen blad ter zijde legde; 'bedrieg ik mij, of bedrieg ik mij niet?'

Selm, die niet gaarne op een onbekenden weg wandelde, zag zijnen heer met wijd opengetrokken oogen aan, en herhaalde:

'Bedriegt zich mijnheer, ja of neen?'

Klipper nam nogmaals het weekblad in de hand, liep nog eens het artikel betrekkelijk de dorps-verkiezing en zeide bedenkelijk met het hoofd schuddend, dat hij sedert lang in de slecht bedekte strekking van het weekblad den staart van den duivel meende te zien.

'Ja, zeker, den staart van den duivel!' herhaalde Selm, gerust gesteld over de richting, die hij nemen moest.

'Ik hield den redacteur voor een eerlijk man,' sprak Klipper.

'Dat is te denken, een eerlijk man,' antwoordde de knecht op twijfelenden toon, en hij voegde er bijna onhoorbaar bij: 'ik durf mijnheer niet tegenspreken.'

'Zijt gij niet van mijn gevoelen, Selm?'

‘Mijnheer ziet alles zoo diep en zoo helder in, dat zijn gevoelen altijd het beste is,’ gaf Selm ten antwoord.

‘Houdt gij den redacteur van het weekblad dan niet voor een eerlijk en rondborstig karakter? Waarom leent hij zijn blad tot artikelen ten voordeele van een ellendigen rentmeester?’

‘Van een ellendigen rentmeester!’ herhaalde Selm, ‘maar weet mijnheer wel, dat Alexis Overweik vier abonnementen heeft op het weekblad, en dat door zijn toedoen eene menigte winstgevende advertentiën van het kasteel aan het blad worden toegezonden?’

‘Ho, ho!’riep Klipper.

‘Ho, ho!’ riep Selm en vervolgde: ‘en weet gij, dat Overweik, een paar weken geleden, aan den redacteur eenige patrijzen en sneppen heeft gezonden?’

‘Welke schande!’ riep de heer, ‘zijne pen te verkoopen voor een armzalig abonnement! Voor eenige sneppen en patrijzen!’

‘Wel schande!’ grinnikte Selm.

‘En zulke bladen beweren de belangen der streek te behartigen!’ schreeuwde Klipper met diepe verontwaardiging, ‘eigenbaat, niets anders!’

‘Eigenbaat!’ herhaalde de knecht met eene dreigende beweging.

‘Indien ik met dergelijke geschenken aan dergelijke lieden te geven moest zegepralen,’ riep Klipper, met de vuist op zijn borst slaande, ‘zoude ik denken mijnen goeden naam en mijne eer te kort te doen.’

‘Mijnheer heeft een eerlijk hart,’ zeide Selm, en sloeg even als zijn heer zich met de vuist op de borst.

‘Wie had zoo iets durven denken van den rentmeester, die zich in alles zoo fijngevoelig wil toonen? Ik zou mij schamen!’

‘Wie zou na zulke kuiperijen nog een eerlijk mensch onder de oogen durven zien!’

‘Gelukkig dat een nietig weekblad volstrekt geen invloed heeft bij de verlichte bevolking!’ riep Klipper, terwijl hij het journaal nijdig ineen frommelde en over den vloer wierp.

De knecht liep het blad na, dat in den vorm van een bal over de steenen rolde, en wierp het met eene gemompelde verwensching in het vuur.

Twee dagen later riep Klipper zijn knecht, en sprak:

‘Selm, loop morgen eens over en weêr naar de stad, en neem twintig abonnementen op het weekblad; wat maakt mij die nietige som?’

‘Indien ik gedurfd had,’ antwoordde Selm, ‘had ik zulks mijnheer reeds lang aangeraden.’

‘Geen woord hiervan aan jufvrouw Klipper!’

Selm schudde knipoogend, neen.

‘Indien gij een koppel vette chineesche hanen medenaamt voor de vrouw van den uitgever?’

‘Het is altijd voorzichtig de vrouw des huizes op de hand te hebben,’ zeide Selm.

‘Zeg daarenboven aan mijnheer den redacteur, dat het mij genoegen zal doen, indien hij met mij verder wilde kennis maken, en....’

‘Goed overlegd!’ mompelde Selm.

‘Of liever mij de eer aandoen met zijne echtgenoote aanstaanden Zondag bij mij het middagmaal te nemen.’

‘Nog beter!’

‘Maar jufvrouw Klipper, die niet houdt van gasten aan hare tafel te ontvangen....?’ zeide Klipper met een lang gerekt gezigt.

Selm streek besluiteloos over zijn wang en zocht naar een goed antwoord.

‘Het is gevaarlijk haar van het aanstaande bezoek van vrienden te verwittigen.... Wat gedaan?’ mompelde Klipper, die er den grootsten af keer van had het warme, fransche bloed aan 't gisten te brengen.

‘Wat gedaan?’ herhaalde de knecht met een diepen zucht.

‘Laat den redacteur onverwacht aankomen,’ sprak Klipper, in eens een vast besluit nemende, ‘in Gods naam!’

‘Onverwachts en in Gods naam!’ herhaalde de knecht.

Den volgenden Zondag tegen den middag kwam de redacteur van het weekblad met zijne echtgenoote een bezoek afleggen bij den heer Bernard Klipper.

De vrouw des huizes liep bij de onverwachte aankomst der gasten ontsteld het huis op en neder en herhaalde gedurig, dat zij er niet op voorbereid was iemand te ontvangen. Zij zond uit de keuken, haar hoofdkwartier, beurtelings de meid en den knecht naar mijnheer Klipper, om hem te vragen, wat zij met de ongenoodigde bezoekers zoude aanvangen.

Mijnheer Bernard gaf telkens ten antwoord, dat hij zich geen oogenblik van mijnheer den redacteur konde verwijderen, dat deze den dag in zijn huis kwam doorbrengen, onder uitdrukkelijke voorwaarde van geene plichtplegingen te maken. Hij voegde er bij, dat de redacteur en zijne echtgenoote allerliefste menschen waren vol opvoeding en wereldkennis, maar buitengewoon gemeenzaam en eenvoudig.

Louise Leroux was zoo slecht gezind, dat zij een oogenblik van spijt stond te weenen en daarna met eene verwensching, zoo zacht als eene vrouw die doen kan, het keukengerief dooreen wierp. Na vruchteloos te hebben rondgezien, waarop zij het best hare kokende gal zoude uitwerpen, nam zij driftig de ijzeren blaaspijp en sloeg den witten poedelhond, die bij het vuur zat te droomen, de voorpooten onder 't lijf uit.

De redacteur was inderdaad een beschaafd man, volkomen op de hoogte der staatkunde en zeer goed bekend met de belangen van het kiesdistrict en van zijne partij, die hij op zich had genomen beiden met lijf en ziel te verdedigen.

Tot laat in den namiddag bleef men aan tafel zitten. De heeren spraken over het weekblad, zijne onveranderlijke en geheiligde strekking, en over de middelen waarmede mijnheer Klipper bekomen moest, wat hij zoo vurig wenschte.

Jufvrouw Klipper, in schijn bevredigd, maakte intusschen kennis met de echtgenoote van den redacteur en sprak met haar over huishouden en handwerk, over kragen, mutsen, strikken en linten, en over den kleinen Konstant, den liefsten jongen, dien God op Zijne wereld had.

De gasten vertrokken laat in den avond, na al de wijnsoorten van den dorpsrijke met aandacht geproefd en geroemd en mijnheer Klipper tienmaal verzekerd te hebben van hunne diepe achting en onveranderlijke vriendschap.

Nauwelijks was de redacteur van het weekblad met zijn huurrijtuig van de deur, of er had in het huis van Klipper een tooneel plaats, dat weinig overeenstemde met de vriendschappelijkheid, zoo even aan de vroolijke tafelvrienden bewezen.

Louise Leroux deed Klipper stil staan, met hem even den kraag aan te raken. Zij stond voor hem met de handen op de heupen, het hoofd achterover en zag hem met een zoo vurigen blik aan, dat hij aan den grond genageld scheen en geen voet van zijne plaats kon.

‘Mag de vrouw des huizes nu eindejijk weten, wat er hier omgaat?’ riep de verstoorde huismoeder met verkropte stem.

Mijnheer Bernard, onthutst door den plotselingen aanval en min of meer geraakt door den damp der verschillende wijnsoorten, die hij zijnen tafelvrienden had voorgeproefd, zocht stamelend naar een antwoord.

Jufvrouw Klipper begon te weenen van lang ingehouden toorn.

‘Moet zoo de fortuin eener arme vrouw in schandige slemperijen verkwist worden!’ viel zij donderend uit.

Klipper wilde heengaan, maar de gespierde hand zijner vrouw hield hem terug.

‘Of hebt gij dan vast besloten uw eenig kind te veroordeelen tot een rampzalig leven, tot den bedelstaf?’ riep zij nog harder.

Klipper meende gewaar te worden, dat zijne vertoornde vrouw het oog had op de ijzeren blaaspijp, die aan den haard stond. Hij rukte zich met geweld uit hare handen en vloog als een pijl de deur uit.

Selm, die mede in de zaak betrokken was, trok voorzichtig de schoenen van de voeten, liep op zijne kousen onhoorbaar den trap op en ging zich verbergen in het donkerste hoekje van den droogzolder.

IV.
Winkel:

In het volgend nummer van het weekblad verscheen een klinkend artikel over de ontginning der barre heigronden. Zoo als men licht denken kan, had de redacteur

niet vergeten den naam van zijnen gullen gastheer, wiens wijnkelder hem een zoo genoegelijken dag verschaft had, eene schitterende plaats te geven in de rij der weldoeners van Kempen.

Hij beweerde, dat mijnheer Bernard Klipper de eer toe kwam een geheel nieuw stelsel van ontginning te hebben ingevoerd; hij roemde zijne onvergelijkbare waterbeemden en riep de liefhebbers van geheel het land bijeen, ten einde zijne welige mastbosschen, op barren heigrond aangelegd, te komen bewonderen.

Den volgenden Zondag las men in het weekblad een tweede artikel, waaraan de redacteur al de kracht zijner sierlijke redeneerkunde besteed had. Na mijnheer Bernard Klipper als groot grondeigenaar en ontginner tot de wolken verheven te hebben, dacht hij hem bij de geëerde stemmers te moeten aanbevelen als de man, die zoo door zijn fortuin als door de verscheidenheid zijner kennissen, het best geschikt was, om de belangen der gemeente naar ieders genoegen waar te nemen. Klipper las en herlas het loftuitend artikel van het gedienstige weekblad en herhaalde, genoegelijk met het hoofd knikkend, dat de redacteur een parel van een schrijver was.

'Een parel van een schrijver!' herhaalde Selm Sokkers, den genoegelijken hoofdknik van zijnen heer nabootsend.

'Wat zegt men in het dorp van dergelijke artikelen?' vroeg Klipper, met fierheid het hoofd opheffend.

Selm poogde de beweging van zijnen verwaanden heer na te doen en antwoordde met voldoening, dat het dorp vol was van den naam van mijnheer Klipper.

Op dit oogenblik kwamen er menschen voorbij het huis, die met hunne lange handbogen naar den doele gingen.

'Selm, zeg eens, hoe zijn de schutters gestemd?' vroeg mijnheer Bernard, terwijl hij de leden der maatschappij van den edelen handboog door het raam nakeek.

'Heel het dorp is mijnheer toegedaan! Ha! ha!' lachte Selm, 'en is dat wonder?'

'Heel het dorp?' vroeg mijnheer Klipper.

'Heel het dorp!' herhaalde de knecht en voegde er aarzelend bij: 'dat is te zeggen, eenigen zijn....'

'Voor Overweik?' vroeg Klipper onderbrekend.

'De hoefsmid, die daar voorbij gaat, heeft zich gisteren laten omkoopen voor twee flesschen brandewijn,' sprak Selm, terwijl hij den vinger dreigend vooruitstak naar het lid van den 'edelen handboog'.

'Dat is gemeen!' riep Klipper rood van verontwaardiging.

'Dat is eerloos!' riep Selm Sokkers, terwijl hij tot achter de ooren rood werd.

'Ik zou mij schamen stemmen te koopen voor een teug brandewijn!' sprak Klipper, met een spottenden schaterlach.

'Welk een zedenbederf!' sprak de knecht met diepen afkeer.

De kruidenier uit de buurt stapte voorbij.

'Die toch is mij welmeenend toegedaan?' vroeg Klipper.

'Ja zeker, welmeenend....'

Selm aarzelde wederom, en bezag mijnheer Klipper met een vragenden blik.

'Zeg maar, Selm.'

'Gisteren kocht de meid van den rentmeester een baaltje beste koffie in zijn winkel, en dezen morgen riepen de kinderen op de straat, dat mijnheer Alexis Overweik reeds burgemeester was.'

'Voor een baaltje koffie!' riep mijnheer Bernard Klipper, 'dat schrijf ik aan mijn vriend, den redacteur van het weekblad.'

‘Die hem met zijne scherpe pen wel eens zal weten te zeggen, of het echte mokka was!’ lachte de knecht.

‘Ik heb honderdmaal gezegd en geschreven,’ zeide Klipper op den toon van een diep doordrongen filosoof, ‘dat de wereld een slordig nest is, waarin eigenbelang door baatzucht verdrongen wordt.’

‘Goed gesproken, mijnheer!’ antwoordde Selm en herhaalde op denzelfden toon, de leerspreuk van den wijsgeer.

‘Selm!’

‘Mijnheer.’

‘De baatzucht is toch een wonderlijk ding!’

‘Een wonderlijk ding!’

‘Dat ding spreekt alle talen; het speelt alle soorten van rollen, zelfs die van onbaatzuchtigheid. Weet gij, wie deze leerspreuk gevonden heeft? De groote La Rochefoucauld!’

‘La Rochefoucauld!’ stotterde Selm, terwijl hij van bewondering de handen ineen sloeg.

Na een oogenblik stilzwijgen, hernam mijnheer Klipper met bitterheid:

‘De hoefsmid, die voor een paar flesschen brandewijn zijne stem verkoopt, is een valschaard!’

‘En de kruidenier een verachtelijke leugenaar!’ liet de knecht er op volgen.

‘Menschen zonder eergevoel, windhanen, weêrwijzers!’ riep mijnheer Klipper.

‘Overloopers, verraders, schismatieken!’ riep Selm, met nabootsing van toon en houding zijns meesters.

(Wordt vervolgd.)

Wat de Dichters van sommige menschen maken en hoe zij er in het werkelijk leven uitzien.

Eene koornmaaister.

Poëzie.

Proza.

Een schaapherder.

Poëzie.

Proza.

[Nummer 14]

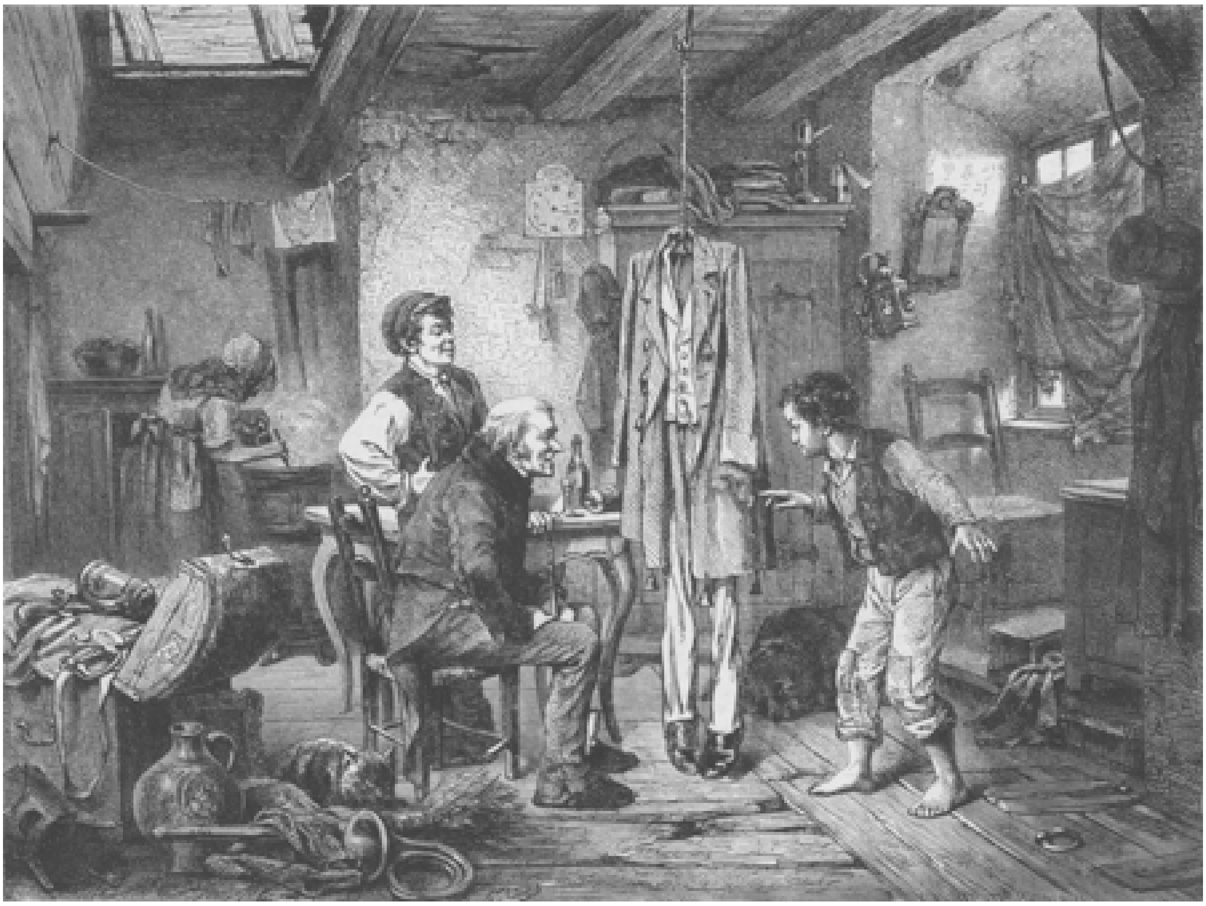
De dievenschool.

Hoe men zakkenrollen leert.

Werp lezer, een aandachtigen blik op nevenstaande gravure, en zeg, welk gevoel komt in u op; welke gewaarwording bestormt uw hart? Gij siddert en beeft en roept uit: neen, dat is onmogelijk; die gravure stelt geen waarheid voor! Zij is de vrucht van de phantaisie eens teekenaars.

Wij eerbiedigen die uiting van het beleedigde, van het verontwaardigde geweten; wij deelen in de ontzetting van het christelijk gevoel; wij noemen wat de gravure voorstelt onnatuurlijk, onmenschelijk zelfs, maar - ververdedigen hare waarheid.

De gravure biedt ons een tafereel aan, dat, helaas! niet in de verbeelding, maar in werkelijkheid bestaat.

Ziet ge dien grijsaard met kalen schedel, met uitstekende wangbeenderen, met scherpen neus en kin, met het oog strak gevestigd op het kind, met den grimlach op de lippen? Hij is de leermeester van den knaap in de ondeugd.

Ziet ge aan zijne zijde dien jongeling, op wiens gelaat verdierlijking te lezen staat; wiens zorgelooze of, liever gezegd, onverschillige houding zoo juist voegt bij de groote opmerkzaamheid, waarmede hij de handeling van het kind gadeslaat? Hij is de medeleerling van den knaap en reeds volleerd in de kunst.

Of de oude man jaren in het tuchthuis heeft doorgebracht, waar het laatste greintje van gevoel uit zijne ziel is weggenomen; of de jongeling alleen omgang heeft met booswichten, op wie galg en schavot wachten, dat doet niets ter zake, die een jeugdig hart op den weg der misdaad leidt, noemen wij wreeder dan den leeuw, bloeddorstiger dan den tijger, vooral wanneer die jeugd door de banden der natuur aan hunne zorgen toevertrouwd is.

Wilde dieren leven en offeren zich op voor hunne jongen, zoolang deze hulp behoeven; zij verdedigen ze dikwijls met hunne laatste krachten: de ontaarde ouders, die hunne kinderen in de misdaad onderwijzen en die, helaas, werkelijk in de maatschappij worden aangetroffen, zij bewerken het tijdelijk en eeuwig ongeluk van hen, die door God aan hunne zorgen zijn toevertrouwd.

Wie zou niet weenen bij het zien van dien armen knaap! Hij wordt gedwongen om zich te oefenen in het stelen, in het zakkenrollen. De oude heeft aan eene koord, dat aan de zoldering vastgemaakt is, een frak opgehangen over eenen *knaap*, dien men alreeds met vest, broek en schoenen bekleed heeft, opdat hij het voorkomen van een mensch zou hebben. De leerling-dief moet uit den zak een zakdoek rollen; zal hij het goed doen, dan mag de frak zich niet bewegen, en mogen de bellen, die er aan zijn vastgemaakt, zich niet doen hooren. Als hij zóó den doek gerold heeft, dat niet de minste beweging zich doet zien, het geringste geluid zich doet hooren, dan mag men aannemen dat zoo de *knaap* een mensch geweest ware, deze niets van den diefstal zou bemerkt hebben.

Heeft de ongelukkige jongen de proef met goed gevolg afgelegd, dan moeten het horlogie en de ketting gerold worden. De diefstal is moeilijker, want de vestzak is onder den frak verborgen en deze bedekt met een aantal bellen.

Indien dit niet genoeg ware om walging en afgrijzen in te boezemen, waarlijk zou het overige der gravure daarin voorzien. De teekenaar toch heeft ons in een wezenlijk moordenaarshol verplaatst. Of ziet ge naast den dieven-lantaarn niet een dikken bos sleutels hangen? Of vermoedt ge geen verband tusschen het luik, waarop de jonge dief staat, en de half geopende kist aan de linkerzij, waaruit sabel en pistool te

voorschijn komen? Of moet die smerige, gescheurde lap voor het vensterraam niet beletten, dat een menschelijk oog naar binnen stare?

Hij, die niet gelooft dat er zulke ontaarde wezens gevonden worden, opene eenvoudig de strafrechterlijke geschiedboeken, en hij zal de waarheid van hetgeen wij meêdeelen moeten erkennen. Wij zelven hebben meermalen processtukken in de handen gehad, waaruit dit droevig feit ten duidelijkste bleek. Velen zullen zich nog herinneren dat zekere commissaris van policie een twintigtal jaren geleden zich liet opnemen in eene vereeniging van geldsnoeiers in een der grootste steden van Nederland, en moed aan list parende, de geheele bende gevangen nam, nadat hij van hare misdadige handeling geheel overtuigd was. En de geleerde Jesuiet, Pater Bresciani, verhaalt hij ons niet in zijn *Jood van Verona*, dat te Rome een vergadering van revolutionairen werd gehouden, waarin hij, die tot moordenaar van den minister Rossi was aangewezen, door een geneesheer werd geleerd, hoe hij den stoot moest aanbrengen, opdat deze onmiddellijk den dood zou ten gevolge hebben?

Charles Dickens schetst in zijn *Olivier Twist* zulk een dievenschool, naar welker beschrijving onze gravure geteekend is.

Ja, het is een verschrikkelijke maar ontegensprekelijke waarheid dat het stelen, het moorden wordt geleerd. Moge ons land er misschien minder bewijzen van opleveren, in andere landen geeft men in de holen der duisternis les in het stelen, rooven en moorden. En dit is zeer begrijpelijk. Van waar anders zouden de dieven - en met name de zakkenrollers, de *pickpockets* - die weergalooze, die onbegrijpelijke list en handigheid hebben, waarmede zij de moeilijkste diefstallen plegen? Na alles wat men van de zakkenrollers vernomen heeft, mag men zelfs het ongeloofelijke niet meer betwijfelen. Een enkel staaltje daarvan. Ten tijde van Napoleon I was er te Parijs een zakkenroller, die stool wat hij wilde. Niemand of niets was tegen zijne aanslagen beveiligd. Hij noemde den persoon, bij wien hij zou stelen, en deze was niet in staat het hem te beletten, welke maatregelen hij ook nam. Dit wonder van een zakkenroller heette Pouttin. Toen men den keizer eenige zijner verwonderlijkste daden verhaald had, zegde deze: ‘Hij moge zoo sterk zijn in zijne kunst als hij wil; hij zal deze doos niet uit mijnen zak rollen.’ En Napoleon stak eene gouden snuifdoos in zijn vestzak. De hovelingen gaven dit den keizer gaarne gewonnen, want ieder begreep dat het Pouttin onmogelijk zou zijn Napoleon te naderen. Evenwel wat gebeurde?

Toen Napoleon den volgenden morgen langs eene galerij ging om in zijn kabinet te komen, zag hij een man op eene leêr staan, bezig met het poetsen der lampen, die aan den zolder hingen. Op eens begon de leêr te kantelen en de man dreigde te vallen. De keizer schoot haastig toe en greep den man, zoodat hij hem voor een gevaarlijken val bewaarde. Nadat de man hem nederig gedankt had, begaf de keizer zich naar zijn kabinet. Hier bracht hem een half uur later een hoveling zijn snuifdoos met een brief. Deze was door Pouttin geschreven. Hij meldde den keizer dat hij de man was geweest, die door hem opgevangen was, en dat hij van de gelegenheid gebruik had gemaakt, om hem zijn doos te ontnemen.

Is het nu aan te nemen dat zoodanige handigheid aangeboren is? Ieder zal dit ontkennen. Neen, *jeugdige* knapen worden reeds in de misdaad geoefend; *kinderharten* worden reeds voor de gruwelijkste zonden gevormd; en de vader, die slechts leven moest voor het welzijn en het geluk van zijn kind, levert hem dikwijls met lichaam en ziel aan de misdaad en aan tijdelijk en eeuwig ongeluk over.

Hendrik VIII, koning van Engeland, en Thomas Morus.

Gedurende de godsdienstige en staatkundige beroerten, die in de XVIe eeuw geheel Europa in twee kampen verdeelden, waar de oorlogsfakkel als de scepter zwaaide, waren alle vraagpunten, die op het huiselijke en maatschappelijke leven betrekking hebben beurtelings de middelijke oorzaak van dezen of genen twist. Vele vorsten van dien tijd hebben in die twisten eene rol gespeeld, die door de onpartijdige geschiedenis voor eeuwig als schandelijk gebrandmerkt is. Wij gelooven niet dat in de wereldgeschiedenis een naam gevonden wordt, zoo slecht ter faam, als die van Hendrik VIII, koning van Engeland, die aan Nero gelijk, een volkomen machiavellist, een tiran, een huichelaar, een eed-schender was. In dat gekroond hoofd trad de boosaardigheid in al hare volheid op. Wij zeggen het den hoogleeraar van der Palm na: ‘Hoezeer wij eenen koning, die zijn volk gelukkig maakt, die mensch en wijze is, zoowel als koning. als het heerlijkste werk van God in de zedelijke Schepping eerbiedigen, er kan echter eene innerlijke grootheid zijn onder geringe uiterlijkheid, die den glans der kronen achter zich laat.’

Thomas Morus in den kerker, op het schavot, omstraalde eenen glans van majesteit, welke het koninklijke kleed van Hendrik VIII, zijn moordenaar en beul, deed verbleeken. Wij willen het uiteinde van den heldhaftigen Thomas Morus herdenken en een vluchtig overzicht geven van de scheuring van Engeland, - dat voorheen het eiland der Heiligen genoemd werd, - van de éénheid des Christendoms.

Hendrik VIII, was na den dood van zijn broeder Arthur, met verlof des Pausen Julius II getrouwd met zijns broeders weduwe Catharina van Arragon. Uit deze echtverbintenis werden drie zonen en twee dochters geboren, van wie Maria, naderhand koningin van Engeland, de anderen overleefde. Gedurende een tijdvak van zeventien jaar was dit huwelijk een voorbeeld van deugd en huiselijk geluk. Hendrik was minzaam en godvruchtig, en niemand zou in hem den lateren bloeddorstigen despoot herkend hebben. Catharina had een ernstig en godsdienstig en tevens een beminnelijk karakter; zij was eene spaansche met donker bruin haar en lieftallige gelaatstrekken. Hare geliefkoosde uitspanning was met menschen van erkende deugd en geleerdheid in gesprek te treden, en zoo waren o.a. Sir Thomas Morus en onze geleerde Erasmus hare vrienden. Zij was een toonbeeld van oprechte godsvrucht. Terzelfder ure als de kloosterlingen stond zij des nachts op om God te loven; onder haar koninklijk kleed droeg zij het gewaad van den seraphijnschen vader Franciscus, wiens derden regel zij volgde. Haar huis was als een klooster ingericht; zij naderde elke week tot de H.H. Sacramenten. Erasmus werd daardoor zoo zeer getroffen dat hij zich zelven afvroeg: ‘Welk huisgezin onder de onderdanen van hunne rijken, kan een voorbeeld aanbieden van zulk een gelukkig huwelijk?’

Inmiddels was Satan onrust, tweedracht, scheuring en moord aan 't stoken. Hij nam de afschuwelijkste ondeugd ter hand, als het sterkste middel om het menschelijk hart te overmeesteren en zoo kwam het dat Hendrik, onder den schijn van gewetensbezwaren tegen de wettigheid van zijn huwelijk met Catharina, naar middelen zocht om zijne deugdzame gade te verstooten en in hare plaats tot vrouw te nemen Anna Boleyn, hofdame van Catharina en nicht van den hertog van Norfolk. Hij verzocht Paus Clemens VII zijn huwelijk voor onwettig te verklaren; deze belastte den kardinaal-legaat Campeggio, alsmede Kardinaal Wolsey, Hendriks minister, een gerechtelijk onderzoek omtrent de zaak te doen. De koningin beriep echter zich onmiddellijk op den Paus, die inmiddels hoopte dat de koning tot andere gedachten zou komen. De valschaard Cranmer, door 's konings gunst naderhand aartsbisschop

van Kantelberg, raadde den koning echter aan de voornaamste universiteiten van Europa de vraag voor te stellen: ‘Veroorloven Gods wetten een man zijn broeders weduwe te huwen?’ Die van Oxford en Cambridge waren 's konings wenschen evenmin gunstig gezind als die van het vasteland; evenwel door omkoopingen en bedreigingen wist Hendrik het zoo ver te brengen, dat

eenige universiteiten ten laatste den koning in 't gelijk stelden. In Duitschland waren Hendriks agenten minder gelukkig: zoowel Protestanten als Katholieken veroordeelden de voorgestelde echtscheiding. en Luther en Melanchton zegden, dat hij beter zou doen met het voorbeeld van de aartsvaders te volgen en eene tweede vrouw te nemen, dan de eerste zonder eenig misdrijf, van haren kant, weg te zenden.

De beslissing des Pausen bleef voortdurend achterwege; de koning werd verbolgen en begon als eerste bedreiging de annaten, eene schatting aan den Paus, af te schaffen. Intusschen liet hij door een zijner kapellanen in 't geheim zijn huwelijk met Anna Boleyn inzegenen; de priester weigerde, maar toen de koning zoo ver ging van hem te misleiden en te verzekeren dat hij in het bezit was van 's Pausen machtiging, werd dit heiligschennend huwelijk in 1533 voltrokken.

Inmiddels had de afschuwelijke Cranmer in stilte alles voorbereid tot eene volkomen scheuring met Rome; men moest nogtans de geestelijkheid trachten te winnen, en dit deed men door haar schrik aan te jagen en te misleiden. Men beschuldigde haar dat zij zich onwettig gesteld had onder het geestelijk gebied van Kardinaal Wolsey, die toen in ongenade was gevallen, en men beloofde haar de gunst en de vergiffenis des konings, zoo zij er in wilde toestemmen het rechtsgebied des konings in geestelijke zaken te erkennen; zij nam dit na langdurige beraadslagingen aan onder het voorbehoud: ‘Zoover het de wet van Christus toelaat.’

Hendrik had tot volvoering van zijne plannen gedweëe werktuigen noodig; hij had ze in Cranmer en Thomas Cromwell gevonden. De eerste, die vroeger als 's Konings afgezant naar Duitschland was gezonden geweest, had de beginselen der hervorming ingezogen en, hoewel reeds priester, in 't geheim de nicht van den vermaarden protestant Osiander gehuwd; desniettemin aanvaardde hij na de afzetting van Wolsey, het aartsbisdom van Kantelberg, welks zetel eens door den H. Thomas was opgeluisterd. Cranmer werd de getrouwe vriend en raadgever des Konings, en deze kon niet een zijner meer waardig kiezen. Toen Cranmer den gewonen eed moest afleggen, begaf hij zich in eene kapel en verklaarde onder getuigen. dat door dien eed hij zich in geenen deele gebonden meende, om de door den Koning beraamde hervormingen, hinderpalen in den weg te stellen; dat was het voorspel van al de opvolgende huichelachtige handelingen. Zoo wist hij dat de Koning reeds met Anna getrouwd was, en hij verzocht hem. opzichtens de echtscheiding zich bij voorbaat te onderwerpen aan de beslissing van eene rechtbank, waarin hij voorzat. De Koning nam dit aan; evenwel verklaarde hij geen andere aardsche macht boven de zijne te erkennen. De Koningin werd uitgenoodigd voor Cranmer te verschijnen; zij weigerde, en het huwelijk werd ongeldig en ontbonden verklaard, zooals Cranmer zegde, ‘uit kracht van zijn geestelijke macht en zijne jurisdictie, uit de apostelen voortkomende’. De Paus vernietigde het vonnis. De breuk met Rome was nu volkomen, en het pauselijk gezag in Engeland afgeschaft; het was niet meer de Paus maar de aartsbisschop van Kantelberg die de benoeming der bisschoppen moest bevestigen en de dispensatiën verleenen -; van de rechtbank des aartsbisschops kon men zich op de koninklijke kanselarij beroepen; de Koning was het opperhoofd der Kerk in Engeland, de bron van alle geestelijke macht. Men stelde den suprematie-eed in en het weigeren dien af te leggen was hoog verraad. Men mocht den naam des pausen niet meer uitspreken, die volgens de door Cranmer gedane ontdekking in de Openbaring van Johannes, de Antichrist zelf was. Die leerstellingen moesten overal geleeraard worden op den preêkstoel en in de leerstoelen.

Hendrik benoemde Thomas Cromwell, hoewel leek zijnde tot vicarisgeneraal der geestelijke zaken met eene uitgebreide geestelijke macht. Alle bisschoppen werden geschorst en weêr hersteld, naarmate zij de geestelijke macht des konings erkenden. Toen begonnen de verbeurdverklaringen der geestelijke goederen; in 1536 schafte men door een parlementswet in eens 376 kloosters af 'ter glorie van den almachtigen God en ter eere des koningrijks.' Niets werd daarbij gespaard; men ging er meê te werk op eene wijze den Wandalen waardig; niet alleen de meesterstukken van de kunst en de gedenkteekenen der wetenschap, maar ook had men in een blinde woede de grafsteden niet gespaard van den H. Augustinus, den apostel der Britten, en den H. Thomas, den martelaar van Kantelberg, wiens assche men in den wind strooide; zelfs ontzag men niet die van Alfred, den stichter van Engelands grootheid.

Hendrik stichtte daarop zes nieuwe bisdommen en veertien kathedrale en kollegiale kerken; hij beweerde nog altijd Katholiek te zijn, verplichtte het gebruik van gewijd water en assche, de aanroeping der heiligen en andere leerstukken des geloofs; hij verdedigde de transsubstantiatie en het celibaat, gegrond zooals hij zegde op het bevel van Christus. Maar de beelden en relikwiën vonden geen genade en werden verbrand.

Vooral zijne vermeende suprematie mocht geen tegenstand lijden. Forest, biechtvader van Catharina, boette zijnen tegenstand in de vlammen, aan gestookt door beelden der heiligen. Men hing aan eene en dezzelfde galg Katholieken en Lutheranen op, die weigerden 's Konings geestelijke macht te erkennen.

Onder de edelste slachtoffers van die wreede dwingelandij telt men den aartskanselier Thomas Morus en den bisschop van Rochester, Fisher. Fisher had eervolle jaren achter zich; hij onderscheidde zich door zijne geleerdheid, rechtschapenheid en de stipte vervulling van zijn heilig ambt; hij was de laatst overgeblevene van de raadsheeren van Hendrik VII en de prelaat, aan wiens hoede de gravin van Richmond, moeder van Hendrik VII, haar kleinzoon, Hendrik VIII, had toevertrouwd. Deze had langen tijd getoond eene groote genegenheid voor zijn ouden leermeester te bezitten en beroemde er zich op dat geen vorst in Europa een prelaat bezat, die den bisschop van Rochester in deugd en geleerdheid evenaarde. Het zou voor Hendrik gelukkig zijn geweest, hadde hij Fishers wijze raadgevingen opgevolgd, en noodlottig was het den grijzen kerkvoogd dat hij onder eenen vorst leefde, die niet alleen zich aan de laagste ondeugd en heerschzucht overgaf maar bovendien nog eischte dat de grootste en eerwaardigste mannen zijn snood gedrag zouden goedkeuren.

Thomas Morus, de beroemde kanselier, was de zoon van een rechter der Kings-bench en werd in 1480 te London geboren. In zijne jeugd leefde hij eenigen tijd als pagie in het huis van kardinaal Molton, aartsbisschop van Kantelberg; later ging hij op de universiteit van Oxford waar hij verscheidene jaren alle takken der wetenschap, inzonheid de rechtsgeleerdheid, beoefende. Bij de troonsbestijging van Hendrik VIII was hij reeds de bekwaamste rechtsgeleerde, en bekleedde hij het ambt van ondersheriff. Kardinaal Wolsey gaf hem toegang tot den jongen Koning, die zoo met hem ingenomen was, dat hij hem tot lid van zijn geheimen raad benoemde en hem vele gewichtige diplomatische zendingen in Frankrijk en de Nederlanden opdroeg. Nadat hij in 1529 de vredes-onderhandelingen te Kamerijk met veel doorzicht bestuurd had, werd hij in de plaats van Wolsey tot lord-kanselier en grootzegelbewaarder door den Koning benoemd. Morus bekleedde zijn ambt met zaakkennis, liefde tot gerechtigheid en onbaatzuchtigheid, in één woord hij vereenigde in zich de eigenschappen van den staatsman en den geleerde met de deugden van

den Christen. Noch zijne den Koning bewezen diensten, noch zijne talenten konden hem van den dood redden. Toen Hendrik aan zijne echtscheiding met Catharina van Arragon werkte, en eene godsdienst-scheuring bewerkte, zocht hij te vergeefs de medewerking van zijn kanselier te winnen. Morus beschouwde het tegen recht en geweten strijdend, legde in 1532 zijn ambten neêr en trok met zijn huisgezin naar Chelsea terug.

Toen Hendrik in 1534 zijne onderdanen dwong zijne supprematie onder eed te erkennen, werd dit volstandig door Thomas Morus en bisschop Fisher geweigerd. De wreedaard liet beiden in den Tower brengen en zeer streng behandelen; de arme oude bisschop was zoo van alles ontbloot dat hij schier zijne naaktheid niet kon bedekken. Sir Thomas Morus had toen een troostenden engel in zijne gehuwde dochter Margaretha Roper. Herhaalde malen werden zij voor de rechtbank gebracht en door allerlei verradelijke ondervragingen beleedigd om eene misdaad in hen te vinden en zoo het vonnis den schijn van recht te geven. Paus Paulus, die den droevigen toestand van den eerbiedwaardigen Fisher vernam, en zijne verdienste waardeerde benoemde hem tot kardinaal, meenende den koning daardoor meerder ontzag voor de waardigheid van zijn slachtoffer in te boezemen, maar het uitwerksel was juist het tegendeel. Toen hij 's Pausen voornemen vernam, riep hij uit: ‘Paulus kan hem eenen hoed zenden, maar ik zal zorg dragen dat hij nooit een hoofd zal hebben om dien te dragen.’

Op den 22 Juni werd de grijze prelaat onthoofd, en zijn hoofd werd op een staak gezet. Zijn lichaam bleef tot den avond geheel van kleederen ontbloot liggen. Zoo, zegt een protestantsch geschiedschrijver, was de wijze, waarop ‘het opperhoofd der Kerk’ zijn voormaligen leermeester en een van de voornaamste en geleerdste mannen behandelde.

Wij kunnen ons niet lang ophouden bij de geestelijke en lichamelijke martelingen, die Thomas Morus in de gevangenis onderstond. Toen zijn doodvonnis uitgesproken was, drong zijn zoon tot hem door, viel op zijne knieën en smeekte om zijnen zegen, en op het Towerplein had er eene ontmoeting plaats, die door geen penseel hartroerend genoeg afgemaald kan worden: de ontmoeting van vader en dochter. In weerwil van de aaneensluiting der soldaten en het zwaaien der wapenen, drong zij door de gelederen, viel haar vader om den hals en drukte hem aan haar kloppend hart. ‘Mijne dochter! mijne dochter! snikte Morus, en over de bleeke uitgeteerde wangen van den edelen grijsaard stroomden tranen, die hem evenwel geen verlichting in zijn smart aanbrachten. De edele man was nog altijd de in Gods wil gelaten Christen; sterk door het geloof als de eerste Christenen, nam hij voor het laatst afscheid van zijne dochter. Door den drom des volks weggestoten, drong zij andermaal tot hem door, vloog hem in de armen, ‘Vader! mijne dierbare vader!’ riep zij uit, ‘bid God dat ik u niet overleve. O Vader, zegen mij nog eens en beloof mij God te bidden dat ik ook sterve.’ ‘Beminde dochter’ antwoordde Morus, terwijl hij haar aan zijn borst drukte, ‘ach ja, moge God u zegenen gelijk ik u zegen! gij waart een heilig onderpand, een schat van vreugd en geluk, dien Hij mij toevertrouwd had; ik geef Hem dien weder! Hij is uw eerste vader, Hij zal u nooit verlaten, en eens zullen wij in de gelukzalige eeuwigheid vereenigd zijn om nooit weder gescheiden te worden. Breng mijnen beminden kinderen mijnen zegen en mogen uwe tranen niet zonder eenigen troost vloeien, want daar het Gods wil is, dat ik heden sterf, beken ik u dat ik zelfs verheugd ben over dien ingang tot het eeuwige leven.’ Het volk en de wachters waren zoozeer bewogen, dat zij in tranen losbarstten, en met weerzin moesten zij den vader van de dochter scheiden. Onze gravure stelt dit laatste afscheid voor.

Op den 6 Juli werd hij ter terechtstelling gedaagd en hem tevens aangekondigd, dat de koning als eene bijzondere gunst zijne straf verzacht had wat het ophangen, martelen en vierendeelen betrof; hij had slechts het hoofd te verliezen. Opgeruimd omdat hij zich aan den ingang eener betere wereld bevond, zegde hij tegen den boodschapper: 'God beware al mijne vrienden van zulke gunst.' Tot den beul die hem onthoofden moest, zegde hij: 'Gij bewijst mij eene groote dienst maar mijn hals is kort, en ik vrees dat gij weinig eer van uw beroep zult hebben.'

Dezelfde vrees voor de welsprekendheid van het doorluchtig slachtoffer, welke zijn mond gesloten had tijdens zijn vonnis, verbood hem de menigte aan te spreken; hij vergenoegde zich te betuigen, dat hij stierf als getrouw onderdaan van den koning en een waar Katholiek voor God. Hij bad toen, legde zijn hoofd op het blok, verzocht den beul een oogenblik te wachten, terwijl hij zijnen baard op zijde streek; 'Want' zegde hij, 'deze heeft nooit eenig verraad bedreven.' Zijn hoofd werd met een enkelen slag van zijn lichaam gescheiden en op de Londen-brug ten toon gesteld.

De dood van die twee uitmuntende mannen, die over geheel Europa beroemd waren, verwekte afgrijzen in de geheele beschaafde wereld, en niet alleen het volk maar ook de vorsten en de geleerden kregen afschuw van het monster, dat op Engeland's troon zat. Kardinaal Pole, die naar het vasteland gevlucht was, beschreef den koning van Frankrijk en den keizer van Duitschland Hendriks gruwelijke daden op welsprekende wijze; te vergeefs zocht hem de koning in zijne macht te krijgen, toen koelde hij zijn woede aan de moeder en twee bloedverwanten des kardinaals. Hetzelfde lot was ook het werktuig van al zijne wreedheden beschoren. Thomas Cromwell, die, van ketterij en verraad beschuldigd in 1540 gevangen werd gezet, toonde zich even laf als hij vroeger wreed geweest was en werd onthoofd in weerwil van zijne hypokriete betuigingen. Het lot van de koningin is bekend; kort na de echtscheiding stierf Catharina, en nauwelijks had zij hare oogen gesloten of de oorzaak van haar ongeluk Anna Boleijn werd van schrikkelijke misdaden beschuldigd en stierf op het schavot in den Tower. Cranmer, die eertijds het huwelijk met Anna had bekrachtigd, ‘door zijne apostolische macht’ verklaarde nu ‘in naam van Christus en ter eere Gods’ de nietigheid van dit zelfde huwelijk.

Het laatste afscheid van Margaretha Roper en haar vader Sir Thomas Morus.

‘De zaken nemende zoo als zij zijn, zonder betrekking tot personen, partijen of landen, moeten wij,’ zegt boven aangehaalde protestantsche geschiedschrijver, ‘zeggen, dat wij nergens in de wereldgeschiedenis daden vinden, die meer als schandelijk gebrandmerkt zijn. Hier is een koning die alle wetten des hemels en der aarde, van rechtvaardigheid en eer, alle gevoelens van kieschheid, genegenheid en menschlievendheid trotseert; de heiligste verbindtenissen aangaat en verbreekt, die met levens en zielen, met hunne rechten en gevoelens speelt als met drinkglazen. En hier is een primaat van Engeland, een man, die openlijk snoefde de Kerk te hervormen, het verval van den godsdienst tegen te gaan, de pauselijke macht te breken, onafhankelijkheid van geest en meening te vestigen, die voor het monster kruipt, dien vleeschgeworden duivel van wreedheid, ontucht en losbandigheid en die zelfs het slik van oneer en oneerlijkheid van zijne voetzolen schijnt te likken. Er is geen afschuwlijker tafreel dan dat van Hendrik uit dit tijdvak, en geen verachtelijker dan dat van Cranmer.’

Den 19 Mei 1536 werd Anna Boleyn onthoofd, den volgenden dag huwde Hendrik Johanna Seymour, die twee dagen na het ter wereld

brengen van een zoon, naderhand Eduard VI, stierf. Op Johanna volgde Anna van Cleef, die Hendrik weldra verstiet onder een voorwendsel zoo als hij alleen ze kon vinden. Catharina Howard verving haar; zij werd onthoofd als eene misdadigster altijd volgens het gevoelen van Cranmer. En eindelijk was Catharina Parr de zesde vrouw, deze overleefde het monster, dat in een tijdvak van 38 jaar, tot 1547, twee koninginnen, twee kardinalen, twee aartsbisschoppen, achttien bisschoppen, dertien abten, vijf honderd prioren en monniken, achtendertig doctoren, twaalf hertogen en graven, honderd vier-en-zestig edellieden, honderd tachtig burgers, en honderd en tien vrouwen op het schavot had gebracht.

Cranmer stierf in 1556 op den brandstapel onder de regeering van Maria, die op Eduard VI op Engelands troon volgde en het Katholicisme herstelde. De lafaard toonde zich laaghartig en kruipend op het einde van zijn leven; in de hoop vergiffenis te bekomen, verklaarde hij zich Katholiek en herriep zijne woorden weder toen hij zag, dat dit niets ter zijner redding baatte.

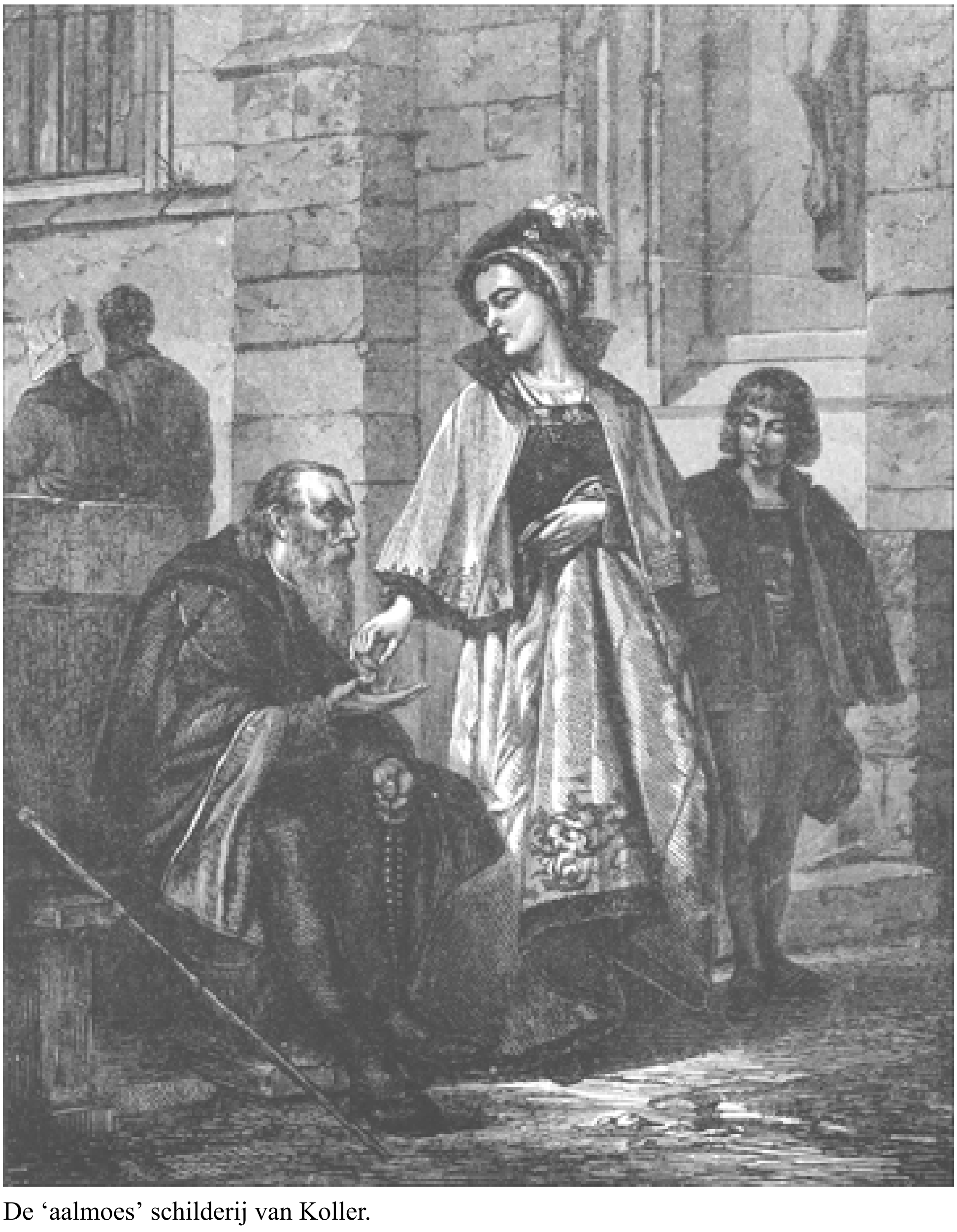

De ‘aalmoes’ schilderij van Koller.

De vlaamsche Schilderschool.

De vlaamsche schilderschool is, in onze dagen, verdeeld in verschillende richtingen, welke, in zekeren zin, zeer uiteenloopend zijn. De voornaamste zijn deze: de voortzetters der groote traditiën, dagteekenend van Rubens en van Dijck - en tot deze behooren onder ander Gallait, de Keyzer en Wappers, die echter zelven in zekere nuancen van genre sterk met elkander verschillen; ten tweede de school welke is teruggekeerd tot de dagen van Memling en van Eyck en deze meesters zelfs tot in hunne onvolmaaktheden navolgt - en tot dit genre behooren Leys, Lies en een legio minder beroemden.

Eene derde richting doet zich daarbij kennen: het zijn de volgers van het zoogenaamd fransch realisme - dat is de school der *morsery* - en die vergeten dat het echte realisme in kunst oneindig betere voorbeelden heeft in de oude meesters, welke veelal realisten waren in den goeden zin des woords, dan wel in de tegenwoordige Courbettisten. Van deze laatste beweging spreken wij dan ook niet; zij zal als eene mode vergaan, ofschoon zij altijd eenig spoor zal achterlaten.

De twee eerste groote richtingen in de schilderkunst zijn beide vlaamsch; hun verschil ligt eigenlijk in de keuze van den oorsprong. Voor de godsdienstige schildering is de terugkeer naar de traditiën der oude vlaamsche school zeer goed: dáár toch vindt men het godsdienstige gevoel, dat men in latere scholen allengs heeft zien verloren gaan; doch de onvolmaaktheden, welke men in dit genre opmerkt, moet men niet als schoonheden, als het toppunt der kunst, willen doen doorgaan.

Wij nemen aan dat het conventionnele, hetwelk in de historische school

zich heeft opgedaan, moet verdwijnen; maar onvoorwaardelijk terugkeeren tot de school van over vier of vijf eeuwen, en alzoo allen vooruitgang loochenen, dit is niet aannemelijk.

Niettegenstaande al de groote en schitterende hoedanigheden, waarvan onze hedendaagsche meesters, in welk genre ook, blijk geven, kunnen wij het tegenwoordige tijdvak niet anders, aanzien dan als een tjjdvak van overgang, waaruit eene niet zoo zeer nieuwe, dan toch eene meer en meer op vlaamsche traditiën gegronde school zal ontstaan.

Er is slechts ééne richting te vreezen, die namelijk van welke wij hooger spraken en wier invloed misschien zich sterker zou kunnen doen gevoelen dan wel noodig is, aangezien men in de vlaamsche en ook in de oud-hollandsche scholen voldoende elementen vindt om de nieuwe richting, die onmiskenbaar wordt, nieuwen glans en kracht bij te zetten, terwijl zij tevens iets te putten heeft aan het genre Paul Delaroche en Delacroix, hetwelk Gallait benuttigd heeft, zonder echter iets van het vlaamsche koloriet op te offeren.

Die regelen vielen ons onder de pen, toen wij eenige woorden wilden voegen bij de schilderij van Willem Koller, *de aalmoes*, van welke wij hier eene gravure meêdeelen. Ofschoon Koller een Duitscher is, en men in zijn werk nog de type des Duitschers opmerkt, hoort hij, in menige nuance, tot de vlaamsche school.

Om verder het werk van dien kunstenaar, naar verdiensten te beoordeelen, nemen wij volgaarne de volgende regelen, door een geachte hand geschreven, over:

‘Koller is geboortig uit Weenen; hij bezocht eervol de school der schoone kunsten zijner geboorteplaats. Weenen is echter nooit de zetel geweest van kunst-onderwijs; derhalve wendde hij zich naar Dusseldorf. In dat heiligdom van schilderkunst, verheerlijkt door het genie van Cornelius en Schadow, van Lessing en Bendemann, van Hubner, Hildebrandt, Sohn, Stilke, Rethel en andere in de annalen der moderne kunst beroemde mannen, ontwikkelde zijn geest, die nieuwe lichtpunten opving; zijne oogen zagen vormen en kleuren, die hij vroeger niet ontdekt had, en zijn hand won sterkte en vastheid. Na een vierjarig verblijf in Dusseldorf volgde een driejarig in Antwerpen, waarna hij eindelijk zich in Brussel vestigde. Als een van zijne schoonste kunstwerken wordt *de aalmoes* genoemd. Hier als elders vinden wij eene goede rangschikking van de voornaamste figuren en veel werk gemaakt van de uitdrukking der gelaatstrekken. Licht en schaduw zijn wel behandeld, dat het kracht en luister geeft eerder door de schikking dan door levendige kleuren. Koller's werken geven blijk van de kunstsmaak der middeleeuwen zoo ver het onderwerpen betreft. In de behandeling heeft hij den betrekkelijk droogen stijl van de duitsche school gegriffeld op den rijken en meer realistischen stijl van de moderne belgische. Zijn kleuren zijn altijd goed, maar hij tracht niet zoozeer daardoor, dan wel door getrouwe teruggeving van het onderwerp te schitteren; daarin gelijkt hij meer Leys en zijnen leerlingen, dan Gallait, Wappers en de Keijzer. In de keuze van zijn onderwerp doelt hij hooger, en nog veel is van hem als jeugdig kunstenaar te verwachten.’

De gravure van Koller is zoo treffend, dat wij er gaarne een oogenblik bij stilstaan; zij toch verheft onzen geest tot het hoogere denkbeeld der christelijke liefdadigheid.

Hoe men burgemeester wordt.
Dorps-tafereelen

Medegedeeld door Dr. J. Renier Snieders.
Vervolg.

Een kwartier later wandelde Bernard Klipper naar de herberg, waar de maatschappij van den edelen handboog vergaderde.

'Is dat Nardus Klipper, die ginds aankomt?' vroeg de hoefsmid.

'Ja, de kleine kladder,' was het spottend antwoord van den kruidenier 'die zes jaren geleden in het verwen van mijn huis een staaltje zijner kunst toonde.... Nog heden is de verw niet droog!'

'In dien tijd verwde hij ook mijn huis van binnen en van buiten,' liet de smid er op volgen; 'twee maanden later viel de kleur af'

'Welk een verwaand kereltje!'

'Hoe hij dat hoofd met zijn onbeduidend verstand in de hoogte steekt!'

'Waar drommel, hij toch geleerd heeft zoo met de armen te zwaaien!'

'Zijn vader Bonifacius zat ook, als een krielhaantje, vol hoovaardij!'

'Een aardje naar 't vaartje.'

'En dat kaboutermanneke wil lid van den gemeenteraad worden! Er gebeuren hedendaags wondere dingen!'

'De zoon van Bonifacius Klipper? Is dat gemeend?'

'Leest gij het weekblad niet?'

'Nu, ja, maar wie weergâ, zal zich toch er aan gewennen den armen Nardus mijnheer den raadsheer te hooren noemen?'

'Gij ziet wel dat alles kan gebeuren.'

'Toch zal het niet gebeuren, dat die nieuwbakken heer mijne stem krijgt.'

'Ik stem voor geen heidief.'

'Zou de groote heer zich vandaag vernederen den voet te zetten in de maatschappij van den edelen handboog?'

'Wier leden hij met den bijnaam van ambachtsvolk betitelt?'

'De aanraking met de gemeene klas bevlekt immers den naam van een rentenier? Zeide dat zijne lange, gierige vrouw niet?'

'Zijne vrouw, die den kleinen kladschilder na de inbraak in de schatkist met de blaaspijp door het huis joeg?'

De twee sprekers, die aan eene tafel bij den doele zaten, hielden elk een schaterlach in; want mijnheer Bernard Klipper kwam zich hij hen nederzetten.

Na drie of viermaal met den hoefsmid en den kruidenier geklonken te hebben, trok hij den laatste, van wien de rentmeester een baaltje koffij had gekocht, op zij, en vroeg hem of het waar was, dat de olie opsloeg.

'Ontzaglijk, mijnheer!' was het antwoord; even als de vetkaarsen.'

'Gaarne deed ik van beiden mijn geheelen voorraad voor het jaar op,' hernam Klipper.

'Mijnheer zal gediend zijn; de prijs is...'

'Ik vraag u geen prijs, dewijl ik u voor een eerlijk man houd,' antwoordde Klipper, zijnen tusschenspreker gemeenzaam op den schouder kloppend.

De kruidenier nam beleefd den hoed af voor zijnen rijken klant, en zeide dat hij morgen naar behooren zoude gediend zijn.

Een half kwartier later zat Klipper met den hoefsmid aan de tafel.

'Buurman, het hek van mijn huis valt ineen,' begon hij, 'ik heb er meer dan eens aan gedacht, al dat hout en latwerk door sierlijk staafijzer te doen vervangen.'

De smid trok de wenkbrauwen sterk omhoog en schoof dichter bij de tafel.

‘Ik weet dat gij een volmaakt werkman zijt,’ vervolgde Klipper vleiend. ‘en....’

De smid nam den hoed van het hoofd.

‘Wees gedekt, buurman, ik verlang geen plichtplegingen,’ sprak Klipper met een vriendelijk lachje.

‘Dat is wel goed, mijnheer,’ zeide de buigende hoefsmid.

‘Ik wilde u vragen, of gij ook hekken in staafijzer maakt?’

‘Volgens teekeningen van den laatsten smaak,’ antwoordde de smid opgeblazen.

‘Maak mij een hek, zoo als dat van mijnheer Alexis Overweik, den rentmeester,’ sprak mijnheer Klipper.

‘Dat is knoeiwerk!’ riep de smid, ‘ik maak iets voor mijnheer, dat minder kost, en tweemaal steviger en schooner is.’

‘Juist wat ik hebben moet!’

‘Steviger en schooner, of geen geld!’ herhaalde de smid snoevend.

‘Wat den prijs aangaat, hierin handelt gij naar goedvinden; goed werk moet goed betaald worden,’ antwoordde de rentenier op den toon van iemand, wien het op eene kleinigheid niet aankomt.

Daarop ging hij van de eene groep naar de andere, wist een vleiend woord, eene aanmoedigende uitroeping te vinden voor elken schutter en was de eerste, die in de handen klapte bij een gelukkig schot.

Indien een arme ossenboer van het dorp zich zoo als Klipper met het schieten had durven bemoeien, had men hem voorzeker reeds tienmaal toegeroepen:

- Wat steekt gij den neus tusschen iets, waarvan gij geen verstand hebt?

Doch mijnheer Klipper was rijk, en wat een rijk man zegt, is altijd schoon en verstandig, al ware dan ook diezelfde rijkaard een *parvenu* en een *imbécile*.

Klipper had dien dag in de maatschappij van den edelen handboog een algemeenen bijval. Hij aanvaardde met genoegen het hem aangeboden lidmaatschap, gaf twee tonnen bier ten beste en overhandigde aan het bestuur eene zekere som gelds tot het aankoopen eener zilveren zakhorlogie bestemd voor een plechtigen prijskamp. Voor hij heenging fluisterde hij den voorzitter in het oor, dat de maatschappij van den edelen handboog volstrekt niet langer mocht bestaan zonder een kostbaar geborduurden standaard.

Het nieuw lid verliet dien avond de herberg onder het daverend handgeklap der boogschutters.

‘Mijnheer Klipper is een beleefd mensch,’ zeide de hoefsmid, die gelast was met het maken van een nieuw hek in staafijzer, ‘het weekblad heeft hem treffend afgeschilderd!’

‘Ik voor mij hield hem voor een hoogmoedig karakter,’ zeide de kruidenier, die olie en vetkaarsen moest léveren, ‘maar schijn bedriegt; gij hebt gelijk, de man is dood eenvoudig in zijnen omgang; het spijt mij hem niet beter gekend te hebben.’

‘En dat die man mij zoo aanmatigend en trotsch voorkwam!’ riep de smid ‘zie, dat is onbegrijpelijk!’

‘Ik houd hem voor een loyaal man!’ riep de kruidenier met overtuiging.

Het gesprek over mijnheer Klipper was algemeen geworden tusschen de boogschutters, die rondom de gelagtafel gezeten waren.

‘Mijnheer Klipper is een man van verstand,’ sprak de voorzitter, die in den hoogsten hemel was met het geschonken zakhorlogie voor den toekomenden prijskamp en den beloofden standaard.

‘Ik laat iedereen zeggen, wat hij wil: maar de man redeneert als een boek!’ zeide de penningmeester, die de belangen der maatschappij even als die van zijn eigen huis behartigde.

‘En daarbij heeft hij eene diepe geleerdheid,’ sprak een ander.

‘En oneindig veel wereldkennis.’

‘Dat ziet men duidelijk in zijne houding en voorkomen.’

‘Zijn vader, Bonifacius, wien wij allen gekend hebben, was ook een aardig kereltje, die zijn stiel grondig verstond en veel genie had.’

‘Dat ligt in den aard der familie, die voorheen wel niet rijk was, maar....’

‘Des te schooner voor mijnheer Bernard; ik zie gaarne menschen, die door hunne schranderheid en vernuft hooger opstijgen.’

‘Wat er van zij, bij de aanstaande verkiezing kan hij op mijne stem rekenen.’

‘En op de mijne; ik laat mij aan geen partijschap gelegen liggen.’

‘Ik stem voor niemand anders; wat scheelt mij de weerwolf en de heidief?’

‘Mijn buurman, de schoenmaker, stemt voor mijnheer Klipper, of

zoo waar als ik lid der maatschappij van den edelen handboog ben, wordt hem de huur van zijn huis opgezegd!'

'Ik voor mij, trek noch deze noch gene partij, maar toch wil ik geen schoenen aan mijne voeten, die door een weerwolf gemaakt zijn; ik kom voor het recht uit!'

'De brouwer, die aan de maatschappij van den edelen handboog zoo veel verschuldigd is, *moet* en *zal* al zijnen invloed gebruiken, om mijnheer Klipper bij de aanstaande verkiezing te doen gelukken, of....'

'Of de laatste ton is geleverd!'

'Indien de schoolmeester nog één woord durft reppen over zijne geliefde weerwolven, zend ik mijne kinderen elders naar de school.'

'Zoo lang wacht ik niet; morgen gaan de mijn naar de school van den ouden veldwachter, die ook een knap man is.'

'Het is wel meer dan tijd, dat er menschen in den gemeente-raad zetelen, die, én door fortuin, én door karakter een geheel onafhankelijken, maatschappelijken stand hebben.'

'Het zal mij plezier doen de oude pruiken der vroegere eeuw van het raadhuis gebannen te zien.'

'Benevens die automatische knikkebollen.'

'Alsook de hansworsten, wier beenen en armen zich enkel door het trekken der koordjes bewegen.'

'Hetgeen ik wil, is een man van vooruitgang en beschaving, en volstrekt geen partijschap.'

Zoo luidden in de maatschappij van den edelen handboog de gesprekken, welke door den dankbaren hoefsmid met behulp van den gedienstigen kruidenier bestuurd werden.

Sclm Sokkers luisterde in een donker hoekje der gelagkamer alles af, herhaalde in stilte bij zich zelven, de vier of vijf laatste woorden van elken spreker, er telkens met een fijnen grimlach bijvoegende:

'Goed gesproken!'

In het naar huis keeren zag hij bij het helder maanlicht dat de vergulde weerhaan, die op het zomerhuis in den hof van mijnheer Klipper stond, even op zijne spil draaide.

De beweging van den haan deed Selm denken aan de spoedige omkeering van den smid en den kruidenier; en hij mompelde met een bedekten schaterlach, dat de nieuwe kandidaat maar zorgen moest, den wind van eigenbelang gestadig in dezelfde richting te doen waaien.

V.
Genoegelijke dagen van een kandidaat,

Des anderen daags, op het oogenblik dat Klipper, na het middagmaal genomen te hebben, zich gereed maakte, om volgens gewoonte een paar uren te gaan slapen, stond de hoefsmid aan het hek, ten einde de maat te nemen van het hem bestelde werk. Louise Leroux had hem terstond in het oog; zij viel hevig uit tegen haren man, die haar fortuin in nutteloozе dingen versnipperde, en joeg den hoefsmid met een vloed van scheldwoorden, van het huis weg.

Tien minuten later hield de kruidenier aan de deur stil met een kruiwagen, waarop een vaatje olie en een mand met vetkaarsen lagen. Nauwelijks waren de koopwaren gelost, of jufvrouw Klipper kwam uit den hof naar binnen en wierp een onrustigen blik op het aangebrachte goed. Weldra vernam zij uit den mond van Selm, dat het een en ander door mijnheer was aangekocht in de veronderstelling, dat de olie en de kaarsen zouden opslaan. De jufvrouw gaf een schreeuw van verbazing, riep dat het een voorraad van meer dan voor twee jaren was, en vroeg dreigend waar haar man zich bevond.

Klipper, die het onweer van ver had zien aankomen, had voorzichtigheidshalve de wijk naar zijne slaapkamer genomen, zich te bed gelegd en was weldra ingesluimerd. Hij droomde van de op handen zijnde kiezing; in zijnen geest zag hij ontelbare stemmers, een briefje met den naam van mijnheer Bernard Klipper in de hand houdende, langs de bedgordijnen heen zweven; hij zag de voornaamste ingezetenen der gemeente naderen, die hem kwamen verwelkomen als burgemeester en hem de feestkroon op het hoofd drukken.

Hij stond op, wandelde over de kamer en nam zijne witte slaapmuts van het hoofd. In het afgenomen katoenen hoofddeksel waande hij de kroon te zien, welke de voormalige burgemeester den dag der plechtige intrede op het hoofd had. Hij bezag den ingebeelden bloemenkrans met innig genoegen, zette hem op het hoofd, nam hem wederom af en maakte diepe buigingen, even als of hij den gemeenteraad, die hem kwam verwelkomen, voor de hem aangedane eer bedankte. Een geduchte stoot in de lenden, hem door de hand zijner vrouw toegebracht, deed hem eensklaps ontwaken.

Het hoofd nog opgepropt met denkbeelden, welke hem in den slaap waren voorgekomen, zag hij verbaasd en verschrikt over zijne slaapkamer, wierp de ingebeelde feestkroon daarheen, en liep ontgoocheld bij het razen en tieren van Louise Leroux de deur uit.

Ofschoon de partij van Klipper werkelijk veel veld won, beschouwde men den uitslag der verkiezing nog steeds als zeer twijfelachtig.

Eenige voorname ingezetenen waren den rentmeester, Alexis Overweik, sterk toegedaan en bereid alles aan te wenden, om een achtingswaardig en bekwaam man in de kiezing te doen zegepralen.

Terwijl Klipper, die het huiselijk onweder was ontloopen, in de herberg met eenige zijner warmste verdedigers, hierover sprak, trad de briefdrager binnen en legde een paar nieuwsbladeren op de tafel.

Klipper had een der bladen in de hand genomen en overzag het met gretigheid, dewijl hij bij het openslaan den naam van Overweik voor zijne oogen meende te zien schemeren. En werkelijk, het journaal bevatte een artikel over den rentmeester, die als een uit den militairen dienst eervol ontslagen luitenant bekend stond, en met zijne algemeene, diepe kundigheden juist de man was, om de gemeenteteugels in handen te nemen.

Klipper was koud geworden als eene ijsklont en zat roerloos te staren naar het laatste woord van het artikel, hetwelk hem voorkwam, als de uitspraak van een gerechtelijk vonnis zonder beroep.

Het blad werd rondgegeven, en weldra ontstond er een algemeen gemor tegen het eerloos weekblad, dat voor zulke mannen partij trok. Een der aanwezigen viel hevig uit tegen dien weerhaan van een redacteur, die zich door de partij van den rentmeester had laten omkoopen.

'O, dat is afschuwelijk,' riep iemand, die het tweede der aangebrachte nieuwsbladen doorliep; 'welke eerrooverij!'

Klipper nam het blad uit de hand en staarde op eene groote prent, die eene hem maar al te goed bekende episode uit zijn leven, met de helderste trekken af beeldde.

De teekening herinnerde aan de inbraak in de eikenhouten kas van Louise Leroux. De vertoornde vrouw, met hare ontzaglijke blaaspijp gewapend, en de kleine inbreker in zijn huisschilders-pak, waren zoo gelijkend op het papier gebracht, dat niemand, wie het ook zag, zich onthouden konde, de namen van mijnheer en jufvrouw Klipper uit te roepen.

Deze had, bij het zien der spotprent, eene lichte stuiptrekking gevoeld, en het blad uit de hand laten vallen.

Overal klonk het:

'Welke eerrooverij!'

'De redacteur is een.......!'

'Dat *zal*, dat *mag* daar niet bij blijven! er zijn nog rechtbanken in het land!'

'Bewaar het schandblad tot teeken der waarheid!'

'Neen,' zeide stil mijnheer Klipper, die uit eene bezwijming scheen te ontwaken, 'neen, verscheur liever dat walgelijk ding!'

'Ja, in het vuur er meê,' riep Steven de kruidenier, met wien wij reeds ter loops hebben kennis gemaakt.

'Na u het weekblad?' riep eene stem, die uit eenen hoek der kamer kwam.

Hij, die daar sprak, was baas Quinten, een der hoofden der tegenpartij, die gedurende de ontsteltenis en de verwarring, door de spotprent veroorzaakt, was binnen gekomen, en zich op eene afgezonderde plaats had nedergezet. Zijne stem viel, even als het gekraak van een doorbrekenden zolderbalk, in het midden van den vriendenkring.

'Na u het weekblad!' riep Quinten, de stem verheffend.

'Er is geen nieuws!' antwoorde Klipper met een zijdelingschen blik naar Quinten gericht.

'Dan zal ik mij met het oude behelpen,' antwoordde deze, 'toch verlang ik het journaal.'

'Toch zult gij het niet hebben!' antwoordde het raadslid Steven. In den blik, dien hij naar Quinten wierp, schitterde de diepe haat, dien hij sedert jaren tegen den ouden weerwolf, zoo als hij hem noemde, in het hart droeg.

Hij nam de twee bladen en stak ze weg in zijnen binnenzak.

'Kastelein!' riep baas Quinten opstaande, 'indien gij dergelijke dingen toelaat....'

'De kastelein heeft zich daarmede volstrekt niet te bemoeien,' riep het raadslid, terwijl hij zijn jas toeknoopte, als om de geroofde bladen des te beter te bewaren.

'De dag bladen behooren aan de herberg!' riep Quinten; 'ik herhaal u, dat ik ze *wil* en *zal* hebben!'

Het gezelschap barstte bij de toenemende hevigheid van den spreker in een luid gelach uit.

Baas Quinten merkte, dat hij het voorwerp van eindelooze spotternijen ging worden en verkoos liever te zwijgen en heen te gaan.

Terwijl hij zich verwijderde, keek zijn collega het raadslid scherp onder de oogen en zeide, dat hij zijne hatelijke handelwijze in het dorp zoude bekend maken, en den redacteur onderrichten, van hetgeen er was omgegaan.

'Doe maar!' riep men van alle zijden, 'onze partij is sterk genoeg, om zich aan al die bedreigingen niet te storen!'

‘Indien gij geen weerwolf waart, spraakt gij zoo niet,’ riep Steven de raadsheer.

‘Wat zegt gij?’ vroeg Quinten zich in de deur omkeerend.

‘Ik zeg dat....’

‘Dat gij een verwenschte heidief zijt, dat zeg ik!’ riep iemand, die, baas Quinten ter zijde stootend, haastig de gelagkamer binnenkwam. Het was de boschwachter van het kasteel, bijgevolg een hevige partijganger van den rentmeester.

‘Ik neem u allen tot getuigen!’ riep de raadsheer Steven, paarsch en blauw van toorn, ‘dat schelden zal wel een einde nemen!’

‘Dat schelden? Wie is daar de schuld van?’ riep de boschwachter; of ik u aan de deur niet had afgeluisterd!

Dit zeggende, ging hij zitten.

‘Wilt gij nu de courant geven?’ vroeg baas Quinten, schijnbaar bedaard.

‘Neen!’ gaf Steven kort af ten antwoord.

‘Dan zal ik die u met geweld ontnemen!’ riep de gespierde boschwachter opspringend. Hij greep den raadsheer bij den kraag, en trok hem met zijnen stoel achter over.

De geheele gelagkamer stond in een oogenblik overeind. Tafels en stoelen werden overhoop geworpen; en bierglazen, pijpen en tabaksdoozen rolden kletterend over den vloer.

Er kwamen vijf of zes vrienden van den rentmeester binnen gestormd, die niet ophielden te roepen, waarom men hunne partij verongelijkte. Mijnheer Klipper had zich voorzichtigheidshalve in eenen hoek der kamer verscholen, en riep den kastelein toe, dat hij om verdere ongelukken te voorkomen, onverwijld de hulp van den veldwachter zoude gaan inroepen.

(Wordt vervolgd.)

Allerlei.

Photo-sculpture.

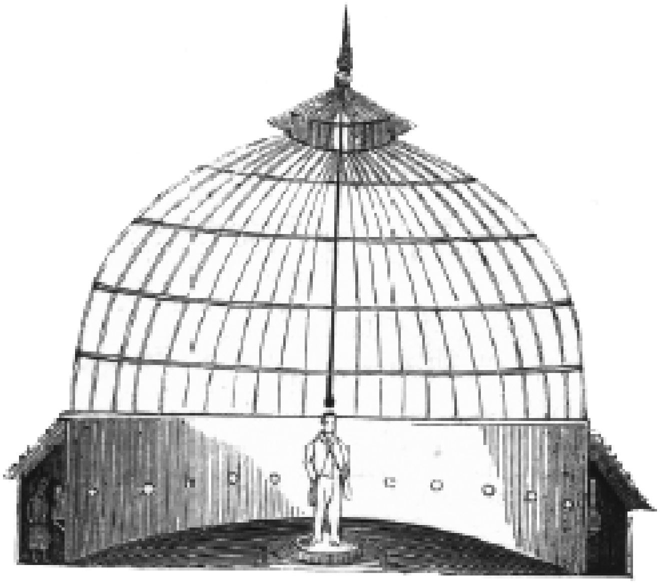

Nu en dan hooren wij van ‘nieuwe uitvindingen’ die veel van zich hebben doen spreken, maar eindelijk blijken onmogelijk te zijn. Het is dus te vergeven, dat wij liever twijfelen dan gelooven aan hetgeen van deze of die uitvinding of ontdekking gezegd wordt. Het is daarom niet te verwonderen, dat men met zekere ongeloovigheid de aankondiging aanhoorde, dat de beeldhouwkunst door middel der photographie

kon gedreven worden. Hoe verbazend ook de ontdekking van de photographie zelve ware, wij begrepen weldra hoe een beeld der camera obscura een indruk kan maken op een scheikundige toebereide oppervlakte, die gevoelig was voor hetzelfde licht, dat ons het voorwerp doet gewaar worden. Verder werd het ons duidelijk gemaakt, ofschoon met meer moeite, hoe de stereoscoop twee vlakke photographische afbeeldingen aan ons gezichtswerktuig als één kan vertoonen en ons de illusie van het relief aanbieden. Inderdaad dit scheen ons de eenige beeldhouwkunst, of liever de eenige illusie der beeldhouwkunst, welke mogelijk is, het scheen geheel onmogelijk te zijn dat de photographie een blok klei of andere grondstof, door beeldhouwers gebruikt, tot een wezenlijken plastischen vorm kon brengen, 's Menschen vernuft heeft dat ongeloovige bereikt en de photo-sculpture is eene wezenlijkheid.

Te Parijs bestaat eene inrichting ‘Sociétié générale de Photo-sculpture’ genaamd, welker werkplaats wij willen beschrijven, waarvan wij hiernevens afbeeldingen geven. Het voorname deel er van bestaat uit eene groote cirkelvormige kamer, 30 voet hoog en 40 voet in middellijn, met een koepel van glas bedekt om zooveel mogelijk licht op te scheppen. Rondom de cirkelvormige muur zijn op gelijke afstanden 24 openingen van ieder bijna een palm in middellijn, zijnde deze de openingen van 24 Camerae obscurae, welke achter de muur geplaatst zijn, in een duisteren gang welke het gebouw omringt. 24 photographiën van den persoon of het voorwerp, dat zich ter modelleering in het middelpunt bevindt, worden op het zelfde oogenblik genomen om aan het modelleer-toestel 24 verschillende gezichtspunten van den persoon of het voorwerp te geven, wiens of welks afbeelding men wil hebben. Door een eenvoudig en vernuftig toestel worden de 24 camerae obscurae, waar in elk een toebereide plaat is, gelijkertijd geopend en gesloten; dit duurt niet langer dan het nemen van een gewoon portret.

In een ander gedeelte van het gebouw wordt het modelleeren behandeld, op eene zeer vernuftige wijze, waarbij de blok klei achtereenvolgens de verschillende omtrekken van elk der 24 photographiën aanneemt. Dit geschiedt op de volgende wijze:

De photographiën worden in hunne volgorde geplaatst op den buitenrand van een groot vertikaal rad. dat door de hand bewogen wordt, zoodat elke photographie zoolang het noodig is, voor het glas van een tooverlantaarn geplaatst wordt. Het beeld van die photographie valt neêr op een scherm van mat glas op een afstand, die de verlengde afmeting geeft. De modelleur, na zijn blok klei bereid en dicht bij het glas op een voetstuk dat op een as kan rondwentelen, geplaatst te hebben, neemt een pantograph waarvan de punt het beeld der photographie op het glazen scherm kan volgen, terwijl een mes, aan een andere zijde van den pantograph geplaatst, de zachte massa klei snijdt en den omtrek van de photographie terug geeft. Wanneer dit gedaan is wordt de volgende photographie voor den tooverlantaarn gebracht; de blok klei wordt een 1/24 van den cirkel gedraaid, een ander profiel wordt door de pantograph op den blok klei gebracht en zoo gaat het voort tot dat de blok alle 24 omtrekken der 24 photographiën ontvangen heeft. De bewerking is geëindigd zoover het werktuigelijk gedeelte betreft. De buste of het beeldje aldus voortgebracht is reeds zoover afgewerkt, dat niemand zich meer in de gelijkenis vergissen zal. Nu blijft nog over dat een artist met bedreven hand het verder toucheert en er het merkteeken van zijn kunstgevoel indrukt, terwijl hij tevens den overgang van het eene profiel in het andere, waarbij natuurlijk oneffenheden ontstaan, gelijk maakt. Het werk des kunstenaars is in zeer korten tijd gedaan; hij behoeft niet de klei te vormen, terwijl het model vóór hem zit. De pantograph heeft dat al gedaan en op volmaakter wijze,

als hij zelf het kon doen, zoodat hij in één dag in staat is verschillende beeldjes in volkomen orde af te leveren, waartoe hij zooveel weken van voorbereiding, verbeteringen en veranderingen zou behoeven, en waarbij hij den af te beelden persoon zou noodig hebben.

Het is duidelijk dat de photo-sculpture tijd en bijgevolg kosten spaart, zoodat door deze uitvinding niet alleen de rijkere klassen, maar ook de minder gegoede in het bezit kunnen zijn van beeldjes of busten van vrienden en bloedverwanten zoo als men nu photographiën heeft, en aldus het kunstgevoel des volks ontwikkelt.

Eenmaal een beeld afgewerkt, kan men op gewone wijze een matrice verkrijgen, en verder het beeld verveelvuldigen, terwijl, op min kostbare wijze getrouwe afbeeldingen kunnen gegeven worden van de voornaamste kunstgewrochten der grootste meesters in de beeldhouwkunst.

De fransche bladen

verhalende volgende daad van eerlijkheid. De heer Chanoot van Parijs was dezer dagen naar Bordeaux vertrokken om eenen vriend te bezoeken. Toen hij per ijzeren weg terugkeerde, stapte hij na het station verlaten te hebben in een rijtuig en deed zich naar zijne woning brengen. De koetsier betalen en zich in de armen zijner huisgenooten en vrienden, die hem verwachtten, werpen, was het werk van een oogenblik.

Maar de vreugde was van korten duur. Toen hij met zelfvoldoening eenige voorwerpen wilde toonen, die hij te Bordeaux gekocht had, bemerkte hij dat hij zijn reiszak in het rijtuig had laten liggen.

Hij verbleekte, want behalve de bedoelde voorwerpen bevatte de zak een som gelds van 60,000 fr. aan bankbiljetten.

Het was tien ure des avonds. Wat zou hij doen? Den koetsier naloopen, maar waar zou hij hem vinden? Hij verwachtte er evenmin veel van, zich naar den kommissaris van policie te begeven. Hij ging dus naar bed en stond den volgenden morgen te zes uur op. Gelukkig had hij het nummer van het rijtuig onthouden. Hij ging naar het bureau van de *compagnie impériale,* naar de prefectuur, naar twee of drie rijtuigstations en tegen den middag had hij eindelijk den koetsier gevonden.

Deze verhaalde dat in de straat Lafayette, waar de heer Chanoot woonde, twee personen in het rijtuig waren gestapt en zich hadden laten brengen naar de straat Clignancourt, dat zij daar midden op den weg waren uitgestapt en verdwenen in een der straatjes, die op de wijk Montmartre uitloopen. Dat was alles wat hij wist.

Het was duidelijk of ten minste hoogst waarschijnlijk, dat zij zich den zak hadden toegeëigend, want de koetsier had den zak niet gezien of er iets van gehoord.

De heer Chanoot stelde nu een onderzoek in de wijk Montmartre, maar zonder gevolg, en hij had alle hoop verloren den zak terug te krijgen, toen twee dagen later zich des morgens eene vrouw aanmelde. Zoodra deze bij hem toegelaten was, haalde zij van onder hare groote omslagdoek den zak te voorschijn.

‘Wij hebben er eenen haas en eenig banket in gevonden benevens eenige andere voorwerpen en 60,000 fr. Den haas en het banket heb ik met mijn man en zwager opgegeten, het geld en het overige breng ik u terug,’ zegde zij.

Chanoot beefde van blijdschap, hij greep de hand der vrouw en kuste die en smeekte haar een goede som ter belooning aan te nemen. Zij weigerde en de heer Chanoot had de grootste moeite om haar eindelijk tot het aannemen van een bankbiljet van 500 fr., als een bewijs zijner dankbaarheid en tot een aandenken, te doen besluiten.

Een staaltje van officieelen stijl

Dezer dagen vond men in Nederland aan het Raadhuis van een dorp de volgende bekendmaking aangeplakt:

Burgemeester en Wethouders vernomen hebbende, dat in den laatsten tijd in vele stallen het vee met brandende sigaren en pijpen gevoederd wordt, brengen bij deze ter kennis dat dit voortaan op boete van drie gulden verboden is.

De Burgemeester voornoemd, enz.

[Nummer 15]

De berg Sinai.

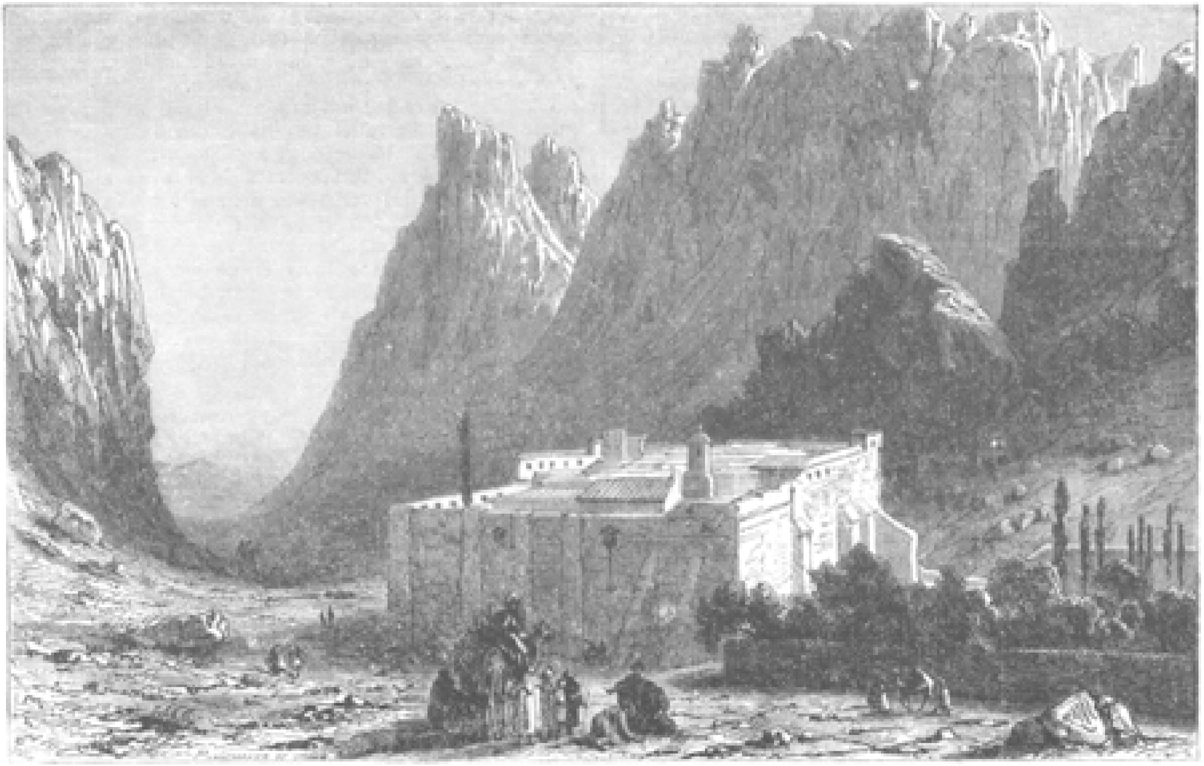

Klooster van den berg Sinai

De reiziger, die eenen tocht naar het H. Land onderneemt, niet alleen om zijne nieuwsgierigheid te voldoen en om zijne wetenschappelijke kennis te vermeerderen, maar ook om den Algoede te verheerlijken en den Almachtige te bewonderen op de plaatsen, waar Hij zich vertoond of geopenbaard heeft in de leiding en het bestuur van Zijn volk, richt allereerst de schreden naar Egypte. Onmiddellijk verschijnen beroemde mannen uit ieder tijdvak der geschiedenis voor zijnen geest, mannen, van wier daden Egypte het tooneel was. Mozes, Sesostris, Alexander de Groote, Ptolomeus, Cleopatra, Antonius, Pompejus, Belisarius, Lodewijk de Heilige met de kruisvaarders en de ridderschap der middeleeuwen en Napoleon Bonaparte houden achtereenvolgens zijne aandacht bezig. Doch de blik van hen, die zich liever aan

goddelijke daden dan aan die der menschen, hoe verheven zij dan ook dikwijls genoemd worden, wijden, vestigt zich onweêrstaanbaar op den grooten wetgever der Joden, en mijmerend slaat de reiziger den weg in naar Ramses, waar de zoo wonderbare uittocht der Joden begon. Nauwlijks heeft hij dit stadje bereikt; of zijne verbeelding begint te werken en laat zich niet terughouden door 34 eeuwen, die sedert de verlossing van Israëls kinderen verloopen zijn. Dan ziet hij de vlakte van Ramses overdekt met een volk, dat 600,000 strijdbare mannen telde. Vrouwen en kinderen bewegen zich te midden der tenten, de altijd gelijkvormige woningen der herdersvolken. Mannen van iederen leeftijd drijven het vee door de vruchtbare weiden van het landschap Gessen. Een zekere moedeloosheid staat op hun aller gelaat te lezen; rouwkleederen verspreiden op ieder punt der vlakte hunne sombere kleuren. Gindsche moeders beweenen hare kinderen, die de wateren van den Nijl verzwolgen hebben; weduwen drukken hare vaderlooze kinderen aan het hart en verhalen hun snikkende, welke smarten hunne vaders hebben verduurd onder den harden arbeid in de egyptische steenbakkerijen; mannen en jongelingen vragen elkander zuchtend af, of het

uur der verlossing dan nooit zal slaan, want allerlei plagen hebben Egypte reeds getroffen, en nog is Pharao's hart niet gebroken!

Daar verschijnt op eens een man, uit wiens oogen een verhevene heldenmoed schittert; hij draagt het herderskleed en den staf van Jacobs kinderen. Verre van in de treurigheid zijner broederen te deelen, is hij vol vreugde en geestdrift. Op eenen toon, die opbeurend in hunne ooren klinkt en het hart bemoedigt, roept hij: ‘op, op mannen, broeders! op, Israëls kinderen! Het uur der bevrijding is aangebroken! Pharao's eersteling, en de eerstelingen van geheel Egypte zijn gestorven, en de koning heeft den vinger van Jehova erkend! Hij geeft u vrijheid naar het land uwer vaderen, het land dat Jehova den kinderen van Abraham, Isaak en Jakob beloofd heeft. te vertrekken! Op dus, vouwt uwe tenten; drijft uwe kudden; op, op naar het beloofde land!’

En de reiziger ziet de stilte en treurigheid van Ramses’ vlakte voor een onbeschrijfelijke beweging plaats maken. Alles joelt en tiert dooreen, en de juichtonen van Israëls kinderen stijgen ten hemel, vermengd met het geloei en geblaat van runderen en schapen. De Egyptenaren komen het gewoel nog vermeerderen; zij brengen goud en zilver om de Israëlieten te bewegen het land zoo spoedig mogelijk te verlaten. Het gebeente van Jozef wordt zorgvuldig vergaard, en alles gereed zijnde, plaatsen Mozes en Aäron, stralende van geluk, zich aan het hoofd der dichte volksmenigte, die op de vlakte een golvende zee schijnt te vertoonen. ‘Op, naar de Roode Zee!’ roept Mozes, en anderhalf millioen stemmen herhalen, tot eeuwige glorie van God, tot smaad der Egyptenaren: ‘op naar de Roode Zee!’

De reiziger heeft dien kreet gehoord, en God verheerlijkend richt hij zijne schreden naar den breeden waterplas. Na drie dagen wandelens bereikt hij Suez, waar, zooals hem de overlevering meldt, de Israëlieten de Roode Zee overtrokken. De vermoeinissen, hem veroorzaakt door eenen tocht door een steenachtige woestijn, en die daarenboven geblakerd wordt door een stikheete zon, vergeet hij, want hij heeft den zeegolf voor zich, die eens Mozes’ en Pharao's scharen droeg. De juiste plaats is thans droog, want de zee heeft zich teruggetrokken, wat door ontegensprekelijke bewijzen gestaafd wordt. De bedding bevat een schitterend wit zand, overal met zout vermengd en bedekt. De pooten der kameelen zakken er diep in, en de mensch kan er nauwlijks op staande blijven. Maar de reiziger laat zich niet terughouden; hij moet bij zijne thuiskomst kunnen zeggen: ik heb het pad betreden, waarvan iedere zandkorrel de eindelooze glorie des Almachtigen verkondigt. Hij daalt in de diepte, en zijne verbeelding schept hem den donkeren wolkkolom, en deze geleidt hem gedurende 1½ uur, welke hij voor den overtocht noodig heeft. Hij hoort het gedonder der wateren, die zich opeen stapelen; het gejubel en gejuich der Israëlieten, die zich uit Pharao's macht verlost waanden; het hoongelach der Egyptenaren, die hun slaven achtervolgen, en de angst- en smartkreten die uit Jakobs kinderen opgaan; het getrappel der paarden, die de vijanden van Gods naam in de drooge bedding der zee doen afdalen, het geratel der oorlogswagens en de stem van Mozes en Aäron, die hunnen broeders toeroepen dat Jehova voor hen strijden zal; het gejuich van den laatsten Israëliet, die Steenachtig Arabië en dat van den laatsten Egyptenaar, die de bedding der Roode Zee betreedt; en nog eens het gedonder der wateren, die zich thans op het bevel van Mozes over Egyptenaren en hun koning uitstrekken: en - hij valt neder in het stof en roept, terwijl Maria, de zuster van Mozes,

de bevrijding van Abrahams kroost zingt: ‘God, ik aanbid Uwe barmhartigheid en ook Uwe rechtvaardigheid!’

Wanneer de reiziger de overzijde bereikt heeft, rust hij een wijl om van zijne verwondering en van zijne vermoeinis te bekomen en vervolgt dan den weg. Hij gaat, gelijk Mozes. langs de Roode Zee naar den uithoek van het schiereiland Sinaï. Ter rechterzijde heeft hij aan den overkant der zee het egyptische gebergte, ter linkerzijde de bergen *der verdwaling.* Het is een lang smal dal, dat hij doorloopt; het strand der zee is bezaaid met rotsbrokken van verschillenden steen; hij klautert meer dan hij gaat; soms moet hij over een afgrond springen, die door twee rotsen gevormd wordt; ook is hij nu en dan verplicht onder overhangende rotsen te kruipen en ziet dan niets van den hemel dan een smalle blauwe streep. De vreeselijke samoen waait hem zijn vergiftigen adem tegen, en hij werpt zich op den grond om den dood te ontgaan. De hitte doet hem bijna nederzijgen, en gelukkiglijk kan hij zijn dorst lesschen met het water, dat hij in zakken medevoert. Maar dat alles kan den godsdienstigen reiziger den moed niet ontnemen; hij wil de Joden volgen en den Sinaï beklimmen.

Eindelijk begint zich het dal te verbreeden, en na een moeilijken tocht van vijftien dagen ontmoet de reiziger het eerste geboomte van de Oasis van Pharan. Met iedere schrede verandert de natuur; vijgen-, oranje- en citroenboomen vertoonen hunne gouden vruchten tusschen lommerrijk gebladerte; talrijke bronnen kweeken vruchtbaarheid aan. De herders, die de Oasis bewonen, herinneren aan Jethro, Mozes’ schoonvader, en de herderinnen, die zich aan de putten verzamelen, aan Sephora, Mozes’ huisvrouw. De reiziger rust in een tent uit, gebruikt eenige ververschingen en vertrekt weder spoedig, eensdeels omdat hij de wantrouwende blikken der Arabieren, die in iederen vreemdeling een belager hunner vrijheid zien, niet verdragen kan; ten andere omdat hij in de nabijheid is van Sinaï en het klooster dat zich aan den voet van den berg bevindt.

Sinaï, Horeb en de berg St. Catharina zijn drie toppen van een gebergte, dat het geheele schiereiland Sinaï doorloopt. Dit gebergte schijnt van vulkanischen oorsprong te zijn. Behalve de genoemde toppen is het overal slechts een oneffen hoogland, gelijk aan een golvende zee; reeds de eerste aanblik geeft het vermoeden, dat door onderaardsche werkingen de aardkorst opgeheven en tot een gebergte gevormd is; het is bovendien alom bedekt met lava en andere vulkanische stoffen. Ten oosten strekt zich het land van Madian uit, waar Mozes een schuilplaats zocht tegen de wraak der Egyptenaren, de kudde van Jethro hoedde en eindelijk het brandende braambosch zag, waarin de verlossing van Israël toegezegd werd. Om deze plaats te bezoeken moet men het klooster en eene kapel, die op den geheiligden grond van het bosch gebouwd is binnentreden; geen pelgrim dringt die kapel in zonder zich van schoeisel te ontdoen en God te aanbidden, die eens bijzonder op deze plaats was. Het heiligdom, even als het geheele klooster in het bezit der schismatieke Grieken, is met een aantal mozaïken versierd, die uit de VIe eeuw afkomstig zijn en in Rome of Venetië wellicht niet schooner worden aangetroffen. De grond is met zilveren platen en het altaar met eene kleine koepel bedekt.

Behalve deze kapel en de kloosterkerk is ook de bibliotheek een bezoek waardig; jammer dat de Grieken geen vreemdeling in de laatste toelaten. Hunne onwetendheid en ijverzucht laten een aantal ontschatbare grieksche, koptische, syriatische en arabische handschriften onder het stof begraven liggen, waarin de europeesche geleerde wellicht meer dan één werk der H. Vaders zou vinden, dat men verloren waant.

Het klooster, door zware muren omgeven, heeft het voorkomen van een geduchte sterkte; het is dat ook voor de bewoners der naburige Oasis, maar niet voor een betrekkelijk kleine europeesche macht; twee verroeste kanonnen, die op de muren liggen, zijn een niet geheel onjuist zinnebeeld van de sterkte des kloosters.

Wanneer de reiziger een kort bezoek in het klooster heeft afgelegd, haast hij zich naar den Sinaï. Men waarschuwt hem voor de vele moeilijkheden, die hij op zijn weg vinden zal, maar deze kunnen hem niet weêrhouden; hij wil de plaats bezoeken waar de wet gegeven werd, die in korte bewoordingen alle geboden bevat, en aldus beknoptheid met juistheid vereenigt, zoo als nimmer een menschelijke wet bereiken zal. Hij begint dan te klimmen, eenigen tijd langs een hobbelig voetpad, dat menschenhanden schijnen uitgekapt te hebben. Maar weldra houdt iedere gebaande weg op, en de reiziger moet al klimmende en klauterende voortgaan, tot hij den top des bergs bereikt heeft. Op zekere hoogte wordt de wind koud en scherp, en belemmert het opstijgen; gedurig moet de reiziger stil houden om adem te scheppen. Hier verheft zich een steile rots; daar vertoont zich een diepe afgrond; bij iedere schrede ontstaan nieuwe gevaren. Ter nauwernood vindt men nu en dan eenige schrale sporen van plantengroei.

Onderweg ontmoet de reiziger eene kapel, waarvan de muren uit los op elkander gestapelde steenen bestaan; op deze plaats zou volgens eene overlevering de H. Maagd gerust hebben op hare vlucht naar Egypte. Het baat niet dat men den Arabieren opmerkt dat Maria dan den gewonen weg niet gehouden en een zonderling rustpunt gekozen heeft; zij blijven bij hunne meening. Iets hooger bevindt zich de grot van den profeet Elias, waarin hij veertig dagen verbleef en door een raaf gevoed werd; in de grot is een bron, waaruit de profeet dronk. Van hier wordt het opstijgen nog veel afmattender, en de reiziger ziet gedurig nieuwe granietnaalden boven zijn hoofd verrijzen. Maar eindelijk bereikt hij dan toch de kruin en staat op de plaats, waar God Zijne geboden op twee steenen tafelen schreef. Hij ziet de onregelmatige en diepe grot, waarin Mozes zich verborg voor den glans der goddelijke majesteit. En de reiziger werpt zich nêer en kust in heiligen eerbied de rotsen, die de stralen der Godheid gedragen hebben.

Wanneer hij onder het afklimmen een weinig van richting verandert, ontmoet hij in de vallei van Raphidim de rots, waarop Mozes sloeg, en waaruit helder water sprong, zoodat de Israëlieten hunnen dorst konden lesschen. De Arabieren noemen hem even als Mozes en David *de rots der bekoring.* Niet verre van daar ziet hij in een rots een lichte holte, door menschen-handen gegraven; de overlevering wil dat daarin door Aäron het goud gesmolten werd ter vervaardiging van het gouden kalf.

In de oogen des geloofs is de berg Sinaï een heilige berg; pelgrims zullen hem bezoeken tot aan het einde der eeuwen. In de oogen van den onverschilligen reiziger is hij een berg gelijk alle anderen, die, eene hoogte hebbende van 7000 voet boven den zeespiegel. van zijne kruin een prachtig, eindeloos, vergezicht oplevert, dat den aanschouwer duizelig maakt.

Het Aardsch Paradijs.

Het is inderdaad geene gemakkelijke taak voor een schilder of dichter, om op het doek te brengen of in woorden weêr te geven de denkbeelden, welke hij zich vormt van het lustoord waarin onze eerste ouders bij hunne schepping door God geplaatst werden. Men is dikwijls gewoon om van eene behoorlijke plaats der aarde te zeggen: het is een lusthof, het is een paradijs! doch hoe nietig, hoe onbeduidend moet

zoodanige plaats welhaast worden, wanneer men haar vergelijkt met het ware Paradijs, door God, in Zijne oneindige liefde tot woonplaats bestemd voor den mensch, dien Hij naar Zijn beeld en gelijkenis had geschapen. De schilder, die het hierbijgaande tafreel ontwierp, heeft, na het scheppings-verhaal te hebben geraadpleegd, zijn voorstellingsvermogen met al den rijkdom gestoffeerd, welke de natuur hem aanbood. De H. Schrift leerde hem alleen het bestaan van dien hof kennen en voegde er bij dat hij allerprachtigst was, dat hij doorsneden werd door eenen stroom, die hem in vier deelen verdeelde en het eerste menschenpaaren allerlei diersoorten tot woonplaats verstrekte.

Met bijzondere getrouwheid heeft de kunstenaar zich aan die gegevens gehouden; terwijl hij, in de rangschikking daarvan algeheele vrijheid behield. De overlevering, die het Paradijs in Klein-Azië plaatst, raadplegende, heeft hij zijnen hof beplant met geboomte uit de heete

luchtstreek; prachtig rijzen statige bananen en palmen tusschen dikstammige ceders met dicht en wijd uitgestrekt loof; in een boschje, door groen en bloemen gevormd, staat Eva, zich verlustigend in de beschouwing van het gedierte, dat aan den stroom dartelt en er zich in drenkt. Leeuwen, pauwen, schapen, herten, olifanten enz, leven in broederlijk verbond met elkander en gehoorzamen op den eersten wenk des menschen, zelfs der zwakke vrouw, die bekleed is met het kleed der onschuld, en in den staat der oorspronkelijke rechtvaardigheid verkeert.

Behalve schilders en teekenaars hebben zich ook dichters aan dat verheven onderwerp gewaagd. Reeds in de heidensche oudheid hielden beroemde dichters zich met het aardsch Paradijs bezig, en bezongen het in onderscheidene dichtstukken. Het is duidelijk dat hunne voorstelling geheel verkeerd was, maar dat kon niet anders, omdat zij verwarde begrippen hadden omtrent de schepping des heelals en van het menschdom en hun godsdienst een samenweefsel was van de meest dwaze fabelen.

Was hunne schildering van het aardsch Paradijs valsch, die van Mahomed was zeer overdreven en dus niet minder valsch. Wanneer men in den Koran leest, welke zinnelijke genoegens Mahomed zijnen volgelingen na hunnen dood in het *Djannat Eden* of den tuin van Eden belooft, dan heeft men zijne voorstelling van het aardsch Paradijs, want dit zou volgens hem voor de afgestorvenen, die zich naar zijn leer gedragen haddeu, wëer geopend worden.

In de nieuwere tijden beschreven bijna gelijktijdig onze beroemde landgenoot Vondel en de Engelschman Milton het Paradijs en de jammerlijke doch in zijne gevolgen heilrijke gebeurtenis, die daar plaats greep. Het treurdicht van den eersten verscheen in 1654 onder den naam *Lucifer,* dat van den tweeden in 1667 onder dien van *Paradise lost* (verloren Paradijs.) Deze jaartallen bewijzen reeds voldoende dat zij zich aan onwaarheid schuldig maakten, die vroeger durfden beweren dat Vondel de denkbeelden, welke hij in zijn *Lucifer* ontwikkelt, aan Milton zou hebben ontleend. Die tijd van miskenning is thans voorbij; Vondel heeft de eerepalm ontvangen, die men hem zoo lang heeft onthouden, en het zijn nog slechts bevooroordeelden die niet bekennen, dat Milton onzen Vondel tot model heeft genomen.

Doch al ware dit ook het geval niet, al stonden zij in oorspronkelijkheid van gedachten gelijk, dan nog zou het verschil tusschen beide mannen, vooral in betrekking tot genoemde werken, ontzaglijk groot zijn. In de eerste plaats staat ‘de prins onzer dichters’ ver boven Milton, die, zooals een onzer katholieke schrijvers zich uitdrukt, niet waardig was om Vondels pen te vermaken[(1)]; doch de *Lucifer* onderscheidt zich daarenboven gunstig van het *Verloren Paradijs*, omdat in eerstgenoemd werk de bijbelsche waarheden tot grondslag genomen zijn, terwijl Milton zijn Paradijs bevolkt met goden en godinnen uit de fabelleer. Miltons werk is niet ten onrechte wereldberoemd, doch het kan desniettemin den toets der vergelijking, met het onschatbaar kunstwerk van den grooten Vondel, niet doorstaan.

Vondel is de ware heldendichter van het Paradijs in den echten, den edelen zin des woords. Hij vindt in zijn scheppend vernuft de kracht om zijnen geest te verplaatsen naar het oord, waar God met de eerste menschen sprak; zijne dichterlijke ziel heeft genoeg aan de weinige woorden van het gewijde verhaal om eene voorstelling te maken van hetgeen niemand gezien, niemand beschreven heeft, eene voorstelling, die in geen enkel opzicht de waarschijnlijkheid tegen zich heeft; zijn geloof in God en zijn diep gevoel van de liefde, die het Opperste wezen den mensch

(1) J.W. Brouwers, Joost van Vondel.

toedraagt, stellen hem in staat zich een denkbeeld te maken van hetgeen die goede Vader voor zijne kinderen deed; en de uitgestrektheid zijner kundigheden, de heerschappij, die hij over de taal voerde, de stoutheid zijner gedachten, in één woord zijn genie was hem voldoende om, zonder heidensche schrijvers te raadplegen, een dichtstuk samen te stellen, dat de wereld zou verbazen.

Of hebben niet drie eeuwen gezegd dat de *Lucifer* een meesterstuk is? Wie kan het beginnen te lezen en er mede eindigen, alvorens hij den laatsten regel verslonden heeft? Wie kan ongevoelig blijven bij het verhaal van den strijd, die in den hemel tusschen drommen van Engelen plaats greep en eindigde met de neêrlaag der hoovaardigen maar ook, helaas, den val des menschen na zich sleepte?

Gaarne zouden wij van de eerste tot de laatste der schoonheden willen aantoonen, die de *Lucifer* aanbiedt, maar ons bestek laat zulks niet toe, en ook ons onderwerp vereischt het niet. Wij hebben alleen aan den *Lucifer* herinnerd, om er onze lezers op te wijzen, hoe Vondel het Paradijs beschrijft, en dit willen wij in korte trekken doen.

De *Lucifer* begint met een gesprek tusschen de Engelen Belsebub, Belial en Apollion, die zich onder de vaan van den trotschen Lucifer geschaard hebben. Om hun haat op te wekken, heeft deze Appollion naar het Paradijs gezonden, opdat deze zien en zijn makkers verhalen zou, hoe God de menschen bevoorrecht heeft. Belsebub en Belial wachten angstig op Apollions terugkomst, en ten bewijze van den haat, die hen verteert, laat Vondel den eersten de korte vraag doen:

Wat brengt Apollion?

Deze antwoordt:

Heer Belsebub, ik heb zoo vlijtig als ik kon,
Het laag gewest bespied en offere U de vruchten,
Zoo diep beneden ons in andere zon en luchten
Gesproten; oordeel uit de vruchten van het land
En van den hof, door God gezegend en geplant
Tot wellust van den mensch.

Belsebub neemt de vruchten en beschouwt ze; hunne pracht slaat hem met verbazing maar wekt ook zijn nijd op; zie hier hoe meesterlijk Vondel Belsebubs gewaarwordingen beschrijft,

Ik zie de goude bladen
Met perlen van de lucht, den zilveren dauw geladen;
Hoe lieflijk riekt dit loof, dat zijne verf behoudt!
Hoe gloeit dit vroolijk ooft van karmozijn en goud!
't Waar jammer zoo men dit ontwijdde met de handen.
't Gezicht bekoort den mond. Wie zou niet watertanden
Naar aardsche lekkernij! hij walgt van onzen dag
En hemelsch mann', die 't oofd der aarde plukken mag.
Men zou ons paradijs om Adams hof verwenschen.
't Geluk der Engelen moet wijken voor de menschen.

Apollion geeft nu den nijd van zijne toehoorders nieuw voedsel door op hoogdravenden toon zijne reis naar het aardsch Paradijs te beschrijven. Hieraan maakt Belsebub een eind door kortaf te zeggen:

Nu schilder ons den hof en zijn gestaltenis.

Apollion doet dit in deze woorden.

De hof valt rond, gelijk de kloot der wereld is.
In 't midden rijst de berg, waaruit de hoofdbron klatert,
Die zich in vieren deelt en al het land bewatert,
Geboomte en beemden laaft en levert beken uit,
Zoo klaar gelijk kristal daar geen gezicht op stuit.
De stroomen geven slib en koesteren de gronden;
Hier worden Onixsteen en Bdellion gevonden,
Hoe klaar de hemel ook van starren blinkt en barnt,
Hier zaaide Vrouw Natuur in steenen een gestarnt,
Dat onze starren dooft. Hier blinkt het goud in d'adren.
Hier wou Natuur haar schat in eenen schoot vergadren.

Nu verlangt Belsebub te weten hoedanig de lucht is, waarin de mensch leeft, en Apollion beantwoordt deze vraag in weinige woorden, maar die een alles omvattende beteekenis hebben. Den invloed der lucht op het land beschrijft hij b.v. in deze twee regelen:

Dan zwelt de boezem der landouw van kruid en kleur,
En knop en telg en bloem, in allerhande geur

en gaat dan over tot eene schildering van het eerste menschenpaar Hij zegt:

Wie zou ons Engelsdom voor 't menschdom willen wenschen,
Wanneer men schepsels ziet, die 't al te boven gaan,
En onder wiens gezag alle andere dieren staan.
Ik zag den ommegang van honderd duizend dieren,
Die op het aardijk treên of in de wolken zwieren
Of zwemmen in den stroom, zoo ieder is gewend
En leven schept in zijn bijzonder element.
Wie zou een ieders aard en eigenschappen ramen
Als Adam? want hij gaf ze op een rij haar namen.
De bergleeuw kwispelde hem aan met zijnen staart
En loech den meester toe. De tijger leî zijn aard
Voor 's Konings voeten af. De landstier boog zijn horen
En d' olifant zijn snuit. De beer vergat zijn toren.
Griffoen en adelaar kwam luistren naar dien man,
Ook draak en Behemoth en zelf Leviathan.
Nog zwijg ik welk een lof den mensch wordt toegezongen
En toegekwinkeleerd van 't lustpriëel vol tongen,
Terwijl de wind in 't loof, de beek langs de oever speelt
En ruischt op een muziek, die nimmer 't hart verveelt.
Had zich Apollion in zijnen last gekweten,
Hij had ons Hemelrijk in Adams Rijk vergeten.

Aldus beschrijft Vondel het aardsch Paradijs en gaat dan tot de beschouwing des menschen over. Wie vindt hier eene gedachte, zelfs een woord dat onwaarschijnlijk of valsch is, wie eene uitdrukking, die het gevoel kan kwetsen of de welvoegelijkheid geweld aandoen? Alles wordt - op eenvoudige wijze uitgedrukt, zoodat een ieder, wien poëtische gedachten niet geheel vreemd zijn, het kan verstaan en begrijpen, maar aan die eenvoudigheid paart zich een rijkdom van gedachten, die ons in bewondering wegsleept voor onzen grooten dichter.

Schilderij van Dujardin.

In een onzer laatste nummers deelden wij eene gravure meê, naar eene schilderij van den Antwerpschen schilder Eduard Dujardin, welke schilderij, even als die der voorgaande gravure, in eene der kerken te Tilburg geplaatst is. Zoo als men ziet, stelt de laatste *de aanroeping der H. Maagd door alle standen der Maatschappij* voor.

Als groepeering, als samenhang verkiezen wij dat laatste kunststuk verre boven het eerste; als uitvoering is het eene der beste schilderijen van Dujardin, en het ware te wenschen dat onze katholieke kerken vele dergelijke kunstwerken mochten bezitten, in plaats van zoo menige *croûte*, die er nu bij gebreke aan kunstgevoel of aan geldmiddelen, wordt opgenomen.

Dujardin volgt de traditiën der latere school; hij zoekt den godsdienstigen geest niet in de aloude school der van Eycken en Memlings, zoo als in onze dagen de mode is geworden en 't geen wij, in zekeren zin, niet afkeuren; doch zeker is het, dat deze laatste school niet uitsluitend den godsdienstigen geest in zich bevat en ook de eerste van dien geest blijk geeft, getuige de werken van zoovele andere meesters, en ook de hier voorgestelde schilderij.

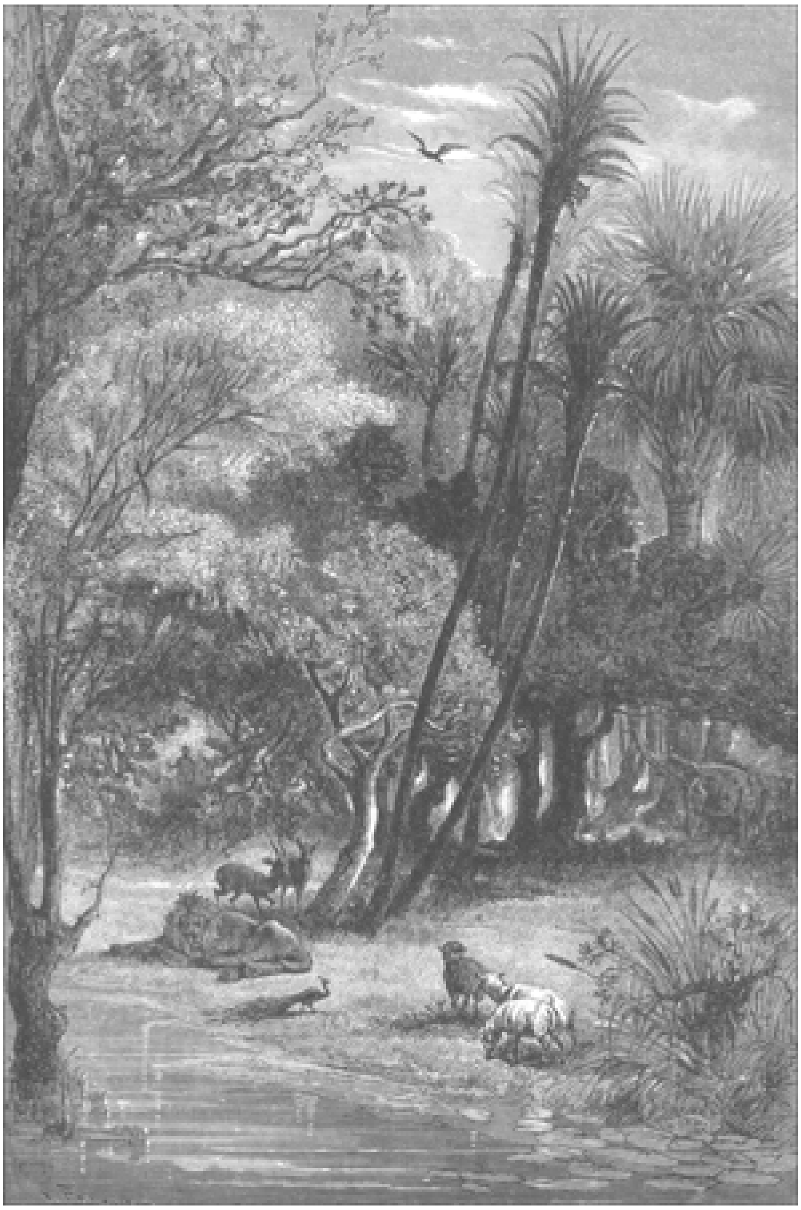

Het Aardsch Paradijs.

De aanroeping der H. Maagd door alle standen der maatschappij, naar eene schilderij van Ed. Dujardin.

Klein in oorsprong.

Twee beroemdheden, twee koningen - de koning der melodiën en de koning der bankbilletten - zijn dezer dagen gestorven. Rossini en Rothschild stierven schier op hetzelfde oogenblik. Beiden waren klein en nederig van oorsprong, en echter zijn beiden tot op den hoogsten trap van invloed, wel verschillend inderdaad, geklommen.

Rossini, de groote maestro, werd in eene arme buurt te Pesaro, Rothschild, de twee milliards rijke bankier, in de nog veel armer Jodenbuurt te Frankfort geboren. De vader van Rossini was een stadstrompetter en later zong zijne moeder, met een rondreizenden tooneeltroep, op de kermis-schouwburgen. De ouders van Rothschild sjacherden en waren wroeters om den kost.

De koning der muziek moet dikwijls, in den mantel of omslagdoek zijner moeder gewikkeld, in den reiswagen hebben vernacht; de koning der bankbilletten sliep elken nacht in de lade van eene groote kas, die daaruit genomen en op den steenen vloer werd geplaatst. Wie weet hoeveel geruster en gelukkiger de kleine knaap in dat wonderlijke ledekant sliep, dan in dat met vergulde pijlers en zijden of damasten gordijnen, waarin hij in later leeftijd heeft gewaakt en akelig gedroomd!

Het jongelingsleven van die twee machten had ook eene zekere gelijkenis, zoo als overigens elke aanvang van het werkzame leven. Rothschild werkte, arbeidde, zwoegde zelfs voor eenige kreutzers; Rossini kreeg ten hoogste vijftig francs voor elke opera, die echter den *impressario* zakkenvol goud deden winnen, en 't was eerst ter gelegenheid van zijn *Tancredi*, in 1813, ‘dat ik oproerig werd,’ vertelde hij soms glimlachend. ‘Ik had reeds negen tooneelspelen, symphoniën en kantaten getoonzet; ik was bekend; ik werd toegejuicht; ik eischte een hooger loon, en na vele moeilijkheden, telde men mij vierhonderd francs.’

Op zijn 34e jaar, na zijn beroemd blijvend *Guillaume Tell*, ging Rossini, bezitter eener schoone fortuin, nog altijd winnende door zijne immer uitgevoerd wordende stukken en daarenboven begiftigd met een traktement van 20,000 francs als *inspecteur-général du chant* in Frankrijk, ging Rossini, jammer genoeg, op zijne lauweren rusten, terwijl zijn vriend *le Zouif*, zoo als hij in zijn italiaansch accent, Rothschild noemde, millioenen op millioenen, milliards op milliards bleef stapelen.

Toen men Rothschild, dien men ten onrechte een aantal geestige gezegden toeschrijft, maar die er zich niettemin eenige liet ontvallen, toen men hem kwam berichten, dat de financie-man Aguado gestorven was en veertien millioenen had nagelaten, zegde de baron: *tiens*, *ce* PAUVRE *Aguado, je le croyais plus à* SON AISE. Met veertien milloen is er, dunkt ons, nog al middel om *à son aise* te zijn; maar niet in 't oog van hem die twee milliards bijeen schepte!

Eene andere goede zinspeling maakte de baron op Mirès, op den bankier die een oogenblik tegen het huis-Rothschild trachtte te worstelen. Mirès had de bekende *passage* te Parijs gebouwd, en werd kort nadien achter de traliën der gevangenis gebracht. *Oh*, riep de oude Rothschild, *j'ai dit toujours que Mirès n'était qu'un banquier de* PASSAGE.

Rothschild, het arme Jodenkind, bezat honderd-twintig millioen rente, hetgeen per uur een inkomen is van dertien duizend zes honderd en acht- en negentig francs, en per dag, van drie honderd acht- en twintig duizend zeven honderd een en zestig

francs. 't Is vreeselijk! maar zoo dikwijls die goudkoning adem haalde, won hij zoo wat *drie francs tachtig centiemen is*.

Rossini's laatste werken waren zijn goddelijk schoon *Stabat Mater*, eene mis en een *Requiem*. ‘Die den zang van de moeder des Heilands onder het kruis getoonzet heeft, zegde hij, gelooft!’ en 't is ook in den schoot der katholieke kerk, dat Rossini den geest heeft gegeven. Rothschild is Jood gebleven; doch hij stond als een braaf man gekend en die voor zijne geloofsgenooten een aantal nuttige inrichtingen in 't leven geroepen heeft.

Beiden, wij herhalen het, waren klein, nederig, arm van oorsprong en echter hebben zij al de gekroonde hoofden voor zich zien bukken, en zal Rossini langer leven in de liefde der volkeren, dan de grootste gekroonde helden, die zich tronen bouwen van stapels lijken.

Hoe men burgemeester wordt.
Dorps-tafereelen
Medegedeeld door D^r^. J. Renier Snieders.
Vervolg.

Het was in de kamer een oogenblik van bange verwarring. Men stiet, men sloeg, men drong en schreeuwde; en boven het geraas, verhief zich het onophoudelijk geroep van heidief en weerwolf. Mijnheer Klipper vluchtte door het venster, en werd door de grootste helft zijner vrienden opgevolgd. De boschwachter had den jas van den raadsheer, die op den grond onder zijne knie lag, opengerukt en de zoo hardnekkig betwiste nieuwsbladen er uitgetrokken. Daarna zette hij zijn overwonnen vijand recht, en geleidde hem, bij het zegepralend gejuich der overwinnaars, de deur uit.

Eenige oogenblikken later was de herberg opgepropt met partijgangangers van den rentmeester, die zich bij de overwinnaars kwamen aansluiten, om deel te nemen in de vreugde van de behaalde zegepraal.

De spotprent werd met stijfsel tegen den muur der kamer geplakt, en men zong den heelen avond door op eene bekende wijs het toepasselijk gedichtje, hetwelk de geestige redacteur goed gevonden had, bij de teekening te voegen.

VI.
Middel om eene zilveren horlogie-ketting te verdienen.

Den volgenden dag, terwijl mijnheer Klipper zijn ontbijt nam, stond zijn knecht aan de achterdeur het paard te rossen. Bij het uitkloppen van zijn roskam bleef hij een oogenblik staan mijmeren en mompelde:

‘De zaken staan gunstig.... Wij winnen veld, veel veld.... Ja, de uitslag der verkiezing is zeker....’

Hij streek een paar keeren met den roskam over zijn paard en vervolgde in vroolijke luim:

‘Zoo dat Selm Sokkers de knecht zal zijn van een burgemeester! Selmke lief! wat zijt gij op een goeden weg! God weet, wordt gij den een of anderen dag ook niet eens raadsheer! Alles kan gebeuren!.... Hoeveel verstand heb ik wel noodig om in ons dorp raadsheer te worden?’

Selm begon een vergelijking te maken tusschen de meeste leden van het bestuur en zijn eigen persoon en antwoordde glimlachende:

‘Verduiveld! niet veel!’
Hij hernam zijn werk, terwijl hij gedurig mompelde:
‘De zaken staan goed!’
‘Selm! Selm!’ riep mijnheer Klipper.
In twee sprongen was de gedienstige knecht bij zijnen heer in de kamer.
‘Selm, de zaken staan niet goed,’ zeide de kandidaat ontmoedigd.
‘Neen, ze staan niet goed!’ antwoordde Selm met eene bedrukte tronie.
‘Gij weet wat er gisterenavond in de herberg gebeurd is?’ hernam Klipper, ‘wat zegt gij van een partij, die haren toevlucht neemt tot lage eerrooverij?’
Selm trok zijne oogen wijd open, zijne wenkbrauwen omhoog, en zag zijnen heer vlak in het aangezicht, ten einde te weten welken weg hij moest inslaan.
‘Wij zijn een uur ver achteruit geslagen!’
‘Twee uren ver, mijnheer!’
‘De rentmeester loopt ons vooruit!’
‘Hij vliegt ons voorbij!’
‘Alles is verloren!’ zuchte Klipper.
‘Alles is verloren!’ zuchtte Selm met een lang gerekt gezicht.
‘Klipper zag zwijgend naar den grond en wreef gedurig met zijne hand over het voorhoofd; hij zocht naar een middel, om de geleden nederlaag te herstellen,
De knecht staarde even als zijn heer met een roerloozen blik naar het vloerzand, en streek met den vinger over den naad zijner broek; even als Klipper dacht hij er aan, tot welken Heilige zijn toevlucht te nemen. Eensklaps lichtte hij het hoofd op, en blijde alsof hij den weg, die regelrecht naar de overwinning leidt, gevonden had, sprak hij:
‘Mijnheer, ik weet een dorp, waar de burgemeester zijne benoeming te danken had aan eene koffiepartij!’
‘Gekheid!’ lachte Klipper weêmoedig met het hoofd schuddend.
‘Ja, gekheid; mijnheer weet zulks beter dan ik,’ zeide Selm twijfelend.
‘En die koffiepartij?’ vroeg Klipper half nieuwsgierig.
‘Daarop had de kandidaat al de vrouwen der kiezers genoodigd, en dat het middel *probatum* was, werd eenige dagen later bewezen.’
Klipper scheen een groot bezwaar te zien in het hem voorgestelde redmiddel; hij schudde gedurig met het hoofd en wandelde eenige minuten denkend door de kamer.
‘Maar het onthaal van al dat volk?’ vroeg hij eindelijk.
‘De jufvrouw is genoeg bij de zaak,’ lachte Selm, genoeglijk knikkend.
‘Indien gij aan de jufvrouw uw plan wildet voorstellen?’ waagde Klipper, die wel voorzag, welk onweder er bij dat nieuws zou losbarsten.
Selm, die even als mijnheer meer dan eens de geweldige opbruisching van het warme fransche bloed van jufvrouw Klipper had gade geslagen, scheen weinig opgezet met de vereerende zending naar de keuken. Hij stond aarzelend rond te zien, wreef gedurig met de hand over den naad zijner broekspijp, en zocht naar een middel, om van de onaangename boodschap ontslagen te worden.
‘Zijt gij bang, Selm!’ vroeg mijnheer Klipper.
‘O, neen,’ antwoordde de knecht met gemaakt betrouwen, ‘maar de jufvrouw is somtijds zoo driftig....’
‘Dat meent de jufvrouw niet.’
‘Daarenboven ben ik zeer gevoelig voor tranen, en mijnheer weet wel dat de jufvrouw na die geweldige drift wel eens begint te weenen.’

‘Vrouwentranen zijn spoedig gereed, ook spoedig opgedroogd,’ zeide Klipper, ‘kom, ga maar, of hebt gij liever dat ik het doe?’

Selm was reeds de kamer uit, om aan het verzoek van mijnheer te voldoen.

Klipper lag met het oor tegen het sleutelgat en luisterde wat er in de aangrenzende keuken omging.

Er was een oogenblik stilte. Selm legde stil en voorzichtig de zaak uit, en gebruikte al zijne redeneerkunde en de vleiendste woorden, om de jufvrouw over te halen.

In eens klonk de grove stem van jufvrouw Klipper:

‘Wat! ik zou al de vrouwen der kiezers in mijn huis verzoeken! De kamer is gisteren geschuurd, en de meubels zijn geboend! Denkt gij dat mijn huis eene herberg is? Het is heden wel een tijd om volk te noodigen; weet gij wel wat de suiker, de koffie en het krentenbrood kosten? Kom, ga maar naar uw werk; en pas op, dat er in uw hoofd geen schroeven los raken!’

Nauwlijks was Selm de deur uit, of Klipper nam eensklaps een vast besluit; hij knoopte zijn jas tot boven toe en liep met opgestreken zeil naar de keuken, terwijl hij mompelde:

‘Dat zou de duivel! Ditmaal zal ik mijn zin hebben, of...’

Selm ging op zijne beurt tegen het sleutelgat liggen luisteren, of zijn heer de zaak beter dan hij zoude klaar krijgen.

De tweede onderhandelaar was echter niet gelukkiger dan de eerste; jufvrouw Klipper liet haar man zelfs niet uitspreken, en vroeg op een spottenden toon, of hij stapel gek was.

Daarmede ging de jufvrouw de deur uit en liet den ontmoedigden kandidaat alleen staan.

‘De jufvrouw weigert hardnekkig,’ zuchtte Klipper in de kamer terug keerend, ‘wat raad?’

‘Wat raad?’ herhaalde de knecht.

‘Geweld gebruiken?’

‘Geweld?’ vroeg Selm de wenkbrauwen hoog ophalend.

‘Neen, schudde Klipper, die wel overtuigd was, dat zijne vrouw niet voor gewoonte had een duim breed toe te geven, in zaken die uitsluitend in haar gebied vielen.

‘En toch geloof ik, dat ik dien gaffel wel aan den steel kreeg,’ waagde Sokkers.

‘Dan verdient gij een zilveren horlogieketting,’ antwoordde Klipper, terwijl hij zijn wandelstok nam en daarna de kamer verliet.

Nauwlijks was het donker geworden, of Selm nam het paardentuig, en ging er mede naar de keuken, om het te kuischen en te blinken. Terwijl hij zijn werk voortzette, zong hij, met zoo veel gevoel er in zijne ziel zat, het aandoenlijk en welbekend liedje: *Vaarwel, vaarwel, vergeet mij niet*.

De dienstmeid, die groenten voor den volgenden dag schoon maakte, had een traan in de oogen, en den zanger bij het eindigen van het eerste kouplet onderbrekende, zeide zij:

‘Selm, wat hebt gij eene schoone stem; de jufvrouw zegt ronduit, dat gij zingt als eene lijster.’

‘De jufvrouw heeft een fijn gehoor,’ antwoordde de knecht; ‘ook heeft zij een verfijnden smaak en allerzuiverst gevoel; en geen wonder wanneer men weet, uit welke beschaafde natie zij gesproten is, en aan welke familie zij toebehoort.’ Hij had het oog zijdelings op de kamerdeur gericht, in de verzekering dat jufvrouw Klipper aan het sleutelgat stond te luisteren. Hij hernam zijn lied, en zong zoo aandoenlijk, dat de meid luid begon te snikken.

‘Indien ik ooit trouw,’ zeide zij, ‘wil ik volstrekt een man, die eene schoone stem heeft.’

‘Op mij moogt gij nooit rekenen,’ schertste Selm.

‘Ik zal u niet lastig vallen,’ beet hem de meid toe, ‘wat hebt gij tegen mij?’

‘Gij zijt veel te dik, en meer dan een voet te kort; ik zie liever lange vrouwen,’ antwoordde Selm, schijnbaar onverschillig.

‘Gij hebt een zonderlingen smaak,’ zeide de meid.

‘Dat is wel mogelijk; doch neem het mij niet kwalijk, dat ik een afkeer heb van korte dikke vrouwen.’

Jufvrouw Klipper, die aan de deur stond te luisteren, had zeer goed gehoord, wat Selm over de lange, zeer lange vrouwen gezegd had. Bij dergelijke loftuigingen alleen in de kamer blijven, was niet mogelijk; zij nam haar naaiwerk op, en in de hoop, dat Selm nog iets zoude zeggen over de grootte der vrouwen, kwam zij in de keuken bij de meid en den knecht zitten.

‘Wat hebt gij tegen de meid, Selm?’ vroeg zij glimlachend.

‘O, niets,’ gaf Selm lachend ten antwoord, ‘zij is gestoord omdat ik korte dikke vrouwen zoo leelijk vind.’

Jufvrouw Klipper wierp een zegepralenden blik op hare korte dikke keukenmeid.

Selm Sokkers loerde voor het hem staande gareel; hij dacht bij zich zelven, dat de jufvrouw goedgezind was, en dat hij haar jaloersch moest maken, om zijn doel te bereiken. Hij begon met te zeggen, dat voorbijzijnden zondag, de buurvrouwen het oog hadden op haar lichtgeel kleed met vuurroode bloemen.

‘Was de zijde niet zwaar genoeg?’ grinnikte jufvrouw Klipper; ‘de buurt is een rechte kakelnest!’

‘Een rechte kakelnest!’ riep Selm op hoogen toon.

‘Wat heeft men zich met mijne kleeding te bemoeien? En wat zeiden de wijsneuzen verder?’ vroeg jufvrouw Klipper.

Selm hoestte eenige malen, om zich te bezinnen, verborg zijn aangezicht achter het paardentuig, en gaf te verstaan, dat de buurvrouwen onder elkander gevraagd hadden, of het huisraad van jufvrouw Klipper wel in verhouding stond met de schitterende bloemen van haar geel zijden kleed met vuurroode bloemen.

‘Zou men ook bijgeval nieuwsgierig zijn mijne meubelen en tafelgerief te zien?’ vroeg jufvrouw Klipper, terwijl hare zwarte oogen een vlammenden blik door de keuken schoten. Zij zweeg een oogenblik en hernam, de lippen opeen persend:

‘Wil ik eens raden, wie die aanmerking maakte? De vrouw van den landmeter!’

‘Wel heb ik in mijn leven!’ riep Selm door zijn gareel; ‘de jufvrouw slaat den spijker op den kop!’

‘De vrouw van den landmeter!’ riep Louise Leroux met een nijdigen grijnslach; ‘zij heeft den gang van een eendvogel en het voorkomen van een mopshond.’

‘Van een mopshond!’ schaterde Selm; ‘ook beweerde zij, dat niemand schooner koffieservies, verlakte doozen, porseleinen borden en zilveren dessertmessen had dan de rentmeester.’

Het was een oogenblik stil in de keuken. Jufvrouw Klipper de oogen roerloos op haar gevallen handwerk gevestigd, dacht er aan, hoe zij het best de snapsters uit de buurt zoude beschamen en vernederen. Hare gierigheid was in hevigen strijd met het brandend verlangen, om de buurvrouwen een geduchten tik op den neus te zetten, en tevens aan haar huis de eer te geven, die het toekwam.

‘Het is de eerste maal niet, dat de vrouw van den landmeter zich veroorlooft, het huishouden van de jufvrouw te beknibbelen, zeide Selm, Zoo zacht, als of hij niet wilde dat zijne woorden gehoord werden.’

De uitdaging werd al te tergend; jufvrouw Klipper onderbrak den spreker:

‘Welnu, die kakelarij moet ophouden,’ riep zij: ‘tegen zondagmiddag noodig ik de buurvrouwen en eenige goede kennissen.’

‘De horlogie-ketting is verdiend!’ dacht Selm, voldaan over den goeden uitval van zijn listig plan.

Welgemoed hernam hij zijn liedje en droeg het gekuischte paardentuig naar den stal terug.

VII.
Op de koffie.

Eerste bedrijf.

Nooit was het bij mijnheer Klipper zoo druk, als deze dagen. De jufvrouw deed de vloeren schuren, de kasten, tafels en stoelen boenen, en maakte de noodige toebereidselen tot het kleine feest, hetwelk den volgenden Zondag namiddag moest plaats hebben.

Haar man ging in dezelfde week nog tweemaal naar de stad, met het doel, om de uitgave van het eerste deel zijner kindergedichten te bespoedigen. Met veel moeite verkreeg hij van zijnen uitgever, dat het boek, hetwelk eene zoo gewichtige rol moest

spelen, eenige dagen voor de verkiezing zoude gereed zijn. Van den uitgever liep hij naar het kantoor van het weekblad en verkreeg van zijnen tafelvriend den redacteur, de verzekering, dat men zijnen tegenkanter den rentmeester, volgens de gegevene notas, eene hagelbui van laster op het hoofd zoude werpen, en integendeel mijnheer Bernardus Klipper de kroon van zedelijkheid en kennis op het hoofd drukken. Terwijl de redacteur in de hevigste bewoordingen en bedreigingen tegen den rentmeester uitviel, schoof Klipper achteloos een banknoot van vijfhonderd gulden op de tafel, welke in het vuur der redeneering door zijnen tusschenspreker als een stukje papier zonder waarde werd opgenomen en ter zijde gelegd. Terwijl Klipper nog in de stad was om zijn geschut met schroot te laden, was zijn knecht niet minder dan hij, werkzaam, om zich van de hem opgelegde taak waardig te kwijten.

Ofschoon jufvrouw Klipper duidelijk te kennen had gegeven, dat zij voornemens was enkel de buurvrouwen te noodigen, ging Selm, na hiertoe in het geheim de machtiging van zijnen heer te hebben bekomen, zonder onderscheid, bij al degenen, welke op de kieslijst waren ingeschreven. Overal na de vrouw des huizes te hebben genoodigd, had hij er bijgevoegd, dat men niet vergeten mocht de kinderen mede te brengen, die zich met den kleinen Konstant recht goed zouden vermaken.

Des Zondags kort na den middag, stond de tafel bij Klipper gereed. In het midden prijkte eene reusachtige pruimetaart; aan elk der twee uiteinden van de tafel stonden bergen van boterhammen en geurige wafelen; en tusschen deze hoofdstukken, levendige bewijzen van jufvrouw Klippers bekwaamheid, prijkten borden met beschuiten en spaansch brood, schalen met ossentong, gerookt vleesch, zoo dun gesneden als kladpapier, en kristallen flesschen met sneeuwwitte anijssuiker. Voeg bij dit alles de porseleinen borden en koffieservies met gouden boord, en dessert-messen met zilveren hecht, kostbare tafelgerieven van wijlen mijnheer Konstant Leroux, en men zal moeten bekennen, dat jufvrouw Klipper trotsch mocht zijn op hare tafel.

‘Zoo, ginds komt de vrouw van den notaris,’ zeide Selm, die voor het raam stond.

‘Wat zie ik?’ riep jufvrouw Klipper verwonderd, ‘hare drie kinderen? Zou zij zich niet schamen, die kleine schelmen in mijn huis te brengen? Dat is wel vrijpostig!’

‘Vrijpostig, ja’ mompelde Selm, terwijl hij de klink van de deur zacht omhoog hief, ten einde zich, indien zulks noodig mocht worden, buiten het bereik te stellen der huisvrouw, in wier stem en houding hij reeds de voorteekenen van een naderenden storm meende te ontwaren.

‘Maar de hemel beware mij toch!’ riep jufvrouw Klipper, op den toon van eene schildwacht, die eene vijandelijke patrouille ziet aankomen; ‘daar aan den omdraai, komt de vrouw van den hoefsmid met hare twee kinderen, of liever met hare twee baanstroopers aan de hand! En ginds is de vrouw van den schoolmeester, met een.... twee.... drie.... jongens en een meisje! waarom brengt zij het vijfde, dat in de wieg ligt, ook niet mede?.... Selm! Selm! wel, heb ik mijn leven! wie heeft al dat klein gespuis genoodigd? Selm!’

De knecht, niet ten onrechte verontrust over den dreigenden uitroep, die hem als eene kletsende voermanszweep om de ooren klonk, was reeds de deur uit.

‘Selm! o, die domoor!’ vervolgde de huisvrouw met klimmend ongeduld, ‘ik wil volstrekt al die kleine deugnieten, vooral die fruitschelmen van den hoefsmid in mijn huis niet! En waar is Klipper? Neen, dat zal niet gebeuren, zoo lang ik nog baas ben in mijn huis!.... Klipper! waar zijt gij?’

Klipper had zich op den zolder verborgen, en bij zich zelven overlegd, dat het raadzaam was, eerst na het bedaren der hagelbui, die op de schouders van zijn knecht alleen zoude nedervallen, te voorschijn te komen.

‘En ginds langs het binnenpad komt de vrouw van den landmeter met twee meisjes en twee jongens!’ riep jufvrouw Klipper op een onbeschrijfelijken toon van verbazing en gramschap; ‘ginds komt nog al meer volk, dat zelfs in onze buurt niet te huis behoort! En kinderen, kinderen overal! Wat ga ik beginnen, Klipper!.... Selm!.... Hebt gij dan besloten mij van daag zinneloos te maken?’

Zij schreide tranen van ongeduld en gramschap en riep stampvoetend op nieuw, waar Selm was, en waar haar man bleef.

Terwijl de verstoorde huismoeder een angstvollen blik wierp op hare tafel, die gewis ontoereikend was voor die wolken van vrouwen en kinderen. welke op haar huis afkwamen, ging de kamerdeur open, en gaf doortocht aan de vrouw van den notaris, gevolgd door verscheidene buurvriendinnen. Tien minuten later was er in het vertrek reeds zoo veel volk, dat men verplicht was, nog eene tafel bij te schuiven, en al de stoelen, in het huis beschikbaar, aan te voeren.

(Wordt vervolgd.)

Allerlei.

Stoommachine.

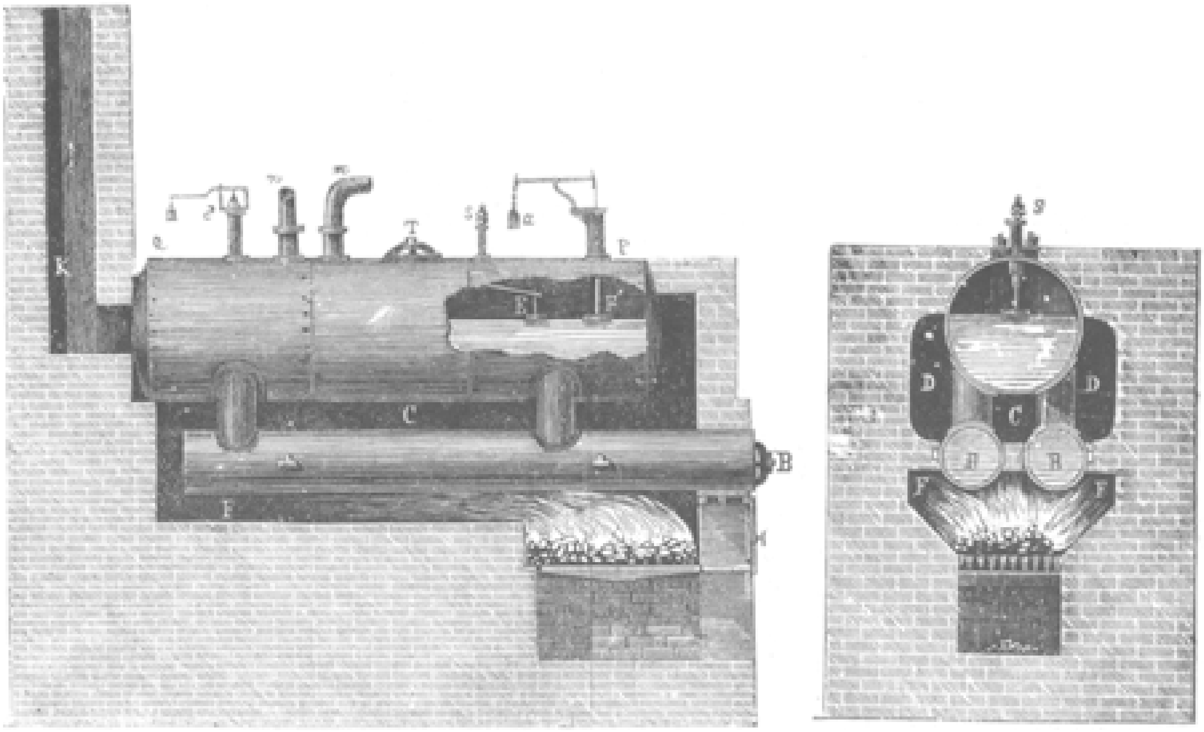

Vele onzer lezers kennen de inrichting van eene stoommachine; sommige hebben weinig belang in die kennis of hunne eerste kundigheden zijn niet toereikend om bij eene beschrijving zich rekenschap van de verschillende deelen te geven, andere verrijken gaarne hun geest met het wetenswaardige, dat zoowel de voortbrengselen der natuur als die der kunst in overvloed aanbiedt; voor deze laatste klasse, die voorzeker de talrijkste onzer lezers zijn zal, bestemmen wij het wetenschappelijke, dat dikwijls de laatste bladzijde inneemt. Beginnen wij derhalve met de beschrijving van de inrichting van een stoomketel, om naderhand de andere deelen van het stoomwerktuig te behandelen. Tot het aanschouwelijk voorstellen hebben wij beide nevenstaande plaatjes laten graveeren, waarvan het eene een stoomketel in de lengte, het andere die in dwarse doorsnede voorstelt. Wij hebben tot model een vaststaande machine gekozen, om hare meer eenvoudige inrichting; die der locomotieven en der stoomboten verschillen aanmerkelijk.

De eigenlijke ketel P Q gewoonlijk van plaatijzer gemaakt, heeft de gedaante van een cilinder, welke aan de beide uiteinden door twee halve bollen gesloten is. Onder dezen ketel bevinden zich twee cilindrische buizen B B van een kleiner middellijn eveneens van plaatijzer en elk met den grooten ketel door twee buizen gemeenschap hebbende. Deze cilinders noemt men kookbuizen, omdat zij het volle vuur moet ontvangen, zij zijn geheel met water gevuld, terwijl de groote ketel slechts even over de helft met water gevuld is. Onder de kookbuizen is de vuurhaard, waarin men steenkool of hout brandt. Om de verwarmings-oppervlakte te vergrooten en al de warmte, die door de verbranding ontstaat, te benuttigen, laat men deze gaan door rookgeleidingen of vuurgangen die de wanden van de kookbuizen en den stoomketel

omgeven. Deze vuurgangen verdeelen den oven in twee horizontale afdeelingen F F, en D C D. Bovendien is de boven afdeeling in drie onderscheiden vuurgangen D C D verdeeld door twee vertikale beschotten, die op de gravure niet staan enzich op zij der kookbuizenbevinden. De vlam en rook gaan dan eerst onder de kookbuizen van voren naar achteren, komen vervolgens in tegenovergestelde richting door den middelsten vuurgang C terug; daarna zich verdeelende gaan zij door de zijvuurgangen D D in de buis K van den schoorsteen om zich daaruit te verwijderen. In den schoorsteen is eene register of schuif, die zelfwerkend den luchttocht regelt.

Om onze lezers het begrijpelijker te maken willen wij de beide gravuren nader verklaren.

B B zijn kookbuizen, ten getale van twee. Zij zijn altijd vol water en midden in den vuurhaard geplaatst; zij ontvangen rechtstreeks de volle warmte des vuurs.

D C D vuurgangen die de kook en de onderwanden van den stoomketel omringen. Zij dienen om al de warmte te benuttigen, die met den rook worden medegenomen.

E de vlotter van het alarmfluitje *s*.

F F vuurhaard.

F' vlotter bestemd om den waterspiegel in den stoomketel aan te geven. Hij bestaat uit een rechthoekigen steen ten deele in het water gedompeld, zoo als men zien kan door de opening in den stoomketel, die wij in de gravure hebben gelaten om het inwendig van den ketel goed na te gaan. Die steen, welke aan de eene uiteinde van den arm van een hefboom hangt, wordt in evenwicht gehouden door het verlies van het gewicht in het water en heeft tot tegenwicht *a*. Zoo lang het water zich op de verlangde hoogte bevindt, blijft de hefboom horizontaal; maar hij helt over naar F' als er geen genoeg water is, en in tegenovergestelde richting als er te veel is. In beide gevallen wordt de stoker gewaarschuwd om den toevoer van water te regelen. Die voorzorg is noodzakelijk, omdat meestal het springen van stoomketels aan den te lagen waterstand is toe te schrijven, daar de wanden gloeiend worden en òf kunnen springen òf door plotselingen aanvoer van water de stoom overmatig verhit wordt, zoodat de ketel daartegen niet bestand is.

K schoorsteenbuis. Om die beter te doen trekken geeft men den schoorsteen eene groote lengte.

P Q cilindrische stoomketel van plaatijzer, verbonden aan de stoombuizen door vier pijpen en een weinig meer dan de helft met water gevuld.

S veiligheidsklep, bestaande uit een hefboom, welks linkeruiteinde vast is, terwijl aan het rechteruiteinde een gewicht is opgehangen. Wordt de spanning van den stoom te sterk, dan wordt een klepje dat met den hefboom verbonden is, opgelicht en de stoom ontsnapt.

T eene opening die toegang tot het inwendige van den ketel geeft om dien schoon te maken, die opening, mangat genoemd, sluit zich zelve zoodanig dicht dat hoe hooger de spankracht van den stoom is, te meer luchtdicht de deksel zich sluit.

a tegenwicht van den vlotter

m stoombuis, waardoor de stoom naar de stoomkas en verder naar den cilinder gevoerd wordt.

n de buis, waardoor warm water wordt aangevoerd en die in verband staat met de voedingspomp.

s alarmfluitje, dat even als de vlotter ten doel heeft om aan te wijzen, wanneer er te weinig water in den ketel is; indien de waterspiegel daalt meer dan het moet zijn, daalt ook een kleine vlotter E die het ondereinde van de buis sluit, zoodat de stoom

daardoor ontsnapt tegen een metalen bel gedreven wordt, welke dan in trilling raakt en een scherp waarschuwings-geluid geeft.

Goudproef.

Om te onderzoeken of een metaal, echt goud of zilver is, of om echt verguldsel, dat is met echt bladgoud belegd, van koper-brons te onderscheiden (ook heet dikwijls verguld een zilverlaag bedekt met een geel vernis), wordt een plaats van het te onderzoeken voorwerp vochtig gemaakt en zachtjes gewreven met den bekenden helschen steen (salpeterzure zilveroxyde). Blijft het metaal onveranderd, zoo is het echt goud of zilver, wordt de plaats donker dan is het metaal onecht. Voor horlogiemakers en goudsmeden is deze proef zeer aan te bevelen, eveneens aan hen die vergulde lijsten inkoopen. De helsche steen moet na gebruik met zacht papier afgedroogd en in zwart gekleurd glas bewaard worden; men mag dien niet met vochtige vingers aanraken of in den mond nemen, want het maakt een zwarte blijvende plek in de huid en is vergiftig. De helsche steen is ook een geschikt middel ter verdrijving van wratten, men heeft die slechts dagelijks met den helschen steen aan te raken, na de wrat eerst vochtig gemaakt te hebben, men snijdt het dood geworden gedeelte af en na eenige dagen is zij geheel ver dreven.

De Jesuiten.

Dezer dagen werd in eene herberg een gesprek gevoerd over de laatste gebeurtenissen in Spanje, en vooral over het sluiten van kerken en kloosters, het verdrijven der paters jesuiten enz. Een der aanwezigen gaf als zijne meening te kennen dat zoodanige handelwijze ongeoorloofd en geheel in strijd was met de grootspraak van de voorloopige regeering, over vrijheid van geweten en vrijheid van godsdienst. Een paar jonge lieden beweerden toen, dat de Jesuiten niets beter verdienden, omdat zij zooveel moorden en andere misdaden op hun geweten hadden en zich met allerlei zaken bemoeiden, die niets met den godsdienst te maken hadden. Men behoefde maar dagelijks de dagbladen te lezen - zegden zij - om zich daarvan te overtuigen. Het ergste van alles was dat de Jesuiten zich vermomden en, zonder dat men hen kon herkennen, in alle maatschappelijke en politieke instellingen wisten door te dringen, en voor geen enkel middel achteruit gingen om hunne verderfelijke plannen ten uitvoer te brengen. Zij hadden zich op dezelfde wijze van koningin Isabella meester weten te maken en, door haar in de armen der zedeloosheid te werpen, hare geestkracht verlamd en haar geheel tot hun werktuig verlaagd.

'Dat is alles nog niets, heeren,' sprak een bejaard man, die dit gesprek had aangehoord, 'ik zal u nog heel andere dingen vertellen. Gij hebt mogelijk wel eens gehoord dat Eva in het paradijs door eene slang is verleid om het gebod van God te overtreden. Gij zult mij zeker gaarne gelooven, wanneer ik u zeg dat die slang een vermomde Jesuit was. Deelt dit feit aan de dagbladen meê waarvan gij spreekt, zij zullen er ter wille van de verlichting, ongetwijfeld gaarne gebruik van maken.'

'Gij hebt gelijk mijnheer,' zegde een ander, nadat het luid gelach over dit antwoord een einde had genomen, 'de jonge veelweters van onzen tijd, die over zulke belangrijke vraagpunten het hoogste woord willen voeren, in een tijd dat zij nog naar

de plaats moeten zoeken waar zij eenmaal eenen baard hopen te krijgen, verdienen ten volle dat zij op dergelijke wijze aan de kaak gesteld worden.'

[Nummer 16]

Het kasteel Pau.

Aan den voet der Pyreneeën, in het zuiden van Frankrijk, verheft zich op een heuvelachtig terrein het kasteel Pau, beroemd om de geschiedkundige herinneringen, die er aan verbonden zijn, en om het heerlijk, schilderachtig oord. waarvan dat slot het middelpunt uitmaakt. Het kasteel zelf heeft voor de kunstenaars weinig aantrekkelijks: de tijd en de revolutie hebben het te veel doen lijden, en de herstellingen, door verschillende regeeringen, die ieder in een bijzonderen stijl of naar eene bijzondere gril werkten, aangebracht, hebben er een staalkaart van de verschillendste bouwtranten van gemaakt.

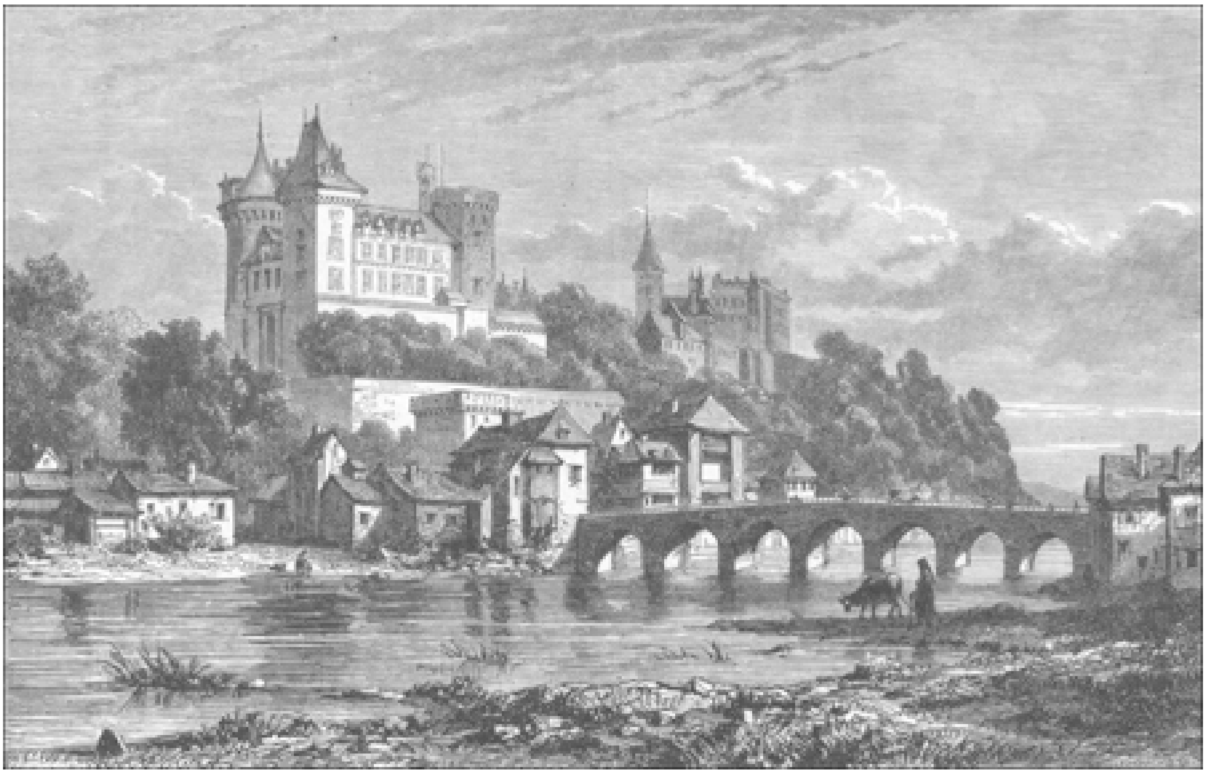

Kasteel Pau, laatste verblijfplaats der koningin Isabella II van Spanje.

Pau ligt nabij de bronnen van de rivier de Gave, die zich met eenige andere riviertjes vereenigt, om bij Bayonne in den golf van Biscaye te vallen. Op de terrassen des kasteels staande, werpt men den blik over het gebied van de vroegere Heeren van Béarn, dat zich Noordwaarts tot in Gasconje, Oostwaarts tot achter Foix uitstrekte en ten Z. door de Pyreneeën, ten W. door de biscaïsche golf begrensd werd. De twee laatste grenzen vertoonen zich aan den verren horizon; het oog zuidwaarts vestigende, ontdekt men in de verte de hooge kruinen der Pyreneeën, de wolken dragende, en op den rug van het gebergte groote bosschen van kastanje-, eiken-, voornamelijk kurkeiken-, en pijnboomen. terwijl men, zich west

waarts wendende, de torens van Bayonne bemerkt, die zich in de dampen baden, welke uit zee opstijgen. De liefelijke Gave vloeit met bekoorlijke kronkelingen door groene akkers en witte boomgaarden en brengt, alvorens zich in de armen van den Oceaan te werpen, een groet aan den wijnstok, die tegen de heuvelen groeit.

Jaarlijks komt keizerin Eugenie eenige dagen in dat heerlijk oord doorbrengen, misschien minder om eene schoone natuur te genieten, want de kroon bezit domeinen genoeg in niet minder schilderachtige streken, maar om eenen oogslag op het geliefde Spanje te werpen, op het land, dat haar zag geboren worden, en wellicht ook om de ijdelheid der Franschen te streelen, die Hendrik IV, op Pau geboren, als een hunner grootste en beste koningen vereeren. Op haar verlangen zijn ook door Napoleon aanzienlijke sommen aan de restauratie des kasteels besteed, dat door de revolutie geheel uitgeplunderd, van zijne versierselen beroofd en in eene kazerne veranderd was.

Zoo als men uit de dagbladen vernomen heeft, vertoefde de verjaagde koningin Isabella eenige weken op het kasteel, dat door keizer Napoleon ter harer beschikking was gesteld. Van daar vervaardigde zij haar protest uit tegen de spaansche revolutie, alvorens zij naar Parijs vertrok waar zij thans haar verblijf houdt.

De oudheid van het kasteel Pau klimt op tot in het hart der middeleeuwen; de stichter er van is onbekend. Gaston de Bearner, die met de overige kruisvaarders in 1099 Jerusalem binnen trok, bewoonde het reeds als de afstammeling van een oud geslacht. Van dien Gaston verhalen de bewoners der streek buitengewone daden van dapperheid en godsvrucht, maar niet alleen stijgt uit den mond des volks zijn lof, ook de kronijken uit de tijden der kruistochten vinden er behagen in zijn openbaar en bijzonder leven tot in de kleinste bijzonderheden, op een voor hem zeer vereerende wijze, te beschrijven.

Onder de volgende bewoners van het kasteel Pau als heer van Bearn, Gasconje en Foix komt Hendrik II van Navarre voor, die met de zuster van den koning van Frankrijk huwde. Magaretha van Valois, dus heette zijne echtgenoote, wordt door hare tijdgenooten als een der zonderlingste vrouwen van haren tijd beschreven. In den katholieken godsdienst geboren en opgevoed, maakte zij, zoodra zij na haar huwelijk op het kasteel Pau aangekomen was, er de verzamelplaats van de dweepziekste Kalvinisten van; zij liet zich in de dwaalleer onderwijzen en beschermde die zooveel in haar vermogen was.

Zij had eene wetenschappelijke opvoeding genoten maar was ongelukkig trotsch op hare geleerdheid. Zij verstond behalve het fransch, de spaansche, italiaansche, latijnsche, grieksche en hebreeuwsche talen. Te midden harer kalvinistische bewonderaars gezeten, behandelde zij met hen in die talen verschillende onderwerpen uit geschiedenis, wijsbegeerte en godgeleerdheid, en was nooit meer voldaan dan wanneer men aan haren talenten den cijns betaalde, welke men deze, in haar oog, verschuldigd was. Zij bepaalde zich niet bij spreken maar schreef ook, doch het werk. dat uit hare penvloeide, was zulks een samenweefsel van leugen en zedeloosheid, dat men het niet kan lezen zonder te blozen, ja dat zelfs een zedig schrijver er geen enkelen regel uit kan aanhalen. Met het geloof had zij ook alle eerbied voor de goede zeden afgeschud. Op het laatst van haar leven gingen hare oogen open, en zij keerden tot den godsdienst harer jeugd terug. 'Zij is' zegt een geestig fransch schrijver onzer dagen. 'bij de nakomelingschap niet beroemd om hare wetenschap, maar omdat zij

de moeder was van Joanna d' Albret, die Frankrijk den grooten koning Hendrik schonk.'

Het leven van dezen koning willen wij in korte trekken aan onze lezers mededeelen; zij, die het niet kennen, zullen zeker met genoegen iets vernemen van den vorst, wien de Franschen even als aan Napoleon I met uitzondering van alle anderen den bijnaam van den Groote gaven.

Hendrik IV werd op het kasteel Pau geboren in het jaar 1553; zijn vader was Antonie van Bourbon, zijne moeder Joanna d' Albret, dochter van Hendrik van Navarra en Margaretha van Valois. Joanna had openlijk het Calvinism omhelsd en wilde daarin haren zoon opgevoed hebben. In zijn 5^{e} jaar was Hendrik naar het fransche hof gebracht, en van hier nam zijne moeder hem terug, toen hij 13 jaren oud was geworden, wijl zij vreesde dat men hem met de katholieke leer bekend zou maken. Doch waarschijnlijk deed zij zulks te laat, en was het zaad reeds in zijn hart geworpen, dat later de vrucht zijner bekeering zou opbrengen. Op het kasteel Pau ontving hij nu eene opvoeding, wat het lichamelijke betreft, geheel gelijk aan die der dorpelingen. Zijn voedsel was eenvoudig zoowel als zijne kleeding; hij bezocht de school met de jongens van zijn leeftijd en besteeg met hen in de speeluren de naburige bergen en rotsen. Zijn moeder bestemde hem tot opperhoofd der Calvinisten, en als zoodanig werd hij in 1569 te La Rochelle erkend en uitgeroepen, terwijl de prins van Condé tot zijn luitenant werd benoemd. Reeds op 16jarigen leeftijd nam hij deel aan den slag van Montcontour en gaf zeldzame bewijzen van dapperheid. Nadat in 1570 de vrede te Saint-Germain geteekend was, kwam hij aan het hof met de machtigste heeren zijner partij en huwde met Margaretha van Valois, zuster van koning Karel IX. In 1576 brak de oorlog op nieuw uit, en hij stelde zich aan het hoofd der Hugenoten, om in het veld alle vermoeinissen en ontberingen met den minsten soldaat te gaan deelen. Hij droeg sedert 1572 den titel van koning van Navarre, daar zijne moeder in genoemd jaar overleden was. Door den dood van Hendrik III kreeg hij aanspraak op den franschen troon maar kon dezen niet beklimmen, daar zijne godsdienst volgens de fransche wetten een onoverkomelijk beletsel daartoe was. Wijl Hendrik evenwel niet van godsdienst wilde veranderen en toch koning worden, besloot hij den troon met geweld te bemachtigen. Hij ving dus den strijd aan met de machtige katholieke Ligue en won in 1589 den slag bij Arques, in 1590 dien van lvry. Na met afwisselend geluk nog eenigen tijd gestreden te hebben, sloeg hij eindelijk het beleg voor Parijs en sloot de stad zoo nauw in, dat zich weldra al de verschrikkingen van den hongersnood deden gevoelen. Maar geestelijkheid en volk wilden liever sterven, dan zich over geven aan een vorst, die de protestantsche godsdienst op den troon zou brengen. Hun volharding werd beloond; de hertog van Parma rukte uit de Nederlanden met een leger aan en ontzette Parijs. Daar nu Hendrik zag, dat men hem om zijnen moed, dapperheid en rechtschapenheid hoogschatte, en hij wellicht was beginnen in te zien dat het Protestantism geheel van de ware leer van Christus afweek, besloot hij tot de katholieke Kerk over te gaan, wat hem minder moeilijk viel, daar de dwaalleer zich nooit diep in hem had kunnen wortelen.

Was zijn overgang dan wel oprecht en de vrucht zijner overtuiging? Wie zal hierop antwoorden, tenzij Hij, die harten en nieren doorgrondt. Zeker is het dat het gezegde: *Paris vaut bien une Messe* (Parijs is wel een Mis waard) dat men hem toeschrijft, een verdichtsel is, door de vijanden der H. Kerk in de wereld gezonden; dat hij in het vervolg den katholieke godsdienst trouw gebleven en er in gestorven is; dat hij de Jesuïten, die door het Parlement verbannen waren, terugriep, hun zijn paleis la Flèche schonk en bij testament zijn hart vermaakte. Daarenboven was hij te openhartig

om te veinzen en vooral om in het veinzen te volharden, en de minister Sully, zijn trouwste vriend en die dagelijks met hem verkeerde, heeft nooit eenigen twijfel omtrent zijne bekeering gehad, zooals uit zijne gedenkschriften duidelijk blijkt.

Of Hendrik IV een *goed* Katholiek was, is een andere vraag. Hij koesterde grooten eerbied voor den godsdienst, maar zijn bijzonder leven was verre van onberispelijk. Welken invloed de Kardinaal ook had, zijne hartstochten kon hij hem niet doen bedwingen, en zelfs de verfoeilijkste handelingen van zekere personen, die Hendrik met koninklijke gunsten overlaadde, waren niet in staat zijne oogen te openen. Als koning daarentegen had hij in zijn tijd nauwelijks zijns gelijke. Hij bracht het rijk in eenen toestand van voorspoed en welvaart, herstelde de orde in de finantiën, betaalde de schulden der kroon, zonder het volk te drukken, legde overal wegen en kanalen aan en verminderde zijne legers, zooveel de toestand het veroorloofde. Met de grootste goedheid hoorde hij ieders klacht, ieders smeeken aan en bracht redding en uitkomst, waar het kon. 'Een koning moet ten opzichte van God een kinderhart, en ten opzichte van zijne onderdanen een vaderhart hebben,' was zijn gewoon woord.

Van dergelijke *bon mots* vindt men de fransche schrijvers opgevuld; men kan bijna geen fransch werk ter hand nemen, of men vindt zoodanige uitdrukkingen van Hendrik IV, die eensdeels zijn goed hart verraden en ten andere de bekwaamheden aantoonen, die hij als vorst, krijgsman en wetgever bezat.

Door een afschuwelijken moord werden de Franschen van hunnen grooten koning beroofd; Ravaillac vermoordde Hendrik, toen hij, in een rijtuig gezeten, eene wandeling door Parijs deed op den 14 Mei 1610. Hij stond op het punt met een leger in de Nederlanden en Duitschland te vallen met een doel dat tot heden toe nog niet volkomen bekend is; sommigen willen dat hij het stoute maar ook het onberedeneerde plan had opgevat om van geheel Europa een gemeenebest te maken, om alle volken tot één volk te verbroederen en daardoor den oorlog uit te roeien en een eeuwigen vrede te doen heerschen.

Algemeene droefheid heerschte in Parijs en in geheel Frankrijk. Allen betreurden met ongeveinsd leedwezen den Koning, die getoond had zijn volk oprecht te beminnen en zooveel had gedaan om allen gelukkig te maken. Dichters en schrijvers bezongen en beschreven zijne daden, en de nakomelingschap, hoewel de oogen niet sluitende voor zijne waarlijk groote gebreken of liever afdwalingen - want hij had een goed hart - stemt gaarne met zijne tijdgenooten in, die hem den *goeden* en *grooten* koning noemden.

Brief uit Rome.

Rome, 24 *November* 1868.

Ik heb heden de terechtstelling van Monti en Tognetti bijgewoond. Het was niet om mij in de doodsangst te verheugen van twee ongelukkigen, die zich zwaar aan de goddelijke en menschelijke wetten vergrepen hadden, dat ik mij naar de Rocca della Verita begaf, maar om te zien hoe de houding der Romeinen bij die gelegenheid zou zijn. Als men de liberale dagbladen, in Holland of België en overal elders, over dergelijke aangelegenheden leest, is het altijd of de Romeinen gruwen over de tirannie waaronder zij zuchten. Ik wist zeer goed dat men, om tot zulke redeneeringen te komen. zijne pen in laster moet doopen, doch ik wilde mij thans eens ten volle overtuigen; want bij een feit, als heden ging plaats hebben, zou het den Romein wel

onmogelijk zijn eene andere uitdrukking aan zijn gelaat te geven als die, welke met zijne oogenblikkelijke gemoedstemming harmonieerde.

Wat ik heden gezien heb, heeft mij tot in het diepste mijner ziel getroffen. Monti en Tognetti, de twee slachtoffers en tevens handlangers der revolutionnaire samenzweerders, zijn als boetvaardige zondaars gestorven; ik heb vele tranen van medelijden zien vallen, maar geen enkelen kreet van wraak of afkeuring gehoord.

Doch vele uwer lezers zullen wellicht ter nauwernood weten wie die twee Italianen zijn; ik wil daarom met een paar woorden het misdrijf in herinnering brengen, waarvoor zij thans hebben moeten boeten. Toen in het vorige jaar de garibaldisten, met hulp en ondersteuning van het italiaansche gouvernement op Rome aanrukten, waren hunne handlangers in de Eeuwige stad ijverig in de weêr om daar een opstand uit te doen barsten. De dag daartoe was reeds bepaald, doch daar Garibaldi vreesde dat de komst der fransche troepen en de dapperheid der Zouaven

hem zou kunnen beletten zijn goddeloos plan geheel ten uitvoer te leggen, liet hij door zijne handlangers bericht geven dat de beraamde opstand vroeger moest worden uitgelokt. Het sein tot den opstand zou worden gegeven door het in de lucht springen van eenige gebouwen, die reeds lang ondermijnd waren. Er was bepaald dat de kazerne der zouaven het eerst dit lot zou ondergaan; men hoopte zich daardoor met één slag van 's Pausen dapperste verdedigers, voor zoover die zich te Rome bevonden, te ontdoen. Door de hoofden der samenzwering waren daartoe twee Italianen omgekocht. De een heette Monti, hij was metselaar van beroep en gehuwd; de ander, Tognetti, was een jongeling van nauwlijks drie- en- twintig jaren. Laatstgenoemde had sinds lang omgang met losbandige knapen, beiden waren door hebzucht tot de goddelooze daad gedreven: de samenzweerders hadden hun eene groote som gelds toegezegd.

In den avond van den 23 October, omstreeks zeven ure, brachten de beide huurlingen de lont aan het kruit, ten gevolge waarvan een gedeelte der kazerne in de lucht sprong. Het was aan eene bijzondere bestiering der Voorzienigheid te danken, dat slechts negen en twintig Zouaven gedood werden, dewijl het gansche korps zich toevallig buiten de kazerne bevond. De Zouaven bevonden zich elken avond gemeenlijk op dat uur in de kazerne, voor zoover zij geen dienst hehoefden te verrichten. Dat wisten de samenzweerders; doch het was juist door de samenzwering dat de Zouaven gered werden. Er was namelijk eenige oogenblikken vóór het bloedig feit bericht ontvangen van eene geheime samenkomst der samenzweerders, die juist op het oogenblik gevangen genomen werden, toen de uitbarsting in de kazerne plaats had. Ook de andere pogingen tot opstand mislukten, en zooals men weet, werd Garibaldi met zijn leger eenige dagen later geheel geslagen. De hoofden der revolutionnairen wisten zich door de vlucht te redden, doch Monti en Tognetti werden gevat en korten tijd geleden ter dood veroordeeld.

Heden zouden zij de doodstraf ondergaan. Dit was gisteren middag bekend geworden, met het gansche verslag hunner misdaad, waarbij tevens iedereen uitgenoodigd werd voor de veroordeelden te bidden. Ongeveer ten vijf ure waren zij uit de gevangenis naar de kerk St. Maria de Cosmedin overgebracht; ten zeven ure zou de terechtstelling plaats hebben. Monti had reeds vóór eenigen tijd berouw getoond, doch Tognetti bleef hardnekkig weigeren een priester te ontvangen. Tengevolge daarvan is de voltrekking van het vonnis weken lang uitgesteld, dewijl men nog altijd bleef hopen dat hij tot inkeer zou komen. Toen hem nu werd aangezegd, dat hij nog slechts korten tijd te leven had, geraakte hij in de grootste vertwijfeling. De ongelukkige heeft waarschijnlijk te veel gesteund op de grootspraak zijner verleiders, en wellicht heeft hij daarenboven nog wel hunne wraak gevreesd, in geval hij zich, in hun oog, lafhartig gedroeg. Na eenigen tijd kwam hij tot kalmte en gaf zijne begeerte te kennen om aan een priester zijne zonden te belijden. Hij legde groot berouw aan den dag en men hoorde hem bij herhaling luid zeggen: ‘Men heeft mij misleid! men heeft mij bedrogen!’ Arm slachtoffer der goddeloosheid!

Er komen vijf straten uit op de Rocca della Verita, en uit al die straten stroomde het volk naar het plein waar de guillotine stond, die door eene sterke militaire macht omgeven was. Weinige minuten vóór zeven ure zag men Monti, vergezeld van zijnen biechtvader het schavot naderen: hij ging slechts waggelend voort, en het kwam mij voor dat eene zware gemoedsbeweging hem beving, toen hij het schavot zag. Hij zou gevallen zijn, indien de priester hem niet ondersteund en woorden van troost

toegesproken had. Ik sloeg de oogen naar den grond en bad God zijne ziel genadig te zijn. Weinige oogenblikken later hoorde ik de priester met luide stem roepen: ‘Bid voor zijne ziel!’ Monti had zijne straf ondergaan.

Omstreeks twintig minuten later hoorde men op nieuw het gelui van de zoogenaamde armezondaarsklok, en Tognetti verscheen aan den ingang der kerk. Zijn gelaat was bedekt en men kon duidelijk zien, dat hij zich nauwlijks op de been kon houden. Bij het schavot gekomen zijnde, smeekte hij den militairen kommandant dat deze de Zouaven om vergeving zou bidden, en wankelde toen meer dood dan levend de trappen op. Een oogenblik voor dat de bijl viel, hoorde men hem uitroepen: ‘Barmhartigheid! o God, barmhartigheid!’ en de priester antwoordde: ‘Ja, zoon! hoop op de barmhartigheid van God.’

Het was duidelijk zichtbaar dat de toeschouwers diep getroffen waren; zij verheugden zich er over, dat de ongelukkige zich tot God had bekeerd, zij baden voor hem.

Toen de ijzingwekkende plechtigheid afgeloopen was, sprak de priester eenige woorden tot de menigte, waarin hij vooral deed uitkomen dat Monti en Tognetti eene zware misdaad bedreven hadden, maar als Christenen gestorven waren, en toen ging de menigte bedaard uiteen. Het lijdt geen twijfel of men zal dezer dagen, in de dagbladen wel veel lezen over de afschuwelijke regeering die menschen ter dood laat brengen, en over de verontwaardiging der romeinsche bevolking; ik kan u echter de verzekering geven dat men hier daarvan niet het minste bewijs ziet, maar iedereen vol verontwaardiging is over de revolutionnaire aanleiders, die door hunne duivelsche listen die twee menschen in het ongeluk gestort hebben.

Toen de executie afgeloopen was werden de lichamen op draagbaren, begeleid door geestelijken, naar de kerk St. Giovanni decollata overgebracht; daar werden zielediensten voor hen gelezen en heden avond zijn zij begraven.

Moge dit treffend voorbeeld allen afschrikken om aan de beraadslagingen der goddeloozen deel te nemen, of zich door geld of beloften te laten verleiden tot daden, die evenzeer tegen de menschelijke als de goddelijke wetten strijden.

Vaarwel.

Gerard Dow.

Velen onzer lezers zouden wel met den eersten oogslag geraden hebben, wie de schilder is geweest van het bijgaande tafreel, ook zonder dat wij zijn naam noemden. Met zooveel uitvoerigheid en waarheid een oud vrouwke op het doek brengen, dat kon alleen Dow, en hij schijnt zeer goed geweten te hebben, dat daarin zijne grootste kracht lag, want zijn alles behalve vruchtbaar penseel heeft den meesten tijd aan zoodanige figuren besteed. Men heeft Dow menigmaal verweten, dat hij onuitstaanbaar langzaam arbeidde, er wordt zelfs gezegd dat hij eens drie dagen lang aan een bezemsteel heeft gewerkt, doch iedereen zal toch moeten erkennen, dat zijn geduld goed beloond is geworden, want het is juist de uitvoerigheid, de groote waardeering van de kleinste bijzonderheden, die aan zijne voortbrengselen eene blijvende waarde schenken.

Hoe eenvoudig ook het tafereel moge zijn, dat wij voor ons hebben, het zegt ons meer dan menig ander, dat met figuren overladen is. Deze oude vrouw, die den ganschen dag aan het spinnewiel zit, om aan de kost te komen, verpleegt met de grootste zorgvuldigheid de bloem aan het venster; want het nietige voorwerp, dat wellicht met den pot er bij nauwlijks de waarde van tien centiemen vertegenwoordigt,

is voor haar een schat even groot als het koornveld voor den landman, het weelderigste park voor een millionair. Die bloem is haar grootste schat, en zij slaat het ontluiken er van met evenveel zorg gade, als in haren tijd besteed werd aan de haarlemmer bloembollen, die soms met vele duizenden guldens betaald werden.

Bij de groote uitvoerigheid en de bijzondere zorg, welke Dow zelfs aan de kleinste bijzonderheden besteedde, was het alleen door zijn vlijt mogelijk dat hij nog zooveel kunstgewrochten voortbracht, die de bewondering der gansche wereld gaande maken. Dow. door sommigen Douw, door anderen weder Dou genoemd, werd in het jaar 1613 te Leiden geboren. Hij was de zoon van een glasschilder en had het geluk een leerling van Rembrandt te worden, van wien hij zich de levendigheid en harmonie der kleuren toeëigende. Dow was even ordelijk en spaarzaam als vlijtig, iets wat men niet van al zijne kunstbroeders kan zeggen; hij liet dan ook na zijn dood een groot vermogen na. Hij heeft in de meeste zijner voortbrengselen een ernstig karakter gelegd, en waar dit ook het geval niet is, heeft hij toch altijd de kieschheid in het oog gehouden, die bij Jan Steen. Ostade en Teniers zoo dikwijls verloren ging.

De hopo.

Het is een bekende waarheid dat de landen, onder de verzengde luchtstreek gelegen, het rijkst aan dieren zijn. De evenachtslijn is het verzameloord van ontelbare diersoorten, die daar of wel geregeld verblijf houden, of, van verre gewesten gekomen, er eenigen tijd doorbrengen. Onder die dieren zijn er. welke den bewoners in vele opzichten van onschatbaar nut zijn, andere, die hun onberekenbaar nadeel toebrengen. De vogelen, behalve dat zij door hunne schitterende kleuren en prachtigen lichaamsbouw het oog bekoren, doen de grootste diensten door het vernielen der insekten, die eene ware plaag dezer gewesten mogen genoemd worden; daarbij dienen zij en hunne eieren den bewoners tot voedsel. Onder de viervoetige dieren zijn de planteneters gedeeltelijk schadelijke, gedeeltelijk onschadelijke. Tot de laatste kan men in het algemeen de huisdieren rekenen; tot de eerste die, welke ofschoon door hun vleesch een smakelijk voedsel opleverende, tijdens hun leven in het rijk der planten groote schade aanrichten. De vleeschetende kunnen bijna allen onder de schadelijke dieren geteld worden; uitzonderingen noemen wij die, welke zich met dierlijke overblijfselen of met dieren, die den mensch schadelijk zijn, voeden. De kruipende dieren eindelijk behooren voor een gedeelte tot de schadelijke, voor een ander tot de onschadelijke.

Wij gebruiken het woord schadelijk natuurlijk alleen onder voorbehoud: alles wat God geschapen had was goed.

Zoo als wij reeds zegden, zijn er onder de plantetende dieren velen, die den mensch schade toebrengen door de verwoestingen, die zij in het plantenrijk te weeg brengen. In de binnenlanden van Afrika behooren niet alleen de tijger, de leeuw, de hyena en andere tot de dieren, die door de bewoners met recht gevreesd worden, ook de buffel, de zebra, de giraf, de antiloop en dergelijken tellen zij onder hunne vijanden. Ofschoon men laatstgenoemden onder de wilde dieren moet stellen, kan hun aanblik den Afrikaan niet doen beven; overigens zij dorsten niet naar zijn bloed en vergenoegen zich met zijne planten. In weerwil van hun wild en soms bloeddorstig uiterlijk zijn zij voor den mensch bevreesd en vallen hem alleen aan in tijd van nood en om zich te verdedigen. Slechts de buffel maakt in sommige gevallen een uitzondering; door zijn wraakzuchigen aard gedreven, werpt hij zich op den mensch, wanneer deze een

of meer zijner makkers gedood heeft, en vangt met hem een strijd op leven en dood aan.

Maar brengen deze dieren den mensch niet in lichamelijk gevaar, zij veroorzaken hem groote schade; de giraf kan, dank zijne hooge pooten en zijn langen hals, zonder zich eenige moeite te doen, in weinig tijds een schoonen boomgaard van groen en vruchten berooven. Reeën, herten en antilopen sluipen door de heggen der plantaadjes of springen er over heen en verwoesten soms in één nacht een rijken oogst. Buffels vertrappen met hunne breede pooten wat zij niet verslinden. En daar deze dieren gewoonlijk in groote menigte op de bebouwde plaatsen verschijnen, richten zij menigmaal verwoestingen aan, die plaatselijken hongersnood ten gevolge hebben.

Men kan dus gemakkelijk begrijpen, dat zij zoowel de vijanden der menschen zijn als de tijgers en andere vleeschetende dieren; en dat de bewoners dier gewesten alle pogingen aanwenden om hen te vangen en te dooden. De zucht daartoe wordt natuurlijk nog vermeerderd door het verlangen naar hun vleesch en hunne dikwijls prachtige vellen, die voor hen, welke met beschaafde volken betrekking onderhouden, een gewichtig handels-artikol zijn.

Behalve de menschen zijn leeuwen, tijgers, luipaarden, panters enz. hunne natuurlijke vijanden, die zich gaarne aan een ree- of buffelborst vergasten. Voor dezen weten zij zich evenwel beter te beveiligen dan voor den mensch. Bij voorkeur zoeken zij, en vooral de zwaksten en vreesachtigsten onder hen, de vlakten op, waar zij zich aan het malsche gras te goed doen. Hier kunnen zij den leeuw van verre zien naderen en dus op hunne hoede zijn; in struik- of houtgewas zit het verscheurend gedierte hun op de hielen, zonder dat zij er iets van vermoeden.

In de dagen toen de afrikaansche wilde geen ander wapen had dan pijl en boog, behoefden de plantetende dieren ook hem niet zeer te vreezen. Slechts dan wanneer er hout in de nabijheid der vlakte was, kon hun vijand zich verbergen en hun den moordenden pijl toewerpen; op de vlakte waren zijne wapens niet te vreezen. Doch sinds de Europeanen, vooral de Engelschen, kruid, lood en geweren tot zelfs in het hart van Afrika hebben gebracht, is de ree haar leven minder zeker. De wilde, van natuur zeer slim en behendig, heeft spoedig het gebruik der vuurwapens aangeleerd en schiet herten en giraffen zooveel hij wil.

Maar nu zijn op sommige plaatsen deze dieren in zoo groot getal aanwezig, dat ook het kruit aan hun bestaan niet spoedig genoeg een einde kan maken. In zondanig geval herinnert de wilde zich een middel, dat reeds door zijne voorouders met vrucht is aangewend, en dat hem niet alleen in een oogwenk van een aantal vijanden verlossen, maar ook in het bezit kan brengen van eene menigte kostbare dierenvellen. Dit middel, dat eene algemeene dierenslachting veroorzaakt, noemen zij de *hopo*.

De beroemde reiziger Dr. Livingstone, die verscheidene reizen in de binnenlanden van Afrika heeft gedaan en thans weêr van daar terugkeert, heeft menigmaal zulk een moord in massa bijgewoond en beschrijft dien volgenderwijze.

De *hopo* bestaat uit twee zeer dikke en hooge heggen, van boomstammen Samengesteld; zij loopen aanvankelijk als de beenen van de letter V, en gaan in plaats van elkander geheel te naderen, op zekere hoogte gekomen, evenwijdig voort. Dit laatste gedeelte vormt aldus eene rechte laan, die eene lengte heeft van ongeveer 50 schreden en op eene kuil uitloopt van 4½ el lengte, 3½ breedte en 6 à 8 voeten diepte. Over dien kuil worden boomstammen gelegd en deze bedekt met graszoden, zoodat de kuil geheel onzichtbaar is. Wij behoeven nauwlijks op te merken, dat ook deze door paalwerk omringd is. De beide heggen zijn een mijl lang even als de bazis van den driehoek. De bazis is de grootste afstand van de beenen der V.

De bloemenstruik, naar eene schilderij van Dow.

Deze *hopo* wordt aangelegd op eene plaats, waar eene menigte der plantetende dieren wordt aangetroffen. Zoodra zij gereed is, vormt de stam der wilden een kring om de *hopo*, die dus geheel wordt ingesloten. Die kring heeft eene lengte van 3 à 4 mijlen. Langzamerhand dringen de wilden naar de *hopo* voort en verkleinen daardoor de ruimte, zoodat het wild naar de *hopo* wordt opgejaagd, waarmede nog in het bijzonder eenige jagers, te paard of te voet, zich belasten. Wanneer de wilden in de nabijheid der heggen gekomen zijn, hebben de dieren geen uitweg meer dan in de laan, die zich voortdurend vernauwt. Zijn nu alle dieren de laan in getreden, dan ijlen de wilden in onstuimige vaart hen na, en reeën, giraffen, antilopen enz. vliegen voort en storten hals over kop in den afgrond. Een vreeselijk schouwspel vertoont zich nu; de jagers, door de lange vervolging in de grootste opgewondenheid geraakt en zich zelven niet meer meester, jagen met waanzinnige vreugde de laatste dieren op, en uit den afgrond, waaruit alleen de laatsten zich kunnen redden, zoo hij hoog genoeg gevuld is, stijgt een jammerlijk geblaat, geschreeuw en gebrul op, want het eene dier verplettert het andere, en ieder zoekt zijne woede op een ander lotgenoot te koelen, zoolang hij

ruimte en leven heeft. Ten laatste verstikken de ondersten onder den zwaren last, die hen drukt, en de bovensten worden door de wilden onbarmhartig afgemaakt.

Hoe men burgemeester wordt.
Dorps-tafereelen
Medegedeeld door D^r^. J. Renier Snieders.
Vervolg.

Nooit hadden de oogen van jufvrouw Klipper zoo fel gefonkeld, nooit had haar fransch opbruisend bloed zoo snel door hare aderen geloopen dan op dit oogenblik. Geheel van haar stuk gebracht door de wanorde, welke in de kamer heerschte, door het onverpoosd en luidruchtig gesnater

der genoodigde vrouwen, die in den toon van alle bekende gammas, allen te gelijk spraken en schaterden, liep zij, het hoofd met hare twee handen vasthoudend, naar de keuken.

Niet zoodra was zij de kamer uit, of Selm sloop binnen en bracht eenige orde in de woelende menigte door de vrouwen te verzoeken plaats te nemen en de kinderen in den hof te lokken.

De ontmoedigde jufvrouw Klipper zat voor het keukenraam en zag de kinderen even als hommelzwermen door den hof zweven. Eensklaps gaf zij een ontzettenden schreeuw, sprong verschrikt omhoog en riep om hulp. Wat zag zij, hetgeen haar zoo hevig ontstelde?

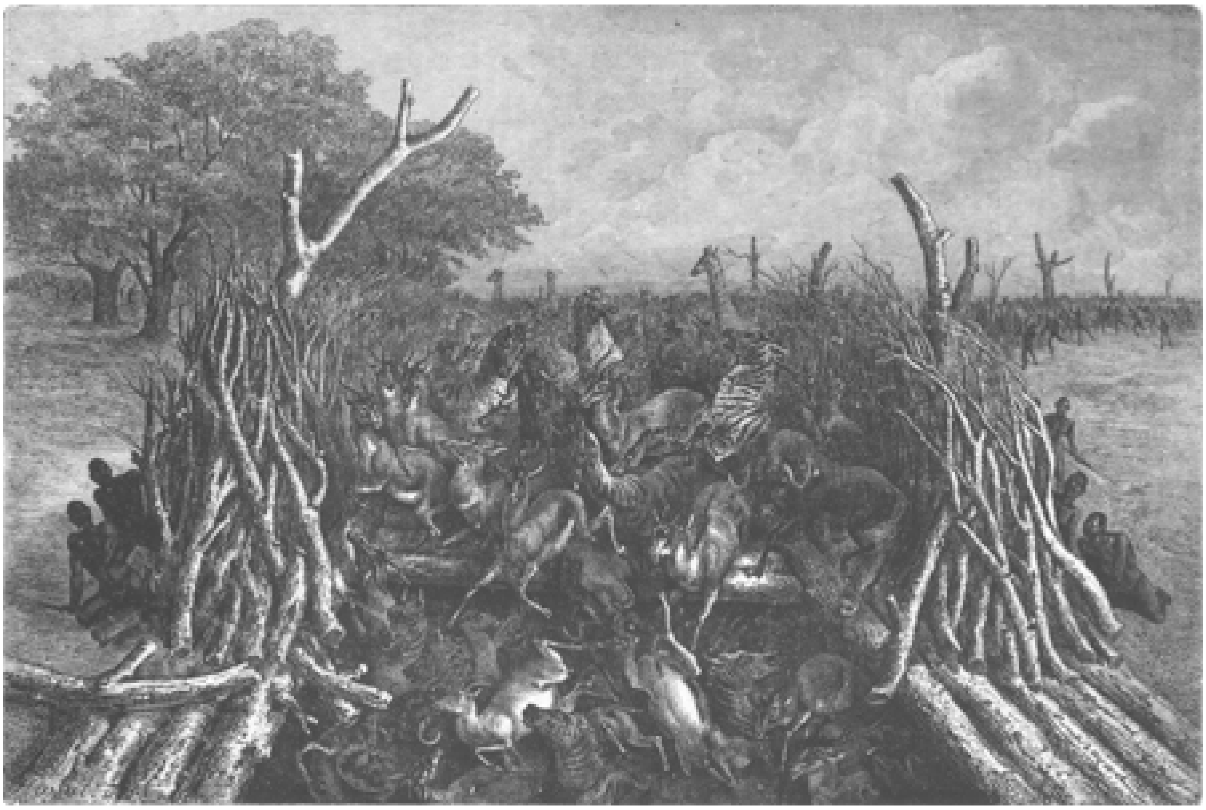

De Hopo.

Het zoontje van den hoefsmid, een der beruchtste straatloopers van het dorp, had in den stal het paard van mijnheer Klipper losgemaakt, zich op den rug van het dier nedergezet, en kwam zoo, onder het algemeen gejuich der kinderen, zegepralend naar buiten gereden. De oudste erfgenaam van notaris Molhoven, een bengel van de eerste soort, met de zweep van Selm Sokkers gewapend, volgde hem op en kletste het paard geducht om de lenden.

De koppige Ardenner begon te steigeren, en de zoon van den hoefsmid

om hulp te roepen. De kinderen riepen, schaterden en klapten in de handen; de notariszoon in de hoop, zijnen speelmakker in het zand te zien tuimelen, sloeg al harder en harder met de zweep. De gesarde Ardenner wierp beurtelings de hoeven vervaarlijk in de lucht, den kop tusschen de voorpooten, en wipte den vermetelen ruiter, eenige schreden van hem af, doch zonder hem te schaden, op den mesthoop.

Selm kwam een einde aan het tooneel maken met zijn paard op stal te brengen en de kinderen in den hof te jagen.

'O, die helsche deugnieten van den notaris en den hoefsmid!' zuchtte jufvrouw Klipper, terwijl zij de twee handen op haar verschrikt hart drukte en wederom ging zitten.

De meid kwam zeggen, dat in de kamer iedereen gezeten was, en vragen, of men de koffie niet zou opdienen. De jufvrouw knikte bijna onverschillig 'ja' en ging toen ook de kamer in, waar het ruim zoo woelig was als in den hof en op de achterplaats.

De lezer, die in de eenvoudige, ouderwetsche dorpen ooit eene koffiepartij heeft bijgewoond, kan zich een denkbeeld vormen van het gedruisch, dat er op dit oogenblik, in de groote kamer, bij mijnheer Klipper plaats had, waar niet minder dan vijftig vrouwen aanwezig waren. De geurige koffie, die door het vertrek begon te walmen, bracht plotseling de snaterende menigte tot stilte; het was het plechtig oogenblik dat op het slagveld den strijd vooraf gaat.

De bergen van boterhams en wafelen werden rond gegeven, en verdwenen in een wenk van hunne groote schotels.

Men hoorde het aanhoudend gekletter der kopjes en het scherp gerinkel der zilveren lepeltjes, die de suikerpotten van jufvrouw Klipper ledig schepten.

De vrouw des huizes zag met een weemoedigen blik die ontzaglijke vernieling aan, en beefde bij het denkbeeld, dat de kleine voorraad van gebak en vleesch weldra zoude verslonden zijn door dat onverwacht getal van magen, die ongelukkiglijk allen zoo hongerig schenen.

Daar het laatste stukje krentenbrood en de allerlaatste wafel reeds verdwenen waren, maakte de knecht zich gereed, om de pruimentaart aan stukken te snijden. In zijnen geest deed hij eene vlugge optelling der aanwezende vrouwen, maar bleef besluiteloos met zijn mes in de hand staan zien, niet wetende, hoe hij het zoude aanleggen, om aan elk een stukje van het keurig gebak te geven, waarop iedereen het scheen gemunt te hebben.

Onder den spiegel, die boven de schoorsteenplaat hing, had een klein groepje vrouwen, aan wier hoofd de echtgenoote van den notaris stond, het oog op den knecht, die de pruimentaart in een groot getal gelijksoortige stukken verdeelde.

'Jufvrouw Klipper bakt schoone taarten,' fluisterde de vrouw van den landmeter.

'Wat vindt gij schooner dan eene taart?' vroeg de notarisvrouw stil, 'raad eens?'

'Twee of drie taarten;' antwoordde de vrouw van den hoefsmid.

Een algemeene achter voorschoot en zakdoek gedoofde schaterlach bedekte de oplossing van het raadsel.

Selm, de punt van zijn mes vooruitstekend, telde op nieuw zijne gasten, en daarna de stukjes der pruimentaart. Hij sneed elk stukje nog eens midden door en mompelde met een diepen zucht, dat hij geen raad wist.

Jufvrouw Klipper zat staarlings te zien in den spiegel, die schuins over haar hing, en bespiedde de vrouwelijke groep, welke onmeêdoogend scherste en den spot dreef met de in snippers gesneden pruimentaart en de verlegenheid van den knecht.

Louise's bloed borrelde als een kokende ketel; hare zwarte oogen schoten stralen van vuur naar de vijf of zes snappende vrouwen, welke zich ten haren koete zoo heerlijk vermaakten.

Op het oogenblik, dat haar al te lang ingehouden toorn gelijk eene neêrgevallene bom ging losbarsten, steeg er uit den hof een verward en onrustwekkend gedruisch op.

Jufvrouw Klipper, gevolgd door een viertal, even als zij, verontruste huismoeders, liep naar buiten. De jongens liepen juichend en in de handen klappend door elkander over de binnenplaats, en de meisjes stonden schreiend rondom een harer gezellinnen, welke met een gekneusd en bloedend aangezicht op den grond lag uitgestrekt.

Het kind was uit den schommel[(1)] gevallen en had zich sterk bezeerd. Hare speelgenooten verzekerden, dat de kleine Konstant, het onverbeterlijk zoontje van mijnheer Klipper, het touw had doorgesneden, en zoo doende het meisje over de steenen had heen gesmeten.

Doch de kleine Klipper scheen er zich weinig over te bekommeren, dat eene der genoodigden gekneusd en bebloed onder de handen der weenende moeder lag te huilen; want reeds stond hij met zijne speelmakkers in het midden van den hof onder den grooten perenboom, waaraan duizenden vruchten hingen. Er zaten een paar jongens op den boom hunne zakken te vullen, en het fruit met volle handen naar beneden te werpen.

De zoon van Klipper, die hier volkomen in zijn recht was, stond met een langen staak gewapend, onder den boom en sloeg de kleine roovers geducht om de lenden.

Zoo dikwijls het wapen, door zijne geoefende hand bestierd, op hen nederviel, schreeuwde deze om hulp, terwijl veertig jongens schaterden en juichten en den jongen eigenaar aanzetten, om nog harder te slaan, in de zekere hoop de fruitdieven van den boom naar beneden te zien tuimelen.

En gewis zoude dit gebeurd zijn, indien de vrouw van den hoefsmid zulks niet had belet met den jongen heer Klipper, die misschien op dat oogenblik een beslissenden slag ging toebrengen, een geduchten klap om de ooren te geven. De vrouw van den landmeter, wier dochtertje door den kleinen deugniet zoo geweldig uit den schommel was gesmeten, volledigde de verdiende straf, met hem geducht bij de ooren te trekken.

De kleine Konstant was niet gewoon dergelijke vernederingen te verduren, zonder te beproeven, of er kans bestond zich te wreken. Terwijl er een traan van woede over zijne gekleurde wangen liep, sloeg hij met zijnen staak de vrouw van den landmeter de beenen onder 't lijf uit, en schopte de echtgenoot van den hoefsmid voor de schenen.

‘Wat een strop van een jongen!’ riep deze laatste, terwijl zij achteruit ging voor den stoutmoedigen knaap.

‘Wat een aartsdeugniet!’ schreeuwde de vrouw van den landmeter, terwijl zij opstond en met hare hand over hare gekneusde beenen wreef.

‘Konstant! kom hier, kind!’ riep jufvrouw Klipper met gemaakte zachtheid, ‘die groote kinderen zijn zoo ruw en zullen u kwaad doen.’

Een bitsige uitroep der twee buurvrouwen volgde op de woorden van jufvrouw Klipper.

‘Wees niet zoo bezorgd voor uw zoontje,’ sprak de eene spottend, ‘kinderen van dat slag hebben geen beschermers noodig.’

‘Indien ik de eer had uwe moeder te zijn...’ riep de andere dreigend.

(1) In the streek bekend onder den naam van stuur.

‘Mijn kind heeft een zeer vreedzaam karakter,’ viel haar jufvrouw Klipper in de rede.

‘Zeer vreedzaam!’ schertsten de twee vrouwen.

‘De arme jongen doet nooit iemand kwaad; nooit behoeft men hem te bestraffen.’ zeide de moeder, haar zoontje bij de hand nemende.

‘Jaag hem dan van daag zonder eten of drinken naar bed,’ keef de vrouw van den hoefsmid.

‘En sluit hem vooraf een paar uren voor straf in den kelder,’ riep de vrouw van den landmeter; ‘heb ik mijn leven, zulk een strop van een jongen gezien?’

‘Ik heb van niemand lessen voor de opvoeding van mijn kind noodig,’ antwoordde jufvrouw Klipper met een strengen blik op hare twee buurvrouwen gericht.

‘Ik zou mij schamen mijne kinderen voor te spreken!’ riep de landmeters-vrouw. Zij had de handen op de heupen en zette een paar oogen als een gesarde kalkoen.

‘Ik zou mij schamen!’ herhaalde de smidsvrouw met toegestropten mond.

Jufvrouw Klipper keerde zich schokschouderend om, nam haar zoontje bij de hand en vroeg stil, waarom hij speelde met gemeene kinderen.

Doch hare woorden hoe stil uitgesproken, werden door hare twee buren gehoord.

‘Mijn kind is toch wel zoo goed als het uwe!’ riep de vrouw van den smid, terwijl zij rood werd als een gloeiend hoefijzer.

‘Waar mijne kinderen zijn, beet de vrouw van den landmeter achterna, behoeft de zoon van Klipper zich niet te schamen; of ken ik Nardus Klipper dan niet meer! Een landmeter weegt toch wel op tegen een kladschilder!’

‘Een hoefsmid is toch ook wel zoo veel waard als een kladder van een verver!’ riep de smidsvrouw, met diepe verachting; ‘wel lieve deugd! ik heb den vader van uw man gekend gelijk ik u ken.... Bonifacius Klipper! Ha, ha! de arme drommel, die geen hemd op zijn lijf had!’

‘Ik zie hem nog daar heen loopen met zijne potten en verfkwasten!’ riep de landmetersvrouw met bittere scherts, ‘Bonifacius Klipper, die juist genoeg verdiende, om niet van honger te sterven!’

‘En wat mij persoonlijk aangaat,’ hernam de vrouw van den smid met klimmende drift, ‘ik geloof wel zoo goed te zijn als de dochter van een franschman, die misschien wel een handvol geld maar niet meer eer in het lijf had dan mijne familie!’

Dit zeggende, sloeg de opgewondene smidsvrouw zich mannelijk met de vuist op de borst.

‘Ik zou mij vernederd gevoelen, indien mijn familienaam niet hooger klonk dan die van eene vreemde fransche rat!’ spotte de vrouw van den landmeter. Zij had eene uitdagende houding en wierp een tergenden blik op Louise Leroux.

‘En dat wil de vrouw van een burgemeester worden!’ riep de smidsvrouw met een honenden lach.

‘Welke pretentie!’ riep hare buurvriendin op denzelfden beleedigenden toon.

Jufvrouw Klipper was aan den eindpaal van haar geduld. Haar oog schoot een vonk van toorn, en in hare hand trilde een gebroken boonstaak, waarop zij toevallig leunde.

Zij hield haar zoontje bij de hand en mompelde heengaande, dat zij zich vernederd gevoelde, met gemeen volk om te gaan.

Een tweevoudige kreet van diepe verontwaardiging beantwoordde hare onvoorzichtige woorden. De sterkgebouwde smidsvrouw, die in tijd van nood wel eens in de smids den voorhamer hanteerde, sprong met opgehevene vuist voor

jufvrouw Klipper, terwijl de echtgenoote van den landmeter, een kort ineengedrongen vrouwtje even als een getergde mopshond, dreigend om haar heen liep.

Wat ging er in den hof onder den perenboom gebeuren?

Dat was de vraag van Klipper, die van verre met klimmende onrust den twist tusschen de drie vrouwen had zien oprijzen. De hoefsmid en de landmeter waren beiden kiezers. De eerste stond van ouds te boek, als iemand die zich de verkiezingen sterk aantrok, en in de herberg voor zijn kandidaat zoo hard met de vuist op de tafel sloeg als met den hamer op het aambeeld; de tweede was een doortrapt man met zekere bekwaamheid, die den kiezer wist om te praten, met beloften en geld de stembriefjes verwisselde, en meer dan eens met zijdelingsche bedreigingen den kandidaat zijner tegenpartij had doen mislukken.

De hoefsmid was een stoutmoedig makelaar, die halve dagen zijne smids verliet, om in de herbergen propaganda te maken; de landmeter was een geslepen en volhardend drijver, die den partijgeest in de gemeente bewonderenswaardig wist te geleiden.

Klipper in zijne dichterlijke luim, noemde den laatste eene slang, die met taai geduld in haar hol ligt te loeren, onzichtbaar door het gras sluipt en langzamerhand doch met zekerheid hare prooi bemachtigt.

De vrouwen van dergelijke kiezers tegen hebben, kwam hem voor als

eene zaak van het hoogste gewicht. Hij liep haastig naar den perenboom, waar de twist tusschen de drie vrouwen zoo hevig was geworden, dat niemand voorzien konde, wat er ging gebeuren. Zijn hart klopte zoo hevig, zijn aangezicht was zoo doodsbleek, en zijne bewegingen waren zoo driftig en wild, alsof hij kwam aankondigen, dat het vaderland verloren was.

'Om Gods wil, Louise!' riep hij smeekend, terwijl hij hijgend kwam aangeloopen.

Het was tijd, dat Klipper onder den perenboom aankwam; eene minuut later had er ongetwijfeld iets plaats gegrepen, hetgeen misschien over de aanstaande kiezing en zijn volgend leven besliste. Ja, het was tijd; want zijne vrouw, getergd door de spotreden harer buurvrouwen, stond met den gebroken boonstaak in de hoogte geheven dreigend voor haar.

De smidsvrouw had de handen op de heupen; in eene schilderachtige houding wierp zij een blik vol trotschheid en verachting op hare buurvrouw, en scheen de vermetele uit te dagen, haar eene hand of vinger aan het lijf te steken.

De dwergachtige vrouw van den landmeter sprong even als eene gesarde huiskat naar het opgestoken wapen van jufvrouw Klipper, wier arm zij echter niet kon bereiken.

'ln 's Hemels naam, Louise!' riep Klipper, terwijl hij het wapen uit hare hand nam.

Nu begon er eene verwarde uitlegging van hetgeen er voorgevallen was, om Klippers ooren te stormen. Met een drievoudigen vloed van scheldwoorden wilde ieder bewijzen, dat zij gelijk had; de kinderen snaterden met hunne schelle stemmen tusschen het verwarde en in toon klimmend pleidooi der moeders; de bandhond blafte aanhoudend, en de kippen op de achterplaats begonnen te kakelen bij het steeds toenemend gedruisch.

Klipper stak de vingeren in de ooren.

Met zijn zoontje, de oorzaak van den opgerezen twist, zacht ter zijde te trekken, kreeg hij de vertoornde moeder uit het strijdperk.

'Louise, wat zijt gij onvoorzichtig!' blies hij zijne vrouw op smeekenden toon in het oor, 'weet gij dan niet, dat de landmeter en de hoefsmid de drijfvêeren moeten zijn van ons toekomstig geluk?'

Jufvrouw Klipper wierp hem van onder hare neêrgehaalde wenkbrauwen een blik vol spotternij toe en ging langzaam heen, even gelijk een getergde kamphaan, die, door zijn meester gedwongen, zich met tegenzin uit het strijdperk verwijdert.

Klipper smeekte om verschooning bij zijne twee buurvrouwen. Hij wierp de schuld van het voorgevallene op het opbruisend fransch bloed zijner vrouw en op haar weinig bevredigend karakter, en verzekerde, dat zij vlagen van zenuwaanvallen had, waarvan hij zelf meer dan een ander had te verduren.

Den lieven kinderen, welke hij de slachtoffers van de boosaardigheid van zijn zoontje noemde, stak hij de zakken vol suikerperen en bracht in een oogenblik de misnoegde gemoederen tot bedaren. Nooit in zijn leven had Klipper zoo veel lieftalligheid ten toon gespreid dan heden, om de vrouwen der twee invloedhebbende kiezers de aangedane beleediging te doen vergeten. Hij vleide en streelde, roemde het werk van den behendigen hoefsmid, verhief de bekwaamheden van den landmeter en beweerde dat beider kinderen in de wieg waren gelegd om hooge rangen in de maatschappij te bekleeden. Terwijl hij aan elken arm eene buurvrouw had hangen, wandelde hij statig den hof op en neder, beloofde haar een voorraad van de schoonste

winterperen en tegen het voorjaar bloemzaad, dat hij in de hoofdstad tegen goud betaald had.

Daarna klom hij met de twee huismoeders, die zich niet weinig gevleid gevoelden over de vertrouwelijkheid van den rijken Klipper, naar de verdieping van zijn huis, en toonde haar omstandig al de meubelen van zijne bont behangene bovenkamers.

De huisbaas sprong welwillend op het veerbed der prachtige logeerkamer, en deed door herhaalde sprongen aan de verwonderde vrouwen zien, hoe zacht en gemakkelijk men hedendaags liggen moest op de kostbare matras, waarop de slaper nooit de minste plooi of een hard gelegen kuiltje onder het lijf heeft.

Van daar ging hij naar de linnenkas en toonde aan hare verstomde blikken het fijn gestreken en glad gemangeld tafelgoed. Hij gaf haar, stuk voor stuk, het zilverwerk en de diamanten van wijlen Konstant Leroux in de hand en deed haar nederzitten op de geveerde stoelen, die de twee huismoeders, bij een tweevoudigen lach van verrassing en genoegen, omhoog wipten.

Daarna bracht hij haar voor de konfituurpotten van jufvrouw Klipper, liet haar kwee- en appelgelei proeven en stak haar, de zakken vol, gedroogde appelen en beste pruimen, waarmede zijne vrouw de keurigste taarten wist te bereiden.

Hij bracht de van bewondering en dankbaarheid bewogene vrouwen in zijn studeervertrek en deklameerde met al het gevoel zijner dichterlijke ziel een zijner meest geliefkoosde gedichtjes. De zwarte vrouw van den hoefsmid stond te weenen van aandoening, en de echtgenoote van den landmeter, getroffen door de houding en de gebaren van den dichter, zakte snikkend ineen op de vloermat.

(Wordt vervolgd.)

Kronijk der Maand.

Het schoone en ernstige najaar, is heen; het donker getinte loof is neêrgezwindeld en de boomen die langen tijd niets meer schenen dan gedaanten, zullen nu welhaast met eenen sneeuw- of pelsenkraag omhangen worden.

Zelden komt er nog een zonnestraaltje; gedurig klettert de regen uitdagend tegen mijn venster, als wilde hij, opgestookt door den nijdigen wind, zeggen: Kom er nog eens uit als ge durft!

Nu, ik zal er mij niet meer aan wagen; ik heb een deel van het zomerzonneke in mijn kacheltje opgevangen; ik heb mijne azaleas en geraniums in mijne studeerkamer gezeuld, mijn ouden leuningstoel voor den haard geschoven, mijne boeken onder mijn bereik geplaatst - laat het buiten nu maar stormen en huilen; laat de booze winter nu maar komen!

In het schoone jaargetijde vliegt men op de vleugels van den stoom, zooals de dichters zeggen, de bergen over; men doorploegt den wijden waterplas; men ziet de wonderen Gods en de wonderen der menschen.

In den winter reist men, voor het vuur gezeten, rond zijne kamer en men geniet al het blijde van het huiselijk leven, zoo als onze oudjes dit genoten en die niet verslingerd waren, zoo als wij, op partijen, koffiehuis, societeit, club, schouwburg, en zeker niet op de dikwijls geestverdoovende herberg.

De herberg is de liberale kies-tempel in België, het forum der politieke grootheid, waar, om zoo te zeggen, de leden der Kamers worden uitgebroeid.

In ons progreseistisch België komen de politieke mannen schier allen de wereld in, gelijk Bacchus: dat is te paard gezeten op eene ton gerstenwijn, zoo als Burns het bier noemt, en geëscorteerd door zoo wat twaalf duizend herbergiers, die gedurig de armen opsteken, om den staatkundigen Bacchus in evenwicht te houden!

Doch het is dit punt niet dat ik wil aanraken; de politiek borrelt soms niettegenstaande mij, uit den inktpot - anderen zouden dichterlijk zeggen uit de fontein - doch ik hoû het met den inktpot vooral nu het woord ‘staatkunde’ uit mijne pen gevallen is....

Ik wilde eigenlijk betreuren, vooral in den langen winter-avond, dat het familie-leven in België zoo veel geleden heeft en in zekere centrums schier niet meer bestaat.

De vreemde geest heeft onzen alouden vlaamschen familiegeest verdrongen, of liever de vreemde geest heeft den vader uit den huiselijken kring gelokt en hem naar de openbare inrichtingen geleid - dikwijls naar het geestverbasterende *café chantant* - waarheen de zoon, een knaap zoo hoog als mijne waterlaars, hem spoedig volgt.

De moeder en de oudste dochter gaan op hunne beurt naar den schouwburg, of wel ze zitten thuis te kniezen bij den slecht opgestookten haard, om eindelijk in den slaap hare verlatenheid te vergeten.

O, hoe vroolijk en aantrekkelijk was integendeel de vlaamsche haard! De huislamp brandde op tafel en verlichtte gansch eenen kring van ouderen en jongeren. De knikkende grootvader zat daar, gelijk de kleine knaap van pas eenige maanden op moeders schoot!

En waar bleven al die schoone oude, vlaamsche gebruiken, die naïve kinderfeesten welke in de burgerkringen zoo druk gevierd werden?

Waar bleven de lieve traditiën, welke hier eeuwen in voege waren; die kleine geestige vertellingen, die dichterlijke legenden?

Waar is dat goed, zedelijke en echt nationale boek gebleven, hetwelk open op de tafel, als een wijs en zinrijk redenaar, tot den gelukkigen kring wist te spreken?

Stoom en electriciteit hebben de oude wereld weg geveegd! roept de moderne wijsgeer uit.

Toch niet, geleerde heer; want zooveel en meer dan wij hebben Engeland, Duitschland en Holland dien machtigen invloed ondergaan en niettemin behielden die drie landen hunne eigendommelijkheid.

Neen, neen! België is verfranscht, en ziedaar de booze geest welke ons familie-leven, met al zijne vlaamsche poëzie, uiteen heeft gelokt!

Op eene openbare tribune te Mechelen zegde dezer dagen mijn *alter ego:*

‘Aan de taal hechten zich de oude zeden. Indien gij eene vreemde taal uwen huiskring laat binnen dringen; indien gij haar de eerste plaats geeft, zal zij ook dáár vreemde zeden enten en die uwer goede vaderen verdringen.

‘Ziet liever hoe de vreemde taal, vooral sedert den laatsten franschen inval, ons leven heeft doen veranderen! Onze vaders zouden zich ten onzent niet meer thuis wanen; want de familie-lamp, die overal zoo gezellig op de huistafel brandde, die een zoo eigenaardigen glans over ons leven spreidde, is uitgeblazen.

‘Het vlaamsche, deugdzame, eerlijke boek - want die twee woorden zijn synoniem met de echte beteekenis van het woord ‘vlaamsch,’ en is van de huistafel verdwenen, en wat sleept er nu rond?

'Eene zoutelooze letterkunde, die ons spreekt van alles wat er in de salons en verdachte huizen te Parijs omgaat; van eerlooze parijzer celebriteiten van éénen dag; *bon-mots*, paskwillen, duëls en andere fransche dwaasheden, een ernstig en nadenkend volk als wij zijn, onwaardig....

‘Hoe wilt gij dat uwe zeden onbesmet blijven, als gij ze onder den invloed stelt van eene taal, welke dergelijken, en nog ergeren aanvoer, binnen brengt!....’

Zoo naderen wij het Kersfeest, het schoonste feest van het Christendom, en waarop gansch de wereld, zonder ééne stem uitzondering, het hallelujah zou moeten zingen.

Ja, nog altijd wordt dit feest in onze katholieke kerken, met eene altijd verjongende kracht gevierd; maar er bestond hier, zoo als in Engeland en Duitschland, een huiselijk kersfeest, een gelukkig uur voor oude en jonge harten, en - ook dat feest is verdwenen.

En daar waar de kersboom nog bestaat, of liever heringevoerd is, heeft hij zijn wezenlijk karakter verloren, en men danst rond den eeuwig groenen den, dat zinnebeeld van het eeuwig jonge Christendom, een dwazen en lichtzinnigen wals of *cotillon*.

Hij is mij lief de kersboom, de groene reus die in het midden der huiskamer staat, de haren beladen met wat het kinderoog als kostbare juweelen aanziet, doch naïver zijn voor mij de zoogezegde ‘kribbekens’ ‘de stallekens van Bethleëm,’ welke geestelijke spelen van vroegere eeuwen, eindelijk in onze huiskamers waren te recht gekomen.

‘In het begin der XVIIIe eeuw, zegt de eerwaarde heer Carnel, toen in elke letterkunde de mythologische denkbeelden vereerd werden, boezemden de kristen dramas bij onze voorvaderen, een wezenlijke geestdrift in; alleenlijk had men de oude mysteriën, al te ingewikkeld in haar spel, door kleine zingende dramas vervangen, waarvan de poëzie en de muziek de hoofdverdiensten waren,’ en onder deze telde men de ‘kribbekens.’

Ik herinner mij, 't is reeds lang geleden, dat er in eene afgelegene straat, voor de in lood gevatte ruitjes van een oud bouwvallig huis, nog te lezen stond: ‘hier is te zien het stalleke Bethleëm's.’

't Was nijpend koud en de snippersneeuw werd, door den wind langs de straat gedreven; maar toch stonden de jongens, de handen in de broekzakken en de klak zooveel mogelijk over de ooren getrokken, voor dat huis stil en keerden des avonds terug, eene duit in de half verkleumde hand geklemd.

Heel de bende strompelde gedruischmakend naar boven, hooger dan de eerste, hooger dan de tweede verdieping, tot boven op den zolder, onder de banebalken.

Naarmate men opsteeg, zwegen de kwetterende stemmen en werd het klompgestommel op den trap stiller en ieder straatbengel nam eerbiedig de muts af, wanneer hij op den zolder kwam.

Kleine vetkaarsen verlichtteden het ruw en kleurig saam geknutseld stalleke, waar de Heiland der wereld op wat stroo rustte, arm zoo als de meeste jongens waren, die daar kwamen.....

Dat was een feest voor den armen straatjongen!

Voor eene tweede duit kocht men een liedeke, dat ik nadien in de uitgaaf *les annales du comité flamand de France*, doch meer uitgebreid, heb weêr gevonden, en in welke landstreek hetzelve dan ook wezenlijk schijnt thuis te hooren.

Zeer aardig werden, in dat aloude kerslied, de tormenten beschreven welke de H. Maagd en de H. Joseph, te Bethleëm - waar het verschrikkelijk scheen te winteren - moesten onderstaan.

Nergens wilde men het nederige echtpaar nachtverblijf geven; overal werden zij afgewezen. Ik herinner mij nog dat in het lied, de H. Joseph, gelijk een arme vlaamsche sukkelaar en ook in dezer taal, smeekte:

Baesinneken laet ons in....

waarop de waardinne spottend antwoordde:

Myn vrienden en peynst dat niet.
Want gij er te maeger uit siet.

Niettemin was de H. Maagd vol moed en als haar geleider haar beklaagde, dat ze te Bethleëm aan eene zoo nijpende koude was blootgesteld, antwoordde zij:

lk draeg de Son in my
Dus ben ik van koude vry.

Treffend, heerlijk was de zang van Maria, in het stalleken, als de Heiland geboren is en aanvangende met de woorden:

Ik aenbidde u plat ter aerde
Ik, uw moeder......

Doch als de aanbidding van het goddelijke Kind geëindigd is, wordt Maria, moeder, moeder in den vollen zin des woords en zij zingt tot haren ‘kleynen koning.’

Komt myn kindje
Komt myn vrindje.
'k Sal u warmen
In myn armen,
Drukken aan myn herteken.

In eenige burgershuizen had men zelf het ‘stalleke’ en hier en daar stak de groene reus zijne scherpe haren in de hoogte - haren, die, zoo als ik zegde, voor het oog der kinderen, met juweelen doorvlochten waren.

Maar dat alles was een onbeduidend en door velen niet meer gekend overschot van vroegere gebruiken, welke door de fransche omwenteling, als bijgeloovig speelgoed, uit de huiskamer werden geveegd.

En nu!

Och, de kinderen van onzen tijd gelooven immers niet meer: zij glimlachen om die lieve traditie van St. Nicolaas; de Kersavond heeft niets bijzonder aantrekkelijks voor hen en ze heffen ongeloovig de schouders op voor al die naïve legenden.

De kinderen van onzen tijd zijn in de school der koude ontleedkunst, der mathematische redeneering opgekweekt, en ze zijn op hun tiende jaar volwassenen.

Spreekt hen van de opera en van het bal - want er zijn in onze dagen groote, dwaze kinderen, vaders en moeders, die hunne kinderen zoo vroeg reeds naar het tooneel geleiden, en hun *les amours du Diable*, *Faust* en *Romeo et Julliette* te zien geven.

Er zijn oude gekken, direktie-leden van sommige groote gezelschappen, die ballen voor kinderen inrichten, en bij die hart- en geestverknoeierij zitten de moeders, als vlaggemasten bestrikt en den dommen glimlach op het aangezicht, te gapen....

Voor den tijd zijn die kinderen in onze dagen groot geworden, en ze zijn ontgoocheld op den levenstijd, als de begoocheling eerst aanvang zou moeten nemen; zij toch hebben niets meer te leeren.

En vergeet niet, dat die kinderen nog te jong zijn om ter kostschool gezonden te worden!....

Ik wensch de kostscholen geen geluk, of ten minste de kinderen der stille burgers niet, als dergelijke wonderkinderen in hun midden vallen: geloof mij, ze vernielen veel goede bloesems bij hunne speelgenooten, en 't moge de moeders dan ook kwetsen, het modern opgevoed kind is voor mij het schurftig schaap in de schaapskooi.

Dat zijn altemaal vreemde, fransche zeden!

Onze goede vlaamsche zeden lieten het kind langzaam opgroeien; de vermaken veranderden volgens de jaren en alzoo bleef de begoocheling immer jong in de harten.

De harten waren en bleven frisch, tot zelfs dan als de zilveren kroon des ouderdoms den schedel sierde.

Wij hebben eigenlijk geene kinderen meer; wij hebben niets dan jonge grijsaards....

Kom, laat ons het kersfeest vieren zoo als onze vaderen dit deden! Kom, het familie-leven heropgebouwd, het stalleke opgetimmerd, den kersboom geplant en laat ons andermaal kind zijn met de kinderen.

En als de lieve kleinen eindelijk moê gewoeld en moê gezongen in de schaduw van den groenen boom, naast welken wij hun beddeke hebben moeten plaatsen, uit vrees dat de boom zou weg wandelen - als de lieve kleinen, zeg ik, eindelijk zijn ingeslapen; als het middernachts-uur nadert, dan met een vroom gemoed ter kerke gegaan.

De sneeuw overdekt de aarde met een lijkkleed; maar ons schijnt het een bruidsgewaad toe, omdat ons hart vroolijk en gelukkig is.

De klokken luiden het hallelujah!

Laat ons voortgaan, al huilt men daar, in die herberg nog als in een zinnelooshuis of als in een hok vol dollemannen; al waggelt de dronkaard ons in den weg, zich soms vasthoudend aan den lantaarnpaal; al honen die jonge heeren daar, die uit de club komen, dan ook dien heiligen nacht, de verlichtte kerk en den stillen voorbijganger.....

Nog anderen denken als wij; van menig huis valt de deur achter eene zwarte gestalte toe, welke zich even als wij langs de huizen spoedend, zich naar den tempel richt.

Heerlijk, heerlijk is die tempel met al zijne lichten, met zijne wierookwalmen voor het prachtig versierde autaar, met de zangen der priesters, den vollen orgeltoon en de knielende menigte.

En alles juicht, alles herhaalt het hallelujah!

Ik zou den eigenaardigen geest in ons Vlaanderen weêr willen zien herleven, al zou hij dan ook een weinig door de moderne strekkingen geleden hebben; die geest bevat de nieren en spieren van het familie-leven.

De fransche omwenteling heeft in ons midden al te veel *table rase* gemaakt: er stond gezonden vlaamschen kost op tafel en ze heeft dezen vervangen voor dezen, door maag bedervende gekruide spijzen; voor genen, en dat is nog erger, door kartonnen tooneel-kaarten.

‘Toen het hoofd van Lodewijk XVI viel,’ zegt, ik herinner mij niet welk schrijver, ‘werd ook de familie onthoofd!’ en ongelukkig is dit ook grootendeels eene waarheid geworden voor België, dat zoo gretig is in het.... naäpen.

YOURS.

[Nummer 17]

De arme Weduwe.
Eene kersvertelling door H.A. Banning

Het was midden in den Winter en de straten en de daken der huizen waren met eene dikke laag sneeuw bedekt. Allerwege heerschte groote bedrijvigheid, want den volgenden dag zou het kerkelijk en huiselijk feest bij uitnemendheid, het kersfeest, gevierd worden. Niet overal ging echter die bedrijvigheid met den godsdienstigen zin gepaard, die bij dit feest eigenlijk eenig en alleen op den voorgrond gesteld moet worden, want de geest onzer eeuw is er sinds lang aan bezig om ook onze kerkelijke feesten te modernizeeren. In de kerken versierde men de altaren met de schoonste planten die het barre jaargetijde slechts opleverde; in de woningen der menschen van goeden wille bereidde men zich voor om den avond te heiligen door ingetogen gesprekken en het zingen der vrome en altijd even schoone liederen onzer voorvaderen, om dan den volgenden morgen in ootmoed neêr te knielen bij de kribbe van het goddelijk kind. De wereldgezinden deden anders; zij legden de kleederen gereed waarmede zij de concerten, bals en tombola's gingen bij wonen, of versierden een kersboom met voorwerpen van weelde en niet zelden van zingenot.

Het zou wel de moeite waard zijn dat velen er eens aan dachten, hoe zondig en heiligschennend zij handelen, met zich door dit gebruik onzer verbasterde eeuw te laten meêslepen.

In een enge en morsige steeg van een der achterbuurten stond een gering huiske, dat slechts één vertrek bevatte, waarin blijkbaar de armoede haren zetel had gevestigd, want het gansche huisraad bestond uit eene tafel en een paar stoelen. In dat huiske woonden drie menschen, die geen van allen in staat waren hun brood te verdienen: eene vrouw in de kracht van haar leven, een zoontje van ongeveer tien jaren en een oude zeventigjarige vader, die zelfs een stokske noodig had om zich op de been te houden. De vrouw was gezond en sterk, maar zij had slechts ééne hand tot haar wil; de andere was, zooals de buren zeiden, in het gasthuis vermorst, toen zij er, een paar jaren geleden, door het werken, de fijt aan gekregen had.

Op Kersavond.

In het begin van haar huwelijk had Geertje goed haar brood, doch het was nu acht jaren geleden dat haar man - die een leidekker was - van het dak van een huis viel en op de plaats zelve dood bleef. Toen dat ongeluk

voorviel, hadden velen diep medelijden met de jammerende vrouw, en menige voorbijganger was den ganschen dag van zijne streek, doch het medelijden is in den regel een zeer vluchtig gevoel. Althans een paar dagen later dacht bijna niemand meer aan den man die nog niet eens begraven, noch aan de vrouw wier toekomst geheel verwoest was.

Het gaat zoo in de groote steden; gebeurtenissen van dien aard behooren daar niet tot de zeldzaamheden en in het rusteloos najagen der wereldsche beslommeringen gaat het gemoedsleven daar veel spoediger dan elders verloren. Men sprak nog wel over de treurige gebeurtenis, maar alleen als nieuws van den dag, en aan de andere zijde der stad werd het feit zelfs opgesmukt met ongepaste aardigheden. Zoo zeide de een dat de leidekker toen hij van het dak viel nog tweemaal ‘van onder!’ had geroepen, en een ander verhaalde dat de vrouw, toen men het lijk van haar man in huis bracht, zou hebben gezegd: ‘Er is toch altijd een geluk bij een ongeluk; mijn man is doodgevallen, maar zijn pijp is heel gebleven in zijn buis.’

De wereld *is* zoo.

En de vrouw zat intusschen in de diepste zielesmart verzonken, en klaagde aan het kind, dat zij op den schoot had haar leed, alsof het onnoozele wicht, dat niet minder ongelukkig was, haar had kunnen helpen.

Wanhopig was zij niet, daar was zij te braaf en te godsdienstig voor. Zij richtte het oog tot God, die een Vader van weduwen en wezen is, en zoodra hare eerste verlammende smart voorbij was, zag zij naar middelen uit om voor haar en haar kind het brood te verdienen. Haar vader had haar nog wel kunnen bijstaan; hij was een oud matroos, die zijn gansche leven gezworven had en toen de kost verdiende met dezen en genen aan de haven met een bootje naar de schepen over te brengen; doch het grootste gedeelte van zijn verdiend loon bracht hij naar de kroegen in de nabijheid, waar men hem halve dagen kon vinden. Het gelukte echter de arme weduwe een paar werkhuizen te krijgen, waar zij drie of vier dagen in de week kost en loon verdiende; den overigen tijd nam zij de breikous op, en zoo mocht zij er in slagen van armoede bevrijd te blijven.

Hare zorgen moesten echter nog grooter worden. De oude man was, als de meeste oude matrozen, eindelijk stijf en stram, en voor alles onbruikbaar geworden, en, daar hij sinds vele jaren zijne godsdienstplichten niet vervulde en dus geen onderkomen in een godshuis kon vinden, zag zijne dochter zich genoodzaakt hem onder haar dak op te nemen en haar schamel stukje brood met hem te deelen. In stede van daartegen te morren, dankte zij er God voor, want zij hoopte nu meer gelegenheid te hebben om hem tot God terug te brengen. Zij had hem echter alleen bij zich genomen onder voorwaarde dat hij nimmer zou vloeken, en hoeveel moeite dit den ouden matroos ook kostte, zij wist er hem inderdaad toe te brengen, ofschoon hij nog langen tijd, vooral wanneer hij aanvallen van rhumatiek had, zijn gemoed koelde aan halfgesmoorde verwenschingen.

Menigeen zal zoodanig lot reeds ondragelijk achten, ofschoon het inderdaad nog benijdenswaardig was bij hetgeen haar later te wachten stond. De wereld weet niet hoeveel lijden en armoede een hart kan verdragen, dat zijn vertrouwen geheel op God gevestigd heeft. Toen echter de linkerhand der weduwe onbruikbaar geworden was en zij noch hare werkhuizen bedienen, noch hare kousen breien kon, kwam de armoede in hare volle naaktheid haar huisje binnen treden. Eenige liefdadige menschen bezorgden haar eene mand met garen en band - de gewone negotie van soortgelijke

ongelukkigen - en zij had in den eersten tijd eenige huizen waar men, uit medelijden, uitsluitend van haar kocht, doch dit medelijden werd door allerlei omstandigheden ook allengs weder minder. Nu eens had men niet op haar kunnen wachten, dan was zij - zeer natuurlijk - niet goed gesorteerd, een andermaal was het band wat vuil of het garen door den regen wat nat geworden; ook zag zij er zoo ziekelijk niet meer uit als in den tijd toen hare hand nog in een dikken doek gewikkeld was, en ofschoon zij daarom niet minder honger gevoelde en niet minder hulpeloos was, scheen men daar niet zooveel gevoel meer voor te hebben. Nog gaf zij daarom den moed niet op. Zij ging nu haar geluk op de nabijgelegen dorpen beproeven. Zij toog des morgens vroeg uit, hare mand zoo vol geladen als haar loopend kapitaal - de waarde van enkele guldens - slechts gedoogde en kwam dan eerst laat in den avond weder te huis, met haar zuur verdiend loon, om daarvan voor haar vader en zoontje eten te koken. Zij zelve gebruikte in den regel weinig daarvan, want al zouden de boeren haar ook hebben weggezonden wanneer zij haar slechts een halve cent meer hadden moeten betalen, een boterham met koffie werd haar hier en daar vrijwillig aangeboden.

Zoo moest zij van den eenen dag in den anderen leven en daarenboven gemeenlijk nog den Zaturdag verloren zien gaan, die zij hoog noodig had voor het verstellen van de kleêren harer huisgenoten, welke - even als zwakke menschen door versterkende spijzen - door de naald en den draad in het leven gehouden moesten worden.

Het was Geertje in den laatsten tijd buitengewoon slecht gegaan. Zij deed nog wel altijd haar best, en de boerinnen hadden nog wel geld genoeg, maar de veepest heerschte, en dit bracht niet slechts in den stal maar ook in haar humeur stoornis te weeg. De koopvrouw vond bij menigeen een gesloten deur, waar zij vroeger vriendelijk ontvangen werd en moest zich ook buiten de lijn van afsluiting bewegen. Spaarpenningen bezat zij niet en daar zij geene vrouw was om aan te borgen of te leenen, verdween langzamerhand bijna alles wat zij in huis had naar de plaats, vanwaar voor zulke menschen zelden iets terugkeert.

Zoo vinden wij de arme vrouw op den dag dien men, naar kerkelijk gebruik, Kersavond noemt.

Het had gedurende vier dagen aanhoudend sterk gesneeuwd; daardoor was het Geertje geheel onmogelijk geweest om naar buiten te gaan, en al hare pogingen om in de stad iets te verkoopen, hadden schipbreuk geleden. De oude man zit uit gewoonte in den hoek van den haard, ofschoon er in geen twee dagen vuur in geweest was, in de koude asch te staren. Had hij er nog maar aan gedacht hoe veel overeenkomst die koude haard had met zijn hart, waarin elke vonk van geloof en vertrouwen op God was uitgebluscht, dan zou die koude haard hem hebben kunnen verkwikken met eene warmte, zooals de hemel ze slechts kan schenken. Arm aan geld en goed en aan geloof en vertrouwen tevens op God te zijn dat is verschrikkelijk. Hij had dien dag wel honderdmaal zijn tabaksdoos geopend om te zien of er nog een enkel blaadje tabak in te vinden was, dat zijne tong zou kunnen prikkelen, doch het was in die doos ook alweêr even leeg als in zijn hart. Hij scheen veel lust te gevoelen om in zijn oude vloeken een middel te zoeken om zijn wrevel lucht te geven, want men hoorde hem binnensmonds zeer dubbelzinnige woorden mompelen.

‘Als dat morgen ook zoo moet gaan,’ sprak hij eindelijk, ‘dan zal ik er geweest zijn.’ Geertje sloeg zuchtend de oogen naar den hemel. Morgen zou het feest van 's Heeren geboorte, het feest van blijdschap en vreugde gevierd worden, het eenige feest waarop de Kerk hare kinderen ontheft van de strenge wet van versterving en onthouding, en zij was met haren ouden vader en haar kind aan den honger ten prooi.

‘Wat hebt gij nu gewonnen met al dat bidden en naar de kerk loopen?’ vroeg de oude op smalenden toon.

‘Ten minste zooveel dat ik een gerust geweten heb,’ antwoordde de vrouw, ‘dat God mij de kracht schenkt om mijn lijden met geduld te verdragen, en dit zou ik niet tegen al het geld van de wereld willen ruilen.’

‘Bah! daar kunt gij geen enkel pandje meê uit de lommert lossen.’

‘Spreek toch zoo niet vader, gij vertoornt God, van wien wij nog alleen hulp kunnen verwachten.’

‘Ik geloof niet meer aan hulp, want als God zoo barmhartig was als gij altijd gezegd hebt, zou Hij eene arme weduwe niet laten verhongeren.’

Ik bid u, zwijg toch vader, denk er ten minste aan dat er een kind bij is, op wien zulke woorden een slechten indruk maken.’

‘Die jongen zal ook moeten leeren op zijne eigene beenen te staan, en dat het bidden en kerk gaan niets helpt voor den kost.’

‘Ik hoop dat hij zal leeren werken met zijne handen, maar het is nog meer noodig dat hij God leert kennen, beminnen en dienen om tot zijne eeuwige bestemming te geraken.’

‘Den hemel meent gij zeker! Nu dat is eene onbekende haven waar ik niet veel vertrouwen in stel en waar nog nooit een schip vandaan is gekomen; als daar alleen de menschen moeten komen die denken en doen als gij, zal hij veel op een onbewoond eiland gelijken.’

‘Vader, gij bezondigt u vreeselijk; is dat eene voorbereiding tot het groote feest dat wij morgen vieren?’

‘Ja, wij zullen aardig feest vieren met een leêge maag en bij een kouden haard; ik geef dat feest graag voor een pruim tabak, die ik al zoo lang heb moeten missen.’

‘Er kan nog uitkomst komen, vader, stel toch vertrouwen in den lieven God.’

De oude zondaar stampte van wanhoop en wrevel met zijn klomp op de haardplaat. ‘Zwijg toch met dat vertrouwen op God!’ riep hij onstuimig; ‘er is geen muis meer aan boord, wij zijn allemaal zoo mager als een spaansch anker, mijn keel is zoo droog als scheepsbeschuit en gij zijt niet in staat om een cent te verdienen. Kon ik maar loopen, de duivel hale mij als ik niet naar de haven ging, om er een einde aan te maken; het zout water is een oude kameraad van mij, het zou mij wel helpen.’

Geertje was ontsteld opgesprongen en had bij de laatste woorden de vingers in de ooren van haar zoontje gestopt. 'O God!’ riep zij diep getroffen uit, ‘vergeef hem deze vreeselijke woorden, hij is mijn vader. Laat mij honger lijden, maar wees zijne arme, verdoolde ziel genadig.’ Toen sprak zij: ‘ik zal u beschamen, vader! ik zal u bewijzen dat God een Vader is van weduwen en weezen en dat Hij ook u brood zal geven, ofschoon gij Hem vertoornt. ‘Kom Frits,’ vervolgde zij, zich tot haar zoontje wendende. ‘wij zullen nog eens met de mand uitgaan, gij moet bidden als ik met de menschen spreek, ik ben overtuigd dat God uw gebed zal verhooren.’

Zij ging nogmaals haar geluk beproeven. Doch wie koopt er garen en band op Kersavond! Overal waar zij kwam vond zij teleurstelling. Aan één huis werd haar een dubbeltje in de hand gestopt, zij nam het met een bloedend hart aan; het was de eerste aalmoes die zij ontving; zij kocht er een stuk brood voor, dat zij aan haar zoontje gaf. Op eene andere plaats werd haar de deur voor den neus dicht geworpen met de woorden dat men zich niet met die ‘fatsoenlijke bedelarij’ ophield. Haar hart bloedde, want hoe kon zij in huis terugkeeren, bij den vader, die op nieuw in godslasterende taal zou uitbarsten? Het begon reeds donker te worden en werd al kouder en kouder, zoodat de sneeuw onder hare voeten piepte. Zij was koortsig van

koude en honger en raapte de sprankjes hout op, die zij op den weg vond. Op eens komt een helder licht uit de ramen van een nabijzijnde kerk schieten en alsof dat licht eene nieuwe gedachte in haar hart ontstak, riep zij eensklaps: ‘kom Frits! dààr moeten wij zijn, daar woont God!’ En zonder er aan te denken dat zij eene mand aan den arm droeg, ging zij met haar zoontje de kerk binnen, die buitengewoon vol was. Zij knielde tusschen de menschen neder en plaatste de mand voor zich als wilde zij aan God datgene opofferen wat door de menschen werd versmaad. Zij lag daar lang in een innig gebed verzonken en bleef ook in die houding toen een priester den kansel betrad om de geloovigen nog voor het laatst voor te bereiden op de komst van Christus. Met gretigheid ving zij de vertroostende en opwekkende woorden op, die uit zijn mond vloeiden. De priester bracht de geloovigen in den geest in den stal van Bethlehem en zeide o.a. ‘komt allen bij de kribbe van Jesus, gij die vertroosting noodig hebt in de wederwaardigheden des levens....’

‘Hoor moeder, hoor!’ zeide het knaapje, terwijl hij Geertje bij den arm trok.

‘Dat kind is gekomen om zondaren zalig te maken,’ zoo vervolgde de priester, ‘om vertroosting te brengen aan weduwen en weezen....’

‘Hoor toch, moeder! God zal ons helpen!’ zeide de knaap, die er niet aan scheen te denken dat hij zich in eene kerk bevond.

Men hoorde een luiden snik, die uit den boezem van de vrouw

opwelde. Toen stond zij op en verliet de kerk, want zij kon zich niet langer inhouden en schaamde zich voor de menschen. Zonder zulks te vermoeden, werd zij nog gevolgd door een heer, die de woorden van den knaap verstaan en hare droefheid gezien had.

Toen zij op de straat gekomen was en hare beklemde borst door tranen lucht gegeven had, zeide zij tot Frits: 'Ja, ik weet het, God zal wel uitkomst geven, maar uw grootvader zal mij niet gelooven.'

'Wat deert u, vrouwtje!' vroeg de heer die haar gevolgd was. Geertje ontstelde, want zij meende alleen te zijn en had, wegens de sneeuw, de voetstappen achter zich niet gehoord.

'Is u een ongeluk overkomen?' vroeg de belangstellende vreemdeling op nieuw.

'O, mijnheer!' antwoordde de vrouw, 'koop om Godswil iets van mij, het is voor mijn ouden vader en mijn kind; wij hebben in twee dagen bijna niets over onze lippen gehad, en morgen en overmorgen kan ik ook niets verkoopen.'

'Waar woont gij?' vroeg de heer met belangstelling.

Geertje gaf den naam der steeg en het nommer van het huis op. 'Ik zie het wel,' zeide zij terwijl haar betraande oogen van vreugde glinsterden; 'het is God die u tot mij heeft gezonden, Hij heeft mijn gebed verhoord.'

De vreemdeling schreef bij het licht der lantaarn met potlood een en ander op en zeide toen: 'Eene brave moeder en dochter als gij zijt moet het kersfeest vroolijk kunnen vieren; binnen een uur zal ik bij u zijn, hier hebt gij vast een gulden om brood te koopen.'

Als die heer naar het bal gegaan was zou hij zeker geene gelegenheid gehad hebben om zulk een goed werk te verrichten.

Toen hij een uur later in de schamele woning trad, vergezeld van een knecht, die op een kar turf en hout en ook wat vleesch en aardappelen medebracht, brandde aan den haard, die vier dagen lang koud geweest was, reeds een verkwikkend vuurtje. De oude man zat nu ook in de vlam te staren, zooals vroeger in de koude asch, en de tranen die uit zijne oogen druppelden getuigden dat de ijskorst van zijn hart ontdooide, doch niet door het haardvuur, maar door de bezielende woorden die Geertje tot hem had gesproken, toen zij teruggekeerd was en hem haar wedervaren mededeelde. Het was dan toch waar dat God haar gebed had verhoord.

De weldoener, die door God gezonden was, had van alles medegebracht, zelfs het kersbrood was niet vergeten, want, zooals hij zeide, in het huisje, waar zooveel vertrouwen op God heerschte, moest het Kersfeest behoorlijk gevierd worden. Hij vroeg nu nog naar eenige omstandigheden en zeide tot Geertje dat zij gerust kon zijn; hij zou haar wel weder aan brood helpen als de Winter voorbij was.

En hij heeft woord gehouden, en Geertje heeft later dien gewichtigen Kersavond gezegend, want hij deed niet alleen voor haar tijdelijke maar ook voor haren vader geestelijke welvaart ontspruiten. De oude matroos heeft nog lang vurig gebeden dat God hem toch in de eenige veilige haven, den hemel, mocht doen aanlanden.

En vóór nog de morgen aanbrak, bevond de weduwe zich met haar zoontje in dezelfde kerk, waar zij de hulp van God gezocht en gevonden had, bij de kribbe van het goddelijk kind, om haar hart in een vurig dankgebed uit te storten.

GLORIA IN EXCELSIS DEO.

Het Kersfeest.

Juicht, *Volken*, *Juicht!* en looft den Heer in dankbaarheid, want heden is u de Verlosser geboren; heden zal de ongerechtigheid van de aarde uitgewischt worden.

Na eene lange verwachting van 40 eeuwen; na zoovele verzuchtingen van Oudvaders en Profeten is Jesus geboren uit de zuivere en onbevlekte Maagd Maria. Allen jubelen bij het aanbreken van dat gelukkig oogenblik. 'Wilt niet vreezen,' zeide de Engel aan de herders, 'want ik verkondig u eene vreugdevolle tijding, die u en alle volkeren met blijdschap zal vervullen; heden is u de Verlosser geboren; gaat en gij zult een kind vinden, omwonden met doekjes en liggende in eene kribbe.' Nauwlijks was deze tijding aangekondigd, of het uitspansel des Hemels wedergalmt van het schoone gezang, door ontelbare engelenkooren aangeheven: *Glorie zij God, en vrede zij den mensch!*

De hemelen juichen, want God wordt de eer wedergegeven, Hem door het wederspannig menschdom ontroofd, de altaren van den Allerhoogsten worden hersteld en een offer wordt opgedragen, der goddelijke Majesteit alléén waardig.

God versmaadde de offeranden der oude wet; de tijd was daar, dat de waarheid de schaduw zoude vervangen, en het teeder lichaam, waarmede Hij zijn eenigen welbeminden Zoon omhuld had, was het welgevallig offer, dat Hij eeuwen lang verwachtte. Jesus zal zich slachtofferen als mensch en het slachtoffer doen aangenaam wezen, als God. Heden draagt Hij zichzelven op aan zijnen Hemelschen Vader, terwijl de stal Hem tot tempel, de kribbe tot altaar strekt

Heden begint Hij die bloedige slachtoffering, die Hij later op Calvarië zoude voltrekken; reeds doordringen zijne teedere verzuchtingen de wolken des Hemels, reeds wasschen zijne tranen de smet, waarmede de zonde onze ziel bezoedeld had.

De Kerk juicht! en in verrukking roept zij uit: *O gelukkige, schuld, die ons zulk eenen Verlosser bezorgd heeft!* Zij juicht! en tot blijk harer blijdschap ontheft zij heden hare kinderen van de strenge wet van onthouding en versterving. Zij juicht! en in hare vreugde veroorlooft zij haren priesteren heden driemaal het H. Misoffer optedragen tot herinnering van de eeuwige geboorte van den Zaligmaker als God, van zijne tijdelijke als mensch, en van zijne geestelijke door zijne genade in onze harten.

De aarde juicht! en alom verheffen zich duizenden vreugdekreten bij het aanschouwen van het blijdevol verlossingsuur; want eindelijk ziet de gevallen mensch de kluisters vallen, die hem 4000 jaren gekneld hielden. De mensch, tot hiertoe ter prooi aan zijne driften, ontwaardde in zichzelven den wreedsten strijd; verwijderd van zijnen Schepper, werd hij geslingerd door de ontroeringen van zijn eigen hart, en, bevochten door de ongehoordste tegenstrijdigheden, vond hij nergens rust, noch vrede, omdat hij deze zocht in de misdadige oorzaak zijner onrust. Hij was vleesch geworden, en de geest alleen konde hem de kalmte wederschenken, die hij verloren had. De zinnelijkheid, of liever de wulpschheid was de koningin, de godheid der wereld; alles boog zich voor haar, en haastte zich, haar te aanbidden; overal had zij haren zetel gevestigd, en trotsch zwaaide zij haren zegenvierenden schepter; terwijl zij den mensch, als eenen onttroonden koning, gekluisterd aan hare zegekar, overal rondvoerde.

Welnu, het uur slaat, dat de mensch aan zijnen val zou ontrukken, hem zijne vroegere heerschappij zou wedergeven en den vrede sluiten, dien hij nimmer had moeten verbreken. Om den onverstorvenen mensch opterichten en te hervormen, toont hem Jesus den eenigsten weg van strijd en overwinning in Zijne geboorte. Zijn

school is eene stal, Zijn leerstoel eene kribbe, Zijne lessen, de tranen, het lijden, en het stilzwijgen zelf. Om de zoo diep ingewortelde drift van zinnelijkheid uitteroeien, vertoont Hij zich heden in eenen staat van armoede en ellende.

Verwijderd van Hem waren goud en marmer tot versiering zijner verblijfplaats; verwijderd het purper tot optooiing zijner kleeding. Arm is de plaats, die Hem ziet geboren worden, arm de moeder, die Hem baarde, arm de kribbe, die Hem ontving, arm de doekjes, die Hem dekten. Alle mogelijke rijkdommen had Hij zich kunnen verschaffen, met alle pracht en genoegens had Hij Zijne wieg kunnen omgeven, één woord slechts: en paleis, en troon, en purper, en hovelingen ontstonden, om Zijne intrede in de wereld te vergezellen en allen luister bij te zetten, maar Hij verachtte iedere ijdele grootheid, en, om ons te veredelen en te onderrichten, verkoos Hij armoede boven rijkdom, en *is Hij rijk zijnde arm geworden.*

Hij komt ter wereld met het roemvol zegeteeken der versterving, om den mensch te veroordeelen, die zich slaaf maakte van zijne zinnen en naar eene rust haakte op aarde, die hem slechts toegezegd was in den hemel. De driften hadden den goddelijken eeredienst verbasterd in eene schandelijke afgoderij, waardoor de gevallen mensch wierook offerde aan het schepsel, en de ondeugd hare vereerders vond. De Verlosser verbrijzelt heden alle afgoden, die de mensch zich had opgericht; een nieuwe godsdienst verheft zich op de puinhopen van het verpletterde godendom. Eene stem roept ons toe uit Bethlehem: aanbid, o mensch! hetgeen gij verbroken, en verbreek hetgeen gij aanbeden hebt.

Geene driften komt Jesus vleien, geene begeerlijkheid voldoen; Hij redetwist niet. Hij onderwijst. Hij gebiedt ons neder te knielen voor Zijne kribbe; Hem te volgen naar Calvarië, alvorens ons te zullen verheerlijken op Thabor. Een oogslag op de kribbe, en voorgelicht door den fakkel des geloofs, roepen wij uit in de overtuiging van ons hart: ziedaar mijnen Schepper, mijnen God, en mijn voorbeeld. Hij wordt geboren in armoede! Hij ligt uitgestrekt op eene handvol stroo, omwonden met eenige nietige doekjes en blootgesteld aan de nijpende koude van een guur jaargetijde, en ik zou willen leven in het voortdurend genot van vermakelijkheden; ik zou mij willen nedervleien op de sponde der wellust, ik zou mij willen omhangen met rijke en zedelooze kleederen. ik zoude het minste lijden niet kunnen verdragen?

Wij bedriegen ons derhalve, met de deugd te willen doen overeenstemmen met een gemakkelijk en wellustig leven, want de Zaligmaker verstoot iedere zinnelijkheid in zijne geboorte, en het begin zoowel als het einde, van Zijn stervelijk leven kenschetst zich door lijden en ontbering.

Geen ander paleis, dan eene stal, geen troon, dan eene kribbe, geene weelde, dan die der armoede, geene vrijheid, dan het afhankelijke en onderworpene leven van Nazareth, geene leering, dan die der boetvaardigheid en zelfverloochening; deze leer alleen zal bekrachtigd worden door het genezen der kranken. het zien der blinden, het hooren der dooven, het wandelen der kreupelen en het verrijzen der dooden. en dan eerst zal Hij den troon des hemels bestijgen, om in eeuwigheid te heerschen aan de rechterhand Zijns Vaders, nadat Hij den galgenboom des kruizes zal beklommen hebben. Dit alles, zegt de H. Bernardus, leert ons de stal, toont ons de kribbe, en leeren ons de doekjes.

Moge deze stem weêrgalmen in onze harten; mogen zij terugkaatsen op onze zeden! Dat nimmer het verwijt van den H. Joannes aan de Joden op ons zijne toepassing vinde, dat de Zaligmaker zich te midden van ons bevindt, zonder dat wij Hem kennen. Hij komt de duisternissen van onzen geest verdrijven, de driften van ons hart beteugelen en de wonden onzer ziel genezen. Sluiten wij derhalve onze

oogen niet voor het licht der genade, maar beantwoorden wij de liefde van Hem, die, om ons zalig te maken, *Zich vernietigde* en die ons overbracht *uit de magt der duisternis tot het rijk des lichts.*

Volgen wij onzen dierbaren Verlosser! ofschoon een harde strijd ons wacht, en verachting ons erfdeel is. Weleer beklommen de volgelingen des Christendoms schavot en brandstapel; die eeuw van bloed is voorbij; daarom nogtans is het den Christen niet gegund, zich aan eene verwijfde rust overtegeven. Neen! hij moet arbeiden en strijden; hij moet zich verloochenen en versterven. In onze tijden vervangen verachting en bespotting, die ellendige wanklanken van het paleis van Herodes, de bloedige treden van Golgotha; en tot het einde der eeuwen zal het Christendom de zelfverloochening met haren goddelijken Stichter moeten deelen.

Onderwerpen wij ons aan deze raadsbesluiten der Voorzienigheid, en toonen wij ons waardige kinderen van onze voorvaderen, van wie men zeide: Hecht hun een doornen kroon op het voorhoofd, en een edele trots zai hen bezielen. De Zaligmaker droeg geene andere: Hem navolgen is overwinnen!

Kerslied. 1868.
Woorden van H.J.A.M. Schaepman, R.K. Pr.
Muziek van H.J.J. van Bree.

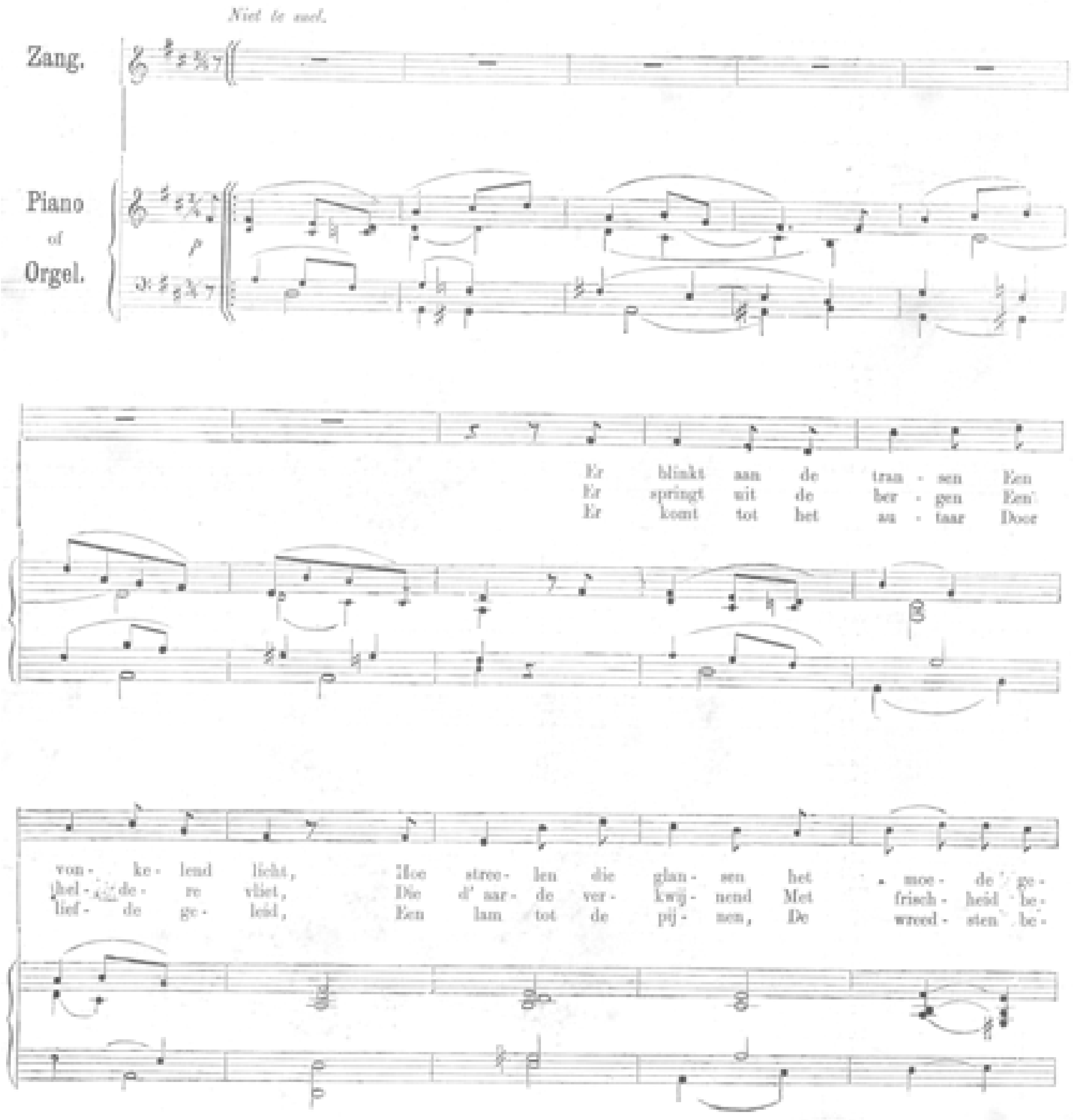

Niet te snel.
Zang.
Piano of Orgel.
Er blinkt aan de tran - sen
Een
Er springt uit de ber - gen
Een
Er komt tot het au - taar
Door

von- ke- lend licht,
Hoe stree- len die glan- sen het moe- de ge-

hel- de- re vliet,
Die d' aar- de ver- kwij- nend Met frisch- heid be-
lief- de ge- lied,
Een lam tot de pij- nen, De wreed- sten be-

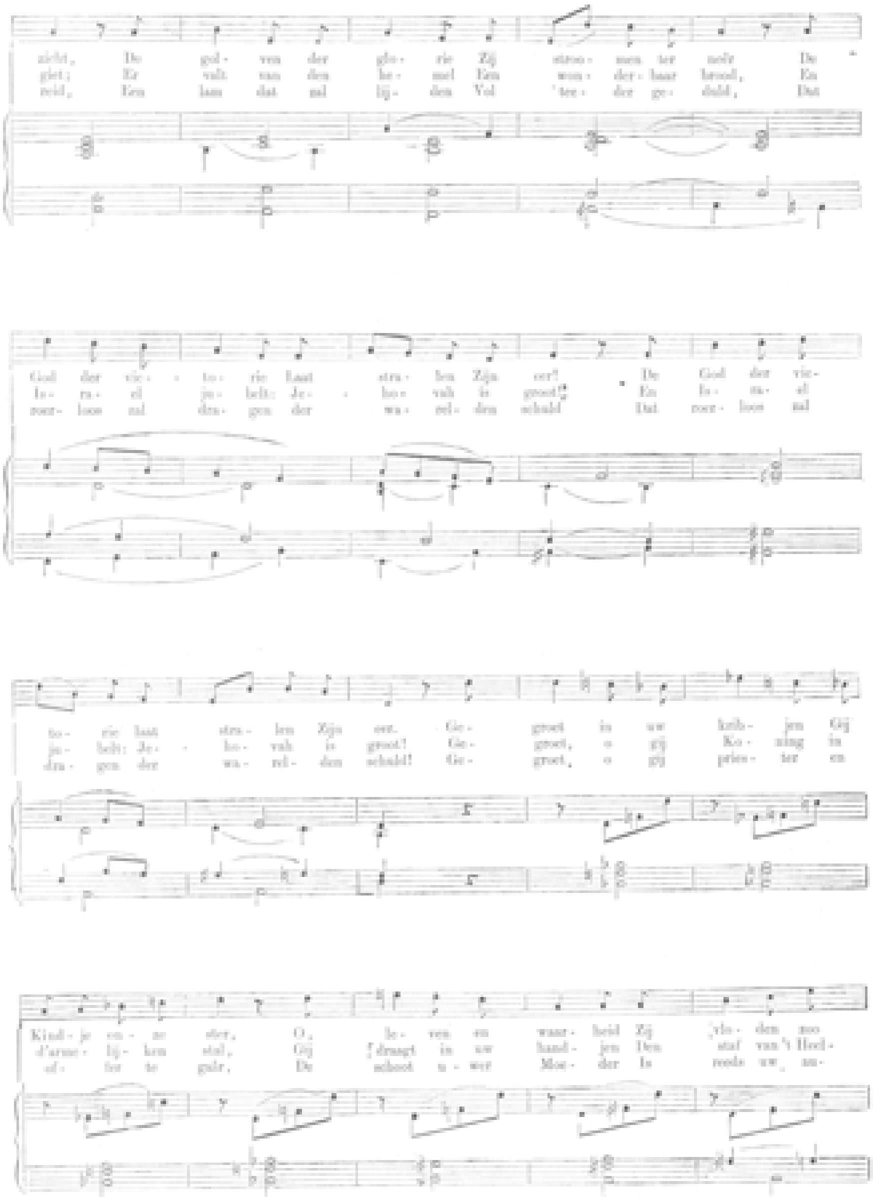

zicht,
De gol- ven der glo- rie
Zij stroo- men ter neêr
De
giet;
Er valt van den he- mel
Een won- der baar brood,
En
reid,
Een lam dat zal lij- den
Vol tee- der ge- duld,
Dat

God der vic- - to- rie
Laat stra- len
Zijn eer!
De

God der vic-
Is- ra- el ju- belt:
Je- - ho- vah is groot!
En
Is- ra- el
roer- loos zal dra- gen der wa- rel- den schuld
Dat roer- loos zal

to- rie laat stra- len
Zijn eer.
Ge- groet in uw krib- jen
Gij
ju- belt:
Je- - ho- vah is groot!
Ge- groet, o gij
Ko- ning in
dra- gen der wa- rel- den schuld!
Ge- groet, o gij pries- ter en

Kind - je on - ze ster,
O, le- ven en waar- heid
Zij [vlo- den zoo
d'arme- lij- ken stal,
Gij draagt in uw hand- jen
Den staf van't
Heel-
of- fer te gaâr,
De schoot u - wer
Moe- der
Is reeds uw au-

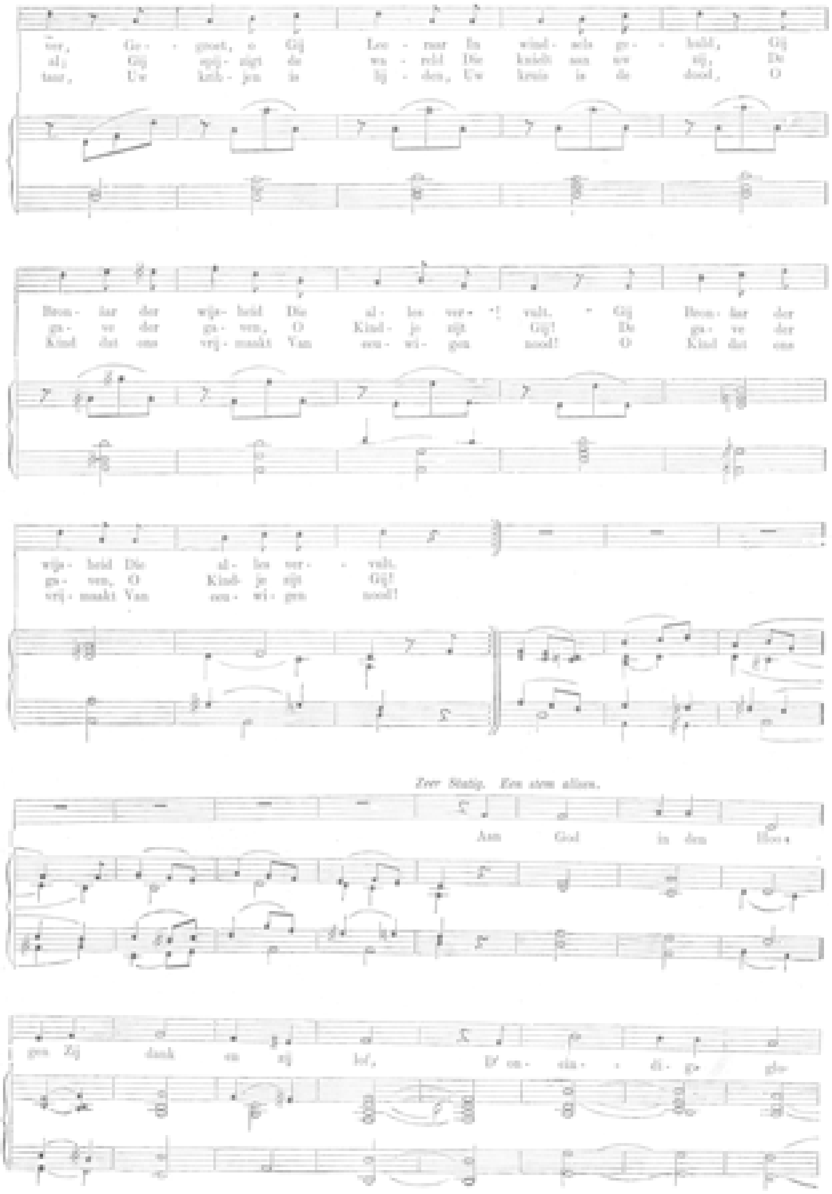

ver,
Ge- - groet, o
Gij
Lee - raar
In wind- sels ge- - huld,
Gij
al;
Gij spij- zigt de wa - reld
Die knielt aan uw zij,
De
taar,
Uw krib- jen is lij - den,
Uw kruis is de dood,
O

Bron- âar der wijs- heid
Die al- les ver vult

Gij
Bron- âar der
ga- ve der ga- ven,
O
Kind- je zijt
Gij!
De ga- ve der
Kind dat ons vrij- maakt
Van eeu- wi- gen nood!
O
Kind dat ons

wijs- heid
Die al- les ver- - vult.
ga- ven,
O
Kind- je zijt
Gij!
vrij- maakt
Van eeu- wi- gen nood!

Zeer Statig. Een stem alleen.
Aan
God in den
Hoo

gen
Zij dank en zij lof,
D' on- ein- - di- ga glo-

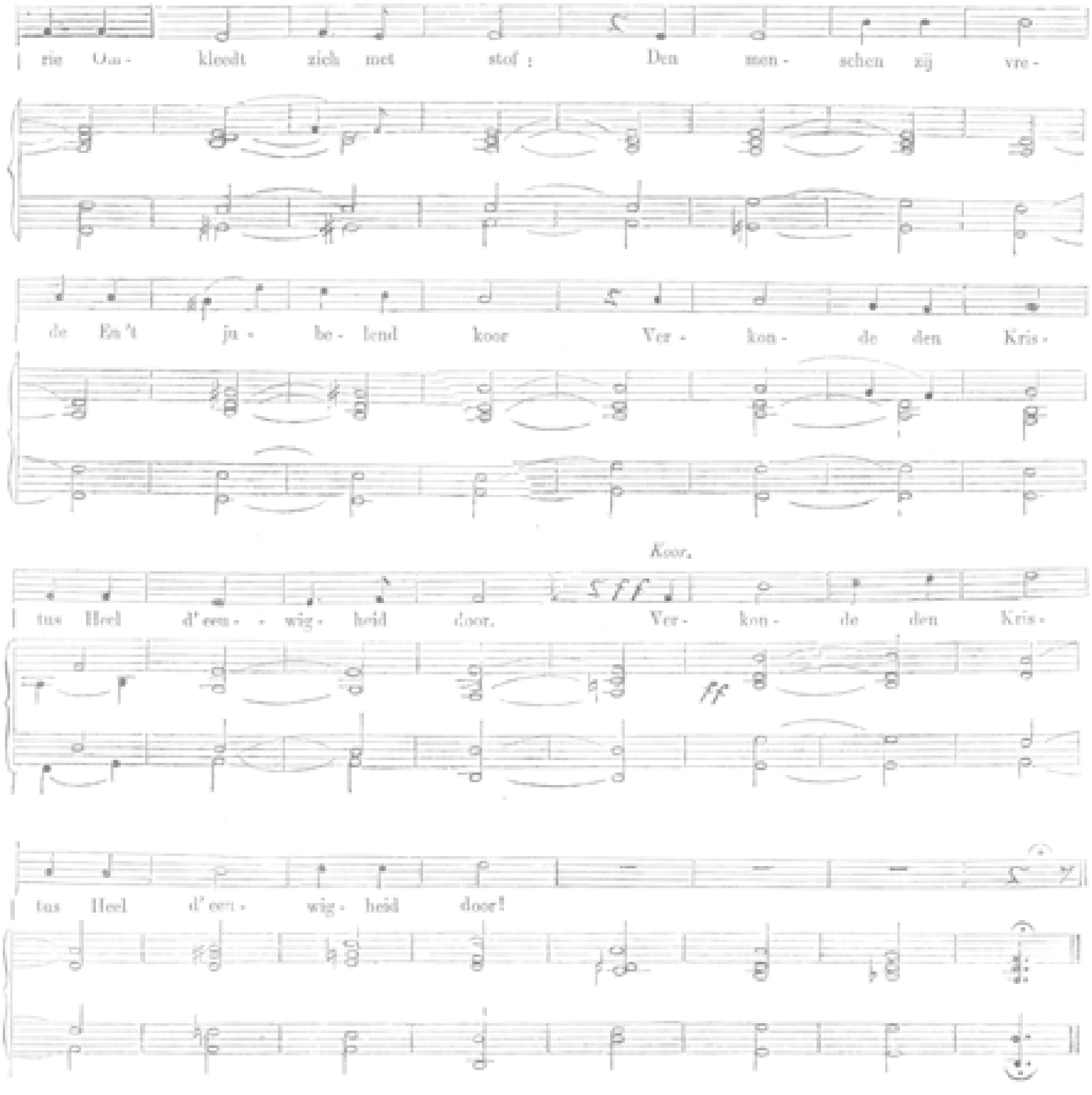

rie
Om- kleedt zich met stof:
Den men- schen zij vre-

de
En't ju- be- lend koor
Ver- kon- de den
Kris-

Koor

tus
Heel d'eeu- - wig- heid door.
Ver- kon- de den
Kris-

tus
Heel d'eeu- wig- heid door!

Het Kersfeest te Rome.

Het is in verschillende landen een oud gebruik om het Kersfeest tot een kinderfeest te maken. In Duitschland, even als in den gulden tijd onzer voorouders, bestond vroeger algemeen het godvruchtig gebruik, om in de huisgezinnen een kamer tot het stalleke van Bethlehem, in te richten. Men plaatste daar eene heilige kribbe, alsmede een boom, waaraan eenige geschenken voor de kinderen hingen. Des avonds werden kaarsen rondom de heilige kribbe geplaatst en men knielde er bij neder en zong de godvruchtige liederen, die in den mond van het volk van ouder tot ouder zijn overgegaan.

Er ziin zeker nog wel huisgezinnen in Duitschland, alwaar dit godvruchtig gebruik in eere gehouden wordt, doch over het algemeen is de kribbe verdwenen en de boom alleen overgebleven, en wat daaraan gehangen wordt heeft, helaas! weinig betrekking meer op het hooge feest.

Te Rome bestaat gedurende de Kersdagen een gebruik, dat, zoover wij weten, nog tot op den huidigen dag is bewaard gebleven. Gedurende de dagen die tusschen het Kersfeest on den Nieuwjaarsdag liggen, wordt daar door kinderen gepreêkt. Het is inderdaad eigenaardig schoon om uit kindermonden den lof te hooren verkondigen van Hem, die uit den hemel is nedergedaald, om als kind geboren te worden, en het wekt ook de gedachte in ons op, dat wij aan kinderen gelijk moeten zijn, willen wij het koningrijk Gods beërven.

In eene kerk, op den hoogsten top van den heuvel des Kapitools wordt eene verhevenheid opgericht, waarop meisjes, die in het wit gekleed en gemeenlijk tusschen de acht en twaalf jaren oud zijn, plaats nemen. Geheel daarop voorbereid, verkondigen die kinderen met luider stem den lof van het goddelijk kindeke Jesus, aan de veelal talrijk vergaderde toehoorders. Volgens ooggetuigen maken deze kinder-preêken in den regel een geweldigen indruk, om de naïviteit, die daarbij ten grondslag ligt. Bijgaande gravure verplaatst ons in genoemde kerk, op het oogenblik dat door een meisje een kerspreêk gehouden wordt. Vóór eenige jaren was een ongeloovige bij zoodanige plechtigheid tegenwoordig. Hij meende zeer schrander te zijn, door de opmerking te maken dat die kinderen niet wisten wat zij vertelden, dat zij geen begrip hadden van de geheimen, die men hen in den mond legden.

‘Begrijpt *gij* ze dan?’ klonk het antwoord.

‘Volstrekt niet, en daarom hecht ik er ook geen geloof aan.’

‘Dat is ongelukkig genoeg, mijnheer! want dan zult gij ook wel niet gelooven dat gij eene ziel hebt, en wanneer gij uwe kinderen niet wilt leeren, dat God de wereld uit niets heeft geschapen, voordat zij in staat zijn dit met hun verstand te begrijpen, zullen zij het zeker niet veel verder brengen dan gij.’

Onze voorouders, die hunnen kinderen de eeuwenoude kersliedekes leerden, nog vóór zij konden lezen en schrijven, dachten er eveneens over als deze eenvoudige Romein.

Het Kersfeest te Rome.

[Nummer 18]

Cairo.

Een oostersch spreekwoord zegt: ‘Wie Caïro niet gezien heeft, heeft niets gezien! Zijn grond is van goud; zijn hemel is een wonder,’ Men weet dat de Oosterlingen in hunne taal en spreekwijze zeer beeldrijk en, wat hiervan meestal een gevolg is, zeer overdreven zijn; in weerwil hiervan, zeggen zij met het genoemde spreekwoord weinig meer dan de waarheid, want Caïro is zeer zeker een schoone stad. Geen reiziger heeft haar bezichtigd, of hij verliet haar in de aangenaamste stemming. Alles heeft zijne schaduwzijde; zoo is het ook met Caïro: niettemin levert zij den bezoeker

zooveel merkwaardigs, zooveel verrassends, dat hij die schaduwzijde nauwlijks opmerkt.

'Wil men zich eene zuivere voorstelling vormen van een oostersche stad,' zegt Chateaubriand, 'men bezoeke Caïro.' Ofschoon, sinds deze woorden geschreven werden, het Westen een grooten invloed op Caïro verkregen heeft, blijven zij niet minder eene waarheid, want de vorm der stad en der huizen, de zeden en gewoonten der inwoners zijn slechts op sommige plaatsen gewijzigd, en met hardnekkigheid heeft de Oosterling zich in eenige wijken genesteld en die voor de europeesche beschaving gesloten, om zijn oorspronkelijk karakter ongeschonden te bewaren.

Ezeldrijvers in Caïro.

Een prachtig gezicht heeft men op de stad van het terras der citadel. Hier staande, ziet men aan zijn voet Caïro zich uitstrekken tot aan den horizon, en het oog dwaalt met welgevallen over de grijze daken der huizen, de tallooze koepels der moskeeën en de witte met breede roode strepen beschilderde muren der gebouwen. Ter linkerzijde ontmoet men het oude Caïro en de hooge bogen van de waterleiding van Sultan Talouw, waardoor hij het water des Nijls naar de citadel bracht, ter rechterde graven der Kalifen, een uitgestrekt veld met puinhoopen bezaaid, eindelijk aan gene zijde des Nijls, wiens water door het schitterende zonnelicht gepurperd wordt, eene vale, gele streep, zich tot in het eindelooze uit-

strekkende; het is de woestijn, en deze draagt aan den uitersten gezichteinder de pyramiden van Ghiseh.

De citadel, door Saladijn gebouwd om de stad te beheerschen, is een meesterstuk van bouwkunst; om hare uitgestrektheid zou men ze een stad kunnen noemen. Zij is ingesloten in een drievoudigen wal en heeft geen anderen toegang dan een eng voetpad, hetwelk bekend is door den moord der Mamelukken onder Mehemed-Ali. Behalve een aantal vestingwerken, waarmeê zij niet alleen de stad maar ook den verren omtrek bestrijkt, bevat zij het paleis van den onderkoning, de koninklijke moskee, de paleizen van verscheidene bevelhebbers, de kazernen der soldaten en een aantal woningen van militaire en burgerlijke ambtenaren.

Sedert Napoleon I Egypte bezocht, heeft de europeesche beschaving vasten voet in Caïro gekregen, en haar invloed is in de laatste jaren, vooral ten gevolge van de doorgraving der landengte van Suez, niet weinig toegenomen. Dit ontdekt men onmiddellijk, als men Caïro binnentreedt van de zijde van het plein Esbekieh. Dit plein, van een langwerpig vierhoekigen vorm, heeft eene oppervlakte, die wellicht alleen door die van het veld van Mars overtroffen wordt. Het is omringd door paleizen, hotels en andere prachtige gebouwen, meestal bewoond door aanzienlijke Europeanen, die tot de verschillende consulaten behooren. Voor die rijen huizen bevinden zich dubbele rijen van prachtige gomboomen, die den bewoners een frissche schaduw geven en aangename wandelingen aanbieden. Onder die boomen wordt een tamelijk groote ruimte ingenomen door ambulante koffiehuizen en winkels, die de verschillendste koopwaren bevatten. De koffiehuizen worden den ganschen dag door Turken, Armeniërs of Joden bezocht, die onder het drinken der koffie en het rooken der pijp handel drijven of schaak spelen. Het overige van het plein is een prachtig aangelegde hof. Eertijds was het een diepe droge bedding, die door den Nijl gevuld werd, en waar de inwoners het feest der overstrooming vierden.

In de eerste helft dezer eeuw is de grond door de Franschen opgehoogd en met boomen beplant. Twee rijen boomen snijden elkander in den vorm van een kruis, waardoor breede en sierlijke lanen ontstaan. Tusschen de armen van het kruis is de grond bedekt met struiken, houtgewas, bloembedden, alles afgewisseld met vijvers en marmeren fonteinen. Een dergelijk lustoord te midden der bevolking biedt wellicht geen enkele europeesche stad aan.

Wil men het plein Esbekieh verlaten om het overige der stad te gaan bezien, dan is men verplicht zich eerst te voorzien van een ezel en een ezeldrijver. Deze worden onder het geboomte bij honderden, misschien bij duizenden aangetroffen. De ezel toch is in Caïro het algemeene voertuig. Rijtuigen kent men er bijna niet; alleen de rijksten bezitten ze maar maken er nog zelden gebruik van. De rede daarvan ligt voor de hand. De straten zijn niet geplaveid, zij bieden overal een zandweg aan.

Nu is het geen gemakkelijk werk een ezel machtig te worden. Wanneer ge, lezer, in deze of gene stad, die aan het water ligt, aankomt, dan overvalt u een wezenlijke schrik, als gij de stoomboot verlaat en een reistesch, een mandje of zelfs een zeer klein pakje te dragen hebt. Nog voor de boot stil ligt, strekken zich vijftig armen over de rivier naar u uit, alsof gij in levensgevaar verkeerdet; en nauwlijks betreedt gij den wal, of de eigenaars dier armen verdringen zich om u heen, onthalen u dikwijls zelfs op eene broederlijke omhelzing, soms op een klap, die aan een ander adres gericht was, en niet wetende wat aan te vangen, laat gij uw reistesch los, ontsnapt uwen aanvallers en blijft in afwachting wie hunner u naar uw hotel vergezellen zal.

Zoo, maar nog duizendmaal erger gaat het met de ezeldrijvers in Caïro. Zij zijn te veel in getal om allen gebruikt te kunnen worden, of juister gezegd, hun getal staat niet in evenredigheid tot dat der ezelrijders. Daarom staan zij met een scherpen blik te loeren op de deur van een of ander hotel, waaruit zij vermoeden dat iemand te voorschijn zal komen, die een ezel noodig heeft. Tegelijk bespieden zij elkander en houden elkanders bewegingen in het oog, even als de ridders der middeleeuwen, als zij den eerestrijd voerden; gaat eenmaal de deur open, dan berst de orkaan los, en de vooruitspringende drijvers en hunne dieren zijn in een wolk van zand en stof gehuld. De arme reiziger weet niet wat hij moet aanvangen; hier wordt hij bij den arm, daar bij het been, elders bij het kleed getrokken. Ongelukkig zoo hij niet spoedig tot een besluit komt; hij heeft kans een slachtoffer van den naijver der ezeldrijvers te worden. Hij, die het karakter der laatsten kent, laat zich echter niet van zijn stuk brengen; hij neemt eenvoudig den eersten stok, dien hij vindt, en slaat links en rechts om zich heen. Hij mag blauwe plekken, blauwe oogen slaan, zonder dat hij voor wraak bevreesd behoeft te zijn. Heeft hij een ezel gekozen, de drijver zal hem met de grootste voorzichtigheid geleiden, ook al waren alle deelen zijns lichaams met den stok des reizigers in aanraking gekomen.

Waarlijk, een treurig bewijs van de karakterloosheid, die den ezeldrijvers van Caïro eigen is! Maar niet alleen deze maar ook alle lagere standen van Caïro en van geheel Egypte zijn tot een laag peil van zelfstandigheid gezonken. Men vindt in die schoone gewesten eene dierlijkheid, die aan het ongeloofelijke grenst. De arme Oosterling bekommert zich alleen over zijn voedsel; is hij verzadigd, dan denkt hij aan kleeding noch woning, en verre van naar genoegens te verlangen, vindt hij zijn grootste vermaak in eene luie rust. Ongelukkig is de afschuwelijke godsdienst van Mahomed de oorzaak dezer verdierlijking, want zij wekt den smaak der menschen op voor geen andere dan dierlijke genoegens.

Zit de reiziger in den zadel, dan is hij gered. De ezel zet zich in beweging, en de drijver loopt schreeuwende naast hem met een puntigen stok in de hand. De egyptische ezels zijn klein, bruin en tamelijk wel in hunnen loop; laat men hen in hunnen gewonen draf voortloopen, dan kunnen zij een langen weg afleggen; zoekt men dien draf te verhaasten, dan wordt de gang der ezels wankelend, en zij liggen spoedig met hunne berijders in het zand.

Aan het noordeinde van het plein heeft men het fransche kwartier hetwelk eindigt in dat der Joden. Het eerste heet de Morisky. Hier wonen de europeesche handelaars, meestal Franschen. Er wordt niet of weinig in de huizen verkocht; de onderste verdiepingen daarvan zijn veelal tot magazijnen ingericht, waar de groothandel gedreven wordt. De kleinhandel geschiedt op de straat. De straten van Caïro zijn dan ook allen markten. Onbeschrijfelijk zijn de beweging en de verwarring, die er heerschen. Men kan zich daarvan op onze drukste markten geen denkbeeld vormen. Bruine bewoners van alle landen van Westelijk Azië verdringen zich daar tusschen de taan- en koperkleurige zonen van Noordelijk Afrika en de bleeke vreemdelingen uit Europa. Ieder schreeuwt in zijne taal en biedt zijne waren aan. Het is een abracadabra, dat doet duizelen. Hier ziet men een Arabier met zijden en damasten stoffen, daar een Ethiopiër met reukwerken, ginds een Egyptenaar met verkoelende vruchten, elders een Franschman met confituren en Bordeauxwijnen of een Engelschman met Sheffields messen en scharen. Eenige kooplieden stallen hunne waren onder tenten uit, andere op stilstaande, nog andere op voortrollende wagens, terwijl er ook zijn, die hunne waren op hunne schouders of in manden dragen. Tusschen die tenten en wagens en kooplieden en zonen uit alle natiën bewegen zich

ezelrijders, door de drijvers geleid; zij doen hunne inkoopen zonder hun lastdier te verlaten. Ook ziet men er lange rijen van kameelen, aan beide zijden met zakken vol water behangen, welke dieren niet zelden voor de voorbijgangers zeer gevaarlijk zijn.

De eerste indruk, dien men onder dat gewoel, gegil, geschreeuw, geloop, getier ontvangt, is niet te beschrijven. Men heeft geen oogen genoeg om te zien, geen ooren genoeg om te hooren. Men moet antwoorden op duizend vragen, en maakt tegelijk duizend opmerkingen. Men moet voor, achter zich, naar alle zijden tegelijkertijd zien, zich recht in den zadel houden en op zijn hoede zijn voor het geval, dat de ezel omver mocht geworpen worden. Maar spoedig gewent men er aan; is men van de eerste verwarring bekomen, dan is er niets vermakelijkers, niets verrassenders dan eene markt te Caïro.

In de wijk der Joden is de beweging minder luidruchtig, omdat daar ook de kleinhandel in de huizen plaats heeft. Deze wijk verlatende, komt men in de oude stad, waar de eigenlijke bewoners zich voor de beschaving teruggetrokken hebben. Daar leeft men geheel op zijn oostersch. De straten zijn eng en krom; twee ezels kunnen elkander op sommige plaatsen nauwlijks voorbijgaan; de huizen hebben een onbevallig uiterlijk, kleine vertrekken, platte daken en houten balkons. De rijen huizen, naarmate zij zich boven den grond verheffen, naderen elkander meer en meer, zoodat men de straat doorwandelende, slechts een smalle streep van den donker blauwen hemel zien kan. Hierdoor beschermt men zich tegen de warmte maar verhindert ook het doorstroomen der versche lucht, zoodat men de zon verjaagt en verpestende ziekten binnenroept.

De bewoners leven zoowel op de straat als in de huizen. Zij eten, drinken, slapen, handelen overal. Zindelijkheid moet men in de huizen niet zoeken; ofschoon de tallooze fonteinen overvloed van water bieden, schijnt dit volgens de vrouwen van Caïro alleen tot drinken bestemd; trouwens de onzindelijkheid hebben zij met alle oostersche volken gemeen. Van die fonteinen is de een al prachtiger dan de andere. Zij zijn gebouwd door rijken, die bij uitersten wil er eene zekere som voor beschikten. Het doel, dat zij daarmeê hadden, was dat de menschen, die zij van water voorzagen, hen wederkeerig zouden helpen, namelijk door voor de rust hunner zielen te bidden, want de Joden en Turken zoowel als de Katholieken gelooven aan het bestaan van een zuiverings-plaats na dit leven, hoewel ieder op zijne wijze. Bij die fonteinen vindt men gewoonlijk een onderwijzer, die de jeugd kosteloos onderwijs geeft. Wij behoeven nauwlijks op te merken dat dit onderwijs weinig beteekent. Het beschaaft zoo min het lichaam als de ziel; het is even geestdoodend als de godsdienst-plechtigheden, die in den 300 moskeeën, welke men in Caïro aantreft, verricht worden. Onderwijs en godsdienst kunnen alleen bloeien, alleen den mensch gelukkig maken, als zij uit de katholieke Kerk voortkomen, want tot haar alleen heeft de Eeuwige Waarheid gezegd: ‘Gaat en onderwijst alle volken!’

Hoe men burgemeester wordt.
Dorps-tafereelen
Medegedeeld door D[r]. J. Renier Snieders.
Vervolg.

VIII.
Op de koffie.

Tweede bedrijf.

Terwijl Klipper met diep genot de loftuigingen der bevredigde buurvrouwen inademde, had er onder in huis een ontzettend gedruisch plaats. In vier sprongen was de ontstelde huisbaas beneden, ten einde te vernemen wat er omging.

In het voorhuis trof hij al de kinderen aan, gereed om de feestzaal binnen te dringen. Aan hun hoofd stond Konstant, zijn zoontje, tot bewijs van zijn aanvoerderschap, een houten sabel in de hand houdende. Jufvrouw Klipper stond in de deur; zij wendde al hare welsprekendheid aan en deed de schoonste beloften, om de jeugdige gasten er buiten te houden. Zij was op het punt de woelige menigte tot den aftocht te bewegen, toen de kleine Konstant de geurige pruimentaart, door Selm

Sokkers in stukken gesneden, in het oog kreeg. Als eene hagedis sloop hij langs de zijde zijner moeder en sprong met opgeheven sabel zegepralend de kamer binnen. Het voorbeeld van den aanvoerder werd in weêrwil van het roepen en tegenhouden der moeder door al de kinderen gevolgd, en in een oogenblik wemelde de ontzaglijke hoop van kinderen door de kamer, die reeds door de moeders was opgepropt. Een hunner liep de meid, die de pruimentaart ronddroeg, tegen het lijf, zoo dat de stukken in alle richtingen over den vloer vlogen. De kleine Konstant gaf het sein tot den aanval; even als een zwerm wespen vlogen de jeugdige gasten op de verspreide brokken, die in een wenk verslonden werden.

Jufvrouw Klipper gaf een ontzettenden schreeuw, en bijna zwart van gramschap greep zij naar de vrijpostige kinderen van den notaris, die zij aanzag als de aanleiders dier ongehoorde deugnieterij.

De vrouw van den hoefsmid had opgemerkt, dat hare twee zoontjes, door den stoutmoedigen Konstant op zijde gestooten, geen enkel stukje van de pruimentaart hadden opgeraapt.

‘Arme kinderen!’ mompelde zij op medelijdenden toon, terwijl zij met de eene hand eene doos met bitterkoeken en met de andere eene flesch met anijssuiker vastgreep.

Het voorbeeld door de goede moeder gegeven, was besmettelijk; in een oogenblik was er geen stukje *dessert* meer op de tafel, en was het laatste anijskorreltje verdwenen.

De kleine Konstant schreeuwde uit al zijne kracht om zijn aandeel van de gerookte ossentong, en trok kwaadaardig het oudste zoontje van jufvrouw Molhoven een stuk peperkoek uit de hand. De knaap beantwoordde deze beleediging met een ontzettenden schreeuw en een geduchten vuistslag, die het bloed uit den neus van zijnen aanvaller deed spuiten.

Het zoude moeilijk vallen het tooneel, hetwelk op dit oogenblik in de feestkamer plaats greep, naar waarheid te schetsen. De meisjes, verschrikt door het schreeuwen van den zoon des huizes, begonnen te schreien en liepen naar hare moeders; de jongens klommen op de stoelen en op de tafel, om des te gemakkelijker te zien wat er omging. De oudsten namen partij, deze voor den zoon van het huis, gene voor zijnen tegenstrever, en drongen bij het aanheffen van een verward krijgsgeschreeuw en het maken van dreigende gebaren vooruit naar het strijdperk.

Jufvrouw Klipper was bij het zien van het bloed, dat haar kind uit den neus vloeide, met een kreet van verontwaardiging en dreigend opgesprongen.

‘Wat! zoudt gij mijn kind slaan?’ riep zij, den kleinen Molhoven bij den arm grijpende.

De jongen gaf een benauwden schreeuw en riep over moeder.

‘Arme jongen!’ schreeuwde deze toeschietend, ‘waarom zou hij uw kind slaan?’

‘Ik vind het weinig beleefd uw kind voor te spreken,’ beet haar de vrouw van het huis verontwaardigd toe.

‘Mijn kind is niet in staat om het uwe kwaad te doen,’ beet jufvrouw Molhoven terug, ‘wie durft er aanleggen tegen mijnheer uw zoontje?’ Zij sloot hare vraag met een door de kamer toegejuichten spotlach.

‘Mijnheer uw zoontje!’ herhaalde de verwonderde jufvrouw Klipper, die van toorn en schaamte beurtelings rood en bleek werd.

‘De jonge heer Klipper is niet pluis!’ spotte de notarisvrouw voort.

‘Arm schaap!’ zeide jufvrouw Klipper, terwijl zij haar zoontje een kus op het bebloede aangezicht drukte, ‘de jongen is zoo goed en zoo toegevend als hij groot is.’

‘Over mijn kind heeft zich niemand te beklagen,’ hernam de driftige notarisvrouw, ‘hij is de goedheid zelve even als zijn vader.’

‘Goed en toegevend!’ herhaalde de vrouw des huizes op schertsenden toon, ‘dan ware hij wat minder vrijpostig in een anders huis. waar hem niemand geroepen heeft.’

‘Ik blijf geen oogenblik langer hier!’ riep de notarisvrouw bleek van schaamte bij deze smadelijke bejegening.

Mijnheer Klipper kwam door den hoop van kinderen gedrongen en fluisterde de notaris-vrouw smeekend in het oor:

‘Ik bid u, neem niet kwalijk, dat....’

‘Neen, mijnheer, dat verdraag ik niet!’ onderbrak hem de beleedigde vrouw met waardigheid, ‘ik blijf geen oogenblik langer in uw huis!’

‘Bedaar, lieve jufvrouw!’ hernam de smeekende stem van den huisheer, ‘ik verzeker u, dat....’

‘Bedaren! bij zulk een affront!’ riep jufvrouw Molhoven, terwijl zij in tranen losbarstte, ‘o, indien mijn man zulks wist!’

‘Ik verzeker u, dat mijne vrouw het niet kwaad met u meent....’

‘Welk een affront!’ vervolgde zijne tusschenspreekster, ‘gelukkig dat de verkiezing nabij is!’

Klipper verbleekte bij die bedreiging; zij klonk harder dan de hardste donderslag in het gebergte.

‘Ik hoop toch niet....’ stamelde hij.

‘De eene vriendschap is de andere waard!’ weende de beleedigde vrouw.

Klipper stond radeloos; het kwam hem op dat oogenblik voor dat de notaris-vrouw het geluk van zijn volgend leven in de hand had, en het zonder medelijden daar heen wierp.

‘Vergeef het mijne vrouw,’ stamelde hij voort, ‘zij kent hare wereld niet, en....’

‘Hare wereld!’ riep de notaris-vrouw terzelfder tijd lachend en schreiend; ‘waar zou zij die geleerd hebben?’

‘Kom, Gustaaf,’ zeide Klipper, die eensklaps een gelukkigen inval kreeg, ‘kom, jongen, geef mij de hand, ik heb een schoon prentenboek voor u.’

De jongen liet zich dit geen tweemaal zeggen, en terwijl hij met den beteuterden huisbaas heenging, nam zijne moeder, om verder opzien te vermijden, het besluit te gaan zitten.

Gedurende eenige oogenblikken was alles doodstil in de kamer; de kinderen waren wederom op de achterplaats, en de genoodigden, onder den invloed van het afgeloopen tooneel, zaten elkander stilzwijgend aan te staren.

‘En dat wil de vrouw van een burgemeester worden!’ zeide eindelijk jufvrouw Molhoven met bitterheid. Zij veegde de tranen van hare wangen en zag met een dreigenden blik naar de plaats, waar jufvrouw Klipper zoo even gezeten had.

‘God beware ons daarvoor!’ antwoordde de vrouw van den schoolmeester. die de partij van den rentmeester heimelijk sterk genegen was.

‘Nooit zal zij dat worden!’ sprak de notaris-vrouw met een onnavolgbaren pruimmond.

‘Mijnheer Klipper is een braaf man,’ hernam de vrouw van den schoolmeester op valschen toon, ‘maar de jufvrouw is onverdragelijk.’

‘Daarom ook heeft hij onze stem niet.’ zeide de notaris-vrouw nijdig, en met den wijsvinger op de tafel tikkend.

‘De onze ook niet!’

‘De onze nog minder!’

‘Ik had nog liever!’

‘Dat gebeurt niet, zoolang ik nog een woord in huis te zeggen heb!’

‘Liever stemde ik twintigmaal voor mijnheer Overweick!’

‘Die een zedig en bekwaam man is!’

‘Wiens vrouw een toonbeeld is van eenvoudigheid!’

‘Eene echte huishoudster!’

Zoo snaterden de vrouwen opgewonden tegen den armen kandidaat.

‘Bij ons is men onverschillig,’ zeide de vrouw van den deurwaarder, ‘maar nu ik gezien heb, wat hier omgaat....’

‘Mijn man verkeerde nog altijd in twijfel,’ zeide de vrouw van den dorpsontvanger bijtend, ‘maar toch verzeker ik u, dat in mijn huis nooit eene stem gegeven wordt aan een heidief!’

‘Een heidief!’ herhaalde met diepe verachting de vrouw van den schoolmeester.

‘Een heidief!’ riepen, kakelden en miauwden op spottenden toon twintig fijne stemmetjes te gelijker tijd.

‘Alles is verloren!’ riep Selm de knecht, die hijgend bij zijnen heer kwam aangeloopen. Hij verhaalde hem de gesprekken, die hij in de kamer had afgeluisterd.

‘Alles is verloren!’ herhaalde Klipper moedeloos.

Heer en knecht stonden sprakeloos met gebogen hoofd en nederhangende armen tegen over elkander.

‘Weet gij geen raad, Selm?’ vroeg Klipper met een diepen zucht.

Selm, die een zeer vindingrijken geest had, bedacht zich een oogenblik en sprak aarzelend:

‘Heeft mijnheer geen besten witten wijn in den kelder?’

‘Ja, maar toch kunt gij al die vrouwen niet onthalen op zulk een kostbaren drank,’ antwoordde Klipper, verwonderd opziende bij een voorstel, hetwelk zoo diep in de beurs greep.

‘Ik wilde de geestdrift der vrouwen opwekken,’ hernam de knecht.

‘Daarenboven konden de kinderen voor de tweede maal de kamer innemen.’ hernam de huisheer bezorgd, ‘hoe zou de jufvrouw dat opnemen? Neen; waarlijk ik durf niet.’

‘Kunt gij de jufvrouw niet hier roepen,’ waagde de knecht, ‘en haar onder een of ander voorwendsel in uwe kamer opsluiten?’

‘Neen, liever word ik dan geen burgemeester,’ antwoordde Klipper verschrikt over het zonderlinge voorstel.

Selm bleef eenige oogenblikken met de hand voor den mond staan denken.

‘De gasten gaan vertrekken,’ zeide hij, ‘nooit vergeet noch vergeeft men hetgeen er gebeurd is..... In den dag van heden ligt de zegepraal van den weerwolf!’

‘Dat nooit!’ riep Klipper, met een driftige beweging de hand uitstekend.

‘Dat nooit!’ riep Selm met dezelfde gebaarden en op denzelfden toon.

‘Liever geef ik heel mijn wijnkelder ten beste,’ hernam Klipper, ‘ga, Selm, maar zorg vooral, dat gij met de flesschen in de kamer zijt, voor dat de jufvrouw u in het oog heeft.’

‘Laat mij begaan,’ antwoordde Selm, terwijl hij in twee sprongen op den keldervloer stond. Toen hij twee minuten later, met eene vracht flesschen geladen, in de kamer

trad, waren aller oogen op hem gevestigd, en er volgde eene diepe stilte. De vrouwen knipoogden en trapten elkander op den voet. Wie ook had zich aan dien *luxe* verwacht, dewijl men op dergelijke partijen in de Kempen, na koffie gedronken te hebben, zich met een glas bier bevredigt?

De vrouw des huizes was bij het zien der wijnglazen bleek geworden als een doode. Na een vlammenden blik geworpen te hebben op den knecht, snelde zij de deur uit met het doel haren man op te zoeken.

Niet zoodra was zij de deur uit, of de gasten staken snaterend de hoofden bij elkander. Selm bemerkte dat de wezens langzamerhand even als de lucht na eene hevige donderbui ophelderden, naarmate hij de glazen vol schonk.

Jufvrouw Molhoven was uiterst slecht gezind; liever had zij het feest, hetwelk zoo arm en benepen begonnen was, bij een algemeenen kreet van misnoegen zien afloopen. Zij schoof haar glas op zij, en zeide, terwijl zij hare keel even als den krop eener tortelduif rond vooruit zette, dat wijn op koffie gewoonlijk slecht bekomt, en daarom het gebruik wilde, eerst wijn en daarna koffie te drinken. Ofschoon de notarisvrouw doorging voor iemand, die hare wereld in den grond kende, scheen niemand in haar gevoelen te deelen; niemand schoof den romer op zij. De meeste genoodigden proefden somtijds in zes jaren geen wijn en waren van gevoelen, dat terwijl in 's menschen buik de verschillende dranken dooreen loopen, het er weinig op aan kwam, wat men het eerste of het laatste dronk.

(Wordt vervolgd.)

Het spook van den Brocken.

Er zijn weinig, misschien geen, toppen van de duitsche of zwitsersche bergketenen, van waar men heerlijker vergezicht heeft dan van den Brocken, den hoogsten top van het Hartsgebergte in het standheerlijk pruisisch graafschap Stolberg-Wernigerrode. Men heeft berekend dat men van hier een gedeelte van den aardbodem overziet, dat eene doorsnede heeft van 35 mijlen en dus den blik werpt op het 200ste gedeelte van Europa of het 11000ste gedeelte van de geheele aarde. Vroeger zag men op den Brocken tusschen zich en den horizon een staalkaart van miniatuur rijkjes; hieronder waren 7 vorstendommen, 7 hertogdommen benevens een aantal vrijheerlijkheden, enz, thans is, vooral door de anexatie van Pruisen, hun aantal zeer verminderd en ziet men op 20 groote en 3000 kleinere steden en dorpen neêr. De berg staat in het midden van een der meest bevolkte streken van Duitschland en heeft eene hoogte van 3600 voet.

Onder de prachtige natuurverschijnselen, die van den Brocken kunnen worden waargenomen, en die een indruk achterlaten, welk nooit kan worden uitgewischt, behooren voornamelijk het op-en ondergaan der zon, de opkomst der volle maan en het onweder. Het laatste vooral is majestueus en onbeschrijfelijk grootsch, voornamelijk wanneer het onweder op eene groote diepte, of duidelijker gezegd, dicht bij de aarde woedt. De aarde is dan voor den toeschouwer door een dikke wolkenlaag geheel verborgen; in die laag kruisen zich de bliksemstralen en dwarrelen door elkander; het is als een snelvlietend vuur, dat de toeschouwer in eene peillooze diepte ziet. De donders weêrkaatsen duizendmaal tusschen het gebergte, dat op zijne grondvesten staat te schudden. En bij dat bliksemvuur en die krakende donders heeft men den liefelijksten hemel en de stralende zon boven zich. Een niet minder wonderbaar gezicht levert de berg op, wanneer zijn voet in nevel gehuld is. Dan is niets zichtbaar dan de top, en deze schijnt op een licht bewegelijke zee te drijven. Eenzaam als een eiland ligt de bergtop op den onmetelijken oceaan. De winden scheuren nu en dan de nevelgevaarten; stuksgewijze wordt de aarde vrij; nieuwe winden sluiten wederom de openingen; eindelijk trekt de zon de nevels op of vallen deze op de aarde neêr; in het laatste geval verschijnen achtereenvolgens bergtoppen, torenspitsen, steden en dorpen, tot eindelijk de geheele aarde zichtbaar wordt.

Niet minder opmerkelijk is het dat op den Brocken op den langsten dag en eenige weken, die dezen voorafgaan en volgen, de avond- en de in deze vallende morgenschemering buitengemeen helder zijn. Tot 's avonds 10 ure kan men gemakkelijk zien te lezen; de schemering wordt allengs dikker maar gaat niet in het nachtelijk donker over, en des middernachts kan men in een kerkboek zijn morgengebed weder lezen. Wie zoo gelukkig is een warmen zomernacht bij het volle licht der maan op den Brocken door te brengen, geniet een wonderbaar, fantastisch schouwspel, dat zijn weêrgâ misschien nergens heeft.

Bij de bijgeloovige bewoners der omstreken is de Brocken een verzameloord van tooverheksen. Volgens een volksspreuk, waarvan de overlevering uit de verste tijden komt, komen de heksen elk jaar in den nacht van den 1sten Mei, in Duitschland Walpurgisnacht genoemd, op den top van den Brocken bij elkander onder het voorzitterschap van hun heer en meester Satan. De rotsen van dit gebergte dragen allen een naam die aan die nachtelijke tafreelen herinnert, als: de *Duivels-stoel*, het

Heksenaltaar, de *Heksen-danszaal* enz. Zelfs de klaproos van den Brocken, die men ter herinnering aan zijnen bergtocht meêneemt, heet in de volkstaal de *Heksen-bloem.* Tot de zeer zeldzame en alleen in den herfst voorkomende luchtverschijnselen behoort het zoogenaamde spook van den Brocken. Het is niets dan een luchtspiegeling, die ontstaat wanneer bij zonne-ondergang in het Oosten zich wolken, of dikke nevels, *höhen Rauch* genaamd, opeen hoopen. Daarop vallen dan de schaduwen der bergen, huizen en menschen, tien, honderd, soms duizendmaal vergroot. Het huis wordt een paleis, de mensch een reus met ontzaglijk lange armen en beenen. Alle bewegingen worden duidelijk nagebootst, en wijl, wanneer dit natuurwonder plaats heeft, het in de dalen gewoonlijk reeds duister is, schijnen deze reuzengestalten als van zelve te ontstaan; van daar dat het verschijnsel den naam gekregen heeft van spook van den Brocken. Dat het niet dikwijls waar te nemen is, heeft zijn oorzaak in de vele omstandigheden, die zich moeten vereenigen om het te doen ontstaan.

Zeker reiziger beschrijft het spook van den Brocken op de volgende wijze: ‘terwijl ik op den top van den Brocken zat, in diepe gedachten verzonken, kwam op eens mijn vriend Frederik tot mij en riep: het spook! het spook! Ik ging hem te gemoet, en zoodra ik hem genaderd was, deed hij mij eensklaps naar het Oosten keeren, en wat zag ik? Groote hemel!.... Gelukkig dat dichters en reisbeschrijvers mij op het verschijnsel hadden voorbereid. Op een grond van witachtige dampen prijkte een prachtige regenboog met zijne zeven kleuren, en in het midden daarvan stonden twee reuzen. Het waren Frederik en ik; wij hadden eene lengte van minstens 20 ellen. Wij strekten instinktmatig onze armen uit om elkander te omhelzen; zoo groot was onze aandoening (in deze houding stelt onze gravure hen en het spook voor); plotseling verlengden zich onze armen op een schrikbarende wijze. De rots, die ons droeg, werd eveneens teruggekaatst en scheen een reusachtig voetstuk van twee cyclopen. Ik geloofde het beeld te zien, dat een moedige Griek eens wilde kappen uit de flanken van den berg Athos. Of bediende zich de duivel van onze personen als schaduwbeelden in zijn tooverlantaarn? De wind kwam met mijne haren spelen, en op eens had het spook twee horens, twee fabelachtige voelsprieten, ongeveer in den vorm van de stralenbundels, waarmede het hoofd van Mozes, den Wetgever van Gods volk, versierd was om de heerlijkheid aan te duiden, die hij aan God zelven ontleend had. Weldra zag ik aan de zijde van het spook een dikken staf slingeren; het was de wandelstok, dien ik in de hand droeg, en die in mijn beven deelde; hij had de lengte gekregen van een palmboom; spoedig evenwel verdween hij. Op eens veranderde het beeld; men zou gezegd hebben dat eene onzichtbare hand stukken uit zijn lichaam rukte; het verloor zijne borst en gedeelte zijner armen. De breuken werden grooter en grooter; de regenboog verbleekte; weldra waren nog slechts eenige vormlooze lichaamsdeelen over, die eindelijk een zachte wind in den niet voerde. Ik stond als verbijsterd; het verlies van mijn evenbeeld had een ledig bij mij achtergelaten; ik geloofde dat met het spook een gedeelte van mijn wezen in den niet verzwonden was. Geruimen tijd geleek ik op den bleeken schlemil, die naar zijn schaduw zocht,’

Het spook van den Brocken.

Op den hoogsten top heeft graaf Stolberg-Wernigerode in plaats van eene nederige hut, die er eertijds stond, een zeer wel ingoricht gebouw laten maken, dat den reiziger alle gemakken aanbiedt, die hij overigens in dit van natuurswege onherbergzaam oord niet vinden zou. Bij dat rustoord bevindt zich ook een houten, 80 voet hoogen toren, om het genot,

dat Brocken's natuurtafereel aanbiedt, te verhoogen. De gemiddelde temperatuur op den top van den Brocken is één of twee graden boven het vriespunt.

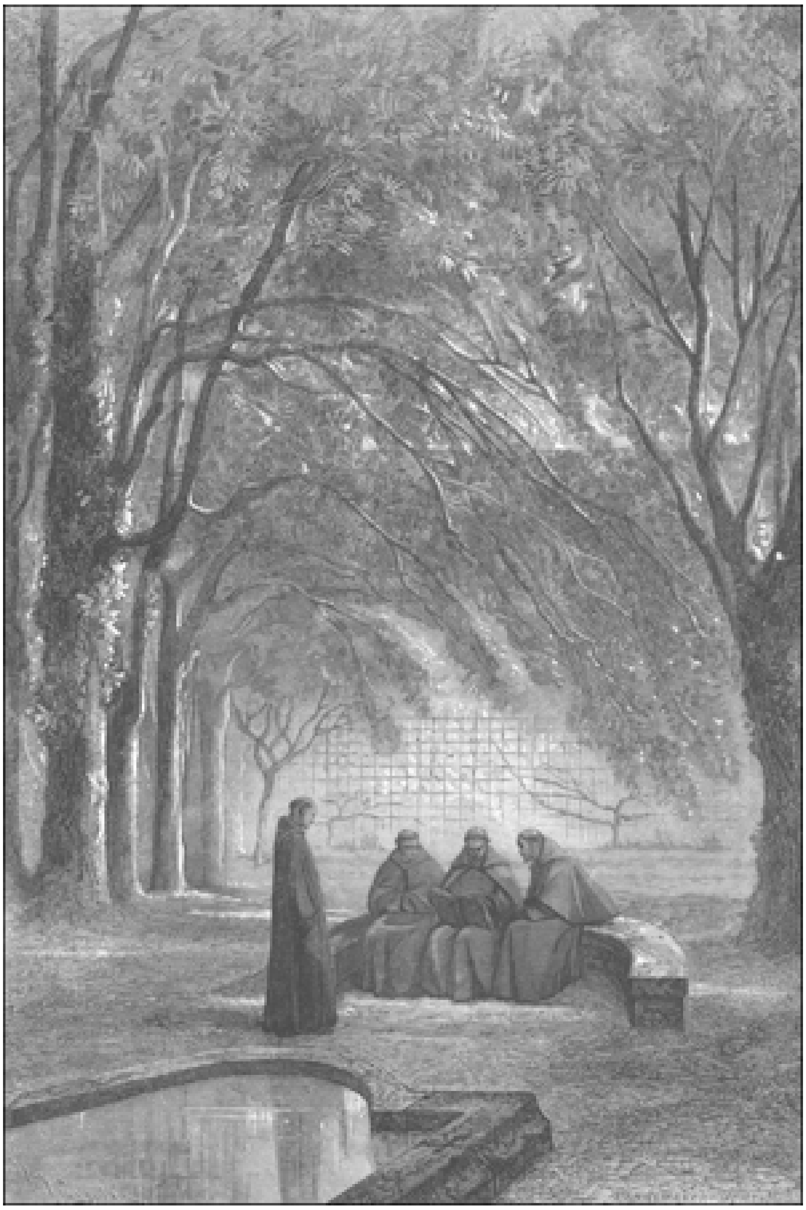

Een Kloostertuin.

Talrijke beken en de afvloeiingen der bergmeeren zenden hare wateren naar het stroomgebied van de Elbe van den Wezer of van den Oder. Van Elbingerode en Ilsenburg zijn gemakkelijke voerwegen, welke tot den top des bergs leiden. Die gemakkelijke wegen met de gedurig talrijker wordende vervoermiddelen zijn voor een goed deel oorzaak dat jaarlijks, meest in den herfst, een aantal natuurliefhebbers, vooral Franschen, naar den Brocken stroomen, om zich te verlustigen in de zeldzame natuurverschijnselen, die men er kan waarnemen. Voor een goed deel, zegden wij, want inderdaad is de Brocken *ten allen tijde* het doel geweest van eene menigte nieuwsgierigen. De waarheid hiervan wordt niet alleen bevestigd door schilderijen, waarop sommige natuurverschijnselen van den Brocken zijn voorgesteld en die men in verschillende landen aantreft, maar ook in volksverhalen in Frankrijk, Spanje en

Italië. waarvan het spook van den Brocken den meer of min misvormden grondslag uitmaakt.

Het groote Karthuizer-klooster in de Alpen der Dauphiné. Uit het Reisjournaal van een tourist.

Wanneer men de groote chaussée volgt, die ten oosten van Lyon over de Alpen der Dauphiné naar Turyn loopt, dan bereikt men het eerst Voreppe, een klein bergstadje met eene schilderachtige ligging. Het is bijna geheel ingesloten door hooge bergen, waaronder vooral de pic de Chalais bekend is door het Dominikaner-Klooster Notre-Dame de Chalais, dat pater Lacordaire aldaar heeft gesticht. Een groote bergstroom, die bruischende langs rotsen en kolossale steen-massa's naar beneden stroomt met zijne oude, vervallen brug; rechts de pastorij, gebouwd op een vooruitstekend berggedeelte en omgeven door een heerlijken, in veelkleurige bloemenpracht prijkenden hof; - en verder de kerktoren, boven cypressen en populieren uitstekende; dit alles levert een liefelijk landschap op. Wij verlieten hier den postwagen en wandelden onder eene aangename avondkoelte naar het Alpenstadje St. Laurent du pont, nabij de grenzen van Savoije.

In de fransche Alpen vindt men dezelfde bergformatie en plantengroei als in de zuidelijke bergketens van den St. Gothard en het meer van Como: talrijke kalkbergen, met zacht, fluweelachtig mos begroeid, weelderige plantengroei, uitgestrekte bosschen, heldervlietende bergstroomen, een heerlijk vergezicht over het Isère-dal, la vallée de Graisivaudan genaamd. en tot afwisseling rondtrekkende douane-beambten; - maar bovenal de balsamieke, verkwikkende lucht der Alpen: dit alles maakt een betooverenden indruk op het gemoed des wandelaars.

Wij logeerden in eene goed ingerichte herberg, waar wij heerlijke forellen, smakelijke berghazen en uitmuntende bedden vonden. Reeds bij het krieken van den dag stond den volgenden morgen onze gids gereed om ons door de Alpen-Wildernis naar de *Grande Chartreuse* te geleiden. Deze weg, die langs den woesten bergstroom Guiers de mort loopt, levert alles op, wat men grootsch en majestueus in de Alpen vinden kan en wedijvert in landelijke schoonheid met de Ira mala en den weg naar den Simplon. Vooral één punt, les Fourvoiries genaamd, is huiveringwekkend woest en eenzaam. Een in donkere rookwolken gehulde smeltoven, wiens vuurgloed door de kleine vensters in de dikke muren zichtbaar is, staat rechts van den bergstroom, die in zijn' woesten vaart de eeuwenoude eiken- en beukenboomen besproeit. Over den stroom is eene brug, slechts uit een' enkelen boog bestaande, gelegd, die aan weerskanten wordt ingesloten door ontzaglijk hooge, loodrechte bergen. Een oude vervallen poort, die met een' steenen kruis op een' aardbol prijkt, sluit het smalle, in de bergen uitgehouwen voetpad af.

Stat crux dum volvitur orbis[1] staat boven dezen ingang geschreven, waar vroeger een kloosterbroeder wacht hield: het is de entrée du desert, de ingang tot de wildernis. Al wie opklimt, om ginds als boeteling in het Karthuizer-Klooster zijne levensdagen te slijten, kan hier voor het laatst stilhouden en der wereld een vaarwel toeroepen. Al hooger klimmende, komt men aan een trotschen waterval en de steile rots de l'Oeillette, met de schilderachtige overblijfsels eener oude vesting; alles omringd door prachtige beuken, elken en plataan-boomen, waartusschen zich slingerplanten, wilde rozen en klimop ineenstrengelen met een rijkdom en pracht, zooals men in de tropische gewesten alleen aantreft. Waarlijk, een verlokkend tafereel voor den

1) Het kruis staat pal, terwijl de aarde zich omwentelt.

landschapschilder levert dit heerlijk, betooverend natuurtooneel op, dat zijne fantaisie nog stoffeeren kan met een troep calvinistische ruiters, die in 1562 onder den Baron des Adrets het klooster bestormden; of wel met de revolutiemannen van 1792 met hunne driekleurige sjerpen, toen zij met hunne Sansculotten de kloosterlingen gevangen uit hunne eenzaamheid wegvoerden. Na eene wandeling van drie uren kwamen wij aan eene uitgestrekte vallei, en tusschen de boomen zag men grijze, eigenaardig gebouwde daken, lange gebouwen, ringmuren met vooruitspringende torentjes, een kerktoren en eene rij cellen, lijnrecht als in het gelid geschilderde soldaten..... een vreemdsoortigen kloosterbouw.

Wij stonden voor de poort der *Grande Chartreuse*, van het groote Karthuizer-Klooster, de bakermat der strenge, stille Karthuizer-orde, waarin thans nog een veertigtal kloosterlingen in eeuwig stilzwijgen, in gebed en betrachting hun leven doorbrengen. Men kon moeilijk een eenzamer oord uitzoeken om, ongestoord en van de wereld afgezonderd, een toevluchtsoord voor versterving en overpeinzing te stichten. Van alle zijden stijgen de met sneeuw bedekte Alpen loodrecht omhoog, en het klooster wordt omgeven door een majestueus bosch, dat zich langs de glooiing der bergen bijna tot hunne toppen uitbreidt. Alles zwijgt hier; alleen de nachtegaal in de lindeboomen op het voorplein is nog geen Karthuizer geworden en doet de lucht weergalmen van zijn' liefelijken, aangenamen zang.

Men moet zich onbevooroordeeld terugdenken in de middeleeuwen met hare vurige karakters en hare naar vrede smachtende gemoederen; men moet zich verplaatsen in die wereld vol scholastiek, partijtwisten en scheuringen, om de beweegredenen te begrijpen, die een' man als de H. Bruno uit den stroom der wereld naar de eenzaamheid verbanden. Hij was een echte zoon des tijds, die Bruno Hartenfaust uit Keulen, een germaansch hart, dat de diepte der wetenschap peilt, om daarin zijnen God te vinden en vast te houden, en dat, na in den grooten strijd des levens teleurstelling op teleurstelling te hebben ondervonden, zich eindelijk, afgetobt en verbitterd, terugtrekt, om geheel op zich zelven eń de versterkende kracht der natuur en der overweging steunende, ten minste nog een gedeelte van den gestoorden vrede des levens te kunnen terugvinden.

In die tijden van onrust en woelingen verliep het leven eens geestelijken niet zoo rustig als in onze dagen. Als echte zoon der Kerk genoot Bruno zijne eerste opleiding aan de kloosterscholen van den H. Cunibertus te Keulen en te Rheims en later te Tours bij Berengarius, die zich naderhand zoo berucht maakte door zijne dwaalleer. Met vrucht had hij de verschillende wetenschappen, ja zelfs de dichtkunde beoefend en predikte onder een' grooten toeloop der volksmenigte op het land en in de steden. De algemeene roep zijner geleerdheid bewoog Gervasius, bisschop van Rheims, om den voormaligen kweekeling der school als Kanunnik en Moderator der stads- en diocesaanscholen van zijn bisdom aantestellen.

Niet lang mocht hij echter een' rustigen werkkring hebben. Manasses II had zich door list en simonie meester gemaakt van den bisschoppelijken zetel; de jonge kanunnik, die nog niet geleerd had te zwijgen, rekende het zich tot gewetensplicht, om zijne stem tegen den prelaat te verheffen en verscheen met twee geestelijken uit het bisdom als zijn aanklager op het concilie van Autun. Manasses wachtte zich wel te verschijnen en werd van zijne waardigheid ontzet; doch toen zijne aanklagers te Rheims terugkwamen, vonden zij hunne huizen geslecht, have en goed geplunderd en hunne prebenden verkocht: - dat was het antwoord van Manasses. Ofschoon de strijd met den aartsbisschop na vele lotswisselingen ook al eindigde met zijne ontzetting, verbanning en ongelukkig uiteinde in den vreemde, zoo bleven dergelijke

praktische levensstudiën niet zonder invloed op de overwinnaars. De H. Bruno ten minste begon sinds dien tijd ernstig na te denken over de ijdelheid van wereldsche macht en grootheid.

Volgens de legende kreeg Hugo, bisschop van Grenoble, in 1084 een wonderbaar visioen. Hij werd uit zijne bisschopsstad naar de wildernis van het Karthuizer-gebergte gevoerd. In deze bergachtige, met sneeuw bedekte woestijn zag hij een prachtigen tempel, waarboven zich zeven sterren aan den hemel verhieven, die een geheimzinnig licht over het godshuis verspreidden. Den volgenden dag verschenen zeven pelgrims voor den bisschop, wierpen zich voor hem neder en spraken: ‘Neemt’ ons op in uwe armen en geleidt ons naar de plaats der eenzaamheid, ‘waarnaar ons hart zoo zeer verlangt.’

Zij waren Lauduin uit Toscane, Stefan uit Bourg en Stefan uit Die, vroeger kanunniken te Valence, Hugo de kapellaan, Andreas en Wazin de leekebroêrs, en als hun hoofd Bruno Hartefaust, de Keulenaar.

De bisschop geleidde zelf de pelgrims naar de hoogte der Alpen; het houweel weerklonk door het bosch; houten hutten verrezen rondom eene bron, die uit de rots ontsprong, en eene grot in den berg was de eerste plaats des gebeds. Dit was de grondslag der Karthuizer-orde, die spoedig in aanzien toenam en door de geheele Christenwereld beroemd werd door haren strengen regel en tucht. Dan ook hier was het den stichter der Karthuizer-orde niet vergund tot aan zijnen dood de vreugde der stille eenzaamheid te genieten. Nauwelijks waren er vier jaren verloopen, sinds de kluizenaars zich verscholen hadden bij het nest van den steenadelaar en den lammergier, of een vroegere scholier en collega van Bruno uit het domkapittel van Rheims besteeg als Urbanus II den pauselijken stoel. Schisma's verscheurden de Christenheid, tegenpausen verhieven zich; hij gevoelde behoefte aan dappere, getrouwe strijders, die hem ter zijde konden staan; en nu dacht hij aan Hartenfaust, die in de ontoegankelijke Alpen buiten den dienst der strijdbare Kerk in eenzaamheid leefde. Een bode verscheen in het Karthuizer-gebergte met het bevel van het Opperhoofd der Christenheid, dat den stichter der orde onverwijld naar Rome ontbood.

Het moet wel een aandoenlijk afscheid zijn geweest, dat zijne leerlingen van de stella deserti (ster der woestijn) namen, gelijk zij den H. Bruno noemden, toen hij wederom afklom langs de nauwe bergpassen, die hem voor eeuwig van de wereld hadden moeten afscheiden.

Eene zware taak verwachtte hem. Hij moest de Noormannen, die Apulië en Calabrië veroverd hadden, voor den pauselijken stoel trachten te winnen, en wij vinden hem terug aan het weelderige, ridderlijk hof van Hertog Roger, in het midden van staatkundige woelingen tusschen griekeche, saraceensche en noormansche gelukzoekers.

Achtereenvolgens treedt de kluizenaar der Alpen op als aartsbisschop van Reggio, als stichter van het klooster la Torre in Calabrië, als pauselijke delegaat op verschillende conciliën en in het leger der Noormannen voor het door de Grieken verdedigde Capua en eindigt zijn veel bewogen leven in de herftsmaand van het jaar 1101, in zijn toevluchtsoord San Stefano bij Bosco in Zuid-Italië.

Nadat wij met den zwaren ijzeren klopper aan de poort ons hadden aangemeld, openden zich de doodsche, stille kloostermuren, en een leekenbroer in bruin monniks-gewaad bracht ons in de gastenkamer.

Volgens een oud gebruik had iedere provincie van Frankrijk zijn eigene vreemdelingen-zaal: wij, als Duitschers, die men hier zelden aantreft, werden in de kamers der Bourgondiërs gebracht, en spoedig brandde er een helder, vroolijk vuur

en werd ons, met ware kloostergastvrijheid, een fijne likeur als welkomstdrank aangeboden.

Wij verkwikten onze vermoeide ledematen en deden ons te goed aan een rijkelijken kloostermaaltijd van visch, meelspijzen, eieren, zuidelijke vruchten en kostelijken wijn, dat ons pater Gérésime, wien de zorg voor de vreemdelingen is opgedragen, in een gesloten houten kist opdischte, zooals het iederen kloosterbroeder 's middags door het schuifvenster zijner cel wordt uitgereikt.

Het weder was intusschen zeer ongunstig geworden, en de regen viel bij stroomen neder, zoodat de vriendelijke Karthuizer uit eigen beweging ons een nachtkwartier aanbood en voorstelde om eene wandeling te doen door de uitgestrekte gebouwen.

Boven den ingang van het koor der kloosterkerk bevindt zich eene schoone marmergroep eener Pietà, - en op de wanden van den corridor, die naar de kapittel-zaal geleidt, zijn de grondslagen en de omtrekken van alle Karthuizer-kloosters in Europa afgebeeld. Nog vond men onder de rubriek Duitschland ‘Ittingen in Thurgau’ opgeteekend,

en wij brachten den goeden pater onder het oog, dat dit sinds langen tijd onder Zwitserland behoorde, terwijl wij zeer betwijfelden, of er nog veel van het klooster zou bestaan, te oordeelen naar het lot, dat de meeste kloosters in Zwitserland ondergaan hebben.

In de kapittelzaal, waar de oversten van alle kloosters van tijd tot tijd vergaderen, om over hunne algemeene belangen te beraadslagen, staat een groot standbeeld van den H. Bruno, vervaardigd door den beroemden beeldhouwer Foyatier. Langs de muren hingen de portretten der vijftig eerste Generaals der orde, op wier scherp geteekende gelaatstrekken duidelijk de sporen van het aanhoudend beschouwende leven zichtbaar waren. Het hoofdsieraad der zaal zijn echter de copiën der beroemde tafereelen uit Bruno's leven door Eustachius le Sueur, en waarvan de origineele stukken te Parijs bewaard worden.

Le Sueur had weinig vermoeden, toen hij onder de vensters van het Karthuizer-klooster te Parijs met eenen edelman duëlleerde, dat hij eenmaal zelf Karthuizermonnik zou worden en zijn penseel zou bezigen ter verheerlijking zijner orde: maar ook de kunst leidt tot eenzaamheid en bespiegeling.

Van de kapittelzaal komt men in den grooten kruisgang, waar zich de cellen der monniken bevinden. Deze cellen vormen geen groot, samenhangend gebouw maar staan geheel op zichzelven. Ieder huisje bevat twee vertrekken: een voor het gebed en een voor de studie; de onderste verdieping, die met een klein tuintje is omgeven, heeft nog eene werkplaats, waarin men door gepasten handenarbeid en lichaamsinspanning de schadelijke gevolgen van het aanhoudend zittende leven tracht tegen te gaan. Des middags wordt het magere middagmaal voor iederen pater in eene nis, die men in den muur van den kruisgang vindt, nedergezet. Boven de deur der cellen prijkt eene latijnsche spreuk uit de H. Schrift of de Kerkvaders.

In de ruimte, die door die eenzame kruisgangen wordt ingesloten, is het kerkhof gelegen, dat iedere monnik dagelijks ziet, wanneer hij zich naar de kerk begeeft. Eenvoudige grafheuvels bedekken hunne assche: alleen de graven der generaals zijn kenbaar aan steenen kruisen, in den vorm van een' ruwen boomstam.

Bezienswaardig zijn verder de dooden-kapel, de kapel van Lodewijk XIII, het refectorium, waar de paters des zondags in de diepste stilzwijgendheid hun gemeenschappelijk middagmaal nemen, en de bibliotheek.

Wanneer men de benauwde, sombere klooatergangen aan de zuidzijde verlaat, komt men in de nabijgelegene, prachtige bosschen met hunne steengroeven, waterleidingen, vijvers en schaduwrijke wandelpaden, en bereikt men de kapel van Notre-Dame de Casalibus en het kerkje van den H. Bruno, dat op eene, met mastboomen begroeide, steile rots gebouwd is, en waarheen hij zich gewoonlijk begaf, wanneer het hem onder zijne kloosterbroeders nog niet eenzaam genoeg was, om zich daar onder het gemurmel eener nabijzijnde beek in het gebed en de meditatie ie verdiepen.

Het moet een indrukwekkend gezicht zijn, wanneer de kloosterbroeders in hunne lange, witte gewaden twee aan twee het smalle voetpad komen afwandelen, om, gelijk zomers somwijlen geschiedt, voor hunnen stichter eene H. Mis te gaan opofferen: een lange, stilzwijgende optocht door het vroolijke, groene bosch.

De leekenbroeder gaf ons een afschrift van een gedicht, dat de Lamartine hier geïmproviseerd had, en dat zoo geheel overeenstemde met het verheven en indrukwekkende, dat de natuur hier aanbiedt.

.... paisibles habitans de ces saintes retraites,
Comme au pied de ces monts, où priait Israël,
Dans le calme des nuits, des hauteurs où vous êtes,
N'entendez-vous donc rien du ciel?
Ne voyez-vous jamais les divines phalanges,
Sur vos dômes sacrés descendre et se percher?
N'entendez-vous jamais des doux concerts des Anges
Rétentir l'écho du rocher?

Waarvan de vertaling luidt:

‘Vreedzame bewoners dezer heilige eenzaamheid, hoort gij dan niets, in de kalmte van den nacht, uit de hemelsche gewesten, wanneer gij op uwe hoogte, gelijk Israël aan den voet des bergs, in 't gebed verzonken zijt?

Ziet gij nooit de hemelsche heerscharen op uwe gewijde koepels nederdalen en zich nederzetten? Hoort gij nooit de rotsen weergalmen van de liefelijke gezangen der Engelen?’

Die vraag klonk zoo eenvoudig en natuurlijk, dat ik mij zelf verbeeldde op de Alpentoppen, die zich verre boven het eenzame bosch tot in de lucht verhieven, de legioenen engelen op en neêr te zien stijgen en den nagalm van hun harmonisch gezang te hooren.

Een goed voorziene avondmaaltijd vereenigde ons rondom den haard in de gastenkamer, en wij ontvingen ieder eene cel voor logeerkamer.

Vier kale muren, een ruw bed, een bidbank met kruisbeeld en eene kleine kast.... en overal eene doodsche stilte: dit was het nachtkwartier in het groote Karthuizer-Klooster.

Te middernacht begon de klok te luiden; pater Gérésime kwam ons wekken, en wij gingen naar de kerk om den nachtdienst bijtewonen.

Overal heerschte de diepste duisternis; slechts viel een flauwe schijn der godslamp op de marmergroep der pietà, en eene beweging in het koor kondigde de aanwezigheid der paters aan. Driemaal hoorde men eene hand op de bank voor de koorstoelen kloppen, en een plechtig, indrukwekkend gezang werd aangeheven, als of de onderwereld zich opende en de dooden van zaken uit de voorwereld begonnen te spreken. Daarna werden de lantarens ontstoken, en men zag de monniken, in hun wit gewaad met den kap over het hoofd, in hunne stoelen zitten en uit de groote getijdenboeken hunne nacht-antiphonen opzeggen. Meestal zong een pater voor en vielen de overigen koorsgewijze in; soms werd het gezang eenige minuten door een huiveringwekkend stilzwijgen onderbroken; dan gingen de lichten uit, en de kerk lag gehuld in eene duisternis, akelig als die des doods en des grafs. Eensklaps begon weder eene klagende stem, gelijk die eens roepende in de woestijn, de getijden.

De indruk was akelig, ernstig en had iets spookachtigs, wanneer de godslamp hare schaduw wierp op de witte muren der kerk en daar de silhouette van eene monnikskap of eene rondwandelende gedaante, die zich kruiste, in vergroote omtrekken afteekende.

Meer dan een uur duurde de plechtigheid; daarna zocht ieder zijne cel weder op. Het angstige, huiverende gemoed hoorde nog langen tijd het eentoonige gebed der monniken in de stille kloostergangen, en de slaap ontvlood den oogleden.

In wakende droombeelden zweefden de indrukken der laatste dagen voor mijnen geest voorbij.

Eergisteren nog midden in het gewoel der nijvere stad Lyon, waar duizenden weefgetouwen dag en nacht bezig zijn met de fijnste zijdestoffen voor Frankrijks

élégante, wereldsche vrouwen te vervaardigen:..., en thans in de eenzame kloostercel midden onder boete-doende, zwijgende kluizenaars, die niets meer weten van hetgene daarbuiten de gemoederen beweegt of de hartstochten aanwakkert. Zij zijn geheel vreemd aan de vraagstukken van den dag en bekreunen zich evenmin om socialisme, vrijen arbeid, Krimoorlog, als om crinolinerokken en Crédit mobilier. En hebben zij zoo geheel ongelijk, die mannen van het Karthuizerklooster, boven wier cellen geschreven staat: *in silentio et spe crit fortituda vestra*?....[1)]

Ik dacht aan den mensch in de wereld met al zijn zwoegen en tobben, met al zijn eer- en winstbejag, met al zijn streven en strijden voor een geluk, zoo wuft en nietig als zeepbellen; ik dacht aan al die gebouwen met onvrijwillige eenzaamheid en gedwongen stilzwijgen, die de maatschappij bouwt en steeds bouwen moet, om te kunnen blijven bestaan, en die men cellulaire gevangenis noemt: - en ik keerde mijn hoofd om op de houten plank en prevelde, als ware ik zelf Karthuizer, de woorden van den Psalmist: ‘de Heer is nabij degenen, die gebroken van harte zijn, en helpt hen, die een rouwmoedig gemoed hebben.’

Den volgenden dag bracht ons weder terug onder de levenden. Na een hartelijk afscheid van onzen gullen, gastvrijen pater namen wij de reis weder aan naar Grenoble en kregen als hartversterking eene flesch van hunne uitstekende likeur mede. Deze drank zoowel als het levenselixer der *Grande Chartreuse* is sinds eeuwen in Frankrijk beroemd en wordt menigmaal als geneesmiddel in verschillende ziekten aangewend. De bereiding uit de aromatische kruiden der Alpen is een geheim der Karthuizers, die, te oordeelen naar den grooten voorraad, geen onbeduidenden handel met dit gezondheidsmiddel drijven. Aan gene zijde van het voetpad, dat door eene toren-poort, la porte du Sappey, wordt afgesloten, duidt eene kapel de plaats aan van het ‘initium terminorum et privilegiorum domus Cartusiae’ (begin der domeinen en voorrechten van het Karthuizer-Klooster.)

Eene beroemde luchtreis.

Onder de beroemdste luchtreizen behoort zeker die van Jacques Garnerin, door hem gedaan bij gelegenheid van de kroning van Napoleon I op den 16^en^ December 1804. Geen volksfeest scheen men in dien tijd in Frankrijk te kunnen houden of het moest door een luchtreis besloten worden. Ook thans nog is het gebruik in zwang, maar men bepaalt zich meest altijd tot een luchtbol op te laten zonder reiziger.

Voor den luchtbol van Garnerin had Napoleon 30000 francs toegestaan. Het gevaarte had dan ook kolossale afmetingen en overtrof in pracht en luister alles wat men daartoe van dien aard had gezien. Des avonds ten 11 ure, terwijl een oogverblindend vuurwerk zijne laatste vonken uitspatte, verhief zich eensklaps van het plein Notre-Dame het groote luchtschip, dat alleen door Garnerin bestuurd werd. Het werd verlicht door 3000 verschillend gekleurde lampions en prijkte op zijn hoogste punt met de rijk vergulde keizerlijke kroon. Bij wijze van equator slingerden zich om den bol deze woorden: *Paris 25 frimaire an XIII*, *couronnement de I'Empereur Napoleon par Sa Sainteté Pie VII.*

Het gevaarte steeg met verbazende snelheid en was spoedig onder de toejuichingen der parijsche bevolking uit het gezicht verdwenen. Den volgenden morgen bij het aanbreken van den dag ontdekten eenige bewoners van Rome een glinsterend punt aan den hemel, dat zich bewoog boven den koepel van St. Pieter en het Vatikaan. Het was in den aanvang nauwlijks zichtbaar, maar spoedig werd het grooter en

1) In stilzwijgen en hoop zal uwe kracht gelegen zijn

eindelijk zag men boven de Eeuwige Stad een prachtig gekleurden bol zweven. Eenigen tijd bleef hij stilstaan, toen verdween hij in de richting van het Zuiden.

Het was de luchtbol, die den vorigen avond van het plein Notre-Dame opgestegen was. Door het zonderlingste toeval had de wind, die dien nacht N.W. was, den bol naar Italië gedreven, en binnen eenige uren had de luchtreiziger de twee hoofdsteden der wereld bezocht. Hij kwam aan Rome verhalen dat de Paus Napoleon gekroond had, en de laatste zich gereed maakte zich de kroon van Italië op het hoofd te zetten.

Alvorens de bol Rome verliet, had er mede een zonderling voorval plaats. In de nabijheid der stad daalde hij, en het scheen als had hij het punt gevonden, waar hij zijn vaart eindigen zou. Het schuitje stootte tegen eene ruïne, waarin zich zelfs een oogenblik de touwen verwarden. Garnerin was gelukkig handig genoeg de touwen spoedig los te maken, waarop de bol zich weder verhief en over de Napelsche provincie Campanië zweefde. De ruïne was het graf van Nero.

Deze omstandigheid gaf zoowel in Frankrijk als in Italië aanleiding tot allerlei aanmerkingen en voorspellingen, en Napoleon was er zoozeer door getroffen, dat hij verbood het geval te vermelden in de beschrijving van zijn tocht, die Garnerin kort daarop het licht deed zien. De wereld mocht niet weten dat de keizerlijke kroon gestooten had op het graf van een tiran.

De reis eindigde nabij het meer Bracciano in Campanië; zonder eenig ongeval ondervonden te hebben, betrad Garnerin weder den vasten bodem.

De luchtbollen hebben tot nu toe geene belangrijke toepassing gehad. Bij den veldslag van Fleurus, maakte men gebruik van een luchtbol, welke aan een koord was gebonden en waarin zich een waarnemer bevond, die door seinen de bewegingen van den vijand deed kennen. Tot wetenschappelijke doeleinden zijn ze dikwijls gebezigd geworden. De luchtbollen kunnen dan slechts van wezenlijk nut zijn, wanneer men ze zal kunnen besturen. Nu kan men evenwel een luchtstroom zoeken, om zich in eene bepaalde richting te bewegen, en zoo kon Garnerin een zuid-oostelijken luchtstroom gezocht hebben om Rome te bereiken.

Allerlei.

Het pampas-gras.

Het rijk der grassen, die eener weelderige natuur bekoorlijkheid bijzetten en tevens voor het onderhoud der menschen en huisdieren hoogst weldadig zijn, vormt eene wereld op zich zelve in landschapsbeelden. De grassen omvatten vier planten-familiën: als de eigenlijke grassen of zoetgrassen, gramineën, met rolronden stengel en met knoopen voorzien, waaruit spichtige bladeren opschieten; tot de eigenlijke grassen behooren het beemd-, dodde-, reuk-, struis- en siddergras en de vossenstaart, en ook de graansoorten als: tarwe of weit, rogge, gerst, haver, gierst, spelt, maïs of turksche tarwe en rijst. De cyper- of zuurgrassen, cyperaceën, waartoe het rietgras, de helm of duingras en de papyrus-plant behooren, is eene andere familie, even als de rietsoorten, juncaceën, met het suiker-, spaansch en bamboesriet als soorten en de restiaceën, welke laatste familie slecht eene ondergeschikte rol in het plantenrijk speelt.

Het gynerium argenteum of pampas-gras is het indrukwekkendst wat schoonheid en sierlijkheid betreft: nevenstaande gravure is eene afbeelding van die zoo nuttige plant, die, even als de roos onder de bloemen, de koningin der grassen is. De dichter, het golven der gouden korenaren beschrijvend, zou zijn poëtische muse nog meer bezield gevoelen, wanneer hij de uitgestrekte velden moest bezingen, die door het zilvergroene pampas-gras met den weeldrigsten dosch, dien de natuur bezit, getooid zijn. In de bondgenootschappelijke republiek Argentina of la Plata in Zuid-Amerika en de aangrenzende landen strekt zich eene onmeetlijke vlakte uit, welke in La Plata alleen op 72.000 □ mijlen geschat wordt. Wanneer, zoo als het soms geschiedt, niet eene onzettende droogte den bodem verzengt en wanneer niet het water der zoutmeeren in de vruchtbare aardkorst dringt, is die vlakte met het prachtige pampas-gras geheel bedekt, hier en daar afgewisseld door heerlijke sierbloemen.

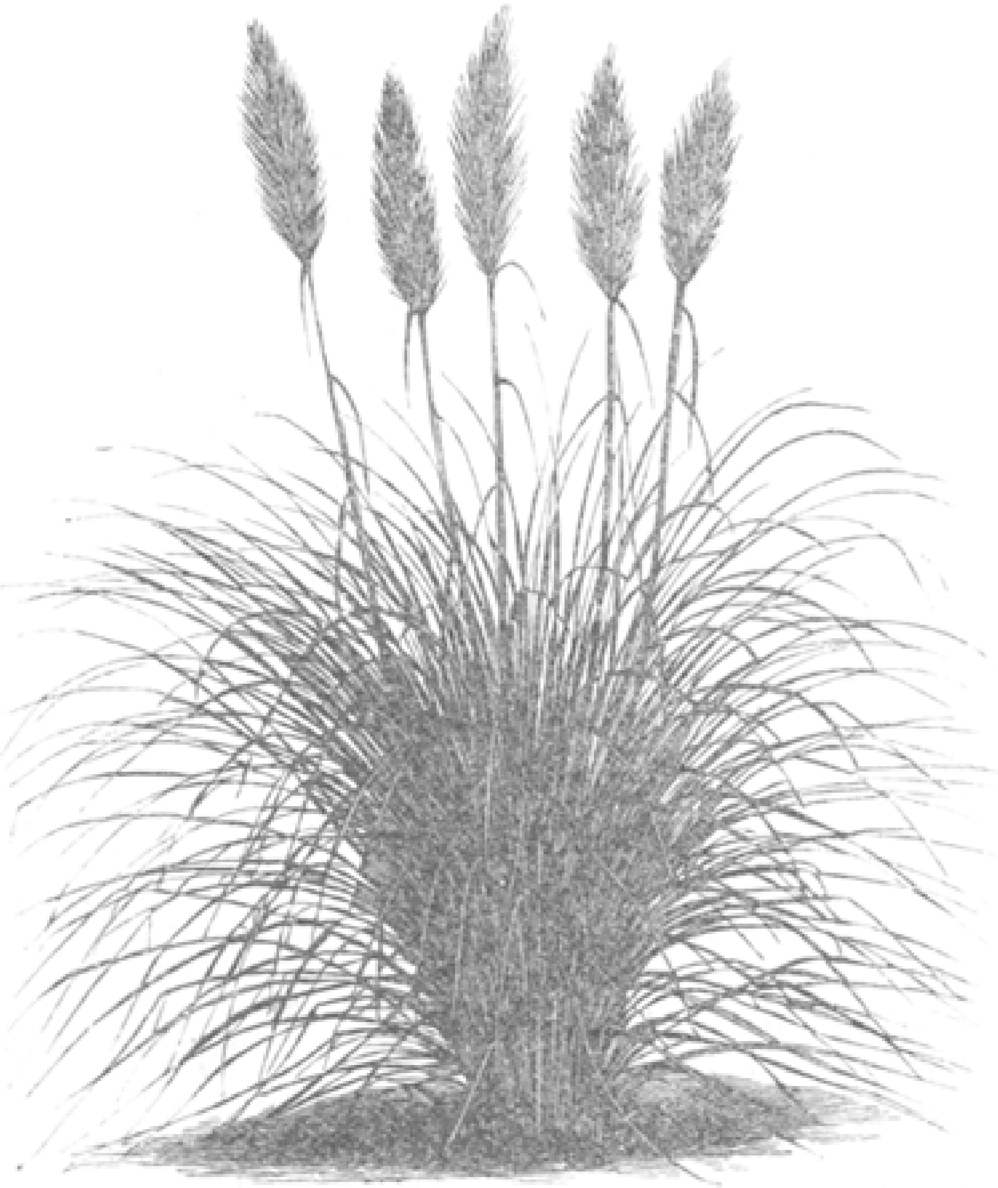

Tot welk einde, zal men al onmiddellijk vragen, gebruikt de mensch die uitgestrekte weigronden, waarin het grazend vee als het ware begraven schijnt. Zonderling en betreurenswaardig, antwoorden wij, is het, dat tot nu toe met al de middelen van snelvervoer en al de scheikundige wetenschap, waarop de beschaafde wereld trotsch gaat, zoo weinig nut is getrokken van den overvloed, dien zoowel in America en Australië de natuur den mensch aanbiedt. De overgroote kudden wild rundvee, dat zich met het pampas-gras voedt, worden bij massa's gedood, alleen om de huid en de hoeven, welke op de Europeesche markten per scheepsgelegenheid aangevoerd worden. Het vleesch echter, dat een uitmuntend voedingsmiddel voor geheele volkeren zou zijn, wordt verbrand of even als bij ons ten tijden der heillooze veepest in den grond begraven, opdat geen miasma, uit het verrottende vleesch opstijgende, de lucht zou besmetten.

In den laatsten tijd evenwel is het den onvermoeiden ijver van Justus Liebig en de winzucht van anderen gelukt het vraagstuk van vleeschbewaring op te lossen. Daartoe is reeds sedert eenige jaren aan de rivier Uraguay een inrichting gebouwd en het is niet geheel onmogelijk dat het vleesch op de Europeesche markten tot een prijs afdale, die het even als in den gulden tijd onzer voorouders, tot algemeen voedsel

van de minst gegoeden zal doen strekken, welke het nu als eene lekkernij aan de meer gegoeden over moeten laten.

Ook in Australië is men daarmede begonnen en zal men er eene voor het algemeen nuttige concurrentie in het leven roepen. De inrichting zoo even gemeld aan de Uraguay bestaat uit weilanden van meer dan 30.000 morgen grootte, waarin 20 tot 30 duizend stuks vee voor de consumptie zoo lang bewaard worden. Te meer is het vleesch en het extract daarvan hoogst te waardeeren, omdat het saprijk voedsel dat het vee uit het pampas-gras trekt, natuurlijk een grooten invloed heeft op de geurige smaak van het vleesch. Voegen wij hier nog bij dat men het zoo nuttige pampas-gras ook in Europa tracht te acclimatiseeren.

Kamer- en straatverlichting.

Men kan zich in onzen tijd nauwlijks voorstellen hoe onze voorouders zich, ten opzichte der verlichting hebben moeten behelpen. Ten tijde van Karel V, dus vóór drie eeuwen was het plaatsen van licht op de tafel nog geheel niet in gebruik; de graaf de Foix, die bekend stond ale zeer prachtlievend, had de gewoonte, wanneer hij een gastmaal hield, eenige bedienden met kaarsen in de hand rondom de tafel te plaatsen. Eerst onder Lodewijk XIV kwam men ep de gedachte om lantaarns met kaarsen op de straat te plaatsen, en deze gebeurtenis werd zoo merkwaardig geacht dat men er gedenkpenningen van liet slaan. In Nederland was Jan van der Heijden, een Gorkummer, de eerste die het durfde wagen een plan tot het verlichten der straten aan de regeering bloot te leggen. Hij mag de uitvoerder worden genoemd van de lantaarns vroeger bekend onder den naam van *gloeiende spijkers*. Zijn naam priikt daarvoor in Wagenaars *Vaderlandsche Historie.*

In Antwerpen, zoo als overigens gansch België door was het met de verlichting allerslechte gesteld. Hier en daar brandde, tot zelfs in den franschen tijd, eene lantaarn aan de heiligen beelden, op de hoeken der straten. Verder bestonden er verschillende ordonnanciën van 1755 tot 1788, bevelende dat boven de deuren der kerken, kloosters, herbergen en huizen van ambtenaars eene olielantaarn moest worden aangestoken.

Dit gebod schijnt echter niet zeer nauwgezet te zijn opgevolgd, dewijl de municipaliteit, zegt Torfs, ‘in 1795 terug keerde tot het oude systeem, ieder verplichtende des avonds met eene lantaarn uit te gaan.’ De rijken deden zich vergezellen, door fakkeldragers en tot op het laatst der voorgaande eeuw was zulks in gebruik. Overigens men waagde zich niet lichtvaardig des avonds in onze straten, en op het uur dat ons hedendaagsch Antwerpen nog volop in in beweging is, zou men destijds niemand in onze voornaamste wijken meer ontmoet hebben, dan de zoogezegde *hannekenuiten* of *hannuiten*, die met hellebaard, hond en brandende lantaarn hunne ronde deden.

Onze winkels waren des avonds evenmin verlicht. Er brandde in den vooravond een blikken olielampke op de toonbank. Ziedaar alles! De stad had alzoo des avonds een droevig en donker aanzien en wel geschikt om de dieven en ander schuim in de hand te werken.

Nadat het gebruik der zoogezegde *recerbères*, met welke in 1766 Parijs reeds verlicht was, ook hier eindelijk was ingevoerd en dat reeds als eene aanzienlijke verbetering werd aanzien, deed men eerst in 1818 aan onze dokken, eene poging met de gazverlichting. Deze viel echter in het water. In 1828 trachtte men de verlichting bij middel van harsgaz in te richten. Nieuwe mislukking, en 't was eerst in 1840,

tijdens het bestuur van den heer Le Grelle, dat Antwerpen regelmatig met kolengaz werd verlicht.

Welke, verandering in nog geene halve eeuw! In 1795 hadden wij zoo als men hooger zegt, niets anders dan eenige *gloeiende spijkers*, of zoo als de Antwerpenaar zeggen zou, eenige *gloeiende nagelkoppen*, in onze enge en donkere straten. In 1840 was Antwerpen helder verlicht gelijk bij dag en de gaz, in schier alle winkels, wierp des avonds als het ware zonneglans te meer door onze straten.

[Nummer 19]

De Chadouf.

Zooals onze lezers weten, heeft Egypte alleen zijne vruchtbaarheid te danken aan de overstrooming van den Nijl, die jaarlijks plaats heeft ten gevolge van de aanhoudende stortregens in Ethiopië. Die overstroomingen kunnen echter alleen daar plaats hebben, waar de gewone waterhoogte geen aanmerkelijk verschil met de hoogte van de oevers oplevert. Om de overstroomingen te bevorderen, en het water zoo ver mogelijk over den egyptischen grond uit te spreiden, heeft men, vooral in den laatsten tijd, onderscheidene kanalen gegraven. De werkzaamheden aan de landengte van Suez zijn eveneens oorzaak geweest van het graven van kanalen en het inrichten van onderscheidene besproeiings-werken. Men kan thans zeggen, dat er in het noorden van Egypte weinig grond is, die niet jaarlijks door den Nijl overstroomd wordt. Geheel anders is het echter in het midden en voornamelijk in het zuiden van Egypte: daar kan de Nijl, zonder dat de mensch hem helpt, zijne vruchtbaarheid niet aanbrengen ten gevolge van het diepe bergdal, waardoor hij stroomt. Het Ethiopische gebergte en de keten, die ten zuiden langs de woestijn Sahara loopt, dringen zich een eind weegs in Egypte voort, en tusschen hunne dalen en valleien moet de Nijl zich voortspoeden. Hij, die een tochtje op den Rijn in Duitschland gemaakt heeft, kan zich gemakkelijk den toestand van den Nijl in zuidelijk en midden-Egypte voorstellen. Aan beide kanten verheffen zich de rotsen hoog boven zijn waterspiegel en vereenigen niet zelden hunne toppen, zoodat men op die plaatsen als door een tunnel vaart. Het verschil van het jaargetijde geeft natuurlijk een verschil van waterhoogte. Het is duidelijk dat deze aanmerkelijker is ten tijde der regens dan eenige weken vroeger of later. Evenwel blijft in vele streken de Nijl 10 à 12 ellen, zelfs bij den hoogsten watervloed, beneden de kruinen der rotsen.

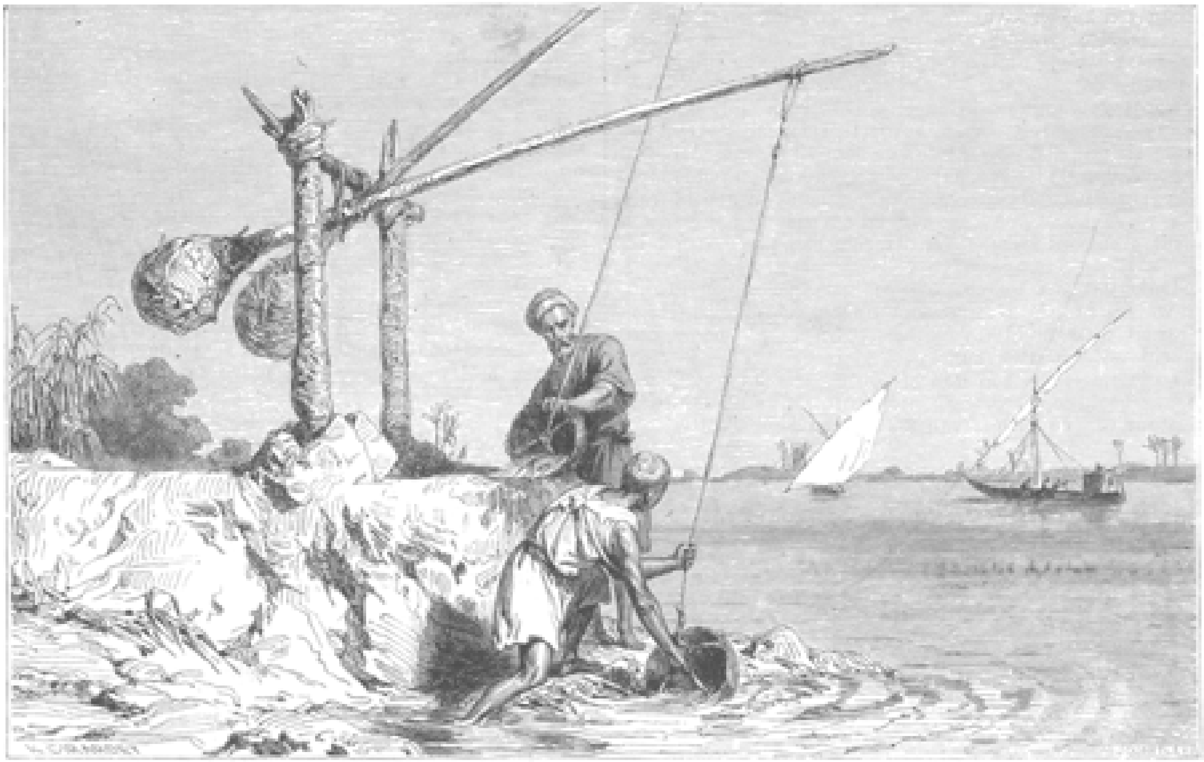

De Chadouf.

Het gebeurt nu en dan dat de rotsen in een langzame helling eindigen, soms op eens afbreken; dan ontstaan er openingen (lage oevers) waar door de Nijl landwaarts kan dringen, en de gronden, achter de rotsen-

gelegen, deelen in het genot der overstrooming. Waar dit echter niet plaats heeft, moet de mensch zelf het Nijlwater over den grond uitspreiden, zal deze in zijn onderhoud voorzien en niet gelijk zijn aan de barre zandwoestijn. Het besproeien in die gewesten is echter geen gemakkelijke zaak. De menschen, die er wonen, zijn niet zeer beschaafd maar over het algemeen weinig meer ontwikkeld dan hunne vaderen, die ten tijde van Sesostris leefden. De wetenschap, die in Europa den arbeid zoozeer heeft verlicht, is tot hen nog niet doorgedrongen; zelfs de eenvoudigste werktuigen zijn den meesten hunner onbekend. Niet alleen dat hunne armoede hen terughoudt van het kostbare graven van kanalen, maar ook de harde rotsgrond geeft hiertegen een voor hen onoverkomelijk bezwaar.

Er blijft hun dus niets anders over dan het water uit den Nijl te scheppen en dit over het land te gieten. Ontzaglijke arbeid, bij eene gloeiende zon, die van den morgen tot den avond grond en bewoners blakert! Onze lezers hebben reeds begrepen, dat hier niet te denken is aan scheppen in de gewone beteekenis; immers dan zou het water naar boven moeten gedragen worden, en dit is bijna onmogelijk door de steilte der rotsen, die maar zelden toelaten, dat er trappen in uitgekapt worden. Het moet dus door middel van mechanische kracht gaan.

Dit nu geschiedt op tweederlei wijze; eigenlijk gezegd is er maar ééne manier, en bestaat alleen het verschil dat de arbeid hier door menschen, ginds door ossen volbracht wordt. Wanneer de lezer een oogslag op onze gravure werpt, heeft hij zich onmiddellijk een denkbeeld gemaakt van den *chadouf*, of de machine, waardoor de arme Fellahs het water uit den Nijl opvoeren. Het is volkomen hetzelfde werktuig, dat men op de geldersche boeren-hofsteden aantreft, en dat men gebruikt om water uit de putten naar boven te brengen. In de rots zijn twee of meer palen vastgezet, die aan hun boveneinde door een sterken dwarsbalk verbonden zijn. Aan den laatsten is een houten staaf vastgemaakt, waarvan het eene einde, over de rivier hangende, het touw of den ketting draagt, waaraan men een lederen emmer heeft vastgemaakt. Het andere einde is met ballast bezwaard. Men laat nu eenvoudig den emmer zinken, stoot hem zonder veel krachtsinspanning naar boven en stort daar den inhoud in een goot of riool, dat landwaarts loopt. Naarmate de sterkte van de constructie kan men met twee of meer emmers werken. Het werk zelf is zoo vermoeiend niet, maar de hitte, waaraan de Fellahs den ganschen dag zijn blootgesteld, maakt het zwaar, soms ondragelijk.

Onze gravure stelt den eenvoudigsten *chadouf* voor, namelijk zooals hij is, wanneer de rots zich niet te ver boven den waterspiegel verheft. Daar, waar zij hooger is, ziet men soms een stelsel van drie à vier *chadoufs*, die boven elkaâr geplaatst zijn. Men brengt dan het water van den ondersten in den daaropvolgenden en gaat voort, tot men den bovensten bereikt heeft, van waar dan het water in de riolen komt.

Het is eene opmerkelijke en voor de Fellahs gelukkige bijzonderheid dat de bergen, als muren tegen de rivier opstaande, bijna overal en van beide zijden van den Nijl, met eene langzame helling landwaarts voortloopen. Zonder helling zou het water niet kunnen wegvloeien, en steile hellingen zouden den Fellahs slechts watervallen te zien geven, dat hun wel een prachtig schouwspel maar weinig nut voor hunne landerijen zou opleveren.

De *sakieh* is een rad, dat, op de kruin eener rots geplaatst, door ossen in beweging wordt gebracht en in oneindig korteren tijd, dan dit door den *chadouf* kan geschieden, het water opvoert. De meer aanzienlijke Egyptenaren bedienen zich van dit werktuig,

en daar zij meer medelijden met hunne ossen hebben, dan de Fellahs aan zich zelven kunnen betoonen, laten zij ze des daags rusten en des nachts hun eentoonigen arbeid voltrekken. Reeds van verre hoort men in den stillen nacht het geratel der raderen, die nooit gesmeerd worden, en daarom een piepend geluid voortbrengen.

Wanneer men bedenkt dat een Fellah, die eenigzins bedreven in zijn vak is, 50 kannen waters in een minuut kan opvoeren, dan kan men aannemen, dat de ossen door middel van den *sakieh* in een nacht een zeer groote hoeveelheid water putten kunnen.

Chadouf en *sakieh* zijn misschien zoo oud als de egyptische geschiedenis; men vindt ze afgebeeld op voorwerpen, die in de ruïnen worden aangetroffen en minstens een ouderdom van 3000 jaren hebben.

Hoe men burgemeester wordt.
Dorps-tafereelen
Medegedeeld door D[r]. J. Renier Snieders.
Vervolg.

Selm keek met een nieuwsgierig oog langs de twee rijen glazen, die in een wenk voor de tweede maal ledig stonden.

Men heeft mij altijd wijs gemaakt, dacht hij, dat de vrouwen niet veel drinken; zooals het maar al te dikwijls gebeurt, komt het mij voor, dat men de sekse al wederom veel te toegevend behandelt.

‘Dat is een kostelijke drank,’ fluisterde eene bejaarde huismoeder, die in haar leven geen tweemaal wijn geproefd had.

‘Mijn man drinkt zoo doodgaarne wijn,’ antwoordde hare buurvrouw, die gedurig haar glas in de hand had, ‘ik gaf er geld voor, dat de arme bloed eens hier ware.’

‘Waar zijn mijne kinderen?’ riep eene andere, ‘die schaapjes mogen toch ook wel eens wijn proeven!’

‘En waar zijn de mijne!’ riep men op drie plaatsen tegelijk, ‘wel, roep de kinderen hier!’

Selm, die in doodelijke onrust verkeerde over de terugkomst der kinderen, welke daar even bijna al zijne verkiezingsplannen hadden verijdeld, verzekerde dat de kleinen zich op de achterplaats goed vermaakten. Doch de gasten, die hoe langer hoe vroolijker werden, hoorden hem niet; zij stonden schaterend met opgeheven glas, rondom de lange tafel en dronken op de gezondheid van den gullen gastheer.

‘De wijn is een machtige hefboom in de samenleving;’ dacht de knecht bjj zich zelven, ‘daareven krielde het huis van Weerwolven, die in der daad een dreigend aanzien hadden; thans zijn allen in zuivere Heidieven herschapen!’

Met verbazing bemerkte hij echter, dat de flesschen reeds ledig waren, en het noodig werd eene nieuwe lading aan te voeren. Terwijl hij naar den kelder ging, mompelde hij:

‘Nooit heb ik een gezelschap van mannen zoo razend zien drinken!.... En toch beweert men, dat de vrouwen even teeder van maag als van hart zijn! Maar wat er van zij, mijn plan was niet slecht.... Het bloed begint ter dege warm te worden.... daareven dronk men reeds op de gezondheid van mijnheer, wien men een half uur vroeger voor een domoor uitschold. Ja, de wijn is een machtige hefboom! Voorwaarts, Selm, voorwaarts!’

Toen hij met zijne vracht in de kamer kwam, vroeg hij rechts en links aan de vrouwen, of de wijn naar haren smaak was.

‘Ja, zeker!’ riep men, ‘mijnheer Klipper is een braaf man!’

‘Een rechtschapen man!’

‘Die het ver gebracht heeft!’

‘En nog verder brengen zal!’

‘Wacht maar tot de aanstaande verkiezing!’

Selm wreef zich in de handen, en mompelde onhoorbaar, dat zijn heer meer en meer in de gunst kwam, naarmate de glazen geledigd werden.

Tusschen het verward gedruisch van vijftig stemmen onderscheidde hij:

‘Mijn man stemt stellig voor hem.’

‘En voor wien zoude hij anders stemmen?’

‘Zeker voor den rentmeester?’

‘Voor dien snoeshaan, die het hoofd hooger heft dan de graaf zelf?’

‘Voor dien menschenplager, die den armen houtraper doet gevangen nemen?’

‘Voor dien dwingeland, die over tijd een armen jager een proces aandeed voor een paar patrijzen?’

‘En die, onder ons gezegd en gebleven, honderden profijten buiten weten van den graaf in den zak steekt,’ fluisterde een der gasten, wier oogen van het gedurig klinken met hare buurvrouw gloeiend in het hoofd stonden.

‘Bij ons stemt men voor mijnheer Klipper!’ miauwde de vrouw van den landmeter.

‘Indien er nog ooit een weêrwolf bij mij den voet in huis zet,’ riep de vrouw van den hoefsmid met opgeheven glas, ‘mag ik lijden, dat ik voortaan geen woord meer te zeggen heb!’

Aan de andere zijde der tafel hief eene oude huismoeder in volle geestdrift voor den burgervader een lied aan, waarvan het refrein door heel de kamer werd medegezongen. De hoofden waren letterlijk op den hol. Aan het boven- en benedeneinde der tafel zong men twee verschillende liedjes te gelijk, en boven en beneden herhaalde men uit volle longen met medeslepend refrein.

Bij het toenemend gedruisch kwamen de kinderen voor de tweede maal binnen gestormd; zij kropen op den schoot der moeder en klommen op de stoelsporten, om alles des te beter te kunnen afzien.

Selm zag met verdriet, dat de woelzieke knapen gedurig de hand aan de glazen hadden en geen oogenblik van de verlakte trommeltjes bleven, om er den laatsten kruimel met den natgemaakten vinger uit te scharrelen.

De zoon van den huisheer, begeesterd door de lustige refreinen, sloeg de maat met eene ledige anijsflesch en gaf aan zijne makkers het sein om deel te nemen aan de algemeene vroolijkheid.

Bij dat oorverdoovend geraas zat Klipper met gesloten deur op zijne slaapkamer, ten einde alle woordenwisselingen met zijne vrouw te vermijden.

Maar hoe vast zijn besluit ook was, voelde hij zijn moed wankelen, toen hem de dreigende stem van zijne weerhelft door het sleutelgat in de ooren klonk en hem barsch toeriep:

‘Waarom is de kamer gesloten? Doe open!’

Met een bevende hand opende hij de deur en liet zijne vrouw binnen.

‘Hebt gij besloten van daag heel het fortuin van mijnheer Konstant Leroux op straat te werpen?’ bulderde de vrouw in de houding van een tamboer-majoor voor het front van zijn regement.

‘Louise, geloof mij, het is Selm, die...’

‘Selm,’ riep zijne vrouw met verheffing van stem! ‘geen oogenblik blijft hij in mijn huis.’

‘Bedaar vrouw!’ stamelde de man, ‘vermaakt men zich steeds goed daar beneden?’

‘Al te goed,’ grijnsde de vrouw nijdig, ‘er blijft geen dropje wijn in den kelder.’

‘Dit jaar is de wijn niet slecht gelukt, en....’

‘Koop maar, dat de boêl spoedig verteerd is!’

‘'t Is geen nutteloos verteerd geld. Louisa denk eens...’

‘Mijne dessertdoozen zijn geblutst!’

‘Indien ik nog eenige stemmen kan winnen....’

‘De kristallen anijsflesschen gebroken!’

‘Is mijne verkiezing verzekerd....’

‘Hoeveel glazen er op den grond verbrijzeld liggen, mag de goede Hemel weten!’

‘En dan is immers het verlies zoo groot niet?’

‘Zoo groot niet!’ schreeuwde de vrouw woedend, ‘een geheel jaar leef ik in mijn huishouden, met hetgeen er van daag verkwist is! Neen, dat duld ik niet langer!’

Klipper merkte wel aan de houding en den vlammenden blik zijner vrouw, dat het licht geraakt fransch bloed in beweging kwam, en het onvoorzichtig zoude zijn den naderenden storm af te wachten. Hij nam het plotseling toenemend gedruisch in de feestzaal tot voorwendsel, en

sloop onder den arm zijner lange vrouw door naar beneden. Aan den voet van den trap viel hij in de armen van eenige schaterende vrouwen, die hem eene kroon van bloemen op het hoofd drukten en hem onder het gejuich der gasten de kamer binnen leidden. Bij een verward vreugdegejuich danste men met Klipper rondom de tafel, en overal begroette men hem als burgemeester van het dorp.

De Koning, die in zijn ontspannen rijtuig door de armen zijner juichende onderdanen zegepralend wordt voortgetrokken, smaakt geen grooter genot dan de gekroonde Klipper, door een zwerm van zingende vrouwen rond de tafel gestuwd.

Daar het reeds even duister begon te worden, wilde Selm, die vol bewondering al die eerbetuigingen stond af te zien, het licht ontsteken, ten einde de jubelende menigte in haren geestdrift niet te hinderen; doch in de keuken trof hij jufvrouw Klipper aan, die hem de twee lampen uit de handen trok en verzekerde, dat zij geen voet van de kelderdeur ging, en wat er ook mocht gebeuren, hem met geweld zoude beletten nog een dropje wijn op te halen.

Met dergelijke voorzorgen loopt een feest al spoedig ten einde, en zulks was hier het geval. Eenige minuten later was het huis ledig. Klipper stond met Selm aan zijne zijde door het raam te zien naar de zwarte wolk van vrouwen en kinderen, die zich langzaam over de straat verwijderden.

‘Welk een merkwaardige dag!’ mompelde Klipper met innige voldoening.

‘Welk een merkwaardige dag!’ herhaalde de knecht.

‘Zinneloos of bezeten zijt gij beiden,’ grijnsde met bitterheid jufvrouw Klipper, die achter hen stond. Zij rukte haren man den bloemkrans van het hoofd en wierp hem den knecht in het aangezicht.

IX.
De lang gewenschte dag.

Hij, die des anderen daags bij mijnheer Klipper in huis ware getreden, had voorzeker bij zich zelven gevraagd, of een troep vijandelijke soldaten er den nacht had doorgebracht. De beslijkte vloer was overdekt met appel- en perenschillen, notenschelpen en pruimsteenen. Rechts en links lagen scherven van gebroken borden en wijnglazen. De spiegel van honderdenvijftig gulden was gebarsten, de sporten der stoelen gebroken, en door onmeetbare winkelhaken in het behangsel keek men op den blooten muur.

De kostbare suikertang was gebogen en de zilveren ketting der westphaalsche koffiekan door de baldadige knapen afgerukt.

Jufvrouw Klipper stond reeds vroeg in den morgen dat tooneel van vernieling af te zien. Zij weende bittere tranen van spijt en razernij, dreigde haren man en den knecht met galg en strop, en riep gedurig, dat zij liever dood was dan zoo nog langer te leven. Daarna scheen zij een vreeselijken aanval op de zenuwen te krijgen en liet zich half dood naar haar bed dragen. Geheel den dag weigerde zij eten en drinken en beweerde dat hare armen en beenen letterlijk verlamd waren.

Tegen den avond hoorde zij een gedommel aan het hek.

Zou dat de hoefsmid zijn, dacht zij, die het hek komt afbreken en vervangen door ijzeren traliewerk? Toch heb ik hem stellig gezegd, dat ik voor het oogenblik volstrekt niets wil veranderd hebben!

Ofschoon jufvrouw Klipper beweerde lam te zijn, sprong zij met een wip het bed uit, en in minder tijd, dan de bliksem van den hemel naar de aarde valt, stond zij aan het hek. Den smid zag zij er niet maar wel den voerman uit de stad, die eene kist met boeken voor mijnheer Klipper aflaadde.

De kist werd binnengedragen en geopend; zij bevatte het eerste deel van *Klippers kindergedichten*, waarvan de drukker hem voorloopig een paar honderd boekdeelen overzond. Bij het zien van zijne eerste lettervrucht ontviel aan den schrijver een traan van geluk en aan Selm Sokkers een kreet van bewondering, waarvan de eene helft toekwam aan mijnheer Klipper, de andere aan den drukker, die het boek als een echt heerenkind in de wereld had gezonden. Ja, het was een prachtig boek in groot octavo met vier keurige houtsneêplaten.

'Wat is dat?' vroeg jufvrouw Klipper haastig, 'ik zweer u, dat ik geen roode duit....'

'Waaraan denkt gij?' onderbrak haar man medelijdend den schouder ophalend, 'of weet gij niet, dat in plaats van betalen, een schrijver, voor zijn talent nog geld toekrijgt?'

De gerustgestelde vrouw trad met een nauw hoorbaar 'Ho, ho!' de kamer uit en ging bij het wederkeeren der even gestilde zenuwkwaal spoedig wederom te bed liggen.

Het verschijnen van Klipper's lettervruchten maakte, zoo als men denken kan, in het dorp een verbazend gerucht. De leden van het leesgezelschap, die onder het voorzitterschap van mijnheer Klipper tegen den steilen Parnassus poogden op te klauteren, verhieven hemelhoog het nieuw verschenen werk. Zij aarzelden niet het te vergelijken met de voortbrengselen van zangers, die van het hoogste toppunt van den bijna ontoegankelijken berg hunne gedichten hadden uitgegalmd. Het weekblad, hetwelk, zooals wij vroeger gezien hebben, met heilige overtuiging de belangen der streek verdedigde, gaf een krakend artikel over het eerste deel van *Klippers kindergedichten*. Het roemde de dichterlijke begaafdheden van het tot hier toe in een nederig dorp verscholen talent, voorspelde den schrijver eene schitterende toekomst in zijne letterkundige loopbaan en eindigde met iedereen aan te zetten, zich het werk, dat weldra in den handel niet meer verkrijgbaar zoude zijn, aan te schaffen.

Indien mijnheer Klipper een voet hooger ging, nadat hij met de buremeesterskroon op het hoofd onder den arm der bedwelmde buurvrouwen had rondgedanst, hoe moest dan zijn hart kloppen bij het verschijnen van zijne eerste zangen en bij de loftuitingen, die van alle kanten, even als de morgendamp uit geurige bloembedden, zoo als hij zich in zijn dichterlijk gevoel uitdrukte, opstegen? Maar aan de schoonste rozen zijn doornen; en de jonge schrijver voelde die tot in zijn hart prikken en menig dropje bloed uit de wonde lekken.

Deze doornen groeiden op de tong van den dorpsonderwijzer, een doortrapt en geleerd man, die den nieuwen kandidaat weinig genegen was en zijne lettervruchten met gestrengheid beoordeelde. Hij wees op de duizenden taalfouten, op de logische ketterijen en de ontelbare hoofdzonden begaan tegen de dichtkunde. Op elke bladzijde haalde hij strofen aan, die de letterdief, zooals hij Klipper noemde, uit den bloemkorf van Tollens, Van Rijswijck, Ledeganck en anderen geroofd had. De strenge beoordeeling van den onderwijzer had echter weinig bijval; bijna in elk huis had men het werk ten geschenke ontvangen, en overal bewonderde men het boek met zijne vier prachtige plaatjes. De moeders zaten te weenen bij de aandoenlijke gedichtjes, welke allen op hare eigene kinderen gemaakt schenen, en de mannen herhaalden dat Klipper wezenlijk een aardige jongen was.

Wat er van zij, de verkiezingbarometer van den nieuwen kandidaat was met het verschijnen van het eerste deel zijner *Kindergedichten* merkelijk geklommen. Ook hoorde men sedert eenige dagen niet meer van de partij van den rentmeester, en algemeen was men van gevoelen, dat zij wanhoopte haren kandidaat te doen zegevieren.

Selm Sokkers, die, zoo als wij reeds gezegd hebben, eenigen tijd in de letterzetterij was werkzaam geweest en beweerde veel gehoord en gezien te hebben, waarvan men in een dorp volstrekt geen denkbeeld heeft, verzekerde dat men den vijand, die zich doodstil houdt, niet al te veel moest vertrouwen. Doortrapte drijvers, zeide hij, blijven somtijds schijnbaar onverschillig, met het inzicht, om de al te geruste tegenpartij op den dag der verkiezing onverhoeds in hare hinderlagen aan te vallen, en uit een te slaan.

Mijnheer Klipper lachte met de vrees van zijnen knecht, en Selm, die voor stelregel had zijnen heer nooit tegen te spreken, antwoordde dat hij groot gelijk had.

De dag der gemeentelijke verkiezing was eindelijk aangebroken. Vroeg in den morgen bemerkte men reeds eene groote drukte door heel het dorp, en alles voorspelde een dag, waarvan later de kronijken zouden gewagen. De kiezers, in hun Zondagspak uitgedoscht, kwamen van alle zijden opdagen, en reeds lang voor dat de zware dorpsklok het sein moest geven, waren de twee herbergen, in de nabijheid van het raadhuis gelegen, letterlijk opgepropt. Er stonden kleine kramen met appelen, peren en moppen, een landlooper met teerlingen en draaibord, en een leurder met kammen, scheren en brillen.

Voor het gemeentehuis stond een groen geverfde hondenwagen, waarop eene driekleurige houten trom lag; op de trom nevens een groot opgerold doek bemerkte men eene oude viool met den strijkstok onder de snaren doorgestoken. Op de eene berrie van den hondenwagen zat eene zwarte vrouw met brandende oogen in het hoofd; op de andere de rolzanger, die met ongeduld scheen te zien naar de zijstraten, waaruit de kiezers kwamen opdagen.

Rondom de kramen en de driekleurige trom wemelde een zwerm van kinderen, die volgens loffelijk gebruik dien dag met spelen doorbrachten, daar de onderwijzer voorzeker geen tijd had om den schoolschepter in de hand te nemen. Neen, de man had heel iets anders te doen. In eene der herbergen, waar de partij van den rentmeester vergaderd was, stond hij boven op de tafel en voerde er met onbetwistbaar talent het woord ten voordeele van zijnen kandidaat, die, eenmaal burgemeester, het geluk der volkrijke gemeente zoude bewerken. De kiezers stroomden even als om de tafel op de jaarmarkt, waar men poeders en pillen voor alle bekende kwalen verkoopt, rondom den redenaar, en rechts en links hoorde men zeggen, dat de man gelijk had.

Selm Sokkers in de vrees dat de welsprekende onderwijzer met zijne schelmsche streken een beslissenden slag ten voordeele van den rentmeester ging wagen, stampvoette van ongeduld, omdat mijnheer Klipper afwezend was. De stembriefjes, welke hij te vergeefs den kiezers in de hand wilde stoppen, schenen hem gloeiende kolen tusschen zijne vingers, en het kwam hem voor, dat er bij elke toejuiching der menigte een triomfkreet voor de tegenpartij van zijnen heer opging.

De wijzer van de klok scheen met ongekende snelheid over de uurplaat te drijven maar mijnheer Klipper kwam niet opdagen. Waar was hij op het oogenblik dat de donderende taal van den onderwijzer misschien al zijne luchtkasteelen ging omver rukken?

Mijnheer Klipper die geen kwaad vermoedt, staat gereed om zich te kleeden. Zijn Zondagspak heeft hij op eenen stoel gereed gelegd; hij steekt den handdoek onder zijne kin en staat zich voor den spiegel in te zeepen.

Eenige minuten vroeger was de vrouw van den onderwijzer komen vragen naar jufvrouw Klipper en had haar het daags te voren geleende wafelijzer teruggebracht.

Indien de dorpsschoolmeester uitmuntte in het voordragen van wegslepende redevoeringen, dan ook moet ik bekennen, dat zijne huisvrouw begaafdheden had, die, zooals naderhand bleek, hoog geschat moesten worden. Ofschoon zij, aangehitst door den wijn, even als de andere vrouwen met den gekroonden mijnheer Klipper door de kamer had rondgedanst, hield zij het heimelijk met de partij, waaraan haar man met lijf en ziel verkleefd was. Gaarne had zij zich eene groote opoffering getroost, om het kandidaatschap van den rentmeester te doen gelukken en hem den gemeentetroon te doen beklimmen.

Sedert eenige dagen was de listige vrouw op een middel bedacht, om Klipper een gevoeligen stoot toe te brengen, en dat middel schoot haar te binnen juist op het oogenblik, dat de verkiezing een einde ging stellen aan het harrewarren, waarvan de gemeente het tooneel was. Haar plan bestond hierin, dat zij op eene of andere wijze mijnheer Klipper wilde beletten de verkiezing in persoon bij te wonen, terwijl haar man, door zijne welsprekendheid het onmogelijke zoude beproeven om zijn kandidaatschap in duigen te slaan.

(Wordt vervolgd.)

Nunzio Sulprizzio.

Wanneer in de hooge wereld een leven wordt uitgebluscht, dat rijk in schoone daden, in glansrijke feiten, in edele gevoelens is geweest, ontbreekt het nooit aan lofredenaars. Deze verdringen elkander aan het open graf, in de kolommen der dagbladen, in de tijdschriften en op de tribune; men herhaalt die loftuiting in gulden letteren op het marmer, en de geschiedenis levert den naam van den brave aan de volgende eeuwen over.

Wij wraken het niet; integendeel, wij dragen het onze bij om verdiende immortellen op de graven neêr te leggen; wij willen enkel zeggen, dat er in de mindere standen menig graf gesloten wordt, hetwelk eene wereld van zedelijker en godsdienstiger rijkdom bevat, en niettemin ten een male zou vergeten worden, indien de goddelijke vinger niet zichtbaar dusdanigen aanwees. Van een zoodanig leven willen wij hier spreken.

Men heeft ons dezer dagen een levensbeschrijving van een napolitaansch werkman meêgedeeld, een leven, dat aller bewondering heeft opgewekt, zoo rein en voorbeeldig was het. Overigens de schoonste lofrede, die er over uitgesproken werd, was deze, dat de beminde en geëerbiedigde Pius IX den levensloop door eene bijzondere gunst als het ware bezegeld had.

Nunzio Sulprizzio werd den 17 Augustus 1817 te Pesco-Sansonesco onder den schoonen en lachenden hemel van Napels, het thans zoo geteisterde Napels, geboren. Nunzio beteekent de *boodschap*, de blijde tijding - want in Italië en Spanje geeft men den doopeling den naam der mysteriën. - Nunzio was het kind van zeer geringe menschen, doch zeer geacht en gekend om hun onberispelijk gedrag. Toen zijne moeder, na den dood zijns vaders een tweede huwelijk had aangegaan, nam een zijner ooms den knaap tot zich, en wij vinden den jongen Nunzio in de smederij van dezen voogd werkzaam, terwijl zijne, grootmoeder van moeders zijde voor zijne godsdienstige opvoeding zorgde.

't Was een wonderlijk kind, die Nunzio!

Vreemd was de knaap aan het kinderspel; afgetrokken, eenzaam, ingetogen, verscheen hij om dus te zeggen slechts, wanneer hij aan eene godsdienstige plechtigheid kon deel nemen. Nu volgde hij bij eene bediening het Hoogwaardig in de straat; dan mengde hij zijne stem in de geestelijke zangen; nu weêr zette hij zich neêr om te luisteren naar de stemme des priesters, die het Evangelie verkondigde. Hij was zoo eenvoudig van hart! Hij voegde eene engelachtigc reinheid aan eene bewonderenswaardige nederigheid, aan een hemelsch geduld! Onderworpen en gehoorzaam jegens allen, volbracht hij immer vlijtig de bevelen zijner meesters, voor wie hij een levendig gevoel van liefde en erkentelijkheid koesterde.

Nunzio was dus geheel anders als zijne werkgezellen; hij deelde niet in hunne levenswijze, en van dat oogenblik viel hem hun misprijzen en hun haat ten deel; zij beleedigden en mishandelden hem, en de voogd, in plaats van dit alles door zijn gezag te doen ophouden, scheen integendeel den jongeling immer aan grooter beproevingen te onderwerpen. Die mishandelingen, gevoegd bij de zware vermoeienissen, deden een pijpzweer aan de scheen van het linkerbeen ontstaan, die den knaap moest ten grave slepen. De ziekte nam toe, doch Nunzio bleef dezelfde gelatenheid en onderwerping aan den dag leggen, denzelfden zwaren arbeid torschen. dezelfde minachting onderstaan. Hij was inderdaad een held van geduld.

De voogd zag echter wel dat de ziekte verergerde, en dat eindelijk Nunzio ten eenemale onbekwaam werd voor den arbeid. Hij zond hem ter verpleging naar een liefdadig gesticht, doch eigenlijk het meest om van hem ontslagen te zijn. De jongeling werd echter den beroemden, edelen en weldoenden kolonel Felix Wochinger, bevelhebber over de koninklijke lijfwacht, aanbevolen. Naar Napels overgebracht, deed deze menschenvriend Nunzio het hospitaal der H. Maria- des- volks binnen treden, en dààr blonken zijne reine deugden, zijne liefde tot het gebed, zijne onderwerping, de gelatenheid in zijn lijden zoodanig uit, dat men hem 'een engel, een heilige' noemde.

Gelukkig was hij, als hij de zieken en vooral de kinderen de christelijke leering kon onderwijzen; als hij den gebrekkelijke, hij, die zelf gebrekkelijkwas, eenige diensten kon bewijzen; als hij den ongelukkige woorden van troost en hoop kon toespreken; als hij allen, die hem omringden, in liefde kon doen ontvlammen voor de Moeder des Heeren, voor wier beeld hij dag en nacht een lamplicht brandde, en dat hij met frissche bloemen sierde. De arme krukkenjongen! hij kon zich echter niet anders dan met groote moeite en pijnen bewegen.

Kolonel Wochinger, door zooveel deugden getroffen, nam welhaast Nunzio in zijne eigene familie en als zijn eigen kind op, en dat huis heeft die arme jongen inderdaad door een leven van schitterende deugden gezegend. De jonge werkman wilde zich daar voorbereiden tot de studie, om den geestelijken staat te omhelzen, indien hem de gezondheid ten minste nog ooit werd weêrgegeven. God bestemde er anders over; hij riep hem tot zich en liet op aarde in hem voor alle arme jonge werklieden een edel voorbeeld van alle deugden!

De ziekte maakte gedurig voortgang en werd eene waterzucht. Nunzio lag krachteloos op zijn lijdensbed neêrgeworpen; zijn geest was echter nog altijd helder; zijn vertrouwen op God nog altijd even levendig. Het was den 5 Mei 1836, toen de priester, die aan de naburige koninklijke kapel verbonden was, hem de H. Teerspijs bracht, en wonder inderdaad, toen de priester binnentrad, richtte de zoo even machtelooze zieke zich op, en hij, die een oogenblik geleden geen woord kon uiten, zeide met eene onbeschrijfelijke liefde in den toon der stem: 'Ziedaar voor mij het waarachtig onderpand des eeuwigen levens!' en hij voegde er de levendigste verzuchtingen naar dat hoogere leven bij.

Nunzio Sulprizzio

Negentien jaren was Nunzio oud, toen hij stierf. Gansch Napels en den omtrek hebben hem gekend, zijne deugden, zijne heiligheid bewonderd, en zijne nagedachtenis blijft er meer in eerbiedig aandenken dan van die van de grootsten der aarde, te meer daar er zich na zijnen dood wonderlijke kenteekenen aan zijn lijk opdeden. De uiterlijke teekenen zijner gebrekkelijkheid waren verdwenen; zijn lichaam bleef buigzaam; zijne oogen waren geopend en blonken klaar en helder; de lippen waren blozend en lachend, zijne wangen zacht rozig gekleurd even als de wonde. Alvo-

rens het lijk te begraven, deed men eene lating in de twee handen, en er kwam tot groote verwondering der aanwezigen frisch en levendig bloed te voorschijn.

Een nauwkeurig onderzoek der feiten werd er bevolen, en de daaruit gevloeide acten werden aan de H. Congregatie der Ritussen voorgelegd. Het was de thans regeerende Paus Pius IX, die den 14 Juli 1859 de constitutieve acte eener commissie van inleiding teekende, en het is zoo dat Nunzio met den titel van *eerbiedwaardige* werd vereerd en dat, zooals wij boven zeiden, Pius IX de schoonste lofrede uitsprak over dat toonbeeld voor onze werklieden: Nunzio Sulprizzio's leven is, in onze dagen nu men al doet wat mogelijk is om den werkman te ontaarden, te verbasteren en ten speelbal der revolutionnaire driften te doen dienen, inderdaad opmerkelijk; het bewijst dat in iederen stand der samenleving hoe gering ook de mensch het toppunt der deugd bereiken kan.

Eene hoog geachte hand stond ons welwillend het photographisch portret van den napolitaanschen werkman af, en wij hebben niet geaarzeld het door de houtgravure bekend te maken en te verspreiden.

Koning Theodorus van Abyssinië.

Bijzonderheden over koning Theodorus.

In onze dagbladen werden in den loop van het vorig jaar eenige bijzonderheden medegedeeld betreffende koning Theodorus en de Abyssinische kwestie. Sinds dien tijd is een einde aan het leven van dien bloeddorstigen despoot en daarmeê ook aan genoemde kwestie gemaakt. Wij denken het intusschen niet overbodig nogmaals op die aangelegenheid terug te komen, want de regeering van koning Theodorus beslaat eene merkwaardige bladzijde in de geschiedenis van onzen tijd, en er zijn een aantal berichten in omloop, die de zaken in een zeer verkeerd daglicht stellen.

Ons doel is voor het oogenblik eenige belangrijke bijzonderheden mede te deelen betreffende Abyssinië zelf en de oorzaken, die vooral aanleiding hebben gegeven tot de zoogenaamde Abyssinische kwestie, die nu reeds in vergetelheid ligt.

Van te weinig belang en tevens een overgroot moeilijk werk zou het behandelen van de geschiedenis van Abyssinië zijn, daar de bronnen hiervoor grootendeels geheel ontbreken; immers het land is, om de ongezondheid voor europeesche kolonisten en de daaruit voortvloeiende weinige bekendheid met den toestand van het volk, voor den geschiedschrijver gesloten gebleven.

Alleen melden ons oude oirkonden, dat het land onder een vroegeren koning Theodorus eene zekere macht verkreeg, die het echter spoedig weêr verloor. Van den vooruitgang der overige christelijke wereld afgesneden, werd het in den waren zin des woords een geïsoleerd, een op zich zelfstaand volk, of anders gezegd een afrikaansch China.

In de eerste eeuwen van onze tijdrekening bloeide het Christendom in Abyssinië, dat vele martelaren telt. De leer van Mahomed heeft daar echter groote verwoestingen aangericht, zoodat men er het Christendom nauwlijks meer erkent. Geen land zegt, zeker beroemd reiziger, heeft meer kerken - die tegelijk schuilplaatsen voor vervolgden zijn - en minder Christendom als Abyssinië. Hun bisschop, de Abuna, is niet zonder macht. - Hij staat onder den invloed van het patriarchaat van Alexandrië. De pogingen zoo wel van Portugal als van Rome uitgegaan om de Abyssiniërs, als verdoolde schapen tot de Kerk te brengen, is tot heden niet geheel mogen gelukken, hoewel de uitgestrooide zaadkorrels niet verstikken.

Als wij nu de geschiedenis van dat land gedurende den laatsten tijd nagaan, dan zien wij Abyssinië in eene voortdurende oplossing. De vroegere stadhouders hebben zich geheel onafhankelijk gemaakt en eigene koninkrijken gegrondvest, die elkander gedurig beoorloogden. Bovendien drongen van het westen uit Midden-Afrika de oorlogzuchtige stammen der Gallas, een altijd terugkomende zwerm, tegen Abyssinië en zette nu de eene, dan de andere provincie op brandschatting. Evenzoo beproefden de Egyptenaren meer en meer grond te winnen, zoodat er omstreeks de jaren 1840 en volgende, eene volkomene regeeringsloosheid heerschte. Verscheidene legerhoofden werden de aanvoerders van rooverbenden en plunderden de handelskaravanen en de goederen der particulieren. Van handel was in het binnenland geen sprake meer; alleen in de steden, waar eenige Mahomedanen en Christenen zich neêrgezet hadden, werd eenige handel uitgeoefend. Gondar, de vroegere verblijfplaats van den koning der koningen' was eene eenzame plaats, en de vruchtbare landen van den Tacazze, den machtigen bijstroom des Nijls, was de voortdurende twistappel der Gallas en Turken, die deze dan ook telkenmale veroverden. Te midden van al die verwarringen stond eindelijk in het jaar 1847 een jong mensch op, Kassa,

zoon van zekeren stadhouder en neef van een veldheer, die Mehemed-Ali en zijne Egyptische troepen in 1838 geweldig geslagen had.

Men heeft reeds vroeger meêgedeeld dat Kassa zijne opvoeding in een klooster ontving en later onder leiding van eenen oom kwam, dien hij wist te ontsnappen; hoe hij eene bende rondom zich wist te verzamelen, waarmeê hij de eene verovering na de andere deed, tot het hem gelukte het voornaamste abyssinische opperhoofd te verslaan, die hem zijne dochter tot echtgenoote moest geven.

Van dat tijdstip af meende Kassa de eerste groote moeilijkheden te hebben overwonnen, en hij richtte nu zijne krijgsmacht, die zeer aanzienlijk was, tegen de Egyptenaren, die zich in een noordelijke provincie hadden gevestigd. Aanvankelijk gelukten hem zijne ondernemingen. Hij overviel eene stad, waarin juist de weekmarkt gehouden werd, en werd hier een rijken buit machtig. Toen hij echter met zijne steeds aangroeiende troepen eene sterke vesting aanrandde, die door twee compagniën egyptische infanterie met twee stukken geschut verdedigd werd, moest hij spoedig aftrekken en leed een groot verlies. Kassa, diep bedrukt om zijne nederlaag en daarenboven gewond, keerde naar zijn land terug en ontmoette aan de grenzen een italiaanschen pater, met wien hij het volgende gesprek hield.

‘Zijt gij een vriend of vijand van onzen vader den Abuna?’

‘Ik ben een vriend van alle Christenen.’

Na nu zijn leed aan den pater geklaagd te hebben, vervolgde Kassa: ‘Deze Turken zijn dapperder dan wij; maar het zijn ook leerlingen der Franken. Gij zijt een Frank, wilt gij mijne lieden leeren?’

‘Ik ben geen soldaat; ik ben slechts een arm missionaris,’ antwoordde de pater. En Kassa vervolgde zijn weg.

In de eenzaamheid terug getrokken, liet hij door een der kwakzalvers, die in groote menigte in Abyssinië gevonden worden en aldaar de geneeskunst uitoefenen, den kogel uit zijne wond halen. Doch de kwakzalver verlangde een geheelen os en een maat honig. Kassa zond naar zijne schoonmoeder en bad haar hem het verlangde te zenden. Maar zij zond hem slechts het vierde gedeelte van een os en liet hem daarbij weten, dat dit voor hem voldoende was. Zij had hare nederlaag nog niet vergeten. Voorloopig nam hij dezen hoon voor goede munt op, maar nauwlijks was hij hersteld, of hij verzamelde zijne getrouwen en trok op Gondar aan, ten einde zijne schoonmoeder te tuchtigen. Eene kleine legerschaar, die hem het voorwaarts treden wilde beletten, verstrooide hij. Onder de gevangenen bevond zich ook de aanvoerder, die gezworen had, aan zijne gebiedster den zoon van de Kousso-koopvrouw[(1)] levend of dood in hare handen te brengen.

Na den strijd had er een feestmaal plaats, tot hetwelk volgens een aangenomen en oud gebruik ook de hoofden der gevangenen uitgenoodigd werden; onder hen was ook de aanvoerder. Deze vertrouwde den vrede niet recht en hij had er zijne gegronde reden voor, want op de tafel, waaraan zij gezeten waren, bevond zich niets anders dan eene kruik, waarin zwarte vloeistof was. Toen nu de officieren van Kassa vergenoegd gegeten en gedronken hadden, wendde zich deze tot de gevangenen en zeide op spottenden toon: ‘Mijne vrienden! ik ben slechts de zoon van een arme kousso-koopvrouw, zooals gij terecht heb aangemerkt. Dat heeft mij doen herinneren, dat die goede vrouw heden nog niets verkocht heeft, en ik heb gedacht, dat gij het mij niet zoudt afslaan, hare waar eer aan te doen. Wanneer het u soms niet goed smaakt, dan bid ik u om verschooning.’ Toen moesten alle gevangenen eene geheele flesch kousso opdrinken, verheugd zijnde in plaats van vergif een laxeermiddel te

(1) Kousso is de vrucht ter verdrijving van den lintworm.

mogen innemen. Intusschen wendde zijne schoonmoeder allerlei pogingen aan hem te straffen, doch zij werd op het slagveld gevangen genomen. Toen brak haar zoon de belegering der vesting op en wendde zich tegen Kassa.

Kassa werd overmoedig en haalde zich daardoor den haat van de andere heeren van het land op den hals. Hij vorderde namelijk belasting van een der machtigste en zelfstandigste heeren van het land, den prins Goncho. Natuurlijkerwijze was deze niet gezind die te betalen; hij trok met een sterk leger tegen Kassa op, en versloeg zijn leger zoodanig, dat hij het best oordeelde, een geheel jaar naar zijn afgezonderd woonhuis te vluchten, waar hij van wortelen en vruchten leefde, terwijl zijn overwinnaar Goncho zich in Gondar nederzette. Dit geschiedde in den aanvang van Februari 1852.

Plotseling echter verscheen onze hoofdpersoon aan het hoofd van een klein leger, dat hij uit gevangen genomen troepen en deserteurs te zamen gesteld had. Weldra werd hij met Goncho handgemeen, en het bijeengezochte leger werd al spoedig op de vlucht gedreven, en alweder redde Kassa zich met een dozijn mannen in een koornveld. Goncho verhit door den strijd en Kassa in handen willende hebben, sprong in het koornveld, doch op hetzelfde oogenblik moest hij zijne onvoorzichtigheid met den dood bekoopen, daar hij door eenen kogel aan het hoofd getroffen werd. Nu vertoonde zich weder onze Kassa, scheurde hem het roodzijden wambuis van het lichaam, en het lijk aan zijne vijanden toonende, riep hij: 'ziet hier uw heer, die zich dood in mijne handen bevindt. Wat zult gij nu doen?' De troepen verloren na den dood van hun' aanvoerder Goncho den moed, en Kassa behaalde eene glorierijke overwinning, die met zijne nederlaag begonnen was.

Nu nog slechts één, doch deze was voorzeker de machtigste aller tegenstanders, daar het een vorst was, door zijn volk bemind, waarover hij gedurende twintig jaren had geregeerd. Kassa, zoowel als Oubie begreep, dat het hier niets meer of minder gold dan de geheele opperheerschappij over Abyssinië; hierom nam Kassa zijn toevlucht weêr tot list. Hij riep namelijk den adel te zamen, benevens de verschillende hoofden der kerk en van het leger, opdat zij zich onder voorzitterschap van den Abuna voor hem of voor Oubie zouden verklaren; hierdoor hoopte hij den Abuna voor zich te winnen.

Nu bevond zich destijds - nadat de protestantsche zendelingen, om hunne inmenging in de zaken des lands verjaagd waren - de bisschop Jacobis, een zeer verstandig katholiek kerkvoogd, die zich door zijn welwillend karakter veel aanzien in het land verworven had, aan de grenzen van het rijk, waar hij zich in de nog zuiver katholieke plaatsen, had terug getrokken. Deze waardige herder, aan wiens bemoeiingen het gelukt is, vele afgedwaalden tot de Kerk terug te voeren, werd nu ook door Kassa naar Gondar uitgenoodigd, om bij het besluit van de vergadering tegenwoordig te zijn. Op beider aanhang steunende, zeide Kassa zeer bedaard tot den Abuna:

'Indien gij u voor mij verklaart, jaag ik ten uwen genoegen de Katholieken weg. Neemt gij het tegenovergesteld besluit, dan benoem ik dien Katholiek (op Mgr. de Jacobis wijzende) die duizendmaal beter dan gij zijt, tot Abuna, en dan jaag ik u weg!' Voorwaar geen ijdele lofspraak van een Theodorus II op den onversaagden zielenzorger. De Abuna, wiens gezag hem boven alles ter harte ging, verklaarde zich voor Kassa, die tot Negus Nagart van Ethiopie gekozen en uitgeroepen werd. Mgr. de Jacobis keerde naar zijn zetelplaats terug en ijverde voor de belangen der Katholieken als voorheen.

Hoewel nu Kassa gekozen was, bestond er nog een Oubie en diens zoon. Doch het geluk was hem gunstig, en door list en verraad werd na een harden strijd den 5

Februari 1855 het leger van zijn tegenstander verslagen. Oubie werd gewond en gevangen genomen, terwijl zijn zoon op het slagveld gevallen zijnde, zich naar een hol sleepte, waar hij jammerlijk stierf. Een verrader, die gedurende den strijd tot Kassa was overgegaan, verlangde het loon zijner daad. Hij verkreeg het. 'Ik kan den persoon niet vertrouwen, die zijn meester verraadt!' zeide Kassa, en liet hem in de gevangenis werpen, waarin hij langen tijd verbleef.

Kassa nam nu den naam van Theodoor II aan, zich op de waarzeggers vertrouwende, die gezegd hadden: Abyssinië is eenmaal onder den eersten Theodoor groot geweest; een tweede Theodoor zal het land weder machtig en groot maken, de Turken vernietigen en Jerusalem bevrijden.

De eerste regeeringsjaren van Negus Theodoor getuigden van wijsheid

en gematigdheid. Hij wilde, naar het scheen, een nieuw Abyssinië grondvesten. Om dat doel te bereiken, was de veiligheid op de landwegen eene der eerste behoeften. Theodoor verbood daarom de struikrooverij. Ten gevolge daarvan zagen zich de lieden van Tischba in hun recht verkort en verlangden van hem de bestendiging van hun oud recht, dat hun David de Groote verleend had, namelijk: het handwerk hunner voorvaderen uit te oefenen. 'En wat is dat dan voor een handwerk?' vroeg Theodoor geheel onverschillig. 'De struikrooverij!' was het antwoord van den stouten aanvoerder. 'Dit is een alles behalve aangenaam en fatsoenlijk handwerk,' hernam Theodoor, 'gij zoudt beter doen met naar de vlakte te gaan en den akker te bebouwen. Ik wil u hiervoor ossen en ploegen geven.' Maar de vrijbuiters wilden van dezen raad niets weten, zoodat de vorst genoodzaakt was hen te laten gaan. Doch slechts schijnbaar was zijne goedheid; want toen zij nu, niet weinig opgeblazen den machtigsten onder de vorsten naar de hand te hebben gesteld, in hunne holen teruggekeerd waren, overviel hen een leger, welks aanvoerder tot hen zegde, dat, mocht David hun vroeger dit recht van plundering gegeven hebben, er nog een recht was van een nog grooter koning, den heiligen Lalibela, waarbij alle spitsboeven nedergesabeld zouden worden. Daarop werd er een zoodanige slachting onder hen gemaakt, dat men sinds dien tijd van geen roovers van Tischba meer gehoord heeft.

Wat de godsdienstige gevoelens van den vorst als van het volk betreft, hieromtrent kunnen wij het volgende mededeelen. In den oorlog met Egypte, behandelde Theodoor de Muzelmannen met wezenlijke verachting en vervolgde ze op onmenschelijke wijze. Om die vervolging te doen staken, zond de onder-koning van Egypte den Abuna David, tot Theodoor. Deze echter hield den Abuna voor een vermomden Mahomedaan en behandelde hem met groote minachting, die gedeeltelijk te verklaren was uit de vreemde handelwijze van den 'christelijken' Abuna. In zijne trotschheid tegen Theodoor ging hij zoo ver, dat deze eenmaal een pistool te voorschijn haalde en het David voorhoudende, uitriep: 'Nu, heilige vader, zegen mij!' David was verplicht hieraan gehoor te geven: later echter wilde hij den Negus in den ban slaan. Nu riep hij zijn eigen Abuna Salama, en David en Salama excommuniceerden elkander twee dagen lang, beiden staande op den dorpel hunner woningen, die tegen elkander over lagen.

Zeer streng behandelde hij de zaken van het openlijk recht. Hij was zelf opperrechter en iedereen had toegang tot hem Vroeg in den morgen reeds weêrklonk de lucht van Djanho, Djanho, Majesteit! Majesteit! wanneer zich Theodorus tot rechtspraak zette. Met een carré soldaten om hem heen, behandelde hij gewichtige zaken met grooten ernst, mindere veeltijds met scherts.

Eenmaal beklaagde zich een landman over het dorps-hoofd, omdat deze hem den naam van domkop gegeven had, wat volgens Abyssinisch gebruik strafwaardig is. 'Gij zult straf hebben!' zeide de Negus tot het hoofd van het dorp, 'in mijne staten zullen geene domkoppen zijn!' Een volgenden keer bracht men een soldaat voor hem, die op den publieken weg twee kooplieden vermoord had. 'Waarom hebt gij hen vermoord?' vroeg Theodorus. 'Ik had honger!' was het antwoord. 'Waarom ontnaamt gij dan hun niet hetgeen gij noodig hadt, en liet hun het leven behouden?' - 'Wanneer ik dit niet gedaan hadde. zouden zij mij zeker hun eigendom niet gegeven hebben.' - De vorst, vertoornd over dit vrijmoedig antwoord, liet den roover twee handen afkappen en deze hem op een schotel voorzetten. 'Gij hebt honger!' vervolgde hij, 'welnu eet dan!'

Onder de Europeanen, die zich destijds in Abyssinië bevonden, bezaten twee Engelschen het meeste vertrouwen. namelijk Mr. Plowden, engelsch consul en James Bell, wiens avontuurlijke zucht tot den vreemde hem hier gebracht had. Wat de eerste aangaat, deze sloot zich toen zich Kassa nog verdedigen mocht, bij hem aan, terwijl James Bell den Negus door zijne vertrouwelijke raadgevingen en dapperheid spoedig innam. Hij ondersteunde hem met zijnen besten raad, beschermde hem voor elk gevaar en sliep des nachts voor zijne deur. Voorwaar groote opoffering, maar die zeker toch van bijbedoelingen vergezeld geweest zijn. Hoe het zij, hij prikkelde er de heerschzucht van Theodoor mede. Ziehier een staaltje, hoezeer Bell in de gunst zijns meesters stond. De engelschman, zich eens door den keizer beleedigd gevoelende, beklaagde zich daarover, maar kreeg geene genoegdoening. Nu behoort het onder de gebruiken van Abyssinië dat wanneer iemand te paard gezeten en hij onder de wapens is, hij met zijne meerderen als met zijns gelijken spreken mag, gelijk vroeger in Engeland en Frankrijk ook plaats had. Derhalve wapende Bell zich, besteeg zijn paard en steeg voor de woning van Theodorus af, waar deze met zijn gevolg was. In scherpe taal verweet hij den Negus zijne tirannie en ondankbaarheid. De keizer zweeg, doch 's avonds toen zij te zamen aten, verliet hij het vertrek en keerde een grooten steen op den rug dragende - ten teeken van boete en onderdanigheid - terug. Het gevolg hiervan was dat Theodoor veel meer met Bell ingenomen was dan vroeger. Overigens behoorde Bell tot de vier Likamankuas, dat is, tot die hoofd-officieren, die op het slagveld dezelfde kleeding als de vorst dragen, opdat de Negus niet alleen het mikpunt des vijands zou zijn.

Tot nog toe had Theodoor in tamelijk goede verstandhouding met de Europeanen gestaan en wel door tusschenkomst van Bell. Toen echter de Franschen, door valsche berichten bedrogen, zijnen tegenkeizer erkenden, had er eene verandering plaats, en dientengevolge wantrouwde hij nu alle Europeanen. In den oorlog, die hiervan een noodzakelijk gevolg was, werd de engelsche consul, Plowden, door de troepen van een partijganger Garet geheeten, vermoord. Theodoor hierover verbitterd, wierp zich met woede op Garet, die geen ander redmiddel zag. dan met Theodoor een duël aan te gaan. In verwoedheid sprong hij op den Negus en schoot op hem, doch deze week ter zijde, waarop Bell den vijand zijns meesters doorschoot, maar ook terzelfder tijd viel Bell, met een lans doorboord, ter aarde. Zoo verloor Theodoor zijne beide vrienden terzelfder tijd. Verschrikkelijk was dan ook zijne wraak over dit verlies; de troepen van Garet werden vermoord ten getalle van 1700, die op de vlakte bleven liggen zonder begraven te worden.

In het begin van 1861 besloot Theodoor een einde met zijn tegenkeizer te maken, wiens leger reeds door kuiperijen gedeeltelijk gedemoraliseerd was, waarop een list hem grootendeels de overwinning bezorgde. Toen de legers in elkanders gezicht waren, liet hij in het midden van den donkeren nacht een heraut op een hoogte klimmen, welke heraut van tijd tot tjid de volgende woorden herhaalde: ‘Hoort, hoort allen, wat Theodoor ulieden zeggen laat! Ik vergeef ieder, die nog in dezen nacht het leger van Negusië verlaat en wijs hun aan als een zekere toevluchtsplaats de kerk van Anum, die van Adua en mijn legerplaats. Die echter, welke ik morgen op het slagveld zal vinden, mag geene genade verwachten.’ - Dit werkte, den volgenden dag was het leger van zijnen tegenstander verstrooid. De gevangenen, die Theodorus in handen kreeg, strafte hij streng; den broeder van Negusië liet hij eerst de rechterhand en den linkervoet afkappen, en gaf nog bovendien het bevel, dat niemand hem een glas water mocht geven om zijnen dorst te lesschen, terwijl de ongelukkige

nog vele wreedheden moest verduren, waaraan hij den volgenden dag stierf. Negusië doorstak zich zelf met een lans, om bevrijd te zijn van de folteringen.

Sinds dien tijd was Theodoor somber, stil en wantrouwend geworden. zoodat allen, die met hem in aanraking kwamen, ook de engelsche consul Cameron, en de afgezant van den franschen keizer Zejean, dien hij, wanneer het hem goed dacht, in boeien liet klinken, dit ondervonden hebben. Deze gevangenschap was de aanleiding van de engelsche expeditie naar Abyssinië die, naar bekend is, eindigde met de volslagen nederlaag en den dood van koning Theodoor.

Theodorus was welgemaakt en bezat een open en innemend gelaat; zijne kleur was bijna zwart, zijn oogen klein en scherp, zijn voorhoofd breed en hoog, en zijne overige gelaatsstrekken waren van joodsche type, overigens hij beweerde afstammeling te zijn van Israëls grootste koningen, David en Salomon. De Negus hield er van, wanneer hij gezanten ontving op hen een indruk te maken, die hun een denkbeeld zou geven van zijne macht en heerschappij. Onze gravure stelt hem voor neêrgezeten te midden van vier leeuwen, die als trouwe wachters zich aan de voeten van hunnen meester neêrvleiden. Zulk eene audientie gevoegd bij het indrukwekkende van de gestalte van den ‘koning der koningen van Abyssinië’, kon niet anders dan ontzag voor den vorst inboezemen. Die leeuwen hadden door temming hun woest karakter verloren; de teekenaar van onze gravure heeft ze bij gelegenheid vervaardigd, toen hij de eer had bij koning Theodoor toegelaten te worden.

De Munt te Brussel.

Ziet gij rechts van u, als ge de Muntplein van het levenslustige Brussel optreedt, dat gebouw welks vensters met zware ijzeren traliën zijn voorzien? Ge denkt misschien aan eene gevangenis? Mis gedacht. Dat gebouw is de Munt, waar dat lieve rond geld geslagen wordt, hetwelk zooveel kwaad en ook zooveel goed in de wereld sticht.

Als gij de ijzeren staven der vensters nadert en het oor leent naar het sterk gevariëerd gedruisch achter de muren, zult ge van tijd tot tijd iets hooren dat veel heeft van eene waterval, 't Is inderdaad, als wij dit mogen zeggen, een waterval van goud of zilver, en de hebzuchtige of doorgetobde beursman die daar tegen den muur aanleunt, moet eene trilling door zijne ledematen voelen gaan en voor 't minst denken: mocht ik maar eens mijn hoed een oogenblik onder dien stroom houden!

Was het hem gegeven te mogen binnen treden, hij zou nog andere wenschen kunnen doen; want de muren zweeten er als het ware gouden zilverstof; het ligt er in het stof van den vloer, het zit er tusschen de sintels en de assche des smeltovens, het ligt op den bodem der kuipen, in het water - en ‘mij dacht, zegt een bezoeker, dat de deuren toen zij geopend of gesloten werden, van gebronsd zilver waren,’ zoo betooverend was het geluid dat zij lieten hooren.

Die bedwelming vat ons echter niet aan en wij gaan, in een kort artikel en zonder moeilijke technische bewoordingen, onze lezers de werking der geldmunting leeren kennen. De eerste bewerking dan is het smelten van het metaal in kroezen van geslagen ijzer, in welke laatsten de vermenging plaats heeft volgens de gehalte door de wet vereischt.

Het metaal wordt nu in staven van een paar vingers dikte en ter lengte van zestig centimeters gegoten, welke onmiddellijk naar een ander deel van het gebouw worden gebracht, daar worden gerand, geschaafd, gelamineerd, gewogen, enz. enz. om

eindelijk aan den kommissaris van het gouvernement te worden overgeleverd, dat is aan den hoofd-administrateur der Munt.

De staven muntplaten, *flans* geheeten, alvorens tot bij dien ambtenaar te komen, worden met eene ongehoorde stiptheid onderzocht. Zijn deze te licht, dan worden ze andermaal in de smeltkroes geworpen; te zwaar, dan ondergaan zij eene schaving.

Het slaan van geld geschiedt met stoomwerktuigen. Hunne werking is eenvoudig en toch bewonderenswaardig: eens de zoogezegde *flan* tusschen hunne ijzeren klauwen, laten zij de muntstukken, gereed voor de uitgave, als door betoovering neer rollen, 't Is of zij geen hard metaal, maar wel eene weeke stof, klei of boter, bewerken. Zijn er stukken die niet behoorlijk geprent zijn, dan keeren zij naar den smeltkroes terug.

Na nogmaals een nauwgezet onderzoek te hebben ondergaan, worden de geldstukken opgestapeld en naar de bank overgebracht, welke ze in circulatie brengt.

Kortom, in eenige oogenblikken, schier in dezelfde kamer, ziet men eenen staaf in gangbaar munt veranderd. De Brusselsche Munt kan in vijffrancsstukken, zoo wat 400.000 fr. per dag voortbrengen.

Wij zegden dat er overal, in dat gebouw, goud en zilver te vinden is. De assche der fornuizen, het water met hetwelk de werklieden de handen wasschen. worden even als het stof op den vloer onderzocht en het onderzoek levert altijd een zekeren uitslag op.

Zoo als overigens in al de Munten der wereld gebeurt, moeten de werklieden zich gansch ontkleeden, bij hunne aankomst in het gebouw en de kleedingstukken aantrekken hun door het bestuur geleverd. Alvorens de Munt te verlaten ondergaan zij een nauwkeurig lijf-onderzoek; want de verzoeking, wanneer men den ganschen dag den stroom van het geld hoort bruisen, kan niet anders dan sterk zijn - en niettegenstaande alle waakzaamheid zijn er wel eens diefstallen opgemerkt.

De diamantzoeker slikt soms een kostbaren steen in; men heeft werklieden gevonden, die aldus een goudstuk onvindbaar maakten. Anderen verborgen stukjes goud in den neus. Nog anderen, na zich haar en baard met pommade te hebben bestreken, bepoeierden deze met stofgoud, kamden en waschten zich zorgvuldig bij hunne thuiskomst en verzamelde alzoo de kostbare stof. Weer anderen stopten klompkes goud in de pijp, bedekten deze met tabak en gingen rookend heen.

Maar de slimste van al was de werkman, tijdens de regeering van koning Willem: de man had eene wond in het been, die ongeneesbaar scheen te zijn. Geen wonder! Dagelijks verborg de kerel een tienguldenstuk in de wonde en bracht het alzoo veilig in huis. Eindelijk werd hij betrapt en verloor zijne winstgevende wonde....

Allerlei.

Van den wal in de sloot,

Eene bejaarde dame. die, door tusschenkomst van een bloedverwant in het bezit was gekomen van een vat echt *bock-bier*, uit een der voornaamste brouwerijen, vroeg aan een harer vrienden, of hij niet een middel wist uit te denken, waardoor zij verzekerd kon zijn dat hare dienstboden het vat onaangeroerd lieten.

De vriend zette een bedenkelijk gezicht en zeide eindelijk: ‘Ik geloof dat gij het beste zult doen, met er een vat echte *Bourgogne* naast te leggen, mevrouw!’

Hout-nabootsing-werktuig.

In den laatsten tijd is het gebruik dezer werktuigen zeer toegenomen. Het nabootsen van hout met olieverf en penseel vordert eene zeer geoefende hand en een vervelenden, tijdroovenden arbeid. Het hier afgebeelde werktuig kan den handenarbeid vervangen en men heeft bij het gebruik daarvan het voordeel, dat het werk veel vlugger en gelijkmatiger van de hand gaat, en dat een ongeoefende met dat werktuig arbeiden kan. Het werktuig bestaat uit een met lucht gevulden cylinder van gevulkaniseerd caoutchouc; om de geboogde oppervlakte van den cylinder licht een elastieken gordel,

waarin het model van het hout, volgens natuur, is ingedrukt; tot elk werktuig behooren verscheidene zulke gordels, waarvan elk een andere houtsoort nabootst; bovendien staat met den cylinder een voedings-toestel in verbinding dat de noodige olieverf aanvoert; ook laat zich de cylinder zoo bewegen dat men verscheidene breede velden daarmede beschilderen kan. Dewijl de cylinder, tengevolge van de ingeperste lucht buitengewoon veêrkrachtig is, kan men daarmede ook hol- en bolvlakkige voorwerpen verven, ja zelfs in vele gevallen het dure en moeilijke opleggen van het hout (fourneeren) met deze machine verrichten.

Nieuwentijt en de godloochenaar.

Barend Nieuwentijt (geb. 1654, gest. 1748), geneesheer en schrijver van een paar flinke werken tegen de godloochenende schijngeleerden zijner dagen, ontving op zekeren dag in zijne woning te Purmerende een bezoek van een jong geleerde, die ook het bestaan van God in twijfel trok. Toen de jongeling binnentrad, was de geleerde doctor juist bezig met het beoefenen der aardrijkskunde en bediende zich daar bij

van eene aardglobe, die voor dien tijd voortreffelijk mocht heeten. Dit kunststuk trok dermate de aandacht van 's doctors bezoeker, dat hij terstond vraagde: ‘wie is de maker van die globe?’ ‘Die globe,’ antwoordde Nieuwentijt, ‘heeft niemand tot maker; zij is uit zich zelve voortgekomen.’ ‘Bah,’ gaf de vrager ten antwoord, ‘dat geloof ik niet; gij spot met mij.’ ‘Wel,’ hervatte nu de doctor met waardigheid, ‘gij, die aanneemt dat het groote, het eenige kunststuk, de geheele schepping uit een niet ontstond, gij weigert te gelooven, dat de afbeelding van een oneindig klein deel van dat heelal zich zelve schiep!’

De jonge godloochenaar was beschaamd, en, voegt het verhaal er bij, voor altijd genezen van zijne even onzinnige als afschuwelijke dwaling.

Een ezel op zijne plaats gezet.

Dezer dagen bevonden zich drie heeren op den spoortrein, die zich zooveel mogelijk beijverden, om hun gezelschap onaangenaam te maken voor een priester die tegenover hen zat. De een gaf op spottenden toon te kennen dat een geestelijke tegenwoordig als een valsche boon in de maatschappelijke koffie kon worden beschouwd, de tweede noemde Garibaldi een groot man, omdat hij aan de priester-regeering een einde wilde maken, en de derde betoogde lang en breed dat de priesters dommeriken en ezels waren, die geen begrip hadden van de meest gewichtige wetenschappelijke vraagstukken van onzen tijd.

‘Gij zoudt er dus waarschijnlijk niet toe kunnen besluiten om een zoon tot den geestelijken stand te doen overgaan, tenzij hij bewees een groote ezel te zijn?’ vroeg de priester aan laatstbedoelde.

‘Juist, mijnheer,’ antwoordde deze, met een valschen grimlach, ‘in zoodanig geval zou ik er wellicht toe besluiten.’

‘Het komt mij voor dat uw vader van een geheel tegenovergesteld gevoelen is geweest, mijnheer,’ hernam de priester, ‘want hij zou u anders stellig voor den geestelijken stand bestemd hebben.’

Het wegnemen van vetvlakken uit wollen en linnen stoffen

wordt gewoonlijk met terpentijn, Benzoïn, of petroleum-ether gedaan. Deze stoffen ontwikkelen echter een min of meer onaangenamen reuk. Vet- en zweetvlakken laten zich het gemakkelijkst verdrijven door een mengsel van een deel geest van salmiak met 3 deelen absolute alkohol en 3 deelen zwavel-ether.

Reuzen-teleskoop.

Door den mechanicus Grubb te Dublin is een verrekijker vervaardigd, die tot de grootste der tot nu toe bestaande behoort, en bestemd is voor Melbourne in Australië, om den zuidelijken hemel daarmede waar te nemen. De afmetingen van dit met groote zorgvuldigheid bewerkte instrument zijn zeer kolossaal. De buis heeft 117 ned. duim in doorsnede. Het gewigt van het geheele instrument bedraagt 10.000 ned. pond. Niettegenstaande de groote moeilijkheden, om de voor dit instrument benoodigde

glazen te vervaardigen, werd toch het eerste glas vernietigd, omdat daarin twee kleine vlekjes waren. Het tweede door Grubb vervaardigde glas is geheel zonder gebreken en maakt het instrument tot een meesterstuk van kunst.

Pruisische discipline.

Als een bewijs hoe voortreffelijk in Pruisen het brandwezen ingericht is, wordt uit Berlijn het volgende medegedeeld: Onlangs bevonden zich een aantal bruidsparen in eene protestantsche kerk om in het huwelijk verbonden te worden. De predikant had zich eenigen tijd onledig gehouden met hen op de plichten van den huwelijken staat te wijzen. Toen echter het oogenblik aanbrak dat het veelbeteekenend ‘ja’ zou worden uitgesproken, verlieten al de bruidegoms en ook de meeste getuigen, zoo snel hunne voeten hen konden dragen, de kerk uit. De bruiden verkeerden in de grootste vertwijfeling en sommigen kregen hevige zenuwtoevallen. De zaak helderde zich echter spoedig op, de bruidegoms behoorden allen tot het brandwezen, zij hadden zich zelfs den tijd niet durven vergunnen om hunne bruiden te waarschuwen. toen zij de brandklok hoorden luiden.

Parlements-verordening op de werkplaatsen

in Engeland. Deze is met 1^{e} Januarij 1868 in werking getreden. Zij geldt alleen voor fabrieken, die 50 of meer personen aan het werk hebben. Onder de bepalingen komen ook deze voor: geen kind mag onder den leeftijd van acht jaren worden aangenomen. Kinderen mogen slechts 6½ uur per dag werken en niet vroeger dan 6 uur 's morgens noch later dan 8 uur 's avonds. Meisjes en vrouwen mogen niet langer dan 12 uur aan 't werk zijn, niet vroeger dan 5 uur 's morgens en niet langer dan 9 uur 's avonds. Onder die 12 uur zijn 1½ uur schofttijd. Zaturdags middags ten twee uur zijn kinderen, vrouwen en meisjes vrij tot Maandag morgen. Wanneer de ouders hunne kinderen niet naar school zenden, vervallen zij in eene boete van 20 shillings.

[Nummer 20]

Singapore.

Nevenstaande gravure stelt ons de haven voor van een eiland, dat in de handelswereld genoegzaam bekend is en om verschillende redenen bij al onze lezers verdiend bekend te worden. Op het eerste gezicht zou men aan eene europeesche haven denken; bij nadere beschouwing evenwel ziet men dat men eene stad voor zich heeft, die niet in ons werelddeel thuis behoort. De winkels voor de huizen herinneren aan de oostersche handelaars en de platte daken aan de verzengde luchtstreek. Ook de schepen zijn van eenigzins andere bouworde, doch het toeval of een gril des teekenaars heeft de oost-indische vrachtschepen nagebootst, want inderdaad de engelsche en andere barken en brikken zijn in de haven van Singapore geene zeldzaamheid.

Het eiland Singapore, een engelsche bezitting, ligt tusschen het schiereiland Malakka en het eiland Sumatra op den 2^en^ graad N.B. Dit laatste verklaart reeds de terrasvormige daken. Ware Singapore niet aan alle zijde door de zee omgeven, er zou, daar het zoo dicht nabij den evenaar ligt, even als op Malakka en Sumatra eene dikwijls ondragelijke hitte heerschen; thans is de luchtsgesteldheid er over het algemeen aangenaam, zelfs koeler dan op vele plaatsen die 10 of 12 graden van den evenaar verwijderd liggen.

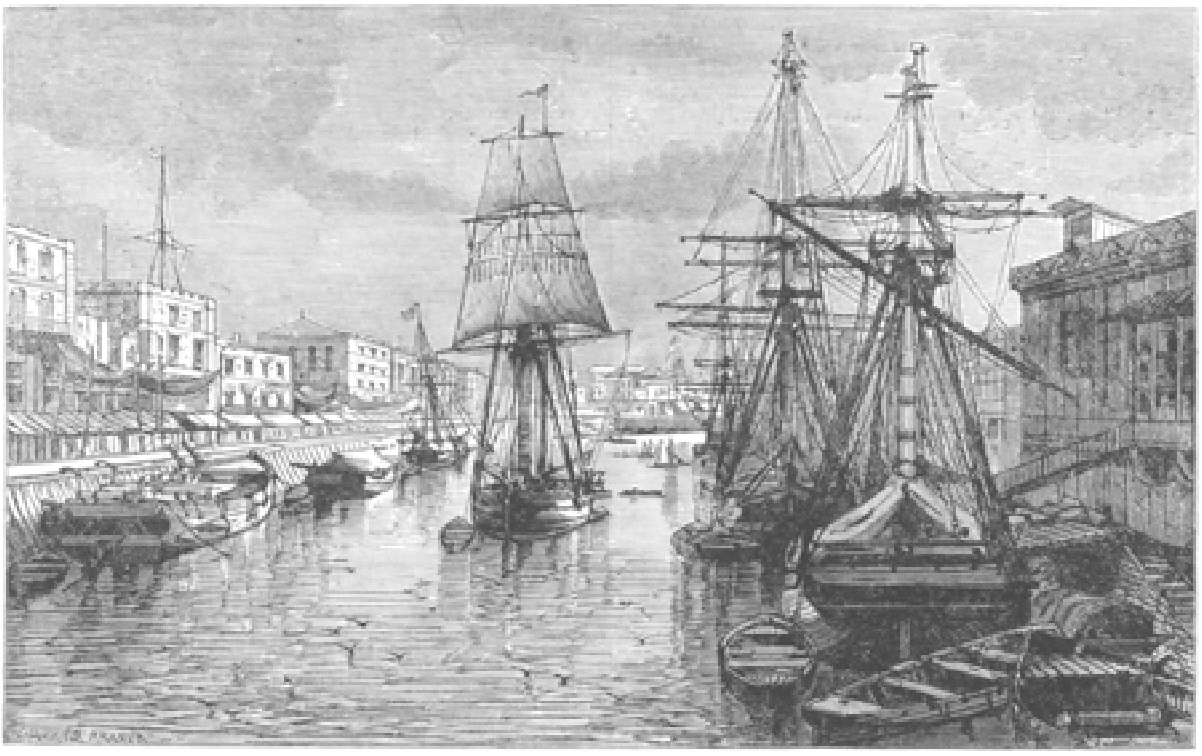

Singapore.

Zoo als wij zegden is het eene engelsche bezitting. Engeland heeft Singapore tot de verblijfplaats bestemd van al de gevangen misdadigers uit zijne Oost-Indische bezittingen, zooals Sidney de gevangenis der australische dieven en moordenaars was. Door die misdadigers is bijna de geheele stad Singapore gebouwd. Er zijn er gemiddeld 2000, naar hun landaard verdeeld in Chineezen, Malabaren, Hindous, Lascars en Metis, lieden van alle kleur, van het blank tot het zwart. De gevangenen worden bij elkander opgesloten naar de misdaad, die zij bedreven hebben; zoo vindt men het gebouw der dieven, der moordenaars, der oproermakers enz. Zij worden tot verschillenden arbeid gebruikt, waardoor zij het engelsche goevernement veel voordeel aanbrengen. Zij, die tot levenslange gevangenisstraf zijn veroordeeld en zich gedurende 20 jaren goed gedragen hebben, krijgen de vrijheid weder, maar mogen nimmer Singapore verlaten.

De bevolking van het eiland bestaat uit 100.000 zielen, waarvan verreweg de grootste helft Chineezen zijn. Onder de overigen vindt men 10.000 Maleiers, 10.000 Klingo's, oorspronkelijk inboorlingen uit achter-Indië, 4000 Javanen, 1500 Bengaleezen enz. Ongeveer 80.000 menschen wonen in de stad, die hoofdzakelijk in vier kwartieren verdeeld is; de overigen zijn buiten de stad over het eiland verspreid. Indien niet onophoudelijk vreemdelingen naar Singapore toestroomden, zou de bevolking spoedig ontzaglijk verminderd zijn, want de Chineezen, die, zoo wij zegden, de groote meerderheid uitmaken, en nog andere volksstammen zijn zeer groote liefhebbers van de opium, waardoor zij zich een vroegen ouderdom en een haastigen dood veroorzaken. De zucht naar opium is zoo sterk, dat niets hen daarvan kan terughouden, noch hun weten dat zij hunne gezondheid ondermijnen, noch de financiëele ondergang, dien zij er onvermijdelijk mede te gemoet gaan. Jaarlijks komen gemiddeld 3000 Chineezen op Singapore, en weinigen keeren in hun vaderland terug. Zij verdienen veel geld in den handel en sterven over het algemeen arm. Men kan zich eenigzins een denkbeeld maken van de hoeveelheid opium, die verbruikt wordt, wanneer men weet dat de verkoopers maandelijks eene som van 32.000 dollars aan belasting betalen, dat is ongeveer 2 millioen franken in het jaar.

De handel is genoegzaam op Singapore het eenig, maar ook rijkelijk middel van bestaan. Singapore is als het ware het middelpunt van den oost-indischen handel. Alles koopt en verkoopt er, en de meest verschillende waren, uit alle hoeken der wereld bijeenvergaderd, ziet men in de ontelbre winkels opgehoopt. Elk huis is een winkel en iedere winkel een magazijn. Men vindt er zoowel franschen wijn als engelsche messen, braziliaansch hout als californisch goud, arabisch reukwerk als indische gesteenten. Een ontzaglijke drukte en getier heerschen dan ook den ganschen dag in de lange straten. Honderden volksstammen dwarrelen door elkander en spreken en handelen in hunne eigene dialecten. De Arabier van de kusten van Coromandel met zijn langen witten mantel, met goud geborduurde klak en vingers van diamanten glinsterende; de Chinees met zijn lompe schoenen, zijn zijden wammes met lange mouwen, zijn kaal hoofd met staart, die tot op de hielen hangt; de Pers met zijn zwarten talaar en hoogen puntigen hoed, die hem nog langer doet schijnen dan hij reeds is; de Javaan met zijn engsluitend jak van ginghan, zijn gevlamden sarong en zijn in den vorm van een diadeem gewrongen hoofdsieraad; de Tartaar met zijn zeerooverachtig uitzicht, - die allen en nog velen, ontelbaar velen anderen koopen, verkoopen, bieden, handelen den ganschen dag met elkander en vormen een bontgekleurde, uit oneindig verschillende typen bestaande groep, waarvan men de weergâ bijna nergens ter wereld, misschien te San Francisco alleen uitgezonderd, aantreft.

Bij zonneondergang neemt het tooneel een tooverachtig aanzien aan. Op Singapore even als op alle plaatsen op en in de nabijheid van den evenaar heeft men geene schemering; daar valt plotseling tegen 6 ure de duisternis in. Dan verschijnen op eens duizendkleurige lampen en lampions, die den nacht in een gekleurden dag veranderen en den vreemdeling in een tooverwereld verplaatsen. Werklieden, van den arbeid teruggekeerd, komen de massa's, die de straten vullen, nog dichter maken, en een helsch leven, dat hooren en zien doet vergaan behalve bij hen, die er aan gewoon zijn, ontstaat bij de zoogenaamde restaurants, waar ieder zijn middagmaal gaat nemen. Na den maaltijd vangt voornamelijk de kleinhandel aan; de werklieden voorzien zich dan van hetgeen zij noodig hebben, en de duizend talen, die men hoort spreken,

vormen een gegons, dat op eenigen afstand met geen mogelijkheid te ontleden is. Het spreken gaat vergezeld van levendige gebaren, waarin de Oosterlingen zeer sterk zijn, zóó zelfs, dat de vreemdeling niet zonder siddering een gesprek kan bijwonen, want hij vreest elk oogenblik den handel in een vechtpartij te zien eindigen. Dat leven, die beweging duurt tot 8 uur; dan gaat ieder naar de opiumwinkels, om het zoete vergif, dat hem alle wereldsche zorgen zal doen vergeten, met volle teugen in te zwelgen.

Hoe men burgemeester wordt.
Dorps-tafereelen
Medegedeeld door D^r^. J. Renier Snieders.
Vervolg.

'Ik moest u nog bedanken,' zoo begon zij miauwend, 'voor het prachtig boek, dat mijnheer mij ten geschenke heeft gezonden.'

Het antwoord van jufvrouw Klipper was een zijdelingsche hoofdknik.

'Gisteren zat ik te weenen als een kind met de lieve gedichtjes op den kleinen Konstant,' vervolgde zij op geslepen toon.

Jufvrouw Klipper scheen te glimlachen, om de teêrgevoeligheid van hare buurvrouw.

'Mijn man, die een echt kenner is,' vervolgde zij, 'verzekert dat mijnheer Klipper veel opgang zal maken in de letterkundige wereld.'

Ofschoon jufvrouw Klipper sedert een geruimen tijd haren man in het haar vloog om zijne nutteloone verkwistingen, kon zij het toch niet laten partij voor hem te trekken, wanneer zijne eer of naam op het spel stond.

'Zegt men niet, dat de onderwijzer kwaad spreekt van de *Kindergedichten?*' vroeg zij, terwijl een vurig rood over haar geelachtig wezen liep.

'Slaat gij geloof aan de praatjes der buurvrouwen?' vroeg de schoolmeestersvrouw haastig, en hare tusschenspreekster gemeenzaam bij den arm vattend.

'Toch niet, maar....'

'Indien in mijn huis iets geëerbiedigd wordt, dan is het de naam van mijnheer Klipper,' hernam zij en deed een paar tranen van aandoening over hare wangen rollen.

'De buurt is een kakelnest!' zeide de reeds bevredigde jufvrouw Klipper.

'Och, lieve jufvrouw!' hernam de schoolmeestersvrouw half weenend en met het hoofd schuddend, 'de menschen zijn hedendaags zoo kwaadaardig en valsch en vooral hier in het dorp; het is bijna of de achterklap eene broodwinning is geworden; heb ik geen gelijk?'

De behendige buurvrouw wist wel, dat zij in jufvrouw Klipper's kaarten speelde; want tienmaal daags herhaalde deze, dat zij in de woestijn van Afrika wilde wonen, om van het vrouwengekakel der buurt ontslagen te zijn.

'Neen, geloof niet wat men in de buurt zegt,' vervolgde zij, 'integendeel, mijn man bewondert mijnheer Klipper's uitgave en beweert dat de kleine Konstant juist zijn vader zal worden; heb ik geen gelijk? De lieve jongen is....'

De gevoeligste snaar van het moederhart trilde bij het hooren van deze woorden.

'Konstant is....' onderbrak zij met zelfvoldoening; en in hare moederlijke zwakheid getroffen, had zij gaarne een uur lang over niets anders gepraat dan over haar lief kind.

'Mijn man zegt,' onderbrak op hare beurt de onderwijzersvrouw, 'dat het kind een buitengewonen aanleg heeft....'

‘Hij leert als een aap,’ lachte de moeder.
‘Juist zijn vader,’ liet hare buurvrouw er op volgen.
‘Hij schrijft of het gedrukt was; hij leest hollandsch en fransch als een advokaat, en zou menschen van twintig jaren beschaamd maken.’
‘Mijn man zegt, dat de lieve jongen - want laat het ons zeggen, Konstant is een recht lieve jongen - even bekwaam zal worden als zijn vader, en....’
Jufvrouw Klipper gevoelde zich zoo gevleid bij deze loftuigingen, dat zij op het punt was de schoolmeestersvrouw uit dankbaarheid om den hals te vliegen.
‘Nu, de jongen wordt een groot man,’ hernam de fleemende buurvrouw, ‘even als zijn vader....’
‘Een groot man!’ mompelde de moeder.
‘Hoe gelukkig, dat de jongen fortuin genoeg zal hebben, om even als zijn vader werken uit te geven, die....’
‘Fortuin!’ riep jufvrouw Klipper haastig, ‘dat boek kost ons geen roode duit.’
‘Mijn man,’ zoo ging de onderwijzersvrouw voort, ‘kent een letterkundige, die eenige jaren geleden een groot boek uitgaf met vier platen; raad eens wat hem die uitgave kostte?’
‘Ik kan niet raden naar iets, wat ik niet ken,’ was het antwoord der verontruste jufvrouw Klipper.
‘Achthonderd gulden.’
‘Achthonderd gulden!’ riep jufvrouw Klipper met verbazing, ‘dan toch verzeker ik u dat het zijn eerste en zijn laatste werk zal zijn.’
‘Dat ware jammer,’ sprak hare buurvrouw, ‘indien ik mij niet bedrieg, moeten er nog vijf andere deelen gedrukt worden.’
‘Zes maal acht is achtenveertig,’ mompelde Louise Leroux, ‘dat maakt bijna vijfduizend gulden!’
‘Eene kleinigheid voor mijnheer Klipper,’ fleemde de vrouw van den dorpsonderwijzer, terwijl zij een zijdelingschen blik op haar wierp.
‘Vijfduizend gulden!’ herhaalde jufvrouw Klipper; zij kreeg een harden zenuwschok, werd bleek, daarna paarsch en blauw, en nam plotseling afscheid van hare buurvrouw.
‘Vijfduizend gulden!’ herhaalde zij nog eens en riep overluid: ‘waar is mijn man? Klipper! waar zijt gij?’
Gelijk een gejaagde geit op de Alpen van den eenen rotsblok op den anderen springt, zoo vloog jufvrouw Klipper, bijna zonder trappen te raken, naar boven.
‘Wat zoudt gij zoo mijn fortuin verkwisten?’ riep zij onstuimig.
‘Wat is er gaande?’ vroeg haar man, zijn geopend scheermes op de tafel leggend.
‘Het is dan beslist, dat de laatste stuiver uit de kas moet?’
‘De laatste stuiver?’ herhaalde Klipper, terwijl hij de zeep van zijn half geschoren, zwarten baard veegde.
‘Acht honderd gulden voor een boek!’ riep de woedende vrouw.
Het was juist de som, welke de schrijver aan zijnen uitgever schuldig was.
Klipper stond zoo getroffen, alsof er eene gansche vestingbatterij aan zijn oor losbarstte. Geheel van zijn stuk door den plotselingen aanval, stamelde hij, dat men het zedelijk voordeel tegen de kosten moest opwegen, en....
‘En die schelm van een drukker zou mij acht honderd gulden aftroggelen voor een hoop papier en eenige prentjes! Neen, dat gebeurt niet! Van daag en niet langer komt de notaris; daar zal ik een stokje voor steken!’
‘Ho, ho!’ riep Klipper verschrikt.

‘Denkt gij zoo het fortuin van mijn vader te verkwisten! Neen, met al uwe rijmpjes legt gij mij toch zoo in de luren niet!’

‘De verkiezing.... burgemeester....’ stamelde de dwergachtige kandidaat, beangst tegen de hooge gestalte zijner vrouw opziende.

Lezer, daar de echtgenooten elkander nog honderde dingen, die altijd op dezelfde zaak neêrkomen, te zeggen hebben, laten wij hen, in den steeds toenemenden huwelijkstwist voortvaren, en gaan we ons naar het raadhuis begeven, waar het hoog tijd is, dat wij aankomen, om den draad onzer geschiedenis nauwkeurig te volgen.

Stond de schoolmeester nog altijd in de herberg op de tafel te prediken tegen het kandidaatschap van mijnheer Klipper? Neen; de sterke vleeschhouwer, een bewonderaar van de nieuw verschenen kindergedichten, had een der pooten onder de tafel uitgetrokken en den redenaar over den vloer doen tuimelen.

Gedurende vijf minuten hadden de Weerwolven en de Heidieven elkander gestampt, gestooten en door de kamer gesleurd, tot dat de gewapende macht, dat is te zeggen, de veldwachter met zijn infanterie-sabel, in hun midden verscheen en den twist deed ophouden.

Van dat oogenblik af, stroomde het volk naar den rolzanger, die zijne viool stemde, terwijl zijne vrouw geducht op de trom sloeg, ten einde de liefhebbers bijeen te roepen.

Selm Sokkers stond, als van den bliksem getroffen, te gapen voor het doek, dat ontrold aan den staak hing.

'Is dat mijnheer Klipper niet?' blies een zijner vrienden hem in het oor.

'Ja, mijnheer Klipper,' antwoordde Selm beteuterd.

Ja, Klipper stond daar op het doek voor de geopende geldkas, en zijne vrouw, de reusachtige Louise Leroux, met hare verschrikkelijke blaaspijp gewapend, viel hem woedend op het lijf. De kleine groep was treffend geschilderd, en de gelijkenis der figuren zoo juist, dat iedereen de twee helden der merkwaardige episode van Klipper's leven oogenblikkelijk herkende.

'Wat vraagt gij voor dat doek?' vroeg Selm, die wel voorzag tot welke onberekenbare gevolgen die vertooning leiden moest, 'ik betaal u het dubbel der waarde.'

'Niet te koop!' was het antwoord van den rolzanger, terwijl hij de snaren zijner viool bijdraaide.

'Wat geef ik u, indien gij terstond uw doek oprolt en heengaat?'

'Ik ga voor niemand en voor geen geld heen,' antwoordde de rolzanger, den strijkstok in de hoogte heffend om te beginnen.

'Ik betaal u twintig gulden, indien gij heengaat,' hernam Selm op zijn vriendelijkst, terwijl hij den noodlottigen strijkstok, die alles omver ging werpen, vast hield.

'Ik wil uw geld niet!' riep de rolzanger ongeduldig. 'laat mij beginnen!'

Op hetzelfde oogenblik gaf zijne vrouw een ontzettenden schreeuw. Een sterke boer trok het ontrolde doek naar beneden; de hondenwagen werd omver gestooten; iemand trok zijn zakmes en stak door het ezelsvel der houten trommel, die aan den hals der vrouw hing; de stok met koperen buis van een boer verbrijzelde de viool van den rolzanger.

Deze, woedend om de hem toegebrachte schade, sloeg met den stoel, waarop hij gestaan had, als een dolzinnige onder de menigte; zijne vrouw riep om hulp; de kinderen, die gekomen waren om te luisteren, liepen naar huis, en de vrienden van den rentmeester kwamen schreeuwend toegeschoten, om het zoo even geëindigd gevecht te hernemen. De groote doghond van den rolzanger liet een vervaarlijk geblaf hooren, en de veldwachter, zijnen uitgetrokken sabel dreigend rondzwaaiend, riep met donderende stem, dat hij in naam der wet elken twistzoeker gevangen nam.

Ondertusschen duurde de woordentwist tusschen mijnheer en jufvrouw Klipper voort.

'O, God! daar luidt de klok!' riep Klipper verbleekend; 'de verkiezing gaat beginnen!'

'Vijf duizend gulden!' zuchtte Louise voor de tiende maal, zonder acht te geven op den uitroep van haren man.

‘De verkiezing’ riep Klipper, ‘groote Hemel! Ik kom te laat! Mijn verlies is onherstelbaar... Waar is mijn jas?.., Waar is mijn hoed en mijn rotting?.... Selm! waar is mijn....?’

De kandidaat was beteuterd gelijk een huisbaas, die bij het roepen van brand in zijn onsteltenis niet beseft wat hem te doen staat. Klipper had met de eene hand zijn jas, vest en halsdoek vast en hield de andere op zijnen hoed, die op zijn rotting stond, zonder te weten dat hij juist datgene vast hield, waarom hij geroepen had.

‘Laat mij gaan! nog een oogenblik en alles is verloren!’ riep hij met een verwilderden blik.

‘Alles is verloren?’ herhaalde zijne vrouw in gedachten, ‘hebt gij nog meer verloren, dan acht honderd gulden?’

‘Laat mij gaan, al wat ik bezit is mij zooveel niet waard als op dit oogenblik de tijd van een half uur! Liever verlies ik heel mijn fortuin!’ schreeuwde Klipper.

‘Uw fortuin verliezen!’ riep zijn vrouw, die het hoofd kwijt was om acht honderd gulden, ‘hier blijven zult gij!’

Dit zeggende, plaatste zij zich met den rug tegen de deur en belette haren man uit te gaan.

‘Louise!’ smeekte Klipper.

‘Neen!’ riep Louise.

‘Louise!’ riep hij gebiedend.

‘Neen,’ herhaalde zij met vast besluit, ‘neen, dat duld ik niet langer!’

‘Daar houdt de klok op te luiden!’ riep de kandidaat vol wanhoop uit, ‘nog eens, laat mij gaan!’

‘Neen, al bleef ik dood voor de deur liggen!’ riep de vrouw met dreigende gebaren.

‘O! die schande zoude ik niet overleven!’ schreeuwde Klipper aan den eindpaal van zijn geduld.

Hij nam eensklaps een moedig besluit. Met eenen schreeuw, die uit de keel van iemand scheen te komen, die door een razenden hond wordt gevolgd, greep hij zijne vrouw bij den arm, stiet haar van de deur af, sloop onder haren arm door en snelde naar buiten.

Schier ademloos kwam hij voor het raadhuis aangeloopen en bleef eensklaps verbaasd stil staan. De verkiezing was nog niet begonnen, en de geduchte kloppartij aan den kruiwagen van den rolzanger nog niet geëindigd.

Op hetzelfde oogenblik verscheen Overweick, de rentmeester, en riep rechts en links, of de menschen zinneloos waren, voor dergelijke beuzelingen elkander te slaan en te stooten. Hij verklaarde kort af, dat hij van zijn kandidaatschap afzag, en wat er ook mocht gebeuren, hij besloten had volstrekt geen mandaat aan te nemen in eene gemeente, waar lage partijzucht tot dergelijke ongeregeldheden aanleiding gaf. Bij deze woorden ging hij heen. De strijd was ten einde, en de verkiezing kon beginnen. Het valt licht te begrijpen dat deze, na de uitdrukkelijke verklaring van den rentmeester, die maar één woord had, spoedig afliep, daar zijne partij eenparig de stembriefjes vaneen scheurde en ontmoedigd en vernederd uiteen ging,

Een kwartier later werd mijnheer Bernardus Klipper met eenparigheid van stemmen tot raadslid uitgeroepen. Bij het weergalmen van den vreugdekreet der zegevierende partij bemerkte hij, in den spiegel van het raadhuis ziende, dat hij zich nog in de zonderlinge toetakeling bevond, waarin hij uit de handen van zijne vertoornde vrouw ontsnapt was. Ja, hij stond nog in zijne hemdsmouwen; de handdoek hing nog onder zijnen halfgeschoren zwarten baard! Doch wat gaf hem die kleine vertooning, waarvan zijne tegenpartij voorzeker zoude gebruik maken om hem in het belachelijke te

trekken, op het oogenblik dat hij het zoo lang gewenschte doel bereikt had? Onder het gejuich zijner vrienden werd hij naar huis gedragen. Geheel den namiddag en tot laat in den avond weergalmde het geweer- en pistoolvuur, en bij fakkellicht onder een in de haast van heibloemen gemaakten eerboog speelde het muziekgezelschap voor de deur van den nieuwen raadsheer.

Op de luisterrijke serenade volgde een avondfeest in het lokaal van het letterkundig genootschap. Bij het uitgalmen van toepasselijke gedichten en het uitvoeren van vroolijke harmonie-stukken; bij de roerende verbroedering der beoefenaars van toon- en dichtkunde, en het klinken van steeds op nieuw gevulde glazen vierde men de benoeming van den rijken Klipper.

Laat in den avond zong men lustige liederen, die tot drinken aanzetten en de hoofden warm maken.

Men dronk honderd heilteugen op de gezondheid van den nieuwen raadsheer, en slechts lang nadat de nachtwaker het uur van middernacht had geroepen, spraken de vroolijke gasten van huiswaarts te keeren.

Er waren dien nacht burgers, die in de hemdsmouwen te huis kwamen; rederijkers, die den hoed op het hoofd hadden van leden van het harmonie-gezelschap, en muzikanten, die de muts droegen van een hunner kunstbroeders.

Velen zochten in de pikdonkere straten van het dorp een geruimen tijd naar hunne woning en beweerden dat de huizen niet meer op hunne gewone plaats stonden.

Mijnheer Klipper, die, ofschoon de kleinste van gestalte, harder dan de grootste in den wijngaard des Heeren gewerkt had, waggelde door den donkeren nacht, straat in straat uit, en liep meer dan eens, zonder het te weten, zijn huis voorbij. Na lang tobben sloeg hij eindelijk een eng straatje in en mompelde, den wijsvinger vooruit stekend, dat zijne woning daar op vijftig schreden voor hem lag. Eensklaps echter stond hij voor eene groote poort, die hem, in weerwil van een geduchten stoot met zijn regenscherm, den doortocht belette.

De nieuwe raadsheer werd boos, stampte met den voet tegen de groote poort en riep dat het ongehoord was, de straten, die stellig gemeentegrond waren, bij middel van deuren, af te sluiten.

Terwijl hij daar stond te dreigen, te roepen en zijn regenscherm tegen het hout in stukken te slaan, naderde de nachtwaker, die hem zeide, dat hij voor de staldeur van mijnheer Alexis Overweick stond en zich slechts behoefde om te keeren, om kaarsrecht in zijn eigen huis te loop en.

Zoo eindigde de gedenkwaardigste dag van Klipper's leven!

X.
Naar boven, naar beneden.

Zoo als men gedacht had, viel het oog van het hooge staatsbestuur op den nieuwen raadsheer als plaatsvervanger van den overleden burgemeester.

Na hevige protestatiën van zijne tegenpartij en eindelooze pogingen van den onvermoeiden Klipper werd hem eindelijk de hooge gemeentewaardigheid opgedragen.

Wij gaan een tijdvak van zes jaren stilzwijgend voorbij en laten den gewezen huisschilder, het gemeenteroer fier in de hand houdend, daar heen varen.

Bernardus Klipper was de koning der burgemeesters. Hij leefde op den voet der groote heeren; hij had een engelschen tuin met mythologische standbeelden en hield een rijtuig met twee moedige holsteiners. Hij bezat uitgestrekte jonge mastbosschen,

maakte waterbeemden van het dorre heiland en had een buitengoed, waar hij des zomers met zijn tweespan heen reed en kostbare partijen gaf aan zijne menigvuldige vrienden. Dat zijne keuken en kelder rijkelijk voorzien waren, getuigden de bezoeken, welke in zijn huis door lieden van hoogen rang werden afgelegd. Behalve van den redacteur van het weekblad, die den verwaanden burgemeester gedurig den zoetsten honig om den mond streek, ontving hij het bezoek van hoog geplaatste ambtenaars en adellijke grondeigenaars uit den omtrek, die de aangelegde bosschen en wateringen, waarvan men rechts en links hoorde gewagen, kwamen afzien.

Hij was lid van bijna alle letterkundige genootschappen, stond in kennis met geleerden en kunstenaars en vond geen grooter genoegen dan dezen een exemplaar zijner *Kindergedichten* ten geschenke aan te bieden. Het verschijnen van het zesde en laatste deel van zijn dichtwerk werd plechtig gevierd met een letterkundig avondfeest, waarop de leden van het genootschap bij het schuimen van den wijn den voorzitter tot in de wolken verhieven, en hem eene eerplaats inruimden naast de onsterfelijke dichters.

Nooit had Klipper's gelukster zoo helder geflikkerd! In de oogen der dorpelingen scheen zijn fortuin tweemaal grooter dan dat van den rijksten bewoner der provincie; zijn verstand en geleerdheid schenen verdubbeld, en zijne letterkundige faam nog grooter, dan deze door de leden der maatschappij werd afgeschetst.

(Wordt vervolgd.)

Paus Sylvester II.

Het stadje Aurillac was in 1851 getuige van eene plechtigheid. Men onthulde namelijk het standbeeld van den grooten Paus Sylvester II, welke opperpriester de eerste was van die, welke uit Frankrijk zijn voortgekomen. Tot de kosten van dat beeld had niet alleen Auvergne bijgedragen, maar ook uit vele steden en dorpen buiten die provincie waren milde giften toegevloeid. Het beeld is een der meesterstukken van David d'Angers en staat op een vierkant voetstuk, dat aan de voorzijde de woorden bevat: *A Gerbert - Sylvestre II, décédé en 1003, l'Auvergne sa patrie* MDCCCLI; het beeld zelf is van brons en stelt den Paus voor in vol ornaat.

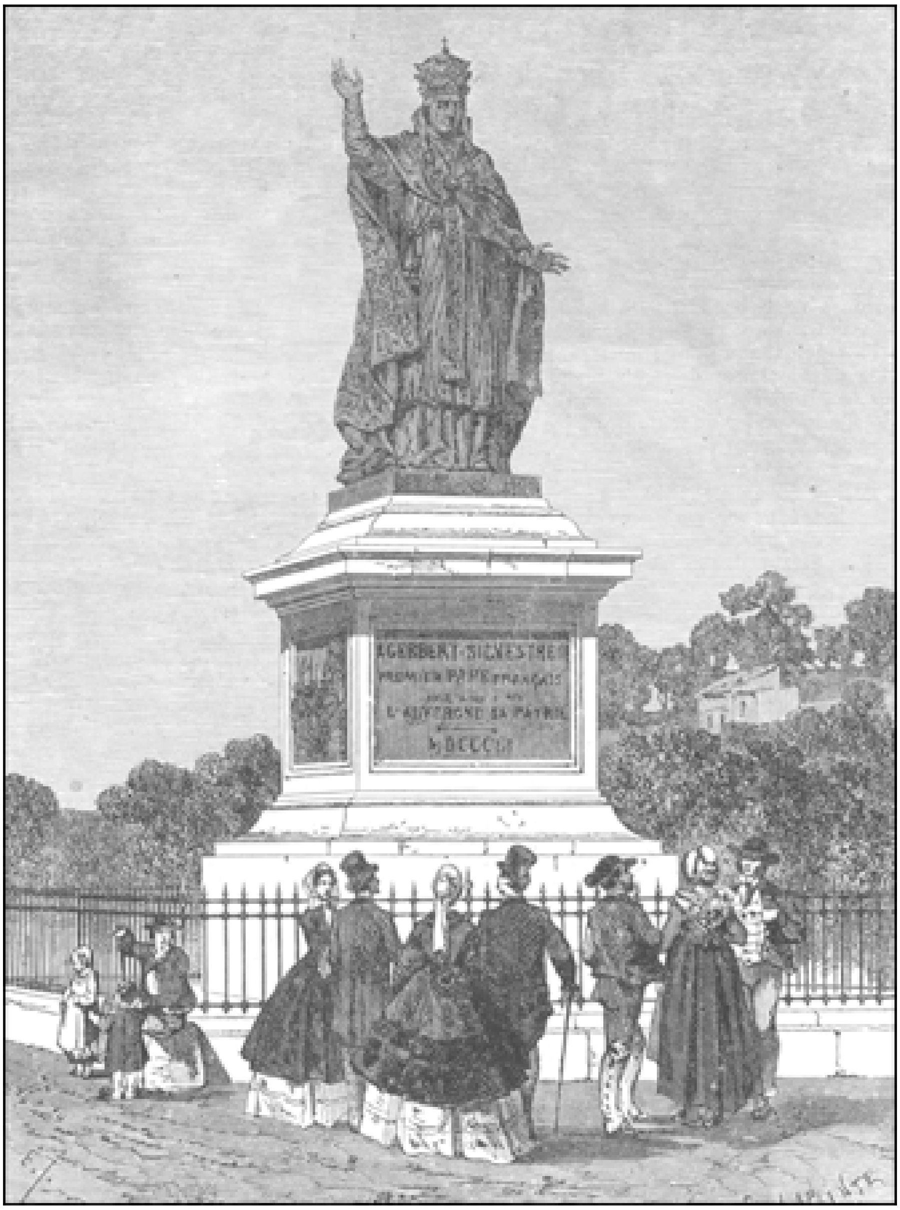

Standbeeld van Paus Sylvester II te Aurillac in Auvergne.

Paus Sylvester, die eertijds Gerbert heette, was van nederige geboorte en in zijne jeugd schaapherder. Daar hij groote neiging voor den geestelijken stand aan den dag legde, plaatste men hem in een klooster van den H. Geraldus, dat een der beroemdste

scholen uit de middeleeuwen bezat, waaruit vele groote en geleerde mannen zijn voortgekomen. Jan van Salisbury, bisschop van Chartres, schreef in 1176: ‘ik plaats de school van Aurillac (het klooster van den H. Geraldus) in den eersten rang met betrekking tot de wetenschappen, die van Luxueil met betrekking tot de welsprekendheid.’ En een ander schrijver zegt er van: ‘Uit deze beroemde school kwam Gerbert voort, de grootste verpersoonlijking der X^e^ eeuw.’

In dit klooster maakte Gerbert de grootste vorderingen in de wetenschappen vooral in de wiskunde, die zijn lievelingsvak was. Hij werd later om zijne verdiensten tot abt benoemd van het klooster te Bobio in Lombardije. Na hier geruimen tijd de kloosterlingen en de geheele stad door zijne deugd en groote geleerdheid gesticht en verbaasd te hebben, begaf hij zich naar Rheims, waar hij met het bestuur der daar bloeiende school werd belast en Robert, zoon van Hugo Capet, onder zijne leerlingen had. Zijne kundigheden verwierven hem zoodanig de algemeene achting en bewondering dat hij in het jaar 992 tot aartsbisschop van Rheims werd benoemd ter vervanging van Arnoul, die afgezet was. Maar in 998 daarop werd deze aartsbisschop weêr op zijn zetel hersteld, en Gerbert, als een gehoorzaam zoon der Kerk, trok zich onmiddelijk terug, begaf zich naar den Keizer en verwierf door dien tusschenkomst het aartsbisdom van Ravenna, dat hij evenzeer slechts korten tijd bezat, want toen in het volgende jaar Paus Gregorius V overleed, werd de geleerde Benedictijn tot zijn opvolger verkozen. Hij nam den naam van Sylvester II aan.

Het pausschap van Sylvester duurde slechts 4 jaar 1 maand en 9 dagen, maar was evenwel een der beroemdste, daar onder hetzelve de bekeering der Hongaren plaats had.

Stephanus was zijn vader Geiza in 997 opgevolgd als hertog der Hongaren. Door de bemoeiingen van Geiza en vooral van zijne deugdzame echtgenoote Sazolta was het beierschen missionnarissen gelukt duizenden Hongaren voor den katholieken godsdienst te winnen; groot echter was het getal van hen, die nog aan de dwalingen van het Heidendom verkleefd bleven. Deze hoopten na den dood van Geiza het Christendom te zullen kunnen uitroeien, daar hem Stephanus opvolgde, die nauwlijks den ouderdom van 19 jaren had bereikt. Om een voorwendsel te hebben, verzocht een der machtigste heidensche edelen, Kuppa geheeten, de hand der koningin-weduwe, en daar dit verzoek, zooals te voorzien was, afgeslagen werd, ontstak Kuppa den burgeroorlog onder de leus: voor de vrijheid en het Heidendom!

Maar Stephanus vreesde hem niet: hij trok tegen hem op, ofschoon zijn leger veel zwakker was dan dat van Kuppa, en had het geluk hem geheel te verslaan: zelfs schoot Kuppa er het leven bij in. Nu sidderden allen voor de wraak van den jeugdigen held, maar hij toonde zich zoo gematigd als dapper. De afgoden werden omvergeworpen maar de afgodendienaars gespaard; het Heidendom werd uitgeroeid, maar de Heidenen werden met zachtheid behandeld. Stephanus, nu zijn naam gevreesd was onder de Heidenen, wilde hen op zachte wijze tot de ware Kerk brengen, en dit gelukte hem. Hij liet overal afkondigen: Jezus, de Zoon Gods, is de onzichtbare koning aller volkeren en natiën, en Zijn Evangelie de wet, waaraan alle volken en natiën en dus ook de Hongaren onderdanig moeten worden. Hij zou daarom op Gods bevel in al de gewesten van Pannonië priesters zenden, welke het in den nacht des Heidendoms verblinde volk door onderwijs verlichten, het uit de dienstbaarheid van Satan bevrijden, door het doopsel tot uitverkorene burgers van het goddelijk rijk op aarde wijden zouden. De gruwelen van den afgodendienst moesten verdwijnen en plaats maken voor de heerlijkheid van het kruis van Christus.

Nu vestigde Stephanus een aantal bisschoppelijke zetels, bouwde kloosters, kerken en scholen en zond daarop gezanten naar Paus Sylvester om zijne handelingen aan diens goedkeuring te onderwerpen en ze door hem te doen bekrachtigen.

Toen de Paus alles vernam wat Stephanus voor de Kerk van Hongarië had gedaan, riep hij den gezanten in heilige geestverrukking toe: ‘Ik heet *Apostolische*, maar uw vorst, door wien Christus een zoo groot volk gewonnen heeft, is de *Apostel*.’ Voorts keurde hij alles volkomen goed wat Stephanus gedaan had en willigde al zijne verzoeken in; zelfs gaf hij hem meer dan hij gevraagd had. Een der gezanten wijdde hij zelf tot aartsbisschop van Gran en metropolitaan van Hongarië, een anderen tot bisschop van Colocza. Dezen beiden kregen de volle macht om alle bisschoppen te wijden, die Stephanus zou aanstellen, terwijl de Paus eindelijk dezen, die tot nu toe slechts hertog was, de kroon en den koningstitel schonk en bij een eigenhandig schrijven het voorrecht verleende ten allen tijde het kruis als een teeken des Apostelschaps voor zich te laten uitdragen en als plaatsvervanger des Pausen de tegenwoordige en toekomstige kerken van Hongarië in te richten, en met rechten en voorrechten te verrijken.

Paus Sylvester stierf in het jaar 1003 en nam de liefde des volks zoowel als die der vorsten met zich in het graf. In weerwil van de bezigheden, waartoe zijne verhevene waardigheid hem verplichtte, wist hij nog tijd te vinden voor wetenschappelijke oefeningen. Behalve 149 brieven over godsdienstige onderwerpen en *het leven van den H. Adelbertus*, zijn voor het nageslacht verscheidene werken van hem bewaard gebleven over de wiskundige wetenschappen, welke werken langen tijd op de hooge- en andere scholen met vrucht gebruikt werden.

De vijanden der Kerk hebben dezen Paus wel eens beschuldigd van tooverij. Deze beschuldiging is bespottelijk maar toch verklaarbaar. Is het aan de eene zijde waar dat de ware geleerde ver verheven is boven bijgeloovigheid en tooverij, van den anderen kant is het even zeker dat Paus Sylvester juist door zijne groote geleerdheid tot die beschuldiging aanleiding gaf, want als wij weten dat hij onder de geleerdsten zijner tijdgenooten er weinig had, die hem begrepen, en eerst het nageslacht hem de rechtmatige hulde kon toebrengen, dan kunnen wij het verklaren waarom het volk met zekeren angst tot den man opzag, uit wiens pen, in zake van wetenschap, eene taal vloeide, welke voor die tijden orakeltaal mocht geheeten worden.

Jeanne d'Arc smeekt koning Karel na zijne kroning te Rheims naar hare haarstede te mogen terugkeeren.

De Maagd van Orleans.

Bijna honderd jaren lang werd tusschen Engeland en Frankrijk een hardnekkige oorlog gevoerd, en met ieder jaar werd de verwachting meer volkomen dat de engelsche kroon, die zich aanvankelijk slechts met het hertogdom Normandië poogde te verrijken, eindelijk in het bezit van geheel Frankrijk komen zou. De strijd begon in het jaar 1337; de bloedige slag van Crecy in 1340 bracht den Franschen onberekenbaar nadeel toe en werd in 1347 gevolgd door de inneming van Calais. Van uit dit vast punt breidden de Engelschen zich over geheel Noordelijk Frankrijk uit, en veldslagen brachten hun vaak geen grooter voordeel aan dan het sluiten van den vrede. Onder den krankzinnigen Karel VI (1380-1422) veroverden de Engelschen geheel Normandië, en de engelsche koning Hendrik V rekende er op Karel VI op den franschen troon te zullen opvolgen. Maar omstreeks 1415 werd de zoon des laatsten als regent aangesteld, en deze begon met zijne goddelooze moeder Isabella van Beijeren van het hof te verwijderen. Isabella vluchtte naar het hof van Bourgondië, welks hertog Joannes haar opnam en bescherming verleende. Hij trok naar Parijs, nam die stad in en viel kort daarop onder de hand eens sluipmoordenaars. De dauphijn, van dezen aanslag beschuldigd, werd van het regentschap ontzet, en de zoon des vermoorden, Philippus de Goede, vereenigde zich met den engelschen koning om dezen de kroon van Frankrijk te bezorgen. De Engelschen sloegen nu het beleg voor Orleans, en daar Hendrik V en Karel VI bijna gelijktijdig gestorven waren, meenden zij in naam van den zoon des eersten, Hendrik VI, een kind van negen maanden, reeds over geheel Frankrijk te kunnen beschikken. Karel VII, die zich na den dood zijns vaders als rechtmatigen koning beschouwde, werd slechts door een klein getal getrouwen bijgestaan; een kleine hoek van Frankrijk bood hem veiligheid; evenwel zoo verschrikkelijk was zijn toestand, dat hij naar Schotland vluchten wilde. Maar nu de nood op het hoogste was, kwam God tusschen beiden. Hij wekte de maagd van Orleans op om voor Karel VII een rijk te gaan veroveren.

Jeanne d'Arc of du Lys werd in het jaar 1410 in het dorp Domremy (departement de la Meuse) uit arme maar brave ouders geboren. Van hare vroegste jeugd af gaf zij blijken van groote ingetogenheid en liefde tot de deugd. Zij ontweek meestal hare mede-dorpelingen en was nergens liever dan op het veld bij hare schapen waar zij gelegenheid vond zich met gebeden en overwegingen bezig te houden. Toen zij 17 jaren oud was, verscheen haar de aartsengel Michaël en gebood haar de stad Orleans te gaan ontzetten, en den koning te Rheims te doen kronen. Van hare ouders vergezeld, begaf zij zich naar Baudricourt, gouverneur van Vaucouleurs. De edelman wilde nauwlijks met haar in gesprek treden, doch op haar aandringen liet hij haar verhalen wat er gebeurd was. Nadat zij van de verschijning gesproken had, voegde zij er bij dat zij op bevel des Heeren tot hem gekomen was, op dat hij den dauphijn zou doen weten dat deze moedig blijven en zich in geen gevecht wikkelen zou, wijl de Heer ter helft van de Vasten hem hulp zou zenden; het was de uitdrukkelijke wil des Heeren dat de dauphijn Koning werd, en zij zou hem naar Rheims ter zalving geleiden.

Na lange overwegingen gaf Baudricourt haar verlof tot de reis; in mannekleederen met een degen op zijde vertrok zij te paard gezeten van Vaucouleurs, door twee edelen vergezeld, die haar voor den koning brengen zouden. Er was geen spoor van twijfeling of angst bij haar te ontdekken, wèl bij de menigte, die haar uitgeleide deed.

De zonderlinge tijding liep haar ras vooruit en bracht hoop in het nauw ingesloten Orleans.

Elf dagen later verscheen zij voor Karel VII in het stadje Chinon. Karel was door zijne kleeding van de hovelingen niet onderscheiden; toch herkende Jeanne hem dadelijk; zij trad op hem toe en zeide: 'God schenke U een gelukkig leven, beste koning!' 'Ik ben de koning niet!' veinsde Karel. 'In den naam van God,' antwoordde de maagd, 'gij zijt het en niemand anders.' Hij sprak nu met haar op zeer vriendelijke wijze en trad daarop met haar in een geheim gesprek. Toen hij bij zijne hovelingen terugkeerde, zegde hij: 'dit jonge meisje heeft mij geheimen geopenbaard, die niemand buiten God weten kan, en ik heb daarom een groot vertrouwen in haar opgevat,'

Nu moest Joanna nog een onderzoek van geestelijken doorstaan, en toen deze hare deugd boven allen twijfel hadden verklaard, gaf haar de koning het bevel over een gedeelte zijns legers. Ook ontving zij een volkomen wapenrusting en een gevolg, dat aan haren dienst verbonden werd. Den degen wees zij af. Haar degen, zeide zij, bevond zich achter het altaar der H. Katharina-kerk te Fierbois. Niemand kende het bestaan van dien degen, doch na een onderzoek kwam hij werkelijk te voorschijn. Men zag dat hij met vijf kruizen geteekend was. Zij liet zich een standaard vervaardigen van wit linnen met zijden franje; op den witten met leliën bezaaiden grond was de Verlosser afgebeeld, op zijn rechterstoel in de wolken des hemels zittende en in zijn rechterhand den aardbol houdende; aan zijne beide zijden bevonden zich engelen in aanbiddende houding; een hunner hield eene lelie in de hand. Ter zijde stonden de woorden: Jesus, Maria.

Met groote moeite - de geheele kas bestond uit zestien francs - werd nu eene hoeveelheid levensmiddelen te zamengebracht. Jeanne zou die in Orleans brengen. Weinigen dachten aan den goeden afloop der zaak, en het was dus buiten ieders verwachting, toen Jeanne door het leger der Engelschen wist heen te breken en in den avond van den 29 April 1427 binnen Orleans kwam. Aan het hoofd der bevolking ging zij naar de hoofdkerk om God voor Zijne hulp te danken. Reeds den volgenden dag deed zij door twee herauten den Engelschen bevelen dat zij zouden aftrekken, maar werd met spot en hoon beantwoord. Den 4 Mei naderde het kleine leger des konings de stad, en Jeanne deed onmiddelijk een uitval. Er werd woedend gestreden; de maagd ging allen voor en vertoonde zich achtereenvolgens op ieder punt van het gevecht. Haar standaard golfde hoog in de lucht en bracht moed in de harten der Franschen. Den volgenden dag werd het gevecht voortgezet en wel met gelukkigen uitslag. Tegen den avond was de Loire vrij en kon, de stad van de eene zijde van versterking en levensmiddelen voorzien worden. Op den 7 Mei deed Jeanne nogmaals een uitval en wel tegen het fort Tournelles, het eenige, dat na de gevechten der vorige dagen nog in de handen der Engelschen was gebleven. Alvorens de slag begon, zeide Jeanne dat zij gewond maar Tournelles ingenomen zou worden. En zoo geschiedde het. Jeanne streed aan het hoofd harer landslieden met schier bovenmenschelijke kracht; toen zij zag dat deze niet meer stand hielden, sprong zij in de schansgraven, nam een stormladder en legde dien tegen den wal. Op dit gezicht keerde de moed bij allen weder; zij volgden de heldin op de wallen, en zoo groot was hunne strijdzucht, dat zij niet zagen dat de heldin, tusschen hals en schouder gewond, machteloos neêrtuimelde. Een fransch ridder, die op eenigen afstand stond, zag wat er gebeurde; hij snelde toe en voerde Jeanne uit het gevecht, verbond hare wond, zalfde ze met olijfolie en beval de maagd de diepste rust aan. Maar Jeanne vloog op eens op, greep haren banier en 'ten storm!' roepende, snelde zij naar de wallen, waar hare verschijning een ontzettenden indruk te weeg bracht, want Engelschen en

Franschen hadden haar dood gewaand. Dien dag werd het fort ingenomen, den volgenden het engelsche leger geheel op de vlucht gedreven, en - Orleans was ontzet, elf dagen na de aankomst van Jeanne d'Arc.

Maar hiermede was eerst de helft harer zending volbracht. Zij moest nog naar Rheims. Aan het hoofd des legers trok nu de maagd van Orleans, met den koning in haar gevolg, naar de oude kroningstad en nam alle plaatsen, die zij op haren weg ontmoette, in. Op den 18 Juni leverde zij den Engelschen in het open veld slag, joeg hen op de vlucht en nam generaal Talbot gevangen. Nu lag Rheims aan hare voeten, en Karel trok de stad zegevierend binnen. Bij zijne kroning op den 17 Juli stond Joanna aan zijne zijde met haren standaard, dien zij nimmer verloren had, in de hand. Toen de plechtigheid afgeloopen was, verzocht zij naar haar dorp te mogen terugkeeren, wijl hare zending volbracht was. Onze gravure stelt haar in die smeekende houding voor. Men hield haar echter terug, en aan het hoofd des legers trok zij op nieuw op om de Engelschen uit het overig Frankrijk te verdrijven. De koning verhief haar en hare familie in den adelstand en schonk haar een wapen, waarop twee gouden leliën en een met de punt naar boven gericht zwaard, dat een kroon droeg, op een azuur veld prijkten.

De Engelschen hadden inmiddels te Parijs hun jongen koning Hendrik VI tot koning van Frankrijk uitgeroepen. Jeanne ging die stad bestormen maar moest, gewond zijnde, weldra aftrekken. Daarop viel zij hen voor Compiègne aan, welke plaats zij belegerden. Hier vond de maagd het einde van haren loopbaan. Zij werd door de Bourgondiërs gevangen genomen, die haar aan de Engelschen voor de ongeloofelijke som van 10.000 livres verkochten. Jeanne, hoorende dat zij aan hare doodvijanden ging overgeleverd worden, wilde zich door een sprong uit den toren, waarin zij gevangen zat, redden; doch zij bracht er nauwlijks het leven af en kwam gevaarlijk gekwetst in de handen der Engelschen. Zij werd nu voor eene rechtbank gebracht, waarvan de leden hare bitterste vijanden waren; haar proces duurde vier maanden, gedurende welke zij op eene smadelijke wijze behandeld werd. Daarop verklaarde men haar schuldig aan tooverij en heiligschennis en veroordeelde haar tot den brandstapel. Zij beklom dien met denzelfden moed als vroeger de muren van Orleans en stierf onder het aanroepen van den heiligen naam Jesus op den 30 Mei 1431 in den ouderdom van 21 jaren; zelfs de Engelschen bewonderden haren weergaloozen moed en standvastigheid.

Met den moord van Jeanne d'Arc bereikten de Engelschen evenwel hun doel niet. Integendeel keerde van toen af het wapengeluk zich geheel tegen hen. Onder den kreet ‘Jeanne d'Arc’ vielen de Franschen met leeuwenmoed hen overal aan en behaalden de schoonste overwinningen. In 1435 scheidden zich de Bourgondiërs van hen; in het volgende jaar werd Parijs veroverd, en in 1451 kwam eindelijk met de inneming van Bordeaux het geheele gebied weder aan de fransche kroon, alleen Calais uitgezonderd. Er werd geen vrede gesloten, maar de oorlog was feitelijk geëindigd. Calais bleef in de macht der Engelschen tot onder Koningin Maria, dochter van Hendrik VIII.

Karel VII deed herhaalde malen pogingen om het proces van Jeanne d'Arc te doen herzien. Paus Calixtus III, die in 1455 den Pauselijken troon beklom, vervulde zijn wensch. Hij droeg de herziening op aan den aartsbisschop van Rheims, de bisschoppen van Parijs en Cousanië en een inquisiteur. 141 getuigen en de nog levende leden van de vroegere rechtbank werden gehoord, en op den 7 Juli 1456 werd het volgende vonnis uitgesproken: ‘Het geheele vroegere proces wordt vernietigd; de artikelen, welke men als Jeanne's bekentenis heeft samengesteld, waren valsch, bedriegelijk,

de vrucht van geweld en list. Jeanne was onschuldig, vrij van alle misdaden en tot in den dood katholiek; hare bloedverwanten worden van alle schande, aan haren dood verbonden, ontheven. Het vonnis zal in alle steden des rijks bekend gemaakt en ter eere van Jeanne plechtige omgangen gedaan en op de plaats, waar zij ter dood gebracht is, een kruis opgericht worden.'

Van nu af werden op onderscheidene plaatsen des lands monumenten ter eere van de maagd van Orleans opgericht, Rouaan, Orleans en Domremy zagen die het eerst van allen verrijzen. Ook het nageslacht heeft zich niet ondankbaar betoond. Mgr. Dupanloup, de beroemde bisschop van Orleans, heeft hare nagedachtenis door een prachtig monument vereeuwigd.

Opmerkelijk is het, dat al de leden van de rechtbank, die haar ter dood veroordeelden, een ellendigen dood gestorven zijn.

Vijf dagen in eene amerikaansche wildernis.

Langzaam maar zeker en voortdurend breiden zich de Vereenigde Staten van N. Amerika naar het Westen uit, en met iederen dag verminderen de uitgestrekte wildernissen en ondoordringbare bosschen in oppervlakte. De vereeniging van New-York met San Francisco door middel van den ijzeren lijn brengt de beschaving in het Rotsgebergte, en de voortdurende uitzetting der posten naar de kanten van Mexiko geeft het vooruitzicht, dat dit land met zijne woestijnen en gebergten eerlang geheel aan de Vereenigde Staten zal verbonden zijn.

Bij dit vooruitdringen der blanken wordt het bestaan der oorspronkelijke bewoners, de Indianen, meer en meer bedreigd, en hun getal neemt met den dag af. Nu zijn zij zeer gehecht aan hunne vrijheid, levenswijze en voorvaderlijke gebruiken en willen die niet verlaten voor eene beschaving, die hun met kruit en kanons wordt opgedrongen. Alleen daar, waar de katholieke missionarissen kunnen doordringen, legt de Indiaan zijne woestheid af; elders laat hij zich liever dooden. De Indiaan, vooral van den stam der Sioux, is vijandig aan die beschavingen van den blanke, getuige de overrompeling van een goederentrein, die zij onlangs met voor hen gunstig gevolg ondernamen.

Het gouvernement der Vereenigde Staten zendt nu en dan uit de verwijderdste posten, die het in de wildernis bezit, eenige mannen af om weder een aantal mijlen verder eene landstreek op te zoeken, waar een nieuw fort gebouwd, een nieuwe post kan aangelegd worden. Het doet gelijk de Russen in Azië. Zoo zond het op den 5 Januari 11. een viertal mannen af naar den Conchostroom. Bij de keuze van drie dezer mannen had het in aanmerking genomen dat zij lust hadden zich aan dien stroom te vestigen, en dus de eerstelingen eener nieuwe kolonie te zijn. De vierde sloot zich bij hen aan uit enkele liefhebberij voor de jacht; hij was een onvermoeid jager, en men had hem het oord, dat bezocht moest worden, als zeer wildrijk beschreven.

Op genoemden datum reisden de vier moedige avonturiers, ruimschoots voorzien van levensmiddelen, revolvers, buksen en messen van het fort St. Antonio-Texas naar den 230 mijlen verwijderden Concho-stroom af in de zekerheid dat zij veel kans hadden door de Indianen gevangen en geskalpeerd te worden. Want omstreeks dien tijd stroomen vele Indianen naar het water- en daardoor wildrijke gebied van den Concho, en de bladen zijn gewoonlijk opgevuld met de jammerlijkste berichten van de wreedheden, die de Roodhuiden begaan ten opzichte van de blanken, die zij gevangen hebben.

Den eersten dag bereikten de moedige reizigers het fort Boerne, den tweeden Comfort, den derden Friedrichsburg en hoorden overal van nieuwe gruweldaden, die door de Indianen bedreven waren. Den vierden dag kwamen zij achter het fort Musson, eene streek, die zooveel wild bevatte, dat onze reizigers er uit hun wagen op konden schieten. Er vertoonden zich herten, antilopen, prairiehonden in groote menigte benevens geheele kudden van kalkoenen, eenden en zwanen van de verschillendste soorten; ook verschenen er nu en dan wolven en panters, een enkele maal de mexikaansche leeuw maar veelvuldig katten en lossen. Beren lieten zich weinig zien; zij lagen nog in den winterslaap, waaraan zij zelfs onder het zachte klimaat van Mexiko onderworpen zijn.

Maar de buffels overtroffen alle andere dieren in aantal en joegen de reizigers, toen zij het eerst kennis met hen maakten, met hunne breede borst en kleine, van bloeddorst glinsterende oogen grooten schrik aan. De ondervinding leerde hun zich voor die dieren zeer in acht nemen. De buffel, slechts te wonden achter de elbogen aan de voorpooten, is zeer gevaarlijk, als de kogel niet doodelijk heeft getroffen. De jager heeft gelegenheid juist te mikken, want hij kan het dier dicht naderen, wijl het gaarne een rechten weg houdt en slechts bij hooge noodzakelijkheid en dan nog langzaam zich keert.

In weerwil der vele gevaren bereikten onze reizigers ongedeerd den Concho en begaven zich weldra aan hun onderzoek. De jager was echter het liefst in het bosch en niet tevreden, voor hij een of meer zijner makkers had overgehaald hem op de jacht te vergezellen. Op zekeren dag reed hij met twee anderen de wildernis in om de buffels te gaan schieten. Toen zij op ongeveer 20 mijlen van den Concho verwijderd waren, begon de jacht; zij bevonden zich in een der gevaarlijkste wildernissen, wijl die door ontelbre Indianen als opgevuld was. Zij vonden echter geen spoor van hen en waren dus zonder zorg. Zes buffels werden door hen geschoten, waarna zij besloten naar hun kamp terug te keeren. Maar nu zagen zij op eens eene menigte dezer dieren hen te gemoet komen. Haastig stegen zij van hunne paarden, en onze jager bond het zijne aan een boom vast. Zijne twee makkers schoten te gelijk op denzelfden buffel en wondden hem maar niet doodelijk. Het woedende dier vloog voorbij het vastgebonden paard in de wildernis; dit sprong van schrik terug, trok de koord los en volgde den buffel in het bosch. De twee mannen zetten het gewonde dier achterna, en de jager stond na eenige oogenblikken geheel alleen in de eindelooze wildernis. Hij wachtte geruimen tijd op de plaats, maar geen zijner makkers vertoonde zich; ook zijn paard keerde niet weêr.

Weldra begon het te schemeren, en spoedig daarop, gelijk altijd op die breedte het geval is, was het zoo donker, dat de jager de hand voor de oogen niet kon zien. Zijn toestand was zeer gevaarlijk; levensmiddelen had hij niet, zelfs geen slok brandewijn meer in de veldflesch. Evenwel van dorst zou hij niet sterven, want water was er in overvloed in de vele riviertjes. Of hij verhongeren zou bij het vele wild, dat het bosch bevolkte? Hij telde zijne kardoezen: hij had er vijf, een in zijn buks, drie in zijn revolver, een in reserve. Hij bezat niets om vuur te ontsteken en zou dus daartoe een schot moeten doen. Maar ook had hij er een noodig om een stuk wild te schieten en hield er dus slechts drie over om zich te verdedigen tegen een mogelijken aanval van Indianen. Hij besloot daarom liever honger te lijden en liep nu den ganschen nacht rond om zijne makkers of ten minste zijn paard terug te vinden. Maar het een zoo min als het ander gelukte hem.

Toen de morgen aanbrak, was hij nog even verlaten; om den honger te stillen, dronk hij eene groote hoeveelheid water, en hierdoor een weinig verfrischt, kwam hij tot een plan, waarvan hij een goeden uitslag verwachtte. Hij besloot namelijk van de plaats, waar hij zich bevond, in de richting der vier hemelstreken voort te gaan, en zoo hij des avonds niet tot zijn doel was gekomen, dan naar de plaats terug te keeren. Zoo ging hij den eersten dag west-, den tweeden noord-, den derden zuid-, den vierden oostwaarts. In al dien tijd was water uit de rivier zijn spijs en drank. Des nachts leed hij door de groote koude, des daags door de felle hitte. Slapen was hem bijna onmogelijk, want het gebrul der wilde dieren belette hem de oogen te sluiten. Herhaalde malen zag hij wolven in zijne nabijheid, maar zij deden hem geen leed, waarschijnlijk omdat zij overvloed van voedsel hadden. Hier en daar kwam hij aan

eene opene plaats, waar Indianen gekampeerd hadden; de grond lag overdekt met aschhoopen en afgeknaagde beenderen.

Den vierden dag, zegden wij, trok hij oostwaarts; hadde hij het den eersten dag gedaan! Hitte, vermoeinis en honger maakten hem het gaan bijna onmogelijk; toch sleepte hij zich voort, want tot op den laatsten oogenblik blijft de mensch er zich tegen verzetten in eene wildernis van honger te sterven. De nacht kwam en nog geen redding! Nu keerde hij niet terug maar vervolgde zijn weg, voorttastende en weenende van de pijn, die zijne verwonde voeten hem veroorzaakten. Tegen den morgen zag hij eindelijk in de verte een licht, en nieuwe hoop daalde in zijn hart. Doch oogenblikkelijk kwam ook de vreeselijke gedachte in hem op, of het ook een kamp der Indianen kon zijn. Hij sidderde en bleef een oogenblik besluiteloos staan. Doch hij vervolgde weder zijn weg. want hij zag toch den dood slechts voor oogen. Hij ijlde nu voort, zooveel zijne krachten het hem veroorloofden, en eindelijk ontdekte hij een groot vuur. Het was sinds vijf dagen door zijne makkers onderhouden, opdat het hem den weg zou wijzen; tevens hadden zij de wildernis in alle richtingen maar te vergeefs doorkruist. Zij zagen den zoo schoonen en moedigen jongeling als een wandelend lijk terug, en slechts door onvermoeide zorgen en voorzichtige behandeling gelukte het hun hem in het leven te houden en tot geheele herstelling te brengen.

Jammerklacht van een Rotterdamschen Aap.

Wellicht zullen onze lezers reeds vernomen hebben dat ons land in den laatsten tijd is bezocht door zekeren Carl Vogt, een duitsch natuurkundige, die het in de loochening der christelijke waarheden verder heeft gebracht dan een zijner geestverwanten. Vogt beweert namelijk dat wij menschen niet van Adam en Eva, maar van apen afstammen. Hoe weinig vleiend deze ongerijmde bewering ook is, zijn er nog altijd menschen te vinden, die in hun ongeloof zoo ver zijn afgedwaald, dat zij met genoegen de leer aanhooren, die door Vogt wordt verkondigd. Dit heeft hem wellicht bewogen om ook in ons land zijn fortuin te beproeven en voor geld de lichtgeloovigen en nieuwsgierigen te misleiden. Ook bij onze noorder naburen had hij zijne leer veil; te Amsterdam en 's Gravenhage is hem dit echter geheel mislukt; hij heeft daar geen publiek kunnen vinden, om naar zijne even goddelooze als dwaze taal te luisteren, doch te Rotterdam, even als te Antwerpen heeft hij onderscheidene voorlezingen gehouden over eene leer die met geestdrift wordt omhelsd door degenen vooral, die er belang bij hebben zich het streelend bewustzijn te kunnen geven, van *niet* te zijn voortgekomen uit de scheppende hand van een alwetenden, heiligen en rechtvaardigen *God*, maar door eene toevallige ontwikkeling van een *aap*, en die zich daarom het natuurrecht aanmatigen om vrijelijk, sans gêne, te werk te gaan in het kraken van allerlei noten en in 't maken van allerlei grimassen.

Eene leer, die Dr. Carl Vogt uit Duitschland naar alle voorname steden van 't beschaafd Europa poogt over te brengen, enkel en alleen uit liefde voor de *moderne wetenschap*, dat spreekt; waarom hij dan ook door alle modern-wetenschappelijke bladen als op de vleugelen der faam wordt rondgedragen en aanbevolen, waarbij men niet in gebreke blijft de aandacht van het beschaafd publiek te vestigen op de decoratiën die 's mans borst versieren, en die hem door invloedrijke mannen welwillend zijn bezorgd, al wederom uit liefde voor die *moderne-wetenschap*.

Deze bijzonderheid heeft aan een nederlandsch geleerde, op wiens medewerking en sympathie wij den hoogsten prijs stellen, aanleiding gegeven, tot het schrijven van eene satyre in rijm, waarvoor wij zeer gaarne eene plaats hebben ingeruimd. Het

dichtstuk is een jammerklacht van een voorheen levenslustige aap in den dierentuin te Rotterdam, die totaal van streek geraakt is ten gevolge van eene reproductie van Vogt's woorden door *bimanen* voor de kooi van gezegden *quadrumaan* verricht. en welke hij onvoorzichtig genoeg in zijne wangtassen had opgezameld.

Wij hebben zijne satyre geïllustreerd door de afbeeldingen van drie apen die den mensch het nauwst verwant zijn: de *Orang-Outang*, (zie fig. 3), de *Chimpansé* of *Jocko,* gelijk Buffon hem noemt (zie fig. 2). maar vooral de voor een twintigtal jaren ontdekte *Gorilla* (zie fig. 1).

REDACTIE.

Jammerklacht van een Rotterdamschen aap. (Wijze: *Henri's drinklied.)*

1.

Ai mij, Keesje![1] bittere uren
   Sta ik peinsend in een hoek
Op mijn *quatre mains* te turen,
   Als Erasmus op zijn boek.
      Arme Kees!
      Ach, voor deez'
Was ik met mijn lot tevreden,
Dacht aan toekomst noch verleden...
   En nu - vol melancholie...
   Wee die genealogie!

Fig. 1.

1) Volksbenaming die men aan de apen geeft.

2.

Waarom metselde ik mijn ooren
   Niet hermetisch dicht met leem,
Toen hier gister twee doctoren
   Bluften over 't Vogt-systeem,
      Dat beslist
      (Wat 'k niet wist)
Als een *waarheid*, hoe wij apen
Niet *qua tales* zijn geschapen,
   Maar ontwikkeld door chemie -
   Wee die genealogie!

Fig. 2.

3.

En was 't dààr nog bij gebleven
   In die transformatie-kuur -
Dan ach! ‘in den strijd van 't leven’
   Heeft ‘de keuze der natuur’
      Nog gefaald!
      Ja bepaald,
Mensch te zijn was ons beschoren,
Maar - één schakel ging verloren
   In de ontwiklings-theorie,
   O die genealogie!

Fig. 3.

4.

Chimpansé, Orang, Gorille
   Brachten 't wel als apen ver -
Verder ging niet mijn famille
   ‘Seit vier tausend Jahren her.’
      't Scheelde één grein:
      Ander brein,
Andre voeten, andre handen,
Andre schedel, andre tanden,
   Eu - Kees *mensch* was, hi! hi! hi!
   O die genealogie!

5.

Wat had 'k dàn niet kunnen worden:
  Een geleerde geoloog,
Rijk beloond met ridderorden,
  Voor wien Vogt zelfs ned'rig boog! -
    Wat pleizier!
    'k Zou dan *hier*,
Hier in Rotterdam gaan lezen,
Niet voor Menschen maar voor Keezen,
  Hier in de menagerie
  Over genealogie! -

6.

Maar eilaas! 't zijn *pia vota!*
  Vrouw natuur liet me ongelikt;
Ik verander nu geen jota...
  Was 'k in 't ‘urschleim’ maar gestikt!
    Eén *misschien*
    Doodt mijn spleen:
Ik blijf aap zóó 'k ben geschapen -
Maar misschien dat *menschen* apen
  Worden door die piperie
  Van Vogt 's genealogie!! -

B. VAN MEURS.

De Bulhond.

[Nummer 21]

De bulhond.

Wat zal de lezer zich voorstellen bij het zien van de ommestaande gravure? Niemand zal hier aan een schoothondje denken, aan een leeuwke, dat op het vloertapijt plaats mag nemen aan de voeten zijner meesteres. Vervolgens dat het dier hoewel tam, veel overeenkomst heeft, wat karakter en neigingen betreft, met het verscheurend gedierte der bosschen; zijn geheele uitzicht verraadt zulks. Zie dien platten, breeden neus met wijde neusgaten; dien breeden muil, waarin ter zijde een vreeselijke slagtand zichtbaar is; dat breede, holle voorhoofd; die steile ooren; die glinsterende oogen: dat alles doet aan woesten grimmigheid denken; het duidt aan dat de hond, zooals men 't noemt, ‘voor geen klein geruchtje vervaard is.’

Bevrijden wij hem van zijn keten; wij zullen dan zijn karakter te gemakkelijker leeren kennen. Met een paar sprongen, een flinken draf en een geblaf, dat in den geheelen omtrek weergalmt, drukt hij zijne blijdschap uit. Maar het fluitje van zijn meester stuit hem op eens in zijn vaart en doet hem zich aan dezes voeten nedervleien. Hij is dus gehoorzaam en onderdanig. Wanneer hij zijn meester op de wandeling vergezelt, kan bijna niets zijne aandacht afleiden; het geblaf der kleine honden, hunne sprongen laten hem geheel onverschillig; zij zijn om zoo te zeggen te nietig in zijn oog, dan dat hij zich veel om hen bekommeren zou. Maken zij het hem te lastig, dan laat hij slechts even de tanden zien, en alles vlucht; geen enkele hond wil met die tanden kennis maken. Kinderen mogen zich naar hartelust met hem vermaken; hij kent hunne zwakheid en zou het zich tot schande aanrekenen hun eenig leed te doen. Maar wee den boosaardigen knaap, die, al te veel op zijne lankmoedigheid vertrouwende, hem plaagt of tergt. Niettemin gebeurt het toch zelden dat hij woedend wordt en zijn vijand, dien hij zwakker weet dan hij, leed doet; zijn toorn wordt gematigd door zijne trotschheid, die met den neêrlaag zijns vijands bevredigd is.

Dit is echter geheel anders, wanneer zijn meester aangevallen wordt; dan kent zijne woede geen palen. Hij verdedigt hem met bewonderenswaardigen moed tot hij doodelijk gewond machteloos te neer valt. Er zijn voorbeelden genoeg van zoodanige zelfopoffering, die toonen dat het dier met onveranderlijke getrouwheid aan zijnen meester gehecht is. Zeker landman keerde des nachts naar zijne hofsteê terug, toen hij plotseling door vier struikroovers werd aangevallen. Gelukkig was hij door zijnen bulhond vergezeld. Deze had nauwlijks het gevaar bemerkt, waarin zijn meester verkeerde, of hij wierp zich op de roovers, greep hen, den een na den anderen, bij de keel en bracht hun zoodanige wonden toe, dat zij, den strijd niet durvende voortzetten, weldra het hazenpad kozen. Het dappere dier had inmiddels ook verscheidene wonden bekomen; dit belette hem niet, of liever het scheen hem nog aan te sporen, om de roovers te achtervolgen. Een hunner greep hij aan, wierp hem ter aarde, zette hem den poot op de borst en blafte toen zoo luid hij kon, wat tot gevolg had, dat er lieden toesnelden, die den roover gevangen namen.

Even dapper gedraagt de bulhond zich, wanneer hij den koewachter zijne diensten moet leenen. De wachter behoeft voor de wildste runderen niet te vreezen, wanneer hij den bulhond aan zijne zijde heeft. Het gebeurt soms dat een os of stier ten gevolge van den schrik of door een andere oorzaak in eenen toestand van razernij overgaat;

dan holt hij voort en laat zich door niets terughouden behalve door den bulhond. Deze weet hem in zijn vaart te stuiten. Hij vliegt hem om den nek, omklemt hem met de twee pooten en brengt hem zulke pijnlijke beten toe, dat het razende dier door de smart tot staan gebracht wordt.

Zoodra het avond geworden is, en deuren en poorten gesloten zijn, krijgt de bulhond zijne vrijheid en geraakt hij in zijn volle kracht. Heeft hij zich des daags door de kinderen zijns meesters laten streelen, nu komt er leeuwenmoed in zijn breede borst. Als een machtig monarch treedt hij over zijn gebied en ademt de nachtlucht, die hem verfrischt, met volle teugen in. Terwijl hij rondgaat, onderzoekt hij alles met de grootste nauwkeurigheid en is niet tevreden voor hij de oorzaak is te weten gekomen van het minste gedruisch of geritsel, dat hij vernomen heeft. Wee den dief, die zijn meester een nachtelijk bezoek wil brengen! Hij laat hem zijne scherpe tanden voelen, waarvoor stier, wolf en beer de grootste vrees koesteren. Zelfs de knechts moeten op hunne hoede wezen, vooral als zij niet gewoon zijn des nachts de woning te verlaten. Zijn wantrouwen is des nachts zelfs zoo groot, dat zijne gewone scherpzinnigheid hem schijnt verlaten te hebben en hij allen aanvalt, die hij ontmoet. Alleen zijn meester en de knecht, die hem zijn voedsel brengt, behoeven hem nimmer te vreezen; ten hunnen opzichte laat hij zich nooit door zijn wantrouwen bedriegen.

Opmerkelijk is het dat hij bij zijn groote kracht een wonderbare slimheid bezit; daardoor is hij voor de dieven des te gevreesder. Hij sluipt rond zonder veel beweging te maken; verneemt hij iets ongewoons, dan blaft hij niet, maar begeeft zich ijlings in de richting, van waar het geluid tot hem gekomen is. Daardoor werd onlangs een muldersknecht des nachts in zijn schelmachtig plan verhinderd. Reeds meermalen had hij, terwijl allen in diepe rust lagen, door een achterpoortje een zak meel naar buiten gebracht, waar een makker, even misdadig als hij, het meel ontving om het weg te voeren. De mulder had zijne verliezen ontdekt maar den dief niet kunnen opsporen; daarom had hij zich van een sterken bulhond voorzien; deze zou zijn erf bewaken. Den volgenden nacht trad de knecht, zonder aan den hond te denken, weder naar buiten met den zak op den schouder, maar voelde zich op eens tegen den grond geworpen en zoo stevig neêrgedrukt, dat het hem onmogelijk was op te staan. Schreeuwen durfde hij niet, en de hond blafte evenmin, 't Is moeilijk te beslissen of de hond den meester zijne nachtrust wilde sparen, dan of hij den knecht voorbeeldeloos wilde straffen, want hij hield hem den ganschen nacht op den grond uitgestrekt en leverde hem eerst den volgenden morgen aan zijnen meester over.

Gepensioeneerd!
Eene schets door August Snieders J^r^.

Op een gesteld uur van den dag, komt hij altijd voorbij mijn venster. Wie? Heb een oogenblik geduld: laat mij enkel zeggen dat het wezen, dat ik bedoel, tot het menschelijk geslacht behoort.

Hij is zoo wat zestig jaren oud, mager, heeft scherpe gelaatstrekken, lange zwart-grijze wenkbrauwen, die gelijk Hooft ergens zegt, als luifels boven zijne donkere, diep liggende oogen uitsteken.

Het haar van den man is even zoo zwart-grijs en stoppelig als een pas gemaaid koornveld; zijn breede knevel doet mij aan eenen tapijtborstel denken.

De kleeding van den ouden man is even opmerkenswaardig. De zware, dikke, maar korte frak zit hem om het lijf, alsof hij aan eenen kapstok hing, de breede broek,

welke een span te kort is, floddert om de beenen, alsof er enkel twee bezemstelen in staken.

Zijne muts gelijk op een hoogen blikken vorm van eenen pudding en om zijnen hals heeft hij een dikken zwartzijden das, gerold zal ik zeggen, zoo omtrent alsof het een stuk kabeltouw was

De man gaat gewoonlijk met kromme knieën, want het nijdige rhumatism plaagt hem van tijd tot tijd, en met gebogen hoofd, als zocht hij tusschen de straatsteenen wat hij tot dan toe nooit heeft kunnen vinden.

Wie is hij?

Aan zijn gladgeschoren kaken, zijn stoppeligen knevel, zijne wonderlijke flodderende broek, zou men den ouden officier herkennen, die zich nooit aan de vrije en losse beweging in de burgerkleeding, kan gewennen, indien men dit niet onmiddelijk zag aan het zilveren kruis dat, aan een verkleurd rood gewaterd lint, in zijn knopsgat hing te wiegelen.

Hij is inderdaad een gepensioeneerd kapitein der infanterie en was dus, in vroeger tijd een zeer prachtige goudvogel, terwijl hij nu een oude, onaanzienlijke en vergeten worm is, die om zoo te zeggen langs het gaanpad heen kruipt; doch om niet meer, zooals de worm, tot een nieuw schitterend leven te verrijzen. - Kortom, hij is een van die voor welke de moeders eene schitterende toekomst hebben gedroomd!

Laten wij een oogenblik den ouden sukkelaar - want dat woord is op hem zeer toepasselijk - volgen; hij levert eene tamelijk belangrijke studie op voor hen die kinderen hebben en voor welke de groote maatschappelijke boterham moet gesneden worden.

Ik zegde dan, dat hij altijd met gebogen knieën gaat: op dien regel is eene uitzondering.

Als hij de trommel en trompetten hoort en de soldaten in de straat komen aanmarcheeren heft hij het hoofd op, en, met de twee handen op den knop van zijnen dikken rieten stok leunend, staat hij stil.

Zoo als hij dan dáár voor mij staat, herinnert hij mijne kinderprint, waarop de oude Fritz van Pruisen, met zijn brutaal uitzicht stond afgebeeld, als hij zijne huzaren voor zich defileeren zag.

De oude kapitein herleeft als het ware; hij grommelt gedurig iets tusschen de tanden en zijn flikkerend oog weidt over de dom gapende rekruten, die hem met hangende lip voorbij stappen.

Eens de troepen voorbij, zakt het hoofd van den ouden weèr naar de borst, buigen zich weêr zijne knieën en herneemt hij zijn sleffenden gang.

Waarheen gaat hij?

Hij weet het eigenlijk zelf niet. Meestal gaat hij doelloos uit en keert ook doelloos weêr. Niet zelden komt hij echter in eene niet heel aanaanzienlijke herberg te recht, welke hij in zijne dagen van schittering niet zou hebben willen binnen treden, zelfs niet eens met een oogslag willen begunstigen.

Nu is hij daar een vaste kalant; de toon op welken de waardinne, bij zijn binnentreden ‘dag kaptein’ zegt, overtuigt ons dat hij hier zeer familier is, en wat het ons nog meer zegt is, dat die dikke en juist niet elegante dame, onmiddellijk naar de karaf met klaren jenever grijpt, om den oude zijn ratioen ‘levenswater’ toe te dienen.

Dat staat vast! Het doet hem soms zijnen wrevel, zijne verlatenheid, zijne ontgoochelingen vergeten.....

De gewezen officier neemt nu dit dan dat dagblad in de hand en werpt ze beurtelings grommend weg, tot dat de waardinne hem *l'Echo du Parlement* geeft:

dat is een ander dagelijksch ratioen, niet omdat de man zoo bijzonder ministereelgezind is, neen!

Hij sakkert integendeel dagelijks een rond uur op het gouvernement dat hem vóór den tijd op pensioen stelde, om het ongeduld van eenig *blanc-becs* te voldoen, de haverkist voor het trouwe oude paard toesloeg en het arme beest voor de rest van het leven op haverstroo zette - zoo noemt hij het mager traktementje dat hem werd toegekend.

Maar hij wil dat blad lezen, omdat hem genoegen doet ieder dag een half dozijn Jesuiten en andere soort van zwartrokken, door dien blauwbaard van een' redacteur, in kip-kap te zien veranderen.

Dat is zoo nog eene herinnering uit zijnen goudvogel-tijd, toen hij deel maakte van de loge en het beneden zijne militaire grootheid zou geacht hebben, eene kerk binnen te treden en er het hoofd te bukken als een kind, voor den God der heirscharen.'

Doch 't is waar ook, men houdt het hier enkel met den god der parade....

Boos is de man echter niet. Overtuiging van 't geen hij doet, heeft hij evenmin: 't is enkel eene kwestie van gewoonte, en nu het tamelijk

slordig kind der waardinne hem een handje komt geven en eens aan zijn zilveren kruis trekken, ontluikt er een glimlach op zijn wezen, en hij vergeet zijne kwade luim.

Dat kind mag de oude man wel lijden, maar niet dien anderen bengel daar van zoo wat tien jaren oud, en die nu zijnen vinger in een schier ledig jeneverglas steekt, om alzoo het overschot van den gezonken suiker meester te worden en deze op te lekken of wel die onder de bank een stuk cigaar opraapt dat hij straks zal oprooken.

Neen, die rakker met zijn stoppelig wit haar en zijn onbeschoft oog kan de kapitein niet verdragen. Hij heeft hem onlangs in zijne eer gekrenkt, hem beleedigd en ware hij onder en boven uit de broek gegroeid, hij zou hem op den degen hebben beroepen.

Verbeeld u, dat die bengel op zekeren dag voor den gepensioeneerden officier heeft stil gestaan en gezegd:

‘Ge zijt nu niet meer soldaat dan die welke hier in zitten.....’ en met een sloeg hij op eene houten doos waarin een halve kompagnie houten soldaten op hunnen rug lagen.

‘Wat wil dat zeggen!’ morde de kapitein met brandend oog.

‘Wel zoo min als zij, hebt gij immers ooit 'nen mensch doodgeschoten. Gij zijt even als zij, maar 'ne soldaat om te lachen, en zoo als de kleine kinders met houten mannekens spelen, speelden de groote kinders met u.’

De oude man was rood geworden, want hij dacht aan zijn zilveren kruis en zóó kookte hem het bloed in het hart dat hij met zijne lange hengelroê - want hij ging juist uit om te hengelen - naar den rakker sloeg.

Doch helaas! de roê brak op den grond; de deugniet was het ontsprongen en stak, op eenige voeten afstand, de tong uit tegen den ‘neurenburger soldaat.’

Nu, die hoon had de oude nooit kunnen verkroppen, *quand on est très vieux on devient très enfant*.

Op de eerste verdieping dezer herberg heeft de gepensioeneerde zijne kamers. 't Is eigenlijk één niet groot vertrek, waar alles tamelijk overhoop en in de war ligt.

De gordijnen aan de vensters zijn tamelijk grauw, de kachel tamelijk verroest; de boeken, die op eene schab staan, met eene tamelijk zware laag stof bedekt.

Aan de muur hangt een degen en daaronder..... het portret des konings.

Op de tafel, met een rood kleed overdekt - ongetwijfeld een mantel, onder welken men hare gebrekkelijke ledematen verbergt - liggen eenige pijpen. De oude vergulde penduul staat stil en de twee vazen op de schouwlijst zijn gescheurd.

In een der hoeken van die kamer, naar welke de asschepoesters van beneden maar zelden omzien, staan eenige lange hengelroeden en aan den muur hangt een wormketeltje en een vischnetje.

Levende bewoners zijn er op die kamer niet: geen bloemstruik op de vensterbank, geen kanarie-vogel in eene kooi, geen goudvischje in eenen bokaal.

Vroeger leefde er, met den kapitein, een hond, een kleine zwarte en ruwharige hond, die allerlei kunsten deed namelijk op schildwacht staan, marcheeren met een rieten stok in de voorpoot, blaffen ter eere van koning Leopold en grommen tegen den ouden Willem, maar *moustache* - zoo heete de zwarte deugniet - was en bleef een tuchteloos soldaat, een *trainard*, dat is een dief, een strooper en kwam niet zelden met een lam geslagen poot of een bebloed oog naar huis.

En dewijl hij het in de kazerne van den gepensioeneerde niet al te breed had, deserteerde hij op zekeren dag, zonder dat de kapitein dit te weten kwam, welke maatschappelijke positie hij daarna had gevonden.
Bezoekers komen er bij den gewezen officier niet.
In zijnen goudvogel-tijd had hij vele vrienden, doch van het oogenblik af dat hij gedwongen was in het huwelijk te treden met die magere juffer ‘pensioen’ werd hij vergeten en hij ging zich dan ook in een anderen kring, in eene andere wereld, geëvenredigd naar zijn inkomen begraven.
Naarmate hij ouder werd, geraakte hij meer en meer in het vergeetboek en 't is slechts als de trompet van het laatste oordeel klinken zal, dat hij andermaal op de parade, - maar op de groote en algemeene parade - zal verschijnen.
Des morgens staat hij op en wat voorheen, op de nederigste en slaafsche wijze, zijn oppasser deed - die neger! - doet hij nu zelf.
De gepensioeneerde borstelt zijne kleêren; hij blinkt zijne schoenen; hij stopt hier eene scheur in zijne broek; zet eenen knoop aan zijn hemd; wascht soms een zakdoek, soms ook wel zijne dik leêren handschoenen, hangt ze buiten op den vensterdorpel te droogen, en ontbijt eindelijk op een kleinen en nog vrijen hoek der tafel.
Indien het valt dat hij den vorigen dag eenen witvisch met de hengelroê heeft gevangen, schrapt hij dezen zelf, brandt eenig hout in het kacheltje, gaat zelf beneden de pan en wat zout halen en met een zalig genoegen op het wezen, staat hij bij den sissenden en kissenden visch en wentelt hem van tijd tot tijd met een stalen vorket om.
Eindelijk gaat hij uit, meestal doelloos, zooals ik zegde. In alle geval, zonder het te weten, gaat hij dagelijks uit om.... zijn graf te vinden. Dan zal men.... Doch neen, ik loop al te haastig!
Alleen, altijd is hij alleen. Hij heeft geene familie - dat is altijd eene pracht voor hem geweest. In het diep van het Walenland is hij geboren, doch daar leeft niemand meer die hem kent en toen hij er eenige jaren geleden nog eens terug kwam, was hij voor allen een vreemdeling en hij bleef dus hier maar wonen, in de stad waar hij het laatst garnizoen hield.
Toch heeft hij wel eens gedroomd, dat het zoet moest zijn, vooral in den ouden dag, omringd te zijn van kinderen en eene zorgvolle vrouw, in plaats van immer van vreemden af te hangen; maar het gouvernement is zoo vaderlijk!.....
Het lot dat hem nu beschoren is, was niet datgene wat zijne moeder eens droomde.
Toen bij nog op den arm gedragen werd - ja, dat was reeds lang geleden en toen speelden er nog fijfers aan het hoofd der bataljons - en de taptoe in de straat klonk, liep zijne moeder altijd met hem naar het venster an deed den kleinen jongen op het rom-bom-bom dansen.
Van toen droomde de moeder reeds voor haren jongen de gouden epauletten, een blinkenden degen, een kruis op de borst, een onbezorgd leven en zeker een rijk huwelijk - en van dat oogenblik was het leven van haar kind vrij van alle zorgen, zoo dacht ze, de kortzichtige, door het uiterlijke verblind!
De vader had van zijnen zoon een dikken kruidenier - want koffie zullen de vrouwen altijd drinken, zegde hij - willen maken; of een eerlijken schoenmaker - want schoenen zijn er altijd noodig; of een zwarten lijkbidder - want aan den dood kunnen de menschelijke slimmerikken toch niet ontspringen; maar de moeder hield haren man voor eenen domkop en hij boog eerbiedig het hoofd - dat hij sedert lang niet meer bezat - en zweeg - hetgeen als de hoogste wijsheid mocht aanzien worden.

Jaren nadien was de knaap tweede luitenant, had goud in overvloed op het lijf en - geen duit op zak. Hij moest op 't laatst der maand dikwijls in den kouden winteravond versche lucht gaan scheppen, om vuur en licht uit te sparen, terwijl hij in den beginne der maand de centen over de tafel liet dansen - en wat danst er gemakkelijker dan dat lieve ronde geld!....

Als luitenant droomde hij, soms bibberend van de koude, aan ridderlijke liefdes-historie; aan een rijk huwelijk met eene beeldschoone gravin of baronnes; aan een schitterend tweegevecht, dat hem gewis moet doen opmerken; aan de reputatie van den ‘schoonen luitenant,’ den besten danser, den elegantsten cavalier te zijn.

Als jong kapitein is die droom reeds verzwonden; hij werd speculatiever, sceptisch zelf: de geestdrift, het bengaalsch vuur van zijnen luitenantstijd, is uitgebrand. Hij vindt, heimelijk, oudere ridderlijke daden, gekheid en zou zich tevreden houden met eene vrouw die niet van adel, beerleelijk, tamelijk oud, als ze maar rijk was. Later zelfs zou hij zich wel met eene oude, gekke weduwe vergenoegen, al had ze dan ook een half dozijn schreeuwers - echte remediën tegen de liefde.

In kazerne-, kamp- en garnizoensleven; in paradeeren, cigaren rooken, vorketten-gekletter en champagne-schoten ging de tijd voorbij, klom de jonge luitenant in jaren, werd zijn zwart haar peper en zout - verdwenen zijne droomen deze voor, de andere na, even als nevelbeelden.

Aan militairen roem was er niet te denken in een stil, vreedzaam landeke zoo als het onze, aan 't welk de Mogendheden de slaapmuts over de ooren hebben getrokken.

En Goddank! laat de militaire glorie aan de Sioux en de Roodhuiden, en laat ons in plaats van lauweren, vreedzaam aardappels en witte boonen planten. Men leeft er langer van dan van lauweren en 't schijnt oneindig gezonder te zijn.

Vroeg oud en versleten, geplaagd door het rhumatisme werd de man gepensioeneerd en gaf men hem het zilveren kruis aan een rood gewaterd lint van *trouwe* dienst, zegde het officieele blad en dan moet het ook wel waar zijn.

Met zijn mager persoontje, te weinig om te leven en te veel om te sterven, nam hij afscheid van het goudlover, rekende uit wat hij juist per dag te verteeren had en wel ziende, dat hij niet meer op dezelfde lijn kon staan met zijne vrienden van voorheen, ging hij zich, als beschaamd en wrevelig, in de voorstad verbergen.

Leeft hij nog, leeft hij niet meer? Dat weten zijne vrienden uit den goudvogel-tijd niet meer. Anderen hebben zijne plaats ingenomen.

Ziedaar hoe de droom der moeder is uitgevallen! Uitzondering, zult ge zeggen. Och neen! schier algemeene regel. Het droevigste en armzaligste lot is het vaderland te dienen; ten minste met de wapenen. Men maakt u uiterlijk rijk, innerlijk arm; men vult u op met groote en holklinkende woorden, in plaats van met oneindig voedzamer schapencoteletten; men spiegelt u eene heerlijke toekomst voor.... *dixi*, mijn oude kapitein is het wandelend antwoord op die beloften. Dwaze moeder.

Nog eens zal, voor een korten oogenblik, mijn gepensioeneerde uit de vergetelheid getrokken worden: 't zal zijn als de groote generaal, die de meeste militaire roem op zich zou moeten vereenigen, die dus het grootste standbeeld, de meeste lauweren en decoratiën zou verdienen - als de dood de reveille bij hem trommelen zal.

Dan zullen er nog een twintigtal soldaten komen, van die met het oor naar het leger gebrachte vrijwilligers en die de doodenparade heel vervelend zullen vinden.

Het dankbare vaderland zal dan nog eens voor eenige centen kruit over de doodkist heen laten verschieten, het neemt het zilveren kruis terug, doet het wat op poetsen en zal er weêr een ander oud kind meê blij maken - en alles is gedaan, alles is vergeten.....

Ik heb maar één wensch: mocht het afsterven van den ouden man zacht zijn; mocht hij, als het ware, terugkeeren tot zijne eerste jaren en Christen herworden. Dan, en dan maar alleen, zal hij zich niet meer verlaten gevoelen, en de schim van zijn eerlijken vader, die hem wilde laten kiezen tusschen den prozaïschen grauwen koffiezak, den schoenmakersleest of den lijkbidders-mantel zal min of meer bevredigd zijn.

De St. Janskerk te 's Hertogenbosch.

Sinds eenige jaren is men begonnen met de hand te slaan aan de restauratie der beroemde kathedraal van St. Jan in de hoofdstad van Noordbrabant. Nadat de beeldstormers in de XVI eeuw schendig de handen aan hare kunstschatten en sieraden geslagen hadden, was ook de tand des tijds sinds lang begonnen aan dit trotsche gebouw te knagen. Het plan tot restauratie, het lievelingsdenkbeeld van den beminden aartsbisschop, verdient de grootste waardeering van alle nederlandsche Katholieken. Geen ander monument van gothische bouworde, geen pronkjuweel der edele bouwkunst

De Kathedraal Ves Hertogenbosch.

heeft Nederland aan te wijzen, dat met de St. Jan van 's Bosch kan worden vergeleken en hij, die kunstgevoel bezit, die verlangt de schoone vormen, de zuivere lijnen, de edele bogen der middeleeuwen in al hunne pracht te zien herleven, moet verlangen dat de wonden des tijds geheeld, de verwoestingen, die aan dagen van wreed- en barbaarschheid herinneren, weggenomen worden. Maar hij, die aan kunstzin godsvrucht paart, heeft nog andere motieven om naar de restauratie der St. Jan te verlangen. Hij kan het monument niet aanschouwen, zonder aan de dagen terug te denken, waarin het 't middelpunt een er geheel katholieke bevolking, het zwaartepunt van het nederlandsche Katholicisme was. Hij denkt aan de gelukkige tijden, waarin de St. Jan het doel van alle vrome verlangens, van alle dierbare wenschen en onafscheidelijk verbonden was aan al de gebeurtenissen, ja aan al de merkwaardigheden uit het leven der menschen. De middeleeuwen vertoonden er haar geloof en naar verhevene godsvrucht; de kunst sloop langs de gewelven, bogen en pijlers en drukte alom het merkteeken des Christendoms; de doopvont wachtte de pas geborenen, de vloer de afgeleefden, en boven doopvont en graven ruischten de heilige zangen, die offerande en kerkelijke plechtigheden begeleidden.

Langs de muren zoekt de bezoeker te vergeefs naar de vijftig altaren, die er vroeger door gilden en bijzondere personen werden opgericht; op de voetstukken langs de zuilen dwaalt te vergeefs zijn blik, want hij kan er de beelden niet aanschouwen, die de godsvrucht van bijzondere personen of geestelijke corporatiën er plaatste, en hij kan alleen, wanneer hij tusschen de vier rijen van kolommen wandelt, zich een denkbeeld vormen van den onvermoeiden arbeid, dien het voorgeslacht zich heeft moeten getroosten, om zulk een reusachtig monument tot stand te brengen. De beeldstormerij heeft de kerk van hare sieraden beroofd, en het Protestantisme, dat 200 jaren in den gothieken tempel der Katholieken woonde, dien al zijnen luister ontnomen. De schatten der kerk zijn door de zuidelijke Nederlanden verspreid of in het bezit gekomen van gewetenlooze plunderaars en kerkroovers. De versieringen - gering te noemen in vergelijking met de pracht, die de kerk in vroegere eeuwen ten toon spreidde - die men er aantreft, zijn door de Katholieken in de laatste zestig jaren aangebracht. Toen zij de dierbare kerk weder in hun bezit kregen, vergaten zij een tweehonderdjarig lijden en een onschatbaar verlies en sloegen de hand aan het werk, om het Huis des Heeren weder tot zijne vroegere schoonheid terug te brengen. Maar de tijden waren niet zeer gunstig voor dat herstellingswerk; langzaam kwamen de verbeteringen en verfraaiingen tot stand en vertoonden zich nieuwe kleuren op de beschadigde en verkleurde wanden. Met de herstelling van de kerkelijke Hiërarchie braken er betere dagen voor de St. Jan aan, vooral omdat de eerste aartsbisschop van het herboren kerkelijk Nederland van ijver blaakte voor de kerk die in 1557 tot kathedraal werd verheven.

Maar al blijven de vroegere schatten van geloof en liefde, in goud en edelgesteente veranderd, voor het onderzoekend oog verborgen, zij vertoonen zich in de zuiverste architectonische vormen. De afmetingen der kerk geven reeds een denkbeeld van den christelijken moed, die zoodanig werk durfde ondernemen. Bij eene lengte van 105 el heeft zij eene breedte over de dwarspanden van 52 el; de hoogte van den middenbeuk is 56, de breedte van het schip 12.78; van de zijbeuken 7.25 en 5.75. ‘Nergens misschien,’ zeggen wij met den even begaafden als verdienstelijken schrijver van ‘de St. Janskerk,’ ‘bestaat eene kerk, wier inwendig op den aanschouwer een feestelijker en godsdienstiger indruk maakt. De edelheid en zuiverheid harer vormen,

de rijkdom en volkomenheid der onderdeelen, de harmonie van het geheel zullen bezwaarlijk overtroffen worden. Als het oog zich verliest in hare prachtige koorschelp: als het door de lengte harer beuken en het woud harer pilaren dwaalt of onder den koepel hare koninklijke gewelven meet, die zich naar alle zijden uitspannen; als het over de cortinen het choor binnen glijdt langs de profielen harer pilaren, beladen met beelden en kappen, terwijl het stuit op den schoonsten spitsboog, dien men zich denken kan, en het uitmuntendste kantwerk van gehouwen steen, dan voelt men zich verplaatst in eene andere orde van zaken; men ademt de lucht in van gelukkiger tijden, en de geuren der poësie, die de steenen van dat heiligdom in beweging bracht, smelten zich rondom ons in een met den wierook uit de schalen der Engelen-bewaarders van den tempel en wekken een dampkring, waarin de ziel opzweeft naar zachter, vriendelijker sfeeren.'[1)]

Niet echter al de schatten der middeleeuwen zijn uit de grootsche kathedraal verdwenen; haar grootste zelfs heeft zij nog in haar bezit; 't is waar zij is er een paar eeuwen van beroofd geweest maar mag er zich nu weêr in verheugen. Die schat kan niet tegen goud en edelgesteenten opwegen en is sinds vijf honderd jaren het voorwerp der vereering geweest niet alleen van de Bosschenaren maar ook van tal van vreemdelingen van wijd en zijd; wij bedoelen het mirakuleuze beeld van Maria in de O.L. Vrouwe-Kapel.

Het uiterlijke der St. Jan heeft sedert lang niets meer wat het oog boeien kan, tenzij de groote afmetingen en de architectonische verdeelingen. Hier en daar zou men aan een reusachtige puinhoop denken. De tallooze beelden en groepen zijn half of geheel verbrijzeld of weggenomen met de voetstukken waarop en de nissen waarin zij stonden. Hetzelfde lot hebben veel torentjes en onderscheidene figuren en beeldhouwwerken ondervonden. Maar aan een der hoofdportalen blikt ons nieuwe jeugd te gemoet; de hand eens kunstenaars, door den kerkvoogd aangemoedigd, heeft de gebroken lijnen, de beschadigde bogen weder hersteld en nieuwe nissen met nieuwe, leven ademende beelden aangebracht. Groot is zijn werk, moeilijk zijn arbeid, maar geheel Nederland ziet op hem en begroet iedere lijn, die hij van het stof der eeuwen ontbloot. Allen bewonderen hem en zijn genie, en wenschen hem en den hooggeëerden kerkvoogd gezondheid en sterkte toe om de zoo heerlijke taak ten einde toe te volbrengen.

Hoe men burgemeester wordt.
Dorps-tafereelen
Medegedeeld door Dr. J. Renier Snieders.
Slot.

Vraagt de lezer ook of jufvrouw Louise Leroux, die steeds toenemende grootheid van Klippers naam met een onverschillig oog gade sloeg? Eenige jaren lang had het opbruisend fransch bloed met onbeschrijfelijke verbittering geworsteld tegen de hardnekkige wilskracht van den Kempenaar; maar eindelijk moede gevochten, had de huismoeder, in weerwil harer hooge gestalte en gespierde armen, moeten onderdoen voor den dichterlijken burgemeester, die elken dag hooger op wilde.

Weldra zat Bernard Klipper op het toppunt van eer en roem! Op dat verheven standpunt zit de mensch dikwijls zeer gevaarlijk. Duizende dingen schijnen hem op die eerplaats te willen hinderen, en ontelbare vijanden zijn onophoudelijk aan het

1) De St. Janskerk en hare geschiedenis, door J.C.A. Hezenmans.

werk, om den troon te doen kantelen, waarop hij in het genot zijner macht ligt te sluimeren.

Dat ondervond Klipper. Sedert een geruimen tijd liep hem alles tegen. De pachters van zijne twee hoeven, sinds twee jaren door den hagel geteisterd, betaalden hunne huur niet; de waterbeemden, waarvan het weekblad zulke ronkende loftuigingen aanhief, stonden naakt en vaal en op het punt tot hunnen vorigen toestand terug te keeren, en de mastbosschen, die eenmaal een half millioen waard moesten zijn, hielden op te groeien. Elke boom, eertijds de bewondering van alle landbouwgenootschappen, scheen een grijsaard geworden, die met gebogen hoofd en ruggraat onder de menigte wegduikt. Ook de schatkist bevond zich in bedenkelijken toestand, en de diamanten van wijlen Konstant Leroux waren al lang verdwenen. Klipper deed reeds voor de tweede maal eene aanzienlijke geldleening tegen bezwarenden intrest; hij kocht daarvoor nieuwe heilanden en legde nieuwe bosschen aan. Hij hield in den winter klopjachten op zijn buitengoed en ging in den zomer voor zijn vermaak naar de badplaatsen.

Doch hoe hard Klipper ook liep, toch kon hij den tegenspoed, die hem sedert een tijd op de hielen zat, niet meer vooruit blijven.

Ook de zaken van zijn gemeentelijk bestuur gingen achteruit. Gedurende de afwezendheid van den burgemeester, raakten de gemeentenaren aan het morren; de Weerwolven en de Heidieven waren reeds meer dan eens handgemeen geweest; en in den gemeenteraad trok men elkander het haar uit het hoofd.

Van waar die wanorde en opschudding binnen de gemeente? Zie hier:

Sedert een geruimen tijd liepen er zonderlinge geruchten van rekeningen, die niet betaald werden, en van wijnkoopers en andere leveranciers uit de steden, die niets meer, dan tegen klinkende munt, wilden afzenden. Korten tijd daarna verliet Selm Sokkers zijne dienst, en de twee holsteiners met de disselchees werden verkocht. Geheel de provincie door, in de herbergen en tegen den muur der gemeentehuizen, hingen plakkaten met reusachtige gekleurde letters, waarbij men het buitengoed, de mastbosschen en de hoeven van mijnheer Klipper te koop veilde.

Ziedaar de reden waarom de weerwolf, zoo lang terug gehouden door het overwicht van den machtigen burgemeester, eindelijk uit zijn hol kwam geslopen, en de oude veete tegen den heidief eensklaps deed herleven; - ziedaar, waarom de vloer en de zolder van de raadzaal der gemeente lagen te daveren van het gedruisch, zoo dikwijls de leden vergaderd waren.

Overal herhaalde men, dat de gemeente op krukken sprong, en dewijl er geene kundige en machtige hand was, die haar recht hield, zij gevaar liep, weldra reddeloos neder te storten.

Zonderlinge omwisseling!

Eenige jaren geleden, toen Klipper in groot aanzien stond, en algemeen geëerd en geacht werd, kwam dit, omdat hij eensklaps zestig duizend gulden rijk was geworden; thans schreeuwde men tegen den burgemeester, wien men verweet den ondergang der gemeente te bewerken, omdat men overtuigd was, dat de man weldra geene roode duit meer zoude bezitten.

Voorheen had hij verstand, geleerdheid en invloed; thans was hij een verwaande sul, die op de medewerking noch van hoogere ambtenaren; noch van provinciaal bestuur of ministerie mocht aanspraak maken. Het refrein van het oude volkslied is en blijft waarheid:

> 't Geld is de haan die koning kraait;
> De spil waarop de wereld draait!

Nog hetzelfde jaar werden de geveilde goederen openbaar verkocht. Niet lang daarna zag Klipper zich genoodzaakt ook zijn huis te verkoopen, ten einde zijne zaken te regelen; en nog kwam hij er niet toe zulks te bewerkstelligen, dan door de gewillige toegeving zijner schuldeischers.

Nooit hield een minister zijne portefeuille zoo vast onder den arm, dan Klipper zich nu aan het burgemeestersambt vastklampte. Dat was zijne reddingsplank; en vast had hij besloten, den grootsten onweders het hoofd te bieden, ten einde niet geheel en gansch uit den maatschappelijken kring, waarin hij eenige jaren geleefd had, weg geslagen te worden.

De gemeentenaren drongen aan op zijn ontslag, en spaarden hem noch spotternijen, noch verwijtingen, noch bedreigingen; doch niets mocht baten; Klipper hield het hoofd recht.

De wanorde in de gemeente-administratie was ten top gestegen, en zoo ver waren de oneenigheid en twist gekomen, dat het hooger bestuur geraden vond tusschen beiden te treden, ten einde grootere ongeregeldheden te voorkomen.

De bemoeiing der afgezondene ambtenaars had dan ook gevolg, dat Klipper, die wel gewaar werd, dat de reddingsplank, waaraan hij zich

na de schipbreuk had vastgehouden, hem thans voor goed ontschoot, zijn ontslag indiende.

Het duurde niet lang of de eertijds zoo weelderige burgemeester bevond zich in een zeer neteligen toestand.

Hij klaagde zijnen nood aan zijne menigvuldige vrienden, die hem zoo dikwijls de ondubbelzinnigste bewijzen van aangekleefdheid hadden gegeven; doch niemand scheen zich over zijn lot te bekommeren; zijne brieven bleven onbeantwoord.

Noch de hooggeplaatste ambtenaars, welke zoo dikwijls, bij het rooken van het feestgebraad, zijn keurige wijnen geroemd hadden, noch de adellijke grondeigenaars der streek, die met hem gemeenzaam schenen op en neêr te gaan, wilden zich herinneren dat zij eens iemand gekend hadden, die mijnheer Bernardus Klipper heette.

Even doof waren de liefhebbers van schoone letteren, welke onder het loof der boomen, naast de mythologische standbeelden, vroeger de voorlezingen zijner roerende kindergedichten hadden bewonderd.

Wanneer de arme Klipper aan de huisbel kwam trekken, maakte men zich spoedig uit de voeten, even als de slechte betaler, bij het altijd ontijdig verschijnen van een schuldeischer.

Reeds verscheidene maanden bewoonde Klipper wederom het nederig, voorouderlijke huis, hetwelk tijdens zijne schuldvereffening juist te huur was.

Weken lang bleef hij drie of viermaal daags staan droomen, op de plaats, waar eertijds zijn wrijfsteen stond; maar kon niet besluiten tot het hernemen van het vernederend ambacht.

De wrijfsteen kwam hem voor als eene verschrikkelijke pijnbank; de verfkwasten schenen hem geeselroeden te zijn, welke het onverbiddelijk noodlot in de hand hield, om hem wreedaardig te martelen. Maar toch boog hij; toch legde hij eindelijk het hoofd gewillig neder. De nood sprak harder dan zijn gekwetst eergevoel! De honger had de overhand op zijn verwaand karakter! In het eerst dat hij wederom met zijnen verfkwast over het hout ging, kwam het den gewezen burgemeester voor, als of hij met zijn huishouden in een geheel vreemd land, tusschen menschen met andere zeden, verplaatst was geworden. Het was of er een andere hemel boven zijn hoofd hing, en of het volk eene taal sprak, waarvan hij geen enkel woord verstond. Dikwijls stond hij roerloos voor den wrijfsteen, en dacht bij zich zelven, dat hij de speelbal was geweest van een zonderlingen droom, welke verscheidene jaren geduurd had; en meer dan eens gebeurde het, dat hij voor den spiegel bleef staan, en bij zich zelven vroeg, of de persoon, welken hij zag, wel wezenlijk Bernardus Klipper was.

Met den tijd echter gevoelde hij zich meer te huis in zijnen nieuwen maatschappelijken toestand, en zou er misschien in gelukt zijn zich met zijn lot tevreden te stellen, indien zijne vrouw niet gedurig eenige druppelen gal in zijnen levensbeker gemengd had. Louise, die in de laatste jaren de verkwistingen van den verwaanden burgemeester met het lijdend oog van een onnoozel mensch had gadegeslagen, was na den volledigen ondergang, eensklaps geheel onhandelbaar geworden. Klipper beweerde dat het haar in het hoofd scheelde, en zulks altijd te vreezen was van iemand, wiens bloed al te warm en te opbruisend was.

De gewezene burgemeestersvrouw zat van den morgen tot den avond in de keuken, en dreigde met blaaspijp of schuimspaan al wie haar te na kwam.

Wanneer de verver somtijds een oogenblik bij haar kwam zitten rooken, wist zij het gesprek altijd zoo te draaien, dat het eindelijk op den voorspoedigen tijd van

vroeger dagen uitliep. Dan haalde zij haar ouden vader, den spaarzamen uitgeweken, Konstant Leroux uit het graf, om hem in de tegenwoordigheid te brengen van den verwaanden burgemeester, die met zijne ongehoorde gekheden geheel zijn fortuin verspild had. Zoodra zij dit thema begon, rookte Klipper met versnelde trekken voort, en liep na een onophoudelijk schokschouderen, zonder spreken de deur uit.

Zoo dikwijls Louise Leroux den voet op den zolder zette, geleek zij aan iemand, die door een aanval van razernij wordt aangetast. Hetgeen haar, onder de dakpannen van den verver, zoo kwaad maakte, was niets anders, dan eenige duizende boekdeelen, welke men daar, even als tichelsteenen, had neergestapeld; het waren de *Kindergedichten* in zes deelen, groot octavo, met prachtige platen, aan wier uitgave eene aanzienlijke som besteed was, en waarvan de schrijver nooit een enkel exemplaar verkocht had. Bij het verkoopen van den inboedel, hadden de schuldeischers, met eenparigheid van stemmen besloten, eene uitzonzondering te maken voor dat ontzaggelijk aantal boeken, welke volgens verzekering van deskundigen, zelfs de vracht niet waard waren.

Boven op deze zonderlinge bibliotheek, treurige getuige van voorbijzijnden roem, lag nog een lijvig handschrift van onafgewerkte gedichten, welke de huisvrouw, in eene vlaag van onbeschrijfelijke verbittering, op zekeren dag, geheel afwerkte, met ze in de gloeiende kachel te werpen. Wanneer Klipper wist dat zijne vrouw op den zolder was geweest, dan voorzeker kwam hij geheel den dag niet uit zijn werkhuis; het was alsof Louise daarboven, onder de dakpannen, bij al die gedichten, zich ging bezielen om met ongehoorde welsprekendheid, onafgebroken uit te varen, tegen alles wat in zoo korten tijd hare eikenhouten kas had ledig geplunderd.

Selm Sokkers kwam somtijds een oogenblik staan klappen met zijnen ouden heer, doch streek spoedig heen, zoodra hij de stem hoorde van de jufvrouw, zoo als hij haar altijd bleef noemen.

Met dezen eertitel nam hij toch niet weg dat Louise hem gedurig verweet de schuld te zijn van haar ongeluk, en hem uitschold voor een fleemer, een belachelijken flikflooier. Had hij met onophoudelijk gelijk te geven, het verwaand karakter van Klipper niet nog verwaander gemaakt?

Een valschaard in de ziel, ja, dat was hij, riep de vrouw bij het zwaaien van het schuimspaan, omdat hij getrouwd was met die afzichtelijke dienstmeid, van wie hij altijd gezegd had, dat zij, veel te dik en minstens een voet te kort was.

Selm gevoelde wel, dat hij al te schuldig was, om tegen deze aantijging iets in te brengen. Hij herinnerde zich maar al te goed, wat hij eens op zekeren avond gezegd had over de schoonheid der vrouwen, terwijl hij achter het gareel van zijn paard geborgen, alles in het werk spande, om jufvrouw Klipper tot de bekende koftiepartij over te halen.

Maar Selm had al de onvolmaaktheden der dienstmeid over het hoofd gezien, toen zij met eene erfenis, haar door een rijken oom nagelaten, eensklaps eene welgestelde vrouw werd. Wat kwam het er toch ook al op aan, dacht hij, of zijne vrouw vreeselijk dik, en meer dan een voet te kort was? Hij beweerde, dat men zich, in het huwelijk aan al deze kleinigheden gemakkelijk gewoon maakt, en dat de kruidenierswinkel, welke hij ging oprichten er niet te slechter om gaan zou.

Ofschoon van een ontzaglijke hoogte naar beneden gestort, werd de toestand van den gevallen heer toch langzamerhand meer en meer dragelijk. Hij werkte moedig van den morgen tot den avond, en won zijn brood. Op den duur van jaren vergat hij bijna zijne kortstondige grootheid, welke hem, zoo als hij somtijds bekende, toch eigenlijk nooit volkomen gelukkig had gemaakt.

In den tijd van steeds klimmenden voorspoed, was hij onrustig, en altijd voortgejaagd, haakte hij naar grooter eer en meerder roem. Thans bij zijnen nederigen wrijfsteen, dacht hij aan niets anders, dan aan zijne broodwinning, zonder ooit gekweld te worden, door den brandenden hartstocht, die hem alles gegeven, maar ook alles zoo wreedaardig ontnomen had. Voorheen, toen hij langs de maatschappelijke ladder, steeds hooger en hooger wilde opklimmen, en altijd in diepe bezorgdheid verkeerde, of hij wel zou geraken waar hij heen wilde, had hij zelden een goeden nacht, en liep in verontrustende droomen, het bed uit.

Thans werkte hij geheel den dag, legde zich vermoeid van den arbeid des avonds te bed, en sliep in eenen adem tot aan den morgen.

Kronijk der Maand.

Ik wilde puinen zien en stoomden naar Thuin, en van dit grensstadje gingen wij op weg naar de puinhoopen der Abdij van Aulne. Ik had voor leidsman den heer Guillaume Lebrocquy, den schrijver van zoo menig verdienstelijk werk, en tot aangenaam gezelschap Mevrouw Lebrocquy, de voortreffelijkste vertaalster van *Maria-Regina* der gravin Hahn-Hahn en andere werken.

Na eene uur door het dorre en stofferige akkerland van Thuin gewandeld te hebben, bereikten wij eene heerlijke en prachtige vallei, en in hare diepte strekken zich de overgroote ruïnen der voormalige abdij uit.

Rond die puinen ziet men eenige vakken bouw- en akkerland, hier en daar een huis, eenig vee in de weide, doch maar zeldzaam een menschelijk wezen.

De bergen zijn zoover het oog draagt met schaarhout bedekt, hetgeen doet denken, dat men op de boomtoppen ziet van een onmeetlijk en aan den gezichteinder wegvolgend bosch.

Wat prachtige mengeling van donkergroene, gele en bruine tinten in het roof, weêrspiegelend in het water der Sambre, hetwelk kalm, schier slapend door dit lustoord heen drijft.

O ja, het moet prachtig zijn geweest uit dat groene bekken, die abdij in al haren luister en grootheid te zien oprijzen, de zon te hebben zien glinsteren op dat uitgestrekte huis des Heeren; op zijne mengeling van leien daken en torenspitsen, met het gouden kruis bekroond, op de hooge en breede geschilderde glasramen, die in den glans der zon als onmeetlijke opalen en smaragden blonken....

De voorgevel richt zich trotsch, al is het dan ook maar meer in den vorm van een geraamte, in de hoogte.

De gothische bouworden is daar geheel verdwenen; de abt Louant heeft in de XVIIIe eeuw, die oprecht christen bouwtrant, aan dien van Lodewijk XV opgeofferd: Aulne kreeg daardoor het aanzien van een wereldsch huis, van een paleis, zoo als vele vorsten niet bewoonden.

Hoe mager en stijf die stijl ook zij, toch heeft hij hier aan het gebouw een trotsch aanzien gegeven, zoo reusachtig rijst het in de hoogte.

Ter zijden rijzen de muren der kerk op, wier middenbeuk honderd-zestien voet lang en negen-en-dertig breed was - een wezenlijk museum van marmeren beelden, snijwerk, schilderijen, tapisseriën, koperen en zilveren ornementen, prachtige graftomben - en uit wier torens het helder en harmonieus klokkenspel soms de stilte van het dal kwam stooren.

Nog draagt de choor, ofschoon in puinen, een grootsch karakter.

En nu? schilderachtig hangt de klimop uit de hooge vensters of kronkelt tegen den eleganten spitsboog op de wilgen stronken die, op meer dan honderd voet hoogte, door den wind of den vogel zijn gezaaid en in de breede spleten der muren wortelen; het mos, het gras de kleinen planten van allen aard, die zich in de gespleten brokken vasthechten, hebben nu een groen-bruinen gespikkelden mantel om het zwarte geraamte gehangen.

Rechts liggen de gebroken grafsteden, deels onder het puin, deels onder de opschietende distels, of onder het gras begraven; zij zijn nog met den naam en den lof der abten bebeiteld; zij waren bestemd, om aan de volgende geslachten te melden wie hier staf en mijter voerde.

De vertrekken der vreemdelingen langs den voorgevel - welke het gouden wapen des abten om dus te zeggen op het voorhoofd droeg - hadden uitzicht op de kronkelende Sambre, op de boschrijke heuvels, op een schilderachtigen horizon in een zacht-blauw wegsmeltend.

Daar kwamen vorsten van den bloede zelfs, het gedruisch der wereld en de vermaken van hun hof vergeten; de abt zelf was Heer van Louvières en den omtrek en voerde staf en mijter.

Beneden is het dal frisch en weelderig en het schoone jaargetij met een bloemrijk tapijt, afwisselend in ieder vruchtensaisoen, bedekt. De eigenlijke kloosterbouw moet ontzagwekkend groot zijn geweest; de drie refters getuigen hiervan.

Een dezer zalen vijftig voet hoog, rust enkel - een wonder van bouwkunst - op vier dunne pijlen van toskaansche orde; dezelve is negentig voet lang op vijf-en-veertig breed. De kapittelzaal rust eveneens op vier pilaren en is vijftig voet lang op vijf-en-vijftig breed.

De neêrhuizing en stallingen, welk laatsten nog bestaan en destijds schier niet werden opgemerkt, zijn nu nog groot genoeg om tot godshuis en tot woning van een nederig geestelijke te dienen.

Des avonds was het dal reeds donker, toen boven de top der bergen nog door den laatsten zonnegloed was verlicht.

Er heerschte beneden eene heerlijke kalmte, die tot droomen stemde; zij werd door niets gestoord dan door de laatste vogelen, die fladderend zich op de puinen kwamen neêrslaan, om er een nachtverblijf te zoeken.

Wij zaten op de puinen en lieten, schier zonder iets te zeggen onze oogen over het schilderachtige landschap gaan; de schemeravond helpt de verbeelding in het scheppen van wonderlijke vormen en wezens; dan leven en bewegen zich de puinen.

Op eenige stappen voor ons uit, rijst een afgebrokkelde zuil in de hoogte; het was als of, in de schemering, op dien zuil, een monnik met de kap over het hoofd en de armen op de borst gekruist, geknield zat - en zoo hoog was hij verheven dat hij gansch de vlakte beheerscht.

Het was als het beeld van den laatsten abt dom Norbert, die, tijdens de fransche furie van 1793, getuige was van de vernieling der kloosters en nu nog uit den grave opkwam, om op de puinen van zijn huis des gebeds te weenen en te bidden.

De vorm was zoo duidelijk, dat wij schier alle drie en op hetzelfde oogenblik op de fantastische beeltenis wezen.

Wij gingen de puinen om en wilden den biddenden monnik, wiens beeld in ons een zoo diepen indruk had te weeg gebracht, langs eene andere zijde beschouwen. Treffend voorwaar! Men kon langs die zijde geen duidelijker figuur van den spotzieken Voltaire zien, dan dat....

Treffend zeg ik, inderdaad! Aan de eene zijde de wereld van gisteren; aan de andere zijde de wereld van heden; de wereld van vóór en die van na 1793.

Is het daarenboven de ijselijke spotlach niet van den Scepticus, welke veel toebracht om veel grootsch, dat de godsdienst stichtte, te doen in puin storten!....

Een oogenblik later kwam een dof gedommel, boven op de bergen, de rust van het dal storen: een scherp vuur blikkerde eene poos verre - zeer verre op de bergtoppen.

Het was eene lokomotief, die op eenigen afstand van daar, in eenen tunnel schoot, verscheidene minuten onder den grond bleef en welhaast dommelend, zuchtend en rookend en met twee gloeiende oogen te voorschijn schoot - en schuifelend en sissend, als zong het een triomflied in het eenzame dal, langs de puinen heen schoof.

De oude wereld hier; de nieuwe wereld daar! Hier het stille leven van den cenobiet; daar de hijgende en rustelooze stoomjacht, in welke de tegenwoordige wereld geworpen is.

Welke onmeetlijke verandering in eene halve eeuw tijds!....

In de neêrhuizing, zegde ik, woont een eenvoudig geestelijke; wij wilden hem ten minste ons ontwerp doen kennen, dat wij door het branden van eenige takkebossen, de puinen wilden verlichten.

Mijn vriend Lebrocquy zegde den ouden man, dat ik van ver, zeer ver gekomen was om de puinen der beroemde abdij te bezoeken. *Monsieur est artiste*, voegde hij er bij, bij welke woorden de oude geestelijke mij met eene, door mij wel begrepene verwondering, - zoo dacht ik ten minste - aanstaarde.

O teleurstelling!

Toen wij heen gingen, werd ik op den dorpel der woning plotseling door de meid van den geestelijke bij den arm gegrepen. *Monsieur est artiste?* vroeg ze mij met eene onbeschrijflijke uitdrukking in de stem.

Ik knikte glimlachend.

‘Wel ging zij voort, dan zou Mijnheer ons *en passant* eene groote dienst kunnen bewijzen.’

‘Volgaarne.’

‘Onze geit is sedert een paar dagen niet wel; het arme beest wil niet eten....’

‘Maar....’

‘Dewijl gij toch *artiste* zijt?’

Ik begrijp alles: een *artiste* wil in die landstreek een *artiste vétérinaire* zeggen, en zoowel de oude pastoor als de meid hadden mij voor eenen veearts gehouden. Ik beloof u, dat wij groote moeite hadden om de goede sukkel te bewijzen dat ik geen geiten-Esculaap was en ik dus geen verstand had van het goede beest den pols te voelen.

We hebben een half dozijn takkebossen voor 2 fr. 50 gekocht; doch de boeren willen ze niet ter plaatse brengen en we zijn - wij, twee poëten - verplicht elk met eenen takkebos op den rug over de puinen te klouteren, bij gevaar van op ieder oogenblik met het aangezicht in de brandnetels of dorens te tuimelen.

Eindelijk knettert de vlam door het drooge hout; een zware damp stijgt tot boven uit de choor der kerk en een roode gloed, rood als die van bengaalsch vuur, verlicht de puinen.

Hoe prachtig teekenen zich de elegante bogen der vensters tegen den donkeren hemel af! Hoe sierlijk, fijn als kantwerk, doen zich de ornementen der vensters voor! Hoe levendig schijnen ons weêr die nissen, die gebroken kolommen! Hoe wijd uitgestrekt die puinen, wier toppen, tot op verren afstand, door een rooden gloed worden bestraald. Wat onmeetlijke schilderij van Rembrandt; wat droom van Dante!

Het nachtgevogelte, dat sedert lang door niets meer in zijne rust gestoord werd, steeg uit zijne schuilhoeken op en dreef onrustig boven de puinen; het geheel is eene herinnering aan den wegstervenden brand, die nu ruim zeventig jaren geleden, al de rijkdommen van Aulne vernielden.

Het vuur brandde ook in den grooten refter en kleurde nu eens de muren en kolommen in donker-, dan weêr in scherp rood.... Het was in de zaal, dat de generaal der conventie, Charbonnier, op de marmeren tafel - o gruwel! - 45000 boeken en 5000 manuscripten aan het vuur overleverde en zelf, met zijnen degen, die kostbaarheden in het vuur omwentelde.

Niets kan die prachtige abdij nog opbeuren; want de geest des stichters bestaat niet meer en 't is de geest die opbouwt, niet tonnen gouds.

Die zware muren, die zuilengangen, die binnenplaatsen met fontein, die kloostertuin, die cellen, refters en kerk - dit alles welk geroepen scheen nog eeuwen te trotseeren, al die kunstenpracht, werd in éénen nacht vernield.

De fransche conventie zond hare benden *Sansculotten* op België af; hun tocht door ons vreedzaam land was door brand, plundering en moord gekenmerkt.

Reeds hadden de monniken van Aulne, van de hoogte hunner torens, de rookwolken van den brand des kloosters der *Dames de la Thure* kunnen zien en de bewoonsters langs ongebaande wegen de vlucht zien nemen.

Den 14 Mei 1794, ten drie ure des namiddags maakten de monniken en dom Norbert, hun abt, zich gereed om naar Luparia te vluchten; ‘van de hoogte des bergs,’ zoo schrijft dom Norbert in zijne memoriën, deed zich een verschrikkelijk schouwspel aan den horizon voor ons oog op.

‘Een zware rook steeg boven de bergtoppen en bosschen in de hoogte, verdonkerde de hemel en scheen dezen teenemaal te omvatten: Aulne, Lobbes en Fontaine-Valmont - drie groote abdijen stonden op hetzelfde oogenblik in brand, wier vlammen zich eindelijk tot aan de lucht verhieven, om een des te vollediger denkbeeld van die groote vernieling te geven.

Het was, onder het zingen der onheilspellende liederen van de bloedige omwenteling, de *marseillaise*, de *carmagnole* en het *ça ira* dat die ijselijke verwoesting voltrokken werd.

‘En wat blijft er nu van die prachtige abdij van Aulne over?’ vraagt Lebrocquy in zijne *histoire de l'abbaye d'Aulne.* Eenige vallende brokken muur, een gebouw in een godshuis veranderd - en de naam. Al het overige is verdwenen.

‘De monniken der abdij die in 1806 nog ten getalle van dertig en de gemeenzame vruchtgebruikers van de inkomsten des kloosters waren, daalden allengs ten grave, tot dat er maar een enkelen overbleef, en zoo als Aulne zijn laatsten abt had gezien, kon het eens zijn laatsten monnik aanwijzen.

‘Het was dom Norbert Decouve voorbehouden, alle zijne medebroeders te overleven; maar toch reeds lang voor zijnen dood was het eenzaam rondom hem geworden: de leden der gemeenschap waren verre verspreid; traden in een ander klooster; nog anderen bedienden de plaats van pastoor in een afgelegen dorp.

‘Zoodanig was ook het lot geweest van dom Norbert; hij leefde vreedzaam te St. Jans-Geest, in Brabant, waar zijne parochianen nu zijne geestelijke familie uitmaakten!....’

Doch ieder jaar kwam dom Norbert op de puinen van zijn klooster terug; hij kwam er droomen en bidden en men zag hem soms daar, in de avondschemering neêrknielen, zoo als onze verbeelding den biddenden monnik op den hoogen zuil had gezien.

Het was nacht toen wij den terugtocht naar thuis aanvingen door eene eenzame, boschrijke, heuvelige streek, die ons onwillekeurig aan eene gansche reeks van zwarte

benden zou hebben doen denken, waren wij niet zoo vol geweest van de gedachten, die ons op de puinen van Aulne hadden bestormd.

Zelden heeft mij een bezoek zoo diep getroffen en nog dikwijls rijst de prachtige abdij in mijnen geest op, woon ik met kloppend hart den verschrikkelijken brand bij, zie ik de vluchtende kloosterlingen en staar ik dien dom Norbert na, die, in zijnen zilverwitten ouderdom, over die puinen kwam dwalen.

O ruines! je retournerai vers vous pour prendre vos leçons; je me rereplacerai dans la paix de vos solitudes, et là, éloigné du spectacle affligeant des passions, j'aimerai les hommes sur des souvenirs....

YOURS.

[Nummer 22]

De Koninklijke Prins.

De eenige erfgenaam van den Belgischen troon, Leopold- Ferdinand-Elias- Victor-Albert- Maria, hertog van Brabant, wiens portret wij in een der vorige nummers meêdeelden, is den 22^{n} Januari ten 12 ure 40 minuten, na een langdurig en wreed lijden, overleden. Alle pogingen der kunst, alle gebeden zijn vruchteloos geweest: God riep den kleinen lijder tot zich.

Mgr. Dechamps, aartsbisschop van Mechelen, heeft in eenen brief van eenige regelen, op eene meesterlijke wijze de gevoelens der Belgen, opzichtens dien dood zaâm gevat. ‘De Voorzienigheid is moeder’, zegt de geleerde prelaat aan de geloovigen, ‘en zij blijft dit zelfs dan, wanneer zij ons beproeft. Zij heeft ons onzen prins ontnomen: maar 't was om ons eenen engel te geven, een engel die voor den Koning, voor de Koningin, voor het bedroefde en onrustige België gaat bidden. Wij zijn, zonder twijfel verplicht, den prins voor het altaar te gedenken; maar wij gevoelen ons terzelfder tijd genoopt tot hem te zeggen zich onzer te gedenken.’

Het sterfbed van den hertog van Brabant.

De begrafenis heeft zonder buitengewone plechtigheid plaats gehad.

Wij op onze beurt strooien een handvol bloemen op het kindergraf Tot het kind zeggen wij: ‘het verlies dat gij ondergaat is niets; integendeel, gij verwisselt bedriegelijk klatergoud der aarde tegen den onvergankelijken glans in het beter leven!’ Tot de vader en de moeder zeggen wij: ‘gij zijt christen en zult uw kind eens weêr zien dáár waar geen scheiden meer is.’ Tot België zeggen wij: ‘berust in den wil Gods en dat België, zoo als Mgr. Dechamps zijnen brief eindigt, voortaan

getrouwer zij aan zijne roemvolle overleveringen van katholiek en vrij volk, onafhankelijk en sterk door de eendracht van alle zijne kinderen.'

Diepzinnige woorden, die, wij hopen het, niet zullen verloren gaan.

Ten gevolge van dit overlijden en zoo lang er geene mannelijke kinderen uit het koninklijk huwelijk meer geboren worden, is Z.K.H. de graaf van Vlaanderen, broeder des Konings en gehuwd met eene prinses van Pruisen, de rechtstreeksche opvolger van den troon.

Men vertelt over het koninklijke kind een aantal anekdoten, die, waar waren zij echt, een scherpen en voor de jaren doorzichtigen geest zouden aanduiden. Laat ons de waarheid hulde doen: die anekdoten zijn het werk van bovenmatige hofvleiers, die elk koninklijk kind voor een genie in de wieg willen doen doorgaan en die vinden, dat de ridderorde van verdienste reeds den zuigeling omgehangen, iets anders is dan een zilveren klater....

De overleden prins heeft geenszins blijken gegeven van al de hem toegeschreven scherpte en helderheid van geest: hij was een goed kind in den vollen zin des woords; en het eeuwige waar van al die bijzonderheden is, dat hij de lekkernijen en het speelgoed van den kerstboom, dien men voor zijn bedje had geplaatst, beurtelings afplukte, deze in eene doos sloot en ze aan een der geneesheeren overhandigde, om ze aan de zieken van het kindergasthuis uit te deelen.

De trek alleen is genoeg om ons de nagedachtenis van dit kind te doen beminnen.

De lijkplechtigheid werd door den Koning en den graaf van Vlaanderen, door al de bisschoppen van België, door al de dignitarissen en deputatiën van de geconstitueerde korpsen bijgewoond. Het was Zijne Hoogw. Mgr. Dechamps welke, zoowel te Laaken als in de kerk der H. Gudulla, officieerde.

De eerste hertog van Brabant, zoon van Leopold I stierf in 1834, ongeveer tien maanden oud en werd in de kerk der H. Gudulla begraven; de hertog van Brabant, zoon van Leopold II, bereikte den ouderdom van ongeveer tien jaren en is bijgezet, doch niet gebalsemd, in den koninklijken grafkelder te Laaken.

Malmaison.

Wanneer men Malmaison noemt, denkt men onwillekeurig aan eene vrouw wier levensloop door evenveel onverwacht geluk als ongeluk werd afgewisseld: aan Josephine Tascher de la Pagerie, die den 24^{n} Juni 1763 op het eiland Martinique geboren werd. Josephine vertrok op jeugdigen leeftijd met hare ouders naar Parijs, waar zij vervolgens met den burggraaf de Beauharnais, een rijk en geacht edelman, in den echt trad. Uit dit huwelijk kwamen twee kinderen voort: namelijk Eugène en Hortense. De revolutie bracht den burggraaf onder de guillotine, en Josephine verkeerde in het grootste gevaar hetzelfde lot te ondergaan, toen de gebeurtenissen van October 1795 haar uit den kerker redden.

Eugène de Beauharnais, slechts ruim 14 jaren oud, vertoonde zich nu voor den generaal Bonaparte en verzocht hem den degen zijns vaders terug, dien men, eerloos genoeg, verbrijzeld had. De generaal vond behagen in het openhartige, moedige gelaat en schonk hem eene plaats in het leger. Mevrouw de Beauharnais begaf zich daarop tot den generaal, bedankte hem voor zijne edelmoedigheid, en uit deze ontmoeting tusschen beide personen ontstond eene genegenheid, die in 1796 door

een huwelijk bekrachtigd werd. Elf dagen na zijn huwelijk vertrok Bonaparte naar Italië, door zijne echtgenoote vergezeld, en behaalde de eene overwinning na de andere. Toen hem door het Directorium den last werd opgedragen Egypte te gaan veroveren, moest hij zich van Josephine scheiden, want hij vreesde dat zij de vermoeinissen van den oorlog in Egypte niet zou kunnen doorstaan.

Josephine vestigde zich te Parijs, en hare salons werden door de voornaamste mannen der republiek vlijtig bezocht; de welwillendheid, waarmede zij hen ontving, kwam in het vervolg haren echtgenoot zeer goed te pas.

Tegelijk kweet zij zich van den last, die haar door Bonaparte was opgelegd. Hij had haar namelijk verzocht in de omstreken van Parijs een landgoed te koopen, opdat hij bij zijne terugkomst uit Egypte een landelijk verblijf zou vinden, waar hij nu en dan een uur in stille afzondering zou kunnen doorbrengen. Josephine verzocht verschillende personen een dergelijk landgoed voor haar uit te kiezen en uit de velen, die haar werden aangeboden, koos zij het schoone lustslot Malmaison, dat 2½ uur westelijk van Parijs ligt; zij kocht het in 1798 van den heer Lecoulteux.

Malmaison, in de middeleeuwen *Mala mansion* genoemd, dewijl de Noormannen er in de IXe eeuw aanlandden, was oorspronkelijk eene abdij, door Karel den Kalen in 846 gesticht. Tot in 1792 bleven de monniken in het gerust bezit daarvan; maar nu werden zij deels verdreven, deels gedood. Een bende schurken plunderde de abdij en hare kerk, en de Conventie verklaarde het domein van den H. Dionysius tot nationaal goed. Eenigen tijd later werd het verkocht aan genoemden heer Lecoulteux.

Na de omwenteling van den 18^{en} Brumaire (9 November 1799) woonde Bonaparte voortdurend op Malmaison. Wanneer hij des daags zijne werkzaamheden in de hoofdstad had verricht, vertrok hij tegen den avond te voet of te paard, gewoonlijk door een klein gevolg vergezeld, naar zijn landgoed, dat voor hem eene bijzondere aantrekkelijkheid had. Vele gewichtige zaken werden daar onder Bonaparte's consulaat en keizerschap ten einde gebracht, vele besluiten genomen, die over het lot van koningrijken beslisten.

Gedurende een tiental jaren heerschten op Malmaison vrede en geluk. Josephine bewoonde het bijna voortdurend, als de keizer zich op het slagveld bevond, en bracht er met hem menigmaal den tijd door, die tusschen twee veldtochten verliep. Maar op den 16^{n} December 1809 trad de droefheid het bekoorlijke landgoed binnen om er zich blijvend te vestigen tot bewijs dat het ondermaansche geluk al zeer vergankelijk is. Op dien dag werd het besluit geteekend, waarbij Napoleon zich, met verkrachting van de leer der Kerk en van de uitspraken van den Paus, van zijne echtgenoote scheidde. Half verpletterd onder dezen slag, vertrok Josephine naar het kasteel van Navarre, maar hier geen rust vindende begaf zij zich weêr naar Malmaison. Zij leefde daar stil en eenzaam, hield zich bezig met werken van godsvrucht, de beoefening van letterkunde en de verfraaiing van het landgoed. De vreemde en zeldzame planten en bloemen, uit Oost en West overgebracht, die thans nog de schoonheid van Malmaison uitmaken, zijn er grootendeels door Josephine geplant en aangekweekt.

Napoleons tegenspoed vermeerderde hare smarten, en haar helder verstand leerde haar zijn toekomstig lot. Toen Napoleon tegelijk kroon en vrijheid verloor, was het haar de grootste pijniging, dat zij geen recht had den banneling naar Elba te vergezellen. De verbondene vorsten behandelden haar met de grootste onderscheiding en kwamen haar herhaalde malen op Malmaison bezoeken, doch niets kon haar den tegenspoed van haren echtgenoot doen vergeten; nog den 26 Mei 1814 deed zij een rijtoertje met Keizer Alexander, en reeds drie dagen daarna bezweek zij onder eene

ziekte, die hare laatste krachten had ondermijnd, in den ouderdom van 51 jaren. Haar dood veroorzaakte een algemeenen rouw, want keizerin Josephine, vroeger reeds door de Franschen bemind en geacht, werd het nog meer na het grievend onrecht, dat haar aangedaan was.

Nadat Napoleon den slag van Waterloo verloren had, kwam hij in Parijs terug, maar verliet ook dit weêr om zich onmiddellijk naar Malmaison te begeven. Van hier wilde hij naar Amerika vertrekken. Op den 29^{n} Juni 1815 stond hij te midden van eene menigte, die hem het laatste vaarwel kwam toeroepen. Allen weenden, Napoleon alleen bleef oogenschijnlijk kalm. Hij omhelsde Josephine's dochter Hortense, de moeder van den tegenwoordigen franschen keizer, alsmede de officieren zijner lijfwacht. Daarop deed hij eenen stap vooruit, wenkte zijne omgeving met de hand, dat zij tot bedaren zou komen, wierp nog een laatsten blik op Malmaison, en snelde toen een der dreven van het park in, waar hem zijn rijtuig wachtte. Weinige oogenblikken later was hij op weg naar Rochefort.

Zoo begon en eindigde Napoleon de groote rol, die hij op het wereldtooneel gespeeld heeft, op Malmaison, want hij heeft ook daar zijn tweeden troonsafstand geteekend. Zijn laatste oogslag moet wel gevallen zijn op het droevige beeld van zijne verstootene echtgenoote, en het aandenken aan haar zijn grootste straf op St. Helena geweest zijn.

Onder de restauratie verkocht Eugène de domeinen, die zijne moeder bij het landgoed had gevoegd en voerde de schilderijen, zeldzame voorwerpen en andere kostbaarheden naar Munchen. Eindelijk kocht in het jaar 1842 koningin Maria Christina van Spanje het kasteel en de tuinen van Malmaison, die zij liet herstellen en waarvan thans keizer Napoleon de eigenaar is.

Conradin van Hohenstaufen en de Siciliaansche Vesper.

Er wordt over de Siciliaansche Vesper gesproken en gelezen, zonder dat men daaromtrent juiste inlichtingen geeft; het volgende artikel in verband met den dood van den laatsten telg der Hohenstaufen zal over die schrikkelijke gebeurtenis te recht wijzen.

Keizer Frederik Barbarossa, overleed in het jaar 1190 en werd opgevolgd door zijn zoon Hendrik VI, die later de Wreede werd bijgenaamd. Frederik had hem in het huwelijk doen treden met Constantina, de erfgename van Napels en Sicilië. Daar hij meester was van Opper-Italië en zijn zoon in het bezit van Beneden-Italië moest komen, werd het middengedeelte ingesloten en ontstond er voor zijn huis het glorievol vooruitzicht, dat het eens over geheel Italië heerschen zou. Doch juist was het huwelijk met de napelsche erfprinses de oorzaak van den ondergang der Hohenstaufen, en zoo werdt wederom het spreekwoord bewaarheid: de mensch wikt, maar God beschikt.

Hendrik regeerde in Napels op gruwzame wijze; in plaats van zich de harten zijner nieuwe onderdanen door een zacht bestuur te winnen, behandelde hij hen op trotsche wijze en bestrafte het geringste verzet met de vreeselijkste pijnigingen; hierdoor ontstond er een felle haat tegen hem en de Duitschers, die slechts op eene gelegenheid wachtte om in opstand over te gaan. Hij stierf reeds in 1197 en werd eerst in 1218 door zijn zoon Frederik II, die bij zijn overlijden slechts twee jaren oud was, als keizer van Duitschland en koning der Beide-Siciliën opgevolgd. Frederik regeerde tot het jaar 1250, en werd door Koenraad IV opgevolgd. Deze bekommerde zich weinig om het Duitsche rijk maar meer om zijne erflanden en voornamelijk om Napels, waar zijn geslacht echter zoo gehaat was, dat hij het rijk moest veroveren

alvorens zich door de Napolitanen te doen erkennen; hij volgde de voetstappen van zijn grootvader, waardoor de wederzijdsche verbittering nog toenam; om zijne gruwzaamheid werd hij door den Paus in den ban gedaan.

In de middeleeuwen had de hoogste kerkelijke straf voor den vorst zeer groote gevolgen, want zij sloot hem buiten de Kerk, en volgens het kerkelijk recht kon hij, die buiten de Kerk leefde, niet over een christelijk volk regeeren. Men moet hier echter eene omstandigheid in het oog houden die door vele anti-katholieke schrijvers, bij de beoordeeling dezer aangelegenheid, opzettelijk geheel buiten rekening wordt gelaten. De Paus was destijds Opperleenheer van Napels en bezat dus als wereldlijk vorst het recht om over de kroon te beschikken. Afgezien er van derhalve, dat de volken niet verplicht waren een geëxcommuniceerde te gehoorzamen, kon hier natuurlijk geen spraak meer zijn van gehoorzaamheid, zoodra de Paus zijn leenman vervallen had verklaard. Voor het overige was destijds de excommunicatie eene straf, waarvoor de vorsten beefden, omdat de geloovigen dan afgrijzen van hen hadden. Soms onderwierpen zich de vorsten, hetzij

vrijwillig, hetzij gedwongen als Hendrik IV, soms bekommerden zij zich niet om den ban als Koenraad VI, die geheel geen recht op den napolitaanschen troon hield, omdat de Suzerein of Opperleenheer van Napels, de Paus, hem van het koningschap ontzette. Zijne wreedheid had de Zuid-Italianen zeer tegen hem verbitterd, en nauwlijks was hij door den ban getroffen, of zij weigerden hem gehoorzaamheid, ofschoon Koenraad hen door geweld van wapenen tot onderwerping wist te brengen. Hij bleef dus koning der Beide-Siciliën en wel tot aan zijn dood, die in 1254 plaats vond.

Ook nu kon de Paus niet over den napolitaanschen troon beschikken, want Manfred, een natuurlijke zoon van Frederik II, nam dien wederrechtelijk in bezit voor den zoon van Koenraad, Conradin, destijds een knaapje van twee jaren. Als regent regeerde Manfred tot in 1258, toen nam hij den koninklijken titel aan, want een valsch gerucht meldde hem den dood van Conradin. Nu liet echter Paus Urbanus V zich niet langer weêrhouden, en hij droeg het bestuur over de Siciliaansche landen aan hertog Karel van Anjou, broeder van den H. Lodewijk, koning van Frankrijk, op.

Karel stak met een aanzienlijk gevolg naar Napels over, versloeg Manfred in den slag bij Benevento en regeerde nu, zonder door iemand verontrust te worden. Ongelukkig was hij van een geheel ander karakter als zijn godvreezende broeder; hij regeerde door geweld, verdrukte zijn volk op allerlei wijzen en verwekte zich door zijne trotschheid en wraakzucht den afkeer van al zijne onderdanen. Het gevolg hiervan was dat het volk de oogen begon te vestigen op Conradin, die onder de hoede zijner moeder in de zwabische bergen tot een moedigen en ridderlijken jongeling was opgegroeid.

De partij, die op hem hoopte, maakte een aanvang met hare pogingen en zond boden naar Zwaben. Pisa, Siëna, Verona en Pavia beloofden geld en manschappen; de graven Galvani en Frederik Lancia boden namens Apulië en Sicilië aan, hem als hun rechtmatigen koning te erkennen en te ondersteunen. Conradin was niet bestand tegen de sirenenzangen, die hem naar Italië lokten, naar het leeuwenhol, waarvan Rudolf van Habsburg later zegde, dat er vele duitsche keizers ingegaan, maar niet één er uit teruggekomen was. Zijn oom, hertog Lodewijk, gaf hem de toestemming, die hij verlangde; zijne moeder smeekte hem echter van zijn voornemen af te zien en voegde er bij dat Italië hem slechts riep, om het huis der Hohenstaufen in diens laatsten telg te doen ondergaan.

Conradin wijfelde lang; de tranen zijner moeder troffen hem diep, en wellicht zou hij aan haar verlangen hebben toegegeven, zoo men hem niet van lafhartigheid hadde beschuldigd. Dit verwijt kon hij niet verdragen, en de smeekingen zijner moeder verloren haar gewicht. De gedachte aan de jeugd van zijn grootvader Frederik II kwam daarenboven hem aanmoedigen en opwekken zich zijner niet onwaardig te toonen, en - de teerling was geworpen: Conradin zou naar Italie gaan.

Nauwlijks was zijn besluit bekend, of van alle zijden stroomden ridders en krijgsvolk toe, om hem in zijn strijd op leven en dood te gaan vergezellen. In den herfst van het jaar 1267 trok hij op; het laatst zag hij zijne moeder te Hohenschwangau, waar hij afscheid van haar nam. De diep bedroefde vrouw, die zijn en haar ongeluk voorzag, poogde nogmaals door bidden en smeeken hem van zijn voornemen af te brengen, maar de eer, meende hij, verbood hem thans terug te keeren; hij rukte zich los uit de armen zijner moeder en trok over de Alpen. Op den 20 October bereikte

hij met 10.000 man de stad Verona, waar hij op de welwillendste wijze ontvangen en door de gezanten van half Italië als keizer begroet werd.

De ijver der Italianen verkoelde evenwel zeer spoedig; zoodra zij zagen dat Conradin weinig meer bezat dan zijn roemrijken naam, en hij dus niet in staat was hunne diensten met goud te beloonen, begonnen zij den aftocht te blazen, en het leger versmolt weldra tot 3000 man. Ook vele Duitschers verlieten hem, wijl zij aan den goeden afloop begonnen te twijfelen, en keerden onder aanvoering van hertog Lodewijk en graaf Meinhard van Görz naar Zwaben terug. Conradin verloor evenwel den moed niet; ook met zijn 3000 man hoopte hij de Beide-Siciliën te veroveren. Eene kleine overwinning in Midden-Italië deed zijne hoop stijgen, en de vereeniging met Hendrik van Castiliën, die hem met 800 Spaansche ruiters kwam ondersteunen, opende hem de poorten van Rome. Hij trad de hoofdstad der Christenheid als overwinnaar binnen en reed onder de toejuichingen der wufte Romeinen naar het Capitool. Terwijl hij daar zoo stond in zijne volle jeugdige schoonheid, als een ridderlijke telg der roemrijke Hohenstaufen, door dans, gezang en muziek omringd, en tegelijk vernam dat Sicilië zich voor hem had verklaard en de fransche scheepsmacht door eene Pisaansche vloot vernield was, hijgde hij van aandoening en geluk en meende thans zeker te zijn van de overwinning. Helaas, nog altijd was de Terpeïsche rots nabij het Capitool.

Van Rome trok Conradin naar Beneden-Italië, waar hij weldra op het leger van Karel van Anjou stootte. Ofschoon zijne macht geringer was dan die zijns vijands, ontweek hij den strijd niet en behaalde op den 23 Augustus 1267 bij Scurcola eene schitterende overwinning. Ongelukkig verloor hij er echter al de voordeelen van, daar hij, de orde in zijn leger niet wetende te handhaven, door graaf Erard van Valery plotseling overvallen werd, en zijne plunderende mannen verjaagd en gedood werden. De vijand richtte een afschuwelijk bloedbad aan, en nog denzelfden avond zond Karel van Anjou een bericht van zijne zegepraal naar den Paus. Maar Conradin was hem met Frederik van Oostenrijk ontsnapt; beiden trachtten hunne vrienden en volgelingen in het gebergte te verzamelen, en daar dit niet gelukte, vluchtten zij naar Rome. Zich ook hier niet veilig bevindende, trokken zij naar Astura om over zee naar Pisa te ontvluchten; reeds hadden zij het schip beklommen, toen de door Karel van Anjou gezonden vervolgers hen inhaalden en gevankelijk onder allerlei versmadingen naar Napels wegvoerden. Karel van Anjou begon zijne wraak met het vermoorden van Duitschers, die gevangen waren genomen, na hen de vreeselijkste martelingen te hebben doen ondergaan. Daarna kwam de beurt aan Conradin, Frederik van Oostenrijk en de overige aanvoerders.

Om een schijn van recht te geven, wilde hij het doodvonnis door eene rechtbank uitgesproken hebben; tot samenstelling daarvan beriep hij de beroemdste rechtsgeleerden zijns rijks in de hoop, dat zij uitspraak zouden doen naar zijn verlangen. Hij stelde hun de vraag voor of Conradin, die door den ban der Kerk getroffen, daarenboven zich aan oproer en hoog verraad tegen zijn wettigen koning had plichtig gemaakt, niet met alle zijne medegevangenen des doods schuldig was. Tot zijn groot verdriet was er slechts één onder de rechters, die overeenkomstig zijn verlangen oordeelde; de overige gaven bij monde van Guido van Suzara, den vermaardsten rechtsgeleerde des rijks, het volgende als hun gevoelen te kennen:

Conradin is niet gekomen als een roover en oproermaker maar in goed geloof en vertrouwen op zijn recht; hij wikkelde zich niet in samenzweringen; veeleer poogde hij den troon, die hem naar zijne meening rechtmatig toekomt, door het zwaard te verwerven, hij is niet op het slagveld gevallen, maar op de vlucht gevangen genomen,

en goddelijk en menschelijk recht gebieden den gevangene toegevend te behandelen. Karel beet zich op de lippen van woede; zijne oogen schenen den spreker te willen verteeren. De wraak bewoog hem zich tot aanklager te vernederen; hij beschuldigde dus de volgelingen van zijnen gevangene van verscheidene kloosters geplunderd te hebben.

'Wie kan bewijzen,' hernam Guido, 'dat Conradin en zijne vrienden dit bevolen hebben? Een aanvoerder is niet altijd aansprakelijk voor al de droevige gevolgen, die een oorlog na zich sleept. Daarenboven behoort het alleen aan de Kerk over misdaden te oordeelen, die ten opzichte van gewijde plaatsen gepleegd zijn.' Guido en de overige rechters drongen dus op vrijspraak aan, maar Robert van Bari gaf als zijne meening te kennen, dat Conradin den dood verdiende. Zijn oordeel meende Karel te moeten bekrachtigen: dat van al de anderen versmaadde hij.

Hoe men ook over het recht van Conradin en Karel van Anjou op den troon van Napels moge denken, hierin zullen allen overeenkomen, dat Karel eene groote misdaad beging met het gevoelen van eene rechtbank, aan wie hij zelf het onderzoek der zaak en het uitspreken van het eindvonnis had opgedragen, in den wind te slaan.

Vol fierheid en statigen ernst hoorde de zestienjarige jongeling zijn doodvonnis uitspreken, en hij gebruikte den weinigen tijd, die hem gegeven werd, om zijn testament te maken en zich met God te verzoenen. Op den 29[n] October, twee maanden na het gebeurde te Scurcola, werden de veroordeelden naar de gerechtsplaats vervoerd. Het schavot was door een sterk gewapende bende omringd, om iedere kreet van medelijden oogenblikkelijk te doen verstikken. De ongelukkige jongeling mocht voor de laatste maal zijne blikken over het heerlijke landschap en de prachtige golf van Napels laten weiden, waarover hij als koning gehoopt had te zullen gebieden.

Koning Karel stond voor een venster van zijn paleis en woonde met bevredigd wraakgevoel de uitvoering van het vreeselijke vonnis bij. Robert van Bari sprak het in naam des Konings uit, maar nauwlijks had hij geëindigd, of graaf Robert van Vlaanderen, 's Konings schoonzoon, riep hem toe: 'ellendige schurk, durft gij een zoo edelen ridder ter dood veroordeelen!' en trof hem daarbij zoo geweldig met zijn zwaard, dat Robert van Bari voor dood weggedragen werd. Toen de koning zag dat de fransche ridderschap met het gevoelen van den graaf van Vlaanderen instemde, wist hij zijne woede, die op het punt stond van los te breken, te beteugelen, maar het vonnis werd niet veranderd.

Nu sprak Conradin de verzamelde volksmenigte toe, maar zijne woorden hadden niet de gewenschte uitwerking: angst en vrees hielden aller mond gesloten. Toen hij nu zag dat aller hoop vervlogen was, wierp hij zijn ijzeren handschoen op het schavot, ten teeken dat hij zijne rechten op Apulië en Sicilië aan koning Peter van Arragon overdroeg. Onze gravure stelt hem in de fiere houding voor. Ridder Hendrik Truchsesz had de stoutheid den handschoen op te rapen; later vervulde hij den jongsten wensch van den ongelukkigen Hohenstauf. Nu ontdeed zich Conradin van zijn bovenkleed, omhelsde zijne lotgenooten en voornamelijk zijn dierbaren vriend Frederik van Oostenrijk, van wien hij nauwlijks kon scheiden, knielde neêr en riep met ten hemel geheven handen: 'Jesus Christus, Heer aller schepselen, Koning der koningen; als de kelk niet van mij kan gaan, dan wil ik hem ledigen. Uw wil geschiede!' Daarop zweeg hij; de gedachte aan zijne moeder dreigde hem het hart te breken, en na eenige oogenblikken verzuchtte hij op hartverscheurende wijze: O moeder, welk lijden heb ik u bereid!' Nu viel de bijl, en de laatste telg der Hohenstaufen was niet meer.

Frederik zag het hoofd van den vriend zijner jeugd vallen, en een schreeuw, die alle aanwezigen deed sidderen, ontsprong zijner benauwde borst. Daarop viel ook

zijn hoofd en dat van de overige gevangenen. De bijl verrichtte eene ongehoorde slachting. Zoodra Conradin's moeder zijne gevangeneming vernomen had, spoedde zij naar Napels om zoo mogelijk zijne boeien te slaken; zij kwam te laat en kon slechts op zijn graf weenen en bidden.

Karels wraakzucht was nog niet voldaan. Hij liet op de nauwkeurigste wijze onderzoeken, wie eenig aandeel in den opstand genomen had en behandelde hen met onverbiddelijke gestrengheid. Binnen korten tijd werden er meer dan duizend aan den beul overgeleverd en hunne lijken op het kerkhof der Joden in kuilen geworpen. Geheel Napels scheen als het ware te moeten boeten en de koning werd met den dag gruwzamer en wreeder. Het volk nam nu zijnen toevlucht tot den Paus en deze gaf den koning strenge vermaningen, die hij beantwoordde met nieuwe verdrukkingen. Om het volk te wreeder te treffen, zette hij de meeste napolitaansche overheden af en gaf hunne plaatsen aan zijne fransche hovelingen. Had men aanvankelijk alleen den Koning gehaat, nu strekte zich de afkeer uit tot alle Franschen, en die op Sicilië ondervonden daarvan de vreeselijke gevolgen.

Tijdens het regentschap van Manfred was het bestuur van het eiland Sicilië opgedragen aan zekeren Joannes de Procida. Nadat Manfred in den slag van Benevento gevallen was, deelde de Procida in het lot van al dezes aanhangers; hij werd door den koning afgezet en daarbij op eene

Malmaison.

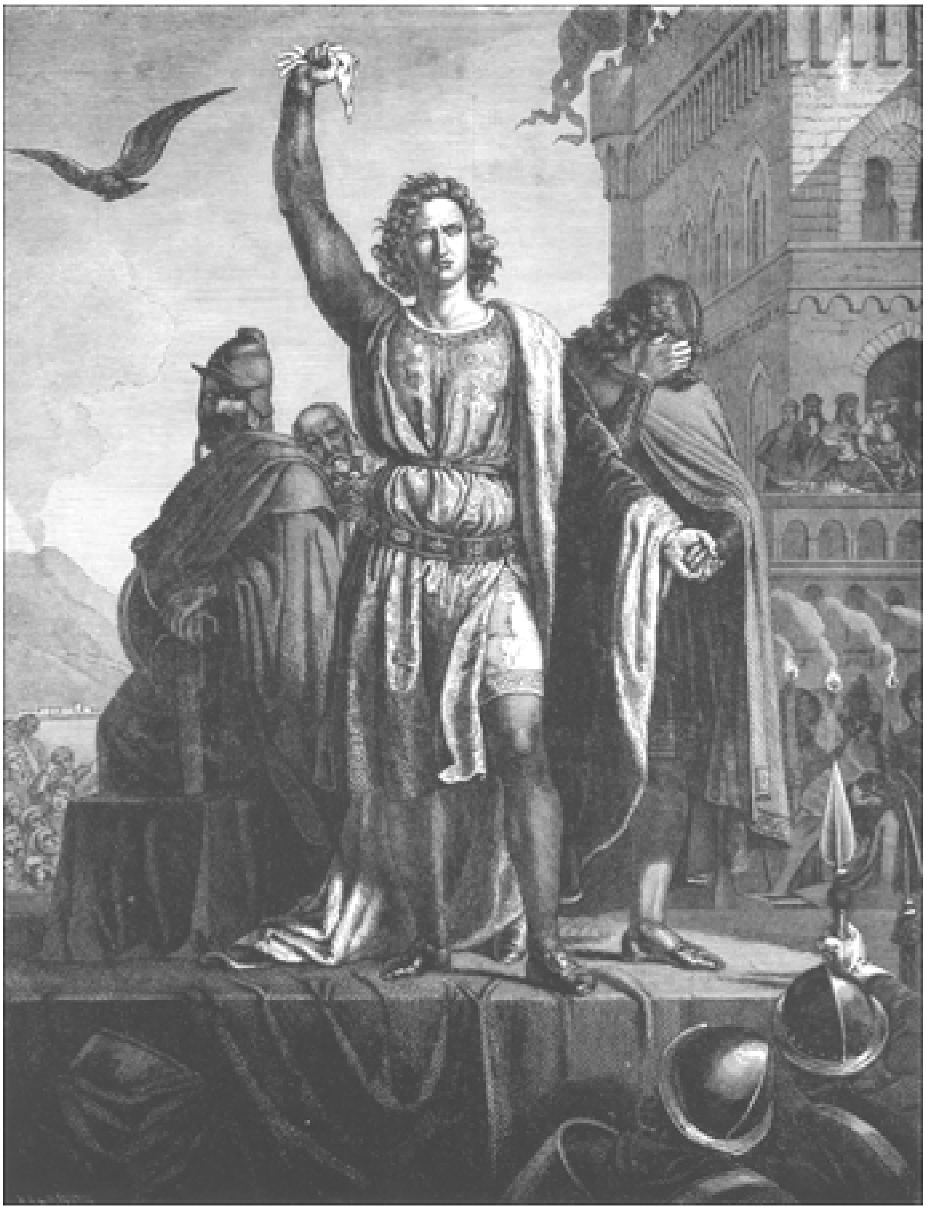

Conradin van Hohenstaufen en Frederik van Oostenrijk op het schavot.

onrechtvaardige wijze van al zijne goederen beroofd, die vervolgens aan de Franschen geschonken werden. De Procida zwoer den koning en allen Franschen een doodelijken haat en maakte het plan zich bloedig te wreeken. Kon hij den koning niet treffen, hij zou ten minste het eiland van de gehate Franschen verlossen. Om zijn doel beter te bereiken, verborg hij zich eenigen tijd, opdat men hem dood zou wanen; toen hij weder verscheen, was hij als franciscaner-monnik verkleed. Niemand vermoedde dat onder dat religieusen-gewaad zooveel haat en wraakzucht woonden. Nu doorkruiste hij het gansche eiland, zocht overal geheime aanhangers en wekte met en door hen een algemeenen afkeer tegen de Franschen op. Het geld, dat hij behoefde om zijne aanhangers te vermeerderen, ontving hij van den griekschen keizer Michaël Paleologus, dien hij tot dat einde te Constantinopel had bezocht. Twee jaren besteedde hij aan zijne geheime samenzwering, en het kan alleen aan den vreeselijken haat tegen de Franschen toegeschreven worden, dat het geheim in dien langen tijd niet verraden werd.

De volvoering van het plan werd bepaald op Paaschmaandag, den 30^{n} Maart 1282; de eerste klokslag van de vespers zou het teeken zijn van den algemeenen opstand tegen de Franschen, waarvan er slechts één gespaard mocht worden, namelijk Willem van Porcelet, een edelman van Provence, omdat hij zich door een zacht bestuur gunstig van zijne landgenooten onderscheiden had. Het noodlottige uur naderde, en een toevallige omstandigheid kwam de uitvoering van het doodvonnis nog verhaasten. Tegen het uur der vespers, terwijl een aantal menschen zich kerkwaarts gingen, werd eene voorname dame te Palermo door een fransch soldaat op de openbare straat beleedigd. De omstanders verzamelden zich; eenige samenzweerders trokken het zwaard, en toen de klok begon te luiden, baadde Palermo reeds in een bloedbad. Op den bepaalden tijd begon de slachting op al de overige plaatsen, en volgens de geschiedschrijvers Surita en Maimbourg kwamen 8000 Franschen om het leven. Behalve genoemde edelman werd niet een gespaard. Zoo werd op één dag het eiland Sicilië van de Franschen verlost, doch gruwzamer wraakneming heeft de geschiedenis nooit op te teekenen gehad.

De Sicilianen hadden inmiddels hun eiland Petrus III van Arragon aangeboden, die met Constantia, dochter van Manfred, getrouwd was. Petrus nam het aan en onder voorwendsel van een kruistocht, rustte hij een groote vloot uit, landde te Trapani en verdreef met de hulp der Genueezen en Pisanen Karel I over de zeeëngte van Messina terug. Op den 23 Juli 1284, werd een vloot, die Karel onder bevel van zijn zoon Karel op Sicilië afgezonden had, geheel verslagen en dezen gevangen genomen. Dezen wachtte nu het lot van Conradin, en geheel Sicilië eischte ter weêrwraak zijn dood. Maar Constantia had edele en christelijke gevoelens; zij vergat wat het huis van Hohenstaufen van dat van Anjou had geleden en redde door hare voorspraak den jongen Karel het leven. Door verdriet en gewetenswroegingen verteerd, door den haat zijner onderdanen en zijne geleden verliezen gefolterd, stierf eindelijk koning Karel op den 7 Januari 1285. Het eiland Sicilië bleef van toen af tot den vrede van Utrecht in 1713 in het bezit der spaansche vorsten.

De Wall-street in New-York en de geldhandel in Amerika.

Aan het portaal van de Drieëenheids-Kerk staande, overziet men eene straat, die Wall-street genoemd wordt. Aan den eenen hoek is een bankiers- aan den anderen een wisselaarshuis; het is juist alsof de god van het geld hier zijne altaren naast elkander wilde oprichten. Slechts eenige ellen scheidt den tempel Gods van den goud-tempel, en het gelui der klokken, waardoor de vrome tot het gebed wordt geroepen, sterft zonder ophouden weg in het gewoel der door de straat loopende menigte.

Het vijf zesde deel der voetgangers, die zich op Broadway verzamelen, gaan de Wall-street in; wij zullen hen op den voet volgen om te zien, hoe zij hunne bankiers, makelaars of de bureaux van het tolhuis bestormen.

De Wall-street is het groote financieele centrum, niet alleen van New-York maar van de geheele Vereenigde Staten te zamen, ja zelfs van de geheele wereld. Hier is de schatkist, de geldkeuring, het tolkantoor, uitgestrekte regeerings-etablissementen, waarin dagelijks millioenen dollars gestort worden; hier hebben zich de meeste groote bankiershuizen gevestigd; Londen, Parijs, Amsterdam, Hamburg, Frankfort, kortom alle europeesche hoofdsteden hebben hier hunne financiëele vertegenwoordigers. De Rothschilds, Hopen, Barings, Browns en alle andere groote bankiers hebben hunne kantoren in of nabij de Wall-street. Hier is een zwerm makelaars op de been, die zich niet alleen op de beurs verzameld hebben, maar ook de straat doorzwerven, terwijl zij den voorbijganger den weg afsnijden en hem door hun geschreeuw doof maken.

De Wall-street is maar een kleine straat, (eenige honderd ellen lang) in 't Oosten der stad gelegen, loopt zij van Broadway naar de rivier uit, maar men kan er zich geene voorstelling van maken, welk eene buitengewone menschenmassa zich daar alle dagen op zekere uren verzamelt; er is geen zaakwaarnemer, koopman, fabrikant, regeeringsbeambte, kapitalist, rentenier of speculant, die dit oord niet dagelijks bezoekt. Indien men tusschen 12 en 2 uur, in welk etablissement ook, naar den chef van het huis vraagt, dan krijgt men terstond ten antwoord: ‘hij is naar de Wall-street gegaan.’ Het leven en de beweging, die hier om dezen tijd van den dag heerschen, hebben iets ongeloofelijks. De aanschouwer wordt er door verdoofd; in den menschenstroom, die zich om hem beweegt, kan hij nauwlijks bij adem komen. De beweegreden voor elk der personen, waaruit deze massa bestaat, is het geld - gewonnen of verloren, gevorderd of schuldig, uitgegeven of bespaard, gewaagd of gered, gestolen of gebedeld - geld, alles geld; spaarzaamheid en verkwisting, rijkdom en armoede, eer en schande, hoop en vrees, verzamelen zich hier bij elkander; welk schouwspel biedt aan de verbeeldingskracht tooneelen en karakters aan van dieper menschelijk belang, hoedanigheden en gevoelens dan zulk eene menigte, het wereld-drama spelende?

Het dagelijksch leven in de Wall-street is rustig en kortstondig. Laat beginnende en spoedig eindigende, rolt het gelijk eene golf voort, die, nauwlijks aangerukt, zich weder moet terugtrekken.

De namiddag is nog niet geheel voorbij, of de straat wordt ledig, want in de geheele straat is geen enkel particulier huis. De bankiers en wisselagenten, de tolbeambten en de duizenden lieden, die met hen in betrekking staan, zijn vertrokken. De hoopen goud zijn weêr in hunne kisten opgesloten, en men hoort nog slechts een enkelen dollar klinken. De banken zijn gesloten, en men hoort het wangeluid van de beursspeculanten niet meer. Nu slaat de Drieëenheids-kerk elk uur, maar er is bijna niemand, die hier acht op geeft. De eenige menschelijke schepsels, die den nacht in de Wall-street doorbrengen, zijn de schildwachten voor de bankiershuizen. Er is

zeker niets treurigers dan eene nachtelijke wandeling door dit eenzaam kwartier; men hoort slechts den klank van den afgemeten pas der agenten, en de groote gebouwen, die slechts een weinig verlicht worden door de gaslantaarns, werpen hunne schaduw op de straat, als of zij de stilte en duisternis nog akeliger willen maken.

Er wordt dagelijks eene ongelooflijke massa zaken in de Wall-street afgehandeld. Men kan ze, voor zoo ver het openbaar komt, zonder overdrijving op 50 millioenen dollars rekenen; hiervan worden 40 millioenen goud gewisseld tegen papier, 8 millioenen voor het koopen en verkoopen van effecten en 2 millioenen worden er elken dag op het tolkantoor omgezet.

Dit geeft voor het jaar de verbazende som van 18 milliards. Hierbij komt nog het bedrag der privaatzaken, die niet minder groot zijn, en volgens alle waarschijnlijkheid in den loop van den dag op eenige honderden millioenen beloopen.

Men kan niet gelooven, hoe eene straat, waarin zoovele rijkdommen zijn opgestapeld, zorgvuldig moet bewaakt worden; midden tusschen deze hoopen goud worden de dagelijksche zaken met een verbazenden schijn van wederkeerig vertrouwen afgehandeld. Gedurende den nacht vertrouwt men gewoonlijk op de geldkisten met hare wonderlijk samengestelde sloten; terwijl het meer dan eens gebleken is dat men zich beter op de gesloten kisten dan op de menschen kon vertrouwen. In de laatste jaren hadden er meer dag- dan nacht-diefstallen plaats; zij worden meer door slimheid dan door geweld ten uitvoer gebracht. Een der nieuwste had op het midden van den dag plaats: de dief had de stoutheid, papieren geld ten bedrage van bijna 1 mill. doll. om zoo te zeggen onder de oogen van den eigenaar, terwijl deze de kist opende, wegtehalen.

Gedurende den oorlog met het Zuiden was de straat met soldaten bezet. Het bovenste gedeelte der stad was in het bezit eener roofzuchtige menigte, die men gevaarlijk achtte voor de schatten der Wall-street.

Toen de kommandant van de haven dit bemerkte, wapende hij een stoom-oorlogschip en liet het in de rivier ankeren, zoodat hij de straat van het eene einde tot het andere met kartetsen kon beschieten; te gelijker tijd zette hij posten van matrozen en mariniers met geschut voor de groote gebouwen uit; zoo bewaakte men de Wall-street gedurende den oorlog tegen elken aanval,

Beschouwt men de manier van bouwen van de Wall-street, of in 't algemeen van elke straat, dan ziet men aanstonds, dat de republikeinsche vrijheid, zelfs met betrekking tot de bouwkunde, niets van hare rechten op New-York heeft laten varen. Er zijn geen twee gebouwen, die dezelfde hoogte en stijl hebben; zelfs de bouwstoffen zijn even verschillend, als al het overige. Wit marmer, graniet, bruine, gele steen, tegelsteen - kortom alle bouwstoffen der wereld hebben zich vereenigd, om aan de straat het gemengdste en meest zonderlinge voorkomen te geven. Een heldere dampkring hierboven teekent het onregelmatige profiel scherp genoeg af, en maakt dat de voorgevels, even als zoo veel turksche tapijten hun glinsterend schilderwerk, vooruitsteken. Vele gebouwen geven door hun eenvoudigen solieden stijl duidelijk het doel te kennen, waarvoor ze bestemd zijn; maar eene menigte andere daarentegen maken zelfs aanspraak op klassieke kunst. Zoo ziet men hoe kolossale grieksche portalen tot ingang der donkere bureaux dienen, en denkbeeldige Panthions, die aan wisselaars en beursspeculanten bij hunne luide bezigheden een onderkomen verschaffen.

De Schatkist is in een trotsch gebouw van witmarmer, doorzuilen begrensd, die aan een griekschen tempel niet ongepast zouden geweest zijn. In den regel heerscht

er stilte binnen dezen majestueuzen kring; zij wordt slechts op enkele dagen door de ongeduldige renteniers gestoord, die dan hier van den morgen tot den avond door elkander kruisen.

Het tolhuis is een leelijk, zeer ongeriefelijk gebouw van graniet; men gaat door middel van eene zeer steile trap naar boven; ontzaglijke pilaren maken den ingang duister. Dit doet echter niets af aan de levendigheid, die daar heerscht; bijna al de inkomende rechten der Vereenigde Staten worden hier gestort. De grooten streven zoo zeer naar eene ontvangers- of toldirekteurs-post, als of het een presidentsambt ware; de president kiest dan ook voor dezen post den onderdanigsten zijner gunstelingen uit. Dit is niet omdat het inkomen van den direkteur zeer hoog is, maar er zijn hieraan zulke voordeelen verbonden, dat zij in weinige jaren een aanzienlijk vermogen geven. De tweede plaats schijnt voor het publiek ingericht te zijn.

Wat verder bijzonder belang in de Wall-street opwekt, zijn eindelijk de wisselagenten. Zij hebben zich eveneens in een prachtig gebouw gevestigd, dat geheel uit wit marmer bestaat met portalen van korinthische zuilen en versierd lijstwerk. Het front van het gebouw staat op Broadway, maar er is ook een breede en grootsche ingang in de Wall-street, ofschoon niet zoo groot als gene. Het werd door een uitsluitend uit wisselagenten bestaand gezelschap opgericht en kostte 700.000 doll., waarbij nog 300.000 doll. door de vereeniging zelf, tot inwilliging van

zekere voorrechten, geschoten zijn. Het gebouw is in vier hoofddeelen verdeeld: de lange-, de agenten-, de regeerings-, en de wisselzaal.

De agentenzaal, waarvoor zij jaarlijks 25.000 doll. huur betalen, is ruim, goed geëvenredigd en prachtig versierd. De wanden prijken met groen behangsel, en de meubels zijn van zwart amerikaansch hout. De verdeeling der zaal is juist als of zij voor eene wetgevende vergadering is bestemd. Aan het eene einde is eene hooge zitplaats, waar de president, de sekretaris en de verslaggever plaats nemen; juist tegenover hen hangen aan de muur de portretten van twee oude raadsheeren der vereeniging, en ter zijde staat eene zwarte tafel, waar de koers op aangeschreven wordt. Aan het benedeneinde van het bureau is eene ovale verdieping, waarin men door eenige trappen naar beneden gaat, en waar een lange tafel geplaatst is. Deze ruimte wordt door de heeren agenten spottenderwijze hanenstrijd-plaats (cock-pit) genoemd.

Het midden der zaal is met ijzer traliewerk omgeven en gemeubileerd met gemakkelijke zittingen, die met marokijn en noteboomenhout versierd zijn. De vijfhonderd leden kunnen hier plaats nemen, wij zeggen kunen, want zelden denkt een hunner aan het lange zitten. Rondom het traliewerk leidt een breede gang, die gewoonlijk vol is, of van donkerziende agenten, in wie de speelwoede nog is overgebleven, of van spekulanten, die vreemd zijn aan de vereeniging (outsiders), maar alle hebben maar één doel: om het dagelijksch resultaat te vernemen.

De vereeniging der wisselagenten heeft een president, vice-president, penningmeester, sekretaris, onder-sekretaris en één griffier. Over de toelating van een nieuw lid wordt gestemd, en de nieuwe leden betalen 3000 doll. De betrekking van president is niets dan eene eerepost; het zijn de vice-presidenten, die al de zaken in orde brengen. De eerste heeft een jaarlijksch inkomen van 10.000 doll., waarvoor hij bij elke morgen-vergadering van 10-12 uur voorzit en met luide stem aan de rij alle genoteerde woorden bepaalt. De tweede vice-president heeft hetzelfde werk in de namiddag-zitting, die echter maar een half uur, van 2-2½ uur, duurt.

De lijst der genoteerde woorden bevat niet minder dan 299 nummers, die op de volgende wijze verdeeld zijn: 66 staats- en stad-aktiën, 65 bank-aktiën, 141 spoorweg-aktiën en 27 onder den naam: allerlei. De post van den vice-president is geen ambt, waaraan geen werkzaamheden verbonden zijn; integendeel hij moet alle woorden naar de rij oplezen en dikwijls vele achter elkander uit al de kracht zijner longen, zoodat men hem in de luidste vergadering der wereld zou moeten hooren, en men moet zich dikwijls afvragen hoe het mogelijk is, dat eene menschelijke keel en long, indien beiden niet van elastiek gemaakt en met ijzer belegd zijn, eene dergelijke dagelijksche schreeuwerij van twee lange uren kunnen uithouden.

Van orde kan geen sprake zijn, ten minste gedurende het luid geschreeuw van den vice-president. Wanneer er eene gezochte waar wordt geannonceerd, dan steigt de woede somtijds te hoog; de leden springen van hunne zitplaatsen op, werpen zich in de cock-pit, steken onder hevige gebaren hunne armen in de hoogte, verdraaien hunne gezichten op eene wijze, die iets wilds maar te gelijkertijd iets wonderlijks uitdrukt, en schreeuwen hunne koop- en verkoopaanbiedingen met eene verwoedheid en een verschil van stem uit, die men slechts met het gebrul van eene menagerie leeuwen, tijgers, hijenas en jakhalsen kan vergelijken. Had Doré de moeite willen sparen om eene illustratie bij Dante's Hel te fantaiseeren, dan zou het voor hem voldoende zijn geweest, een dezer tooneelen na te bootsen.

Na zulk een helsch oproer wordt het weder eenige oogenblikken stil, als of die inspanning voor de menschelijke kracht te groot geweest ware; er komt eene algemeene reaktie, en iedereen geeft zich aan allerlei gelach en karakteristieke zotternijen over. Jongen en ouden schijnen voor eenige oogenblikken kinderen geworden te zijn, en veroorloven zich alle mogelijke streken, jaren noch personen in acht nemende. Men werpt elkanders hoeden in de hoogte en laat ze weder opvangen; men bombardeert elkander met papieren propjes, men geeft elkander scheldnamen, maar bij dit alles speelt de schelmerij (zakkenrollen) een grooten rol. Het gevoel van welvoegelijkheid schijnt verdoofd, maar men kan het daarom de menschen niet ten kwade duiden; het oproer, dat hun beroep meêbrengt, zou onuitstaanbaar zijn, indien zij in deze schoolsche spelen geene uitspanning vonden. (Niettegenstaande is de wisselagent tot nog toe die zieke, die den doktoren als de onzekerste voorkomt; zijn zenuwstelsel, verzwakt door eene bovenmatige inspanning, bezit die elasticiteit niet meer, waardoor de genezing verlicht wordt.)

Dergelijke tooneelen hebben er ook plaats in de zaal, waar de op goud- en zilvergeld betrekking hebbende zaken worden afgehandeld, slechts met dat onderscheid, dat in deze lange zaal (longroom) de opgewondenheid en het oproer nog veel grooter zijn. Hier is eene massa gloeiende speculanten bij elkander, grootendeels outsiders; eenige leden van de agenten-vereeniging loopen in eene onoplosbare verwarring op en af, terwijl ze met hun altijd eentoonig geschreeuw allerlei gebaren maken. Als het regent, dan pakken zij zich als haring op elkander, zoodat de zaal, hoe ruim anders ook, nu nauwlijks groot genoeg is; op andere dagen belemmeren zij de trottoirs en straten, gaan zelfs op de dorpels en onder den ingang der huizen staan. Dan zijn de straten geheel en al met golven van menschelijke wezens bedekt, en van het eene einde tot het andere hoort men niets dan het wilde geschreeuw der koopers en verkoopers.

Amerika is een land, waar de buitensporigste geldzucht recht heeft om te bestaan, en moedigt daarom de speculatie zeer aan. Parvenu's zijn hier talrijker dan elders; daarom wordt er in het gemoed des volks een avontuurlijken zin gevormd; men hoopt altijd zich rijk te maken, en is steeds bereid hier voor alles in de waagschaal te stellen. Men verwijt den Amerikaan, dat hij te veel van het geld houdt, en misschien met recht, maar deze liefde voor het geld is eer verkwistend dan gierig. De Amerikaan streeft naar vermogen, niet om het spaarzaam bij elkander te houden, maar om het weêr uit te geven; niemand in de wereld doet dat zoo rijkelijk. En juist deze zucht naar winst, vereenigd met zijne onverschilligheid, doen in hem het vurig verlangen naar rijkdom en de daartoe noodige stoutheid ontstaan. Het land met de zoo groote niet-ontgonnen bosschen en uitgestrekte weiden, biedt den ondernemingsgeest zulke hulpbronnen aan, dat het mislukken op de eene plaats bijna onfeilbaar het gelukken op eene andere ten gevolge heeft; dáár is een ongeluk in werkelijkheid geen ongeluk. De Amerikaan bij wien de behendigheid, waarmede hij zich weêr kan opbeuren, wanneer alles is verloren, diep is ingeworteld, is ook om deze reden bereid alles in de waagschaal te stellen; zoo wordt hij een onverschrokken speculant.

Gedurende den oorlog van 1862-64, zijn er, zooals verzekerd wordt, speculanten geweest, die meer dan 800 mill. doll. gewonnen hebben en wel ten gevolge van de buitengewone veranderingen der papieren, waarvan er eenige bijna 300% stegen. Een wisselagent won op een dag 500 dollars aan makelaars provisie; eene overgroote som, als men bedenkt dat hij slechts ¼% op het pari-bedrag van al zijne koopen had. De speculatie-geest was van zulk een algemeenen aard, dat de vrouwen hare juweelen verpandden om te kunnen spelen; de Wall-Street en de aangrenzende straten waren

door zulk eene dichte volksmenigte bezet, dat de policie alle moeite had om den doortocht open te houden.

In een enkel oogenblik zag men individuën van armoede tot rijkdom overgaan. Een voerman begon met het gebeurde geld voor zijn boerenpaard, dat hij voor 100 doll. verkocht had; na drie maanden had hij een vermogen van 300,000 doll. Een wisselagent, met den bijnaam: ‘hinkende waard’ eerst zoo gering en onbeduidend, dat niemand hem aanzag, won in zes maanden een half mill. doll., werd het gezochte lid van groote bankiers, de gunsteling van het gezelschap der grooten en de wetgever der mode, Eene vereeniging van 6 speculanten won in den korten tijd van zes weken 2 mill. doll.

Daarentegen hoort men ook van evenveel verliezen. Een beursspeculant, die in eens zoo machtig was geworden, dat hem in de Wall-Street het oppergezag werd toegekend, verloor even veel als hij gewonnen had, op dat oogenblik was zijn krediet zoo groot, dat een gezelschap, dat hem onder zijne directeuren wilde opnemen, hem voor deze dienst 165,000 doll. betaalde. Speculanten betaalden hem buitengewone commissierekeningen, op dat hij maar voor hunne rekening zoude koopen, overtuigd, dat zij zich onder den geheimzinnigen invloed van zijnen naam zouden verrijken. Nu is deze naam nauwlijks meer bekend, en spreekt men hem uit, dan is 't enkel om de wisselvalligheid der fortuin aan te toonen.

Men weet dat men gedurende den oorlog eene massa te vertrouwen papieren-geld uitgaf; van daar eene natuurlijke stijging van den koers van alle papieren. Zij, die zulks een resultaat hadden vooruit gezien, wonnen in het begin veel geld, indien zij enkel op hun krediet zooveel kochten als men hun wilde geven. Zij kochten dus voor een lagen prijs in en verkochten naderhand schrikkelijk hoog. In het begin was deze speculatie niet zeer gewaagd, maar in 't verloop van den oorlog, die van zulke afwisseling vergezeld ging, kwamen er in de waarde van het papieren geld en bijgevolg ook in alle koersen zulke merkelijke wijzigingen, dat elke zaak vol gevaren scheen. De dollar goud liep tusschen 120-280. Onder zulke omstandigheden kan een speculant in een dag schatrijk of doodarm zijn.

Niet zelden ziet men, dat een beursspeculant van de Wall-Street misdadig wordt, wat eigenlijk van alle spelers kan gezegd worden. Een bijzonder geval uit de laatste jaren is dat van Eduard Ketchum. Hij was geassociëerd met het groote bankiershuis Ketchum Son and Co. dat niet alleen het vertrouwen van het publiek maar ook dat van den Staat bezat. Het had dikwijls voor meer dan vijf mill. doll. vertrouwd goed in bewaring. Reeds rijk, won hij gedurende de vijf oorlogsjaren ten gevolge van gelukkige speculatie eene onnoemelijke som. Maar in het jaar 1864 leed het, door de financiële krisis en het plotseling verminderen van alle papieren, schrikkelijke verliezen.

Eduard, zoon van Ketchum en jongste der geassocieerden, besloot dit verlies weder te herstellen. In zes maanden was hij zoo gelukkig bijna een millioen te winnen; aldus aangemoedigd ging hij met zijne zeer uitgebreide operatiën door, die alle op de waarschijnlijkheid eener vermindering der koers tegen het einde des oorlogs gegrond waren. Er kwam eene rijzing; en de jonge Eduard had al zijne eigene hulpmiddelen en die zijns vaders noodig om zijn krediet te behouden.

Hij verwisselde van taktiek en speelde nu op verhooging; hij kocht zoo veel hij kon, zoo als men beweert tot 25 millioen dollars, en op deze kolossale operatie bedacht zich deze jonge man, nauwlijks zes en twintig jaren oud, geen oogenblik, gaf nooit en nergens het minste teeken van inwendige gemoedsbeweging te kennen. Hij had krediet, maar hij wilde zich te gelijkertijd van eene groote som gelds

verzekeren. Om die te krijgen, wist hij niets beters dan valsche checks op de goudbank te maken. Deze checks beleende hij, terwijl hij ze afstond als subsidiaire waarborg, onder de uitdrukkelijke voorwaarden, dat ze niet mochten cirkuleeren.

Deze voorzichtigheid was goed, niettegenstaande hij door een toeval ontdekt werd. Een bankier, die een zijner kollega's een bezoek bracht, zag hem bezig met het in orde brengen van papieren; onder deze was ook een check op de goudbank. De bankier zag ze goed na en bemerkte eene kleine fout in de orthographie van het onderschrift. Daarop volgde het onderzoek en de ontdekking van het bedrog. Ondertusschen merkte Eduard hetgeen gebeurde; hij toonde niet de minste aandoening, zette met de grootste kalmte zijne zaken tot aan het einde van den dag door, lichtte bij zijnen bankier 700,000 doll., nam zijnen reiszak en verdween. Hij verliet echter New-York niet, maar liet zich den baard scheren, trok donkere kleeren aan, deed een witten halsdoek om en ging in een hotel, twee stappen van zijne oude woning logeeren. Dáár bleef hij, leefde goed, las de dagbladen en zag daarin met groot belang de details van zijne eigene misdaad na, tot dat hij op één goeden dag door een politie-agent werd gevat. Hij werd voor het gerecht tot eene gevangenisstraf van vier en een half jaar veroordeeld.

Hoe Yours dezer dagen de orkestmeester in eene vlaamsche stad de Marseillaise zag dirigeeren.

Allons, enfants de la patrie,
Le jour de gloire est arrivé;

Contre nous de la tyrannie,
L'étendard sanglant est levé.

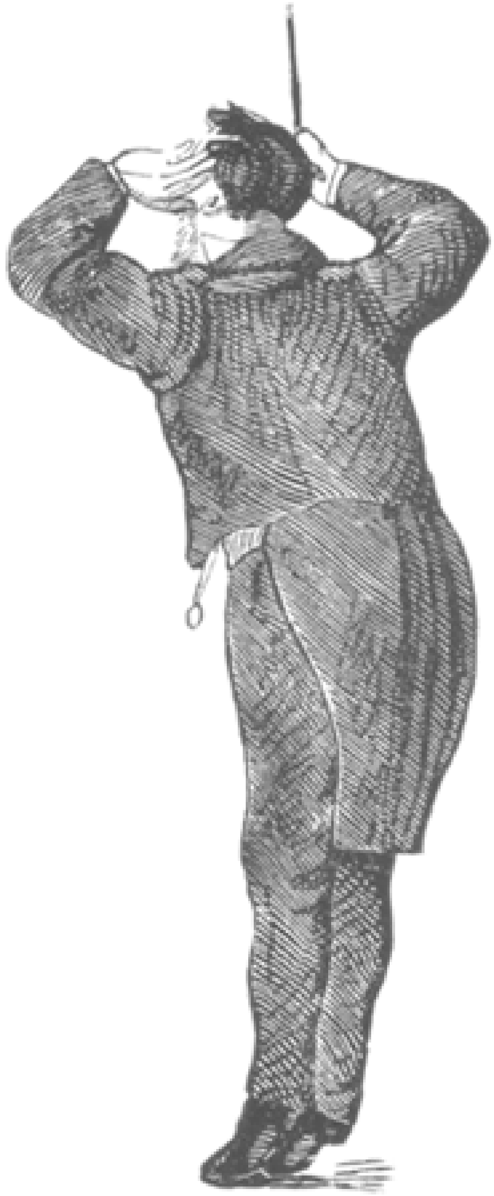

Entendez-vous dans les campagnes..

Mugir ees féroces soldats!

Ils viennent.......

....Jusques dans vos bras.

Égorger vos fils et vos femmes!

Aux armes citoyens! formez vos bataillons;

Marchons, marchons.
Qu'un sang impur abreuve vos sillons.

De kleine Vogelvanger.

[Nummer 23]

De kleine Vogelvanger.

Nevenstaande gravure verplaatst ons in eene boerenwoning of liever, in den stal, die er bij behoort. Door de openstaande staldeur zien wij den grond, met sneeuw overdekt en de boomen, geheel of gedeeltelijk met een sneeuwkleed omhangen. 't Is dus in den winter. Menschen en dieren gevoelen dit, en de boer heeft dan ook gezorgd, dat zijn vee in een warmen stal geplaatst is. Voor de vogels is het een zeer droevige tijd, en het kost hun eene ongehoorde inspanning om in hunne behoeften te voorzien. De knaap, dien wij op den grond gebogen zien, maakt van den droevigen toestand, waarin de vogels verkeeren, gebruik, om hen in zijne macht te krijgen. De aarde is geheel verborgen; geen wormpje of zaadkorreltje vertoont zich om den honger der lieve zangers te stillen. Zij verzamelen zich in de nabijheid der woningen en letten nauwkeurig op, of iemand hun iets toewerpt of afval naar buiten draagt, waarin misschien nog iets voor hen te vinden is.

De slimme gast zou gaarne een vogeltje willen bezitten, maar het verkiest nog altijd de vrije natuur boven een enge kooi, en al biedt die kooi ook volop eten aan, het laat zich niet gemakkelijk vangen. Hij heeft het reeds beproefd op verschillende wijzen, zonder dat zijne pogingen geslaagd zijn. Nu vond hij, o geluk! een zeef, waarmede zijn vader in den herfst het kaf van de tarwe scheidt. Haastig maakte hij er zich meester van, bracht haar voor de deur, zette haar met de eene zijde op den grond en deed haar aan de andere op twee houtjes rusten. Aan het eene bond hij een koordje, en begaf zich nu in den stal, na onder de zeef eenige broodkruimels gestrooid te hebben. Zie hem daar op den grond geknield liggen, half achter de ton verscholen; hij tuurt op de zeef en op de vogels met niet minder begeerlijkheid, als een gierigaard op schatten. Niet alleen zijn zusje, maar ook zijne zuster, een groot kind, slaat met bespiedend oog de bewegingen der vogels gade; en zal het geluk hen dienen, zullen een of meer vogels onder de zeef zijn gevangen, als de knaap het houtje heeft weggetrokken, dan zal er in dien boerenstal een vreugde, een blijdschap heerschen, die geen pen in staat is te beschrijven.

O die kindervreugde, ze is zoo ongekunsteld, zoo zuiver, zoo onverdeeld! Geen koning te midden zijner hovelingen, geen rijkaard te midden zijner schatten geniet zulke vreugde, eene vreugde, zoo geheel vrij van zorg en kommer, als een kind, dat zich aan zijne kinderlijke spelen overgeeft. Het is, wijl het kind de zorgen, den kommer des levens niet kent, maar ook en voornamelijk, omdat zijne ziel nog zuiver en onschuldig is.

Die kleine vogelaar wekt aangename herinneringen uit onze kinderjaren op. Wie heeft in zijne jeugd niet eens een vogel willen vangen? Zelfs toen wij nog nauwlijks de eerste broek en het A.B. boek versleten hadden, namen wij alle listen te baat om de vogels, die het waagden in onze nabijheid te komen, in onze macht te krijgen, en wij lieten het ons gereedelijk wijs maken, dat het, om ze te vangen, genoeg was, een handvol zout op hunnen staart te leggen.

Het is zeer onschuldig, dat strikken spannen in den gulden leeftijd, doch later worden dezelfde listen met minder gerust geweten aangewend. Als de zorgen des levens komen, en zich aan die zorgen de zucht paart, om in den maalstroom der

wereldsche beslommeringen anderen voorbij te streven, dan worden er strikken gespannen, die dikwijls niet toegehaald kunnen worden, zonder dat ook het geweten er in gevangen geraakt. Bij een goede vangst mogen sommigen al eens eene kortstondige vreugde gevoelen, het hart zal niet zoo onschuldig kloppen, als dat van onzen kleinen vogelvanger, wanneer het hem mocht gelukken den prachtigen vink meester te worden, die zich zoo roekeloos bij het verradelijke aas waagt, dat hem toegeworpen is.

En niet slechts op industriëel en maatschappelijk, maar ook vooral op godsdienstig en politiek gebied worden, tegenwoordig vooral, gevaarlijke strikken gespannen. Van de eene zijde worden duizenden door het lokaas eener valsche vrijheid verleid, van de andere zijde tracht men hen door het lokaas der valsche wetenschap van den godsdienst te berooven. Christus heeft ons van de banden der zonde ontdaan; Hij heeft ons de schoonste vrijheid geschonken, ons namelijk tot kinderen Gods gemaakt; en de moderne lokkers stellen allerwegen hunne strikken, om ons van die vrijheid en die voorrechten te berooven. Zij werken vooral met het aas der valsche wetenschap, dat zij smakelijk weten te bereiden. Het is vooral de jeugd, die aan de strikken der verleiding bloot staat, niet alleen door de schandelijke romans, maar ook door de werken van wetenschap en kunst, die haar worden aangeboden. Men is er in de laatste jaren vooral op uit, om onder den dekmantel van liefde voor de wetenschap, bij vele nuttige kundigheden, de meest gedrochtelijke denkbeelden ingang te doen vinden, die als zijpaden tot den weg des ongeloofs te beschouwen zijn. Het gefluit van die vogelvangers is streelend en zoet, doch wee hem, die aan dat gefluit gehoor geeft, want hij waagt er zijne schoonste vrijheid aan, en de ondervinding heeft, helaas! maar al te veel geleerd, dat men moeilijk uit zoodanige strikken kan ontkomen.

Moge het onschuldig spel van den kleinen vogelvanger ons leeren, dat wij even als de vogels steeds op onze hoede moeten zijn voor hen, die, listig als de slangen, langs den grond kruipen en soms geheel verborgen zijn, doch die overal op maatschappelijk gebied en zelfs in den huiselijken kring, met het lokaas van verleidelijke boeken en geschriften, hunne strikken spannen.

Watervallen.

Water,' zeide de geleerde natuurkundige Bendant, 'speelt een gewichtige rol in de veranderingen, die onophoudelijk aan de oppervlakte der aarde worden waargenomen.' Wij gelooven dat Bendant zich niet sterk genoeg heeft uitgedrukt; naar ons gevoelen, het zij met alle nederigheid gezegd, hebben de gewichtigste veranderingen van de oppervlakte der aarde aan het water haar ontstaan te danken gehad.

Zeker kunnen stormen, orkanen, aardbevingen, vulkanische werkingen op de aardkorst een grooten invloed uitoefenen, doch zij brengen slechts plaatselijke veranderingen aan; zelfs kan men over het algemeen zeggen, dat zij meer verwoestingen dan veranderingen - wat in den zin, waarin wij hier spreken, niet hetzelfde is - aanbrengen. Het water daarentegen werkt overal; het verdeelt onze aarde in vastlanden, en houdt ze op groote afstanden van elkander verwijderd; het dringt de aarde in, ondermijnt haar, komt op eene andere plaats te voorschijn, maakt van eene beek een stroom, van een meer een zee, en verricht inmiddels meer scheikundige bewerkingen, dan alle scheikundigen, die geleefd hebben, leven of zullen leven, te zamen. Het water overtreft in uitgestrektheid het land, maar is nooit tevreden met zijn gebied; het verlangt meer naar uitbreidingen zijner grenzen, dan

sommige der thans regeerende vorsten naar die van hunne staten; het voert, om die te verkrijgen, een eeuwigen strijd tegen zijn vijand, het land, dien het nimmer met rust laat. Wij willen slechts een paar bewijzen aan voeren, die voor de hand liggen. Vergelijk de oppervlakte der Nederlanden met die van voor 2000 jaren. De Zuiderzee stroomt thans dààr, waar vroeger wild en later tam vee een overvloedig voedsel vond; de rij van eilanden, die het noordelijk en voor een gedeelte het westelijk deel van ons land als een halven ring omsluit, was vroeger de grens van ons vastland en had hier en dààr openingen, om rivieren in de zee te laten vloeien. Het Haarlemmermeer, oorspronkelijk een plas, maakte zich door zijne gedurige zucht naar vergrooting zoo berucht, dat men het den waterwolf noemde. Dollart en Biesbosch kochten hun bestaan, ten koste van steden en dorpen en duizenden menschen.

Niet alleen dat dikwijls water verscheen, waar het vroeger niet was, maar het veranderde ook menigmaal in den loop der eeuwen van richting. Vele rivieren hadden vroeger een geheel anderen loop dan thans. De Schelde had zeewaarts gansch andere kronkelingen; in 't noorden gaven Lek, IJssel en andere rivieren de Maas door haren aangroei meerdere kracht en deden haar haren mond verwijden en het land wegscheuren, dat haar den weg wilde belemmeren. Rijn en IJssel hadden hunne uitwateringen in Friesland, en vele kleinere rivieren waren genoodzaakt aan den drang van grootere toe te geven, en met haar denzelfden loop te nemen, dus zich in haar op te lossen, of een onzijdig gebied op te sporen.

Let men op twee eigenschappen des waters, zijn oplossings- en zijn draagvermogen, dan wordt het begrijpelijk, hoe het zulke gewichtige veranderingen kan aanbrengen. Geen berg, geen rots, geen klip zoo hard, of het water dringt er in en vangt een vernielingswerk aan. De tijd komt het hierin te hulp. Met onuitputtelijk geduld knaagt het aan diamantharde rotsen, en is niet tevreden, voordat het een gedeelte heeft losgewerkt. Het gewonnene spoelt het weg, zoodat het grootere ruimte krijgt en met vermeerderde kracht kan werken. Zoo wordt het fundament verzwakt of weggenomen, en het rotsgevaarte, dat machinen van 1000 paardenkracht niet van plaats hadden kunnen doen veranderen, valt in den schoot van zijnen vijand.

Niet tevreden met de rots vernield en tot gruis vermalen te hebben, neemt het water een aantal van de bestanddeelen, die haar vormden, in zich op en houdt die onmeêdoogend gevangen. Het eerst zoo zuivere water bezwangert zich met kalk, gips, allerlei zouten, ijzer en andere metalen; de zoete vloeistof wordt een zout en bitter vocht, en het water, dat de wolken lieten vallen en dat op de rivieren schepen droeg, stroomt in de zee, met de verschillendste stoffen bezwangerd, en neemt overgroote handelschepen, een aantal zwaar bevrachte ijzeren monitors op den rug.

Het draagvermogen, dat het water bezit, stelt het in staat kolossale voorwerpen gemakkelijk te vervoeren. Een schooljongen weet tegenwoordig, dat een lichaam minder zwaar in het water weegt dan in de lucht. Wanneer men een voorwerp in het water houdt, verliest het zoo veel van zijn gewicht, als de hoeveelheid water weegt, die het verplaatst. Men kan hiervan gemakkelijk eene proef nemen. Wanneer men een emmer water schept uit een rivier, kan men den vollen emmer met één vinger vasthouden, zoolang hij geheel onder water gedompeld is; trekt men hem evenwel daaruit, dan moet men meerdere kracht aanwenden, en de emmer wordt zwaarder, als hij geheel boven het water komt. Deze eigenschap des waters is ontdekt door den beroemden wiskunstenaar Archimedes, die 212 jaren vóór Christus geboorte te Syracuse omkwam.

Daar nu een aantal steensoorten, zand, klei enz. in soortelijk gewicht het water niet verre overtreffen, verliezen zij in het water de helft, het derde of vierde gedeelte

van hunne zwaarte en laten zich dus gemakkelijk vervoeren. Wat heeft nu ten gevolge daarvan plaats? Dat het water, wonderlijk genoeg, op de eene plaats stukken lands afscheurt en ze naar eene andere voert; dat ze het eene land verkleint om het andere te vergrooten. Het water maakt te grootere veranderingen, naarmate het door grootere kracht wordt voortgestuwd; dit heeft vooral plaats bij watervallen.

De grootste watervallen vindt men in Amerika, als: den Missouri-val; den val van den Rio-Vinagre bij Puracé en van den Rio-Vogota bij Tequendama, beiden in Nieuw-Granada; de Niagara en den Trenton in New-York. In Afrika heeft men de vallen van den Nijl en die van de Zambese;

in Europa de Rjukandfoss en de Vöringfoss in Noorwegen; den val van de Gotha-elf bij Göthenburg, dien van de Dal-elf en de Lund-elf in Zweden; den Velino bij Terni en de Cettina in Dalmatië; den val van den Rijn bij Schaffhausen, den Staubbach, den Reichenbach; den Giessbach in Zwitserland enz. Ook in Azië vindt men aanzienlijke watervallen vooral in het Himalaya-gebergte.

Behalve de natuurlijke, heeft men ook kunstmatige watervallen; deze worden vooral aangetroffen in vorstelijke lusthoven, in Frankrijk in de tuinen van Versailles, St. Cloud, in het Bois de Boulogne, welke laatste onze gravure voorstelt.

De kinderen der woestijn in een europeeschen tuin.

Groote of hooggeplaatste mannen hebben, even als andere stervelingen hunne liefhebberijen. De geschiedenis, van het bijzonder leven van die mannen, bevat menige merkwaardigheid over hunne geliefkoosde uitspanningen. Paus Sylvester II besteedde de weinige oogenblikken, die zijne verhevene waardigheid hem vrij liet, aan de wiskunde; Alexander VI, de zoo onrechtvaardig belasterde paus, kon op den troon gekomen, niet vergeten, dat hij advokaat was geweest en bleef de rechtsgeleerdheid beoefenen; Leo X was een vurig minnaar der schoone kunsten; koning Frederik II hield veel van lange dragonders; Lodewijk Philips van prachtige kasteelen; Maria Antoinette van bekoorlijke buitenplaatsen; de in 1864 overleden koning van Wurtemberg van arabische paarden.

Met die paarden-liefhebberij willen wij ons eenige oogenblikken bezig houden, naar aanleiding van ommestaande gravure, vervaardigd naar eene photographie, in koning Willems tuin genomen.

Op een paar uren afstands van Stuttgart ligt, op een vruchtbaar plateau (vlakke kruin van een berg), een uitgestrekte paardenfokkerij, aangelegd in het jaar 1810 door den toenmaligen kroonprins van Wurtemberg. Van jongs af had prins Willem veel lust in het paardrijden; elk uur, dat hij van zijne studiën kon afzonderen, bracht hij te paard in het vrije veld of in de bosschen door. Toen hij zijne studiën voltooid had en dus geheel meester van zijnen tijd was, gaf hij gevolg aan een lang gekoesterd verlangen, en legde met toestemming zijner ouders de fokkerij Scharnhausen aan. Maar gewone paarden konden zijnen smaak niet voldoen; hij moest iets buitengewoons hebben en verlangde paarden te bezitten, waarop de fijnste kunstkenner niets wist af te wijzen en die al overtroffen, wat men in dat genre ooit gezien had. De schoonste paardenrassen leverde, zoo als hij wist, Europa niet op; Afrika moest hem dus paarden bezorgen. Evenwel men had hem verhaald, dat de arabische soorten nog verre worden overtroffen door persische en door die, welke men in vele streken van Midden-Azië vindt, en hij besloot met deze een proef te nemen.

Nu ging een aantal gezanten en brieven op weg naar onderscheidene oorden van Azië, en weldra kwamen drie merriën en een hengst aan, dien hij Emir heette, en welke hem later op het oorlogsveld menigmaal van den dood redde, waarom hij, als licht te begrijpen valt, bijzondere voorliefde voor dit paard aan den dag legde. Doch deze vier paarden konden slechts aanzien worden als de voorloopers van het groot aantal, dat gedurende een reeks van jaren uit Azië en Afrika naar Scharnhausen kwam. In het jaar 1818 kwam eene bezending uit Persië en den Kaukasus; deze had de Koning voornamelijk te danken aan de tusschenkomst van zijne gemalin, die een zuster was van keizer Alexander van Rusland. Doch al deze paarden toonden hem,

dat het bezijden de waarheid is, wat men hem had verhaald, want zij moesten in verschillende opzichten onderdoen voor de arabische, die hij op onderscheidene plaatsen van Europa tijdens de oorlogen van het eerste keizerrijk gezien en bewonderd had. Nu werd den russischen gezant te Constantinopel bevolen, pogingen aan te wenden bij den Sultan, om edele paarden te verkrijgen uit de landen, die in Afrika lagen en tot Turkije behoorden; tegelijk vertrok zekere graaf Rzeurisky naar Arabië. Tot groote voldoening van zijn koninklijken gebieder keerde hij twee jaren later met 8 hengsten en 12 merriën weder, en deze kunnen als de stamouders beschouwd worden, niet alleen van de tegenwoordige bevolking van Scharnhausen, maar ook van een aanzienlijk gedeelte van de paarden uit het geheele koningrijk Wurtemberg.

Evenwel bepaalde zich de Koning niet enkel tot het arabische ras; onophoudelijk kwamen nog paarden uit Persië, Nubië, de Steppen, den Kaukasus, Engeland enz., en eerst toen de koning zich in alle opzichten had overtuigd, dat geen dezer soorten met de echt arabische kon vergeleken worden, bepaalde hij voor goed zijne keuze.

De vrees van sommigen, die meenden dat de afstammelingen der arabische paarden in schoonheid verliezen zouden, werd niet bewaarheid. Evenwel zij bezaten volkomen recht tot die vrees, maar hadden alleen de buitengewone zorg niet in aanmerking genomen, die de Koning voor zijne paarden aan den dag legde. Toen de baron van Hügel bij den egyptischen onderkoning verscheen om paarden te koopen, zeide deze: ‘het arabische paard is zoolang arabisch, als het de lucht der woestijn inademt.’ En Hügel zelf schreef: ‘Het arabische paard, in de opene woestijn geboren en tot aan zijn dood slechts aan de vrije lucht gewoon, leeft van zijne geboorte in strijd met de elementen.’ In zijne vroegste jeugd begint het een leven vol moeite en ontberingen; als europeesche paarden nog als jonge kinderen verzorgd worden, moet het arabische reeds den bedouïen van den eenen hoek der woestijn naar den anderen voeren, hem in den strijd ondersteunen en redden, zoo hem een vijand op de hielen zit. Hij ademt altijd dezelfde zuivere, warme, droge lucht in, die zijn bloed verdunt en de elasticiteit zijner longen vermeerdert.

Maar de nauwlettende zorgen des Konings plaatsten de paarden in een toestand, die niet veel verschilde van dien, waarin zij tot dan toe hadden geleefd. Het verschil van luchtkring was gelukkig niet zeer groot, en in de andere vereischten wist de Koning zoodanig te voorzien, dat meer dan vergoed werd wat aan den aard der lucht ontbrak. Reeds het eerste geslacht was grooter en krachtiger en had niets verloren van de schoone vormen en het fijne en zijdeachtige van het haar der arabische paarden.

Wij moeten koning Willem de eer geven, dat hij met dit alles niet alleen eigen genot beoogde, maar ook de bevordering van het belang zijner onderdanen, voornamelijk van den landbouwenden stand. De welvaart daarvan was zijn levensdoel, en aan het bereiken daarvan maakte hij alles, en niet het minst zijne paardenliefhebberij dienstbaar.

Het toevluchtsoord.

I.

Te Charlottenburg, het zoo bekoorlijke stadje in de nabijheid van het groote Berlijn, staat sedert eenige jaren, verwijder van het gewoel en het stof der hoofdstraat, die naar het paleis, het gewone najaarsverblijf van den overledenen koning voert, tusschen struikgewas, beemden en stroomen een eigenaardig gebouwd huis. Het heeft iets van een buitenplaats en een klooster. Goed onderhouden grasperken met bloembedden.

sierplanten en groote schaduwrijke boomen omringen een gebouw van twee verdiepingen, op welks midden, dat in een spits dak uitloopt, drie vergulde kruizen prijken, terwijl het links aan een in modernen stijl gebouwde kerk paalt, wier dak eveneens het symbool des Stichters van den Christelijken godsdienst draagt. Men krijgt van den weg toegang tot deze kerk door een ijzeren hek, dat in een bloementuin voert. Het gebouw is van een houten heining omgeven, die geen oog in de inwendige ruimte toelaat. De onderste ruiten van de vensters der eerste verdieping zijn mat, terwijl de bovenste schier altijd geheel door witte gordijnen bedekt zijn. Drie groote gothieke deuren met spitsbogen in denzelfden stijl voeren tot de kerk. Boven die deuren ziet men in een nis het beeld der Moeder Gods met het kind Jesus en de gouden kroon op het hoofd. Een deur in de heining, bijna geheel onder struiken en loof verborgen, voert naar den tuin van het gebouw, die voor het oog van den voorbijganger verborgen is, en waarin de groote bladerkronen van de statige lindeboomen zich op de hagelwitte muren afteekenen, als een bloemruiker op een wit kleed. Rondom het huis in de schaduw der groote boomen en op het groene voorplein der kerk heerschen rust, stilte en vrede, slechts nu en dan afgewisseld door den klank van een geestelijk lied, gezongen door meisjes- of kinderstemmen, en de verheven tonen van een kerkorgel.

Wat is het hier frisch en geurig op een zonnigen, helderen Juni-dag! De hemel blikt azuurblauw naar beneden; zijn gewaad is thans boven de oevers der eeuwige lente als bij het *lago di Garda,* schitterend van zonnelicht, doorschijnend en in ultramarijn kleurige tinten overgaande; fonkelende zonneflikkeringen dwalen over de groote schaduwen der boschjes en blinken als dwaallichten op de groene bladen der boomen en op de kanten der gouden kruisen en leien daken, en ‘de adem Gods’ ruischt en fluistert in de bladerkronen, in de rozenstruiken en in de kelken der lentebloemen. Op zulk een zonnigen en warmen Juni-dag stond ik voor de deur met de hooge gothieke spitsbogen, welke naar de kerk en het klooster voert. Door de beide deuren links treedt men de kerk binnen; door de deur ter rechterzijde komt men in het klooster. Het opschrift ‘kloosterbel’ onder den metalen knop kon mij niet in twijfel laten. Toen ik dien knop had aangeraakt en de bel zich had doen hooren, opende zich de groote deur binnenwaarts nauwlijks hoorbaar. Ik trad een kleine sierlijke vestibule binnen, met twee deuren van notenboomenhout. De vestibule ontving haar licht door het spitsbogige venster boven de gothieke deur. Het was daar schemerlicht, ofschoon het nauwlijks drie uren kon zijn. Er was niemand in de voorzaal, doch ik hoorde de stem van een meisje de woorden spreken: ‘Geloofd zij Jesus Christus!’

‘In eeuwigheid, Amen,’ antwoordde ik, rondziende van waar die stem kwam.

Toen zag ik voor mij een venster met ijzeren traliën en met een zwart gordijn bedekt. Boven dat venster las ik in witte letters op een zwarten grond de woorden: ‘Ik ben de goede Herder en geef mijn leven voor mijne schapen.’

Ik bevond mij in het gesticht ‘de Goede Herder.’ Toen vernam ik wederom eene stem: ‘Wat is uw verlangen?’ Die stem klonk achter het getraliede met het zwarte gordijn bedekte venster.

‘Ik zou gaarne de eerwaarde overste van het gesticht spreken.’

‘Mag ik u eerst verzoeken mij uw naam te zeggen?’

Ik voldeed aan het verzoek en voegde er bij dat ik een brief van den bisschoppelijken delegaat aan de overste te overhandigen had.’

‘Wees zoo goed de rechterdeur binnen te gaan; zij voert naar de spreekkamer; de eerwaarde overste zal terstond komen.’

Ik opende een der deuren van notenboomenhout en bevond mij in de spreekkamer van het klooster. Een kleine tafel met schrijfbenoodigdheden, een canapé, eenige leuningstoelen van bindrotting maakten de meubels uit. Aan den muur hingen twee Christus-beelden, en in den tegenoverstaanden muur was weder een venster met ijzeren traliën en een zwart gordijn, even als het venster in de vestibule. Ik ging op de met meubelsits overtrokken canapé zitten, De kleine kamer zag er uiterst zindelijk en huiselijk uit; in de meubelen en in het geheel te zamen genomen was eene zekere sierlijkheid niet te ontkennen.

Kort daarna werd het zwarte gordijn, dat het tralievenster bedekte, weggeschoven, en aan de binnenzijde verscheen eene vrouwelijke ge-

Waterval in het Bois de Boulogne.

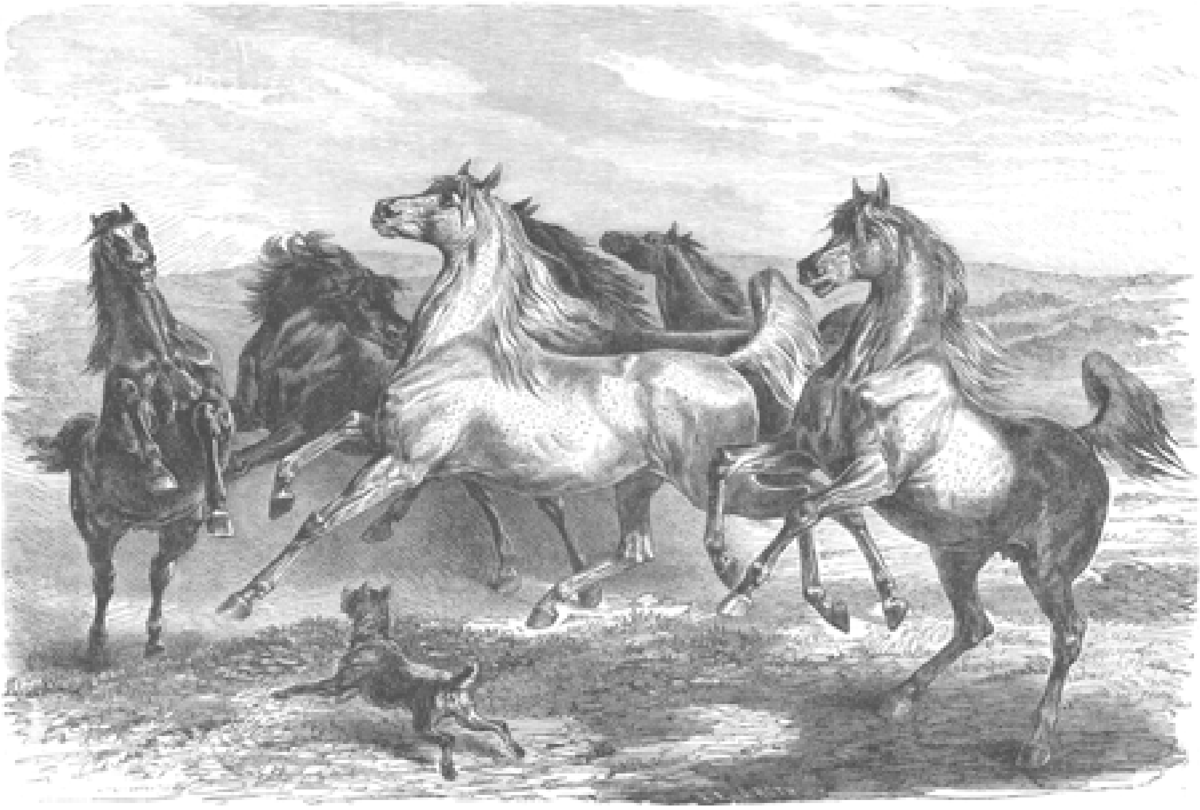

Stoeterij des Konings van Wurtemberg.

daante in het gewaad der kloosterlingen. Zij droeg een kleed van witte wol, dat om het lijf met een blauw koord werd samengevat, 't welk in blauwe flossen aan de zijde neêrhing. Hals, borst en schouders waren door een witten doek bedekt; op de borst onder de punten van dien witten linnen doek glinsterde een zilveren hart. Het hoofd was met een zwarten sluier omhuld, die het voorhoofd bedekte, terwijl het gelaat eveneens door een witten linnen doek omgeven was. Ik kon de gelaatstrekken der kloosterlinge niet onderscheiden.

De spreekkamer was even zwak verlicht als de kleine voorzaal. Nogmaals klonk mij dezelfde groet van gene zijde van het tralievenster tegen: ‘Geloofd zij Jesus Christus.’ Het was de overste van het gesticht ‘de Goede Herder,’ die aan de andere zijde van de zwarte traliën stond.

‘In eeuwigheid, Amen!’ antwoordde ik en reikte haar door de traliën den brief van den bisschoppelijken delegaat toe, waarin verzocht werd mij het klooster en de beide daaraan verbonden inrichtingen te doen zien en mij elke verlangde inlichting te geven.

De overste las den brief. ‘Het klooster,’ sprak zij, ‘is voor niemand toegankelijk. Slechts in de spreekkamer en door het tralievenster gescheiden. ontvangen de zusters, gesluierd, personen uit de wereld; want de spreekkamer ligt buiten de kloostermuren. De bisschop kan alleen vergunning verleenen om die grens te overschrijden. De door u gegeven brief is voor ons een bevel. Verlangt gij terstond het klooster te zien, of zal ik u alvorens over de inrichting van ons huis en het doel onzer orde spreken?’

‘Ik zou gaarne eerst een onderhoud met u hebben, eerwaarde overste, en later het klooster zien.’

Toen zette de overste zich aan de andere zijde van het tralievenster neder, wenkte mij met de hand. dat ik een stoel zou nemen, en sloeg den zwarten sluier, die tot dusverre haar gelaat half verborgen gehouden had, terug. Het was eene nog jonge vrouw, die mij onder den sluier met groote blauwe oogen aanzag. De lijnen van haar gelaat waren zacht en vriendelijk, hare oogen kenteekenden verstand en opgeruimdheid.

‘Wat verlangt gij van mij te vernemen, mijnheer de doctor?’ zoo begon de overste.

‘Wees zoo vriendelijk mij een en ander van uwe orde, van uw klooster en zijne inrichting mede te deelen,’ antwoordde ik.

‘Ons moederhuis is te Angers in het westen van Frankrijk. Dààr bestond reeds in het jaar 1692 een gesticht van den Goeden Herder, alwaar rouwmoedige zondaressen een toevluchtsoord werd aangeboden onder de hoede van vrome vrouwen, die door geen geloften gebonden waren. Dit gesticht ging in de stormen der Revolutie ten gronde. In het jaar 1828 stichtte de goede gravin de la Potherie de Neuville een soortgelijk toevluchtsoord; het werd onder beheer gesteld van een klooster in de nabijheid van Tours. Eene pauselijke breve van 3 April 1835 maakte dat gesticht tot een moederhuis ‘van de dochters der zalige Maagd Maria van de liefde des Goeden Herders.’ De regels van het klooster te Tours werden behouden, alsmede het habijt, met deze verandering alleen, dat het beeld van den Goeden Herder op de zilveren harten der zusters gegraveerd, en het witte gordelkoord door een blauw vervangen werd. Deze orde verkreeg de bevoegdheid, om, behalve het toevluchtsoord voor boetelingen, ook inrichtingen voor verwaarloosde kinderen en weezen te openen.’

‘Eu hoeveel huizen van den Goeden Herder zijn sedert de vestiging van het moederhuis gesticht geworden?’

‘Een en veertig in Frankrijk, in Italië, in Duitschland, in Louisville en in Kentucky in de Vereenigde Staten, in Montreal in Canada, te Tripolis en te Biar bij Algiers.’

‘Bezitten dan de gestichten van den Goeden Herder bepaalde fondsen, waaruit zij opgericht en voortdurend onderhouden worden?’

De overste lachte. ‘Neen,’ sprak zij vroolijk, ‘wij leven zeer lichtzinnig van den eenen dag in den anderen, dikwijls van krediet, mijnheer, zonder te weten, hoe wij onze schulden zullen betalen. Doch de lieve God helpt ons altijd. Aalmoezen, ruime bijdragen, de opbrengst van den handenarbeid der boetelingen, een klein kostgeld, dat somwijlen voor haar wordt betaald, wanneer de aanverwanten dit vermogen. - dat zijn de middelen, waaruit de gestichten van den Goeden Herder bestaan. Wij werken hier, wij naaien en wasschen voor de menschen te Berlijn. Ook krijgen wij veel geschenken en wel meest van behoeftige menschen. Schier al het huisraad, dat wij bezitten, is ons geschonken. Gods genade helpt ons verder.’

‘Waartoe draagt gij dien zwarten sluier, eerwaarde overste?’

‘Hij is het symbool onzer afscheiding van de wereld; hij beduidt wat het kruis op ons graf wil zeggen: de dood voor het aardsche leven. Er heerscht daarom, zoowel hier in huis als naar buiten, strenge tucht. Ons klooster is geheel gescheiden van de verblijven der kinderen en der boetelingen. Het klooster behoort de ordezusters; het asiel haar, die te redden en te verbeteren zijn. Wij gaan uit het klooster in het asiel op missie; wij zijn daar niet te huis. Onze verhouding tot de boetelingen is de verhouding van goede moeders tot hare kinderen, die met ernst, zachtheid en bedaardheid onderwezen en opgevoed moeten worden. De slaap-, eet- en werkzaal der boetelingen, haar ziekekamer en tuin, - dat alles is gescheiden van de ruimte, die door de orde-zusters bewoond wordt. Ofschoon wij hier in huis kinderen opgenomen hebben, blijft de inrichting toch dezelfde. Ook de kinderen hebben hun bijzondere, afgedeelde ruimte, en ook naar hen begeven de orde-zusters zich uit het klooster op missie. Het klooster is voor niemand toegankelijk. Onder bepaalde formaliteiten, door den kloosterregel voorgeschreven, worden geneesheer en biechtvader tot eene zieke zuster toegelaten, of werklieden, die binnenshuis iets te verrichten hebben, in het klooster gebracht. Gij zult later die inrichting zien.’

‘Kunnen ook zusters der orde uit het eene klooster naar het andere op missie gezonden, worden, bij voorbeeld over zee naar andere werelddeelen, naar Caïro of naar Tripolis?

‘Voorzeker, de gelofte van gehoorzaamheid, die wij met de gelofte van kuischheid, armoede en scheiding van de wereld afgelegd hebben, beveelt ons dat. Wij zijn de kinderen van den Goeden Herder, en moeten naar zielen zoeken. De gestichten te Caïro en Tripolis, omdat gij juist daarvan spreekt, zijn hoofdzakelijk voor het doel opgericht om de kinderen van den nacht, die in de tweevoudige onvrijheid der slavernij en des ongeloofs zuchten, de hemelsche vrijheid van kinderen Gods door het Christendom te brengen. Tripolis is een hoofdmarkt van den slavenhandel. Jaarlijks komt daar in de maand Maart eene groote karavaan met honderden, ja somwijlen met vele duizenden negerslavinnen uit het binnenland van Afrika, om verkocht te worden of de markten van Constantinopel of Alexandrië te voorzien. Zoo veel mogelijk van deze slavinnen los te koopen, en haar met de hemelsche vrijheid ook de aardsche te schenken, en zoodanig op te voeden dat zij zelve voor haar onderhoud zorgen of tot verspreiding van het geloof onder de haren terugkeeren kunnen, - dit is het doel onzer missie in Afrika.’

‘En hoe is uw naam, eerwaarde overste?’

‘Ik heet Maria.’

‘Gij draagt toch nog een anderen naam?’

‘Ik heet Maria van den H. Petrus.’

‘Ik meen uw geslachtsnaam, den naam dien gij in de wereld voerdet; zijt gij niet uit Noord-Duitschland? In uw spraak is geen dialekt te onderscheiden.’

De overste van het gesticht de Goede Herder lachte over mijne een weinig onbescheiden nieuwsgierigheid. ‘Wij heeten allen Maria,’ sprak zij goedig. ‘onze namen in de wereld zijn dood; ons vaderland is het klooster; ik ben uit het zusterhuis te Munster.’

‘Waarom is uw orde-kleed wit, en waarom draagt gij het witte zilveren hart?’

‘Het witte kleed en het witte glinsterende hart moet voor ons het symbool zijn, dat ons werken en streven even rein blijven als onze ziel, en wij slechts met een rein hart onze roeping vervullen.’

‘Hoeveel zusters bevinden zich in dit gesticht?’

‘Vier kloosterzusters en twee leekezusters.’

‘En hoe veel kinderen en boetelingen?’

‘Wij hebben thans 34 kinderen en 19 boetelingen.’

‘En gij verricht al dien arbeid? Vier geestelijke zusters zijn de moeders van 34 kinderen en 19 jonge meisjes? Welk een zorg, welk een arbeid! Gij zult u dus wel zeer moeten inspannen?’

Weder kwam een zachte glimlach op het waardige gelaat der overste. ‘Ja, ja,’ sprak zij op den opgeruimden toon, welke haar stem voortdurend had, ‘wij staan vroeg op.’

‘Om zes ure wellicht?’

‘Vroeger.’

‘Om vijf ure?’

‘O, vaak nog vroeger. Doch wilt gij thans het gesticht en het klooster zien? Wees dan zoo goed weêr naar buiten te gaan, naar de kleine deur, die gij wel naast de poort zult hebben opgemerkt. Ik zal die deur terstond voor u openen. De portierster is op het oogenblik afwezig.’

De overste stond op. Het zwarte gordijn viel aan de andere zijde van het tralievenster naar omlaag. Ik begaf mij naar buiten.

II.

De kleine deur in de houten heining, die het gebouw van den tuin scheidt, werd van binnen geopend. Het huis was van deze zijde omgeven door een opene plaats, met boomen en door graszoden afgezet. Voor mij stond de overste van het gesticht de Goede Herder. Een groote newfoundlandsche hond sprong mij blaffend te gemoet. ‘Hij trekt onze wasch naar de stad en is zoo even terug gekomen,’ sprak de overste, ‘wij hebben hem ten geschenke ontvangen van gravin Rostiz.’

Het schoone dier sprong tegen mij op, legde zijne voorpooten op mijn schouders en zag mij met zijne verstandige oogen in het gelaat. Hij was niet tot bedaren te brengen, voor dat eene leekezuster uit de kloosterpoort kwam en hem in een houten nap zijn avondeten voorzette.

‘Ik zal u eerst bij onze kinderen brengen,’ zeide de overste, ‘en later bij de boetelingen. Ziet gij, het gebouw is door eene tusschenruimte in tweeën gedeeld; links wonen de kinderen, rechts de boetelingen. Zij komen nimmer bijeen, maar blijven altijd van elkander gescheiden.’

Wij gingen over de groote plaats naar het gebouw met de matte glasruiten en de witte gordijnen. Een gemakkelijke trap voerde naar de eerste verdieping. In de vestibule stond eene groote kast. Alles was uiterst zindelijk en netjes. Deze kas bevatte het linnengoed van de kinderen, die zich in het gesticht bevonden. De overste opende haar en haalde de eene schuiflade na de andere uit. Elk kind had een bijzonder vak, en in dat vak lag al zijn ondergoed in de grootste orde naast elkander. De kleederen dezer verwaarloosde kinderen uit de laagste volksklasse, die in het gesticht een onderkomen gevonden hadden, waren zeer zeker nooit in zulk een staat geweest. De kas werd weder gesloten, en wij traden de tegenoverliggende deur binnen, de eenige, die van de vestibule binnenshuis voerde.

Ik zal lang den aanblik niet vergeten, welke zich daar eensklaps aan mij voordeed. Wij stonden in een ruim vertrek. De meeste gordijnen waren ter zijde geschoven, de vensters geopend en de gansche ruimte, welke er uiterst zindelijk uitzag. ademde frissche lucht. Een dozijn kleine banken vulde de eene helft van het lokaal. Daartegenover stond op eene kleine verhevenheid een stoel voor de onderwijzeres. Een Moeder-Godsbeeld was met versche geurige bloemen versierd. Op de banken zaten ongeveer dertig meisjes, kinderen van vier tot dertien jaren, allen droegen een blauw katoenen kleedje en witte en veelkleurige halsdoeken. De kleine handen hielden zich onledig met naaien van linnen- en beddegoed. De kleederen van de kinderen waren al weder uiterst zindelijk, de halsdoeken sneeuwwit, het haar zorgvuldig gekamd, gescheiden en gevlochten. Ik heb nooit in een rijk en voornaam gesticht zulke heldere kinderen aangetroffen. En wat zagen zij er allen opgeruimd en vroolijk uit! De namiddag-zonneschijn en de frissche lucht, die door de geopende vensters

in het ruime vertrek stroomde, scheen zich te spiegelen op de frissche roode wangen.

Voor de eerste bank stond eene zuster, de onderwijzeres der kinderen, met een boek in de hand, waaruit zij iets had voorgelezen. Zij droeg hetzelfde kleed als de overste en had een slanke gestalte. De overste stelde mij aan de zuster voor en vroeg mij glimlachend: ‘hoe bevallen u onze kinderen? Zien zij er niet gezond en vroolijk uit?’

Ik liet op nieuw mijn blik over de kinderen gaan en moest bekennen, dat ik nooit opgeruimder gezichten had gezien. Zij waren gezamenlijk opgestaan, niet weinig verwonderd over het onverwachte bezoek. De onderwijzeres liet er eenigen uit de rijen komen om haar werk te laten zien. Dat werk zag er goed uit. Kinderen van zeer jeugdigen leeftijd lieten handenarbeid zien, dat volwassen meisjes tot eer zou hebben verstrekt. Toen de onderwijzeres mij op een moeilijken zoom opmerkzaam maakte, zeide de overste lachend: ‘Och, daar heeft mijnheer toch geen kennis van. Kom eens hier, kleine Elize.’

Een kind van nauwlijks zes jaren kwam van de eerste bank naar de overste en sleepte een tip van een groot bedlaken, waaraan zij bezig was met zoomen, achter zich.

‘Ja, ja,’ sprak de overste, ‘gisteren was de kleine Elize zeer ontevreden.’

Het kind, een aardige blondine, zag de overste met hare groote blauwe oogen vriendelijk glimlachend aan, terwijl zij den tip van het bedlaken naar boven hield.

‘Het is zeer goed zoo, mijn kind, ik ben bijzonder tevreden over u. Gij zijt een aardig klein meisje, en zeer vlijtig,’ vervolgde de overste, de kleine over het lieve gelaat strijkende, ‘doch gisteren waart gij knorrig op mij.’

Het kind kreeg een kleur en sleepte verlegen het bedlaken weêr naar hare plaats.

‘Gisteren avond moest noodzakelijk nog eenig werk voltooid worden, en, dewijl de werkuren voorbij waren, vroeg ik de kinderen, wie van hen er zich mede bezig wilden houden; zij stonden allen op. Ik zocht er nu de grootsten uit, en de kleine Elize, omdat zij tot de jongsten behoorde, kreeg geen werk. Toen begon zij te weenen en kon eerst tot bedaren worden gebracht, toen ik haar beloofde dat zij heden het groote bedlaken zou zoomen. Zie dat kind eens goed aan, mijnheer,’ vervolgde de overste in de fransche taal, ‘het is eerst acht dagen hier; het werd vuil en in lompen van de straat opgeraapt; het ziet er thans geheel anders uit, niet waar?’

Ik beschouwde vol verbazing het lieve kind met de zorgvuldig gescheiden haren, in het heldere blauwe kleedje, hoe het zich bezig hield met het zoomen van het groot bedlaken. Het was een toonbeeld van kinderlijke lieftalligheid.

‘Doch luistert eens, kinderen, ik moet u iets vragen. Wat doet gij nog liever dan werken? Zingt gij gaarne?’

‘Ja, zeer gaarne’ riepen al de kinderen.

‘Zoo, dat wist ik wel. Maar bidt gij ook gaarne?’

De overste kreeg hetzelfde antwoord, en vervolgde toen op vroolijken toon: ‘maar ik weet toch nog iets anders dat u veel genoegen geeft; niet waar, gij speelt ook graag?’

‘Ja, ja, spelen.... dat doen wij zeer graag,’ riepen de kleinen, en legden bij de gedachte aan uitspanning voor een oogenblik het werk uit de handen.

‘En eten?’

‘Ja, eten..... eten is zoo lekker,’ klonk het van alle kanten.

‘Maar slapen daar houdt gij niet van, niet waar?’

Al de kinderen begonnen te lachen, keken elkander zoo aardig aan en gniffelden onderling, tot dat de een na den ander riep: 'Ja, wij slapen ook graag, heel graag.'

'Zoo, nu zult gij eens zingen, omdat gij allen zoo zoet en vlijtig zijt. Laat de kleinen een liedje zingen, zuster,' zeide de overste zich tot de onderwijzeres wendende: 'ik zal onderwijl mijnheer de slaapzaal onzer kinderen laten zien.'

(Wordt vervolgd.)

Jacht naar geld en grootheid.

Wij hebben in een vorig artikel de geldjacht in de Wall-street te New-York afgeschilderd, en zouden dergelijke tooneelen, in eene zekere mate, ook hier op het vasteland kunnen vinden. De zucht naar geld, naar stoffelijk genieten, heerscht overal, of beter gezegd, zij is in onze maatschappelijke samenleving tot eene wezenlijke razernij geklommen: zelfs heeft ze een deel onzer landbouwbevolking aangedaan, die het vreedzame dorp ontvlucht, om, of in de stad de koortsachtige jacht naar fortuin te volgen, of de zeeën over te steken en in de nieuwe wereld goud te gaan.... rapen.

'Iedereen', zegden wij elders, 'snelt voort, alsof men hoopte eens de woorden des Almachtigen van den hals te schudden: 'in het zweet uws aanschijns zult gij uw brood eten.' In alle standen, van de laagste tot op de hoogste sport der maatschappelijke ladder, heerscht dus dezelfde drift, dezelfde overspanning. De kleine burger streeft den bankier - de bankier den millionnair - de millionnair de koningen ter zijde..... Men dobbelt op of onder; men wil in eens rijk of gebrandmerkt zijn; men wil vandaag in een paleis wonen, of morgen aan de bank des galeislaafs gekluisterd zijn. Droevige samenleving!'

En de gevolgen van die koortsachtige jacht naar fortuin? Professor Lefebvre, der hoogeschool te Leuven, heeft deze vraag in zijne *Folie paralytique* (zie *Revue Catholique*) op eene treffende wijze beantwoord. Kent gij de ziekte welke deze geleerde als volgt afschildert?

'De verlammende zinneloosheid valt over het algemeen den man ten deel, indien men ze opmerkt bij zekere vrouwen, dan is het dat zij de vermoeinissen en buitensporigheden heeft onderstaan, gewoonlijk slechts eigen aan het mannelijk geslacht. Die ziekte grijpt schier altijd haar slachtoffer in den vollen middag des levens, in den trots zijner mannelijkheid, in al de ontluiking zijner verstandelijke vermogens aan. Op zekeren dag bemerkt men, dat dit fiere verstand, tot dan toe zoo zeker van zich zelf, voorbijgaande zwakheden heeft. De herinnering heeft verduisteringen; wonderlijke opvattingen doorkruisen den geest, zonder zich daar te vestigen; de aangetaste heeft verstrooidheden, die zijne omstanders doen glimlachen.

'Het karakter verandert, vandaag is het levendig en prikkelbaar; morgen somber en mistroostig, alsof de ziel een onbepaald voorgevoel had van de ramp, die haar bedreigt. Welhaast wordt de helderheid van den geest meer en meer ontroerd; de ijlhoofdigheid ontstaat en deze kan twee verschillende richtingen nemen: Nu eens verdiept zich de zieke meer en meer in de droefgeestigheid; dan eens, en dit is het meest het geval, krijgt de verbeelding dwaze overdrijvingen; naast eenige nog gezonde denkbeelden, ontstaan eerzuchtige en losbandige opvattingen, zoo als men in een verlaten veld, het onkruid, onder een wilden groei, de laatste kiemen van het goede graan ziet versmachten.

'Zoo gij den zieke, gedurende eenige weken, uit het oog verliest, zult gij hem, meer en meer in zijne droomen van grootheid verdwaald, terug vinden: hij is koning,

hij is keizer, hij is God misschien, en, smartelijk kontrast! naarmate zijn verstand hooger en hooger in die verduisterde sferen opklimt, wordt het lichaam zwakker en verlamt zich. De tong is belemmerd, de handen beven, de beenen knikken onder het zich bukkende lijf.

'Welhaast, zooals na de voorbijgaande opbruising der dronkenschap, komt de ineenzakking; 't wordt nacht in het verstand, het lichaam wordt ten eenemaal lam. Een broeder van liefde moest naast dat groote kind plaats nemen, hem te eten geven, te bed leggen, hem zelfs de minste, ik zeg zelfs, de walgelijkste diensten toebrengen, indien de liefde aan deze niet een, ik weet niet welk treffend, schier verheven karakter gaf.

'Dat is de zinnelooze van onzen tijd,' zegt professor Lefebvre, en die ziekte behoort zóó wel aan onzen tijd, dat zij door de voorgangers in de geneeskunst niet is beschreven geworden en men tot op de laatste jaren der achttiende eeuw moet opklimmen, om er eene eerste schets in een engelsch werk (HASLAM, *observations on madness and melancholy*) van te vinden. Die ziekte kan zoo oud als de wereld zijn, maar zij deed zich zeer zeldzaam vóór de XIXe eeuw op, en op dit oogenblik zegt de hoogleeraar, zijn die soort van zinneloozen (*les fous paralytiques*) in meerderheid. Aan genezing is in dit geval van ziekte schier nooit te denken.'

Wij zullen hier al de bijzonderheden niet meêdeelen, door professor Lefebvre aangehaald en die den verschrikkelijken vooruitgang der gevallen van zinneloosheid bewijzen. In Engeland klom dit cijfer in vijf jaren, van 1852 tot 1857, van 17,402 op 21,334. In 1818 beliep de optelling in Frankrijk, 9000 zinneloozen; in 1834, 12,000 en in 1855, verschrikkelijk, 60,293. In België is de verhooging niet minder gevoelig: in veertien jaren (1851-1865) is er eene vermeerdering van 1590 dergelijke ziektegevallen. Doch, dit houdt ons nu minder bezig, en men vraagt wellicht welk verband er te brengen is tusschen het eerste gedeelte van ons artikel en die vreesaanjagende ziekte-beschrijving?

Professor Lefebvre antwoordt ons en zegt, die verschrikkelijke en ongeneesbare zinneloosheid voortkomt uit de koortsachtige en onophoudelijke jacht naar grootheid en fortuin; uit die rustelooze beweging, welke Thiers op de tribune brandmerkte door de woorden: 'men zou zeggen dat, in onzen tijd, de mensch ongeduldig om te leven, aan de groote punten des levens den tijd der vollediging niet meer geven wil. Wat in een jaar gedaan werd, moet nu in eene maand voltrokken worden, wat eene maand eischte, moet in eenen dag, in een uur geschieden.' Ja, het is dat rustelooze jagen, dat leven vol brandend verlangen, vol heb- en eerzucht, waarin de man wordt geslingerd, dat de groote bron is der ongeneesbare zinneloosheid, door den professor aangewezen.

Wat verschrikkelijke denkbeelden, wekt die opmerking der wetenschap in ons op!

'Schitteren en genieten is voor vele menschen het problema des levens. In onze dagen is de oplossing van dit raadsel vereenvoudigd, alle genot kan tegen het gewicht van goud worden gekocht. Het goud is, om zoo te zeggen, het genot in staven: men snijdt er beurtelings en naar verkiezing paleizen, paarden, feesten en wulpschheid af. Van den anderen kant is goud den glans van het leven, 't is bijna de roem. Het goud zal dus voor velen de eenige aandrift van het leven en de eindpaal der menschelijke eerzucht worden.' En het einde voor velen? de hoogleeraar heeft het hooger aangetoond.

Zoo komt de mensch aan het graf, zegt Bossuet, een langen sleep van bedrogen hoop achter zich trekkende.

De bladzijde is in zeker opzicht een vervolg en de noodlottige consequentie van het artikel, dat wij onlangs over de Wall-street en den geldhandel in Amerika schreven. Het wekke de aandacht op en beteugele den onberaden zucht naar geld en grootheid; zoo niet, men vreeze de zinneloosheid met gansch haren sleep van rampen, ellende en hare ijselijke ongeneesbaarheid.

SN.

Op het IJs

De gevolgen eener reactionnaire beweging op het ijs.

Dames ik heb de eer......

Ik dank u, mijnheer ..... maar waar is hij gebleven?

Een Carambole.

[Nummer 24]

Moeder en dochter.

Het huiselijk leven.

De tegenwoordige ‘wereldbeschavers,’ die er onophoudelijk op uit zijn, om de maatschappij, met al wat zij in zich bevat, los te maken van hetgeen zij in hunne waanwijsheid verouderde begrippen en vooroordeelen noemen, zijn sinds eenigen tijd begonnen, ook aan de roeping en bestemming der vrouw de hand te slaan. Van het oogenblik, dat het Christendom zijn gezegenden invloed op het maatschappelijk leven begon uit te oefenen, is de vrouw geworden wat zij behoort te zijn: de levensgezellin des mans, de verzorgster harer kinderen. de priesteres in den huiselijken tempel, door het godsdienstig huwelijk geheiligd. Hare plaats is dus in den schoot van haar gezin; dáár is haar gebied, dáár vindt zij haren werkkring; overschrijdt zij dat gebied, zoo is zij niet meer, of voor het minst niet geheel meer op hare plaats. En wie zal zeggen dat haar werkkring te klein is, wanneer zij de plichten van haren staat, hare plichten als echtgenote en moeder naar de grondbeginselen van het Christendom nauwgezet wil vervullen? De zorgen, die op eene vrouw en moeder rusten, zijn voorzeker niet gering, en de gewijde spreuk zegt niet ten onrechte: ‘Eene goede huisvrouw komt van God,’ want het is alleen door en met God, dat de vrouw kracht kan vinden, om hare veelzijdige verplichtingen te volbrengen. In den engen kring van het huiselijk leven is dus de plaats der vrouw, bij de wieg van haren zuigeling, aan de zijde harer dochters, die evenzeer, zoo niet veel meer de raadgevingen en waarschuwingen der moeder, als de lessen harer onderwijzers behoeven. Wij weten zeer goed, dat de maatschappelijke toestanden niet altijd dit samenzijn veroorlooven, dat dikwijls een jong meisje door omstandigheden gedwongen wordt, buiten de ouderlijke woning in haar onderhoud te voorzien; doch, wanneer zij door eene minnende, zorgelijke moeder aan den huiselijken haard heeft geleerd, gevoeld en ondervonden. wat tot de maatschappelijke bestemming der vrouw behoort. zal zij het huiselijk leven blijven waardeeren en boven alles hoogschatten.

Onze moderne wereldbeschavers denken er anders over. Zij willen, dat de vrouw zich aan den huiselijken haard zal ontrukken, om deel te nemen aan al de bedrijvigheid, die industrie, nijverheid en wetenschap in onzen tijd aanbieden. Zij willen voor de vrouw den weg openen tot de hoogescholen, om zich daar in de geneeskunde of andere vakken te bekwamen; zij willen haar opleiden tot den telegraaf- en spoorwegdienst, tot het kantoor- en tooneelleven. Dat noemen zij de emancipatie der vrouw. En om daartoe te geraken, schrijven zij middelen voor, die, wanneer zij werden aangewend, aan het huiselijk leven, aan de ware bestemming der vrouw den doodsteek zouden geven. Zij willen, dat de meisjes, die voor zoodanig openbaar leven bestemd zijn, reeds vroegtijdig op instituten geplaatst zullen worden, waar zij gelegenheid hebben om zich in de leervakken te bekwamen, die zij voor hare vorming behoeven. Daar zullen zij zoolang blijven, tot zich eene gelegenheid voordoet om zich vrij en onafhankelijk te kunnen vestigen.

Van zulk eene opvoeding verwacht men het geluk voor de maatschappij! Is het niet, alsof men de vrouw met geweld wil berooven van de zedigheid en ingetogenheid, die zij nimmer kan afwerpen, zonder aan hare waardigheid te kort te doen? Is het niet, alsof men haar wil berooven van de huiselijke deugden, waarvan zij geen afstand kan doen zonder hare ware bestemming te verloochenen? Een meisje, dat niet aan de zijde harer moeder, in den boezem van het huisgezin voor haar eigenaardig maatschappelijk leven, maar op wetenschappelijke en andere inrichtingen voor een

zelfstandige loopbaan gevormd is, zal zelden eene goede echtgenote of moeder kunnen worden. De huiselijke haard zal haar koud toeschijnen; de stille, huiselijke plichtsvervulling zal zij eentonig vinden en hare kinderen verwaarloozen of aan vreemde handen toevertrouwen, omdat zij voor haar eene belemmering zijn in het najagen der wereldsche vermaken, of, laat het dan ook zijn, in het beoefenen van wetenschappen, die buiten haar eigenlijk gebied liggen.

Waar zou zij ook de veelvuldige plichten, die op haar rusten, hebben leeren kennen, en wat nog meer zegt, leeren beoefenen? Uit de boeken? Onmogelijk! Zoodanige vorming doet denken aan de theorie der luchtscheepvaart, die nog nooit een practisch resultaat heeft opgeleverd. De bestemming der vrouw is het huiselijk leven, of de toewijding aan God en om God aan de christelijke liefde; tot beide komt zij door en aan de hand van den godsdienst. doch als oefenschool kan er onmogelijk eene betere plaats zijn dan de huishoudelijke kring, de lessen en voorbeelden eener brave moeder. De moederlijke zorg en liefde is even ver verheven boven theoretische vorming en schoolwijsheid, als de christelijke liefde boven philantropie. De moederlijke liefde is een afschijnsel der hoogste, goddelijke liefde; de practische, huiselijke vorming der vrouw is de eenige ware opleiding tot het werkelijk leven; elke andere opleiding staat daar tegenover als eene photographie tegenover de natuur. Wij keuren geenszins wetenschappelijke vorming on ontwikkeling af; zij kan in vele opzichten haar nut hebben, doch de opleiding tot het huiselijk leven, in den boezem van het huisgezin zelf, gaat boven alles.

Wij zijn tot deze beschouwing gekomen naar aanleiding van de pogingen, die tegenwoordig worden aangewend om de vrouw te ontvoogden, dat wil zeggen: haar los te maken van het huiselijk leven, waarin schier uitsluitend hare werkkring ligt, en waar zij zooveel geluk kan stichten. Het is waar dat men in ons land nog niet deelt in de dolzinnige plannen, die in Amerika. Engeland, Frankrijk en Duitschland met betrekking tot den werkkring der vrouw worden beraamd, doch het is toch niet te verbergen, dat ook hier maar al te veel voedsel wordt gegeven aan de mode - wij weten er geen ander woord voor - om jonge meisjes buiten den huiselijken kring tot hare bestemming op te leiden, en. waar dit zonder noodzakelijkheid geschiedt, is het te betreuren. Wij spreken hier geenszins van de opvoedingsgestichten, waar het leven der ziel niet minder dan het lichamelijke wordt ontwikkeld. Gelukkig zij wier teedere harten eenigen tijd voor godsdienst, deugd en werkzaamheid worden gevormd door de edele wezens, die zich geheel aan God en de naastenliefde hebben toegewijd. Wij hebben alleen het oog op het meer en meer toenemend gebruik, om jonge meisjes in de kostscholen tot eene zelfstandige loopbaan in de wereld te doen opleiden; zoodanige opleiding tot het maatschappelijk leven kan onmogelijk goede resultaten opleveren. De vinger Gods heeft in de gewijde bladeren geschreven: ‘Al zou eene moeder haar kind verlaten, ik zal U niet verlaten.’ Zóó hoog staat de moederlijke liefde en zorg bij God aangeschreven, dat *Hij* alleen die kan vervangen. Eene waarlijk brave moeder, die in de school des levens gevormd is, weet hare dochters niet alleen huiselijke deugden in te prenten, maar ook te waarschuwen voor de gevaren, die aan het oog der onnadenkende jeugd ontgaan. Zij is niet slechts en moet niet alleen zijn de verzorgster der kleine kinderen, maar de raadgeefster der volwassene dochters. Op de gravure wordt dit aanschouwelijk voorgesteld. Wij vinden daar eene reeds bejaarde vrouw met hare dochtcr, die ook reeds moeder is. Die dochter heeft er behoefte aan om in dezelfde huiskamer, waar zij als kind gespeeld en als meisje wijze lessen ontvangen heeft, ook nu nog verkwikking te komen zoeken bij de zon, die het huiselijk leven bloei en wasdom geeft. En al gaat die oude vrouw ook gebukt onder

den last der jaren, de liefde is bij haar niet uitgebluscht; de zorg voor het welzijn en geluk harer dochter is niet verminderd, en de dochter kan bij de moeder beter de huiselijke plichten leeren kennen dan uit alle mogelijke theoriën, die de moderne wetenschap en het woelig maatschappelijk leven aanbieden.

Zoo moet het zijn. Moeders door moeders gevormd in de vreeze des Heeren, binnen de huiselijke muren, waar vrede en eendracht wonen; dat kan de goede zeden doen bloeien en aan het huiselijk leven een geluk schenken dat daarbuiten niet te vinden is.

De Piussen.

Het verdient opmerking, dat de meeste Pausen namen hebben gedragen, die aan eenige goddelijke eigenschap of christelijke deugd herinneren. Zoo had men Urbanussen, Clemensen, Benedictussen, Innocentiussen, Piussen enz. Geen Paus heeft den naam van Petrus aangenomen uit eerbied voor den eersten der Opperpriesters en den Prins der Apostelen. Sedert langen tijd is het in gebruik dat de gekozen Paus van naam verwisselt. Eertijds toen God een verbond met Abraham sloot en hem tot den vader der geloovigen maakte, begon Hij met diens naam te veranderen: ‘Gij zult u niet meer *Abram* (verheven vader), maar *Abraham* (vader van een menigte volks) noemen, omdat ik u gesteld heb tot vader van verscheidene volkeren.’ Zoo ook veranderde Jesus Christus den naam van hem, dien Hij gekozen had om de vader en het hoofd van alle geloovigen te zijn, toen Hij hem zeide: ‘Gij zijt Simon, Joannes’ zoon: gij zult Cephas, dat is Steenrots genoemd worden.’ De naam van Petrus verklaart zich zelven; Petrus, d.i. steenrots, is het natuurlijke zinnebeeld van kracht en duurzaamheid; de eenige stof die weèrstand kan bieden aan alle elementen, de eenige die de woede der stormen kan trotseeren. Als de Paus den stoel van den H. Petrus beklimt, wordt hij de opvolger van dien apostel, wiens naam Jesus Christus veranderd heeft; hij wordt een boven al de andere menschen verheven persoon; hij wordt de vertegenwoordiger van God en de stedehouder van Jesus Christus. Dat gebruik heeft evenwel niet altijd bestaan. Volgens Fleury, is Sergius IV, gekroond in 1009, de eerste geweest, van wien men dezen naamsverandering vindt, omdat zijn doopnaam Petrus zijnde, hij uit ootmoed dien naam niet als diens opvolger dragen wilde. Sedert de XIe eeuw is die naamsverandering een volstandig gebruik geweest, evenwel worden sommige stukken met 's Pausen doopnaam onderteekend.

De eerste Paus Pius werd in het jaar 158 tot den stoel van Petrus verheven. Als bijna al de eerste Pausen, stierf hij den marteldood, en werd later onder het getal der heiligen opgenomen. Door een zonderling toeval gebeurde het, dat gedurende zijne regeering de keizer van het Romeinsche rijk, Antoninus, Pius was bijgenaamd. Evenwel vloeide het christenbloed onder dien keizer zoowel als onder anderen, die men den goeden of den vromen heeft geheeten. bij stroomen. Die goedheid was niets anders dan de godsvrucht des heidendoms, die geen onrechtvaardigheid en wreedheid buitensloot, en geheel verschilde van de christelijke en evangelische goedaardigheid, waarvan rechtvaardigheid en volkomen zelfopoffering de kenmerken zijn.

De tweede Paus, die Pius heette, was Piccolomini, verkoren in 1458. Hij was een der geleerdste mannen van zijn tijd, veroordeelde verschillende dwalingen, en stierf te Ancona op het oogenblik, waarin hij al zijne pogingen aanwendde, om de christelijke vorsten van Europa tegen de Turken, de doodvijanden des Christendoms, te vereenigen.

Pius III, zusters zoon van Pius II, ging den pauselijken troon voorbij, als een schaduw; hij stierf in het jaar 1503 na eene regeering van 26 dagen.

Pius IV uit het huis der Medicissen. kwam op den stoel van Petrus op den 15ⁿ December 1559. De H. Carolus Barromeus was zijn neef. Hij vereenigde voor de laatste maal het Concilie van Trente, zat vóór door zijne legaten, sloot en bevestigde het, en maakte het voor de geheele Kerk verplichtend door zijne bul van den 26 Januari 1564, waarin hij den Keizer, de koningen en christelijke vorsten aanmaande, dat zij met al hunne macht de bisschoppen bij hunne invoering der besluiten van het

Concilie zouden ondersteunen. Hij stierf in de armen van twee Heiligen, Carolus Barromeus en Philippus Nerius.

Pius V (Ghisleri) volgde hem op in 1566. Reeds, terwijl hij bisschop en kardinaal was, had hij grooten ijver betoond om de ketterijen uit te roeien, de misbruiken weg te nemen en de verbreiding des geloofs te bevorderen. Toen hij Paus was geworden, nam die ijver nog toe. Hij wekte de christelijke vorsten tegen de Turken op, en verkreeg, zoowel door zijne gebeden als door de wapenen, de beroemde overwinning bij Lepanto. Hij leefde en stierf als een heilige en was de laatste Paus, die heilig verklaard is. Hij werd begraven in eene prachtige kapel, in de kerk van de H. Maria de Meerdere.

Pius VI (Braschi) beklom den pauselijken troon in 1775, na Clemens XIV, in een zeer moeilijk en gevaarvol tijdperk. De revolutionaire storm woedde alom en barstte weldra los op eene verschrikkelijke wijze, Gelukkig, dat de Kerk toen een Paus bezat zoo goed, edel, geduldig en moedig als Pius VI, die niet alleen belijder, maar ook martelaar moest zijn. Het Directorium voerde hem op heiligschennende wijze uit Rome; zwak en uitgeput, werd hij naar Frankrijk overgebracht. Het plan der goddeloosheid was, hem naar Parijs te vervoeren en een vreugdezang aan te heffen als hij, wien men den laatsten Paus noemde, overleden zou zijn. Maar Hij, die in den hemel troont, spot met de ontwerpen der goddeloozen en maakt hen niet zelden belachelijk. De heilige grijsaard kon het niet verder brengen dan tot Valence, daar ontsliep hij in den Heer op den 29^n Augustus 1799, en op den 14^n Maart 1800 werd Pius VII te Venetië op den pauselijken troon verheven.

Pius VII (Chiaramonti) werd als zijn voorganger te Cesena, in den Kerkelijken Staat, geboren. Zeer vele groote gebeurtenissen zijn aan zijn pausschap verbonden. Allereerst het konkordaat, dat in Frankrijk den katholieken godsdienst herstelde, de bullen tegen revolutionaire dwalingen; vervolgens de onrechtvaardige gevangenschap des Pausen, zijne bevrijding en terugkeer naar Rome, de herstelling der Jesuïten in 1814 enz. Aan de gevolgen van een val en bijkomende verzwakking eindigde hij zijn dierbaar leven te Rome op den 20^n Augustus 1823, na de Kerk, ja de geheele wereld, door leer en daden gedurende 23 jaar 5 maanden en 6 dagen, dat hij de pauselijke waardigheid bekleedde, gesticht te hebben.

Pius VIII (Castiglione), eerst een heilig en godvreezend kardinaal, was eveneens een heilig en godvreezend opperpriester. Maar de Hemel toonde hem, als het ware, slechts aan de aarde. Hij ontsliep na eene regeering van 20 maanden.

Pius IX (Mastaï Ferreti), de thans regeerende, de door de katholieken zoo zeer gevierde en door de revolutie zoo gehaatte en vervolgde Paus, werd in 1846 op den stoel van den H. Petrus verheven. Het is zonder twijfel dat hij in de geschiedenis eenmaal als de grootste der Pausen bekend zal zijn.

Guyana.

Onze gravure aan de ommezijde stelt eene dier jachtavonturen voor, waarvan het verhaal voor velen zoo aantrekkelijk is. Te midden der onmeetbare bosschen van de Nieuwe Wereld strekt zich een uitgebreide landstreek uit, behoorende aan vijf verschillende staten: het bekende Guyana, in Zuid-Amerika, begrensd door den Orenoco, de Amazone en den Atlantischen Oceaan. De grond er van is in het algemeen

laag en moerassig; in het binnenland verheffen zich in onregelmatige groepen hooge bergen, door vlakten, savanen, moerassen of reusachtige bosschen gescheiden. Uit deze laatsten ontspringen eene menigte stroomen en rivieren, welker kronkelachtige loop Guyana in alle richtingen doorsnijdt, zooals de Marowijne, de Essequebo, de Suriname, de Oyapok, de Demary, de Berbice en de Corantijn.

Guyana kent slechts twee jaargetijden, het eene droog het andere regenachtig; zij heerschen er beurtelings tweemaal in den loop van een jaar; de overvloed van regen veroorzaakt, vooral van April tot Juli, groote overstroomingen. Het klimaat is niet zoo ongezond als men gewoonlijk meent; de warmte en de vochtigheid brengen bij de Europeanen afmattende koortsen te weeg, maar aanstekende ziekten zijn er zelden.

De mineralen van Guyana zijn weinig bekend; de planten een weinig meer. Het is moeilijk zich een denkbeeld te maken van de overgroote weelde van het plantenrijk, welke de natuur op dezen rijken en vruchtbaren bodem ten toon spreidt. Het grootsch tafreel der bosschen, die het grootste deel van den grond bedekken, is onbeschrijfelijk. Men verbeelde zich eeuwenoude boomen, dikwijls van 25 tot 33 ned. el hoogte, hunne takken in elkander strengelende; de slingerplanten bedekken de hooge stammen met het heerlijkst groen en vormen somtijds een net van gebladert en ranken, dat den toegang der bosschen aan den mensch ontzegt, maar daarentegen eene veilige schuilplaats voor het gedierte oplevert. De boomen, die er wassen, leveren tot 259 soorten van kostbaar hout voor huizen, meubels, de bereiding van verfstoffen en de geneeskunde; verscheiden zijn merkwaardig door de schoonheid en den geur van hunne bloemen. Het bebouwde gedeelte van den grond brengt voort: koffie, katoen, cacao, suiker, tabak, indigo en al de voortbrengselen van de verzengde luchtstreek.

De ontdekking van Guyana wordt door eenigen aan Columbus, die het voor de eerste maal in 1498 gezien, door anderen aan Vasco Nunez, toegeschreven, die het in 1504 ontdekt zou hebben. Hoewel de pogingen der Spanjaarden om het binnenland te exploiteeren volkomen vruchteloos waren, verspreidde zich weldra het gerucht, dat er zich aan de oevers van een fabelachtig meer een landstreek bevond, waar het goud in overvloed was; weldra vertrokken verscheidene expeditiën om dat beloofde land te ontdekken, dat de zeevaarders met den schoonen naam van *el Dorado* betitelden.

Gonzalez Pizarro, broeder van den veroveraar van Peru, de duitscher Philip von Hatten en de engelschman Walter Raleigh volgen elkander in hunne nasporingen op; maar de eenige schat, die zij medebrachten, was eene juistere beschrijving van het land. De Franschen waren de eersten, die inrichtingen voor landbouw of handel in Guyana stichtten; de Engelschen, Hollanders en Portugeezen overmeesterden daarna een gedeelte van dat land. Verscheidene bloedige oorlogen barstten uit tusschen de verschillende bezitters van dat deel van Amerika, en de koloniën gingen van den eenen naar den anderen over, tot dat eindelijk door traktaten Guyana in vijf deelen verdeeld werd, genoemd naar de verschillende mogendheden, aan wie zij toebehoorden: engelsch, hollandsch, spaansch (thans aan Venuezuela), portugeesch (thans aan Brazilië) en fransch Guyana.

Engelsch Guyana, tot 1803 de nederlandsche koloniën Berbice, Demarary en Essequebo uitmakende, heeft Georgetown, vroeger Stabroek, tot hoofdstad. Fransch Guyana, met Cayenne tot hoofdstad is een verbanningsoord voor misdadigers of tot deportatie veroordeelden. De slachtoffers der fransche revolutie werden in menigte naar Cayenne gezonden, om hier een ellendig leven en vroegtijdigen dood te zoeken. Nederlandsch Guyana of Suriname is in 9 divisiën en 2 districten verdeeld; het heeft Paramaribo tot hoofdstad. De grond is er zeer vruchtbaar en met zorg bebouwd; eene

menigte bewoonbare kanalen en goede wegen doorsnijden het land, en dijken bevrijden het van overstroomingen. Nederlandsch Guyana wordt zelfs door vreemden beschouwd als een modelkolonie, met betrekking tot den landbouw.

Het dierenrijk in Guyana is zeer rijk vertegenwoordigd, men vindt er onder andere den reusachtigen boa constrictor, waarvan sommige specimen de lengte van 10 tot 15 Ned. el bereiken. Deze slangen, welke echter niet vergiftig zijn, verslinden zelfs herten en ossen; doch, wanneer hun maag met zulk een dier gevuld is, heeft de verteering zeer langzaam en moeilijk plaats; zij verkeeren dan in een staat van verdooving, zoodat men hen dan gemakkelijk kan dooden.

Hoe gevaarlijk zulk een dier voor den mensch is en in welk een vreeselijken toestand hij soms driftige jagers kan brengen, bewijst het volgende verhaal van een kolonialen brigadier der gendarmerie in fransch Guyana. De brigadier was een Elsasser met een krachtig voorkomen en rosachtigen knevel, groot en sterk gebouwd en een ware type van een dapperen en trouwen soldaat. Omdat hij in zijn vaderland geen jager kon zijn, maar daar moest waken tegen jachtovertredingen, had hij aan de kolonie Guyana de voorkeur gegeven, om naar hartelust te kunnen schieten.

Ziehier hoe hij zijn lotgeval verhaalt, in een fransch werk, handelende over verschillende reisbeschrijvingen:

‘Op den rechter oever eener savanne, waar ik eens op eendenjacht was, zijn groote poelen. door watervogels bevolkt. Over dag houden zij zich daar schuil en wil men geen gevaar loopen te verdrinken, kan men ze alsdan niet naderen; bij schemering houden zij zich aan den kant. Vroeg in den morgen kwam ik eens aan eenen poel, belust op het schieten van een eend, liep tot aan de knieën in de moeras, had den vinger aan den trekker en wachtte het oogenblik af, dat ik vogels zou ontwaren, wier gekwaak mij reeds in de verte in de ooren klonk.

‘Plotseling voelde ik mij met kracht bij den schouder gegrepen. Ik wendde het hoofd om en zag, tot niet geringen schrik, op een span afstand van mijn gelaat den opengespalkten muil van een boa. Zijn eerste aanval ontweek ik, hem slechts een stuk van mijn kleed als zegeteeken overlatende.

‘Een tweede aanval was voor mij noodlottiger; de slang pakte mij bij den bil, en hare vreeselijke tanden drongen in mijn vleesch en pijnigde mij zoo verschrikkelijk, alsof dit tusschen een schroef geklemd zat. Ik verloor echter mijne tegenwoordigheid van geest niet; met de kolf van mijn jachtgeweer sloeg ik haar op den kop, zoodat zij mij weêr losliet. Met een derden aanval wilde zij mij omkronkelen en verpletteren: daartoe echter gunde ik haar den tijd niet, een doodelijk schot deed het ondier tuimelen. Ik sloop of kroop toen voort uit het moeras, niet wetende of mijn vijand dood was. Intusschen ontzonken mij de krachten en ik viel in bezwijming, tot de zon in het middaguur met hare brandende stralen op mijn hoofd schijnende, mij weêr tot mijzelven bracht. De wonde aan den bil deed mij verschrikkelijk lijden; ik moest zes weken in het hospitaal blijven, en het scheelde weinig of ik had mijn been moeten verliezen. Gelukkig ben ik er met eene kleine verminking af gekomen, zoodat ik nu nog kreupel ga.

‘Van het dier, dat ik na mijne verpleging in het hospitaal wilde opsporen, was toen niets meer overgebleven dan de ruggegraat; de termieten hadden alles verslonden.’

De gravure is ter illustreering van dit merkwaardig jachtavontuur.

Op Sadowa's kerkhof.

De korte doch bloedige oorlog, welke ruim twee jaren geleden tusschen Oostenrijk en Pruisen gevoerd werd, heeft menige wond geslagen, die op dit oogenblik nog niet geheeld is. Wij spreken niet van staatkundige, maar van lichamelijke en zielswonden. Menige brave vader zag den steun zijns ouderdoms naar het oorlogsveld vertrekken om daar een smartelijken dood te sterven, of voor zijn gansche leven verminkt te worden; menige vrouw zag voor altijd den echtgenoot uit den schoot van zijn gezin wegvoeren, dat door zijnen dood in de diepste ellende gedompeld werd. Aan elken oorlog kleeft rouw en ellende, doch de bloedige strijd waarin O stenrijk door de staatkunde gesleurd

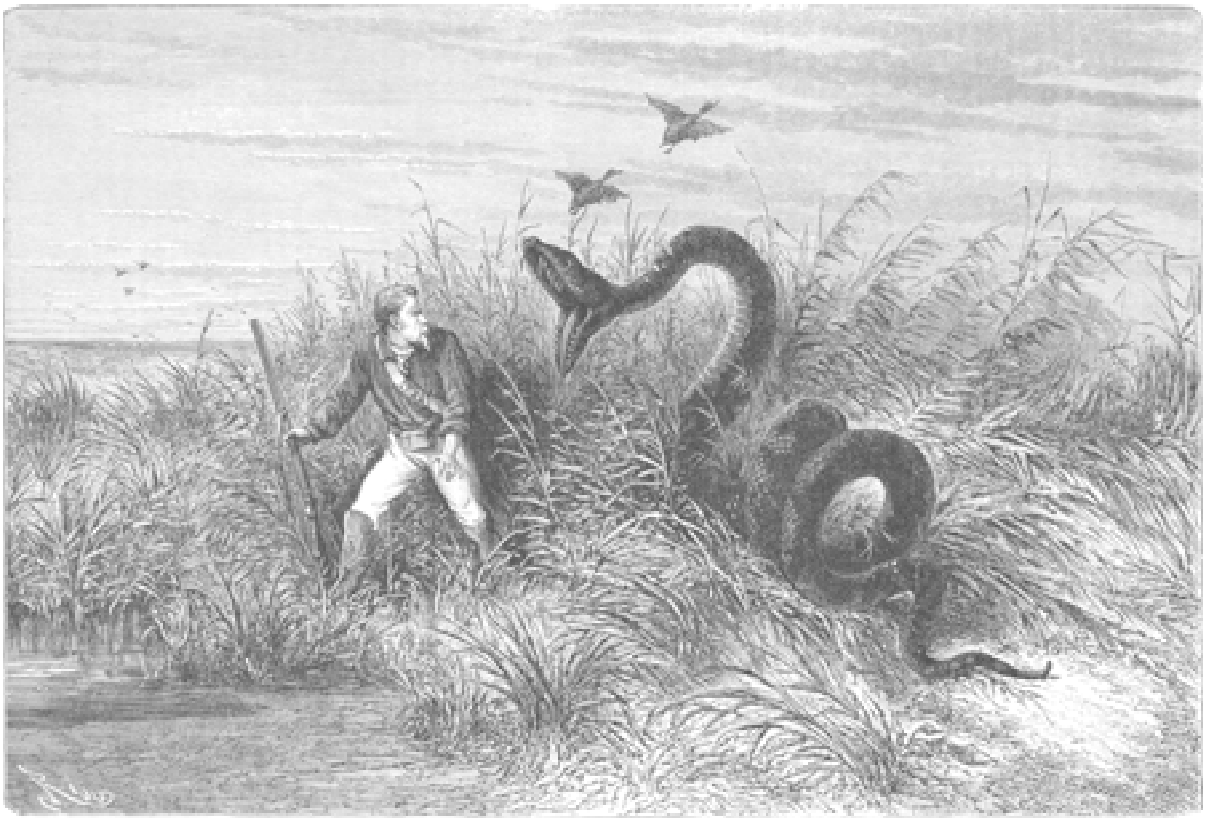

Ontmoeting eener slang.

Sadowa's kerkhof.

werd en ten gevolge waarvan het schier geheel ten onder ging, was dubbel betreurenswaardig, omdat hij werd gevoerd tusschen menschen, die elkander bij elke gelegenheid broeders noemden. De gebeurtenissen, die den oorlog in Duitschland voorafgingen en vergezelden, liggen nog versch in het geheugen; Sadowa heeft Waterloo doen vergeten en de vreeselijke slachting, die daar op den 3[en] Juli van het jaar 1868 plaats had, heeft maanden lang stof geleverd aan de dagbladen en menig boekdeel doen ontstaan.

Er komen echter van tijd tot tijd nog bijzonderheden aan het licht, die niet van invloed zijn geweest op den gang der gebeurtenissen, maar uit den bijzonderen familie-kring zijn voortgesproten, doch daarom niet minder meldenswaardig zijn. Wij willen onzen lezers een van die gebeurtenissen meêdeelen, zooals zij ons ter oore is gekomen.

Onder de oostenrijksche officieren, die aan den slag van Sadowa deel namen, bevond zich ook zekere kapitein Brünn, een zeer geacht man, van buitengewone militaire bekwaamheden. In de wandeling werd hij door zijne soldaten papa Brünn genoemd, omdat hij inderdaad voor allen als een vader zorgde. Dit nam echter niet weg, dat een hunner daarin den voorrang had. Hij heette Schauffen en was de zoon van Brünn's boezemvriend. De jonge soldaat, die zwak van gestel was, werd vóór den veldtocht zooveel mogelijk verschoond van verm oeienden arbeid, en Brünn had ook gezorgd, dat hij bij de verschillende gevechten zoo min mogelijk aan het vuur blootgesteld was; doch in den slag van Sadowa, toen de dood van alle kanten zijne offers eischte, was dit onmogelijk geworden.

De slag was reeds beslist; de pruisische naaldgeweren maaiden de oostenrijksche soldaten met honderden tegelijk weg, en veroorzaakten in hunne gelederen eene ontzettende verwarring. De cavallerie hield nog stand, doch de infanterie verstrooide zich naar alle zijde, opgejaagd en vervolgd door den vijand, die, belust op de roemrijke overwinning, van het dooden een spel scheen te maken. Ook kapitein Brünn had den strijd moeten opgeven, en met 80 zijner manschappen, onder wie zich ook Schauffer bevond, de vlucht nemende, was reeds ver van het slagveld verwijderd, toen hij onverwacht door 150 Pruisen werd aangevallen. Aan ontwijken viel niet te denken, ofschoon het te voorzien was, dat de botsing in zijn nadeel moest uitvallen. Hoe moedig de Oostentenrijkers ook streden, en hoe zij ook met verachting van alle doodsgevaar op den vijand indrongen, zij moesten voor hem het veld ruimen, meer dan de helft aan dooden en gekwetsten op die plaats achterlatende. Slechts aan lijfsbehoud denkende, sloegen de Oostenrijkers verschillende richtingen in, iets wat wellicht hun leven redde, daar nu ook de Pruisen, wier gelederen insgelijks zeer gedund waren, gedwongen werden zich te verstrooien.

Brünn, Schauffen en nog eenige manschappen sloegen den weg naar het dorp Sadowa in. De hoofdstrijd was wel niet ver van dat dorp aangevangen, maar had zich verplaatst, zoodat daar toen een betrekkelijk groote stilte heerschte. De vluchtenden, die als herten opgejaagd werden, hadden het geluk nu en dan een boschje te ontmoeten, dat hen voor eenige oogenblikken aan de oogen hunner vijanden verborg. Het was blijkbaar, dat de Pruisen er belang in stelden, den kapitein in hunne macht te krijgen, die belangloos genoeg was, aan zijne soldaten den raad te geven, dat zij hem aan zijn lot zouden overlaten, dewijl zij daardoor wellicht hun leven zouden kunnen redden. Dit aanbod werd van de hand gewezen; doch toen een oogenblik

later de kogels hen om de ooren floten, en zij zich door het struikgewas een weg wisten te banen, werden zij onwillekeurig gescheiden; Brünn bevond zich eindelijk alleen met Schauffen.

‘Maak u uit de voeten, jongen!’ riep hij hem toe; ‘gij ziet dat het voornamelijk om mij te doen is,’

‘Ik blijt bij u, wat ook moge gebeuren, kapitein!’ klonk het antwoord.

‘lk verzoek het u als vriend, Schauffen,’ hernam de kapitein, ‘gij zijt nog zoo jong. Groet uwen goeden vader, en, wanneer ik hier mocht blijven, bid dan voor mijne ziel.’

‘Ik verlaat u niet, waarde kapitein,’ sprak de jongeling bewogen, ‘wij zullen beiden gered worden of te zamen sterven.’

Brünn drukte den jongeling de hand en zeide: ‘Vooruit dan, in den naam van God, want hier kunnen wij niet blijven.’

Nadat zij, zoo snel hunne vermoeidheid dit gedoogde, ongeveer honderd passen verder gegaan waren, zagen zij door het geboomte het torentje der kerk van Sadowa, 't was of beiden ingegeven werd, dat zij nergens veiliger konden zijn dan in 's Heeren huis. Zij snelden met inspanning van alle krachten voort en Schauffen liet een vreugdekreet hooren, toen hij de kerk geopend vond. Het gebouw binnengaan en onmiddellijk de deur sluiten, dat was het werk van één oogenblik. Zij waren er wel overtuigd van, dat de vijand hen ook daar zou zoeken, doch het was hen desniettemin, alsof het gevaar, waarin zij verkeerden, reeds geweken was, zelfs nog op het oogenblik dat de Pruisen hun best deden, om de kerkdeur met de kolven der geweren te verbrijzelen. De vluchtelingen vonden in de kerk nog twee zijdeuren geopend. Toen Schauffen, haastig de eene sloot en den kapitein aanspoorde om zich zoo spoedig mogelijk door de andere te verwijderen, zeide deze op plechtigen toon: ‘Neen Schauffen, hier woont God, die alleen ons in dezen uitersten nood nog kan redden, laten wij ons door een kort gebed aan Zijnen heiligen wil onderwerpen, en den bijstand van Maria afsmeeken.’

Beiden knielden nu voor het altaar neêr, in een innig gebed verzonken, middelerwijl de kerkramen rinkelden onder de krachtige stooten, die de hoofddeur te weêrstaan had. Lang kon die deur niet meer tegen het geweld bestand zijn, want zij kraakte in hare voegen.

De kapitein maakte een kruis, richtte het hoofd op en zeide: ‘kom laten wij nu eens zien wat ons te doen staat.’ Daarop begaf hij zich naar de kleine deur, waaruit hij den sleutel nam. Zoodra zij zich buiten bevonden, sloot hij de deur in de overtuiging, dat de Pruisen de kerk zouden doorzoeken, wanneer zij er binnen gedrongen waren. Dat duurde dan ook niet lang, want nog nauwlijks hadden de beide vluchtelingen gelegenheid gehad, om het terrein, waarop zij zich bevonden, te verkennen, of zij hoorden de kerkdeur krakend ineen storten, en de vijanden het gebouw binnen stormen.

De avond begon reeds te vallen, en de plaats, waar de Oostenrijkers zich bevonden, was zoo dicht begroeid, dat het wijkend daglicht nauwlijks doordrong. ‘Het komt mij voor, dat wij hier gerust eenige oogenblikken den afloop kunnen afwachten,’ fluisterde de kapitein, want onze vervolgers zullen wellicht denken, dat wij ons door de andere zijdeur, waarin de sleutel nog steekt, verwijderd hebben. Hij legde zich in een hoek tegen de hooge kerkmuur op den grond neêr en Schauffen volgde zijn voorbeeld. Zoo luisterden zij in angstige afwachting naar hetgeen in de kerk voorviel, en vernamen duidelijk, dat de Pruisen, na eerst langen tijd gezocht te hebben, de kerk verlieten, hetzij om hunne vervolging staken, of om deze buiten voort te zetten. Het

was, of hun een steen van het hart viel, toen het geluid der voetstappen al minder en minder werd en eindelijk geheel ophield. Hunne ooren bleven als het ware geboeid aan elk gerucht, dat zich in de verte of nabij deed hooren, tot een volkomene stilte ontstaan was, en zij onwillekeurig, door afmatting, in een diepen slaap vielen.

Toen den volgenden morgen de vluchtelingen door de stralen der zon gewekt werden, bevonden zij zich op Sadowa's kerkhof, te midden van grafsteenen en kruisen. Hun eerste werk was God vurig te danken voor hunne redding; daarna verlieten zij behoedzaam hunne schuilplaats, en hadden het geluk, het oostenrijksche leger te bereiken, zonder door de Pruisen opgemerkt te worden, die de vlakte van Sadowa doorzochten.

Het toevluchtsoord.
Vervolg.

Wij begaven ons naar het aangrenzend lokaal. Het was nog ruimer dan de werkkamer, luchtig, hoog en aan weêrskanten van een rij vensters voorzien, die allen openstonden om de versche lucht binnen te doen stroomen. Er stonden daar in het midden der zaal naast elkander ongeveer dertig ledikanten, waarover witte lakens gespreid lagen. Ook hier heerschten de grootste zuiverheid en orde; er was geen stofje op den grond te zien. De bedden zagen er allen uit, alsof men ze zoo even van schoon linnen had voorzien. In een der hoeken bevond zich eene ruimte, welke door een houten hekken afgesloten was. Toen ik mijn oog naar dien hoek wendde, zeide de overste: ‘daar slaapt de zuster, die des nachts bij de kinderen blijft; wij laten de kinderen nooit alleen. De zuster gaat eerst te bed, wanneer al de kinderen slapen. Elk kind moet zijn bed behoorlijk opmaken, zooals gij het hier ziet. Ten half tien ure, na het avondgebed, begeven zij zich ter rust. Des avonds van zeven tot half negen ure spelen de kinderen op de plaats, dan wordt het avondmaal gebruikt, en na half tien ure heerscht er volslagen stilte; er mag alsdan geen woord meer gesproken worden.’

De deur van de werkzaal stond open. De kinderen begonnen te zingen. Het was een driestemmig *Ave-Maria*, door dertig kinderstemmen voorgedragen, waartusschen de volle en ronde sopraan-stem der zuster weêrklonk. Nog nooit had het *Ave-Maria* zulk een indruk op mij gemaakt, dan zoo als het daar door de zuivere lieve kinderstemmen werd voorgedragen. De tonen schenen op de zonnestralen te zweven, die door de geopende vensters in de zaal vielen en het witte beddegoed met goud overgoten. Ik werd onwillekeurig tot godsvrucht en weemoed gestemd. Wat waren het voor kinderen, die hier het *Ave-Maria* zongen! Zij waren in ellende en diepe armoede geboren, misdaad en schande had hun wieg omringd, de honger had hen des avonds naar bed vergezeld, en des morgens was de nood met de eerste zonnestralen binnengedrongen. Hunne ouders hadden ze op de straat geworpen om te bedelen, om des avonds lucifers te verkoopen; hongerend en verkleumd, hadden zij op den dorpel van bier- en danshuizen, of op de koude steenen aan de hoeken der straten gelegen, om den voorbijganger een aalmoes af te smeeken. En wanneer zij naar huis terugkeerden, vermoeid, hongerig, verkleumd, vol slijk en vuiligheid van de wielen der rijtuigen, waarin de rijke en gelukkige lieden naar bals of partijen werden gevoerd, om champagne te drinken, muziek te hooren, oesters te eten en met prachtige toiletten te schitteren - dan vonden zij te huis op nieuw nood en ellende, en dikwijls den stok, wanneer zij niet genoeg lucifers verkocht, of aalmoezen ontvangen hadden; zoo werden zij groot, zonder opvoeding, zonder godsdienst, zonder kennis. De natuur alleen scheen medelijden met die meisjes te hebben. In

weerwil van den honger en de ellende groeiden zij flink op, haar gestalte ontwikkelde zich; zeventien jaren oud geworden gloeiden haar oogen van begeerte naar genietingen, zooals waarin zij zich baadden, die in zijden kleeden voorbij gingen. Schoonheid kan het gevaarlijkste geschenk worden, dat de natuur een meisje uit de laagste volksklasse kan geven; aan de hand der schoonheid staat soms de schande met al haar afschuwelijke zusters - en de schande was haar toekomst. Toen die gedachten mij door het hoofd gingen, scheen de kloosterlinge, die naast mij stond in hare grove kleederen, het zilveren hart op de edele borst, en in die edele warme borst een gemoed vol menschenmin, vol liefde, geloof en ootmoed, vol opoffering en goedheid, mij groot en verheven als een heilige. Zij had al deze verlatene kinderen van de straat opgeraapt, en was haar moeder, toeverlaat en toekomst geworden.

Het gezang stierf in zachte tonen weg. Ik zweeg, en was geheel in gedachten verzonken. De stem der overste wekte mij uit mijne mijmering. ‘Het zingen der kinderen zal u wel niet bevallen,’ sprak zij, ‘de zuster die er onderricht in geeft, is niet genoeg ervaren in de muziek, en wij allen nog minder. Doch laat ons nu de boetelingen een bezoek brengen.’

‘Neen, eerwaarde overste, dat is het niet waaraan ik dacht; het gezang der kinderen was zeer schoon. Ik dacht aan de toekomst dezer

kinderen, wanneer zij niet in *dit* huis woonden, wanneer het niet *uwe* kinderen waren!'

'Ik wenschte wel,' sprak de overste lachend, 'dat de pruisische regeering, die zoo veel hinderpalen aan onze pogingen stelt, van dezelfde zienswijze ware. Doch laat ons verder gaan.'

Wij kwamen door de werkzaal der kinderen weder op de plaats, en gingen toen den trap op, om in het andere gedeelte van het gebouw te komen. De werkzaal der boetelingen bevond zich insgelijks op de eerste verdieping. Zij was niet zoo groot als die, waarin de verwaarloosde kinderen zich ophielden; de inrichting was overigens dezelfde. Er was ook hier eene zuster met het toezicht belast. Er waren zestien meisjes, allen ongeveer twintig jaren oud, die zich met handenarbeid onledig hielden. Zij zaten naast en achter elkander. De stoelen waren zeer doelmatig ingericht. Men kon namelijk de zittingen opslaan, en dan vond men een kastje, waarin ieder haar benoodigdheden kon bergen, terwijl de bovenkant van den stoelrug voor de achterzittende tot naaikussen diende. Zoowel in de kleeding der meisjes, die er allen gezond en opgeruimd uitzagen, als in de gansche inrichting der zaal, heerschten ook hier de grootste zindelijkheid en orde. Wie niet wist waar hij zich bevond, had niet kunnen denken, welke stormen nog vóór korten tijd in de harten dier arme meisjes woedden. Niets herinnerde hier aan het verledene. Liefde, welwillendheid en vriendelijkheid waren in de plaats van ruwheid en gemeenheid getreden, waarin die arme wezens hare meisjesjaren, die bij kinderen van rijke en voorname lieden zoo vol vreugde zijn, hadden doorgebracht. Zal ik de levens- en lijdensgeschiedenis van enkelen mededeelen? Zij is schier bij allen dezelfde. Zij begint met armoede en den gewonen wensch van het menschelijk hart naar ijdele genietingen; zij gaat langs het ruwe pad, dat door de schande en den smaad des levens naar steeds dieper ellende, dikwijls naar de gevangenis voert. Het is een pad vol tranen en zuchten, tot de gewoonte die tranen opgedroogd en de zuchten verstikt heeft. Dan treden schaamteloosheid en gemeenheid in de plaats van het berouw en de tranen, en het hart zinkt steeds dieper in den poel van dat ellendige leven, om daarin te verstikken en te sterven. En mag men daarom zoodanig hart verachten en met voeten treden? Wie waagt het te beweren, dat niet elk mensch, hetzij hij in de hut waar de grootste armoede, of in een paleis waar weelde en rijkdom heerscht, is geboren, tegen de bekoringen te worstelen heeft. Mag men het kind der armoede, dat nimmer over den drempel des geluks komt, en zich in de terugkaatsing van den lichtglans van rijkdom en weelde nog te ongelukkiger gevoelt. verachten, omdat het niet altijd de hand op het van begeerte kloppende hart legt om het verstikken en te zeggen: wees stil, arm hart, gij moet zoolang gij klopt ontberen, omdat gij in de borst klopt van een kind der armoede? En die geestelijke zusters, hier in het gesticht van den Goeden Herder, hebben het zich tot een levenstaak gesteld het ongelijk onzer moderne maatschappij aan deze ongelukkige wezens goed te maken. Het is inderdaad eene moeilijke taak om een menschelijk hart te reinigen van het vuil van een twintigjarig leven in ellende en schande doorgebracht, en het met liefde voor de menschheid te vervullen, die het hardvochtig en gruwzaam in het stof had vertreden!

'Waart gij heden tevreden over onze kinderen, zuster?' vroeg de overste aan de zuster, die het opzicht hield.

'Er is geene berisping noodig geweest, ik ben met allen tevreden, moeder.' klonk het antwoord.

Ik zag de meisjes aan. Ik las in hare gelaatstrekken, dat die loftuiting haar goed deed. Ik kon mij niet onthouden, aan de overste te vragen: ‘welke straffen past gij toe op de kweekelingen, wanneer zij u niet gehoorzamen en reden tot ontevredenheid geven? Gebruikt gij de tuchtroede, of hebt gij eene gevangenis?’

(Wordt vervolgd.)

Huwelijksplechtigheden bij de verschillende volkeren.

Het is een merkwaardig feit dat alle beschaafde, half beschaafde en zelfs wilde volkeren in hunne spreekwoorden een rijken schat van uitdrukkingen voor en tegen het huwelijk hebben. Wij zouden eene menigte kunnen aanhalen van die spreekwoorden, welke door hunne naïviteit, even zeer als door hunne juistheid van opvatting uitmunten. Ook de huwelijksplechtigheden en de vreugdeteekenen kenmerken de verschillende volkeren. Op de laatste bladzijden van dit en een volgend nummer leveren wij eenige gravuren, ter illustreering van die verschillende gebruiken.

De ceremoniën, in de katholieke Kerk in gebruik en die zoo treffend de waardigheid van dit sacrament doen uitkomen, behoeven wij niet te bespreken. Vooral ten platten lande en bij de volkeren, waar de nationaliteit nog niet door vreemde zeden verbasterd is, hebben die eigenaardige gebruiken plaats, welke wij willen beschrijven. Daarbij komt natuurlijk het eerst hoe de keus van de bruid plaats heeft.

Er bestaan in Frankrijk en elders agentschappen voor huwelijksverbintenissen, waarvoor loon betaald moet worden; een gebruik niet zeer verschillend van dat der roodhuidige Indianen, die ook daarin handel drijven, en hunne vrouwen voor een paard, een bijl, een vat brandewijn of een schietgeweer koopen.

Ook de Arabieren koopen hunne vrouwen. Dikwijls moet bovendien de huwelijks-kandidaat, nadat hij zijne bruid gekocht heeft, nog dagen lang zoeken, want in Arabië bestaat een oud gebruik, dat de bruid naar bloedverwanten vlucht of zich in eene woestijn verbergt. Na ze gevonden te hebben, laat hij haar onder groot gejuich, met trommelslag en fluitspel, naar zijne woning brengen. Bij de oudgeloovige Israëlieten bestaat insgelijks het overoud gebruik bij rijke huwelijken, de bruid onder een kostbare baldakien rond te leiden, vóór de rabbijn haar door het huwelijk met den bruidegom verbindt.

Bij de Russen bestaat het eerste en gewichtigste geschenk, dat aan de verloofden gegeven wordt, uit brood en zout. Deze beide stoffen spelen vooral in de russische symboliek eene groote rol en beteekenen: ‘Wordt gezegend in den vrede des huizes; God schenke u voedsel en den overvloed des geluks!’

Zeer eigenaardig zijn de huwelijksgebruiken bij de Montenegrijnen. Dikwijls worden de huwelijken reeds door de ouders in de eerste jaren van hunne kinderen bepaald. De bruidegom moet volgens oostersche zeden de bruid koopen. De huwelijksplechtigheid begint met eene maaltijd in het ouderlijke huis der bruid. Daarna knielt de bruid gesluierd op een tapijt neêr, en hare handen worden met zooveel pistolen bezwaard, als zij slechts dragen kan. Hoe meer zij er kan houden, des te gelukkiger wordt de bruidegom beschouwd, omdat zijne bruid een zwaren last kan torschen. Daarna staat zij op, knielt andermaal neêr om den zegen van hare ouders te ontvangen en wordt dan naar haar bruidegom gebracht, onder begeleiding van zijne bloedverwanten en onder de aanhoudende vreugdeschoten van de geleiders. Vervolgens begeven zij zich ter kerke, en daarna volgt eene vreugdepartij van verscheidene dagen, die met de ceremonie van het waterscheppen eindigt. De jonge

vrouw moet namelijk uit de bron van haar nieuw huis, voor de eerste maal, water scheppen, en elken gast dat in de handen gieten, waarna zij de geschenken ontvangt.

In Silezië ten platten lande moet de beste vriend van den bruidegom op den huwelijksdag, voor hem en zijne gasten, geruimen tijd wacht aan de deur van de woning der bruid houden, en aanhoudend blijven aandringen om binnen gelaten te worden; hij moet duizenden reden opgeven, die het gebruik voorschrijft of die hij verzinnen kan. Als de bruidegom binnen is, wordt hem in plaats van zijn verloofde eene oude vrouw voorgesteld, daarna een armoedig gekleed meisje. Na deze tweevoudige misleiding verschijnt de bruid zelve, aan hare zijde hare peettante, die gedurende de plechtigheden het ambt van raadpleegster bekleedt. Als belooning van hare lange schijnbare weigering moet zij nu eene reeks van strenge voorschriften aanhooren, hoe zij zich als vrouw te gedragen heeft. Hierop zet zich de stoet in beweging; zij wordt voorafgegaan door muzikanten met doedelzak, viool, schalmeien of klarinetten; dan volgen het bruidspaar en de ouders. De kerkelijke plechtigheid wordt besloten met een driedaagsch feest.

Bij de Hongaren kiest de verloofde zijn vriend tot bruidswerver, dat echter niet eer geschieden mag, vóór de bruidegom een bunda (versierde pels), en de bruid een kodman (pelsjak) en een bed bezit. Dan worden door den werver de ringen geruild. Is de bruid bemiddeld, dan halen de vrienden van den bruidegom den bruidschat op plechtige wijze af, en op den trouwdag ook de bruid. De woning der bruid, die schijnbaar gesloten is, wordt met groote steenen gebombardeerd, alsof het eene belegering gold. In zeer schilderachtige groepeering, onder begeleiding van muziek, beweegt zich de stoet naar de kerk; vóóraan de vrienden van den bruidegom, dan de bruidjuffers, eindelijk het bruidspaar. Na de priesterlijke inzegening wordt de terugkeerende stoet met vreugdeschoten en salvo's begroet, waaraan het geheele dorp deel neemt. Bij de aankomst laat zich weêr het gedruisch van de belegering met steenen hooren, maar nu eischt de jonge echtgenoot op gebiedenden toon binnengelaten te worden. Daar wachten een heerlijke maaltijd. De aandrang der gasten is zoo groot, dat zij geen plaats kunnen nemen, maar dit vermindert de vreugde niet. De plechtigheid wordt met den dans gesloten.

Bij de Polen speelt de racki eene groote rol. De mannen gaan zich in de trouwfeesten allen min of meer in den sterken drank te buiten. Eene bejaarde vrouw leidt de voorbereiding van het feest, bespreekt nog eens met de ouders der bruid de voorwaarde en geleidt haar vervolgens naar haren bruidegom. Vóór dat de stoet vertrekt, gaan de bruidjuffers en speelgenooten der bruid, zingend door het dorp, terwijl de bruid tot hare ouders het volgende zegt: ‘O vader en moeder, wat beteekenen die feestlijkheden? Er zijn gasten gekomen, die zeggen dat zij mij weg voeren willen. Mijne knieën sidderen, mijn hoofd brandt, en mijn hart beeft van vrees. Waarom vader, wilt gij mij aan vreemden overgeven?’ De ouders sluiten het meisje in de armen en geleiden haar naar den feestlijk getooiden bruidswagen, waarvan de hinnekende en stampende paarden met linten en bloemen versierd zijn. Muzikanten zitten voorop, een trompetter doet de lucht door zijne fanfaren weêrgalmen. Dan gaat de tocht van dorp tot dorp; ruiters draven rondom den bruidswagen, en elke gemeente, door welke de stoet heentrekt, deelt in het gejubel, terwijl het bruidspaar ingetogen de feestelijkheid aanstaart.

De trouwfeesten in Noorwegen. onder het volk, dat door overbeschaving nog niet verbasterd is, zijn bijzonder merkwaardig. Gewoonlijk wordt de plechtigheid tot den winter uitgesteld, wanneer de wegen door den gevallen sneeuw beter tot den aanvoer van gasten kunnen dienen. De gasten toch moeten getuigen zijn van het geluk,

deelnemers van de vreugde van het bruidspaar. De moeder der bruid heeft al wat zij kostbaars in haar huishouden bezit, ten dienste van het feest gesteld. Groote stukken rundvleesch braden aan het spit. Kannen vol bier en brandewijn staan gereed. De gasten worden aan den voorhof verwelkomd. Na het einde van den maaltijd heeft de inzegening des huwelijks plaats. De bruidegom heeft een shawl om den hoed, en de bruid is met een kroon gedekt. Beiden zitten op stoelen, die met zijden damast overtrokken zijn. Na de inzegening houdt de geestelijke eene ernstige toespraak betreffende het nieuwe huishouden. De gasten zijn daarop voorbereid en leggen hunne geschenken en geld op een grooten schotel. De ouders geven het voorbeeld, en leggen het eerst nieuw gemunte daalders er in. Dan wordt er weder gemaaltijd en gedanst, waarbij de muziek niet vergeten wordt. Wanneer het bruidspaar in de kerk getrouwd wordt, geschiedt het ontvangen door een ceremoniemeester, met een uitvoerigen gelukwensch, terwijl hij de bierkruik in de handen houdt.

(Slot volgt.)

Huwelijksplechtigheden bij verschillende volkeren.

Silezië.

Hongarije.

Polen.

Noorwegen.

[Nummer 25]

Bij den dood van Louis Royer.

Louis Royer.

‘Hemel en aarde zullen voorbijgaan, maar de woorden des levens zullen niet voorbijgaan.’ Zoo sterven ook de dichters en kunstenaars - maar de geest, waarvan zij de stem zijn geweest, blijft leven, zooals de eeuwige Bron, waaruit hij is voortgekomen. De mensch is niet voor niet naar Gods beeld en gelijkenis geschapen. Aan hetgeen tot Gods eeuwige orde behoort, behaagt Hij zich zijne onvergankelijkheid in te drukken, en zelfs wordt soms het tijdelijke daaraan deelachtig. Zoo zal de mensch zelf herkenbaar herrijzen met het eigen vleesch, dat hier zijne ziel heeft gehuisvest, omkleed en uitgedrukt. Wat er, voor het overige, moge zijn van de onsterflijkheid van kunstwerken - men moge terecht of te-onrecht beweeren, dat het leven van een kunstwerk afhankelijk is van den onzekeren duur der uiterlijke vormen, - aan het

voortbestaan van het tooverachtig leven, dat God den dichter en kunstenaar gegeven heeft om hunne voortbrengselen te bezielen, mag niet getwijfeld worden. Dat leven plant zich voort, waar menschen geboren worden en waar menschen invloed op elkander uitoefenen. Laat dus vrij het ongeloof onzer dagen in de ware kunst dat hooger leven ontkennen; laat het in de kunst niets anders zien dan bloote nabootsing, geen verheffing, geen verzuchting naar hooge (geestelijke) orde, geene afspiegeling, geen voorgevoel van deze, - nog weêr onlangs hebben de laatste verstaanbare woorden, die van de lippen afvloeiden eens grooten kunstenaars op zijn doodbed gestrekt, geklonken: 'La poésie ne finit pas.' *De poëzie zal niet uit de waereld verdwijnen.* Men moge de waarde van het stof en van al wat er vergankelijk in het leven is zoo hoog opvoeren als de onverzadelijke begeerlijkheid der aardelingen, die hun heil van de waereld verwachten, meêbrengt - daar zullen altoos, te midden der rusteloos naar geld en goed, naar zingenot en bevrediging harer ijdelheid hakende menigte, van die *zonderlingen* gevonden worden, wier hart alleen sneller klopt bij het herkennen der schoonheid Gods in een lied, in een beeld, in een dichtstuk; daar zullen er altijd wezen, die dat *doelloos* bedrijf van zingen, van schilderen, van dichten, uitoefenen: Vondels, die lierzangen aan den dooven Rhijnstroom wijden; Seghersen, die vlakke bloemkransen vlechten op het schilderpaneel; Sweelinghen, die dag aan dag het klavier beheerschen, als of hun tot levenstaak was opgegeven er melodische groepen uit te kneden. En zulke dingen

zijn ook werklijk de levenstaak van zulke personen. En wat zij voortbrengen, het moge de bijna onwillekeurig gekweekte vrucht van hun genie zijn, het moge niet bedacht en beraamd zijn ter aanvulling eener leemte, die zij in de waereld om zich heen hebben waargenomen, - de Vader daarboven bestiert zulk werk doorgaands zoo, dat het bijna altijd eene goede plaats vindt, en dat er geen diamant wordt voortgebracht, of daar is een kroon voor-handen waar hij in past.

Alzoo ook met den kunstarbeid van Louis Royer. Zoo iemant, dan heeft hij zich niet neêrgezet, om te zien wat in den smaak viel van het 'geëerde publiek', ten einde, hetzij het al of niet op zijn weg scheen te liggen, het speelgoed voor groote kinderen te vervaardigen, waartoe de kunst door de dwinglandij der mode niet zelden vernederd wordt. In een land, waar de monumentale beeldhouwkunst, in de laatste halve eeuw althands, eene vreemdelinge was geweest, werd Royer door den liefderijken en alwijzen Beschikker der lotgevallen van de menschen en der waereld, neêrgezet, en op het woord: 'Voorwaards!' stelde hij zich in beweging en liep, - ongedachtig bijna aan den weg, dien hij te volgen had. Voor Louis Royer is de kunst altijd iets hoogers, iets bovenaardsch', iets godsdienstigs geweest: niet om de geestelijke onderwerpen, die hij te midden van vele andere heeft bewerkt: maar om den aard, om het charakter zijner kunstoefening-zelve; ook daar waar die kunstoefening voorvallen of personen in beeld bracht, die uit de geschiedenis des lands, ja zelfs uit de godsdienstleer der Heidenen ontleend waren. Bij hem was de kunstoefening iets waarlijk mystiesch'. Getroffen door de schoonheden der natuur, - met de oogen vol tranen bij de gedachte aan den Vader, uit wien dat fijn bewerktuigd waereld-al was voortgekomen, voelde hij zich opgewekt, aangevuurd, om als kind het bedrijf van dien Vader na te bootsen; en met ijver en volledigheid de taak aanleerende, waarin hij zijne poëzie had uit te spreken (voor de beeldhouwkunst was dit meet- en ontleedkunde, de kennis van het leven der ziel en der zinnen, bedrevenheid in het hanteeren van teekenpen en boetseerstok), ging hij scheppen, vóor alles om de voldoening van het scheppen-zelf. Waarom schreef Vondel zijne tragoedies? Hij had, zegt hij-zelf, een ziel 'verslingert op aeloude en bloênde treurtooneelen'; *c'était plus fort que lui*; hij kon zich daarin niet weêrhouden. Dus ook onze kunstenaar. Zijn genie was het paard, dat hem meêvoerde; wel bestierde hij het, maar in de helft van zijn rid was ruiter en ros vereenzelvigd, en het paard deed nimmer sprongen, die niet voegden in den gang, door zijn gespierde kniën er aan gegeven.

Royer was, als kunstenaar, een dichter: niet alleen, om het hooge gevoel, de zinrijke gedachten, door hem in zijne werken gelegd; niet alleen om datgene wat hem persoonlijk eigen en als ingeboren was; maar ook om dat hij het gezamendlijke leven der beeldende geniën van vroeger en later tijd meêleefde. Hij voelde, dat de kunstenaarsgeesten steeds in een bizondere lucht hadden geademd en dat dit eene onmiskenbare verwantschap aan hunne voortbrengselen had meêgedeeld: die verwantschap noemt men STIJL. De plaats, waar de kweekelingen der kunst op dat verschijnsel oplettend worden gemaakt, heet de SCHOOL, de AKADEMIE. Zij, die meenen, dat ieder mensch zoo veel mogelijk buiten gemeenschap met anderen moet leven, zoo veel mogelijk zijn eigen kleinen weg moet gaan, zélf zijn theologietjen uit den Bijbel moet putten, met zijn nijverheidtjen naar de lessen der moderne konkurrentie, tegen al zijne medeburgers moet opworstelen, met zijn politiek stemmetjen iets moet toebrengen tot alle openbare aangelegenheden, - die zelfden meenen, dat er geen *stijl* behoort te zijn, dus ook geen *school,* geen *akademie.* Die

lieden noemt men, op het gebied der kunst, de *realisten.* Van deze was dus Royer een krachtig tegenstander. Hij geloofde aan waarheden, die maatschappelijk geopenbaard waren; hij geloofde aan de waarde der traditiën; hij beminde het gezamendlijk leven. Daarom herkent ge dat grootsche, dat breede in zijne werken. Hij was ook een braaf en geloovig Christen. Daarom hangt, zelfs over zijne naakte beelden, nog altijd de sluyer der zuiverheid.

Royer heeft, in Europa, onder de eerste kunstenaars behoord, die na de ijskoude kunst van het eerste Keizerrijk, de scheppingen van hun genie weêr ontgloeid hebben aan de levende natuur en aan den zich openbarenden godsdienst. Als beeldhouwer is hij wellicht de allereerste op die baan geweest. In het jaar -23 reeds maakte hij te Rome zijne reeks van half-verheven beeldwerken, voorstellend de voornaamste personaadjes uit de geschiedenis der Sociëteit van Jesus, die bestemd werden voor de Krijtbergskerk te Amsterdam. Met vaste hand heeft hij in Nederland de banier der hoogere, ideale, gevoel- en toch stijlvolle kunst steeds in top geheven; en hier sloot zich zijn privaatleven op de belangwekkendste wijze bij aan. De kunstleer, die hij verkondigde (vooral door zijne werken) was eene katholieke, - al is het honderd-maal bewijsbaar niet slechts, dat zijne meeste werken van ongewijden aard zijn, maar al zoû men beweeren, dat hij in deze nog voortreffelijker slaagde dan in de gewijde voorstellingen. De koster der kerk is niet, om dat hij altijd met het gewijde verkeert, meer katholiek dan de burger, die, bij eene geregelde praktijk, de beginselen van zijn godsdienst toch vooral in zijn hart bewaart, en zich voords van die duizenden plichten kwijt, welke met het kerkelijke schijnbaar in geen verband staan.

Daarom ook schaadde Royers hooge opvatting der kunst niet aan zijne veelzijdigheid; daarom kon hij, des ondanks, van een vrolijke, luimige, vaak kinderlijk geestige geaardheid zijn, en had hij zin voor alles wat krachtig en tevens goed, aandoenlijk en maar niet vervelend was. Hij bleef echter bij alles verkleefd aan de hoogere beginselen, waarmeê God de maatschappij regeert, en ofschoon zijne godsvrucht niet vindingrijk was op het geheimzinnig gebied van het verkeer met de Eeuwigheid, zat hem het Katholicisme zoo diep in merg en been, dat het wel, bij eene zich zoo krachtig uitsprekende natuur, altijd moest overvloeyen, en dat hij, zonder het ooit voorbedachtelijk beoogd te hebben, zich allengs in zijn huis en in zijn atelier van gelukkige bekeerlingen, die de schijnschoone dwalingen van het Protestantisme hadden afgezworen, omringd zag.

Het is een te kiesch onderwerp om hierop nader in te gaan, maar ik kan toch niet nalaten hier eene zedige hulde te brengen aan de edele Vrouw, die hem 37 jaar van zijn leven heeft ter zijde gestaan; die, met de uitnemendste gaven van verstand en hart toegerust, juist de 'hulpe' was, die hij behoefde, om zijne maatschappelijke taak te kunnen vervullen: de bezielende engel, die dezen kunstenaar op zijn ridderbaan steeds omzweefd, bemoedigd, getroost, ja niet zelden beschermd heeft.

Hij is gevallen als een held: te midden zijner overwinningen. Zijn Vondelbeeld, zijne laatste groote openbare schepping, heeft de eer genoten te worden gegispt door de partij der afbraak - de modernen - de liberalen - boven door mij aangeduid. In kleiner kring heeft hij der vriendschap een zijner schoonste buusten in zijne laatste levensdagen gewijd; terwijl het allerlaatste nieuwe werkstuk eene verheerlijking is geweest van de Gezegende Maagd met het Kind, dat op den Vorst der duisternissen heeft gezegepraald. Op zijn boetseertafel eindelijk vond men, na zijn verscheiden, de kleine werktuigen, waarvan hij zich, een uur voor hij zijn doodsleger beklom, nog had bediend, en die gebruikt waren, om een *Corpus Christi* volmaakt te herstellen, dat aan duizend stukken uit elkander had gelegen: mag men hier een zinnebeeld in

zien van den levendigen wensch, door dezen oud-Nederlander steeds voor de bekeering van zijn aangenomen Vaderland gekoesterd?

Wanneer men ziet, welke kunstwerken tegenwoordig onze ten-toon-stellingen aanbieden, dan ontwaart men op het gebied der beeldhouwkunst, ter eener zijde slechts voortbrengsels van het zinnelijkste realisme, ter anderer zijde beelden, vaak zeer verdienstelijk, maar die hunne voornaamste waarde danken aan de hoedanigheid van onderdeel te zijn in eene architektonische kompozitie.

De beeldhouwkunst, in den eigenlijken akademischen zin des woords, schijnt, hier in Nederland, met de dood van Royer den laatsten adem te hebben willen uitblazen; en het maakte ons, op den doodenakker aan de S^t.-Nikolaaskerk, den indruk, als-of men hier, met zijne wapenschilden, ging begraven *le dernier des barons,* den laatsten der nederlandsche beeldhouwers.

Louis Royer werd geboren te Mechelen op den 1^n Augustus des jaars 1793, des avonds te 10 uur: zijne ouders waren Johan Baptista Royer en Barbara Le Maistre; hij werd gedoopt in de L.-Vrouwen-Kerk den 2^n der zelfde maand. Hij trad, binnen 's Gravenhage, in het huwelijk met Mejufvrouw Carolina Frederica Kerst, den 15^n Juni 1831. Hij ontsliep te Amsterdam den 5 Juni 1868, des morgens te 10½ uur.

Vrede zij zijne asch! Zijn naam blijft in zegening bij allen, die zijn groot talent hebben begrepen en hem, om de grootschheid en edelen eenvoud zijner natuur, hebben liefgehad.

Amst. S. Ant. abb. 17 *Jan.* 1869.
J.A. ALBERDINGK THIJM.

Het lijden des heeren, Voorgesteld door tyroolsche boeren te Thiersen. Uit het dagboek van een duitsch reiziger.

De sirocco met hare doodelijke gevolgen ontvluchtende, richtte ik mijne schreden naar het Noorden, om eenige rust te gaan nemen in de bergen van Tyrol. De prachtige vallei van Kufstein, zijne zwarte bergen met hun melancolisch en dichterlijk voorkomen, de Inn, dien wilden stroom, die zich trotsch een weg baant aan hunne voeten - dat alles zag ik voor de eerste maal, en de indruk was van dien aard, dat ik besloot eenige dagen in die grootsche en ontzagwekkende eenzaamheid door te brengen.

Nimmer zal ik mij over dat besluit beklagen. Overal vond ik hier het oude en ware Germanië terug met zijne eenvoudige gewoonten en gebruiken, met zijne dichterlijke overleveringen. Op den 30 Juli zag ik het drama van het Lijden des Heeren, dat ik nimmer te voren gezien had, voorstellen door tyroolsche boeren, die, in de eenzaamheid begraven, op eenigen afstand van den grooten weg wonen.

Reeds eenige dagen vroeger had ik in de herberg te Kufstein van die voorstelling hooren spreken, maar men drukte zijn twijfel uit of het plan wel zou volvoerd worden, want hij, die den Zaligmaker zou vertegenwoordigen, was plotseling ziek geworden, en het was de vraag of een ander die rol op zich zou kunnen nemen. Men voegde er bij dat ook Pilatus ziek geworden was. Deze tijding smartte mij zeer; ik had reeds verscheidene malen hooren spreken van de Passie, die men speelt te Oberammergau in Boven-Beieren, en mijne belangstelling was niet weinig opgewekt. En nu, daar

de gelegenheid zich opdeed om het beroemde treurtooneel bij te wonen, zou eene toevallige omstandigheid mij van dit genot komen berooven!

Gelukkig kwam eene oude vrouw mij den troost brengen, dat de voorstelling zou doorgaan; zij verhaalde mij dat Pilatus hersteld was, en men waarschijnlijk voor den jongen zieken boer, die den Zaligmaker zou voorstellen, een geschikten plaatsvervanger vinden zou. De vreugde belette mij bijna de oogen te sluiten, en zeer vroeg in den morgen verliet ik mijn leger en wierp mij in de bergen, waar de heerlijke morgenlucht mij een nieuw leven instortte. Ik had gedacht duizenden, minstens honderden lieden te zullen aantreffen, om met mij den weg naar Thiersen te zullen afleggen, maar ik ontdekte niemand. Geen levende ziel vertoonde

zich in het gebergte. Ik moest dus alleen mijn weg zoeken en vinden. Welke vreugde voor den reiziger, die geruimen tijd in het Zuiden heeft doorgebracht, de duitsche bosschen weêr te zien en zich te verlustigen in de schaduw van eeuwenoude pijn- en denneboomen, die aan het vaderland herinneren. Al de schoonheden van het liefelijk Italië verdwenen voor het geheimzinnig geritsel der donkergroene bladeren; het glinsterend licht, dat de golf van Napels terugkaatst, de prachtige natuurtooneelen van het Zuiden - alles trad op den achtergrond en moest wijken voor de woeste bosschen van mijn vaderland.

Gedurende twee uren vervolgde ik mijn weg door het bosch en kwam toen aan eene lachende vallei. Er vertoonde zich een klein meer, door bergen ingesloten. Ik wandelde het om en zag toen op eens eenige huizen en boeren-hofsteden, die in hun midden een kerk hadden, wier wit geplaasterde klokketoren zich hoog boven de omliggende bergen verhief. Het was het dorp Thiersen.

Met verwondering vraagt men zich af, hoe het mogelijk is dat men in dat plaatsje, zoo geheel van het overige der wereld en de beschaving afgescheiden, en in de bergen, volstrekt beroofd van alle middelen van verkeer en vervoer, op de gedachten is kunnen komen eene dramatische voorstelling te geven, waarin de spelers jonge boeren zijn, en waarvan de toeschouwers van heinde en verre toestroomen. Want dat ik niemand ontmoet had, vond vooreerst zijn grond in de omstandigheid dat ik een weinig bezochten weg had genomen, en ten tweede dat de bezoekers voor het meerendeel reeds den vorigen dag waren aangekomen. Waarom had men niet liever de stad Kufstein tot dat doel gekozen? Doch toen ik meer en meer die dichterlijke bergen bewonderde en den blik wierp op de dichte bosschen op den achtergrond, begreep ik dat dit bekoorlijk oord veel meer geschikt was dan iedere andere plek om eene oude traditie te bewaren, die geloof en godsvrucht in de harten der bewoners hadden geprent, en die zich niet schikt naar het gedruis en de onverschilligheid der wereld.

Aan den voet van den berg gekomen, zag ik van alle kanten lieden toestroomen, en in het dorp verdrong zich eene groote menigte. Velen lagen geknield in en voor de kerk te bidden, waarin een priester de H. Mis deed, en waaruit de klank van heilige liederen, door jonge boeren gezongen, naar buiten drong. Ik knielde met de menigte op den grond neder.

Toen de H. Dienst geëindigd was, zocht ik de schouwburgzaal op. Het was een groot houten gebouw, op een heuvel, naast de kerk, opgericht. Het is moeilijk zich iets eenvoudigers, iets meer boersch voortestellen dan de zaal, waarin het beroemde drama zou gespeeld worden. Op de deur was een biljet geplakt, dat de volgende bekendmaking bevatte:

‘Met verlof, goedwillig door de overheid geschonken, zal men op het tooneel van Thiersen eene voorstelling geven van het offer der verlossing op Golgotha of het bitter Lijden, den dood en de glorierijke verrijzenis van onzen Heer en Zaligmaker Jesus Christus in tien bedrijven en wel op den 30 Juli en den 13 Augustus van dit jaar.

De voorstelling zal beginnen des morgens na den H. Dienst en eindigen des avonds ten 6 uur.

‘Prijzen der plaatsen: Eerste rang naar verkiezing, tweede rang 60 kreutsers, derde rang 40 kreutsers, vierde rang 20 kreutsers.’

Voorts vernam ik dat het stuk in tweeën verdeeld werd. Van 8 tot 1 uur zou men geven de voorstelling van het Lijden met voorspelen en inleidingen, van 1 tot 2 uur pause; van 5 tot 6 de voorstelling van de Verrijzenis en Hemelvaart des Heeren. Ik zou dus te zien krijgen een wereldgebeurtenis, het groote christelijke treurspel, dat alle heidensche treurspelen oneindig overtreft.

Alles vereenigde zich om mijne nieuwsgierigheid op te wekken en mij belang in te boezemen. Het drama van het Lijden, gedurende de middeleeuwen in alle christelijke landen in gebruik, dat de aartsbroederschap *del Gonfalone* heeft gespeeld in het Colyseum te Rome, is nu alom vergeten en wordt nog slechts bewaard in een onbekenden hoek van het tyroolsche gebergte.[1)] Was er meer noodig om mij te doen verlangen naar het oogenblik, waarop de uitvoering een aanvang nemen zou?

Toen de deuren geopend werden, klommen meer dan 2000 tyroolsche boeren en Loerinnen de houten trappen op en drongen den schouwburg binnen. Aan de eene zijde bevond zich het bureau, aan de andere de ververschingskamer. In het midden der zaal stond een aantal banken achter elkander in de hoogte toenemende. Twee banken, met versleten groene kussens, maakte de eerste plaatsen uit; daarop volgden de tweede, de derde en de vierde. Voor de eerste bevond zich het orchest; daar zag men een draagbaar orgel en onderscheidene andere muziek-instrumenten. Voor het orkest eindelijk zag men het tooneel, dat met een gordijn afgesloten was. Op het gordijn was een oud man geschilderd, met de lier in de hand. Hij moest Orpheus voorstellen, en zijn naam stond in groote letters boven zijn hoofd.

Velen zal misschien de heidensche figuur van Orpheus minder gepast voorkomen in een zaal, die aan de christelijke kunst gewijd is. Evenwel laat zich dit zeer goed verdedigen. Men vindt Orpheus en Bacchus zelfs is de Catacomben en waarom? Om den overgang van de heidensche mythe tot de christelijke werkelijkheid voor te stellen.

Alvorens verder te gaan moet ik op eene omstandigheid wijzen, die veel bijdroeg tot den indruk, dien de voorstelling op mij maakte. Men had namelijk aan beide zijden eenige planken uit de houten wanden genomen, waardoor tamelijk groote openingen waren ontstaan. Behalve dat hierdoor de lucht voldoende ververscht werd, had men het oog op het omliggend gebergte, en de prachtige natuur bracht den toeschouwer in een voor het stuk zeer goede stemming.

Op eens weergalmden drie kanonschoten door de dalen en spelonken; daarop deden zich drie klokslagen hooren. Het gordijn ging op, en het tooneel stelde een landschap voor, waarop een oud man heen en weder wandelde. Hij was van een lange gestalte, droeg een valschen baard, die zeer slecht vastgemaakt was, een groen buis en broek en groote schoenen; witte wollen handschoenen bedekten zijne handen. Spoedig verscheen een knaap en wat hij verhaalde bewees dat dit voorspel het offer van Abraham beteekende.

Maar welk onmogelijk kostuum droeg die patriarch! Hij geleek op een veld- of boschwachter. Zal men, vroeg ik mij zelven af, aldus alle personen, die moeten optreden, kleeden? Abraham geleidde zijn zoon naar het altaar en trok zijn sabel. Eene hemelsche verschijning doet hem ophouden: aanstonds vertoont zich een ram. De zonderlinge aartsvader grijpt hem bij de hoornen, slaat hem den kop af, en het gordijn valt.

Tweede voorspel. Een man, wandelende tusschen eene kudde schapen. Hij draagt lange witte haren, een blauwen broek, roode laarzen, den groenen hoed der bergbewoners, een grooten groenen stok, waaraan een groene zak hangt. Hij stelt

1) Men bedenke dat de schrijver het stuk zag op den 31 Juli 1867. In onze vlaamsche gewesten hebben de passie-voorstellingen eeuwen lang stand gehouden.

den goeden Herder voor. Terwijl de muziek zich zacht doet hooren, zingt hij op een treffenden en zalvenden toon een lied, waarvan het refrein luidt: *Weidet, meine Schäflein, weid't. Ihr seid meine grösste Freud.* (Weidt, mijne schapen, gij zijt mijne grootste vreugde.) Hij teekent elk schaap met een rood kruis, ontdekt dat één schaap ontbreekt en drukt daarover zijne groote smart uit. Daarop begint hij het te zoeken. Maar op eens verschijnt het kruis op den Calvarieberg, waaraan het schaap hangt, dat ontbrak. Het gordijn valt.

Nu begint het eigenlijke drama van het Lijden. Ik zal de verschillende deelen of tooneelen met cijfers aanwijzen en het onderwerp van ieder in het kort samentrekken. Tusschen iedere scène valt het gordijn, maar wordt bijna onmiddellijk daarna weder opgetrokken.

1. Jesus gaat door zijne leerlingen omringd naar Jerusalem, om er het H. Avondmaal te houden. De leerlingen volgen hem zwijgend. De houding dier heilige personen, vol eenvoudige en tegelijk ernstige waardigheid is uiterst treffend. Jesus is een hoofd grooter dan de grootste onder zijne volgelingen; hij is met recht een volksopperhoofd, dat aan de vorsten van het oude Germanië herinnert. De jonge boer, die deze rol vervult, is eene type der echte tyroolsche bergbewoners en speelt boven ieders verwachting! Ik kon nauwlijks gelooven, dat hij zijne moeilijke rol in twee dagen had geleerd, dat hij er op eene zoo volmaakte wijze in had kunnen doordringen en die uit het hoofd leeren. Maar koning Herodes. dien ik onder de pause sprak, verhaalde mij dat het inderdaad zoo was, en dat de boer, die deze rol gewoon was te spelen, het nog oneindig beter zou gedaan hebben.

Christus draagt lange donkerbruine haren, een dikken baard, een langen blauwen jas en een rooden mantel. Drie gouden stralen schieten uit zijn hoofd, zooals men ze ziet op oude afbeeldingen. De leerlingen zijn eveneens gekleed; alleen verschillen de kleuren hunner kostumen. Hoogstwaarschijnlijk heeft men bij de samenstelling oude schilderstukken geraadpleegd. Niet een der leerlingen draagt laarzen of handschoenen. Christus houdt bijna altijd de handen gevouwen; eveneens doen zijne leerlingen. Zij spreken in verzen, welker groote eenvoudigheid volkomen voegt bij het tooneel, dat zij voorstellen, en dat een antiek karakter draagt. Het verhaal is geheel toonloos en daarom eentonig; de woorden klinken als regendroppels, die op een steen vallen. Deze wijze van reciteeren bewaart de eenheid der aktie en geeft een duurzamen indruk. De leerlingen treden langzaam voort; zij schijnen den grond niet te raken. Alleen Judas maakt eene uitzondering; hij heeft zijn plan gemaakt en toont door zijne houding, dat hij haast heeft het uit te voeren. Hij is geheel in het geel en heeft sandalen aan de voeten, waardoor men hem gemakkelijk van zijne medeleerlingen onderscheidt; in zijne hand draagt hij de beurs.

2. Het H. Avondmaal. Verklaring van het Onze Vader. Christus wascht de voeten zijner leerlingen en deelt het H. brood uit. Judas, een weinig ter zijde staande, drukt zijn twijfel uit over de godheid des Meesters. 'Hij is een mensch zoo als wij; er is een sterk geloof toe noodig om te gelooven dat hij God is. Zou dit zijn bloed zijn, zooals hij ons gezegd heeft?'

Judas wordt dus niet voorgesteld als een verrader, die uit gewone beweegredenen handelt, maar als een twijfelaar, als een ketter.

3. Twee engelen verschijnen: twee sterke en welgevormde boerinnen in het wit gekleed met den rooden gordel en den driehoekigen gesp der tyroolsche vrouwen. In de rechterhand houden zij een langen stok, aan wiens boveneind een kruis bevestigd is; in de linker een grooten witten doek, gevouwen naar de wijze des lands. Zij zijn

niet gevleugeld maar dragen bloemkransen. Zij blijven onbewegelijk op hare plaats, en zingen een oud liedje met het refrein: O overmaat van liefde!

In den loop der voorstelling verschijnen de twee engelen, die een soort van koor uitmaken, altijd op het begeerde oogenblik, als de aandoening den hoogsten top heeft bereikt en het noodig is een al te sterken indruk eenigermate te verzachten. Zij verbinden den hemel met de aarde, tusschen wie zij de bemiddelaars zijn. Hare verschijning, altijd in dezelfde gedaante en met hetzelfde prachtige en toch eenvoudige lied, geeft een grootsch karakter aan de handeling en brengt troost daar, waar het hart door Jesus bitter lijden op 't grievendst gefolterd wordt. Het scheen mij toe alsof bij het verschijnen der engelen de zon door de wolken brak, en hare liefelijke stem doordrong mij geheel. Nooit zal dat *Oh Uebermass der Liebe* uit mijne herinnering verdwijnen.

4. Judas, reeds van zijn meester gescheiden, komt op het tooneel en houdt een alleenspraak. Er verschijnt een Phariseër, en deze geeft hem geld.

5. Het tooneel verbeeldt de zaal van den Hoogen Raad. Men ziet den Raad der Joden rondom Caïphas vergaderd; de Hoogepriester zit op een troon; achter hem bevindt zich eene kas, waarin de boeken van Mozes liggen. De doctoren der wet en de Phariseërs hebben rollen papier in de handen, waaraan zij witte katoenen handschoenen dragen. Hun kleed is een soort van kasuifel, rijk met goud versierd, hun hoofddeksel een mijter van zeer zonderlingen vorm. Zij stellen vrij goed de kleederdracht der joodsche priesters voor. Er heeft eene onderlinge beraadslaging plaats; Caïphas wordt zoo woedend, dat hij stampvoet en uitroept:

'als wij voortgaan met lankmoedig tegenover dien mensch te zijn, dan is het met onze wet gedaan.'

6. Judas verschijnt en houdt eene alleenspraak; hij kan het met zich zelven niet eens worden, of hij al dan niet den Zaligmaker verraden wil. Een zwarte duivel met een gouden kroon op het hoofd vertoont zich, en zonder door Judas gezien te worden, plaatst hij zich achter hem en gesticuleert met zijne armen. Het is de geest des kwaads. Een herder in het groen gekleed, wiens hoofd door een nimbus omgeven is, verschijnt en raadt Judas zijn verraderlijk plan op te geven. Het is de goede geest. Die twee geesten betwisten elkander den ongetrouwen leerling. Satan, zich altijd achter Judas houdende, danst als een aap, gesticuleert met de handen om het hoofd van den Apostel en fluistert hem in het oor.

Het spel wordt op eene bewonderingswaardige wijze volgehouden; het is het bestgeslaagde en meest samengestelde van alle tooneelen en heeft een uitwerksel, dat de beroemdste stukken van Shakespeare waardig is. De kwade geest overwint, terwijl de goede droevig zich verwijdert. De eerste hecht een koord aan den arm des verraders en sleept hem met zich voort.

7. De Zaligmaker verschijnt met Joannes, twee andere leerlingen en zijne moeder Maria. De boerin, die de laatste voorstelt, draagt een lilaskleurigen rok. met passementwerk belegd: op haar hoofd is een sluier vastgehecht, die op den rug afhangt. Uiterst moeilijk is hare rol, en toch zij vervult die met treffende juistheid. Zij vertoont niet de wilde hartstochten van eene Italiaansche, of de levendige droefheid van eene Fransche, maar de stille doch tevens indrukwekkende smart, die de figuur van Gods Moeder betaamt. Haar lijden is onmetelijk: zij kan slechts weenen, en als zij spreekt, dan is het op eenvoudigen, droefgeestigen toon.

Jesus verkondigt haar zijn aanstaanden dood. In onbewegelijke houding drukt zij hare smart uit in afgebroken woorden. De Zaligmaker troost haar en zegt: 'dat ik in den bloei mijner jaren de schuld van Adam ga betalen is de wil van mijn hemelschen Vader.'

Maria antwoordt: 'ga en koop de wereld vrij, maar kies een dood, die niet te smartelijk is voor mijn hart.'

Jesus vervolgt: 'de gedachte reeds dat men mijne handen en voeten aan een kruis zal hechten doet mij beven.'

Maria valt bijna in bezwijming. De leerlingen ondersteunen en verwijderen haar van het tooneel.

8. De twee engelen verschijnen en zingen het zoo schoone en vertroostende lied.

9. De berg der Olijven. Jesus met de drie leerlingen. Hij voorzegt den val van Petrus. De dag loopt ten einde, en de maan komt op. Jesus knielt met de leerlingen, de laatsten vallen in slaap. Dit tooneel is prachtig; geen spoor van overdrijving of gemaaktheid.

Driemaal komt Jesus de slapende leerlingen wekken. In de tusschentijden bidt hij op den top eens heuvels. God de Vader verschijnt in de gedaante van een grijsaard; hij draagt schepter en wereldbol in de handen. Met eene ernstige stem vermaant hij Jesus om moedig te sterven. Het heen en wedergaan van den Zaligmaker; de troost, dien hij bij zijne leerlingen schijnt te zoeken; zijne jammerlijke verlatenheid te midden der ongelukkige wereld, die de goddelijke grootheid van zijne taak niet begrijpt, - dat alles wordt voorgesteld op eene wijze, die de ziel met diepe aandoeningen vervult, maar onvergelijkelijk schoon is hetgeen volgt. Terwijl de muziek eene schoone

melodie speelt, verschijnt in een wolk een engel aan Jesus op het oogenblik, dat hij uitgeput ter aarde valt. De engel vertoont, den kelk en het kruis. Jesus staat langzaam op, neemt het kruis en den kelk, welken laatsten hij uitdrinkt. Er heerscht de stilte des grafs. Onbegrijpelijk plechtig oogenblik! De muziek begint weder; tallooze zuchten ontsnappen; de menschelijke zwakheid is overwonnen.

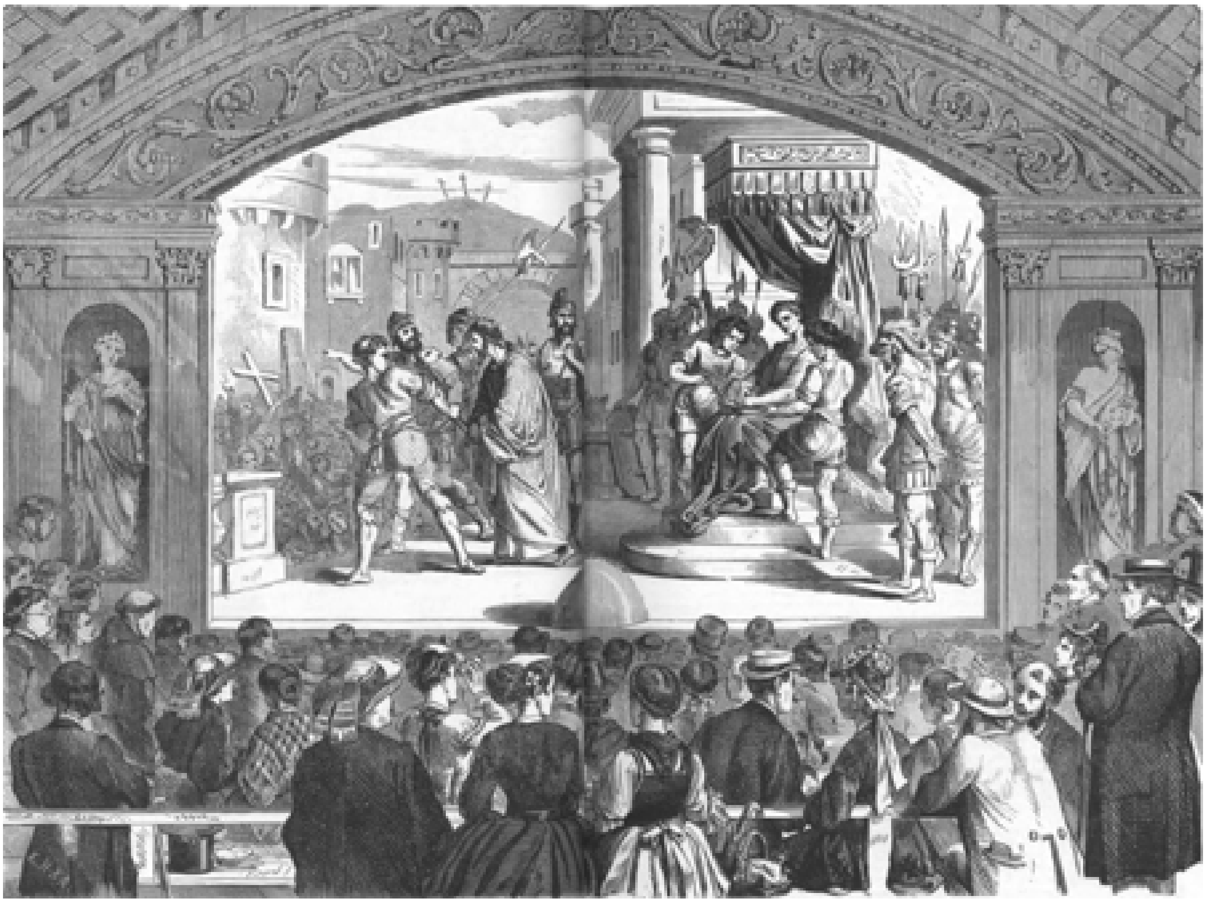

Tooneelvoorstelling van het des Heeren, te Thiersen in Tyrol.

In de verte ontdekt men fakkellicht. Eene bende onder aanvoering van Judas komt over eene brug op Jesus af. Het tooneel krioelt van soldaten. Op het woord van Jesus: Ik ben het (dien gij zoekt) vallen zij allen ter aarde. Petrus slaat den neef van Malchus het oor af; Jesus geneest het en bestraft Petrus. Vier soldaten binden hem met ketenen en koorden en trekken hem naar de vier windstreken.

Dat scheen mij een symbool van de verlossing der geheele wereld door zijn Lijden!

De soldaten zijn ruw, zelfs al te ruw. De tyroolsche boeren verzaken hier niet genoeg hunne ruwheid. Zonderling, in liefelijke tooneelen zijn zij natuurlijk, in hartstochtelijke, onnatuurlijk. Men leidt Jesus over de brug, werpt Hem in het water, zoodat het op het tooneel terugspringt en trekt Hem er weder uit. De leerlingen gaan op de vlucht.

10. Het tooneel stelt voor een vergulde zaal, waarvan de wanden met landschappen zijn bedekt. Jesus wordt door soldaten binnengeleid om ondervraagd te worden. Hij zwijgt langen tijd, geeft eindelijk een zeer kort antwoord, waarom hij door de soldaten mishandeld wordt. Men geleidt hem naar den Hoogen Raad.

Hier begint het moeilijkste gedeelte van de rol van hem, die Jesus vertegenwoordigt: hij moet eene verhevene waardigheid blijven behouden te midden van de mishandelingen en verwenschingen, waarvan hij het voorwerp is; zoodra hij zijne

tegenwoordigheid van geest verliest, wordt hij een karikatuur. Het moet van den tyroolschen boer gezegd worden; hij vervult zijne rol uitmuntend.

11. Verloochening van Petrus. Men ziet een binnenhof; in het midden brandt een kolenvuur. Knechten en soldaten verwarmen zich. Petrus, door een dienstmaagd herkend, verloochent zijn meester; de haan kraait.

12. Petrus staat beschaamd. Jesus gaat over het tooneel en werpt een zwijgenden blik op hem.

13. Maria en Magdalena treden op. Zij troosten Petrus. Joannes komt hem den wanhopigen toestand des Zaligmakers mededeelen. Petrus schreit onophoudelijk.

14. Twee Phariseërs, geheime vrienden des Zaligmakers, en een jong prachtig gekleed ridder, wien zij den hoofdman van Capharnaüm noemen, als kwam hij zoo even uit het oostenrijksche leger, beramen middelen om Jesus te redden. De Phariseërs spelen goed; de hoofdman is een middelmatig acteur; het is duidelijk dat hij een uit het hoofd geleerde les declameert.

15. Zitting van den Hoogen Raad. Caïphas is voorzitter. Vier beulen brengen Jesus voor. Hij zwijgt op alle vragen. Twee getuigen in zwarte geborduurde mantels treden tegen hem op. Men voert Jesus weg.

Judas verschijnt als een wanhopige; hij werpt de beurs te midden der Phariseërs, die haastig op zijde springen, om er niet door getroffen te worden. Judas verwijdert zich, terwijl de hoogepriester hom naschreeuwt: ‘ga heen, ellendeling, sterf als een hond; alle duivels wachten u.’

(Wordt vervolgd.)

Het Aschwoensdagskruis.

Slempers, die uit kelk en schalen
U een aardschen hemel bouwt,
Dansers, die in hoogtijdszalen
's Levens hoogste doel beschouwt,
Hoort het ernstig Aschkruisteeken
Luid tot al, wat ademt, spreken:
Wat uit stof is opgestaan,
Zal weêr in het stof vergaan.

't Dringt door hutten en paleizen,
't Mengt met vreugd en rouw zich saam;
Pelgrims, wáár zij de aard bereizen,
Onbekend, of groot van naam,
Allen hooren 't Aschkruisteeken
Luide tot wat ademt, spreken:
Wat uit stof is opgestaan,
Zal weêr in het stof vergaan.

Zegeteeknen, eerepalmen,
Op het slagveld duur betaald,
Winnaarskroon en lofliedsgalmen,
Waar de Wetenschap meê praalt,
Niets belet het Aschkruisteeken,
Held en Wijsgeer toe te spreken:
Wat uit stof is opgestaan,
Zal weêr in het stof vergaan.

De aardworm moge rustloos wroeten
In en rond de wereld heen,
Waar wij stofgenooten groeten,
Recht gelukkig is er geen;
Want, dat ernstig Aschkruisteeken
Blijft in ieders harte spreken:
Wat uit stof is opgestaan,
Zal weêr in het stof vergaan.

Zie, daar treden, opgetogen,
Bruid en Bruîgom tempelwaarts;
Louter rozen streelen de oogen,
Die de toekomst voor hen gaêrt;
Maar zij hooren 't Aschkruisteeken
Hun in 't bruisend bloed niet spreken:
Wat uit stof is opgestaan,
Zal weêr in het stof vergaan.

Zie, daar wordt, in liefdrijke armen,
't Wicht ter Doopvont heengevoerd,
En, door 't goddelijk erbarmen,
In den christenband gesnoerd;
Ach, zoo straks zal 't Aschkruisteeken
Tot de droeve moeder spreken:
Wat uit stof was opgestaan,
Is weêr in het stof vergaan.

Duizend gingen, duizend kwamen,
Allen dekt de kerkhofsteen,
Die op al die duizend namen
   Nauwlijks melding maakt van één.
Doch dat sombere Aschkruisteeken
Kon ook niets dan waarheid spreken:
   Wat uit stof is opgestaan,
   Moest weêr in het stof vergaan.

Echter, uit het stof der graven
   Stijgt toch ook een andre toon,
Waar de ziel zich aan mag laven,
   Boven aarde en zinnenschoon;
Hoor dat schittrend Heilkruisteeken
In des stervlings boezem spreken:
   Moog, wat wegvalle op uw baan,
   Uw GELOOF niet ondergaan!

Uit de schaduw van dit leven
   Blikken wij ten Hemel heen;
Kan ons de aard slechts tranen geven,
   Dáár heerscht smarte noch geween.
Immers, uit dat Heilkruisteeken
Hoort de Christen 't troostwoord spreken:
   Lijders, hoe met wee belaên,
   Laat uw HOOP niet ondergaan!

Keer dan asch tot assche weder,
   't Graf verschrikt Gods vrienden niet;
Knielen zij in 't stof ter neder,
   Hem verheffen ze in hun lied.
Want zij hooren 't Heilkruisteeken
Jublend in hun binnenst spreken:
   Laat vrij stof tot stof vergaan,
   LIEFDE zal u op doen staan!

Te 's-Gravenhage, den 3. *Februari* 1869.
DR. WAP.

Het toevluchtsoord.
Vervolg.

De overste zag mij met een gelaat vol waardigheid aan. ‘Ik moet er mij altijd over verwonderen,’ sprak zij, ‘wanneer men mij naar straf vraagt. Waarom vraagt gij mij niet, welke belooning ik geef, wanneer ik tevreden ben?’

Ik zweeg. De groote waarheid, welke in dit antwoord lag, had mij stom gemaakt. Nog nooit had ik van iemand zoodanig antwoord ontvangen. En toch lag in dit korte en eenvoudige antwoord het eigenlijke en ware stelsel der geheele opvoeding.

‘Eener kloosterlinge,’ zoo vervolgde de overste, ‘voegt het gebruik van den stok niet; en geloof mij, de liefde en de godsdienst zijn altijd toereikend geweest. Wanneer een meisje zich geheel niet wil beteren, wanneer zij zich in het geheel niet wil schikken, wel nu, dan moet zij vertrekken. Haar wil opent onmiddellijk de deur in de houten omheining, waardoor zij hier binnengetreden is. Doch zoodanig geval is ons nog niet voorgekomen.’

III.

Wij gingen eene verdieping hooger, naar de slaapzaal der boetelingen. De inrichting was geheel gelijk aan de slaapzaal der kinderen. Ook daar heerschte dezelfde orde, dezelfde zindelijkheid. Die meisjes werden even als de kinderen nooit alleen gelaten; overigens was ook de levenswijze geheel dezelfde. Men stond des morgens ten zes ure op, om zich onmiddelijk aan het gebed te begeven. Daarna werd het ontbijt gebruikt, bestaande uit wit brood met koffie. Ten tien ure werd dit herhaald. Vóór het middagmaal hadden de meisjes anderhalf uur vrijen tijd, dien zij gemeenlijk in den hof doorbrachten. Het middagmaal bestond in soep, groenten en brood, waarbij driemaal in de week eene goede portie vleesch werd gevoegd. Ook des namiddags kregen zij koffie, en vóór het avondeten, dat uit soep bestond, werd nog een uur gegeven om zich onderling te vermaken. Gedurende de werkuren mocht niet gesproken worden. Met de zuster, die zich altijd in de werkzaal bevond, was een gesprek natuurlijk geoorloofd. Ook maakte het onderricht, dat gedurende den arbeid gegeven werd, zoodanig gesprek noodzakelijk. In de vrije uren was het natuurlijk geoorloofd te spreken, en de overste zegde mij dat het alsdan bij de meisjes, zoowel als bij de kinderen, zoo buitengewoon levendig kon toegaan, dat er tusschen beide matiging noodig was, om niet in te luidruchtige vroolijkheid te ontaarden. Des avonds ten tien ure, na het avondgebed, begon ook bij de meisjes het algemeen stilzwijgen, dat tot aan het morgengebed voortduurde. Gedurende dezen tijd mochten zij, buitengewone gevallen uitgezonderd, noch onder elkander, noch met de aanwezende zuster spreken. De overste hield het stilzwijgen onder den arbeid en gedurende den nacht voor een noodzakelijk middel zoowel voor de opvoeding der volwassen kinderen, als ter zedelijke verbetering der meisjes. Geheele afzondering achtte zij gansch nutteloos en alleen geschikt om den geest te verstompen en het aanwezige zedelijke bewustzijn te verzwakken. Een algeheele afzondering was, zeide zij, geen middel tot zedelijke verbetering, wanneer, zooals hier, bewaking en stilzwijgen plaats had. Wat zeggen de verdedigers van de afzondering in onze cellulaire gevangenissen hiervan? Zij gelooven nu eenmaal zonder afzondering niet klaar te kunnen komen - of liever zij willen het tegenovergestelde niet gelooven; want een verstandig mensch zal toch wel niet willen beweren dat een, bij den gemeenschappelijken arbeid onder opzicht toegefluisterd, woord de zedelijke verbetering verhinderen of een besmettelijk kwaden indruk op den geest zal kunnen voortbrengen. En bij een voortdurend toezicht zijn toch slechts mededeelingen mogelijk, die zich tot enkele woorden bepalen. De afzondering der gevangenen moet immers alleen als middel te zijner verbetering, niet tot verzwaring zijner straf dienen! Wanneer echter het stilzwijgen voldoende is om daartoe te geraken, waartoe dan die geestdoodende afzondering in eene cel, die nauwlijks ruimte voor vijf schreden heeft? Dat stelsel is slechts eene kwelling, die door niets gerechtvaardigd kan worden, eene zonde tegen de menschelijkheid, een moderne barbaarschheid. De getuigenis van de overste van het gesticht de Goede Herder moge tot bewijs mijner bewering dienen. De resultaten, die daar zonder strenge afzondering, alleen met godsdienstige en zedelijke toespraken, en met gebod van te zwijgen gedurende den arbeid en des nachts zijn verkregen, moeten als geheel en al voldoende worden beschouwd. Of wil wellicht iemand beweren, dat het zedelijk bewustzijn bij den in een tuchthuis opgesloten veroordeelde dieper gezonken is dan bij de boetelingen in het gesticht van den Goeden Herder? Zulk eene bewering zou bezwaarlijk op eenige wijze gemotiveerd kunnen worden. Hoe verheven is dus het stelsel dezer waardige kloosterlingen, dat op ware humaniteit, op godsdienstige en

zedelijke verbetering der gevallenen. de ware liefde van den godsdienst van Christus steunt, tegen uw spitsvondige uitvindingen om de menschen te kwellen, uw gevangenis-directeurs met hun ruwe knechts, die uwe gevangenen tot uitspanning op een trechtervormig stukje gronds laat ronddraven, die denstok en de zweep onmisbaar denkt tot verbetering van het menschelijk hart!

Toen ik met de overste weder op het binnenplein stond, dat de boetelingen tot wandelplaats diende, kwam de zuster tot ons, die ik in de werkzaal der kinderen aangetroffen had. Zij was voor den avond door eene andere zuster in haar moeilijken arbeid vervangen geworden. ‘Zijt gij tevreden “mijnheer,” vroeg zij lachend met hare volle welluidende stem, met hetgeen gij bij ons hebt gezien, of gelooft gij ook dat de kloosterlingen alleen bestaan om kwaad te stichten?’

‘Ik kan u slechts mijn bewondering betuigen over hetgeen ik zag. Gij

en uwe zusters zijn ware priesteressen van den godsdienst der liefde en der barmhartigheid; ik bewonder echter nog meer uwe opgeruimdheid bij zulk eene groote inspanning van lichaam en geest. Mag ik u nu echter verzoeken mij ook het klooster, uw eigene woning te laten zien?'

'Gij zult daar niet veel merkwaardigs vinden,' antwoordde de overste, 'doch zoo gij wilt, zullen wij er terstond heen gaan, want de avond begint reeds te vallen.'

Wij begaven ons naar het klooster, dat met de kerk onder één dak is. Eenige treden brachten ons uit den tuin naar het kleine voorplein, waar een trap naar de verdiepingen voerde. Aan den muur tegenover de deur hing een groot crucifix; aan den zijmuur stond een groote bruine kast, waarin de kerk- en altaarsieraden bewaard werden, en op die kast stonden witte kaarsen op sierlijke kandelaars tusschen vazen met geurige bloemen. De overste opende de kas om mij de sieraden te doen zien. Daaronder bevond zich een prachtig, rijk met goud en zilver geborduurd altaarkleed, met heerlijke kant omzoomd. 'Zie die heerlijke kant eens,' sprak de overste, terwijl zij den doek in hare blanke handen tegen het licht hield; 'het is een geschenk van de gravin Hahn-Hahn.'[1)]

Ik moest onwillekeurig lachen over den ernst, waarmede de overste mij op de schoonheid van het borduursel opmerkzaam maakte.

'Fraaie kanten,' zeide ik op vroolijken toon, 'zullen toch altijd indruk maken op het hart eener vrouw, zelfs al klopt het onder het wollen kleed van een kloosterlinge.'

'Alles wat gij hier ziet is geschonken: de kas, de altaarsieraden enz. De kandelaars zijn eerst sinds weinige dage in ons bezit. Zij werden ons gebracht door een armen schrijnwerker; ook is meest al ons huisraad door behoeftige werklieden geschonken. Ik heb het u reeds eenmaal gezegd, wij leven zeer lichtzinnig van den eenen dag in den ander, van krediet en giften.'

Wij moesten onderscheidene trappen opgaan alvorens in de kloosterkerk te komen. De overste ging vooruit en opende de zware deur; ik volgde haar met de andere zuster. Het was niet de eigenlijke kloosterkerk, die wij binnen traden, maar de kapel der kloosterlingen. De vensters waren van geschilderd glas, beelden van heiligen of tafereelen uit de lijdensgeschiedenis voorstellende. De stralen der ondergaande zon wierpen de kleuren op den muur en op den grond terug. Eene zijde der kapel was met stoelen bezet, terwijl de muur met crucifixen, beelden en kransen bedekt was Een hek bestaande uit dwars over elkander liggende bruine latten scheidde de kapel van de eigenlijke kerk. Dit hek was van boven tot onder met een zwart gordijn bedekt. Er heerschte een schemerlicht in de kapel, zoodat ik de aanwezige kloosterlingen slechts aan haar wit gewaad kon onderscheiden. Toen stond de overste op van den steen, waarop zij eenige oogenblikken biddend geknield had, en trok aan een koord het groote gordijn ter zijde. Onze blik viel nu door de tegenoverliggende kerkramen in den gloeienden avondhemel, die thans de kerk en de kapel met een zee van rood zonnelicht overstroomde. 'Is het hier niet schoon?' vroeg de overste, wier lieftallig gelaat door de terugkaatsing van het roode licht in een rooskleurig waas gehuld was. Daarop wees zij op een witten grafzerk naast het altaar, en zegde op een toon, waarin eene gemoedsbeweging niet te ontkennen was: 'dit is het graf.'

'Ik zie het graf, waarde overste,' sprak ik, 'wie rust daar?'

'Mijne voorgangster in het gesticht; zij was nog jong, toen zij stierf.'

'Bezweek zij aan eene ziekte?'

1) Een werk dezer gravin *Regina* werd in het fransch vertaald door Mevrouw Louise Lebrocquy.

‘Zij had een borstkwaal, wellicht ten gevolge van te groote inspanning naar lichaam en geest. Ook ik zal daar rusten, als het God behaagt.’

Er trad zwijgend eene derde zuster in de kapel binnen. Zij boog driemaal voor het altaar der kerk; toen knielde zij op een bidstoel neder om haar avondgebed te doen. Het zwarte gordijn zonk weêr; de witte grafzerk en de roode avondhemel waren verdwenen, en de kapel was weder in schaduw gehuld. Wij begaven ons naar buiten en stonden weldra weder in de met bloemen getooide vestibule, alwaar de gekruisigde Christus aan den muur met eene onbeschrijfelijke uitdrukking van liefde en majesteit op ons nederzag.

De bovenlokalen van het klooster, die de zusters, welke niet in de zalen der boetelingen en kinderen slapen, tot woon- en slaapverblijf dienden, waren zeer eenvoudig. In iedere cel bevond zich slechts eene tafel, een stoel en een bed; in het refectorium stond een lange tafel. Vroeger, toen het huis, waarin ik de boetelingen en kinderen gezien had, nog niet gebouwd was, moet de ruimte hier zeer beperkt zijn geweest. Een muur, die door de geheele lengte van het gebouw liep, scheidde ook destijds de kinderen van de jonge meisjes. ‘Kom eens hier, mijnheer,’ sprak eensklaps de overste, ‘het schoonste in ons huis hebt gij nog niet gezien.’ Ik volgde haar nieuwsgierig. Zij bracht mij in een zeer belangrijke en bijzonder zindelijke keuken. Eene oude leekezuster in een wit gewaad en zonder zwarten sluier was bezig met het avondmaal gereed te maken. ‘Niet waar, zuster,’ sprak de overste, ‘deze schoone keuken hebben wij nog niet lang; de oude was zeer slecht en altijd vol rook. Ook was daar dikwijls zeer weinig in om te koken en te eten.’

‘Ja, dikwijls zeer weinig,’ zeide de zuster, ‘maar de goede God heeft ons toch altijd bijgestaan.’

Een half uur later zat ik in de kleine achterkamer van den pastoor, die recht tegenover het klooster woont. Hij leed aan eene oogziekte. De kamer werd daarom half duister gehouden; alleen het maanlicht mocht door de vensters schijnen. De pastoor verhaalde mij een aantal hoogst onaangename behandelingen, die de kloosterzusters van wege de policie waren aangedaan. Zij werden door haar op allerlei wijze in haar godvruchtigen en hoogst verdienstelijken arbeid belemmerd door hinderlijke nasporingen, aanvragen van ouders en verwanten der in het gesticht opgenomen kinderen en meisjes, en door een geschrijf, dat het gevoel der laatsten dikwijls diep moest kwetsen. Ik verwonderde mij daarover natuurlijk niet het minst. ‘Wil ik u eens wat zeggen, eerwaarde heer,’ sprak ik, toen ik afscheid nam van den terecht verontwaardigden man, ‘dit komt vooral omdat het klooster onder strenge tucht staat, en niemand weet wat er binnen de muren eigenlijk omgaat. Ook wij werden nog kortelings de wonderlijkste dingen over het kloosterleven verhaald. Niemand kan mij van met kerkelijke inrichtingen ingenomen verdacht houden; welnu, ik wil eerstdaags in een groot tijdschrift in Duitschland uw gesticht schetsen zooals ik het gevonden heb. Wellicht kan ik er iets toe bijdragen om u en de kloosterzusters rust te verschaffen, en om aan zoodanige, inderdaad hoogst pijnlijke en onaangename nasporingen een einde te maken.’ De waardige pastoor drukte tot afscheid mij hartelijk de hand. ‘Doe zulks mot God,’ antwoordde hij, ‘in de openbare meening zal het ons zeer zeker van nut zijn, of dit echter ook bij de policie het geval zal wezen, dit is een tweede vraag.’

Het is zeker als een opmerkelijk verschijnsel te beschouwen, dat deze beschrijving van het klooster des Goeden Herders te Charlottenburg uit de pen is gevloeid *van den bekenden duitschen democraat D^{r}. Rasch,* die als een vinnig bestrijder van het

Catholicism bekend was. De radicale partij heeft in den regel niets dan laster veil voor alles wat de instellingen der Katholieke Kerk betreft, d^r Rasch is echter eerlijk genoeg geweest om hier een groote uitzondering bij zijne geestverwanten te maken; hij heeft openlijk getuigd, dat het liefdewerk van den Goeden Herder door een bovenaardsch leven bezield is, zooals de philantropische instellingen van onzen tijd die niet kunnen bezitten.

Wij hebben deze getuigenis onder de oogen onzer lezers willen brengen, ook voornamelijk met het doel om bij te dragen tot meerdere waardeering van eene instelling, die bij velen niet genoeg bekend is. Het is niet slechts in de staten, door den schrijver opgesomd, dat men gestichten van den Goeden Herder vindt, maar schier in alle oorden der wereld.

Berryer.

't Moge laat schijnen om hier nogmaals van den beroemden Berryer, de grootste pleiter van zijnen tijd, te gewagen; doch de naam van dergelijken blijft immer aan de orde van den dag en onze naneven, even als wij nu, zullen nog in hunne boeken en tijdschriften den hooger gemelden naam bespreken. Overigens, in eene verzameling van merkwaardigheden zoo als de *Illustratie* is, mocht het portret van den grooten rechtsgeleerde, den trouwen aanhanger van het gezag, mochten, kortom de trekken niet ontbreken van den man, die in de gebeurtenissen der laatste jaren, eene zoo belangrijke rol gespeeld heeft, en wiens nagedachtenis men nu nog met een gedenkteeken op zijn graf en een standbeeld te Marseille wil vereeren.

Berryer werd op den 4 Januari 1790 te Parijs geboren en bracht de schitterendste jaren van het eerste keizerrijk op de Hoogeschool door, waar hij zeer veel vlijt studeerde. Nauwlijks had hij zich als advokaat gevestigd, of hij trad als vrijwilliger op en werkte met hen, die gedurende de ‘100 dagen’ de wapenen opvatten, om Lodewijk XVIII op den troon te herstellen. In het jaar 1830 kwam hij in de kamer van volksvertegenwoordigers en schitterde er als politiek redenaar; in 1848 en 1849 behandelde hij tijdens de republiek slechts onderwerpen van financiëelen en administratieven aard. Tijdens den coup d'état behoorde hij tot de afgevaardigden, die, nadat de Kamer ontbonden was, afzonderlijk vergaderden en den president der republiek van zijne waardigheid vervallen verklaarden. Gedurende het tweede keizerrijk wijdde hij zich vele jaren alleen aan zijn beroepsbezigheden en nam eerst in 1863 eene kandidatuur aan van de oppositie, waarop hij in het Wetgevend Lichaam kwam, van hetwelk hij tot aan zijn dood lid gebleven is.

Toen hij zijn einde voelde naderen, liet hij zich naar zijn kasteel te Angerville vervoeren; daar overleed hij op den 29 November jl.

Zijn sterfbed gaf het schoonste bewijs van zijne godsvrucht. Liefdezusters moesten hem in de laatste dagen zijns levens verzorgen; Mgr Dupanloup bracht hem de Sacramenten der stervenden en ontving zijn laatste zucht. De heeren de Falloux, Chateaubriand, de abt Lagranje, beroemde verdedigers van het Catholicism en trouwe zonen der Kerk, omringden zijn sterfbed en brachten hem de vertroostingen van den graaf de Montalembert, den graaf de Chambord en andere hooggeplaatste personen, met en voor wie Berryer geleefd en gestreden had. Mgr. Dupanloup mocht dan ook met recht aan een zijner vrienden schrijven: ‘Zijn dood is een wonder geweest van moed, van godsvrucht, van christelijk geloof. God zal hem in Zijne barmhartigheid

ontvangen. Hij zal zijn vriend Pater Ravignan weêrzien, wiens verdediger hij was, zoowel als van de godsdienstige belangen, die de Kerk dierbaar waren.'

Berryer werd voornamelijk door twee beginselen beheerscht naastenliefde voor de balie, gezag in het Wetgevend Lichaam. De graaf van Chambord, laatste telg uit het Huis der Bourbons, beschouwde hij als de wettige koning van Frankrijk. Dat gevoelen verborg hij niet, maar verkondigde het aan de geheele wereld. Van jongs af streed hij voor de Bourbons, werd er voor vervolgd door de revolutie, het huis van Orleans en de Napoleonieden, maar niets kon zijn gevoelen aan het wankelen brengen. Het herboren Frankrijk onder den graaf van Chambord was zijn ideaal, en hij is de eeuwigheid ingegaan met de vaste hoop, dat het verwezenlijkt zal worden. Voor zijn sterven zond hij hem den volgenden brief, gedateerd 18 November 1868.

'O mijn koning, men zegt mij dat mijn laatste uur daar is. *Ik sterf met droefheid daar ik de zegepraal uwer erfelijke rechten niet heb mogen aanschouwen,* tot heiliging van de vestiging en ontwikkeling der vrijhe-

den, waaraan ons vaderland zoo groote behoefte heeft. Ik breng die vurige wenschen naar den hemel over voor Uwe Majesteit, voor H.M. de koningin en voor ons geliefd Frankrijk.

'Opdat deze mijne gebeden bij God des te eerder verhooring mogen vinden, verlaat ik dit leven, voorzien van al de hulpmiddelen van onzen heiligen godsdienst.

'Vaarwel, Sire, moge God u in zijne bescherming nemen en Frankrijk redden.

Uw getrouwe onderdaan
BERRYER.'

Het beginsel der legitimiteit en des gezags deed hem dikwijls tot strijder voor de rechten der Kerk optreden en mocht hij al in sommige opzichten staan tegenover den orleanist Thiers, in eerbied voor het gezag was hij volkomen overeenstemmend met hem. Zoo min als de een wilde ooit de ander den knie voor Napoleon buigen, en die onverzettelijkheid deed de wereld verbazen, toen Berryer, in 1854 tot lid der fransche Academie benoemd, het gebruikelijke bezoek bij den keizer niet wilde afleggen. Voor hem bestond geen Napoleon; hij kende alleen den graaf van Chambord als het hoofd van den Staat, dat door de revolutie, ofschoon slechts tijdelijk, verdreven was.

Kon het oog de toekomst eens indringen en zien of de hoop van den stervenden Berryer eens verwezenlijkt zal worden!

Berryer was een vriend van ongelukkigen, tot welke partij zij ook behoorden. Wij hebben reeds namen genoemd, en deze toonen de waarheid van ons gezegde. Voor de balie hield Berryer op, legitimist te zijn. Daar erkende hij in den rooden revolutionair, in den bonapartist, in den orleanist slechts een ongelukkige, die gered moest worden. Al het belang zijner partij verdween op den achtergrond. Hij had veel geleden van de Bonaparten, en hij trad in 1840, toen een Napoleon den Staat had willen overrompelen, tot zijne verdediging op. Gedenkwaardig is de rede, die hij toen uitsprak, en waarin geen schijn van haat merkbaar was. En zoo heerlijk en talentvol was zijne verdediging, dat prins Napoleon zou zijn vrijgesproken, indien de staatkunde Louis Philippe niet had genoodzaakt, hem naar het kasteel Ham te verbannen.

Voor de balie, daar was Berryer in zijn element, daar sprak hij met al het vuur, dat de naastenliefde in een talentvollen spreker kan opwekken. Eer en roem behoefde hij niet; hij bezat ze reeds toen hij nauwlijks den jongelingsleeftijd verlaten had, maar de redding van ongelukkigen, hunne mogelijke verbetering, zoo zij misdadig, hunne vrijspraak, zoo zij onschuldig waren, dat was het heilig doel, waarvoor de wereldberoemde redenaar sprak en pleitte.

Hoe groot de talenten en de begaafheden van Berryer waren, die meer dan 50 jaren de eer der fransche balie en sedert 1850 deken der advokaten was, blijkt uit het volgende, waarvan wij echter de waardeering geheel aan de beoordeeling van den lezer overlaten:

Een vriend had hem een belangrijk geding opgedragen, dat zoowel een kwestie van eer en eerlijkheid als van persoonlijk belang betrof. Door vriendschap en plichtgevoel gedreven, beloofde Berryer die zaak met zorg te bestudeeren; doch drie of vier dagen daarna vroeg hem de advokaat der tegenpartij inzage van de processtukken. Berryer gaf ze hem maar dacht verder niet meer aan de zaak.

Op zekeren morgen treedt zijn cliënt zijn studeervertrek binnen, zeggende: 'Gij weet, dat het heden de dag is?' 'Heden? wat?' antwoordde Berryer met een

afgetrokken voorkomen. ‘Wel, onze zaak!’ ‘Drommels ja.’ ‘Gij hebt ze toch niet vergeten?’ ‘Wel neen, komt gij in rijtuig?’ ‘Ja.’ ‘Dan rijden wij dadelijk weg.’ ‘Maar de stukken?’ Die vinden wij wel in de pleitzaal; ik heb ze den advokaat der tegenpartij ter inzage gegeven.’

Den geheelen weg langs sprak de cliënt over zijn zaak, doch Berryer hoorde hem nauwlijks aan, daar hij intusschen aan de redevoering dacht, die hij in de Kamer van Afgevaardigden zou uitspreken. In de gehoorzaal gekomen, drukte Berryer zijn tegenpartij de hand en vroeg zijne stukken terug, die hem dadelijk werden ter hand gesteld. Terwijl de rol van den dag werd afgedaan, doorliep Berryer zijne papieren en overzag in dien korten tijd de gansche toedracht, zoodat hij zijn vriend in het oor kon fluisteren: ‘Het spel staat goed; wij zullen het winnen. ‘Inmiddels was door den president het woord gegeven aan den heer Berryer, die nu een pleidooi van een vol uur begon te houden.

Eerst werden door hem de feiten met eene bewonderenswaardige helderheid blootgelegd; vervolgens behandelde hij de rechtspunten en deed de krachtigste argumenten gelden. In het vuur der schitterendste improvisatie scheen hij echter de opgewondenheid van zijn cliënt niet te bemerken, die geen oogenblik rustig op zijne plaats bleef zitten en hem met blikken en gebaren scheen te smeeken op te houden. Toen Berryer eindelijk met zijne gewone eigenaardige beweging zijne rede wilde besluiten en aan de conclusie was gekomen, werd hij door den ongelukkigen cliënt bij den arm gevat en hem het zwijgen opgelegd. ‘Maar ongelukkige,’ riep deze, ‘gij pleit voor mijne tegenpartij!’

Berryer.

Berryer ziet hem met eene natuurlijke verbazing aan, doch zich dadelijk herstellende, zet hij zich met waardigheid neder, nadat hij zich tot de rechters met de volgende woorden gericht had: ‘Ik heb nog veel te zeggen, mijne heeren, ik verzoek u mij vijf minuten pauze toe te staan.’

Met de meeste hoffelijkheid werd de zitting door den president voor tien minuten geschorst, van welken tijd Berryer gebruik maakte om zich te overtuigen dat hij de stukken van zijne tegenpartij had doorgelezen, die zijn collega hem bij vergissing had ter hand gesteld. ‘Het kon niet beter,’ zegt Berryer tot zijn cliënt, ‘uw zaak staat nu nog veel beter dan ik gedacht had.’ Daarop hervatte hij zijn pleidooi en begon nagenoeg met deze woorden: ‘Voor het Hof heb ik met volkomen openhartigheid de zaak voorgesteld, die het geroepen is te beoordeelen. Met groote nauwgezetheid, met de meeste zorgvuldigheid deed ik uitkomen, wat in het geding ten gunste van onze tegenpartij kan aangevoerd worden. Ik geloof dan ook niet dat mijn achtingswaardige tegenstander nog één argument zou kunnen aanvoeren, dat ik niet voorzien heb. Nu enz. enz.’; en hij begon stuk voor stuk met eene onwederlegbare

logica het geheele gebouw van redeneeringen af te breken, dat hij gedurende het eerste gedeelte van zijn pleidooi met zooveel talent had opgetrokken.

Is het noodig er bij te voegen dat hij het proces won en de rechters en aanwezige advokaten onder den wegslependen indruk liet van eene ontzagwekkende rhetorica, die eerst aan den eischer de rol van verdediger der tegenpartij oplegt, om deze vervolgens te zekerder te verpletteren onder het gewicht der wapenen, die in haar voordeel gesmeed schenen te zijn?

[Nummer 26]

Heliopolis

Slag van Heliopolis.

Gelijk Zwitserland jaarlijks duizenden menschen uit alle oorden tot zich lokt om hen eenigen tijd door zijne natuurwonderen te verlustigen en met zijne zuivere berglucht een nieuw leven te doen inademen, zoo trekt ook Egypte een groot getal reizigers naar zijn met ruïnen en historische overleveringen bezaaiden grond, om voor hun droomenden geest een tafereel te ontplooien, waarop zich de gebeurtenissen van vele duizenden jaren verdringen, of om door zijne hooge temperatuur hen van kwalen en ziekten, waarmede zij bezocht zijn, te verlossen. Wetenschappelijke reizen hebben veel aan het licht gebracht, wat door den tijd in vergetelheid geraakt of onder het zand der woestijnen begraven was; daaraan heeft men het dan ook te danken dat wij ons thans een helder begrip kunnen maken van de zeden, gewoonten en gebruiken der Egyptenaren uit elk tijdvak hunner geschiedenis en tegelijk van onderscheidene andere oostersche volken; ook daaraan heeft de H. Schrift nieuwen roem ontleend, omdat er de waarheid van hare verhalen met de duidelijkste bewijzen door bevestigd is.

Egypte kan men een uitgestrekt museum van oudheden noemen; men kan er nauwlijks den voet verzetten, zonder een voorwerp uit den historischen tijd te ontmoeten; hier heeft men de ruïne van een tempel, daar van een huis, ginds van een stad en de hiëroglyphen, waarmede allen overdekt zijn, leggen voor de oudheidkenners haren oorsprong bloot. Men vindt er de sporen der Mamelukken, die gedurende de laatste zes honderd jaren Egypte overheerschten; men ontmoet ze er ook van de Romeinen, die het ten tijde van Christus in bezit hadden; men ziet ze er van de Grieken, die met de oude Egyptenaren handel dreven, en men mist ze er niet van Jakobs kinderen, die na zijn dood tot een groot volk aangroeiden, dat onder Mozes' leiding naar het beloofde Land trok.

De ruïnen vertoonen zich, zoodra men den voet op den egyptischen bodem zet, en vermenigvuldigen zich naarmate men het land intrekt. Caïro, zelf een gerestaureerde ruïne, ligt te midden van een vlakte met puinhoopen bezaaid. Deze zijn uit verschillende tijdvakken der egyptische geschiedenis en voelen, vreedzaam naast elkander gelegen, den adem der winden en de hitte der verschroeiende stof- en zandwolken. Onder allen trekken het meest de aandacht de ruïnen van de graven der Califen en die van de stad Heliopolis. De graven zijn uit de X^e^ tot de XVe eeuw; de stad is uit de grijze oudheid. De eersten zijn vrij wel bewaard gebleven, zelfs zijn er enkele onder, die, op het eerste gezicht, van den tijd niets geleden schijnen te hebben. Het zijn monumenten, die tegelijk het voorkomen van moskeeën en van mausoleums of praalgraven hebben. Zij zijn in den zuiversten arabischen stijl gebouwd; sommigen dier moskeeën hebben voorhoven, door galerijen omringd, en prijken met koepels of minarets (moskeetorens.) De spitsbogige deuren benevens de gewelven zijn met arabesken en beeldhouwwerken overdekt, de muren bekleed met mosaïken en marmer. De *mimbars* (leer- of preekstoelen) zijn wonderen van houtsnijkunst; balustraden, nissen enz., alles verraadt dat het uit de hand eens meesters is voortgekomen. Moskeeën en graven zijn rijk voorzien van spreuken uit den Koran, en opschriften en titels wijzen de begraafplaatsen der verschillende Califen aan.

Thans worden die eertijds zoo prachtige monumenten bewoond door zwervende Bedouïnen; zij houden in die, welke het minst beschadigd zijn een kortstondig verblijf, wanneer zij na eenen strooptocht uit de woestijn zijn teruggekeerd. De kunstenaar moet van verontwaardiging gloeien, wanneer hij de woeste rooverbenden ziet verspreid tusschen de meesterstukken van arabische bouwkunst, neergehukt op eenen grond met mozaïken en arabesken overdekt.

Slechts een uur gaans is Heliopolis van de graven der Califen verwijderd, maar veertig eeuwen scheiden de twee ruïnen. Wandelt men van het eerste naar de laatsten dan ziet men het leven en den dood, men betreedt de grens der woestijn: aan de eene zijde eene eindelooze zandzee zonder struik of grachten, aan de andere eene bebouwde vlakte, waar dadels en olijven afwisselen met maïs en rijst.

Heliopolis of de stad der zon was een der grootste steden van het oude Egypte en beroemd door zijne priesterschap, Thales van Milete, Herodotus, Pythagoras en Plato kwamen er de taal der hiëroglyphen leeren. Zijn tempel, aan de zon gewijd, was opgericht door Sesostris, een koning uit de 12^e^ dynastie, wiens naam men vindt geschreven op de obelisk, die men tusschen de ruïne aantreft. Deze Sesostris was een groot veroveraar; men ontmoet zijn naam niet alleen op den berg Sinaï, maar ook op verscheidene monumenten in Nubië. De derde Sesostris uit die dynastie bracht de egyptische wapenen nog verder; hij drong tot in het hart van Azië door en werd door zijne onderdanen als een God vereerd; hij is ook bekend onder den naam van Rhamses den Grooten.

Ook uit een bijbelsch oogpunt beschouwd, is Heliopolis merkwaardig; het wordt in het boek Genesis *On* genoemd en was de hoofdstad van het landschap Gessen, dat aan de kinderen van Jakob tot woonplaats werd geschonken. De dochters van een der priesters van On ontving Joseph tot huisvrouw; zij heette Azaneth en haar vader Petophrah (Putiphar) even als de echtgenoot van de goddelooze vrouw, die den deugdzamen jongeling tot zonde poogde te verleiden. *Petophrah* wil zeggen *die tot de dienst van de zon behoort*; een gelijke beteekenis heeft het woord Phrahâ,

waarvan wij Pharao gemaakt hebben, den naam dien wij aan de Egyptische koningen geven.

Tijdens haar verblijf in Egypte moet ook de H. Familie in de nabijheid van Heliopolis gewoond hebben, althans men wijst er den reiziger eene bron, wier water eene genezende kracht heeft. Daarin zou volgens de overlevering Maria de kleederen van het goddelijk Kind gewasschen hebben. Ook heeft tot in het begin van het vorige jaar een reusachtige boom de balsemboom geheeten, aan den oever dier bron gestaan; volgens dezelfde overlevering zou die boom daar ontkiemd zijn om Maria schaduw te verleenen, en fijnen balsem opleveren door de kracht des waters. Dit geloof is zoo algemeen in Egypte verspreid, dat de onderkoning op de gedachte gekomen is om den boom onder dien titel aan de keizerin van Frankrijk ten geschenke te geven. Dit deed hij bij gelegenheid van zijn bezoek aan de wereldtentoonstelling te Parijs.

Onder de geschiedkundige herinneringen uit de latere tijden komen vooral in aanmerking de veldslagen van Mansoura en van Heliopolis. Het vlek Mansoura lag voorheen op kleinen afstand van Heliopolis; thans is er nog slechts een vervallen kasteel van overgebleven. Daar had in 1250 de droevige slag plaats, die aan de overwinningen van den heiligen koning Lodewijk IX een einde maakte en hem zelven in Sarraceensche gevangenschap bracht, zooals wij dit vroeger verhaald hebben.

De slag van Heliopolis, in de onmiddellijke nabijheid der ruïne geleverd, had plaats in het jaar 1799; zij wordt door onze gravure voorgesteld. 10,000 Franschen streden onder generaal Kleber tegen 70,000 Turken en bevochten eene luisterrijke overwinning. Bijna alle Turken werden op het slagveld of op hunne vlucht gedood. Wij willen in het kort verhalen wat aanleiding tot dezen bloedigen veldslag gaf.

Generaal Bonaparte kreeg in 1798 den last van het Directorium om Egypte te gaan veroveren. Zijn gewoon geluk vergezelde hem op den tocht, en hij landde in het land der Pharao's toen de Engelschen, de doodvijanden der fransche republiek, nauwlijks iets van zijn voornemen wisten. In verscheidene veldslagen overwon hij de Turken, en had weldra een aanzienlijk gedeelte van Egypte in zijne macht. Daarop verplaatste hij het oorlogsveld in Syrië, overwon aanvankelijk ook hier de Turken, doch werd vervolgens door de omstandigheden gedwongen naar Egypte terug te keeren. Hier vernam hij uit dagbladen, die hem toegezonden waren, den toestand van regeeringloosheid, waarin Frankrijk verkeerde, en keerde onmiddellijk naar Europa, het opperbevel aan generaal Kleber overlatende.

Deze had nu met allerlei moeilijkheden te worstelen; het leger was door de aanhoudende en moeilijke tochten en door de herhaalde gevechten uitgeput en had veel aan getalsterkte verloren; daarenboven naderde de grootvizier langs den weg van Damascus met een leger van 70,000 man. Kleber zag zijn ondergang te gemoet, dewijl hij uit Frankrijk geen hulp kon verwachten; de Engelschen hadden den weg geheel afgesneden. Dus opende hij onderhandelingen met de Turken en, om tot een goed einde te komen, verzocht hij de bemiddeling der Engelschen, hetwelk ten gevolge had dat er te El-Arisch een verdrag tot stand kwam. De Franschen leverden nu, zooals bepaald was, Opper-Egypte aan de Turken over en maakten zich gereed over Caïro het land te verlaten, toen Kleber een brief ontving van den engelschen admiraal Keith, waarin deze hem mededeelde dat zijn gouvernement hem verbood het verdrag uit te voeren, zoo het fransche leger zich niet krijgsgevangen gaf. Kleber maakte in zijne verontwaardiging dezen brief openbaar en riep zijn volk toe: 'soldaten, gij zult op dezen hoon door overwinningen antwoorden!'

Zijn woord werd bewaarheid; hij behaalde de eene zegepraal na de andere, en de gewonnen slag bij Heliopolis maakte hem weder van Egypte meester.

Slechts één jaar mocht hij zich in zijn geluk verheugen; op den 14 Juni 1799 viel hij onder de hand van een sluipmoordenaar.

Het kinderlijk oog.

Aan Dannecker, Ruslands grooten beeldhouwer, werd door keizerin Catharina het vervaardigen van een Christus-beeld opgedragen. Trotsch op deze opdracht, deed hij zijn best, om het schoonste te leveren, wat ooit zijn beitel had voortgebracht; doch juist dit streven belemmerde hem in de kracht der uitvoering en lang zweefde hij, angstig en besluiteloos in de keuze, welk tijdstip hij uit het leven van Christus zou nemen. Hij vervaardigde verscheidene miniatuurmodellen, den Heiland in verschillende houdingen voorstellende, alle schoon en den grooten meester waardig; doch nog kon Dannecker tot geen besluit komen. Dag en nacht zat hij peinzende voor de kleine figuren, en terwijl scholieren en leeken zorgeloos arbeidden of in zoete droomen verzonken waren, drukte zijn eigen werk loodzwaar op zijn gemoed. Wel stonden zijne vrienden hem bij met hunne raadgevingen, en gaf de eene de voorkeur aan dit model, de andere weêr aan een andere: doch ook hiermeê was de arme kunstenaar niet geholpen. Op zekeren avond zat hij weêr, vermoeid door de vergeefsche overwegingen van den dag, in gepeins verzonken voor zijne kleine modellen. Aan zijne voeten lag een beeldschoon kind, dat, met het blondgelokte hoofd, sluimerend leunde tegen de knie van den grijsaard. Dannecker had zelf geene kinderen, doch zijn teeder, fijngevoelig hart koesterde altijd liefde voor de kleine, onschuldige schepsels, en onder deze was de schoone, blonde weeze met haren betooverenden glimlach en haar rein, gevoelvol oog diep in het gemoed des meesters ingeprent, zoodat zijn oog nimmer verzadigd werd door het zien van den schoonen, kleinen engel en hij dagen lang zijn oor kon leenen aan het kinderlijk - poëtisch en onschuldig gesnater. Eerst sinds zijne pijnlijke besluiteloosheid, die den geest van den kunstenaar overschaduwde, verloren zelfs deze vroolijke, kinderlijke vermaken hunne bekoorlijkheid voor hem en zoo kwam het, dat hij het meisje, in plaats van met haar te spelen, onbemerkt op zijne knie had laten zitten, tot dat het stil op papa Dannecker's schoot was ingeslapen. Dannecker had in des kunstenaars droomen-wereld het sluimerende kind vergeten, en maakte, terwijl hij, door zijn' twijfel gefolterd, uitriep: ‘Is er dan niemand, niemand die mij raad kan geven!’ zulk een' hevige beweging dat het kind door den onverwachten schok, met een' zachten gil wakker werd en verwonderd opzag naar de bewogen gelaatstrekken van den kunstenaar. Eensklaps schenen die gelaatstrekken door eene hemelsche ingeving te worden opgehelderd. Daar de menschen gelijk kinderen moeten worden, om tot den Heiland te komen, zoo dacht hij, moet ook een kind in staat wezen het beste model aantegeven. Dannecker trok het kind zachtjes naar de modellen toe en vroeg: ‘Kind, wie is de Heiland?’ Zij richtte een’ vasten, doordringenden blik op de kleine figuren, en bij een dezer vouwde zij hare kleine handjes biddende te zamen en fluisterde met eene zachte, zoetklinkende kinderstem: ‘Dit, papa Dannecker, dit is de Heiland!’ In dankbare verrukking knielde Dannecker bij de kleine neêr; de twijfel was opgelost. Vreugdetranen stortende, vervolgde de groote kunstenaar zijn werk, waaraan hij acht jaren lang met onvermoeiden vlijt arbeidde en dat den Heiland voorstelt, op den oogenblik dat Hij de goddelijke woorden uitspreekt: ‘Door mij tot den Vader!’

Twee edele offers der Fransche revolutie.
Vervolg van bladz. 83 *en slot.*

III.

Elisabeth van Frankrijk, zuster van den ongelukkigen koning Lodewijk XVI, te Versailles in 1764 geboren, was de jongste dochter des dauphijns, zoon van Lodewijk XIV. Zij was reeds wees op driejarigen leeftijd en ontving daarom hare opvoeding van de gravin van Massan, een om hare deugd en zuivere beginselen beroemde vrouw. Het gelukte de gravin de oploopendheid en eigenzinnigheid, waarvan Elisabeth reeds vroegtijdig blijken gaf, door moederlijke goedheid en strenge volharding geheel te bedwingen, het onstuimige kind onder Gods zegen tot eene maagd te vormen, die tijdgenoot en nakomeling een ‘engel van deugd en geduld’ zouden heeten. Met hare wetenschappelijke opleiding werden groote geleerden belast, onder wie de abbé de Montegut als de voornaamste werd beschouwd. Ofschoon Elisabeth alle studie beminde, waren

geschiedenis, wis- en plantenkunde de wetenschappen, met wier beoefening zij zich bij voorkeur bezig hield.

In het jaar 1781 kocht haar broeder voor haar het landgoed Montreuil nabij Parijs en stelde voor haar eene schitterende hofhouding samen. Op dit kasteel en dat van Versailles bracht zij bij afwisseling de vijf volgende jaren haars levens door; zij besteedde haren tijd met het beschouwen en onderzoeken der natuur, het bestudeeren van de groote politieke vraagstukken van den dag en het doen van goede werken. Dit laatste nam vele harer uren weg. Dagelijks drong zij de woningen der armen en noodlijdenden binnen en bracht overal troost en ondersteuning; in de geheele streek noemde men haar de moeder der armen. Ook bezocht zij dikwijls het door mevrouw de Maintenon gestichte instituut de St. Cyr en liet er tallooze blijken van hare onuitputtelijke liefdadigheid achter. Keizer Joseph II van Oostenrijk en de infant van Portugal dongen naar hare hand, maar politieke redenen verijdelden beide verbintenissen tot groot genoegen der prinses, die in den maagdelijken staat verlangde te leven en te sterven.

Toen de revolutie openlijk het koningschap bedreigde, begonnen de verhevene hoedanigheden van Elisabeth zich op het duidelijkst te openbaren; daar zij sedert lang begrepen had, waar de gebeurtenissen Frankrijk en zijn koning leiden zouden, zoo de revolutiegeest niet beteugeld werd, drong zij herhaalde malen bij haren broeder er op aan, dat hij het zwaard gebruiken zou, dat God hem had toevertrouwd ter bestrijding der boozen. Zij ontmaskerde hunne plannen en legde den koning bloot wat zij beoogden met hun geschreeuw van vrijheid en gelijkheid, maar Lodewijk was te goed, was te zwak om de revolutie moedig onder de oogen te zien. Zoo deugdzaam als hij zelf was, geloofde hij alle menschen, en niemand kon hem tot de overtuiging brengen, dat hij met iederen dag meer zijn ondergang te gemoet ging. ‘Zijn ziel is zoo schoon,’ schreef Elisabeth aan eene uitgewekene gravin, ‘dat zij van list geen begrip heeft.’

Daar Elisabeth dus zag, dat Lodewijk niet durfde handelen, besloot zij in zijn lot te deelen. Zij bevond zich te Versailles, toen het gepeupel het kasteel binnendrong en daarop de koninklijke familie dwong naar Parijs te vertrekken. Op dien jammerlijken tocht droeg zij er door haren persoonlijken moed veel toe bij om de opgewondenheid des volks niet tot een rampzalig uiterste te brengen. Lodewijk poogde haar te doen besluiten het land te verlaten, doch te vergeefs; dat zij het hachelijke van haren toestand evenwel zeer goed inzag, bewijst een brief aan dezelfde gravin, waarin de woorden voorkomen: ‘wij zijn verloren; mijn broeder wil het niet gelooven, maar de tijd zal het hem leeren.’ Zij volgde vervolgens haren broeder op diens vlucht en deelde in de bespottingen, die de koninklijke familie op den terugtocht werden aangedaan. Op den 10 Augustus vergezelde zij Lodewijk naar de nationale vergadering en hoorde tot hare grievende smart het besluit nemen tot zijne afzetting. Met hare familie in den Tempel gesleurd, scheen zij hare eigene rampen te vergeten, om zich alleen met haren broeder en zijn gezin bezig te houden. De kinderen des konings vonden in haar eene tweede moeder, en daarom leed zij de smart eener moeder, toen in Juli 1793 de Dauphijn werd weggevoerd, om aan den schoenmaker Simon overgeleverd te worden. Toen Lodewijk en Maria Antoinette op het schavot gestorven waren, verlangde ook zij naar den dag, die aan haar lijden een einde maken en haar in den hemel met de geliefde bloedverwanten vereenigen zou. Niettemin leed zij met het geduld van een heilige en bracht hare dagen en nachten in gebeden

en tranen door. Na eene gevangenschap van 21 maanden werd zij onder de bespottingen des gepeupels voor de revolutionaire rechtbank gesleept, waar zij een verhoor moest ondergaan, dat hare maagdelijke onschuld deed bloozen. Echter behield zij hare volkomen tegenwoordigheid van geest en antwoordde op alle vragen, die de zedigheid niet kwetsten. Toen het doodvonnis over haar was uitgesproken, werd zij met 24 vrouwen uit de edelste familiën naar het schavot gevoerd. Dit beklommen hebbende, bogen alle dames zich diep voor haar, alvorens het hoofd onder de guillotine te leggen, en de weduwe van den reeds vermoorden minister Montmorin bad haar om een afscheidskus.

Toen allen gevallen waren, bood zij haar hoofd den beul. Zij stierf op den 10 Mei 1794 in den ouderdom van 30 jaren.

IV.

Deze beknopte levensschetsen zullen onze lezers wellicht reeds in staat gesteld hebben zich een denkbeeld te maken van het karakter en de waarlijk verhevene hoedanigheden der beide ongelukkige vorstinnen; de graveerstift zal aan de karakterschets toevoegen wat er nog aan ontbreekt.

Het mag als eene merkwaardigheid beschouwd worden, dat van beide princessen met betrekking tot haar karakter hetzelfde kan gezegd worden; zij waren beide niet alleen deugdzaam, vol waren godsdienstzin en hartelijke liefde jegens hare medemenschen en voornamelijk jegens de armen en ongelukkigen, maar zij bezaten ook gelijktijdig eene menigte hoedanigheden, die men gewoonlijk alleen in den man zoekt en daarbij eene onuitputtelijke liefde tot hare koninklijke bloedverwanten. De geschiedenis leert dat het hof van Lodewijk XV volstrekt niet vlekkeloos was, en juist aan dat hof leefden de beide meisjes, voor de deugd gevormd, in de reinste onschuld. Het zedelooze gedrag der hovelingen kon zoomin Elisabeth tot ondeugd brengen als dat van den prins de Lamballe zijn gemalin. De eerste wees de keizerlijke kroon af, en de laatste gebruikte de schatten van den hertog de Penthièvre om wèl te doen. Beiden leefden te midden der vermaken en beoefenden de wetenschappen, als moesten zij zich tot staatslieden vormen; daaraan hadden zij wellicht den scherpen blik te danken, waarmeê zij in de gebeurtenissen drongen. Een aantal brieven van Elisabeth zijn uit de archieven te voorschijn gehaald, waaruit blijkt dat zij den koning menigen nuttigen raad gaf; die brieven vormen eene reeks, die de geschiedenis der laatste jaren van het koningschap en van de eerste der revolutie bevat. Dat de prinses de Lamballe als gezant gebruikt werd, bewijst de waarde, die men haar toekende; dat zij in hare zendingen niet gelukte, de boosheid van Philippe Egalité en de te ver gedreven voorzichtigheid van Pitt.

Als vrouwen van karakter stonden zij den ongelukkigen koning bij tot haren laatsten ademtocht en waagden zelfs haar leven voor hem, dien zij beminden. Toen bij de bestorming der Tuileriën Maria Antoinette zich naar voren drong en uitriep: 'mijne plaats is aan de zijde des konings,' drong de prinses de Lamballe haar terug met de woorden: 'neen, uwe plaats is bij uwe kinderen.' Toen men haar dwong den eed te doen op de vrijheid, gelijkheid en den haar tegen den koning, de koningin en het koningschap, wilde zij de twee eersten zweren, maar liever sterven dan tot de laatsten te besluiten. Elisabeth gedroeg zich in den kerker, als ware zij de nederige dienstmaagd des konings. Zij voorzag zooveel zij vermocht in alle behoeften, verzorgde met hartelijke liefde den jongen Dauphijn, gaf hem des daags een of meer uren onderwijs en herstelde des nachts zijne kleederen en die des konings. Toen men

haar alle scherpe voorwerpen ontnam, beet zij den draad met hare tanden af. Nog grooter werd hare zorg voor den koninklijken knaap, toen men hem zijne ouders ontnomen had; met ijverzuchtige bezorgdheid lette zij op elk zijner schreden, en haar hart brak, toen men hem haar ontrukte.

Nooit werden het geduld, de moed en de andere deugden, waarvan prinses Elisabeth gedurende haar geheele leven, maar voornamelijk in de dagen, die zij in den Tempel doorbracht, op zulke zware proef gesteld als in den avond van den 20 Januari 1793. Nadat de koning, zijn doodvonnis vernomen hebbende, zijne laatste beschikkingen had gemaakt en zich tot des avonds 8 ure met zijn biechtvader, den onverschrokken, nooit genoeg geprezen priester Edgeworth had onderhouden, begeerde hij afscheid van de zijnen te nemen. Zijne familie verscheen in de eetzaal en de koning bracht bijna twee uren met haar door. Wie zal beschrijven wat er tusschen die zoo hooggeplaatste en zoo diep vernederde personen voorviel. Het was een snikken, een weenen, een jammeren, dat op nieuw uitbrak, bij elk woord dat de koning sprak. Men kon hem niet aanzien zonder aan de guillotine te denken, die den besten der fransche koningen zou doen sterven. Moed te toonen en kalm te blijven in zulke omstandigheden zou bijna als onverschilligheid worden aangezien, en toch wist prinses Elisabeth zich zoodanig te gedragen, dat zij de wanhoop belette zich van het hart der koninklijke familie meester te maken en den koning meer getroost den dood deed ingaan. Zij schreide en snikte als alle aanwezigen, maar herinnerde toch Maria Antoinette aan een gelukkig wederzien in de eeuwigheid. Zij sidderde bij de gedachte aan de guillotine, maar wees er op dat zij aan het lijden des konings een einde maakte. Jammerend over het lot van den Dauphijn, die wees ging worden, maakte zij Lodewijk het sterven licht, daar hij de zekerheid had, dat zijne zuster zijne echtgenoote zou bijstaan in de verzorging en verpleging van zijn innig geliefden zoon.

Toen hij tegen 10 ure zijne familie zou verlaten, viel zijne dochter bewusteloos tegen den grond, de koningin en de Dauphijn konden niet van hem scheiden, Elisabeth, hoe haar hart ook verscheurd werd, vond de kracht om moeder en zoon van den hals des vaders te verwijderen. Zij leed, maar zij leed met het geduld en den moed van een heilige.

Maar beider harten waren ook vervuld van waren godsdienstzin, en deze gaf hun de kracht tot hunne edele handelingen. Na den dood van Mirabeau schreef Elisabeth: ‘hij heeft zijn besluit uitgevoerd van in de andere wereld te gaan vragen of men de fransche revolutie goedkeurt; ach, wat moet het voor hem een verschrikkelijk ontwaken, wat moet zijne aankomst in gindsche gewesten gruwzaam geweest zijn.’ Had de bisschop van Beauvais namens de staten van Languedoc haar reeds in 1786 *een engel van deugd en vrede* genoemd, haar verdediger sprak voor de revolutionaire regtbank: *‘Zij, die aan het Hof het volkomenste beeld aller deugden was, kan onmogelijk Frankrijks vijandin zijn.’* En toen de beul aan haar lijden een einde ging maken, sprak zij met een blos van maagdelijke schaamte op het gelaat: ‘laat toch in 's hemels naam mijn schouders bedekt!’

De prinses de Lamballe gaf haar in innige godsvrucht niet toe: van jongs af had zij eene groote liefde voor het gebed, en menigmaal vertoefde zij uren lang voor het Tabernakel. Zij wist hoe gevaarlijk hare omgeving was en meende zich hiertegen niet beter te kunnen wapenen dan door een biddend opzien tot den Allerhoogste. Het was de godsdienst, die haar zuiver hield in een zedeloos hof, die haar met geduld de kwellingen van een misdadigen echtgenoot deed verdragen, die haar de smarten van haar grijzen schoonvader deed verzachten, die haar kracht gaf om hare plichten te vervullen ten opzichte van het land, dat haar vaderland was geworden, van het

Koninklijke Huis, dat haar met liefde en hoogachting behandelde. Nadat men haar lijk de laagste beleedigingen had aangedaan, vond men bij haar de *Navolging van Christus,* en een prentje, waarop een hart met een doornekroon omringd en met een dolk doorstoken, onder hetwelk geschreven stond: *Cor Jesu, salva nos, perimus. Hart van Jesus, red ons, wij vergaan.* O dat was dan de laatste zucht van die arme, onschuldige ziel, terwijl zij het lichaam verliet, dat schoon in den vollen zin des woords, weinige oogenblikken nadien, in een afzichtelijken vleeschklomp veranderd was.

Wanneer wij nu bij dit alles nog voegen, dat Elisabeth voor 25000 francs hare diamanten verkocht tot eene bruidschat voor een meisje, dat zij met hare vriendschap vereerde; dat zij alles wat zij bezat tot geld maakte om in den harden winter van 1789 de armen van Parijs voor den hongerdood te beschermen; dat de prinses de Lamballe het goud, dat zij van haren schoonvader ontving, in de hutten bracht; dat er niemand was die beide wezens haatte, en niemand hare nagedachtenis heeft durven bezwalken: dan moeten wij vragen: zijn het *menschen* of *duivels* geweest, die haar zulk een vreeselijken dood hebben doen sterven, welke beginselen hebben hen tot die verfoeilijke handeling geleid? En zoo de beginselen der italiaansche revolutie met die der fransche overeenkomen, is men dan niet gerechtigd uit te roepen: wee, wee, Italië! wee Europa!

Smid en schilder.

Nevenstaande gravure verdient onder een dubbel opzicht de aandacht onzer lezers. Zij is merkwaardig om den vervaardiger der schilderij, waarnaar zij is genomen, en tevens om hetgeen zij voorstelt. Beginnen wij met het een en ander omtrent den schilder te zeggen. Hij heet Hubert Salentin en werd op den 16 Januari 1822 te Zulpich in de Rijnprovinciën geboren. Op zeer jeugdigen leeftijd verloor hij zijn vader, en zijne niet bemiddelde moeder had nu voor hem en zijne zusters alleen te zorgen. Van jongs af legde hij eene groote neiging voor de edele schilderkunst aan den dag, en zijne moeder zag hem reeds in de toekomst aan den beroemden schilder gelijk, die de prachtige Madonna in hare parochiekerk geschilderd had. Zijne voogden meenden evenwel, dat men met schilderen den kost niet verdienen kon, en lieten den jongen Hubert vrij in de keus van een handwerk, mits hij aan het penseel verzaken zou. Voor de onverbiddelijke noodzakelijkheid zwichtende, besloot Hubert smid te worden.

Afscheid van Lodewijk XVI, koning van Frankrijk, van zijne familie.

Spoedig was voor hem een baas gevonden, niet in zijn vaderstad maar te Keulen. In het voorjaar van 1836 toog Hubert daarheen, door zijne moeder begeleid, die een lekker brood voor Huberts aanstaande meesteres had gebakken, ten einde voor hem hare toegenegenheid te verwerven. Hubert hoopte in Keulen vrijen tijd te vinden om zich aan zijn lievelings-uitspanning over te geven, maar hij moest van den vroegen morgen tot den laten avond werken, zoodat toen hij drie jaren te Keulen als smidsleerling had doorgebracht hij het penseel schier niet in de handen had gehad. Maar nu werd hij smidsgezel, verdiende eenig geld en mocht vrijer over zijn tijd beschikken. Hij kocht penseelen, doeken en verven en begon portretten te schilderen. Zijn eerste werk was Rinaldo Rinaldini, waarvan hij een ware rooverfiguur maakte. Zijne makkers waren opgetogen, en ieder wilde nu zijn portret hebben. Eene onvoorziene omstandigheid riep hem naar Zulpich terug. De smid uit die stad was gestorven, en Huberts moeder had van de weduwe de zaak overgenomen. Zij had zulks gedaan, zonder haren zoon er iets van te melden in de hoop hem eene blijde verrassing te bereiden.

Van den dag, dat Salentin zijn eigen meester was, wijdde hij vele uren aan de schilderkunst, en zijne moeder was zijne getrouwe bewonderaarster. Maar ook buiten de woning begon hij naam te krijgen. Door

zijn opgeruimden gemoedsaard had hij zich spoedig vele vrienden verworven, en deze zorgden er voor dat de reputatie van den smid - schilder Salentin met den dag toenam. Toevallig maakte hij kennis met een dusseldorfsch schilder, en deze gaf hem eenige onderrichtingen omtrent de keuze van verven en penseelen. Deze schijnbaar nietige omstandigheid was van grooten invloed op zijn leven; zijne stukken verbeterden met den dag en deden hem een beschermer vinden in den gezondheidsraad Dr. L. Alfter, die hem ruimschoots van anatomische boeken en afbeeldingen voorzag.

De terugkeer van den doop.

Toen hij zich sterk genoeg gevoelde om voor en van de kunst te leven, sloot hij zijn smidswinkel en toog, door zijne moeder vergezeld, naar Keulen, waar hij zich als portretschilder nederzette. Aanvankelijk werd zijn werkplaats hoofdzakelijk door soldaten bezocht, die verheugd waren voor kleinen prijs in het bezit van hun evenbeeld te komen, doch weldra kwamen ook meer aanzienlijke lieden voor zijn ezel plaats nemen, en ieder toonde zich over het geleverde werk zeer voldaan. Toen Salentin

toegang had gekregen tot de schilderschool, waar naar het model geschilderd werd, zag hij al het onvolmaakte van zijne kunst in, en hij toog, altijd in gezelschap van zijne moeder, naar Dusseldorp, waar hij het geluk had het verlof te bekomen van de Akademie dier stad te mogen bezoeken. Hij was toen 28 jaren oud.

Onder de leiding van bekwame meesters, voornamelijk van Tiedeman, zette hij zijne studiën met goed gevolg voort en verwierf zich door zijn ijver en vriendelijken omgang zoowel de toegenegenheid en vriendschap van zijne meesters als medeleerlingen. Na zijne studiën volbracht te hebben, vestigde hij zich met zijne zusters bij Tiedeman en vervaardigde stukken, die weldra door geheel Duitschland gezocht werden. Zijne moeder mocht de zegepraal van zijn ijver over allerlei moeilijkheden niet beleven, maar had toch, toen zij de oogen sloot, de zoete overtuiging dat het lot haars zoons en daardoor ook dat harer dochters volkomen verzekerd was.

Tot de voornaamste stukken, die Hubert Salentin tot heden vervaardigd heeft, behooren o.a. *Brand in een kerk onder de godsdienstoefening, de vondeling, de moeder met den blinden knaap, de redding van een kind uit een put, de predikatie des kluizenaars, de terugkeer van den doop, de dorpskerk enz.*

De stukken van Salentin onderscheiden zich over het algemeen, behalve door de levendigheid der kleuren en de zuiverheid der figuren, door een godsdienstige tint, die er over verspreid ligt. Hetzij ze onmiddellijk met den godsdienst in verband staan of meer profane toestanden voorstellen, zij duiden onwillekeurig aan dat de schilder een godsdienstig mensch is, dat hij zijne kunst als middel beschouwt om het

gevoel voor het schoone en goede op te wekken. Daarenboven zijn zij leerrijk niet alleen voor Duitschland maar ook voor het buitenland door hetgeen zij voorstellen; zij leveren als het ware gewichtige bijdragen tot de land- en volkenkunde. Nemen wij b.v. onze gravure *de terugkeer van den Doop.* Zij maakt ons vooreerst met de kleeding der Westphalers bekend, die op de gravure op het duidelijkst wordt voorgesteld. Vervolgens leert zij ons welk groot belang in die gewesten aan den H. Doop gehecht wordt. De meter draagt het kind, en zij wordt vergezeld door den vader, de grootouders, broeders en zusters van den jonggeborene; ja de geheele familie wil door hare tegenwoordigheid bij die verhevene handeling toonen op welken hoogen prijs zij den H. Doop stelt.

De diplomaat.
Bijdrage tot Menschenkennis.
Door Aug. Snieders J^r^.

Weet ge, wien ik ontmoet heb?
'Gewis neen.'
'Herinnert gij u dien tourist, dien wij te Londen ontmoetteden; met wien wij kennis aanknoopten in den Tower?'
'Zeer wel; doch zijn naam is mij ontgaan.'
'Hij was een Duitscher.'
'Inderdaad.'
'En een zeer flink jong mensch.'
'Ja, ja, ik herinner het mij levendig.'
'Hij noemde zich von Pestel.'
'Juist.'
'Wij wisselden onze kaartjes en verzochten hem, indien hij in Antwerpen mocht komen, hij ons een bezoek zou geven.'
'Nu ja....'
'Even als hij ons uitnoodigde, als wij in Berlijn kwamen.'
'Ja, zoo'n beleefdheden bewijst men elkander lichtelijk op reis, hoewel men gewoonlijk anders denkt als men weêr thuis is, of beter gezegd, dan denkt men er niet meer aan.'
'En zijt gij dan voornemens uwe uitnoodiging niet gestand te zijn?'
'Geenzins. Waar is hij gelogeerd?'
'In het hotel * * * *, welke verandering! Gij weet nog niet dat de eenvoudige tourist tot eene hooge betrekking gekomen is.'
'Zoo?....'
'Ja, hij is geattacheerde der pruisische ambassade te Londen en draagt de orde van den Schach van Perzië, het kommandeurs-orde der Zon en Leeuw in diamanten, in het knoopsgat.'
'Duivels!'
'Een gentleman.'
'Ja, dat was hij.'

‘Hij hoopt ons te Londen te zien en ons daar in de voornaamste kringen te introduceeren. Hij schijnt zeer vermogend te zijn, voert grooten trein, neemt intrek in het voornaamste hotel en is, blijkbaar, met een ontzaglijken invloed gewapend.’

‘Ik wensch hem geluk.’

‘En wenscht gij u zelf geen geluk, zoo'n invloedrijken man te hebben leeren kennen?’

‘Och neen,’

‘Gij zegt dat op een zoo wonderlijken toon! Doch 't is waar ook, gij wantrouwt elken vreemdeling die u nadert.’

‘En gij, gij ontvangt iedereen met opene armen.’

‘Daarom zie ik de wereld ook vroolijk en welgemoed in.’

‘En ik, ik ben een kniezer wien alles donker en zwart voorkomt, niet waar?....’

‘Nu, zullen wij hem bezoeken?’

‘Zeker.’

Die samenspraak had plaats tusschen twee personen, wier karakter zich reeds duidelijk voordoet, naar het ons toeschijnt ten minste, in de korte woordenwisseling, welke wij hebben opgeteekend.

De kniezer was Mijnheer Dork, een gewezen chimist, die gaarne de harten der menschen ontleedde, zoo als hij eens deed met de voortbrengselen der verschillende natuurrijken, en daar door tot de slotsom was gekomen, dat men niet veel menschen op woord en handslag vertrouwen kan.

De vertrouwvolle heette Killer, een gefortuneerd burger, wien het altijd voor den wind was gegaan en juist dáárom zich ook weinig met de studie der menschenkennis had bezig gehouden.

Het uiterlijke dezer twee personen, zouden wij u niet moeten beschrijven: gij kunt het u voorstellen.

Hiller is een gezet man, met levendige oogen en vol aangezicht, terwijl Dork integendeel mager en lang van gestalte is; diep liggende oogen heeft, met lange zwarte wenkbrauwen overschaduwd, fijne lippen, over welke gedurig een twijfelenden glimlach speelt.

De eerste is tamelijk opgewonden en spoedig met iets blinkends ingenomen.

De tweede integendeel is koel, houdt zich dikwijls schijnbaar dom, laat spreken, luistert en vergelijkt, en trekt meestal uit eene samenspraak iets, dat op een bitteren spotlach eindigt.

Er ontstond eene onmogelijkheid voor mijnheer Dork, herr von Pestel, den nieuwen attaché der ambassade, te gaan bezoeken: Hiller ging alleen en verlustigde zich gansch den dag in de kennis met den jongen diplomaat.

Mijnheer Dork ging eerst later en vroeg aan den kelner van het hotel, een kerel met een ontzaglijk grooten haarbos, of herr von Pestel, n°. 43, te spreken was?

Daar trad een jonge man, keurig gekleed, fijn gefriseerd voor; zijn frisch gelaat was eenigzins vol en zijn klein oog tintelde van zelfvoldoening.

Netjes was de baard verzorgd; de handen waren sneeuwwit en aan elken pink blonk een kostbare ring.

In het linker knoopsgat van zijn blauwen jas van keurig fijn laken prijkte inderdaad eene groene rosette, het teeken zijner hooge waardigheid kortom, de Perzische Zon- en Leeuwen-orde.

‘Verheugd u te zien!’ zegde herr von Pestel in het duitsch.

’Insgelijks,’ antwoordde mijnheer Dork. Ik zou u herkend hebben, zelfs zonder de aanmelding mij door mijnen vriend gedaan.

‘Inderdaad?....’

‘Ik druk mij zeer moeilijk uit in het Duitsch; u spreekt toch Fransch?’

‘Neen, dat gaat niet.’

‘Nu, dan zal ik maar voortgaan met mijn Vlaamsch zoo wat tot Duitsch te verwringen.’

Wonderlijk, dacht mijnheer Dork, dat een attaché van legatie geen Fransch spreekt! Ik meende dat die taal, in welke kanselarij ook, onmisbaar was. Doch wellicht heeft hij er belang bij de kennis van die taal verborgen te houden. Diplomaten zijn zoo'n mysterieuse wezens!

‘En sinds onze ontmoeting te Londen, hebt gij veel gereisd?’ hervatte de chimist.

‘Ik kom uit Zwitserland,’ was het antwoord; ‘ik bezocht Italië, Dalmatië, St. Petersburg en Duitschland.... O, wat heerlijk land is Italië, met zijn blauwen hemel, bloemrijken grond en dichterlijke horizons!.... Ik bevind mij nu op weg naar Londen, waar ik mijne betrekking van geattacheerde bij het Berlijner gezantschap ga inhuldigen.’

‘Zeer schoon!....’

‘Mag ik u iets aanbieden? Een glas wijn?.... Niet?.... Nu eene cigaar dan. Ik herinner mij, dat gij te Londen een vreeselijke rooker waart.’

‘Ik zal eene cigaar opsteken, en stel u voor eene wandeling door de stad te doen.’

‘Gansch goed. Wilt gij mij het genoegen doen, mij eerst naar mijne kamer te vergezellen?’

‘Ik zal u hier, in de zaal, wachten.’

‘Neen, ga even met mij naar mijne kamer.’

Mijnheer Dork was wel verplicht een klein honderdtal trappen hoog te klimmen, ofschoon hij de noodwendigheid van die beenenexcercitie niet begreep.

Wilde herr von Pestel hem het hotel doen bewonderen? Dat voorzeker was onnoodig; want hotels zijn gewoonlijk geene toonbeelden van pracht en netheid.

Zijne kamer? Zoo hoog zijn overal de kamers in een hotel juist geene salons. Ook verwittigd de jonge diplomaat hem, altijd voortklimmende, dat hij ‘slechte zimmer’ heeft.

Nog eens, waarom moest mijnheer Dork zoo hoog klimmen? uit vriendschappelijkheid, uit intimiteit?

Wel zeker, dat is 't! zou mijnheer Hiller gezegd hebben; maar voor mijnheer Dork was er achter ieder *waarom,* een *daarom* en de chimist begon de handelwijs van den diplomaat te ontleden.

Men kwam in eene tamelijk muffe kamer.

Diplomaten, die in muffe kamers huizen.... dacht mijnheer Dork.

Ja maar, zou mijnheer Hiller gezegd hebben - ware hij tegenwoordig geweest - er zal geene andere kamer beschikbaar geweest zijn, en die veronderstelling was zeer natuurlijk.

‘Zet u,’ zegde herr von Pestel, ‘en verontschuldig mij voor een enkel oogenblik.’

De jonge man ging uit.

Waarom gaat hij nu weg? dacht mijnheer Dork.

Wel heb ik in mijn leven! zou mijnheer Hiller gezegd hebben; wel, omdat hij het een of ander te doen heeft, al was het maar.....

Neen, dacht mijnheer Dork, hij moest mij hier niet in die muffe kamer plakken. Wil hij mij wellicht den tijd geven om hier middelerwijl den inventaris te maken? Welnu, ik wil niets zien - en mijnheer Dork ging voor het open raam staan en zag naar de roode pannen daken en de blauwe lucht.

Herr von Pestel trad andermaal binnen; mijnheer Dork wendde zich om en zette zich neêr.

'Een zware pakkage!' zegde de Duitscher, met een fijnen glimlach en wees op drie koffers en een reiszak.

Mijnheer Dork wendde het hoofd om en antwoordde:

'Inderdaad, wel zwaar.'

Herr von Pestel opende den reiszak, scheen iets te zoeken en toonde *en passant* wat hem onder de hand viel.

'Alle telegrammen!', zegde hij met eenen glimlach, een aantal blauwe enveloppen toonende. 'Eene macht van brieven.... Kent gij dit bankpapier?.... 't Is Indisch papier, en men weigert in Antwerpen hardnekkig hetzelve uit te wisselen.... Vijf-honderd pond.... Verdrietig, zeer verdrietig.'

Mijnheer Dork zwenkte bedenkelijk met het hoofd.

'Kent gij deze orde?' en herr von Pestel toonde eene kleine kommandeursplaat, eene als diamant schitterende zon, in welker midden en in email, een gekleurde leeuw als op schildwacht stond.

'Heerlijk!' mompelde de chimist.

Herr von Pestel maakte het juweel in zijn linker knoopsgat vast.

En waarom, dacht mijnheer Dork doet hij nu die groene rosette uit zijn knoopsgat en vervangt hij die door een helder flikkerend zonneke? Indien wij naar eene voorname vereeniging gingen; doch waar wil ik hem dezen avond brengen? Antwerpen is in dit saizoen zoo doodsch als een kerkhof: de schouwburg is nog gesloten; de rij koncerten is afgespeeld, en zelfs de straten van onze stad zijn des avonds schier ledig....

Ware zijn vriend Hiller daar geweest, hij zou dit zeer wel ten goede hebben uitgelegd; doch die verwenschte Dork zoekt in alles, zelfs in de onnoozelste ijdelheid, kwaad!

Wel, heel wel; maar wat duivel! dacht mijnheer Dork nu weêr, had ik noodig met zijne telegrammen, zijne brieven, zijn Indisch bankpapier en die Perzische gekheid! Moest ik dáárom in die muffe kamer geplakt worden?

Vertrouwelijkheid, vriendschappelijkheid! schijnt mijnheer Hiller hem toe te roepen.

't Is mogelijk, mort mijnheer Dork weêr in zich zelf; maar ik heb mij nooit kunnen voorstellen, dat echte *gentlemen,* en dat zijn toch de diplomaten, zóó te werk gaan.

Och, zou zijn vriend er op geantwoord hebben, gij zijt, neem het mij niet kwalijk, ook maar een chimist, die in het harten-ontleden niet zoo goed thuis is als in het ontleden van mineralen.

‘Men zal uw Indisch papier wel uitwisselen,’ zegde mijnheer Dork schier uitdagend tot den diplomaat.

‘Neen, neen.’

‘Kom; kom, eene stad welke zooveel betrekkingen met Londen heeft, zou weigeren dergelijk papier te wisselen? Daarbij uw ambt van geattacheerde der Berlijner legatie, zal u gewis hier eene inleiding zijn bij den konsul van Pruisen, en....’

‘Overigens, die uitwisseling is niet noodzakelijk,’ en bij die woorden speelde er een fijne glimlach om de lippen van von Pestel. Ik verwacht brieven uit Londen.... Ik ben gereed u te volgen.’

‘Tot uwe dienst.’

Men verliet het hotel onder het rooken eener cigaar: herr von Pestel is bepaald een vertrouwelijk mensch! Op straat legt hij den arm in dien van mijnheer Dork, en wandelt zoo gemeenzaam met hem voort, alsof zij oude, zeer oude vrienden waren.

Inderdaad, mijnheer Dork begon zich zelf te beschuldigen en redeneerde weldra, altijd in zijne gedachte - want dat was het zwak van den man - zooals zijn vriend Hiller zou gesproken hebben.

Dat hij mij al dat reisgepak, die brieven, die telegrammen, - altijd uitwendig, 't is waar - toont; dat hij met zijne schachsche decoratie en zijn titel van diplomaat pronkt, is inderdaad enkel te wijten aan de nieuwheid in zijne positie.

Kinderen met eene nieuwe broek handelen niet anders en wat zijn groote menschen anders dan groote kinderen?

‘'t Is een gansch verschil, vangt de diplomaat aan,’ als toen wij elkander te Londen ontmoetteden.

‘Hoe dat?’ zegt mijnheer Dork.

‘In mijne maatschappelijke positie,’ liet herr von Pestel er aarzelend op volgen,’ die zeker aanzienlijker geworden is.

‘O gewis.’

Daar begint de vertooning op nieuw, dacht mijnheer Dork, laten wij ons onnoozel houden als een schaap. De diplomaat hengelt misschien naar iets.

Wel foei! zou mijnheer Hiller hebben uitgeroepen, indien hij de gedachte van zijnen vriend hadde geraden.

Inderdaad, niets wettigde immers die veronderstelling!

‘Toen droegt ge dat schitterend teeken nog niet op de borst,’ zegde mijnheer Dork.

‘De Schach heeft mij de orde eigenhandig ter hand gesteld, voor een werk over de Perzische financiën. Overigens.... ik zal nu in staat zijn, om, zooveel het mij belieft, decoratiën machtig te worden.

Ha, dacht mijnheer Dork, de diplomaat, doet als aas, eene lekkere decoratie aan zijnen angel. Mij dunkt ik hoor mijn vriend Hiller reeds zeggen: 't is juist niet te versmaden.

'Hm, hm!' deed de magere chymist.

'Houdt ge niet van onderscheidingsteekens?'

'Ik schrijf geene boeken over financiën.'

'Nu, dat is ook juist niet noodig om eene ridderorde te bekomen.'

'Neen, dat geloof ik. In België krijgt men er wel eene, omdat men den minister op eene flesch Tockay heeft onthaald.'

'Dat is ook eene verdienste,' zegde de diplomaat lachend.

'Omdat men aan den minister eene parapluie heeft geleend.'

'Ook beloonenswaardig.'

'Of omdat men deel maakt van de burgerwacht.'

'Zelfde waarde als het leenen van eene parapluie.'

'Of omdat met vijf- en twintig jaren lang regelmatig, op den bepaalden dag, zijn traktement bij de schatkist is komen af halen, en dewijl ik noch ambtenaar, noch burgerwachter ben; dewijl ik noch regenschermen leen of Tockay in den kelder heb, evenmin als ik over financiën schrijf, mag ik op dat alles niet hopen. En ook, mijnheer, wat zou het publiek zeggen?'

'Het publiek ziet niet naar de oorzaak en bewondert enkel het resultaat.'

'Dat is waar.'

'Die kelderknecht met zijne flesch Tockay, die voetknecht met zijne parapluie, die Neurenburgsche soldaat op de houten kinderschaar, die driemaandelijksche gelddrager, gaan toch, in de oogen van het gros des publieks, voor even verdienstelijke personen door, als de schilder die een meesterstuk, de schrijver die een economisch werk, de dichter die een heldendicht maakt..... In alle geval, wij diplomaten, wij vragen niet zoo zeer naar verdiensten; wij geven eene ridderorde om eenen kollega genoegen te doen en er zelf nadien eene op te visschen.'

Mijnheer Dork zweeg en zag schuinsch, onmerkbaar glimlachend, voor zich. Nu, dacht hij, ik dank je voor dat lekker! want de achterdocht schoot nu volop wortel in zijne ziel; doch er was een duivel welke hem inblies, toe te geven en te zien, waarop dit alles mocht uitdraaien.

'Op slot van rekening,' zegde mijnheer Dork, 'ik ben geen vijand van een ridderlint, evenmin als mijn vriend Hiller.'

'Niet waar?' antwoordde herr von Pestel snel. 'De wereld is nu eens zoo: zij wil dat er uit het linker knoopsgat een gekleurd tongetje steekt.

Komt gij wel eens te Londen?'

'Misschien wel.'

'Bij uw aanstaande bezoek, wil ik u eenige onzer hooge aristocratische kringen laten zien, u inleideu in onze clubs.....'

'Mijn vriend Hiller is daar meer in thuis dan ik.' zegde mijnheer Dork; 'want hij scheen wel stellig besloten te hebben, mijnheer Hiller van de partij te doen zijn.'

Neen, neen! dat alles kwam hem niet duidelijk voor.

De diplomaat liep te koop met ridderlintjes en dat bij hem, een onbekend chimist, die zelfs geen burgerwachter was. Niet zoo. Hiller, zou mijnheer Dork bij gelegenheid gezegd hebben, stelde ik mij een diplomaat voor. Ik dacht altijd dat dit hooge volkje zich moeilijk liet benaderen, en vooral gierig was in het toestaan van gunsten. Karig, geheimzinnig, teruggetrokken en vosachtig slim zijn - dat waren, meende ik altijd - hoedanigheden van den diplomaat.

Och, de nieuwigheid! zou mijnheer Hiller, ongeduldig jegens dien alles uitpluizenden Dork gezegd hebben.

Mijnheer Dork was, met zijnen hoogen gast, tot buiten de stad gekomen en men trad in de *Harmonie*

Er brandden vier armzalige gazbekken; de bediende leunde, zich dood vervelend, tegen het buffet en een oud heer las, door een grooten zilveren bril, wier glazen er uitzagen als die van een verrekijker zoo zwaar, het avondblad.

Herr von Pestel ontdeed zich van zijnen overjas en liet nu zijne Perzische zon bewonderen aan den buffetjongen, die echter te slaperig was om haar te zien, en hadde hij haar gezien, misschien ten hoogste zou gedacht hebben, dat die heer zijn hemdsknopje in zijn knoopsgat had gestoken.

‘Zijn er schoone vrouwen in Antwerpen?’ vroeg de diplomaat.

‘Ja, dat hangt af van den smaak,’ aarzelde mijnheer Dork te zeggen.

‘En hoe vindt ge deze?’ ging hij voort een fotografisch portret toonende.

‘Zeer lief...’

‘Zij is eene russische gravin.’

‘Ja, het is moeilijk om zien, of het eene *gräfinn* of eene *näherinn* is. Herinnert gij u het prachtige bal te Londen in Agricultur-hall, tijdens het bezoek der belgische burgerwacht in de hoofdstad?’

‘En wie niet!’

‘Welnu, de tamboers en trompetters der burgerwacht dachten daar niet anders, of zij hadden lordsvrouwen en prinsessen van den bloede aan den arm en zij waren zeer verwonderd dat die Engelsche prinsessen zich door de grove tamboersvingeren lieten slepen en trekken.’

De diplomaat gaf geen acht op die onbetamelijkheid, of misschien verstond hij het geradbraakte Duitsch van mijnheer Dork niet al te wel.

Herr von Pestel hield het portret nog altijd met welgevallen in de hand.

‘Zij is mijne bruid,’ zegde hij.

‘Ha!...’

‘Zij is jong en schoon zoo als gij ziet.’

‘En gewis rijk?’

‘Ik zal driemaal millionair zijn.’

‘Drommels, ik wensch er u geluk meê.’

Mijnheer Dork had lust om eene diepe buiging te maken voor herr von Pestel.

En zoo dreef onze diplomaat gedurig hooger; en zoo had hij reeds de verbeeldingskracht van mijnheer Hiller in broeiing en gisting gebracht en poogde hij nu ook die van den chimist te doen opgaan.

Neen, dacht deze, neen, ik vertrouw dien diplomaat geen haarbreed, en ik zeg nu wat ik straks dacht: die kerel is bezig met een armen provinciaal een rad voor de oogen te draaien, en hem daarna....

Dat is schandelijk! zou gewis mijnheer Hiller hem onderbroken hebben, ware hij daar geweest.

Nu, in alle geval, zou die dwarskop van een Dork gezegd hebben, *ik* knoop voorzichtig mijnen zak dicht.

En mijnheer Dork had het nog zoo slecht niet voor; want toen men in de stad terug gekeerd en op het punt was van scheiden, zegde herr von Pestel hem, met eene suikerzoete stem en met een fijnen diplomatischen glimlach

‘Mijn’ lieber herr ‘Dork, kunt gij mij niet een weinig geld voorschieten tot morgen vroeg?’

‘Mijn’ lieber herr ‘von Pestel,’ zegde de chimist buigend, ‘ik ben een arme duivel; ik heb een goed hart, doch ik heb geene beurs....’

Dwarskop! zou mijnheer Hiller gezegd hebben. De diplomaat had immers eene diamanten decoratie, een prachtig repetitie-horlogie, Indische banknoten, handenvol telegrammen; hij verwachtte den volgenden dag brieven uit Londen; hij bezoekt de hooge wereld, gaat een Russische gravin trouwen en millionair zijn....

Juist daarom, zou mijnheer Dork grinnikend geantwoord hebben, geef ik hem geen roode duit....

‘Hebt gij gisteren herr von Pestel gezien, mijnheer Dork?’ vroeg mijnheer Hiller den volgenden dag ter beurze.

‘Hm, hm!’ deed de chimist.

‘Wat wilt ge zeggen?’

‘Als gij hem nog weêrziet, mijn beste Hiller, sluit dan ooren en beurs?’

Mijnheer Hiller werd bleek.

‘Gij zegt, mijn beste Dork?’

‘Dat de policie dien toekomstigen millionnair dicht op de hielen zit, omdat hij de vredes-overeenkomst met den waard uit het hotel, niet door eenige Indische banknoten heeft bekrachtigd.’

‘Alzoo zou die diplomaat.... Ja, men kan niemand meer betrouwen, mijn beste Dork. Ik heb het wel gedacht, ja, ik heb het wel gedacht.....

En Mijnheer Hiller ging bleek, het hoofd gebogen en schuddebollend heen, en hij vergat. zelfs te vragen of de metallieken inderdaad ⅛ gestegen waren.

Ik verwed mijn hoofd, dacht de sceptieke chimist, dat de diplomaat den prijs van een ridderlint voor mijnen vriend Hiller, reeds in den zak heeft!

Twee maanden nadien zat mijnheer Dork in de societeit en las in het avondblad, dat een jong Duitscher te Parijs door de rechtbank veroor-

deeld was voor het onwettig dragen van ridderorden en daarenboven voor den verkoop der Perzische orde Zon en Leeuw.

Mijnheer Dork gaf, scherp toeziende, het blad over aan zijnen vriend Hiller, en wees hem met den vinger het bewuste artikel: Mijnheer Hiller las, kreeg eene kleur als bloed, legde het blad weg en zweeg.

Kronijk der Maand.

De vlaamsche letterkunde draagt rouw over het afsterven van den dichter Dautzenberg, in zestigjarigen leeftijd, te Brussel overleden. Dautzenberg was een talentvol dichter, zonder juist door hooge vlucht van denkbeelden te schitteren. Hij zong zijn dorp, zijn huisgezin, de genoegens van den huiselijken haard, en in deze stoffe vond hij dikwijls tonen die het nog vlaamsche, nog onbedorven hart deden trillen. Innig was Dautzenberg aan land en taal verkleefd en ijverde vooral om den germaanschen invloed in België te bevorderen, den verderfelijken romaanschen te bestrijden. Zijne gedichten waren den beschaafden lezer lief; bij het volk vonden zij, evenmin als die van zijn vriend van Duyse, ingang: de vorm was daartoe niet eenvoudig genoeg. Als burger, als gemoedelijk man was Dautzenberg te roemen en dit voegt gewis een helderen glans te meer rond zijner naam.

Een ander onzer beroemdheden werd zwaar in zijn huiselijk leven getroffen: Hendrik Conscience, onze geachte novellist, zag in drie of vier dagen tijd, zijne twee zonen ten grave dragen, weggerukt door de pestilente typhus-koorts, welke in Brussel, en vooral in de hooge klasse, eene zoo groote verwoesting heeft aangericht. De oudste zoon, Hild, was kort geleden uit het far West terug gekeerd, waar hij twee jaren als avonturier had geleefd, en honderde malen den dood had getrotseerd - en nu was het in hooger sfeer beslist, dat hij hier, in een afgelegen vlaamsch stadje, te Dixmude, ellendig zoo als de meest gewone mensch, het bloeiende leven moest laten. Wonderlijke lotbestemming!

Hild Conscience had de wijde zeeën in vele richtingen doorploegd; hij was tot in het binnenland, tot in de wildernissen van Amerika doorgedrongen, had zich op de uiterste grenzen, dáár waar alle beschaving wegsterft, in gezelschap van een ander avontuurzoeker, een blokhuis gebouwd en, omringd door een aantal buldoggen, zijne beschermers, dreef hij met de wilden, handel in kostbaar pelswerk. In Europa terug gekeerd, droomde de rustelooze Hild, zoo afwijkend van het rustlievende karakter zijns vaders, nieuwe tochten in Australië, toen de dood haren kouden vinger op hem legde en hem verstijven deed.

En terwijl Conscience het doodbed van zijn zes- en twintigjarigen zoon verliet, omringde te Brussel, in het ouderlijke huis, de geneesheeren het sterfbed van zijn jongsten zoon, zijn Hendrik, zijn lieveling. Ook dezen riep God tot zich, en er blijft den beroemden man nu nog enkel eene dochter over. De slag is zwaar geweest voor Conscience's gevoelige ziel, en in dit zware lijden heeft gansch het vlaamsche vaderland gedeeld.

Brussel, het lichtzinnige Brussel, werd zwaar door de typhus getroffen. De lijkwagen heeft voor vele groote huizen stil gestaan. Gansche familiën hebben de vlucht genomen en zitten nu, op het ijskoude zeestrand of in de naakte bergen van Spa en

elders, het oogenblik af te wachten, waarop zij andermaal naar hare woonstad zullen kunnen terug keeren. En wie heeft heeft hare plaats in de besmettende stad ingenomen? Diezelfde Zusters van Liefde, welke zoo dikwijls gehoond en beleedigd en door de brusselsche vrijdenksters met misprijzen worden voorbij gegaan. Die heilige vrouwen zijn van alle kanten naar de hoofdstad gesneld, tot zelfs uit Frankrijk, om er de getroffenen bij te staan, te troosten en den weg naar een beter vaderland gemakkelijk te maken. Verscheidene Zusters zijn bezweken; andere komen de opene plaats innemen. Waar zijn nu dan toch die moderne hervormsters en hervormers, die dat ‘nonnevolk’ eene plaag, een kanker durfden noemen?

Ik spreek zoo even van het vlaamsche vaderland, en onmiddelijk gedenk ik dan ooit de beraadslaging over de vlaamsche beweging, die dezer dagen in de Kamer plaats had en in welke men den vlaamschen volksstam het brandmerk der minderheid, in vergelijking met den Waal op het voorhoofd heeft willen drukken. Hoe, de Vlaming, met zijne schitterende schilderschool, zijne prachtig ontluikende letterkunde, zijn ontwikkelden handel, scheepvaart en nijverheid, zijn bloeienden landbouw zou op een lager trap van beschaving staan dan de Waal, die in kunst niets schept, niets daarstelt!

Het geheim van dien kaakslag ligt hierin, dat de Vlaming nog *al* te trouw is, in de oogen der doctrinaire meerderheid aan zijne zeden, aan zijn godsdienstig gevoel. Men heeft het Catholicism willen treffen en het willen verantwoordelijk maken voor eenen toestand, die, mocht hij bestaan, eene donkere vlek op onzen ouden volksstam werpen zou. Doch, het is eene onwederlegbare waarheid dat, niettegenstaande de ondergeschiktheid waarin het gouvernement den Vlaming houdt, door het miskennen zijner taal, deze laatste nog verre over het hoofd van den Waal heenziet, en den naam van België zoo wijd in de wereld niet klinken zou ware de Vlaming niet daar.

De *Illustratie* is geen staatkundig werk; doch geroepen om zoo veel mogelijk den verderfelijken franschen invloed te bestrijden en de eigene vlaamsche zeden op te bouwen, staat zij noodwendig in de gelederen van al die verdienstelijke vlaamsche dag- en weekbladen, van al de tijdschriften, welke onvermoeid voor het goede ijveren. Geroepen van de eigene zeden te bevorderen, moet zij ook in de bres springen, ter verdediging der taal; want taal, zeden en met deze het godsdienstige gevoel, hechten zich innig, zelfs onverbreekbaar aan elkander.

En men mag in België de handen wel ineen slaan; want het verval van al dat bovengemelde zal onmisbaar de val der nationaliteit ten gevolge hebben. Zedelijk zijn wij schier reeds geannexeerd.... Alles is fransch! De uitspannings-lectuur, zegden wij elders, is fransch; de duitsche, engelsche letterkunden zijn er, op weinige uitzonderingen na, onbekend; de vlaamsche - die nationale bedelaarster! zegde men eens kent men in zekere kringen slechts, nadat zij te Parijs behoorlijk haar provinciaalsch kleed uitgetrokken en zich in een, naar de fransche snede, gestoken heeft, en zoo, soms bijna onkennelijk door die maskerade, over de grenzen terugkeert. om in onze salons te worden toegelaten.

De groote dagbladpers is op franschen leest geschoeid en bemoeit zich met eene strafbare gretigheid met alle, zelfs met de weinig stichtelijke mysteriën uit het intieme leven van Parijs. De schouwburgen hebben alleen dit nationaal, dat het gebouw op nationalen grond staat, en dat het geld, hetwelk ze aan bengaalschen glans en luister geeft, uit nationale beurzen wordt geput.

Treed eene schouwburg binnen, zegden wij onlangs op eene openbare tribune, en gij zult er, erger dan in de wulpsche dagen der oudheid, de eerlijke vrouw in den donkeren pruilhoek geschoven en de lichtekooi, in het schitterend licht op het voorplan geplaatst zien; de *roué* wordt er vergood, de schurk verheerlijkt, het Christelijk gevoel versmacht, de deugd vervelend gevonden, de ondeugd onder de beminnelijkste vormen voorgesteld: *Vautrin, Robert Macaire* en *la Dame aux Camelias* zijn er de met eene aureool omglansde helden en heldinnen,

Neem een franschen roman en gij vindt dezelfde leerschool: de vergoding der oneerlijkheid. De familie wordt daarin beleedigd, want, zegt Louis Blanc, het huwelijksbedrog wordt er met eene mathematische juistheid in beredeneerd, indien het niet wordt voorgesteld als de dichterlijke grond van het leven; vrouwen, wier namen niet genoemd worden, schrijven hare memoriën en bekomen, door een onbeschrijflijk cynism, palm van het letterkundige *succès* van den dag.... Ziedaar de groote beschavers van een deel van het tegenwoordige België!

Blindelings volgt een deel der hoogere wereld dien noodlottigen stroom en doet haar best om zich meer en meer te verfranschen, zonder te begrijpen, dat zij nooit iets anders kunnen zijn, dan karikaturen van het origineel, Die verfranschte Vlamingen herinneren ons de geschiedenis van zekeren doctor Ralph - in een van Van Hemert's luimige stukken - die te Gondar, in de hoofdstad van Habesch gekomen, wel verwonderd was te zien, dat iedereen daar, zoo ouden als jongen, op krukken ging. De doctor dacht in den aanvang aan eene groote gekscheerderij; doch neen! op krukken gaan was te Gondar de gewoonte en wie niet op krukken sprong, was een man buiten de mode en kon in het land van Habesch tot eer noch ambt geraken.

Dat is het zinnebeeld van België en zijne verfranschte Vlamingen: men heeft hier goede eigene beenen en men springt hardnekkig op vreemde krukken om zich naar de mode te schikken of om eer en ambt machtig te worden, en niet alleen willen zij niet zien, dat België alzoo nooit gelijken tred kan houden in beschaving met andere volkeren; maar nog dat, als de vreemdeling komt, hij slechts onze krukken moet stuk slaan om onze nationaliteit machteloos aan zijne voeten te werpen.

Alleen eigene ontwikkeling kan ons landeke groot en sterk maken: wij bezitten in ons al de kiemen daartoe en wij versmachten ze om datgene te schijnen dat wij nooit kunnen worden. Wanneer zal hij de vreemde krukken wegwerpen en zich los en vrij op zijne eigene beenen bewegen?

Het is tegen dien machtigen invloed, die al dieper en dieper het germaansche land binnen dringt - want zelfs de stijve hollandsche burger doet zijn best om het fransch op zijne manier te radbraken - dat hier zooveel edelmoedige harten hebben geworsteld en nog worstelen, en onder deze bezette Dautzenburg eene eervolle plaats. Het zijn niet alleen Vlamingen, die begrijpen wat groote en nationale er hier verdedigd wordt - neen, ook fransch-schrijvende Belgen kiezen onze zijde. Ik noem hier slechts Coomans, Erèbe, Alexandre Delmer, Jottrand, Amand Neut, Guill. Lebrocquy en anderen. Winnen wij veld? Toen Van Duyse begraven werd, zegde Dautzenberg aan zijn graf: ‘bij het weêrzien in een beter leven, vriend, zal ik goed nieuws brengen van onze dierbare vlaamsche beweging.’ Wij op onze beurt, wij hopen, in het betere vaderland aan den pas gestorven dichter te kunnen zeggen: ‘de germaansche voorpost houdt nog altijd stand; Vlaamsch-België, hoe zwaar ook bestormd, geeft zich nog niet over aan het romanen-dom!’

YOURS.

[Nummer 27]

H.H.M.M de koning en koningin der Beide-Sicilien

De Koning en de Koningin van Napels.

Wanneer Pius IX, afscheid nemende van Koning Ferdinand, nadat hij eenige maanden op napolitaansch grondgebied het brood der ballingschap gegeten had, hem dankte voor de edelmoedigheid en de liefde, die hij jegens den vervolgden opperherder had aan den dag gelegd, kon hij weinig voorzien dat eens de dag zou aanbreken, waarop hij Ferdinands zoon vergelden zou voor de goedheid zijns vaders, waarop hij hem in het middelpunt der katholieke wereld eene schuilplaats tegen de revolutie zou aanbieden. En toch, dit is geschied. In den nacht van den 15 Februari 1861 kwam de jonge koning Frans II, uitgeput en moê gestreden, te Rome aan, waar hij door den hoogen adel uit naam van Pius ontvangen werd. Den volgenden dag begaf hij zich naar het Quirinaal, waar hij snikkende aan 's Pausen voeten neêrviel, diens handen greep en ze met vuur aan zijne lippen drukte.

Een jonge ongelukkige held aan de voeten van een grijzen martelaar! Welk schouwspel! Beiden, door de revolutie vervolgd, gehoond en bespot, kunnen met elkander slechts over lijden en tegenspoed spreken. De een is op hoogen leeftijd, de ander nog jong, maar geen hunner heeft ooit iemand leed gedaan, en toch kennen beiden het bittere der ballingschap, het folterende der vervolgde onschuld.

Acht jaren zijn sedert dat treffende oogenblik voorbijgegaan, en nog is het ongelijk niet hersteld, dat den Paus en den Koning van Napels is aangedaan; nog zwerft de geesel der revolutie door de Kerkelijke en Siciliaansche staten. Het is waar, die geesel heeft de volken even lang in doodstrijd gehouden, na hen uitgeput, uitgemarteld, uitgemoord te hebben; hij heeft de zoo geroemde genoegens van het *Italia una* doen smaken, maar hij is er nog, en niemand weet, wanneer het lijden van Italië een einde zal nemen.

Welke pen zal in staat zijn te beschrijven hoeveel snoodheden er zijn gepleegd, om Frans II van den napolitaanschen troon te stooten? Een hoekske van den sluier, dien de geheime genootschappen over hun afschuwelijk bedrijf hebben gelegd, is slechts opgelicht, en reeds ziet men een oceaan van afschuwelijkheden, een wereld van zonde en bedrog.

Het jammerlijk drama, dat te Napels begon en te Gaëta eindigde, aan onze lezers in zijn geheel voor te stellen, is eene onmogelijkheid; we weten weinig meer dan de feiten, en deze zijn aan onze lezers bekend; ze komen daarenboven overeen met allen, waarin de revolutie gewerkt heeft, en het zal eene onmogelijkheid blijven, zoolang diezelfde revolutie de archieven in haar bezit houdt, waaruit de historie-schrijver putten moet; maar wat we doen kunnen, is eenigen der personen, die in het drama een rol gespeeld hebben, in het volle daglicht stellen, en dit zeker zal den lezer niet onwelkom zijn, want hij zal des te beter den hoofdpersoon leeren kennen, die, men zou haast zeggen, een middeleeuwsche ridderfiguur vertegenwoordigt,

Allereerst treden op Victor-Emmanuel en Cavour. De eerste had van zijnen vader de revolutionaire begrippen ingezogen, en deze werden door den tweeden in hem versterkt. Onverzadelijke heerschzucht deed beiden verlangen naar het bezit van geheel Italië; zij lieten zich in hunne pogingen daartoe niet terughouden door de gedachte, dat een dier vorsten het eerbiedwaardig opperhoofd was der katholieke Kerk, en de meeste overige bloedverwanten van Victor-Emmanuel waren. Na de noordsche vorsten verjaagd en Pius bijna van alles beroofd te hebben, wierpen zij

zich op Napels, maar hoe? Trad Victor als een dapper ridder den jeugdigen Frans te gemoet aan het hoofd van een machtig leger na eene openlijke oorlogsverklaring? O neen, daar was Victor-Emmanuel te lafhartig voor. Cavour kocht met goud de hulp der napolitaansche staatlieden, generaals en admiraals; hij spon een weefsel van verraad in het napolitaansche leger, in welk weefsel hij het meerendeel der officieren wikkelde; hij schonk Frans II ministers; hij ontnam ze hem. En toen alles gereed was, werd de roode bandiet Garibaldi naar Napels gezonden, om den behaalden buit in bezit te nemen. Toen Garibaldi met italiaansche krijgers uit Genua stevende, werden hem voor de leus een paar stoomschepen nagezonden, die hem niet vinden konden, en in de bladen wierp Cavour een paar telegrafische berichten, waaruit moest blijken dat Victor-Emmanuel de handeling van Garibaldi afkeurde, ofschoon hij later in een manifest openlijk verklaarde: ‘Sicilië streed voor zijne vrijheid, toen een dapper oorlogsman, (Garibaldi) aan Italië toegewijd, het ter hulp snelde. Zij waren Italianen; IK KON, IK MOCHT ZE NIET WEDERHOUDEN.’

Maar spoedig daarop werd Victor-Emmanuels naam door geheel Italië gevloekt, en een jaar later stierf Cavour plotseling, te midden zijner schandelijke plannen. Zóó komt God!

Ten tweede noemen we Garibaldi. Hij heeft een niet minder verfoeilijke rol gespeeld; hij was de uitvoerder van Victors en Cavours bevelen. Als een echt vrijbuiter stak hij de zee over, landde op het eiland Sicilië, moordde en plunderde, beging de afschuwelijkste heiligschennissen door middel van een afgevallen priester, dien hij als zijn speelpop gebruikte, koelde zijne woede tegen een aantal priesters en monniken, stak toen over naar Napels met behulp van de vloot der Engelschen, wien hij een jaar later daarvoor in Londen zijn hartelijken dank kwam brengen, en liet zich op het vasteland al de legers, die tegen hem werden afgezonden, door de officieren overleveren, die met sardinisch goud waren omgekocht. Frans II moest vluchten, en de beruchts roover hechtte Napels aan Italië: maar...

Italië schoot later bij Aspromonte den roover het been aan stukken, en Garibaldi moest op krukken hinken. Zóó komt God!

Ten derde voeren we Liborio Romano op. Deze, eertijds een advokaat, werd door Frans II tot zijn eersten minister verheven. Hij maakte van zijne waardigheid gebruik om aan Cavour door middel van cijferschrift alles bekend te maken wat de koning deed. Frans II was zoozeer aan Cavour overgeleverd, dat deze zelfs de proclamaties schreef, die de koning uit Romano's hand ter onderteekening ontving; en op denzelfden dag dat de koning een door Romano geschreven manifest aan de natie uitvaardigde, waarin hij haar bezwoer hem en de goede zaak getrouw te blijven, had Romano een geheim onderhoud met Dumas, die zich op een schip bevond, dat voor de haven van Napels lag.

Liborio Romano, na Victor-Emmanuel aan een troon geholpen te hebben, kwijnde weg in verachting en ellende en stierf in een armhuis. Zóó komt God!

Ten vierde verschijnt Alexandre Dumas. Wanneer de geschiedenis eenmaal aan den dag brengt, wat hij gedaan heeft, zal de wereld verbaasd staan; zij zal nauwlijks kunnen gelooven, dat er zooveel duivelachtige woede woonde in het hart van den schrijver, wiens werken, helaas, nog altijd lezers vinden. Dumas was de handlanger van Garibaldi. Nauwlijks had hij diens plan vernomen, of hij zocht hem op en blies dag en nacht het vuur van haat en woede aan, dat in Garibaldi's hart brandde. Hij reisde van Sicilië naar Parijs en van Parijs naar Sicilië, was de tusschenpersoon tusschen het parijsche centrum der geheime genootschappen en Garibaldi en bracht duizenden geweren en franken van het eerste naar den laatsten. Sardinische en

engelsche vlaggen dekten zijne lading. In de hevigste verwenschingen brak hij tallooze malen los tegen den koning van Napels, en toen men hem naar de oorzaak van zijn haat vroeg, verhaalde hij dat 's konings vader *zijn* grootvader vele jaren in ketenen had doen zuchten. Langen tijd heeft men aan deze bewering geloof geslagen, doch een onvermoeid onderzoek van beroemde fransche geleerden heeft de leugenachtigheid er van aan den dag gebracht. Toen Garibaldi in Calabrië landde, lag Dumas voor de hoofdstad Napels, door den engelschen admiraal beschermd, en daar strekte hij de gebalde vuist dreigend tegen het koninklijk paleis uit en broeide verraad met 's konings hovelingen en ministers.

Dumas is tot spel geworden der fransche natie; hij heeft zijn roem als schrijver overleefd; zijn zoon heeft hem veel leeds berokkend. Zóó komt God!

Ten laatste vertoont zich als een liefelijke en verkwikkende figuur, de jonge koning van Napels voor onze oogen. Frans II van Assisië Maria Leopold, koning der Beide Siciliën en van Jerusalem, hertog van Parma-Piacenza-Castro, erf-groothertog van Toscane, werd op den 12 Januari 1836 geboren; hij was de zoon van Ferdinand II Karel en diens eerste gemalin Maria Christina Carolina Josephina Gaëtana Elisa, dochter van Victor-Emmanuel I, koning van Sardinië en grootvader van den tegenwoordigen rooverkoning. Haar heilig leven is van algemeen bekendheid, en terstond na haren dood gingen er van vele zijden stemmen op, die den H. Vader smeekten het proces harer zaligverklaring te doen aanvangen.

Frans II, de zoon eener heilige moeder, leerde van haar de deugd en oefende zich van jongs af in het plegen van goede werken; hij huwde op den 3 Februari 1859 met Maria Sophia Amalia, dochter van Maximiliaan van Beieren, eene vorstin, die niet minder door hare deugd en haar edel karakter uitmuntte. Op den 22 Mei 1859 volgde hij zijn vader op den napelschen troon op, en op den 6 September 1860 ontvluchtte hij Napels, dat kort daarop den rooden roover met het schuim van Italië binnen zijne muren ontving.

Gewoonlijk wordt eene revolutie verdedigd met het schandelijke gedrag eens weggejaagden konings. Maar wat had Frans II gedaan in de 15 maanden zijner regeering? In dien korten tijd, nauwlijks voor een vorst genoeg om zijn land te overzien, was hij de revolutie zelfs met eene ruime constitutie te gemoet gekomen en had ministers verheven, die haar aangenaam waren. Zijn die 15 maanden niet reeds eene veroordeeling der revolutie? En dat het volk zijn koning niet verjoeg, bleek spoedig genoeg; want terwijl Frans II te Gaëta streed, verzette zich geheel Napels tegen de Piëmonteezen, en van de 80000 soldaten, die Victor-Emmanuel er heen zond, waren er spoedig 40000 gesneuveld. In Calabrië verschenen 60000 man onder de wapens en begonnen een verdelgingsoorlog tegen den gehaten vijand. Deze moordde en blakerde, maar de bevolking werd er te kwaadaardiger door, en vooral het landvolk nam bloedige weêrwraak. Napels, dat zijn koning terugeischte, zwom in bloed en tranen.

Uit Napels was de koning naar Gaëta gesneld; die sterke vesting wilde hij tot het uiterste verdedigen. Een ontzaglijke macht onder het bevel van generaal Cialdini belegerde en beschoot haar uit duizend vuurmonden.

Had de koning zich te Napels door zijn edel karakter, door zijne godsvrucht en deugd onderscheiden, hier toonde hij zich als een jeugdig held, als een fier ridder. Hij verdedigde zich hardnekkig tegen eene ontzaglijke overmacht en streed op de muren onder een dichten kogelregen. Europa zag met geestdrift op hem, en geen der vorsten wilde, om hem een blijk van ingenomenheid te geven, de blokkade der haven erkennen, die Napoleon zelfs een tijd lang voor hem verdedigde. Ongelukkig gingen

de vorsten niet verder, en zagen zij de wanhopige worsteling aan, zonder het zwaard uit de schede te trekken. De koningin deelde onverschrokken al de gevaren, waarmede haar koninklijken echtgenoot bedreigd werd; zij vertoonde zich op de wallen en in de hospitalen. Een gewonden krijger ving zij in hare armen en verzorgde hem met moederlijke liefde. Het gezicht des doods kon haar niet doen terugdeinzen; kruit en lood vreesde zij zoo min als de koning. Hij was de aanvoerder der soldaten, zij hunne moeder. Hij streed met hen; zij zorgde voor hun voedsel en hunne kleederen, en voor hunne verpleging, als zij ziek en voor hunne begrafenis, als zij gesneuveld waren. Hij had den moed van een held, zij bezat de liefde eener moeder; hij de zorg eens vaders, zij het medelijden eener liefdezuster.

De vesting geleek welhaast een puinhoop. Wallen, hospitalen, kerken lagen half verwoest. Toen deed de koning een laatste poging op het hart der vorsten; hij schreef hun een brief, waarin hij om hulp smeekte tegen de revolutie, die ook aan hun troon knaagde, en dien zeker omver zou werpen, als zij toestonden dat de zijne verbrijzeld werd. Maar de ridderlijke moed scheen de wereld uit, of alleen nog te wonen in het hart van den held van Gaëta. Toen de koningen zwegen, verzocht Frans II zijne gemalin zich van de gekwetsten te scheiden en zich in Rome te redden. Op dat bevel des konings wee de zij heete tranen, nam afscheid van de dappere verdedigers en sloeg den weg naar Rome in. Op den 13 Februari volgde haar de koning na gecapituleerd te hebben; het verraad en HET VERRAAD ALLEEN had de half verwoeste muren van Gaëta in de lucht doen springen.

Cialdini schreef het aan Cavour, en tot beider eeuwige schande is die brief openbaar geworden.

Waren de vorsten onverschillig gebleven bij het lot van Frans II, met de volken; zij deden wat zij konden; zij brachten hem en zijne edele gemalin hunne innige sympathiën. Prachtige geschenken, uit onderscheidene landen gekomen, waren daarvan het zinnebeeld, en hun godsdienstig karakter bracht der zielen der ongelukkigen troost en wees hen op den Vader der barmhartigheden. Dichters bezongen hunnen heldenmoed, en geeselden tegelijk de revolutie, die hun ongeluk had veroorzaakt.

Van het oogenblik af dat Frans II en zijne gemalin te Rome hun verblijf vestigde, hielden zij zich met liefdewerken bezig en schenen zij meer de vader en de moeder der armen dan de gebieders van een groot koningrijk te zijn; zeker werden de hongerige door hunne rijke aalmoezen gespijsd, de dorstige gelaafd, de zieke verzorgd en alle ongelukkigen ondersteund; ongetwijfeld hadden alle soldaten hunne sympathiën, en zagen zij bunne tranen vloeien bij het plegen hunner heldendaden: maar de dappere Zouaven, het kan niet ontkend worden, waren bij uitstek hunne gunstelingen, en dit is eene rede te meer geweest waarom wij eene hulde hebben willen brengen aan de twee vorstelijke personen, die, te midden eener wereld van list en logen, den adel der ziel ongeschonden hebben bewaard, die onbesmet zijn gebleven in den pestwalm der revolutie. In de ziekenzalen der gekwetste strijders dwaalde de koningin van Napels uren lang rond; van het eene ziekbed naar het andere gaande, stortte zij een traan van medelijden, en aan de sponde van een zouaaf greep zij met vuur zijne koortsige hand en bracht die menigmaal aan hare lippen. Den een bracht zij geschenken, den tweede ververschingen, en zelfs schonk zij aan een zouaaf een gouden ketting ter herinnering.

Welk ook de bestemming, zij die Italië te gemoet gaat, de figuren van den koning en de koningin van Napels zullen in de geschiedenis onzer dagen, droevige geschiedenis inderdaad! eene schitterende plaats blijven beslaan; wat men ook zegge, zij, zijn en blijven voorbeelden welke een ieder zou moeten eeren en bewonderen. Eens, wij hopen zal voor Napels het uur der wezenlijke verlossing slaan: 't zal zijn als zijne wettige koningen komen herstellen wat de heerszucht des vreemdelinge bedorven heeft. Zóó komt God!

De vrouw op het slagveld.

Ten allen tijde heeft de vrouw in het bloedigste en afschuwelijkste der menschelijke bedrijven, in den oorlog, een gewichtige rol gespeeld. Die rol verschilde evenwel, naarmate de vrouw een heidensche of eene christelijke was. De heidensche vrouw verscheen op het slagveld om tot moed, de christelijke om tot geduld op te wekken en troost te bregen.

Bij de noordsche volken der heidensche oudheid ziet men meer de vrouw in het leger dan bij de zuidelijke; dit verschijnsel is vooreerst te verklaren uit het priesterlijk karakter, dat bij de eersten sommige vrouwen hadden, en ten tweede uit hunne zwervende levenswijze. De romeinsche en grieksche legers lieten, als zij tegen hunne vijanden optrokken, vrouwen en kinderen achter ter bewaking van het erf en ter bebouwing der landerijen. Zij bestonden enkel uit strijdbare mannen en keerden na het einde van den oorlog naar het vaderland, naar den huiselijken haard terug. Geheel anders handelden de volken van het Noorden. Deze waren aan geen vaste woonplaatsen gebonden; de na veel moeite en zorgen verkregen grond werd niet zelden om nietsbeduidende redenen verlaten en vervangen door een anderen, die meest altijd door geweld van wapenen moest worden in bezit genomen. Men kan veilig zeggen dat tot 8 à 900 jaren na Christus de oorlogen in het Noorden bijna geen andere oorzaak hadden dan het verplaatsen of verhuizen der volksstammen. Het is dus zeer natuurlijk dat de vrouwen bij den oorlog tegenwoordig waren; hielden zij zich soms met hare kinderen op eenigen afstand van het slagveld, niet zelden ook stonden zij achter hare mannen om ze tot moed en dapperheid aan te sporen, en het geschreeuw der vrouwen en kinderen besliste meer dan eens over de overwinning. Een zeker getal vrouwen was echter altijd op het veld der bloedige worsteling; het gedruisch der legerscharen was haar een aangename muziek, die zij accompagneerden met hare scherpe kreten, met haar strijdgeroep en victoriegalmen. Die vrouwen waren de priesteressen. Vóór den strijd hadden de priesters de offerdieren geslacht en uit hunne ingewanden den wil der goden verklaard, die natuurlijk altijd gunstig was. Met het bloed der dieren werden de strijders besprenkeld, waarna de priesters voor de verschillende legerafdeelingen redevoeringen hielden met het doel bij allen krijgers moed en vertrouwen op de overwinning op te wekken. Nadat de priesters geëindigd hadden, trokken de scharen in het veld, en nu ving de taak der priesteressen aan. Zij herhaalden tusschen de strijdende rijen de woorden der priesters en voegden er bij wat zij konden uitdenken om den strijdlust te vermeerden. Het voornaamste middel daartoe was wel een voorspiegeling van hetgeen den soldaten te wachten stond, zoo zij in den edelen strijd vielen, want onder sommige volken wenschte men nog liever als held te sterven dan als overwinnaar uit den strijd te treden. Hij toch, die als held stierf, werd op de armen der Walkuren naar het Walhalla gedragen, om er bij god Wodan, Alvader. het geliefkoosde bier te drinken uit de hersenpannen zijner verslagen vijanden. De Walkuren waren hemelsche geesten, verbonden aan den dienst der goden. Hoe gedrochtelijk de noordsche fabelleer ook was, zij overtrof in zuiverheid en waarschijnlijkheid verreweg de afgoderij van Athene en Rome en vertoonde in veel scherper trekken eene afbeelding van het Christendom.

Welke is nu de rol der christelijke vrouw op het slagveld? Wij hebben dit nog kort geleden kunnen zien, tijdens den bloedigen oorlog tusschen Oostenrijk en Pruisen.

Niemand begrijpt de roeping der vrouw beter dan de edele zielen, die bij het uitbreken van den oorlog, de stille, door haar zoo beminde kloostermuren verlaten, om met verachting van alle gevaar hare hulp te gaan wijden aan hen, die in den strijd bezweken. Het zijn geen priesteressen, die een zinnelijk Walhalla voorspiegelen, geen Kenau's, die, in ijzer gestoken, den vijand naar het rijk van Loki wenschen; het

zijn religieusen met een gelaat, waarop droefheid en medelijden, geen hartstocht te lezen staat. Zij gillen en razen niet, maar spreken troostwoorden; zij weenen naast den gevallen strijder, die haar broeder in Christus is, onverschillig tot welke partij hij behoort. Zij bidden met hen, die in doodstrijd liggen, of brengen zoo 't mogelijk is, den priester tot hen; zij drukken hun de oogen en gaan tot een anderen stervende, en wanneer zij het geheele slagveld doorzocht en geen gewonden meer gevonden hebben, dan dringen zij het hospitaal in en wijden hare dagen en nachten aan de zieken en gewonden.

Zoo doet de christelijke vrouw, de religieus op het slagveld.

Onze gravure stelt een dier edele, nooit genoeg geprezen liefdezusters voor, haar arm tot steun leenende aan een gekwetsten krijger, wiens wonden genezen zijn en die in de zoele lucht gezondheid en levenslust tracht in te ademen. Grooter tegenstelling is nauwlijks te vinden als de jongste oorlog in Duitschland aanbood - aan gene zijde het doodend en kwetsend lood en staal, die duizenden slachtoffers velden, duizenden bedroefde weduwen en weezen maakten, en aan deze de christelijke liefdadigheid in hare verhevenste uitdrukking, de liefdezusters.

Mochten spoedig zoo min christelijke als heidensche vrouwen meer op het slagveld noodig wezen; mocht de oorlog, die verschrikkelijke kanker der menschheid, toch een einde nemen! Ongelukkig vreezen wij dat zoolang in de woordenboeken het woord *heerschzucht* zal gevonden worden, het woord *oorlog* er niet uit zal kunnen worden geschrapt.

Mijne ontmoeting met drie wolven.
(Uit het dagboek van een student.)

Ik bevond mij, als groot liefhebber van schaatsenrijden, in een der prachtige bosschen van Duitschland op het gladde spiegelvlak van een beek, die door de jaarlijksche overstrooming haar gebied buiten hare oevers verplaatst had en door den wintervorst als met een stalen deksel gesloten was. Al voortrijdende, ontsponnen zich achter elkander de tafereelen van een reusachtig panorama; de eene heuvelrij volgde de andere, versierd met kegels. De vormen der bergen reeds zoo grillig, zoo phantastisch dikwijls, waren het nog meer geworden door de sneeuw, die scherpe lijnen weggenomen en scherpe lijnen geschapen, die hoeken afgerond en plateaux met hoeken versierd en als het ware uitgetand had. Een zwarte roofvogel kwam zich hier en ginds op dat eeuwige sneeuwkleed nederzetten en zou in mij sombere aandoeningen hebben opgewekt, ware ik niet te gevoelig geweest voor het schoone, dat mij omringde. Soms werd ik ontzet door het tintelen van die eindelooze sneeuw- en ijsmassa's; soms betooverd door die reusachtige bergtoppen, die, al hooger en hooger klimmende, op een witten trap geleken, waarmede men in de wolken kon klimmen; soms vol geestdrift door den hellen glans en de majesteit, die de liefelijke winterzon over het geheel uitgoot.

Op eens vernam ik achter mij een vreemdsoortig gedruisch, dat mij zeer deed ontstellen, hoewel ik niet wist waaraan ik het toe moest schrijven. Maar terstond vertraagde ik mijn vaart, keerde mij om en zag drie wolven op eenige meters afstands. De dunne sneeuwlaag, waarmede in den afgeloopen nacht het ijs was bedekt geworden, was oorzaak geweest dat zij mij zoo dicht hadden kunnen naderen, zonder dat ik het hoorde. Hunne oogen fonkelden van bloeddorst; hunne wijd geopende bekken verbeidden het oogenblik, waarop zij mij verscheuren konden. Hoewel doodelijk verschrikt, behield ik genoeg tegenwoordigheid van geest om dadelijk in

te zien dat ik geen tijd van nadenken had, en ik mij zoo spoedig mogelijk moest verwijderen. Maar eene vlucht op het ijs, hoewel zij hare voordeelen heeft, bezit niet minder eene nadeelige zijde; men is namelijk genoodzaakt op het ijs te blijven en kan zijne redding niet op het land, in een boom b.v. zoeken. Ik begon nu te rijden, sneller dan ik ooit gedaan had; ik hijgde hoorbaar, minder van vermoeidheid dan van benauwdheid, want ik had tot nu toe mijn tocht rustig voortgezet zonder mij in te spannen. Maar de wolven waren even vlug als ik, en dus won ik niet; integendeel had ik het vooruitzicht dat de minste tegenspoed mij in hunne macht zou overleveren.

De liefdezuster.

Gevaarlijke reisgezellen.

Ongetwijfeld duurde mijne vervolging ruim een kwartier uurs, en ik begon aan mijne redding te wanhopen. Nergens zag ik een dorp, een huis, nergens ontdekte ik menschen; ik was met de wolven, die een vast besluit schenen gemaakt te hebben hunne prooi meester te worden, geheel alleen op het onmetelijke ijsveld. Nu zag ik angstig naar alle zijden rond, of ik ergens aan den oever een boom vond, van zoodanigen vorm dat ik er haastig zou kunnen inklimmen. Weldra bemerkte ik er een, die mij voor mijn doel gunstig toescheen, en ik spoedde mij er heen. Terwijl ik op het ijs een halven cirkel beschreef, en tegelijk naar de wolven omzag, verhief zich op eens eene gedachte bliksemsnel voor mijn geest, daar ik bemerkte dat ik door verandering van richting eenige ellen op de wolven gewonnen had. Zij kunnen snel in eene rechte lijn voortloopen maar zich niet spoedig wenden. Nu begreep ik dat ik den boom niet meer noodig had om mij te redden; ik beschreef meerdere cirkels op het ijs en noodzaakte de bloeddorstige dieren zich herhaalde malen te wenden en te keeren. Toen ik nu een aanmerkelijke afstand op hen gewonnen had, reed ik eenigen tijd langzamer voort om van mijne vermoeinis te bekomen, en daar de wolven mij nu weder inhaalden, begon ik hetzelfde spel, waardoor ik op nieuw een eind weegs hen vooruit kwam. Dit herhaalde ik nog eenige malen, tot ik tot mijne blijdschap menschen aan den oever ontdekte. Ik begon te schreeuwen en werd door hen bemerkt; zij snelden op mij toe en de wolven, hen ziende, haastten zich den terugweg te nemen en zich voor hunne vijanden te verbergen. Ik dankte God en de goede menschen voor hunne hulp, nam eenige rust, zette daarop mijne reis voort en kwam een uur later behouden in de ouderlijke woning, de plaats mijner bestemming, aan.

Eene Vorstin-Dichteres.

Ik breng u een oogenblik terug tot die dagen van Mechelen, tot het midden der XVI eeuw, toen Margaretha van Oostenrijk, regentes der Nederlanden, die stad bij voorkeur bewoonde. Mechelen was de hofstad; 't was niet *Kleyn Brussel,* zoo als men tijdens Maria van Hongarië, de vrijheid Turnhout noemde; neen! 't was het wezenlijke Brussel; want Mechelen bevatte in zich niet alleen het hof, maar alles wat daarmeê in betrekking stond.

Laat mij in verbeelding het paleis der vorstin opbouwen en aan hetzelve al dien luister geven, met welken het te dien dage versierd was; laat ons door een wiemelend leger van hellebardiers, voetknechten, hofjonkers en edelheeren, de groote zaal van het hof der vorstin-dichteres binnen treden.

Gansch die zaal moet getuigenis geven van den kunstgeest, welke de eigenaresse bezielt. In een paleis waar de poëzie, de schilder- en beeldhouwkunst, de muziek en de dans gehuldigd worden, in een tijdvak van liefde tot pracht, moest de hofzaal gewis een museum van schilder-, beeld-, snij- en weefwerken zijn.

De zon tintelt dan ook op de geschilderde ramen, gemaakt volgens teekeningen van Bernard van Orley en ons oog valt op de kleurrijke tapisseriën, door denzelfden kunstenaar ontworpen en geteekend. Coxie en Coenraad moeten niet vreemd zijn aan die schilder- en beeldhouwwerken.

Laat ons die zaal bevolken, niet alleen door wufte hovelingen; maar door mannen van talent en genie. 't Is gansch een drom van mannen en vrouwen, in fluweel, zijde en kostbare broccaat uitgedoscht. 't Zijn dichters rechtsgeleerden, diplomaten, schilders, beeldhouwers, muzikanten en wie weet, of er hier of daar niet een fransche

pirouëttenmaker tusschen schuift - want die toch stonden bij vorstin Margaretha hoog in gunst.

In de eerste plaats valt ons oog op een man, en eene eenvoudig zwarte kleeding; zijn aangezicht heeft scherpe trekken, doordringende oogen en er speelt iets sarcastisch om den mond. Weet gij wie hij is? Desiderius Erasmus, de diepzinnige schrijver, de geestige kritieker; de man met doorpeilenden blik; de maker van *de lof der zotheid;* de man, dien men in onzen tijd meer hervormer wil maken dan hij wezenlijk was, die echter nooit iets anders beoogde dan eene hervorming der Kerk in de Kerk zelve, en integendeel de godsdienstige hervorming in Duitschland, het *luthersche treurspel* noemde.

In eene andere gelegenheid zou die plaats ook wel kunnen bezet zijn geweest door Albert Dürer, die op zijne reize door de Nederlanden, een welkome gast was aan het hof der kunstlievende Margaretha. Met Erasmus spreekt een geestelijke persoon: 't is Adriaan Floris-zoon Boeijens, de tapissiers-zoon van Utrecht; de leeraar in de godgeleerdheid, leermeester van prins Karel: de toekomstige ambassadeur, Bisschop van Tortosa, Kardinaal, onderkoning van Spanje - de toekomstige Paus Adriaan VI.

Rond hen groepoeren zich Perronet, vader van den beroemden Kardinaal van Granvelle; de hofpoëten Molinet en Lemaire; Viglius, de grootste rechtsgeleerde van zijnen tijd; de gebroeders Evrard; de Neupoortsche filosoof de Scheppere. Merkt verder op, de schilders Rogier Vander Weyden, Bernard van Orley, de jonge Michaël Coxie - bijgenaamd de Raphaël van het noorden - en verder wendt en keert zich daar gansch een schitterend heir van rijmelende en geestzoekende hovelingen, die wij, onder schier onuitspreekbare namen, in de *ballades* en *rondaux* van dien tijd verborgen vinden.

Laat ons, de mode van het hof volgende, door eenen heraut de komst der souvereine doen aankondigen.

Op den arm leunende van een rijzigen knaap, met geestig en helder oog, met scherpe trekken en uit wiens uiterlijk kracht en zelfbewustzijn spreekt, treedt eene jonge schoone vrouw voert, in zilver broccaat gekleed. Zij heeft blond gestruiveld haar, een zacht tintelend oog, is licht blozend van aangezicht. In dat oog blinkt geest, opgeruimdheid en tevens goedheid; hare bewegingen kenmerken hoffelijkheid, majesteit en niettemin zijn ze los en ongedwongen.

Die jonge vrouw is, gij hebt het geraden, Margaretha van Oostenrijk, gisteren de onvermoeide danseres of jageres; morgen de stoute en doorzichtige diplomate. Gisteren op de schutters-gilde met den voetboog den koningsvogel neêrschietend; morgen van uit haar kabinet de kroon op dit of dat hoofd doende waggelen. Gisteren een ridderlijk toernooi voorzittend, vandaag een feest gevend aan alles wat kunst en geleerdheid schitterend in den lande telde.

In die vereeniging had het fransch, hetwelk Margaretha met eene blinde hardnekheid invoerde, den boventoon en er werd niet eens meer aan de arme landtaal gedacht.

En echter zou het geen lichtpunt in de geschiedenis zijn geweest, hadde die vorstin, in een dier feesten, de nederduitsche taal hulde toegebracht; hadde zij zich daar herinnerd dat zij in de nederlandsche gewesten leefde en het eene nationale misdaad in het land, langs slinksche wegen, aan den vreemdeling over te leveren, hadde zij daar, in een dier oogenblikken, herdacht, dat zij wezenlijk haar hart - dat is der vlaamsche poezie - niet den vreemden geest moest te rade gaan? Ik zou haar in het midden van dien kring hebben willen zien oprijzen en geen fransch glas, maar zuivere vlaamsche perelen van de lippen doen rollen; ik zou haar die vlaamsche regelen doen

reciteeren, welke zij eens dichtte en die, zij alléén, meer gevoel bevatten dan al hare fransche verzen, met dikwijls gedwongen geest, te saam genomen.

Ofwel ik, zou ze door deze of gene hofdame doen zingen, met instrumentale begeleiding van Agricolo of Brunel. Luistert naar de zoete klacht.

Mijn hertken heeft altijts verlanghen
  Naer u, die alderliefste mijn!
U liefde hevet my so seer bevanghen!
  U vry eigene willic sijn.
Voor al die wereldt alghemeine,
  Zo wie dat horet ofte siet,
Hebdy mijn herteken geheel alleine,
  Daerom lief, begheeft mij niet.

Zoetvloeiende poezie, welke met de zachte en melodieuse stem eener vrouw voorgedragen, het hart zou hebben doen trillen van al wat er nederlandsch in de vergadering was en wellicht den heimelijken Franschen spotlach doen weêrhouden, alleen om de muziek welke er in die taal gelegen was.

Luistert naar het tweede lied een allerliefst complainte:

    Ghequetst ben ic van binnen,
  Duerwont mijn hert soe seer
    Van uwer gansche minnen,
  Ghequetst soe lang soe meer.
Waer ic my wend, waer ic my keer,
  Ic en can gherusten dach noch nachte;
Waer ic my wend, waer ic my keer,
  Ghy sijt alleen in mijn ghedachte.

Aan wie zijn die kleine, lieve, gevoelvolle regelen gericht? Men weet het niet, evenmin als men weet wat er soms onder de fransche rijmpjes der kunstlievende gouvernante verscholen zit; doch ik hoû die stukjes minder verdacht dan vele andere, dewijl het hart zich daarin vrij lucht geeft en als zij niet rechtstreeks een der toestanden afschilderen van het hart van Margaretha, dan ten minste werden zij bezield door de herinnering aan eene vroegere liefde der ongelukkige vrouw, die zich telkens al te vroeg haren echtgenoot ontvallen zag.

Zeker is het dat die twee stukjes juweeltjes zijn van het zuiverste water. Hoe voelt men, dat die woorden trillingen zijn uit het diepste des harten! Wat innig, roerend en smachtend verlangen ligt er in opgesloten! In het eerste couplet blijft dat gevoel binnen de grenzen van het hart, en de dichteres zingt ‘U vry eigene willic zijn.’ Maar in het tweede viertal regelen houdt die beperking, dat zoete mysterieuse op. De bron kan niet meer weêrhouden worden; opborrelend breekt het water door den grond en het schitterend kristallijnen vocht schiet, als eene flinkerende en flikkerende fontein, voor het oog der wereld ten hemel.

Voor al die wereldt alghemeine,
  Zo wie dat horet ofte siet,
Hebdy mijn herteken geheel alleine.

Er is in die verklaring voor gansch de wereld, eene edelheid, eene kuischheid, iets, zal ik zeggen, van dat zuiver goddelijk gevoel dat geen verborgenheden kent en dat de Schepper in het hart van den mensch heeft gelegd, om de wereld nog zoo veel als mogelijk is, in een paradijs te veranderen.

Als men die weinige en keurige regelen leest, is het dan niet eens te meer te betreuren, dat de gouvernante der Nederlanden zich met zoo veel blinde drift aan de vreemde, oppervlakkige verzenmakerij overgaf, terwijl zij eene eigene, eene uit het hart vloeiende poëzie bezat, wel geschikt om de diepste snaren in het hart eens volks te doen trillen?

Het ontbrak in den tijd van Margaretha aan vlaamsche dichters, dus ook aan nederlandsch gevoel; want, men vergete het niet, al is een volk nog zoo hoog in stoffelijke welvaart geklommen en het minst eigene dichters, het is geen volledig volk.

‘De poëzie is voor een volk, zegt Alberdink-Thym, wat de kroon is voor de koningen, wat de trouwring is voor de bruid, het vaandel voor de legerbende.’ De poëzie, voeg ik er bij, is voor een volk wat het kind, wat de lieveling is voor de familie, die eens geroepen wordt om den naam des vaders voort te planten. Hadde Margaretha van Oostenrijk in het neêrduitsch geschreven, de zuidelijke Nederlanden zouden, in hare dagen, ‘het land der poëzie’ zijn geweest.

Het lijden des heeren, Voorgesteld door tyroolsche boeren te Thiersen. Uit het dagboek van een duitsch reiziger.

Vervolg van bladz. **197.**

16. Tooneel in het bosch. Men ziet een grooten, alleen staanden boom op een open vlakte. Judas verschijnt en drukt zijne wanhoop in bittere verwenschingen uit. In doodsbenauwdheid loopt hij te stampvoeten.

De figuur van Judas is zeer goed. Hij heeft niet de duivelsche uitdrukking, die de italiaansche schilders hem gegeven hebben, zooals Leonard da Vinci in zijn beroemd 'Avondmaal,' maar toch boezemt hij den grootsten afschuw in. Zijn geel kleed schijnt jaloerschheid te moeten uitdrukken. De verzen, die hij voordraagt, voegen juist bij zijn toestand. Zie hier er een staaltje van:

'Ieder kan op mijn voorhoofd lezen, dat ik reeds in den schoot mijner moeder een brandstok van de hel was; de eene afgrond roept den anderen. Nooit, zelfs niet na ontelbare jaren, zal ik rust vinden. Furiën, verscheurt mij, beneemt mij het leven; komt tot mij, bestuurt mijne handen, opdat ik met één slag mijn leven en de knagingen van mijn geweten doe eindigen!' Judas neemt het koord in zijne handen. De goede engel verschijnt, wekt hem op tot boetvaardigheid, doet hem hopen op de goddelijke genade en tracht hem terug te houden van een zelfmoord. Zoo min hier als elders in het drama van het Lijden wordt de barbaarsche leer verkondigd, dat er zonden zijn, die niet vergeven kunnen worden. Judas stoot den engel terug; hij gelooft niet aan de genade, vervloekt haar en zich zelven. De engel verlaat hem treurend.

Uitgeput valt Judas op het gras neêr. Hij slaapt. Petrus evenzeer maar minder schuldig, treedt op en beweent zijne misdaad. Ziedaar wanhoop en berouw! Prachtig schouwspel, een Shakespeare waardig! Petrus verwijdert zich weder onder het storten van bittere tranen. Judas blijft slapen. De afgrond der hel opent zich, en twee duivels springen op het tooneel en voeren een helledans uit rondom den slapenden verrader. Deze ontwaakt; nieuwe woede grijpt hem aan. Een der duivels klimt in den boom; de andere springt onophoudelijk achter Judas. De ongelukkige scheurt zijn mantel aan stukken, werpt zijne sandalen van de voeten, slaat het koord om den hals, klimt in den boom en hangt zich op, bij welke operatie hem de duivel op behendige wijze de behulpzame hand biedt. De voorstelling is zoo natuurlijk, dat men onwillekeurig uitroept: dat is geen spel meer, dat is de naakte werkelijkheid!

17. De twee engelen verschijnen weder en zingen een troostlied, waarvan het refrein is: Mijn Petrus is dan ook gevallen? Het duidelijke doel hiervan is de aandoening, bij den toeschouwer door de voorgaande scène opgewekt, te verminderen.

18. Eene vrouw, een soort van amazone, treedt op; haar gelaat is vuurrood, haar kleed van zwart fluweel, met zilver op vreemde wijze omzoomd. Haar kapsel gelijkt een helm, waarop een gouden veer prijkt. Het is de vrouw van Pilatus, eene geheime leerling des Zaligmakers. Zij drukt haren afschuw uit over het lot, dat Jesus wacht, en vreest dat haar echtgenoot zich aan een misdaad zal schuldig maken. Ten slotte neemt zij het besluit als middelaarster op te treden.

19. Gesprek tusschen den hoofdman van Capharnaüm over de vervolging, waaraan Jesus van wege de goddelooze Joden bloot staat en Pilatus; deze is een edele romeinsche patriciër; hij aarzelt tusschen den plicht, die hem de wet voorschrijft om

opstandelingen te straffen, en zijne eigene gevoelens van rechtvaardigheid en menschelijkheid. Zijn costuum is bij uitstek prachtig en den fieren romein waardig. Hij draagt met uitzondering van alle andere, die tot nog toe opgetreden zijn, roode handschoenen, kousen en sandalen.

Tot mijne groote verwondering begon ik nu eerst op te merken, dat rood en geel de voornaamste kleuren waren in de romeinsche costumen, zelfs in die der soldaten. Hoe wisten die tyroolsche boeren dat deze de nationale kleuren der oude Romeinen waren, die nog tot heden in gebruik zijn bij de senatoren van het Capitool, die de Kerk zelfs heeft behouden, tot dat Pius VII geel en wit tot de kleuren der pauselijke vlag aannam?

20. Caïphas en de andere leden van den Hoogen Raad der Joden plaatsen zich voor Pilatus, die op zijn rechterstoel gezeten is. Vier soldaten brengen Jesus voor. Jesus blijft op nieuw op alle vragen het stilzwijgen bewaren. Pilatus vindt geen misdaad in hem. De Joden beroepen zich op Herodes, waarheen Pilatus den Zaligmaker zendt.

21. Herodes zit op zijn troon met de kroon op het hoofd en de schepter in de hand. Hij is op het prachtigst gekleed. De Joden brengen Jesus voor hem; deze blijft zwijgen. De soldaten en knechten kleeden hem als koning. Zij plaatsen hem op een houten blok, omhangen hem met een witten mantel en zetten hem een kroon van stroo op het hoofd. Zij mishandelen en bespotten hem. Een knecht spreekt hem door een hoorn aan het oor, alsof hij doof ware. Evenwel Jesus spreekt geen woord.

22. De Joden brengen hem op nieuw voor Pilatus, zeggende dat Herodes hem den beschuldigde zendt om hem ter dood te veroordeelen. Pilatus geeft hem over om gegeeseld te worden.

23. Jesus wordt gegeeseld; de lompen, waarmede hij omhangen is, doen hier en daar zijne naaktheid uitkomen; zijn bloedende rug is geheel ontbloot. Met deze scène begint de verschrikkelijke werkelijkheid der Passie. De tyroolsche kunstenaars stellen zich niet tevreden met aanwijzigingen of bedekte voorstellingen; zij willen de naakte wezenlijkheid. De toeschouwer moet de waarheid zien, geen schaduw er van. Gelukkig dat zij enkel kunstenaars zijn om de Passie op te voeren.

De hoofdman van Capharnaüm komt op, trekt zijn zwaard, smijdt de banden door, waarmede Jesus aan de paal gebonden is, en verjaagt de beulen. Jesus valt uitgeput ter aarde. Een engel in rouwgewaad nadert Hem, zingt een treffend lied, kust zijne wonden en verdwijnt. Verschillende hemelsche verschijningen volgen elkander op. Zij zijn voor het meerendeel genomen uit de geschiedenissen der Martelaren.

De beulen komen terug, plaatsen Jesus op een houten blok, plaatsen hem de doornen kroon op het hoofd, geven hem een rietstok in de hand en werpen een purperen mantel om zijn bebloede schouders. Daarna voeren zij hem weg.

24. De Joden weder voor Pilatus. Jesus wordt hem als koning voorgesteld. Pilatus verzet zich voortdurend tegen hunne eischen.

25. De vrouw van Pilatus en de hoofdman van Capharnaüm. De eerste erkent Jesus als den Messias. Beiden zoeken middelen om hem te redden. Tusschen de coulissen hoort men den bloeddorstigen schreeuw: Kruisig Hem!

26. Pilatus nogmaals op zijn rechterstoel. Barrabas wordt vrijgesproken en Jesus ter dood veroordeeld in weerwil van de smeekingen van de vrouw van Pilatus. Een schildknaap brengt hem een bekken met water. Pilatus wascht zijne handen en verklaart zich onschuldig aan het bloed des veroordeelden.

Een heraut treedt langzaam op den voorgrond van het tooneel en leest het doodvonnis, dat in zeer gezwollen stijl gesteld is. Het begint met deze woorden: ‘Wij, Pontius Pilatus, landvoogd van Judea, in naam des romeinschen keizers.’ Er

wordt in gezegd dat Jesus beschuldigd en veroordeeld is als oproermaker, en omdat hij de misdaden heeft bedreven, die achtereenvolgens geclassificeerd en genummerd worden opgenoemd. Het beruchte stuk eindigt met de woorden: ‘Wij bevelen dus uit naam van de romeinsche wetgeving en van de opperste joodsche wetgeving, waarvan ons de uitvoering is toevertrouwd, dat Jesus enz. Gegeven in onze residentie Jerusalem den 15 van de maand Nizan in het jaar 4420.’

Pilatus breekt den rietstok en Jesus wordt weggevoerd.

27. De twee engelen verschijnen en zingen hun vertroostend lied.

Het tooneel van de Passie. De stoet der kruisiging. Voorop de romeinsche standaard met de initialen S.P.Q.R., de hoofdman en de soldaten. Daarop volgt Jesus met zijn blauw rood kleed, dragende zijn kruis. Beulen, soldaten en knechten sluiten den stoet, die gevolgd wordt door eene onafzienbare volksmenigte. Jesus valt. Simon wordt genoodzaakt hem zijn kruis te helpen dragen. De stoet verdwijnt achter het tooneel.

Maria Magdalena en Veronica komen schreiende op, ook de H. Joannes. Trompetten doen zich van achter het tooneel hooren; zij verkondigen de aankomst van den stoet; deze verschijnt wederom op het tooneel, om de kruisiging te volvoeren. Jesus valt onder het kruis; de vrouwen troosten hem. Dit tooneel doet het hart bijna breken. Jesus doet zwijgend een gebed. De vrouwen schreien; hij troost haar op zijne beurt. Veronica droogt hem het aanschijn met een doek af. In den doek ontdekt men een afdruksel van het Goddelijk gelaat.

Op den achtergrond verschijnt de Hooge Raad der Joden.

Ik zal den lezer het schouwspel der kruisiging besparen: zij wordt uitgevoerd met een verschrikkelijk realisme tot in de kleinste bijzonderheden, dat het bloed bijna doet verstijven. De lanssteek van Longinus en het bloed, dat uit de zijde vloeit en ter aarde valt, ontbreken niet. Men behoeft tyroolsche zenuwen maar ook tyroolsch geloof om een tooneel te leveren en bij te wonen, dat zoozeer de menschelijke natuur geweld aandoet.

Ik beken dat ik een oogenblik had van zoodanig afgrijzen, dat ik mij wilde verwijderen; echter wist ik mijn gevoel te overwinnen. Ik erkende dat het drama van het Lijden niet kon eindigen zonder de kruisiging, maar geloofde toch dat men zich eenigermate had kunnen bedwingen in die uitdrukking van den *dorst naar het christelijk martelaarschap,* die zooveel heiligen verteerde.

Men kruisigde vervolgens de twee moordenaars en verhief toen het kruis. De goede moordenaar hiel zich stil; hij scheen onderworpen in zijn lot; de kwade scheen evenwel zijn rol tot het laatst te willen volhouden, want hij deed alle moeite om zijnen beulen te ontkomen. Hij brulde als een wild dier en spartelde zoodanig, toen men zijne handen en voeten vastnagelde, dat ik het hoofd afwendde.

De H. Vrouwen komen bij het kruis. Magdalena omhelst het. Allen blijven staande. Dat verwonderde mij, en ik riep mij onwillekeurig de prachtige fresco van Friesole in den St. Marcus te Venetië voor den geest, waar de H. Maagd wordt voorgesteld als in zwijm gevallen.[1)]

Het begint donker te worden, te bliksemen en te donderen. Het voorhangsel des tempels scheurt van boven tot beneden. Phariseërs, doodelijk verschrikt, snellen op den voorgrond. Eindelijk komt men tot de afdoening des kruizes. Onbegrijpelijk is het hoe de acteur na een vermoeiend spel van vijf uren het zoo lang heeft kunnen uithouden aan het kruis; zijne voeten vonden geen ander steunpunt dan een plankje en zijn handen geen ander dan ijzeren krammen, waarin zij opgesloten waren. Alleen een man van bijna bovenmenschelijke spierkracht kan dusdanige wezenlijke marteling

1) Men weet dat dit tegen de christelijke overlevering strijdt. Het geloof van de H. Maagd was te sterk, dan dat hare menschelijke natuur zou hebben kunnen bezwijken.

doorstaan, die een waren heldenmoed vereischt. Na de afdoening verschijnen de twee engelen. Alle aanwezigen zingen het slotkoor, een prachtig antiek lied.

Het scherm valt. Een boer komt voor het tooneel en verkondigt aan het publiek dat er een uur pause zal zijn, in welken tijd men zich zal kunnen ververschen, en dat drie kanonschoten het vervolgen van de voorstelling zullen aankondigen.

Het was één uur. Gedurende vijf uren hadden wij onafgebroken het wonderlijkste schouwspel bijgewoond, en wij stonden op, terwijl ons een lange zucht ontsnapte. Wij gingen door de nauwe deur en zagen de groene bergen, door glansrijk licht beschenen; het scheen als waren wij de slapers van Ephese, die plotseling ontwaakten na een slaap van eenige eeuwen en met onze oude denkbeelden. Wij leefden op dat oogenblik in een tijdperk, dat door tyroolsche boeren 1800 jaar teruggevoerd was.

(Slot volgt.)

Vier kinderkarakters.

Niet schoon maar sluw.

Arm maar braaf.

Goed maar lichtzinnig.

Lief maar trotsch.

[Nummer 28]

Spoorweg met luchtdrukking te Londen.

Spoorweg met luchtdrukking.

Engeland wordt, en met recht, het middelpunt genoemd van de industrie en de machinerie. Sinds de Engelschen den stoom leerden toepassen op de middelen van vervoer en de machines, hebben zij zich met onvermoeiden ijver toegegelegd op de verbetering van uitvindingen en het opsporen van nog onbekende zaken op industriëel gebied. Welhaast speelde de stoom de hoofdrol op alle engelsche fabrieken en als door een tooverslag was de wereld overdekt met engelsche producten. De engelsche nijverheid vond den krachtigsten steun in het ontzaglijk aantal markten, die Engeland in zijn gebied heeft. Vele staten zoeken hunne voortbrengselen met winst op vreemde markten te verkoopen; Engeland behoefde dat middel niet; het kon zijne duizenden machines laten werken, om zijne eigene markten te voorzien, waar behalve zijne eigene bevolking ook de vreemdeling met graagte komt koopen.

Men bedenke toch dat in Engeland en zijne koloniën 200 millioen menschen wonen. Om in de behoeften van al die millioenen te voorzien, behoort er veel gedaan te worden, men bedenke slechts hoeveel linnen, laken enz. er moet vervaardigd zijn, eer de bevolking van geheel Engeland van kleederen is voorzien. Daarbij, die kleederen duren voor slechts korten tijd; zag het vorige geslacht met een vest, een frak voor vele jaren zijne behoeften voldaan, de tegenwoordige tijd let minder op soliditeit dan wel op sierlijkheid, en de mode stelt, men zou bijna zeggen, iedere maand hare grillige en steeds veranderlijke wetten.

Wat wij van linnen, lakens enz, als de stof voor kleederen hebben gezegd, kan toegepast worden op bijna alle andere artikelen.

Engelands markten zoowel als zijne koloniën bevinden zich in alle streken der aarde. De communicatie tusschen het moederland en zijne koloniën maakt eene ontzaglijke marine noodig, en ook in hare behoeften moeten de engelsche industrie en machinerie voorzien. Dat maakt haar gebied nog uitgestrekter en eischt van haar steeds grooter getal van producten.

Tusschen het moederland en de koloniën stelt zich Londen als het punt, waarvan alles moet uitgaan, waarin alles moet terugkeeren. Zij is als het centrum van eenen handel, dien men in zeker opzicht doorvoer-handel zou mogen noemen. Hebben Liverpool, Manchester, Huil, New-Castle en andere steden onmiddelijk gemeenschap met het buitenland, verreweg het grootste gedeelte van Engeland heeft die gemeenschap door middel van Londen. Het is met deze stad als met het oude Rome; wetten, zeden, gebruiken, gewoonten, voortbrengselen, alles gaat van haar uit en verspreidt zich over het geheele britsche gebied; van daar dat zij steeds in omvang en grootte, maar ook in bevolking toeneemt; van daar dat zij de grootste, de volkrijkste stad van de geheele wereld is geworden.

Die grootte van Londen heeft evenwel een bezwaar, dat met zijne uitgestrektheid toeneemt; wij bedoelen de afstanden, waarop de bewoners van elkander verwijderd wonen. Verbeelden wij ons een stad met eene bevolking van meer dan 3 millioen menschen, hoe groot moet zij niet zijn en welk een afstand moet er tusschen de bewoners van haar noordelijk en zuidelijk, van haar oostelijk en westelijk gedeelte niet bestaan! En toch moeten die bewoners onophoudelijk met elkander in aanraking komen; zij moeten met elkaar spreken, handelen enz., en de bezigheden laten zoo weinig tijds over, dat hoogstens eenige oogenblikken kunnen afgezonderd worden om elkander op te zoeken. Van daar dat de Engelschen, èn omdat zij veel moeten

leveren, èn omdat zij al hun tijd tot den arbeid noodig hebben, onophoudelijk op middelen peinzen om tijd te winnen en de afstanden te verkorten.

Zoo zijn zij begonnen met de gewone schepen door stoombooten te vervangen, om te spoediger in Oost en West te kunnen komen, terwijl de spoorwegen de gewone vervoermiddelen naar den goeden ouden tijd moesten verbannen; daar de brieven niet snel genoeg aan hun adres kwamen, bedachten zij een luchtpost, en wijl hun vervolgens ook de spoortreinen nog te lui liepen, beproefden zij het met een luchtschip. Maar die vlieger schijnt niet opgegaan te zijn. althans tot heden niet volkomen het doel bereikt te hebben; daarom bedienen zij zich, in afwachting dat het luchtschip hun verlangen bevredigen zal, van een luchtdruk-spoortrein.

Van dezen willen wij naar aanleiding onzer gravure eene korte beschrijving geven.

De londensche luchtdruk-spoortrein voert van het Arsenaal naar het Kristallen paleis; ofschoon de trein uit verscheidene wagens bestaat, legt hij een kwartier uurs in niet volkomen 50 seconden af, dus 15 minuten in minder dan 1 minuut, eene snelheid die nimmer ergens door een spoortrein verkregen werd. De inrichting is zeer kunstig doch begrijpelijk. De trein gaat door een tunnel, welks doorsnede een ovaal is en eene hoogte heeft van 10 en eene breedte van bijna 9 voeten heeft. Aan beide zijden is hij met bewegelijke ventilators gesloten, waarmede men naar believen de lucht in- en uitdrijven kan. De atmospherische spoorweg berust op de drukking van den dampkring tegen een luchtledige of eene luchtverdunde ruimte. Die, tusschen Kingstown en Dalkey in Ierland, heeft in de lengte tusschen de spoorstaven eene buis van gegoten ijzer, waarin zich een luchtdicht sluitende zuiger bevindt. Wordt aan de eene zijde der buis de lucht uitgepompt, zoo wordt door den luchtdruk op de andere zijde der buis de zuiger voortgedreven. Het uitpompen der lucht geschiedt door eene vaststaande stoommachine. De beweging der wagens wordt mogelijk gemaakt, door dat de buis in hare geheele lengte gegleufd is, welke opening met leêren kleppen gesloten wordt. Door een verbindings-staaf wordt de klep opgeheven en door een daaraan zich bevindende rol weder gesloten. - Deze staaf verbindt ook den trein met den zuiger. De londensche spoorweg met luchtdrukking rust op een dergelijk beginsel, maar daarbij is de geheele tunnel wat bij de andere de buis is; de luch wordt uit den tunnel gepompt. De achterste wagen is van een ring omgeven, die met haar omwonden is, zoodat hij juist in de opening van den tunnel past en die luchtdicht sluit. Ook de wagens zijn luchtdicht gesloten, en worden vóór het vertrek door eene luchtpomp van genoegzame luclit voorzien.

Voor den spiegel.

De gewoonte om in vele omstandigheden des levens den raad van vrienden in te winnen zou zeer loffelijk zijn, wanneer de eigenliefde daarbij niet zulk een groote rol speelde. Het menschelijk hart is echter een ijdel en zelfzuchtig ding, dat gaarne gevleid en gestreeld wordt, en daarom ziet men het veelal dat iemands gevoelen dan alleen wordt geraadpleegd, wanneer een bevredigend en vleiend antwoord kan worden verwacht. ‘Mevrouw A. te B. heeft mij verzocht om eenige dagen bij haar te komen logeeren,’ zegt een jong meisje tot hare vriendin, ‘zou ik die uitnoodiging aannemen?’ - Voorzeker, ‘klinkt het antwoord,’ de familie A. is zeer gezien, en gij moet die uitnoodiging daarom als eene groote onderscheiding beschouwen.’ Het was alleen om zulk een antwoord dat de vraag gedaan werd, en wanneer op honderd zoodanige vragen ook slechts één antwoord in tegenovergestelden zin uitvalt, men kan er

verzekerd van zijn dat er geen gevolg aan gegeven wordt. Als het jonge meisje van hare vriendin had moeten hooren: ‘Ik geloof dat op mevrouw A. niets te zeggen valt, maar de kring, waarin zij zich beweegt, zal vele gevaren voor u kunnen aanbieden,’ het bezoek zou daarom niet uitgesteld zijn. Men wil in zulke antwoorden, even als in een spiegel zijne ijdelheid gestreeld zien; men doet die vragen alleen om geprezen of gevleid te worden, want de spiegel is voor velen ook een zeer vertrouwd vriend, dien men voorbedachtelijk raadpleegt, om het hart, dat ijdele ding, door een vleiend antwoord gestreeld te zien. Daar die vriend echter altijd de waarheid spreekt, worden de vragen, die men tot hem richt, zoo fraai mogelijk ingekleed. Men gaat tot dien vriend opgetooid en opgesierd en met den beminnelijksten lach om de lippen en vraagt: ‘zie ik er zóó niet gracieus uit? zal ik niet schitteren in de salons van mevrouw A.?’ En dan glinsteren de oogen van vreugde, en er komt een glans van genoegen op het gelaat, en de spiegel, die dezen indruk getrouw weêrgeeft, brengt een bevredigend antwoord.

De spiegel wordt echter om den tuin geleid, zooals de vrienden, en als er ooit een spiegel kon zijn, waarin bij zulke gelegenheden te lezen stond: ‘gij zijt een ijdel ding, dat kan de gansche wereld aan u zien,’ hij zou voorzeker nimmer meer geraadpleegd, maar voor goed uit den weg geruimd worden.

Het is waar, de ijdelheid speelt in den mensch een groote rol, en daarom legt hij nooit zijne gebreken voor den spiegel bloot, want het antwoord van dien waarheidlievenden vriend zou zeker niet vleiend zijn. Wanneer wij er toe konden besluiten om in oogenblikken van drift en gramstorigheid, als het gelaat getrouw de indrukken teruggeeft van hetgeen in ons binnenste woelt, het huiselijk meubel te raadplegen, het zou zeker nuttiger zijn, dan nu in den regel het geval is, en wanneer wij, in min gewichtige omstandigheden, bij het raadplegen van het gevoelen onzer vrienden, de waarheid onverbloemd te kennen gaven en in plaats van onze ijdelheid ons wezenlijk belang behartigden, zouden wij er ons ook stellig beter bij bevinden.

De jonge moeder, die wij op bijgaande gravure zien, schijnt het goed te begrijpen. Het zij ons vergund te zeggen dat de meeste moeders, ook dikwijls zonder dat zij er aan denken, de ijdelheid in jonge kinderen opwekken, door met verrukking te spreken over de schoone kleêren, die de kleinen aan hebben en hen dan voor den spiegel te brengen om zich daarvan te overtuigen. 't Is waar dat het aardig is om te zien hoe het kind van vreugde in de handen klapt, hoe zijne oogjes schitteren; maar zou door dit schijnbaar onschuldig vermaak in het hart van het kind niet de kiem van de ijdelheid gelegd worden, die het jonge meisje aan den spiegel deed vragen of zij niet zou schitteren in de salons van mevrouw A.?

Onze jonge moeder brengt haar zoontje voor den spiegel op het oogenblik dat zijn gelaat misvormd is, en de spiegel, die de waarheid spreekt, zal hem wel geen vleiend antwoord geven. Zij handelt dus zeer verstandig want zij leert hem reeds vroegtijdig dat hij niet zijne ijdelheid moet raadplegen maar de waarheid spreken, wanneer hij zijn vriend om raad vraagt.

Pestalozzi.[1)]

De onderwijzer, die het verhevene zijner roeping, begrijpt en daarbij Pestalozzi uit zijne geschriften kent, denkt met eerbied aan den in vele opzichten beroemden man, die zoo veel voor het onderwijs gedaan, den onderwijzers zulke schoone voorbeelden gegeven heeft. Maar wie kent Pestalozzi tegenwoordig? Wie kent niet zijne

1) Dit belangrijk artikel is geschreven door een nederlander, doch bevat voorden Vlaming ook gewichtige wenken.

opvoedkundige geschriften? Een halve eeuw geleden, toen hij stierf, kreeg zijn naam in de Nederlanden eene groote vermaardheid en vormden zich vele onderwijzers uit sommige zijner werken, die uit het duitsch vertaald waren; thans

hoort men niet meer van hem spreken, en ontvangen de jeugdige onderwijzers, zoo zij ze nog ontvangen. handleidingen bij hunne opvoedkundige studiën, waarin alles, behalve het degelijke en waarlijk vormende van Pestalozzi gevonden wordt.

Toch leeft Pestalozzi op Neêrlands scholen voort, maar verbasterd, maar vervalscht; het moderne ongeloof, dat met zijn giftigen adem alles bederft, heeft ook Pestalozzi's methode aangetast en die dienstbaar gemaakt aan de bereiking van het doel, dat het zich voorstelt.

Het heeft daarom zijn nut aan den ‘grooten’ onderwijzer en diens methode te herinneren. Men geloove echter niet dat wij met een artikel over Pestalozzi alleen voor onderwijzers nuttig willen zijn; het is ook voor ruimeren kring bestemd. Pestalozzi's leven is een les voor alle moeders, zijne methode eene onderrichting voor allen, die, op welke wijze dan ook, met de opvoeding of het onderwijs der jeugd belast zijn.

Men ontdekt hier al dadelijk dat wij een stellig onderscheid maken, allereerst spreken wij van moeders. En inderdaad, de geschiedenis van Pestalozzi geeft een strenge les aan de moeders, niet aan allen, maar aan die, hare kinderen verwennen. Pestalozzi, die voor anderen nuttig is geweest, heeft zelf een ongelukkig leven gehad, en dat had hij wellicht alleen aan zijne moeder te danken. Zij beminde hem met eene laffe liefde en stond zelfs toe dat hij slechte boeken las; ziedaar de twee oorzaken van Pestalozzi's ongelukken.

Pestalozzi werd geboren op den 12 Januari 1746 te Zürich uit eene niet onbemiddelde protestantsche familie; zijn vader, een geneesheer, stierf, toen onze Heinrich vier jaren oud was. Zijne moeder beminde hem op eene buitensporige wijze; zij mocht den beminden jongeling nimmer uit het oog verliezen en vervulde zijne verlangens, zelfs voor hij ze geopenbaard had. Een traan van den knaap doorsneed haar het hart; die hem eens beleedigd had, kwam niet gemakkelijk weder in hare gunst. Onder zulke omstandigheden groeien de kinderen meestal op tot onverbeterlijke deugnieten en beloonen de liefde hunner moeder met bitter verdriet. Met Pestalozzi was dit niet het geval, maar zijn geest nam een geheel verkeerde richting. Hij werd wat men noemt een droomer; zijn karakter kreeg niet de zelfstandigheid, den mensch in het dikwijls kommervol leven zoo noodzakelijk. Hij leerde alle zaken inzien van hare schoone zijde; de liefde zijner moeder hield voor hem de schaduwzijde verborgen. *Zij* ruimde de moeilijkheden uit den weg, die zich aan *hem* vertoonden; *zij* zag door *zijn* oog; *zij* overwoog door *zijnen* geest; en toen Pestalozzi de wereld intrad, waar hij natuurlijk zijne moeder miste, beefde hij bij iedere schrede, en zijne linkschheid en onhandigheid maakte hem tot speelbal van velen, die hij in verhevene hoedanigheden verre overtrof.

Hij had een helderen geest en was van jongs af een denker; zaken, die niemands oog boeiden, hielden hem langen tijd bezig, en hij was niet tevreden, voor hij het verband had gevonden tusschen oorzaken en gevolgen. Hij werd een groot theoreticus; den practicus had zijne moeder in hem gedood.

Hij legde zich toe op de godgeleerdheid, deed met roem zijn examen en werd tot predikant benoemd. Maar toen hij zou gaan preeken, kwam zijn zwak voor den dag; nauwlijks had hij eenige woorden gesproken, of hij begon te stotteren, te beven en moest zijn preek staken.

Den tweeden keer maakte hij het niet beter, en toen hij een derde maal plotseling ophield, in gedachten verzonk, twee uren bleef staan mijmeren en bij zijn ontwaken

zag, dat de kerk ledig was. legde hij zijn ambt neêr en ging zich aan de rechtsgeleerdheid wijden. Maar ook dit duurde slechts een paar jaren, waarop hij zijne preeken, adviezen en uittreksels verbrandde en zich aan de letterkunde ging toewijden.

Rousseau, de beruchte fransche philosoof, was zijn geliefkoosde auteur, dien hij reeds aan den schoot zijner moeder had leeren kennen. De *Emile,* een werk, dat van de eerste tot de laatste letter aan een warhoofd denken doet, bracht den van nature goedigen Pestalozzi op het denkbeeld, dat hij een weldoener zijns vaderlands kon en moest wezen. De schijnschoone theoriën van Rousseau hadden zich geheel van hem meester gemaakt; hij meende dat het *pauperisme* alleen door onwetendheid ontstond en door onderwijs geheel kon weggenomen worden (wat een ongerijmdheid, eene dwaling is) en besloot zich nu tot weldoener zijns volks op te werpen.

Het geld, dat zijne vrouw hem ten bruidschat aanbracht, voegde hij bij het zijne en kocht 80 bunders land. Hij bouwde zich eene schoone woning in italiaanschen stijl en beplantte zijn land met meekrap, na eene compagnieschap aangegaan te hebben met een handelshuis te Zürich. Naast zijn woonhuis verrees vervolgens een landbouwschool, waarin hij zelf onderwijs gaf. Voor het theoretische gedeelte dezer taak was hij wel berekend, maar in de praktijk was hij een vreemdeling, zoodat het gevolg was, dat zijne school niet bloeide en het handelshuis te Zürich zich spoedig van hem losmaakte.

Toch gaf Pestalozzi zijn plan niet op; hij werkte nu voor eigen rekening alleen en voegde bij zijne landbouwschool een armenschool voor gewoon lager onderwijs. Hij werd ondersteund door eenige vrienden, en de zaak ging een tijd lang goed; maar de vrienden hielden op bij te dragen, Pestalozzi hield geen rekening, en ten laatste lag de Neuhoff, zoo heette zijn meekrapplantage, onder schulden als begraven. De scholen werden nu opgeheven, en Pestalozzi moest een middel opsporen, om in zijne behoefte te voorzien.

Hij begon boeken te schrijven over onderwijs, en deze brachten zijn naam door geheel Europa. Aanvankelijk kleedde hij zijne denkbeelden in dorpsverhalen, die gretig gelezen, ja verslonden werden en voldoende in zijn onderhoud voorzagen. Daarop verliet hij den romantischen vorm en legde zijn geheele onderwijsstelsel in verschillende werken neder. De hoofdbeginselen van dat systeem zullen wij later bespreken.

Het zwitsersch bestuur schonk hem nu een afgeschaft klooster te Stanz, en daar vestigde hij zich als onderwijzer uitsluitend van weeskinderen. Zijn hart was met hun lot bewogen, en hij wijdde zich niet alleen aan hun onderwijs, maar ook aan hunne verzorging, aan hunne geheele verpleging. Zijne zelfopoffering in die betrekking kan nimmer genoeg geroemd worden; hij was zoo arm als zijne kinderen, en leed honger en gebrek met hen, want zeer schaars werd in zijn nood voorzien.

De fransche revolutie kwam de kinderen aan zijne zorg ontrukken; de fransche scharen verschenen op zwitsersch grondgebied, plunderden en moordden en dreven Pestalozzi uit het klooster om het tot kazerne in te richten. Niemand had medelijden met den man, wien zorgen, verdriet en kommer het haar vergrijsd hadden, of met de ongelukkige weezen, die als schapen zonder herder verstrooid werden. Pestalozzi nam een hartroerend afscheid van hen en troostte hen met de hoop, dat zij elkander spoedig zouden wederzien.

Onze gravure stelt dat aandoenlijk afscheid treffend voor.

Later bood de fransche regeering hem eene betrekking aan, maar hij weigerde met de woorden: ik heb geen kennis van zaken; ik wil weêr schoolmeester worden.

Zoodra het zwitsersche goevernement weder eenige vrijheid kreeg, verwierf het voor hem tegen eene matige huur het kasteel Berthoud in het kanton Bern met de daarbij behoorende gronden, en Pestalozzi ging met nieuwen moed aan het werk; er verrezen verschillende scholen voor weezen en armen, die hij in klassen verdeelde, en wie hij met behulp van eenige door hem gevormde jongelingen onderwees. Later werd de inrichting naar Yverdun verplaatst, waar zij spoedig tot een grooten bloei steeg maar ook weder ras verviel en eindelijk geheel opgeheven werd. De oorzaak van dit en van alle andere ongelukken van Pestalozzi was alleen het gemis aan de noodige practische kennis. Terwijl hij zich met het onderwijs belastte, had het finantiëel beheer in goede handen moeten rusten; helaas, dit noodzakelijk vereischte ontbrak.

Nu trok zich Pestalozzi op zijn nog altijd met schulden beladen Neuhoff terug, leefde hier nog twee jaren en stierf, door arbeid en verdriet uitgeput, op den 17 Februari 1827.

Wijden wij thans eenige oogenblikken onze aandacht aan den arbeid van Pestalozzi en het doel, dat hij daarmede had. Dit was tweeledig: hij wilde door goed onderwijs in den nood der armen voorzien en - de armoede zelve opheffen. Het eerste was ongetwijfeld goed; immers het onderwijs, onder de hoede van den godsdienst, werkt weldadig op de armen; kan het hen niet altijd uit hun stoffelijken nood opheffen, het heeft het vermogen hun hart te vormen en hen in staat te stellen hunne eeuwige bestemming te bereiken.

De armoede door onderwijs geheel wegnemen is echter een onbereikbaar ideaal, dat, helaas, in onze dagen nog zooveel najagers heeft. Zoo lang het woord van Christus waar is: *armen zult gij altijd hebben,* zoo lang zal armoede bestaan, ook al werd overal onderwijs gegeven, dat niets te wenschen overliet. Wij kunnen hier niet verder over uitweiden, maar raden den belangstellenden lezer aan over dit vraagstuk het keurige werkje van den eerw. Pater van Gestel: *Pauperisme en Christendom*[1] te lezen.

Het onderwijs van Pestalozzi berustte op drie hoofdbeginselen. Het eerste was: *Alle onderwijs zij op aanschouwing gegrond.* Zijn langdurige ondervinding had hem doen inzien, dat het onderwijs voor het kind onvruchtbaar blijft, zoolang dit met de oogen des lichaams of der ziel de zaak niet aanschouwen kan, waarover gesproken wordt. Vóór Pestalozzi vergenoegde men er zich mede den kinderen allerlei zaken uit het hoofd te doen leeren, zonder daarbij in verklaring te treden. Men vergat dat het kind uit zich zelven geen begrip kan vormen van zaken, die het nooit gezien heeft. Pestalozzi zorgde dat de kinderen zien en daardoor begrijpen konden. Met een stel blokjes gaf hij hun een denkbeeld van hoeveelheid, leerde hen tellen, optellen, vermenigvuldigen enz. Platen, natuur- en kunstvoorwerpen hielpen hem bij de verstandsontwikkeling der kinderen, en door voortdurende aanschouwing leidde hij hen ongevoelig van het bekende tot het onbekende.

Maar niet slechts lichamelijke, ook geestelijke aanschouwing wilde hij bij zijn onderwerp. Hij liet het niet bij opwekking maar deed de kinderen de waarheid zijner woorden zien en gevoelen. Hiertoe bediende hij zich veel van verhalen en vergelijkingen. Om hen naastenliefde in te boezemen, verhaalde hij de gelijkenis van den Samaritaan; kinderliefde wekte hij op met de geschiedenis van Tobias; den leugenaar bracht hij tot zijn plicht met het verhaal van de geschiedenis van Ananias en Saphira.

1) Bij de Uitgevers dezes verkrijgbaar.

Niet alleen de gewijde, ook de profane geschiedenis leende hem overvloedige stof voor zijne verhalen en vergelijkingen, en vooral maakte hij vlijtig gebruik van voorvallen uit het dagelijksch leven en het liefst van die, waarin de kinderen zelf een rol gespeeld hadden.

Iedereen zal overtuigd zijn, dat deze manier van onderwijzen de ware is, en tevens kunnen begrijpen, waarom de leerlingen van Pestalozzi hem als hun vader beminden.

Het moderne ongeloof heeft al de kracht gevoeld van dit aanschouwelijk onderwijs; in naburige landen is het er niet voor teruggedeinsd den kinderen allerlei onzedelijke voorstellingen onder de oogen te brengen, zoo het heette, om hunne kennis te bevorderen. Gelukkig heeft men het in Nederland nog zoo ver niet gebracht; evenwel mogen wij niet verzwijgen, dat daar in openbare scholen ook hier en daar platen voorkomen, die niet geschikt zijn tot de zedelijke opvoeding van het kind.

Het tweede beginsel van Pestalozzi was: *de vermogens der kinderen moeten harmonisch ontwikkeld worden.* Niet het een moet worden ontwikkeld met verzuim of ten koste van het andere. Het kind moet niet enkel leeren denken, of gevoelen of begeeren; het moet leeren denken, gevoelen en begeeren te zamen. Hart en geest moeten gelijktijdig worden gevormd. Hij, die alleen het hart vormt, maakt droomers en dweepers, terwijl de alleen naar den geest ontwikkelden ongevoelige, trotsche dwazen worden. Pestalozzi wilde dan ook geen godsdienstloos onderwijs; hoewel protestant, zag hij in dat de godsdienst het onderwijs moet leiden, en het laatste nimmer van de eerste mag gescheiden worden.

Voor den spiegel.

Pestalozzi en zijne weeskinderen.

Was zijn *godsdienst* niet de ware, zijn *moraal* was toch op *den* godsdienst gebouwd; zij verkwikte het hart der kleinen en had er zoodanigen invloed op, dat het ongeloof er zich later niet gemakkelijk van zou meester maken.

Nog eens, helaas! waarom luistert men in dit opzicht niet naar de grootste opvoedkundigen? Waarom wil men zoo veel wijzer zijn dan zij, en met hen verschillen in eene zaak, waarbij zij al de groote geesten, al de diepzinnige denkers van alle tijden aan hunne zijde hadden?

Het derde beginsel eindelijk was: *de onderwijzer dale af tot het kind.* Zeker schoolgeleerde heeft dit beginsel in dezen wensch neêrgelegd: Mochten de onderwijzers toch kinderen worden! Hij en Pestalozzi wilden daarmede zeggen: de onderwijzer moet als hij met het kind bezig is, er niet aan denken, dat hij in kundigheden er zoo verre boven verheven is; hij moet den afstand tusschen hem en het kind zooveel mogelijk pogen weg te nemen. Hij moet spreken, handelen, doen als het kind, diens vormen, diens gewoonten, zelfs diens bijzondere eigenaardigheden aannemen, natuurlijk altijd met de noodige beschaving en den vriendelijken, welwillenden ernst.

Evenmin als een nederlander, die alleen zijne moedertaal spreekt, een franschman kan verstaan, begrijpt het kind zijn onderwijzer, wanneer deze geene kinderlijke taal spreekt, wanneer hij niet tot het kind afdaalt.

Ook dit beginsel wordt, ongelukkig genoeg, bij het tegenwoordig onderwijs niet altijd in praktijk gebracht. De onderwijzer wil het kind tot zich optrekken, in plaats van zich tot zijn leerling te neigen. Het opvoedend onderwijzen is hier en daar doceeren geworden; en de geleerdste onderwijzer, de man, die de kinderen duizelen doet, wordt menigmaal voor den bekwaamsten opvoeder gehouden.

Dat de onderwijzers kinderen zullen worden, hiervan wil onze tijd niets hooren; hij is te trotsch; hij wil zich verheffen, niet zich vernederen.

Het lijden des Heeren,
Voorgesteld door tyroolsche boeren te Thiersen.
Uit het dagboek van een duitsch reiziger.
Slot.

Zwijgend en nog geheel onder den indruk van hetgeen wij gezien hadden, daalden wij den berg af en gingen naar de herberg. Gewoonlijk heeft men grooten honger na sterke zedelijke aandoeningen. Sommige menschen zeggen dat zij nooit beteren eetlust hebben, dan wanneer zij uit de kerk of van eene begrafenis terugkeeren.

Ongelukkig was het huis veel te klein om alle hongerigen te kunnen bevatten. Het was onmogelijk ons allen te gelijk te voldoen. Ik onderwierp mij dus om op mijne beurt te wachten en wierp inmiddels een blik in de keuken; reusachtige ketels, die gemakkelijk een schaap konden inhouden, stonden op het vuur. Weldra zaten verschillende groepen op het gras rondom eene geïmproviseerde tafel, en boden het aangename beeld aan van gelukkige lieden, die in hunne eenzame bergen te midden van hunne bloedverwanten en vrienden op godsdienstige wijze den Zondag vieren.

Een boer van reusachtige gestalte en met een sterk uiterlijk zette zich aan mijne zijde neêr. Een gedeelte zijner kleeding bewees dat hij aan de voorstelling had deelgenomen; op mijne vraag zeide hij mij dat hij koning Herodes had voorgesteld.

Ik trad met zijne joodsche Majesteit in gesprek en vernam van hem dat het drama van het Lijden sedert het jaar 1800 te Thiersen werd gespeeld, en dat het, ter oorzake van de voorliefde der Tyrolers voor dat stuk, ook op andere plaatsen maar met minder decoratieve pracht werd gegeven. Voorts verhaalde hij mij dat de costumen, waarvan de meesten inderdaad schoon genoemd mochten worden, voortkwamen van eene in 1800 afgeschafte abdij, waarvan de Maatschappij der Passie ze had gekocht.

Wat mijne verwondering opwekte was dat de acteurs voor al hunne moeite en vermoeinissen volstrekt geen loon ontvingen. Men geeft hun alleen na den atloop der voorstelling een goeden maaltijd. De ontvangsten, die in een jaar eenige duizenden guldens bedragen, worden aangewend tot verfraaiing der dorpskerk of tot opbouwing of versiering van arme kerken. Koning Herodes wist mij niet nauwkeurig te zeggen tot welk tijdstip het dichtstuk der Passie opklimt. Mij is alleen bekend dat het uit de middeleeuwen afkomstig en in de XVIe eeuw eenigszins gewijzigd is, welke wijzigingen het overigens niet zeer veel van zijn oorspronkelijk karakter ontnomen hebben. Het beroemde drama van de Passie, dat iedere zeven jaar te Oberammergau in Beieren gespeeld wordt, heeft meer van zijne oorspronkelijkheid verloren ter oorzake van de nabijheid van Munchen. Zonder tegenspraak is het drama, dat te Thiersen door 40 à 50 boeren en met minder theatrale kennis en hulpmiddelen gespeeld wordt, veel oorspronkelijker en belangrijker.

Ten twee ure riepen de kanonschoten ons weer naar den schouwburg. In weerwil van mijne vermoeinis onderwierp ik er mij aan nog vier uren de voorstelling bij te wonen om de herinnering aan het geheel in mijn geest mede te voeren. Ik moet bekennen dat ik nooit eene voorstelling met meer aandacht en belangstelling ten einde toe heb bijgewoond. Ik zal niet in eene beschrijving treden van de onderdeelen van het tweede gedeelte; het zou voor den lezer te vermoeiend zijn. Daarbij heeft dit gedeelte niet het eerwaardige en oorspronkelijke karakter van de eerste helft; het is eigenlijk eene moderne toevoeging aan het drama der Passie. De oude populaire verzen zijn vervangen door een moderne proza, moeilijke samenspraken en lastige uitdrukkingen.

Onder de tooneelen zijn er verscheidene samengesteld naar italiaansche schilderijen, die de verrijzenis voorstellen; men gelooft zelfs het beroemde stuk *'de Gedaanteverandering'* van het Vaticaan weder te zien. Een tooneel in de hel, waar in Lucifer, aan een blok vastgeketend, niet door de duivels, die hij ter hulp roept, kan verlost worden is een der treffendste.

De herhaalde verschijningen van den acteur, die den Verrezen Christus voorstelt, wanneer hij zich vertoont, dan aan zijne moeder, dan aan de vrouwen, dan aan de leerlingen, ontnemen door hare talrijkheid wel iets aan zijne waardigheid. Ook wordt zijne houding wat te theatraal. De speler let niet zoo zorgvuldig meer op zijn rol, maar denkt meer aan de toejuichingen, die tijdens de pause hem zijn toegebracht.

De voorstelling eindigt met de Hemelvaart. De toeschouwers verwijderden zich zeer voldaan over hetgeen zij gezien hadden. Ik mag niet vergeten te zeggen dat ik onder de geheele voorstelling geen enkel teeken van goedkeuring of toejuiching heb zien geven. Men eischt dus de grootste zelfverloochening van die brave, vrijwillige spelers, ware martelaars van een geheim vol lichamelijke en zedelijke smart. Zij kunnen niet eenige ondersteuning verwachten van het handgeklap, dat den gewonen speler in zijn rol staande houdt, noch zich een denkbeeld vormen van den indruk, dien hun spel op het publiek heeft gemaakt. Gedurende eene voorstelling van acht uren kon geen enkel speler zien, of zijn spel beviel of afgekeurd werd; den speler blijft dus over hieromtrent een onderzoek in te stellen na den afloop der voorstelling

bij zijne vrienden of kennissen, en dit brengt hem ook niet altijd geheel op de hoogte der zaak. Kortom, men moet erkennen dat nooit eene voorstelling gegeven wordt, waarbij zoozeer aan alle belooning wordt verzaakt; nooit heeft een speler zich voor een zoo zwijgend, zoo schijnbaar ongevoelig publiek bevonden, maar ook nergens wordt hij met zoo gespannen aandacht gevolgd als te Thiersen.

Ik verliet het eenzame dorp, na innig genot gesmaakt, eene volkomen voldoening genoten te hebben. Vele gezichten, die ik gezien, vele schoone liederen, die ik gehoord heb, zullen onuitwischbaar in mijn geest gedrukt blijven en mij doen denken aan de wonderen van Thiersen.

Het gewichtigste wat ik geleerd had was dat de voornaamste feiten uit de H. Schrift als een enkel drama kunnen worden afgebeeld, zonder van hunne juistheid of waarheid te verliezen, en ten tweede dat het drama der Passie alle vormen der schoone kunsten op eene innige wijze in zich vereenigt. De toeschouwer gevoelt het onwillekeurig, als hij achtereenvolgens de dramatische kunst, de muziek en schilderkunst voor het oog ziet voorbijgaan; gedurig ziet hij zaken, die hij reeds meer en elders gezien heeft. Ziedaar wat de waarde van dit drama verhoogt.

Het drama der Passie is een waar en onvergelijkelijk treurspel en door de eeuwen gevormd. Reeds kort na de optreding der christelijke kerk ving men aan het broksgewijze te vertoonen. Beroemde mannen hebben ongetwijfeld aan de samenstelling hunne talenten gewijd, en de middeleeuwen zagen de voltooiing. De godsdienst, die er den grondslag van uitmaakt, is de oorzaak van zijne treffende eenheid en eenvoudigheid; en het tragische effect is zoo volkomen, dat gedurig contra-partijen noodig zijn om de al te groote aandoeningen te matigen. Die partijen zijn de komieke scènen der duivels, soldaten en bijzonderheden van den Hoogen Raad. Naast de verhevenste karakters, vrijgemaakt van de eischen des menschelijken levens, vindt men het woeste karakter der meest strenge wezenlijkheid; naast het heilige, het ideaal, de gewone gevoelige mensch.

Alleen de groote eenvoudigheid dier boeren stelt hen in staat het karakter en den geest der christelijke oudheid in niet onaangename vormen voor te stellen; alleen die boeren kunnen zich van die eentonige spraak en bewegingen bedienen, zonder dat daardoor het gevoel wordt gekwetst. Boeren spelen de rol van boeren of van kunstenaars, die geroepen zijn om de verhevenste taak te vervullen, eene taak, die nogtans in aller bereik ligt. *Maar dat men gedurende een geheelen dag dat groote geheim, het fondament van onze beschaving, kan voorstellen zonder belachelijk of boersch te worden; dat de Godmensch, zonder dat de menschelijke natuur er door gekwetst wordt, kan worden voorgesteld door een boer; dat het meest grootsche treurspel, en dat de verhevenste vraagstukken bevat en oplost, kan worden gegeven door boeren, die weinig meer dan lezen en schrijven kunnen:* ZIEDAAR WAT DE WONDERBARE EENVOUDIGHEID VAN HET CHRISTENDOM, TOT ZELFS IN ZIJNEN OORSPRONG, VERRAADT!

Wij willen deze beschrijving van het drama van het Lijden besluiten met mede te deelen dat een fransch blad, de *Impartial du Rhin,* meldde dat er zich eene maatschappij heeft gevormd in westelijk Duitschland, wier doel het is het beroemde drama populair te maken; door het op verschillende plaatsen op te voeren. Zij heeft het reeds gegeven te Mentz, Aken en Keulen. De oude tekst is gebleven; de decoratiën en costumen zijn zeer prachtig en naar oude schilderijen en beschrijvingen vervaardigd. Wij vreezen achter dat dit plan eer tot ontstichting dan tot stichting en tot gewone wereldsche misbruiken voeren zal.

Het *Mörkische Kirchenblatt* zegt ook dat er ook reeds eene opvoering gegeven is te Berlijn door de Congregatie van de jonge lieden van de H. Maagd, welke voorstelling zeer veel bijval heeft gevonden. Behalve het genoemde doel heeft men er nog een ander mede, namelijk om het bezoek tegen te gaan van de schouwburgen, waar zoo menigmaal stukken worden opgevoerd, die tegen godsdienst en goede zeden strijden. Als de opvoering van dit christelijk drama daartoe kon voeren zou er zeker veel goeds in te vinden zijn, doch wij vreezen dat men er dit resultaat nimmer uit zal verkrijgen.

De goede week te Rome.
Losse bladen uit een onuitgegeven reisjournaal.

Palmzondag.

Op dezen dag hield de Zaligmaker, gezeten op het veulen eener ezelin, zijne intrede binnen Jerusalem. Eene groote menigte, naar het verhaal der HH. Evangelisten, spreidde hare kleederen uit, anderen hieuwen takken van de boomen en strooiden ze langs den weg. En de scharen, die vooruitgingen en die volgden, riepen en zeiden: Hosanna den Zoon van David! Gezegend zij Hij, die komt in den naam des Heeren! Hosanna in het allerhoogste!

Gelijk kort na zijne geboorte, bij de aanbidding der herders uit Bethlehem, zoo werd de Messias heden andermaal en op plechtige wijze door de Joden als hun koning erkend en op nieuw het woord bekrachtigd door den Aartsengel tot de H. Moedermaagd gesproken, dat de Zoon, die uit Haar zou geboren worden, op den troon van zijnen vader David zetelen en in eeuwigheid over het huis van Jacob heerschen zou. Deze dag alzoo mocht een dag van verheerlijking, deze intrede binnen de muren van Jerusalem een waren zegetocht heeten.

De hoogopgevoerde geestdrift der trouwelooze en ondankbare Joden duurde echter slechts korten tijd. Weinige dagen later reeds riep hetzelfde volk: *Kruisig hem, Kruisig hem,* tegen dengene, dien heden zij het 'Hosanna' zingend, als hunnen Koning hadden begroet.

De H. Kerk dan ook, als zij in de plechtigheden van haren eeredienst heden dit feit uit de geschiedenis van haren beminden Bruidegom herdenkt, kan zich niet overgeven aan blijdschap en vreugdegevoel.

Het kruisbeeld boven hare altaren blijft met een somberen sluier overdekt, even als op den Passiezondag. In treurgewaad oefent zij al hare plechtigheden uit, en voor de eerste maal draagt zij heden, onder de H. Mis, het dieproerend geschiedverhaal van 's Heeren lijden voor.

Toch heeft de Palmzondag, overeenkomstig zijn bijzonderen naam, een eigenaardig karakter en stroomt er, zou men zeggen, eenig blij gevoel door de plechtigheden van dezen eersten dag der Goede Week.

Er worden namelijk heden palm- of olijftakken, als zinnebeeld van de geestdrift en de blijdschap der Joden, door de H. Kerk gewijd en vervolgens in plechtige processie rondgedragen, om aan den zegetocht des Heeren binnen Jerusalem te herinneren, en ons op te wekken den Goddelijken Zaligmaker als onzen waren en eenigen Koning te erkennen.

De plechtigheden der palmwijding en processie werden, volgens het gevoelen van Paus Benedictus XIV, omstreeks het einde der vijfde of het begin der zesde eeuw in de kerkelijke liturgie ingevoerd.

Te Rome werd de wijding aanvankelijk door een der Kardinalen verricht in de kerk van den *H. Laurentius buiten de muren;* doch in de St. Jan van Lateranen, het hoofd en de moeder aller kerken, de cathedraal van Zijne Heiligheid werden de palmtakken door den Paus zelven uitgedeeld.

Gedurende vele jaren had later de plechtigheid van dezen dag plaats in de Sixtijnsche kapel, totdat Z.H. Paus Gregorius XVI op de telkens herhaalde en dringende bede der talrijke pelgrims, die de Goede Week jaarlijks in de H. Stad

komen vieren, besloot, om voortaan het geheele officie van dezen dag. de wijding zoowel als de processie en de H. Mis, met passende plechtigheid, in de groote St Pieterskerk te houden.

Nadat de H. Vader, op den draagzetel of *sedes gestatoria,* voorafgegaan door een langen stoet van Kardinalen, Bisschoppen pauselijke Assistenten, de basiliek binnengedragen, op zijnen troon plaats genomen en de handkus, als hulde der Kardinalen, ontvangen heeft, heft het koor aan: ‘Hosanna aan den Zoon van David! Gezegend zij Hij, die komt in den naam des Heeren! O Koning van Israël, Hosanna in den hooge!’ Vervolgens begint de plechtigheid der wijding. De Paus roept de zegeningen der Verlossing in en vraagt, de bepaalde kerkelijke gebeden zingend, dat die Palmtakken het zinnebeeld van Gods genade mogen zijn voor allen, die ze in hunne huizen zullen bewaren.

De palmen van verschillende grootte, naar gelang van de waardigheid en den rang der personen, voor wie ze bestemd zijn, liggen, gedurende de H. Wijding, op eene credenztafel, ter linkerzijde van den troon; drie takken echter, uitstekend door schoonheid en grootte, worden door pauselijke Assistenten, die aan den voet van den troon plaats nemen, in de hand gehouden, na de H. Wijding door den Goeverneur van Rome overgenomen en aan den Kardinaal-deken of aan den oudsten Bisschop uit de nabuurschap der eeuwige stad ter hand gesteld. De eerste tak, in den vorm van een kruis, allerkeurigst bewerkt en met de fijnste bloemen gesierd, wordt door den Kardinaal-deken den Paus aangeboden; de tweede wordt door den Ceremoniemeester aan den Prins-Assistent bij den troon overgebracht, de derde blijft ter beschikking van den H. Vader, en wordt gewoonlijk, gelijk de *gouden roos,* welke op den vierden Zondag van de vasten ‘Laetare’ gewijd is, aan dezen of genen Waardigheidsbekleeder, welke eene onderscheiding verdient, ten geschenke gezonden.

Middelerwijl zijn de aanwezige leden van het H. Collegie, de Patriarchen, Aartsbisschoppen, Bisschoppen, gemijterde Abten, de Penitenciers der basiliek, de goeverneur van Rome, de Generaals der verschillende kloosterorden, de Romeinsche Prelatuur, enz. enz. den troon genaderd, om den Palmtak aan te nemen uit de handen van den Paus, die ze, een voor een, van den Kardinaal-deken ontvangt. De Kardinalen ontvangen den Palmtak overeindstaande, kussen dien en 's Pausen hand; de Patriarchen en Bisschoppen doen eene kniebuiging, kussen den tak en het rijke gremiale of schootkleed; alle overigen kussen eerst den voet van Z.H. en vervolgens den Palmtak, dien ze geknield ontvangen.

(Wordt vervolgd.)

De huwelijksplechtigheden bij de verschillende volkeren.
Slot van bladz. 191.

In Bretagne in Frankrijk zijn de huwelijksgebruiken overeenkomstig met die van Silezië. Vooreerst kiest de bruidegom een bruidsgeleider en de bruid een geleidster des bruidegoms. De geleider gaat met de bruid en den bruidegom met de geleidster van huis tot huis om de gasten ten huwelijksfeest te noodigen, wat gewoonlijk des Dinsdags plaats heeft. Vóór den trouwdag zenden de genoodigden hunne geschenken, bestaande in huisraad of landbouw-gereedschappen, door feestlijk opgekleedde dienstboden. Ze zelf brengen is niet beleefd. Alle genoodigde jonge lieden verzamelen zich in een naburig dorp of minstens aan een uithoek van het dorp, alwaar de bruid woont. Aan hun hoofd staat een rijmelaar, gewoonlijk de barbier, de kleermaker of ook wel de schoolmeester van het dorp en een muziek-corps. Zoo trekken zij naar

het huis der bruid, dat gesloten en geheel stil is. De rijmelaar van den bruidegom klopt aan. Die der bruid komt voor en vraagt wat zij verlangen. De eerste antwoordt, maar de andere verwijst de gasten naar het naast bij gelegen kasteel, waar zulk feestlijk getooid gezelschap te huis behoort. ‘Neen,’ herneemt de rijmelaar van den bruidegom, ‘dit is het slot, dat wij zoeken, en wij kennen daarin eene bloem, die zoo schoon schittert als de zon.’ Hierop brengt de rijmelaar in plaats van de bruid een oude vrouw voor en zegt: ‘Deze is de eenige bloem, welke dit huis verbergt.’ - ‘O neen,’ herneemt de andere, ‘deze is wel een zeer achtenswaardige vrouw, maar de bloem, die wij zoeken, is zij niet.’ Daarna wordt een jong kind, dan een weduwe, vervolgens een bruidjuffer voorgesteld. Elk dezer wordt met verzen aangekondigd en even zoo teruggewezen, doch altijd zonder iemand in woorden te beleedigen. Nu eindelijk treedt de bruid vooruit. De stoet des bruidegoms begeeft zich in het bruidhuis; de rijmelaar knielt neer aan den dorpel van het vertrek, bidt een ‘Onze Vader’ voor de levenden en een ‘De Profundis’ voor de overledenen en verzoekt voor het jonge paar den zegen der familie. Dit laatste geschiedt met een indrukwekkenden ernst. Na het ontvangen van het H. Sacrament wordt het feest met een driedaagsch gelag besloten.

Zeer plechtig zijn de huwelijks-ceremoniën der albaneesche gemeente te Palermo. Deze Albaneezen, die sedert den dood van Scander-Bey te Palermo wonen en overigens geheel Sicilianen zijn geworden, hebben echter den griekschen ritus behouden. De bruid en de bruidegom trekken des morgens de feestkleederen van goud- en zilverlaken, welke sedert eeuwen voor de plechtigheid bewaard worden, aan. - Aan het hoofd van den stoet zijn muzikanten; in hun midden is een wit gekleed knaapje, dat in een mandje de beide bruidkransen en de trouwringen draagt. Bij den ingang der kerk ontvangen de priester en de diaken den stoet, geleiden het paar en het knaapje naar het altaar, aan welks voet het mandje neergezet wordt. Onder feestelijke gezangen, begeleid door den orgelklank zegent de celebreerende priester de ringen, terwijl de kransen over de hoofden van bruid en bruidegom gehouden worden. Dan steekt de priester de bruid den zilveren en den bruidegom den gouden ring aan de vingers. Deze knielen neêr en leggen den eed van getrouwheid af. Op dit oogenblik dalen de kransen op hunne hoofden.

Nu bedekken de beide huwelijksgetuigen - een man en een meisje - de knielenden met een witten sluier. De priester zegent een met een weinig wijn gevulden bokaal, doopt er brood in, laat bruid en bruidegom daarvan eten, dan driemaal uit den bokaal drinken, drinkt zelf daaruit en verbrijzelt den bokaal op een steenen tafel; nu verheft de priester de handen over de nieuwgetrouwden en spreekt den zegen uit, waarop de sluier weggenomen wordt.

Bij de Perzen worden, even als in Europa bij de vorstelijke personen, de huwelijken door gevolmachtigden gesloten en onder leiding van den kadi in het huis des bruidegoms of dat der bruid voltrokken. De bruid begeeft zich met hare vrouwen in eene kamer, waarvan de deur slechts even geopend is. Nu roept de gevolmachtigde ‘Ik gevolmachtigde bemiddelaar trouwe u met (hier noemt hij den naam des bruidegoms) die hier tegenwoordig is; gij zult eeuwig hem toebehooren, en mocht hij komen te sterven, zult gij weduwe blijven.’ Daarop antwoordt de gevolmachtigde van den bruidegom in gelijken zin. Tien dagen duurt de bruiloft in het huis der bruid. Op den tienden dag wordt de uitrusting van den man overgebracht bestaande in slaven, kameelen, tapijten, meubels, kleinodiën enz. Des nachts wordt de bruid, in een sluier gehuld, met toortslicht en lantaarns naar de woning van den bruidegom gebracht, en de feestelijkheid is ten einde.

In Hindostan bestaat een zeldzaam gebruik, dat vermelding verdient. De vaders van het bruidspaar schudden zeven maten water, zeven maten koren en zeven maten melk over de hoofden van het paar ten teeken van den overvloed des zegens. Daarbij leest de bramien heilige spreuken voor. Ook wordt de bruid met saffraan, honig en kostbare specerijen gezalfd, dat echter alleen bij de rijken plaats heeft. Hun huwelijksoptocht stelt onze laatste gravure voor,

De Abyssiniërs, die, hoewel Eutychianen, het huwelijk als, een Sacrament beschouwen, houden de plechtigheid aldus: Aan de deur der kerk is een soort van rustbank geplaatst voor het bruidspaar; de albuna of geestelijke gaat in processie met kruis en wierooksvat rondom het paar, legt de handen op hunne hoofden en zegt hun; ‘dat zij, nu slechts één vleesch zijnde, zij slechts één hart en één wil moeten hebben; na een kort sermoon wordt na de kerkelijke plechtigheid den huwelijkszegen uitgesproken.

Huwelijksplechtigheden bij verschillende volkeren

Bretagne.

Sicilië.

Perzië.

Hindostan.

[Nummer 29]

Ecce Homo.

Er bestaat ongetwijfeld voor een christen geen beeld dat zijn godsdienstig gevoel zoo diep schokt dan dat des Heeren, gekroond met doornen als een diadeem, met een rietstok als schepter in zijne gezegende handen en bekleed met een scharlaken mantel als een koninklijk praalgewaad. Christus, Gods eenige Zoon, een spotkoning geworden voor een godmoordend volk, dat is voor een schilder het ideaal der godsdienstige onderwerpen. Het is dan ook daarom dat men meer dan tweehonderd afbeeldingen van dien aard vindt, die als meesterstukken beschouwd moeten worden van de corypheën der schilderkunst.

Wij openen heden ons nommer met eene gravure naar een der beste schilderstukken van dien aard. De week, die het paaschfeest voorafgaat, is geheel gewijd aan de gedachtenis van het lijden en sterven des Heeren en is elke schrede op dien lijdensweg voor ons een doorn in het zondig hart, het *Ecce Homo* herinnert er ons vooral aan, hoe de mensch in zijne diepe verdorvenheid het eeuwige koningschap van Christus niet slechts miskent, maar er daarenboven nog op de laagste wijze den spot mede drijft. Het is 's menschen hoovaardij niet genoeg het goddelijk gezag te miskennen, hij stelt het aan de bespotting bloot en juicht dan in zijne nietigheid.

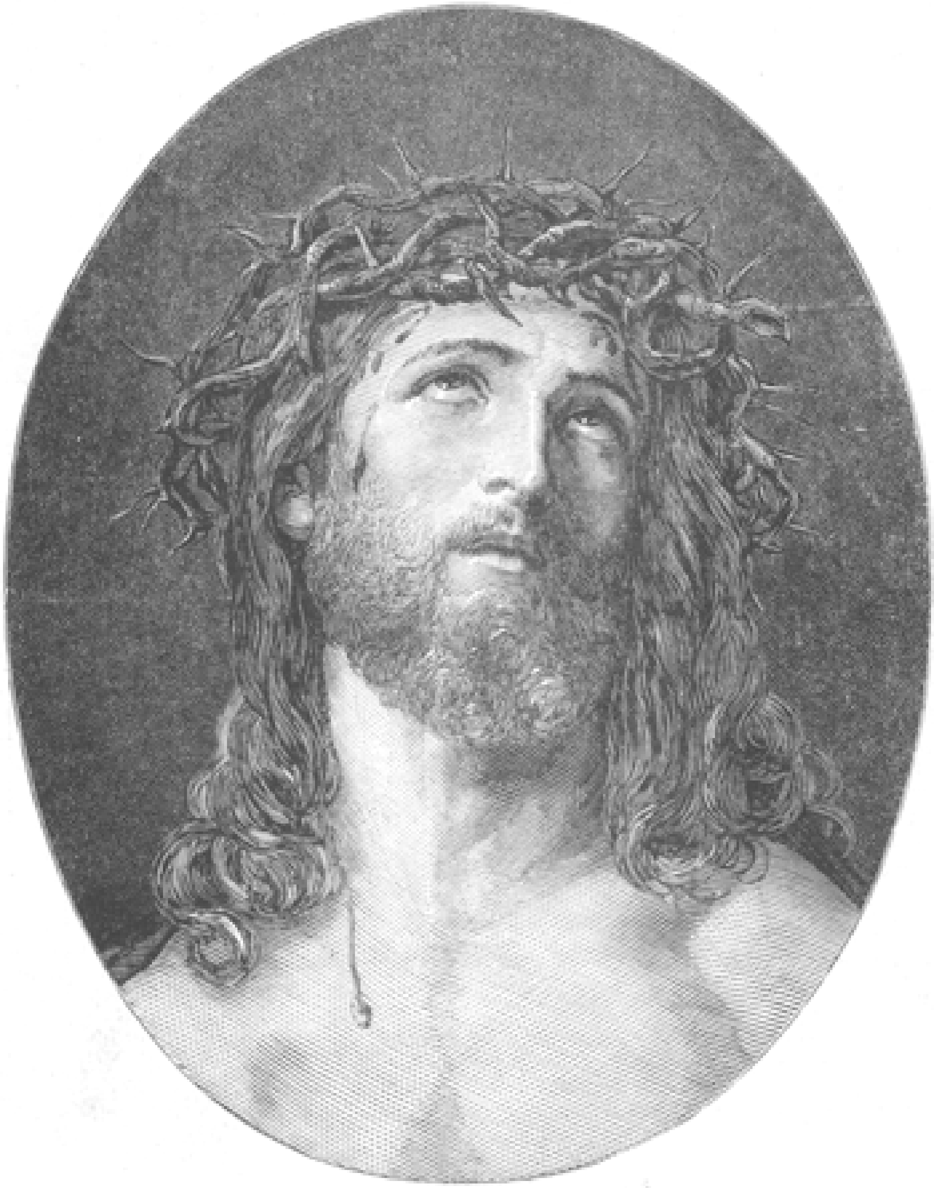

Ecce Homo.

‘O ongelukkige menschen!’ roept de beroemde pater Faber uit: ‘Het is Jesus’ souvereiniteit die hun mishaagt; zij kunnen niet gedoogen, dat Hij zich koning noemt. Zij wenschen wel Zijn koningschap te bespotten, maar zij gevoelen en vreezen het. Zijne zachtmoedigheid verbitterde de beulen; Zijn geduldig zwijgen was hun eene verwijting; Zijn blik vernederde hen: Hij was zoo schoon! Aldus, in hunne verblinde kwaadaardigheid hebben zij een goddelijk geheim bewerkt: Zij hebben Hem koning gekroond!... De zon en de regen waren beurtelings gevallen op de groene doornstruiken, die de aarde zonder het te weten voor haren Schepper had doen groeien. Die doornen hadden zich over de graszoden verspreid, hunne talrijke en krachtige twijgen, zich omstrengelende, hadden een dichte struik gevormd; hunne weeke punten waren door de stralen der herfstzon verhard en waren lange en harde doornen geworden. Wellicht had de bij zich op hunne bloesems neêrgevleid om er haar nectar uit te slurpen; wellicht was het vogeltje in zijn bek met een verguld takje ontvlucht; maar wie zou ooit gedacht hebben dat zij nog met het bloed van hunnen Schepper zou geverfd worden?... De soldaten hebben hunne eeltige handen met ledere handschoenen bedekt en zij vlechten eene kroon van die scherpe en harde doornen.

Te midden hunner spotternijën, woordspelingen en godslasteringen is hun vormloos werk weldra voltooid. Dan staan zij op en treden hunnen Koning nader. Zij is niet rond, zij sluit niet, de punten worden met kracht in Zijn vel gedreven en het bloed stroomt wart, langzaam, met allersmartelijkste pijn... Jesus beeft van het hoofd tot de voeten in eene onuitstaanbare foltering. Een lijdensvolle nevel bedekt zijne zoo schoone oogen; zijne lippen zijn loodvervig geworden onder de overmaat van smart; maar het gelaat van een slapend kind is niet zachter dan het Zijne, noch dezes hart kalmer; en Hij schijnt ons schoon nu Hij gekroond is!'

De Kerk herdenkt dezer dagen weder het vreeselijk feit dat 18 eeuwen geleden plaats had.

Op de plaats, waar Pontius Pilatus het *Ecce Homo* uitsprak, verheft zich thans eene prachtige katholieke kerk, bekend onder den naam van Ecce-Homo-kerk, voor welker opluistering nog giften worden ingezameld en Pius IX onlangs een meesterstuk van beeldhouwkunst in 't kostbaarst marmer, voorstellende den God mensch als spotkoning, ten geschenke zond.

De Doornen Kroon, door de vrome en heilige keizerin Helena naar Constantinopel vervoerd, werd in 1239 door Boudewijn II aan den heiligen Lodewijk, koning van Frankrijk, afgestaan en bewaard tot aan de heillooze fransche revolutie in de Heilige kapel, die voor dezen kostbaren schat gebouwd was. Thans bevindt zij zich in de Lieve-Vrouwe-kerk te Parijs, waar zij telken jare op Goeden Vrijdag aan de vereering der geloovigen wordt voorgesteld.

De goede week te Rome.
Losse bladen uit een onuitgegeven reisjournaal.

Palmzondag.
Vervolg.

Gedurende den tijd der palm-uitdeeling zingt de pauselijke kapel het ‘pueri Hebraeorum portantes ramos’ van Palestrina en het: ‘pueri Hebraeorum vestimenta’ van Thomas Louis della Vittoria d'Avila. Zijne Heiligheid eindigt vervolgens met den zang van het gewone kerkelijke gebed, en de processie vangt aan.

Door allen, die aan dezen waren zegetocht des Verlossers deel nemen, wordt de gewijde palmtak, het zinnebeeld Zijner overwinning en Zijner genade, in de hand gedragen; ook door den Paus, die met den mijter op het hoofd en op de *sedes gestatoria* gedragen, den langen en breeden stoet besluit.

De wonderschoone en treffende gezangen, bij deze processie gebruikelijk, verduidelijken meer dan elke beschrijving den aard en de hooge beteekenis dezer plechtigheid. Het zijn inderdaad zegezangen, die het herdachte feit vermelden, maar tevens den gevierden Overwinnaar gedurig lofprijzen, dankzeggen en smeeken, en ons bij dien zegetocht des Heeren binnen het Jerusalem der Joden telkens aan Zijne heerlijke opvaart naar het eeuwig en hemelsch Jerusalem herinneren:

V. Roem, lof en eer zij U, o Koning, Christus, Verlosser, wien de keur der kinderen, vol liefde, het Hosanna tegenzong. Gij zijt de Koning van Israël en de roemrijke Zoon van David; gezegend de Koning, die komt in den naam des Heeren!

R. Roem, lof en eer zij U, o Koning, Christus, Verlosser, wien de keur der kinderen, vol liefde, het Hosanna tegenzong.

V. U looft geheel het hemelsche heir in het allerhoogste, en de sterfelijke mensch alsmede al het geschapene, R. Roem enz.

V. Het hebreeuwsche volk kwam U met palmtakken te gemoet; zie, wij komen op onze beurt tot U met gebed, smeeking en lofgezang. R. Roem enz.

V. Zij brachten U de hulde van hunnen lof, toen Gij nog zoudt gaan lijden; zie, wij verheffen onze zangen tot U, nu Gij in eeuwigheid heerscht. R. Roem enz.

V. Zij vonden welgevallen bij U; moge ook onze godsvrucht U behagen, goede, zachtmoedige Koning, aan wien al, wat goed is, behaagt. R. Roem enz.

Wanneer de processie tot de hoofddeur der basiliek, waardoor zij uitging, is teruggekeerd, vindt zij die gesloten, en hiermede wil de H Kerk ons herinneren aan den geheimvollen strijd, door den Verlosser geleverd, om de poorten des hemels, sinds den zondenval voor den mensch gesloten, te heropenen.

Nu heft de Prelaat, die aan het hoofd der processie het kruis vooruitdraagt, in den naam des Pausen, vóór de gesloten hoofddeur, aan:

'Heft op uwe poorten, o vorsten, en gij, eeuwige poorten, verheft u: en de Koning der heerlijkheid zal binnengaan.'

De zaugers binnen de basiliek antwoorden vragend:

'Wie is die Koning der heerlijkheid?'

En van buiten wordt geantwoord:

'De sterke en machtige Heer, de Heer, die machtig is in den strijd.'

Daarop herhaalt de Prelaat-Kruisdrager op eenigszins hoogeren toon:

'Heft op uwe poorten, o vorsten, en gij, eeuwige poorten, verheft u: en de Koning der heerlijkheid zal binnengaan.'

En de zangers antwoorden weder en insgelijks op hoogeren toon:

'Wie is die Koning der heerlijkheid?'

Eindelijk zingt de Prelaat-Kruisdrager op weder hoogeren toon:

'Heft op uwe poorten, o vorsten, en gij, eeuwige poorten, verheft u: en de Koning der heerlijkheid zal binnengaan.'

En als de zaagers daarna andermaal dezelfde vraag hebben herhaald, klinkt met nog hooger stemverheffing vóór de hoofddeur het laatste antwoord:

'De Heer der legerscharen. Hij zelf is de Koning der heerlijkheid.'

Daarop stoot de Prelaat-Kruisdrager met de uiterste punt van den kruisstok tegen de kerkdeur aan, die - om voor te stellen, dat de sloten des hemels door de verlossing aan het kruis geopend werden - terstond openspringt. Nu treedt de processie St. Pieter binnen, en het koor bezingt den zegevierenden intocht des Zaligmakers binnen de muren van het aardsche Jerusalem en tevens den intocht in het rijk zijner eeuwige glorie, den hemel.

De indrukwekkende plechtigheid van dezen dag eindigt met de H. Mis, die door een der kardinalen wordt opgedragen.

Wij mogen echter, den Palmzondag besprekende, de belangwekkende anecdote niet verzwijgen, die men in elk reisverhaal bij de beschrijving van het St Pietersplein aantreft, en die in onmiddellijke betrekking staat tot de jaarlijksche viering van dezen eersten dag der Lijdensweek.

Eene zekere familie, *Bresca* van San-Remo, bezit sinds het einde der estien de eeuw het belangrijk voorrecht om de palmtakken te leveren zan de apostolische basiliek.

Ziehier wat aanleiding gaf tot deze onderscheiding:

De onsterfelijke Fontana werd in 1587 door Paus Sixtus V belast, om den colossalen obelisk van Heliopolis op het voorplein van St Pieter te plaatsen. Om bij dien hoogst gevaarvollen arbeid, waartoe de vereenigde krachten van acht honderd werklieden en honderd vijftig paarden vereischt werden, alle verwarring en elk ongeval te verhoeden, legde men onder doodstraf aan al de omstanders een volstrekt stilzwijgen op.

Een ontelbare menigte was te been; volgens Fontana's bevelen vingen de arbeiders hunne taak aan; de reusachtige obelisk begon te rijzen. Eensklaps bemerkt een der ooggetuigen, dat men verzuimd had de kabels nat te maken, en dat ze, een oogenblik later, door de wrijving verbrand, den 963,537 pond zwaren obelisk en honderden

omstaanders, onder zijn gewicht, zouden doen verbrijzelen. Wat aan te vangen? Door één enkel woord te spreken haalde hij zich zelf de doodstraf van den strengen Paus Sixtus op den hals; bleef hij echter zwijgen, er zouden straks ontelbre dooden vallen! Zijn edel hart beslist, en luidkeels roept hij uit: *'acqu' alla corda, acqu' alle funi,' maakt de kabels nat, bevochtigt de koorden!* Onverwijld geeft men gevolg aan den vernomen raad, en de zware obelisk werd zonder eenig ongeval gelukkig geplaatst. Eenige oogenblikken later moest de Genuees Guilielmo Bresca, zeer beducht voor zijn lot, in de tegenwoordigheid van Paus Sixtus verschijnen.

O blijde verrassing! wel verre van over vergrijp of doodstraf te spreken, bood Z.H hem aanstonds de vrije keuze eener belooning aan:

'Gij hebt talloozen menschen', zeide de Paus, 'het leven gered, en door uwe tijdige waarschuwing de gevaarvolle onderneming doen gelukken: wat verlangt gij van mijne dankbaarheid?' En na een oogenblik overdenken antwoordde Gulielmo: 'Heilige Vader, verleen aan mij en mijnen nakomelingen het voorrecht, om jaarlijks de palmtakken te leveren, noodig voor de plechtige processie op den eersten dag der Goede Week.' -

Maandag, Dingsdag en Woensdag der Goede Week.
De Sixtijnsche kapel.

Tot aan de *Donkere Metten* op den vooravond van Witten-Donderdag biedt de goede week ook te Rome geene bijzondere plechtigheden aan.

Wil men gedurende deze dagen zich aansluiten bij de godvruchtige gebruiken der geloovigen, dan kan II en de veelvuldige heilige overblijfselen van de werktuigen des Lijdens, die in verschillende kerken van Rome bewaard worden, gaan vereeren, of de oefening van den H. Kruisweg volgen in het Colyseum of de zoogenaamde 'Stazione' medemaken, die, in den loop der goede week, des Maandag's in de kerk van den H. Praxedis en in de kapel van den H. Apostel Andreas, Dingsdag's in die der H. Prisca en in de kerk van St. Maria del Popolo, Woensdag's in de Maria maggiore wordt gehouden. In de kerk, voor de 'Stazione', dat is, voor het bezoek of den bedegang aangewezen, worden op dien dag met zekere plechtigheid heilige relieken ter vereering uitgesteld, en kan men de aflaten, door Z.H. Paus Leo XII verleend, verdienen, mits de voorgeschrevene gebeden gestort en de overige voorwaarden vervuld worden.

Men ziet voorts in alle basilieken en parochiekerken, vooral in die, waar de *Capella Papale* of *Pauselijke Kapel* zal gehouden worden de gevorderde toebereidselen maken voor de plechtige viering der volgende dagen.

Het woord *Capella Papale* of *Capella Pontificia* of *Pauselijke Kapel* heeft meerdere beteekenissen. Het duidt op de eerste plaats de bijzondere of private heiligdommen en bedeplaatsen der apostolische paleizen aan; vervolgens ook de eerbiedwaardige schaar bedienaren, die Z.H. aan het altaar omgeeft, zoowel als de uitgelezene koorzangers, die de pauselijke plechtigheden met hunne muzicale uitvoering begeleiden. In den zin, door ons ter dezer plaats bedoeld, beteekent het elke godsdienstoefening, eerste Vesper, Metten. Processie of H. Mis, waarbij Z.H. officiëert, of minstens van het H. Collegie der Kardinalen omgeven, tegenwoordig is. De Pauselijke Kapellen zijn gedurenden den loop van het geheele jaar acht en vijftig in getal, doch alleen op de drie groote feestdagen: Kersmis, Paschen en Petrus en Paulus draagt Z.H. daarbij in het openbaar de H. Misofferande op. Op Palmzondag en Paaschdag wordt de Pauselijke Kapel in de basiliek van St. Pieter gehouden. De

plechtigheden der goede week tot en met Paasch-Zaterdag worden, behalve de voetwassching en den maaltijd der Apostelen, die ook in St. Pieter geschieden, allen gevierd in de *Sixtijnsche kapel.*

Deze bedeplaats, door Paus Sixtus IV gebouwd en naar hem genoemd, mag eene *kapel* heeten, omdat zij deel uitmaakt van het apostolisch paleis, het Vaticaan, en geen toegang heeft aan den openbaren weg, doch zij is veeleer eene kerk van middelmatigen omvang. Bij vijf en zestig voet hoogte en vijftig voet breedte heeft zij honderd vijf en twintig voet lengte, en kan, behalve de talrijke leden der geestelijkheid ongeveer zes honderd menschen bevatten. Zij werd, in het jaar 1473, naar de teekening van Baccio Pintelli, een florentijnsch architect, op een vierhoekig plan zonder kolommen in zeer eenvoudigen stijl gebouwd en is in twee hoofdvakken verdeeld. Het eerste hoofdvak, wat men zou kunnen noemen het *sanctuarium* of *heiligdom,* bevat het Altaar, en op eenige schreden afstands aan de Evangeliezijde, den pauselijken troon, aan welks linkerzijde de zitplaatsen staan der Patriarchen, Aartsbisschoppen, Bisschoppen-Assistenten bij den troon; ter rechterzijde volgt onmiddellijk, doch drie schreden lager, het tweede hoofdvak of *presbyterium,* dat de zetels bevat der Kardinaals-Priester. De Kardinaals-Diaken plaatsen zich tegenover hen aan de Epistelzijde. Achter dezen de Apostolische Protonotarii, de Bisschoppen-niet Assistenten bij den pauselijken troon, de gemijterde Abten, de Generaals der kloosterorden, enz. De overige ruimte is wederom in twee deelen gesplitst en door balustraden gescheiden. Het eerste, onmiddellijk aan het presbyterium grenzende, is eene beperkte ruimte voor heeren in het algemeen; het achterste, door de Cancellata, het hooge koperen hek, gescheiden bevat tribunen en onderscheidings-

plaatsen, aan de eene zijde voor de Souvereinen. het corps diplomatiek, enz, aan de overzijde voor de dames van romeinsche edelen enz.

Omstreeks op de helft van den zijmuur der kapel, aan den Epistelkant, springt een tribuun vooruit, op vier marmeren consoles, die het wapen van Sixtus IV dragen, rustend, en van eene marmeren balustrade omgeven. Dáár vereenigen zich de uitgelezene pauselijke zangers. Zij zijn ongeveer *dertig* in getal, soprani, contr'alti, tenors, barytons en bassos. Allen, getonsureerd en celibatair, dragen de geestelijke kleederdracht, en, als rnderscheiding, de peerskleurige collaro. Ook verschijnen zij, bij pauselijke plechtigheden, in peerschzijden toog en singel met de cotta. Hun zang, altijd zonder orgelbegeleiding, is Gregoriaansch of muziek *allà Palestrina.*

Aan de Evangeliezijde wordt de kapel door twaalf hooge vensterramen verlicht. De vloer is een prachtig mozaïk-werk van wit en veelkleurig marmer, doch behalve op Witten-Donderdag en Goeden-Vrijdag, met een groen tapijt bedekt.

Het altaar, door Paus Benedictus XIII in de Sixtijnsche kapel geplaatst, is van wit marmer, met veelkleurige marmers ingelegd, en boven hetzelve strekt zich een hemel of baldaquin uit van rood fluweel omzoomd met gouden galons. Het heeft geen andere sieraden dan zes kandelaars en een kruis, waarachter als altaarstuk een tapijt hangt, met eene voorstelling overeenkomstig den tijd van het kerkelijk jaar of den toevalligen feestdag.

Een tweede baldaquin verheft zich boven den pauselijken troon. De draperiën van den troonhemel wisselen met de kleur van den kerkelijkelijken feestdag. Aan de twee zijden, gelijk in het midden, prijkt op een goud veld het wapen van den regeerenden Paus.

Nabij den pauselijken troon staat een bidbank ten dienste van Zijne Heiligheid.

Al de wanden en het geheele gewelf zijn met fresco-schilderingen versierd: aan de Epistelzijde ziet men in zeven tafereelen het werk van beroemde meesters der 15^{e} eeuw, als Roselli, Boticelli, Perugino, Signorelli, Piuturricchio, Chirlandaio, het leven des Zaligmakers van het Doopsel van den H. Joannes tot aan den dag der Verrijzenis; daar tegenover het leven van Mozes, van de vlucht naar Madian tot aan den strijd van den Aartsengel Michaël met den duivel, om het lichaam van Mozes te verbergen. Onder deze voorstellingen zijn langs beide zijwanden der kapel roede draperiën geschilderd.

Onder het pontificaat van Paus Julius II (1503 gekozen) voerde Michaël Angelo Buonarotti de prachtige fresco-schilderingen van het gewelf uit. Z.H. droeg aan den onovertroffen Michaël Angelo dit reuzenwerk op, om de nagedachtenis van zijnen oom Paus Sixtus IV te vereeren. Na twintig maanden volhardenden arbeid was de taak volbracht en een meesterstuk geleverd, het diep en verheven genie des grooten kunstenaars waardig.

Eerst schetst hij in negen voorstellingen de geschiedenis der wereldschepping, de offeranden van Caïn en Abel, de zonde en haar straf. Noë met zijne zonen. Vervolgens treden in groote en verhevene gestalten de Profeten op van het volk Gods en de Sibyllen der Heidenen, de menschelijke geslachten der latere tijden voorstellende in hun lijden en hunne vreugd, in hunne hoogte en diepte, in hun rechtvaardig en in hun zondig leven, naar den eersten en den tweeden Adam. Ook ziet men er in verschillende vakken de groote feiten uit de geschiedenis des Ouden Verbonds voorgesteld: de koperen slang, de straf van den trotschen Assuerus, Judith, het hoofd van Holofernus

afhouwend; Goliath door David overwonnen, en eindelijk den geheelen geslachtsboom van den Godmensch.

Wat echter alles overtreft, is het wereldgerecht, de scheiding van het rijk der duisternis en des lichts, op het breede muurvlak der kapel achter het altaar. Dit meesterstuk werd na acht jaren arbeids op het Kerstfeest van het jaar 1541, onder de regeering van Paus Paulus III onthuld.

Zeven engelen roepen met hunne bazuinen de dooden van de vier hoeken der wereld ten oordeel. De aarde opent zich, en de bewoners der graven staan op uit den dood. Boven die zeven engelen ziet men de gestalte van den Zoon Gods, dien de profeten aangekondigd, de Sibyllen voorspeld en de groote feiten der heilige geschiedenis voorafgebeeld hebben. Nabij Hem staat zijne H. Moeder, wier gelaat vrees en zachtmoedigheid uitdrukt; aan Hare zijde staan de Voorlooper, de Apostelen, de Heiligen, de Martelaars, aan den Goddelijken Rechter de werktuigen hunner foltering toonende. Boven hen zweven van weêrszijde groepen van engelen, die het kruis, de spons, de doornenkroon, de nagelen, de geeselkolom en al de marteltuigen van 's Heeren lijden dragen, om den verdoemden hunne ondankbaarheid te verwijten, en de rechtvaardigen met heilig vertrouwen te vervullen.

De Godmensch, vol glorie en majesteit en van al zijne Heiligen en Engelen omgeven, spreekt zijne vervloeking tegen de verdoemden uit, en terwijl hij met de linkerhand liefderijk de regtvaardigen wenkt, om zich aan zijne rechterzijde te plaatsen, worden de zondaars door de duivelen aangegrepen en naar de eeuwige strafplaats gevoerd.

En dat grootsche plan met zijn rijkdom van toestanden en figuren is tot in de geringste bijzonderheden afgewerkt met eene eenheid van groepeering, met eene waarheid en kracht van karakter-teekening, met eene volheid van uitdrukking en leven, die voortdurend elken beschouwer doet verbazen.

Wel is het te betreuren, dat wij hier bij de christelijke voorstelling van het wereldgerecht *de hoot van Caron* en in Michaël-Angelo's verdere producten meermalen sporen van den onchristelijken voortijd ontmoeten. Laat ons echter niet al te onrechtvaardig zijn jegens den grooten meester noch hem alleen tot verwijt maken wat vooral de schuld was zijner eeuw, het wansmakelijk en onder zoovele opzigten noodlottig tijdvak der renaissance.

In de Sixtina nu, in deze pauselijke bidkapel, waar alles, wat het oog rondom aanschouwt, langs de wanden en aan het hooge gewelf, op den Heere Jesus Christus wijst, Hem voorstelt in voorafbeelding en in werkelijkheid, Hem volgt van de belofte des Paradijzes tot den dag Zijner opstanding uit de dooden, van ijne eerste verschijning in het vleesch tot op den grooten dag Zijner tweede komst ter vergelding van goed en kwaad, - dáár zullen wij ons gedurende deze dagen van ernst en rouw telkens heen begeven, dáár Zijn beslissenden kampstrijd tegen hel en dood, dáár de groote geheimen van Zijn verlossend lijden overwegen.

Wat rijk tooneel voor de beteekenisvolle plechtigheden der Goede Week!

De Donkere Metten in de Sixtijnsche kapel.

Des Woensdags, Donderdags en Vrijdags, ten vijf ure van den namiddag, of, zoo men wil, ten twee en twintig uren van Italië, vangt in de Sixtijnsche kapel het kerkelijk officie aan, dat *Matutinum Tenebrarum, Tenebrae* of *Donkere Metten* genoemd wordt. Sommigen ontleenen dien naam aan het nachtelijk uur, waarin deze kerkelijke

getijden gedurende de eerste christelijke eeuwen werden gezongen, toen men den Vastentijd niet enkel door onthouding van spijs en drank maar ook door nachtwaken pleegde te heiligen. Anderen willen, dat de naam zinnebeeldig is en herinneren moet aan de duisternissen, die zich over de natuur verspreidden in het oogenblik toen de Godmensch, op Calvarië stervende, de aarde door zijn laatste kruiswoord: *'consummatum est'* deed sidderen. Beide verklaringen, geheel in overeenstemming met den gewonen oorsprong der kerkelijke gebruiken, die in den regel te gelijker tijd van historische en symbolische beteekenis zijn, bevelen zich aan. Weder anderen echter beweren, en niet zonder grond, dat het officie dezer dagen in tegenoverstelling van de gewone getijden des jaars dien naam heeft ontvangen, wijl daarbij achtereenvolgens, gelijk wij later zullen verklaren, alle lichten worden uitgedoofd.

Er worden voor de plechtigheden der Sixtina geen toegangskaarten afgeleverd: ieder, die het wenscht, kan ze bijwonen, mits hij in het voreischte costuum verschijnt: de dames geheel in het zwart gekleed, en gesluierd; de heeren wereldlijk met zwarten pantalon, kleed en witte halsdas; de geestelijken, met toog en singel. Is er aan deze eenige voorwaarde voldaan, dan wordt de zorg om zich eene plaats te verschaffen, geheel aan eigen overleg en werkzaamheid overgelaten, en kan men daarin alleen worden teleurgesteld door het overgroot aantal van vreemdelingen, die, terwijl toch de Sixtina maar van beperkten omvang is, even vurig hetzelfde wenschen. Het is daarom voor heeren - dames gaan langs een anderen weg - ten einde althans voor de eerste plechtigheden der Sixtina hun doel te bereiken, dringend noodzakelijk, tijdig, dat wil zeggen, minstens twee uren of anderhalf uur vóór den aanvang, plaats te nemen nabij den grooten trap, die in het Vaticaan geleidt naar de *Sala regia,* welke de vestibuul der pauselijke kapellen zou kunnen genoemd worden.

Deze wachttijd, in schijn zoo langdurig, vliegt spoedig en ongemerkt voorbij; de verscheidenheid van personen, die daar te zamenkomen, geeft boeiende en onderhoudende afwisseling van ontmoetingen, terwijl ieder bovendien met gespannen toeleg onophoudelijk ievert om van de geringste beweging onder die menigte voordeel te trekken en op zijnen gebuur ter rechter- of linkerzijde ook maar een enkelen voet gronds te veroveren. Elk voor zich en allen te zamen zijn in rustelooze beweging om gedurig de ontzagwekkende rij van Zwitsers, naderbij te komen, die met hunne hellebaarden in de hand op zeker gedeelte van den trap, hebben post gevat, om, zonder te zeggen; *'tot hiertoe en niet verder'* als een muurvaste dam den altijd aanwassenden en voortdringenden stroom te stuiten. Eensklaps wordt een teeken gegeven; het gelid der Zwitsers gaat open, daar schiet het door de bres in allerijl de hooge trappen op, om - in der daad *stormenderhand* de Sixtijnsche kapel te overrompelen. *'Regnum coelorum vim patitur'. Het rijk der Hemelen lijdt geweld,* riep, onder het driftig opstijgen, een priester uit het belgisch collegie ons toe, en het was hem aan te zien, dat hij deze woorden toepaste in letterlijken zin. *'Violenti rapiunt illud'* ging hij voort, en ziet, daar gleed hem bij het voortdringen tusschen de menigte de romeinsche mantel van de schouders; de mantel geraakte onder den voet, en het kostte den armen man zooveel tijd dien weder meester te worden, dat hij dien middag met een plaatsje in het voorhof van den hemel moest tevreden zijn. Wat overigens de waarheid zijner woorden betreft; neen, wij hebben hem geene overdrijving verweten, hij had niet te veel gezegd; zeker een plaats in dien kleinen hemel der Sixtina mag wel eenige moeite en inspanning waardig worden gerekend, en, wie ook maar een onbeduidend plekje gronde daar verovert, hij moet zich gelukkig achten, vooraf zeker, dat al wat hij hooren, zien, gevoelen en genieten gaat, duizendvoudig al de opofferingen, die hij zich getroostte, vergoeden zal.

Terstond reeds wordt hij door al, wat hem omgeeft, aangetrokken en geboeid; wààr hij ook, rondom de zijwanden of langs de hooge gewelven der kapel zijne oogen richt, overal ontmoet hij, gelijk wij boven beschreven, de prachtigste meesterstukken der kunst, die hem de wonderen van Gods almacht en liefde in de groote feiten der wereldgeschiedenis verhalen en met levendige kleuren schilderen.

Langzamerhand nemen de gezanten der verschillende mogendheden en de te Rome verblijvende vorstelijke personen - dit jaar bijvoorbeeld al de leden van het koninklijk Huis van Napels - plaats op de tribune.

Ook hunne Eminenties de Kardinalen - gedurende de goede week niet in het purper, maar met peerskleurigen toog en cappa - treden met hun gevolg de kapel binnen en plaatsen zich volgens hunnen rang in het presbyterium; op gelijke wijze de Protonotarii, de Bisschoppen, de Generaals der kloosterorden, enz. enz.

Middelerwijl nemen ook de pauselijke zangers in dergelijken zijden toga en cotta plaats op het koor.

Op het altaar worden zes kaarsen, gelijk bij rouwplechtigheden, van gele was ontstoken.

Aan de Epistelzijde verheft zich op een houten draagstang een gelijkzijdige driehoek, waarop vijftien waskaarsen branden.

Het officie vangt aan.

Het zijn allen sombere zangen, die volkomen de smart en het rouwgevoel uitdrukken, waarin gedurende deze dagen de H. Kerk gedompeld is. Het is, gelijk men zoo schoon en zoo juist in Italië zegt, of men den lijkzang hoort, aangeheven door de diep bedroefde. Bruid des Heeren bij den dood van haren beminden Bruidegom. Het is alles strenge, klagende psalmodie, door geen hymnen onderbroken, door geen orgel begeleid, door *'Gloria Patri'* noch *'Alleluja'* afgewisseld; het heeft alles de eenvormigheid van diep gevoelde smart.

De *Metten* bestaan uit drie nachtwaken of nocturnen, elk van drie toepasselijke messianische psalmen. Na de eerste nocturne volgen drie klaagliederen of lamentaties van den profeet Jeremias, de twee anderen worden door drie lessen uit de brieven der H.H. Apostelen of uit de schriften der Kerkvaders besloten. Alles, uitgenomen de eerste lamentatie en het *Miserere* aan het slot. is koorzang.

Wij wagen het niet den rijkdom der eigenaardige schoonheden te beschrijven, die den sixtijnschen zang onderscheiden, noch de indrukken, er door opgewekt, daar wij de innige overtuiging hebben, dat geen schildering ook zelfs het flauwste denkbeeld van de werkelijkheid geven zou. Alleen merken wij aan, dat de onvergelijkelijke en diep aangrijpende schoonheden der kerkmuziek, hoezeer ook door de pracht der stemgeluiden bevorderd en door de beroemde ervarenheid der zangers verhoogd, zich, naar het ons voorkomt, daardoor niet geheel laten verklaren. De Pauselijke kapel schijnt hare traditiën te bezitten: zij volgt eene eigene voordracht. De geheel eigenaardige, aanvankelijk bevreemdende stembeweging bij aanhef en daling, die herhaalde langdurige trilling van het geluid geschiedt naar eene bijzondere methode, die de gregoriaansche uitvoeringen der romeinsche Sixtina van overal elders onderscheidt, en ook aan de geschreven muziek van meesters als Palestrina, Bai en Allegri nog hooger uitwerking schenkt, dan de noten beloven. Wat er van zij, de indruk van die zangen zoo indringend, zoo treffend, zoo veroverend, laat zich niet vermoeden of schetsen; doch wie met ons het voorrecht - ik zou willen zeggen. het geluk - heeft ze persoonlijk te hooren. hij zal erkennen, dat ze sterk roerend tot de ziel spreken, het hart verbrijzelen en tranen uit de oogen persen: zelfs hebben wij bevonden, dat zij ook hen, die alleen met onheilige bedoelingen luisteren, niet koud laten, maar hen, huns ondanks, ten laatste medevoeren in de aandoeningen, die ze zoo betooverend uitdrukken en overstorten in het gemoed. En dit alles geldt gedurende het eerste deel van het kerkelijk officie *de Metten.* vooral van de klaagliederen of lamentaties, en onder dezen het allermeest van de eerste *Woensdags* en *Vrijdags,* waarbij, zou men zeggen, de ziel van den toonkunstenaar, opgegaan in die van den grooten Profeet, geheel één van gevoel wordt met hem en met de hoogste volkomenheid uitdrukt in zijn notenschrift, wat Jeremias, de geschiedenis van den Man der Smarten vooruitziende, weeklagend sprak tot het volk van God. Men verneemt geen kunstig gestelde muziek; wat men hoort, verraadt geen arbeid, men ontdekt geen poging om hoogen indruk te wekken door kracht en afwisseling van stembeweging: het is alles eenvoud en natuurlijkheid; het is alles een langzaam stijgend, maar rijk en diep gevoel; men meent den nagalm te vernemen van Jeremias klagende stem; neen, men hoort den schreienden Profeet de voorzeggingen herhalen, waarvan hij de smartelijke vervulling aanschouwd heeft. O groote en beminnelijke Palestrina!

Giovanni Pierluigi te Palestrina - de plaats, waarvan de kunstenaar zijn naam ontleende - werd in het oude Praeneste in Campanie nabij Rome uit arme ouders

geboren; hij leefde van het jaar 1524 tot 1594, en werd door de Goddelijke Voorzienigheid geroepen, om niet alleen een der grootste mannen in de toonkunst maar ook de redder van den zoogenaamden nieuwen kerkstijl te worden. Reeds in zijn zestiende jaar kwam hij als leerling bij den beroemden Goudimel, die destijds te Rome, waar zich de kunst nog geheel in vreemde handen bevond, eene muziekschool gesticht had Onder Julius III, die van het jaar 1549 tot 1555 regeerde, werd Palestrina tot *magister puerorum,* later als *magister capellae* aangesteld. liet eerste werk, door hem uitgegeven, bestond uit vier vier- en vijfstemmige missen, die hij aan Paus Julius III opdroeg, en had dit ten gevolge, dat hij onder de pauselijke zangers in 1555 werd opgenomen. Weinige jaren later trad hij in het huwelijk en moest hij zijne post verlaten, daar Paus Paulus IV alleen clerici als zijne zangers toeliet. Spoedig echter daarna werd hij tot kapelmeester der basiliek van St. Jan van Lateranen benoemd. Deze betrekking nam hij met buitengewone werkzaamheid waar, en hij vestigde destijds zijn reeds hooggestegen roem met de wereldbekende: *Improperiën,* die vooral door de uitdrukking van het *'Popule mi, quid feci tibi.' 'Mijn volk, wat heb ik u gedaan'* nog telken jare op Goeden Vrijdag alle gemoederen bewegen en roeren in de Sixtijnsche kapel. Tot belooning voor dezen verdienstelijken arbeid werd Palestrina in de maand Februari van het jaar 1561 door Paus Pins IV tot kapelmeester aan de Sancta Maria Maggiore geroepen. Nu eerst vangt het belangwekkendste tijdvak in het leven des kunstenaars aan. Een jaar later reeds verblijdde hij den Paus met zijne mis: *Ut, re, mi, fa, sol, la,* welke algemeen en groot opzien baarde, en al spoedig gevolgd werd door drie andere Missen, van welke ééne, onder den naam van *Missa Papae Marcelli* bekend, den kunstenaar tot het toppunt van roem died klimmen, wijl door haar de vraag over de houdbaarheid van den *nieuweren* kerkstijl, in de Kerkvergadering opgeworpen, antwoord en beslissing ontving. Eene nieuwe belooning viel den kunstenaar ten deel; hij werd door een *motu proprio* benoemd tot *compositore* der Pauselijke kapel. Onder de missen, - door Palestrina in latere jaren gesteld, gelukte hij vooral in de *'Assumpta est Maria,'* die den ernst van den gregoriaanschen zang mot de levendigheid van den nieuweren stijl zooveel mogelijk vereenigt. Op den feestdag van Maria Hemelvaart van het jaar 1585 werd zij voor de eerste maal uitgevoerd, en toen paus Sixtus V haar gehoord had, prees hij haar met deze woorden: 'Dat is waarlik eene nieuwe Mis. gelijk Palestrina alléén ze schrijven kan.' In het jaar 1594 gaf hij een werk uit met vijfstemmige *Madrigali spirituali;* dit was zijn zwanenzang. Nog in dezelfde maand overviel den zeventigjarigen grijsaard eene hevige ziekte; twee dagen later ontving hij de H.H. Sacramenten der Kerk, en getroost door den H. Philippus Nerius, die nooit van zijn ziekbed week, stierf hij op den 2 Februari, niet minder groot als mensch en Christen dan hij als meester zijner beminde toonkunst geweest was. Algemeen was de deelneming bij zijne plechtige ter aarde bestelling. Zijn lijk werd in de kapel der H.H. Apostelen Simon en Judas bijgezet.

's Heoegrafenis.

Al zijne kerkelijke muziek ademt den geest van echt-katholiek geloof, teedere, maar mannelijk-krachtige godsvrucht en van frissche oorspronkelijkheid. Eenige jaren geleden zijn te Parijs meerdere compositiën van zijne hand verkrijgbaar gesteld onder den titel: *collection des pièces de musiqne religieuse, qui s'exécutent tous les ans à Rome durant la semaine sainte; par A. Choron.*

Doch keeren we naar de Sixtina terug.

Onder het laatste *responsorium,* waarmede de *Donkere Metten* eindigen, wordt aan de Epistelzijde van het altaar de sacristiedeur geopend. Alle waardigheidsbekleeders binnen het presbyterium rijzen van hunne zetels op. Kardinalen, Patriarchen, Aartsbisschoppen en Bisschoppen staan, in eerbiedigs verwachting overeind. Plechtig oogenblik! Alle volkeren der aarde zijn met hunne Vorsten in de Sixtina vertegenwoordigd om er het lijden en den dood des Heeren te vieren; daar verschijnt ook de algemeene Vader der geloovigen, de roemrijke en bcminnelijke grijsaard, hij, onder de menschen gekozen om de gansche wereld bij God, en God bij de wereld te vertegenwoordigen, in hun midden. Met den eenvoudigen zilveren mijter op het hoofd en van een rood zijden cappa omhangen, treedt de H. Vader de Sixtina binnen, knielt eenige oogenblikken op de bidbank neder en neemt plaats op zijnen troon.

De *Laudes* vangen aan. Zij bestaan uit vijf psalmen van koning David, die achter elkander worden gezongen, door niets onderbroken dan door de antiphonen. Na het *'traditor autem' 'de Verrader had hun een teeken gegeven, zeggende: dien ik kussen zal, hij is het, boeit hem vast'* wordt voor het laatst het diep en ondoorgrondelijk geheim van 's Heeren liefde en van de gruwzame ondankbaarheid der menschen samengevat in het schoon en roerende *'Christus factus est' 'Christus is gehoorzaam geworden tot den dood, ja tot den dood des kruises'* enz. Daarop stijgt de Paus met

ontbloot hoofd van zijnen troon af en knielt op de bidbank neder; alle aanwezigen vallen met hem ter aarde; er heerscht doodschc stilte; alles zwijgt.

De ceremoniemeester geeft het teeken dat het *'Pater Noster'* door den Paus is afgebeden. Nog duurt de indrukwekkende stilte voort; óok is het nachtelijk duister. Om te herinneren, hoe de Zaligmaker in de dagen van Zijn lijden door al Zijne leerlingen verlaten, aan de woede Zijner vervolgers ten prooi bleef, zijn gedurende *de Metten en Lauden* bij het einde van elke psalm, één voor één, alle lichten uitgedoofd; de laatste waskaars, die op de punt van den driehoek brandde, en die den Persoon des Zaligmakers voorstelt, houdt nu ook op haar licht te verspreiden; zij wordt, om den dood en de begrafenis des Heeren te beteekenen, achter het altaar verborgen.[1] Ziedaar het top-

1) Onze gravure stelt de begrafenis des Zaligmakers voor. Zij is een der voortreffelijkste gewrochten van den beroemden schilder Ritter von Führich. De bijbelsche teekeningen van dezen kunstenaar worden alom hoog gewaardeerd. Zijne kompositiën van dien aard hebben eenige overeenkomst met die van Schnorr von Carolsfeld, doch hij overtreft laatstgenoemden in uitvoerigheid en zijne voorstellingen kunnen e'en toets der zedelijkheid doorstaan. In ons volgend nommer zullen wij nog twee gravuren van hem leveren, die betrekking hebben op 's Heeren opstanding.

punt der menschelijke boosheid! zij hebben den oorsprong des levens gedood! het *licht der wereld* is uitgedoofd! het is diepe nacht! nacht in de stoffelijke natuur, nacht in de zedelijke wereld, duistere nacht en doodsche stilte in de ziel des menschen!... Daar breekt eensklaps, gelijk een straal van licht, de luide kreet om erbarming door: *'Miserere miserere' 'Ontferm u onzer, Heer,'* zoo klinkt het, *'naar den rijkdom uwer barmhartigheden Heer, ontferm u onzer!'* O onbeschrijfelijke indruk! roerend maar verkwikkend oog nblik! betooverende zang! diep treffende schildering van het berouw en de tranen van den man naar Gods hart, die in dit hoog ernstig oogenblik allen onweerstaanbaar medesleept, en de heilige aandoeningen van rouw en vrees maar ook van zalige hoop met den gang der verzen doet stijgen, tot dat wij ten laatste rust en bevrediging vinden in de volkomene eenheid met hetzelfde gevoel. Onvergetelijk *Miserere,* hemelsche muziek, die met zachte maar tevens geweldige kracht het gemoed omhoog voert, het stof leert verachten en de boetvaardig gestemde ziel doet verzuchten naar God! Konden we eenig denkbeeld geven van het volle en levende schuldbeeef, dat er sprak in dat diep gevoelde: *'Tibi soli peccavi, et malum coram te feci!* Konden we de verkwikkingen der hoop schetsen, gelijk zij waren uitgedrukt in dat rijke: *'auditui meo dabis gaudium et laetitiam, et exultabunt ossa humiliata,'* of die mengeling van schuldgevoel en vertrouwen ten hemel stijgend, in de klagende smeekbede: *'redde mihi laetitiam salutaris tui, et spiritu principali confirma me'* als ook in het: *'benigne fac Domine in bona voluntate tua Sion, ut aedificentur muri Jerusalem.* -

Tot aan het begin der achttiende eeuw werd in de Sixtina elken avond de *Miserere* van Allegri gezongen, sinds de laatste jaren echter wisselt men elken avond af. 's Woensdags wordt gewoonlijk die van Baïni, kort geleden nog directeur der Pauselijke kapel; donderdags die van Bai, beroemd toonkunstenaar van het begin der achttiende eeuw; en op den laatsten avond, Vrijdags, het groote meesterstuk van Allegri uitgevoerd.

Volgens het gevoelen van bevoegde kunstkenners, dat we hier gaarne tot het onze maken, verraadt de Miserere van Baïni met hare gedurige afwisseling van gevoel en uitdrukking te veel den kunstenaar, en mag, hoe ook bewonderd door allen, die vreemd zijn aan de eischen van den echten katholieken kerkstijl, ondanks hare vele onloochenbare, musicale verdiensten, niet naar den prijs mededingen onder de gewelven, waartegen de akkoorden wegsterven van den grooten Allegri. Het *Miserere* van Thomas Bai houdt de eenheid van diep rouwgevoel, met heiligen ernst en eenvoud tot het einde toe vol, spreekt inniger dan de vorige tot het hart, en wedijvert in schoonheid met Allegri's meesterstuk, dat de componist zich tot model gesteld had.

Gregorio Allegri werd in 1587 te Formo geboren. De roem van zijn talent drong door tot Paus Urbanus VIII, die hem naar Rome ontbood en tot lid der sixtijnsche kapel benoemde. De Pauselijke Kapel dankt aan hem de lamentatie van Witten-Donderdag. en de treffende compositie van de *oratio Jeremiae.* die op Goeden-Vrijdag gezongen wordt. Zijn onovertroffen *Miserere* behoorde langen tijd uitsluitend tot den muzicalen schat der Sixtina, daar Paus Urbanus onder zware straffen de copie verboden had. Men verhaalt echter, dat Mozart de uitvoering

tweemaal hoorde en niets meer behoefde dan dat om het stuk te bezitten.[1] Gregorio overleed te Rome in het jaar 1640.

De boetpsalmen zijn door hem voor twee partijën zóó gezet, dat beurtelings het eene vers door vier, het andere door vijf stemmen gezongen wordt, en aan het einde alle negen stemmen in één koor te zamen vloeien. Deze twee kooren, schrijft Dr. Staudenmaier, vertegenwoordigen den mensch gelijk hij door den Apostel Paulus wordt beschreven, verdeeld in den innerlijken, waren en den uiterlijken, zinnelijken mensch. De innerlijke en ware mensch wil verlossing en verzucht tot Gods genade, die alleen haar schenken kan. De lagere en zinnelijke mensch wederstreeft. Van daar onderlinge strijd.

Het eene vers ruischt als eene hemelsche muziek, het volgende wordt door diepe, zware stemmen gezongen, als het harde antwoord van den zondigen aan den geestelijken mensch, van het aardsche, aan het eeuwige, van de zinnelijkheid aan de naar verlossing en goddelijken vrede versmachtende ziel. Vangt het zachte koor weder aan, dan herleeft nieuwe hoop in het gemoed, maar bij het onmiddelijk volgende vers wordt het hart andermaal door eene ijskoude rilling aangegrepen. Het aardsche schijnt over het hemelsche in den mensch te hebben gezegevierd. Maar terwijl de bedorvene natuur zich nog over hare zegepraal schijnt te verheugen en de voor God geschapene ziel treurt; zie, daar wisselen weder eensklaps de toestanden om; tonen, roerender en verhevener nog dan allen, die gehoord zijn, stijgen naar boven; de accoorden vloeien altijd meer te zamen, en vereenigen zich in de reinste en heiligste harmonie, die menschelijke ooren ooit hebben vernomen, die ooit door het menschelijk hart is gevoeld. Nu heeft het Goddelijke over het menschelijke gezegevierd; de ruwe stem der zinnelijkheid is overwonnen; de geest voelt zich met den hemel verzoend en verkeert als in het oogenblik van een zalig sterven.

Zulke welsprekende kerkmuziek verwekt eene gemoedsstemming, waarin de ziel eene ongekende rust vindt; een heilig gevoel, dat ze zich ongaarne ziet ontrooven en na het einde der *'Donkere Metten'* keert men ook met weêrzin uit de Sixtijnsche Kapel tot het gewone leven terug.

Palmzondag.

Als den ijskouden en wreeden wintermonarch zijn schepter verbroken wordt, als zijne laatste tyrannieke handelingen opgehouden hebben ons te schaden, treedt ons de zoele lentelucht te gemoet en stort nieuwen levenslust in onze aderen. Wanneer - zou de poëzie der Hellenen zich uitdrukken - Aurora, met hare rozenkleurige vingeren den nachtelijken sluier opheft, om den dagelijkschen tocht van haren broeder Phoebus aan te kondigen; wanneer Flora zich reeds met bloemen getooid en aan Pomona de heerlijkste herfstvruchten belooft; wanneer Iris zoo dikwerf op gulden vleugelen over den regenboog heen glijdt om de bevelen van den Olympus op de aarde over te brengen: dan bevolken zich zeeën, bronnen, rivieren, bergen, bosschen en dalen met Nymphen, de Musen worden geïnspireerd, de Horen herwinnen haar gezag, de Harpyiën vluchten heen, de Furiën verbergen zich in den Tartarue en luide en blij viert men Dionysos ter eer de Anthesteriën.

Wat echter maken ons de fabelen, de leugentaal en het samenweefsel van bedrog der grieksche mythologie? Wat belang boezemen zij ons in? Poëzie, - O, neen het

1) Sommigen verzekeren dat de kapelmeester het hem heimelijk heeft geleend. Wat er van zij, het is zeker dat zijn *Requiem,* zijn zwanenzang, naar het *Miserere* van Allegri geschreven is.

Christendom heeft eene oneindig schoonere poëzie, ofschoon zij door vele zich Christenen noemenden, maar wier harten koud zijn, versmaad wordt, omdat deze hun levenssap niet meer van den stam der Katholieke Kerk ontvangen en afgesneden verdorde en uitgeworpen ranken zijn van 's Heeren wijngaard. De poëzie van het Christendom, 'tzij lyrisch, 'tzij episch, 'tzij tragisch, zij is waarheid, en waarheid alleen blijft, waarheid alleen wekt op, waarheid alleen stemt tot ons gemoed tot hoogere sfeeren. - Is geheel het kerkelijk jaar niet eene aaneenschakeling van poëzie, in zijne feest- en boetedagen? Verstaat de Katholieke Kerk niet in hare poëzie 's menschen geest en stemming? Hoe dichterlijk schoon is de Palmzondag in de Katholieke Kerk; herlezen wij slechts hetgeen wij over de plechtigheden van dien dag schreven. Palmzondag is het feest der Lente, het feest der Jeugd. - Jesus' intrede in Jerusalem wekt in ons de katholieke poëzie op. Luister hoe Bilderdijk, wiens genie zich zoo dikwerf kwam verwarmen aan het katholieke vuur, dien vrede-intocht bezingt.

Niet op glinsterende wielen
Van een gouden praalkaros,
Niet in purpren Koningsdosch,
Niet op vlammensnuivend ros
Dat op pluim en zadel trotsch
Huppelt op geleerde hielen,
En, van bruischend bloed verhit.
Schuimend knabbelt op 't gebit.

Niet omstuwd van lijfstaffieren
Met een schitterenden drom,
Onder 't tromp- en paukgebrom
Van een vorstlijk wellekom,
Zwevende den Hofstoet om
Met ontplooide feestbanieren,
In den praal der majesteit,
Maar in stille staatlijkheid.

Niet bij myrrhe en mastik-smeulen
Onder 't krakend styraxblad
Dat in 't zwaaiend wierookvat,
Met een goudgevonkel spat,
Nadert hier zijn koningsstad
Op het needrig lastdierveulen,
Davids langbeloofde zoon;
Hy, te groot voor aardschen throon!

De Idumeesche palmenmeien
Van een juichend vaderland
Zweven echter hand in hand.
't Galmt en juicht aan allen kant.
Oog en boezem blaakt en brandt;
Kleeders ziet men 't pad bespreien!
't Is de Vorst uit Judaas stam,
Die in 't zijne wederkwam!

Tot een aandenken aan den glorievollen intocht des Zaligmakers hielden de Christenen na 's Heeren dood jaarlijks op denzelfden dag een intocht in Jerusalem. De processiën in Europa vervingen de plechtige tochten der oostersche Christenen. Reeds in de eerste eeuwen werden in Italië en elders plechtige ommegangen gehouden zoowel in de kerken als daar buiten, en Paus Gregorius de Groote beval in het jaar 600, dat

op bedoelden Zondag palmtakken moesten gewijd en aan het volk uitgedeeld worden, dat daarmede processiën houden zou. Spoedig daarop was deze processie door de geheele Christenheid verspreid.

Het volksfeest, dat onze gravure voorstelt, is het feest der Lente. Het wordt voornamelijk gevierd in Duitschland en Italië. Op Palmzondag na het eindigen van den H. Dienst trekt de jeugd naar de bosschen, zingt vroolijke liederen ter eere van het pas ontsloten groen en tooit het hoofd met kransen, van de eerste lenteploempjes gevlochten. Daarop worden ruikers vervaardigd en eene groote hoeveelheid groen naar de woning gevoerd, om die er mede te versieren. Na den middag wordt de dag met een volksfeest in het bosch besloten.

Allerlei.

Vaderlijke liefde van Pius IX.

Toen de H. Vader onlangs een bezoek bracht aan de basiliek van St. Paulus buiten de muren, vond hij aan het portaal een bedelares zitten; zij had een kind aan de hand, beiden waren zeer armoedig gekleed en, als het ware, in vodden gehuld. Nauwlijks had het kind den Paus gezien of het begon te roepen: Il Papa! Il Papa!

Belet, zegde de Paus tot zijne omgeving, die vrouw en dat kind niet mij te naderen. Nu knielde de vrouw voor den H. Vader neêr en stelde hem haar kind voor. Pius was zichtbaar getroffen over de ellenden dier twee verlaten wezens en vroeg het kind naar zijn vader. De knaap zegde, dat zijn vader ziek en niet in staat was te werken. Nu nam de H. Vader het kind in zijne armen, kuste het met vervoering en bevool aan die hem volgden, dat zij rijkelijk in den nood van het arme huisgezin zouden voorzien.

Onmogelijk is het eene schets te geven van de verbazing, die dit gedrag bij allen opwekte. Waar toch zag men ooit een vorst, die een in vodden gehulden knaap in zijne armen drukte en liefderijk kuste?

Op denzelfden dag werd aan den H. Vader Dr. Conneau, lijfarts van Napoleon, met diens zoon voorgesteld. Men weet dat de zoon van Dr. Conneau tegelijk met den keizerlijken prins wordt opgevoed en onderwezen. De H. Vader nam het kind bij de hand en zeide half schertsend, maar toch met een ernstig gebaar: Mijn vriend, ik wil u een zending opdragen; *gij zult de legaat des Pausen zijn bij den Keizerlijken Prins.*

Wie begrijpt niet den zin van deze veelbeteekende woorden?

Iets over de zon.

In een wetenschappelijk werk wordt over de zon gesproken, die groote ster van 192,600 mijlen middellijn, 650,000 mijlen omtrek en 3,700 billioenen kub. mijlen inhoud. ‘Wat is een kubiek mijl?’ vraagt de schrijver, ‘en wat is een billioen?’ Hij toont aan dat een kist, die een kubiek mijl zou kunnen bevatten, nog niet half vol zou zijn al pakte men er in: alle steden, dorpen, kasteelen, pyramiden, spoorwegen, kortom alles wat 's menschen hand tot stand heeft gebracht. Al nam de geheele menschheid er plaats in met alles wat loopt, kruipt en vliegt, dan zou er nog ruimte overblijven. Is het dan inderdaad zoo, en zou er geen mogelijkheid bestaan om eene kist te vullen, wier wanden een geogr. mijl lang, breed en hoog zijn? Hebben we dan niet machines, die alles kunnen vervaardigen? Laat ons zien of wij er geen kunnen maken, die aan ons doel beantwoordt. Wij bouwen eene steenbakkerij en wel op zoodanigen voet, dat in iedere seconde een steen gereed is van een halve el hoogte, dikte en breede, d.i. een dobbelsteen van een kubiek halve el. Verder dragen wij zorg dat onze machine dag en nacht regelmatig de afgewerkte steenen in de kist pakt. Nu zou het toch wonder zijn, wanneer de kist niet spoedig vol was. In iedere seconde maakt de machine een steen, dus 60 in de minuut, 3,600 in het uur, 86,400 per dag, 31,536,000 in een jaar. Eerst wordt de bodem der kist gelijk bedekt. Iedere rij is een mijl lang, dus gaan er op een rij 24,000 steenen. Daar nu de bodem 24,000 zulke rijen bevat, hebben wij

576,000,000 steenen noodig om den bodem te bedekken. Onze machine levert er jaarlijks slechts 31,536,000 dus moet zij meer dan 18 jaar dag en nacht doorwerken om alleen den bodem met steenen te beleggen. De kist is een mijl hoog, zij kan dus 24,000 zulke lagen, als die den bodem bedekt, bevatten. Gemakkelijk valt het uit te rekenen dat er ruim 438,356 jaar noodig zijn, zal de machine onverpoosd doorwerkende, de kist vullen.

Als Adam voor 6,000 jaren tien zulke machines had doen werken dan zou in onze dagen eerst een zevende deel van de kist gevuld zijn.

Dat is ééne enkele kubieke mijl, een dobbelsteen, die slechts een mijl lang, breed en hoog is.

2,650 zulke dobbelsteenen kan men uit den aardbol snijden; maar nu de zon? Zooals boven gezegd is, bevat zij 3,700 billioen kub. mijlen. Wat een kub. mijl is zagen wij; maar wat is nu een billioen? Een billioen (1,000,000,000,000) is zooveel dat een mensch, die iedere seconde drie kan tellen, tien duizend jaar dag en nacht zou moeten tellen om tot een billioen te komen! Daar men nu uit de zon 3,700 zulke billioenen dobbelsteenen snijden kan, zou iemand, die in iedere seconde drie zulke dobbelsteenen uit de zon kan nemen, na 37 millioen jaren de geheele zon vernietigd hebben.

Iets over het veenbranden.

Als men in Holland zegt, wat bijven wij dit jaar genadig voor veendamp bewaard, dan heerscht er algemeene ontsteltenis in Drenthe en een klein gedeelte van Groningen en Overijssel, dan richt men daar het oog ten hemel en wenscht dat de zon eens 5 of 6 dagen achtereen onafgebroken schijne, ten einde men naar hartelust veen kunne branden en met eene gegronde hoop op een goed boekweitjaar den herfst gemoet gaan.

Men heeft verleden jaar in Drenthe over het algemeen goed weder gehad voor het veenbranden, een enkele regenbui heeft nu en dan komen beletten, dat de brand naar het reeds bezaaide gedeelte des velds oversloeg, overigens heeft men zich in zonnig weêr kunnen verheugen. Dat het veenbranden van het hoogste gewicht is, mag wel als genoegzaam bekend beschouwd worden; alleen door dat middel kan men zich een behoorlijk boekweitverbouw eenigszins verzekeren.

Een goed verbouw doet in Drenthe duizend lasten ter markt brengen behalve de zeer groote kwantiteit, die het oplevert, welk tot eigen gebruik dient; die duizend lasten vertegenwoordigen eene gemiddelde waarde van 1½ ton gouds.

Het gelukken van de oogst is eene levenskwestie voor Drenthe en hoofdzakelijk voor den kleinen landman en den arbeidenden stand. Een slecht verbouw brengt duizenden in verlegenheid en velen tot armoede.

Tot den langsten dag kan de zaaiing van de boekweit worden uitgesteld; wat later in de verbrande veenvlakten wordt uitgestrooid, geeft weinig hoop op een tamelijk gewas.

Men meent dat het veenbranden het eerst in praktijk is gebracht door zekeren R.K. Pastoor, Bolenius, in het ambt Aurich en wel in 1707 en 1712.

Stearinekaarsen met rattekruit.

Er z'n stearinekaarsen in den handel, die door hare sneeuwwitte kleur een begeerd artikel zijn. Op onbegrijpelijke wijze werd in zekere zaal, waarin een groot aantal dezer kaarsen gebrand werd, de lucht drukkend en er verspreidde zich eene onaangename knoflookachtige reuk; alle aanwezigen gevoelden hoofdpijn, terwijl de ademhaling moeilijk werd. Op de glanzende meubelen en den helderen spiegel verscheen een dunne grauwe sloflaag. Men ontbood een geneesheer; toen deze verscheen waren de menschen hersteld, daar zij de kamer verlaten hadden, dus onderzocht hij het stof en bevond dat het was - zuiver arsenicum, de zoo aanlokkelijke kaarsen waren met rattekruit vermengd. Bij het verbranden was het laatste in damp overgegaan, had den onaangenamen reuk verspreid en zich op de koude meubelen als stof nedergezet. Sinds lang wist men dat uit Engeland een geheim middel met honderden ponden werd uitgevoerd om de kaarsen helder wit te maken, maar niemand zou hebben durven vermoeden, dat men daarvoor arsenicum gebruiken zou.

Behalve de genoemde verschijnselen, die de aanwezigheid van het doodend vergif verraden, is er nog een ander, dat duidelijk de waarheid openbaart. Wanneer men een stukje van de kaars af breekt, moet het vlak der breuk kristalvormig zijn; zoo het zwamvormig is, moet de kaars als verdacht aanzien worden.

Wat de steenkolen kosten.

In een statistiek over de kolenmijnen wordt opgegeven van 1□ Januari 1851 tot 1□ Januari 1861 in de steenkolenmijnen in België 66.246 menschen gewerkt hebben. Van deze werden er gedurende die tien jaren 1848 gedood en 528 gewond. Wanneer men de berekening over dertig jaren laat gaan, blijkt het dat van de 1000 werklieden 84 hun dood vinden, dus een op de twaalf. Van de mijnen waarin 1848 menschen omkwamen, werden gedurende gemelde tien jaren 120 millioen franken aan de aandeelhouders uitgekeerd, zoo dat elk millioen met vijftien menschenlevens en elke 67.000 franken met één menschenleven betaald wordt.

Goede boekhouders.

‘Kunt gij mij ook een boekhouder bezorgen?’ vroeg onlangs iemand aan een zijner vrienden.

‘Wanneer ik mij niet vergis, geloof ik een voortreffelijken in het oog te hebben,’ klonk het antwoord.

‘Maar ik kan mij immers geheel op hem verlaten?’

‘Zonder twijfel. Het is nu reeds een jaar geleden dat ik hem een boek heb geleend, en ofschoon ik er hem onophoudelijk naar vraag, blijft hij het altijd houden.’

Deze soort van boekhouders wordt inderdaad maar al te veel gevonden

Geld-speculatien.

Onlangs zijn in een fransch blad de twee volgende bijzonderheden bekend gemaakt, betreffende de middelen die door den tegenwoordigen keizer van Frankrijk tijdens

zijn presidentschap zijn aangewend om zich uit den geldelijken nood te redden. Eens ontving hij een briefje van den bekenden bankier Mirès, van den volgenden inhoud:

Prins. De bedoelde depêche en de aanzienlijke realisatiën van de rente hebben grooten schrik op de beurs te weeg gebracht; zelfs de lijfrente heeft eene daling van 2 fr. 60 c. ondergaan; wordt de depêche, zooals wij hebben afgesproken in de Moniteur van morgen tegen gesproken, dan hebben wij meer dan 2 milioenen gewonnen. Er is overigens voor gezorgd, monseigneur, dat uwe vrienden door dezen slag (coup d' éclat) niet zullen lijden. Nog heden, prins, zal ik de eer hebben u te bezoeken.

MIRÈS.

Op zekeren dag kwam de president bij den heer Fould en zegde: ‘Vrien ik ben geruïneerd, als gij mij niet een krediet van eenige millioenen toestaat.’

‘Zeer gaarne, prins,’ antwoordde de bankier, een krediet van drie millioenen staat tot uwe dienst. Maar handschrift voor handschrift.’

‘Wat wenscht gij.’

‘Schrijf dat ik binnen drie maanden uw minister van financiën worden zal, en dat gij mij, buiten mijne toestemming onder geen voorwendsel mijn ontslag zult geven, zelfs niet, wanneer gij eens keizer mocht worden.’

‘Toegestemd.’

Liefhebbers van statistiek

hebben berekend, dat er 12 à 13 honderd millioen menschen op de aarde zijn, waarvan er jaarlijk 32 millioen sterven, wat een gemiddelden levensduur voor iederen mensch geeft van bijna 40 jaren. Die 1300 millioen zijn als volgt over de werelddeelen verdeeld: Europa 185, Azië 790, America 71, Africa 160, Australië 4. Volgens deze opgaven sterven dagelijks 86000 menschen in het uur 3600, in de minuut 60 en dus in iedere seconde 1,

Het feest der Lente.

[Nummer 30]

Graaf Paul v.d. Vrecken

Onze lezers zullen met genoegen eenige bijzonderheden vernemen uit het leven van den Heer Paulus Mathias van der Vrecken, Romeinsch Graaf, Apostolisch Protonotarins en Commandeur der Orde van den H. Gregorius den Groote, nu een jaar geleden in den Heer ontslapen, een man, dien slechts weinigen het voorrecht hadden te kennen; want eenzaam en vergeten leefde hij in een vreedzaam dal van Neêrlandsch Limburg, en toch had hij een zoo heerlijk verleden achter zich, dat wij niet aarzelen hem een *Held* te noemen.

P. Vandervrecken

Hij werd geboren te Maastricht, den 13 Dec. 1777 uit ouders, die zich evenzeer door hun maatschappelijken stand als hunne godsvrucht onderscheidden. Frans van der Vrecken zijn vader, licentiaat in de rechten, schepen van Maastricht en secretaris van het keizerlijk kapittel van St. Servaas en Maria Elisabeth de Lenarts, zijne moeder, kweekten in zijn hart de kiem der deugden, welke zoovele schoone vruchten heeft voortgebracht. Geheel de lange loopbaan van den nederigen man was aan de belangen van den H. Stoel gewijd. Na met de grootste onderscheiding zijne filozofische studiën aan de Hoogeschool van Leuven te hebben volbracht vertrok hij naar Rome. waar hij den titel van doctor in de beide rechten verwierf. Gedurende zijn driejarig verblijf in de H. Stad bewees hij menige belangrijke dienst aan de Congregatie der Propagande. Hij had zich reeds als jongeling een zeker aanzien weten te verschaffen, en bij zijn vertrek smaakte hij het genoegen uit den mond van Pius VII te hooren: ‘gij wilt dan volstrekt Rome verlaten! Is dan niets in staat u hier te houden? Indien het misschien de vrees voor een bestaan is, die u aanzet naar uw vaderland terug keeren, weet dat ik die vrees verdrijven kan.’ Elk ander had op die veel belovende woorden tot zich zelven gezegd; mijne toekomst is verzekerd. Rome's schoonheden

zullen mij het zoete des vaderlands wel doen vergeten. Hij echter vertrok. De Voorzienigheid had hem in zijn vaderland een heerlijk lot beschoren. Toen Napoleon I zich verstoutte keizerin Josephine te verstooten en Marie Louise tot gemalin te nemen, vervielen dertien der in Frankrijk aanwezige Kardinalen in keizerlijke ongenade: zij hadden geweigerd bij de huwelijksplechtigheid tegenwoordig te zijn. Nu werden zij van het purper beroofd, naar de een' of andere afgelegen stad van het groote keizerrijk verbannen, waar zij hunne

dagen in armoede doorbrachten. 'Toen ik op zekeren dag den hoogbejaarden Kardinaal Matteï de vereerende tijding bracht, dat hij deken van het Collegie der Kardinalen geworden was', zoo schrijft de edele van der Vrecken, 'en wij des avonds zijne morsige verblijfstad Rhétel-Mazarin doorwandelden, zag ik hem genoodzaakt de hoogten te zoeken: zijne schoenen waren doorluchtig geworden. De adellijke Napolitaan, Kardinaal Saluzzo, verheugde zich in een stuk hollandsch lijnwaad, wat ik hem toezond en waaraan hij groote behoefte had.' In deze droevige omstandigheden nam van der Vrecken den bedelstaf ter hand, klopte bij de hem bekende weldenkende familiën aan en zond herhaaldelijk aanzienlijke sommen aan de zoogenoemde *zwarte Kardinalen,* als ook later aan den doorluchtigen Gevangene van Fontainebleau. Nooit was Rome in nood, of hij hervatte zijn moeilijk liefdewerk. Nog tijdens de ballingschap van Pius IX te Gaëta zond hij uit eigen middelen belangrijke sommen aan Z.H. waarvoor zoowel de onsterfelijke Pius als de Kardinaal Antonelli hem dankbrieven toezonden. Hoe schitterend deze handelwijze ook ware, vooral in een tijd toen hij de verpletterende wraak van den grooten keizer te vreezen had, zoo treedt zij geheel op den achtergrond, wanneer wij haar vergelijken met eene andere heldendaad uit zijn leven, die zijn naam door Kardinaal *Pacca, in zijne gedenkschriften* en door *van der Moere, in zijn overzicht der kerkelijke geschiedenis van* 1800-1814, met eerbied doet noemen.

In Juni van het jaar 1813 ontving de heer van der Vrecken op zijn landgoed te Houthem St. Gerlach nabij Maastricht, een brief van zijnen vriend, den jongen graaf Bernetti, waarin deze hem in naam van den Paus verzocht, zoo mogelijk, eenig geld naar Fontainebleau op te zenden. Z.H., zoo heette het, had dit in het belang der Kerk noodig. Nauwlijks was aan dit verlangen voldaan, of hij ontving een tweeden brief met de vraag, of hij niemand kende, die genoeg gehechtheid aan den H. Stoel bezat, om voor Z.H. eene belangrijke, maar tevens gevaarvolle zending te vervullen. Per omgaande post bood de kloeke van der Vrecken zich zelven aan. Deze eer, hoe duur ze hem ook kon te staan komen, wilde hij geen ander afstaan. Weldra verscheen de edele Bernetti, die later een uitstekend Kardinaal werd, te Houthem, en overhandigde zijnen boezemvriend, met de eigen rollen gouds, die door dezen waren opgezonden, brieven van Z.H. voor den Nuntius te Weenen, alsmede voor den Keizer van Oostenrijk, betrekkelijk het behoud zijner Staten. Terwijl de onverschrokken afgezant Duitschland doorreisde, braken de vijandelijkheden tusschen Frankrijk en Oostenrijk los. Zijne reis werd dus dubbel gevaarlijk. Licht kon hem deze gemeenschap met een vijandelijken Souverein het leven kosten, maar de Hemel waakte over hem. Zoo wij al het belangrijke wat op dien tocht voorviel, wilden mededeelen, zouden wij de ruimte overschrijden, waarover wij beschikken mogen. Wij kunnen slechts het voornaamste aanstippen. Toen hij na honderd moeilijkheden en bedreigingen te Weenen aankwam, was de toestand zoo gevaarvol, dat zijn eigen oom zoowel als de Nuntius en de vice-kanzelier Baron van Hudelist hem beurtelings voor een bedrieger hielden. Het kostte hem groote moeite deze mannen van de echtheid zijner zending te overtuigen: zij hielden het voor onmogelijk, dat iemand in de tegenwoordige omstandigheden met eene boodschap van Z.H. naar Weenen kwam. Menig dramatisch voorval kenmerkte zijne ontmoeting met deze heeren. Eindelijk gelukte het hem zijnen brief aan den Keizer naar het legerkamp van Dresden, waar Frans I toen verbleef, overgebracht te zien, en na zes lange weken wachtens, antwoord te ontvangen. Dit antwoord werd zorgvuldig tusschen de kleederen genaaid, en zóó

aanvaardde de heldhaftige gezant zijne terugreis. Intusschen bad de heilige Gevangene van Fontainebleau dagelijks voor zijnen moedigen ambassadeur: *'Je prie avec ferveur pour pauvre Maestricht'* ik bid vurig voor den armen Maastrichtenaar, zegde Pius, die den langen noordschen naam niet kon uitspreken. Dit gebed werd zichtbaar verhoord. Van der Vrecken was op het punt het sterk bewaakte Fransche gebied binnen te dringen. De duisternis van den nacht, de heerschende verwarring, veroorzaakt door den overtocht der Koningin van Westphalen, die voor de aanrukkende Kozakken vluchtte, en boven alles een verschrikkelijk onweder, dat naar den Hemel loeide, schenen hem gunstige omstandigheden om den Rijn over te steken, en Coblentz binnen te sluipen. Helaas! hij had zich misrekend. Toen hij den oever bereikte, zag hij daar een flauw lichtje dwalen: het was de lantaarn der onverbiddelijke grenswachters. Met zijnen reiszak op zijne schouders volgt hij hen naar het tolhuisje, waar hij van top tot teen doorsnuffeld zou worden. Welk lot staat hem te wachten! Maar ziet! de regen valt met volle stroomen neder; de bliksem doorklieft de lucht in alle richtingen; de donder ratelt ijzingwekkend tusschen de hooge Rijnrotsen; een hevige rukwind of liever de adem Gods dooft de lantaarn, en met een der ruwe uitdrukkingen, den soldaten eigen, zenden zij hem naar Keulen. 'Daar zal men u wel vinden' riepen zij. Zij bedrogen zich. Door eene list van zijn vindingrijken geest kwam hij ook deze stad gelukkig door, en den volgenden dag stapte hij behouden de poort van zijn landgoed binnen. Zijne zending was nog slechts half volbracht, en nog eens mocht hij de bijzondere bescherming der Voorzienigheid ondervinden. Hij was te Parijs, op weg om de keizerlijke boodschap aan Z.H. over te brengen. De avond daalde over de groote stad neder, en hij ging zich voor den volgenden morgen eene plaats bestellen naar Fontainebleau. Om de woelige menigte te ontwijken, ging hij peinzend door den tuin van het *Palais-Royal.* Daar loopt onverhoeds een man in overijling tegen hem aan, en werpt hem in haast een dier uitdrukkingen toe, die bij zulke botsingen onvrijwillig uit het gemoed opwellen. Zij wordt even onvrijwillig beantwoord, en, o wonder! Van der Vrecken herkent Bernetti; Bernetti herkent van der Vrecken. De Heer had zichtbaar hunne paden bestierd, want ware de onverschrokken afgezant den volgenden morgen naar Fontainebleau gegaan, dan was volgens de verklaring van Bernetti zelven zijne zending zeker mislukt, en hij zelf een verloren man geweest. Na den nacht met elkander te hebben doorgebracht, besteeg Bernetti in plaats van zijn vriend den postwagen van Fontainebleau om, door bemiddeling van zijn oom den Kardinaal Brancadoro, het antwoord van den Keizer aan Z.H. te laten toekomen. De dappere van der Vrecken keerde naar zijn vreedzaam landgoed terug, waar hij meer dan eene halve eeuw eene troostrijke voldoening smaakte, in het herdenken zijner roemvolle zending van 1813.

Sinds dit heuglijk tijdstip bejegende Pius VII en zijne opvolgers tot Pius IX hem met de hoogste onderscheiding. Van Pius VII ontving hij in 1814 een vorstelijk geschenk met zijne beeltenis, benevens romeinsche adeldomsbrieven met den titel van *Graaf.* Hij duldde nooit, zoo min als zijn opvolger Leo XII, dat van der Vrecken, om den gebruikelijken voetkus te doen, nederknielde. De voet van den kloeken afgezant was hiervoor te eerbiedwaardig geworden op de gevaarvolle wegen, die hij voor den H. Stoel bewandeld had. Gregorius XVI hechtte hem met eigen hand het Commandeurskruis van den H. Gregorius den Groote op de borst, en *achtte zich gelukkig het zoo goed geplaatst te zien.* Gedurende zijn verblijf te Rome in 1837 gelastte hij hem, hem wekelijks tweemaal te komen bezoeken, en bij het scheiden, wat hij wellicht het laatste waande, biggelden tranen van droefheid over 's Pausen wangen.

Bijna alle Kardinalen, vooral in vroegere dagen, waren zijne vrienden. De Bisschoppen van België en Nederland, en onder deze vooral de kerkvoogden der streek, welke hij bewoonde, waardeerden hem om vele redenen zeer hoog. Behalve zijn kloekmoedig gedrag in vroegere tijden, erkenden zij de vele diensten, die hij als apostolisch protonotarius en, tot aan zijn laatste levensuur, als kassier van het Genootschap tot voortplanting des Geloofs, bewezen heeft. De groote van Bommel, Bisschop van Luik, kwam soms dagen lang op zijn landgoed verpoozen, en op den dag zijner begrafenis, den 30 Maart 1868 verscheen onverwachts de grijze Bisschop van Roermond te Houthem; hij had behoefte een gebed van dankbaarheid te spreken bij de lijkbaar van den edelen van der Vrecken.

Hij ruste in vrede!

Mijnheer de Graaf.

Die titel zal de vlaamsche burger schier niet verstaan: wij hadden moeten schrijven *de Greèf,* als wij van het kinderfeest van halfvasten wilden gewagen, dat aan Antwerpen zoo eigendommelijk feest en dat, trots de veranderde zeden en de tijden, in onze vlaamsche huisgezinnen is blijven voortleven.

Wie op Laetare-Zondag eene vlaamsche stad, doch vooral Antwerpen bezoekt, vindt er eene buitengewone uitstalling van kinderspeelgoed en vooral van lekkernijen bij de banketbakkers, en de loopjongens hebben het wonder druk om de overgroote speculatie-mannen naar hunne bestemming te brengen.

Niet alleen koopt men op dien dag geschenken voor de kinderen; maar ook voor personen, met welke men in familie- of vriendschapsbetrekking staat, terwijl het zenden van karikaturen van roggebrooddeeg, niet zelden met een boosaardig doel om te kwetsen en te beleedigen, plaats heeft.

Van waar komt dit overoud gebruik? Mertens en Torfs, Papenbrochius en Darings hebben ten dezen opzichte breedvoerig uitgeweid. Sommigen vinden eene zekere betrekking tusschen dit feest en, zegt Torfs ‘met het onwelkom bezoek van graaf Lodewijk van Male, in den Vasten van 1358.’

Mijnheer de Greèf (verbastering van graaf) was door alle eeuwen heen een echt populair personnage. Hij deed zijne intreê omstuwd door ridderen, knapen en lakeiën, zoo te paard als te voet, en doorkruiste de gansche stad, alom *geschenken* uitdeelende. We begrijpen dat dit woord *geschenk,* de oude en de jonge doet watertanden; doch hij gaf geschenken ‘mits vergelding; kortom, het was eene speculatie van dewelke, meent Torfs, het lekkergebak, daarbij uitgevent, klaarblijkelijk zijnen naam heeft.’

Antwerpen, nu zoo levendig, was te dien tijde eene stille, doodsche stad waar, zoo als het spreekwoord zegt, ‘het gras in de straten groeide’ en dit ten gevolge der sluiting van de Schelde, het werk van den Munsterschen vrede. De optocht van *Mijnheer de Greèf* was dan ook een hoogst merkwaardig feit, in hetwelk oud en jong belang stelde, en de jaren dat dit volksvermaak niet plaats had, werden in de geschiedenis van den dag aangeteekend.

In het Oudkleêrkoopers-ambacht was ‘een geschenk van den Greèf zelfs een gerechtigd profijt voor de dekens geworden,’ en de heer Th. Valerius, een onze beste geschiedkundige, vond ten dezen opzichte eenig spoor in de rekeningen dezer aloude corporatie.

Mijnheer de Greèf verschijnt nu niet meer in zijn costuum en omgeven door zijne ridderen en knapen, in de straten van Antwerpen; het her-invoeren van die aardigheid is niet gelukt, en het feest blijft enkel in de huisgezinnen voortleven. Het is, kortom,

een profane St. Nicolaas, welk Christen-feest vooral in Nederland, tot zelfs bij de protestanten, gevierd wordt.

Dit laatste is dan ook recht dichterlijk; 't is oneindig zinrijker en huiselijker dan *de Greèf* bij welken, zoo als wij gezien hebben, de speculatie niet vreemd was.

Kronijk der Maand.

Antwerpen heeft eene belangrijke plechtigheid beleefd: dezer dagen werd daar, in den koninklijken schouwburg, het oratorio - zeer oneigenaardig gezegd - van den heer Peter Benoit uitgevoerd.

Het werk draagt voor titel *de Schelde.*

Een vlaamsche oratorio! Dat is voorwaar iets wat men, tien jaren geleden, niet zou durven droomen; maar ook, er bestond nog geen Benoit, de schepper der vlaamsche muziekschool.

De *Schelde* - wij spreken van het libretto, - heeft den componist heerlijk geïnspireerd; doch het dichtstuk zelve heeft weinig om het lijf.

Het bevat overigens toestanden, welke eene eerlijke dochter niet lezen zal zonder te blozen.

Dat heet men in onzen tijd ‘realism.’

Doch wat de muziek betreft. deze is zoo grootsch, zoo verheven; zij kenmerkt zoo krachtig den meester, dat wij in Benoit eene muzikale beroemdheid te meer tellen.

Recht wonderlijk! al onze voorname toondichters, op dit oogenblik, zijn Vlamingen en meestal kinderen uit den burgerstand, even als Peter Benoit, Gevaerd, Miry, van den Eede, Limnander, Grisar en anderen.

De meesten van dezen wijden zich, om reden van het grondbegin, aan de vlaamsche toonzetting en zij vinden voor de uitvoering hunner werken, elementen welke in de fransch-sprekende gewesten niet zouden gevonden worden.

En toch beweerde men in de Kamer, dat wij in beschaving, beneden den waal staan!

De *Schelde* is uitgevoerd in het verfranschte Brussel, waar men de taal des volks sedert lang dood durfde verklaren, en men heeft er het *Wilhelmus*-lied, dat de componist er met een schitterend talent ingelascht heeft, toegejuicht gelijk te Antwerpen, gelijk het zal toegejuicht worden te Gent.

En echter wat al tegenkanting zal die moedige kamper voor het vlaamsche grondbegin, hier nog ontmoeten!

België lijdt heel sterk aan de ziekte, aan welke Frederik de Groote laboreerde: wat duitsch was, kon bij dien verfranschten rijmelaar niet in aanmerking komen.

Immers toen Mara te Berlijn kwam en men den gekroonden filosoof van haar als zangeres sprak, antwoordde hij met minachting: *bas, c'est une allemande, ce cera mauvais.*

Toen Sire haar eindelijk eens de moeilijkste stukken, en dit op het eerste gezicht, hoorde zingen, moest hij bekennen: *je n'aurais jamais attendu cela d'une Allemande.*

Benoit's talent is dikwijls in het eerste geval, en wordt het gekend, dan zal het tweede onvermijdelijk zijn.

Het aanstaande Nederlandsch letterkundig congres, wordt, zoo als men weet, te Leuven gehouden, in de stad van het *Alma Mater.* De eerevoorzitter van die nederduitsche plechtigheid is.... de heer Peemans, burgemeester der stad, die, heeft hij een besluit ter kennis zijner onderhoorigen te brengen, immer de fransche taal

bezigt. 't Zal wonderlijk klinken als die eerevoorzitter den lof der landtaal zal uitbazuinen!

Te Luik, in het hartje van het Waalsche land; in dat gewest hetwelk zich vóór, in en na 1830, dikwijls zoo boosaardig, tegen de nederduitschsche taal verzette - te Luik, heeft zich een vlaamsche studenten-genootschap gevormd en een ander gezelschap heeft er de nederduitsche voordrachten ingehuldigd.

Hij zou vreemd op zien, die Koning Willem - indien hij nog leefde!

Zullen die wakkere mannen in de pogingen gelukken, die een man van geest en hart, lang voor hen beproefde: professor Kinker, welke te Luik tot eenen kansel aan de Hoogeschool beroepen werd en met een warm hart derwaarts ging. Zijne vrienden van het IJ, te Amsterdam, toezingende:

'k Zal daar vlijtig gaan verkonden,
Wat me, in proza of in dicht,
Hier vereenigd, daar gebrokkeld,
Op het woelig harte ligt.
'k Zal er, hoe men er moog' smalen
Wat men afkeure of bedill',
Onzen rijken noordschen tongval
Kennen doen aan wie maar wil....
Henegouwen, Luik en Namen,
Waar men zelfs het vlaamsch niet kent,
Zal men hollandsch hooren spreken
Van het een naar 't ander end
't Zal van alle kanten wezen:
'Vrind, hoe vaar je?......'

Het onbroederlijk geweerschot is het antwoord der Luikenaars op de vriendelijke vraag van Kinker geweest.

Wat nu ook de uitslag zij, die pogingen zullen toch den vaderlandschen vlaamschen geest der 25.000 Vlamingen wakker houden, die zich in dat deel des lands bevinden.

Onze anti-katholieke geleerden hadden weêr een middeltje gevonden, om met gebalde vuist tegen de Kerk uit te varen een haar van onverdraagzaamheid, wreedheid, onmenschelijkheid zelfs, te beschuldigen.

De heer Bergenroth, de geleerde en voor sommigen onfeilbare Bergenroth. had te Siamancas brieven ontdekt door Johanna de Zinnelooze, geschreven, welke bewezen dat de vorstin niet aan zinneloosheid leed; maar wel.... der ketterij was toegedaan.

De heer Altmeijer, die nooit ten achter blijft als er een lans tegen de Kerk moet gebroken worden, sprong op de bres: de doctrinaire pen volgde; de storm berstte los.

De Kerk.... ja, wat is de Kerk al niet - in onze dagen! de boosaardigste stiefmoeder is, volgens onze moderne geleerden, nog beter dan zij.

Karel V was een onnatuurlijke, een hardvochtige zoon, wiens hart van steen moet geweest zijn, dewijl het lezen van de brieven zijner moeder, de moderne geleerden, drie honderd jaar nadat zij geschreven werden, heeft doen weenen als kinderen!

Jammer, dat die mijn, welke men had aangezegd, gelijk zoovele andere niet behoorlijk is kunnen springen!

De rijksarchivist Gachard heeft dezer dagen in de zitting der Academie, gansch dat getimmerte in duigen geblazen.

Vooreerst blijkt uit de publicatie der door den heer Bergenroth gevonden stukken niet, dat Johanna de Zinnelooze aan ketterij werd schuldig geacht.

Nog minder blijkt hieruit dat zij in het paleis van Tordesillas, om laatstgemelde reden, werd opgesloten.

Nog veel minder vindt men er bewijzen in, dat Karel V een slechte, een onteerende zoon voor zijne moeder is geweest.

Meer dan dat: de beschuldiging jegens dien vorst gericht, dat hij zijne moeder slechts ééns in haar ongeluk was gaan bezoeken, heeft evenmin schijn van waarheid.

De heer Gachard haalt integendeel een aantal datums aan, op welke de vorst zijne moeder bezocht, en hij bewees haar immer den haar verschuldigden eerbied.

In 1524 bracht Karel V zelfs eene gansche maand van 3 October tot 4 november, te Tordesillas door.

Die Mijnheer Gachard is wel onverbiddelijk, van den droom onzer Altmeijer's, waarin de tortuurs en pijnbanken eene zoo heerlijke rol beloofden te spelen. zoo eensklaps te vernietigen!

Verbeeld u, dat die archivist zelfs bewijst, dat Johanna van 1514 tot 1531 geen enkelen brief heeft geschreven, noch aan Karel V noch aan wien ook hoegenaamd.

Tijdens den oproer der *Comuneros* begaven de voorzitter en verscheidene leden van den raad. die te Valladolid bij den kardinaal van Tortosa zetelden, naar Tordesillas, om de koningin te smeeken zekere patenten te teekenen.

De *Comuneros* zelven, na hunne intreê te Tordesillas, poogden het handteeken der koningin te bekomen.

Alle bedreigingen, alle smeekingen, al wat men haar in het goede of in het kwade, zeggen kon - alles was vruchteloos.

Johanna weigerde hardnekkig en het niet-schrijven was zonder twijfel een der karakteristieke trekken in den ziekte-toestand der vorstin.

Een laatste bewijs: Francesco Corner, die in 1517 door den Senaat der republiek van Venetië, als afgezant naar Spanje gezonden werd, bleef te Valladolid tot in 1521.

Hij schrijft van de moeder des Keizers: ‘Zij is ontdaan van alle gezond verstand, van alle oordeel.’

Onze moderne wijsgeeren mogen er den rouw over dragen, dat deze prachtige thema hun andermaal is ontsnapt, even als hun, als wapen, zooveel andere punten in de geschiedenis ontsnappen: zoo als. onder ander; de veroordeeling van Galileo; de *Monita Secreta;* de beraadslaging der conciliën van Maçon en Toledo, over het vraagpunt of de vrouwen wel eene ziel hebben; de pausin Johanna en andere dwaasheden.

Het belgische gouvernement verleende eene jaarlijksche toelage aan de uitgave der Bollandisten, de gekende *Acta Sanctorum:* de meerderheid der kamer, uit haat jegens de orde der Jesuiten, heeft dat jaargeld afgeschaft.

Maar men behoudt de toelagen, gegeven aan dikwijls nietswaardige werken, die door de vrienden des gouvernements worden uitgegeven.

Amedée Thierry, de broeder en voortzetter van den beroemden geschiedschrijver Augustijn Thierry heeft die kleingeestige en ongepaste wraak scherp gebrandmerkt.

‘Waarheen gaat gij of beter gezegd, waarheen gaan wij allen?’ vroeg hij aan den vlaamschen geschiedschrijver Kervyn-de-Lettenhove. Die heeren (afschaffers) willen het volk wijs maken, dat zij de wezenlijke vertegenwoordigers van het licht zijn.

‘Met dat woord leidt men het volk gelijk men wil en tot in de diepste duisternis. Nooit, in geen enkel tijdvak der geschiedenis, heeft men de volkeren meer met holle woorden geleid dan nu....’

Waarheidsvolle woorden voor allen!

Men kent in België subsidiën toe aan boeken, die van de pers naar den boterwinkel reizen, of ter feestmaal dienen aan de muizen - en men weigert onderstand aan het colossaalste, aan het geleerdste werk dat onze persen hebben voortgebracht!

De hoogere schilderkunst.

De drievoudige grondslag, waarop de wijsbegegeerte der kunst moet rusten, is God, de Mensch en de Natuur; drieledige echter onverdeelbare samenstelling, waaruit de draden der schoonheidsleer moeten geweven worden. God is de ziel der ziel, de ziel is de ziel des lichaams. het lichaam is een meesterstuk in de Natuur. God, de Mensch en de Natuur vormen dus te zamen een gemeenschappelijk en goddelijk leven. Talrijk zijn de aphorismen die aantoonen, hoe 's menschen geest immer gestreefd heeft om door zich zelven het goddelijk denkbeeld van oneindigheid en volmaaktheid terug te vinden, hoe de verbeeldingskracht, het verstand en het zelfbewustzijn beproefd hebben den Schepper van het heelal, den Onzichtbare, eene gedaante te geven.

Het ware katholiek stelsel der schoonheidsleer verbindt aan de Natuur, de betrekkelijke eigenschappen van God en den Mensch. Het is die edele drift naar het hoogere, dat het vernuft eene leiding en bestemming geeft ter bevordering van deugd en zodelijkheid. Hoe treurig ziet het echter in dit opzicht niet uit! De heerschende geest der volkeren, de democratie, schijnt ook op de kunst zijn verderflijken invloed te hebben uitgeoefend. Het paleis heeft voor de hut, de staatszaal voor de schuur en achterkeuken, de kerk voor het bierhuis, de aanbidding Gods voor de walgelijke Bachus-slemperijen moeten plaats maken. Het katholieke stelsel der aestetick, zegde ik, is het eenige redmiddel voor die kunst-verbastering, dat vulgaire realism.

Zichtbare vormen zijn de taal en dikwijls het ware lichaam van onzichtbare waarheden. Het licht der zon in de uitwendige schepping is het natuurlijke zinnebeeld van het licht der waarheid in den geest - en de duisternis der nacht schetst de schaduwbeelden der duisternis van de zonde op het geweten. Nu, het naturalism, waarin thans de kunst wroet, vindt zijne rechtstreeksche tegenstelling in die wijsbegeerte, die bovenzinnenlijke wetenschap, die niet den gevallen mensch met zijne ondeugden en hartstochten tot model kiest, maar den mensch zoo als hij zuiver uit des Scheppers hand te voorschijn trad met zijne hoogere bestemming op het edel gelaat geteekend.

Het catholicism bezit in zijn Stichter, het goddelijke met het menschelijke vereenigende, de schoonste type voor den kunstenaar: den God-Mensich. De waarlijk groote mannen der nieuwere duitsche schilderschool, Cornelius, Overbeck. Führich en meer anderen, als bezield door het catholicism, plaatsen in hunne tafereelen het vleesch onder de heerschappij des geestes. Overbeck en zijne leerlingen wilden in elke schilderij, eene ziel schilderij zien. De poëzie der kunst verblijft in 's hoogere sfeeren, zoo vindt men iets bovenaardsch - iets droomerigs zou de realist zeggen - in de kunstvoorbrongselen van de zoo even genoemde mannen. Geen tusschenweefsel van het aardsche realism vindt men bij hen; wij erkennen in hen die heldere schoonheid en die vlekkelooze goedheid der hemelsche kringen.

's Menschen geest is eindig. Hoe zal nu de godsdienstige kunst het rijk der oneindigheid betreden, dat tot haar gebied behoort? Hoe zal zij spreken van de eeuwigheid, die haar erfdeel is? Hoe kan zij aan hare werken de volmaaktheid geven, hoe kan zij in een goddelijk gewaad kleeden hetgeen nooit oog gezien heeft en toch waarnaar de ziel streeft? Dit voor de kunst gewichtige vraagstuk hebben de godsdienstige kunstenaars, zoo even genoemd, krachten op te lossen. De volmaaktheid zullen zij nooit bereiken, of de glorie des Heeren of der Zijnen moest hen even als aan Fra Angelico in een vizioen geopenbaard worden. De kunstenaar echter, die zijn

penseel alleen der Godheid wijdt, is dagelijks in gemeenschap met haar. De dichter en de schilder hijgen naar de goddelijke volmaaktheid, maar de Godheid, die zij aanbidden is niet de vergoding van het verstand, zij is de alomtegenwoordige Godheid, die het heelal met haar wezen vervult. De Natuur, de Mensch en God is het drietal dat de hoogere gunst bestraalt. De Natuur is door God geschapen, de Mensch ook komt uit Zijne scheppende hand. De Schepper, de Natuur, het macrocosm, en de Mensch, het microcosm, maken dus, zooals wij boven zegden, de drieledige grondslag der kunst uit.

De discipelen op den weg naar Emaüs.

Joseph Führich, een historisch schilder, van wien wij reeds in ons vorig nummer een tafereel, voorstellende 's Heeren begrafenis, mededeelden, is de leidende vertegenwoordiger der door ons besprokene hoogere kunst. Hij werd te Kratzau in Boheme geboren in het jaar 1800. Führich ontving zijne eerste kunst-opleiding te Praag. Ondersteund door graaf Clam-Gallas en vorst Metternich, voegde hij zich bij de algemeene kunstbedevaart naar de Eeuwige Stad, die de opperzetel en van het catholicism en van de kunst is. Met Schnorr, Veit, Koch en Overbeck nam hij deel aan de versiering der Villa Massimi, alwaar hij in fresco Tasso's Jerusalem illustreerde. Zijne liefde voor de romantische kunst maakte spoedig plaats voor zijne algeheele toewijding aan het godsdienstige genre, waarvan Overbeck als de monarch gevierd wordt. 's Mans leven is zoo vruchtbaar geweest in kunstproducten, dat eene enkele opnoeming reeds te groot voor ons bestek zou worden. Zijne verdiensten werden dan ook alom gewaardeerd. Te Weenen werd hij professor en van de Muncher-academie was hij lid. In 1861 werd hij door den keizer van Oostenrijk tot den Ridderstand verheven.

Bij het plechtige paaschfeest, dat heden de Kerk viert, hebben wij ook de *Belgische Illustratie* willen opluisteren, door twee zijner tafereelen, die betrekking hebben op dit voor ons zoo heugelijke feest der opstanding des Heeren. - Het eene stelt voor de Emmaüs-gangers door Christus dien zij niet herkenden aangesproken, het andere de verrezen Christus, aan zijne Moeder verschijnende. Beide tafereelen illustreeren hetgeen wij boven zegden van het edele der hoogere kunst.

Duitsche kunstbeoordeelaars vinden in de tafereelen van Führich diepzinnigheid, grootschheid, schoonheid en godsdienstige uitdrukking. Hij teekent met adel van gedachte, hij schildert in den mystieken geest van het katholiek geloof. Eenigen verwijten den kunstenaar gebrek aan kracht en bezieling; de passieve deugden geven aan zijne karakters de bevalligheden der onderwerping; maar de actieve krachten outbreken. Wij laten de kritikers hun oordeel zeggen. Wij meenden echter onzen kunstlievenden lezers het aangenaam oogenblik bereid te hebben, wanneer zij een aandachtigen oogslag werpen op die uitdrukkingsvolle figuren, die de graveerstift in het nummer van heden hun aanbiedt.

De *Belgische Illustratie* heeft tot een harer oogmerken den schoonheidszin bij hare lezers te ontwikkelen en te leiden Zij wil medewerken om al wat schoon, edel, verheven en deugdelijk is te bevorderen. Op den klassieken bodem van het aloude Vlaanderen vindt zij talrijke gedenkteekenen der hoogere kunst, die getuigen van ons schoonheidsgevoel en onzen godsdienstzin zijn.

't Is eene ontegenzeggelijke waarheid, bij alle volkeren opgemerkt, door hen allen bevestigd, dat 's menschen geest zijnen smaak niet allen vormt maar de algemeene begrippen van het schoone en het voortreffelijke, die als 't ware instinctmatig zijn, maar ook in de hem omgevende omstandigheden, in zijne opleiding en in den landaard, in welks dampkring hij leeft.

Maar.
Een geest door 't logge stof verdrongen Nog nimmer aan zijn zwaarte ontwrongen;
Nooit aan zijn' engen kring ontrukt, Woelt vruchtloos om zich te verheffen Waar hem 't denkbeeldig schoon zou treffen,
En gaat werktuiglijk neêrgebukt.

De meesterstukken der grieksche en romeinsche beitelkunst, door het Wandalisme nog gespaard op Italie's grond, door den kunstminnenden Leon X zoo geestdriftig opgezocht, hebben den Italianen eene school geschonken, rijk aan de gloeiende verbeelding, zoo tierig onder dien zonnigen hemel. De scholen van Rome, Florence en Venetië zijn de herscheppers geweest der klassieke kunst, en hebben de heerlijkste vruchten voortgebracht.

Vlaanderen daarentegen had een eigen terrein voor zijne kunst, afwijkend van dat der italiaansche school. - Het bijzondere eigendom van onze school was de meesterlijke behandeling van de olieverf, het koloriet. Het gebouw van onze nationale school werd overigens opgetrokken door de zeden en huiselijke gebruiken der Vlamingen tijdens den grootsten bloei onzer dichters - het uitsluitend bestudeeren van levende modellen bij gebreken van afgietsels der klassieke vormen en het

veelomvattend genie van Rubens, dat de navolgingszucht opwekte. Wat aan gene zijde der Alpen de *verbeelding* is, is ten onzent de *afbeelding.*

't Zij de weelderige verbeeldingskracht het ideale afmaalt, 't zij de meer prozaïsche kunstenaar 't reëele op het doek teruggeeft, immer zij het streven der kunst gericht ter bevordering van het schoonheidsgevoel, dat de krachtige hefboom der ware volksveredeling is.

Gesprekken over dit en dat.
De goede oude tijd.

‘Ja, Antwerpen is wel veel veranderd, ‘zegde mijn oude neef, een nog flinke tachtiger en die dus nog al menige verandering in zijn leven heeft gezien en nu nog andermaal, in den avond van zijn leven, die stad grootendeels ziet herscheppen.’

Als ik mij dat alles herinner!....

Ons huis was in de Kammestraat gelegen; 't was voor dien tijd een zeer schoon huis, want het had geen donkeren houten gevel meer; 't was in steen opgebouwd, had een trapgevel, op welks punt een vergulde bol met stralen pronkte, hetgeen in den zonneschijn een schoon effect maakte.’

‘Gij hebt eene levendige herinnering van dat alles behouden.’ zegde ik, in de hoop dat de oude man, die met zooveel kleur vertellen kan mij andermaal in den ‘goeden ouden tijd’ zou terug brengen.

‘.... 't Had boven kleine vensters, die in lood gevat waren; den onmisbaren kijkuit en eene deur, langs buiten, met nagelkoppen als patakons zoo groot, beslagene en van binnen met boom en ketting gebarricadeerd, alsof wij, op gegeven oogenblik, een regelmatig beleg hadden moeten onderaan.’

Onze buren hadden nog veelal donkerkleurige houten gevels, maar de meesten waren in den zomer en tot laat in het najaar, met den vroolijken wingert bekleed en dat schakelde, om zoo te zeggen al de huizen vriendschappelijk aan elkander.

Even als de andere huizen, bezat ons huis eene steenen bank, op welke des avonds de familie kwam neêrzitten en de goede vrienden een buurpraatje kwamen aanknoopen.

Die bank was een zoo gezellig iets: zij was als het ware de schakel tusschen de huisgezinnen, en als gij mij vroegt hoe het komt dat de eigenbaatzuchtige persoonlijkheid van tegenwoordig, de patriarchale eensgezindheid tusschen de buren heeft vervangen, dan zult gij mij weêr een aantal hoog geleerde aanmerkingen maken; maar ik zal u op de stadsordonnancie wijzen, die de steenen bank heeft doen verdwijnen en het gaanpad, die veranda der familie, aan de vrije cireulatie heeft overgeleverd.

‘Uwe opmerking is zeer juist, onderbreek ik, hoewel ik er inderdaad nog wel iets anders had willen bijvoegen; maar mijn achtbare neef, gelijk alle menschen van jaren, houden aan de onbetwistbaarheid van hunne argumenten.’

‘Aan die bank heb ik in den schemer-avoud, in mijn katoenen slaapjapon gespeeld, terwijl mijn vader daar zijne pijp rookte. Ik zie hem nog met zijne wit gepoederde staartpruik, door eene groen leêren klak met groote klep, bedekt; met zijn bruinen tierentijnen jas, voorzien van knoopen als guldens zoo groot; met zijn wit gebloemd vest, zijne korte broek, blauwe kousen en schoenen met gespen.

Ik zie ook mijne moeder met haar donkerblauwe japon, waarin groote bloemen van ongeveer dezelfde kleur waren geweven; 't was een kleed, dat, geloof ik, reeds door *hare* moeder gedragen werd en uit hetwelk zij nog wel hoopte twee of drie jurkjes voor haar kleinkind te zullen kunnen snijden.

Ja, de mode was zoo grillig niet als tegenwoordig, beste neef, en wat men kocht als men trouwde, had men schier nog als men begraven werd. Mijne moeder zat naast mijn vader op de bank en breidde soms, luisterend naar hetgeen vader in het *Hansken*

- zoo heette men onder het volk, de toenmalige *Gazette van Antwerpen* - las, wonderlijke nieuwstijdingen tot zelfs over den Paus van Rome en den ongeloovigen Grooten Heer; ofwel zij hield een waakzaam oog op mij, of gaf een oogslag en een ‘goên avond’ aan elken voorbijganger.

Tegenwoordig heeft men dagbladen zoo groot, dat men inderdaad rentenier moet zijn om ze dagelijks te kunnen lezen; men vindt het onfatsoenlijk des avonds aan de deur te zitten; men stelt zich gemeen aan als men den voorbijganger groet, en wie meer dan een halven zomer met hetzelfde kleed te voorschijn komt, zal als.... ja, hoe men dat ook? - als niet *comme il faut* aanzien worden.

Beweging van wagens en rijtuigen was er schier niet in de straten. In den schemer-avond vooral bepaalde zich de beweging tot een enkelen zwaar geladen en met vier paarden bespannen wagen, aangekondigd door de eentonig rinkelende bellen.

Die wagen, welke diep uit het binnenland kwam en koopgoederen afen aanvoerde, wekte toch altijd elks aandacht. Men nam den bestoften voerman van het hoofd tot de voeten, in houding en kleeding op; men sprak over de zware paarden, met koperen beslag aan het getuig, roode flossen naast de ooren en ronde bellen aan den nek; men zag den wagen, berekende de vracht welke hij aanvoerde - kortom het: van waar? van wie? hoe ver? hoe zwaar?

In dat wagenvervoer bestond destijds schier gansch de handelsbeweging van Antwerpen: eenige vrachtwagens naar en uit het binnenland; eenige aanvoeren per schuit van koopwaren uit Holland, welke republiek, door den Munsterschen vrede de Schelde gesloten en de zuidelijke Nederlanden in eene drukkende ondergeschiktheid hield.

Nu, dat was overigens grootendeels te wijten aan onzen genadigen heer en meester, den Keizer van Oostenrijk, wien het weinig kon schelen wat er van onze schoone gewesten kwam, indien zij hem slechts de noodige tonnen gouds, ter onderhoud van zijne pracht en zijn leger, opleverden. Ook, dat wil ik ter eere der Franschen zeggen, dat zij ons ten minste van *dat* juk hebben vrij gemaakt.’

‘Kom nog eens op uwe oude stad en hare gewoonten terug. Hoe zag er Antwerpen 's avonds uit?’

‘Wel, zeer stil en zeker niet zoo als nu. De dag eindigt nu slechts ten tien of elf ure. De gaz verlengt hem aanzienlijk: ten negen ure was destijds schier alles te ruste. Op de hoeken der straten, voor een heiligen beeld, brandde eene lantaarn; ook wel hier en daar, volgens ordonnancie der stadsregeering, aan deze of gene huizen en gebouwen. De nachtwacht, de *hannekenuit* met hellebaard en hond, deed zijne ronde. De torenwachter blies ieder uur dat er noch onraad noch brand was, en de laatste straatbezoekers waren een zeldzame herberglooper, of in den winter, de welhebbenden, die in het tapissierswand naar de komedie waren geweest en zich, voorafgegaan door fakkeldragers, te voet naar huis begaven.

In de komedie speelden toen reeds reizende fransche troepen; de ‘nobelen’ zaten op den eersten rang, de burgerij bleef recht staan beneden in het parterre; doch de gewone burger maakte van die uitspanning weinig of geen gebruik. De koffie-partijen liepen bij dezen voor den schemeravond af en zelfs had dit plaats als eenige huisgezinnen zich bij dezen of genen vereenigden, die eene groote kamer had, om er eens lustig te dansen.

In dezen tijd geeft ieder burger bal en verteert daarin schier zooveel als een ‘nobele’ op dergelijke partijen, in mijnen tijd. Wacht maar! De tijd zal komen dat elke naaister in haar huis dansfeesten zal inrichten en dat gij, voor de woning van uwen schoenmaker des avonds de rijtuigen met genoodigden zult zien stilhouden. En wie

weet, want wij leven immers in de eeuw van het *progrès?* zullen de keukenmeiden hunne beurt niet hebben!' 'Ik zeg niet, neen!'

'Mijne ouders woonden in het *gouden Leêrhuis.* In den winkel, ik herinner het mij levendig, brandde ieder avond een oordjeskaarske onder een gekleurd Maria-beeldje van Kevelaar; 't gaf omtrent zooveel licht als een glimwormpke.

Achter den winkel was onze voorkamer, welke haar karig licht door eene glasraam langs den winkel opving. De muren waren bekleed met glimmende tichelsteentjes, op welke, in purpere kleuren, allerlei figuren waren geschilderd en van welke mijne moeder honderde legenden wist te vertellen.

Doch aan de andere zijde van den leêrwinkel hadden wij nog eene groote kamer, in verguld leêr behangen: 't was van voor jaren en jaren zoo. Doch van die kamer werd slechts gebruik gemaakt, zegde mijn vader altijd, wanneer er nog eens zou gedoopt of getrouwd worden.

Hoe weinig gebruik ook van die kamer gemaakt werd, toch waren de gordijntjes aan de vensters altijd helder wit en fijn geplooid: dat was de trots van mijne moeder. De mat onder de tafel was van fijn wit stroo; de groote spiegel, die mijn vader eens, tot groote ontstichting der familie en zijner eigene huisvrouw, voor ik weet niet hoeveel pond brabantsch gekocht had, was zuiver helder en er was op het saksisch porcelein en honderde snuisterijen in de glazenkas, geen stofje te vinden.

Tegenover die glazenkas, voor welke ik, kind zijnde op de teenen ging staan of op eenen stoel klouterde, om alles beter te kunnen bewonderen, stond, in denzelfden vorm gemaakt, het zoogeheeten 'cabinet.' of eigenlijk eene linnenkas, waarin het fijne pellengoed lag opgestapeld, waarin het zilver was geborgen, onder ander messen met verzilverde hechten en met lemmers als turksche sabels en die nog voortkwamen van eenen Heeroom, een oud-oom mijner moeder.

Maar die rijkdom kwam enkel voor den dag als 't gebeurde, dat er eens familie ten eten kwam, en dan ook haalde mijn vader, uit een der verborgenste hoeken van zijnen kelder, eene flesch *Tours-tête* of wel eene flesch *Suranson.*

Eens, het hoofd was hem tamelijk warm geworden, kwam hij zelfs, in vollen triomf, met eene in spinneweb gehulde flesch *Champagne-mouçu* naar boven; 't was wijn van twee gulden en twee stuivers de flesch en die wel op de tafel van den 'nobele,' en dan nog maar bij uitstek, verscheen; maar nooit op de burgertafel. Ook hield men mijn vader voor een verkwistziek mensch en men keerde slechts tot de vroegere goede stemming jegens hem terug, toen hij zegde, dat die flesch kostbare wijn een 'proefbeetje' was, hem geschonken door den ouden Heer van Wijneghem, wien hij eens voortreffelijk goudleêr geleverd had.

Dat moet wel waar geweest zijn; want mijn vader was een eerlijk man, wiens woord en handslag meer gold dan tegenwoordig twintig acten. Wat gezegd was, bleef gezegd, in mijnen tijd; men leende geld op het goede woord en die schuld was heilig. Wie daaraan te kort bleef, was een verloren man. Elke stap dien men in dezen tijd doet, wordt integendeel notariëel of onderling op zegel beschreven. Is het omdat in deze dagen van *progrès,* de eerlijkheid en de goede trouw grooter wordt, neef?

Nu, nu! ge hebt me weêr op mijn stokpaard gebracht. Wat wilt ge? ieder spreekt gaarne van zijnen tijd; doch de mijne is reeds zóó lang voorbij, dat ik niet meer juist weet of ik, al wat ik u vertel, niet gedroomd heb. Tot weerziens, neef, tot weerziens!'

Helder hoofd van tachtig jaren, denk ik telkens, als hij van zijnen tijd heeft verteld; het verledene staat hem te levendig voor den geest om niet dikwijls de vergelijking met het tegenwoordige te maken en aan welken kant zal alsdan het nadeel zijn? Voor hem immer aan onzen kant: voor ons, niet altijd aan den zijne.

Mijn oude neef is zoo even weêr binnen gekomen en heeft zich professoraal in den gemakkelijken leuningstoel gezet, en zoo, van lieverlede, is hij weêr op zijn paard gestegen. Boos is hij, omdat hij eene begrafenis heeft gezien, bij welke de heeren genoodigden zich alles behalve eerbiedig gedroegen.

'Dat ging zoo niet in mijnen tijd! mort hij. Ik herinner mij nog levendig die plechtigheid. Mijn vader stierf, niettegenstaande alle kennissen en consulten der gepruikte leden van het *Collegium Medicum.* Ik was te dien tijde zoo wat veertien jaar oud.

Op zekeren warmen middag zat ik. in de dompige en laag gezolderde school van meester Tinteloo, een ijverig volgeling van de accentenspelling van Des Roches. De laatste was een Hagenaar, als ik het wel voor heb, en die hier met zijn stelsel, vrij wat gedruisch maakte onder de kinder-koningen. Nu, sedert dien heb ik de schrijfwijze zoo dikwijls zien veranderen en verknoeien, ja, ik zeg verknoeien, heer nepos, dat ik juist niet meer weet of ik ons goed oud vlaamsch nog wel versta.

Meester Tinteloo, met staartpruik en wollen slaapmuts op, zat achter

zijnen ‘pupiter,’ met gesloten oogen en luidop te ronken en het grootste deel der schooljeugd had het hoofd op den elleboog, die op de bank rustte, neêrgelegd en verkeerde even als de meester in het rijk der droomen.

Ik was misschien de eenige, die nog in de weinig aantrekkelijke *Scabinale Acten* worstelde, ofschoon mijn pennestek slechts met groote moeite de kronkels van het geschrift der twee voorgaande eeuwen volgen kon, toen het onstuimig binnentreden van Neel, den mandenmaker, gansch de schooljeugd deed opspringen en vooral den meester in groote verwarring en verlegenheid bracht.

De bereidwillige gebuur van het *gouden Leêrhuis* kwam mij halen, want - en hij fluisterde den meester iets in het oor, 't geen dezen deed bleek worden.... Mijne verlossing uit het dompige hok, waar zelden een gouden zonnestraaltje doordrong, werd door de meeste mijner kameraden benijdt, ik ben er zeker van, en velen zouden in mijne plaats hebben willen zijn, zonder na te denken dat mij thuis een sterf bed wachtende was.

Aan de hand van den mandenmaker liep ik op een drafje door de straat; toen ik ons voorhuis instormde, kwam mijne moeder mij weenend te gemoet en omhelsde mij. ‘Te laat, arme jongen! te laat,’ kermde zij, ‘Vader is dood.’

Ik zal nooit den September-avond vergeten, toen het lijk mijns vaders werd afgehaald. Het was omtrent zeven ure, toen de paters Cellebroeders het lijk, voorafgegaan door twaalf flambleeuwdragers, den huize uit droegen. Ook werden de lijken soms door knechtjes-jongens (de weesjongens) gedragen. De twaalf toortsen kenmerkten den gegoeden burgerstand; de kleine burger had maar recht op zes, de koopman op achttien, maar de ‘nobele’ op vier-en-twintig fakkels.

Op de kist mijns vaders lag een zwart laken, met zwart kruis van eene andere stoffe dan het baarkleed. Was de overledene een edelman, dan was het kruis rood op zwarten grond. Ja, heer neef, het verschil van stand was destijds scherper afgeteekend dan nu, en de burger zou zich niet vermeten hebben zich, in doenwijze en kleeding, naast den hoogeren stand te plaatsen.

Die roode schijn der fakkels, die kloosterlingen, die *roedrager* achter de doodkist - het zinnebeeld der slaande Rechtvaardigheid - die ingetogen familie, die zwijgende vrienden, dat hoofd ontblooten en buigen der personen, welke wij op onzen weg ontmoetteden - neen, dat alles is mij nooit uit het geheugen gegaan en maakt een scherp contrast met die pratende, lachende, onverschillige en zelfs rookende menschen, welke nu het lijk van eenen buurman of vriend vergezellen.

‘Gij hebt gelijk; ik ken niets minder stichtends dan eene hedendaagsche begrafenis.’

‘En echter is het wel het plechtigste en indrukwekkendste oogenblik van het leven. De meesten vergezellen hun besten vriend niet eens meer tot aan het graf. Men toeft een oogenblik, tot na de offering, in de kerk en men haast zich het stoffelijk overschot van den overledene, aan vreemde en onbekende lijkbezorgers over te laten, en die raven, zoo haast ze met hunnen prooi buiten de stad zijn, doen de zweep over de paarden leggen en 't gaat, in gestrekten draf, naar den dooden-akker.’

‘'t Gaat juist niet altijd zoo....’

‘En waar zijn, ging de oude man voort, zonder op mijne woorden acht te geven, en waar zijn de kerkhoven gebleven, die in mijnen tijd nog rond de kerken gelegen waren en alzoo “de hof der kerk” uitmaakten?’

‘Gezondheidsredenen hebben deze buiten de stad doen overbrengen; 't was noodzakelijk, ofschoon, ik beken dit, volgens den geest des Christendoms, de

Gods-akker rond de kerk behoort te zijn, om alzoo nog altijd de Kerk der dooden, met die der levenden te verbinden.'

'Ta, ta, ta! met uwe zoo hoog geroemde *hygiène publique.* In mijnen tijd werden vele lijken in de kerken begraven en wij hadden alzoo onze dierbare dooden voor oogen, als wij het Woord Gods hoorden; ofwel zij rustteden in de schaduw der kerk op den doodenakker, die in 't midden der stad gelegen was - en denkt ge, dat er destijds meer menschen stierven dan nu? Dat zij meer door besmettelijke ziekten geplaagd werden, minder sterk gekneukeld en gebouwd waren? Dwaasheid. Men schrijft het vroegtijdig sterven, in uwen zoo geleerden tijd, aan vele oorzaken toe, welke in mijnen tijd niet eens in aanmerking kwamen, en men vergeet dat de meesten zich tegenwoordig het leven, door alle mogelijke geest- en lichaamvermoeiende uitspanningen, verkorten. Het kind doet reeds wat de jongeling moest doen; de jongeling wat alleen den man toekomt en erger dan dat, wat zelfs nooit de man doen mocht. Gansch het leven; in opvoeding, in vermaken, in het bot vieren der driften, in spijzen en dranken in nachtbraken en wat dies meer, is er op aangelegd om de gesteltenis van den mensch te verzwakken en gedurig ellendiger en armoediger exemplaren van het menschelijk geslacht voort te brengen - en vraagt men aan uwe hooggeleerden, de reden van dit laatste, dan gaan zij deze zoeken in riolen, straatgoten, kerkhoven en, wat weet ik al.

'Gij vervalt hier in paradoxen, en ik zou daartegen....'

'Ik weet alles wat gij kunt inbrengen, heer nepos; maar bekeeren zullen uwe drogredenen mij niet Het is het kerkhof niet zoozeer dat ziekte en dood onder de levenden brengt; het kerkhof is veeleer de beurs, waar men rusteloos jaagt naar gewin; 't is de speelbank, waar men onder of boven dobbelt; 't zijn uwe boeken en schouwburgen, met hunne onzedelijke en verderflijke denkbeelden; uwe bals en nachtelijke partijen, die zelfs tot in den burgerstand afdalen en waar, schandelijk genoeg, burgersvrouwen hare naakte schouders aan.... tocht en koude gaan blootstellen; 't zijn uwe vervalschte dranken, uwe met specerijen doortrokken spijzen, uwe vroege rookers; het kerkhof van uwen tijd, dat zooveel doodelijke uitwasemingen geeft, is de pracht, de weelde, de verkwisting welke tot zelfs dáár doordringen, waar eenvoud, spaarzaamheid en goede trouw moest heerschen....'

'Ik zeg niet neen, en op dit punt zouden wij het al zeer spoedig eens zijn.'

'Weet ge waarom men nog de kerkhoven uit het midden der steden verbannen heeft?'

'Uit speculatie?'

'Dat daargelaten; omdat men het gezicht van die doodenplaats niet verdragen kon. Men vreest de dood en men wil zoo weinig mogelijk indachtig gemaakt worden, dat zij ons aan onzen huisdorpel of op den hoek der straat wachtende is. Dat gezicht hindert den zinnelijken mensch, en daarom heeft men de Gods-akkers verwijderd - verre van ons - tot op eene plaats waar men nooit komt. De kinderen weten het graf hunner ouders niet meer; de Kerk der dooden bestaat niet meer.'

Mijn oude neef had met drift gesproken; hij verkeerde in eene opgewonden stemming en was gansch niet vriendschappelijk jegens mij toen hij opstond en mommelend als een aftrekkende donder, den tuin verliet waar wij dit gesprek hadden gevoerd. Hem bekeeren, zou onmogelijk zijn; 't is een man van zijnen tijd. Overigens, ik beken het gaarne, die tijd heeft zijne voortreffelijkheid, en als ik onzen tijdgeest hoor smalen op de voorgaande eeuw, en hem hoor roemen dat hij oneindig verder ziet dan zijn voorganger, dan herinner ik mij de parabel van den dwerg, die op de schouders van den reus geklommen was en uitkraamde, dat hij veel verder zag dan

de Goliath. ‘Ja,’ gaf deze ten antwoord, ‘maar 't komt omdat gij boven op *mijn* schouders geklommen zijt.’

Gulden levensregelen.

Welzalig die op God vertrouwt,
En op geen hulp van menschen bouwt;
   Onmooglijk toch breekt God zijn woord,
   Van menschen is dit wel gehoord.

Bewaar uwe eer, hoed u voor schand’;
Eer is voorwaar een kostbaar pand;
   Zoudt ge op verkeerde wegen gaan,
   Dan is het met uwe eer gedaan.

Verleent u God soms overvloed,
Verhef u niet op 't aardsche goed;
   Niet dáárom is 't u toevertrouwd,
   Maar dat ge er Hém meê dienen zoudt.

Laat vroomheid, meer dan goud of goed,
Gevallig zijn aan uw gemoed;
   Want als u 't aardsche goed ontschiet,
   Verlaat u nog de vroomheid niet.

Gedenk den arme t' allen tijd,
Als gij van God gezegend zijt;
   Opdat niet u zij weggelegd,
   Wat Christus van den Rijkaard zegt.

Heeft iemand u iets goeds gedaan,
Zoo denk er altijd dankbaar aan;
   En ziet ge uw broeder in 't verdriet,
   Onthoud hem uw vertroosting niet.

Werk in de dagen uwer jeugd
Met onvermoeide vlijt en vreugd;
   Want is de stroeve grijsheid daar,
   Dan valt u de arbeid al te zwaar.

Verlaat u soms het wuft geluk,
O dat het niet te zeer u drukk':
   Begin en eind zijn niet gelijk,
   Doch allereerst: Zoek 't hemelrijk!

Zie toe, dat u geen drift ontvlamm',
Noch alle beuzeling vergramm';
   De drift verblindt, en onderscheidt
   Geen recht van ongerechtigheid.

Vlucht alle praal en hoovaardij,
Opdat het niet uw onheil zij;
   Zoo menig had niet diep gezucht,
   Was praal en hoovaardij gevlucht.

Beraad u wél; de tijd is boos,
De wereld valsch en goddeloos;
   Hangt ge onbedacht der wereld aan,

Het wordt niet ongestraft gedaan.

Doe steeds wat recht is voor Gods oog,
Dat op u neêrziet van omhoog;
Trek u geen blaam van menschen aan:
Want wie heeft allen ooit voldaan.

Zorg altijd, dat ge u wél bezint,
En 't einde ziet eer gij begint;
Want eerst gedaan en dan bedacht,
Heeft velen in veel leed gebracht.

De dwaze steunt op tijd'lijk goed,
Dat als een schaduw henenspoedt;
De wijze zoekt wat niet vergaat,
En kiest zijn God ten toeverlaat.

Roep God in al uw nooden aan,
Die, naar zijn woord, u bij zal staan;
Gewie! Hij redt uit nood en dood
Wie trouw volbrengt wat Hij gebood.

P.

Christus verrezen, verschijnt aan Maria.

[Nummer 31]

Het kaartspel.

Was de eerlijkheid zoo algemeen verspreid als het kaartspel, men zou de deugd in al de rangen der samenleving vinden en met eene drukte zien beoefend worden, welke de wereld van aanschijn zou doen veranderen. Waar wordt er niet getroefd in onze dagen! In de salon, bij het licht der luchters, gelijk in de boerenherberg bij het blakende en smookende licht der vetkaars; bij den glans der bougiën, gelijk in de werkmanswoning bij den schijn van het blikken olielampke - en dan spreken wij nog niet van die jonge troevers, die de wandelaar op den boord van den weg, op eene strook gras, ontmoet - een wezenlijk *tapis-vert* - of die de zwarte en aan de hoeken omgekrolde kaarten op dezen of genen keldermond neêrslaan.

Er zou een boek te schrijven zijn over de denkbeelden, driften, bewegingen, neigingen - kortom, over de karakters van die verschillende spelen, van den straatjongen af, tot den fijnen diplomaat toe; van den eersten die misschien voor eenen knikker of eene duit speelt; van den tweede, die, wie weet! zelfs niet voor den stapel goud, maar voor het bestaan of niet bestaan van gansche rijken speelt.

Kaartspelen.

Van waar komt toch wel dat aloude spel? Groot en nog niet opgelost vraagpunt, hetwelk de archeologen nog lang en misschien altijd zal bezig houden, zonder tot eene stellige oplossing te geraken; want hoewel de Franschen, die van alles het monopolium willen hebben, de uitvinding tot op Karel VI doen opklimmen, is het eene uitgemaakte zaak dat dit enkel neêrkomt op het maken van *fransche* kaarten; doch reeds veel vroeger, en tot in de duistere tijden terug keerende, vindt men het kaartspel reeds bij verschillende volkeren, en met veranderingen in de beeltenissen, in zwang.

Het befaamde kaartspel van Karel VI, dat in het prentenkabinet te Parijs bewaard wordt en hetwelk wordt toegeschreven aan den *imager* des Konings, Grimgonneur, is eene navolging van eene soort van *danse macabre* of doodendans, die zoo diepzinnige wijsgeerige allegorie des levens, zegt L. Jacob, welke de middeleeuwen onder alle vormen en met behulp van alle kunsten, hebben vermenigvuldigd.

Die kaarten, verguld en geschilderd

stellen voor: dan *paus,* den *keizer,* den *kluizenaar,* den *nar,* den *gehangene,* den *schildknaap,* den *zegepraler,* den *verliefde;* verder de *maan,* de *zon,* de *rechtvaardigheid,* de *fortuin* enz. en eindelijk de *dood,* het *oordeel* en *het huis Gods.*

Onder diezelfde regeering verdween die soort van doodendans uit het kaartspel; echter bleef de geest der dood in het kaartblad huizen: het werd andermaal een oorlogsspel, zoo als het vroeger geweest was en vervormde zich naar gelang den smaak en de neiging des publieks. De kaarten waren echter niet algemeen verspreid; de geringe spelers behielpen zich met eenige grove trekken en kleuren op het papier, terwijl mannen zoo als de hertog van Milaan, Visconti, in 1430, niet minder dan 1500 goudstukken voor een spel geschilderde kaarten betaalde. De uitvinding der houtgravuur en die der drukkunst brachten de kaarten ten eenemale onder het bereik van het algemeen.

Het is nog niet lang geleden, dat wij te Turnhout de kaartenfabrieken der heeren Glenisson en van Genechten bezochten, en wij waren wel verwonderd te zien, dat er hier in het hartje der Kempen, kaarten voor alle de deelen der wereld gefabriceerd werden. Allen hadden verschillende kenteekens en gewis eene verschillende bediedenis en die van de minst beschaafdste volkeren, of die wij in onzen hoogmoed voor minder beschaafd dan wij, aanzien, waren nog het vreedzaamste in karakter: hunne kenteekens waren somtijds planten en vruchten, terwijl de onze sen oorlogvoerend karakter hebben behouden.

Tijdens de Fransche republiek van 1793, welke alles hervormde, verdwenen echter de *rots, dames* en *valets* en werden vervangen, de eerste: door Voltaire, Rousseau, la Fontaine en Molière; de tweeden door vier republikeinsche *deugden* en de *valets* door vier republikeinsche requisitiemannen. Waarom verandert men de kaarten niet in onzen tijd? waarom geeft men aan de drie beeltenissen niet eene vreedzame nationale beteekenis?

Wat al uren van uitspanning geeft het kaartspel; maar ook wat al tranen en bloedvlekken zijn er op die bladen gesprenkeld! De speler, die de fortuin en het geluk van gansch zijn huisgezin op het kaartblad zet, is wel de grootste ellendeling die er bestaat en kan het ons verwonderen, als, door wanhoop en vloek voortgedreven, het pistoolschot een einde aan zijn rampzalig leven stelt?

Nu zoo iets toont ons de gravuur niet: 't is in tegendeel een huiselijk tafreel, stil en rustig en waarin het kaartspel enkel een middeltje is om den langen tijd te verdrijven, tot dat de oogen van een der oudjes zullen beginnen te pinken, het hoofd zal knikken en de kaarten uit de vingers zullen glijden - en morgen, morgen zal misschien geen van beiden meer weten, wie er 's avonds gewonnen of verloren heeft.

De St. Bernardsberg.

Op den grooten St. Bernard, die tot de Pennijnsche Alpen behoort en in Zwitserland in het kanton Wallis op de grenzen van het italiaansche Aosta-dal zijn trotschen kruin tot op 10.300 voet boven de zee verheft; in dat oord, waar jaarlijks gedurende negen maanden de akeligste winter heerscht, die met sneeuw, ijs en hagel eene gemiddelde koude van 7^0 R. onder het vriespunt aanbrengt; waar in de drie zomermaanden iederen morgen en iederen avond het water bevriest; waar gemiddeld 91 neveldagen en nauwlijks tien zonnige dagen zonder storm, regen of nevel in het jaar voorkomen,

en de gemiddelde warmte gelijk staat met de Zuidkaap van Spitsbergen (75^0 N.B.), waar de sneeuw tot 40 voet dikte bereikt - staat sinds het jaar 962 een klooster, waarvan de bewoners zich geheel aan de ongelukkigen wijden, die in die sneeuwgewesten dikwerf met den treurigsten dood bedreigd worden.

Het Klooster is gesticht door den H. Bernardus de Menthon, aartsdiaken van Aosta. De ijverige priester trachtte in het diocees van Aosta en andere omliggende plaatsen het heidendom uit te roeien, dat nog immer halstarrig de heerschappij aan het Christendom betwistte. Hij wierp het beeld van Jupiter omver, dat geplaatst was in een tempel, die op den bergtop, door de Romeinen Mons Jovis geheeten, gebouwd was. De heilige man ontmaskerde het bedrog van de heidensche priesters van dat afgodenbeeld, door aan te toonen, dat zij zich in een hollen zuil opsloten om voor het volk hun voorgewende godsspraken te houden. Aan zijne liefdadigheid is men de beide hospitalen verschuldigd, waarvan het eene zich op den grooten St. Bernard en het andere op den kleinen St. Bernard bevindt.

Het klooster ligt aan den bergpas, die 5 uren lang en eene verbindingsweg is tusschen het Entremontdal in Wallis en Piemont. Het klooster bezat vroeger uitgestrekte goederen in de naburige landen en had er een rustig genot van tot in het jaar 1587, toen Karel Emanuel II van Sardinië bij het ontstaan van een twist met de zwitsersche kantons over het aanstellen van een proost, de bezittingen van het klooster, die in zijne staten gelegen waren, ontnam. Het klooster verheft zich 7609 voet boven de zee en is het hoogste winterverblijf van menschen in de Alpen.

De monniken, koorheeren van de reguliere Augustijnen tellen, in al 40 leden, die echter op den Simplon hun gewoon verblijf hebben en elkander afwisselen bij getalle van 10 tot 15 tot waarneming van hunne liefdadige bediening op den bergpas.

Deze biedt toch niet altijd een veiligen doortocht aan, door stormen, sneeuw en ijslawinen dien dikwijls versperren, of de afgronden verbergen, die men te ontwijken heeft. Menig reiziger, die in spijt van weer en wind den pas doortrok, heeft er den dood gevonden. De een stort in een bergkloof neder en wordt in de diepte verpletterd; de ander wordt onder eene sneeuwmassa begraven; een derde verdwaalt en komt van honger en gebrek om; een vierde eindelijk geeft toe aan den slaap, die hem overmant en ontwaakt niet weder.

De verdwaalden en halfverhongerden redden, de slapenden aan den dood onttrekken, de onder den sneeuw begravenen opsporen - ziedaar den dagelijkschen arbeid van de edelmoedige kloosterlingen. Er zijn altijd 80 bedden voor de vreemde reizigers gereed, in tijd van nood kan men dit getal verveelvoudigen. Vrouwelijke gasten logeeren in het tegenoverliggend gesticht St. Louis.

Elk kloosterling kent zijn post, die hem door den overste des kloosters aangewezen is; de een gaat, van een bediende, maronier geheeten, en een hond vergezeld, den berg af en onderzoekt op vastgestelde uren de bekende kloven en scheuren; de ander verwijdert de sneeuw van de paden, om een doortocht open te houden; de derde neemt de gevaarlijkste plaatsen op en overtuigt zich van de mogelijkheid van nabijzijnde sneeuw- of ijslawinen; allen doen hun werk met den grootsten moed en zelfopoffering, zonder voor eenig gevaar terug te deinzen; het is hun onverschillig of de zon de sneeuw doet schitteren en smelten, of nevelen dien met een asgrauw kleed bedekken; of de zoete lentewind de bergen kust of vervaarlijke stormen hun den rug met hagel en sneeuw geeselen; of eene aangename warmte hunne leden koestert of eene snerpende koude ze verstijft: - altijd, bij dag en bij nacht, bij regen en zonneschijn, bij storm en sneeuwjacht, zijn de St. Bernards-monniken bezig om ongelukkigen te redden of te verplegen. Zij zijn even schrander als waakzaam; geen

verdoolde roept hen te vergeefs; zij trekken hem half bezwijmd onder de sneeuwhoopen uit, brengen den stervende tot het leven terug en voeren hem naar het klooster, waar de liefderijkste en onbaatzuchtigste verpleging hem wacht. In die door de natuur vervloekte plaatsen waken zij over de menschheid en verrichten heldendaden, waarvan alleen de kale bergruggen getuige zijn. Wanneer men daarbij weet dat jaarlijks ongeveer 50.000 reizigers den St. Bernard overtrekken, kan men eenigermate berekenen hoe groot het getal is van hen, die redding uit doodsgevaar aan de monniken te danken hebben.

Jaarlijks worden er van 16 tot 20.000 menschen verpleegd. De jaarlijksche uitgaven bedragen 160.000 fr., welke kosten grootendeels bestreden worden door de renten van de eigendommen des kloosters en het overige door de bijeenverzamelde bijdragen en liefdegiften.

In hun arbeid worden zij vlijtig ondersteund door een aantal honden, vroeger *marons* en gewoonlijk St. Bernardshonden genaamd. De marons zijn uitgestorven, de tegenwoordige St. Bernardshonden heeft men langen tijd gehouden voor een middenras tusschen den engelschen dog en den spaanschen kwartelhond; inderdaad hebben zij ook kenmerken van beiden; zij zijn groot en sterk en bijzonder lang van haar, hebben een korten, breeden snoet en groote neerhangende ooren. Thans echter gelooft men vrij algemeen, dat zij afkomstig zijn van een deenschen dog, dien graaf Massini, na eene reis in het Noorden gedaan te hebben, medebracht en met walliser-herdershonden paarde. Hoe dit zij, zij zijn buitengewoon scherpzinnig en niet minder trouw en in staat tot het bewijzen der moeilijkste diensten. Wij vinden bij zeker schrijver eene schilderachtige beschrijving van hunne onschatbare werkzaamheden en willen die hier laten volgen: ‘Iederen dag gaan twee leekebroeders van het klooster langs de gevaarlijkste plaatsen van den pas, de een van de laagst gelegene sennehut van het gasthuis naar boven, de ander naar beneden. Bij onweders en lawinen wordt hun getal verdrievoudigd, en sluiten zich eenige geestelijken bij de ‘zieken’ aan, die door de honden worden vergezeld en met schoppen, stokken, burries, touwen en verfrisschingen zijn voorzien. Ieder verdacht spoor wordt met oplettend oog vervolgd. Voortdurend worden de seinen gegeven en de honden nauwlettend gadegeslagen. Deze zijn op de uitmuntendste wijze tot het opsporen van menschen afgericht en doorkruisen vrijwillig, dikwijls dagen achtereen, alle wegen en kloven van het gebergte. Vinden zij iemand die verstijfd is, dan loopen zij langs den kortsten weg pijlsnel naar het klooster terug, blaffen geweldig en vergezellen de monniken, die steeds gereed staan, naar den ongelukkige; komen zij aan eene lawine, zoo onderzoeken zij met de meeste scherpzinnigheid of zij geen spoor van eenig mensch ontdekken, en wanneer dit het geval is, gaan zij terstond aan het werk om den begravene los te woelen, waarbij hunne sterke klauwen en groote lichaamskracht hun zeer te stade komen. Gelukt hun de bevrijding niet, zoo halen zij bijstand uit het gasthuis. Gewoonlijk voeren zij aan den hals een mandje met verfrisschingen mede of eene flesch met wijn of wel een wollen deken op den rug. Het aantal der door deze vernuftige honden geredde personen is zeer groot en staat in de jaarboeken van het klooster nauwkeurig opgeteekend.

‘De beroemdste hond van dit ras was Bassy, het onvermoeide, wakkere, trouwe dier, dat gedurende zijn leven meer dan veertig personen het leven redde. Zijn ijver was buitengemeen. Kondigde het minste of geringste teeken sneeuwbuien of nevelen aan, zoo hield niets hem meer in het klooster terug. Rusteloos zoekende en blaffende, doorkruiste hij onvermoeid de gevaarlijkste streken. Eene zijner belangrijkste ontmoetingen was de volgende. Hij vond in een ijsgrot een verdwaald, half verstijfd

kind, dat reeds ten prooi was van den slaap, die den doodslaap voorafgaat. Dadelijk likte en verwarmde hij het jongske met de tong, tot het wakker werd. Hierop wist hij het door liefkozingen te bewegen om zich op zijn rug te zetten en zich aan zijn hals vast te houden. Op deze wijze kwam hij met zijn buit triomfeerend in het klooster aan. Hij staat opgezet in het Museum te Bern.'

Alvorens te eindigen wijzen wij nog op eene opmerkelijke bijzonderheid. Onder het klooster bevindt zich een ruime kelder; daarin worden de lijken gebracht, die men in de bergen, in de afgronden of onder den sneeuw heeft gevonden, en ook die van hen, welke ondanks de liefderijkste verpleging in de ziekenzaal bezweken zijn. Alvorens ze in de kisten te leggen, worden ze gebalsemd, waardoor bloedverwanten altijd in de gelegenheid blijven de ongelukkigen te herkennen, die op hun tocht den jammerlijksten dood hebben gevonden.

De hertenkamp. Eene reisherinnering door Aug. Snieders Jr.

Ik was sedert acht dagen in die dompige, bedrijvige, oorverdoovende fabriek welke men Londen noemt, opgesloten; ik was duizelig van al het gewoel, schier verstikt door den damp en mist, afgebeuld door een gedurige beweging, welke mij als het ware gelijk een bal had heen en weer gekaatst, en vroolijk en blij gelijk een kind, dat hoopt welhaast de schooldeur te zien openen, verbeidde ik den zondag-morgen om Londen voor eenige uren te ontvluchten.

Eigenlijk was het oogenblik daar.

Gisteren had echter de wereldstad nog eene zekere aantrekkelijkheid door hare biezwermachtige beweging van menschen, wagens, cabs en flying-coaches en omnibussen; door al dat gedruis, gewoel geroep en gedroinmel: - van daag is zij als een kleine provinciestad zoo stil, zoo rustig. De huizen en winkels zijn gesloten.

'als lag in elke woon een lijk'

zingt de dichter. De rijtuigen, gisteren ontelbaar, zijn nu schaars; die, welke wij ontmoeten, kruipen of liever rijden met eene kwakerachtige statigheid; de paarden, die gisteren niettegenstaande hunne houterige magerheid door de straten vlogen, als hadden zij stoom in het lijf, loopen nu op een eerbiedig drafje, den kop zelfs gebogen, alsof ze de evangelische traktaatjes wilden lezen, waarmeê de vromen in Engeland den grond bezaaien, tot bekeering aller Heidenen.

De burger zelf, die gisteren liep, gejaagd door de zucht naar stoffelijke winst, gaat nu dood bedaard en stemmig, alsof hij vreest de zondagrust door zijnen stap te zullen storen, over de *trottoirs*. Nu, er ligt in dit alles eene les voor hen, die op het vasteland, den maandag in rustdag willen veranderen, enkel om den dag des Heeren te miskennen en den priester alleen in zijne kerk te laten....

Maar die rust strookt juist op dat oogenblik zelfs minder met mijn gemoed dan het gewoel der week; ik wilde als contrast met dit laatste, een volledige, niet eene gedeeltelijke rust. Het in zijn geheimzinnig mistkleed slapende Londen woog mij te zwaar. Ik had den *old father Thames* in al zijne drabberigheid, maar ook in al zijnen rijkdom en zijne oevers, in al hunne pracht en macht gezien; ik had het onderaardsch en soms onderwatersch Londen bezocht, en uit de diepte komende, was ik andermaal naar de Guildhall en Westminster-abbey opgeklommen.

Ik had de St. Pauls-kerk bezocht - die koude en ziellooze navolging van de St. Pieterskerk te Rome; - die uitdaging, zegt een mijner vrienden, der groote protestantsche metropool aan de katholieke, en oneindig koeler had ik dat Pantheon der engelsche admiraals en veldheeren verlaten dan den Tower, waar ik in mijne verbeelding gansch dien stoet van jonge koninginnen, staatsbeambten, hertogen en baronnen, door den beul naar het schavot zag leiden; den Tower, die bloedige steenen bladzijde uit Engelands geschiedenis...

Ik had Old Bailey, de beruchte regtbank en daarna de Beurs gezien: ik was uit een der prachtige salons van Londen tot in eene der ellendigste wijken afgedaald; daar waar de armoede zoo vreeselijk en onheilspellend is, dat zij u bleek doet worden en

gij niet zelden angstvol het oog richt naar den hoek der straat, waar uw engelbewaarder, in den vorm van een policie-man, zich bevindt.

En dat alles: Londen bij dag, Londen bij nacht; Londen onder en Londen boven den grond; Londen in zijnen handel en wandel; in zijne pracht en armoede, in zijne verdierlijkte onwetendheid en zijne schitterende wetenschap; in zijne vrijheid en zijn feodaliteit; in zijne puriteinsche zeden binnen het huis, zijne dikwijls zinnelooze losbandigheid in de opene straat - dat alles warrelde mij voor den geest, en gij zult begrijpen, dat ik eene andere lucht dan de mistlucht, eene andere rust dan de engelsche zondagsrust verlangde.

Op een der ontelbare stoombootjes, die op de rivier schier dezelfde beweging doen ontstaan als de omnibussen in de straten, voer ik de Theems op naar Hampton-court, of liever naar die reeks van koninklijke lusthoven, welke, als het ware op de rivier gelegen, als zoovele juweelen zijn op dien golvenden kroonband vastgemaakt: het zijn Kew, Richmond, Hampton-court, Windsor - allen, zeg ik, vorstelijke verblijven, het laatste nog in vollen praal; de andere verlaten, treurende en stokoude weduwen, welke zelfs niet meer aantrekkelijk zouden zijn, zonder al hetgeen haar omringt.

Londen verdwijnt voor mij. De Vauxhall-bridge is het laatste wonder in bruggen-bouwkunst, waaronder het snelle vaartuig doorvliegt gelijk eene zeemeeuw. Chelsea, Battersea verdwijnt even zoo, en eindelijk wordt mij, in heerlijk panorama op den eenen oever, Hammersmith voor oogen getooverd.'

Vlak voor mij op de stoomboot bevond zich eene vrouw, in diepen rouw gekleed. Zij was lang en mager van gestalte; haar gelaat zelfs was beenderig; zoo lang zij daar voor mij neêrzat, had geen zenuw in haar wezen zich vertrokken, en hield ze hare oogen voortdurend neêrgeslagen. Tegen hare knieën leunde een lief blond meisje van een tiental jaren, met lange, blonde haren en licht-blauwe oogen. Ook het kind was in rouw gekleed; maar er zijn rouwtooisels, welke mij leed doen aan het hart, en dat van grootmoeder en kleindochter - ik gaf haar die onderlinge betrekking bij veronderstelling - was zeker een van deze, Het zwarte kleed was ros geworden; hier en daar was het zorgvuldig gelapt; de zwarte shawl en hoed der oude vrouw hadden ook hunne beste dagen beleefd. Alles toonde kortom, armoede, maar eene deftige armoede aan. 't Scheen mij toe geen gebedeld kleed te zijn, dat die twee personen droegen; neen, 't moest er een zijn met woeker bezuinigd, en juist daarom hechtte ik aan dien rouw eene zekere belangstelling, en trok hij telkens mijne aandacht tot zich.

Boven Hammersmith verandert het landschap.

Herkent gij hier de Theems nog? voorwaar neen. Dagen lang had ik dien donkeren, vuilen, stinkenden, ondoorschijnenden stroom gezien als een eeuwig golvend, groenzwart laken, hetwelk in zijnen schoot misschien zooveel en meer misdaden verbergt dan de opene straat van Londen. Hier, integendeel, wordt het water helder en vroolijk: het doet aan een der rivieren in Holland denken, met frissche, groene boorden, maar de oevers zijn hier oneindig schilderachtiger dan in Nederland.

De rivier wordt allengs al smaller; het landschap heuvelachtiger. Tusschen het groen piept hier een wit en rood geschilderd landhuis uit, of zelfs een gansch dorp, dat daar in den zonneglans ligt, alsof het voor den dag des Heeren versch geverfd was. Hier en daar vormen zich eilandjes in de rivier; ze zijn met een weeldrig groen beplant en soms met schilderachtige gebouwtjes bezet: ze worden reeds, hoe vroeg ook, door een heir van vrouwen en kinderen bezocht. De laatsten in hunne witte zomerkleedjes schijnen mij in de verte toe, vlinders te zijn, die vroolijk over het groen zweven, terwijl de eersten groepen op witte eenden gelijken, die aan den boord der rivier zitten te luilakken en ten hoogste soms hare witte vleugels eens uitslaan.

Daar komt de engelschman, afgebeuld van eene gansche week te draven, in de schaduw en op het gras uitrusten; daar vischt hij, die de gansche week met allerlei aas op de Beurs hengelt om den met zilver geechubden burger beet te krijgen, nu naar den onnoozelen, zilver geschubden bliek of baars; daar vaart hij in een gig, zonder dat de luie zwanen er aan denken, hem in snelheid den palm te betwisten. Een hoerrah stijgt uit een of twee gigs op, nu onze boot voerbij stroomt: waarom? Ik weet het niet; maar iedereen heeft toch eens opgezien, behalve de arme vrouw in rouw, al heeft het kind dan ook door een blijden uitroep hare aandacht willen opwekken en met den vinger de vliegende, kleine, houten scheepjes aangewezen.

Ik hield mij nu ook niet met haar bezig; het tafereel rondom mij boeide mij te zeer. Gisteren, toen ik nog te Londen was, scheen het mij toe, dat Engeland - Londen was; dat daar niets groeide dan scheepsmasten, huizen, bruggen, rails en fabrieksschoorsteenen; dat daar geene heldere zon, geen heldere hemel, geen helder water, geen frisch groen en bloemen zijn. Wonderlijk denkbeeld zult gij zeggen. Zeer mogelijk; maar als men in Londen mijlen en mijlen ver rijdt en dan nog niets ziet dan dompige huizen - huizen en altijd huizen - zonder einde, dan begint men zich van lieverlede met het denkbeeld te vereenzelvigen, dat er in gansch Engeland anders niets bestaat - en daarom is de natuur u zoo welkom; daarom is zij hier zoo frisch; daarom valt het u zoo op, dat ook hier de bloemen geuren, de vogels zingen - wie had gisteren kunnen denken, dat er zelfs engelsche vogels waren! - daarom rust uw oog met zooveel genot op de breedgetakte olmen en op de nette villa's, die als het ware den oever naderen om zich, even als de wit geschorste berken, die op den boord staan, in het water te komen spiegelen.

Ik werp alle bitsigheid, welke in Londen zoo vaak mijne bewondering is komen vergallen, ter zijde, en ik word weêr een gemoedelijk mensch, vooral als ik Kew bezoek met zijn bloemen-rijkdom, parken, museums, vijvers, hooge boomen - met zijn paleis, waar George III, verre van het gewoel der wereldstad, zijne koninklijke afstammelingen deed opvoeden en er zelf dikwijls kwam vertoeven, terwijl Pitt de wereld regeerde en Fox, Sheridan en Burke den roem der engelsche tribune verhoogden. Dáár op dat terras heeft zijn oudste zoon, George IV, als kind gespeeld. over wiens leven zoo menige donkere schaduw werd geworpen....

Richmond met zijn schilderachtig park is mij het liefste; ook Hampton-Court? - neen, dáár komt de booze geest weêr in mij op; want hier zit mij andermaal het alles bedervende kunstmatige op de hielen. Hier zie ik fijn geschoren hagen; dreven, lijnrecht als een liniaal; gefriseerde prieëltjes; graszoden zoo effen, zoo keurig geplooid als een tafelkleed; vijvers, zoo rond als een lampetkan of een scheerbekken; - neen, dat kunstmatige, dat stijve in de natuur maakt op mij een hoogst onaangenamen indruk, en ik zag dat de koninklijke handen hier het koninklijke werk van den Schepper vreeselijk hadden verknoeid. Ik vlucht het gebouw in, altijd hopende de gewenschte rust te vinden; doch dáár werd de gal nog erger ontstoken bij het zien van eene reeks kunstelooze schilderijen, even slecht als in de galerijen van Versailles, welke men onbeschaamd als het werk onzer groote vlaamsche en nederlandsche meesters durft prijzen. Dat lustverblijf der engelsche vorsten is een grafkelder. Geesten en schimmen kunnen er ronddwalen - levende, gekroonde opvolgers komen er niet meer....

De pracht heeft er tamelijk geleden; 't is hier vervallen grootheid. De verf is ontkleurd, het verguldsel heeft veel van zijnen glans verloren; de tapisseriën zijn niet meer frisch - kortom, Hampton-Court deed op mij het effect alsof ik eene coquette zag van over een paar eeuwen, wier japon verkleurd is, wier kanten geel geworden

en verscheurd zijn, wier wang niet meer geblanket, wier haar niet meer gepoederd is, - die daar nog stijf en statig neêrzit als eene curiositeit, omringd door de verlepte sieraden van haren tijd.

Neen, ik moet de vrije en wilde natuur genieten. Hoe verre ik voortliep, hoe verre ik dwaalde weet ik niet; ik had geen haast en nog een goed deel van den dag te verteren. Ik bereikte eindelijk eene heuvelachtige plaats, van waar men een allerheerlijkst gezicht op den omtrek heeft. Voor mij zag ik een prachtig landschap; de hoogten en laagten, in breede golvingen geteekend, water met groen overdekt - met een loover, rijk in tinten en kleuren; hier heldere punten, daar donkere vakken, hier bruin, daar geel of weêr donkerrood, naar gelang de zon haren glans over de vlakte wierp, of zij achter de wolken wegschuilde.

(Wordt vervolgd.)

Kardinaal Sterckx.

Toen de beminde Kardinaal Sterckx, Aartsbisschop van Mechelen, in 1867 stierf, verschenen er een aantal schriften, brochuren en andere, welke aan de herinnering van zijn vroom en edel leven waren toegewijd en waarin de nazaat ruimschoots zal putten, wanneer hij, in de rei van prelaten, bij zijne Em. Sterckx zal stil staan. Onder alle die schriften is er een, klein van omvang, doch rijk in verdiensten: 't is dat van den heer Victor Henry en dat deze voortreffelijke schrijver betiteld heeft *le cardinal Sterckx archevêque de Malines primat de Belgique.*

In geen enkel schrift vonden wij den edelen man zoo waar, zoo duidelijk afgebeeld, zoowel in zijn leven van eenvoudig dorpspastoor, als in dat van primaat toen hij een overgroot diocees bestuurde. Ter gelegenheid van het hierbij gaande portret, hetwelk wij meêdeelen op verzoek van een aantal ingeschrevenen, vereerders van den beminden doode, zullen wij nog eenige datums uit het leven van Z. Em. Sterckx herinneren, terwijl wij ter vollediging van het artikel, de hoogergezegde brochure van den heer Victor Henry aanbevelen.

Mgr. Sterckx is geboren te Ophem in Brabant, den 2 November 1792 en bereikte dus den ouderdom van ruim 75 jaren. Eene betrekkelijk korte ziekte maakte een eind aan zijn werkzaam leven.

Hij was een geleerd en vroom priester, die in hoogen graad de voortreffelijke gave bezat om de zielen te besturen. Zijn woord was eenvoudig en overredend. Zijne raadgevingen waren vol vaderlijke goedheid, maar tevens vol van den strengen ernst der rechtvaardigheid, die de uitdrukking was van een leven, geheiligd door het gebed, de goede werken en de liefde.

Mgr. Sterckx ving zijne studie aan in het seminarie te Mechelen in 1811, toen hij 19 jaren oud was.

Wijlen Z. Em. de Kardinaal Engelbertus Sterckx, Aartsbisschop van Mechelen.

Twee jaren later werd de jonge seminarist benoemd tot ondersecretaris van het bisdom. Hij ontving de H. Orders in 1815 en werd vervolgens benoemd tot professor in de wijsbegeerte en de Godgeleerdheid in het groot seminarie. Den 14 Aug. 1821 werd hij pastoor van Bouchout en drie jaren later, den 9 Sept. 1824 door de overheid van het aartsdiocees benoemd tot pastoordeken der O.L. Vrouwe kerk te Antwerpen. Den 20 Juni 1827 werd hij, die zooveel vertrouwen inboezemde door zijn beleid, voorzichtigheid en wijsheid, benoemd tot vicaris-generaal van Z.D. Hoogw. Mgr. den prins van Mean, dertienden aartsbisschop van Mechelen, dien hij vijf jaren later op den aartsbisschoppelijken zetel opvolgde. De preconisatie van Mgr. Sterckx dagteekent van den 24 Februari 1832. De nieuwe aartsbisschop werd den 3 April daaropvolgenden gewijd door Mgr. Deleplanque, bisschop van Doornik, in de Metropolitaankerk van den H. Rombout. Zeer spoedig verwierf Mgr. Sterckx zich een grooten naam van wijsheid, voorzichtigheid en deugd. Ook werd hij door paus Gregorius XVI verheven tot kardinaal met den titel van den H. Bartholomeus. Hij begaf zich naar Rome om aldaar den Kardinaalshoed en het Pallium van den paus zelven te ontvangen. Bij zijne terugkomst deed hij zijne plechtige intrede in Mechelen

te midden van het gejuich der bevolking. Z. Em. begaf zich meermalen naar de Eeuwige Stad, namelijk in 1845 na den dood van Gregorius XVI, doch de eerbiedwaardige prelaat kwam te laat aan om deel te kunnen nemen aan het conclave, waarin Pius IX tot paus werd gekozen. De kardinaal woonde meerdere vergaderingen bij van de prinsen der Kerk. In de maand Juni jl. ondernam hij nogmaals de reis naar Rome om daar het eeuwfeest van den H. Petrus en de heiligverklaring der martelaars van Gorcum, waarvan er een tot zijne familie behoort, bij te wonen. Kardinaal Sterckx was grootkruis van de Leopolds-orde van België en grootkruis van de orde van Leopold van Oostenrijk. Hij was lid van de congregatie van den Index en van de Riten. De titel van zijn kardinalaat van den H. Bartholomeus was dezelfde die gegeven werd aan den eersten aartsbisschop van Mechelen, kardinaal Granvelle.

Eene blijde tijding kwam ons vaderland spoedig troosten in de diepe droefheid, waarin de dood van Mgr. Sterckx het gestort heeft. Z.H. de Paus gaf dadelijk een opvolger op den aartsbisschoppelijken zetel van Mechelen; zoo er ooit eene keuze werd gedaan, die geacht kan worden aller verlangens te bevredigen, aller wensch te vervullen, dan was het de benoeming van Mgr. Dechamps.

Het hof van Weenen.

Tot vóór nog weinig tijd kon men keizer Frans Jozef van Oostenrijk tot voorbeeld stellen aan alle regeerende vorsten, zoowel uit hoofde van zijn rechtschapen en edel karakter en fieren inborst, als om zijn godsdienstigen levenswandel. Noch ongelukken, noch rampen schenen in staat te zijn hem te doen wankelen in de beginselen van recht en rechtvaardigheid; zelfs is een groot deel dier rampen uit zijn onwankelbare trouw en gehechtheid aan godsdienst en recht voortgesproten. Na de slag van Sadowa schijnt echter de fierheid van den Habsburger voor de zucht naar zelfbehoud te hebben moeten onderdoen. Door verkeerde raadslieden inisleid, heeft hij zich op het glibberig pad der moderne staatkunde gewaagd, en het gevolg daarvan is dat hij nu, wellicht zijns ondanks, door die staatkunde wordt medegesleurd op de ongeoorloofde paden van rechtsverkrachting en ongeloof.

Het Keizerlijk Hof van Weenen.

Het is te betreuren dat zelfs zulk een fier hoofd zich heeft moeten buigen voor beginselen die zijn edel hart verfoeit; dat een Frans Jozef, als regeerend vorst de hand is gaan leenen aan de goddelooze plannen eener propaganda, die niets minder beoogt dan de uitroeiing der christelijke beginselen. Het kan niet anders dan zwakheid zijn, die hem zoo ver van het rechte pad heeft vervoerd, want dat hij niet in de beginselen dier ongeloovige propaganda deelt, blijkt hieruit dat hij persoonlijk blijken geeft van liefde en gehechtheid aan het Opperhoofd der Kerk, en zijn huiselijk leven rein en onbesmet blijft als altijd. Want het zal

moeilijk zijn een hof in Europa aan te wijzen waar zooveel zuiverheid en zeden, zooveel waren godsdienstzin, zoovele huiselijke deugden wonen, als aan dat van Weenen.

De keizerin vereenigt in zich de deugden eener christelijke vrouw en de edele eigenschappen eener brave vorstin. Nog jong zijnde verwierf zij zich de achting en toegenegenheid van allen, die haar kenden, om haar beminnelijk karakter, hare liefde tot de wetenschappen en de vlijt, waarmede zij zich op de vervulling harer godsdienstige verplichtingen toelegde. Zij blonk als een schoone parel aan het beiersche hof, waar in de dagen harer jeugd, de deugd niet altijd het trouwst beoefend werd.

Het huwelijk kwam den oostenrijkschen aartshertog met de beiersche prinses vereenigen. Het was geen huwelijk als gewoonlijk plaats heeft, dat namelijk uit staatkunde gesloten werd. Zoo ooit, dan kwamen hier staatkundige redenen wel het minst in het spel. Bij een bezoek dat de aartshertog aan het hof van Beieren bracht, waren onderscheidene personen werkzaam om eene verbintenis te bewerken tusschen hem en de oudste prinses Helena, doch de verhevene hoedanigheid van hare jongere zuster maakten zulk een indruk op den Habsburger, dat hij alle andere overwegingen ter zijde stelde en zijne keus op haar liet vallen die hij als eene geschikte levensgezellin beschouwde,

Het huwelijksleven van Frans Jozef is rijk geweest aan vreugde en smart. Gelukkig vond hij in voor- en tegenspoed de hartelijkste deelneming bij de keizerin, zijne echtgenoote. Zijn eerste kind, de aartshertogin Sophie, stierf toen zij nauwlijks 2 jaren oud geworden was; dit verlies werd vergoed door de geboorte van een tweede dochter, de aartshertogin Gisella, en van een zoon, den aartshertog Rudolf. Groote vreugde heerschte in geheel Oostenrijk zoowel als aan het keizerlijk hof toen de vermoedelijke troonopvolger het eerste levenslicht aanschouwde. Deze heeft thans den ouderdom van 10 jaren bereikt.

Niet lang na de geboorte van den kroonprins werd de keizer met een ontzettend verlies bedreigd. Bij de keizerin openbaarden zich verschijnselen van eene ziekte, die tot groote vrees voor het behoud van haar leven aanleiding gaven. Op raad van de beroemdste geneesheeren moest zij eenigen tijd in zachte luchtstreek gaan doorbrengen en achtereenvolgens werden Corfu, Venetië en Madeira door haar bezocht. Doch de ziekteverschijnselen wilden niet verdwijnen. Of de doctors zich in den aard harer ziekte vergist hebben, of dat zoo men zegt, de natuur zich zelve geholpen heeft, valt niet gemakkelijk te beslissen; zeker is het dat de keizerin na het gebruik van de baden bij Kissingen volkomen hersteld is. Spoedig kwam nu hare vroegere opgeruimdheid terug, de blos van gezondheid verscheen weder op haar gelaat en tot aller genoegen, voornamelijk van dat der armen en ongelukkigen kon zij weder den winter in Weenen doorbrengen.

In het afgeloopen jaar werd het keizerspaar met een derde kind gezegend, die in Hongarije geboren werd, om de Hongaren tot wiens koning Frans Josef toen onlangs gekoond was geworden, innig aan het vorstenhuis der Habsburgers te verbinden.

Zoodra de lente den winter komt vervangen vertrekt de keizerlijke familie gewoonlijk naar het slot Schönbrunn op een half uur afstands van Weenen gelegen; het warme jaargetijde vindt haar te Lauenburg bekend om zijne prachtige parken en vijvers, en tegen den herfst kiest zij voor eenige maanden verblijf te Ischl, waar twee

prachtige villa's met hare heerlijke hovingen een Eden, tusschen de rotsige Alpen vormen.

Wanneer de keizer zich aan de staatszaken kan ontrekken, bevindt hij zich in den kring zijner familie. Nergens vindt hij meer genoegen dan daar. Een onvermoeid liefhebber van de jacht zijnde, doet hij zich dikwijls van zijn zoon Rudolf vergezellen, Met de keizerin doet hij in het schoone jaargetijde uren lang wandelingen te voet of te paard en is niet gelukkiger dan wanneer hij hare aandacht heeft kunnen boeien door het aanwijzen van een prachtig bosch, een helderen vijver. Met zijne echtgenoote en zijne kinderen zich onderhoudende, vergeet hij alle etiquette; dan is hij *vader:* de *keizer* verschijnt niet aan den huiselijken haard. Hij speelt en vermaakt zich met zijne kinderen met niet minder vrijheid en vroolijkheid als de armste daglooner, hij volgt hen in den hof, leert hen rijden, vindt genoegen in hunne kinderlijke uitspanningen en houdt een nauwlettend oog op het onderwijs, dat zij van beroemde meesters ontvangen. In tegenspraak met hetgeen sommige dagbladen hebben beweerd, als zou hij menschen van verdachte grondbeginselen tot leermeesters aan zijne kinderen geven, kiest hij juist zulke mannen uit, van wier godsdienstzin hij volkomen overtuigd is en gelooft zich niet ontslagen, wanneer hij hen eenmaal met de leiding zijner kinderen heeft belast, maar volgt, zooals wij reeds zeiden met nauwlettendheid hunne oefeningen en hunne vorderingen.

Het voorkomen des keizers is ongemeen statig en deftig; hij is lang van gestalte en zeer regelmatig gebouwd, de meest volkome type van den ridder der middeleeuwen. Niet alleen is hij een meester in alle ridderlijke oefeningen, maar hij heeft ook in menig gevecht buitengewonen moed en dapperheid betoond. Een diepe ernst ligt altijd over zijn wezen verspreidt, maar nauwlijks begint hij te spreken, of de ernst verdwijnt en eene meer dan bijzondere goedaardigheid vertoont zich op zijne trekken. Dan wordt zijn gelaat de uitdrukking van zijn goedaardig gemoed. Een aantal menschen komt dagelijks bij hem op audiëntie, maar niemand heeft zich ooit over 's keizers stuurheid of hardvochtigheid te beklagen gehad; iedereen ontvangt hij met de grootste innemendheid, die hem alle harten windt. Wat hem bijzonder populair maakt is de gave die hij als alle Habsburgers bezit, namelijk dat hij bijna alle talen spreekt van de volkeren van zijn gebied. Met den Boheem spreekt hij czechisch, met den Hongaar hongaarsch, met den Galliciër poolsch. Ook de keizerin spreekt reeds onderscheidene dezer talen, vooral heeft zij zich op het hongaarsch toegelegd, wat geen geringe moeilijkheid opleverde voor eene vrouw, die in het zachte en vloeiende duitsch was opgevoed. Keizerin Élisabeth is niet meer de bloeiende maagd, zooals toen zij voor het eerst te Weenen verscheen; de jaren en hare ziekten hebben natuurlijk hunnen invloed uitgeoefend. Evenwel wat altijd hare voornaamste schoonheid uitmaakte: hare vriendelijke oogslag, haar lach van geluk, haar blos van opgeruimdheid en van zielerust is haar bijgebleven, ja zelfs met de jaren toegenomen, en wat zij op 17 jarigen leeftijd niet had, bezit zij nu: een voorkomen van edele waardigheid, van majesteit.

Het is te betreuren dat het huiselijk geluk van het keizerlijk paar zoo wordt ondermijnd door onophoudelijke tegenspoeden, en nog meer dat de keizer zich in den laatsten tijd op staatkundig gebied door beginselen laat beheerschen, waarvan hij niet slecht de verwoesting van den waren godsdienstzin, maar evenzeer van zijn huiselijk geluk te duchten heeft.

Uit het leven eener Vod.
Fantaisie

Door August Snieders, Jr.

I.

Somber en regenachtig is de dag.

't Is een van die dagen, wanneer men in zijne kamer is en blijft; wanneer geen sterveling, zelfs niet de hond van uwen buurman, u komt bezoeken, en gansch de wereld tegen u in samenzwering, in choor het verpletterend *qu'il reste seul* zingt.

Mijn venster staat open, en in een gemakkelijken leuningstoel gezeten, zie ik den regen de straatsteenen wasschen, de daken doen blinken, hoor ik de droppelen - eentonig en magnetisch gedruis - kletteren.

Schaars zie ik een enkelen voorbijganger.

Doodsch is de afgelegene straat; de gordijnen der vensters blijven neêrgelaten.

De bloemen, welke hier en daar op de vensterbanken bloeiden, zijn zelfs, uit vrees voor den verwoestenden wind, binnen genomen.

Nergens vind ik eenige afleiding.

Doch zie! ginder wordt een venster geopend; eene oude vrouw treedt voor, ziet onderzoekend rechts en links naar de grauwe onhebbelijke lucht, werpt eenen blik

in de straat beneden, wrijft nu met eenen lap, dien zij in de hand heeft, den bemorsten vensterdorpel, en na de vod op straat te hebben geworpen, sluit zij het raam.

Mijn oog vervolgt den verworpeling.

Na eenige oogenblikken is de lap doorweekt, bemorst en zelfs beslijkt.

De wind heeft hem in den beginne, een eind wegs, door het modderige water gesleept.

Een voorbijganger trapt den lap onder den voet, een straatjongen, die onverschillig fluitend en de handen in de broekzakken geborgen, door de straat slentert, heeft de vod opgenomen, ze ontplooid, en dewijl ze, volgens zijn oordeel, geene halve duit waard is, heeft hij ze weg geworpen.

Een tweede straatbengel neemt ze op en spreidt ze, op nieuw inspecteerend, tegen den muur uit.

't Is een lap, zoo groot als een half blad schrijfpapier.

Tot op den draad is hij versleten, met gaten doorboord, met

plaatsen zoo doorluchtig als een spinneweb, en in het ronde met uitgepluisde draden als franjen omzet.

De kleine schalk danst, loopt en doet de vod boven zijn hoofd fladderen, alsof het eene doorschoten en doorkerfde regements-vlag ware geweest.

Eindelijk staat hij stil, ziet naar het open venster, voor hetwelk ik gezeten ben en hij schijnt te benijden, dat ik daar zoo rustig, zoo droog, zoo kalm, zoo lekker, zoo rentenierachtig gezeten ben.

De weelde steekt den bengel de oogen uit.

De communist benijdt den welhebber, of hem die daarvan eene schaduw schijnt te zijn, en als hij niet kan zeggen, *ôte-toi de là que je m'y mette,* dan ten minste zal hij iets doen om zijne rust te storen.

Wat de communist niet genieten kan, wil hij ook niet dat anderen genieten.

Dat ligt zoo in den boosaardigen, menschelijken geest!

Flap! nu werpt de rakker de tot eenen bal saâmgewrongen vod tegen mijne glasruiten en zij teekent daar eene vuile landkaart op, waarna ze, als het ware zuchtend, voor mijne voeten neêrvalt.

Ik dank den bengel die al spottend wegloopt; want die vod geeft mij ten minste eenige afleiding.

De oude vod schijnt me mistroostig, ik zou haast zeggen met tranen in de oogen, aan te staren en te smeeken:

'Och, werp me toch niet terug in den regen!'

Oud en versleten, dat is zij; ik heb u dat reeds gezegd; mij kan ze niet meer dienen.

Eertijds - maar dat is een droevig woord, vooral bij vrouwen die eeuwig jong willen blijven, en ook bij vodden - zeer lang geleden, moet zij uitstekend schoon, wit en fijn geweest zijn.

Wie weet! zij was ongetwijfeld de hoop van den werkman, het geluk van het meisje, de trotschheid der vrouw!

Veel ondervinding moet gewis haar lot zijn geweest, en er is geen leerzamer boek dan dat der ondervinding, omdat vele zijner bladzijden, met tranen en bloed geschreven werden.

De avond valt.

Eene mysterieuse schemering verdonkert mijne kamer, en leent, volgens de grillige verbeelding, aan de verschillende voorwerpen, andere vormen dan dat zij in natuurlijken staat hebben.

Alles leeft, beweegt zich en fluistert.

Mijn oude, met sits overtrokken leuningstoel, doet me aan mijne dubbende grootmoeder denken, gelijk de lange *porte-manteau* in den hoek der kamer, mij van mijn langen, mageren grootvader met steek en pruik, droomen doet.

'Ik dank u,' hoor ik nu eene geheimzinnige stem fluisteren.

'Waarom?' vraag ik en werp eenen blik op de onaanzienlijke vod; want 't is zij wel die mij deze woorden toericht.

'Omdat ge mij niet andermaal aan den wind, aan den regen, aan den baldadigen voetzool van den voorbijganger hebt overgeleverd. Dat bewijst uw goed hart.....'

'Of mijnen eigenbaat.'

'Neen, want met mij kunt ge niets meer aanvangen. Veel leed heb ik verdiend,' gaat de vod voort; 'boete zou ik moeten doen als eene Magdalena: maar geloof me, ik heb vast beloofd mij te beteren.'

Ja, denk ik, zoo gaat het somtijds als men oud wordt, dan wordt men dikwijls deugdzaam door onmacht.

Ik heb echter die, voor het hart mijner vod, grievende woorden niet over de lippen laten komen.

'Sterven moet ik - ja, dat weet ik, maar er is eene dood welke ik zou willen vermijden: die van nutteloos te vergaan. Ik zou, door het lijden gelouterd, in iets anders willen herleven en eindelijk zooveel goeds in de wereld stichten, als ik er nu reeds kwaad heb gesticht.

'Zijt gij dan eene zoo groote zondares?' vraag ik.

De oude sukkel zucht.

'Mag ik u mijne geschiedenis eens vertellen?' vraagt ze.

'Dat is juist wat ik begeer.

Ik zal u misschien nog wel iets leeren.

't Zij zoo, doceerende vod.'

'Misschien meer dan.....'

'Menig pedant met witten halsdas. Nu, dat zal ook wel niet moeilijk zijn.'

'En belooft ge mij daarna eene eerlijke dood te laten sterven, opdat ik tot een beter en zaliger leven moge overgaan?

'Dat beloof ik u.'

'Welnu, luister dan.'

Ik laat me, met een zekeren wellust, achterover in mijnen leuningstoel zakken, sluit de oogen en leen het oor naar de geheimzinnige stem mijner toevallige bezoekster.

(Wordt vervolgd.)

Moeder en kind
Bij 't Illustratie-portret van Z.H. Pius IX.
Een gedicht van B. van Meurs. pr.

Wat Moeder nu gekregen heeft,
  Zie Kind! die beeltenis
Hoe hemelschoon! 't Is of hij leeft!
  Ei, raad eens wie dat is!

Gij kent en noemt zoo graag zijn naam
  Als ge op uw knietjes zit
En 's avonds met uw Moeder saâm
  Voor hem ten hemel bidt:

‘Wij smeeken U, verlicht en sterk
  Uw Pius, Lieve Heer;
Bewaar nog lang het Hoofd der Kerk
  Voor ons en voor Uw eer.’

Dat is de Paus nu, Kindlief! och,
  Wat hemelschoon portret!
Nu denken wij aan PIUS nog
  Veel meer in ons gebed.

Hoe of dat minnend vaderoog
  Nog helder jeugdig ziet!

Al klimmen PIUS' jaren hoog.
Zijn krachten mindren niet.

Ja, spoedig naakt de groote dag
Van 't gouden jubeljaar,
Dat hem voor 't eerst zijn moeder zag
Als priester voor 't altaar.

Dàn is het feest! En zijn er, Kind,
Geen bloempjes in het groen,
Wij vlechten dan van strik en lint
Om PIUS een festoen.

Dàn zingt gij weer op kindertoon,
Het *Pius-lied* zoo blij,
Als wij het voor MARIA'S troon
Eens zongen in de Mey.

Wat ziet hij ons hier minzaam aan!
Zijn lippen staamlen vreê;
Zijn hand.,.. 't is of zij op wil gaan
En deelen zegen meê.

Een kruisbeeld als ivoor zoo wit
Staat aan zijn rechterzij,
Waarvoor hij dikwijls knielend zit
Te bidden zoo als wij.

Bij 't kruis, in JESUS' godlijk hart,
Dààr put hij balsem, zacht
Voor al zijn lijden, al zijn smart,
Dààr put hij licht en kracht.

Blijft *kruis op kruis* hem toebedeeld
Tot op zijn hoogen dag,
Hij spiegelt zich aan JESUS' beeld,
En draagt het met een lach.

Dat lachend vriendelijk gelaat
Hoe het mijn hart verheugt!
‘t Is of er op te lezen staat:
‘Draag ook uw kruis met vreugd!’

Mijn Zoon, maak strakjes Vader blij
Met Pius' beeltenis,
En zeg hem kussend: ‘Vader, ei!
Nu raad eens wie dat is!’

O, God! gaf ons fortuin niet veel,
Toch ben 'k een vorst te rijk,
En dank U voor 't gezegend deel
Waar alle schat voor wijk'.

Ja, Kind, mijn grootste schat zijt GIJ!
Och, blijf toch altoos braaf;
Word spoedig groot - vertrek en strij'
Voor PIUS als ZOUAAF!

Allerlei.

De tulp.

De bloembollen-cultuur bekleedt eene niet geringe plaats, onder de producten van Nederland. Wij willen daarom iets zeggen over een tuinbouw-voortbrengsel, dat zulk een voornaam middel van bestaan van een aanzienlijk gedeelte van Noord- en Zuidholland uitmaakt. De bloembollen-cultuur dagteekent in Nederland reeds van de XVIe eeuw, doch het was voornamelijk omstreeks de helft der XVIIe eeuw dat de steden Haarlem, Amsterdam, Utrecht, Alkmaar, Leiden, Rotterdam, Hoorn, Enkhuizen en eene menigte andere plaatsen beroemd waren, wegens den grooten handel, die aldaar in bloembollen gedreven werd. Van den edelman tot den schoorsteenveger zag men speculeeren in bloembollen, inzonderheid in die der tulpen. Men besteedde te dien tijde voor tulpen prijzen die ons bijna ongeloofelijk toeschijnen. - De staatsregisters van Alkmaar getuigen, dat in het jaar 1637 120 tulpen ten voordeele van het weeshuis verkocht werden voor de aanzienlijke som van fr. 180,000. Een bol *Semper Augustus* genaamd bracht fr. 4000 op; een ander *Vice-roi* fr. 8500 en Admiraal van Enkhuizen fr. 10000. Een bed tulpen was eene zeldzaamheid en werd als den grootsten schat beschouwd, dien men kon bezitten.

Een matroos bracht eens eenige goederen bij een koopman, die in zijn tuin tulpen teelde om er mede te speculeeren. De matroos, denkende dat deze tulpenbollen niets anders dan uien waren, begon ze met een haring, dien hij zoo even gekregen had, op te eten. Juist toen hij bezig was, kwam de koopman in den tuin en ziende wat er gebeurde, riep hij op een toon van wanhoop uit: ‘Schelm, uw maaltijd maakt mij ongelukkig, met de helft der waarde bezat ik den rijkdom van een vorst!’ De arme matroos stond ten hoogste verwonderd en het was niet zonder moeite, dat men hem zijne verkeerde handelwijze konde doen begrijpen.

Die verschrikkelijk hooge en dwaze prijzen der tulpen zijn echter zoo zeer gedaald, dat men in onze dagen de hyacinthen boven de tulpen de voorkeur geeft. De waarde der hyacinthen is echter niet te vergelijken bij de waarde der tulpen in vroegere dagen; doch in aanmerking nemende, de vele duizenden roeden hyacinthen, die er geteeld worden en de honderde soorten die in den handel bekend zijn, kan het toch nog geen kleinigheid genoemd worden, wanneer men voor een nieuwe soort fr. 100 per stuk betaalt, zoo als het vorige jaar nog op eene publieke veiling plaats had.

Deze veilingen worden gedurende den bloeitijd in de maand April gehouden door directeurs, die iederen koop inzetten en opbieden, genietende daarvan een loon van 5% der opbrengst. Deze directeurs zijn ook verplicht de koopen, waarop zij het hoogste bod gedaan hebben, te houden, zoodat zoodanige directeur gewoonlijk kooper wordt van eene groote partij bloembollen. De handel der bloembollen is voornamelijk op Engeland en Duitschland en wordt telken jare, door het toenemend gemak tot vervoer, meer en meer uitgebreid. Tot bloei van dit vak bestaan er verscheidene vereenigingen waarvan er twee: ‘Algemeene Vereeniging van bloembollen-cultuur’ te Haarlem en ‘Flora van Noordwijk’ te Noordwijk, de voornaamste zijn.

Jaarlijks worden er in 't voorjaar, gewoonlijk in Februari, verscheidene tentoonstellingen gehouden van bloeiende bloembolgewassen, die door eene menigte liefhebbers bezocht worden; zulke tentoonstellingen zijn bijzonder nuttig om te onderscheiden, welke soorten het best geschikt zijn voor potten en glazen.

De bloembollen-cultuur strekt zich thans van Alkmaar tot 's-Gravenhage uit, en wanneer men in den bloeitijd de dorpen, tusschen deze steden gelegen, doortrekt, ziet men geheele velden van honderden roeden aan elkander, die met hyacinthen of tulpen beplant zijn; als men dit nooit gezien heeft, kan men zich geen denkbeeld maken van het schoone en prachtige, dat dergelijk gezicht oplevert.

Wanneer men in aanmerking neemt de vele werklieden, die tot deze cultuur vereischt worden en de welvaart, op verscheidene plaatsen door dit vak ontstaan, dan zal men gereedelijk aannemen dat de bloembollen-cultuur een voornaam bestaanmiddel van onze Noordernaburen is.

De nieuwe veemarkt te Londen.

(Metropolitan-Cattle-Market) in 1857 in de voorstad Islington aangelegd, beslaat een oppervlakte van 27½ bunder, waarvan de eene helft voor standplaats van vee is ingenomen. De eigenlijke veemarkt vormt een vierkant van 270 el lengte en breedte, in het midden waarvan zich het zoogenaamde bankhuis met daartoe behoorende vertrekken bevindt. De plaats is langs den geheelen omtrek beplaveid; door

afvoerkanalen onder den grond is voor het wegloopen van het water, en voor de gelegenheid tot het bekomen daarvan zeer goed gezorgd. De eene helft van de markt wordt voor het grootere vee en de andere helft voor kalven, schapen en varkens gebruikt. De oppervlakte der standplaatsen voor rundvee bedraagt ongeveer 25000 □ ellen en biedt gelegenheid aan tot het plaatsen van 7000 stuks vee.

De opene standplaatsen voor schapen, in afdeelingen elk voor 20 stuks, beslaan 14.300 □ ellen en geven plaats aan 30.000 schapen. Hieraan grenzen twee overdekte stallen, die bezijden open zijn, elk van 3000 □ ellen oppervlakte en waarin 12 tot 1500 kalveren of varkens kunnen worden opgenomen. Buitendien zijn er nog 24 stallen voor 8000 schapen en 3000 stuks rundvee, om het vee te kunnen bergen, dat vóór den marktdag wordt aangevoerd of na den verkoop niet dadelijk afgehaald of ook dat niet verkocht wordt. Deze veemarkt, waarbij nog een groot publiek slachthuis en 7 groote logementen behooren, heeft ruim 10 millioen franken gekost.

Een der fransche bladen

deelt als een staaltje van het merkwaardig verschil tusschen de hoofdstad van de republiek der Vereenigde Staten, waar de vrijheid ten troon zit, en Parijs, waar men zich over censuur, tirannie der administratie enz. enz. beklaagt, het volgende mede: Te Washington was voor eenigen tijd een fransch tooneelgezelschap aangekomen, bepaald geëngageerd tot het opvoeren van opérettes als *la grande Duchesse de Gérolstein, la belle Hélène* enz. Deze tooneelspelers zijn in arrest genomen krachtens een bevelschrift der regeering, op grond dat de stukken, die zij kwamen opvoeren, niets dan samenraapsels van onkuischheden waren. Zij werden echter spoedig weder in vrijheid gesteld, maar de schouwburg, waarin zij zouden spelen, werd gesloten.

Voedsel.

Volgens een engelsch professor hebben de volgende artikelen van gewoon voedsel de betrekkelijke kracht om de ademhaling en voeding van een gemiddeld man gedurende 24 uur te onderhouden. - Het getal bij elk uitgedrukt is het ned. lood. Chesshire kaas 9½, aardappelen 40½, tarwebloem enz. 11, brood 20, mager beef 28½, mager kalfsvleesch 34¼, zacht gekookte ham 25, visch van 25 tot 50, eiwit 71, melk 65½, kool 100, boter en ccaoa 6½, levertraan 4½ kandijsuiker 12½.

Parafine-olie.

Deze werd in 1830 ontdekt, maar het was eerst in 1850, dat de scheikundige James Young, die olie voor het branden gebruikte en nu zijn er voor de fabricatie van vaste parafine of zoogenaamde gas-kaarsen - op de inrichting van dien scheikundige te Bathgate nabij Edinburg - verscheidene duizenden menschen aan het werk. Boghead-steenkool is de grondstof, waaruit de parafine gedistilleerd wordt. Tot 1866 was er slechts ééne fabriek, maar in 1867 zijn, door nieuwe ontginningen in dat soort van kool gedaan, deze zeer toegenomen. De waarde van de voortgebrachte parafine wordt nu jaarlijks op 250 mill, franken geschat.

De bewegingen in een uurwerk.

Men heeft eene berekening over de raderen-om wentelingen in een uurwerk gemaakt, waarvan de uitslag belangwekkend is. Bijv. bij een gewoon anker-horologie maakt het hoofdrad 4 om wentelingen in 24 uur of 1.440 in het jaar; het tweede rad maakt 24 om wentelingen in 24 uur of 8.750 in het jaar; het derde rad 197 om wentelingen in 24 uur of 59.080 in het jaar; het vierde rad, dat de secondenwijzer in beweging brengt 2.440 in een uur of 525,000 in het jaar; het vijfde (het ankerrad) 12.960 in 24 uur of 4,788.400 in het jaar, terwijl de ankerslagen in 24 uur 188.800 of in het jaar 141.812.050 bedragen. Wanneer de leer van Victor Hugo der al-ziel doorging, zouden die verschillende raderen waarschijnlijk tegen hun rusteloozen arbeid opzien en niet langer ten dienste van den tijd willen staan, die toch door den mensch dikwijls zoo weinig gewaardeerd wordt.

Een ultra-beleefde rechter.

Een Americaansch blad vertelt het volgende: Een rechter in het westen, die wegens zijne beleefdheid beroemd en populair is en op allerlei wijzen tracht die volksliefde waardig te blijven, moest onlangs aan een veroordeelde zijn doodvonnis aanzeggen en kweet zich volgenderwijze van zijnen plicht: ‘Gevangene heer D., mag ik U verzoeken op te staan? (Het is eene formaliteit die de wet voorschrijft, anders zou ik U niet lastig vallen.) U is van eene misdaad beschuldigd geworden, welke, naar ik geloof, - zonderecht er daarbij eene persoonlijke meening te doen gelden - moord geheeten wordt, en van de bezworenen, uwe landslieden, tot mijn groot leedwezen is U schuldig bevonden. Ik heb U derhalve, helaas, terwijl ik mij nogmaals wat mijn persoonlijk gevoelen betreft reserveer, aan te zeggen, dat U aan den hals zal opgehangen worden tot dat U geheel dood zal zijn. Ik verzoek U te gaan zitten en mij te veroorlooven U nog de vraag de stellen, wanneer het U best zal passen U te laten hangen.’

[Nummer 32]

Dresden.

Neurenberg en Munchen behagen den oudheidkundige. Hamburg den koopman, Berlijn den krijgsman, maar Dresden bevalt iedereen, want het is het duitsche Parijs en daarbij het Florence van het Noorden. Iedereen, welken smaak hij ook moge hebben, kan er dien voldoen. De ligging der saksische hoofdstad is bij uitnemendheid schoon; de Elbe snijdt haar in twee ongelijke deelen, waarvan het eene de eigenlijke stad, het andere de voorsteden uitmaakt; groene heuvelen omringen haar; hare lange en breede straten bevatten een aantal prachtige huizen en en paleizen, aan handel, wetenschap en kunst gewijd. Het hof zet daarenboven aan de toch reeds woelige stad nog grootere levendigheid bij.

Het duitsche volkskarakter vertoont zich hier in zijne schoonste hoedanigheden, de vreemdeling verwondert zich spoedig over de groote welwillendheid, waarmede hij ontvangen, de vriendelijkheid, waarmede hij bejegend wordt; de hollander vergeet ras zijne dikwijls stroeve vormen, de franschman is verplicht zijne wufte lichtzinnigheid af te leggen. De dresdenaar is opgeruimd, vroolijk en wellevend en bewaart in al zijne handelingen het decorum, dat het eerste kenmerk der ware beschaafdheid is.

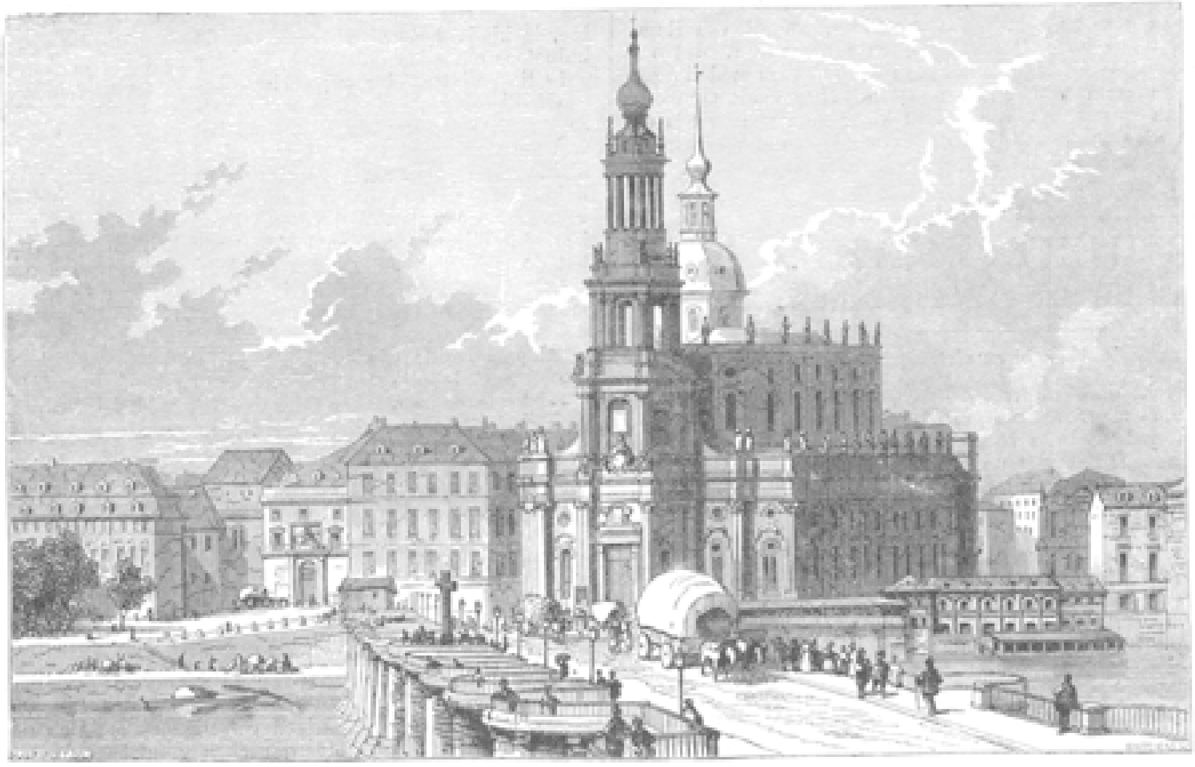

Gezicht op Dresden.

Wellicht zal men zich het best een denkbeeld van het volkskarakter maken, wanneer men let op de houding van het hof en der politie. Het eerste vindt in vriendelijkheid misschien zoo min zijne weêrga als de laatste in strengheid. De leden van het koninklijke huis ontmoet men niet zelden in de straten en stegen der hoofdstad. hetzij in gezelschap van hovelingen, hetzij zonder gevolg. Het een zoomin als het ander belet hen op de meest vertrouwelijke wijze met het volk om te gaan. Men vindt soms den Koning op de straat in gesprek met een eenvoudig burger.

De politie is daarentegen streng, zelfs zoodanig dat men haar achterdocht en wantrouwen zou toeschrijven. Nergens heeft de vreemdeling meer moeite om zich te legitimeeren dan voor de politie van Dresden. De handel en wandel des volks is in duizend politie-maatregelen beklemd, of neen, dat is het ware woord niet, zij kunnen het volk niet hinderen, want dit onderwerpt er zich zoo volkomen aan, dat het er niet den minsten last van schijnt te gevoelen.

Als een bewijs van de groote nauwgezetheid, waarmeê de bevolking de politie-verordeningen opvolgt, diene de volgende komieke gebeurtenis. Even als in vele andere groote steden mag men te Dresden de brug over de Elbe slechts in eene aangegevene richting passeeren, eene verordening waarin een inboorling zich nooit bezondigt. Vóór eenigen tijd ontving de commissaris van politie een telegraphisch bericht, dat zich op den spoorweg, die te Dresden moest aankomen, vier dieven bevonden. De commissaris snelde naar het station, maar kwam een paar minuten te laat. De dieven hadden zich reeds stadwaarts begeven. Hij denkt een oogenblik na en zendt eenige agenten naar de groote brug met bevel om allen aan te houden, die een verkeerden weg namen. De agenten snellen naar de brug en zien waarlijk eenige oogenblikken later vier heeren op het linkertrottoir. Zij namen ze gevangen en hadden inderdaad de dieven. Of de commissaris ook zijn volk kende? Onder honderden, duizenden misschien was er niet één, die niet den aangewezenen weg volgde.

De Dresdenaars bewaren het aandenken van hunnen koning Frederik August in zegening. Deze vorst had de zonderlingste grillen, waardoor hij dikwijls groote sommen verspilde; het toeval wilde echter dat hij daardoor de weldoener zijns lands werd. Hij had eene bijzondere voorliefde voor het porselein, en verzamelde voorwerpen uit die stof uit alle hoeken der wereld. Wist hij dat zich ergens porseleinen vazen, kannen of dergelijken bevonden, dan moest hij die in zijn bezit hebben; de prijs kwam in geen overweging. Hij ruilde met den Koning van Pruisen twee regimenten dragonders, die daarom de porseleinen-regimenten genoemd werden, tegen vier prachtige vazen. Twee groote vazen, uit China afkomstig, betaalde hij met hun gewicht aan goud, enkel omdat zij de inscriptie droegen; ‘Zij die dit porselein buiten het land brengen, zullen met den dood gestraft worden. Slechts de zoon der Maan, de hemelsche Keizer bedient er zich van.’ Het toeval wilde dat Frederik August kennis maakte met zekeren Böttiger, die zich als een waren alchimist uitgaf, dat wil zeggen dat hij zegde het geheim te bezitten om goud te maken. De Koning vereerde hem met zijne hooge gunst en verkwistte minstens een millioen aan de geheime kunst van Böttiger, waarvan deze een aangenaam leven leidde, zonder het goud te voorschijn te brengen. De Koning bleef volhouden, en nieuwe sommen verdwenen in de smeltkroesen van den alchimist. Op zekeren dag vermengde Böttiger aarde, die uit de omstreken van Meissen gehaald was, met andere stoffen, en uit zijn kroes kwam het heerlijkste porselein te voorschijn. De Koning geraakte in verrukking, omhelsde den alchimist en stelde hem aan tot directeur over de porselein-fabrieken, die hij ging oprichten. Het saksische porselein heeft zooals men weet, een wereldberoemden naam verworven en Saksen schatten goud aangebracht. Böttiger moest voor den koning allerlei voorwerpen daarvan vervaardigen en Frederik bouwde er te Dresden een museum voor, dat bekend is onder den naam van het Zwinger. De bezoeker vindt er ruim 60000 porseleinen voorwerpen, zoowel saksische, als chineesche, japansche, fransche enz.

Het museum van Dresden is een der beroemdste van Europa; het bevat schilderstukken van de grootste italiaansche, fransche en duitsche meesters, en ook menig doek van onze nederlandsche schilders, vooral van Rembrandt. Een ander gebouw heeft Dresden binnen zijne muren, dat ondanks zijn niet zeer bevallig uiterlijk zekerlijk in Europa geen mededinger vindt; namelijk, het museum van edelgesteenten. Hier vindt men een onnoemlijk aantal van gesteenten van iedere kleur en vorm, sinds de laatste honderd jaren uit alle werelddeelen verzameld; en die een kapitaal

vertegenwoordigen, waarmeê de geheele saksische staatsschuld zou kunnen geamortiseerd worden.

De hertenkamp.
Eene reisherinnering door Aug. Snieders Jr.
Vervolg en slot.

Het was daar zoo echt dichterlijk, dat ik er uren lang had willen vertoeven en het panorama zien, des morgens bij het aanbreken des dags, des avonds bij eene ondergaande zon, des nachts door den zilverigen glans der maan beschenen. Het was de herhaling van 't geen ik weinige dagen te voren gezien had, van uit de bibliotheek en het kabinet van H.M. koningin Victoria, te Windsor - een landschap, dat mij meer geboeid had dan al het fluweel, goud en purper, die in het kabinet zoo oogverblindend zijn ten toon gespreid.

Nu genoot ik het gezicht vrij en ongehinderd, zonder vrees van keurige tapijten te bezoedelen, zonder het achterdochtig oog der roode livreibedienden, die u nazien alsof geheel Windsor in uw vestzak zocht weg te smokkelen; zonder dat trappist-achtige opschrift, hetwelk hier en daar was opgehangen; *ga zwijgend door,* alsof de klank onzer stem den langdurigen rouw der koninklijke weduwe zou gestoord hebben....

De horizon was door een zilverig blauwen nevel beperkt, in welken zich hier en daar de donkere silhouët van eenen toren verhief. Achter en bezijden strekte zich een bosch uit, met stokoude stammen, wijd uitgespreide takken en altijd gonzende toppen.

Een flauw geritsel, en onmiddelijk daarna eene kinderlijke stem wekten mij uit mijn stil droomen; ik zag ter zijde en bemerkte eerst twee herten, die uit het bosch kwamen gehuppeld en aan het traliewerk zeer gemeenzaam zich door het handje van een kind lieten streelen. Het meisje had het zeer druk met de lieve ree en een hert met prachtige takken. Het was alsof er een vriendschappelijk gesprek tusschen het drietal gehouden werd. Het kind gaf den eleganten diertjes brood uit haar mandje, en toen het brood verslonden was, zocht het gras en kwam zijn lievelingen dit voorhouden. Bij eenig verwijderd gedruis schoten zij schichtig ter zijde; doch, na een kort oogenblik, keerden zij op de stem van de kleine temster weêr naar het tralie-werk terug.

Ter zijde, op eene bank, zat - waarom trof mij dat zoo? - de vrouw in haar versleten rouwkleed, die op de stoomboot reeds mijne aandacht had opgewekt. Zij zat daar even stijf en strak te zien als ginder, en toen zij opstond en op hare beurt de dieren naderde, zoo statigs, dat ik zou gedacht hebben de koningin zelve te zien, welke zich gewaardigde het oude lustverblijf harer voorzaten eens te bezoeken. Maar ach, het rouwkleed, dat de bleeke vrouw droeg, was verre van koninklijk te zijn....

Het kind was mij genaderd, stond op eenige stappen van mij stil en staarde op eene graszode, die onder de bank, op welke ik gezeten was, groeide. Ik begreep het verlangen van het blonde meisje.

‘Verlangt gij dit gras, lief kind?’ vroeg ik.

Het kind knikte verlegen, terwijl het den wijsvinger in den mond hield, en toen ik haar eene goede handvol overreikte, gaf het mij een kushandje en ijlde, onder het uitroepen van *thank you, Sir'* naar de in rouw gekleede vrouw terug welke langzaam en statig zich omwendde en weêr plaats nam op de bank, zonder mijne kleine dienst door een enkelen oogopslag te beloonen.

Een uur later verwittigde mij de dalende zon, dat het tijd werd terug te keeren, wilde ik dien avond Londen nog bereiken: toen ik echter weêr plaats op de boot had genomen, zat de vrouw andermaal op drie of vier stappen van mij verwijderd, 't Was toeval - ja; maar een toeval dat mij, in weerwil van mij zelven, aanzette om iets naders omtrent dat bleeke, lijdende en schier ziellooze wezen te vernemen.

‘Gij hebt haar gewis aan het hertenkamp ontmoet?’ zegde een mijner engelsche vrienden, met eenen ietwat spotachtigen glimlach, en schreef ter zelfder tijd met zijnen vinger op het voorhoofd, als wilde hij beduiden, dat het daar juist niet zeer orthodox toeging.

‘Inderdaad!’ was mijn antwoord, ‘aan het hertenkamp.’

‘Ze komt daar iederen zondag en beweert, dat het park haar in eigendom gegeven is door koning George III. Sedert de koninklijke familie de door u bezochte lusthoven niet bewoont, beschouwt zij zich als de goede genius dezer plaatsen. Zoo lang koningin Victoria haar te Richmond of Kew niet zal bezoeken, zal zij den rouw dragen. Men zou wel doen haar in dit of dat Bedlam op te sluiten.’

‘Waarom dat?’ viel een derde spreker in. ‘Die goede vrouw doet niemand kwaad. Laat haar het denkbeeld behouden, dat het koninklijk park haar toebehoort, en hoort het haar in zekeren zin niet toe? Het publiek geniet immers ongestoord die vorstelijke pracht. Het wandelt er vrij rond; het rust er in de schaduw; het bewondert er den bloemen-rijkdom, en dewijl het onderhouden der parken en tuinen uit zijnen zak wordt betaald, mag het ook dezelfde illusie hebben als die arme waanzinnige.’

Ik vond de opmerking tamelijk juist.

‘De vrouw heeft dagen van weelde beleefd’ ging de spreker voort, ‘en als ik mij niet bedrieg, heeft ze meer dan eens tegen den honger geworsteld; maar nooit verloochent zij den stand, waarin zij waant geplaatst te zijn. Voor eenige maanden, toen ik voor een bedeelingsgenootschap, eene onzer arme wijken bezocht, vond ik de ‘gravin’ zoo als het volk haar noemt, op een naakten zolder, in gezelschap van dat blonde kind, hetwelk zij eens van de straat heeft opgenomen, toen het hulpeloos om zijne onbekende moeder schreide....’

Ik liet, niet zonder ontroering, het oog op de arme vrouw rusten.

‘Nooit ging de spreker voort, ‘heb ik iets akeliger gezien dan dien zolder. De sneeuw lag buiten op het dakvenster vast gevrozen. Binnen was geen sprankel vuur. Integendeel een paar ijskegels hingen aan het kleine raam. De gravin ontving ons niettemin met alle mogelijke statigheid, alsof zij een paleis bewoonde en verontschuldigde zich over haar verwaarloosd toilet. Wel verwaarloosd inderdaad! Er was in dit tafereel iets, dat bij anderen den lachlust zou hebben opgewekt, maar mij sneed het door de ziel, en het zou mij hebben doen weenen, toen zij mij zegde: als de lente komt, verlaat ik mijn hotel in de stad en keer naar Richmond, Kew of Hampton-Court terug.... Ze bouwen de huizen in onze dagen zoo vreeselijk tochtig,’ voegde zij er met eene holle stem bij en ze klappertandde van koude.

‘Gij zegt dat die vrouw goede dagen heeft beleefd?.... merkte ik op.

‘Haar leven is met eene der droevigste bladzijden van onze geschiedenis - zoo rijk aan vorstelijke schandalen - vermengd, Diezelfde vrouw was aan de dienst gehecht van prinses Caroline, de echtgenoote van den toenmaligen prins van Wallis, later George IV, wiens leven eene gansche reeks van tooneelen bevat, welke eenen geringen burger zouden hebben doen steenigen, indien in Engeland de lynch-wet bestond! Gij kent zonder twijfel de bijzonderheid in zijn leven, dat hij zich na de geboorte der prinses Charlotte Augusta - die later de echtgenoote werd van prins Leopold van

Saxen-Coburg, gewezen koning der Belgen - van zijne gemalin verwijderde, eene scheiding welke voortduurde tot aan haren dood?'

Ik knikte bevestigend.

'Die arme vrouw was eene der getuigenen, ten voordeele der prinses, toen de prins, als een waardig opvolger van Hendrik VIII, haar onder de laagste beschuldigingen voor eene ministeriëele commissie en later zelfs voor de Kamer der lords deed verschijnen, om zich over haar gedrag te rechtvaardigen; toen schier gansch het hof met den prins samenspande, om eene vrouw te verpletteren, die geen anderen steun meer had dan de wet en de wezenlijke genegenheid van het engelsche volk. Koning George III was zinneloos en de prins van Wallis regent geworden; maar de eerste, die den haat zijns zoons niet deelde, bleef de beschuldigde prinses beschermen, en de verkleefdheid der 'gravin' voor zijne schoondochter ziende, zou hij aan deze eens een adellijken titel en een der lusthoven Kew, Hampton-Court of Richmond als eigendom beloofd hebben. Vergeet niet, dat de man destijds niet recht meer wist wat bij deed. - Is dat de reden van die gedurige tochten naar die verlatene parken. Ik weet het niet; 't is haar geheim en meêdeelzaam is zij juist niet.'

De verteller sprak zachter, want de vrouw hield sedert eenige oogenblikken het oog op ons gericht.

'Hoe het zij, prinses Caroline, na jaren te Blackheath in stille afzon-

dering geleefd en duizende beschuldigingen verduurd te hebben, verliet Engeland en vernam in Italië den dood van den zinneloozen George III en de proclamatie van haren echtgenoot, tot koning van Groot-Brittanje. Het was in 1820. De koning bood zijne gemalin 50.000 pond lijfrente aan, indien zij van hare rechten als koningin wilde afzien en tevens haar woord verpanden, den voet niet meer in Engeland te zetten. Het offer was beleedigend, en Caroline weigerde fier! Weet gij wie, middelerwijl eene groote rol in de volksbeweging ten voordeele der verstootene vrouw, speelde? Het was die arme vrouw welke daar nu meer dood dan levend, voor u zit.... Toen de koningin in Juni 1820 tegen den wil van Georges IV den voet op den engelschen bodem zette, en het volk haar als het ware in triomf en op de armen droeg, was zij misschien eene der voornaamste bewerkers van dat schitterend onthaal. Zij, meer dan de lange pleidooien van rechtsgeleerden en redenaars, heeft de eer harer meesteres verdedigd.'

Ik kan niet zeggen welk een indruk die woorden op mij maakten; ik wist niets bepaalds over schuld of onschuld der aangeklaagde, maar die vrouw verdedigde de eer eener vrouw, de eer harer meesteres, de eer harer koningin!

'In Juli 1821, toen de kroning plaats had, verzochte de koningin aan die plechtigheid te mogen deelnemen of ten minste de ceremonie bij te wonen. Beide verlangens bleven onbeantwoord, en de vorstin onderging de bloedige vernedering, toen zij zich aan de Westminster-abbey vervoegde, dat zij door de bedienden afgewezen werd, even als eene vreemde die van geen behoorlijke toegangskaart voorzien was! De slag was verpletterend. In de daarop volgende maand stierf de gekroonde verstootene, welke, volgens het oordeel der ministeriëele commissie wel niet schuldig maar toch niet vrij te spreken was van lichtzinnigheid, welke plichtig was volgens het Huis der Lords, (met 123 tegen 95 stem-men), maar op wie men nooit den moed had het uitgesproken vonnis toe te passen, hoe machtig de meerderheid dan ook ware. Het vervoer van haar stoffelijk overschot deed te Londen ernstige onlusten ontstaan, en de arme 'gravin,' welke zich ijverig met de beweging bemoeide, werd door de policie aangehouden, en zij verdween in den kerker, toen hare koningin in de graftombe verdween.... Toen zij weêr - wanneer? 't is mij onbekend - onder den open hemel verscheen, was zij.... zinneloos en draagt sedert zes en veertig jaren den rouw - stille hulde, welke alleen door God in aandenken genomen wordt.... Indien de grooten der aarde wisten, welke verhevene opofferingen voor hen, uit den boezem des volks, somtijds opstijgen....'

We bereiken Londen - Londen met zijne duizende gazbekken tegen de donkere gevels der huizen; met zijn druk gewoel in de straten, tusschen hetwelke de kalme, ik zal zeggen, majestueuse police-man, zijn waakzaam oog laat rondgaan en met zijn enkel *'go on'* de dringende menigte beheerscht. Ik trachtte, in de drukte, de vrouw met het kind in het oog te houden; zij had mij eene levendige belangstelling ingeboezemd, en 't was eene voldoening voor mij geweest, toen ik van den onderhoudenden engelschman ten slotte vernomen had, dat ze tegenwoordig door oenige aristocratische salons werd ondersteund - voor zooveel ten minste als men er in gelukken kon, haar iets te doen aannemen; zij was zoo fier, die arme zinnelooze!

Op den hoek eener straat groepeerden zich eenige personen rond dezen of genen kruidenier; die, in zijn evangelischen ijver, 's avonds den bijbel aan eenige dwaalgeesten komt uitleggen en u overstelpen met traktaatjes en extracten uit de Evangeliën. 't Is een wonderlijk verschijnsel voor ons; 't is iets zeer gewoons in het

zoo ‘recht bedorven’ Londen. Bij dien straatpredikant stond ‘de gravin’ een oogenblik stil, stapte toen voort en verdween in eene zijstraat - gewis om haar ‘hotel,’ deze of gene armoedige kamer, te betrekken.

Ik heb den nacht in droomen en waken doorgebracht; tusschen al de natuuren kunstpracht, welke ik in den loop van den dag aanschouwd had, drong zich gedurig die arme vrouw, het blonde kind, de lieve herten en reeën, gekroonde mannen, gekroonde vrouwen - en vooral die koningin, door knechten uit het paleis des Konings gestooten - treffend onderwerp voor een dichter, voor een schilder. Ik was schier gelukkig toen de dag aanbrak, 't Is niet de zon, die u in Londen den nieuwen dag verkondigt; neen, 't is een eindeloos gedommel, alsof duizende stoommachinen rond u bromden en gonsden; 't, is een gedruis en schelle kreten in de straten, tusschen welke gij soms het *milk cow* van den melkboer, het *clo, clo* van den oudkleêrkooper, het *buy, buy* van den slachtersjongen, het *yep, yep* van den koopman in honden en katteneten onderscheidt.

Ik dacht in de duizende afwisselingen der reis, schier niet meer aan die vrouw en de herten in het koninklijke park, toen eene wandeling in een lieflijk landschap mij dat reisavontuur weêr te binnen bracht en mij aan de heerlijke natuur deed denken, in welke ik, verre buiten Londen, een zoo gelukkigen dag, rijk aan indrukken, had gesleten.

Eerst bidden.

Meer dan ooit wordt in onzen tijd werk gemaakt van het onderwijs en bijgevolg ook van de opvoeding, want beide zijn onafscheidelijk, omdat bij verwaarloosd onderwijs geene goede opvoeding denkbaar is. Het is intusschen zeer te betreuren dat daarbij het voornaamste element uit het oog verloren wordt. Er wordt overvloedig gelegenheid aangeboden om een bekwaam rechtsgeleerde of natuurkundige, een knap koopman of werkman te worden, maar om brave christenen te vormen daaraan wordt bij het tegenwoordige stelsel van opvoeding en onderwijs niet gedacht. Voor de mannen der moderne beschaving zijn de woorden: zoekt eerst het rijk Gods en zijne gerechtigheid en het overige zal u toegeworpen worden, ijdele klanken. Zij houden zich zoo ijverig bezig met naar al het overige te zoeken, dat zij het rijk Gods geheel over het hoofd zien.

De brave moeder op onze gravure roept haar kind toe: ‘Eerst bidden!’ alvorens het den lepel aan den mond mag brengen. Zij wil het daarmeê leeren dat bij alles wat wij doen eerst en vooral aan God gedacht moet worden, dat wij aan Hem alles verschuldigd zijn. De moderne wereldbeschavers denken daar anders over. Zij zouden begonnen zijn met het kind te vertellen hoe de pap heet die het voor zich heeft, uit hoeveel deelen melk, water en meel zij bestaat, en welke warmte-graad er noodig is om tot het kookpunt te komen. Vervolgens zouden zij verteld hebben hoe de pap door de maag opgevangen, verwerkt en daarop naar het darmkanaal afgevoerd wordt, terwijl er wellicht nog eenige raadgevingen bijgevoegd zouden zijn over het houden van den lepel en de wijze waarop men hem naar den mond moet brengen.

Dit alles is zeker zeer nuttig, doch het voornaamste: eerst bidden! eerst aan God denken, daaraan wordt geene waarde gehecht, en wat kan het een kind baten dat het weet uit welke bestanddeelen zijn lichamelijk voedsel bestaat, wanneer het geen voedsel voor de ziel ontvangt, wanneer het onbekend blijft met hetgeen zijne hoogere bestemming betreft?

Ongelukkigerwijs wordt aan dit laatste bij de vorming der jeugd over het hoofd gezien; het tegenwoordige stelsel van onderwijs en opvoeding houdt God geheel buiten gesloten, en de kennis die het schenkt is dus eene kennis buiten God. Hoe gevaarlijk zulk een stelsel voor het onderwijs is heeft Pestalozzi bewezen, van wien wij in een vorig nummer spraken. Zijn stelsel zou voorzeker goed zijn geweest, wanneer hij de godsdienst tot richtsnoer had gehouden, doch door de gansche kracht van zijn stelsel in *kennen* en *weten* te leggen, ging daarbij het bovennatuurlijke element uit zijn onderwijs geheel verloren. Pestalozzi heeft ontegenzeggelijk een groot werk verricht met het aanschouwelijk onderwijs in het leven te roepen, dat eene onschatbare verbetering heeft te weeg gebracht, en wij, hebben daarom ook op hem gewezen, doch toen hij oud geworden was moest hij erkennen dat hij verzuimd had zijne scholieren het: eerst bidden! toe te roepen, dat kennis en weten buiten God, den mensch niet tot zijne hoogere bestemming kan vormen, en dat hij bijgevolg zijn doel gemist had.

Aan de hand van den godsdienst zou het stelsel van Pestalozzi niet een eenzijdig maar veelzijdig nut hebben kunnen stichten, doch zouden de moderne opvoeders hem dan wel op den voet gevolgd, hem een groot man genoemd hebben? Wij gelooven het niet. Wat in zijne leerwijze goed was hebben zij er uitgeworpen, wat hij op zijn ouden dag betreurde hebben zij behouden en consequent doorgevoerd. Als Pestalozzi op dit oogenblik onder ons verscheen zou hij voorzeker in het thans heerschende stelsel van onderwijs het zijne niet meer herkennen, doch dit neemt niet weg dat hij er eigenlijk den grond voor gelegd en den stoot aan gegeven heeft.

Voorwaar eene gewichtige les voor hen die er niet van overtuigd zijn dat in alles wat tot het onderwijs en de opvoeding der kinderen behoort de godsdienst tot grondslag moet dienen. Die wereldwijzen worden beschaamd gemaakt door de eenvoudige moeder die haar kind toeroept: eerst bidden! dat wil zeggen eerst het rijk Gods zoeken.

Gesprekken over dit en dat.
Een waterdrop.

Wij leven grootendeels in eene wezenlijke onverschilligheid - zegde mijne vrouw - wij zien zoo min de wonderen der schepping, welke zich voor ons oog ontplooien, als wij acht geven op de wonderen der nijverheid, welke wij onder duizende vormen in ons huiselijk leven voor ons oog zien: - kortom, wij genieten alles zonder iets te doorgronden.

Wij gebruiken de speld, die gewoonlijk des avonds op den vloer of tusschen onze meubels verloren valt, en weten niets over de vorming van dat kleine, nietige en zoo lichtvaardig verkwiste ding.

Wij gebruiken het luciferke, dat gezellig en onmisbaar stukje hout, nuttig als het wijselijk bestuurd wordt, maar boos en gevaarlijk duiveltje, wanneer wij het al te veel vrijheid geven, even als de petroleumdroppel, die van genen kant der zee goedkoop onze huizen komt verlichten.

Daar hangt een dauwdrop, glinsterend en met onnavolgbare kleuren bemaald, aan een bloemblad, en wij vragen ons zelve niet eens af, hoe die kleine drop gevormd werd, van waar hij komt en welk zijne bestemming: is.

‘En echter,’ gaf ik ten antwoord, ‘wat spelen die speld, dat stukje hout, die oliedrop eene groote rol in de nijverheid! Hoeveel handen brengen zij in beweging; hoe vele

wroeters geven zij brood! Wat doen zij goud door de samenleving stroomen! En wat speelt die waterdrop eene groote, wonderlijke rol in de natuur!

Zoo gaat het met alle dingen: ons leven is eene zoo koortsachtige jacht geworden, dat de mensch den tijd niet meer heeft om te onderzoeken: hij geniet - ziedaar alles.

‘Kom, hervatte zij, laat ons dan een oogenblik dien dauwdrop volgen, welke op het bloemblad ligt, en die straks, als de zon hooger zal zijn opgestegen, weêr zal verdwijnen en vergaan.’

‘Vergaan?’ was mijn antwoord. ‘Neen, verdwijnen onder dezen vorm, om onder genen weêr te herleven; begraven worden om andermaal te verrijzen en duizenden wonderen in zijn beurtelingschen loop te doen

Eerst bidden!

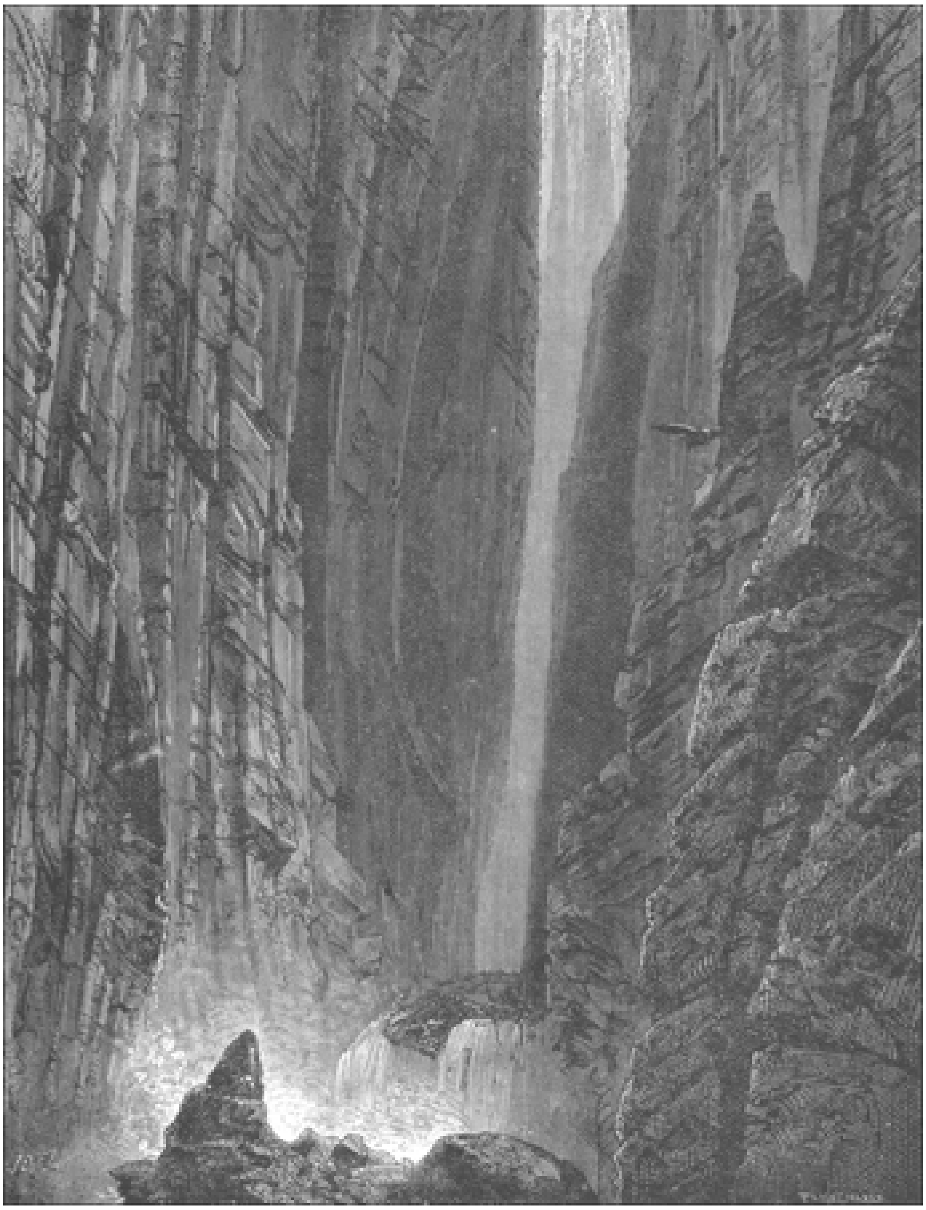

Een vlot op een waterval.

ontstaan, die voor het begrip van vele menschen aan het bovennatuurlijke zouden grenzen.

Wij zullen zijn ontstaan niet nagaan: herinner u slechts wat ge op de school, in uwe eerste natuurkundige lessen hebt geleerd. De zon putte gisteren de aarde uit, dampen stegen opwaarts en zweefden in de lucht, tot dat de zoele nacht ze deed dalen en dien parel - maar heerlijker in glans en kleur dan een edelgesteente - aan het bloemblad hing.

Schudt dat kleine wonder niet af, laat het ons eerst wat nader beschouwen met het microscoop: 't is eene wijde zee met duizende diertjes, die reeds daarin zijn ontloken en getuigen van de eindeloosheid des Scheppers, die tot in het diepste diep zijne wonderen verborgen heeft, en voor welker begrip de menschelijke geest nooit scherpzichtig genoeg zijn zal.

Van waar komt die zee met levende wezens? Is het niet een klaar bewijs, zegt de moderne wijsgeer, dat er eene plotselinge wording in de natuur bestaat, eene zelfschepping daar waar niets was, en indien zulks op te merken is in de dierlijke wereld, waarom zou dan dit in de menschelijke wereld het geval niet zijn?

Neen, neen; die wezens bestonden en hebben in hunne sfeer voortgeteeld, zoo als die welke gij nu, vergroot, in den droppel opmerkt; zij werden door een almachtigen wil in het wezen geroepen zoo als gij, zoo als ik, en voltrekken in hunnen kring eene, voor de wetenschap nog niet gansch begrijpelijke bestemming. God is nog altijd dáár, en uwe redeneering heeft Hem nog niet van zijnen troon gebonsd!

De droppel is gevallen en dringt nu tot aan den wortel der plant; hij is de milde bron waaruit zij haar levenssappen zuigt Hij doorloopt de plant, voedt en versterkt haar, doet haar prachtige bloemen en saprijke vruchten voortbrengen.

Doch neen! de nevel is onder de koesterende zonnestraal, opgestegen en nu drijft de waterdrop in wolken boven ons hoofd, hoog in de blauwe luchtzee.

Slaat gij nooit, gij beursdraver, een aandachtig oog op de wolken? Gij schudt ‘neen,’ tenzij om te zien of gij geen regenscherm noodig hebt als gij ter Beurze snelt; want uit de wolken, denkt ge, valt voor u toch geen goud!

Welnu, slaat ze somtijds gade en gij zult er, bij diep nadenken, in lezen gelijk in een open boek; gij zult de wonderlijke vormen, de prachtige tinten en kleuren, onnavolgbaar voor het penseel, nu het dreigend gepakte, dan het sylphachtige gadeslaan, en als de wolk, door den wind voortgedreven, door de vlakte der hemelen snijdt, volgt haar dan in gedachte.

Waar drijft zij, waar drijft uw waterdroppel, heen?

Verre over bergen en dalen, over zeëen en meiren wellicht, naar het brandende land, waar de grond snakt naar eene teug nats; waar de bewoner sedert lang naar den koperen hemel ziet of er niet een neveltje opdammert; zij drijft misschien naar de Sahara, om er de Oasen, paradijzen na een brandenden dag, te verkwikken en te gaan rusten op de onbewogen dadelpalmen.

Weldoende regendrop, die de aarde verfrischt, den plantengroei opbeurt, den oogst redt, den hongersnood afweert - regendrop, kostbaarder dan goud, dan diamant!

Ofwel de nevel wordt tot in hoogere, tot in koudere sferen gedreven en daar, tot dons of soms tot steen versteven, stuift hij als sneeuw, slaat hij als hagel naar beneden, en de weldoende regendrop van gisteren is, als hagel, een vernielende en verpletterende verwoester voor den armen landbouwer geworden.

Zelfs als hij in sneeuw, schijnbaar onschuldig, den top der bergen kroont, beglansd door het vurige en vinnige avond- en morgenrood, wordt die waterdrop soms een vijand aan welken niets weêrstand biedt.

De lawienen dempen als het ware de rustige valleiën, smeltend doen zij de stroomen zwellen, breken de dijken, overrompelen onze vlakten, ontnemen ons onze kinderen, onze bezittingen, onze have en erf. Wat eindelooze verwoesting die nietige nevel, die nietige waterdrop, welken de vinger van een kind kon wegknippen, aanbrengt!

Aan de oostzijde van den St. Gothard, achter Muschelborn, waar de onbeklimbare Firnen zich uitstrekken, daar smelt de korrelachtige sneeuw - die drop van vroeger - allengs en zijpelt, en druppelt, en vloeit door de scheuren en spleten der rotsen en die ontelbare straaltjes vereenigen zich langs onnaspeurbare wegen in het Rheinwaldthal, om den oorsprong te zijn van een der schoonste stroomen der wereld, van den Rhijn: die ‘grootvorst van Europa's stroomen’ zingt de dichter.

Ofwel, wie zegt u dat die drop, altijd voortgedreven, niet eens deel maakt van een dier duizelig hooge watervallen, zoo als die welke gij op deze voor de *Illustratie* bestemde gravure ziet, en hij getuige is van een drama - die menschen, op een duizenden voeten hoog neêrgeslingerd vlot! - hetwelk wij wel eens in een volgend nummer, en op eene geschikter plaats dan in deze fantaisie, zouden kunnen vertellen.

Ofwel de nevel, waarin de waterdrop besloten zit, werd verder en verder gedragen tot in het barre noorden en daar vormt hij die doode, die ijzingwekkende natuur, maar niet ontbloot van woeste grootheid: hemelhooge ijstorens, tinnen en spitsen, wonderlijke gewelven en gangen, glinsterend en fonkelend in den winter-zonneschijn; hier tintelend van blauwe, groene en gele weêrspiegelingen, daar helder als Boheemsch kristal, ginder dof en somber als rotsblokken.

En daar zal die droppel gevangen blijven, tot dat er een van die mysterieuse warme golfstroomen in de zee, uit het zuiden komt opdagen, om het ijs te lossen en den gesmolten droppel weêr in de wijde zee te slingeren, hem andermaal in de lucht te verheffen en zijne eeuwige en vaak zoo onbegrepene werking te hernemen. Duizelige vaart, die den mensch met al zijnen trotschen en verwaanden geest niet volgen kan.

Doch, gij vraagt naar andere wonderen, gij, die in onzen sceptischen tijd aan niets meer zoudt willen gelooven: de parel, welke gij met handenvol goud betaalt, om in de kringen der grooten te schitteren, om diensten, vriendschap of liefde te beloonen, om uwe ijdelheid te streelen en den naijver van anderen op te wekken - deze parel is een regendrop, die in eene schelp versteende, gekristalliseerd werd, en

Devient perle bientôt, et la main du plongeur
La délivre de l'onde et de sa prison noire,
Et depuis on l'a vue éclatante de gloire
Sur la couronne d'or d'un puissant empereur.

‘Dat is van Lachambeaudie!’

‘Ja, maar die de parel uit den zak van Addison heeft weggegoocheld.’

Nu 't zij zoo. - Ziet gij dien kleurrijken regenboog, een der prachtigste natuurwonderen welke zich voor 's menschen oog kunnen opdoen? 't Is de speling van het zonlicht in den waterdrop en welke hij met millioenen andere droppels te weeg brengt.

Herinnert gij u, de prachtige gravure die, voor eenige weken, door de *Belgische Illustratie* werd meêgedeeld: de spoken op de Broeken? Een natuurverschijnsel op de toppen van het gebergte, dat dezen met schrik en ontzetting, genen met bewondering treft. Welnu, de waterdrop, dien gij zoo even aan het puntje van het

bloemblad zaagt hangen, heeft wellicht reeds eens tot die spookvertooning bijgedragen, of zal, wie weet! eens eene rol daarin spelen.

Op welke wijze? vraagt gij ons, nieuwsgierig geworden. Herlees het aangewezen artikel.

Als het schoone jaargetij u aanlokt om vreemde landen te gaan bezoeken; als gij op de toppen der bergen klimt, over de gletschers schuift, in de valleien en eindelijk tot in de mysterieuse ingewanden der aarde afdaalt - overal vindt gij den regendrop onder verschillende vormen.

In het diep der aarde, zeggen wij; want vormt hij perels in de schelp der zee, hij vormt cristallisatiën in de grotten, tot welke hij langs onmerkbare spleten en voegen is doorgedrongen.

Indien gij eene dier grotten bezocht hebt, wordt er de herinnering niet meer van uitgewischt: stalactieten of gewelfdropsteenen hangen in elegante vormen van het gewelf naar beneden, en van den grond schieten de stalagmieten, de bodemdropsteenen, in even wonderlijke vormen op, en dat alles wordt op de meest phantastische wijze gekleurd door het licht der fakkels uwer geleiders.

Eindigt hier het leven van den waterdrop? Wie durft dit bepaald beslissen.

Doch er is eene andere baan, welke de waterdrop kan volgen, namelijk die der nijverheid. Opgevangen door de menschelijke hand, in den stoomketel geworpen, door het vuur verdampt, verkleint bij de wereld zoo wel te water als te land, ontlast dat kleine, nietige ding, den mensch grootendeels van den zwaren arbeid, en bekomt eene kracht die ons oppervlakkig denkbeeld te boven gaat.

Schier alle nijverheden gaan met stoom, en mijn waterdrop is de oorzaak dat, in de nijverheid, de opbrengst verduizendvoudigd is; hij speelt zijne rol in het maken der nietige speld, der fijn gepolijste naald, gelijk in het voortbrengen der ijzeren reuzengevaarten van allen vorm.

Wordt een voorwerp nog niet ten eenemale door de stoomkracht voortgebracht, dan wordt het toch gedeeltelijk dáárdoor volledigd, of de eerst noodwendige stof voor dezelve bereid.

Nietig dropje, dat vroeger alleen zijne mysterieuse rol in de natuur en in het huiselijk leven vervulde, en nadat James Watt uwe kracht had ondekt, de reusachtigste wonderen voortbrengt!...

Indien gij dus nog een waterdrop wegknipt, denk dan aan eene weld van grootheid; wanneer gij eene speld neêrwerpt, denk dat dit eine ding schier honderd twintig à honderd vijftig maal door de handen gaat; dat...

‘Daarover later... viel mijne vrouw in, die zich middelerwijl onafgebroken met het prozaïsche kousenmazen bezig hield, maar met den geest in de sfeer der poëzie scheen te drijven.

Welnu, nog eens, wij denken niet genoeg aan die duizende kleinigheden welke ons omringen, en echter zou het onderzoek ons minder trotsch, minder verwaand doen zijn. Het zou ons leeren wat nietig stofje de mensch is in die onmeetlijkheid en hoe dwaas het is geene scheppende hand in dit alles te ontdekken. Neen, neen! de rustelooze wenteling van dien kleinen drop, zijne wording, hervormiug en terugkeer tot zijn primitieven staat, dat alléén wijst eene orde aan die niet aan het toeval kan worden toe geweten. Ware wetenschap, wezenlijk onderzoek, leidt tot een hooger begrip der Godheid.’

‘Gij hebt gelijk; doch het *waarom* en *daarom* van al die wonderen... Help het volk onderzoeken.’

‘Dat is het werk der wetenschap; ik ben slechts dichter. Ik zie en bewonder eigenlijk slechts. Jammer, dat de mannen der wetenschap altijd *te* geleerd willen zijn, of liever *te* veel willen uitleggen, en juist daar door worden zij duister en leggen niets uit en maken de studie dor en vervelend. Populaire of volksboeken kennen wij schier nog niet, al wordt er dan ook, in onzen tijd, met stoom aan de zoogezegde volksletterkunde gewerkt.

De dichter doet de schoonheden beminnen, wekt de liefde in het hart op, en daar waar de warmte der liefde bestaat, ontluikt welhaast het onderzoek en de studie. De dichter is als de oude mythologische Aurora: met hare rozen vingeren ontsluit zij de poorten van het Oosten, en het icht stroomt welhaast helder over het prachtige halfrond...

YOURS.

Uit het leven eener Vod.
Fantaisie
Door August Snieders, Jr.
(Vervolg.)

II.

Ik ga mijne geschiedenis hoog, zeer hoog opvatten, want ik onderging vele gedaanteverwisselingen, en droeg vele verschillende namen.

Mijne jeugd kent ge zeker wel? Wie kent haar niet!

Wie heeft haar niet bewonderd, als men soms, op een heerlijken zomerdag, door de velden wandelt en haar ziet pronken met haar groen kleed en eene hemelsch blauwe kroon, zich lieflijk wiegend op den adem van den wind en kozend fluisterend met de veelkleurige vlinders en de gonzende bijen!

Men noemde mij destijds het VLAS.

Ik was de hoop van den landman, de lieveling der vrouwen, de droom der dichters.....

De auteur - mijn persoontje, lezer - nijpt hier de oogen dicht; want hij vreest op dit oogenblik eene oude sentimenteele tante, met een koperen bril en snuifneus te zien, die hem van jeugd en dichterlijke droomen spreekt.

Het lieve vlas, zoo gaat de spreekster voort, wekte zelfs de bewondering van de meest onverschilligen op.

Heerlijk, heerlijk! hoorde ik de boeren zeggen, als zij des zondags, al rookend en koutend, over het voetpad gingen.

Ik droeg de schoonste blauwe kroon, welke men vinden kon.

Mijne bestemming en die mijner zusters was gansch verschillend: elk harer wist dat zij, langzaam wegstervend, onder een anderen vorm, herleven zou.

Er waren hoovaardige wenschen; er was nederig verlangen; maar ik, het zij mij vergeven, ik vooral had trotsche denkbeelden.

Ik toch had geen lust om mijn edel lichtgroen kleed in den groven kiel of den ruwen voorschoot, die kenteekens der dienstbaarheid, te zien overgaan; ik had de rijke vrouwen, de lachende juffers van het naburig buitengoed gezien en deze wenschte ik te versieren; want ik waande dat de rijken der aarde, de deugd terzelfder tijd als het goud, in het geldkoffer hielden opgesloten.

Met dit denkbeeld kwijnde ik weg; ten minste een nieuw leven werd uit dat schijnbaar doodkleed geboren.

Ik zal u niet zeggen, wat ik in die wedergeboorte, in die hervorming heb geleden; hoe ik gebonden, geroot, gedroogd, geradbraakt, gezwingeld, door den scherpen hekel getrokken werd.

Hoe de fijnste deelen eindelijk, onder het eentonig snorren van het spinnewiel en tusschen de vingeren eener arme jonge vrouw - welke haar brood daarmeê wel zuur verdiende - tot een fijn, schier haarfijn, maar hecht en sterk draadje, gesponnen werden.

Al lijdende wordt het ijzer staal, wint de diamant in schittering, hervormt zich de mensch in engel.....

Bravo! zoo dacht ik, 't gaat met de oude vodden, gelijk met sommige oude coquetten: ze hebben gedurig het goud van Salomon's spreekwoordelijke wijsheid in den mond.

Een arme wever, gaat de vod voort, een man, die misschien moeite had om een grof hemd te verdienen, weefde den draad, blij en gul, zingend en onvermoeid zijne schietspoel slingerend, tot een fijn, heerlijk fijn geheel.

Met liefde en trotschheid beschouwde de arme man zijn werk; zijne magere, bleeke vrouw, met een half naakt kind op den arm, bleef soms bij het getouw staan, en boog zich, fier dat ze eene zoo goede oordeelster was, om het werk van haren man te bewonderen.

Zelfs de kleine jongens, die bloothoofds en blootvoets rondliepen en wel eens als ratten door het getouw klouterden en slingerden, staarden met ontzag op het keurige, fijne weefsel en aller lofspraak streelde mijne ontluikende ijdelheid.

De hoop van vroegere dagen zou dus verwezenlijkt worden!

Op eene grasvlakte, door het zuivere water besprenkeld, door eene warme zon bestraald, door den wind gestreeld, door vlugge vrouwenhanden verzorgd, werd ik nog fijner, nog blanker - zoo blank dat ik de witte grasbloempjes van jaloezie meende te zien blozen.

Wat zou ik verder worden in de wereld?

Wie weet!

Mijne verwanten waren reeds heinde en ver verspreid. Deze waaide als wimpel, als nationale driekleurvlag, op den mast der schepen, op den top des torens, boven een veld van bajonnetten, en zij werden als zoo heilig aanzien, dat de menschen zich voor dergelijken lap lieten vermoorden - 't geen me destijds zeer schoon voorkwam en dat me tegenwoordig, in meer dan een geval, tamelijk gek toeschijnt.

Die lotgevallen vertelde mij de praatzieke wind.

Andere mijner zusters, zegde hij mij nog, waren de vleugels der schepen geworden, deden die zware houten kasteelen over de zee heen snellen; nog anderen waren legertenten der overwinnaars geworden; sommige sierden de huizen, kleedden de levenden of.... de dooden, hadden in alle rangen, in alle standen der samenleving dienst genomen; maar ik?.....

III.

Wat al lofspraak hoorde ik rond mij suizen, toen ik in eene overgroote fabriek, eene laatste kunstbehandeling onderstond!

Ik werd keurig opgerold, met rood zijden lint omstrikt en met eene prachtige gouden etiquette pronkend, voor een groot heer, dik en vadzig, neêrgelegd.

Langen tijd had ik niets gevoeld dan de vereelte hand van den werkman; nu betastte mij een mollige vinger aan welken een zwaren ring met een kostbaren diamant, schitterde.

Dat was de eerste spiegel, in welken ik mijn sneeuwblank, mijn rood zijden lint en gouden etiquette mocht bewonderen.

Heerlijk, heerlijk! riep de dikke heer, wiens kleine scherpe en doordringende oogen, in de bolle wangen als verborgen, mijne bijna onzichtbare draden scheen te willen tellen - en de werkman, de kunstenaar moet ik zeggen, die door mij den roem der nijverheid had verheven, stond op eerbiedigen afstand en op zijn sokken, en draaide als verlegen de oude muts, met half afgescheurde klep, in de hand rond.

De arme drommel kreeg een paar zilverstukjes tot belooning en was tevreden.

Nauwelijks had hij de kamer verlaten, of de meester legde oppermachtig de hand op mij en zegde zegepralend: ‘Mijn werk zal boven elk ander pronken!’

Zijn werk? 't Was de eerste maal dat ik dien dikken heer zag; doch ik wist toen nog niet dat het zóó in de wereld ging......

Met geld koopt men roem en eer, kennis en genie, met geld, zoo vertelde mij alweêr de deugnietachtige wind, doet een ezel zich als officiëel dichter en met lauweren kronen.

Het kapitaal overheerscht het vernuftige en geestvolle werk. Waarom heeft dit laatste geene rechtmatige plaats naast het eerste, om elkander broederlijk voort te helpen?.....

Ik onderbreek die redeneering. Ik, man van orde, verzoek den lap door dergelijke economische vraagpunten, den kalmen en geregelden loop van ons lief wereldje niet te storen en geen revolutie-vuur te komen stoken onder onze gemakkelijke leuningstoelen, voortreffelijke parlementaire zetels en vooral niet onder onze *coffres-fort.*

‘Nu 't zij zoo,’ mompelt sarcastisch de oude vod, ‘ik ga voort.’

IV.

Eene maand nadien werd ik, na veel gedragen, geschokt, gewenteld en vervoerd te zijn, in een onmeetlijk groot gebouw ontpakt, en de pracht welke ik dáár zag, zal mij nooit uit het geheugen worden gewischt.

Alles wat de menschelijke hand nuttig en vernuftig kan voortbrengen, was dáár te zaam gebracht.

In dat paleis was eene wereld van werkzaamheid, geest en genie vereenigd.

De edele metalen en de ruwe steen, de schatten der zee en wat de oppervlakte der aarde dekt, pronken dáár onder millioenen vormen....

Ik dacht: niemand zal mij, in al dien glans, eenen oogopslag waardig keuren, en ik benijdde de prachtige kleuren der katoenen- en wollen stoffen; ik benijdde vooral den glans der zijde, wier draad ik door een afzichtelijken en bleeken meelworm op den eenzamen zolder van den armen wever had zien spinnen.

Op een bepaalden dag stroomde het volk, in zondagskleed, in dat kristallen tooverpaleis.

(Wordt vervolgd.)

Allerlei.

Het revolver-kanon

Het schijnt dat de uitvinding van het buskruit onmiddellijk aanleiding gaf tot de uitvinding der vuurmonden. Reeds in 1340 bij den slag van Crécy, maakten de Engelschen gebruik van zes stuks kanonnen en de schrik, dien zij inboezemden, bepaalde de zegepraal te hunner gunste. Volgens Gibbon, zouden de Chineezen reeds in de dertiende eeuw het gebruik der moderne artillerie gekend hebben. Wat er van zij, de nieuwe werp-machines waren slechts buizen, - aan de eene zijde open en aan de andere gesloten - waardoor het ontplofte kruit het projectiel vooruit dreef. Deze nieuwere artillerie, van zulk eene groote eenvoudigheid, had langen tijd noodig om zich te volmaken en men zag dikwijls catapulten en stormrammen met haar concurreeren in beroemde belegeringen, als bijv. die van Rhodes en van Constantinopel.

De eerste vuurmonden droegen den algemeenen naam van bombarden; men noemde ze ook vuurstokken. Zij waren van plaatijzers met ijzeren banden beslagen; naderhand maakt men er eene soort van ijzeren tonnen van, waarvan de duigen sterke ijzeren staven waren; maar de weinige hechtheid van die constructie deed deze spoedig verlaten en achtereenvolgens fabriceerde men de kanonnen in gegoten of gesmeed ijzer of in brons. De kieine bombarden waren van gesmeed ijzer en droegen den naam van handkanonnen. De bombarden wierpen steenen, looden of ijzeren stukken, die evenwel slechts omstreeks 1400 eene bolronden vorm kregen. Van toen af kregen de vuurmonden allengs de tegenwoordige gedaante en zij ontvingen affuiten met raderen, waardoor zij gemakkelijk verplaatst en voortgetrokken werden.

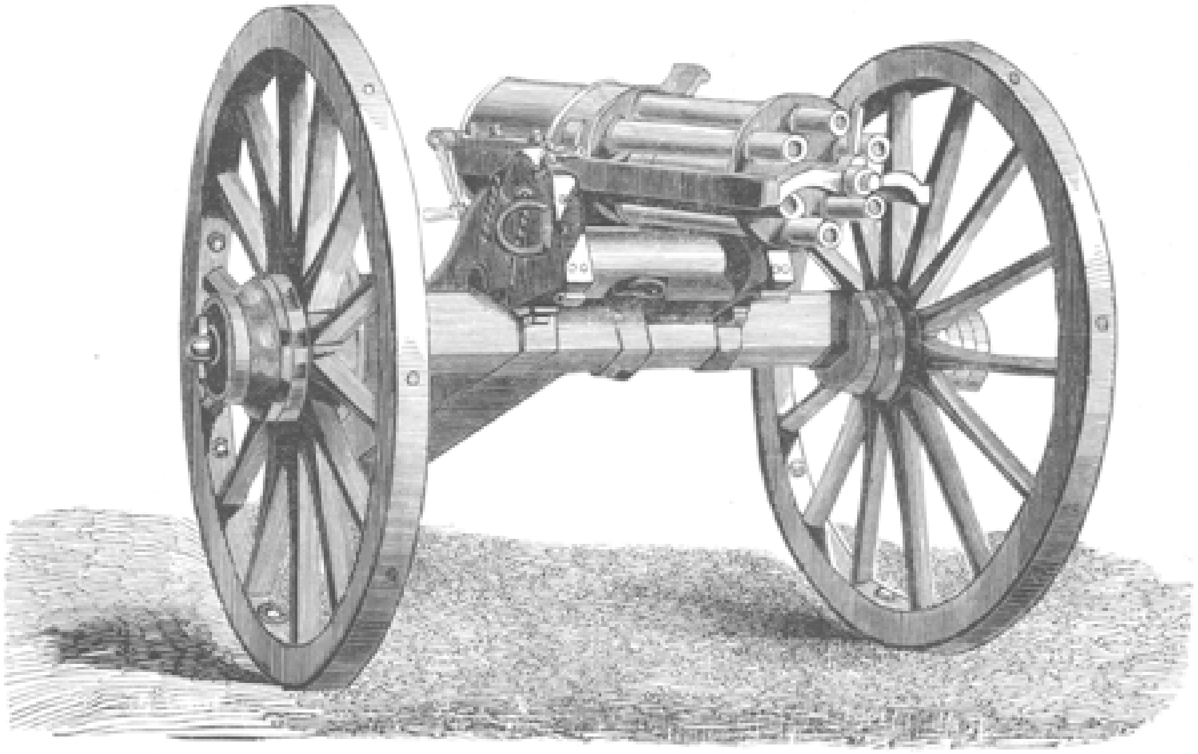

De geheele geschiedenis van het kanonwezen hier mede te deelen is wellicht niet zeer aantrekkelijk voor onze lezers, wanneer zij daarbij aan het getal menschen

denken, wier vleesch tot voedsel voor dat verdelgingswerktuig gestrekt heeft; evenmin zullen wij thans de verschillende kanonnenstelsels bespreken, zooals het onder de directie van generaal La Hitte vervaardigde getrokken kanon, welks projectiel eene tot toen onbekenden afstand bereikte, en die het fransche leger schitterende overwinningen in Cabylië, Italië en China bezorgde, noch het engelsche Armstrong- en het Whitworth- of het americaansche Rodman-kanon, noch de pruisische achterladers, die het Vauban'sch vestingstelsel hebben doen wijzigen door de proeve bij de slechting der vesting Gulick genomen, noch de wedstrijd der verschillende volkeren en hunne regeeringen om de meest verwoestende werktuigen uit te vinden. Als curiositeit alleen hebben wij eene afbeelding gegeven van het door den americaan Gastling in 1867 uitgevonden revolver-kanon.

Dit batterij-geschut ligt in eene wand-laffette en heeft 6 loopen van gegoten staal, die van voren en van achteren door 2 stalen platen in vaste stelling gehouden worden en een middellijn elk van 1 engelsche duim hebben. Deze zes loopen die elk hun eigen slot hebben, draaien door een zwengel gedurig om de middelbaan en gaan los, wanneer zij in de linie komen. De hoofdeigenschap echter van het kanon ligt hierin dat het aan de achterzijde geladen wordt. De met een metaal hulsel omgeven kardoezen worden aan de achter-schijf van den grooten cylinder ingelegd en geraken door eene vernuftige inrichting bij de zwengeldraaiing in den loop. Zijn ze daar, dan wordt door de voortgaande beweging van den zwengel, de ontploffingstof, die zich aan achtereinde der kardoezen bevindt, door een piston ontbrand. De projectielen zijn deels spits, deels rond. Er kan onophoudelijk mede gevuurd worden en de batterij kan 80 tot 100 schoten in één minuut werpen. Daar zij geenen terugloop heeft, wordt zij vooral tot verdediging van bruggen en bressen dienstbaar. Ook mist het kanon, wanneer eenmaal goed gericht, zijn doel niet meer, werkt nog wanneer eenige loopen beschadigd zijn en men kan ze zijwaarts richten en aldus de geheele linie van een bataljon bestrijken. Vijf van zulke kanonnen zijn reeds tegen de Indianen in gebruik en 100 andere in fabricatie.

Middel om misdadigers te weren

De kleine staat Delaware heeft een middel gevonden om zijne misdadigers voor zich zelven onschadelijk te maken, al is het juist met aangenaam voor de naburige staten. De staat zelf is een klein stuk gronds, grenzende aan de rivier, waaraan Philadelphia is gelegen, vormende als het ware eene landelijke voorstad, waarin de schurken dier bloeiende stad de aangenaamheden van het buitenleven konden genieten. De bevolking van Delaware heeft echter gepoogd haren staat voor zulke bezoekers minder aangenaam te maken en is er bijzonder goed in geslaagd. Een schelm, die van eene kleine overtreding overtuigd wordt, krijgt eerst een flinke geeseling; vervolgens wordt hij voor zes maanden achter de traliën gezet en moet, indien hij verkiest binnen de landpalen van den staat te blijven, nog zes maanden zijn boevenpakje dragen. Het gevolg hiervan is, dat er om zoo te spreken, in Delaware geen misdadigers zijn. Een losgelaten gevangene maakt dat hij zoo spoedig mogelijk over de Delaware-rivier, of in een anderen staat komt, en zijne vrijwillige transportatie is voor zijn leven lang. Hij is aan de wet van Delaware zes maanden paradeeren in gevangeniscostuum schuldig en daar bij de wet geen termijn van verjaring is bepaald, moet hij, wanneer hij het ook mocht wagen terug te komen, eerst zijn schuld afdoen. De andere staten beklagen zich natuurlijk dat Delaware hun zijn boeven toezendt, maar Delaware

antwoordt dat zijn wetten voor zijn eigen bescherming en niet voor die van andere staten zijn.

De uitvinder der lucifers

was Alonzo Dwight Philips. In het jaar 1831 werkte hij in een kruitmolen.

Door vermenging der bestanddeelen van het kruit, kwam hij op de gedachte om eene samenstelling te maken, die reeds door enkele wrijving ontvlambaar is. Na menigerlei proef gelukte het hem; maar hij had nog niet het middel gevonden om zijne *matches* in eene beduidende hoeveelheid te fabriceeren. Hij wenddezich tot Dr. Cooley, die hem hielp zijne lucifers ter markt te brengen. Deze werden weldra geheel populair en in compagnie met een zekeren Chapin van Cabetville vervaardigde hij er groote massa's. Philips kocht een wagen, dreef handel in zijne *matches* en verwierf een octrooi: op die wijze verdiende hij veel geld dat echter even spoedig verdween, zoodat Philips even arm uit de wereld ging als hij er in kwam.

Levend begraven.

Eene gewichtige uitvinding is bijna gelijktijdig in America en Frankrijk gemaakt geworden. om het verstikken van levend begraven te voorkomen, en deze uitvinding is zoo eenvoudig, dat zij bij eene groote sterfte zeer goed kan toegepast worden. Aan het hoofdeinde van de doodkist, juist boven het aangezicht van het lichaam, wordt eene ronde opening gelaten en daarin een buis aangebracht, waarvan de bovenmonding boven de aarde uitsteekt. De buis van metaal zijnde, kan men zonder andere voorzichtigheidsmaatregelen te nemen, de kist met aard bedekken. Komt nu iemand die levend begraven is tot bewustzijn terug, dan kan hij niet alleen adem scheppen, maar zelfs de grafbewakers toeroepen, om hem uit zijn doodskerker te verlossen.

De professorale schuldeischer.

Een professor in Berlijn hield onlangs voor zijne toehoorders de volgende rede: ‘Mijne heeren! Tot denken en gevoelen wordt gedachte- en gevoelstof gebruikt. Door middel der stofwisseling ontstaat deze uit hersenstof. de hersenstof uit bloedstof, de bloedstof uit voedingstof, de voedingstof uit maagstof, de maagstof uit keukenstof, en de keukenstof uit geld. Het laatst moet immer op nieuw aangevoerd worden; ik verzoek derhalve die heeren, welke nog in hunne betaling van mijn honorarium ten achter zijn, deze zoo spoedig mogelijk af te doen.’ Vele handelslieden in onze soliede tijden zullen deze professorale rede laten drukken en die aan hunne welwillende doch achterblijvende betaalslieden ter overweging zenden.

[Nummer 33]

Het gouden jubelfeest van onzen Heiligen Vader Pius IX.

Sedert geruimen tijd heerschte in de gansche katholieke wereld eene buitengewone geestdrift, eene geestdrift die getuigde van levend geloof, van onwankelbaren trouw aan de Kerk Gods, van kinderlijke liefde en bewondering voor den Stedehouder van Christus, voor den Paus-Koning. In alle werelddeelen, overal waar het woord des Heeren is doorgedrongen, bereidde men zich voor om een feest te vieren zooals de aarde zelden heeft gezien: het gouden priesterfeest van een der grootste, zeker den meestbeminden der Opperherders, die sedert de stichting der Kerk over de kudde des Heeren gewaakt hebben.

Even als elk rechtgeaard kind zijne vreugde aan den dag legt, wanneer zijne ouders het gouden bruiloftsfeest vieren, zoo ook doortintelt alle kinderen der Kerk een gevoel van blijdschap en verrukking, nu de beminde Vader der geloovigen het zeldzaam feest van zijn gouden priesterschap viert. Die blijdschap gaf zich reeds vóór langen tijd allerwege lucht. Hier vereenigde men zich om het gouden jubelfeest grooten luister bij te zetten, ginds werden liefde-offers ingezameld of duizenden handteekeningen geplaatst onder gelukwenschen, die den verheven jubilaris moesten worden overhandigd, en op elke plek gronds die een altaar draagt stijgen op den gedenkwaardigen 11^{en} April onder het Misoffer juichtonen, jubelzangen en heilbeden ten hemel.

Allet, kolonel der pauselijke Zouaven.

Ook wij hebben gemeend aan die

krans van liefde een enkel blaadje te mogen voegen. Op den 11^{en} April worden alle ware kinderen der Kerk door ééne gedachte bezield, uit alle harten stijgt denzelfden juich- en danktoon ten hemel, als een heerlijk symbool van eenheid in geloof, eenheid in trouw, eenheid in liefde, en in deze schoone harmonie, die door de wanklanken van het ongeloof niet verbroken kan worden, wenschen wij ook onze zwakke stem te mengen.

Wie denkt thans niet met meer dankbaarheid dan ooit terug aan hetgeen Pius IX reeds zoovele jaren lang voor de Kerk en voor het behoud der maatschappij heeft geleden en gestreden; wie ziet niet meer dan ooit in hem de kracht Gods, geroepen om paal en perk te stellen aan de verwoestingen die het ongeloof allerwege aanricht? In een tijdperk geboren toen de altaren omver geworpen werden, toen de priesters als slachtdieren onder de moordbijl vielen en de maatschappelijke orde met ondergang bedreigd werd, schijnt Pius IX door de Voorzienigheid geroepen te zijn om als een andere Josue de strijdende Kerk tegen de machten der hel aan te voeren, die wel eenigen tijd sluimerden, maar om later met dubbele woede den strijd te hervatten. Neen, het was geen blind toeval, maar Gods beschikking dat in het bange jaar 1792 een kind werd geboren, 't welk eenmaal onder schier gelijke omstandigheid een wachter op Sions worden zou. Heerlijk wordt die gedachte uitgewerkt in de volgende regelen, waarmede de dichter Wap ons vereerde.

Het godsbestuur.
- den XI. April, 1869. -
Zijne Heiligheid Paus Pius IX toegewijd.
(Met een terugblik op den 13. Mei, 1792.)

't Is enkel leiding Gods en niet van 't blind Geval,
Die de ordning heeft bepaald en handhaaft in 't heelal.
't Is alles harmonie, in hemel en op aarde,
't Is eeuwge scheppingswil, wiens kracht dees wereld baarde
En rond deed snellen in haar dubblen wentelkring;
Die zonnen aan 't gewelf van 't etherschijnvlak hing,
En bloemen voor den voet van 's aardrijks Koning strooide;
Die d' afgrond neêrplofte en het land met bergen tooide
En dalen, waar het lam zijn geurig veldkruid scheert,
Of bosschen, waar de leeuw, als woudvorst, vrij regeert;
Die zeeën opzweept tot de wolken, en de stranden
Doet beaken door een stroom, waarin de orkanen branden;
Die 't Al omvat houdt in de palmgreep van zijn hand,
Den mensch versiert met wil en oordeel en verstand;
Die door geen tijd, geen maat, geen afstand wordt gekluisterd,
Voor wiens lichtscheppend oog de zonglans-zelf verduistert:
Ziedaar het Godsbestuur en niet het blind Geval,
Dat 's werelds ordning leidt en handhaaft in 't heelal.

Alreê was de achttiende eeuw van uit den schoot der tijden
Voor 't week Euroop gebaard, van ramp vervuld en lijden,
Dat langzaam rijpt en tot een gruwbren helleschrik
Aangroeijend, de aard verstikt, bij Vrijheids laatsten snik.
Een oceaan van wee, aan dijk en dam ontwassen,
Bedelft geheel een Volk, omwadend in de plassen

Van rein en onrein bloed, tezelfder uur geplengd,
En, als in Broederschap, op 't moordschavot vermengd.
't Scheen al één chaos, waar geen licht ooit meer voor glansen
Of heil zou rijzen, aan de digt-omfloersde transen
Eens hemels, die in toorn op 't menschdom nederzag,
Dat, diep ontaard, in zelfgesmede boeijen lag,
Zijn zielenadel kwijt, en 's levens teêrste banden
Losscheurend, om God-zelf, wraaktergend, aan te randen,
En, in den naam der Rede, een redeloos geweld
Op 't Godsdienstouter in de plaats te zien gesteld.

Maar, even als 't heelal eens 't Magtwoord hoorde klinken,
Dat nacht en nevel in den bajert weg deed zinken,
En 't blijde Licht verkondde aan aarde en hemelkring,
Als bron en uiting van de hoogste zegening,
Zoo ruischt weêr de adem Gods bezielend langs de watren,
En legt den storm aan band, en stilt des afgronds klatren:
De Omwentlings-hydra beurt voor 't laatst haar trotschen kop, -
Een Corser heft zijn vuist tot haar verdelging op.

Hij was de ontzagbre Reus, die met de gifslang kampen
En grenzen zetten zou aan de onafzienbre rampen,
Uit hellepoel bij poel, pestwalmend, opgeweld.
Naar 't scheen, was 't vonnis voor de menschheid reeds geveld,
En zou de schepping wederom in 't niet verkeeren;
Maar anders was het doel en 't raadsbesluit des Heeren:
De Held, wiens zwaard het Oproermonster moest verslaan,
Zou achter Lena's rots, als bloedwolk, ondergaan,
Om aan de wereld den olijftak weêr te geven,
Die welvaart wekt uit puin en 't doode doet herleven,
Tot, eindlijk, warsch van rust, en 's Hoogsten gunst onwaard,
Op nieuw een dwaas geslacht den hemel bant van de aard,
Op nieuw 't vernielend vuur der tweedragt doet ontbranden,
En 't vlijmend moordstaal drijft in eigen ingewanden.

Keert dan geen magtige arm dien sleep van jamren af?
Blijft 't paradijs der aard dan steeds een gapend graf,
Om al, wat edel is, voortdurend in te zwelgen?
Is 't hier een schouwplaats slechts van onderling verdelgen?
Of wel een tuchtschool, een verheven oefenperk,
Tot hooger doelwit dan het aardsche beuzelwerk?

Doch, wenden wij den blik nog eenmaal rugwaarts. - Jaren,
Ja, eeuwen mogen, als een schim, daarhenen varen,
Dezelfde magtige arm, die 't lot van 't menschdom leidt,
Heeft in 't verleden steeds de toekomst voorbereid,
En doet uit duisternis het licht ter kimme stijgen,
D'ontembren noodstorm in zijn wervelkolken zwijgen,
Daar, ver van de Etna, die vernieling braakte en dood,
Een vreedzaam eiland stijgt van uit der baren schoot.

Zoo, Pius, stond Uw wieg te midden van de puinen
Der maatschappij, die zich ontbonden had. - De kruinen,
Waar de Ark op rustte van het goddelijk Gezag,
Verstoven voor d'orkaan, en, met denzelfden slag,
Die 't schuldloos Koningshoofd in 't walglijk slijk deed rollen,
Stortte ook 't Altaar omver, bij 't onbeteugeld hollen
Van 't godvergeten graauw, dat, dol van overmoed,
In 't eind zich-zelf verworgt, of stikt in eigen bloed.

Dus moest de misdaad voor haar zelfkastijding bukken,
Zich 't snoode harte zelf de wreede borst ontrukken,
Om, afgemarteld door de foltring van haar waan,
Uit d'afgrond van 't verderf gelouterd op te staan.
Waar Satan had gewoed, trad weêr Gods Engel nader:
De snoodverdoolde zoon erkende op nieuw zijn vader,
Die, steeds barmhartig, 't rouwvol wederkeerend kind
In liefde ontvangt aan 't hart, dat hemelsch-teeder mint.

Dus had de Almagtige het vastgesteld. - Uw leven,
ô Opperherder, zou aan de aard eens 't voorbeeld geven
Van alle deugden, maar gepaard met vasten wil,
Om Christus' Heilleer, als de groote wereldspil,
Waar rond zich 't al beweegt, met fiere reuzenkrachten
Te schutten tegen 't woên der helsche legermagten,
Onwrikbaar steunende op de trouwbelofte Gods,
Die zijn onfeilbre Kerk grondvestte op Petrus' Rots.

Gij hebt die taak aanvaard, doch niet dan toen de handen
Des Bisschops, voor Gods oog, de heiligste aller banden
Gestrengeld hadden om Uw lendnen, en U 't hoofd
Gewijd, dat eens aan de aard het Kroongoud onverdoofd
Zou toonen van den Vorst des Vredes, rond wiens schedel
De wereld doornen vlecht. - Zoo traadt Gij, vlekloos-edel
Van Stamhuis en van hart, den steilen kruisberg op,
En voerde 't Labarum der Vrijheid hoog in top,

Dwars door de drommen heen van Uwe en Christus' haatren.
Waar Gij verschijnt, daar spiegelt glansrijk op de waatren
Het zevenkleurig licht van 's Hemels Vredeboog,
Afstralend op Gods Volk van uit Uw Vaderoog.

Ziedaar de leiding van den grooten Albeheerder,
Die U naar 't Altaar riep, ten strijde, doch niet eerder
Dan na een Zendlingstogt naar Chili's gloeijend strand,
Waar, sinds drie eeuwen, Christus' Standaard werd geplant
En moest bevestigd, door de aan Hem ontleende krachten,
Terwijl Spoleto en straks Imola U wachtten,
In 't Aartsbisschoplijk werk, tot, eindlijk, 't Purperkleed
Der Kardinalen U omgord werd. - Slaggereed,
Daar stelt Ge U voor Gods Troon en tot zijn Albeschikking,
Zachtmoedig, needrig, maar voor moed- of wilsverwrikking
Onvatbaar, waar het geldt de Roeping van omhoog.
Gij waakt op Sions tin, en, wie de knie ook boog
Voor 't outer van den Baal, Uw geest, in God geheiligd,
Wijst steeds naar 't éénig spoor, dat voor verdwalen veiligt;
En, klinkt Uw Herdersstem reeds drie-en-twintig jaar,
Toch is de sluitpaal van Uw werkkring nog niet daar,
Maar zal dra 't Vatikaan de Orakeltaal doen hooren,
Die van Uw lippen vloeit, en 't luchtruim zal doorboren,
Wáár schepslen wonen, heel het aardrijk overspreid,
En wien Gij 't Woord vertolkt der hoogste zaligheid.

Dat is 't wat de Englen Gods U heden Luid verkonden,
Aan 't Gouden-Feest-Altaar, waarop Gij voor de zonden,
Aan God en U gepleegd, 't verzoenend Offer brengt,
Het Brood der smarte breekt, den Kelk des lijdens plengt,
Den wierook stijgen doet, bij 't harpgeruisch der psalmen,
Daar de Onbevlekte Maagd U 's Hemels vredepalmen
Als Winnaar aanbiedt, in Uw schoonste levensuur,
Dat voor 't heelal getuigt van 't godlijk Albestuur.

Heel de aard knielt met U meê, heel de aard vermengt haar beden
Met die Uw harte slaakt. - ô Stond van zaligheden,
Der wereld onbekend, maar slechts voor 't vroom gemoed
Genietbaar, in 't volop van 's Hemels overvloed!
Wat zamenschaakling van onsterflijke gedachten,
Beneden en omhoog, door alle Godsgeslachten
Van thans en vroeger, alle de eeuwen door, gevormd.
't Zal Vrede zijn op aard, de Hel heeft uitgestormd.
De Goede Herder drijft geheel zijn kudde zamen,
In Naam des Vaders, Zoons en Heilgen Geestes. - Amen.

DR. WAP.

Ja, het is waar, heel de aarde knielt met den Opperpriester, heel de aarde vermengt hare beden met den Goeden Herder, die in naam der H. Drievuldigheid over zijne kudde waakt, en wij mogen er bijvoegen: heel de aarde heeft het oog op den Paus-Koning gevestigd; want het is van dien verheven wachter op Sion dat men, door Gods hulp, nog heil verwacht voor Godsdienst en zeden, voor orde en recht, die zoo schandelijk belaagd worden door hen, die zich de kinderen dezer eeuw noemen.

Toen vijftig jaren geleden de verheven jubilaris zijne priesterwijding ontving, herademde Europa van een zwaren en hardnekkigen strijd, die uit de beginselen van 89 geboren, met die beginselen voortgezet was, tot dat God sprak: tot hiertoe en niet verder. Napoleon I had wel de revolutie beteugeld, doch alleen om zich van haar dienaar tot haar heer te maken; hij heeft nooit de beginselen van 89 verzaakt, maar ze slechts gewijzigd voor zoover zij aan zijne staatkundige plannen dienstbaar konden zijn. Had de revolutie in plaats van den keizer over het alom overwinnende fransche leger te bevelen gehad, zij zou overal de tronen verbrijzeld hebben; Napoleon bepaalde zich tot het verdrijven der koningen en regeerende vorsten, doch alleen om anderen voor hen in de plaats te stellen, van wie hij slaafsche gehoorzaaamheid kon verwachten. Hij vernietigde overal de bestaande wetten om ze door die van zijn eigen maaksel te doen vervangen, en toen hij schier geheel Europa aan zijne voeten gekromd zag, waagde hij het ook de handen aan het gezag der Kerk te slaan.

Hier werd echter aan den hoogmoed en den eigenwaan van den gekroond en revolutionair door de goddelijke Voorzienigheid paal en perk gesteld. Het is bekend dat de onverschrokken Pius VII zegevierend naar zijne staten terugkeerde op hetzelfde oogenblik dat Napoleon in ballingschap ging. Nog eens stak laatstgenoemde het hoofd op, en zijn naam, aan zoovele roemrijke veldslagen verbonden, was voldoende om andermaal een machtig leger op de been te brengen, doch het oude Europa begreep dat het hier om een strijd op leven en dood te doen was, het stond als één man op, knielde in ootmoed voor den Heer der legerscharen neêr en verbrak voor goed de ketenen, die in 1789 gesmeed waren.

Hartelijker jubeltonen als toen door gansch Europa cprezen zijn zelden gehoord; Frankrijk zelfs nam daaraan deel, want of het ook al rijk was aan gedenkzuilen en veroverde banieren, aan aardsche glorie en roem, het had maar al te zeer gevoeld dat er geen waar geluk bestaat buiten God, dat de zegen des hemels niet kleeft aan den wapenroem, die verkregen was met verkrachting der goddelijke en menschelijke rechten.

Er volgde nu een tijdperk van verademing en rust. De wettige vorsten keerden naar hunne tronen, de afgematte krijgslieden naar hunne haardsteden terug en de landman wiedde het onkruid uit zijne verwoeste velden, opdat het zaad onvermengd zou kunnen opschieten.

Hadden de regeeringen dit ook maar gedaan!

In dat tijdperk begon Pius IX zijne priesterlijke loopbaan, waarvan thans door de gansche Christenheid het gouden jubelfeest wordt gevierd. Het was toen niet te voorzien dat Europa zoo spoedig de ware oorzaak zou miskennen van de rampen die het aan den rand des verderfs hadden gebracht. Er werd wel van een eeuwigen vrede gesproken, er werden wel tractaten door de vorsten gesloten om den vrede mogelijk te maken en men zorgde wel dat Napoleon aan eene rots gekluisterd werd, doch het voorbeeld van den landman werd over het hoofd gezien. Napoleon, eerst de uitvoerder der revolutie, later de geïncarneerde revolutie zelf, had in de veroverde Staten, bij sommige nuttige instellingen en verbeteringen, overal het zaad der beginselen van 89 gestrooid en het had tot aan zijn val hier en daar maar al te zeer wortel geschoten. In plaats van nu, zoo als de landman, dat onkruid uit te roeien, liet men het, uit menschelijke berekeningen en met miskenning van zijn waren oorsprong, staan en vergenoegde zich met zich eigenaar van den grond te noemen. Met andere woorden, de regeeringen ruimden de puinhopen der revolutie niet weg, maar trokken op die puinhopen het gebouw op waarvan zij een eeuwigen vrede verwachtten.

IJdele poging!

Het onkruid verstikte het goede zaad, de tronen wankelden weldra weder, omdat zij den waren grondslag mistten, en toen Pius IX door God geroepen werd om het ambt van Opperherder te bekleeden, vond hij eene wereld die ondermijnd was door de verderfelijke beginselen die in 1789 gedecreteerd en door de revolutie en door Napoleon I verspreid waren. Het was daarom dat hij met tranen in de oogen uitriep: ‘Hier ben ik, Heer, uw onwaardige dienstknecht, uw wil geschiede!’ hij gevoelde zeer goed dat hij den eersten stap ging doen op den lijdensweg, die hem werd aangewezen.

Sedert dat plechtige oogenblik zijn drieentwintig jaren voorbij gegaan. Wij zullen geene melding maken van de stormen die Pius IX getroffen hebben, zij zijn ons allen bekend. Hij heeft zich vervolgd gezien door een anderen Napoleon, hij heeft het zaad zien opschieten dat men niet heeft willen uitroeien, ofschoon men er de bittere vruchten van had gegeten, hij heeft met de beginselen van 89 andermaal de goddelijke en menschelijke wetten zien verkrachten, hij is, even als zijn voorganger Pius VII, het slachtoffer der revolutie geworden, doch hij heeft nooit opgehouden uit te roepen: hier ben ik Heer, uw wil geschiede! De onvermoeide wachter op Sion trotseerde altijd met opgeheven hoofd de stormen die hem bedreigden; nooit heeft men hem zien wankelen, nooit heeft men hem kleinmoedig zien worden, en de kalmte die in zijn gemoed heerscht doet zijn gelaat schier van bovenaardschen luister schitteren. Even als de eik door de stormen vaster wortelt, schijnt ook Pius IX door de stormen des ongeloofs, die hem belagen, in krachten toe te nemen en wanneer zij die met hem de moeilijkheden en gevaren deelen, soms voor een oogenblik door angst worden aangegrepen, roept hij hun met zijn onvergelijkelijken glimlach op het gelaat toe: ‘O gij kleingeloovigen!’

De katholieke pers bij 's Pausen eeuwfeest.

De zegepraal van den Paus-Koning.

Heerlijk beeld van den Opperpriester wiens naam onsterfelijk zal blijven, door alle geslachten heen, wiens deugden nog zullen schitteren, wiens daden nog zullen spreken, wanneer alles wat thans leeft in stof zal zijn vergaan. En dat beeld is niet ontworpen met den dichterlijken gloed der verbeelding, maar met de kleuren der waarheid. Want zóó kent ieder den grooten Pius IX; zijne beeltenis is in elks hart geprent en wat hij voor de Kerk, voor de gansche christenheid en voor de maatschappij heeft gedaan is overal zelfs tot hen doorgedrongen, die niet in de gelegenheid zijn de gebeurtenissen te volgen of de geschriften van den dag te raadplegen. Wij kunnen daarvan een treffend voorbeeld aanvoeren. Het volgende gedicht is uit een hart voortgekomen dat gloeit van geloof en van liefde en dankbaarheid tot den H. Vader, en wij geven het hier als een stem des volks bij zijn gouden jubelfeest.

De Koning onzer Eeuw.

Wie toch is die eedle grijsaard
   Dien ik hier zie afgebeeld,
Met dien zoeten zachten glimlach
   Die om zijne lippen speelt?
Met die vriendlijk lachende oogen,
   En die haren, wit als sneeuw?
O, ik zeg het opgetogen:
   't Is de Koning onzer Eeuw!

't Is de groote Pius Negen
   Dien 't verteederd oog aanschouwt,
Wien, Gods Heilge Kerk ten zegen,
   Petrus scheepje is toevertrouwd;
Die, door stormen en gevaren
   Rustig bij het bangst geschreeuw,
Kalm trotseert de woeste baren.
   't Is de Koning onzer Eeuw!

't Is op aard Gods Plaatsbekleeder
   De opperpriester van Gods Kerk.
Zwak, zachtaardig, goed en teeder
   Maar ook moedig, groot en sterk;
Liefdrijk voor wie Hem beleedigt
   Maar ook vreeslijk als de leeuw
Waar hij Godes recht verdedigt.
   't Is de Koning onzer Eeuw!

Hoed mijn lam'ren, weid mijn schapen!
   Sprak tot Petrus eens de Heer.
Met den herderstaf als wapen
   Houdt hij trouw dat woord in eer.
Satan zal hem wakend vinden,
   Waar hij tracht, de helsche leeuw,
's Heeren kudde te verslinden.
   't Is de Koning onzer eeuw!

Zie den kerker hem betreden,
   Hoe zijn oog van liefde straalt
Voor de kindren zijner beden,

Zoo misdadig afgedwaald.
Zie hun woeste harten breken
Waar ze een grijsaard blank als sneeuw
Als een Engel hooren spreken.
't Is de Koning onzer Eeuw!

Maar dat oog, dat zacht en boeiend
Aller harten tot zich trekt,
Is van eedle gramschap gloeiend
Als zijn arm is uitgestrekt,
Om het vonnis uit te spreken
Over 't valsche marktgeschreeuw
Dat der waarheid recht wil breken.
't Is de Koning onzer Eeuw!

Zie hem aan het bed der smarten
Hoe hij daar, schier onverpoosd,
Meester over aller harten,
Zijn geliefde kindren troost
Hoor daâr, hoe die dappre helden
Kloek en moedig als de leeuw,
Al de liefde en goedheid melden
Van den Koning onzer Eeuw.

Zie de geestdrift 't volk bezielen
Als zijn aanblik hen verblijdt;
Zie hoe allen nederknielen
Armen, rijken, als om strijd.
Zegen ons, o heilge Vader!
Zoo weergalmt hun blij geschreeuw,
Vorst en bedelaar te gader,
Tot den Koning onzer Eeuw.

Heilge Vader! Uwe grootheid
Doet onz' harten slaan van vreugd.
Alles roemt U, zelfs de snoodheid,
Zelfs de vijand prijst Uw deugd.
Mocht gevaar U weêr omringen
Snellen moedig als de leeuw,
Duizende eedle jongelingen
Tot den Koning onzer Eeuw.

Lieve Jesus! spaar zijn leven
Uwe heiige Kerk tot vreugd
Wil hem hier op aard reeds geven
't Heerlijkst loon voor zóóveel deugd.
Wil zijn werk reeds hier bekronen
En die ziel zoo blank als sneeuw
Eenmaal eeuwig ook doen tronen
Als de Koning onzer Eeuw.

H.W.C.

Ziedaar een stem uit het volk die zich gerust mag mengen met de gouden harptonen, die op den gedenkwaardigen 11^en^ April over de gansche aarde weêrklinken. Wij hebben de dichteres, die bij al haar aardsch leed voedsel voor hart en geest zoekt in de dingen die niet van deze wereld zijn, als een geringe blijk onzer dankbaarheid,

onder de inteekenaren der *Illustratie* opgenomen, en haar ook het portret van den H. Vader gezonden, dat haar met zulke verhevene gedachte bezielde.

Inderdaad, er stijgt op den gedenkwaardigen 11^en^ April over de gansche christen-wereld slechts één juichtoon ten hemel en daarvoor hebben wij gemeend aan die heerlijke gebeurtenis een afzonderlijk nommer te moeten toewijden. Het is bekend dat Pius IX op dien dag zijn zegen aan de gansche wereld schenkt. Wij hebben dat verheven, dat plechtig oogenblik aanschouwelijk voorgesteld. Wij zien hoe de Opperpriester zijn handen uitstrekt om den zegen des hemels over allen uit te storten, ook over hen die hem miskennen en vervolgen. Wij hebben ook gemeend de goede pers, die met Gods hulp zulk een krachtig wapen kan zijn tegen de vijanden der Kerk, bij het huldebetoon voor den verheven Jubelaris eene plaats te mogen geven. Zij staat met den opgeheven kruisbanier in de nabijheid van het Vaticaan, waarvan zij haar licht ontvangt, terwijl de woelingen der slechte pers, onder inblazingen van satan op den achtergrond zijn voorgesteld. De goede en getrouwe pers, bewust van de zware taak die op haar rust, vraagt mede den zegen van den Opperpriester, om met dien zegen toegerust, als vernieuwd van krachten den strijd voort te zetten.

En bij dit jubelfeest, dat niet slechts een feest is voor den beminden Pius maar voor de gansche Kerk, kunnen wij onmogelijk onze dappere Zouaven vergeten, die met hun geld en goed, niet slechts hunne toekomst, maar hun bloed en leven voor den Paus-Koning en voor de Kerk hebben gegeven. Wij hebben hen aan de voeten van den H. Vader voorgesteld op het oogenblik van den heldhaftigen strijd, die de geheele wereld met verbazing heeft vervuld. Wij willen nog eens aan hen denken die in dien strijd het leven gelaten hebben en thans in den hemel wellicht mede juichen en bidden, voor hem, dien zij zoo vurig beminden. Wij laten een engel bloemen strooien op hun graf dat verre van hun vaderland maar in de nabijheid van de plaats ligt, waar hun geloofsijver hun heentrok, en waar hunne namen en daden nimmer zullen worden uitgewischt. Wij hebben ook het portret willen leveren van den dapperen kolonel Allet, die de Zouaven in den slag bij Mentana heeft aangevoerd en met zijn: ‘Voorwaarts mijne kinderen, het is voor Pius en voor de Kerk,’ de geestdrift der edele jongelingen tot schier bovenaardschen moed deed stijgen.

Bidden wij dan bij dit heuglijk feest vuriger dan ooit voor het heil der Kerk en voor den jubelenden Opperpriester, en roepen wij met de gansche Christenheid: leve Pius IX! leve de Paus-Koning!

In België, niet alleen is in de kerken, maar ook buiten deze is het gouden jubelfeest van Pius IX in vele gemeenten, op eene treffende wijze, door het uitsteken van Pauselijke vlaggen en het illumineeren der huizen plechtig gevierd.

Uit het leven eener Vod.
Fantasie
Door August Snieders, Jr.
Vervolg.

De muziek liet zich hooren; aller tongen bewogen zich; aller oogen vonkelden van vreugde en verwondering, en er rommelde, onder het onmeetlijk glazen dak en rondom mannen, met goud en diamant op de borst, rondom vrouwen, prachtig gekleed en voor wie iedereen zich boog gelijk de slaaf voor den meester, een donder van toejuiching - en wat deze menschen schoon vonden, vond iedereen schoon.

Nu, dat schijnt zoo de mode te zijn in de wereld. Wat de grooten doen, is onfeilbaar bij den hoveling, dat ‘overgult stuck slijck,’ staat er ergens gerijmd, en aangezien de grooten een oogenblik bij mij hadden stil gestaan, roemde mij ook iedereen.....

Naast mij stond mijn dikke eigenaar, met de uitdrukking der hoogste voldoening op het wezen. Hij genoot al de eer, en mijn arme werkman, mijn arme kunstenaar was, helaas! nergens te vinden.

Men bond eene gouden medaille aan mijne rood zijden linten, en toen ik, eenigen tijd nadien, mijnen meester weêrzag, blonk er een groot zilveren kruis aan een rood gewaterd lint in het knoopsgat, en iedereen schreeuwde: Leve, leve de nieuwe ridder!...’ van de el! hoorde ik een afgunstiaen wollen lap naast mij morren.

En waar, waar is nu mijn arme wever? dacht ik; maar ik beken dat dit denkbeeld mij slechts een korten oogenblik bijbleef. Ik gewende mij reeds aan de eer van den meester, en het streelde ook mijne ijdelheid, dat hij geridderd was.

En zoo dacht er zelfs mijn arme werkman over, toen hij eenige dagen nadien plotseling voor mij stil stond.

Hij droeg een gelapten blauwen kiel, en zijne vrouw, die naast hem stond, had een even armoedig uitzicht als hij; maar toch blonk er een straal van geluk op zijn wezen, toen hij mij zoo verheerlijkt terug zag, en hij dacht er zelfs geen oogenblik aan, zijnen meester het zilveren kruis te benijden.

Juist toen hij mijnen rand nog eens streelend door de vingers liet schuiven, schoot er een brutale policie-agent toe, drong hem van de plaats weg, dreigde hem bij den kraag te grijpen en achter de traliën te zullen brengen.

Wel richtte de werkman zich fier op; wel purperde zich zijne wang, wel vonkelde de verontwaardiging in zijn oog, maar de arme vrouw trok hem angstig voort, en ik hoorde haar zeggen: ‘Och, kom maar Jan, arme menschen hebben hier altijd ongelijk!’

Dat is een vooroordeel in het volk, zeg ik. Ik dreig zelfs de vod uit het venster te werpen, indien zij voortgaat dergelijke stelsels vooruit te zetten.

Geweld! zegt de lap met een scherpen glimlach; dat is altijd het groote argument als men ongelijk heeft. Ik weet dat, wat ik zoo even zegde opzichtens den minderen man, meestal een vooroordeel is; maar toch bestaat het, en in plaats van het tot den wortel toe uit te roeien, komt deze of gene kortzichtige rechter of domme policie-man, die de letter en niet den geest der wet in aanmerking neemt, aan dit denkbeeld nieuwe kracht bijzetten.

Nu, daarin heeft mijne arme vod wel wat gelijk; doch ik zwijg om haar niet in dergelijke denkbeelden te versterken.

V.

Ik lag kort nadien in een groot en des avonds glinsterend verlicht magazijn, waar vele prachtig gekleede dames kwamen.

Velen lieten echter nooit onmiddellijk klinkende munt zien en de boekhouder, een oude grijze grompot, moest soms herhaalde malen, dezelfde rekeningen uitschrijven.

Nu was de rekening zoek geraakt, dan was de nieuwe door de kleintjes verscheurd; met de derde had papa, altijd bij vergissing, zijne sigaar aangerookt, de vierde was elders versukkeld.

O, debet en credit, wat moet het moeilijk zijn om u in balans te houden!

Indien ze de lompen der kleedsels nog maar terugbrachten, mompelde de oude boekhouder soms, dan zouden we ten minste nog een deeltje van het percent incasseeren.....

Uiterlijk zag er die winkel *à l'instar de Paris,* prachtig, koninklijk uit.

Door glasruiten, ellen hoog, staarde ik van mijne plaats de straat in; letteren en bloemen van klinklaar goud waren op die kostbare ruiten gemaald.

Des avonds blonken er zooveel gazvlammen rechts en links, teruggekaatst door heldere spiegels, schier zooveel als er starren aan den hemel stonden, en die ik te vergeefs had trachten te tellen, toen ik op de groene weide lag uitgestrekt.

En wat draafden en zeulden er heertjes met groote haarbossen en magere dametjes, mager en bleek, door dien prachtigen winkel heen, waar de norsche boekhouder soms verscheen met de pen achter het rechteroor; ofwel de eigenaar, die altijd rondging, met eene grieksche muts, een gouden bril op, en de handen op den rug.

Maar, als zekere zwarte, magere kerel verscheen - ik zie hem nog - met eene zwarte portefeuille onder den arm, een helsche grijnslach op het wezen, maar altijd met een vriendelijk woord op de lippen - zoo'n vriendelijkheid, die u als een speldensteek door het vleesch gaat! - dan verdween de eigenaar achter de gordijnen der binnenkamer.

‘Niet thuis!’ fluisterde de stem van het winkeljuffertje.

‘Niet thuis!’ klonk de barytonstem van den winkelknecht.

‘Niet thuis!’ bulderde de basstem van den ouden boekhouder, en hij mompelde nog wel vijf minuten nadien, even als een aftrekkende donderslag.

‘Nooit thuis!’ morde de zwarte grijpvogel maar toch altijd lachend. ‘Nooit thuis.... wissel.... protest.... wet!’.... hoorde ik nog tot op den dorpel der deur.

‘Nu, wat gaf mij dat; ik verstond er niets van. Ik wilde de wereld in, trotsch op mijne schoonheid en eenigzins bedorven door de vleierij, wel wat harteloos geworden voor anderen.

Ik wilde niet langer op den winkel blijven smachten; ik hijgde naar lucht, naar zonlicht.

Dat verlangen werd des te grooter, omdat ik zoo dikwijls de verzuchtingen der bleeke jufferkes beluisterde, die zich de heldinnen droomden van allerlei - op *dit* oogenblik zeg ik ‘gekke romans’ - en vooral 's maandags onuitputtelijk waren in het vertellen van poëtische avonturen, en welke mij deden denken dat de wijde, wijde wereld nooit vreedzaam op hare twee ooren kon rusten, zonder zich om het lot dezer maanbleeke schepseltjes te bekommeren.

Och, wat schijnt mij dat alles nu flauw, door en door flauw!

Honderdmaal werd ik voor den dag gehaald, op de toonbank ontrold, door de fijne vingeren betast, stilletjes bewonderd en geroemd; maar als men den prijs, dien men voor mij bepaalde, kende, lieten de vingeren, als het ware verlegen, mij ontglippen.

Ik werd dan alweêr in mijne boeien gerold en op de harde winkelschab terug gelegd.

Eindelijk!....

O, ik herinner het mij levendig: twee vrouwen stonden voor de toonbank.

Deze was jong en prachtig, naar den laatsten smaak gekleed; de andere droeg een stil, eenvoudig, burgerlijk, ik zou schier zeggen kloosterachtig kleedsel.

Zij waren vreemd aan elkander, en dat verwonderde mij niet: het uiterlijke alleen zegde het mij.

Och, dacht ik, als die rijke dame mij nu maar koopt; wat zou ik bij die andere mij zelf vernederd gevoelen!

Wij hebben, zoo als gij weet, iets van de polyp; ieder afgesneden stuk wordt een levend geheel. Het is zoo als in uwe maatschappij; het familie-leven houdt in zeker oogenblik op, en elk van ons gaat zijne eigene bestemming te gemoet.

Het griefde mij echter toen ik hoorde, dat elk ieder twee vrouwen een gedeelte van ons geheel zoude nemen.

Ik treurde om het lot mijner nu afgesneden zuster: zij toch werd de eigendom van eene oude totebel, met bril en snuifneus.

Wij wierpen - ik bedoel mijne zuster en ik - elkander een smartelijk vaarwel toe, voor dat de burgersvrouw mijne zuster opgerold en onder haren lakenschen kapmantel verborgen had; terwijl ik integendeel door den winkelknecht, met zijn grooten haarbos, en die door het magazijn sprong en boog, als een hansworst op eene kermis, naar een aan de deur wachtend rijtuig gedragen werd.

Was ik de eigendom eener koningin geworden? Zou ik haar of hare koninklijke kinderen gaan tooiën?

En mijne zuster?

Ik heb haar lang nadien eens weêrgezien; doch in mijnen ouden dag; hou ik veel van regelmatigheid en schikking in mijn vertellen, en ik zal u die ontmoeting later doen kennen.

(Wordt vervolgd.)

Vertroosting aan de Ouders der gesneuvelde Zouaven.

Mijn Ouders! weest gerust,
Ik ben met grooten lust
Van d' aarde hier gescheiden,
Om u te gaan verbeiden
In 't Hemelsche priëel
Der vromen errefdeel;
Daar hoop ik mijn Behoeder,
En ook mijn lieve Moeder,
T' aanschouwen met geneucht
In eindelooze vreugd,
Bij d' engelen daar boven
Die hunnen Schepper loven.

J.V.D. VONDEL.

[Nummer 34]

De Dom van Milaan.

Het jaar 313 is eeuwig gedenkwaardig in de geschiedenis des christendoms. Toen verscheen namelijk het edict van keizer Constantijn, waarbij aan de Christenen vrijheid van godsdienst verleend werd en tevens bevolen de goederen terug te geven, welke men hun of hunnen vaderen, die den marteldood gestorven waren, ontroofd had. De katholieke Kerk kwam nu uit de duistere gangen der Catacomben te voorschijn; zonder eenige vrees verkondigde zij aan machtigen en geringen der aarde de leer des Gekruisten, en het Heidendom zonk ineen, onwetendheid en zedeloosheid in zijn val met zich slepende.

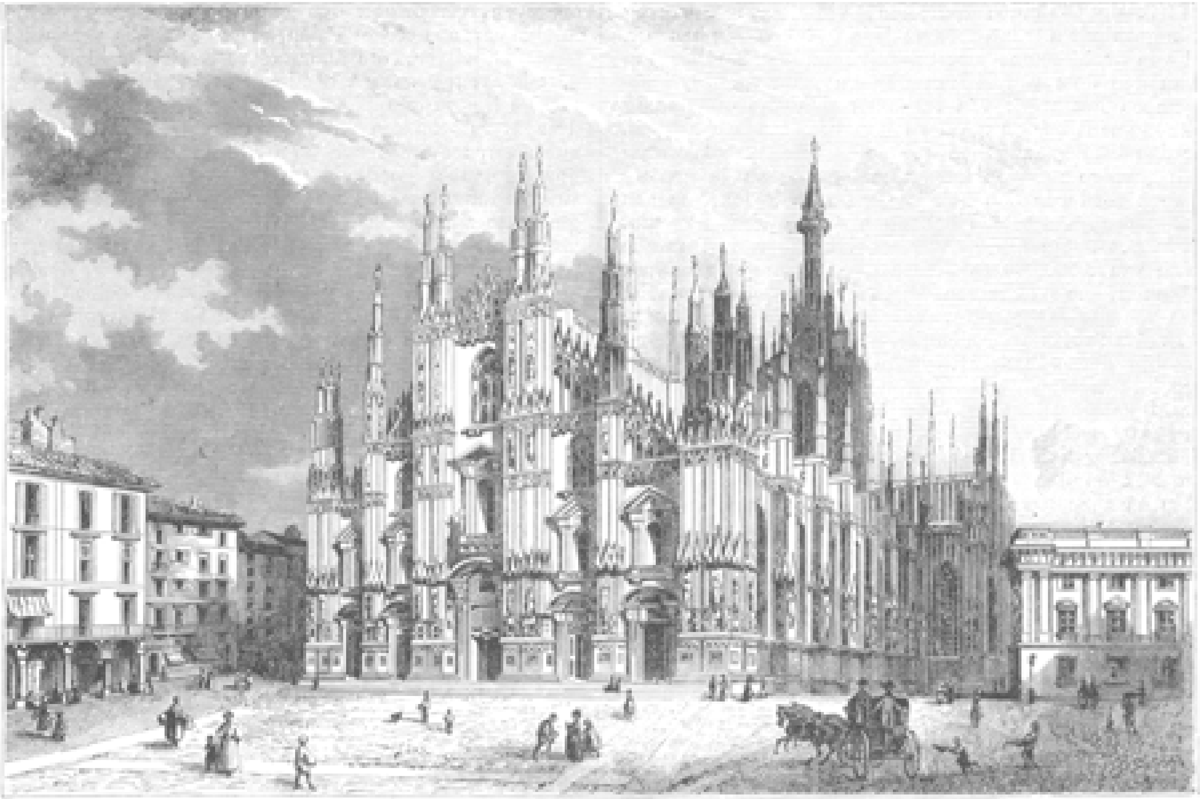

De dom van Milaan.

Constantijn teekende dit stuk te Milaan, de stad, waar, volgens eene overlevering het Evangelie door den H. Apostel Bartholomeus was gepredikt, en waar vele beroemde martelaren, waaronder de H.H. Gervasius en Protasius, het met hun bloed bezegeld hadden. Hier heerschte dus even als op alle plaatsen, waar het edict verscheen, de grootste vreugde, en de Milaneezen wachtten niet lang met van de hun verleende vrijheid gebruik te maken: zij richtten terstond eene prachtige hoofdkerk op, waarin de overblijfselen van genoemde martelaren begraven werden. In deze kerk sprak de H. Ambrosius de beroemde leerredenen uit, die Augustinus bekeerden en nu, na 15 eeuwen, nog met verrukking gelezen worden; daar had het zeldzame en wondervolle voorval plaats, dat de geschiedenis van keizer Theodosius verhaalt. Deze had in een oogenblik van hevige gramschap de inwoners van Thessalonica ter dood veroordeeld, omdat zij hem beleedigd hadden. 7000 menschen van allen leeftijd stierven onder het zwaard, en het bloed stroomde door de straten hunner stad. De H.

Ambrosius schreef den keizer een brief, waarin hij hem met eerbied maar tevens met stoutmoedigheid het misdadige van zijne handel-

wijze onder de oogen bracht. Dat schrijven, 't welk in de gewijde letterkunde als een der schoonste modellen van welsprekendheid geboekt staat, eindigt aldus: ‘Welke droefheid voor mij de gedachte dat een keizer tot dusverre een voorbeeld van de grootste godsvrucht zoo schitterend door zijne goedentierendheid, zoo barmhartig jegens de misdadigers zelven zich zóó heeft kunnen vergeten. En hoezeer zou mijne droefheid levendiger zijn, indien uw hart nog lang ongevoelig kan blijven bij den dood zooveler onschuldigen. Uwe goedheid stelde men aan het hoofd van uwe schitterende deugden: De engel der duisternis heeft u dien roem benijdt; herwin dezen, terwijl het nog tijd is. Ik ben gedwongen u te verklaren, dat het mij onmogelijk zou worden het sacrificie op te dragen indien gij dit bijwoonde. Wanneer ik u aldus aanspreek, vorst, volg ik het voorbeeld der propheten; met u door de boetvaardigheid te vernederen, zult gij het voorbeeld der heiligen volgen. Den volgenden Zondag vernam de heilige dat de keizer zich naar de kerk begaf om de Mis bij te wonen. Met een heiligen moed gewapend, plaatste Ambrosius zich in het kerkportaal en riep den keizer toe, toen deze verscheen: ‘Zoudt gij uwe hand, die nog rookt van het bloed, dat gij vergoten hebt, durven uitsteken naar het lichaam van Jesus Christus?’ Theodosius, poogde zich niet te rechtvaardigen maar smeekte om vergiffenis door op het voorbeeld van David te wijzen. ‘Volg hem na, in zijne boetvaardigheid, sprak Ambrosius, gelijk gij hem hebt nagevolgd in zijne zonde!’ De keizer vernederde zich en deed openbare boete; beiden, bisschop en keizer, lieten aan de volgende eeuwen een voorbeeld na, de een van christelijken moed, de ander van christelijke onderwerping,

In 886 werd de kerk van Milaan herbouwd door bisschop Anspertus; ten tweede male werd zij het in 1075 na een hevigen brand en in 1162 deed keizer Frederik I een gedeelte van de kerk afbreken om de Milanezen voor hunne oproerigheid te straffen en hen te beletten van hunne kerk eene vesting te maken.

In de tweede helft der 14^{e} eeuw maakte Jan Galaas Visconti zich meester van Milaan; om zijn doel te bereiken had hij niet geschroomd ijn oom en twee neeven door verraad gevangen te nemen en vervolgens door vergif om het leven te brengen. Een verschrikkelijke en aanhoudende gewetensknaging was hiervoor zijn loon; om rust te verkrijgen deed hij de beloften twee kerken te bouwen, wier schoonheid die van alle kerken der Christenheid zou overtreffen. En hij hield woord; te Milaan bouwde hij eene kerk, die in grootte (doch misschien niet in kostbaarheid) alleen door den St. Pieter te Rome wordt overtroffen; te Pavia stichtte hij een Karthuiser-klooster, het prachtigste klooster der wereld.

De eerste steen van de Kathedraal van Milaan werd gelegd op den 15 Maart 1386. De hertog schonk, behalve eene aanzienlijke som gelds, de marmer groeven van Candoglia, aan het Lago Maggiore gelegen, die een zeer fijn geaderd marmer opleveren, dat met der tijd een voor het oog aangenamen geelachtigen tint aanneemt. Men kent niet met zekerheid den naam van den eersten architect maar gelooft dat het een Duitscher was, Hendrik de Gmünden geheeten, die door den hertog gelast werd de kerk in gothischen trant, toenmaals in Italië weinig bekend, te bouwen. Een tal van architecten, meestal buitenlanders, hebben hun genie ten behoeve van den dom van Milaan uitgeput, terwijl de decoratiën over het algemeen het werk van Italianen zijn, die ongelukkig den luister van het monument eer verminderd dan vermeerderd hebben.

De schatten, door den hertog aangeboden, hoe aanzienlijk ook, waren spoedig uitgeput ten gevolge van den kolossalen omvang en de grootte des gebouws. Het werk vorderde dan ook langzaam en heden, na een tijdsverloop van 482 jaren, moet men bekennen dat de kerk nog niet geheel voltooid is. In het begin dezer eeuw werd er door de fransche regeering nog een som van 3,500,000 franken aan ten koste gelegd. Maar treden wij de kerk binnen, en overtuigen wij ons van hare schoonheid.

Door het prachtige voorportaal gaande, waar men de bronzen deuren ziet, waarmede de H. Ambrosius voor den keizer de kerk sloot, komt men in het middenschip der cathedraal, dat dubbele zijvleugels heeft. In den eersten oogenblik ziet men niets dan een bosch van kolommen, hooge bogen, ontzaglijke gewelven, gekleurde vensterglazen en een geheel bevolking van standbeelden, die, met den rug tegen de kolommen staande, in het geheimzinnig half duister, waarin het heiligdom gehuld is, een zonderlingen blik op den toeschouwer schijnen te werpen. De breedte van het schip en zijne lengte, eindigende in het prachtige hoogkoor, de vier zijbeuken met hunne kapellen, monumenten en grafsteden, de beeldhouwwerken zonder tal, overal door de kerk verspreid, de schoone muurschilderingen, alles draagt een majestueus karakter. De stof op zich zelve, waaruit alles is vervaardigd, is van onschatbare waarde; men ziet niets dan geelachtig wit marmer; de muren, de kolommen, de gewelven, de vloer, de standbeelden, het dak, alles is uit dien heerlijken en kostbaren steen gezaagd en gebeiteld; hout vindt men in den milaneeschen dom niet. Maar even kostbaar als de stof is, zijn de verschillende deelen der kerk om den ontzaglijken arbeid, dien men er aan besteed heeft. Men heeft berekend dat de nissen, de kolom- en torentoppen, de kapiteelen enz. 7000 standbeelden kunnen bevatten, waarvan er 3000 geplaatst zijn.

Wanneer men van de verwondering waarin men door de wonderlijke verzameling van kunst, marmer en goud is gebracht, eenigzins bekomen is, dan beschouwt men met verrukking de bijzondere deelen. De kerk heeft den vorm van een latijnsch kruis, het schip eene lengte van 150, bij eene breedte van 58 en een hoogte tot het gewelf van 47 ellen. De naald op den dom is 110 ellen hoog. De beuken worden van elkander gescheiden door 52 achthoekige pilaren, die op iedere lijn een nis met een beeld hebben. De kapiteelen dier pilaren zijn bewonderingswaardig door de verscheidenheid der teekeningen en den rijkdom der ornamenten. De schilderingen van het gewelf mogen op zich zelven schoon genoemd worden, doch hare rijkdom van kleuren en verscheidenheid van tafereelen ontneemt te veel aan den machtigen indruk van het gothische geheel. De marmeren vloer is in verschillende vakken van onderscheiden kleur en draagt aan den ingang der kerk een meridiaan, in 1786 door de sterrekundigen van het observatorium van Brera getrokken. De altaren zijn allen van verschillend gekleurd marmer, geteekend door den beroemden Pellegrini op last van den H. Karel Barromeus. Door dezen kunstenaar werd ook de gevel der kerk voltooid, maar, om aan zijne landgenooten te behagen, in den stijl der renaissance. Het moet verwondering baren, dat zulk een groot man niet inzag welke fout hij daardoor bedreef, hoe hij door zijn werk het grootsche en schoone der gotische lijnen brak en van het eerste kunststuk der wereld een tweeslachtig monument maakte. Er brak dan ook een levendige strijd los, waarin de voorstanders der gothiek de overwinning behaalden, want in 1790 werd besloten den gevel zooveel mogelijk te veranderen, met behoud van Pellegrinis' versierselen.

Onder de standbeelden bekleedt dat van den H. Bartholomeus als kunststuk eene eerste plaats. Men weet dat de Apostel om de belijdenis van de leer des Evangelies levend gevild werd. In zoodanigen toestand heeft hem de beeldhouwer voorgesteld.

Alle ware kunstenaars hebben het beeld bewonderd maar tevens beweerd dat het beter zijne plaats zou innemen op een ontleedkundig museum dan in eene kerk, waar alles tot godsvrucht en ingetogenheid moet opwekken.

Onder den dom staan twee preêkstoelen met platen van verguld of verzilverd koper belegd en met bas-reliefs versierd; zij worden gedragen door vier cariatiden (draagbeelden) voorstellende de vier Kerkvaders en de vier Evangelisten. Verder zijn bezienswaardig de doopvont, een sarcophaag van porfier, die eertijds het graf was van eenen heilige en thans door vier marmeren kolommen met gesneden bronzen kapiteelen omringd is.

Maar de kostbaarste schat, en die alles overtreft wat de sacristij bevat, is het lichaam van den H. Karel Barromeus. Uit eene beroemde familie gesproten, verachtte de heilige reeds in zijne jeugd alle wereldsche eer, waarop hij door zijne geboorte kon aanspraak maken en trad in de rij van de bedienaren der kerk. De eerbewijzingen, die hij ontvluchtte, zochten hem op. Zijn oom van moederszijde, Paus Pius IV, benoemde hem, 22 jaren oud, tot kardinaal-aartsbisschop van Milaan. De jonge kardinaal gaf aan allen het voorbeeld van een strengen levenswandel en van de verhevenste deugden. Het volk van Milaan heeft niet vergeten wat hij deed tijdens de pest, die langen tijd de stad en haren verren omtrek verwoestte; zonder zijn leven te ontzien, trad hij de woningen der pestzieken binnen, verleende hun geestelijken en lichamelijken bijstand en verkocht alles wat hij had tot zelfs zijn huisraad om de ongelukkigen te kunnen helpen. Met een koord om den hals en het kruis in de hand trok hij in processie met zijne priesters door de straten, waar hoopen van lijken en zieken den weg versperden, en offerde zich aan God op voor de zonden van zijn volk. Hij stierf in 1584 in den ouderdom van 47 jaren en werd reeds in 1610 heilig verklaard.

Het lichaam van den heilige rust in eene onderaardsche kapel aan den ingang van het koor; eene opening in de vloer door eene ballustrade omgeven, veroorlooft den geloovigen het te vereeren zonder in de kapel te behoeven neêr te dalen. Deze kapel is versierd met bas-reliefs van gesneden zilver, die door acht zilveren beelden gedragen worden. Het graf is eveneens van zilver en met kostbare edelgesteenten versierd. De heilige ligt in zijn bisschoppelijk gewaad, en zijn hoofd, dat den mijter draagt, rust op een gouden kussen. Zijn versteend gelaat heeft het kenmerk van majesteit behouden, benevens de uitdrukking van de zoete en doordringende goedheid en de engelachtige godsvrucht waarmede hij zich gedurende zijn leven aller liefde en hoogachting verwierf. De laatste gedachte zijns levens staat op zijne trekken te lezen, en de dood, die verstijvende, heeft er voor altijd het merk van geloof en liefde op gedrukt, waardoor de Heilige zich een plaats in den hemel verwierf.

De sacristij bevat twee zilveren standbeelden met edelgesteenten verrijkt, van den H.H. Ambrosius en Karel Barromeus, busten van hetzelfde metaal, relikwiekasten, kelken en kruisen van massief goud, een patena van onmetelijke waarde door Benvenuto Cellini gesneden, een ivoren kelk uit de 16^{e}, een evangelie uit de 9^{e} eeuw, en een menigte anderen niet minder kostbare voorwerpen.

Na de kerk bewonderd te hebben, beklimt de reiziger gewoonlijk den trap, die naar de terrassen van den Dom voert. Zijne onmiddellijke en meer verwijderde omgeving doen hem van verbazing als aan den grond genageld staan. Hij bevindt zich te midden van een bosch van torens of torentjes, die den vorm hebben van naalden of pyramiden en allen groote of kleine standbeelden dragen. Op den top van den 100 el hoogen domtoren prijkt het verguld koperen, 13 voet hooge beeld van de H. Maagd door een ontelbaar getal van engelen, martelaren, belijders, oudvaders

enz. omgeven. Het schouwspel is inderdaad betooverend, en is het oog eindelijk vermoeid van het marmer, de standbeelden, de torens, de tot in het oneindige afwisselende beeldhouwwerken, dan werpt men den blik naar de horizont en doet dien met welgevallen dwalen over de lombardijsche vlakte. Ten noorden ziet men tegen den horizon de hooge kruinen van den Mont Cenis, Mont Rose, den Simplon en St. Gothard met eeuwige sneeuw bedekt; ten zuiden de lange keten der Apennijnen, die zich naar Rome spoeden; ten oosten en westen de vruchtbare vlakten van Lodesan en Cremaske: en dat groote oppervlak is bezaaid met steden en dorpen, waaruit zich tallooze torenspitsen verheffen, met akkers en bosschen, vonkelend van goud en groen, doorsneden met rivieren en kanalen. Voeg bij dat heerlijk schouwspel de historische herinneringen, die het opwekt. Langs die beemden en velden, door die bergpassen ziet men in den geest de verschillende volkeren elkander opvolgen; Romeinen, Carthagers, Galliërs, Barbaren uit alle hoeken van het noorden, Lombarden, Duitschers, Franschen en Spanjaarden zijn allen langs Milaan voortgetrokken naar Rome, het geheimzinnige middelpunt der maatschappij. En de reiziger, mijmerend het terras verlatend, mompelt: zij allen zijn voorbijgegaan, maar Rome's Koning, Rome's Paus-Koning leeft nog altijd en *zal* leven tot aan het einde der tijden.

Het stadhuis te Brussel.

Wellicht is er in geen der Europeesche hoofdsteden een plein, waaraan zooveel historische herinneringen verbonden zijn en dat door zulke luisterrijke gebouwen omringd is als de Groote Markt te Brussel. Sinds meer dan vier honderd jaren grepen de gewichtigste gebeurtenissen op die Markt plaats, en stonden niet zelden in verband met het trotsche Stadhuis, waarvan wij de afbeelding geven en eenige bijzonderheden mededeelen zullen. De plakkaten van de Hooge of Stadsregeering, tegen zijne muren aangeplakt of van zijne 'Puije' voorgelezen, deden meer dan eens tooneelen van buitengewonen aard op het groote plein ontstaan.

Wie herinnert zich niet oogenblikkelijk op het hooren noemen van de Groote Markt te Brussel het treurige uiteinde van de Graven van Egmond en Hoorne, die daar op een schavot hun leven eindigden. Wien, die een weinig met de geschiedenis van ons Land bekend is, staan niet dadelijk de gebeurtenissen voor den geest, die zich op de Groote Markt ontwikkelden of er hun einde vonden en ten doel hadden de rechten der burgers te grondvesten, te herstellen of uit te breiden? En wie ook denkt niet onmiddellijk aan de feesten van godsdienstigen of wereldlijken aard, die gedurende de middeleeuwen op de Groote Markt gevierd werden en zoo krachtig werkten op het volk, ter bevordering zijner beschaving, ter ontwikkeling zijner burgerdeugd. Ja, konden hier de steenen spreken, zij zouden wellicht in hoofdpunten de geheele geschiedenis van de Zuidelijke Nederlanden en in zeker opzicht ook die van de Noordelijke kunnen mededeelen.

Is er één gebouw, dat hem, die de Groote Markt te Brussel bezoekt bijzonder treft en onmiddellijk aan het verledene herinnert, dan is het op de eerste plaats het prachtige Stadhuis, waarvan men de weerga' evenmin in eenige Europeesche stad aantreft als van het historisch beroemde plein, dat het voor een gedeelte begrenst. Eene nauwkeurige beschrijving er van mag wel overvloedig heeten, daar onze lezers zich op het zien der gravure een volkomen denkbeeld van kunnen vormen. Eenige bijzonderheden zullen evenwel, hopen wij, niet onwelkom zijn.

De bouw van het Stadhuis nam een aanvang in het jaar 1401; het oorspronkelijke plan betrof alleen den toren en het gedeelte, dat men op de gravure ter linkerzijde ziet; aan den bouw van het andere (westelijke) gedeelte begon men eerst in 1444, lang nadat het oostelijke voltooid was. Men ziet al aanstonds dat de toren niet in het midden staat; eene volkslegende wil dat zulks ten gevolge is van een dwaling van den bouwmeester Jan van Ruijsbroek, die zich daarom van het leven zou beroofd hebben. Wat wij zeggen van het oorspronkelijk plan bewijst genoegzaam dat de legende niet op waarheid berust. Het jaar der voltooiing is niet bekend; wij weten alleen dat zij onder de regeering van Karel den Stouten (1467-1477) plaats greep.

Het gebouw, in streng gothischen stijl, bestaat uit een overdekt plateforme, vroeger 'de Puije' geheeten, en twee verdiepingen. Het plateforme, in oorspronkelijk gothischen stijl, heeft een boogvormig gewelf, dat op 17 pilaren rust. Tusschen den 11^{en} en 12^{en} bevindt zich de hoofdingang, boven welke zich de colossale toren verheft. De beide verdiepingen hebben 44 vensters, waarvan 26 boogvormig zijn. Tusschen de verdiepingen en tusschen de vensters zijn een ontelbaar aantal nissen, waarin beelden van heilige en beroemde personen prijken. Het westelijke gedeelte is rijker aan nissen, beelden en andere versieringen dan het oostelijke, waaruit blijkt dat men

bij de voortzetting van den bouw zich niet aan het oorspronkelijke plan heeft gehouden. Een deftige balustrade omgeeft het hooge, trotsche dak.

Aan de vier hoeken des gebouws verheffen zich achthoekige torentjes niet alleen aan elkander gelijk, maar ook aan die, welke den grooten toren omringen. Deze heeft eene hoogte van 350 voet boven den beganen grond en is een meesterstuk, zoowel ten opzichte van bevalligheid, rank- en sierlijkheid, als van kunst en smaak en zuiverheid van verhoudingen, tot zelfs in de kleinste onderdeelen. Tot even boven het dak is hij vierhoekig, in welk gedeelte hij vier verdiepingen bevat; onderscheiden zich de twee eerste door een bijzonderen rijkdom van ornamentatie, de laatste munten uit door eene edele eenvoudigheid, die ook hare schoonheid heeft. Boven het dak wordt de toren achthoekig en heeft tot aan de pyramide, die hij draagt, drie verdiepingen elk met acht boogvensters en voorzien van eene galerij omgeven met eene ballustrade. Bij iedere verdieping staan aan de hoeken slanke torentjes, die de schoonheid van het geheel verhoogen. Op den top der pyramide rust een steen van 12 voet omvang; deze draagt een verguld koperen bol, die tot voetstuk dient aan een reusachtig standbeeld van den H. Michaël, den patroon der stad. Dit beeld, ruim 18 voet hoog, strekt niet alleen tot versiering van den toren, maar ook tot windwijzer en is zoo gevoelig voor den wind, dat het zelfs eene flauwe koelte aantoont.

Brussel, dat reeds in de 8ste eeuw vermeld wordt te zijn het Bruchsela, een villa der frankische vorsten, had reeds in de 10de eeuw eene kerk aan den aartsengel Michaël gewijd, blijkens een diploma van Otto, van het jaar 966, op de plaats waar thans de prachtige St. Gudulakerk zich verheft.

De chineesche hovingen.

Men heeft wel eens beweerd dat men in de hovingen van een volk zijn karakter kan leeren kennen. Ofschoon als regel daarop nu en dan, naar ons gevoelen, wel wat valt af te dingen, zou men bijna tot het besluit komen dat dit gezegde omtrent de chineesche tuinen volkomen de waarheid is. De Chineezen zijn een zonderling, realistisch volk en dezelfde eigenschappen kan men aan hunne hovingen toekennen. Wat vooral merkwaardig is, zij hebben in hunne hovingen een bepaalden stijl, zooals le Nôtre dien in de fransche bracht, zoodat men hetzelfde in het hofke van den armen chinees terug vindt, wat men ontmoet in den hof van den keizer des hemelschen rijks; een hof moet bij den Chinees een afbeeldsel zijn van de natuur, hij moet de natuur in het klein zijn.

Hieruit volgt reeds dadelijk dat de chineesche hovingen een wonderlijk mengelmoes zijn van de meest verschillende natuur-tafreelen. Even als men in de natuur bergen, dalen, vlakten, stroomen, rivieren, beken, vijvers enz. vindt, ontmoet men in den chineeschen hof dat alles op kleine schaal, vermeerderd met alles wat de fantasie kan uitdenken, alleen om het geheel meer natuurlijk te maken, ofschoon ten laatste de hof op niets minder gelijkt dan op de natuur.

Een enkele blik op onze gravure kan daarvan overtuigen. Wat ziet men al niet op dat kleine hoekje gronds bijeen. Langs den voet van een steile rots, die op hare kruin een bekoorlijke villa draagt, stroomt eene beek, omzoomd met twee andere villa's, struikgewas en opgaand geboomte. De monumentale leeuwen ontbreken zoo min als de waterplanten van duizenderlei vorm en grootte, die dikwijls den waterspiegel verbergen. Het is een allerlei, dat in verwarring brengt, dat doet duizelen en den indruk wegneemt, die elke partij anders zou kunnen aanbrengen, ofschoon de hof, door onze gravure voorgesteld, inderdaad prachtig genoemd kan worden.

De Chineezen zijn groote liefhebbers van hovingen, en daar zij grond in overvloed hebben, beslaan hunne lustoorden dikwijls meer plaats dan verscheidene onzer schoonste hovingen bij elkander genomen. Bij den aanleg ontzien zij geen geld maar hebben ontzaglijke sommen veil, opdat hun hof een in hunne oogen waar lustoord worde. Allereerst wordt opgenomen en opgeschreven wat er in aanwezig moet zijn, de uitgestrektheid van den grond komt hierbij volstrekt niet in aanmerking. De chinees wil hier een heuvel hebben met een villa bekroond, die hem een schoon vergezicht kan aanbieden, maar daar plaatst hij hoog geboomte dat hem het vergezicht beneemt. Elders begeert hij een rivier, een vijver te hebben met al de aankleve van dien en de aanleg verwoest een gedeelte van een vroeger afgeteekende partij. Het gevolg van dit alles is, dat niet de minste orde in zijnen hof wordt aangetroffen. De chinees denkt: in de natuur is ook geen orde: daar is alleen verscheidenheid; doch dit denkbeeld is geheel valsch, want verscheidenheid laat zich zeer goed met orde vereenigen, en hij, die de natuur bestudeert, weet dat de een de andere niet verhindert, maar beiden samenwerken om in haar het werk des Scheppers te doen erkennen, dat orde en verscheidenheid tevens is.

Met tienmaal minder kosten en moeite zouden de Chineezen hunne tuinen ongetwijfeld tienmaal schooner en bekoorlijker maken. Het oog van den wandelaar vermoeit zich wel is waar, wanneer het langen tijd op hetzelfde voorwerp staart of op verschillende voorwerpen van denzelfden of nagenoeg denzelfden vorm, maar het doet het niet minder, als de voorwerpen van oneindige verscheidenheid elkander verdringen en het geen tijd vindt om een wijl op dezelfde plaats te kunnen rusten.

De chinees b.v. wil in zijn tuin rechte lanen; slingerpaden, zegt hij, zijn onnatuurlijk, hij, die een weg aanlegt, neemt den rechten, omdat deze de kortste is. Zeer juist en wij willen eens aannemen, dat die regel op een hof mag toegepast worden. Maar het zal nu een eerste vereischte zijn, dat zich aan het einde van die laan eene partij ontwikkelt, welker schoonheden men meer ontdekt, naarmate men eene schrede verder doet. Le Nôtre had in zijne hovingen het oog op verrassingen; hij bracht den wandelaar op eens voor een voorwerp, dat zijne geheele aandacht bezig hield en alles deed vergeten wat men rondom zich had. Zijn stelsel was geheel tegenovergesteld aan dat der Chineezen, ofschoon beiden goed zijn, als zij worden volgehouden. Doch treed een laan in van een chineeschen hof; op den achtergrond wacht u een villa, een bergpartij of iets dergelijks, dat reeds bij de eerste schrede uw blik tot zich trekt. Al voortwandelende, ontmoet gij echter hier eene opening in het geboomte, die u naar gindsche heuvelenrij trekt, daar een grot, die u uitnoodigt binnen te treden, wat verder een rots, dien gij wenscht te beklimmen, en zoo vergeet gij geheel wat u het eerst bezig hield en verdwaalt onwillekeurig naar een ander gedeelte van den hof, zonder het bedoeld voorwerp gezien en bewonderd te hebben.

Niet alleen dat de Chineezen, quasi om hunne hovingen natuurlijk te doen zijn, ze opvullen met alles wat de natuur aanbiedt en dit in bonte mengeling bijeenbrengt, ook kunstvoorwerpen maken zij dienstbaar aan de bereiking van dat doel. Waterwerken voeren alom water aan, waar het noodig is om een fontein, een beek een rivier te doen ontstaan; houten gevaarten worden aangebracht op de plaatsen, waar men niet over genoegzame aarde kan beschikken om bergen of heuvelen te vormen. Beelden van allerlei gedierte staan of liggen half verscholen tusschen het geboomte om het levend klein wild te vervangen, dat de chinees er niet hebben wil, en monumentale leeuwen, tijgers en andere verscheurende dieren moeten aan het wild gedierte der bosschen herinneren.

Zoo is het geheel een mengsel van alle mogelijke natuurlijke en onnatuurlijke zaken en de chineesche hof leert dat zijn eigenaar een mensch is van een zonderling en daarom steeds veranderend karakter.

Het Stadhuis te Brussel.

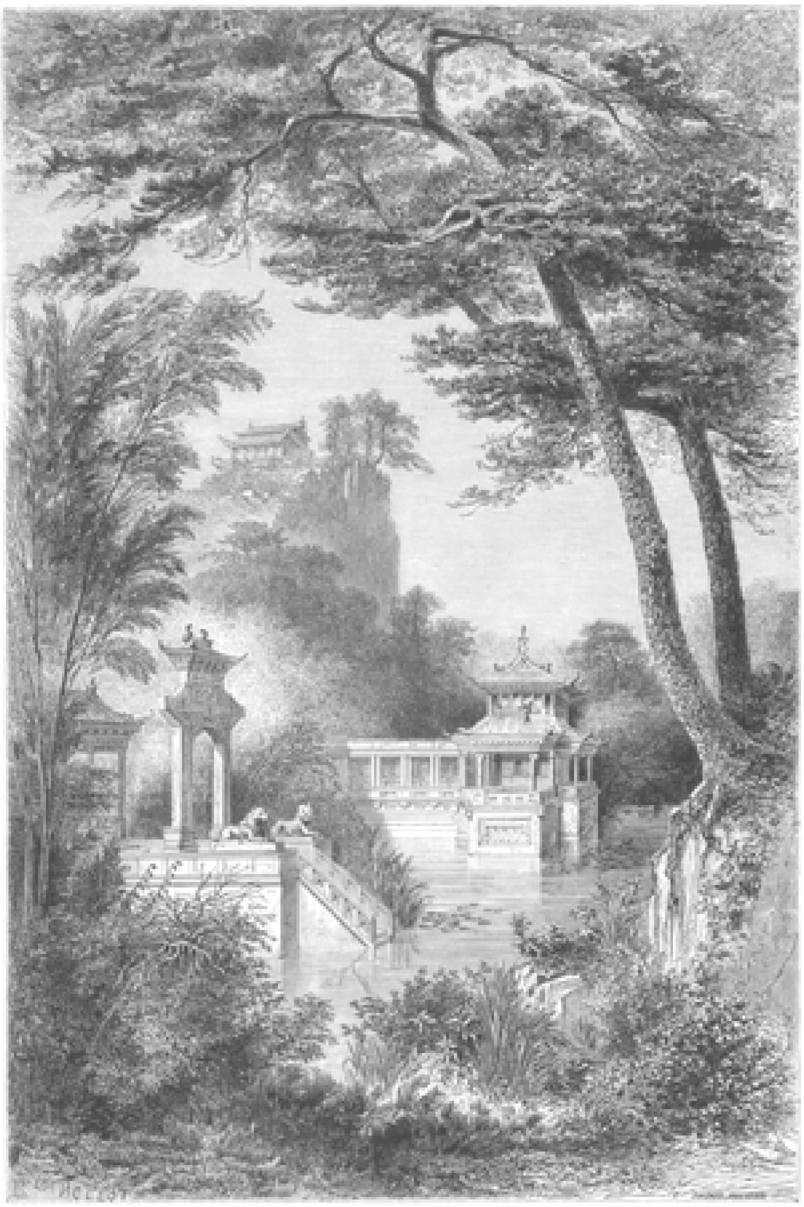

Een chineesche tuin.

Uit het leven eener Vod. Fantasie Door August Snieders, Jr.

VI.

De scheer gleed alweêr door mijne fijne ledematen.

Ik kromp, om zoo te zeggen, al mijn wezen in één enkelen hoek te zamen, toen ik hoorde tot wat al geringe doeleinden ik zou gebruikt worden.....

De hoek zou gebezigd worden tot eene chemisette voor Mevrouw.

Wat was ik fijn en êel, keurig geplooid en gestikt, sierlijk met de fijnste kant omzet!

Ik was blanker dan de sneeuw des winters, blanker dan het dons der zwaan, blanker dan de leliën in den lieflijken zomer.

In den schemeravond was ik getuige van een huiselijk tafreel.

Mevrouw stond voor den spiegel; zij ging naar eene partij en had al haar talent besteed om hare schoonheid te verhoogen.

Op hare lippen zweefde een glimlach van tevredenheid en zelfs van hoogmoed: want zij was overtuigd, dat zij nog tooverkracht bezat.

De deur werd geopend, en een magere, bleeke en ziekelijke man trad binnen; hij ging eenigzins gebogen en zijne bevende hand omklemde eenen stok, die zijne wankelende schreden ondersteunde.

Nabij de deur stond hij een oogenblik stil en zijn zwart, diep liggend oog, wierp een brandenden blik op de prachtig getooide vrouw.

De vrouw ging voort met zich te spiegelen en de uitdrukking van haar gelaat, hetwelk ik in den spiegel zag, was gansch onverschillig.

Geen woord sprak de ziekelijke man, niets dan een diepen zucht liet hij hooren, en daarna wankelde hij weêr de kamer uit.

Die twee wezens waren man en vrouw; doch er was een afgrond van haat en afkeer tusschen beiden gegraven.

Och, wat was het huisgezin van mijn armen wever eenvoudiger, maar gelukkiger: armer met de zeven kinderen, van welke geen enkel hem te veel was, maar ook oneindig tevredener.

Dat zeg ik *nu,* doch zóó sprak ik destijds niet.

In het huis van den hoogen ambtenaar waren geene kinderen.

Weet ge wat de statige, vervelende, altijd philosopheerende en dus grommende, witte halsdas van Mijnheer daaromtrent zegde, met wien ik soms wel eens een paar dagen in de linnenkas lag?

Luister:

‘Geene kinderen! klaagde hij, maar zoo'n huis is een hemel zonder starren; want er lachen u geene vriendelijke kinder-oogen tegen. 't Is een toren zonder vroolijk klinkende klokken; want er galmen u geene blijde en schaterende stemmetjes te gemoet 't Is een korf zonder bijen, zonder werkdadigheid voor een lateren dag; want geen eigen schepsel zal erven wat u dierbaar en heilig is. 't Is eene kerk zonder godslamp, want kinderen zijn het licht, op den familienaam glansend: het godsdienstige licht in den huiskring....’

't Was schoon gezegd, niet waar?

Ik antwoordde met de denkbeelden van Mevrouw:

‘Bah! de hemel met starren ligt boven ons bereik, en 't is al te moeilijk om gedurig met den neus in de lucht te wandelen. Klokken maken dikwijls een vervelend koncert. Levenslange werkdadigheid gelijk de bijen, is eene slavernij en het flauw waggelend licht der godslamp, doet mij denken aan de vervelende huis- of graflamp!

‘Dat is de leer der stoffelijkheid! onderbrak mij de witte halsdas.

‘Geene kinderen! zegde ik op mijne beurt; maar dat zijn kleedsels zonder vette vingers; tapijten zonder vlekken; gordijnen zonder winkelhaken, meubels zonder schrammen of scharren. 't Is dansen zonder likdoorns aan de voeten. 't Is slapen zonder te droomen aan dat vreeselijke leger van alles verslindende bakers, snoepende kinder-, stelende keuken-, afspiedende bovenmeiden; aan dat afschuwelijk zwarte leger van doctors, apothekers, aansprekers en doodgravers. Geene kinderen! 't is het middel om die monsters van grijze haren en vroege rimpels op het voorhoofd, langen tijd te vermijden, 't Is om u, in uwe poëtische taal, na te volgen, een schoone zomeravond zonder lastige muggen!’

‘Genoeg, genoeg! riep de halsdas mij toe; gij zijt eene lage egoïste, die in het platte, stoffelijke leven alleen uw geluk vindt!

En de witte halsdas wendde zich om, beschaamd over mijne losbandige taal.

Een oogenblik nadien hervatte hij:

‘Dan geeft gij ook volkomen gelijk aan Mevrouw, die haar huishouden op krukken laat springen, en ieder jaar eenige duizenden meer verteert, dan de inkomsten van Mijnheer bedragen?

‘Voor wie zou Mevrouw moeten zorgen? vroeg ik. En kan eene jonge vrouw dan gedurig met een zieken man en het huishouden geplaagd zijn? Gij wilt er, voorwaar, eene asschepoester van maken! Kan zij hare blanke vingeren besmetten aan de zwarte keukenpotten of ze blauw prikken met de naald?

De witte Mijnheer zuchtte diep.

‘Kind der weelde heeft zij ook eene weelderige opvoeding, in eene groote fransche kostschool, genoten, hervatte ik; waar men vergeet-mij-nietjes en rozen - voor zooveel deze kunnen dienen - leert borduren; waar men leert zingen, declameeren en dansen; waar men het leven inziet, zooals het op den omslag van het *mode*-journaal staat afgebeeld.’

‘En dat bestaat uit?... onderbrak de misnoegde halsdas.

‘Uit dames, met glinsterende, krakende japonnen aan; dames op balkons, in landauërs met twee vlugge paarden bespannen; dames *en visite;* dames op het strand der zee, in de loge van het Opera, onder lommerrijke boomen en in een *dolce far niente;* dames met glimmende, blozende, gepommadeerde en gefriseerde heeren aan hare zijde; dames in amazone, altijd en overal op Smyrnasche tapijten wandelend, met knechten achter zich als ministers gekleed, en immer met de kokarde aan den opgetoomden hoed geplakt. Hoe wilt gij dat zoo'n vrouw zich schikke naar den wil van een ziekelijken grommer?’

‘Gij hebt gelijk, zegde de professorale halsdas, bitter. Als in onzen tijd, de vrouw op eene koninklijke wijze het geld kan doen rollen, is zij, in de oogen der moderne wereld, eene volmaakte vrouw; maar let op het einde.....

‘Het einde? En wat zou dat? vroeg ik, lastig om de vervelende boetpredikatie van den witten Mijnheer.

‘Het einde? was het antwoord. Wel, kortzichtig, ijdel ding, dat ga ik u zeggen. Mijnheer is zeer ziek en zal welhaast door eenen wagen afgehaald worden, die hem niet meer terug brengt. Dan verdwijnt voor Mevrouw ook alle schittering; 't is of er

voor haar een rouwfloers over alles, over de gansche wereld gespreid wordt. Mevrouw ziet zich van lieverlede verlaten en ze gaat welhaast veertig of vijftig trappen hooger wonen, waar zij op het einde van elke maand, reikhalzend op eene kleine, magere, kale en altijd in rouw gekleede bezoekster, welke zich, weduw-pensoentje noemt, zit te wachten, en die haar onverbiddelijk op tijd - dat is immer te laat - eenige francs toetelt. De schoonheid vergaat: de spiegel verbergt het haar niet, en zij zal zich eens op dat onnoozel voorwerp wreken, door het balddadig stuk te slaan. In plaats van één enkel spook zullen er haar dan zooveel spoken toegrijnzen als er stukken op den vloer verspreid liggen. De ongelukkige zal zich alleen, zonder iemand hier beneden, zonder God bevinden. Geen kind om haar den smartrimpel van het voorhoofd weg te kussen hier beneden; het "niet" daar boven. Met de wroeging over het verledene in het hart, met een wanhopig tegenwoordige, met een ziellooze toekomst, zal elk beeld harer gedachten haar aanklagen.'

'Kom! gij, witte Mijnheer, gij zijt van het geslacht der huilers, der boetpredikers en doodgravers!'

En ik wendde mij om, en verlangde innig van zijn gezelschap verlost te worden.

VII.

Mevrouw trad eens eene groote en prachtige kerk binnen.

Het was de eerste maal dat zulks plaats had.

Wat deed haar dien tempel binnen treden? Niets dan de ijdelheid, want nooit had ik een godsdienstig denkbeeld in het hart dezer vrouw kunnen bespieden.

Ik zag eene gothische kerk met een bosch van pijlers, die als rechte stammen opschoten en hoog, zeer hoog, hunne bogen als takken ineen slingerden, om een heerlijk, met gouden starren doorstippeld gewelf, te vormen.

Het was schemer-avond.

De laatste zonnegloed tintelde op de geschilderde glasramen en

kleurde de voorwerpen in den tempel, onder ander een kruisbeeld, hetwelk door die kleuren scheen te leven.

De wierookdamp hing nog, als een lichte welriekende nevel, rond het mysterieuse altaar, over hetwelk een blank, een lelieblank kleed was uitgespreid.

De priester was heen gegaan; de koorknaap doofde de lichten uit; het orgel zuchtte nog eenige laatste tonen, als de verre nagalm der hymnen.

Mevrouw zat op eenige stappen van het altaar; ik hield mij niet met haar bezig, want ik had uit het blanke altaarkleed, eene mij bekende stem gehoord.

Dat kleed was een mijner zusteren.

‘Herkent gij mij niet?’ zegde die stem van het altaar.

‘Ja, gaf ik met een soort van misprijzen ten antwoord.

Waarom ziet gij met verachting op mij neêr? vroeg ze mij.

Omdat gij ten dienste van het bijgeloof, van de domheid staat!’ klonk mijn antwoord.

‘Ik ben gelukkig, zegde zij, in den stand waarin ik mij bevind; overgelukkig zelfs; en wat gij bijgeloof en domheid noemt, is integendeel de eeuwige waarheid; 't is de glans van liefde en licht uit de bron des hemels op de aarde neêrstralend.’

‘Ik zoek het geluk niet in het onbegrijpelijke hooge, gaf ik ten antwoord. Ik zoek en vind het in hetgeen, hier beneden, tastbaar voor mij ligt.’

‘Het geluk van het stoffelijke leven, zegde de stem zacht, is een onvolmaakt geluk; 't is zelfs geen geluk. Voor het oogenblik kan het u voldoening geven, omdat gij door de dwarling verblind zijt, maar eens zal de dwarling ophouden, en gij zult in het aardsche eene hopelooze ledigte vinden, welke gij te vergeefs zult trachten aan te vullen.’

Ik glimlachte ongeloovig.

‘Gelooft gij dan niet? vroeg de stem aan het hooger leven.

‘Neen, zegde ik; wij willen genieten, en juist het geloof maakt van het aardsche leven een kerkhof, terwijl het integendeel een paradijs zijn kan. Met dat geloof bestaat er hier noch vreugde noch geluk. Bij iedere schrede welke men doet, rijst het denkbeeld eener wrekende Godheid voor ons op. Een opperwezen erkennen, is het schepsel aan banden leggen; 't is zijnen geest versmachten en de hartstochten onderjukken, die de bronnen van ontwikkeling en wellust zijn.’

‘Alzoo ligt uw geluk in het niet - in de ondeugd! zuchtte mijne zuster. Ik beklaag u en ween over u! Verdierlijking is uw stelsel, en het schepsel, welks geest gij zoo hoog schijnt te willen verheffen, heeft geene andere bestemming hier op aarde, dan een tijd lang door het slijk te wroeten, te handelen naar welgevallen, nooit opwaarts te streven en eindelijk te sterven, te vergaan en nooit meer te herleven?’

‘Wat gij gelooft, zijn oude droomen.’

‘'t Zijn waarheden, die eeuwig jong zijn en blijven.’

‘Gij wilt dus niet dat men zich verheuge, dat men geniete op aarde?’

‘Ja, maar tot zelfs de vreugde moet door een hooger, door een rein denkbeeld gelouterd zijn.’

Ik glimlachte.

‘De mensch, hervatte ik, vordert dagelijks in wijsheid en verstand; de tijd zal komen dat al die mommerij, welke hier ter uitvoering van uw, uit eigenbaat en heerschzucht gesmeed, stelsel, wordt ten toon gespreid, zal neêrstorten.’

‘Arme zuster! klaagde de stem. Indien dit ooit waarheid werde, zou ook de bestaande orde der wereld ten gronde gaan, en de samenleving zou tot de barbaarschheid terugkeeren, niettegenstaande uwe zoo hoog geroemde verlichting. Doch, neen! Hij, die alles in 't leven riep, de oneindig Barmhartige, die duldt dat de nietige worm soms oproerig jegens Hem wordt - Jehovah is en blijft, en uit het hart des menschen, zal, tot het einde der eeuwen, een mysterieus gevoel van liefde en vereering tot hem opklimmen. De godslamp, hier voor het altaar, kunt ge uitdooven; doch eene geheimzinnige hand zal ze andermaal ontsteken. De Cesars van het oude Rome bliezen haar uit, en zij herglom weêr in de donkere catacomben. De oorlogsbrand heeft haar omvat en verzwolgen, en toen er van de tempels niets overbleef dan puinen, ontvlamde de godslamp weêr onder de nog rechtstaande, maar geblakerde bogen der kerken. God Decadie heeft op zijne beurt en met bebloede vingeren, het licht uitgenepen, en het herflikkerde weêr zacht en helder in de verborgen hoeken der boeren stallen en schuren. De vrijdenker zal pogen wat zijne voorgangers durfden, en even als vroeger zal die poging zijne onmacht verraden. De zwarte wolk dooft immers het licht der glinsterende hemelstar niet uit! Zij drijft enkel voorbij en de star blikkert nadien helderder dan te voren.’

Ik had niets dan een spotlach ten antwoord.

‘Zuster, ging de stem voort; thans zijt gij nog in den vollen glans der schoonheid; maar eens leert men zich zelf kennen en dan, tot die kennis gekomen, gelooft en hoopt men. Hier, voor dit altaar, bidt de priester dagelijks dat God het aanbreken van dit oogenblik verhaaste.’

‘Gij zult mij te vergeefs wachten! hervatte ik. Uwe kerk is voor mij een graf, uw priester een lijk, uw orgeltoon een doodslied, uwe godslamp een graflicht. Ik wil integendeel leven, leven en genieten!’

VIII.

‘De grooten zijn ondankbaar! mompelde ik, toen ik kort nadien in een klein en laag huis, met andere verfronselde en gescheurde kleedingstukken, werd uitgestald.

Mevrouw op wiens gehechtheid ik bouwde, had mij met een aantal japonnen en wat dies meer, aan een ouden Jood verkocht.

‘Ik was toch zeker niet versleten! morde ik.

‘Evenmin als ik! beet mij een rooskleurig zijden kleed toe, dat door vlekken gemarmerd was.

‘En ik dan? kwetterde een *barège*-japon, die geene andere misdaad op het geweten had, dan volgens de mode van het voorgaande saizoen gesneden te zijn

‘Mevrouw is eene verkwistster? hekelde eene zwart zijden *pince-taille*.

Mevrouw is dit.... Mevrouw is dat! 't Was als een choor van onaangenaamheden op rekening der dame, wier schoonheid wij allen eenen oogenblik hadden verhoogd, en welke nu eene nieuwe aureool in nieuwe modestoffen was gaan zoeken.

(Wordt vervolgd.)

De Lamartine.

Alphonse de Lamartine, de beroemde fransche dichter, werd te Macon den 21 October 1792 geboren en was de zoon van een kapitein der artillerie. Aanvankelijk was hij

een treurig en droomerig kind, dat opgroeide onder den weldadigen invloed van de moederlijke bezorgheid. - Hij bracht eenige jaren in het Collegie van Lyon door, en bezocht van 1811 tot 1813 Italië. Na zijne terugkomst in Frankrijk trad hij in dienst bij de lijfwacht, dien hij in 1816 verliet om zich in de valleiën van Savoie aangenaam te verpozen. Toen reeds wijdde hij zich aan de dichtkunst en zijne verzen werden in familie-kringen zeer toegejuicht. In het begin van het jaar 1820 werd Nicolle de uitgever van zijne *Meditatiën,* welk werk talrijke oplagen beleefde en den uitgever groote winsten deed toevloeien. Kort daarna werd hij tot secretaris van het gezantschap te Napels benoemd. Op zijne reis derwaarts trouwde hij te Geneve met eene rijke engelsche dame Mej. Elisa Marianne Birch. De Lamartine bracht de volgende jaren 't zij te Parijs, 't zij te Rome, 't zij te Napels door - schitterende en vruchtbare jaren van zijn leven, die zijne schoonste pennevruchten voortbrachten als zijne *Nieuwe Meditatiën,* de *Ode aan Napoleon, de sterren, de stervende dichter, het kruisbeeld.* In het jaar 1824 werd hij als secretaris der Legatie naar Florence gezonden; hij bleef er tot 1826 in hoedanigheid van zaakgelastigde. Toen het ministerie Polignac optrad, werd hij naar Parijs geroepen, waar men hem den post van Secretaris-Generaal der buitenlandsche zaken aanbood, hij weigerde echter zich aan eene staatkunde te verbinden, waarvan hij de noodlottige gevolgen voorzag, Op dat tijdstip gaf hij zijne dichterlijke en godsdienstige Harmoniën uit, dat volgens het oordeel van sommigen als zijn meesterstuk beschouwd worden.

Den 1^en^ April 1830 werd de Lamartine lid der fransche academie; dat jaar was noodlottig voor het vorstenhuis, waaraan hij zeer gehecht was. Toen de Juli-revolutie uitbrak bevond hij zich in Zwitserland. Daar hij de nieuwe regeering niet wilde dienen liet hij zijne diplomatieke loopbaan varen en besloot toen de reis naar het Oosten te verwezenlijken dat altijd zijn lievelings-denkbeeld geweest was. Hij vertrok van Marseille den 1 Juli 1832, zijn geheel huisgezin medenemende op zijn eigen schip en deed eene reis in Syrië die zestien maanden duurde en tijdens welke hij het ongeluk had te Beyruth zijne eenige dochter te verliezen. De dichter trok door de steden, door geboorte, wandel en dood des Zaligmakers geheiligd; aan den voet van den Libanon ontmoette hij lady Stanhope, die hem eene glinsterende politieke loopbaan voorspelde, welke voorspelling toevallig in de Februari-revolutie van 1848 bewaarheid werd. Op zijne reis in het Oosten werd hij naar Frankrijk teruggeroepen door de kiezers van het district Bergues, dat hem voor zijn vertegen-

woordiger verkoos. Den 4 Januari 1834 verscheen hij voor de eerste maal op het spreekgestoelte en den 4 Mei verklaarde hij te zijn onafhankelijke conservatief. De meerderheid der volks-vertegenwoordiging bejegende hem met wantrouwen en gedurende verscheidene jaren hield hij het publiek minder met zijne parlementaire redevoeringen dan met zijne geschriften bezig, die echter niet hetzelfde onthaal vonden als zijne eerste werken.

De *Herinneringen van eene reis in het Oosten* is somtijds prachtig, dikwijls echter te langdradig en slordig. Het dichtstuk van *Jocelijn* heeft nog grooter gebreken maar biedt tevens zulke verheven hoedanigheden aan, dat velen daarom de gebreken over het hoofd zien. In den *Val eens engels* is hij vol van de vreemdste vindingen en ondanks de veelvuldige fouten tegen taal en smaak, herkent men daarin eene zeldzame kracht en de gave om tot het hart te spreken.

Lamartine, bekend als een schitterende redenaar in de Kamer, toonde zich den halstarrigen tegenstander van het huis van Orleans, en in al zijne redevoeringen naderde hij hoe langer hoe meer de radicale partij. In zijne *Geschiedenis des Girondijnen* plantte hij het vaandel van het republicanisme. Het is onbetwistbaar, dat dit boek door den lierzang, waarmeê hij bijna zonder uitzondering al de mannen viert die eene rol in de eerste revolutie gespeeld hebben, en door de zorg, waarmede hij van hen zoovele verheven figuren maakt, natuurlijk meer als dichter dan als geschiedschrijver, veel bijbracht tot de losbarsting van den volks-vulkaan in Februari 1848, die den Juli-troon verzwolg.

A. de Lamartine. † 28 Februari.

Den 24 Februari van dat jaar, op het beslissend oogenblik was het de Lamartine, die de Kamer der afgevaardigden deed besluiten het voorstel van eene instelling van een regentschap te verwerpen en die zijne collega's naar het stadhuis bracht. Hij werd toen tot lid van de voorloopige regeering benoemd en belast met de portefeuille der buitenlandsche zaken; gedurende eenige dagen was hij de hoop van het land en zijn populariteit was op zijn hoogst, toen men hem moedig op de stoep van het stadhuis het gepeupel zag weerstaan, dat er de roode vlag wilde planten.

Op den 28 Februari des namiddags namelijk, nadat Lamartine reeds tot de honderdduizend mannen meer dan twee uren lang gesproken had kwam er een nieuwe toevoer van ongeveer vierduizend mannen uit de laagste volksklassen: het eigenlijk gepeupel uit de voorstad St. Antoine. Zij droegen eene roode vaan voorop, waren allen gewapend en voerden drie geladene kanonnen mede. Zij verlangden onstuimig de erkenning der roode vaan. Lamartine begaf zich onverschrokken in hun midden en sprak: ‘Uwe vaan beteekent bloed en wij wijzen haar met afschuw af; de driekleur is roemvol door Europa getogen, zij is de onze.’ Deze woorden werden met ontzettend gebrul en gehuil ontvangen en verscheidene schoten werden door de woedende

menigte op hem gelost. Lamartine trad nog nader en plaatste zich juist vóór de kanonnen, waar rondom de woestste lieden stonden. - 'Ontneemt mij het leven, schiet mij te neêr' riep hij, 'maar in naam van den almachtigen God wijzen wij uwe vaan met afschuw af.' Dit schier bovenmenschelijk heldenfeit behielt de zege over het volk; honderden wierpen hunne wapenen weg, drongen zich rondom hem, vormden een bolwerk rond zijn persoon en geleidden hem in triomf naar het stadhuis terug.

Lamartine heeft in die verschrikkelijke revolutie-dagen geheel Frankrijk voor het bloedige van een burgeroorlog en de hoofdstad voor plundering en moord gevrijwaard; als door een tooverroede bedwong hij de revolutionaire hartstochten en hield deze in toom. Hij was in dat tijdstip inderdaad de ware en eenige regent van het land en zijn beroemd manifest dat hij den 4den Maart daarop aan de buitenlandsche mogendheden uitvaardigde, en waarin hij aankondigde dat de republiek den vrede wilde bewaren, verwierf haar de erkenning en hem de erkentelijkheid van geheel Europa. Met deze feiten staat Lamartine in de wereldgeschiedenis als eene schitterende ster, dat het nevelachtig omhulsel zijner gebreken doet verdwijnen.

Lamartine werd door tien departementen tot volksvertegenwoordiger gekozen, maar verbeurde echter gedeeltelijk zijne populariteit door zijn bondgenootschap met Ledru-Rollin. Op den 15en Mei kon hij den inval der vergadering niet beletten en den 24 Juni daarop na in persoon de oproerlingen bestreden te hebben, verliet hij zijn ambt. Bij de verkiezing voor het presidentschap had hij nog geen 8000 stemmen en bij de algemeene verkiezing werd hij niet eens te Parijs of te Macon, eenige maanden later echter te Orleans tot afgevaardigde gekozen.

Daar hij zich niet aan de uitsluitende hartstochten van eene of andere partij wilde verbinden, bleef hij op een afgezonderd standpunt en had slechts een vergeten rol in de openbare zaken tot het einde van 1851. Toen keerde hij naar het private leven terug en trachtte door onvermoeidenarbeid de talrijke bressen in zijn geldelijk fortuin aan te vullen, dat evenwel niet volkomen gelukte. Zijne vrienden richtten zich toen aan het volk on openden in 1858 eene inteekening ten gunste van den grooten dichter. Het keizerlijk gouvernement maakte een einde aan zijne geldelijke verlegenheid door aan het Wetgevend Lichaam voortestellen onder den titel van nationale belooning eene som van *fr* 500.000, waarvan de intrest hem gedurende zijn leven moest uitgekeerd worden; deze wet werd den 15 April 1862 zonder discussie aangenomen.

Lamartine was de eerste lyrische dichter zijner natie en wellicht zijner eeuw. Men heeft hem tegelijk bij eene duif en een adelaar vergeleken: de duif die met haar zacht gefladder door bloeiende beemden trekt met den olijftak des vredes - den adelaar die stoutmoedig ten hemel stijgt en op hooge ontoegankelijke rotsen in het stralen-gelaat der zon schouwt; maar men mag in dat beeld den nachtegaal niet vergeten, den lieflijksten woudzanger, die in verre valleiën of eenzame bosschen door zijne tonen den wandelaar in zoete stemming brengt.

Eenentwintig jaren na den voor hem roemvollen dag van 28 Februari, toen hij door zijne tooverkracht eene woedende volksmenigte bedwong, stierf Lamartine in zijne villa, een zwitsersch landhuis in het Bois de Boulogne nabij Parijs, na bij uiterste welbeschikking alle openbare eer afgewezen te hebben.

Wij meenden eenige hulde te mogen brengen aan den grootsten dichter van Frankrijk en van deze eeuw, met wiens beginselen wij echter niet altijd kunnen sympathiseeren.

[Nummer 35]

Rotterdam.

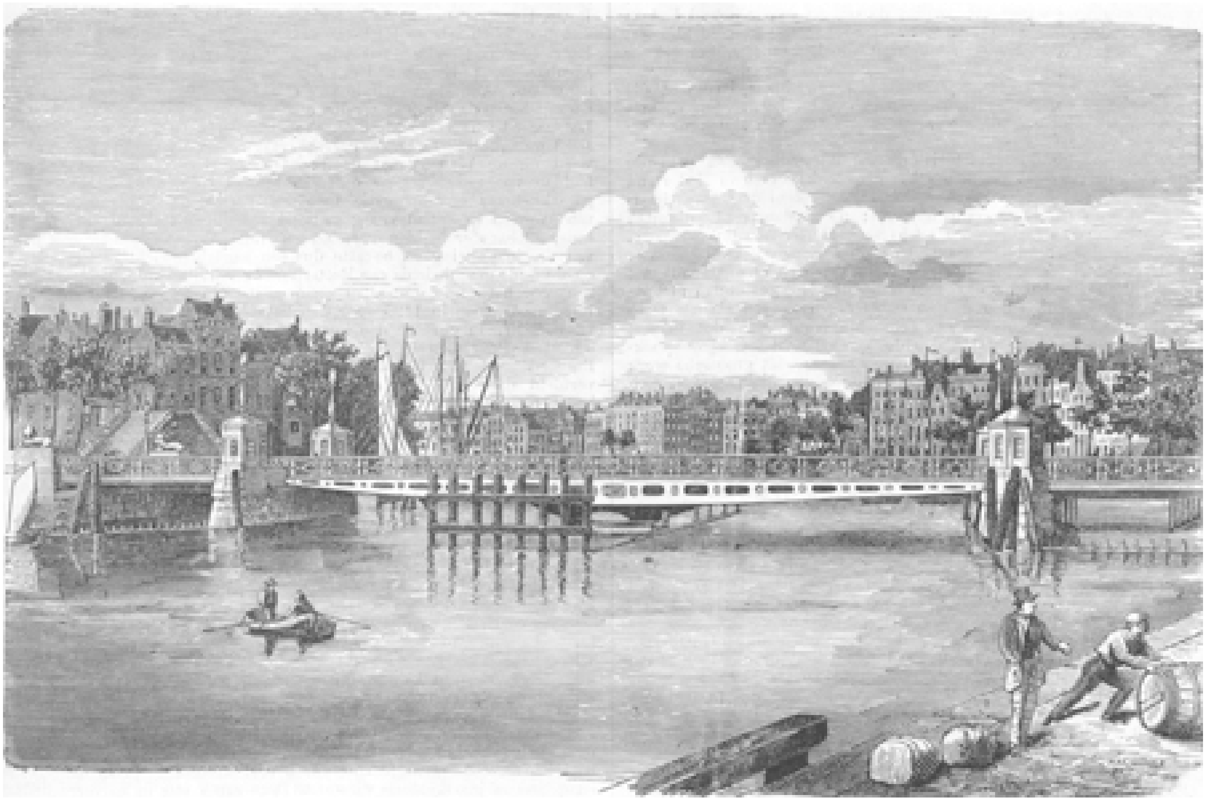

Gezicht op de Koningsbrug.

Rotterdam.

Wanneer men, de Maas afvarende, na Dordt verlaten te hebben, die oude Merwe-stad voor goed achter den rug heeft, ziet men weldra aan den horizon een stompen vierkanten toren oprijzen, die zich voor het oog verplaatst, naarmate de rivier haren loop kronkelend voortzet. Aan beide zijden heeft men groene weilanden met grazend vee bezet, dat straks den nijveren landman zijn rijk melk gaat afleveren, of bekoorlijke boschjes, die op aangename wijze op het eindelooze grastapijt eene gewenschte afwisseling te weeg brengen. Nu en dan ontmoet men een vriendelijk dorp, dat zijne deftige huizen op oudhollandsche wijze voorop zet, of zijne scheepstimmerwerven toont, die u aan de nabijheid van de groote koopstad herinneren. Ondertusschen wordt de toren al hooger en hooger en de gedachte aan het genot dat u in de tweede stad van Nederland te wachten staat, doet u nauwlijks letten op de reusachtige fabrieken. die gij aan uwe linkerhand hebt en het schoone bosch, de *Oude Plantage,* het geliefde uitspanningsoord der Rotterdammers, dat zich aan uwen rechterkant voortbeweegt. Daar rolt het Rijnspoor krakend en sissend en fluitend voorbij, maar gij luistert er niet naar daar trillen hamerslagen; in scheepstimmerwerven en allerlei fabrieken; maar ge hebt er geen oor voor; ge ziet alleen den toren, die geen oogenblik in rust is; op eens doorloopt hij een kwart cirkel van het westen naar het zuiden en hem in zijnen loop volgende, valt onwillekeurig uw blik op een rij van prachtige huizen. die zich met een liefelijke bocht langs de trotsche rivier voortzet, met havens en en grachten schijnt te spotten, en aan den verren horizon een bezoek graat brengen aan het Park, dat tusschen zijn frisch groen het standbeeld van den rotterdamschen dichter Tollens verbergt.

Prachtig gezicht dat men van af de Maas op Neêrlands tweede koopstad op Rotterdam heeft! Achter haren wal, met een twee- driedubbele rij van koopvaardij- en stoomschepen, die de lucht met hun gefluit, gebel, gesis, gestoom vervullen, omgeven, en waar alles leven en beweging is, zoodat u hooren en zien vergaat, verheffen zich achtereenvolgens tallooze grootere en kleinere gebouwen in oneindige verscheidenheid. Uit die huizen rijst een bosch van torens en koepels op, welke in haren schoot veelvuldige klanken verbergen, waarmede zij bij het naderen van den klokslag een vroolijk concert samenstellen. Hier en daar zijn openingen tusschen de blokken en rijen; daar vindt men havens en grachten, waarin men nauwlijks water ziet, omdat de spiegel schier geheel bedekt is met buiten- en binnenlandsche vaartuigen, of markten en pleinen, waar het gebulk van het rund, het geblaat van het schaap, het geknor van het zwijn, zich afwisselen met het schor geschreeuw der groenvrouwen en de eindelooze galmen der straathandelaars. Maar boven al die huizen, koepels en torens verheft zich de groote 8t. Laurenstoren, met deftigheid en ernst neêrziende op al hetgeen zich aan zijnen voet beweegt.

Ja, prachtig en schilderachtig is de aanblik, dien men van de Maas op Rotterdam heeft, en dien zeker geen enkele stad in Nederland en zeer weinige in Europa aanbieden. Maar inderdaad tooverachtig is het gezicht dat de stad des avonds oplevert; de gaslantarens, die den wal volgen, omgeven haar met een krans van schitterende lichten, die, zich in elkander verliezende, een vurigen gordel samenstellen. De stoom, zich uit de pijpen der stoombooten verheffende en zich vermengende met de dampen, die uit de stad oprijzen en zich latende doortintelen met de stralen, die uit de millioenen lichten ontspringen, geven als het ware de terugkaatsing in de lucht van

een reusachtig vuurwerk, dat in het hart der stad wordt afgestoken en den donkeren hemel met zijne spookgestalten teekent. Ligt men voor de Koningsbrug, dat grootsche werk der nieuwe waterbouwkunde, wier gaspitten de oogen der leeuwen, eenmaal het sieraad eener poort, schijnen te bezielen, dan dringt het oog door de verlichte huizenrijen heen tot ver in den schoot van Rotterdam en de geest raakt in verbazing bij het zien van het leven dat daar is. van de rustelooze werkzaamheid, die zich daar ontwikkelt.

Maar.... verlaten we de boot en dringen we de stad binnen om haar meer van nabij te leeren kennen en ons al wandelende met hare geschiedenis bezig te houden. We treden op het Bolwerk, eenmaal met zware kanonnen bezet maar nu den last des vredes, duizende kilo's koopwaren, dragende; dit overstekende, gaan wij langs de Scheepmakershaven en Wijnhaven te eenre, de Koningsbrug te andere zijde en komen op de Geldersche Kade. Een prachtig gebouw rijst daar niet verre van het Notarishuis, het huis der veilingen, vergaderingen enz.; het is het Leeskabinet, voor weinig meer dan een tiental jaren gesticht door de bijdragen van allen, zonder onderscheid van godsdienstige of politieke richting, maar nu in de hand van een liberaal bestuur een middel om Rotterdam met liberale lectuur te overstroomen. Voortgaande komen we aan de Koninginnebrug waar wij aan beide zijde een gracht zien met schepen overdekt en voor ons de groote Beurs, het middelpunt van het handeldrijvend Rotterdam. Tot omtrent het jaar 1635 was de Beurs aan het westeinde der Haringvliet; toen werd zij verplaatst naar hare tegenwoordige standplaats, het tegenwoordige fraaie gebouw van Bentheimersteen dagteekent van het jaar 1736, waaraan men ongeveer 14 jaren gewerkt heeft. Nu komen wij langs het Westnieuwland op de Groote Markt en staan eenige oogenblikken stil voor het metalen standbeeld van Erasmus, door de stad in het jaar 1621 opgericht, nadat de vroegere houten en steenen geheel verteerd en ontsierd waren, De groote geleerde werd te Rotterdam geboren op den 28 October 1467 in een huis in de Wijde Kerkstraat en stierf te Bazel op den 12 Juli 1536. De Markt zelve is eene overdekking van het water, dat uit de Rotte langs de N. zijde der Hoogstraat in de Maas stroomt. Door de Wijde Marksteeg bereiken wij de Hoogstraat, aan beide zijde voorzien van prachtige winkelhuizen van oneindige verscheidenheid en waar schier onophoudelijk eene rustelooze beweging heerscht. De Hoogstraat was oorspronkelijk een dijk, aangelegd door de heeren van Kralingen, die hun verblijf hielden op het slot Honingen, waarvan nu eerlang de laatste sporen zullen verdwijnen, en door die van Bulgensteijn, wier kasteel eenmaal stond op de plaats van het tegenwoordige (zoogenaamde) spinhuis of de gevangenis voor jeugdige veroordeelden aan het Roode Zand. Door de Nauwe-Marksteeg komen wij aan de Groote of St. Laurenskerk, wandelen die om en treden den Oppert in, waar we tegenover de Lombardsche brug het Gebouw der Vincentius-Vereeniging ontmoeten, in hetwelk de besluiten wórden genomen, die in den nood van Rotterdams armen en ongelukkigen op onbekrompen wijze voorzien. Iets verder zien we het gebouw van 't Nut van 't Algemeen, het symbool van de openbare school, die uit de revolutie ontsproten, ons sedert 70 jaren de naweeën der revolutie doet gevoelen. De Oppert verlatende en het plein overstekende, komen we op de plaats waar we wezen moeten, namelijk op het punt, waar Rotterdam zijn oorsprong nam.

Al wat we achter den rug hebben, bijna geheel Rotterdam, lag tot in de 12e eeuw schier geheel onder het water der Maas bedolven; ten tijde van de eb zag men een eindelooze moeras. Toen heerschte er eenige beweging in het tegenwoordige Krooswijk, een gehucht op een half uur afstands van Rotterdam gelegen, want daar hadden zich nabij de sluis, die men in de Rotte had gemaakt, de tolgaarders en eenige

visschers neêrgezet, die aan de schepen, welke uit den Rijn langs de Rotte naar de Maas voeren, en aan de vischvangst hun dagelijksch brood ontleenden. Velen dezer visschers verplaatsten zich naar de omstreken van het slot Bulgersteijn, toen dit op eene zandplaat in de Maas, het Roode Zand geheeten, die schier altijd droog was, gebouwd werd, en dat aanvankelijk slechts een tolhuis schijnt geweest te zijn, waar men van de voorbijvarende schepen tol eischte. Het is onbekend door wien dit slot gebouwd is.

Nu werd waarschijnlijk in de laatste helft der 11^{e} eeuw op de plaats waar wij onze wandeling staakten, namelijk aan de vroegere Raampoort in de nabijheid der Weenestraat het Hof van Weenen gebouwd, dat ofschoon niet onversterkt, toch meer op een adellijk hof dan op eene vesting geleek, als velen der sloten uit dien tijd. Deze twee sloten Bulgersteijn en Weenen kwamen, door de huwelijksgift van den leijdschen burggraaf Halewijn III aan zijn zoon, ongeveer het jaar 1128, in het bezit van éénen eigenaar, wat tusschen de twee kasteelen een levendig verkeer veroorzaakte. Om dit te vergemakkelijken werd in de moeras een weg aangelegd van het Hof naar den Dijk, waardoor de Oppert ontstond, zoodat deze naar alle waarschijnlijkheid de eerste en oudste straat van Rotterdam is. Aan beide zijden werden allengs huizen gebouwd, waarvan de eene rij aan de Rotte paalde. De andere zijde van de Rotte werd later bebouwd door lombardische wisselaars; hierdoor verkreeg de Lombardstraat, langen tijd een der fraaiste straten van Rotterdam, haar aanwezen. Aan de westzijde van den Oppert werd de grond uitgediept en ontstond de Slijkvaart, die allengs aan de westzijde werd bebouwd. Later werd eene vaart (de Delftsche Vaart) gegraven om den handel met Delft gemakkelijk te maken, welke vaart aan de westzijde weêr bebouwd werd en de Wagenstraat deed ontstaan. Deze en ook de Zandstraat hadden voornamelijk haar ontstaan te danken aan de zucht naar eene gemakkelijker communicatie tusschen Weenen en Bulgerstein. Het Hof van Weenen schijnt al vroeg gediend te hebben tot een soort van raadhuis; althans er hadden verscheidene lichamen, waaronder ook het hof van Justicie zitting en bevatte dus een aantal gewichtige papieren, die op de oude geschiedenis van Rotterdam betrekking hadden. Deze papieren zijn voor het nageslacht allen verloren gegaan bij de vernieling van het Hof van Weenen in 1426 door den baljuw van Kennemerland, die het in brand stak, in gevolge den last hem door Jacoba van Beijeren gegeven om al de kasteelen harer vijanden in den asch te leggen. Het kasteel Bulgersteijn is het Hof weldra in den ondergang gevolgd, maar dit is vernield door den tand des tijds. Omstreeks 1450 werd het voor het laatst bewoond; wij hebben er eene afbeelding van gezien van het jaar 1473, toen was het niet meer dan een puinhoop.

In de nabijheid van dit kasteel schijnt de bevolking van Rotterdam zich het meest ontwikkeld te hebben; daar bevond zich ook de eerste kerk, toegewijd aan St. Andries, met een kerkhof in den loop der eeuwen het Bombazijnen geheeten. Zij bestond tot in het jaar 1423; men was toen verplicht haar af te breken, nadat zij voor een groot gedeelte was ingestort.

Wij zijn tot heden in onze beschouwing grootendeels aan de noordzijde van de Hoogstraat gebleven, wat ten zuiden daarvan ligt is alles sinds het laatst der 15^{e} eeuw aangespoelde grond. Tot in het begin der 16^{e} eeuw legden de schepen, die van Dort en elders kwamen, achter de Hoogstraat aan, waar zij laadden en losten; om dat gemakkelijk te maken werd er eene houten stelling of steiger geplaatst, die later door vasten grond werd vervangen en nu nog steiger heet. De overbrugging van het water aan den steiger deed in 1557 de groote markt ontstaan, waardoor er allengs meer orde kwam in de aanbouwingen van de verschillende straten en stegen aan de zuidzijde

der Markt. Maar 6 jaren later trof de stad een zware ramp. Er ontstond brand in de Molensteeg, die bijna half Rotterdam in de asch legde. 200 huizen, verscheidene poorten en kloosters, 36 schepen, eene menigte koopwaren enz. werden de prooi der vlammen en geheel of grootendeels verwoest. Deze ramp was in zooverre heilzaam in hare gevolgen. dat voortaan de straten meer regelmatig, ofschoon nog steeds in dezelfde onderlinge verdeeling, werden aangelegd en de huizen niet meer zooals vroeger veelal van hout maar van steen en met pannen of schaliën daken werden gebouwd.

Overigens heeft de stad meermalen aan groote rampen blootgestaan; hoeksche en kabeljauwsche oorlogen hebben ook haar veel leeds te weeg gebracht; de zoogenaamde Jonker-Frans'sche oorlog had haar tot middelpunt en bracht haar onheilen toe, die 100 jaren later nog niet hersteld waren.

Verschillende volksopstanden in de 17^{e} en 18^{e} eeuw hebben eveneens groote verwoestingen aangericht.

Opmerkelijk is het dat Rotterdam altijd met reuzenschreden is vooruitgegaan. alleen de 16^{e} eeuw maakte eene uitzondering, maar hier behoort men aan den pas genoemden brand en de Hervorming te denken. Op het eind der 14^{e} eeuw niet meer dan een visschersdorp, was Rotterdam op het laatst der 15^{e} eeuw eene aanzienlijke stad met stedelijke rechten en voorrechten begiftigd, met wallen en poorten omringd en een talrijke bevolking bevattende, die een zeer aanzienlijken handel dreef. Na de 16^{e} eeuw herleefde zij op nieuw en ging onophoudelijk vooruit, zoodat zij weldra een der aanzienlijkste steden des lands werd.

Wij waren zoo even in het zuidelijk gedeelte der stad; in dat later aangespoelde deel zou nog veel te bespreken te wezen, ook zoude men in de *oude* stad nog het Stadhuis en duizend andere fraaie gebouwen kunnen gaan bezien, doch we hebben de grens van ons artikel reeds overschreden en mogen slechts nog eenige regelen wijden aan het tegenwoordige Rotterdam.

Dat bevat ongeveer 120.000 zielen, die zich met de beoefening van alle mogelijke takken van nijverheid bezig houden. Men noeme een tak van industrie, die te Rotterdam geen beoefenaar vindt, hetzij onmiddellijk door het fabriek-wezen, hetzij middellijk door den handel. Deze brengt de producten der geheele wereld in het voormalige visschersdorp en daarmede voorspoed en welvaren. Rotterdam behoudt en verwerkt die producten of vervoert ze naar elders en plukt rijke vruchten van den transitohandel.

Voor dezen staan haar twee spoorwegen, een onnoemelijk getal stoomen andere schepen, wagens enz. ten dienste, die ieder aan een aantal handen werk geven. Die toenemende beweging lokt voortdurend vreemdelingen, die zich hier nederzettende met het vermeerderen der eigenlijke bevolking onophoudelijk het uitzetten der stad noodzakelijk maken. Van daar die reusachtige vergrooting van Rotterdam in de laatste jaren, die nieuwe wegen, grachten, straten enz, die rijen huizen en paleizen, die nieuwe havens en dokken.

Schoolblijven.

Men vroeg eens aan den grooten componist Mozart: ‘wat is vervelender dan een fluit?’ Hij antwoordde: ‘twee fluiten.’ Wanneer wij aan tien jongens vragen: ‘wat is vervelender dan schoolgaan?’ zullen er waarschijnlijk negen antwoorden: ‘Schoolblijven.’

De heeren onderwijzers houden het ons ten goede dat wij het schoolgaan vervelend noemen; er ligt zeker iets ongepast in die uitdrukking, doch wij hebben de jongens aan onze zijde, daar zijn wij van overtuigd, en niet negen, maar alle tien. Wij nemen daarom dat ondeugende woord niet terug. Het is ons zeer goed bekend dat er schoone versjes zijn, waarin staat: ‘mijn leeren is spelen, mijn spelen is leeren,’ maar waagt het eens aan den eersten jongen den besten te vragen of hij niet liever naar zijn top of reep dan naar zijn schalie en het zoo verschrikkelijk rekenboek grijpt, en gij zult in zijne schitterende oogen een welsprekend antwoord lezen, dat alle leerwijzen van Pestalozzi tot aan Prinsen dood slaat.

Schoolgaan niet vervelend? Och, lezer, keert voor een oogenblik met de gedachten naar de kinderjaren terug, en denkt er eens aan hoe gij elken morgen om negen ure als een pendule moest worden opgewonden, om niet van slag af te raken; er is bijna geen jongen in de wereld te vinden die op dat punt niet revolutionair is. En dan komen er nog zooveel dagen in het jaar die voor hem veel aantrekkelijks bezitten: de verjaardagen van vader en moeder als er visite en taarten komen; de tijd van schaatsenrijden, als alles naar het ijsvermaak snelt en de slibberbanen zeer verlokkend glinsteren; 's Konings verjaardag als er parade is en de schetterende trompetten tot door de muren van het schoollokaal heen dringen; als men in den geest den kolossalen tamboer-majoor met zijn zwaar gekoperden stok ziet zwaaien en den kommandant zoo trotsch op zijn paard daar heen ziet rijden...... O, de jongens hebben het proces reeds lang gewonnen; op die dagen is de school een kerker, en zij die op zulk een oogenblik gedwongen zijn in de bijbelsche geschiedenis te lezen, zullen in staat zijn om de zeven plagen van Egypte nog al dragelijk te vinden.

En laten wij hen daarover niet te hard vallen, maar met de hand op het hart bekennen, dat het ook ons dikwijls zwaar valt de plichten van onzen staat te vervullen. Laat ons nauwlettend toezien dat de kinderen vlijtig de school bezoeken, want het lot van geheel hun volgend leven hangt dikwijls daarvan af; laten wij ons hierin niet terughouden door huiselijke of andere feesten, waarvan zoo dikwijls een deerlijk misbruik wordt gemaakt, maar vergeten wij niet dat een jongen van dien plicht geen besef kan hebben en dat alle versjes van van Alphen niet in staat zijn hem de school tot een aangenaam verblijf te maken.

En dan schoolblijven! Schoolblijven als de lieve zon zoo vriendelijk schijnt, als de makkers huppelend de school verlaten en men de honden voor de deur hoort blaffen, de honden die men op zulk een oogenblik benijdt, en dan naderhand nog koud eten en, in weerwil van alles wat moeder aanwendt, een geduchte les van vader: 't is inderdaad ondragelijk! Wat had men toch gedaan, om zulk eene straf te krijgen? Het schrift was goed geweest, men had zijn les gekend en de sommen kwamen uit, maar Frits had ongelukkig gezegd: ‘wilt ge eens een schoone top zien, Piet? Zie eens.... o, hij loopt zoo pleizierig!’ Doch de meester had den top ook gezien, en op hetzelfde oogenblik hoorde men hem zeggen: ‘Frits en Piet schoolblijven!’ Het baatte niets of Frits ook al zei: ‘meester, ik heb....’ - ‘Schoolblijven!’ klonk het andermaal, en het is alsof de zon nu nog wel eens zoo verlokkend begint te schijnen en alsof er nu niets pleizieriger in de wereld is dan met den top spelen.

Spreek nu tegen zulke jongens maar over plichtbesef, 't is boter aan de galg gesmeerd. Het is waar zij moesten anders zijn, zij moesten begrijpen dat er een tijd is van leeren en een tijd van spelen, maar laten wij aan onze kinderjaren terugdenken alvorens wij den staf over hen breken. Het is een verschrikkelijke straf, dat schoolblijven!

Het verwondert ons daarom niet dat wij de beide meisjes op onze gravure zien weenen, het bevalt ons echter minder dat de jongens in hun straftijd guitenstreken uitvoeren; dat verraadt eene loszinnigheid, die zelfs in den jongen mishaagt. De een heeft de tafel tot bank gemaakt, en schijnt veel aanleg te bezitten om lid te worden van het Americaansche congres; een ander scheurt bladen uit een schrift, die door een derde in 's meesters grooten pijpenkop worden gestampt; wellicht stonden er gouden spreuken op: de morgenstond heeft goud in den mond, of: hebt eerbied voor uwe onderwijzers; daar zien de jongens niet naar. Zij zijn er inderdaad zeer strafbaar om en het geval met den top komt daarbij niet in vergelijking, maar waarom laat de onderwijzer hen ook alleen? *Hij* diende toch te weten dat een jongen altijd een jongen

blijft. Zelfs de muis die over den vloer loopt, weet dat de schooltijd voorbij is en een jongen zou dat vergeten! Het is zeer goed de jongens met 'schoolblijven' te straffen, als zij het verdienen, maar laat men dan ten minsten zorgen, dat die straf tot verbetering kan dienen.

Valsche munters.

Gelukkig heeft men in ons land sinds een aantal jaren niet meer gehoord van het misdadig bedrijf bekend onder de namen: het valsch munten en geldsnoeien. Aan de ijverige en op vele plaatsen beter ingerichte, policie is het gelukt de misdadigers en hunne werkplaatsen op het spoor te komen, onteerende straffen zijn het loon geweest van hen, die van hun misdrijf overtuigd waren, en sinds heeft men er weinig meer van gehoord.

Het behoeft nauwlijks gezegd te worden, dat de valsche munters en de geldsnoeiers het land en ook bijzondere personen overgroote schade toebrengen. Door het geldsnoeien verloren de muntstukken een groot gedeelte van hunne waarde; evenwel moest bij het inwisselen en vermunten dezer gesnoeide stukken de volle waarde bij de schatkist in rekening worden gebracht. De burger, die onwetend een stuk valsch geld ontving, was voor de waarde daarvan bedrogen en moest de schade lijden, daar hij zulk een stuk niet verder *kon* en als braaf mensch niet verder *mocht* uitgeven.

Hij, die zich het bloeiendste tijdperk der geldsnoeiing herinnert, denkt onmiddellijk aan voor de revolutie van 1830, aan uitgesneden guldens, vierkante schellingen, hoekige daalders. En inderdaad, er was een tijd dat het bijna een zeldzaamheid was een zuiver rond geldstuk te ontvangen, zoozeer hadden de geldsnoeiers hunne kunst aan de muntstukken beproefd.

Doch, Goddank, ons land schijnt voor goed van die plaag verlost, andere landen zijn evenwel zoo gelukkig niet. Vooral in Engeland worden het valsch munten en geldsnoeien nog op groote schaal bedreven en Londen heeft zelfs een wijk, die schier uitsluitend uit valsche munters en geldsnoeiers bestaat. De *Times* verhaalde daaromtrent, nog niet lang geleden, eenige bijzonderheden, die ongetwijfeld de aandacht der londensche autoriteiten waardig zijn. Volgens dat blad is het snoeien en uitgeven van daardoor of op andere wijze vervalscht geld eene bepaalde tak van industrie geworden, die zijne beoefenaars vindt in de stegen en gaten, die op de zoogenaamde 'Borough,' de volkrijkste wijk tusschen London-Bridge en Elephant-Castle uitloopen. Tot heden toe was het de policie onmogelijk - niet de werkplaatsen te ontdekken - maar ze aan te duiden als de zoodanige waar valsch geld vervaardigd wordt. Zoodra zij verschijnt, zijn plotseling alle sporen verdwenen, die aan het misdrijf zouden kunnen doen denken. Nu laat het belastingkantoor er zich weinig aan gelegen liggen; het is voldaan, als de eigenaars dezer holen slechts hun patent betalen, waarin deze natuurlijk nooit achterblijven. Niemand betaalt in Londen beter en spoediger belasting dan de geldsnoeiers, dit zou zelfs een spreekwoord zijn. Die handelwijze van het belastingkantoor wordt door de *Times* aan het onvolledige der engelsche wetten toegeschreven.

De in die holen vervaardigde valsche munt wordt als koopwaar aan den man gebracht; de kroegen en herbergen in de nabijheid zijn er de markt of beurs van. Daar koopt men de valsche munt voor prijzen, bij eene prijscourant bepaald. Het dozijn valsche florijnen of twee-shillingstukken wordt betaald met 9 echte shillings; het dozijn valsche shillings met 5 echte en het dozijn six-pence met 3 echte shillings. De valschheid dezer geldstukken kan slechts door een zeer geoefend oog ontdekt

worden; echter worden er ook munten geslagen, waarvan de valschheid op het eerste gezicht blijkt, doch deze zijn voor dronken kerels bestemd, met wie men natuurlijk minder voorzichtig hoeft te wezen. Soms koopt de herbergier de valsche munt tegen een aanzienlijk rabat, soms laat hij alleen den handel in zijne herberg toe tegen eene ruime schadeloosstelling. Uit de kroegen gaan de munten door geheel Londen, en verspreiden zich zelfs door geheel Engeland en Schotland. Daar de valsche munters eene wèl samengestelde maatschappij vormen, die misschien uit duizenden leden bestaat, is hare uitroeiing door de policie zeer moeilijk, te meer omdat zij de uitgebreidste maatregelen van voorzichtigheid nemen. Aan hen behoort een geheele wijk, waarvan zij de huizen gekocht of

Schoolblijven.

Valsche munters.

gehuurd hebben; zij hebben hunne eigene winkels, waar zij levensmiddelen, kleederen, in één woord alles wat zij noodig hebben, krijgen kunnen en vermijden alle straatgerucht en alles wat eenig opzien zou kunnen baren. Tot zelfs hunne eigene scholen hebben zij; dat hier 'christelijke deugden' worden aangekweekt, valt meer te betwijfelen dan dat hier onderwijs wordt gegeven in zonde en misdaad.

Aan deze maatschappij is eene andere verbonden, die zich alleen bezig houdt met het werven van opgeschoten knapen, zooals de straten en pleinen van Londen ze bij duizenden aanbieden.

Ook in Frankrijk wordt veel valsch geld gemunt en verspreid. Parijs heeft ook zijne holen en spelonken, die zich zeer goed tot het bedrijven der misdaad leenen. Evenwel gelooven wij dat de fransche hoofdstad in dit opzicht voor Londen moet onderdoen. Maar van den anderen kant is het kwaad in Frankrijk ernstiger, omdat het zich niet bij Parijs bepaalt, maar schier door het geheele land zich heeft vertakt, wat van Engeland niet zoo bepaald kan gezegd worden. Voor de rechtbanken van de meeste steden van Frankrijk verschijnen nu en dan valsche munters, die de waarheid onzer bewering bewijzen. Talrijke geschiedenissen zouden wij daaromtrent kunnen mededeelen, doch wij willen ons naar aanleiding onzer gravure, bepalen tot het verhaal van eene gebeurtenis, die niet lang geleden in Havre heeft plaats gehad.

Sedert eenigen tijd cirkuleerden in die stad valsche tien-francstukken waarvan het niet mogelijk was de herkomst te ontdekken. De kleinhandelaars vooral verkeerden in de grootste ongerustheid, daar zij ieder oogenblik voor een voor hen aanmerkelijk bedrag konden bedrogen worden en namen dus de grootste voorzichtigheid in acht. Iedereen begrijpt hoe onaangenaam dit op den handel werkt. De policie stelde in het geheim een voortdurend onderzoek in en verzocht de redactiën der aldaar verschijnende dagbladen niet over het valsche geld te spreken, om de misdadigers in eene voor hen noodlottige gerustheid te doen verkeeren.

Op zekeren dag was Havre als overstroomd met valsch geld, wat ten gevolge had dat de policie met klachten als bestormd werd. De commissaris verzamelde nu zijne agenten en zond hen naar al de winkeliers met de geheime boodschap: als iemand u valsch geld aanbiedt, veins dan dat gij het niet kunt wisselen en haast u inmiddels op het bureau van policie den commissaris te komen waarschuwen of een agent, zoo gij dien spoediger mocht ontmoeten. Gij zult gemakkelijk een voorwendsel vinden om den kooper eenige oogenblikken te doen wachten.

Nog denzelfden avond slaagde de list bij een kruidenier, wien een onbekend persoon, die twee waskaarsen had gekocht, hem een valsch 10 francstuk in betaling gaf. Een agent van policie, door den kruidenier verwittigd, verscheen onmiddellijk en nam den kooper in arrest.

Deze toonde zich hierover niet zeer gesticht. Hij begreep niet, zeide hij, waarom men hem wilde arresteeren. Het was wel mogelijk dat het valsch was, maar niet minder waar, dat hij het ontvangen had, zooals hij het uitgaf.

De agent antwoordde dat hij deze verklaringen niet beoordeelen mocht en verzocht hem dus hem naar den commissaris te volgen. De man had hiertoe geen trek, waarop de agent hem aangreep en met behulp van andere agenten hem naar het policiebureau bracht.

Nu scheen hij zich in zijn lot te schikken, doch zijne onderwerping was inderdaad slechts schijnbaar, want toen hij aan het bureau kwam, wrong hij zich los en zette het op een loopen. Van alle kanten schreeuwde men: houdt den dief! houdt den dief!

maar de vogel was gevlogen of liever verdwenen in een der tallooze straatjes der stad.

De commissaris bracht nu de geheime policie op de been. Hij plaatste een aantal agenten aan het spoorwegstation en aan de kaai der stoombooten; aan de hotels en verscheidene andere gebouwen, waarop zijn vermoeden viel.

Den volgenden morgen werd zijne aandacht gevestigd op een gezelschap van vijf mannen en twee vrouwen, die hun intrek hadden genomen in het hotel Southampton; hij zond er een inspecteur met eenige policieagenten heen, die echter onverrichter zaken moest aftrekken, want de bedoelde personen, misschien van het gevaar onderricht, hadden het hotel verlaten en zich door een rijtuig naar het station laten brengen.

Hier vond de inspecteur twee van de zeven personen en nam ze hoewel na zeer hevigen tegenstand gevangen. Zij verdedigden zich met stok en paraplui, maar moesten voor de gewapende macht onderdoen en werden naar het bureau van policie gevoerd.

In den namiddag van dien dag werden twee andere personen van het complot gevangen genomen in de nabijheid van het station Harfleur en naar de gevangenis gevoerd, waar zij twee hunner bekenden ontmoetten. Des avonds eindelijk kwamen n°. 5 en 6 gevankelijk binnen Havre; zij hadden den spoorweg kunnen bereiken, maar de telegraaf had spoediger gereisd dan zij en bij hun uittreden uit den waggon te Harfleur, mochten zij in het rijtuig stappen, dat hen naar Havre voerde.

Daar men nu vijf mannen had gevangen genomen, geloofde men dat n°. 6 de ontvluchte was. Nog dienzelfden avond ving een onderzoek aan in alle steegjes en gangen, die zich in Havre bevonden. Langen tijd zocht men te vergeefs, toen men op eens hamerslagen hoorde, die als uit den grond schenen voort te komen. Alvorens zich in de spelonk verder te wagen, zond de inspecteur in allerijl een der agenten om bijstand, en drong toen een tiental agenten aangekomen was, verder door in de nachtelijke duisternis. Eindelijk stootte de hand des inspecteurs tegen een houten beschot, dat men weldra als eene deur erkende; kloppen bleef onbeantwoord; daarop poogde men het slot open te breken, doch daar ook dit niet gelukte, sloeg men de deur aan stukken. Op de plaats waar men aankwam, heerschte dezelfde duisternis; gelukkig dat een der agenten haastig een lucifer ontstak, anders zou de inspecteur in de diepte neêrgetuimeld zijn, die zich aan zijne voeten bevond. Hoe nu den bodem te bereiken, want ook daar zag men een deur?

De inspecteur bleef met zijne mannen op de plaats en zond een der agenten heen om eene leer te halen. Deze keerde weldra weder en nu daalden de inspecteur en de agenten met den blooten sabel in de hand achtereenvolgens in de diepte, waar zij een ijselijk gegrom hoorden, als dat van een hond, die in woede ontstoken is.

Zonder bedenken deed evenwel de aanvoerder zijn plicht; hij plaatste zijne mannen zoodanig, dat zij gewapend stonden tegen een onverhoedschen aanval en klopte daarop tegen de deur. Een herhaald gegrom van den hond was het eenig antwoord, dat hij ontving. Ongelukkig kon de deur niet verbrijzeld worden, want zij was van ijzer. Op nieuw moest dus hulp worden opgespoord. Om zeker te zijn deed de inspecteur een smid en een metselaar ontbieden. De eerste beproefde vruchteloos zijne kunst; de deur wilde voor zijne werktuigen niet wijken. Nu begon de metselaar naast de deur een gat in den muur te breken, wat hem met weinig moeite gelukte; want zoo sterk de deur was, zoo zwak was de muur. Toen de inspecteur een blik door de opening wierp, kwam een glans van tevredenheid op zijn gelaat. Hij had de misdadigers en hunne werkplaats ontdekt.

Het eerste wat hij deed, was hun toeroepen, dat zij zich zouden overgeven en ten bewijze daarvan de deur openen. De een, een oud man, scheen hiertoe trek te hebben, doch de andere antwoordde dat hij zijn vervaarlijken hamer tegen ieder zou opheffen, die het wagen wilde hem in zijnen arbeid te komen storen. Ook voegde hij er bij, dat hij voldoende door zijn hond beschermd werd.

De metselaar moest dus zijn werk vervolgen; spoedig werd het gat grooter en reeds na weinige oogenblikken had een der mannen er door heen naar binnen kunnen dringen. Doch de inspecteur achtte dit niet raadzaam en liet dus het gat nog verder vergrooten. De jonge misdadiger stond nog altijd met den hamer in de hand en de hond scheen naar bloed te dorsten, doch op eens viel hij neder door een kogel van ter zijde getroffen. De inspecteur had een pistool bij zich en daarmede het dier neêrgeveld.

Daarop legde hij aan op den misdadiger en dreigde hem te zullen neêrschieten zoo hij een voetstap durfde verzetten. Zoo kreeg hij gelegenheid zijne mannen te laten binnentreden. Allengs vulde zich het vertrek met policie-agenten, die met opgeheven sabel op de misdadigers aandrongen en hun weldra de verdediging onmogelijk maakten. De kleine ruimte belette den een van zijn wapen gebruik te maken en de grijsaard gaf zich vrijwillig over.

Wij behoeven er niet bij te voegen dat de inspecteur met zijne mannen den hoogsten lof bij hunne overheid verwierven voor hun moedig gedrag, maar ook dat de burgerij zich gelukkig gevoelde, nu zij van het voortdurend dreigend gevaar verlost was.

Kronijk der Maand.

In het afgelegen waalsch dorpje, hetwelk schier niemand vroeger bij naam kende, Bois-d'Haine, woont een nederig en eenvoudig werkmeisje, Louise Lateau genaamd, dat sedert eenige maanden aller aandacht op zich gevestigd houdt.

De godgeleerde, gelijk de wetenschappelijke wereld, heeft die kleine hut bezocht, om er getuige te zijn van de wonderbare verschijnselen, die zich daar, en wel elken vrijdag, opdoen.

Louise Lateau draagt de vijf wonden des Lijdens, is, kortom, zoo als men zegt eene gestigmatiseerde en verkeert op gemelden dag in eene zielsverrukking, eene *extase,* welke den aanwezige, zelfs den ongeloovigste, met verstommenden eerbied slaat.

Wij hebben tot nu toe over dit zonderlinge verschijnsel gezwegen, en dit zelfs op verlangen van invloedrijke personen, en indien wij er nu gewag van maken dan is het nog slechts om het feit te doen kennen, alle oordeel over hetzelve opschorsende, tot dat het ingestelde onderzoek zal gesproken hebben.

De godgeleerde en de wetenschappelijke wereld hebben zich met dit onderzoek belast, en de beroemdste namen zijn in hetzelve gemengd.

Men heeft dit onderzoek niet in een engen kring bepaald; neen! men heeft zelfs een beroep gedaan op alle geneesheeren en hoogleeraars, om hunne rationalistische denkwijze gekend.

‘Te Bois-d'Haine, zegde men als het ware, doen zich bij de genaamde Louise Lateau, feiten op, welke de geleerde wereld niet alleen verbazen, maar zelfs met verstomming slaan. Komt, ziet en oordeelt of de verschijnselen aan de natuurlijke orde van zaken toehooren.’

Vele geleerden zijn inderdaad gekomen, hebben uren lang in de arme hut doorgebracht, en hebben ze nadenkend en diep getroffen verlaten, zonder dat nog een enkel rationalist, den wetenschappelijken sleutel van het geheim heeft geleverd.

De doctrinaire drukpers, welke zich de pers van het onderzoek noemt, heeft zich gehaast te veroordeelen zonder te onderzoeken; zij heeft de geestelijkheid beschuldigd van reeds sedert, den aanvang, een mirakel te verkondigen; zij is de wetenschap vooruit geloopen door te zeggen, dat hier niets anders dan bedrog in het spel was.

Men houdt de geestelijkheid dan voor wel onvoorzichtig; de wetenschap voor wel dom, zelfs zóó dom, dat zij geen bedrog kan ontdekken wanneer zij de feiten met eigen en contradictoire oogen naspeurt!

Noch de geestelijkheid, noch de wetenschap hebben zich aan dat dolzinnig huilen, tieren, spotten en beleedigen gestoord, en sedert elf maanden het onderzoek met al de voorzorgen omringd, welke bedenkelijk zijn.

Aan bedrog is dan ook niet meer te denken en de liberale dagbladen,

altijd zonder iets gezien te hebben, spreken nu van eenen soort van magnetism, van.... van.... Kortom, zij zoeken eene wetenschappelijke uitlegging voor die feiten, welke de geneeskundige faculteit zelve, tot nu toe niet geven kan.

Wel zegt deze, dat de verschijnselen niet nieuw zijn en de geschiedenis der geneeskunde meer dergelijke voorbeelden aanhaalt - iets wat niemand ontkent - maar tot dáár bepaalt zich de weêrlegging en voorzeker is zij niet krachtig en afdoende genoeg, om een einde aan het geschilpunt te brengen.

De gebeurtenis, in de nederige hut van Bois-d'Haine, had reeds aller aandacht getroffen, toen eenige vrijdenkers van een waalsch stadje, een hunner vrienden, een geneesheer, naar de hut van Louise Lateau afzonden, om, met een enkelen slag, het bedrog te ontmaskeren.

Op een vrijdag avond werd de doctor, die met eene aanzienelijke dosis trotsch- en verwaandheid was heen gegaan, aan de standplaats van den spoorweg, door zijne vrienden afgewacht en men bereidde zich den deskundigen bezoeker in alle gezelschappen rond te leiden, en de ‘volksbedriegerij’ openlijk den bodem in te slaan.

Daar is eindelijk de trein! Honderd stemmen verheffen zich; men schaterlacht reeds op voorhand! - Welnu, doctor, hoe hebt gij het mirakel gevonden? Maar hoe, gij zwijgt? gij ziet zoo stuursch, vriend? Kom, help ons lachen, en ga met ons naar den vriendenkring, waar men nieuwsgierig is den uitslag van het onderzoek te vernemen!

De geneesheer had geen lust tot spotten en evenmin om zijne vrienden te vergezellen. - Wat hebt gij dan gezien? was aller vraag. - Iets, was het antwoord, dat mijn begrip te boven gaat! - En de mannen van het onderzoek, dat veroordeelt zonder te onderzoeken, vonden geen beter argument, dan te zeggen, dat de vrijdenker plotseling ‘clericaal’ geworden was.

In dien toestand verkeeren echter alle de mannen der kunst welke, als rationalisten gekend, de hut van Louise Lateau hebben bezocht.

Nog anderen, en men meldt onder deze de namen van beroemdheden in de kunst, willen liever niet onderzoeken en loochenen van verre, wellicht uit vrees, dat, door te zien wat onmiskenbaar is, hun stelsel van rationalism een zwaren schok zou lijden, wellicht den bodem worden ingeslagen.

Wie is Louise Lateau? Zoo als wij zegden een arm, nederig werkmeisje. hetwelk geene andere levensgeschiedenis heeft, dan dat zij immer braaf, eerlijk en godsdienstig was en tijdens het heerschen der verschrikkelijke cholera, eenen moed en eene zelfopoffering aan den dag legde, die schier spreekwoordelijk in de landstreek geworden is.

Nooit heeft zij verlangd zich met het publiek bezig te houden, immer heeft ze gesmeekt dat men haar in vrede en rust zou laten leven, en het denkbeeld van exploitatie, hetwelk de liberale pers ten haren op zichte heeft trachten te verspreiden, is een laster te meer haar aangedaan

Wij zouden deze kronijk gewis met meer dichterlijke bloemen kunnen doorvlechten: met voordacht laten wij deze ter zijde en willen uit de eenvoudige en onpartijdige voorstelling der feiten, het figuur van Louise Lateau voor den lezer doen oprijzen.

Op Goeden Vrijdag, 26 Maart, op den dag dat de Heiland gestorven is, werd het onderzoek van hetwelk wij hooger spreken, door Zijne Hoogwaarde Mgr. den bisschop van Doornik gesloten: hij zelf wilde getuige zijn der feiten, die sedert elf maanden de geleerde wereld en het publiek bezig houden.

Mgr. was verzeld door Mgr. den vicaris-generaal Ponceau, den pastoordeken van Doornik Respilieux en den kanunnik Blervacq.

De geneeskundige faculteit was vertegenwoordigd door hoogleeraars der universiteiten van Leuven, Gent en Luik, en tusschen deze de beroemde professor Lefebvre; twee fransche geneesheeren hebben zich aangeboden; andere en vooral rationalistische beroemdheden, zooals wij zegden, waren uitgenoodigd; doch hebben zich niet vertoond.

Ook een aantal wereldlijke personen bevonden zich in de nederige hut, en onder deze, de heer Dechamps, minister van State, de vrederechter van Seneffe, de heer Dupont, eigenaar der smeltovens te Fayt, de heer Dequanter, directeur der koolmijnen te Haine.

Laat hier een' briefschrijver, die in de hut aanwezig was, zelfs het woord nemen:

‘Al de verschijnselen der zielsverrukking (*extase*) en der bloedteekens (*stigmates*) deden zich, gelijk op elk anderen vrijdag, voor en ditmaal wellicht op eene nog merkwaardiger wijze. Het bloed overdekte het voorhoofd, liep overvloedig uit de zijde, de handen en de voeten.

De zielsverrukking ving aan na 7 ure des morgens en duurde, met al de phasen van het Lijden des Heeren, zooals deze meermaals beschreven zijn, tot 6 ure des avonds.

Niets treffender dan die zielsverrukking: het is onmogelijk den diepen indruk, dien zij te weeg brengt, te ontwijken, en ik heb dezen onweêrstaanbaar door ongeloovigen zien deelen.

Het gelaat van Louise Lateau, in zijn gewonen toestand, is zacht, goedaardig, doch heeft niets buitengewoon; in de zielsverrukking heeft het iets wezenlijk schoon en bekomt een karakter dat godsdienstigen eerbied inboezemt.

De geneesheeren hebben de proefnemingen hervat, welke iedere week, en dit sedert maanden, bewerkt werden, zoowel betreffende de gevoelloosheid en de vervreemding der zinnen, als betreffende den vorm en het psysiologisch karakter der stigmatisatie. De theologanten hadden hunne aandacht op eene andere orde van vraagpunten gevestigd....’

Wat beslisten deze laatsten? Zooals zij van den beginne af deden, bewaarden zij een voorzichtig stilzwijgen, eene wijze onpartijdigheid.

Een feit kenmerkte dit op de klaarste en schitterendste wijze, ofschoon onze vrijdenkers-bladen, die voorbehouding, van wege de geestelijkheid, immer loochenen!

De volksmenigte verdrong zich des namiddags rondom de hut en zelfs tot buiten heerschte eene eerbiedige, eene godsdienstige stilte, alhoewel men niet wist wat er binnen plaats had.

Die menschen, van heinde en ver gekomen, bidden en smeekten Mgr., als eene genade, om in de hut te worden toegelaten: de Bisschop, die wel degelijk alles wilde vermijden wat als eene officiëele bekrachtiging van zijne zijde, kon aanzien worden en enkel en alleen als onderzoeker wilde optreden, kon echter aan den drang geen weêrstand bieden.

In groepen van tien personen werd het publiek toegelaten. De levendige ontroering, welke zich van die menschen meester maakte, is niet te beschrijven. Velen zonken

als instinktievelijk op de knieën en er waren dames, welke den zakdoek uitstaken om de bloedende wonden aan te raken.

Toen richtte de Bisschop zich levendig op riep haar toe: ‘geene afgoderij!’ (*pas d'idolâtrie.*)

Dezelfde briefschrijver, aan wien wij deze bijzonderheden grootendeels ontleenen, zegt nog:

‘Een feit heeft mij vooral getroffen. Omtrent 's middags riep Mgr., Louise uit hare diepe verrukking, door haren naam zeer zacht uit te spreken. Louise kende den bisschop niet, die de hut was binnen getreden toen gezegde toestand reeds aanvang genomen had. Hare eerste beweging was, hare handen met een linnen doek te bedekken, die op hare knieën lag, die ziele-zedigheid trof mij....

De Bisschop had een onderhoud met Louise Lateau, en het eerste wat zij hem vroeg, zooals Mgr. nadien verklaarde, was, haar toch toe te laten verborgen te leven en die bezoeken, te verwijderen welke de rust van haren familiekring stoorden.

Des avonds, toen zij uit hare verrukking oprees, hernieuwde zij die smeekingen aan Zijn Hoogw., en de moeder, welke pas opstaat van het ziekbed aan 't welk zij drie maanden lang gekluisterd word, en aan welke ongesteldheid al die ontroeringen niet vreemd zijn, voegde haar smeekgebed bij dat harer dochter, en dit op eenen toon, die Mgr. diep bewogen heeft.’

Als gehoorzame katholieken hebben moeder en dochter sedert elf maanden, zich het onderzoek getroost; doch dit nu geëindigd zijnde, vragen zij rust en afzondering; zij wenschen vergeten te worden en in haar nederig verblijf, voor haar dagelijksch brood te werken, zoo als voorheen.

Het verslag van den hoogleeraar Lefebvre zal worden publiek gemaakt: 't zal gewis aanleiding geven tot eene massa controversen. Uit de wrijving komt het licht! Tot heden toe heeft de wetenschap nog niets ernstige over het gebeurde te Bois-d'Haine opgeleverd.

Merkwaardig zijn de woorden van een rationalistisch geneesheer, die vroeger over het bewust geval geschreven had en eindelijk in persoon het feit kwam in oogenschouw nemen:

‘Ik ben een rationalist,’ zegde hij; ik moet dus eene uitlegging buiten het bovennatuurlijke zoeken. Het feit, waarvan ik getuige ben geweest, is gewis het buitengewoonste en het volledigste van alle die, van welke de geschiedenis der stigmatisatie en der verrukking spreekt. Ik heb psysiologische uitleggingen gezocht, welke mij niet gansch voldoende schijnen, ik erken dit; maar ik ga die belangwekkende studie voortzetten. Ik hoop de wetenschappelijke uitlegging te vinden; indien ik ze niet vind, zullen anderen ze vinden.’

Dat is eene goede troost; maar verraden die woorden niet eenigszins de onmacht der wetenschap?

Laat ons niets beslissen; eens, wie weet hoe spoedig, zal het ons gegeven zijn te weten of de gebeurtenissen te Bois-d'Haine, tot de natuurlijke of bovennatuurlijke orde van zaken behooren; want Goddank! wij zijn niet van diegenen, welke als het ware de hand Gods hebben afgehakt!.....

Na dit verhaal, hetwelk onpartijdig is neêrgeschreven, hebben wij ons gewis niet met alle dwaasheden bezig te houden, welke de liberale pers over de wondervolle gebeurtenis heeft uitgekraamd.

Het blijkt genoegzaam wie Louise Lateau en hare moeder zijn, en duidelijk zal het ieder weldenkend mensch wezen, dat hier geen spraak is van welke exploitatie dan ook.

Het blijkt voldoende, door de tegenwoordigheid van mannen aller denkwijze en met helderziende oogen, dat hier geen bedrog van wege die eenvoudige menschen in het spel is.

Het blijkt verder, andermaal door de aanwezigheid der hooger genoemde personen, dat alle mogelijke maatregelen en voorzorgen genomen werden: ondoordringbare handschoenen met zegels belegd, en wat dies meer.

Het blijkt vooral, dat de geestelijkheid geen ‘mirakel’ roept; maar enkel onder een theologisch oogpunt nagaat, wat de wetenschap onder een natuurlijk wil bestatigen.

Wij berusten in den uitslag van het onderzoek, en keeren later andermaal op het gebeurde terug.

YOURS.

Dagbladlezers in het koffiehuis

Hij speculeert op gronden, huizen en metallieken.

Hij vraagt enkel aan het Staatsblad: wie is er benoemd?

Hij zoekt zijne politieke overtuiging in een *journal amusant* of in het theaternieuws.

Hij begint met den titel en eindigt met den naam van den uitgever, en leest zelfs de artikels over zeeserpenten en hondenkongressen.

[Nummer 36]

Jonge rookers.

Jonge rookers.

De dagbladen hebben onlangs een bericht meêgedeeld, dat zeer geschikt is om de jeugd van eene zaak terug te houden, waartoe zij zich dikwijls laat verleiden, namelijk het rooken. Zij meldden dat de officiëele statistiek in Pruisen had aangetoond, dat van de 20 jongelingen er 15 zijn, die hun vroegtijdigen dood aan het rooken te wijten hebben.

Hem, die weet welk schadelijk vergif de tabak bevat, zal dit niet zeer verbazen; werkt de nicotine dikwijls verderfelijk op volwassenen, te meer zal zij het op de jeugd doen. In den vorigen zomer vond te Parijs een zonderling geval plaats van vergiftiging door nicotine. In een der tabaksfabrieken had een jong meisje zich des avonds neêrgelegd op een hoop tabaksbladeren en was ingeslapen. Niemand dacht aan haar bij het sluiten der fabriek, en toen men haar 's morgens vond, was zij overleden. Het schadelijk vergif der tabak had haar den dood toegebracht.

Dat de tabak vergiftige bestanddeelen bevat, blijkt ten overvloede bij iederen knaap, die voor de eerste maal een pijp of cigaar in den mond neemt; spoedig wordt hij ongesteld, er ontstaat braking, en heeft hij niet spoedig de sigaar weggeworpen, dan kan zijne ongesteldheid dagen lang duren en zelfs ernstige gevolgen hebben. Dit belet evenwel niet dat in vele gevallen de knapen een tweede en derde proef wagen, tot zoolang zij ‘rooken kunnen,’ als wanneer zij het hoogste doel hebben bereikt, dat zij zich op dien leeftijd voorstelden. Wat kan de oorzaak dezer volharding of liever dezer hardnekkigheid zijn?

In eene der zittingen van het ‘Anti-tabak-verbond’ te Londen verhaalde onlangs een der leden op wrelke wijze hij er toe gekomen was het rooken vaarwel te zeggen. ‘Mijn zesjarige zoon,’ zegde hij, ‘vergezelde mij iederen morgen tot aan mijn kantoor, waarna hij zich naar de school begaf, die zich in de nabijheid bevond. Vroolijk sprong de knaap naast mij, en sprak over allerlei dingen, terwijl ik met veel genot mijn sigaar rookte. Op den weg troffen wij gewooalijk een aantal van die havelooze kinderen aan, welke de City in menigte bezit, en die met stukken van sigaren of gebroken pijpen in den mond langs de straten dwalen. Op zekeren morgen, toen ik wêer zoodanige groep van knapen ontmoette, kon ik mij niet terughouden mijn zoon op die roekelooze jongens als zooveel afschrikkende voorbeelden te wijzen. ‘Het is een groot kwaad,’ voegde ik er bij, ‘dat rooken der kinderen; het is hun nadeelig voor ziel en lichaam; de overheid moest het streng verbieden.’

Met zijne lieve kinderstem antwoordde de kleine op bedeesden toon: ‘is het niet nog minder passend voor een man, vader?

Zeer verwonderd zag ik hem aan, waarop hij vuurrood werd, als hadde hij iets kwalijks gezegd.

‘Hoe bedoelt gij dat, kind?’ vroeg ik hem.

‘lndien de mannen niet rookten, vader, zouden immers de kinderen het ook niet doen?

Deze opmerking had den spreker tot nadenken en tot het besluit gebracht het rooken te laten en tot het ‘Anti-tabak-verbond’ toe te treden.

Wij kunnen ons met deze gevolgtrekking niet geheel vereenigen en zien er slechts de onnadenkheid van een kind in, waarom het ons verwondert dat de vader om *die* reden de sigaar wegwierp.

Het is zonder twijfel dat slechte voorbeelden hoogst nadeelig op kinderen werken, maar men zou toch te ver gaan wanneer men voor volwassenen alles wilde afschaffen, dat schadelijk is voor kinderen.

Veel beter kunnen wij instemmen met het besluit, waartoe onze gravure schijnt te willen komen, en dat men in deze woorden zou kunnen vertolken: de knaap rookt, omdat hij het den jongeling ziet doen, terwijl deze den volwassene navolgt.

Heeft de knaap een natuurlijk gevoel van den afstand, die hem van zijn vader scheidt, geheel anders is zijne verhouding omtrent zijn broeder, al is deze ook 5 of 6 jaren ouder dan hij. Een verschil tusschen hem en zich zelven kent hij niet; alleen gehoorzaamt hij aan de ouderlijke macht, die boven hem maar ook boven zijn broeder verheven is. Van daar dat hij hem in de meeste gevallen zoekt na te volgen, waarom de ouders, die zich de taak der opvoeding hunner jongere kinderen gemakkelijk willen maken niet beter kunnen doen, dan voor die der oudste de uiterste zorg te dragen.

Nu is het tevens waar, dat niet altijd de jongere de oudere navolgt, maar dikwijls deze gene verleidt en tot navolgen aanspoort. Ook dit toont de gravure duidelijk aan. De knaap heeft de pijp - de sigaar is nog op de plaats zijner inwoning eene onbekende weelde - in den mond gehad, maar het gewone gevolg is niet uitgebleven, bedwelmd is hij op een blok hout, dat hij aan den weg vond, neêrgevallen; zijn arm hangt machteloos aan zijne zijde; zijne hand omvat werktuigelijk de pijp.

En wat doet zijne oudere broeder?

Met de pijp in den mond en er dikke rookwolken uittrekkende, in de onverschilligste houding staande, ziet hij minachtend op den armen knaap neêr, dien hij waarschijnlijk tot rooken heeft aangespoord. Een spottende glimlach schijnt zijn mond te krullen, als wilde hij zeggen: ‘ge hebt het nog niet ver gebracht, jongen,’ en in plaats van hem van het kwaad terug te houden, zal hij hem aansporen de proef te herhalen.

Tegen guitenstreken van aankomende knapen zal men wel altijd te worstelen hebben, en het ontfutselen van een halve sigaar, die steelsgewijs in een hoek wordt gerookt, behoort wel tot de meest onschuldige soort, doch desniettemin ware het te wenschen dat er door de ouders meer acht op werd gegeven, want het rooken zoo hoogst nadeelig voor knapen, neemt inderdaad hand over hand toe.

Een duitsch schilder in den Caucasus.

Ten jare 1853 verliet de gunstig bekende schilder Paul Franken, lid van de Dusseldorfsche schilderschool, zijne geboorteplaats en nam den tocht aan naar het land, waar hij in den geest reeds herhaalde malen had vertoefd. Dat land was niet het door meest alle duitsche schilders bezochte Italië, het land der grootste geesten op het gebied der schilderkunst, maar het was de deels woeste, deels bebouwde streek, waar voor hen weinig kunstenaars den voet zetten: den Caucasus. Waarlijk een schoon doel voor den schilder, die de natuur wil bestudeeren en personen en toestanden wil leeren kennen, om ze op het doek weêr te geven, die in Europa het voorwerp van aller gesprek zijn geworden, sinds Schamyl het trotsche hoofd moest buigen voor de russische overheersching. Waar zou hij voor een penseel, voor zijne fantasie een ruimer veld vinden, dan daar waar de natuur de rijkste verscheidenheid oplevert, en de bevolking schier bij iedere schrede als van gedaante verandert! Welk een bonte mengeling van de krachtvolle gestalten der Georgiërs tot aan de nederige wezens, die de steppen der Tartaren bevolken!

Wel wist de schilder dat hem duizend moeilijkheden te overwinnen stonden, die hem het voortdringen schier overal zouden pogen te beletten maar hij herinnerde zich het spreekwoord: den moedige behoort de wereld! en trok het Oosten van Europa in en de landen, waar de beschaving den grond met ongehoorde inspanning slechts kan veroveren. Het toeval deed hem eene onverwachte ondersteuning vinden; de russische staatsraad, graaf Salagub, had van zijne regeering den last ontvangen een nauwkeurige beschrijving te leveren van den strijd der Russen tegen de zuid-europeesche en middel-asiatische volkstammen. Op zijne reis door den Caucasus hoorde hij van den duitschen schilder spreken en verlangde onmiddellijk kennis met hem te maken. Dit had ten gevolge dat aan Franken door de regeering werd opgedragen getrouwe schetsen te ontwerpen van alle punten, waarop destijds oorlogsfeiten hadden plaats gehad. Hij stond nu onder russische bescherming, ontving brieven van aanbeveling aan alle officieren, aan wie de bewaking der verschillende posten was toevertrouwd, en daarenboven een militaire bedekking, die hem naar alle gevaarlijke plaatsen vergezelde, en nog een kozak, die voor zijne persoonlijke bediening te zorgen had.

Spoedig zag hij zich genoodzaakt de europeesche kleederdracht te verwisselen met die der Oosterlingen, daar hij door zijn gewaad overal, waar hij kwam, de nieuwsgierigheid opwekte, iets wat hem zeer hinderlijk was in zijn arbeid, want zette hij zich ergens neêr, dan was hij weldra omringd door een aantal menschen, die hem verbaasd aanstaarden en zijne aandacht geheel van het voorwerp afleidde, dat hem bezig hield. Das droeg hij nu het gewaad der Tscherkeezen, dan dat der Kurden of der Turkomannen; hier zag men hem met den vilten muts der Armeniërs, daar met den tulband der Tschertschenschen, ginds met lange pelsmuts der Tartaren.

Niet alleen dat hij de steppen in alle richtingen doorkruiste, ook de oostersche steden ontvingen menig bezoek van hem, vooral het oude Tiflis, die rijke handelstad tusschen Europa en Azië gelegen, waar de kooplieden uit de verschillendste natiën voortdurend samenstroomen. Bijna geheel klein Azië werd door hem doorreisd, waarna hij de landen, om de Caspische zee gelegen, bezocht en in gezelschap van den vleugeladjudant des keizers, graaf Tscherkom, naar Perzië toog.

Het zou ons te ver voeren, wilden wij den reiziger op al zijne tochten volgen; het zij genoeg te vermelden, dat hij in het geheel ruim acht jaren in het Oosten doorbracht, in welke hij ruime gelegenheid vond een diepen blik in de zeden en gewoonten der bewoners te werpen. Bij het terugkeeren naar den huiselijken haard bevatten zijne portefeuilles duizenden en duizenden van teekeningen en schetsen, voorstellende de verschillende volksstammen, diersoorten, planten, natuurtafereelen, tooneelen uit het volksleven enz.

Wij bieden onzen lezers een der keurigste in nevenstaande gravuur aan. Zij verplaatst ons in eene georgische woning en wel in die eens vorsten; het inwendige daarvan zou zulks waarlijk niet doen vermoeden; overigens, de europeesche weelde is, zoo wij reeds zegden, noch niet in den Caucasus doorgedrongen. De oorlog, die de familiën uiteenrukt, had ook hier den alarmkreet doen hooren, en de schilder laat ons getuigen zijn van het afscheid, dat de man van zijne vrouw, de vader van zijne kinderen neemt. De smart des krijgsmans doet zich gemakkelijk kennen uit de innigheid, waarmeé hij zijn jongste kind aan het hart drukt; die zijner dochter blijkt in de omhelzing haars vaders, die der moeder in den stijven blik, welken zij voor zich uitwerpt, in de droevige houding, die zij heeft aangenomen. De dienaren met de trappelende paarden staan aan den ingang der woning en zijn tegenwoordig bij het treffend afscheid - nog eenige oogenblikken, en de krijgshoorn schalt door de

steppen en in de vorstelijke woning hebben eenzaamheid en droefheid, - wie weet voor hoe lang! - haren zetel opgeslagen. De moeder zal zich dan herhaalde malen afvragen: zal hij weêrkeeren? zal ik hem terugzien met lauweren bekroond, of met wonden overdekt? of ligt reeds zijn lijk ten prooi aan het verscheurend gedierte?

Het inwendige der hut teekent de grootste eenvoudigheid. Het voornaamste huisraad is de divan, waarop de vorstin nederzit. Daar rust en slaapt, daar eet en drinkt zij, daar ontvangt zij bezoeken en verricht er haren dagelijkschen arbeid; de divan is haar alles. Voor de kinderen is de uit hout keurig gesneden wieg een ongehoorde weelde. Eenige voorwerpen, tot het koken der spijzen benoodigd, voltooien het huisraad van de vorstelijke salon, en de eenvoudigste burgervrouw uit Europa kan zich moeilijk voorstellen hoe de georgische vorstin zoo weinig noodig heeft ter voldoening harer behoeften en die van haar huisgezin.

De Mustangs der amerikaansche steppen.

Ferdinand Cortez, die het eerste paard in Mexico invoerde dacht toen niet dat hij den grond legde van een dierengeslacht, dat zich zoodanig ontwikkelen zou, dat later noodzakelijk de twijfel moest ontstaan of het Paard niet oorspronkelijk een amerikaansch dier is. Want ontzaglijk groot is het aantal der mustangs of steppenpaarden, die de eindelooze mexicaansche en noordelijke gelegen vlakten tusschen de Mississipi en het Rotsgebergte bevolken.

Evenmin dachten de Azteken, de vermaarde bewoners van Mexico uit den tijd van Ferdinand Cortez, dat hunne laatste nakomelingen ten pleiziere der blanke vreemdelingen en te hunnen voordeele zich zouden laten gebruiken als gidsen, door de steppen en als beveiligers tegen de mustangs.

Hij, die zijne schreden naar Californië, het doel aller goudzoekers, richt; de jager die doelloos de woestijn doorzwerft; expedities, die zich op reis hebben begeven om in verre oorden een wetenschappelijk onderwerp op de plaats zelve te bestudeeren, worden niet zelden door de mustangs in angst en verlegenheid gebracht. Niet dat het verwilderde paard den mensch persoonlijk eenige ramp toebrengen zal, integendeel schuwt en ontloopt hij hem. Maar wat hij niet zelden doet en daardoor den reiziger aan niet geringe gevaren blootstelt, is dat hij hem van zijne last- en trekdieren, van zijne paarden berooft, en dus zonder vervoermiddel in de woestenij achterlaat.

Wanneer de reizigers hunne tenten hebben opgeslagen, geven zij hunne paarden de vrijheid naar hartelust in de vlakte rond te dwalen, tot een bekend gefluit hen onmiddellijk tot de rustplaats doet terugkeeren. Nu gebeurt het niet zelden dat zich in de nabijheid eene troep mustangs bevindt, die de tenten in het oog krijgen, dan hunne nieuwsgierigheid niet kunnen bedwingen en pijlsnel op de tenten komen aansnellen. Doch zoodra zij menschen zien, vliegen zij met versnelden loop de tenten voorbij of nemen een zijweg. De paarden der reizigers, zoo zij vrij zijn, worden op eens door het machtige gevoel der vrijheid aangegrepen, het instinct trekt hen naar hunne verwilderde broeders, en hunne meesters vergetende, voegen zij zich in de rijen der vluchtenden en zijn binnen eenige oogenblikken met hen achter den horizon verdwenen.

'Onze karavaan', aldus verhaalt een reiziger, die tot eene expeditie behoorde, welk zoodanig onheil in het grootste gevaar dreigde te brengen, 'bestond uit 14 wagens ieder met acht paarden bespannen, 70 soldaten, knechten, gidsen en wetenschappelijke personen; wij hadden den Canadian- stroom verlaten en trokken zoo vroolijk en onbezorgd de steppen door, als ware er van geen Comanche-roovers of kudden Mustangs ooit sprake geweest. De ruiters, waaronder ook ik behoorde, bevonden zich aan het hoofd van de karavaan en onderhielden ons met den aanvoerder Si-ki-to-ma-ker, een bewoner van Delaware, die op zijn jachten andere tochten tallooze avonturen had gehad en onuitputtelijk was in het verhalen daarvan. Hij was een man van reusachtige gestalte, sterk gespierd en had schouders waarop hij, naar hij zegde, een buffel zou hebben kunnen dragen. Toch. zou hij, naar zijne meening, daarop niet alle huiden kunnen leggen van de roovers, die hij in de laatste twintig jaren gescalpeerd had. Wellicht was hij niet vrij van overdrijving, maar zeker is het dat er in Mexico geen aanvoerder was aan hem gelijk, geen, die beter een karavaan tegen dreigende gevaren kon beveiligen.

Terwijl wij onder het voeren van aangename, so. is vroolijke gesprekken den tocht vervolgden, zegde hij op eens: wil ik u eens wat vertellen dat gij niet gelooven zult maar dat toch geen leugen is? Ziet gij die stofwolk, welke zich in de richting van den Canadian voortbeweegt?

‘Natuurlijk, zegden wij, zien wij den wervelwind ginds spelen met het mulle en licht bewegelijke zand.

‘Inderdaad, het gelijkt een wervelwind, maar toch moet ik u verklaren dat het geheel iets anders is.

Wij zagen scherp voor ons uit, doch welke moeite wij deden om te ontdekken, wat het dan toch wezen konde, het was ons te vergeefs.‘Wat is het dan? vroeg een onzer, die ontevreden was over het nuttelooze zijner poging.

‘Het zijn mustangs, antwoordde de Delawaar, buffels loopen zoo snel niet.

Nauwlijks had hij uitgesproken, of er kwam, als om de waarheid zijner woorden te bekrachtigen, een witte hengst, door een dozijn zwarte en bruine paarden gevolgd, uit de stofwolk te voorschijn.

‘Gij zult goed doen met voor uwe muildieren te zorgen, riep nu de aanvoerder den opzichter der wagens toe, die op eenigen afstand achter ons reed. Het zou mij niet verwonderen, zoo gindsche witte vóórlooper zijnen weg naar ons toe neemt en wellicht eenige uwer dieren zich bij hem aansluiten.

De opzichter reed terug en schier gelijktijdig zette zich de schimmel der mustangs in beweging. In vollen ren ijlde hij de kudde vooruit, die zich evenwel in dichte massa samendrong en hem op den voet poogde te volgen, met den kop onafgebroken op ons gericht, waardoor ons ten duidelijksten hare bedoeling merkbaar werd. De achterste dieren wilden zich door de bosschen heendringen, doch dit had alleen ten gevolge dat de geheele kudde achtereenvolgens den draf in een wilden galop veranderde en met donderend geraas op ons afkwam.

Onze rijdieren waren aan de grootste onrust ten prooi; in breede wolken schoot hun adem uit hunne wijd geopende neusgaten, zij stonden onophoudelijk te trappelen en maakte het ons zeer moeilijk hen van de mustangs terug te houden, die met de snelheid van den bliksem naderden. De trekdieren waren ijlings vastgezet, wat evenwel niet belette, dat een gespan hunner met zijn wagen losbrak en in vollen ren op den schimmel toesnelde. Wel sprongen eenige ruiters de vluchtelingen na, doch wat vermochten hier menschelijke krachten tegen het onwêerstaanbaar geweld van met dolheid geslagen dieren. De wagen met onze sterrekundige instrumenten scheen reddeloos verloren, want nog een korte afstand scheidde hem slechts van de vijandelijke kudde, die plotseling van richting veranderde, voor ons heen in een boschje van het dal der rivier dringen wilde.

Het was een prachtig schouwspel, dat ons de fiere hengst aan het hoofd zijner volgelingen, als een vogel aan het hoofd eener vlucht, naar de rivier snellende, waar het hoofdleger uit eenige honderden mustangs bestaande zich bij hen aan wilde sluiten, aanbood, jammer dat er veel bekoorlijks aan werd ontnomen door de gedachte dat wij onzen wagen met instrumenten niet of slechts in stukken geslagen zouden terugvinden.

‘Ik ga den wagen redden! riep op eens Si-ki-to-ma-ker, toen de hengst op ongeveer 150 schreden afstands ons voorbij vloog. De daad bij het woord voegende, sprong hij af, legde zijn buks op den schimmel aan, volgde hem eenige oogenblikken in zijne bewegingen en paf!... daar tuimelt het fiere dier tegen den grond; het had opgehouden te leven. Nu sprong de aanvoerder weêr te paard en rende met lossen teugel op de kudde aan, welk voorbeeld door ons zoo goed mogelijk gevolgd werd.

De wagen was gered; de dieren zoowel tamme als wilde brachten elkander tot staan, en toen wij de vluchtelingen in onze macht hadden gekregen, stoven de verschrikte en van hunnen leider beroofde mustangs uit elkander en ontvluchtten de voor hen noodlottige plaats in verschillende richtingen. Eene troep van ongeveer 20 mustangs bleef de eerste richting behouden en rende op den stroom toe naar eene plaats in de nabijheid van het genoemde boschje.

Maar nauwlijks waren zij dit genaderd, of op eens sprongen zes bruine half naakte ruiters er uit te voorschijn en wierpen zich onder de kudde, waaronder nu de grootste schrik en verwarring ontstond. Niet wetende waarheen te ontvluchten, en van pijn grinnekende onder de slagen die de jagers hen met hunne vuisten en lederen lasso's toebrachten, liepen zij eenige oogenblikken in de grootste omstuimigheid door elkander en stortten daarop in den zanderigen Canadian.

Twee mustangs waren evenwel minder gelukkig dan hunne makkers. Hnn nek was geklemd in den lasso, een leêren met ijzer beslagen strik, dien de wilde jagers in hunne gespierde vuisten vasthielden. Het baatte niet, dat de arme dieren naar de rivier vooruitdrongen, zij trokken den strik slechts te nauwer toe, waarvan het gevolg was, dat zij eindelijk machteloos en schijnbaar levenloos tegen den grond vielen.

Wij reden naderbij om den afloop van dit tooneel te aanschouwen en kwamen juist op het oogenblik, waarop de gevangenen rochelend nederstortten, op de plaats aan. Tot dusverre hadden zich de ruiters, die de lasso's vasthielden niet geroerd, doch nu bonden zij de lasso's aan hunne paarden vast en sprongen af om de gevangenen volkomen weerloos te maken. Zij bonden de beide voorpooten der dieren te zamen en legde vervolgens een anderen strik om het gebit, na welke voorzorgen zij het eerst raadzaam dachten de dieren zooveel lucht te geven, dat zij voor den dood bewaard bleven. Met het leven keerde in de dieren de natuurlijke woede terug en de jagers haastten zich de strikken aan den bek op nieuw te voorzien, waarop twee hunner zich op den rug der paarden zetten.

Voorzichtig maakten nu de andere de strikken los aan de voorpooten en hals; de mustangs sprongen op eens op als een stalen veer, waaraan men de vrijheid teruggeeft. De ongewone last der ruiters op hun rug scheen hun te mishagen en eenige oogenblikken stonden zij stijf en onbewegelijk als standbeelden. Maar weldra begonnen hunne oogen te vonkelen en schoten een zonderlingen glans, hun kop zich buigende, verschool zich geheel onder de weelderige manen; hunne met lang haar bedekte pooten begonnen te sidderen en te beven en hunne scherpe hoeven drukten zich dieper in het zand. De ruiters schenen van dat alles evenwel niets te bemerken, althans zij toonden niet de minste vrees; zij zaten onbewegelijk als waren zij met de kleine ineengedrongen lichamen der mustangs uit één stuk gesneden

Nu vielen de leêren riemen in de bezweette lenden der mustangs; zij beproefden te steigeren om de ruiters van hun en rug te werpen, maar werden daarin verhinderd door de lasso's, die hun bek smartelijk pijnigden; zij wierpen zich beurtelings op den grond en renden pijlsnel voort, maar zeker zou het hun eerder gelukt zijn een bloeddorstigen panter van hunen rug te slingeren dan de moedige jagers der mexicaansche steppen. Slag op slag werd hun toegediend onder het gejuich aller aanwezigen, tot eindelijk de angst zich van de mustangs geheel meester maakte en zij als furiën pijlsnel voortrenden.

De zwarte Delawaar had het tooneel zwijgend aanschouwd, doch met een gelaat, waarop tevredenheid glansde. Zoodra de ruiters achter een heuvel waren verdwenen, verzocht hij ons naar den wagen terug te keeren; en daar wij den wensch te kennen gaven den terugkeer der ruiters af te wachten, zegde hij lachend: Gij moogt wachten,

zoolang gij wilt, zij komen niet terug voor de mustangs tam of dood zijn. Dikwijls geven deze dieren ons geen ander loon voor onze moeite dan hun vleesch. De steppenjager jaagt de mustangs liever dood, dan dat hij ze aan de vrijheid teruggeeft, omdat hij ze niet heeft kunnen temmen.

Zoo sprak de reusachtige steppenjager en met de handen groetende naar de plaats waar zijne makkers verdwenen waren, keerde hij met ons terug naar de plaats, waar de expeditie ons met ongeduld wachtte.'

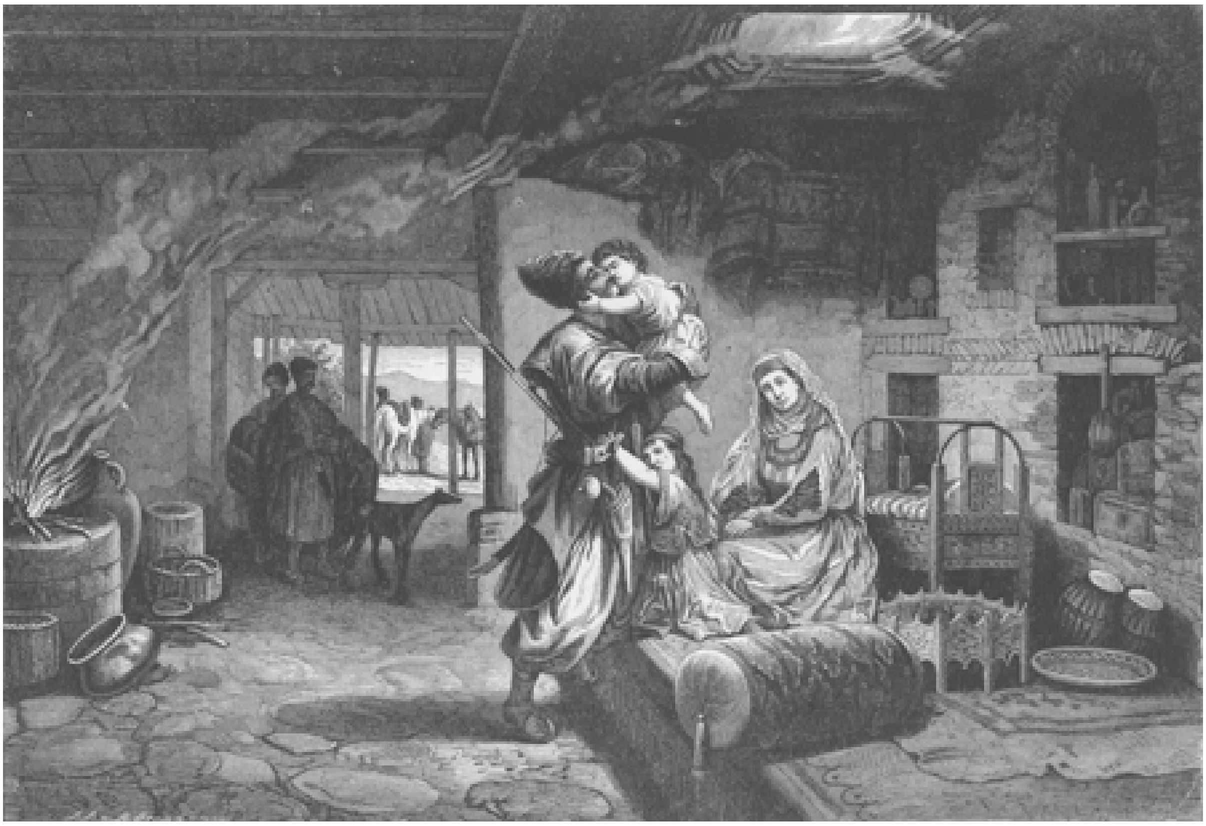

In den Caucasus.

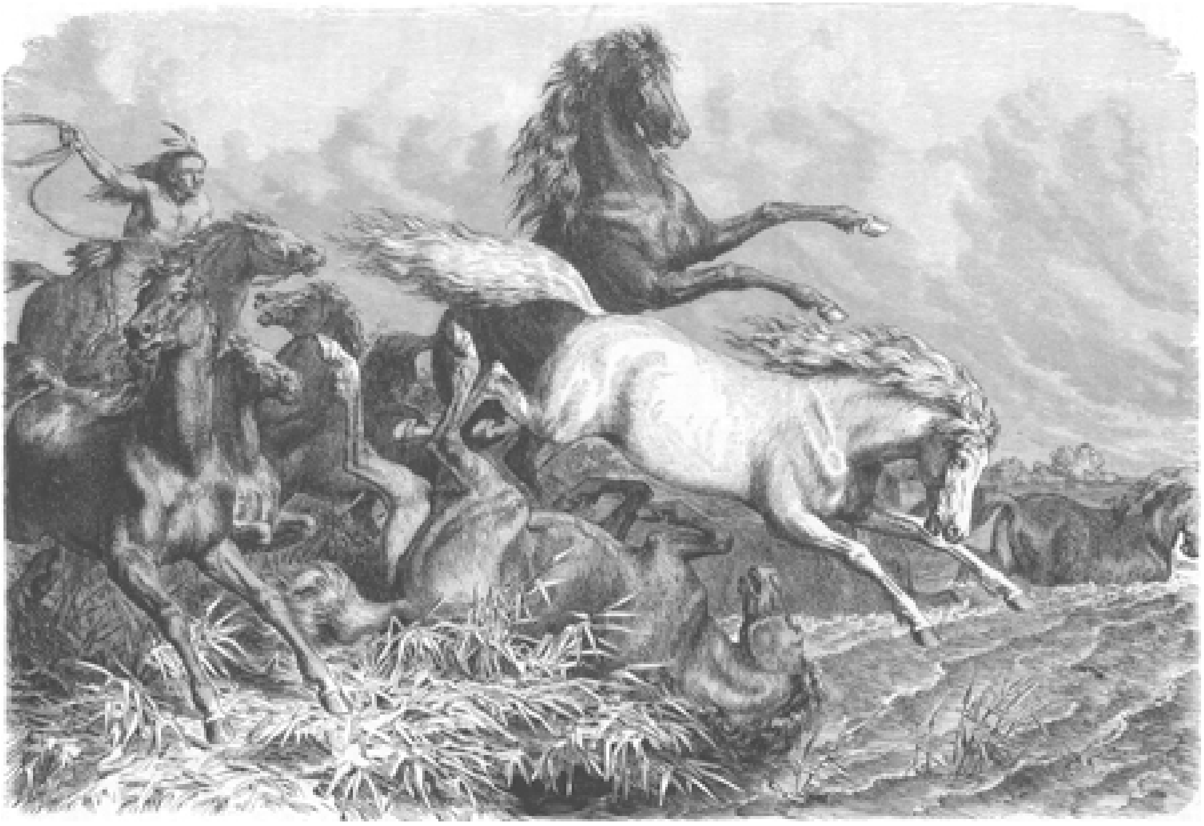

De Mustangs der amerikaansche steppen.

Uit het leven eener Vod. Fantasie Door August Snieders, Jr. *Vervolg.*

Nathan had een goed ‘koopje’ gedaan en hij hoopte op honderd per cent winst.

Nu hingen al de kleedingstukken naast elkander aan eene lange rek.

Elk van ons, zegde ik, gevoelde zich diep in zijne eigenliefde gekwetst en had eene wel geconditionneerde verwensching voor haar, die ons als het ware door het venster had geworpen.

‘Dat is het lot van allen, lieftallige dames! zegde een oude donkergeel en uitgerafelde *palmier*-hoed, die tegenover ons aan een verroesten haak hing, en die er reeds lang moest gehangen hebben, want hij was door eene laag stof, en een rouwsluiër van spinneweb overdekt. Ik zag met verachting naar dat gemeene voorwerp.

Ho, gij ijdel ding! spotte de hoed. Toen ik jong, frisch en schoon was, stond ik hooger dan gij ooit gestaan hebt. Weet ge wiens hoofd ik eens dekte? In den warmen zomerdag beschaduwde ik het hoofd van eenen kroonprins, en ik was voor hem aangenamer dan de gepluimde generaalshoed, die hem zwaar en als een looden band om de hersens drukte. Als hij mij droeg was hij mensch, burger, vroolijk en onbezorgd; met zijnen generaalshoed was hij soldaat, vorst, statig, stijf en gedwongen.’

En wij zagen allen met verwondering naar de zoldering, waar nu die hedendaagsche kroon der burgerkoningen hing, en die men niet als relikwiën bewaart, zooals de kronen van voorheen.

‘Eens op eene drinkpartij, zegde de hoed, wierp de prins, in eene vroolijke luim, mij in de hoogte en ik viel door het venster. De wind, die geen eerbied heeft voor eene zoo lichte kroon als ik was, joeg mij vooruit, en ik rolde en rolde snel als een kaatsbal. Meer dan twintig bedienden en ambtenaars liepen hijgend achter mij, en de prins stond in het open venster deze jacht na te zien. Hij lachte luidkeels als hij de hijgende bende zag, de haren en de roode slippen der rokken, als kiekenstaarten in den wind; als hij nu een der dravers zag tuimelen, weêr opstaan, den loop hervatten, om den verloren afstand in te winnen. De harddraverij was daarenboven vergroot door een aantal rennende honden. Ieder liep om het zeerst, want men dacht - zelfs de honden misschien wel! - alwie den hoed meester wordt, krijgt gewis eene zilveren snuifdoos of een cylinder ten geschenke, of, wie weet! wordt hij wel ridder geslagen der orde van den Groenen Beer of van de Witte Kwakkel!... 't Zou immers wel meer gebeurd zijn... Maar onze prins dacht er zóó niet over: toch gaf hij den beslijkten hoed, aan eene van die tweebeenige kreeften ten geschenke.’

Er heerschte een doodsch stilzwijgen in de vergadering, wier lidmaten, zooals ik u zegde, allen met den neus, aan regelmatig geplaatste nagels, waren gehangen.

‘Wat al hoofden heb ik sinds bedekt! ging de *palmier* voort. Ik daalde met de jaren de maatschappelijke ladder af, tot dat eindelijk de voerman der aschkar, en ten slotte de brillenjood mij droeg, terwijl niemand wist van welke vorstelijke en duizelige hoogte ik was neêrgedaald..... Zoo is het leven van het grootste deel der wezens..... De bloemen, lieve dames, die gedurende eenen avond de kristallen vaas hebben

versierd, worden des morgens verlept door het venster geworpen. De hond, die zijnen meester getrouw is geweest, wordt in zijn ouden dag doodgeslagen. De werkman, die zich kreupel en lam heeft geslaafd, wordt niet zelden vergeten, even als de soldaat, die zich voor de eer der vlag, een dozijn kogels door het lijf heeft laten blazen. De hovelingen en de grooten zelven vallen De dankbaarheid is zelfs, in vele gevallen, eene onmogelijkheid geworden. Wel hem die een gerust geweten heeft als het oogenblik gekomen is, dat de fortuin hem den rug toekeert!

Wat ingang konden die woorden bij mij hebben! Ik pruilde en zocht naar iets waarop ik mij wreken kon.

Helaas! het ongeluk maakte mij niet beter.

IX.

Een jong meisje was den winkel van Nathan binnen getreden.

De oude Jood prees haar nu dit, dan dat kleedsel aan.

Wel blonk de zucht om al die fraaie dingen te bezitten uit hare oogen; maar zij bezat nog die terughouding, welke doet zeggen: dit of dat is niet volgens mijnen stand.

Het was ook maar een eenvoudig naaistertje.

Het meisje had blonde lokken en blauwe oogen en er lag eene goedhartige uitdrukking over gansch haar wezen verspreid.

Later, later zou ze wel wat meer fraais en glinsterends koopen, maar nu moest zij zich bepalen bij dat chemissette!

En Nathan nam eenen haak, die aan een langen stok bevestigd was, en haalde mij naar beneden.

De prijs werd bepaald; het naaistertje rolde mij, met een zichtbaar genoegen ineen, borg mij in een harer zakken en ijlde voort als had zij eene booze daad verricht.

‘God zegene u! riep Nathan haar achterna en voorwaar, die wensch kwam het goede kind wel te pas. Dat beken ik nu - nu het echter te laat is.

Ik bevond mij in de familie van eenen timmerman.

In het voorhuis hamerde en schaafde de vader, een oud man; in het achterhuis zwoegde de moeder, een dood-eenvoudige vrouw.

't Waren menschen van den ouden stempel; de dag verliep bij hen in werken en bidden.

Wat buiten hun huis gebeurde, trof hun niet, en als de wereld uit bedriegers en bedrogenen bestaat, dan hoorde de timmerman en de zijnen gewis tot de laatsten.

Een der zonen was soldaat.

Dát wrong den vader; dát deed de moeder heimelijk weenen; dat wierp dikwijls een droevig waas over de anders vroolijke en opgeruimde gezichten der kinderen.

En het wiemelde in huis van kinderen, en toch schenen die menschen gelukkig in het hun toegedeelde lot. Onbegrijpelijk!

Vooral het dochtertje, Martha was de liefde van allen; zij was de tweede moeder voor de kleinere zusters en broeders.

Als het avond werd, hield het hameren in het voorhuis op; de blikken olielamp verlichtte eenen krans van lachende en blozende kinderen, rond de karig opgedischte tafel.

De kleinste bad luid en met een nog stamelend stemmetje het ‘onze vader’ voor en na het maal, en eindelijk werd het een strijd voor moeder en Martha, om de kleine bengels naar bed te krijgen.

Indien men er hier een vastgreep, ontsnapte er daar andermaal een aan de handen en snelde juichend terug naar den vader, klouterde op zijne knieën en zocht genade bij hem.

En dat liet de oude timmerman eenigen tijd lachend toe, tot dat hij zelf de woorden ‘naar bed’ hooren liet.

Op dat bevel verliet de juichende schaar de huiskamer, en kort nadien was alles stil, was alles rustig.

Ook vader en moeder gingen heen; maar Martha, ontstak dan de kleine bollamp en naaide ijverig door en 't was zoo stil in het vertrek, dat er niets gehoord werd dan het tikken der hangklok, die eerst negen, dan tien, eindelijk elf uren sloeg.

Dwaas kind! dacht ik. Is dat een leven voor een wezen, zoo lief, zoo goed als gij! Waarom, in plaats van in die donkere kamer te versmachten, zoekt gij het licht en het leven niet? Wees vrij, en het geluk zal u, op elk uwer voetstappen, toelachen!

Ik haatte dat huis! ik wilde het verlaten. Wie anders kon mij uit die sombere gevangenis verlossen, dan de blonde Martha?

Daarenboven, de enge en verouderde denkbeelden in het huis van den timmerman, hinderden mij; waarom zou ik aan dat lieve kind de oogen niet openen, haar ontheffen van den zwaren arbeid en haar gelukkig doen zijn?

X.

‘Martha, gij weet niet hoe schoon ge zijt, en wat geluk u in de wijde wereld wacht!’ Zoo fluisterde ik, toen het meisje, alvorens ter ruste te gaan, mij had aangepast en zich, het licht omhoog houdend, spiegelde.

Haar hartje klopte sneller en vond dat, hetgeen die inwendige stem zegde, waarheid was.

Andermaal plaatste Martha het licht op tafel, zette zich neêr en mijmerde.

‘Ja, gij zijt schoon, hervatte ik. Heeft men u dat zoet woord

nog nooit toegefluisterd? Ja, niet waar. Welnu, schoonheid wordt in de wereld gehuldigd en men legt alle bedenkelijke pracht aan hare voeten. Hebt gij nooit gedroomd, Martha, aan het bezit van al die glinsterende voorwerpen, welke bij de rijke vrouwen - wandelende juweel-pyramieden - schitteren.

Het meisje zat beweegloos en haar hartje klopte sneller en sneller.

‘De wereld, o, de wereld is zoo schoon, zoo genotvol. Waarom zoudt gij datgene wat zij u aanbiedt, niet genieten, Martha? God heeft het immers voor uwe voeten gestrooid en het kan Hem niet onbehagelijk wezen, dat gij de rozen opneemt, welke Hij deed ontluiken.

‘Hoe wilt ge, dat ik in de wereld trede? zegde het kind met een diepen zucht.

‘Gij hebt gelijk; dit huis hoe somber ook, bevat wezens aan welke uw goed hart verkleefd is. Maar waarom zoudt gij veroordeeld zijn hier gansch uw leven door te brengen? Dan, in de wereld zijn voor u schatten te rapen, en gij zoudt eens in uw vaderlijk huis terug keeren, niet met eenig vuig kopergeld, maar met de handen vol goud. Uw vader, uwe moeder zouden gelukkig, uw broeder - de zoon, wiens afwezigheid men betreurt - zou van de dienst worden vrijgekocht....

Er schitterde een blijde lichtstraal in Martha's oog.

‘Waarom zit ge altijd hier, in die donkere kamer. Martha? zet u liever aan het venster, langs de straat, in het kamertje, ter zijde van uw's vaders werkhuis. Tusschen de bloemstengels door, zult ge soms, doch niet te dikwijls, eenen blik op straat werpen en de voorbijganger zal u opmerken - en er zal, misschien morgen reeds, een jongeling zijn oog op het venster werpen, een uur nadien nogmaals voorbijgaan en dan nog eens, en eindelijk u vriendschappelijk toeknikken, alsof hij sedert lang u keilde. En geloof me, hij kent u reeds zonder u zelfs gezien te hebben, Martha; want voor elk hart is er een hart bestemd, en als eens die twee harten elkander ontmoet hebben, vormt er zich een heilige cirkel rondom hen, die immer enger wordt en eindelijk beiden onverbreekbaar aan elkander vasthecht. O, geloof me, gij zijt voor het geluk, voor het genot, voor de pracht en weelde bestemd, lief kind!

‘Gij booze geest! sprak er eene stem uit het nederig katoenen kleed, dat blonde Martha droeg. Wat zondige denkbeelden stort gij in dat naïve hart!

Het was de strijd tusschen den geest des kwaads en den engel des goeds.

‘Kind, zegde deze laatste, luister naar die verleidende taal niet: het is de stem van den geest des kwaads. Uit deze kamer lokt hij u, niet naar het venster; neen! hij lokt u uit het stille familie-leven, naar het leven der gedruischmakende wereld. Hier, in dit heiligdom, door het werk en het gebed gezaligd, kan hij uw hart niet bemeesteren. Het eerlijke woord uws vaders, het reine oog uwer moeder, het kruisbeeld dat boven de deur hangt, maken hem machteloos en zij waken over u. Doch, eens aan dezen kring onttrokken, eens in de wijde wereld, zal hij u in het ongeluk storen, en al uwe tranen, zouden uwe oneer, uwe zonde niet uitwisschen.

‘Kind, hervatte ik, zie de wereld zoo donker niet in. Zijn allen, die gij in de wijde wereld hebt zien schitteren, dan verlorenen? Zijn allen, die ooit beminden, dan gevallen? Zijn allen die de pracht en het geluk genieten, dan Magdalena's? O, gewis, daar zijn er; maar gij zijt zoo rein als de starren - die oogen der engelen - en zoo min als de onzuivere adem der wereld de starren bezoedelen kan, zoo min zal hij u kunnen bezoedelen.

‘Vertrouw niet op u zelve, kind! zegde het katoenen kleed. En waarom zoudt gij mij verstooten? Ik ben, 't is waar, het kleed des werks; maar ik ben ook het kleed der

eerlijkheid, en uw geweten bleef immer zuiver onder mij. Een mijner oudere zusters was uw wiegekleed, onder eene andere mijner zusters slaapt gij zalig na den volbrachten arbeid, en als eens uw bruidegom komen moet - een krachtige, brave jongen, uit denzelfden stand als die, in welken gij leeft - zal hij u des te meer beminnen wanneer hij u hier, in deze sombere huiskamer en in uw nederig katoenen kleed, werkende vindt.

'En waarom zoudt gij gedoemd zijn, Martha, hervatte ik, weêr gansch uw leven in denzelfden stand te leven, waarin gij u nu bevindt? De mensch verlangt zich te verheffen en in die maatschappelijke verheffing ligt toch geen kwaad?

'Neen, in de verheffing ligt het kwaad niet, zegde de katoenen engel; maar wel in de middelen welke gebezigd worden. Die welke men u aanprijst, Martha, zijn oneerlijk; ik heb ze tot in het diepste diep doorgrond. Eens in de wereld gelokt, begoocheld door eene huichelende liefde, verblind door de pracht, weggesleept door den dans, zal uw vader de vensters van zijn huis toenagelen en alzoo trachten de oneer te ontduiken, en bij het flauwe licht der gewijde kaars, zal hij de doodkist voor uwe moeder maken......'

'Leid ons niet in bekoring! bad Martha, en driftig stond zij op, en neêrknielend deed zij haar avondgebed, dat ik - het zij mij vergeven! - nog poogde te storen.'

XI.

Weinige maanden nadien stond de oude timmerman, mismoedig en beweegloos, aan de schaafbank en wachtte te vergeefs zijn blond dochterke.

De moeder weende en ging in het huis rond, en stond stil op elke plaats waar Martha getoefd had.

De kinderen scholen in een hoekje van de kamer bijeen, de handjes in elkander gestrengeld en zij waren bang, omdat het zoo somber en doodsch in huis geworden was.

Martha bewoog, Martha werkte, Martha zong er niet meer; zij was heen gegaan en wilde in dat arme, donkere huis, in dien nederigen timmermanswinkel niet meer leven.

Het dochterke van den werkman wilde de wereld in; de pracht van buiten had haar verlokt en ik was het, ik, die haar die booze denkbeelden had ingegeven. Och, ik besefte niet wat ik deed!

Zij, die eene betrekkelijke welvaart aan den huiskring gaf, had dezen verlaten - en de zoon, die tot den soldatendienst gedwongen werd, kwam niet weêr om hare plaats in te nemen.

Uit nijd en spijt had ik kwaad gesticht, een oneindig kwaad en tot mijne straf lag ik zelf nog altijd, vergeten en versleten, in den hoek der oude, vochtige kamer.

'Gij hebt eene schandelijke daad op het geweten, Mevrouw de vod! liet ik inij gram ontvallen, en ik stiet haar met den voet van mij af.

'Heb ik het u verborgen? gaf zij mij ten antwoord. En waarom zoudt gij een zoo onverbiddelijke rechter voor mij zijn, terwijl het berouw zuivert en zelfs heiligt?

Ik zweeg; de vod had nogmaals gelijk.

XII.

Ik weet niet, zegde mijne gezellin, hoe ik het huis van den timmerman verlaten heb, maar ik bevond mij op een schoonen herfstdag, in een kleinen, door bloemen, zonneglans en schaduw vervroolijkten tuin.

Naast een biezenstoeltje stond eene poppenwieg.

Een kindje van omtrent tien jaren, met bleeke wangen, diep liggende oogen en zwarte, golvende lokken speelde onder den rijk beladen appelboom 'moedertje.'

Het kindje kuchte en was lijdend, en daarom had de moeder een warmen doek om het halsje vastgemaakt.

Ik lag in een mandje, in gezelschap van een aantal veelkleurige lappen.

Het meisje had op het biezen stoeltje gezeten, zong een wiegelied en bekeef liefderijk de pop als zij niet slapen wilde.

Nu stond het kind op, ging op de teentjes heen en weêr, om den slaap der pop niet te storen en legde waarschuwend den vinger op de lippen, als haar kleine broeder met zijnen drijftol gedruisch makend, den appelboom naderde.

De boosheid was in mij nog niet gedood; het ongeluk had mij niet beter gemaakt; ik wilde nog schitteren.

De knaap gaf echter geen acht op mij, het hart van het meisje was niet vatbaar voor mijne vleitaal, en als ik in haar, gevoelens van coquetterie wilde doen ontluiken, werden zij door eenen, langs de bloemen zwevenden vlinder, op de rozen gonzende bij, door het fladderen eens vogels weêr even spoedig uitgedoofd.

(Wordt vervolgd.)

Vooruitgang

Proef.

Wedstrija.

Practische toepassing.

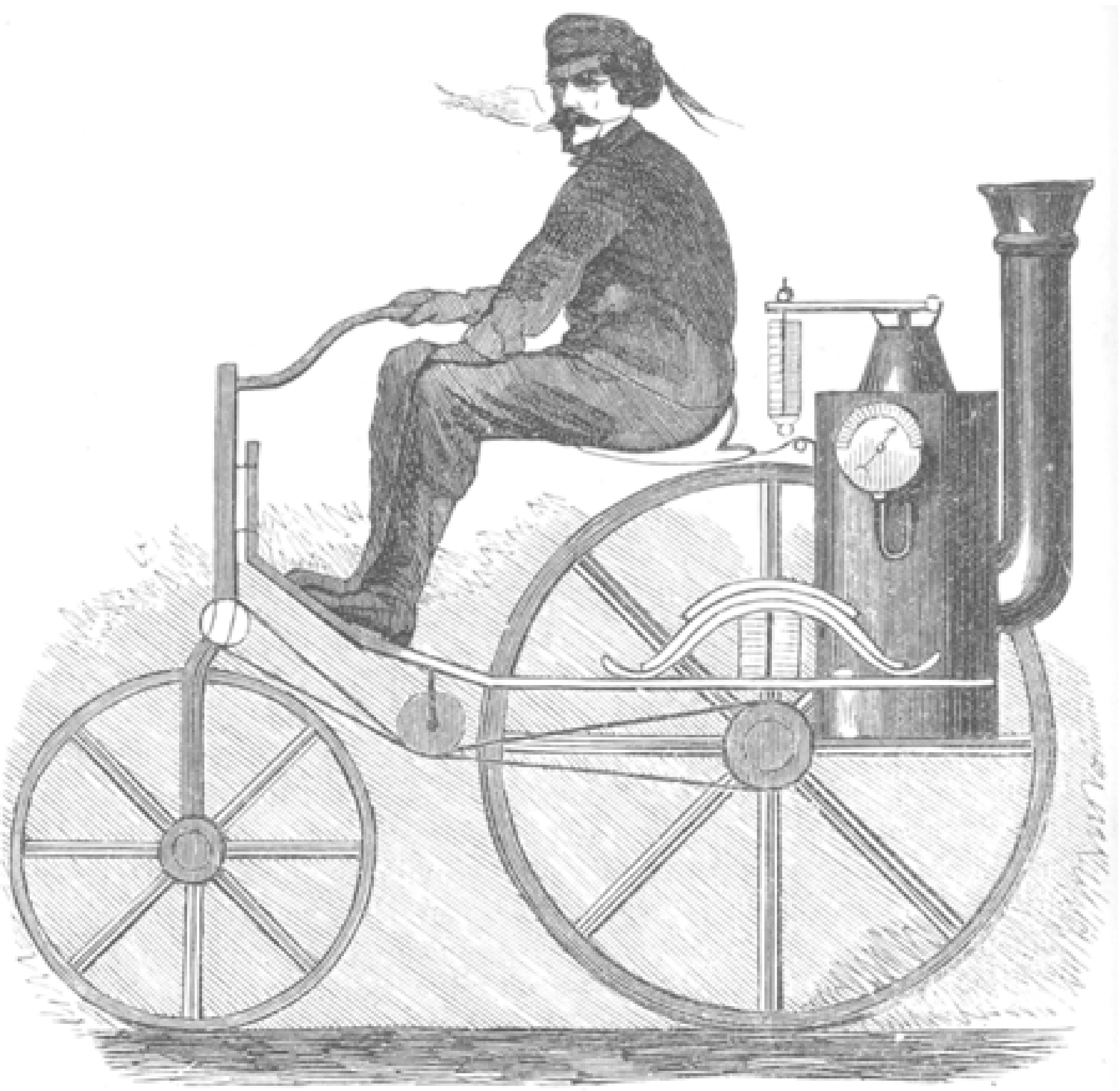

Stoom-vélocipède.

[Nummer 37]

Joseph verklaart Pharao's droomen.

Joseph in Egypte.

Nevenstaande gravure is een der schoonste tafereelen uit het heilige Boek der Christenen. Het stelt voor Joseph, door hemelsche ingeving de droomen van den Pharao van Egypte uitleggende, en is genomen uit Schnorr's Bijbel. Het Heilige boek, geeft den kunstenaar de schoonste ideeën voor zijne geestesvruchten. Het handelt over de geheimzinnige lotsbestemming van het Joodsche volk en de stichting van het Christendom.

Op een tijdstip toen de geheele wereld afgodisch was, werd de éénheid van God in de eenige nakomelingschap van Jacob bewaard. Terwijl al de overleveringen van de eerste eeuwen na de schepping der wereld uit 's menschengeheugen gewischt en met fabelen doorweven worden, bewaart een enkel volk zijn geslachtsboom en zijne geschiedenis, die door een onafgebroken rij van patriarchen tot de schepping opklimt. Dat volk is door machtige vijanden omgeven, die het onophoudelijk beoorlogen; de Egyptenaren, de Perzen, de Philistijnen betwisten zijn erfdeel. Tweemaal wordt het gevankelijk naar een vreemden grond overgebracht; maar de muren van Babylon worden geslecht, de zee opent zich om Gods volk te laten doorgaan. Te midden van zoovele wisselvalligheden, toen alles zich schijnt te vereenigen om het te vernietigen en daarmede ook de waarheid, die zijn kleinood was; terwijl zelfs uit zijn eigen schoot zich vijanden verheffen om het in de afgoderij te slepen, hooren wij onophoudelijk de stem der propheten die zijne wankelende getrouwheid staande houden met de bedreigingen en de beloften des Hemels.

Hoe vele volkeren zijn sedert Mozes spoorloos verdwenen! De Babyloniërs, de Pheniciërs, de Meden, de Chaldeërs, de Assyriërs hebben beurtelings hunne macht zien verdwijnen en zelfs hun naam zien vergaan. Barbaarsche volkeren hebben hun erf gedeeld en nauwlijks blijft er van die eenmaal bloeiende rijken een verwarde herinnering in 's menschen geheugen. Maar de Joden hebben al die onheilen overleefd: hun rijk is verdeeld geworden, men heeft hen uit het land hunner voorvaderen verjaagd; Vespasiaan heeft Jerusalems muren omvergehaald, en het joodsche volk, ontsnapt aan de strenge edicten der keizers, heeft zich over geheel de aarde verspreid zonder zich onder de andere menschenrassen te vermengen, immer met ene onschendbare getrouwheid dat boek bewarende, voor dit volk alleen gesloten, waarvan de geheele wereld al de orakelen heeft zien vervullen.

Is er onder al de boeken uit 's menschen hand gekomen een enkele van dat gewicht? De heilige boeken der Egyptenaren zijn verloren gegaan. De boeken van Numa zijn door de Romeinen zelven vernietigd. De zoo vermaarde boeken der Chineezen zijn niet meer in China een voorwerp van vereering; de leer van Confucius is door die van Budha vervangen, hoewel deze niets met de oude overleveringen van het hemelsch keizerrijk gemeens had. Sedert eene eeuw hebben de tartaarsche veroveraars hunne afgoderij gevoegd bij die van de overwonnenen, en in elke afwisseling van eerdienst is de keten der overleveringen gebroken geworden.

Evenwel de vergelijking der boeken van de oudheid met den Bijbel is niet onbelangrijk en nutteloos. Wij bezitten die van China, van Perzië, van Indië en men heeft in de laatste jaren een groot gedeelte der volkslegenden en der volkspoëzie der Oosterlingen bijeenverzameld, zooals in Duitschland de oude scandinavische gezangen, wier echo in IJsland en op de Noordsche rotsen nog niet geheel

weggestorven is. Homerus en Herodotes doen ons de wereld-geboorte volgens de oude Grieken kennen.

Voorzeker zijn die boeken, na den Bijbel, de oudste monumenten der letterkunde. Wij vinden daarin de godsdienst-overleveringen der meest verwijderde en meest verschillende volkeren. Maar indien wij die overleveringen onderling vergelijken, worden wij getroffen over de zonderlinge gelijkvormigheid, die zij aanbieden. De grondslag is overal dezelfde, in Judea, in Indië, in Griekenland, in Scandinavië. De schepping, de val der Engelen, de val der menschen, de zondvloed, de ark van Noë, de toren van Babel, die groote feiten, hoewel veranderd, worden in alle oorspronkelijke dichtstukken der eerste volkeren teruggevonden.

Ook de profane geschied-boeken staven de verheven waarheden van den Bijbel. Diodores en Herodotes beschrijven de wetgeving en eenige feiten van Egypte, die in het eerste boek van Mozes verhaald worden. Zoo spreekt Herodotes van de droogte, waarvan vele verwijderde Nijlsteden te lijden hadden, en die de aanleiding gaf tot den invoer van het kanalenstelsel. Nu, de droogte is voor Egypte verwant met onvruchtbaarheid van den grond, de hongersnood moet dan in Egypte geheerscht hebben vóór den aanleg van de kanalen. Beide geschiedschrijvers verhalen van eene daarop gevolgde indeeling van Egypte in akkergronden. Om dat voor een koning mogelijk te maken, moeten er buitengewone omstandigheden hebben plaats gehad.

Welnu, het mozaïsche verhaal geeft de oplossing van dat raadsel. De gevangen Joseph wordt als slaaf aan een der voornaamste officieren van Pharao verkocht; hij voorziet, door goddelijke ingeving bezield, dat de jaren van overvloed door jaren van onvruchtbaarheid zullen gevolgd worden en raadt den koning aan grooten levensvoorraad op te doen. De koning volgt zijn raad, en laat de zorg voor de uitvoering daarvan aan dien wijzen vreemdeling over, wiens voorzichtige raad door de gebeurtenis gerechtvaardigd wordt. Vervolgens, tijdens de jaren van hongersnood bevindt zich Joseph in staat den eigendom van den geheelen egyptischen grond aan te koopen met de granen, die hij uit de magazijnen des konings voor het volksonderhoud gekocht heeft.

De overeenstemming tusschen de verhalen van Mozes en Herodotes zijn zoo treffend, dat de geleerden reeds sedert lang zouden besloten hebben de geschiedenis van Joseph te plaatsen onder de regeering van een der beiden Ramessiden of Sesostriden, indien eene dwaling, reeds door Flavius Josephus begaan, niet beweerd had, dat men door de Hyksos de Israëliten moest verstaan.

Wij vreezen door de aanhalingen van verschillende zoo oude als nieuwere schrijvers en gevolgtrekkingen ten bewijze van de overeenkomst van de oudste geschiedschrijvers met de bijbelsche verhalen onze lezers te vermoeien, wier geloof in de waarheid van de heilige boeken niet geschokt is door den aanval vooral in onzen tijd van vrijdenkers, die in hunne verwaandheid eene schendige hand hebben durven slaan aan Gods orakelen, zoo als het Katholicism die bewaart.

Wat zullen wij daarvan nog meer zeggen!

In de kunsten, in de wetenschappen als in de poëzie hebben alle mannen, wien het nageslacht den titel van grooten hebben gegeven, getuigenis afgelegd van het *Licht,* waarvan de Apostel-Evangelist gewaagt. Er bestaat schier geen meesterstuk der verbeelding of der gedachte, dat geen belijdenis van de waarheid onzer heilige boeken en van het Christendom is. - De fakkel, die Dante's visioenen verlicht is dezelfde, die zijne stralen op het doek van fra Angelo en Rubens werpt; Corneille, Newton, Michel-Angelo, Pascal, Milton, Vondel, Racine, Murillo, Leibnitz, Tasso, Klopstock,

Bilderdijk ontmoetten elkander aan den voet des Kruises, de kroon des Bijbels, en vonden er dezelfde bron van poëzie.

Brief uit Rome.

Wij hebben van eenen te Rome verblijvend lezer der *Illustratie* over de feesten van den 11 April aldaar, eenige regelen ontvangen, die wij volgaarne opnemen, des te meer, daar het gouden jubelfeest ook hier in België zoo buitengewoon plechtig is gevierd geworden. Antwerpen, Gent, Mechelen, Lier, Herentals, Turnhout, St. Nicolaas, Lokeren, kortom overal in het vlaamsche land, werd dit feest des avonds door prachtige illuminatiën herdacht.

Deze viering is des te merkwaardiger geweest, daar zij uit eigen beweging geschiedde en niemand het *mot d'ordre* hoefde te geven.

Wij hebben in de dagbladen reeds wijdloopige beschrijvingen over het jubelfeest te Rome gelezen en de booze wereld zal zeggen, dat dit feest reeds vergeten is; doch voor ons, en voor allen die denken zoo als wij, is die herinnering nog levendig, en elke beschrijving wordt nog met belangstelling opgenomen en gelezen.

Wij zullen geheel den brief niet opnemen en ons enkel bepalen tot die passages, welke op den feestelijken dag betrekking hebben:

Ik ben sinds lang een inwoner der heilige Stad en heb hier indrukwekkende plechtigheden en feesten bijgewoond, doch wat gisteren in mijn hart omging dat had ik nooit te voren gevoeld. Was het feest dan luisterrijker, zult gij vragen, dan dat van 1867, toen de bisschoppen uit alle oorden der wereld hier bijeen waren? O neen, het was betrekkelijk, voor Rome althans, zeer eenvoudig, doch Rome met zijn 200,000 inwoners en met zijne duizenden vreemdelingen scheen slechts één huisgezin te zijn dat zich rondom den feestvierenden Vader schaarde. Er heerschte eene heilige opgetogenheid, die zich niet in luidruchtige vreugde uitte, maar elkeen gevoelde zich als vierde hij het gouden bruiloftsfeest zijner ouders; in aller oog blonk een traan, op aller lippen zweefde een gebed voor den algemeenen Vader der geloovigen, voor den beroemden Pius IX.

In het Ghetto, waar het nooit zeer rustig is, heerschte zelfs buitengewone bedrijvigheid, want de Joden wilden ook deelnemen aan het gouden jubelfeest; zij hebben als een bewijs hunner gehechtheid 2000 meter linnen van de fijnste soort aan den Paus geschonken.

Ik wil U een en ander over het feest mededeelen.

Gisteren morgen nauwlijks vijf ure was het plein van St. Pieter reeds bevolkt, en toen de deuren der basiliek geopend werden,

was het als zag men het water zich door sluisdeuren heendringen, zoo stroomde de dichte massa de kerk binnen. Het is niet goed te berekenen hoeveel menschen de *Messa Novella* bijwoonden, doch men zegt algemeen dat het getal 40.000 niet overdreven zijn zal. Ik zal niet in bijzonderheden treden over de versiering der basiliek, doch meen niet te mogen zwijgen van twee reusachtige bouquets bestaande uit witte en roode camelia's, van niet minder dan vier ellen in doorsnede.

Het was half acht ure toen de H. Vader in de kerk verscheen. Ik moet u bekennen dat mijn gemoed vol werd van zalige aandoening toen ik hem op dat oogenblik zag, als omstraald met hemelsche blijdschap en met den onvergelijkelijken glimlach om den mond, die het dogma der onbevlekte ontvangenis uitgesproken en de dwalingen van den modernen tijdgeest veroordeeld heeft.

De Paus knielde lang voor het altaar van het H. Sacrament neder en ging toen het H. Misoffer opdragen, om God te danken voor Zijne buitengewone zegeningen. Men vond daarbij tegenwoordig het Heilig Collegie, de bisschoppen, de verschillende hooge Collegies, de generaals der klooster-orde, de koninklijke familie van Napels, den gemeenteraad der stad en tallooze geestelijken. Ik heb nooit in St. Pieter zooveel innige godsvrucht gezien als op het oogenblik der Consecratie, toen de Paus het H. Sacrament ophief. O, de gebeden die toen voor hem gestort werden, zullen voorzeker doorgedrongen zijn tot voor Gods troon.

Na de nuttiging heeft de Opperpriester aan een aantal geloovigen de H. Communie uitgereikt, en toen de H. Mis geëindigd was werd door hem met krachtige welluidende stem het *Te Deum* aangeheven. Er heerschte eene doodelijke stilte; met ingehouden adem luisterden de geloovigen naar de stem, die zoeter, aangenamer dan ooit in hunne ooren klonk, doch nauwlijks waren die heerlijke tonen weggestorven of het gemoed ontlastte zich en uit den boezem van duizenden en nogmaals duizenden weêrgalmde het in de onmetelijke ruimte van de basiliek. *Te aeternum Patrem omnis terra veneratur. Tibi omnes angeli, tibi coeli et universae potestates.*

Grootscher schouwspel heb ik nooit bijgewoond. Ik zag rondom mij en in aller oogen blonken tranen, tranen van verrukking en zaligheid, zooals de aarde ze slechts zelden ziet. Een Romein, die naast mij stond, drukte mij de hand als wilde hij zeggen: gij zijt wel een vreemdeling, maar het geldt ons beider Vader. Het italiaansch gemoed weet zelfs in de kerk geene aandoeningen te smooren.

Na het eindigen der plechtigheid, toen de massa zich over het plein verspreidde, hoorde men uit duizenden keelen het *leve Pius IX!* weêrgalmen. Een mijner duitsche vrienden nam mij ter zijde en vroeg of ik met hem naar *Sta Maria dell' Anima* ging.

‘Wat is daar te doen?’ vroeg ik.

‘Gij zult er al mijne landgenooten vinden. Ten elf ure heeft eene solemneele Mis plaats en Moufang zal de feestrede houden.’

‘De kanonik uit Mentz?’

‘Dezelfde.’

‘Is hij wezenlijk een groot redenaar?’

‘O ausserordentlich!’

Ik zag mijnen vriend glimlachend aan; men weet dat de Duitschers nog al eens overdrijven. Ik nam echter zijn voorstel aan, en wij besloten gezamenlijk te ontbijten en dan naar *dell' Anima* te gaan, door de Duitschers de *National Kirche* genaamd. Daar vond ik inderdaad schier al de Duitschers vereenigd, die zich op dat oogenblik

te Rome bevonden. Mgr. Schwetz uit Weenen celebreerde. Mijn vriend had inderdaad ditmaal niet te veel gezegd: de kanunnik Moufang is een groot redenaar. Tot tekst had hij de laatste woorden des Zaligmakers gekozen: ‘Zie, Ik ben bij u alle dagen tot aan het einde der wereld;’ hij zeide o.a. ‘Sedert achttien eeuwen gaat de belofte van Christus voor alle oogen die zien willen in vervulling, doch zij treedt bijzonder op den voorgrond in stormachtige tijden, door de keus van mannen aan wie God de gepaste leiding zijner Kerk toevertrouwt. Zoo schonk God den H. Sylvester aan de Kerk tijdens den beslissenden strijd tusschen het Christendom en het Heidendom; toen tijdens de volksverhuizing de wilde horden zelfs het middenpunt de Christenheid bedreigde, stond de H. Leo op; toen het licht der christelijke beschaving in barbaarschheid dreigde onder te gaan, zond God den H. Gregorius den Groote; toen de zedeloosheid en lichtzinnigheid zelfs het heiligdom de Kerk waren binnengedrongen, den H. Gregorius VII; bij den overgang tot het moderne tijdperk den H. Pius V; in het begin dezer eeuw, tijdens de onrechtvaardige berooving en overweldiging der Kerk, den vromen Pius VII, wiens onwankelbaar geduld het overmoedige despotismus overwon.

‘Ook wij leven in een gevaarlijken en stormachtigen tijd. De gansche wereld ligt in gisting en ontbinding, en het schip der Kerk, dat even als de ark van Noë tijdens den Zondvloed, bestemd is om de uitverkorenen te redden, kan natuurlijk niet onaangevochten blijven van de stormen en golven, die de maatschappelijke orde met ondergang bedreigen. Doch juist daarom is het roer van het schip aan de handen van een man toevertrouwd, die de Voorzienigheid met al de krachten heeft toegerust, welke in dien gevaarlijken strijd noodig zijn. Die man is Pius IX.’

De Duitschers kunnen er zich inderdaad op beroemen dat zij in hun *National Kirche* het Pius-feest luisterrijk gevierd hebben.

Na den middag stroomde alles weder naar het plein van St. Pieter: men wist dat de H. Vader zich daar aan het volk vertoonen en den zegen geven zoude. Ik overdrijf niet wanneer ik zeg dat er 300.000 menschen bijeen waren. Men kan zich daarvan in uw land nauwlijks senig denkbeeld maken. Verbeeld u dat al de inwoners van twee of drie uwer steden op één plein vereenigd zijn, en gij zult u gemakkelijk kunnen voorstellen welk een oorverdoovend gejuich er opsteeg, toen de verheven jubilaris op het balcon van St. Pieter verscheen. Rome heeft nooit blijder jubeltonen gehoord, nooit grooter geestdrift bijgewoond. Er waren menschen uit verschillende landen bijeen, zij spraken verschillende talen; de een was niet in staat met den ander een woord te wisselen, doch dezelfde kreet: *Viva Pio Nono!* vloog jubelend van aller lippen.

Door een choor van 600 zangers werd eene hymme uitgevoerd, voor die gelegenheid gecomponeerd, doch er ging veel van verloren; zulk eene groote geestdrift is niet oogenblikkelijk af te koelen. Slechts één oogenblik werd alle geluid in den boezem gesmoord, toen namelijk Pius IX zijn zegen schonk aan de 300.000 menschen die daar voor hem geknield lagen; doch uauwlijks was ook het *Amen* over zijne lippen gegleden, of de handen die het kruisteeken hadden gemaakt stegen naar boven, en op nieuw en zoo mogelijk nog luider en met meer geestdrift stegen de jubelkreten: *leve Pius IX! leve de Paus-Koning!* ten hemel, en toen de Paus reeds lang in zijne vertrekken teruggekeerd was donderde het nog over de zeven heuvelen *Viva Pio Nono!*

Mijn duitsche vriend vertelde mij dat zich verscheidene Florentijnen en zelfs leden van het italiaansch Parlement bevonden. Als dat waar is zullen zij gemakkelijk eene vergelijking hebben kunnen trekken tusschen den roover-koning en den Paus-koning,

tusschen hun lot en dat der Romeinen, tusschen de jubelkreten, die bij het paleis van Pius IX weêrgalmen en de jammerkreten, die zelfs door de muren van Victor Emmanuel's paleis heen dringen.

Ziedaar eene zwakke schets van hetgeen ik op den gedenkwaardigen 11 April van het Concilie-jaar heb ondervonden en bijgewoond. Dat de geestdrift den ganschen dag en vooral bij de schitterende illuminatie bleef heerschen zal ik wel niet behoeven te melden. Ik mag echter niet verzwijgen dat de H. Vader dezen morgen het H. Misoffer heeft opgedragen in het gesticht Tata Giovanni, alwaar hij, eene halve eeuw geleden voor de eerste maal het offer des Nieuwen Verbonds opdroeg. Het was zijn uitdrukkelijk verlangen dat daarbij alleen de weezen tegenwoordig zouden zijn; waarschijnlijk wilde hij zich in den geest geheel in dat tijdstip verplaatsen. Wat moet er in de ziel van den grooten, den verheven, den van liefde voor de menschheid blakenden Opperpriester zijn omgegaan bij de gedachte aan de stormen die sinds eene halve eeuw over zijn hoofd zijn gegaan.

Moge de Voorzienigheid nog vele jaren het leven van Pius den Groote sparen, tot heil en steun van de Kerk en de maatschappelijke orde.

De schoenlapper.

Baas Vetleer heeft in zijne oude dagen verdriet, groot verdriet; zelfs zoo erg dat hij naar zijn dood verlangt. Men hoort hem van den morgen tot den avond zuchten over slechte tijden en slechte menschen, en in de laatste twintig jaren heeft nooit iemand gezien dat zijn strak gelaat zich

tot een glimlach plooide; het verdriet is in dat gelaat vastgegroeid zoo als de rimpels en kerven in de schors van een boom. Als hij aan het werk is, hoort men hem onophoudelijk zuchten, niet omdat de arbeid hem zwaar valt, of om het slechte loon. want al werden hem al de schatten van Californië geschonken, hij zou er geen zucht minder om laten, maar uit verdriet over hetgeen hij den ondergang van zijn vak noemt; dat is de worm, die aan zijn boezem knaagt.

'Mijnheer, gij weet niet wat gij zegt,' antwoordde hij mij ongeveer een jaar geleden, toen ik hem de opmerking maakte dat hij met al zijn zuchten de menschen en de dingen niet kon maken zooals zij behoorden te zijn, 'gij weet niet wat gij zegt. Ik ben maar een ongetrouwd man. doch als ik ook zoons had die door hun slecht gedrag mij het leven verbitterden, ik zou mij dit wellicht beter uit het hoofd kunnen zetten, dan nu ik den ganschen dag overladen ben met voddewerk uit de fabrieken die den doodsteek aan ons handwerk hebben gegeven. Gij zult dit mogelijk niet genoeg kunnen beseffen, mijnheer, maar zie eens rondom u die vodden van schoenen, zooals ze tegenwoordig door volwassen menschen, door mannen gedragen worden. Zij noemen ze bottines geloof ik; is het niet walgelijk zelfs mannen met baarden zulk een schoeisel te zien dragen? Geven die lorren niet het grootste bewijs van de verwijfdheid die het tegenwoordig geslacht onteert?

Ik had nooit geweten dat baas Vetleer zoo welsprekend kon zijn.

De schoenlapper.

‘Toen ik nog jong was zag het er geheel anders uit,’ zoo vervolgde hij. ‘mijne tanden wateren nog als ik aan de laarzen met gele kappen denk, aan de laarzen met schoon gevormde kuiten, zoo glad als gepolijst staal, of met rimpels op de wreef en kleine hoefijzers aan den hak. Dat was een mannelijke dracht; zulk een laars verhoogde de mannelijke waardigheid, zij boezemde ontzag in, maar het is tegenwoordig alsof de mannen op sokken loopen, of zij de straat als een danszaal beschouwen. En dat komt alleen van de ellendige fransche modes die hier ingevoerd en nagevolgd zijn. Hadden mijne collega's gedaan zoo als ik, het zou nooit zoo ver met het menschdom gekomen zijn. Ik heb jaren lang geijverd tegen de verwijfde richting in ons vak en het oude, het degelijke, het mannelijke schoeisel met kracht verdedigd, maar helaas! te vergeefs.’

‘Maar is het daaraan juist niet te wijten dat gij zoo ver ten achter geraakt zijt, baas Vetleer?’ vroeg ik.

‘Dat is zóó, ik ben er het slachtoffer van geworden, mijnheer,’ antwoordde hij, ‘omdat ik de eer van ons handwerk heb willen ophouden. Ik was eens de voornaamste schoenmaker der gansche stad. De burgemeester en al de notabelen werden door mij

bediend en als de koetsiers mij met hunne blinkende kaplaarzen voorbij reden, bogen zij met zekeren eerbied de zweep naar mij toe, want het was aan mij dat zij hun schoonste sieraad te danken hadden. Ik was zoo gelukkig als een prins, al moest ik ook hard werken voor mijn brood, want ik had de overtuiging dat mijn werk er toe bijdroeg om de mannelijke waardigheid te verhoogen, en daardoor kwam het ook dat ik mij niet wilde vernederen en verlagen tot het leveren van voddewerk dat later ons handwerk kwam onteeren. Ik moet bekennen dat ik het slachtoffer van mijn edel streven geworden ben, want er zit geen karakter meer in de menschen. Men lachte mij uit en mijne klanten verdwenen te gelijk met de laarzen, en mijne oogen moesten zien hoe ons handwerk geheel ten gronde ging.

'Zoo ben ik eindelijk een arm schoenlapper geworden en zie ik mij zelfs genoodzaakt deze ellendige lorren uit de fabrieken te voorzien van halve zoolen en achterlappen om aan mijn brood te komen. Verwondert het u nu nog, dat elke steek, die ik met de els in dat voddige leér doe, mij een wond in het hart toebrengt? In de laatste tien jaren heeft slechts eenmaal een enkele lichtstraal mijn treurig leven opgehelderd, doch zij verdween oogenblikkelijk weder. Er werden mij een paar prachtige laarzen gebracht van een heer, die zich hier in de stad gevestigd had. Mijn hart klopte van vreugde, want dat waren nog laarzen zooals ik ze vroeger maakte; er was dus ten minste nog iemand die aan het ware mannelijke schoeisel waarde hechtte. Op mijne vraag wat ik aan die laarzen moest doen, want zij schenen mij fonkelnieuw te zijn, antwoordde de knecht dat zij op de leest gezet moesten worden; hij had ze present gekregen, want zij waren mijnheer te zwaar. Mijn schoone droom was verdwenen, en sedert dien tijd heeft men nooit weêr een fatsoenlijke laars in mijn huis gebracht.'

'Maar mij dunkt gij moest over die vooroordeelen heenstappen, het zou u beter brood verschaffen,' zegde ik.

'Noemt gij het vooroordeel, mijnheer?' hernam de oude. Hij nam een schoen die betere dagen gekend had, van zijn tafeltje en liet mij de zool zien die geheel versleten was. Zijn gelaat stond zoo ernstig als ging hij spreken van een jongeling, die het pad des verderfs bewandelde. 'Zie eens, mijnheer,' zegde hij, 'is dit niet een bewijs van de verdorvenheid des menschdoms, van gewetenloosheid en bedrog? De zool is zoo dun geweest als de rug van een mes en wat zit er onder? Bordpapier.... stroopapier, mijnheer? En ik zou zulk eene schandelijke bedriegerij navolgen? Daar beware mij de hemel voor.'

Ik klopte den ouden man op den schouder. 'Gij hebt gelijk, vader Vetleer,' zeî ik, 'de menschen zijn tegenwoordig slecht, soliditeit is bij hen niet veel te vinden, en gij verdient inderdaad een beter lot, ofschoon gij wel wat uit het oog verliest, dat men in sommige opzichten een weinig met zijn tijd moet meêgaan.

Baas Vetleer is vóór een paar maanden in een gesticht van liefdadigheid opgenomen. Men heeft hem echter moeten beloven, dat hij tot aan zijn dood zijne eigene laarzen mag maken; de man zou zeker liever een rustigen, onbezorgden ouden dag dan die voorwaarde opgeofferd hebben.

De kleermaker.

Velen onzer lezers zullen het nauwlijks gelooven dat de oude man, die met zooveel zorg de scheer in een lap grof laken zet, eens de modepop was van een der provincie-steden. Het is wel reeds lang geleden, maar toch zijn er nog een aantal menschen, die zich zeer goed kunnen herinneren hoe hij in een blauwen frak met blinkende knoopen en eene karwats in de hand langs de straat liep, tot groote ergernis van eenvoudige lieden, tot groote jaloezie der fatten van dien tijd. Wie bij van Duiken geen zomercostuum had laten maken, mocht niet meêpraten, en het moet dan ook gezegd worden dat hij een vlug oog had, zoodat hij de gebreken van het menschelijk lichaam meesterlijk wist te verbergen, en daar is het toch de meesten om te doen. Er steekt meer ijdelheid in de kleederdracht dan in alle andere dingen te zamen.

Wanneer men de praalzucht over het hoofd ziet - en bij coiffeurs en kleêrmakers is men in den regel daartoe niet ongenegen - was van Dulken een knap man, die zijn best deed om op eene eerlijke wijze door de wereld te komen, doch hij had één hoofdgebrek of liever ondeugd: hij was hoogmoedig. Hij had er zeker nooit aan gedacht dat zoo menigeen door die ondeugd ten val gebracht is, en die onnadenkendheid heeft hij later duur moeten betalen, Het ging van Dulken als zoo velen, die meenen dat zij hunne fortuin alleen aan hunne eigene wijsheid, aan hun goed doorzicht te danken hebben.

Bij zulke waanwijsheid verliest men langzamerhand uit het oog, dat het sterke beenen moeten zijn die de weelde dragen. Van Dulken meende dat hem slechts één ding ontbrak om een volmaakt kleêrmaker te zijn en een rijk man te worden. Hij moest fransch kunnen spreken zooals zijne collega's in de groote steden, hij had zijne opleiding te Parijs moeten hebben. Doch hij gaf de hoop niet op. Voor hem was het te laat, maar zijn zoon zou een kleêrmaker worden, zooals er geen tweede in het land te vinden was. Daarom moest de jongen alles leeren dat iemand noodig heeft om in de groote wereld te verkeeren: fransch, engelsch, paardrijden, dansen, schermen enz. en toen het hoofd van den jongen de schouders van den vader bereikt had, kreeg hij ook een blauwen frak met blinkende knoopen en een karwats, en zóó zag men des zondags vader en zoon langs de straat wandelen. Dat de meeste menschen er het hoofd over schudden dit werd door onzen kleêrmaker niet opgemerkt.

Toen de jonge van Dulken op achttienjarigen leeftijd naar Parijs vertrok, meende de vader reeds een groot bord voor een grooten lakenwinkel te zien, waarop te lezen stond: Van Dulken fils, Marchand Tailleur; aan die verwachting werd echter slecht beantwoord. De zoon had dansen, paardrijden en schermen geleerd; het beviel hem te paard en in de danszaal veel beter dan op de kleêrmakerstafel. Drie jaren bracht hij te Parijs door en toen hij terugkwam waren vaders spaarduiten zeer gesmolten. Van Dulken was daardoor echter nog niet van zijne kwaal genezen. want de hoogmoed wortelt gemeenlijk zeer diep. De zoon sprak natuurlijk fransch als water en had hij ook niet veel gebruik gemaakt van scheer en persijzer, hij wist zich elegant te kleeden en had precies de manieren van de groote fransche kleêrmakers hier in het land. Aan het lievelingsplan werd dus gevolg gegeven; er verrees een grooten winkel met een salon er achter, waarin van Dulken als een pauw rondliep en trotsch het hoofd opstak, wanneer zijn zoon met fransche zwier de maat nam en middelerwijl met een vloed van woorden zijne verachting over de gebruiken en de gewoonte der Vlamingen te kennen gaf. Van Dulken verstond er natuurlijk geen woord van, maar liet dit niet

merken en glimlachte zelfs wanneer zijn zoon op bespottelijken toon sprak van de knoeiers in het vak, die nooit een voet buiten hun land gezet hadden. Het duurde in tusschen niet lang of de zoon bracht niet alleen de fransche gebruiken maar ook de fransche zeden in praktijk, zooals hij die te Parijs had leeren kennen. Hij verkwistte niet alleen het geld en goed, maar ook den eerlijken naam zijns vaders en vier jaren later zat van Dulken met een versuft hoofd en een ledige kas in zijn grooten winkel. De zoon was naar Algiers vertrokken om zijne schermkunst op de vrienden van Abd-el-Kader toe te passen, en de vader bleef met groote schulden in de stad achter waar hij eens met zijn blauwen frak pronkte. Nu was het werkelijk te laat voor hem om rijk te worden, zelfs om fatsoenlijk zijn brood te hebben, want men ziet gemeenlijk dat iemand dien de fortuin verlaat ook door de menschen verlaten wordt, eene gewoonte die even waar als onbillijk, onbarmhartig en onchristelijk is.

De kleermaker.

Het zal ongeveer vijf en twintig jaren geleden zijn dat van Dulken het ongeluk vond waar hij het geluk zocht, en thans moet de oude man voor een arm stukje brood oude kleeren lappen en, zoo als men het noemt van oud nieuw maken. Hij is, zoo als wij zien, zoo mager geworden als zijne scheer en het is alsof zijne wangen met het

persijzer plat gedrukt zijn. Het is haast niet te gelooven, niet waar, dat wij hier de ruïne van een modepop voor ons zien, doch er is ook niets dat minder op zichzelven gelijkt dan eene vervallen grootheid, en de wonden die de hoogmoed slaat, laten altijd diepe likteekens na.

Uit het leven eener Vod.
Fantasie
Door August Snieders, Jr.
Slot.

En toen ik haar aanlokte, boos als de slang, die de eerste moeder betooverde, om die laatste rozen, die blozende appelen te plukken, zag bleeke Nora verlangend naar beiden, maar schudde het hoofdje en zeide zacht:

'Neen, dat mag Nora niet doen.'

'En waarom niet?' vroeg ik.

'Moeder heeft het mij verboden.'

En toch welde de zucht naar de verbodene vrucht in haar hartje op, en mijn adem had den helderen spiegel harer ziel reeds ietwat verduisterd.

Nu nam het bleeke kindje mij op.

'Ik ben nog heel schoon, zegde ik, en zou uwe moeder nog wel tot sieraad dienen.'

'Ja, antwoordde het kind, ik was ook heel blijde toen moeder u in de lappenmand wierp.

'Gij speelt altijd moedertje; maar dan moet gij u ook eens als eene groote dame kleeden. Doe dien zwaren doek eens af, en past mij eens, ging ik vleiend voort; gij zult zien hoe schoon gij zijn zult, en hoe schoon ik nog ben.'

De betoovering was te groot; de tuin werd de toiletkamer; de glazen bol die op een houten voetstuk stond, werd de spiegel; het kind speelde mama, die naar een groot feest ging.

Waarom dacht ik op dat oogenblik aan mijne eigene jeugd toen ik met mijne hemelsch blauwe kroon versierd, vol hoop en liefde, op het veld stond?

Waarom dacht ik aan mijn armen wever, met wiens verdwijning, ook de goede gevoelens in mij waren weggestorven?

Voor de eerste maal gevoelde ik wat wroeging was; ik hoorde weêr de stem van den witten halsdas, die van het katoenen kleedje en ook die mijner zuster, welke laatste mij scheen te zeggen:

'Stoor den droom van dien lieven engel niet, voor dat hij naar zijnen oorsprong terugkeert.'

Ik zag Mevrouw in haar ellendig zolderkamerke; ik zag Martha arm en verlaten buiten het ouderlijke huis dwalen; ik zag Nora.. in haar doodkleedje.

Waarom kwamen echter ook in mij de woorden van Mevrouw op, die gerokte apostel van de ontvoogding der vrouw: zijt meesteres over de jeugd en gij zult meesteres zijn over de wereld!

Eensklaps kwam eene jonge vrouw in den tuin; haar oog glom van onrust en terwijl zij 'Nora, Nora!' riep, snelde zij toe.

En het kind, dat men Nora noemde, stond op en snelde in moeders armen, gelijk de zwakke vogel, die tjilpend naar het ouderlijke nest terug fladdert.

Maar de moeder kermde: 'Onvoorzichtig kind! Waarom hebt gij uw halsje zoo ontbloot; de koelte zal u doen sterven.

Met eene onverbiddelijke hand scheurde de moeder mij af en wierp mij weg, terwijl zij hare lievelinge andermaal warm met den doek beschutte.

Wat klonken er toen lieve namen, zoete kussen!

Het scheen mij toe, dat de kleine vogelen op dat oogenblik hun gezang staakten, nieuwsgierig door de bladeren piepten en de klinkende kussen telden....

Maar kleine Nora kuchte heviger en de moeder droeg haar in hare armen weg.

De lucht betrok; de gonzende bijen, de fladderende vlinders en de neurieënde vogels verdwenen. De tuin was verlaten; maar de lappen bleven onder den boom achter, en nat en modder doorweekten ze.

In vele dagen verscheen niemand meer in den tuin.

Eindelijk kwam de jonge moeder met gebogen hoofd, langs het met bloemen omzoomde slingerpad, getreden.

Bij de verstrooide lappen bleef zij staan, wischte een traan uit de oogen, raapte de kleurige stukjes te samen, en gaf alles, met afgewend oog, aan eene arme vrouw in de buurt.

Daarna ging zij heen, berstte in tranen los en snikte: ‘O, gij booze vod, die mijne Nora hebt doen sterven!’

XIII.

Er was reeds eenigen tijd verloopen en nog lag ik, als een nutteloos wezen in den hoek van een armoedig kamerke.

Ik had er tijd tot nadenken; ik leerde mij zelve en mijn leven kennen.

Op zekeren avond, heerschte er eene groote beweging in de buurt: ik hoorde buiten loopen; jammeren, deuren openen, deuren dicht slaan; men riep om water en azijn, om eenen geneesheer: er moest dus een groot ongeluk hebben plaats gehad.

In het huis, waar het oude moedertje woonde, verbleven misschien vijftien huisgezinnen, van onder in den vochtigen kelder tot boven onder de hanebalken; in elke spleet van den muur, huisde er als het ware, eene arme familie.....

Ik begrijp u, Mevrouw de vod, onderbrak ik snel, gij wilt hier weêr eene gansche reeks bespiegelingen maken over die onbarmhartige eigenaars en wat dies meer; doch, ik verwittig u, dat die, de maatschappelijke orde kwetsende denkbeelden niet geduld worden!

Mij dacht dat de Vod - 't was wel wonderlijk voor een vod - medelijdend de schouders optrok.

Zonder op mijnen, misschien ontijdigen, uitval acht te geven, ging zij voort:

Een oogenblik nadien werd de deur van het kamerke, waar het oude moederke woonde, geopend en twee kloeke werklieden droegen eenen man binnen, wiens gelaat bleek was als dat van eenen doode.

Zijne oogen waren gesloten; zijn gelaat was met bloed bemorst, en uit den verscheurden mouw van zijn kleed, kwam eene bebloede hand te voorschijn.

't Was ijselijk!

De arm des ongelukkigen werd, in de naburige fabriek, in het raderwerk gepletterd.

Men legde den armen werkman op eene tafel, en de man der kunst ontdeed hem, koel en kalm, van zijne kleederen.

Een smartelijk gekerm steeg uit den mond des werkmans op.

Nu kwamen de vrouw en twee of drie kinderen van den ongelukkige binnen; zij wierpen zich huilend op den verminkte.

De vrouw kermde: ‘Jan! Jan!’ en de kinderen: ‘Vader! Vader!’ en allen wilden als het ware het bloed van de wonden wegkussen.

Ach, ik herkende den werkman: 't was mijn arme wever, die nu niet meer met het handweefsel zijn brood kon verdienen, en dit in eene der groote stoomfabrieken zoeken moest.

Arme vader! de rechterhand, zijn kapitaal, was voor altijd onbruikbaar geworden; en toch, wat al schoons in de nijverheid had ze voortgebracht!

De geneesheer had mij bemerkt en ik was het, ik welke eens door dezen armen werkman met zooveel liefde en fierheid was geweven, welke diende om het bloed te stelpen.

Ik was gelukkig tot dat doeleinde gebruikt te worden: 't was schier het eenige goed, dat mij mocht worden aangerekend.

Het bloed van den eerlijken man doorweekte, herdoopte mij als het ware, en ik hoop dat nu ook veel onreins zal zijn afgewasschen.....'

Er heerschte een oogenblik stilte; ik was, ik beken het, diep bewogen over het slot der geschiedenis.

'Uwe geschiedenis treft mij! zegde ik.

'Heb ik u iets geleerd?'

'Zeer veel.'

'Betreurt gij nu mij een oogenblik de gastvrijheid te hebben gegeven?'

'Gewis niet.'

'Wilt gij dan ook iets voor mij doen?'

'Waarom niet?'

'Werpt mij dan niet andermaal op straat, waar ik zal vertrapt worden en vergaan, zonder misschien eene nieuwe en nuttige gedaante-verwisseling te ondergaan - en *deze* zou ik beamen! Mijn leven als linnen is helaas! slecht, ik zeg zelfs losbandig geweest: mijne dood is nabij, en ik zou onder een nieuwen vorm herlevende, ook een nieuw en nuttig leven willen herbeginnen. Dat staat in uwe macht.'

'Niet gansch; want andere handen kunnen u tot booze doeleinden bezigen. Hoe het zij, ik wil geen vodden-verdriet op het geweten hebben.'

En de zondares met de toppen der twee vingers vastnemende -

want aanlokkelijk was ze juist niet - liet ik haar in de hot vallen van een armen duivel, die lekkend als een waterhond, onder het venster doorging.

Dwaze geschiedenis! mompelde ik, terwijl ik uit mijnen leuningstoel opsprong. Wat gekke dingen eene vod mij kan ingeven!

XIV.

Ik zat den volgenden winter in mijn studeervertrek en las, bij het kwijnende lamplicht, een schrift van een der achtbaarste en geleerdste prelaten van België: ik las de zoo ingrijpende kanselrede *la vie des plaisirs.*[1]

Heerlijke bladzijden, in welke ik gansch de hooge wereld met haar zoo elastiek geweten, voor mij heen woelen zag, als stond ik aan den ingang eener feestzaal.

Het scheen mij toe, dat elke volzin van den beroemden redenaar als een hagelslag op de naakte schouders der dames werd neêrgegeeseld;

dat er in elken regel eene stem sprak van een heimelijk in wanhoop verkeerende echtgenoot of van een verlaten kind - en die stemme kon noch de gemaakte lach der vrouwen, noch de geest der vleïers, noch de melodie der walsen van Strauss versmachten.

‘Herkent gij mij niet?’ fluisterde mij eene stem toe.

Ik zag rond, want ik wist niet waar ik dat fluisteren hoorde.

De stem sprak uit het voor mij liggend, geopend boek en het papier ruischte alsof het glimlachte.

‘Wie zijt gij?’ vroeg ik.

‘Ik ben de vod, welke gij, nu eenige maanden geleden, zoo genadig behandeld hebt. De hand des menschen heeft mij van gedaante doen verwisselen en ik werd dit blank papier; doch neen, ik werd eigenlijk blank marmer, waarop een groot man de eeuwige waarheden griffelde, welke gij zoo even gelezen hebt, en die ik gelast ben aan de wereld te verkondigen. Zijt gij nu niet genoeg voor uwe welwillendheid beloond, en zou de mensch niet beter doen den gevallene op te beuren, dan hem steeds onder het *racca* te verpletten?....

‘Goeden nacht!’ morde ik en wilde het boek toeslaan.

‘Verveel ik u? vroeg de stem.

‘Neen, integendeel; gij schudt denkbeelden in mij wakker, op welke ik lang en rustig wil nadenken, en die mij een zwaarlijvig en volgens mij, geleerd boekdeel zouden kunnen doen schrijven.

‘Doe dat niet!’ fluistert de stem. Geleerde en zwaarlijvige boekdeelen worden door het volk niet gelezen. Het publiek heeft geen tijd om zich in dikwijls onbegrepene wijsgeerige bespiegelingen te verdiepen. 't Is overigens, mag ik het u recht uit bekennen, daartoe, even als gij zelf, te vadsig geworden. Vertel mijne geschiedenis, eenvoudig, kort en, kan het zijn, met een enkel korreltje zout en laat, indien het hem gevalt, den lezer zelf bespiegelingen maken - indien er te maken zijn wel, te verstaan.

(1) Mgr. Dechamps.

Wat een Pruik kost.
Eene schets uit onze dagen.

Neen, de adel weet zich niet meer op zijn hoog standpunt te houden. Hij vermengt zich meer en meer met het gemeen. Wat onderscheidt hem nog van den burger, die reeds de livrei, de gegalonneerde kleedsels en hoeden navolgt en dit of dat ding, hetwelk een wapen verbeelden moet, op de portel van zijn rijtuig morst! Ik herhaal het, de pruik der bedienden moet andermaal worden ingevoerd!'

Zoo sprak de baronnes van Torlits-tot-Torlits, eene statige, ruim vijftigjarige dame, welke opzichtens den adel nog met denkbeelden der vorige eeuw bezield was.

Zoo sprak zij in tegenwoordigheid harer schoondochter, welke, schier verborgen achter eene *corbeille* met prachtige bloemen, voor het raam zat en borduurde, en in tegenwoordigheid van haren zoon, baron van Torlits-tot-Torlits, die in een *easy chair* gedoken een onlangs verschenen boek las.

Mevrouw van Torlits was, zoo als wij zegden, eene statige dame.

Dat zij zeer aristocratisch en sterk gezet was op alles wat den naam van *étiquette* draagt, heeft men reeds uit de weinige woorden, welke zij gesproken heeft, opgemerkt; zelfs ging dit zóó ver, dat Mevrouw eene zonde tegen de regels der galanterie nooit vergaf, en al wie haar naderde, wapende zich ook met alle mogelijke voorzorgen.

Al wat aan hare zestien kwartieren raakte, kende Mevrouw als van buiten; het bloedverwantschap harer familie deed zij tot eene duizelige hoogte opklimmen, en in geen enkelen zijtak, hoe doolhofachtig ook, liep zij verloren.

Haarfijn wist Mevrouw u elk woord te herhalen, dat deze of gene Koning of Prins, in deze of gene gelegenheid, en aan dezen of genen harer voorzaten had gesproken.

Zij bezat snuifdoozen, ringen, juweelen en speeldingen van allerlei soort, eigenhandige brieven, ridderbrevetten en wat dies meer, welke de vorsten aan hunne gunstelingen uitdeelen.

Zij kende alles wat betrekking had op *cérémonial, préséance, étiquette, titres, dignités, tabouret* en *entrées,* en onder dit opzicht, wij bekennen het gaarne, is Mevrouw voor ons eene onbeschrijfbare vrouw.

Bitter betreurde zij dan ook, dat een aantal van die schoone dingen in den stroom der moderne beschaving waren verdwenen.

Volgens Mevrouw van Torlits was de laatste straal der wezenlijke aristocratie met Koning Willem verdwenen: die ten minste had nog pages!

Baron van Torlits-tot-Torlits had immers als knaap den sleep gedragen van 's Konings gemalinne.

Lodewijk XIV was in haar oog een groot man, en zijne eeuw de wezenlijke eeuw van glans en luister.

‘t Was echter niet omdat Frankrijk, te dien tijde, eene gansche pleiade groote vernuften en verstanden opleverde - neen! 't Was, omdat de Koning de *etiquette* tot in hare grootste verfijning had gedreven.

De wijze op welke Lodewijk XIV 's morgens.... van linnen veranderderde - eene bezigheid, welke een gewoon sterveling zoo eenvoudig en zoo spoedig mogelijk doet, maar welke bij dien Koning niet kon plaats hebben, of vijf en twintig handen moesten daarmeê bekommerd zijn, zelfs Prinsen van den bloede - dat *céremonial*, tot in het kinderachtige gedreven, moet voor Mevrouw de Baronnes het punt der volmaaktheid zijn geweest.

Zelfs Napoleon I was groot in hare oogen. Om zijne wetgeving? Om de behaalde overwinningen? Om zijnen moed en stoutheid?

Neen, omdat hij in de *étiquette,* de behandeling van hoed, kleed en handschoenen had verordend.

Omdat hij een *répétiteur des cérémonies* had aangesteld, ten einde de groote en stijf gegalonneerde kinderen, in zekere plechtigheden, te leeren gaan.

Verwondert het u, lezer, dat Mevrouw, den adel als gevallen beschouwde en om hem op te beuren, de pruik der livreien andermaal wilde invoeren?

Geene der twee aanwezige personen had iets gezegd, opzichtens de woorden der Baronnes, met welker klacht ons verhaal aanvangt.

De jonge Mevrouw zou het niet gewaagd hebben iets tegen de reden der schoonmoeder in te brengen, en met deze laatste instemmen, wilde zij evenmin, want zij wist wel dat zij alsdan den meer burgerlijken geest van haren echtgenoot zou hebben gekrenkt.

Overigens die jonge vrouw speelde gaarne de rol van ondergeschikt lam; zelfs wilde zij als eene soort van martelares doorgaan, en vandaar dat zij het liefst antwoordde: ‘ik heb immers geen wil.’

Wat den Baron betreft, deze, man van geest en doorzicht en die zich wijselijk met de hedendaagsche samenleving vereenzelvigd had, zonder echter afstand te doen van hetgeen hij wist aan zijnen rang verschuldigd te zijn - deze, zeggen wij, nam eigenlijk weinig noticie van hetgeen zijne moeder gedurig over het reeds aangeraakte punt zegde.

Hij toch was overtuigd dat pruik, degen en korte broek, geene aureool aan zijnen naam en aan zijn wapenschild zouden geven.

Eene pruik vond hij gek, een degen een nutteloos speelgoed en eene korte broek bespottelijk, en gewis voor hem, zegde hij lachend, wiens beenen, hoe adellijk ook, als bezemstelen zoo mager waren!

Het hotel dat Baron van Torlits bewoonde, was zeer voortreffelijk gemeubeleerd; doch, in meer dan één opzicht, moest het voor de huizen van andere adellijken onder doen.

In één punt was de Baron echter boven zijne vrienden der hooge wereld verheven: hij bezat eene voortreffelijke bibliotheek, in welke hij immer, door het aankoopen van degelijke boeken, op de hoogte des tijds bleef.

Nu, dat was iets wat de oude Mevrouw tamelijk gek vond: boeken, daargelaten die welke de heraldiek behandelden, waren zoo niet nuttelooze, dan ten minste te missen voorwerpen.

Mevrouw liet haar stelsel opzichtens de pruikdracht niet varen, al bekwam zij voor het oogenblik geen antwoord.

‘In alle tijden, hervatte zij, hebben de digniteiten, teekens van onderscheiding gedragen en doen dragen; maar dewijl wij niet meer in den gouden tijd der riddereeuwen leven, en wij ons niet meer in kleeding van het gemeen kunnen onderscheiden....

‘Tenzij door zoo eenvoudig mogelijk te zijn, zegde de Baron binnenmonds en zonder de oogen van het boek op te slaan.

‘Wat belieft u, heer Baron? viel de Baronnes tamelijk snippig in; want zij had de woorden van haren zoon maar half verstaan, omdat, zij alshet regenachtig weêr was - en dat was het nu juist - zoo wat aan doofheid laboreerde.

‘Ik luister, moeder.’

‘Ik zeg dat, als wij ons niet meer van het gemeen kunnen onderscheiden, wij zulks behooren te doen door het daarstellen eener *étiquette,* welke de burger niet bereiken kan.’

‘Hij zal des noods hooger klimmen dan wij!’ morde van Torlits.’

‘Wat belieft u, heer baron?’

‘Ik ben het ten eenemale met Mevrouw de *douairière* eens!’ antwoordde hij met stemverheffing en het boek op tafel leggende, om eene onverdeelde aandacht aan de woorden zijner moeder te leenen, die dit overigens welhaast zou geëischt hebben.

(*Wordt vervolgd.*)

Allerlei.

Chineesche pagode.

China is na Rusland het grootste rijk der wereld; men geeft het 400 millioen inwoners op eene uitgestrektheid van ruim 2½ millioen vierk. mijlen. Dit land wordt door zijne inwoners zelven de *Bloem van het midden* (*Tchanghoa*) of wel naar het heerschende vorstenhuis *Het keizerrijk van de allerzuiverste dynastie* (*Tai-tsing-koun*) genoemd, door de Europeanen *China, Tchina* of *Sina* naar den eigennaam van een ouden staat *Tsin,* die vroeger het geheele keizerrijk onder het juk bracht.

De drie godsdiensten, die in China heerschen en die er gelijke rechten hebben zijn: de staats-godsdienst, waarvan Confucius als de hervormer of de stichter beschouwd wordt; de godsdienst Tao-sse of van het 'oorspronkelijk verstand', ongeveer zes eeuwen voor J.C. gesticht door Lao-tsé, maar wiens leer door zijne volgelingen vele veranderingen heeft ondergaan; de godsdienst van Fo of Budha uit Indië naar China overgeplant. Bovendien worden er Joden en Mahomedanen geduld en sedert de laatste tractaten, heeft de christelijke godsdienst volkomen vrijheid zich uit te breiden en leerlingen te vormen.

In weerwil van de tractaten, die, als met zooveel ophef is gemeld geworden, aan het Evangelie den weg tot China geopend en het Kruis op den top der eenmaal aan den waren godsdienst gewijde gebouwen weder verheven hebben, vinden niet zeldzaam onze heldhaftige zendelingen den marteldood.

Zoo is de stad Yeou-Yang of Su-Tchuen onlangs getuige geweest van den marteldood van den eerw. heer Joannes Franciscus Bigaud, uit het bisdom van Besançon, missionnaris in China. Hij is ter dood gebracht met al de martelingen, die de chineesche wetenschap en beschaving hebben kunnen uitdenken. In diezelfde stad leed ook twee jaren geleden de eerw. heer Mabileau den marteldood.

Waar een martelaar valt, daar zal het Kruis schitteren. De eerw. Mabileau die door 90 doodelijke wonden getroffen allersmartelijkst stierf, had in den eerw. heer Rigaud zijn onmiddelijken opvolger. Rigaud is aan den voet des altaars met zijne neophyten in stukken gekapt en reeds heeft hij een moedig plaatsvervanger, en het bloed der vermoorde neophyten zal vruchtbaar zijn in nieuwe leerlingen van Christus.

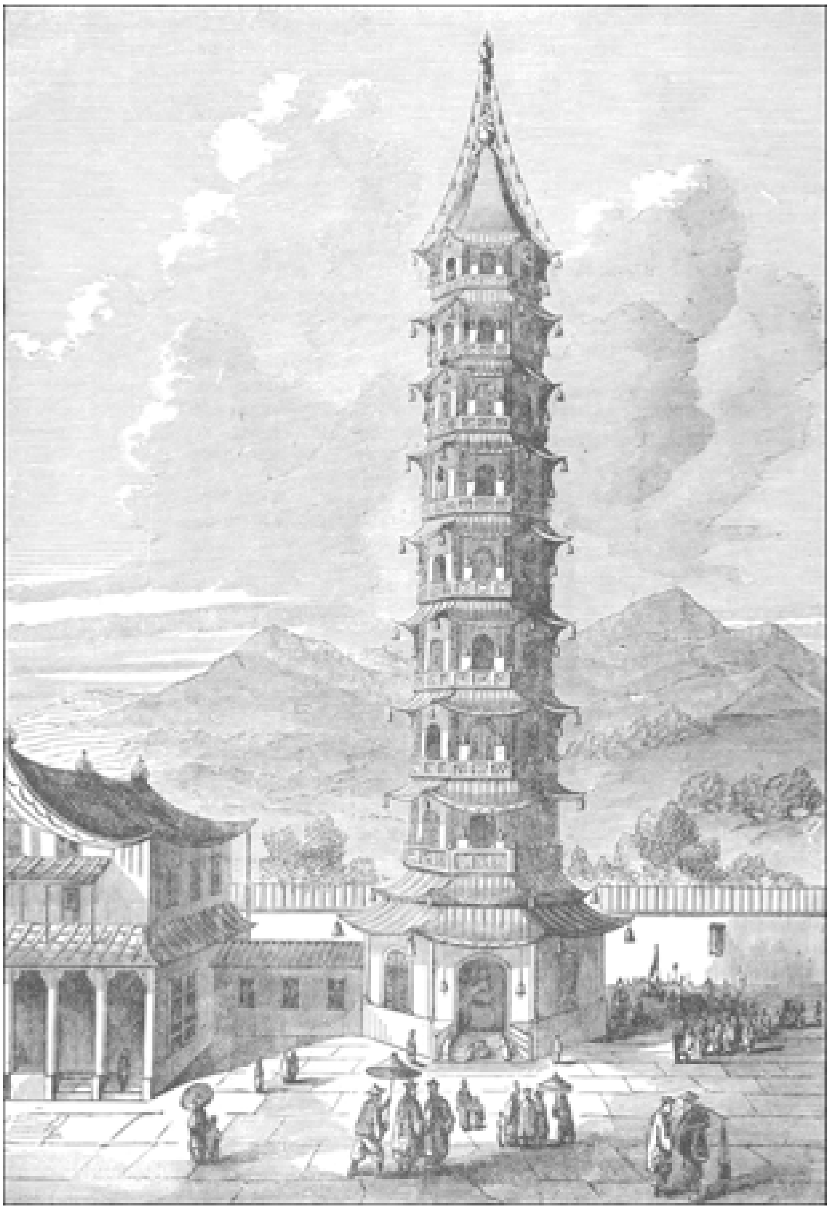
Eene chineesche pagode.

Hetzelfde zal met Corea plaats hebben, waar in den loop van het vorig jaar negen europeesche martelaren den zegepalm geplukt hebben. Corea telt nu zijn tiende algemeene vervolging en bij elke vervolging waren er meer christenen te dooden dan bij de voorafgaande.

Bovengenoemde martelaren waren kweekelingen van het seminarie der Vreemde-Missiën, dat van zijn stichtings-jaar 1663 tot nu 940 missionnarissen naar de heidensche landen uitgezonden heeft en 47 oud-kweekelingen telt, die hun geloof met hun bloed bezegeld hebben.

Onze gravure stelt een afgodische tempel van de eeredienst van Budha voor, pagode genoemd. Het woord *pagode* komt van het indische *bhagavati,* d.i. heilig huis. De pagode staat op vrije met obelisken, zuilen enz. versierde pleinen, zijn uit hout en steen vervaardigd, somtijds met porseleinen platen belegd, dikwijls zeer hoog en prachtig maar zonderling versierd.

Mogen de Katholieken van Europa krachtdadig door geld en gebeden het *genootschap van de Voorplanting des Geloofs* ondersteunen, opdat allerwege het Rijk van Christus gevestigd en de loodzware scepter van het rijk der duisternis over

eene ongelukkige bevolking ontnomen worde; moge op de pagoden weldra het kruisteeken glansen en uit den hoogen toren welluidende klokketonen neêrdalen, die de christene schaar ter ware godsvereering bijeen roepen.

De sultan en de liefdezusters.

Men weet dat die edele wezens zich allerwege verspreiden, om heilrijk werkzaam te zijn voor de zaligheid en ten beste van de lijdende menschheid. In het liberale Europa zijn die heilige zielen dikwijls het voorwerp van spot en hoon; en we door hen, die te midden van eene christelijke maatschappij levende, te laaghartig zijn om het edele der christelijke deugd en zelfopoffering te begrijpen. - Wonderlijk contrast! In de oostersche landen, aan den Islam onderworpen, worden hare deugden naar waarde geschat, getuige het volgende, dat de edel moedige gezindheid van den Sultan bewijst.

De liefdezusters te Bebek, ter voltooiing van een weeshuis aldaar geen gelden ter harer beschikking hebbende, vatten het besluit op zich tot den Sultan te wenden, die haar reeds zoo menigmaal blijken van zijne welwillendheid gegeven had. Een verzoekschrift werd opgesteld en naar middelen gezocht om het den Grooten Heer ter hand te stellen. Een harer, moediger dan de andere en eenigszins in de turksche taal ervaren, stelde zich op eene plaats waar de Sultan bij het uitgaan der moskee langs kwam; zij hield het papier in de hoogte, dat door een adjudant in ontvangst werd genomen. Verscheidene dagen verliepen, en te vergeefs wachtte men op een antwoord. Toen begonnen die arme zusters de hoop te verliezen, zij meenden dat de Sultan geen acht op haar verzoek geslagen had. De moedige zuster ging er andermaal op uit om den Sultan te ontmoeten. Op dien dag was juist de Sultan naar een der talrijke moskeeën van den Bosphorus gevaren. De zuster begaf zich in een kleine boot met roeiers en voer naar de nabijheid van het paleis om daar den terugkeer van den Sultan af te wachten. Eindelijk liet zich het keizerlijk eskader in de verte zien, en de bootvoerder ving aan te roeien, opdat hij volgens gebruik op eenen eerbiedigen afstand van de keizerlijke schepen zou blijven.

De zuster echter trachtte den schipper te bewegen aan de boot zoodanige wending te geven, dat zij door den Sultan zou bemerkt worden. Dit gelukte. De Sultan gaf een teeken om te naderen, en toen kweet de zuster zich onverschrokken van hare taak. De Sultan verwonderde zich dat aan haar verzoekschrift nog niet voldaan was, doch des anderen daags bracht een zijner kamerheeren aan de overste van het Gesticht de 80.000 piasters (meer dan 10,000 gulden), de som die in het verzoekschrift was aangevraagd.

Spotters op hun plaats gezet.

In een plaatwinkel te Amsterdam hing onlangs het portret van Z.H. Pius IX tusschen die van Victor Emmanuel en Garibaldi. Twee heeren dit ziende zeî de een: ‘hoe vindt ge 't Charles, hangt de Paus daar niet schoon?’ ‘O! belachelijk’ was het antwoord. ‘Niet om te lachen, Heeren,’ zegde een weesjongen, ‘de Zaligmaker hing immers ook tusschen twee moordenaars.’

[Nummer 38]

David Teniers.

De vlaamsche kunst kan op eene groote vruchtbaarheid roemen. Reeds van hare geboorte in haar eerste en tevens luisterrijkste tijdvak, van de gebroeders van Eyck tot Rubens, werden alle onderdeelen der kunst beoefend; de olieverf, de glasschildering, de beeldhouwkunst in marmer en in hout, de bijtelkunst in goud en zilver, de graveerkunst in 't koper, kortom de kunst was machtig, zij verlevendigde de toenmalige nijverheid. Wanneer men beweert, dat in dat tijdperk de vlaamsche schilders aan het hoofd staan, overdrijft men niet. Zij toch hebben de materiëele behandeling tot meerder volkomenheid doen stijgen en de school der koloriet voortgebracht; voor de kunst en de praktijk overtroffen zij alle anderen.

In het tijdperk der *renaissance* begon de zon der kunst met de volheid van hare stralen op Italie's grond te glansen, en dat schitterend licht trok de aandacht van al de kunstoefe aars. De invloed was zóo groot dat de vlaamsche kunstalsverleid, medegesleept, onderworpen, ingezwolgen, verloren scheen. De studie der natuur het landschap, de volkstafereelen laten echter nog het vlaamsch genie doortintelen. Doch Rubens geboorte-dag is aangebroken, en het roemrijke Italië bedreigt te vergeefs met al hare bekoorlijkheden de vlaamsche oorspronkelijkheid te doen sterven. Rubens gaat het bezielend kunstvuur aan Italië ontrukken, hij zal de stichter zijn van de eigenlijke vlaamsche school.

Het Concert.

Het samenstellend genie van Rubens dat naast de idealistische elementen een krachtvol realism ontvouwde, daalde weldra in zijne leerlingen tot het naturalism dat zijn steun vond in de talrijke portretbeelden, en waarbij het koloriet de eigenaardige schoonheid blijft, en de kracht van het idealism al meer op den achtergrond raakt.

Den overgang tot het naturalism, dat zijne modellen uit het dagelijksche leven trok, maakte David Teniers de oudere uit Antwerpen (1582-1649). Deze bracht groote historische compositiën op het doek, hoofdzakelijk echter dorpsfeesten, kroegen, kwakzalvers en andere dergelijke genre-voorwerpen. Even als zijn zoon David Teniers de jongere (1610-1685) doch door dezen ver overtroffen, vond hij vermaak in het scheppen van allerlei fantastische

tafereelen, als hekserijen, duivelsplagerijen als die door den H. Antonius in de woestijn onderstaan.

De jongere Teniers was aanvankelijk de leerling zijns vaders, doch voleinde zijne studiën onder den grooten Rubens. In 1632 als meester der St. Lucas-gilde te Antwerpen opgenomen, schijnt het dat hij aanvankelijk veel moeite had zijne tafereelen ten gelde te maken. Weldra echter bescheen hem de gelukszon en zijn roem verbreidde zich ten zijnent en in den vreemde. Hij werd door een oostenrijksch aartshertog met eerbewijzing overladen, maar Lodewijk XIV wilde niets van zijne kunstproducten weten, daarentegen vond hij in den spaanschen koning Philips IV een geestdriftvollen vriend, en kon hij in weerwil van eene buitengewone werkzaamheid niet aan al de aanvragen voldoen. Teniers werd rijk en liet zich in het dorp Lerk drie uur van Brussel *de drie torens,* zijn lievelingsoord, bouwen, dat weldra het verzamelplaats werd van al mannen die België destijds telde als beroemdheden in letterkunde, wetenschap en kunst. Teniers was de vriend van Rubens en deelt met dezen en van Dijk de eer het beroemdste driemanschap der vlaamsche schilderkunst te zijn, wat de materiëele behandeling der onderwerpen betreft.

Hoewel zijne heilige historiën in het algemeen, de ideale hoogte en den adel der vormen ontbreken, is Teniers groot in de opvatting van het leven en handeling der lagere volksklassen in zoover men den naam van groot kan geven aan een voortbrengsel van een realist als hij was. Hij geeft die tafereelen met zijn eigenaardig genie weêr, en zelfs hij, wiens opvatting strijdig is met zijne zienswijze, moet in de werken van Teniers de treffende natuur bewonderen. Het tafereeltje dat zich aan de ommezijde bevindt is een karakteristiek van zijn talent.

De groote humorist schijnt hier op den inval gekomen te zijn, om een geeselslag te geven aan de in zijnen tijd gebruikelijke concerten der hoogere standen met er een, door zijne geliefkoosde boeren, te doen nabootsen. Die parodie is geheel gelukt. De boeren en hunne *prima donna* zijn van het schoone hunner melodiën diep doorgedrongen zoo het schijnt; echter zou de aanschouwer van het tafereeltje wellicht zijn musicaal gevoel geweld moeten aandoen, wanneer hij bij dat charivari tegenwoordig ware. Teniers, die zijn penseel volkomen meester was om licht, schaduw en coloriet voort te brengen, is zeer vruchtbaar geweest in zijne kunstproducten, zoodat men geen kunstverzameling van schilderdoeken vindt, waar men de zijne niet aantreft. Bovengenoemd tafereel bevindt zich in de Belvedère te Weenen.

Wat eene Pruik kost.
Eene schets uit onze dagen.
Vervolg.

‘In den tijd van Keizer Napoleon kende men de Hertogen en Graven aan het getal pluimen op den hoed.’

‘Ja, zooals men de pacha's kent aan het getal paardenstaarten, en den dignitaris der wilden aan den ring, die hem door de neus is geboord.’

‘Onverschillig; men erkent toch de waardigheid en den stand uit het gemeen.’

‘Ik zou u danken voor de onderscheiding der wilden!’ grinnikte de Baron.

‘Wat belieft u, heer Baron?’

‘Ik zeg, moeder, dat de tijden geweldig verslecht zijn.’

‘Dat zijn ze ook; maar juist dáárom moeten wij het hoofd fier boven houden,’

‘Ik voel dat de pruik het zwem-machine zijn zal, dat ons boven water zal moeten houden!’ fezelde de baron zijne vrouw toe.

‘Elk onderscheidend merkteeken,’ zoo ging de oude dame voort, ‘hetwelk den adel eigen is, moet deze ook in eere houden, en indien mijn zoon nog een van Torlits-tot-Torlits is, zal hij mijn verlangen niet weêrstreven.’

‘En dat is, moeder?...’

‘Met uwen rang te hernemen,’

‘En dit bestaat in...’

‘In de pruik her in te voeren.’

‘Ik eene pruik dragen?’

Bij de laatste woorden sprong hij, als in de hoogte gebonsd, op en tot voor den spiegel, en bracht door het schudden met het hoofd zijn weelderigen haarbos in beweging.

‘Ik eene pruik dragen!’ herhaalde hij, terwijl zijne vrouw achter de *corbeille* verborgen, ditmaal gulhartig lachte.

‘Ik verzoek hier geene gekscheerderij, heer zoon!’ zegde Mevrouw streng. ‘Doch was uw persoon hier bedoeld, herinner u dan dat gij niet onteerd zoudt zijn, door te dragen wat uwe adellijke voorzaten droegen!’

En Mevrouw wierp eenen oogopslag naar den muur, waar een paar grootvaders met ontzaggelijke kadodderpruiken ten toon hingen.

‘Ik laat de pruiken aan de dames!’ mompelde de baron, een schuinschen blik op zijne vrouw werpende, wier hoofd met eenen berg van valsch haar bedekt was.

‘Wat belieft u, heer Baron?’

‘Ik zeg, dat de tijd der pruiken voor de heeren nog wel eens komen zal, moeder, zoo als hij voor de dames reeds gekomen is. Al het goede en het schoone draait gedurig in een grooten of kleinen cirkel rond en keert op onbepaalde tijden, soms min of meer vervormd, terug.’

‘Ik hoop het.’

‘Xenophon zegt, dat de Perzen en Mediërs zich reeds van valsche lokken bedienden, om de hoeveelheid eigen haar te vermeerderen. Een ander schrijver, wiens naam mij nu niet te binnen schiet, zegt, dat de dames, in eenen optocht ter eere der godin Isis, eene buitengewone pracht van valsch haar ten toon spreidden.

‘Gij ontwijkt het punt, over hetwelk ik u wilde onderhouden.’

‘Reeds in de eerste tijden van het Christendom, verhieven de kerkvaders zich donderend tegen die weelde van valsch haar, en in de XIIe eeuw ging men zelfs zóó ver van te denken, dat de goede God geene kennis van haarplanting had; men liet zich den schedel zoo kaal scheren als mijne hand, en dofte en pofte er daarna de wonderlijkste pruiken op.

‘Waar wilt gij met die ongevraagde dissertatie heen, heer Baron?’

‘Ik wil op Lodewijk XIV neêrkomen, moeder.’

‘Die heeft de pruiken doen groeiën en bloeiën! Toen maakte men deze zoo groot, dat de pruikmaker des Konings zegde: *je dépouille la tête des sujets pour couvrir celle des Souverains.* Dat was de gouden tijd.’

‘... der pruiken en der geschoren belastingbetalers.

Wat belieft u, heer Baron?

Ik zeg, dat dewijl de pruik in vroeger tijd in de mode was, zij zoo lang in haren cirkel zal rond draaien, dat ze wel weêr eens op ons hoofd zal terecht komen.’

‘Uwe scherts is juist niet van de fijnste, heer Baron. Ik vraag u niet naar al die geleerde gekscheerderij; ik vraag u enkel of ge eindelijk de gepoederde pruik aan uwe bedienden zult terug geven?’

Dat was de bom, die drie of viermalen per week, in het hotel van Baron van Torlits-tot-Torlits losberstte.

De pruik, de pruik moest er komen, of de booze geest zou voortaan de eerste viool in het huiselijk concert spelen.

De jonge Baronnes was juist wel niet pruiksgezind; maar zij vond het denkbeeld toch zeer aardig, zeer nieuw, zeer geschikt, om.... opspraak te maken en dus zeer toongevend.

't Was iets waarop de Markiezin Dutrol, eene harer mededingsters, gewis nog niet gedacht had, en kwam dit denkbeeld bij haar op, dan zou zij het bepaald uitvoeren.

Dat vreesde ook de oude baronnes; want ‘die markiezin was toch zoo snippig; 't was eene onvermoeide intriguante’ en door de Dutrol's worden voorbij gestreefd, ware een eeuwige vernedering voor de van Torlits-tot-Torlits geweest!

De Baron ging heen en zweeg; maar ontwijken kon hij de pruik niet meer: de pruik was als een spook, dat hem dag en nacht vervolgde; zij danste voor zijne oogen als hij slapen ging, in zijne droomen als hij 's morgens wakker werd.

Ja, 't werd een verschrikkelijk spook, die wit gepoederde pruik!

Kortom, op zekeren dag verklaarde Mevrouw, dat zij niet meer met haren zoon in het openbaar, en in rijtuigen zou verschijnen, zoolang de pruik hare plaats, achter en voor op de koets niet hernomen had.

Voor die oorlogsverklaring moest de Baron dan ook maar buigen, zegde de jonge Baronnes; zijne moeder was daarenboven eene oude vrouw.

Baron van Torlits boog het hoofd en bestelde eene pruik voor zijnen koetsier en daarna eene voor den huisknecht.

De cerste was een bloedroode en was met de witte pruik tamelijk ingenomen; doch de tweede had een gitzwarten hairbos, die gedeeltelijk onder de onverbiddelijke schaar moest vallen, en deze nam het nieuwe sieraad niet dan met tegenzin aan.

(Wordt vervolgd.)

De dom van Keulen.

De geschiedenis meldt dat reeds zeer vroeg in de stad van de agrippijnsche kolonie der Romeinen (van het woord kolonie komt het duitsche Köln en het hollandsche Keulen) het Evangelie verkondigd werd, maar zwijgt van de oorspronkelijke bisschoppelijke kerk. De overlevering plaatst het gebouw in de nabijheid der romeinsche sterkte, die langen tijd het verblijf der frankische koningen was, tot zij eindelijk aan den aartsbisschop werd overgegeven. Wij zullen hier niet spreken over de groote macht, die de keulsche kerkvoogden ook in wereldlijke zaken in den loop der tijden verwierven - wij hebben er reeds meermalen op gewezen - maar ons alleen bezig houden met de keulsche cathedraal.

In de 9^{e} eeuw werd de kerk te Keulen herbouwd door bisschop Hildebold, een man van zeldzame geestkracht en strenge zeden. Hij wierp er de grondslagen van in 816, maar zag de voltooiing van het werk niet, want reeds drie jaren later werd hij door den dood verrast. Eerst in het jaar 873 schijnt de kerk te zijn voltooid geworden, want op den 27 September van dat jaar werd zij ingewijd.

Frederik Barbarossa verrijkte haar in 1163 met de reliquiën der H. Drie-Koningen om den aartsbisschop Reinald van Dassele te beloonen, die hem gewichtige diensten

had bewezen. De kerk van Keulen zag nu weldra duizenden en duizenden kruisvaarders onder hare gewelven neêrknielen, want ieder, die naar het H. Land toog, wilde eerst bij de overblijfselen der H. Koningen om zegen op de reis komen bidden. De aalmoezen, die zij achterlieten, brachten de Keulenaars op het denkbeeld om de kerk te vergrooten en te verfraaien. Het duurde geruimen tijd eer men tot de uitvoering van dit plan besloot over te gaan; tot eindelijk de brand van 1248, die de kerk grootendeels in den asch legde, die noodzakelijk maakte.

Op den 14 Augustus van dat jaar werd de eerste steen gelegd door den aartsbisschop Koenraad van Hochsteten; de plechtigheid werd bijgewoond door den hollandschen graaf Willem, tevens Roomsch-Koning, Hendrik, hertog van Brabant. Gaulterus, hertog van Limburg, Otto, graaf van Gelder, Adolf, graaf van Berg, Dirk, graaf van Kleef, Jan van Avennes, graaf van Henegouwen, kardinaal Capaccio, pauselijk legaat en bisschop van Luik en een menigte duitsche vorsten en baronnen. Deze luisterrijke vergadering kon als een zinnebeeld beschouwd worden, van het prachtige monument, dat eerlang zou verrijzen.

Gedurende de eerste jaren werkte men met onvermoeiden ijver; van alle kanten vloeiden schatten naar Keulen; vorsten en volken trachtten elkander te overtreffen in het offeren voor den dom, die een sieraad van den Rijn en een juweel onder Noordelijk Duitschlands kerken worden moest. Doch in 1261 werd, helaas, het werk gestaakt; twist tusschen de duitsche grooten om de troonsopvolging verwekten burgeroorlogen, en deze verslonden de schatten, die tot een zoo edel en godsdienstig doel waren bijeengebracht.

Doch in het laatst der 13^e^ eeuw braken met het bestuur van den aartsbisschop Wichbold van Holte voor de cathedraal weder betere dagen aan. Nauwlijks had hij zijn plan om het werk voort te zetten kenbaar gemaakt, of de giften begonnen weder in te komen, waartoe vooral de opgerichte broederschap van den H. Petrus, patroon der cathedraal, wier leden zich tot een jaarlijks offer verplichtten, veel bijdroeg. Uit alle oorden des lands kwamen beroemde bouwmeesters en duizenden werklieden, die door het volk in den arbeid vlijtig werden ondersteund. De rotsen van den Drakenfels leverden bouwstoffen

Men kan zich eenigermate een denkbeeld vormen van het reusachtig gebouw, wanneer men bij dit alles overweegt, dat eerst in 1332 het hoogkoor met de kapellen voltooid was. Onder een ontzaglijken toevloed van vreemdelingen werd het door den aartsbisschop Hendrik van Virnebuij ingewijd.

Nu ging men over tot den bouw van het transsept, het schip, het portaal en de torens. Doch dit gedeelte des arbeids had eveneens met moeilijkheden te worstelen. Twisten, verdeeldheden, oorlogen deden het werk herhaalde malen staken, zoodat men op het einde der eeuw niet veel verder was gekomen dan bij het begin. De opstand van Luther tegen de Kerk kwam vervolgens een nieuwen slag aan den half voltooiden dom brengen; de werkplaatsen werden verlaten; de arbeiders verdwenen, en de gaven der geloovigen hielden op toe te vloeien. Het volk liet zich even als elders door den stroopenden adel gebruiken om kerken en kloosters te plunderen, en verre van den bouw te bevorderen, poogde men de cathedraal van hare kostbaarheden te berooven.

Daar niemand de hand meer aan het werk hield, geraakte de kerk allengs in verval, en in de vorige eeuw begon men reeds het tijdstip te berekenen, waarop zij geheel zou instorten. De revolutie deed spoedig de vrees geboren worden, dat zij het werk der geheele vernieling op zich zou nemen. Den storm ziende naderen, vluchtten de kanunniken met de schatten en heiligdommen en brachten die in veiligheid. Nu werd er in den keulschen dom geen dienst meer gedaan; de kerk werd tot profane doeleinden gebruikt, en de ratten der revolutionaire legioenen huisvestten meermaals in de kerk, die de liefde der geloovige middeleeuwen was geweest.

Napoleon had medelijden met het monument, dat volgens de verklaring van een agent der fransche regeering *op het punt stond van overtegaan tot eene schilderachtige ruïne.* Wel is waar deed hij niet veel tot de restauratie, maar hij nam ten minste het initiatief door de kerk weêr aan den godsdienst terug te geven. Gelukkig voor haar begon met de 19^e^ eeuw de liefde voor de gothiek te herleven, waarvan verschillende vervallen kerken in onderscheidene landen van Europa de weldadige gevolgen ondervonden, en wij nog thans de rijke vruchten plukken. Een gevoel van bewondering voor de grootsche werken der middeleeuwen maakte zich baan in de harten der bouw- en oudheidkundigen, en welhaast geraakte men in verrukking op het zien van gothische bouwvallen, waarvan de restauratie al te lang was verwaarloosd.

Den grooten stoot aan de nieuwe gothiek gaf ongetwijfeld Sulpicius Boisserée, een Keulenaar in 1783 geboren; hij was aanvankelijk een koopman, legde zich vervolgens op philosophische en historische studiën toe en wijdde zich in vereeniging met eenige vrienden eveneens aan de bouw- en oudheidkunde. Hij vatte aldra groote hoogachting op voor het werk van Koenraad van Hochsteten en Hendrik van Virneburg en stortte niet zelden tranen bij het aanschouwen van den rampzaligen toestand, waarin het gekomen was. Hij klaagde in een brief aan den architect Moller, dat zich niemand om den dom bekommerde, vatte vervolgens zelf de teekenstift op en begon een plan tot restauratie te ontwerpen. Zijn teekeningen en beschrijvingen zond hij naar alle geleerden van Duitschland en ook naar Napoleon, van wien hij in 1811 eenige duizenden francs ontving, die gelukkig tijdig genoeg kwamen om den dom voor geheelen ondergang te bewaren. Doch verder, ten minste in een stoffelijk opzicht, kwam hij aanvankelijk niet. Toch blijft de restauratie van den keulschen dom voor altijd aan den naam van Boisserée gehecht, want zijne onophoudelijke geschriften en smeekingen brachten eindelijk de duitsche geesten zoodanig in beweging en de gothische studiën zoozeer in voege, dat men eindelijk de handen ineensloeg en langs de boorden van den Rijn de jubelkreet vernam: de cathedraal van Keulen zal hersteld worden!

Om den lezer eenigszins op de hoogte te brengen van het collossale en reusachtige der onderneming, moeten wij, ten minste met een paar woorden, den dom beschrijven, zoo als hij was in 1825, het jaar, waarin de restauratie een aanvang nam. De kerk bestond toen uit twee deelen, die door puinhoopen van elkander gescheiden waren. De lezer denke op de gravure het middengedeelte weg, van den middeltoren tot aan de voorste hoektorens. Van het achterste gedeelte, het hoogkoor, waren het dak, de ornamenten, de torentjes zeer beschadigd; de groote toren was geheel afwezig. Het voorste gedeelte klom tot aan het dak, was dus zonder toren en geheel vervallen; de decoraties waren hier en daar zoozeer vernield, dat de plaats er nauwlijks van te herkennen was. de twee stukken van de ‘schilderachtigen puinhoop’ dus geheel onzichtbaar maakten en alleen toelieten dat het bovenste heinde en verre om medelijden smeekte.

In 1824, zoo wij zegden, begon men de restauratie der kerk; geruimen tijd bleef het bij de hoog noodige reparatiën, maar toen in 1834 Zwirner aan het hoofd des werks kwam, was er spoedig vooruitgang zichtbaar. Deze architect nam de plannen van Boisserée ter hand, werkte ze om, wijzigde ze hier en daar en gaf zijn werk en dat zijns voorgangers aan de openbare meening over. Men zag nu eene menigte geschriften verschijnen over bouwkunde, die meerendeels de plannen der beide mannen toejuichten, en de studie der gothiek ijverig in de hand werkten. Het scheen of op eens iedere andere bouwstijl de gunst van het geleerde en ongeleerde publiek verloren had; de schoonheden der gothiek werden tot in het oneindige uitgemeten,

en iedereen verlangde naar het oogenblik, waarop de perel der middeleeuwsche gothische gebouwen weder uit de puinhoopen verrijzen zou.

Zoo als meermalen met revolutiën op kunstgebied gaat. de liefde voor de herboren gothiek kende welhaast geen grenzen meer; het werd mode over gothiek te spreken en ze te bewonderen, en zelfs zij, die er niet de minste kennis van droegen, brachten vaak de grootste offers aan hare verheerlijking.

De dom voer hier zeer wel bij; er ontstond een domverein, (genootschap) waarvan de koning van Pruisen in 1841 beschermer werd. Hij gaf zijne volledige goedkeuring aan de plannen van Zwirner en legde, door de duitsche vorsten omgeven, op den 4 September 1842 den eersten steen van den verderen bouw.

De restauratie van den dom was en is waarlijk een nationaal werk; onmiddellijk vormde zich door geheel Duitschland onder-comiteiten, die in verbinding traden met het centraal-comité te Keulen en er hunne ontvangsten aan overmaakten. De Staat verbond zich tot eene jaarlijksche gift van 50000 thaler voor den aanbouw der zuidzijde, de comiteiten gaven eene gelijke som voor die der noordzijde. De kroonprins van Pruisen schonk 10000 thaler voor het beeldwerk in het zuiderportaal; koning Lodewijk van Beieren gaf 60000, de keizer van Oostenrijk 5552, de koningin van Engeland 3500, de groothertog van Baden 1142, de groothertog van Mecklenburg 1650 thaler en alle overige vorsten, te veel om op te noemen, sommen naar evenredigheid. Voorts werden er bij uitersten wil onderscheiden legaten aan den dom vermaakt; handel en industrie schonken percenten hunner winsten, wat alleen een kapitaal van 200.000 thaler heeft opgebracht, en de stad Keulen voegde er een half millioen thaler bij om de huizen te onteigenen, die rondom de kerk stonden.

De afval dezer huizen vormde rondom het gebouw een aantal puinhoopen: zoodra deze waren weggeruimd, zag men den jammerlijken toestand van den dom in zijne geheele uitgestrektheid. Doch wel verre van zich daardoor te laten ontmoedigen, namen de Duitschers er aanleiding uit om met vernieuwen ijver sommen op te brengen en te verzamelen. De revolutie van 1848 dreigde een oogenblik den voortgang des werks te storen, doch zij ging voorbij zonder dat de arbeid er een oogenblik door onderbroken werd. In 1855 konden de gevels van het dwarsschip voltooid worden, waarop het dak van dat gedeelte werd afgewerkt; de stad verleende hiertoe op nieuw een belangrijk subsidie. In plaats van de gebruikelijke houten gebinten bediende men zich van ijzer. Vijf jaren later was de middeltoren gereed, die niet naar het oorspronkelijke plan, maar zooveel mogelijk naar historische overleveringen was uitgevoerd. Hij was het laatste werk van den beroemden bouwmeester Zwirner, op den 22 September 1861 stierf hij.

Voigtel, die vele jaren onder zijne leiding had gearbeid, werd zijn opvolger; hij mocht een gedeelte van het groote werk ten einde brengen, waarnaar men zoovele jaren had uitgezien. Oogenschijnlijk was in de laatste jaren de bouw niet sterk vooruitgegaan, maar de meesten van hen, die hierover klaagden, namen niet in overweging, dat er een aantal toebereidselen gemaakt, en verschillende werkzaamheden, als zoovele deelen des geheel, moesten verricht worden, even als bij het bouwen van een kaartenhuis het kind eerst de onderscheidene deelen samenstelt en ze daarna in elkander voegt. Dit laatste was de taak van Voigtel; daarom vorderde het werk onder hem ook ziender oogen, en was hij de lieveling der domvereinen en alle Duitschers, wat tegelijk oorzaak was dat op het verrichte van Zwirner niet zelden ongegronde aanmerkingen werden gemaakt.

Reeds drie jaren later was dan ook de kerk behalve de twee hoektorens geheel gereed, en zou zij ingewijd worden in tegenwoordigheid des Konings op diens

verjaardag den 15 October 1856. Hij mocht echter dien dag niet beleven, maar wel het duitsche volk, dat het monument aanschouwde, welks restauratie Göthe voor 50 jaren met droefheid en stille gelatenheid even onmogelijk had genoemd als die van den toren van Babel.

Nu ontbraken noch de twee torens, de reusachtige steenpyramiden, die zich 500 voeten in de lucht moesten verheffen, opgevierd met al de schoonheden der gothische kunst, zooals ze de eerste bouwmeester had geteekend, welke teekeningen na honderden jaren verloren te zijn geweest, gelukkig waren teruggevonden. Met schrik en ontzetting vernam het volk dat de bouw dier twee torens 20 jaren duren zou; want de bijdragen hadden zich elk jaar tot een bedrag van 100000 thaler verheven, en iedere toren kostte een millioen!

'Geef mij het driedubbele in een jaar,' sprak de bouwmeester tot het centraalverein, 'en ik bouw de torens in acht jaar.'

'Waar zullen we die som vinden?' was het antwoord en hierover nadenkende, kwam men tot een plan dat zoo geheel onzen tijd kenschetst. Men besloot den Koning toestemming te vragen tot het houden eener loterij; het antwoord was gunstig: voor het eerste jaar werd de loterij toegestaan.

Het plan daarvan mocht waarlijk behendig genoemd worden. Men stelde eene loterij vast van 500.000 loten ieder à een thaler. Van het bedrag werden de 300.000 thalers voor den torenbouw genomen, en het

overige aan prijzen onder de deelnemers verloot. Om van de zaak geen geldspeculatie te maken maar er tegelijk de kunst door te bevorderen, noodigde men kunstenaars, schilders, beeldhouwers enz. uit, eene tentoonstelling samen te stellen van door hen vervaardigde voorwerpen. Uit deze zou men voor een groot gedeelte van het uit te loten bedrag eene keuze doen, waardoor kunststukken verspreid en kunst en kunstenaars werden aangemoedigd.

Het plan vond bijval, en zoo werd den bouwmeester de voortzetting van het werk verzekerd.

Treden wij thans in eene korte beschrijving van den keulschen dom. De afmetingen zijn als volgt: lengte binnenwerks 113, buitenwerks met de dikte der torens 142 el, breedte 43 el, hoogte der gewelven 42.80 el, breedte van den gevel 60 el; de hoogte der torens is reeds genoemd. 28 pilaren rusten op steunmuren, die met bekoorlijke pyramiden bekroond zijn. Ieder dier pyramide heeft 12 nissen voor even zooveel standbeelden. Niet alleen wordt het oog bekoord door de oneindige verscheidenheid der beeldhouwwerken, maar de geest vraagt zich verbaasd af, hoe de beitel zooveel schoons heeft kunnen voortbrengen. Vooral wanneer men, in het hoogkoor staande, den blik opwaarts heft, begrijpt men waarom men den keulschen dom den parel der gothische gebouwen heeft genoemd. De talrijke booggewelven, op slanke pilaren rustende, verliezen zich in elkander en schijnen te zweven op de lucht, die door de breede dakvensters binnendringt. Nergens bespeurt men eenige onregelmatigheid; de deelen wekken evenzeer de bewondering op als het harmonisch geheel.

De Dom te Keulen.

Het hoofdaltaar werd in 1346 opgericht door den aartsbisschop Willem van Gennep; de tafel is van zwart marmer en dient tot deksel van het altaargraf, dat van wit marmer en versierd is met een bas-relief, voorstellende de kroning der H. Maagd en met de standbeelden der twaalf Apostelen.

De vreemdeling staat met eerbied stil voor het graf van Koenraad van Hochsteten, den stichter der kerk; voor dat van Philippus van Heinsberg, welke prelaat de stad met muren omringde; voor dat van de ongelukkige koningin Maria van Medicis, die in 1642 te Keulen in armoede stierf. Maar wat voornamelijk zijn belangstelling opwekt is de kapel van de H. Drie-Koningen. De kas van verguld en geëmailleerd koper, die hun gebeente bevat, staat in een verschillend gekleurd marmeren graf. Deze wordt in pracht en kostbaarheid wellicht alleen door de reliquiekassen van de hoofdkerk te Aken overtroffen. Het is een wonder van goudsmeedkunst; het gouden deksel is ingelegd met talrijke edelgesteenten, eertijds ten getale van 1500, waaronder men een topaas van buitengewone grootte bemerkt. In 1794 voerden de kanunniken haar naar Arnsberg, Praag en Frankfort a.d.M. De moeilijkheid van den tijd noodzaakte hen de diamanten kronen te verkoopen, die de hoofden der H.

Drie-Koningen kroonden, waarop deze later vervangen werden door vergulde aureolen, met edelgesteenten versierd.

Onder de schilderijen verdienen opmerking: de aanbidding der Wijzen, het laatste oordeel, afbeeldingen van de H. Maagd, de apostelen, de propheten, de engelen, aartsbisschop Reinold enz. De relieken der Drie-Koningen zijn volledig en worden jaarlijks ter vereering voor de geloovigen tentoongesteld.

Liebig en zijn vleesch-extract.

Wanneer wij van Liebig spreken noemen wij een der weinige wetenschappelijke mannen, wier studie een praktisch resultaat voor het maatschappelijk leven heeft opgeleverd. Sedert eenige jaren is zijn naam in alle werelddeelen befaamd geworden en wel uithoofde van het bekende vleesch-extract. Wij willen daarom voornamelijk van dit product zijner wetenschappelijke studie spreken, na alvorens eenige bijzonderheden aangaande zijn persoon te hebben medegedeeld.

Justus, baron von Liebig werd den 8 Mei 1803 te Darmstadt geboren, alwaar zijn vader winkelier was. Justus werd tot apotheker opgeleid, doch daar hij reeds vroeg blijken gaf van studielust, besloot zijn vader hem naar de hoogeschool te Bonn en later te Erlangen te zenden, alwaar hij in de jaren 1819-1822 studeerde. Van daar ging hij naar Parijs, waar hij zijne studie tot 1824 voortzette. In dien tijd had hij reeds zulke verbazende vorderingen in de chemie gemaakt, dat de beroemde Alexander von Humboldt hem een groot man voor de toekomst noemde en zijn naam in de geleerde wereld bekend maakte. Korten tijd later werd hij dan ook benoemd tot professor der chemie aan de universiteit van Giessen in Hessen. In 1845 werd Liebig tot den adelstand verheven.

Liebig in zijn laboratorium.

Het is thans algemeen bekend dat Liebig's methode om uit vleesch extract te bereiden reeds sinds lang in Amerika op groote schaal wordt toegepast en er zal wel geen stad in ons land meer te vinden zijn, alwaar men dit extract niet te koop vindt. Over de waarde van dit extract voor de huishouding bevatte de *Deutsche Indust. Zeitung* voor eenigen tijd een belangrijk artikel, waarvan wij hier het voornaamste mededeelen.

Men had Liebig reeds sinds lang de opmerking gemaakt, dat zijn vleesch-extract zeer deugdelijk was, doch voor eene ruimere verspreiding goedkooper, hoogstens 4 à 8 francs het pond, kosten moest. Bij een prijs van 8 gulden het pond kost eene telloor bouillon (op 300 C.C. gerekend) omstreeks 15 cts. Met ⅛ kilo vleesch ten bedrage van 6-10 cents, zou men eene even krachtige soep kunnen maken en men heeft dan nog het

vleesch op den koop toe. Liebig antwoordde daarop, dat men een bouillon uit versch vleesch niet vergelijken kon met een bouillon uit vleeschextract bereid, dewijl zij eene ongelijke hoeveelheid vleesch bestanddeelen bevatten. Eene oplossing van vleesch-extract in water, zegde hij, heeft altijd eenen ander smaak als de vleeschsoep, die in eene huishouding gekookt wordt, dewijl in laatstgenoemde, zelfstandigheden voorkomen, die in oplossing van het vleesch-extract ontbreken, en een belangrijken invloed op den smaak uitoefenen. Zoo brengen de bijgevoegde groenten in de vleeschsoep eene aanzienlijke wijziging voort; verder het vet en vooral het vet der beenderen, die mede gekookt worden, alsmede het zout. Noch vleesch-extract alleen, noch beenderen met soepgroenten gekookt, geven bij eene gelijke zouthoeveelheid eene vleeschsoep voor de huishouding. Vleesch-extract, vet en soepgroenten moeten bijeen zijn, om den smaak te geven, waaraan wij eenmaal gewoon zijn geraakt. Bij de vergelijkingen, door onderscheidene scheikundigen gemaakt tusschen het amerikaansche vleesch-extract en vleeschsoep, is verzuimd, eene vleeschsoep van bepaalde sterkte, tot uitgangspunt te nemen voor de beoordeeling van den smaak enz.

Liebig heeft de waarde aan vleesch-extract in de vleeschsoep, die in zijn huisgezin gebruikt wordt, door proefnemingen bepaald. De wezenlijke bestanddeelen der vleeschsoep zijn: 1^e^ vleesch-extract, 2^e^ lijm, die door langdurige koking ontstaat, en 3^e^ vet. Hoe dunner het stuk vleesch is, des te grooter oppervlakte biedt het aan de werking van het kokend water. Bij gelijke verhouding van vleesch en water en gelijken duur van koken is de soep uit een klein stuk vleesch gemaakt, rijker aan vleesch-extract, dan die van een dik stuk vleesch. Het amerikaansch vleesch-extract wordt van rundvleesch (van dieren boven de 3½ jaar) bereid. Dewijl het enkele spiervleesch het meeste extract geeft en het beste vleesch in Fray Bentos te Uruguay geene meerdere waarde heeft dan het slechtste, zoo neemt men aldaar het beste vleesch voor de bereiding van het extract. Het vleesch-extract der apotheken wordt uitsluitend uit het vleesch van koeien gemaakt, en voor de bereiding van het duitsche vleesch-extract *(Extractum carnis germanicum)* kiezen de fabrikanten den lageren prijs om reden van het vleesch van koeien en ossen van, het kruis, den buikstomp of van den bil. Te Fray Bentos wordt het vleesch door eene snijmachine fijngehakt, omstreeks als worsten, alsdan met de genoegzame hoeveelheid water verdeeld, tot koken verhit en eenige minuten aan de kook gehouden. Door de fijne verdeeling van den vleeschvezel geschiedt het uittrekken der oplosbare deelen zoo snel, dat ook het fijnste bindweefsel niet aangetast of opgelost wordt. De verkregen vleeschsoep is vrij van lijm; het bovendrijvende vet wordt zorgvuldig afgezonderd en de heldere lichtgeel gekleurde bouillon met groote voorzichtigheid tot de consistentie van extract ingedampt. Deze laatste bewerking in het groot levert de meeste moeilijkheid op. In het gunstigste geval verkrijgt men uit 30-32 kilo spiervleesch (of na bijvoeging van ¼ kilo beenderen uit 40 kilo vleesch van de slachterij) 1 kilo extract. Bij langer koken van het fijngehakte vleesch met water verkrijgt men natuurlijk meer extract, maar het meerder gewicht is in dat geval afkomstig van lijm, die zich uit het bind- en vetweefsel vormt. De lijm heeft voor de voeding weinig of geen waarde. In de zomermaanden verkrijgt men in Fray Bentos 1 kilo extract uit 34 kilo vleesch. Bij de proeven van Liebig werd bij de bepaling van het vleesch-extract in de vleeschsoep als grondslag genomen de gemiddelde samenstelling van het thans in den handel

voorkomend extract van Fray Bentos, dat 18% water en 60% in 80 procentigen wijngeest oplosbare deelen bevat. Eene gewone soeptelloor vol soep houdt omstreeks 300 C.C., tot aan den binnensten rand vol 350 C.C., hetwelk 16 tot 18 lepels uitmaakt. Rekende men een telloor van 300 C.C. op eene portie soep, dan werd bevonden dat de portie door uitkoking van vleesch met water verkregen, bij de eene proef 2,565 gram vleesch-extract en bij eene tweede proef 2,16 gram bevatte. Dewijl nu het engelsche pond 453,6 gram houdt, zoo laat zich hieruit berekenen, dat men met 1 pond amerikaansch vleesch-extract

bij proef I, 179 porties,

bij proef II, 210 porties,

vleeschsoep, zooals zij in onze huishoudingen voorkomt, kan maken. Bij den tegenwoordigen prijs van het pond vleesch-extract (14 francs) komt dus de portie soep van de sterkte als bij de proef I op 8 centiemen, van de sterkte als bij proef II, op 6⅛ centiemen. Om 179 porties dergelijke vleeschsoep uit vleesch te maken, zou men 19 kilo, 85 decagram vleesch en voor 210 porties (bij de tweede proef) 21 kilo vleesch noodig hebben en dit vleesch gedurende 3 uren voortdurend aan de kook moeten houden. Liebig meent met tamelijke zekerheid te kunnen aanwijzen, dat de bestanddeelen der vleeschsoep, die het vleesch-extract bevat, de voedingswaarde van het brood aanvullen, zoodat beide te zamen een vollediger voedingsmiddel geven dan het brood op zich zelf is. Zoo behoeft het bijv. geen bewijs, dat het vleesch-extract met brood het beste middel is om het vleesch te vervangen, indien den soldaat in oorlogstijd de gelegenheid tot koken ontbreekt.

In de analysen van het vleesch-extract, door verschillende landbouwscheikundigen ondernomen, merkt men een aanmerkelijk verschil in het aschwaarde op, hetwelk volgens Liebig niet enkel door onnauwkeurigheid in de bepaling ontstond. De grond hiervoor is daarin gelegen, dat het extract op zeilschepen verzonden in de heete streken langen tijd onderweg blijft, vloeibaar wordt en bij langzame verkoeling tamelijk groote kristallen van zure phosphorzure potasso afzet. Van daar komt het, dat eene proef extract, van het bovenste gedeelte genomen, minder asch geeft dan van den bodem der bus. Deze ongelijkmatigheid is thans verholpen. De afzendingen van Juli zijn door Liebig in het mengsel geheel gelijkvormig bevonden en het extract bevat thans gemiddeld 18% phosphaten.

Als slot geeft Liebig een voorschrift voor eene soep, die in zijne huishouding is ingevoerd en vollen bijval gevonden heeft. Men neemt 2 liter water, voegt er ¼ kilo in grove stukken gehakte beenderen (het best wervelbeenderen of schenkelbeenderen) bij, of wel, in plaats van de beenderen, die, versch van den slachter genomen, even veel als het vleesch kosten, 3 decagram ossenmerg en verder de soepgroenten, die men bij de hand heeft. Men kookt, totdat de groenten zacht zijn geworden, waartoe omstreeks een uur vereischt wordt. Men neemt alsdan de beenderen uit den ketel en voegt 20 gram amerikaansch vleesch-extract en de noodige hoeveelheid zout bij. Hiermede is de soep voor 7 personen gereed. Het vleesch, dat anders tot het koken der soep dient, kan men daarbij gebraden nuttigen. Niemand van al degenen, welke deze soep geproefd hebben, was in staat uit den smaak op te maken, dat zij uit vleesch-extract en niet uit versch vleesch gemaakt was. Men moet vooral zorgen, dat men niet meer vleesch-extract bijvoegt, en zich juist aan het voorschrift houden. Anders krijgt de soep een sterken smaak, die minder aangenaam is.

Wij hebben gemeend onzen lezers deze bijzonderheden te moeten mededeelen, ofschoon velen de gewone bouillon boven het extract van Liebig de voorkeur blijven

geven. Hoe het ook zij, zijne uitvinding blijft altijd een zeer merkwaardig resultaat der wetenschap.

Twee Dichterlijke Vrouwen.

I.
Roemer en zijn huis.

Men heeft wel eens beweert, dat de handelsgeest met den dichtergeest niet hand aan hand gaat, en wij gelooven dat in beiden gansch verschillende neigingen bestaan. De XVIe eeuw levert echter menig voorbeeld op, dat de handelsgeest den kunstgeest niet doodt.

Amsterdam bevatte destijds in zijnen schoot een aantal kooplieden, welke, niettegenstaande hunne stoffelijke bezigheden, trouwe Muzenzonen waren, aan wier litterarisch streven de nederlandsche letterkunde niet alleen hare instandhouding, maar hare ontwikkeling, hare tweede vlucht te danken had.

Onder deze dichters noemen wij Roemer Visscher en zijnen vriend Spieghel, die met Coornhert het driemanschap vormden der toenmalige letterkunde - het driemanschap, hetwelk de aankondiging was van de gansche rij mannen. welke door eenen reuzensprong de schitterendste hoogte van den zangberg bereikten.

De XVIe eeuw was wel is waar niet ontbloot geweest van dichterlijke streving; maar de voortbrengsels van dien tijd misten zuiverheid in taal, zij waren in vorm gebrekkig en niet gekenmerkt door eene waarachtige poëtische vlucht.

‘Niet alleen, zegt Siegenbeek, missen zij datgene waarin het wezen der dichtkunst gelegen is - stoutheid namelijk en verhevenheid van gedacht, kracht en levendigheid van schildering, zwier en beeldrijkheid van uitdrukking; maar ook de mindere, ofschoon volstrekt onontbeerlijke verelschten van welluidendheid. vloeibaarheid en gepaste verscheidenheid van maat, doen zich daarin geheel niet voor, terwijl eindelijk de taal waarin zij gesteld zijn, ons een bont en wanstallig samenweefsel van nederduitsche en uitheemsche woorden en uitdrukkingen aanbiedt.’

't Is zoo: de vogel had nog maar stoppelveêren en vermoedde niet, dat zoo spoedig zijn sterken vleugelslag hem stout in de hoogte zou doen stijgen; dat hij met een zoo scherp oog, zoo fier, den hellen zonneglans zou durven instaren: kortom, men ontdekt in het jong den arbeid nog niet.

Roemer Visscher was een koopman, die in den handel aanzienlijke rijkdommen gewonnen had; hij was. in al de beslommeringen van den handel, niet alleen een der stichters van de befaamde rederijkerskamer in *Liefde bloeijende:* eene wezenlijke dichterschool, welke zich niet gelijk de andere rederijkerskamers zoo als nu nog - met het uiterlijke en feestvierende bezig hield, maar wel met de zuivering en schifting der taal.

In *Liefde bloeijende* was de kring waar zich diegenen vereenigden, welke op vernuft en kunstsmaak aanspraak maakten, en niet alleen deze letterkring, maar ook het huis van den rijken koopman was voor alle die jonge, ijverige en kunstlievende mannen geopend. Het huis van Roemer Visscher *de blauwe Papegaai* genoemd, was misschien een nog levendiger brandpunt dan wel de rederijkerskamer zelve. Spieghel zegt dat:

> Sijn vloer betreden werd, sijn drempel werd gesleten
> Van schilders, kunstenaars, van sangers en poëten.

Daar vertoefden Coster. de geestige maar dikwijls loszinnige Brederôde, de woelings- en hervormings-gezinde Coornhert, de kalme Spieghel, de ernstige Hooft, de doorzichtige Reael. Daar, om geene andere en in verschillende kunstvakken te noemen, daar moet de jonge Vondel niet vreemd zijn geweest, de toen nog onbekende volksjongen, die eens al zijne tijdgenooten, in verheven dichterlijke vlucht, zou voorbij streven, hij, wien de roem zoo trouw volgde als zijne schaduw.

Roemer Visscher was een vroolijk en levenslustig man; hij had een scherpen geest, die in zijne *Quicqen* meer dan eens helder opvonkelt. Zijne vaarzen waren echter verwaarloosd en gebrekkig, de maat wordt er niet in nageleefd; de uitdrukkingen getuigen soms in 't geheel niet van goeden smaak en zelfs het triviale neemt niet zelden eene ruime plaats in, en indien men deze later merkelijk verbeterd en gezuiverd vindt, dan is het dank aan zijne oudste dochter, die 's vaders *Sinnepoppen* door hare fijnen, attischen geest filtreerde.

Elck wat wils was de spreuk van den vroolijken gastheer. In zijne *Rommelsoo* kenschetst hij vrij duidelijk zijn eigene inborst alsmede den omgang in zijnen huiskring.

't Hooft van de disch sy Waerdt en Waerdinne;
Verwaende Courtosy komt hier niet inne;
Beleeft en goedt ronds na Hollandschen aert;
Niemant sy boven den omganger met drincken beswaert;
Elck moet sitten daer de Waerdt sal bevelen;
Ten minsten moet elck een liedeken queelen;
Het tafelbordt, u gegeven, laet voor u leggen:
Spout niet het woord[(1)]... wat sou men seggen!
Boven de helft van het gediende en dient niet voort;
Niemant waeyt met syn hoedt na de benedyst[(1)] is gehoort.
Boven eens sal hem niemant excuseeren;
Voorts leeft boertigh en eerlyck, na uw selfs begeeren;
Geschiet er schimp, trots, smaedt, onwil;
Soo moet de wysste hier swyghen stil:
Elck doe voorts zyn best om 't geselschap te vermaken;
Magen moet men daer niet ten quaden af kaken
Deze wetten gaf Roemer in zijn eygen huys;
Die se niet en behagen, die blyve thuys.

Onder zijne vrienden telde Roemer, zegden wij, den ernstigen Spieghel, insgelijks een koopman en die, even als hij, aan het katholieke geloof getrouw was gebleven. Coornhert was het tegenbeeld van Spieghel; hij was der hervorming toegedaan, had beurtelings de gevangenschap tegen een hoog staatsambt en dit weêr tegen de ballingschap verwisseld; hij was driftig in den twist over godsdienst en staatskunst.

'Ik,' zegt Spieghel, doelende op Coornhert, 'ik soek geen eer, aenzien, aenhang of zoo iet zulc, maer alleen waerheydtswinst in my. Indien 't anders verstaen werdt, ik zal wel rusten ende swijghen en laaten de wereld loopen waar sy wil.' Ook kwam Spieghel nooit tot eenigen staatsrang, ''t zij,' zegt Wagenaar, dat hem hierin gehinderd hebbe zijne aankleving aan den roomschen godsdienst; 't zy dat hij, gelijk de oude overlevering van zijn geslacht luidt, alle eereampten van de hand wees.'

Het huis van Roemer had niet alleen de aantrekkelijkheid der dichtkunst; maar de muziek, de graveer-, de schilder-, de rederijkerskunsten werden er beoefend en niet zelden stond de gansche nederlandsche zangberg verrukt en opgetogen te luisteren naar de liefelijke stemmen, welke de heerlijke melodiën vertolkten: - wij doelen hier op de twee dochters, wier schoonheid, talent en deugd, door gansch Nederland vereerd werden. Met haar maken wij in een volgend artikel nader kennis.

II.
Anna Roemer.

Anna Roemer was in den jare 1584 geboren. Tien jaren daarna zag de tweede dochter het levenslicht en de laatste was, als het ware, geroepen om op een breeder en meer in het oog vallend tooneel, den dichterskring van Nederland te begeesteren - zoo als

(1) 'Val niemand in de rede,' of misschien: 'Stoor het gebed niet,' zegt Scheltema.
(1) Benedictie, voorgebed.

hare zuster dit gedaan had - toen de talentvolle jongelingen eindelijk genievolle zangers waren geworden.

De opvoeding der twee dochters van den dichtlievenden koopman, overtrof verre de hoogte, welke destijds aan de vrouwen gegeven werd: zij kregen les in de hollandsche, fransche en italiaansche talen; haar werd de toon-, de dans-, en de teekenkunst onderwezen - kortom, alles wat haar tot sieraad, in een hoogst beschaafden kring, kon doen strekken.

En welk een onmeetlijke invloed moest op de vorming van haar hart de omgang met dichters, geleerden en kunstenaars in het huis haars vaders, hebben! - Zij, die de geestes-schatten van hun onderzoek, van hunne scheppingskracht dáár kwamen ten toon spreiden.

De hemel had de beide dochters, vooral de jongste met lichamelijke schoonheid vereerd; meer dan dat - hij had haar eenen schat van deugden gegeven, die het uiterlijke schoone gewis nog verhoogden.

Ouderliefde was een karaktertrek bij de *wijze* Anna, zoo als men haar noemde en toen haar vader, zegt Scheltema 'in zijne hooge jaren veel hulp vereischte, bij zwakheid van ligchaam en geest, sloeg zij verscheidene aanvragen ten huwelijk af en werkte toen ter verbetering en volmaking van zijn voornaamste werk de *Sinnepoppen*.'

Zij wilde alzoo het werk haars vaders, door het doen invloeiën van haren fijnen en helderen geest, beschaven en veredelen en zijnen naam ougeschondener aan het nageslacht overleveren. Hare eigene gedichten hebben geene verheven dichterlijke streving; maar ze zijn frisch, zinrijk altijd doortinteld met der vrouwen zoo eigen fijn gevoel. Nu eens bevatten zij vriendelijke scherts, dan waarheidsvolle natuurpenseeling, of wel het zijn verzuchtingen van diepen godsdienstzin.

Anna Roemer schreef een dichtstuk de *Roemster van den Aemstel,* waarin de mythologische traditiën, naar den smaak des tijds, wel eene al te groote rol spelen; maar het stuk doet opvatting blijken: de stijl en vorm zijn oneindig verdienstelijker dan die, welke men in vroegere dichtstukken opmerkte.

Even als Laura een Pretarca, Leonore een Tasso, Heloïse een Meilard op haren weg ontmoetteden, om hare namen te verheerlijken, zoo vond het edel zusterpaar gansch den nederlandschen zangberg, om naam, deugd en talent aan de toekomende geslachten te vermelden. Geen dichter van de XVIIe eeuw, welke zijne reine hulde niet aan eene van beide zusteren of aan beiden te gelijk, heeft toegebracht. Velen hebben die vrouwen met eene aureool omringd; maar ook veler namen zijn ons slechts overgebleven, omdat het hun gegeven werd een, voor de volgende geslachten, zoo aantrekkelijk onderwerp te bezingen.

Reeds had Cats, de dikwijls zoo maar 'voort rijmelende' Cats, toen hij wist met welke liefde Anna Roemer haren, door de jaren naar lichaam en geest, verzwakten vader verzorgde, gezinspeeld op Anchises, den troiaanschen held, die op den kloeken hals van zijnen vader gedragen werd; als ook de romeinsche vrouw, die haren vader het leven gaf, door hem met haar melk te voeden - en de dichter had tot de ouderlievende dochter gezegd:

> Ghy draeght niet voor een reys uw vader hier of daar,
> Ghij draeght den ouden man geheel het ronde jaar.

Heynsius had, in een heerlijk dichtstuk hare talenten afmalende, gezegd:

Minerva van ons land en tiende van de negen!

Hooft, de beroemde drossaart van Muyden, zong haren lof: hare kunst van met diamant ‘op het glas te stippen,’ haar penseel- en naaldwerk, hare boetseerkunst en hare scherpzinnige poëzie. Maar luister hoe Vondel haar door de tonen, aan zijne gouden lier onttokkelt, verheerlijkt! Vondel, die toen reeds een stouter en krachtvoller toon, een vloeiender vorm, eene meer beschaafde taal deed blijken.

Al de hemelwezens daalden, in zijn dichtstuk, aan de wieg van Anna Roemer neêr:

Groei, songen sij, en bloei; ontluick, ô bloem der bloemen;
O roem van uwen tijd, daer Roemer op mach roemen!
Eer van uw 's vader huys en pronck van uwe stadt!

En als de Muzen al hare talenten voorzegd hebben; als zij Grotius, Hoofd, Cats, Heinsius verbaasd op het wonderkind hebben doen staren, legt de kernachtige dichter haar deze woorden in den mond;

Was op, geluckigh kind! was op in goede Zeden!
Die van 't verwondren nog sult worden aangebeden,
Vermits uw oordeel, en uytstekende verstant;
Was op, geluckigh kind! cieraet van uwe tijden!
De Hemel u beschut’ voor al die u benijden!
Was tot een wonder van het prachtigh Nederlandt.

Hooft, wien de zusters soms op zijn kasteel te Muyden bezochten, roemt in zijne brieven het helder oordeel der twee dochters, zelfs in wat de schriften der oude dichters betreft. Doelende op een te Muyden gehouden gesprek, zegt de beroemde man: ‘Wie zoude waagen yets te hervatten, dat in de vierschaar van UEd. gezuivert vernuft heeft te recht gestaan.’

Voegt bij al die vereerders Hugo de Groot, den beroemden staatsman; onzen vlaamschen dichter van Zevecote; voegt er gansch de zeeuwsche dichterrij, zoo talrijk, bij, aan welke Anna in 1622 een bezoek bracht en ter welker gelegenheid zij ook nauwere vriendschap met Cats aanknoopte. De raadpensionnaris van Middelburg Simon de Beaumont schreef ter eere van Anna's komst eenige allerliefste regelen. ‘Sij is gecomen over zee’ zingt de galante raadpensionnaris.

En daerom is 't dat al dees daghen
Dus Zephyrus zijn bloemkens saeyt,
De Son soo schijnt, het Veld verfraeyt,
En alles doet van vreucht ghewaghen!

Al die verheerlijking, vergoding zullen wij zeggen, maakten de voortreffelijke dichteres niet trotsch; zij was en bleef nederig, eenvoudig en altijd de wijze Anna. Haar antwoord op eene loftoezwaaiing van den vlaamschen dichter van Zevecote, getuigt, dat zij innerlijk, niet alles als klinkende goudmunt aannam, wat de poëten haar aanboden:

Uw gunst, uw heusheyt en uw groet
Mij dit weêr aen u schrijven doet
Dat hier in Hollant, mein ik wis
Noch Pallas noch Apollo is;
Dat soo er sijn, sij sijn bedeckt,
Uit vreese van te sijn begeckt,
Dit volck met een verkeerden sin
Halen den mancken Plutus in.

En na hare landgenooten aldus vrij scherp, hunne wainige liefde tot de kunst, hunne scherp geteekende zucht naar stoffelijk gewin verweten te hebben, zegt ze ‘de vriendinne van den Gentschen dichter te willen zijn,’ ofschoon zij hem persoonlijk niet kent. ‘Maar zoept ze geestig uit.

Maer wacht u wel, dat ghij den haet
Van de Godin niet op u laedt,
Om dat ghij mijn (als! pen beswijekt!)
Mijn seg ik, mijn by haer gelijckt
Helaes, Minerva; wees niet gram,
lck nooyt de courtoisy aen nam
Voor waerheyt; ey en scheldt oock niet
Hem, die mijn sulcken eere biet;
‘t Is maer uit boert; elck souckt om prijs
De vrouwen wat te maecken wijs,
Die met haer botte ooren grof
Niets lievers hooren dan haer lof.

Wij laten de dichteres, die eindelijk in het huwelijk trad met Dominicus Hooft van Wezel en zich te Dordrecht met der woon vestigde, waar destijds Cats het hooge ambt van pensionnaris bekleedde en 't geen tot de neêrzetting aldaar schijnt te hebben bijgedragen.

(Wordt vervolgd.)

Allerlei.

Nieuwe Theems-tunnel.

Het plan, om in de nabijheid van den Tower, waar een brug slechts met groote moeilijkheden en groote kosten zou kunnen gebouwd worden, de beide Theems-oevers door een onderaardschen tunnel te verbinden, zal in zes maanden verwezenlijkt kunnen zijn. Het boren onder de Theems is begonnen en wel op eene nieuwe eenvoudige wijze. De machine werkt als eene houtboor - al voortbewegende wordt de klei- en leemgrond naar achter geworpen en weggevoerd. Aan de boor is een stuk tunnel gemaakt en naarmate de vordering worden er ijzeren ribben aangebracht tot den tegenovergestelden oever bereikt zijn zal. Het vervoer der passagiers zal op de volgende wijze plaats hebben: zij nemen plaats in een groote geheel uit staalplaten vervaardigde omnibus, welke door eene hydraulische machine in den tunnel afgelaten wordt en van daar in 3½ minuten op stalen spoorstaven den tegenoever bereikt. Het ophalen geschiedt wederom door eene hydraulische machine.

De draaiende ploeg-egge-rol.

Het werktuig, dat hierneven afgebeeld is, eene uitvinding van den franschman Pelletier jeune, is zoodanig ingericht dat het naar willekeur van den drijver en door eene eenvoudige en tevens vernuftige inrichting van zijne deelen, tot een der drie hoofdbedrijven van de grondbebouwing kan dienen, namelijk als ploeg, als egge en als rol. Hoewel het gewicht van de nieuwere landbouwwerktuigen overdreven wordt, zegt men dat dit werktuig als ploeg den dienst van drie gewone ploegen kan doen. Men ziet hieruit dat ook de landbouw ruimschoots zijn deel heeft in de algemeene ontwikkeling der machinen, door het menschelijk vernuft uitgevonden.

De ploeg is een der oudste bekende werktuigen. De eenvoud van zijne inrichting geeft aanleiding tot de veronderstelling dat zij eene gelijktijdige uitvinding van vele oude volken kan zijn, die met elkander in geen gemeenschap stonden. Europa heeft ze van de Egyptenaren ontvangen, maar zouden de Chineezen dien insgelijks aan de oevers des Nijls geleerd hebben? Of zou het gebogen hout, waarvan zich de Peruanen bedienden om de aarde om te wroeten eene navolging zijn van die welke men op eenige monumenten van het oude Egypte vindt? Men kan echter den Grieken de eer betwisten dezer uitvinding en hun Triptolemes kan niet anders dan een namaaksel van de egyptische Osiris zijn. Het gezag der oude monumenten van Egypte, waarop men de ploeg door ossen somtijds door menschen ziet voortgetrokken, veroorlooft niet te twijfelen dat de landbouwkunst zich in dat land trapsgewijze tot eene hoogte gebracht heeft, waarop de Romeinen het vonden. De ploeg was aanvankelijk uit een enkel stuk gebogen hout samengesteld, later werd de inrichting meer ingewikkeld en meer doelmatig. In lateren tijd was het vooral de 18^{e} eeuw, die de ploeg tot meerdere volkomenheid bracht, terwijl de 19^{e} eeuw het stoomwezen er op toepaste. In Engeland beroemen zich de uitvinders der stoomploegen, dat deze meer dan 40% anders noodige arbeidkosten besparen

Een schat in de Zuiderzee.

De groote londensche scheeps-assurantie ‘Lloyds’ is voornemens, gezonken schatten aan de zee te ontrukken, waaronder zich de oude kroonjuweelen van den prins van Oranje bevinden, die met hoopen gemunt goud en zilver sedert 7 October 1799 op den grond der Zuiderzee begraven liggen. De engelsche fregat ‘Lutine’ had orde den tegen Napoleon uitgerusten prins van Oranje de hiervoor toegestane subsidiën, anderhalf millioen pond sterling, over te brengen. Buitendien had het schip groote ladingen aan boord voor Hamburger bankiers, alsmede de kroonjuweelen van den prins, die hij tot herstel naar Engeland gezonden had en thans terug verwachtte. Deze bevonden zich in een luchtdicht gesloten ijzeren kist in het scheepsruim. Over het ongeluk dat dit kostbaar schip overkomen is, is weinig meer bekend, als dat het bij het invaren in de Zuiderzee met een orkaan te kampen had en tusschen de eilanden Terschelling en Vlieland met man en muis verging. Twee honderd menschenlevens gingen verloren; de eenige overlevende, die zich aan eene ra had vastgeklampt en door een hollaudsch schip opgenomen werd, overleed weldra. Peilingen gaven de diepte van negen vademen op, waar het schip lag, maar in de eerste twee jaren werden geen pogingen gedaan om het schip te heffen wegens gebrek aan toestellen, het drijfzand en den grooten vloed. De nederlandsche regeering loofde eene premie uit van *f* 8000 voor de redding der kroonjuweelen en Engeland loofde eveneens prijzen uit, waarop zich eene maatschappij vormde, die 160.000 pond sterling uit het water ophaalde. Intusschen zonk het wrak dieper in het zand, zoodat al de verdere pogingen verijdeld werden. Vier jaren geleden beproefde men het op nieuw, waarbij de duikers ontdekten dat het deel van het schip, dat de schatten bevatte, nog geheel gaaf, het overige slechts een geraamte was en het drijfzand beurtelings het bedekte en ontblootte. Men vischte intusschen nog 60.000 pond sterling op, waarvan 20.000 ten bate van Neêrlands schatkist kwam. Men zal dezen zomer de werkzaamheden op nieuw te beginnen, terwijl deskundigen verklaren, dat door het laten zinken van ijzeren kasten men het wrak kan omringen ter beveiliging tegen drijfzand, waarna de geheele schat kan bovengehaald worden.

Van den rijken bankier hope

te Amsterdam wordt de volgende anecdote verhaald. Hope had eene schilderij van Rembrandt gekocht en daarvoor *f* 25.000 betaald. Daar aan het raam der schilderij iets te herstellen was, liet hij een schrijnwerker komen. Terwijl deze met de herstelling bezig was, merkte Hope op, dat de schilderij bijzonder goed bewaard was. ‘Dat is mogelijk,’ zeide de schrijnwerker, ‘maar het raam is van mahonie-hout en vóór 200 jaren kende men dit in Europa niet.’ Hope overtuigde zich van de echtheid dier bewering, zag in, dat hij zich had laten bedriegen en wierp terstond de schilderij in het vuur om door het zien ervan niet aan zijn koop herinnerd te worden.

Geen geld geen Vogt.

Onze lezers kennen den beruchten marktschreeuwer Carl Vogt, die als een wezenlijk kwakzalver in de natuurwetenschap op de beurzen van een ‘beschaafd’ publiek

speculeert, maar de uitdaging der doctoren in de wetenschap tot eene openbare twistrede uit vreeze van volkomen beschaming ontwijkt. ‘Geen geld, geen Vogt’, dit hebben in Noord-Duitschland enkele provinciale steden moeten ondervinden, waar sommige inwoners lust hadden om hunne stamouders tot apen te hooren verklaren. Vogt en zijne apen-theorie zijn dure waar. Zoo wordt ook uit New-York bericht. De president van den ‘Turnbund’ (turnen is gymnastie, kunstenmaken, door anderen spierkrachtsontwikkeling genoemd) zond een circulaire aan de turnvereenigingen van Philadelphia, Baltimore, Cincinnati, St. Louis, Chicago en Milwaukee, waarin zij uitgenoodigd werden behulpzaam te zijn in het bijeenbrengen van 20.000 gouden dollars om Carl Vogt het houden van voorlezingen in America mogelijk te maken. De eischen van Vogt zijn namelijk de volgende: hij verlangt als honorarium 10.000 gouden dollars, waarvan de helft, vier weken vóór zijne afreis te Geneve moet gedeponeerd zijn; buitendien eischt hij van de aanvragers nog alle reis- en verblijfkosten te bestrijden, welke op 3.000 gouden dollars berekend worden. De gansche grap zou dus niet minder kosten dan 20.000 gouden dollars, zegge een half millioen ned. guldens! Vogt wil daarvoor in elk der zeven voornaamste steden zes voordrachten houden. Hij stelt zoo weinig vertrouwen in zijne bewonderaars, dat hij de gansche som gewaarborgd en gedeeltelijk in handen wil hebben, alvorens Europa te verlaten.

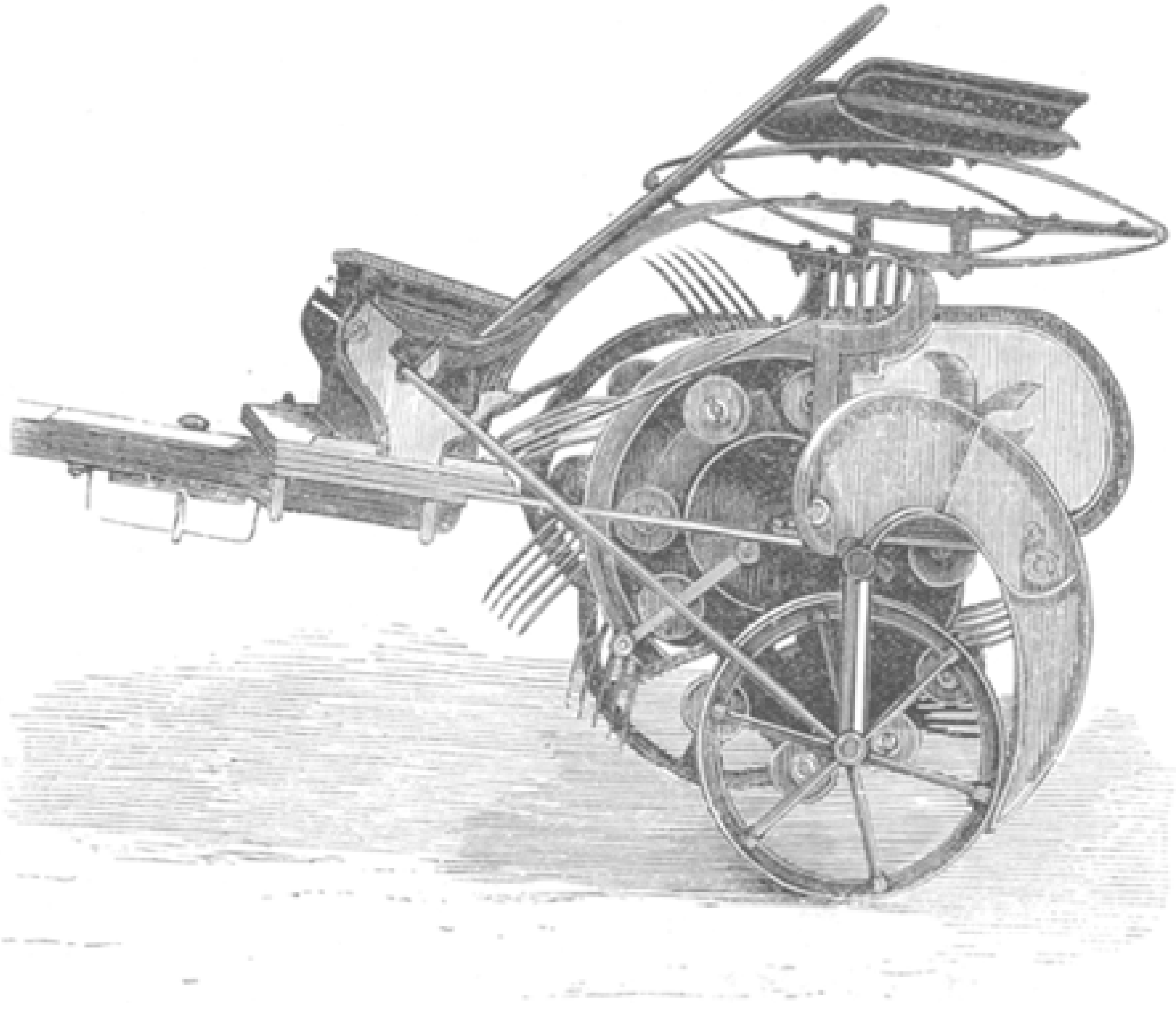

Geestig gezegde van den Abbé Galiani.

Na een middagmaal, waarbij het atheïsme het hoogste woord gevoerd had, stelde de bekende Godloochenaar Diderot voor, een advokaat van God te benoemen en men koos den Abbé Galiani. Deze begon aldus zijne pleitrede: ‘Te Napels nam eens een man zes dobbelsteenen in een dobbelbeker en wedde het nummer zes te werpen; met den eersten worp deed hij zulks. Ik zegde: die kans is mogelijk. Hij wierp op nieuw de steenen in den beker, drie, vier, vijfmalen, en altijd het nummer zes. - Och, riep ik uit, de steenen zijn valsch en zij waren het ook.

‘Wijsgeeren! wanneer ik de orde der natuur beschouw, die zich altijd hernieuwt; hare onveranderlijke wetten, hare gestadige omwentelingen in eene oneindige verscheidenheid, het eenige en behoudende kansspel eener wereld, zooals wij dat zien, dat onophoudelijk terugkomt in weerwil van honderd andere millioenen kansspelen van stooringen en verwoesting roep ik uit: voorzeker de natuur is vervalscht.’

Dit geestig en verheven gezegde beschaamde de atheïsten.

Jan

‘Mijnheer, er is buiten een heer, die u wil spreken.’ - De heer. ‘Laat hem maar binnenkomen, maar wat beteekent dàt nu? waarom neemt gij den canarievogel weg?’ - Jan. ‘Hij wil u onder vier oogen spreken, mijnheer.’

[Nummer 39]

Het Paleis van Justicie te Parijs.

Parijs heeft weinig gebouwen aan te wijzen, waaraan zooveel historische herinneringen zijn verbonden, waarin zooveel werd gedaan aan de vorming der Franschen tot een machtig volk, dat zijn invloed over geheel Europa, ja zelfs daarbuiten zou uitstrekken, als het paleis van justicie. Tusschen dit gebouw en de Nôtre-Dame bestaat grooter verband, dan menigeen denkt. In het justicie-paleis werden gewichtige gebeurtenissen voorbereid, die in de Nótre-Dame hare voltooiing vonden. Zag men gedurende eenige honderden jaren in het grootsche kerkgebouw vorstelijke huwelijken sluiten, koninklijke prinsen doopen, luisterrijke begrafenisplechtigheden houden, overwinningsfeesten vieren, ieder wist dat de hoogvereerde mannen, die in het paleis van justicie vergaderden, die gebeurtenissen hadden voorbereid of tot feiten verheven, en dat men in de basiliek van Nôtre Dame slechts door den godsdienst zag bekrachtigen, wat door het wereldlijk gezag in het paleis was tot stand gebracht.

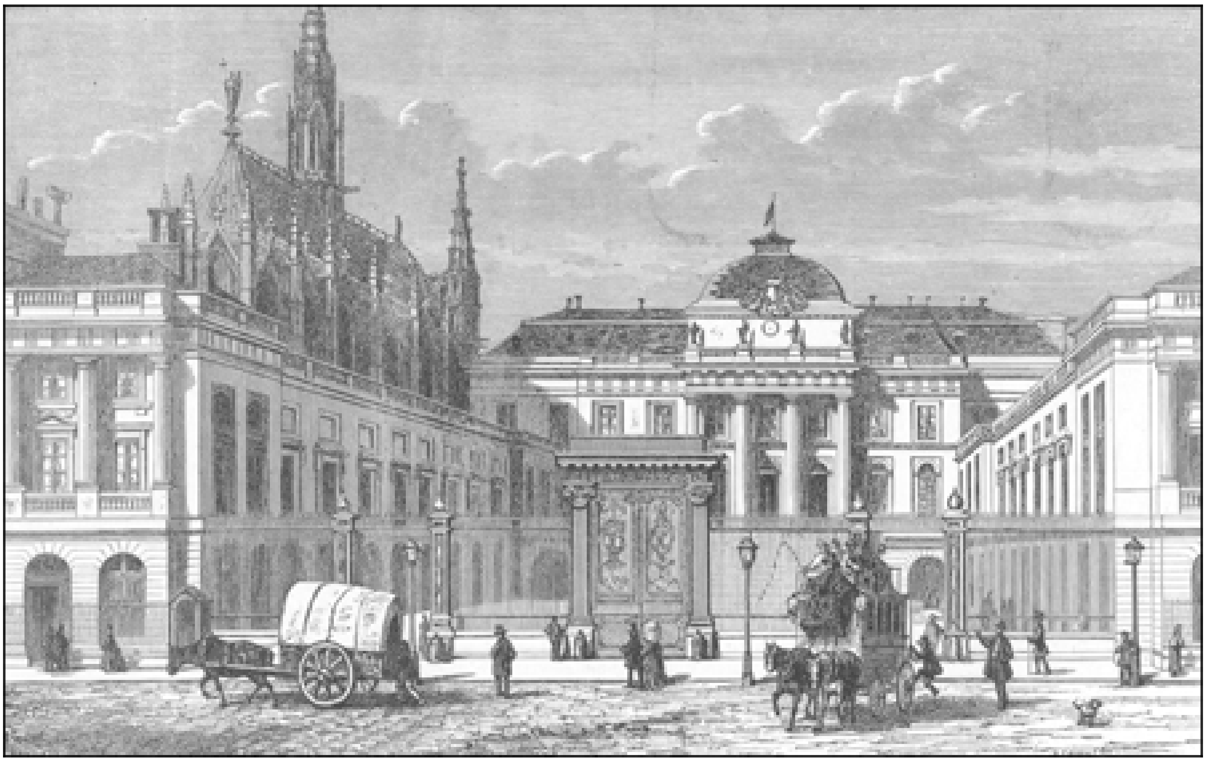
Het Paleis van Justicie te Parijs.

Maar ook om zijne oudheid is het paleis zeer beroemd en overtreft in dit opzicht alle andere gebouwen van Parijs, misschien zelfs van Frankrijk. Men begrijpt dat het in den loop der eeuwen dikwijls her- en verbouwd is, maar van zijne grondslagen mag men gerust zeggen, dat zij 13 à 14 eeuwen oud zijn. De stichting er van klimt op tot de vroegste tijden der fransche geschiedenis; de Merovingische vorsten bewoonden het reeds.

Toen was het meer eene vesting dan een paleis, en eerst met de toeneming der beschaving is het meer en meer van karakter veranderd. Vele honderden jaren heette het *le palais*, waardoor men reeds genoegzaamuitdrukte wie het bewoonde, want zelfs de eerste edelen hadden slechts kasteelea; alleen de koning bezat een paleis. Later werd het genoemd *le palais de la Cité,* onder welken naam het eene woning verleende aaneen aantal koningen, die het, de een meer dan de ander, voortdurend vergrootten en verfraaiden. Lodewijk de Heilige vooral, wiens geliefdkoosd verblijf het was, besteedde er schatten aan, en had hij in het paleis niets gesticht dan de kapel, waarover wij verder spreken zullen, de nakomelingschap zou hem alleen daarom reeds als een kunstminnend zoowel als godsdienstig vorst vereerd hebben. Maar tegelijkvestigde hij er eene instelling, die later het koningschap uit het paleis verdringen zou. Hij bestemde namelijk eenige zalen voor de administratie en voor de justicie, wij zouden zeggen, hij vestigde er de departementen van binnenlandsche zaken, financiën en justicie. Het laatste bleef; de twee eersten moesten na eenigen tijd een ander verblijf zoeken. Want de justitie, zich meer ontwikkelende en volmakende, had grootere plaats noodig voor haar heiligdom en annexeerde voortdurend gedeelten van het koninklijk verblijf. En daar de koningen niet altijd zich in de onmiddellijke nabijheid of in het gewoel van rechters en rechterlijke ambtenaren wilden bevinden, bezochten zij zeldzamer het *Palais de la Cité,* en na het bouwen van het Louvre door Philippus Augustus trok het koningdom zich welhaast geheel terug, en het *Palais de la Cité* werd nu het *Palais de Justice.*

Lodewijk de Heilige verdiende ten volle den naam van *Wettenmaker,* dien de nakomelingschap hem gegeven heeft. Het militaire gezag, gewoonlijk zonder contrôle, altijd moeilijk te besturen of te matigen, moest onder hem langzaam plaats maken voor het gezag der burgerlijke wetten. Het recht, of zooals men toen zegde, de justicie noemde hij de koningin der aarde, waaraan zich allen onderwerpen moesten. Door dit beginsel toe te passen wist hij den overmoed der edelen te beteugelen en de policie als een bolwerk te plaatsen tegen feodale regeeringloosheid: gaf hij uitbreiding aan koophandel en nijverheid, ten wier behoeve hij de wegen en rivieren van roovers zuiverde. De wetten, die dit alles regelden, verden in zijn paleis ontworpen en vastgesteld, en naar deze moesten de provinciale en stedelijke wetten zich voegen. De rechtbank, die hij samengesteld had, vergaderden onder hem en onder zijne eerste opvolgers op zeer ongelijke tijden; de leden werden meestal saâmgeroepen, wanneer de koning hun gewichtige zaken voor te leggen had. Vervolgens vergaderde het parlement tweemaal 's jaars, met Paschen en Allerheiligen, en iedere zitting duurde twee maanden. Van af 1316 werden de zittingen onafgebroken gehouden, behalve in den vacantietijd der parlementsleden. Aanvankelijk had men twee gerechtshoven, het een de *Grand' Chambre* of pleitkamer geheeten, het andere de *Chambre des Enquêtes* genaamd, waarin de zaken in appel behandeld werden. Een bisschop was voorzitter van de laatste kamer; de leden bestonden voor de eene helft uit geestelijken. voor de andere uit leeken. Die kamers werden voortdurend vermeerderd, zoodat men er in het jaar 1580 reeds zes had. Later werden zij ook weder verminderd. De *Grand' Chambre* was samengesteld uit 1 president met 9 vice-presidenten, 25 leeken- en 12 geestelijke raadsheeren, 3 advokaten-generaal en 1 procureur-generaal. De *Chambres des Enquêtes* hadden 2 presidenten en 66 raadsleden. Daarenboven waren er nog officieren van het parlement als griffiers, notarissen, substituten van den procureur-generaal, deurwaarders, procureurs enz.

Voor de waardigheid van kanselier moest men den ouderdom van 40 jaren bereikt hebben. Gedurende de zittingen hadden de leden verschillende kleederdracht. De presidenten droegen scharlaken mantels en mutsen; de eerste president had aan zijne muts twee gouden flossen, de overigen één. De raadsheeren, advokaten enz. droegen scharlaken toga's, met hermelijn gevoerd.

Behalve de gewone leden had men geboren honoraire raadsheeren. Daartoe behoorden de prinsen van den bloede en de pairs, zoowel geestelijken als leeken. De eerste namen zitting op hun 15ᵉ, de laatste op hun 25ᵉ jaar; allen hadden een beraadslagende stem. De prinsen deden geen eed en traden door het parket heen naar hunne plaatsen. Wanneer de president hun advies inwon, mocht hij hunne namen niet noemen en moest de muts in de hand houden. De pairs sprak hij met gedekt hoofd en bij hunne namen aan. De hertogen en pairs waren de eerste raadsleden van het parlement en hadden hunne plaatsen achter de eerste presidenten. Het costuum van de prinsen, de leeken-pairs en den goeverneur van Parijs bestond in een kleed van goudlaken of zwart fluweel, een korten mantel en fluweelen muts met veêren, terwijl het zwaard op zijde gedragen werd. De geestelijke pairs droegen een roket van violetkleurig satijn, met hermelijn gevoerd.

Reeds in het begin der 16ᵉ eeuw was het Parlement de wezenlijke meester van Parijs. Het zetelde er met groote waardigheid maar ook met al zijne fierheid ofschoon dikwijls met groote eerzucht. De koningen zagen zich niet zelden door het Parlement in het vol voeren hunner plannen verhinderd, en is het niet te ontkennen dat die plannen niet altijd vrij waren van persoonlijke eerzucht, de *Grand' Chambre* ging hare bevoegdheid nog veelvuldiger te buiten door zijdelingsche aanranding der koninklijke macht. Deze verhouding van het Parlement tot het koningdom gaf aanleiding tot talrijke conflicten. Niet zelden trad het Parlement geheel buiten zijne bevoegdheid door zich te mengen in zuiver geestelijke zaken, bisschoppelijke bevelen te verkrachten. ja zelfs door het Opperhoofd der Kerk aan te randen en zich tegen het Hof van Rome te verzetten. Ook hierbij bleef het niet, want het Parlement beschouwde zich eindelijk als de middelaar tusschen koning en volk. En toch, het was slechts de bewaarder en uitlegger der wetten, en had van niemand een mandaat gekregen om het volk op eene bijna soevereine wijze te vertegenwoordigen. Van daar de herhaalde tegenkantingen, het gedurig verzet, de menigvuldige weigeringen om koninklijke besluiten te registreeren, en men moet er bijvoegen de gevaarlijke inmengingen in de staatszaken, waarvan de fransche geschiedenis op vele harer bladzijden spreekt. Maar van daar dan ook dat eindelijk het Parlement, in weerwil van haar roemrijk verleden, bezweek onder de slagen der revolutie.

Inderdaad, dat verleden was roemrijk. Gedurende langen tijd was het 't Parlement, waar de natie haren eenigen steun vond tegen intriguen en aanmatigingen, die er hardnekkigen tegenstand ontmoetten. Enkele edele karakters, steunende op eene oud-romeinsche onafhankelijkheid, op een moed, die pal stond in ieder gevaar, vertoonden zich in al hun kracht in de dikwijls moeilijke omstandigheden. De kamers van het Parlement bewaarden daarom lang de roemrijke traditiën van het voorgeslacht en waren het brandpunt van wetenschap, edele vrijheid en deftige bezadigdheid. De namen van Olivier de Lenville en meer anderen, schitteren als sterren van de eerste grootte aan den hemel der fransche rechtsgeleerdheid en welsprekendheid en leeren aan de volken dat men nooit de overheid mag gehoorzamen, wanneer zij bevelen geeft, die met de wet Gods strijden. 'Gij zult nooit,' zegde de Lenville, terwijl hij weigerde op zeker stuk zijne handteekening te plaatsen, tot Frans I, 'een goddelooze daad rechtvaardig kunnen doen noemen, door haar tot wet te verheffen.'

Op den 16 Januari 1559 stonden 60 raadsheeren als een man op om hun president te volgen, die met het pistool op de borst naar de gevangenis werd gevoerd. Langzaam en deftig klommen zij de trappen van het paleis af en trokken midden door de menigte des volks heen naar den kerker. Maar de koning werd spoedig met schrik vervuld over hetgeen had plaats gehad, en den volgenden dag vond men al de raadsheeren met hunnen president weder op hunne zetels.

Met een enkel woord willen wij nog gewagen van de kapel van Lodewijk den Heiligen. Zij werd door den koning gebouwd tot eene bewaarplaats van de reliquiën, die hij met veel moeite en kosten in zijn bezit had gekregen. Onder deze verdienen vermelding de doornen kroon, de nagels, de lans. de spons, de rietstok en een tamelijk grootstuk van het H. Kruis. Hij liet er door de grootste meesters van dien tijd gouden en zilveren kassen voor maken, versierde ze met prachtige edelgesteenten en plaatste ze in de kapel, toen deze voltooid was.

Herhaalde malen verscheen daar het koningschap in zijn grootsten luister. Vele feesten werden er gevierd, vele tranen gestort. Men kwam er juichen over de geboorte van een prins, treuren over het sterven van een vorst. Koningin Maria, de gemalin van Philippus den Stoutmoedigen, werd er in 1275 gekroond. Eveneens ontving er in 1389 Isabeau van Beieren, de gemalin van den ongelukkigen Karel VI, de koninklijke kroon uit de handen van den aartsbisschop van Rouaan. Karel V, een der edelste opvolgers van den heiligen Lodewijk, kwam er dikwijls bidden en de kenspreuk overwegen, die hij aangenomen had: ‘De grootste vreugde van den rechtvaardige is dat de gerechtigheid beoefend wordt.’ Men heeft opgemerkt dat Lodewijk XVI en Maria Antoinette eenige dagen na hun huwelijk kwamen neêrknielen en bidden voor de doornenkroon en den rietstok.

In 1791 werd de H. Kapel als zooveel andere godsdienstige gebouwen ontheiligd en achtereenvolgens veranderd in een club van Jacobijnen, een meelmagazijn en een archief van gerechtsakten. Tot in 1837 was zij opgevuld met bergen van liassen, die onder het stof begraven waren; toen is men begonnen haar te restaureeren. Na een dertigjarigen arbeid is thans de kapel in hare vroegere gedaante teruggebracht, en de bezoeker is in staat zich een oordeel te maken over den bouwtrant der 13de eeuw en de godsvrucht van Lodewijk den Heiligen.

De Alhambra.

Is er één volk, dat sporen van zijn verblijf heeft achtergelaten in het land, dat het eens bewoonde, dan zijn het de Mooren, wier voorvaders door een reeks van bloedige oorlogen het spaansche schiereiland veroverden. Vooral in het Zuiden des lands is de grond overdekt met puinhoopen en half vernielde gebouwen, die aan de Mooren herinneren en ons eenig denkbeeld geven van hunne zeden, gewoonten en gebruiken. Prachtlievendheid, zucht naar zinnelijk genot, fijne smaak zijn de kenmerken, die den bezoeker het eerst in het oog springen; daarna bemerkt hij eene zonderlinge vermenging van stijl, die hem doet denken aan een volk uit verschillende stammen bestaande, of aan een, dat vele landen heeft doorgetrokken en overal een bepaalden indruk medenam. De groote deelen bieden eene vereeniging van den romeinschen en oosterschen bouwtrant aan; de bijzonderheden zijn in den gothischen stijl, terwijl de muurschilderingen aan de Chineezen en Indianen, de plaatsing van bronnen en fonteinen aan de Israëlieten denken doen.

Onder al die gebouwen en overblijfselen neemt de Alhambra eene eerste plaats in niet alleen om hare uitgestrektheid maar ook om hare pracht, die doet vermoeden

dat verscheidene geslachten hunne beste krachten hebben uitgeput om een weergaloozen lusthof daar te stellen. Zij wordt gevonden in Granada op eenen heuvel, die door den Xenil en Douro besproeid wordt en omgeven door de bekoorlijke vlakte La Vega, door de Mooren het aardsch paradijs genoemd, waar boven zich de hemel bevond. Men begon haar te bouwen in het begin der 13^{e}, en eerst tegen het einde van de 14^{e} eeuw was zij voltooid. Zij was 2500 voet lang, 650 voet breed en kon 40000 menschen bevatten. De top van den heuvel was eene soort van overdekte binnenplaats, waarom heen de gebouwen zich in een vierkant opvolgden. De binnenplaats heette de Leeuwenhof, omdat de koepel, die haar overdekte, door 12 leeuwen gedragen werd. Uit dien koepel ontsprong een fontein, waarna het water in een marmeren kom neêrviel. Dit was oorzaak dat de gloeiende zonnehitte

aanmerkelijk verminderd, werd en er steeds eene zeer matige temperatuur heerschte.

Onder de gebouwen bekleedde eene eerste plaats de *zaal der Abenceragen.* Hier werd volgens de overlevering die edele stam op last van koning Boabdil vermoord; de bloedvlekken, die men nog op de marmeren muren ziet, worden als de onuitwischbare sporen der misdaad beschouwd. In de *zaal der gezanten* ontvingen de moorsche koningen de cijnspenningen en de huldeblijken van de gezanten der christen spaansche koningen, en zag men het treurig schouwspel van de vernedering, die de Halve Maan het Kruis aandeed. De *zaal der gerechtigheid* bevatte het opschrift: ‘Treedt binnen en vraagt; vreest niet recht te vragen; het zal u geworden.’ De *badzalen* waren in de rots uitgekapt en belegd met gouden, zilveren en marmeren platen; het licht drong er in door openingen, die in den vorm van sterren in het gewelf waren gemaakt. Nabij deze zalen had men den *tuin van Lindaraya,* waar men de versche lucht en de liefelijke geur der bloemen kwam inademen, na het bad gebruikt te hebben. Behalve deze zalen blonken nog uit de *zaal der twee zusters* en het *kleedvertrek der koningin,* welke beide de bijzondere vertrekken der moorsche koninginnen uitmaakten.

De hoofdingang heette de *poort des oordeels;* hij vertoonde op zijn grondslag eene naar eene sleutel grijpende hand als eene zinnebeeldige uitdaging, door de Mooren aan hunne vijanden gedaan. De *toren van Comares* bestreek niet alleen het geheel gebouw maar ook den verren omtrek en diende tot verblijfplaats van het koninklijke gezin.

Het uiterlijke van de Alhambra vormde een sterk contrast met het inwendige. Aan den buitenkant zag men niets dan hooge muren, waarvan de bovenvlakten diep uitgetand waren, sterke borstweringen, talrijke schietgaten, hooge torens, allen opziende naar die van Comares; terwijl men binnen het gebouw alles vond bijeenverzameld wat de zinnen streelen en de fijne smaak en het kunstgevoel van een oostersch vorst voldoen kon. De aan de buitenmuren eentonig roodgeverfde paleizen verborgen onmeetlijke schatten en kostbaarheden; de tuinen bevatten zeldzame planten en bloemen, uit het hart van Africa aangevoerd. De voorhoven waren met marmer bevloerd; hunne portieken rusten op schoone zuilen, die als takken van den palmboom in de lucht schenen te zweven. De marmeren vloeren der zalen waren met kristal ingelegd, waardoor het licht en de waterstralen der fonteinen eindeloos weêrkaatst werden, en de Oosterling in een soort van bezwijming werd gebracht, waarin hij zoo gaarne verkeerde.

Na de verdrijving der Mooren in het laatst van de 15^{e} en het begin der 16^{e} eeuw werden vele gedeelten van de Alhambra weggebroken en van de daardoor verkregen materialen kerken en paleizen gebouwd. Daardoor is dat reusachtig toovergebouw schier door geheel Spanje verstrooid geraakt, en vindt men op de plaats, waar het eenmaal stond, weinig meer dan eenige puinhoopen. Onze gravure vertoont een van de overgebleven brokstukken, dat het best bewaard is gebleven; het is een gedeelte van den zoogenaamden Leeuwenhof.

Tweeslachtige dieren.

Zoo noemt men de gewervelde dieren, die koud bloed hebben en op het land en in het water tevens kunnen leven. In zeer veel opzichten verschillen zij van de dieren, welke alleen het land of uitsluitend het water bewonen. Zij ademen niet zooals de

visschen door kieuwen of zooals de insekten door luchtgaten, maar door longen en soms door longen en kieuwen gelijktijdig. Hun bloed is rood en koud; hun hart bevat twee kamers, eene voor het aderlijk, de andere voor het slagaderlijk bloed. Wat bij hen opmerkelijk moet genoemd worden, is het taaie leven dat zij bezitten. Dit blijktvooral wanneer men hen sommige ledematen afsnijdt; niet alleen behoudendeze geruimen tijd eene groote prikkelbaarheid, maar zelfs blijft het dier soms zeer lang leven, na er van beroofd te zijn. Eene schildpad, wien men den kop heeft ontnomen, loopt nog een uur rond alvorens te sterven, en men heeft kikvorschen in het leven gehouden, na hun een gedeelte van de ingewanden uitgerukt te hebben.

Ten opzichte van den kikvorsch evenwel heeft de ondervinding daarvan en tevens het verschijnsel dat bij enkele tweeslachtige dieren sommige ledematen weder aangroeien, nadat men ze aan het dier ontnomen heelt, tot een dwaalbegrip aanleiding gegeven. In sommige streken van Frankrijk namelijk eet men de achterste pooten dezer dieren; men vangt deze daarom in slooten en moerassen, berooft ze van dat lichaamsdeel en werpt ze weder in het water in de hoop dat de pooten weder aangroeien zullen, en men ze er dus nogmaals van berooven kan. De arme dieren sterven echter, na eene langdurige marteling te hebben ondergaan.

De tweeslachtige dieren leggen bijna allen eieren maar broeien ze niet; dit laten zij aan de natuurlijke warmte over. Hunne huid is glad als bij de kikvorschen, met eene harde schaal bedekt als bij de schildpadden, met schubben als bij de slangen.

Men verdeelt ze gewoonlijk in vier soorten: kikvorschen, hagedissen, slangen en schildpadden. Wij willen ons eenige oogenblikken met de eerstgenoemde bezighouden naar aanleiding onze gravure, die eene zeer getrouwe afbeelding geeft van den nuttigen maar al te dikwijls verachten kikvorsch.

In waterachtige landen, zoo als onze polders, wordt hij veelvuldig aangetroffen. In de verzengde en de gematigde luchtstreken zijn er weinig streken te noemen, waar de kikvorsch niet gevonden wordt. Het liefst houdt hij zich op in smalle wateren, als slooten, vijvers enz. om altijd bij den kant te zijn, als hij zich op het land wil begeven. Men vindt er in ons land onderscheidene soorten van, die niet alleen in kleur maar ook in grootte verschillen. De groote groene vorsch wordt een palm, de bruine en de grauwe worden nauwlijks drie à vier duimen groot. Zij voeden zich met wormen, larven, muizen en ander ongedierte en zijn op hunne beurt het aas van ooievaars, reigers, ganzen en andere watervogels. Ook visschen, als snoeken, baarzen en dergelijken vinden in den kikvorsch een smakelijk voedsel.

Wat vooral bij den kikvorsch merkwaardig is, is zijne gedaanteverwisseling. Men vindt in het begin van den zomer in de slooten gewoonlijk een aantal kleine donkere bollekes, met eene slijmachtige stof omgeven; het zijn kikvorschen-eieren. Als deze 5 of 6 dagen oud zijn, komen de diertjes er uit te voorschijn in den vorm van vischjes; de staart en de vinnen doen hen op jonge palingen gelijken. De drie kieuwen, die zij aan den kop hebben, verdwijnen na een paar dagen; daarentegen komen naast den staart de achterpootjes te voorschijn. Weder twee à drie dagen later vertoonen zich de voorpootjes, zoodat de diertjes nu op kleine visschen gelijken, die van vier pooten zijn voorzien. Geruimen tijd behouden zij den staart; deze wordt allengs korter, tot hij eindelijk geheel verdwenen is. Ten laatste verwisselt het dier van huid, om als een volmaakte kikvorsch voor den dag te komen.

Wij hebben boven reeds aangestipt dat er onder de verschillende soorten verschil van kleur bestaat; niet alzoo de verhouding der lichaamsdeelen; deze is overal tamelijk dezelfde. De kop is onmiddellijk aan den romp verbonden en heeft een breeden bek met scherpe tanden en eene tong, waarvan de slijmerige oppervlakte het dier van

dienst is bij het vangen van vliegen en insekten, en twee groote uitpuilende oogen, die eenigszins ter zijde staan. Behalve de twee gewone oogleden heeft de kikvorsch er nog een derde, dat hij sluiten kan, terwijl hij de twee andere geopend houdt. Daardoor verkeert hij niet geheel in het donker, wanneer het eene ooglid gesloten is, en kan hij door heggen en struiken springen, zonder de oogen te wonden. Zijne achterpooten zijn langer dan de voorpooten en zeer krachtig; men heeft bevonden dat de eerste 8 maal langer zijn dan de laatste. Hierdoor wordt het verklaarbaar waarom een kikvorsch 15 maal verder springen kan dan hij lang is. Een groote kikvorsch kan gemakkelijk eenen sprong doen van 1½ el; velen onzer lezers, vooral onze jonge, zullen dit waarschijnlijk meermalen hebben opgemerkt.

De kikvorsch, meer echter nog de pad, heeft voor den mensch iets afschuwelijks; wil men het dier zien springen, over het algemeen zal men het niet gaarne aanraken. Het koude en naakte van zijn huid kan hiervan wel de oorzaak zijn, en ook de groote oogen, al bevalt daarvan ook aan sommigen de helderheid, wekken door hun schuinschen stand menigeen afkeer op. Maar dit kan geen recht geven tot de vervolging, waaraan het dier niet alleen van de zijde der jeugd, maar ook van den kant van volwassenen dikwijls blootstaat. Eenige landlieden vervolgen het vaak op leven en dood; zij verkeeren in de meening dat het dier de veldgewassen benadeelt. Gelukkig begint men zich meer en meer te overtuigen dat die meening op eene dwaling berust. De kikvorsch voedt zich nooit met plantaardige stoffen; hij beschadigt niet eens zooals de mol de wortels der planten. Alleen dierlijk voedsel is naar zijne gading, en daarom is hij den boer inderdaad nuttig. Immers hij vangt, zooals wij boven reeds zegden, wormen, muizen en ander gedierte, dat den landbouw wezenlijk benadeelt en onmogelijk door den mensch kan gevangen en vernield worden. Het zou te wenschen zijn dat de menschen en in het bijzonder de landlieden het voorbeeld volgden van de jonge eenden, zooals die op onze gravure worden voorgesteld. Zij schijnen den kikvorsch toe te roepen: zoo gij ons met vrede laat, zullen wij u ook geen leed doen.

Een priester op het kasteel Howlet.

Ontzaglijk en grootsch is het schouwspel, dat in onze dagen Engeland aan de wereld biedt. Terwijl de Katholiek het oog afwendt van het rampzalige Italië, waar eene twintigjarige heiligschennis op het punt staat hare straf te ontvangen, voelt hij zich onweêrstaanbaar getrokken naar het eiland der Heiligen, dat na eene driehonderdjarige afdwaling zich met reuzenschreden voortspoedt op den weg, die naar Rome leidt. Engeland gaat katholiek worden, en voor de namelooze smart, die het gedurende drie eeuwen de oude Moederkerk heeft aangedaan, zal het haar vergoeding schenken in hetgeen het over de geheele wereld ter harer luister zal verrichten.

Deze wereldgebeurtenis werd in 1840 door Macauly voorspeld, toen hij in de *Edinburg Review* schreef: ‘Het Pausdom heeft het begin gezien van alle regeeringen en van alle godsdienstige genootschappen, en wij zouden niet durven beweren dat het niet bestemd is om er het einde van te aanschouwen. Het was groot en geëerbiedigd, vóór de Saksers den voet op Brittanje's grond zetten, vóór de Franken den Rijn overtrokken, toen de grieksche welsprekendheid nog te Antiochië bloeide, toen de afgoden nog werden aanbeden in Mekka's tempel. En het zal nog groot en geëerbiedigd zijn als reizigers uit Nieuw-Zeeland staan in eene uitgestrekte woestenij, leunende op een verbrijzelden boog van de Londenbrug, elkander de puinhoopen toonende van de St. Pauluskerk.’

Macauly kon door zijn protestantschen bril de waarheid niet zien zegevieren dan op puinhoopen; het katholiek geloof van de Maistre, dien ziener, zag in een schoonere toekomst, en deed den beroemden franschen geleerde voorspellen dat weldra in de St. Pauluskerk de H. Mis zou opgedragen worden. Beiden niettemin erkenden de naderende zegepraal van het Katholicism te Londen. En de gebeurtenissen toonen, dat de vervulling van hunne voorzegging eenen aanvang heeft genomen. Wat toch zien wij?

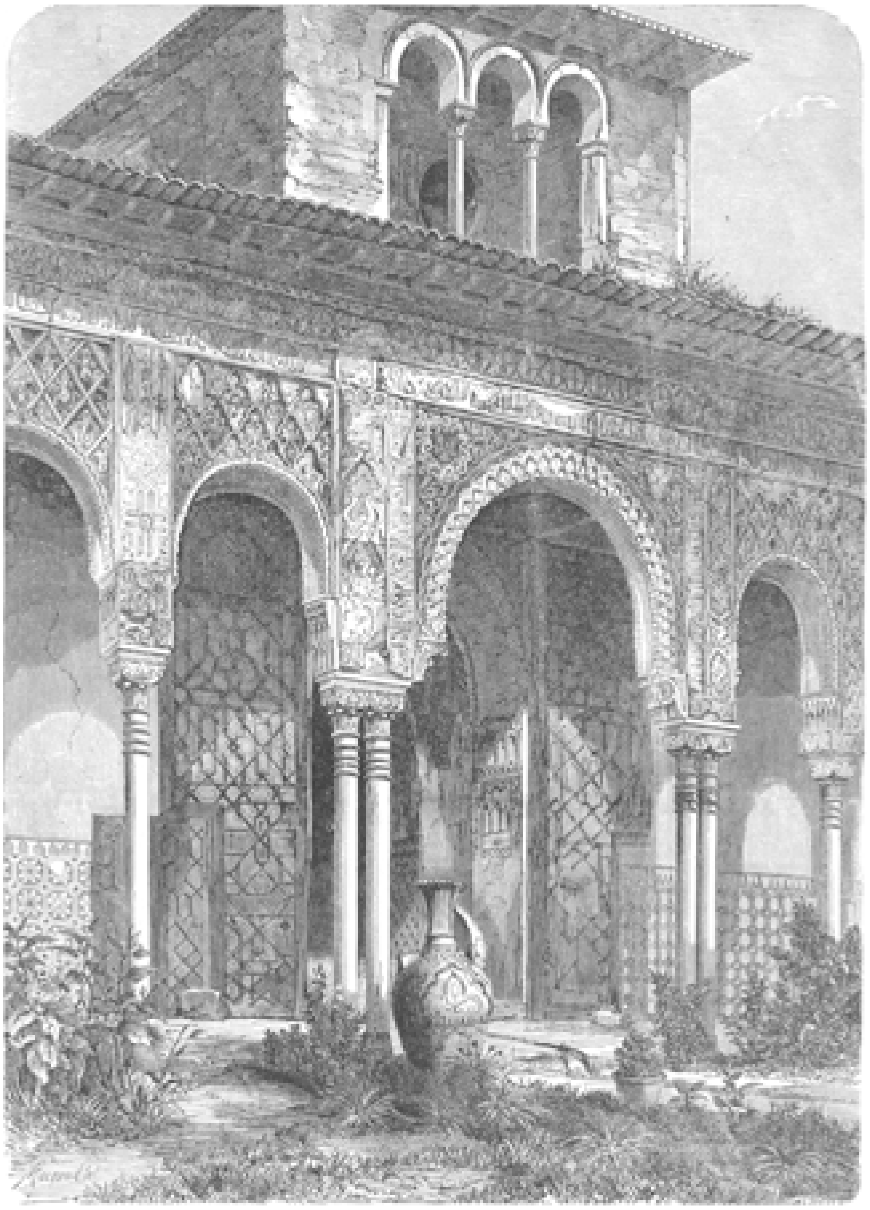

De Alhambra.

In de waterplas.

Mgr. Manning, aartsbisschop van West-Minster, predikte in 1850 nog als anglikaan de dwaalleer in de St. Pauluskerk, en thane is hij het opperhoofd der katholieke Kerk in Engeland, en hij richt eene Cathedraal op, in afwachting dat de Voorzienigheid aan het Katholicism de St. Pauluskerk terug zal geven. En ziehier den vinger Gods! de Cathedraal verrijst bijna tegenover het paleis van Engelands koningin en de vergaderzaal van het engelsche Parlement. De wereld gelooft aan toevallige omstandigheden; de katholiek ziet hier eene wondervolle werking der goddelijke Voorzienigheid.

Victoria zal geen besluit meer kunnen teekenen zonder een blik te moeten werpen op de katholieke Cathedraal, die haar van onrechtvaardigheden zal terughouden, en de kerk zal den afgevaardigden toeroepen als zij het Parlements-gebouw binnengaan: ‘Zie toe, dat gij het Katholicism niet verdrukt, want Gods hand beschermt het!’

De aandachtige lezer, die verband zoekt tusschen gevolgen en oorzaken, vraagt hier: welke is de oorzaak geweest van deze ontzagwekkende gebeurtenis? wat gaf aanleiding tot de godsdienstige beweging in Engeland, die heel de wereld met verbazing slaat?

Was het de herstelling der kerkelijke hierarchie? De bekeeringen waren in Engeland reeds vóór dien tijd veelvuldig. Evenzeer als in Nederland de grondwet van 1848 de herstelling der bisschoppelijke hierarchie moest voorafgaan, kon die gebeurtenis in Engeland niet plaats hebben, zonder dat het terrein bereid was. Was het dan de vestiging van het ritualism van Dr. Pusey in 1833? Alweêr niet de eerste, want het ritualism was de vrucht van aandachtige overwegingen en zorgvuldige nasporingen. Wat gaf dan aanleiding tot deze?

Wij willen niet verder vragen, maar als ons gevoelen te kennen geven dat de fransche revolutie der vorige eeuw als een der eerste oorzaken van de talrijke bekeeringen in Engeland moet worden beschouwd. Om ons gevoelen te staven, willen wij een geschiedenis vertellen, die in het laatst der vorige eeuw in Engeland plaats greep.

Een koude herfstavond had de familie Howlet reeds vroegtijdig in de huiskamer vergaderd. Lord Howlet was een man in de kracht zijns levens met sterk sprekende gelaatstrekken, die den opmerker op het eerste gezicht aan een fier en edel karakter denken deden. Hij behoorde tot den ouden engelschen adel en liet zich op zijn naam en zijne wapens niet weinig voorstaan. Zachtzinnig van aard zijnde, geraakte hij niet spoedig in toorn, maar in één opzicht kon hij niet de minste beleediging verdragen, namelijk wanneer deze zijn adellijken naam, zijne aristocratische eer betrof. Zijne godsdienstige denkwijze was die van de meeste engelsche heeren van zijn tijd en bestond in eene vroolijke, onbezorgde levenswijze, die nimmer de grenzen der betamelijkheid mocht overschrijden, eene volkomen verdraagzaamheid omtrent de godsdienstige begrippen van andersdenkenden, zonder er zelf eenige te hebben, eene trouwe vervulling van de verplichtingen, die zijn adellijke naam hem oplegde en een totale onverschilligheid omtrent de godsdienstige opvoeding zijner kinderen, die hij geheel aan zijne vrouw overliet.

Lady Howlet was geheel zijn tegenbeeld. Was hij fier, zij trotsch; hij zachtzinnig, zij kwaadaardig bij de minste beleediging; hij godsdienstloos, zij dweepziek; hij onverschillig omtrent de godsdienstige beginselen zijner kinderen en onderdanen, zij pausin in huis en in het geheele gebied haars echtgenoots. De naam van een

Katholiek reeds deed haar sidderen, en de predikanten, die zij in hare dorpen aanstelde, konden hare gunst niet beter verwerven dan door het beschimpen en belasteren der katholieke leer en der katholieke instellingen. Geen katholiek kon van haar eene hoeve in pacht ontvangen, en de weinige katholieken, die op haar grondgebied woonden, legde zij allen moeilijkheden in den weg, opdat zij van godsdienst veranderen of elders eene woonplaats zoeken zouden.

Het adellijk paar was met drie aanvallige kinderen gezegend; Eduard, het oudste, was een knaap van 14 jaren, in wien men, hoe jong hij ook ware, reeds zeer duidelijk den edelman erkennen kon, te meer omdat hij in gelaatstrekken en manieren zeer sterk op zijn vader geleek. Mary en Lucy hadden de trekken harer moeder maar het karakter haars vaders; zij waren 12 en 11 jaren oud en hadden tot heden zich steeds verzet tegen de pogingen harer moeder, die hare aristocratische trotschheid in haar hart wilde overstorten, zonder er de zachtmoedigheid en welwillende vriendelijkheid bij te toegen, die de schoonste hoedanigheden der maagd en der vrouw uitmaken.

Het had Lady Howlet menig droevig oogenblik gekost dat zij, die het bestuur had over alles, zelfs over haren echtgenoot - alleen dan uitgezonderd, wanneer het zaken betrof, die den adellijken naam of de adellijke verplichtingen betroffen - dat zij het karakter harer kinderen niet naar haren wil vormen kon en deze, wat haar een gruwel was, toonden dat vriendelijkheid zich zeer goed laat vereenigen met fierheid. Evenwel, al waren hare pogingen tot dan toe vruchteloos geweest, zij gaf ze niet op, maar bleef hopen dat haar voortdurenden invloed niet zonder uitwerking zou blijven.

Daar de arbeid in het kasteel Howlet niet tot de adellijke plichten behoorde maar den goeden naam zelfs onteerde, brachten de graaf en de gravin met hunne twee dochters den avond in volslagen ledigheid door en deden, om den tijd te dooden, zich iets voorlezen door hun zoon Eduard, die tusschen zijne zusters aan de groote tafel gezeten was. Het boek, dat hij voor zich had, heette: *de slag bij Boyne.* Zoolang hij over den slag zelven las, luisterden de graaf en de gravin met gespannen aandacht en zichtbare voldoening; de gansche stoet van engelsche ridders, die zich in het bloedig gevecht aan de zijde van koning Willem bevonden en hunne dapperheid en heldenmoed voor hem ten toon spreidden, wekte hun geestdrift op, en hun oog glinsterde van vreugde, toen Eduard las dat ook een lord Howlet aan den slag deel genomen en zich als een dapper ridder gedragen had. Maar toen de knaap vertelde wat na het einde van den strijd plaats had, hoe de Ieren als slachtvee werden vermoord, hunne hoeven in brand gestoken, hunne dorpen uitgeplunderd en verwoest, toen werd de graaf ongeduldig en zijn zoon in het lezen odnerbrekende, zeide hij: ‘Bah, dat was niet ridderlijk! Sla eenige bladzijden over, Eduard, dat moorden....’

‘Wat!’ riep lady Howlet uit, ‘kunt gij het veroordeelen, dat een dweepziek en bijgeloovig volk werd ten onder gebracht? Heeft niet de ondergang dezer domme boeren de zegepraal van onzen eerwaardigen godsdienst ten gevolge gehad?’

‘Gij moogt dien godsdienst zoo eerwaardig noemen als gij wilt, ik kan niet inzien dat een godsdienst door middel van bloed en tranen moet ingevoerd worden....’

Lady Howlet had haar antwoord gereed, en het zou tot eene vinnige woordenwisseling gekomen zijn, zoo niet een bediende de aankomst van een vreemdeling hadde gemeld.

‘Wat verlangt hij?’ vroeg de graaf.

‘Het is een uitgewekene,’ antwoordde de bediende, ‘hij heeft eenige tijd rondgezworven en kan nergens een woning vinden, waar men hem wil opnemen.’

‘Breng hem in de voorzaal; ik zal hem komen spreken. - Heeft hij zich ook genoemd?’ riep hij den zich verwijderenden knecht toe.

‘Hij noemt zich de markies de Beaufort!’

‘Ha, een markies, neen, dan moet hij oogenblikkelijk hier komen; leid hem binnen.’

‘Een markies!’ vervolgde lord Howlet, nadat de bediende zich verwijderd had, ‘die behoort niet in de spreekkamer te wachten.’

‘Wees voorzichtig met uw markies; ik vrees dat het een der paapsche priesters zij, die tegenwoordig Engeland overstroomen.’

‘Ze moeten toch ergens eene schuilplaats zoeken, of zoudt gij willen dat zij allen in Frankrijk onder de guillotine vielen even als de Ieren onder de zwaarden der...’

‘Er is buiten Engeland plaats genoeg; ik vrees alle papisten; zij zijn uit bedrog en leugen samengesteld.’

‘Kom, kom, gij overdrijft, daarenboven vrees is een teeken van zwakheid.... Markies,’ riep hij den vreemdeling toe, die door den bediende werd binnengeleid. ‘de engelsche gastvrijheid, door geheel Europa beroemd, verplicht mij iederen vreemdeling welwillend te ontvangen, maar een markies heeft recht op eene plaats aan mijn huiselijken haard. Zet u neêr.’

De vreemdeling was in een langen mantel gehuld, waardoor men zijne kleeding niet kon onderscheiden; toen hij den ronden hoed van het hoofd had genomen en men dus zijn gelaat geheel beschouwen kon, vermoedde men in hem een man van ongeveer veertig jaren. Ofschoon zijn mannelijk wezen met recht schoon genoemd mocht worden, bewees het niet onduidelijk dat hij, althans in den laatsten tijd, met zorgen en ontberingen had te worstelen gehad.

Het oog der gravin had spoedig op den kruin van zijn hoofd eene kale plek gezocht en.... gevonden, en aanstonds viel haar vergramde blik op haren echtgenoot als om te zeggen: ik heb mij niet vergist.

De warme haard scheen den vreemdeling goed te doen, en na den graaf en de gravin zeer beleefd gegroet te hebben, zegde hij: ‘gedoog, edele lord, dat ik u mijnen dank aanbiede voor de vriendelijkheid, waarmede gij mij, vreemdeling, ontvangt; overigens de gastvrijheid der Engelschen en vooral van den engelschen adel is te zeer bekend, dan dat ik een oogenblik had kunnen vermoeden door u te zullen afgewezen worden.’

De graaf boog het hoofd en scheen recht gestreeld door deze loftuiting. Daarop sprak hij: ‘Ik zou mij zeer vergissen, indien ik in u niet een der ongelukkigen zag, die door de beulen van gindsche zijde van het Kanaal verdreven zijn.’

(Slot volgt.)

Wat een Pruik kost.
Eene schets uit onze dagen.
Vervolg.

Dit alles deed de keukenwereld lachen, in welk appartement de twee mannen van het ‘rollend voetstuk’ zoo als de *précieuses* het rijtuig wel had mogen noemen, zoo wat voor Mascarille en Jodelet speelden.

Baron van Torlits zat in zijne bibliotheek, in den gemakkelijken leuningstoel gedoken en sloot de oogen, om voor eenige stonden eene zalige rust te genieten.

Het scheen hem echter toe, dat de bloemen, die een natuurlijk zonnescherm voor het venster maakten, zachtjes werden geschoven en zie - de pruik kwam binnen, zette zich voor hem neêr en begon een gesprek met hem.

‘'t Zou heel armoedig zijn,’ zegde zij, indien gij achter op uwe koets, maar één enkelen gepruikten lakei hadt staan, de pruik eischt er gewis twee.

‘Denkt ge dat?’

‘Voorzeker.’

‘Gij dient ook een dubbel stel pruiken te hebben: deze voor de gewone dagen, gene voor de feestdagen.’

‘Natuurlijk.’

‘Verder moet ge juist geenen bril met vergrootglazen op den neus zetten, om te zien dat de rokken uwer knechten tot op den draad versleten zijn.’

‘Mij dunkt echter....’

‘Hoe, u dunkt! Gij wilt de aristocratische pruik voeren en gij zoudt uwe bedienden rokken laten dragen, wier naden wit worden van ouderdom?’

‘Neen, dat kan inderdaad niet! Hebt gij nog meer opmerkingen te maken?’

‘Uwe paarden worden wel wat oud, heer Baron. Bij gepoederde pruiken hooren jonge paarden.

'Ik zal in Engeland een stel paarden doen koopen met vurig oog, elegant gesneden kop en nek, en met pooten, die als gemaakt zijn om over de straatsteenen heen te dansen.

'Juist zoo; maar in dat geval kan het oude getuig niet meer dienen.... Gij zoudt u belachelijk maken....'

'Gij hebt gelijk en Parijs zal mij het prachtigste harnassuur leveren.'

''t Is overheerlijk,' ging de pruik voort; 'maar ge moet bekennen, dat dit nieuwe en oprecht aristocratische, moeilijk past met die oude koets.'

'Zij is een familiestuk....'

'Ja, maar eene echte rammelkas geworden, zoo iets gelijk de burger aankoopt, en 't geen men onder het volk noemt, een 'ik wil, maar ik kan niet.'

'Zoudt ge dat denken, pruik?'

'Gewis; wat zoudt ge zeggen van iemand, wiens pantalon en vest splinternieuw waren, en die op deze een ouden, versleten en buiten den mode geraakten rok droeg, zoo een, dien ik wel eens 'een kredietbederver' genoemd heb?'

'Maar pruik, de toelating van u-edele, heeft mij reeds tot eene verbazende uitgaaf gedwongen!'

'Er moet toch evenredigheid bestaan!'

'Op straffe van belachelijk te zijn!'

''t Zal een schoone dag zijn als de pruik hare herintrede in de wereld doen zal, en wij voor het eerst een bezoek gaan afleggen bij de Markiezin Dutrol.'

De baron zat te dubben.

'Mij dunkt dat juist dien dag de zon helder schijnen zal. Als de poorten van het hotel zullen openvliegen, zal het rijtuig als eene tweede, als eene rollende zon voor den dag komen; de koetsier zal op zijnen bok zitten als een koning op den troon, en nog wel met den scepter in de hand, en de twee lakeiën met besneeuwde koppen, zullen achter op en zoo stijf als grenspalen staan!'

'Ja, 't zal prachtig zijn!' mompelde de Baron; maar hij hoorde op dat oogenblik eene wonderlijke muziek: 't was of zijne geldstukken, als betooverd uit zijnen zak dansten, en toen hij de hand in den zak stak was deze.... ledig.

'De verwondering die de pruik zal verwekken,' ging het hoofdversiersel voort, 'zal inderdaad onbeschrijflijk zijn. Ha, ha, ha! ik zie al de buren reeds buiten stormen; de schoenmaker springt als zinneloos van zijnen driepikkel op: de kleêrmaker steekt snel het hoofd naar buiten; de smid komt uit zijne smis gesprongen en trekt, in zijn zwart gezicht, zijne perelwitte oogen wijd open!'

De Baron luisterde naar de muziek zijner Napoleons en liet de lip hangen.

'Een ho! ho! van bewondering en eerbied, stijgt uit den mond der straatjongens op, en eene groep jongens met klepperende holleblokken, vormt eene *garde d'honneur* aan elk der zijden van het rijtuig. Dat herinnert aan de *heiducs* van vroeger. 't Is wel is waar slechts het plebs; doch 't is de voorsmaak reeds der eer, welke u in de salons te wachten staat.'

'Ik ben haast genegen te zeggen, dat ik voor die eer bedank!'

'Nu laat de hijgende straatbengels maar draven; ze zullen wel vermoeid raken. De paarden loopen snel als de wind.... Hebt gij u al verbeeld hoe moeilijk de Markiezin Dutrol hare spijt verbergen zal?'

'Daar stel ik weinig belang in; den spelde-oorlog laat ik aan de vrouwen.'

‘In alle geval zal zij het een *sublime idée* vinden en dat onmisbaar navolging vinden zal.’

‘'t Is mogelijk,’ antwoordde de baron, andermaal verstrooid; want hij hoorde nu in de verte, achter de deuren van het salon bij de Markiezin, eene andere onaangename muziek - een helderen, langen schaterlach.

‘'t Zal de nijd zijn!’ zegde de pruik.

‘Ja, maar ik heb mijne eigenliefde’ antwoordde van Torlits gebeten.

‘Ik heb nu eens aanvang gemaakt en achteruit gaan, ware mij verwonnen verklaren. Neen, volhouden zal ik!’

‘Recht zoo; toon dat gij met fierheid de pruik van uwen grootvader voor den dag hebt gehaald.’

‘Dat zal ik!’

‘De winter nadert: uwe feesten moeten natuurlijk in harmonie zijn met de pruik, dat kenteeken der oppermacht.’

‘Gewis.’

‘Laat ons uw hotel eens in oogenschouw nemen, en zien of het overal wel zoo vorstelijk is, als de pruik het vereischt.’

‘'t Zij zoo.’

‘Het verguldsel der zoldering en lambriseersels heeft veel van zijne frischheid verloren, heer Baron: het dagteekent ook van grootvaders tijd. De deuren zouden bij een paar streelingen van de verfborstel aanzienlijk winnen, en de parketten der vloeren geeuwen hier en daar, alsof zij zich doodelijk verveelden.’

‘'t Is waar.’

‘Ook deze tapijten dienen vervangen te worden, en die oûwerwetsche luchters zijn niet waardig meer, eene eerbiedwaardige pruik te beschijnen.’

‘De onkosten worden verbazend groot,’ waagde de Baron de afbrekende pruik in de reden te te vallen.

‘Maar gij moet u toch op de hoogte der pruik plaatsen!’

‘Ja, maar nog eens: ik merk dat de pruik van mijnen koetsier mij reeds een kolossaal kapitaal kost.’

‘Niet juist de pruik; maar de stand op welken zij u brengt.’

De Baron zuchtte, doch hij was met de pruik ingescheept en hij moester meê varen.

‘Zelfs die gordijnen en tapisseriën zijn nu niet meer in harmonie met de pracht uwer plafons, luchters en tapijten,’ hervatte de onverbiddelijke pruik.

‘En dagen lang hoorde de Baron niets anders dan het hameren, kloppen, gaan en komen van een legioen ververs, vergulders, decorateurs - eene muziek, die hem zoo vervelend werd, dat hij uren lang in de club ging doorbrengen, hetgeen aan de oude Mevrouw in 't geheel niet beviel en aan de jonge martelares gelegenheid gaf, om een wezenlijken regen van hoffman's-druppelen, tegen de zenuwtoevallen, te gebruiken - een reuk, dien de oude dame onverdragelijk en verpestend vond en haar vertoornd deed vragen: of hare dochter het hotel in een apotheek dacht te veranderen.

Eindelijk naderde de dag van het feest.

‘'t Moet gala zijn!’ zegde de pruik. ‘Gala wil zeggen: de zalen schitterend door licht, schitterend door zilverwerk, schitterend door bediening, schitterend door de uitgezochtste *menu's* en dranken; schitterend in toiletten en genoodigden.’

‘Kent gij het sprookje van de Gelaarsde Kat?’ viel de baron in.

‘Voorzeker.’

‘Welnu, die was redelijker dan gij: die toch bezorgde aan haren Markies van Carrabas, al de pracht en weelde welke zij den Koning, ten gunste van haren beschermeling voorloog. Waarom doet gij niet evenzoo?’

‘Wij leven niet meer in den toovertijd toen men van niets, iets maakten, heer Baron. Wilt gij geen gala geven, werp dan de pruik ter zijde.’

‘Gij hebt gelijk: de pruik van mijnen koetsier is een dwingeland geworden.’

‘Uw feest zal aller lof wegdragen.’

‘Ja, maar mij dunkt ik hoor rechts en links in de hoeken der zalen, nogmaals eene wonderlijke, een onaangename muziek.’

‘'t ls de nijd en afgunst.’

De Baron hoorde, in al het feestgewoel, inderdaad fezelen.

‘Zoo iets gaat boven zijn vermogen. - Gewis, want zoo rijk zijn de Torlitsen niet. - Ik zou het begrijpen, wanneer hij eene dochter te plaatsen had. - Ja, in zoo'n geval maakt wel eens eene bres in zijn kapitaal en spreidt men eene buitengewone pracht ten toon. - En eens de koopwaar geplaatst.... - Natuurlijk vouwt men zijne goochelkraam op. - Och, 't is die oude, die men als eene tweede hertogin de Noailles, *Madame l'Etiquette* noemt. - Ja, sedert die gekke pruik verschenen is.... - Indien de oude Baron uit zijn graf kwam, zou hij de pruik goedkeuren, maar niet den staart.’

Dat was voor den Baron inderdaad geene heel vermakelijke muziek.

Op eene andere plaats klonk het:

‘Wat eene onverdragelijke *étiquette* hier! - Waar heeft die oude toch al die versleten gebruiken opgehengeld! - En telkens fronst zij de wenkbrauwen, als zij denkt dat er tegen haar belachelijk *cérémonial* gezon digd wordt. - Drommels, men loopt zoo gemakkelijk niet op ijs, en op de koord dansen is mij niet geleerd! - Wie bekommert zich nog om den tijd van den *tabouret*, den *carreau* en den *siége pliant.* - O, die pruik, die gekke pruik!’

‘En zij zeggen de waarheid’ mompelde de baron.

‘In de oogen des publieks zijt gij een volmaakt edelman!’ liet er de pruik op volgen.

(Wordt vervolgd.)

Kronijk der Maand.

Ik wil de vluchtige indrukken doen kennen, welke ik opdeed bij een tochtje door een deel van Nederland - een land, dat wij, Belgen, schier niet meer kennen, of beter gezegd nooit volkomen gekend hebben, al zijn wij dan ook uit denzelfden broederstam gesproten.

Als wij een half dozijn Napoleons te verteeren hebben, stoomen wij naar Parijs, zelden of nooit naar den Rhijn, naar Amsterdam of Londenen 't is echter juist daar, dat wij als volk, als burger, zelfs als christen, veel stof tot leering vinden.

Te Parijs is, onder geen van die dier opzichten, voor ons veel te rapen; vele Belgen keeren dan ook enkel met eene nieuwe serie van apenkuren uit Frankrijk terug....

Maar onze vrouwen houden bijzonder veel van die mode- en komediewereld, en een geschilderde tooneelscherm is haar liever dan de decors van zeeruimte, bergen of vlammend westen, die de vinger van den Almachtige, hier en ginds, aan den wijden horizon schreef.

Een chignon is voor haar trotscher en bezienswaardiger, dan de gedenkteekens der nijverheid, dan het steenen kantwerk der gothische kunst!

In Nederland, zoo denkt men, ziet men niets dan *canarde*, *canaux* en.....; bij velen zit er den ouden zuurdeesem van 1830 nog in; Duitschland is enkel een land van sauerkraut en metworst, en met den Engelschman, met zijn roode parapluie onder den arm, zijne hooge tipboordjes en vreeselijke groote snijtanden, maakten wij immers reeds kennis door middel van die lieve fransche vaudevilles!....

Ik voor mij hoû het niettemin voor gezegd, dat er bij die naburen oneindig meer goeds en wezenlijk schoons te halen is, dan bij de franschen, die eigenlijk al niet veel meer bezitten dan de *gloire militaire,* welke wij voortreffelijk kunnen missen.

Ik stoomde dezer dagen regelrecht naar Breda, waar de fransche dolheid nog bij uitstek in de uithangborden en in de spoorwegberichten schijnt te heerschen - eene gekheid, die ik op rekening laat van wien het aangaat - en ik vloog een paar uren later naar de oude Hertogenstad, des winters eene soort van meeuwennest in 't midden van het water gelegen en warmpjes door wallen en forten ingesloten; des zomers door eene frissche grasvlakte omgeven, in welke honderden runderen grazen

De spoorweg snijdt door die beemden heen.

Jammer; wanneer deze of gene woelzieke en heerschzuchtige buurman, een Rollo uit de 19e eeuw en gevolgd door zijne geciviliseerde Noormannen, het mocht in 't hoofd krijgen bezoek aan dat kleine rustlievende landeke te brengen, zal gansch die vlakte, waar nu het goud, in den vorm van melk en boter, aan de graspijlen hangt, in eene verdelgende zee veranderd worden.

Vaarwel dan welvaart van duizenden, die eigenlijk niets weten of begrijpen van vorstelijke twisten; die niet eens weten dat koningen soms ten strijde gingen, om het knipoogje eener vrouw, wier eer nog geen rozenblad zwaar woog.....

Nederland kwam mij voor als een land, waar men eindelijk den degen aan den muur te roesten laat hangen, zonder zelfs te denken, dat hij soms moet worden ingesmeerd.

In het voortsnellen van den trein zag ik de soldaten, op de helling der wallen van de forten en in het gras, liggen; zij hengelden dood bedaard naar den zilveren bliek of den met goud geschubden baars - die bloeddorstige Hollanders!....

Ik had enkel gewenscht, om het tafreel volledig te maken, dat zij het snoer niet aan den stok, maar aan de punt der bajonet hadden vast gemaakt!

Nabij de stad zelve zag ik eene schildwacht staan droomen, zoo beweegloos dat ik eerst meende eene levensgroote neurembergsche pop te zien, die Nederland enkel voor parade - en ook uit welbedachte bezuiniging daar had geplaatst.

In de stad ontmoette ik drie soldaten: de eerste leidde een keeshond aan een touwtje, de tweede een mop, de derde een als poedel geschoren leeuw - *pardon*, ik wil zeggen een als leeuw geschoren poedel.

Die poedel deed mij aan de tegenwoordige nederlandsche en belgische leeuwtjes denken, zoo vreedzaam, zoo afgericht op moderne kunsten, zijn die nationale diertjes geworden.

Nu de tijd der leeuwen is voorbij, zoo als ik hooger reeds zegde, en ik wensch Nederland, dat al veroverd heeft wat het te veroveren had, namelijk zijne onafhankelijkheid - ik wensch Nederland geluk, dat zijne soldaten daar zoo rustig kunnen hengelen, en zoo vreedzaam als oude matronen en vrijsters, mogen rondwandelen.....

Toch schijnt het dat Nederland in de ziel evenmin rustig is als wij, Belgen.

Wel vischt de soldaat als een rentenierend flaneur; wel sluimert de schildwacht op post; wel doet de krijgsman zijnen poedel in de straat wandelen - maar 't schijnt zeer zeker dat die poedel een vermomde leeuw is.

De Hollander timmert monitors, voorziet zijne arsenalen, plant heimelijk kanonnen achter zijne wallen en richt alom scherpschutters-corpsen in.

Het schijnt zelfs dat er onder het boerenwammes en het matrozenbaadje iets vonkt, dat op gegeven oogenblik zou kunnen losbarsten, hoe flegmatisch de man nu en dan ook zijn amersfoorter rookt en zijn sneeuwballetje drinkt.

Toen ik eenige dagen later van den Haag naar Rotterdam stoomde, hoorde ik herhaalde malen, door honderden stemmen het *Wien 't Neêrlandsch bloed* zingen.

Nauwlijks was ik uit de wagen gestapt, of ik zag eene lange rij jongelingen, twee aan twee en door militairen vergezeld, voor mij uit marcheeren.

't Waren lotelingen die naar het depôt gingen; zij staken de mutsen in de hoogte en zwaaiden er meê rond, onder 't zingen van ‘voor Vaderland en Vorst.’

Een deftig nederlander - de man had het uitzicht van een goed bezoldigd ambtenaar in het departement van oorlog te zijn - verzekerde mij dat het de vonk der vaderlandsliefde was, die reeds op voorbaat in de borsten dier jonge Bataven begon te woelen.....

Och, ik kan dit maar moeilijk aannemen; ik geloof dat men in Holland, zoo min als hier te lande, liefde heeft voor de gansch niet zedelijke kazerne; ik geloof dat de soldatenstand daar evenmin populair is als bij ons, al zou de nederlander dan ook, in het oogenblik van gevaar, als een echte jongen van Jan de Wit, zijn erf verdedigen.

De oud-vaderlijke diligencie bracht mij langs een heerlijken klinkerweg verder, ten einde het nog onafgewerkt gedeelte van de spoorweglijn af te leggen.

Hier en daar ligt, langs dien weg, een buitengoed dat ons nu nog - dat schijnt mij altijd zoo - met eene soort van verwaandheid en ijdelheid nastaart; maar in het najaar en den winter den voorbijganger met eene slapende verveling schijnt achterna te gapen.

Verder ligt een kerkhof, met eene wiemeling van kleine en groote kruisen - rustige doodenakker, die in Nederland nog geëerbiedigd wordt en waar ieder nog naast degenen slaapt, met welke hij gebeden, geloofd, gehoopt en bemind heeft.

Het protestantsche Nederland is ten minste verdraagzaam voor den katholiek en het komt niet gelijk het modern liberalism in België, eerst met steenen door het hekken der katholieke begraafplaats werpen, om daarna het hekken af te breken en de asch der dooden te stooren.....

Rechts en links, zoo ver het oog reikt, strekken zich prachtige weiden uit, *bevolkt* - dat woord is nog al wonderlijk! - met bonte runderen, paarden, veulens, schapen en varkens.

Die weiden met witte en gele voorjaarsbloemen doorstippeld - heerlijk gemoucheteerd tapijt! - en regelmatig door lange blauwe waterstrepen afgedeeld; de vroolijk gelegen hoeven, met bloeiende vruchtboomen omringd; aan eindeloos lange ontrolde lappen goudlaken gelijk; het frissche groen der lente, beglanst door eene heldere zon - zie, dat alles vormde een aantrekkelijk en sterk gekleurd tafreel, hetwelk mij toelachtte.

De nieuwe spoorweglijn, die de hollandsche gewesten rechtstreeksch aan Noortbrabant en verder aan de zuidelijk en westelijk gelegen landen zal verbinden, eischt daartoe vijf bruggen, waarvan een dezer de kolossaalste der spoorwegbruggen van de wereld schijnt te zullen zijn.

Inderdaad, de brug van den Moerdijk zal eene lengte van 1535 strekkende el hebben; (zie bladzijde 26, eerste jaargang der *Belgische Illustratie.)*

Wat onmeetlijke stappen voorwaarts heeft de ondernemingsgeest, sedert de ontwikkeling van stoom en electriciteit gedaan!

Logge gevaarten, centenaars-gewichten gaan onder het water door, of vliegen over het water heen; bergen worden doorgesneden; werelddeelen tot op een kleinen afstand bijeen getrokken; meeren leeg gemaald; zeeën als het ware geopend: het is alsof de menschelijke geest zijn meesterschap over de stof in alle omvatting toonen wil.

Engeland en Amerika hadden tot nu toe die bruggebouw in pracht; het kleine Holland streeft beiden in stoutheid voorbij en geeft zich door kunstwerk, wat de natuur aan dit, aan het water ontwoekerd land, scheen te willen ontzeggen.

Andere volkeren bouwen rentelooze vestingen; doch Holland zelf is, ten gevolge van het water, eene vesting; de polderboer de sterkste soldaat; zijne schup of spade het ontzettendste wapen.

Onder Lodewijk XIV dreigde die polderjongen de dijken door te steken en wat hij der zee ontnomen had weêr aan de zee terug te geven, liever dan zijn onafhankelijk water af te staan.......

Te Utrecht, de aloude bisschopstad, hield ik halt en moest er een oogenblik vertoeven, in afwachting van den trein op Rotterdam.

Ik trad de wachtzaal binnen, hield een oogenblik voor het boekenraam stil en zag, dat de voorraad daar van dezelfde gehalte was als in België; aan duitsche en engelsche boeken scheen echter de voorkeur gegeven te worden.

Maar wat mij belgde, was de verkoop aan dat raam van fotografiën: stootende naaktheden, welke aan de modderwereld van Parijs en Brussel ontleend werden en die wel heimelijk moeten spotten als zij door die stijve, strenge en zoo dikwijls moraliseerende Hollanders gekocht en in een geheim hoekje der portefeuille worden meêgedragen.

Een wit gecravatteerd Hollander, een man die ik voor een parlementslid, een predikant, een meester in de rechten, een *Nuts*-voorlezer of een lijkbidder hield, zocht er een half dozijntje uit, borg zijn schat op zijn hart en keerde, met een gestreken gelaat in de zaal terug.

Wie weet of die zelfde Mijnheer, in welken stand hij dan ook verkeere, morgen niet tegen de Tartuffe's zijner tegenpartij donderen zal!

In dat geval zou het een nijdige wensch zijn te hopen, dat die ontstichtelijke fotografiën hem jnist op dàt oogenblik uit den zak mochten huppelen..... Of misschien koopt de man ze enkel onder een zuiver wetenschappelijk opzicht, óf wel om te bewijzen hoe diep het hollandsche Babylon gevallen is, en wellicht argumenteert hij tegen die onbetamelijkheid in dit of dat traktaatje.

Het verwonderde mij zóó iets te zien, of zouden die lieve Hollanderinnen gelijk staan met die engelsche dames welke, op het vaste land gekomen, van onder tot boven als het ware toegemetseld of beter toegevlochten zijn gelijk eene *dame-Jeanne* en *shocking* roepen bij het zien eener *water-closet*; maar die op hare feesten en partijen ons aan het aardsch paradijs willen doen denken?

Ik heb een beter denkbeeld van Nederland, en die utrechtsche fotografie-koopman zal zonder twijfel een van genen kant der grenzen overgewaaide *moralisateur* zijn.

Over het algemeen is de hedendaagsche nederlandsche letterkunde, opzichtens der katholiek, verdaagzamer geworden; maar de strekking is nog altijd verderfelijk, ten minste als zeker kapittel in *Klaasje Zevenster* en een roman van een gewezen protestantsch leeraar, *Lidewijde*, als toongevers worden beschouwd.

Het heeft mij altijd gehinderd dat van Lennep, in zijn laatste werk, zich eene kroon op de grijze haren zette, gevlochten uit bloemen die op den beklasten vloer van een verdacht huis waren achtergelaten.

Van Lennep had iets zoodanigs niet noodig om zijne schriften te doen lezen, zoomin als hij noodig had, vroeger, offers te brengen aan de onverdraagzaamheid jegens de katholieken en ook jegens de Belgen van 1830 - die hem nadien zeer beleefd het ridderkruis toezonden, zonder acht te slaan op het geschrevene - en hij ware oneindig grooter en populairder geweest zonder die toegeving aan den tijdgeest.

Vijftien of twintig jaren geleden moest in een hollandsch roman, wilde hij bij de protestanten lezers vinden, onvermijdelijk een moordende Jesuiet, een schakende abt, eene vergiftigende non, een bloeddorstige paus, een klooster vol gruwelen figureeren.

De meesterlijk schrijvende Van Lennep zelf offerde aan die hatelijkheden.

De wind is nu echter wat gekeerd; de moderne richting heeft zich ophare beurt tegen de protestantsche leeraars gekeerd en in de meeste hedendaagsche romans geeselt de nederlandsche schrijver nu de orthodoxie, de tegenstrijdigheden en wat dies meer zijner eigene dominees.

Ik heb u nog veel indrukken, hoe vluchtig ook, over het oude Nederland te vertellen, ik stel mij voor dit in eene volgende kronijk te doen.

YOURS.

[Nummer 40]

De doop van een wilde aan boord van een fransch schip.

Onnaspeurbaar zijn de wegen der Voorzienigheid! Dit is eene waarheid, die niet alleen de geschiedenis, maar ook de dagelijksche ondervinding ontelbare malen leert. Hoe dikwijls ziet men niet eene uitkomst, die schijnbaar volstrekt in geen verband is met hare oorzaak! Het gewone spraakgebruik doet dan van toeval spreken, een woord, dat zin noch klank heeft en altoos moest vervangen worden door het verhevene en alles omvattende woord Voorzienigheid. Het volgende verhaal zal onze bedoeling, zoo noodig, geheel duidelijk maken.

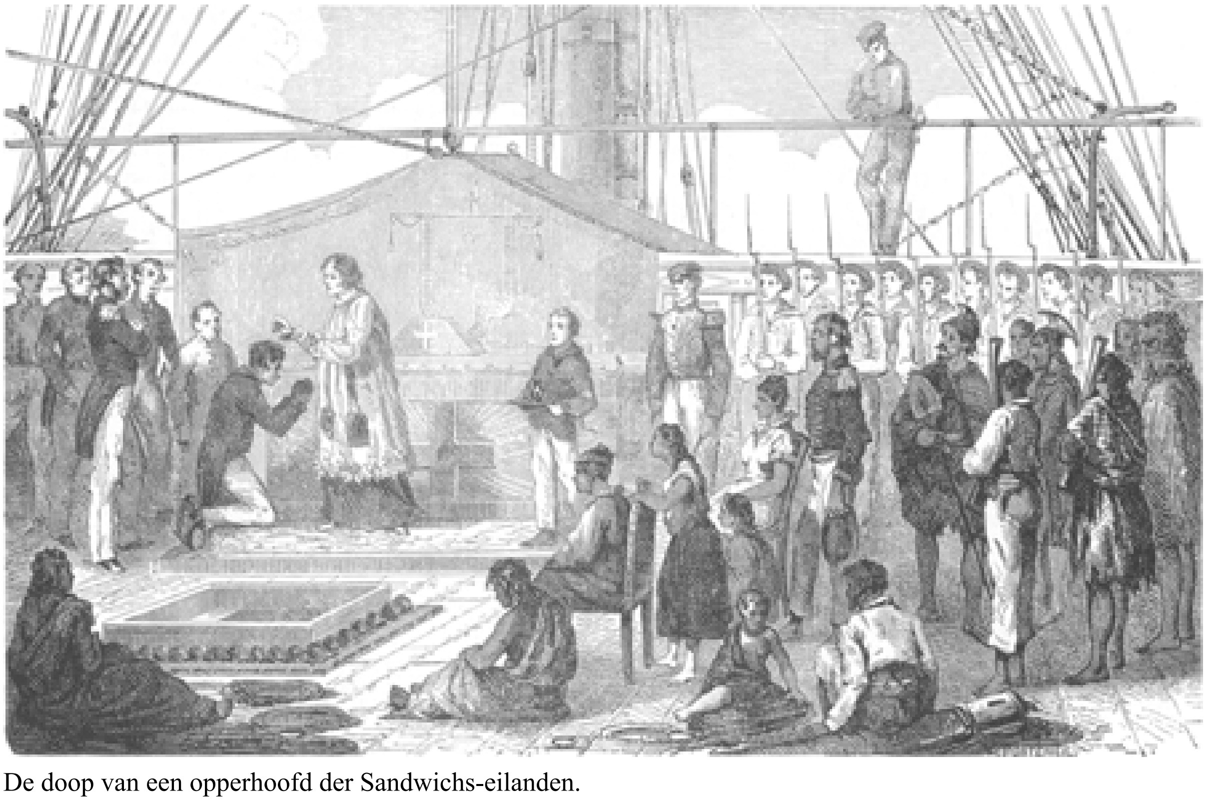

De doop van een opperhoofd der Sandwichs-eilanden.

Op Owaihi, een der Sandwichs-eilanden, leefde in het begin dezer eeuw een koning Jaméhamétha, die de geheele groep der genoemde eilanden onder zijn bestuur had

weten te brengen. Door herhaalde oorlogen, waarin hij meestal door de Engelschen gesteund werd, en die daardoor gunstig voor hem uitvielen, had hij het eene opperhoofd na het andere aan zijnen scepter onderworpen. Door die interventie der Engelschen was de europeesche beschaving als ongevoelig op de eilanden der wilden binnengedrongen en had hier en daar zachter zeden en meer menschelijke gevoelens weten te doen ontstaan. De katholieke missionarissen maakten spoedig gebruik van de gelegenheid, die door de Engelschen geopend schen, om de eilanden dezer wilden te betreden; doch zij ontmoetten zoodanigen tegenstand, niet bij de bewoners maar bij de vreemde beschavers, dat zij zich spoedig moesten terugtrekken. Geheel vruchteloos was echter hunne poging niet; want als in het voorbijgaan hadden zij op sommige plaatsen zaadkorrels van het Christendom neêrgeworpen, die onder Gods zegen wortel zouden schieten. Zelfs onder de koninklijke familie schijnt de christelijke leer doorgedrongen te zijn; want de moeder van prins Kouakini, eerste minister van Jaméhamétha, werd op haar sterfbed gedoopt. Genoemde prins had een broeder, Kaïmokou geheeten; op dezen moest de doopplechtigheid en hetgeen hij bij die gelegenheid van de christelijke leer vernam, een machtigen indruk gemaakt hebben, want reeds kort na het overlijden zijner moeder kwam

de begeerte in hem op om eveneens het H. Doopsel te ontvangen. Reizigers uit dien tijd, die de Sandwichs-eilanden bezocht en Kaïmokou hebben leeren kennen, schilderen hem af als een man, die hoewel woest in zeden en manieren, toch door zijne goedhartigheid en zijn helder verstand verre boven zijne landgenooten verheven was. Menschelijker wijze gesproken was er voor dien prins geen vooruitzicht, dat zijn verlangen vervuld zou worden, want de Sandwichs-eilanden waren voor elken katholieken missionaris ontoegankelijk.

Maar de Voorzienigheid wist niettemin den wensch van Kaïmokou te voldoen.

Koning Lodewijk XVIII zond in 1817 kapitein Freycinet uit, om in verschillende deelen der wereld wetenschappelijke waarnemingen te doen. Op zijne reis kwam hij ook aan het eiland Owaihi, maakte kennis met Kaïmokou, en deze ontving den H. Doop van den aalmoezenier, die met de zielzorg van het scheepsvolk belast was.

Toen kapitein Freycinet voor het genoemde eiland kwam, was koning Taméhamétha overleden; zijn zoon Rio-Rio had met groote moeilijkheden te kampen, daar de verschillende vorsten, die hij onderworpen had, den jongen koning niet wilden erkennen. Rio-Rio nam zijn toevlucht tot kapitein Freycinet, en deze beloofde zijne beste pogingen aan te wenden om hem met de vorsten te verzoenen. De koning kwam meermalen aan boord van zijn schip en was enkele malen van de koningin en de rijksgrooten vergezeld. Bij een dezer gelegenheden zag Kaïmokou den aalmoezenier in zijn priesterlijk gewaad, en hij herinnerde zich onmiddellijk den man, die zijne moeder aan haar sterfbed had bijgestaan. Hij wierp zich aan de voeten van den aalmoezenier, zegde dat hij reeds sinds langen tijd vurig verlangd had Christen te worden en smeekte, dat men hem den H. Doop zou toedienen.

De eerw. heer de Quelen - zoo heette de aalmoezenier - trad met hem in gesprek, en vernam dat de wilde een stellig denkbeeld van eenige geloofswaarheden had, die hij aan het sterfbed zijner moeder vernomen en nooit vergeten had. De priester onderrichtte hem verder in hetgeen hij noodzakelijk weten moest en verklaarde menigmaal aan den kapitein en het scheepsvolk, dat hij nooit vlijtiger leerling had gehad. Het gevolg daarvan was dat de aalmoezenier spoedig den dag bepaalde, waarop de Doop zou plaats hebben.

Koning Rio-Rio verklaarde dat hij met zijn geheele hof bij de plechtigheid wilde tegenwoordig zijn. Vroeg in den morgen zond de kapitein de rijk versierde boot naar het eiland, waarin zijne zwarte majesteit met de koningin, de prinsen, prinsessen en rijksgrooten plaats nam. Een groot getal aanzienlijke eilanders volgde in prauwen en beklom na de koninklijke familie het dek van het schip. De koning droeg een wit kleed en groen met goud gegalloneerd buis, met breede kolonels epauletten; een zijner officieren, droeg zijn sabel, een ander zijn waaier, twee anderen reusachtige trompetten, een vijfde zijn pijp. Bij zijne aankomst werd de koning gesaluëerd met 11 kanonschoten. De koningin, de koningin-weduwe en de prinsessen namen plaats voor het altaar; de koning en zijn gevolg bleven achter haar. Toen alles gereed was, verscheen de aalmoezenier in zijn priesterlijk gewaad en diende den zwarten Kaïmokou den H. Doop toe. Allen werden getroffen door de zichtbare godsvrucht van den wilde en de levendige vreugde, die hem bezielde, nu hij overtuigd was dat hij het geloof beleed, waarin zijne moeder gestorven was. Ook op de koninklijke familie scheen de plechtigheid een diepen indruk gemaakt te hebben, en de vorstinnen wilden allen het Mariabeeld kussen, dat op het altaar stond. Met dezelfde plechtigheid trok vervolgens het hof weêr naar het eiland terug. Kaïmokou bezocht nog menigmaal

den aalmoezenier en nam onder een vloed van tranen van hem afscheid, toen het schip zijne reis ging vervolgen.

De wegen der Voorzienigheid zijn inderdaad onnaspeurbaar.

Toen Louis Veuillot Rome bezocht en in de St. Pieterkerk kwam, zag hij op den marmeren vloer dezer kerk eene arme vrouw geknield, diep in het bed verzonken. Die vrouw bracht hem tot nadenken, en hij schreef in zijn dagboek:

'Waarom zou het beneden Gods waardigheid zijn Rome te behouden, opdat die arme vrouw niet gestoord worde in haar gebed? Waarom zou het Gode onwaardig zijn, om aan haar zelve onmiddellijk kenbaar te doen worden, dat al de pogingen der wereld ijdel en bespottelijk zullen wezen, en dat, zoolang zij verkiest te bidden bij het graf der H.H. Apostelen, zij daar bidden zal in vrede?'

Zou het nu gewaagd zijn met Veuillot te zeggen: Waarom zou het beneden Gods waardigheid zijn dat Hij Lodewijk XVIII een schip deed uitrusten met het blijkbare doel wetenschappelijke waarnemingen te laten doen, doch eigenlijk opdat een wilde op de Sandwichs-eilanden te zijner eer den H. Doop zou ontvangen!

Wat een Pruik kost.
Eene schets uit onze dagen.
Vervolg en slot.

'En 't is gewis ook daarom, dat er geen been gebroken, geen arm verbrijzeld wordt, geen muis in het water valt, geen balk verbrandt, of de filantropen kloppen het eerst bij baron van Torlits aan!'

'Zoudt gij daarom boos worden?'

'Dat juist niet, maar....'

'Een edelman, die pruik voert, moet aan het hoofd staan van alles wat glans kan geven aan zijnen naam; *noblesse oblige*, *richesse oblige*.'

'Doch beken ook, dat dit alles boven mijn vermogen gaat.'

'Ja, maar gij voert de pruik!'

'De Jockey-club kost mij verbazende sommen; de honden-club eischt tijd en geld....'

'Ja, maar de pruik!'

'Men maakt mij lid van alle mogelijke gezelschappen, tot verbetering en bescherming der dieren, die overigens meer en beter beschermd worden dan de menschen; men benoemt mij lid hier, voorzitter daar, beschermheer ginder van allerlei dwaze instellingen, die zelfs met koninklijk wapen prijken....'

'Ja, maar de pruik, de pruik!....'

'En binnen de muren van het hotel - hemel, wat heeft de pruik daar al niet te weeg gebracht!'

En 't ging alles juist, zoo als het in de hooger gemelde samenspraak verhandeld wordt, en toen er een jaar verlopen was, zat baron van Torlits, die aan de gril der oude Mevrouw had willen toegeven, tot boven het hoofd in onbetaalde rekeningen.

Toch glimlachte hij en zegde:

'Ik hoop dat, na zoo'n gepeperd jaar, Mevrouw de *douairière* wel van de pruikziekte zal genezen zijn.'

Het vuur gloeide vroolijk in den sierlijken haard; de twee dames zaten in het salon; de baron was binnen getreden en hield eene aflevering van een engelsch tijdschrift in de hand.

‘Wat nieuws?’ zegde de oude dame, die wellicht hoopte een heraldiek artikel in de handen haars zoons te zien.

‘Eene kleine novelle.’

‘Eene nietigheid!’

‘Die veel doet leeren....’

‘De hedendaagsche romans leeren niet.’

‘Somtijds wel, en in dat geval meer dan een geleerd boek. 't Is de eenvoudige geschiedenis eener burgerfamilie.’

‘Die waarschijnlijk plotseling rijk werd, omdat er een oom uit Amerika kwam over gestoomd; ofwel wier dochter de oogen van eenen edelman deed opengaan, of eigenlijk gezegd: sloot. Ik ken die recepten!’ voegde Mevrouw er lachend bij.

‘Dat is het recept *à la mode;* maar de schrijver laat hier zijne familie in den kring in welken zij geplaatst is; doch hij bewijst zeer geestig hoe kleine dingen soms groote gevolgen hebben. De held was een eenvoudig kantoorbediende.’

‘En die de kas van zijnen patroon wegnam, om ze des te beter te bewaren?

‘Evenmin. De kantoorbediende had, voor eenen spotprijs, op eene verkooping, een prachtig tapijt gekocht en sierde er zijne voorkamer meê. 't Ware wel geweest, hadde zich dáár de koop bepaald; doch nu vond zijne vrouw, dat de stoelen niet meer in overeenstemming waren met het tapijt, en de man, voortgedreven door zijne lieve weêrhelft, verving de oude door prachtige moderne stoelen.’

‘En hij stak zich in schulden?’

‘Juist zoo. Maar nu moest de overeenstemming verder gedreven worden; de behangsels en andere tapisseriën dienden in evenredigheid te zijn met de stoelen en het tapijt, en toen men eindelijk een zeer lief salon had, moesten de hoed en het kleed der jonge dame vernieuwd worden, en men kon toch het salon niet gesloten houden. Er volgden genoodigden, en genoodigden kosten geld.’

De jonge Baronnes liet haar borduurwerk rusten en staarde haren man angstig in het oog.

‘Het nietige tapijt, dat inderdaad een koopje was geweest, werd de aanvang van een breeder en ruimer leven in den huiskring, hetwelk het stoffelijk bezit van die eerst zoo gelukkige menschen te boven ging. De altijd grooter wordende evenredigheid had den welstand en het geluk gedood en een afgrond van schulden voor hen geopend.

‘Ja, de pracht is een bloedzuiger en de burgerij wil altijd verder springen dan haar stok lang is!’ riep Mevrouw, die gelukkig was een steek, tegen die zoo verwaande burgerij, te vinden. ‘Waarom ook kocht hij dat tapijt?’

Let op, dat het ditmaal geen regenachtig weêr was; doch al ware zulks geweest, Mevrouw zou op dit kapittel, denken wij, toch wel gehoord hebben.

‘Ja, het tapijt was de oorzaak van alles!’ zegde de Baron.

‘De burgerij is onverbeterlijk.’

‘Loopen wij niet aan hetzelfde gebrek mank?’

‘Wat bedoelt ge, heer Baron?’

‘Weet ge Mevrouw, wat eene pruik kost?’

‘Welke vraag!’

‘Ja, wat kost eene pruik?’ en de toon der stem van Baron van Torlits werd min of meer scherp.

‘Wel zoo wat eenige francs.’

‘En de staart?’

‘Wat belieft u, heer Baron? Ge mompelt daar iets....’

‘En wat kost de staart?’

‘Wel de staart is daarin begrepen.’

‘Neen, die betaalt men afzonderlijk.’

‘Ik begrijp u niet.’

‘De staart eener pruik kost 60.000 francs 's jaars.’

Mevrouw had bepaald lust om zoo doof te worden als eene deur; maar 't ging niet, want de Baron sprak zóó luid, dat zijne vrouw hem zelfs verzoeken wilde, de stem wat minder te verheffen.

‘60.000 francs? gekscheerderij!’

‘Neen, in allen ernst: de pruik van onzen koetsier kost 60.000 francs.’

‘En gij hebt er maar 30.000.’

‘Juist; bereken dus het deficit. In deze kleine novelle vraagt de schrijver wat een tapijt kost, en ik vraag, met dezelfde slotsom, wat eene pruik kost?

‘Dwaasheid!’

‘Inderdaad, hadden wij geene pruik doen dragen, wij waren niet tot eene ruineerende evenredigheid gedwongen geworden. De pruik plaatst ons aan het hoofd van den adel en om dien stand te handhaven, onder

gevaar van belachelijk te worden, werden wij tot dubbele uitgaven verplicht.'

Mevrouw deed een gebaar van ongeduld.

'De kantoorbediende versmachtte in het tapijt; wij, wij zullen verpletterd worden onder eene pruik.'

Mevrouw de *douairière* vond die uitdrukking hoogst misplaatst, en vernederend voor een van Torlits-tot-Torlits.

'En 't zijn nog niet enkel die 60.000 francs; maar die verwenschte pruik heeft mij een aantal vijanden gemaakt!' hervatte ongenadig de Baron.

'Afgunstigen!'

'Zij heeft den burger doen glimlachen, de schimpers doen spotten en mij, ja, 't is zoo, den weg tot het werkzame politieke leven afgesneden.'

'Och, kom!'

'Lieve hemel! waarom zou ik het niet bekennen? Ik had mij tot het parlementaire leven voorbereid en koesterde altijd het denkbeeld, mij eens als kandidaat voor de Kamer aan te bieden. Maar het volk ziet, ongelukkig, altijd de pruik en weigert zijne stem te geven aan den pruiken-opgraver, die, zegt de oppositie, wel bewijst dat hij niet vanonzen tijd is.'

De Baron lachte hartelijk.

'Welnu, laat de pruik varen!'

'Denk er op na: het publiek zal alsdan zeggen, dat ik een jaar lang dwaze verteringen heb gemaakt en de kas eindelijk ledig is.'

'Behoud ze dan.'

'Dan ruineer ik mij. Er is schier geen middelweg. Ik heb u, moeder, door de pruik aan te nemen, de gevolgen willen doen ondervinden; maar, waarachtig, ik had die gevolgen niet allen berekend; want dewijl ik de pruik moet wegwerpen en mij niet belachelijk mag maken, blijft er ons niets over dan van woonplaats te veranderen....'

De oude dame was heen gegaan, om in haar *boundoir* te gaan leven met de gepruikte portretten harer voorzaten en met den *code* der *étiquette* en het *cérémonial.*

'Wat eene pruik toch kost!' riep de Baron, tamelijk goed geluimd. 'Wie had ooit gedacht, dat eene pruik mij zou ruineeren, de deur der Kamer sluiten en mij zelfs de stad uit jagen! Kindlief,' ging hij voort, zich tot zijne vrouw richtende; 'ge ziet wel. dat men geene oude pruiken moet opvisschen. De adel bestaat niet in het *cérémonial*, in de *préséance*, in de *étiquette* - hij bestaat in het toonbeeld te zijn van burgertrouw en burgerdeugd!'

YOURS.

Twee Dichterlijke Vrouwen.
Door August Snieders, Jr.
Vervolg.

Het driemanschap, van hetwelk wij in den aanvang dezer hoofdstukken gewaagden, was niet meer: Roemer Visscher was te Alkmaar, omringd door de engelachtige zorgen zijner dochters, gestorven; Spieghel, zegt Wagenaar, had de zucht om zijne, door eene besmettelijke ziekte aangedane kinderen nog eens te zien, met het leven geboet; de dwalende Coornhert was, na een avontuurlijk leven, ontslapen. Krachtiger mannen waren inmiddels den zangberg opgetreden, en deze schaarden zich

hoofdzakelijk rond de tweede dochter van Roemer - rond de schoone Maria Tesselschade.

III.
Maria Tesselschade te Muiden.

Jacob Viverius, in zijne *Winterse avonden*, vertelt hoe op Kerstavond 1593, een verschrikkelijke storm de Texelsche kust teisterde. Honderd en veertig schepen waren in dien storm, hetzij van hunne ankers geslagen, geetrand en beschadigd, hetzij totaal vergaan en een deel der bemanning had den dood in de golven gevonden - ‘waer na den aertigen Roemer Visscher een van sen dochters, omtrent dien tijd ghebooren met de woorden Texelscha heeft benaemd’, en daarin handelde de reeder, volgens den schrijver, zeer wijs al schijnt zulks dan ook door ‘zommige mugge-zifters’ tamelijk scherp gehekeld te zijn geworden. Hoe het zij de dochter bleef ouder dien wonderlijken naam bekend.

Meer dan hare zuster was Tesselschade met lichamelijke schoonheid bedeeld; meer dan zij nog werd zij bewierookt en vereerd.

Haar fijn geteekend eirond wezen, de blonde, gestruivelde haren, het helder bruine oog, de vroolijke en kinderlijk naïve lach, die zoo vaak haar gelaat overglanste, hadden haar den naam der *schoone Tesselschade* doen verwerven.

Even als hare zuster, en gewis aangeprikkeld door haar voorbeeld, was zij de dichteres van vele schoone en vroolijke liederen, werd zij zeer bedreven in het graveeren op glas, in de teeken en borduurkunst. Zij muntte uit in den zang, en het was zeker wel naar het voorbeeld harer voortreffelijke zuster, die haar als het ware tot moeder gediend had, dat zichin haar zooveel echt christellijke deugden ontwikkelden.

Waar Tesselschade den voet zette, daar ontloken voor haar dichterlijke bloemen, en zoo als Anna hoofdzakelijk het sieraad van denkring in haar 's vaders huis was geweest, zoo was zij hoofdzakelijk het sieraad van dat eeuwig beroemd slot van Muyden, waar, zoo als wijzeiden, de statige en toch in den kring zijner vrienden zoo gezellige, zoo opgeruimde Hooft, de gastheer; waar zijne antwerpsche echtgenoote, Eleonora Hellemans, de bevallige en aantrekkelijke slotvoogdesse was.

Muyden werd door geen zonneschijn, nog zoo helder, vervroolijkt, als door het oogenpaar van Tesselschade, door geene bloemgodin, nog zoo mild, bezocht als door de schoone Maria; geen vogelenkoor kon het zoo veraangenamen als de hemelsche zang van Roomer's kind. Hooft beschouwde het als een feestgetij, wanneer zij en hare vriendin Francisca Duarte op het slot kwamen vertoeven.

‘Op, op,’ roept hij juichend in een zijner brieven uit, zijnen vrienden hare komst aankondigende. ‘UE. leirze, spoore en ruste zich toe ter herwaartsreize. 't Is op lestleeden Dingsdag nieuwe maan geweest; op naastkoomenden Dingsdag zal het nieuwe zon zijn.’ Dat wilde zeggen: het schoone Roemer's kind, de verheerlijkte hollandsche kunstenares, de edele en deugdrijke Tesselschade komt weêr naar Muyden!

Dan kwamen allen opdagen. Dan groepeerden zich de drossaard met zijn levendig en peilend oog, uit hetwelk scherpzinnigheid, ernst en tevens minzaamheid tintelden; de dikwijls gemaniereerde, maar ook dikwijls geestige Huygens, secretaris van den Prins van Oranje; de eeuwig verliefde professor Barleus; Vossius; Reaal; de rechtskundige Plemp die te Leuven in het beroemde *Alma Mater* zijne studiën deed; dan groepeerden zich nog zoo vele andere mannen van geest en talent rond de

aanminnige bezoekster, en men sprak over kunst en poezië. Men las er de nieuwe gedichten; men doorzocht de schoonheden der ouden; er werd gezongen en gefeest: - dan, zoo schrijft Hooft, ‘dan deden zij, Tesselschade en hare vriendin Francisca Duarte, het Muyderslot van het liefelijk geluid harer keeltjes wedergalmen; dan werden de vrolijke gasten al zingende der aarde, dat is, der geheugenisse van dagelijksche bezigheden ontvoerd.’

Dan vonkelde de wijn in glazen, door Tesselschade's hand met kunstige figuren en geestrijke opschriften besneden; dan werd de groot zaal van Muyden door hare hand met festoenen behangen, en de statige amsterdamsche professor - die, niettegenstaande zijn weduwnaarstaat en zijne ruim vijftig jaren, een oog op de vereerde vrouw geslagen had - riep al de godinnen op, om het kunst- en smaakvolle werk te komen bewonderen:

Ick sie, seyde Ceres, mijn loof en mijn halm;
Ick hoor, sey Pomoon’, mijner bladeren galm:
Ick rieck, seyde Flora, de vrucht en de blom,
Die 't Son'tje van 't Oost treckt westewaert om;
lck voel, sprack Juventa, mijn appeltjens rondt;
lck proeve, sprack Pales, mijn pruimpjes gezondt:
Toen Sey de Poëet: 't Is Tesseltjens doen,
Die 't oude maackt jonck, de steenen maackt groen.

Doch een heilig stilzwijgen beving al de gasten als Tesselschade zong; als zij, bij voorbeeld het heerlijke lied de *Kersnacht* aanhief, hetwelk Vondel voor haar dichtte en dat, onder hare zoetluidende stem en met begeleiding van het klavierspel van de hymnen der engelen moest doen droomen. Toen Hooft dien goddelijken zang op de geboorte des Heilands hoorde, riep hij in verrukking uit

ô Lieflijk keeltjen, nae dat gy
Al 's wereldts stemmen waert voorby
Gestreeft, en zat der aerdsche dingen,
Ontbrak er meer niet, dan party
Met 's Hemels engelen te zingen.

Wat moet het den geloovige gesticht hebben, als de schoone Maria, in de katholieke kerk te Alkmaar, in welke stad zij later met haren echtgenoot Krombalgh en ook na dezes vroegen dood, woonde - wat moet het den geloovige gesticht hebben, als zij daar het orgel bespeelde enwellicht het *sanctus*, *sanctus* den Heere opdroeg! Want der godsdienst harer vaderen was die vrouw innig verkleefd, en trouw bleef ze immer, niettegenstaande hare protestantsche omgeving; niettegenstaande de dringende aanzoeken hier, de vleierijen daar, de bittere scherts ginder; niettegenstaande aan het Katholicism, destijds eene plaats in Holland ontzegd werd - trouw, zeg ik, bleef ze immer der Moederkerk.

Doch laat ons andermaal naar Muyden terugkeeren

Zoo heerlijk zong zij, vertellen al de tijdgenooten, dat, toen Maria de Medicis in 1639 naar Amsterdam zou komen, Hooft niets schooner dezer vorstinne dacht te kunnen aanbieden, dan Tesselschade en Francisca Duarte uit te noodigen voor Hare Fransche Majesteit te zingen: Hare Majesteit, zegt Hooft, zoude zich misschien verwonderen dat Italië haar in Holland bejegende.

Uit het door Vondel bezongen torentje te Muyden, waar Hooft zijne sierlijke dichtstukken, zijne der oudheid nabij strevende geschiedenis schreef, werd ook menig letterken naar Alkmaar gezonden. De ernstige Hooft was bedroefd als een kind, wanneer de dichteres niet kwam:

‘Als gy niet komt,’ zoo schreef hij eens, ‘dan zullen het goudt en zilver zijn’ luister, de groente haare vroolykheidt, de spyze haare lekkerny verliezen, want zonder U is de vreugde nooit volmaakt.’

Op eene andere plaats schrijft hij haar: ‘dat zij tooveren konde, vermits Vrouw en Dochters kwijnden in hare afwezigheid. De Meisjens jooken naa uw bijzijn; zy hebben het hoofdt vol van Tesselschades; zy droomen by lichten dag van de genooten vriendtschappen, lekkende harevingeren naa den hoonig van uwe lieflijkheidt.’

En als zij was weg gegaan, was de geestige jokkernij, de vroolijke kout, de spelevaart voorbij, was de lieflijke zang uitgestorven. De drossaard keerde naar zijn eenzamen toren terug, en Muyden werd alseen lijkhuis.

(Wordt vervolgd.)

De beeldhouwer Duprè en zijn Pietà.

Het is niet te ontkennen dat de kunst in onze dagen tot een modepop van den tijdgeest verlaagd wordt; menvindt die noodlottige richting in al hare vertakkingen terug. Zelfs in de toonkunst merkt men dien heilloozen geest op. 't Is daarom bemoedigend, dat in België mannen opstaan die de kunst, in hare verhevene strekking, blijven begrijpenen niet offeren aan den modernen geest.

Met de schilder- en beeldhouwkunst is dit vooral het gegeval; om zich daarvan te overtuigen behoeft men slechts degroote tentoonstellingente bezoeken. Wij brengen daarom met ingenomenheid een der meesterstukken van een nog levend beel dhouwer, die zich niet door den tijdgeest heeft laten beheerschen, onder de oogen onzer lezers: de *Pietà* van Giovanni Duprè.Ofschoon Duprè in sommige zijner werken zeer naar het realismes overhelt, blijft het ideale den boventoon bij hem behouden. De moderne kunstenaars maken hem daarvan een verwijt, doch wij gelooven dat hij juist daarom een waar kunstenaar kan worden genoemd.

Giovanni Duprèwerd in het jaar 1817 te Siëna in Italië geboren, alwaar zijn vadermet het vervaardigen van kleine figurenin hout een sober stukje brood verdiende. Duprè werd dus geheel onder dezelfde omstandigheden geboren en opgevoed als de beroemde Achtermann, wiens *Pietà* de domkerk van Munster versiert. Toen hij drie jaren oud was, vertrokken zijne oudersnaar Florence, en in die stad der kunst is hij gevormd. Ofschoon het hem aan geld ontbrakom de lessen der akademie waar te nemen, wist hij het door eigen oefening zoo ver te brengen, dat hem opdrie en twintigjarigen leeftijd de prijs der akademie werd toegekend.

Kort daarop ontwierp hij zijn Abel, die hem reeds een grooten naamverschafte.

Een zijner schoonste voortbrengselen is een relief in het hoofdportaal der kerk van het H. Kruis te Florence, de zegepraal des Kruises voorstellende; zijn beste werk is echter ontegenzeggelijk de Pietà, die hij in dejaren 1863-1865 vervaardigde. Toen Duprè dezen arbeid begon, deed hij te vergeefs alle moeite om eene voorstelling te ontwerpen, die met zijne grootsche denkbeelden overeenkwam; het was alsof zijne handen geboeid waren, of zijne verbeelding belemmerd werd. Alle pogingen mislukten. Doch eens, toen hij na het ontbijt, met een dagblad in de hand ingesluimerd was, zag hij in een droom datgene waarnaar hij te vergeefs had gezocht. Hij meende Christus op den grond te zien liggen, met het hoofd op den schoot zijner Moeder, die met een namelooze smart over Hem gebogen was. Duprè ontwaakte, snelde naar zijn atelier en ontwierp, onder invloed van zijn droom de schoone Pietà, waarop de kunst zich thans kan beroemen.

De groep was bestemd voor het kerkhof Misericordia te Siena, alwaar zij ook geplaatst is.

De Pietà van Duprè.

Pietà beteekent, in het italiaansch, godsvrucht, medelijden, liefde tot nabestaanden en men gebruikt dit woord in de beeldende kunst als benaming van een beeldengroep, dat de Moeder Gods voorstelt, het ontzielde lichaam van haren Goddelijken Zoon in den schoot houdende; een onderwerp dat zoo dikwijls vrome treurtonen aan de gewijde lier onttokkeld heeft. De *Pietà* is een tegenhanger van de *Madonna,* of de voorstelling vande Moeder Gods met haar aanvallig Kindeke Jesus op de armen. De *Pietà* is de uitdrukking van de diepste smart en droefheid, terwijl de *Madonna* die is der reinste vreugde en teederste moederliefde. Niet alleen het penseel maar ook de plastische of beitelkunst heeft haar talent aan beide uitdrukkingen gewijd, zoo als wij in Duprè zagen, en waarvan ook de *Pietà* van Michel Angelo, die zich in de St. Pieters-basiliek bevindt en waaraan door hem 25 jaren gearbeid werd, een treffend model is.

Het laatste bezoek.

Een priester op het kasteel Howlet.
Slot

'Met uw verlof, mylord, men heeft mij uit mijne gemeente verdreven maar niet van den franschen grond; dien heb ik uit vrije beweging ontweken. Sta mij toe u dat meer uitvoerig te verhalen. Mijn vader, demarkies de Beaufort. liet mij een aanzienlijk vermogen na, doch ik had mij aan den geestelijken stand gewijd, en zoodra ik pastoor in het dorp Priennes in Bretagne geworden was, besteedde ik een gedeelte van hetgeen ik bezat aan de verfraaiing mijner kerk en het bouwen van een gesticht voor armen en verlatenen. Doch wat mij overbleef was genoeg om de hebzucht der vijanden van onzen godsdienst op te wekken, en ik was een der eersten onder de geestelijken der streek, die door de vervolging getroffen werd....'

'Hadt gij uw lot niet kunnen ontgaan?' viel hem de gravin ietwat scherp in de reden. 'door als zooveel andere priesters den eed op de constitutie af te leggen?'

'Die eed, lady, streed tegen mijn geweten, en ik verloor liever alles wat ik bezat, zelfs liet ik mij van mijn kudde scheiden, dan eene daadte begaan, waarmede ik God en de goede menschen vertoornde.'

De gravin had moeite haar ongeduld te verbergen en mengde zich vooreerst niet weder in het gesprek. De priester vervolgde:

'Ik werd op zekeren avond plotseling door eene woeste bende in mijne woning overvallen. De aanval was zoo onverwacht, dat ik ter nauwernood mijn leven door de vlucht redden kon; mijne pastorie en kerk moest ik aan mijne vijanden overlaten en zij verlieten die niet dan na ze uitgeplunderd en half verwoest te hebben. Daar zij mij naar het leven bleven staan, moest ik mij in de bosschen verbergen, en ik kwam slechts nu en dan te voorschijn, om mijne parochianen zooveel mogelijk te troosten en hun moed in te spreken. Eenige weken lang hield ik des nachts eene godsdienstoefening in eene spelonk, en mijne geloovigen kwamen die getrouw bijwonen, doch mijne vijanden wisten mij ook hier te ontdekken, en zij kwamen in zoo grooten getalle op mij af, dat mijn leven niet meer veilig was. Toen besloot ik aan den herhaalden aandrang mijner parochianen toe te geven; snikkend nam ik afscheid van hen, en twee brave schippers brachten mij in een duisteren nacht over het Kanaal.

'Met het weinige geld, dat ik bezat en dat ik aan de liefde mijner vrienden te danken had, wist ik Londen te bereiken, doch daar was voor mij geen onderkomen te vinden, want er waren reeds vele fransche priesters, waarvan slechts enkelen eene schuilplaats hadden kunnen vinden. Daarom begaf ik mij verder, steeds hopende dat God mij eene plaats zou aanwijzen, waar ik de verlossing van mijn vaderland kon afwachten. Ik heb verscheidene dagen van de liefdadigheid der bewoners van het platte land geleefd, en de drie laatste heb ik in uwe Heerlijkheid doorgebracht. Toevallig vernam ik dat u een leermeester vooruwe kinderen zoekt, en ik begaf mij herwaarts om u te verzoeken mij met hunne opleiding te belasten. Ik verlang daarvoor geen ander loondan een beet broods en een kleine kamer, waar ik nu en dan ongestoord voor mijn vaderland bidden kan.'

'Mijnheer.' antwoordde lord Howlet, 'ik bewonder uw moed en karakter, dat mij waarlijk edelmoedig toeschijnt en uw naam en titel eer aandoet. Wat uw verzoek betreft, hierover zal ik nadenken; morgen hoop ik u mijn besluit mede te deelen.'

‘Maar,’ sprak nu de gravin op nijdigen toon, ‘kunnen wij onze kinderen aan een priester toevertrouwen, die hen van den godsdienst hunner vaderen zal pogen af te trekken.’

‘Kom, kom,’ hernam de graaf. ‘zou een priester onzen kinderen geen fransch en latijn kunnen leeren zonder over godsdienstzaken te spreken? Gij weegt, geloof ik, de zaak te zwaar.’

‘Men zegt dat de priesters op het hart der kinderen kunnen werken, zonder dat het juist in verband staat met het onderwerp der lessen. Men noemt hen een slim volkje.’

Het was de gravin niet mogelijk de laatste woorden terug te houden; maar daar zij er al het beleedigende van gevoelde, vergezelde zij ze van een fijnen glimlach.

‘Mylady....’ sprak de graaf, terwijl hij zich driftig tot haar wendde.

‘Stel u gerust, edele lord,’ kwam de priester tusschen beiden, ‘mijn godsdienst leert mij alles verdragen, vooral aan den huiselijken haard.’

‘Ik weet niet of de gravin u beleedigen wilde, maar zeker is het dat zij al te bevreesd is voor hare kinderen.’ En zich daarop weder tot zijne vrouw wendende, vervolgde hij: ‘Ik geloof, mylady, dat wij er ons later over zullen verheugen dezen priester met de opleiding onzer kinderen belast te hebben; hij schijnt mij een waar edelman toe; en wat nu dat katholieke geloof betreft,.... och ja, ik weet niet wat beter is, het zijne of het onze.... Onze voorouders waren ook katholiek; of wij zooveel beter zijn dan zij, moet ik nog altijd betwijfelen.’

De gravin beet zich op de lippen, en de graaf bevond zich in een niet zeer aangenamen toestand. Bepaaldelijk had de gravin in het voordeel van den priester gesproken, want de beleediging, die zij hem toevoegde, had haren echtgenoot, die geen inbreuk duldde op de wetten dergastvrijheid, diep gegriefd. Na eenige oogenblikken vervolgde hij:

‘Ik zal u morgen vroeg mijn besluit mededeelen; mocht dit in ongunstigen zin uitvallen, dan kan dit voor u geen reden zijn om onmiddellijk dit kasteel te verlaten. Het zal mij integendeel een genoegen zijn eenige dagen uw gastheer te zijn; gij kunt mij dan inmiddels op de hoogte brengen van de gebeurtenissen in Frankrijk.’

Na dit gezegd te hebben, verzocht hij zijne echtgenoot de noodige bevelen te geven voor het avondmaal. Terwijl dit genuttigd werd, onderhield hij zich met den priester over diens vorig leven met het zorgvuldig verborgen doel om hem meer te leeren kennen. De gravin integendeel sprak weinig; zij kon haren spijt niet verkroppen en nam zich voor alle pogingen te doen om den graaf van een gunstig besluit af te houden.

Dit was echter niet meer mogelijk; de zaak was bij den graaf reeds uitgemaakt, want het betrof eene kwestie van eer, en deze liet zich alleen oplossen volgens het besef, dat lord Howlet had van de plichten eens edelmans. De wetten der gastvrijheid, temeer omdat zij door zijne vrouw geschonden waren, verplichtten hem een vreemdeling, die daarenboven een markies, dat wil zeggen een edelman was, te helpen, en door wien ook zou hij zijnen kinderen eene betere opvoeding kunnen doen gevendan door een adellijk persoon?

Niettemin had hij een harden strijd te verduren, want lady Howlet gaf niet spoedig gewonnen, en toen zij begreep dat er niets aan de zaakte veranderen viel, zwoer zij zich op den onschuldigen priester te zullen wreeken.

Reeds den volgenden dag begon het onderwijs in de kamer, die de gravin had doen gereed maken. Er was voor alles gezorgd wat het verblijf harer kinderen in het studeervertrek kon veraangenamen; voor den priester was eene oude, half versleten stoel uit eene onbewoonde kamer des kasteels opgezocht, waarop hij zich mocht

neêrzetten. Er werd hem een bediende toegevoegd, maar deze had in last niet het geringste zijner bevelen te volbrengen, alvorens de gravin geraadpleegd te hebben. Daardoor werden zij slecht of in het geheel niet opgevolgd, en het leven van den armen priester was van af den eersten dag een waar martelaarschap.

Een onaanzienlijke en slecht gemeubeleerde kamer werd hem tot slaapvertrek aangewezen en ook tot eetzaal, want de gravin had uitdrukkelijk verklaard dat zij hem niet aan tafel dulden zou. Een hevige woordenwisseling was omtrent dit onderwerp tusschen de beide echtgenooten voorgevallen, en de graaf had ten laatste gezwicht voor de bedreiging dat bij de verschijning des priesters de gravin zich oogenblikkelijk verwijderen zou.

Lord Howlet begreep dat dit gedrag zijner echtgenoot den priester bitter grieven moest, en hij deed wat in zijn vermogen was om hem dit langs verschillende wegen te vergoeden. De eerwaarde Beaufort, die zich spoedig omtrent den toestand had ingelicht, kwam hem, zoo veel in zijn vermogen was, te gemoet en deed nimmer blijken dat de handelingen der gravin hem beleedigden. Integendeel poogde hij den graaf te doen gelooven, dat zijn lot in geen enkel opzicht iets te wenschen overliet.

In de liefde der kinderen vond hij daarenboven eenige schadeloosstelling; schier van den eersten dag af droegen zij hem de grootste toegenegenheid toe en waren niet liever dan in zijn gezelschap. Het ontbijt duurde hun des morgens altijd te lang, en zij waren verheugd wanneer zij zich mochten verwijderen om zich aan de studie te begeven.

De priester Beaufort had aldra bemerkt dat hunne opvoeding in vele opzichten verwaarloosd was. Van onderscheidene wetenschappen waren hun zelfs de eerste grondbeginselen onbekend, en wat zij van vreemde talen wisten mocht bijna niet noemenswaardig geheeten worden. Nadat hij zijn leerplan ontworpen en dit voor de studie-uren had verdeeld, legde hij zich onvermoeid op de taak toe, die hij op zich had genomen.

Niet altijd was hij met zijne kinderen in het studeervertrek; wanneer het weder het toeliet. ging hij naar buiten, hetzij om zijn onderwijs, wanneer het natuurkundige wetenschappen betrof, aanschouwelijk te geven, hetzij om in een bekoorlijk priëel door een blik op de vijje natuur het hart en den geest zijner kinderen voor zijn onderwijs meer ontvankelijkte maken.

Zijn gedrag had den graaf en de gravin niet geheel het wantrouwen kunnen ontnemen, dat zij, hoofdzakelijk echter de gravin, van af den eersten oogenblik tegen den priesterlijken onderwijzer hunner kinderen hadden opgevat. Evenwel de graaf was geheel tevreden gesteld, nadat hij eenige malen het onderwijs van uit eene na bijgelegene kamer had bespied, en toen hij eenmaal tot zekerheid was gekomen, bekommerde hij zich niet meer over de verhouding van den priester tot zijne kinderen. Maar de gravin was niet te voldoen; zelfs nam haar haat toe bij de onmogelijkheid, waarin zij zich bevond om iets ten nadeele van den onderwijzer te kunnen zeggen. Zij was hem overal op de hielen. In de studie-uren luisterde zij aan de deur of in eene zijkamer; bij eene wandeling in den tuin was zij voortdurend in de nabijheid, doch zonder gezien te worden, en een dubbelzinnig woord, of een woord, waarvan zij de beteekenis niet kon vatten, was genoeg om haar van woede te doen stampvoeten.

Gedurig beklaagde zij zich bij den graaf over den priester en legde hem zaken ten laste, die hij schier onmogelijk kon bedreven hebben. De graaf zag dat alleen haat tot die valsche beschuldigingen dreef, poogde haar somtijds te wederleggen, bewaarde ook menigmaal het stilzwijgen, en kon, hoe zijne vrouw ook aandrong, niet besluiten, den priester aan haren haat op te offeren. Om haar te overtuigen, ontbood hij nu

endan zijne kinderen, deed hen verhalen wat Beaufort hen had gezegd en geleerd, en hunne onschuldige en eenvoudige antwoorden hadden de gravin geheel moeten bevredigen, indien dweepzucht zulks niet belet hadde.

Zoo gingen drie jaren voorbij; de kinderen groeiden in dien tijd voorspoedig op; Eduard was een schoon jongeling geworden, Mary en Lucy aanvallige meisjes. Had de natuur hen lichamelijk ontwikkeld, de priester had hun geest en hart gevormd en met vele kundigheden verrijkt. Het zou moeillijk geweest zijn in den verren omtrek kinderen van edellieden aan te treffen, welke met die van lord Howlet in welk opzicht ook, konden vergeleken worden, en ieder die hen zag, werd met bewondering vervuld. Weinigen kenden echter den braven man, aan wien zij dit alles te danken hadden; lady Howlet duldde den priesterin haar gezelschap, en wanneer de kinderen buiten het kasteel kwamen, mocht hij hen nimmer vergezellen. Hij leefde als een kluizenaar op het kasteel Howlet.

Weinig tranen weende hij echter in de eenzaamheid; hij was een Christen in den echten zin des woords en droeg zijn lijden met het groot-

ste geduld, met de edelmoedigste zelfopoffering. Enkele malen slechts, als de gravin hem diep, zeer diep gegriefd had, ontviel hem een traan; doch een blik op den Gekruiste bracht zijn gevoel tot zwijgen, en nedervallende bad hij uit den grond zijns harten voor zijne vijandin.

Maar ook buiten het kasteel Howlet verspreidde de eerwaarde Beaufort heil en zegen. Toen Eduard naar de hoogeschool vertrokken was en de priester vele vrije uren had, daar Lucy en Mary dikwijls met hare moeder bezoeken gingen afleggen, bezocht hij de katholieken, die hier en daar door de dorpen verspreid waren. Velen hunner hadden in verscheidene jaren het geluk niet gehad een priester te zien, en het mocht bijna een wonder genoemd worden, dat zij aan de verleidingen der pravin hadden blijven weêrstaan.

Ongelukkig kwam de zaak aan de gravin ter oore, en zij werd rood van toorn. ‘Hoe!’ riep zij uit, ‘in honderden jaren is op dezen grond geen paapsche Mis gevierd, en nu komt hij, die mijn brood eet, er zulke bijgeloovigheden plegen! O dat paapsche gebroed! ik heb het wel voorzien; dat zou er het einde van zijn.’

En zonder haren echtgenoot te raadplegen, begaf zij zich naar Beaufort en verweet hem op bitteren toon wat hij gedaan had. Geen acht slaande op hare kinderen, gaf zij haar hart lucht in de meest smadelijke bejegeningen en wilde niet luisteren naar de verontschuldigingen, die de priester in het midden bracht. Zij dreigde hem uit het kasteel te jagen, zoo hij zich nogmaals aan dergelijke handelwijze plichtig maakte.

Mary en Lucy, ontsteld door de grampschap harer moeder, vluchtten de kamer uit en, hunnen vader ontmoetende, verhaalde zij hem wat er op de studeerkamer plaats greep. De graaf snelde er heen, verzocht zijne vrouw hem met den priester alleen te laten en zich daarop nederzettende, zegde hij:

‘Ik kan niet ontkennen, mijnheer, dat gij zeer onvoorzichtig gehandeld hebt; hoewel ik de uitdrukkingen niet billijk, die lady Howlet zich ten uwen opzichte veroorloofd heeft, moet ik als mijne meening te kennen geven, dat gij buiten uwe bevoegdheid zijt gegaan, met hier den roomschen godsdienst te komen uitoefenen....’

‘Edele Lord,’ viel hem de priester in de reden, wat mijne bevoegdheid betreft, daarvan kan geen sprake zijn; nimmer heb ik mij verbonden mijne priesterlijke plichten te verzuimen; nooit zou ik mijn apostolaat hebben opgeofferd, al ware ik van honger gestorven. Hoe zoudt gij wenschen dat ik katholieken ontmoetende, schapen die dorsten naar een droppel vocht van de goddelijke leer, hun zou onthouden, wat ik hun geven kon? dat ik zou zwijgen wanneer zij om troost smeekten, ongevoelig blijven, wanneer zij mijne hulp inriepen? En, mylord, gedoog dat ik het u zegge, zij tot wie ik sprak, zijn niet zoodanig van u afhankelijk, dat gij over hun geweten zoudt mogen beschikken! Zij zijn vrij, bezitten grondeigendom, moeten u alleen als Heer erkennen, en ten bewijze daarvan u eene jaarlijksche schatting betalen. Ik mocht dus vrijelijk met hen spreken en hun datgene aanbieden, waartoe mijne waardigheid mij in de gelegenheid stelde. En omdat ik dit deed, mylord, overlaadt uwe echtgenoot mij met de bitterste verwijtingen en dreigt mij uit dit kasteelte verjagen.... Ik zal gaan, graaf, wellicht vind ik ergens een plekje, waar ik sterven kan, want mijne krachten.....’

‘Hoe, gij spreekt van sterven?....’

‘....zijn uitgeput, en de dood woelt reeds in mijn binnenste. Ik heb, de Hemel is mijn getuige geweest, al de beleedigingen met geduld verdragen, die de gravin mij aandeed in de dagen, die ik op uw kasteel doorbracht; ik heb gezwegen en ze beloond met de opvoeding uwer kinderen. Hadde ik die kinderen niet bemind met de liefde

eens vaders, hadde mijn godsdienst mij niet het geduld en de zachtmoedigheid voorgeschreven, ik ware reeds lang uw kasteel ontvlucht, maar ik ben gebleven en.... het lijden heeft mijne krachten ondermijnd....'

'En wilt gij nu vertrekken?....'

'De opvoeding uwer kinderen is voltooid; niets houdt mij meer op dit kasteel terug, waar de vrede geheel zal terugkeeren, als ik zal vertrokken zijn....'

'Maar ik wil het niet, markies? neen, zóó zal uwe liefde voor mijne kinderen niet beloond worden.'

'Het moet, graaf, ik ben een oorzaak van ergernis voor de gravin....'

'Dwaasheid, zij zal inzien wat zij u verschuldigd is, zoodra hare toorn bedaard is; overigens verlang ik niet alleen dat gij hier blijft maar u voortaan beschouwt als een lid des huisgezins. Ik wil dat men u alle zorgen toewijde en u geheel behandele overeenkomstig uwe waardigheid. Tot heden heb ik in dat opzicht mijn plicht verzuimd; van nu af....'

'Graaf, gij vraagt het onmogelijke van mij....'

Zonder te antwoorden, verliet de graaf het vertrek, en een paar oogenblikken daarna verscheen Mary en Lucy met de hoogste verbazing ophet gelaat; zij liepen op den priester toe, grepen zijn hand en riepen: 'zoudt gij ons verlaten, dierbare leermeester, die uwe hulp nog zoo zeer behoeven? O gij weet dat wij u als onzen vader hoogachten en beminnen neen, gij wilt bij ons blijven niet waar?'

En de meisjes knielden aan zijne voeten neêr; hun geween en gesmeek deden hem in zijn besluit wankelen, en eindelijk zegde hij: 'gij weet niet wat gij vraagt, mijne dierbaren, maar stel u gerust, ik zal nog eenigen tijd bij u blijven.'

Toen men hem den volgenden morgen kwam wekken, lag hij in een heete koorts.

De ziekte van den braven en edelmoedigen priester duurde eenige weken, maar niemand hoorde hem ooit eene klacht uiten, welke pijnen hij ook leed. De koorts haalde hem als het ware het vleesch van het lijf en spotte met alle pogingen der geneesheeren, die op last van den graaf ontboden waren. Maar grooter smart dan zijn lichaam leed zijne ziel; de wraakzuchtige gravin was door niets te verteederen; zij ontvluchtte de kamer des zieken en gedoogde niet dat inhare tegenwoordigheid over hem gesproken werd. Ook poogde zij zoo veel mogelijk hare dochters van hem verwijderd te houden, maar ditwas haar onmogelijk, want de meisjes waren van hun beminden leermeester niet te scheiden. De priester bracht haar dikwijls onder het oog dat zij hare moeder gehoorzaamheid schuldig waren en noodzaakte ze vaak zich te verwijderen, doch dan kwam de graaf tusschen beiden en op het smeeken zijner dochters lettende, gaf hij haar verlof bij den ziekete blijven. Ook van andere zijden vond de zieke opbeuring in zijne smart; de bedienden waren allen zijne vrienden en verzorgden hem met degrootste nauwkeurigheid. Zij hadden hem leeren hoogachten, want eene vergelijking tusschen hem en hunne meesteres was reeds sinds lang ten zijnen voordeele uitgevallen.

Op zekeren dag verscheen de graaf met een vreemdeling op het kasteel; hij begaf zich met hem naar den zieke, verzocht zijne dochters zich te verwijderen en den bedienden te bevelen, dat zij niet mochten verschijnen, tot hij hen ontbieden zou. Daarop verliet ook hij het vertrek en liet den vreemdeling met den zieke alleen.

De oogen van den franschen banneling straalden van vreugde, toen de vreemdeling zijn mantel had afgelegd en zich als priester aan hem voorstelde. De graaf had hem heimelijk uit Londen ontboden, nadat de zieke hem zijn verlangen had kenbaar gemaakt van een priester bij zich te ontvangen, voor hij sterven ging. Met onbeschrijfelijke vreugde ontving hij de laatste Troostmiddelen, beval zich in het

gebed des priesters, verzocht hem aan zijne parochie te willen schrijven, dat hij haar tot in den dood was gedachtig geweest en nam afscheid van hem, waarop de priester zich met den graaf weêr verwijderden.

Reeds den volgenden dag bleek het dat het lijden des priesters weldra geëindigd zou zijn. Toen hij zijne laatste krachten voelde wegzinken, sprak hij tot den graaf, die in diepen ernst verzonken aan zijn leger stond: 'Edele lord, ik dank u voor de welwillendheid, die gij my steeds betoond hebt; gij hebt mij, armen vreemdeling, met liefde opgenomen; de Hemelzal het aan u en uwe kinderen vergelden. Vergeef het mij, zoo ik ooit te kort ben gekomen in de verplichtingen, die ik op mij genomen heb, en smeek de gravin om vergeving voor de aanleiding, die ik haar wellicht heb gegeven om vertoornd op mij te zijn. Bij God zal ik voor u beiden bidden.... en gij, mijne kinderen, dierbare Mary, dierbare Lucy, ik dank u voor de innige liefde, die gij mij steeds getoond, en waardoor gij mij het volbrengen van mijn plicht gemakkelijk hebt gemaakt. Blijft steeds zoo goed, zoo deugdzaam, als gij het tot heden geweest zijt; herinner u de lessen, die ik u gegeven heb, en als ik zal gestorven zijn, denk dan nu en dan aan uw leermeester.'

De meisjes vielen snikkende aan zijn bed neder; de graaf greep zijne hand, kuste die en zegde: 'dank, edelmoedige man, voor al wat gij aan mijne kinderen gedaan hebt....' De priester liet het hoofd op de borst zinken, wierp een laatsten blik op Lucy en Mary en stierf.

Een paar dagen later vinden wij de meisjes op hare kamer; hare oogen zijn dof van het weenen; zij kunnen het verlies niet vergeten, dat zij geleden hebben. De dorre troostredenen harer moeder hebben haar geen lafenis kunnen aanbrengen, en zij staren nu en dan op een boekje, dat voor haar op de tafel ligt en den titel voert: *The imitation of christ*[1]. Dat was behalve eene oude brevier de eenige schat des priesters, en daarvan hadden zij zich bij zijn sterven meester gemaakt. Gedurende die twee dagen lazen zij er dikwijls in, onderhielden elkander over hun beminden leermeester en spraken over de genoegelijke tijden, die zij met hem hadden doorgebracht. Maar niets hield hen meer bezig dan de moed en het geduld, waarmede de priester zulk een langdurig lijden had uitgestaan, en zij kwamen ten laatste tot het besluit, dat de godsdienst van den overledene waarlijk eene verhevene moest zijn, daar hij tot zulke onderwerping en stille berusting kon opwekken.

Maar zij waren den vorigen avond tot een ander besluit gekomen, en dit gingen zij thans volbrengen. Zij stonden op, verlieten de kamer, daalden den breeden wenteltrap af en kwamen aan de deur van de zaal, waar het lijk des priesters lag. Onze gravure stelt den lezer in staat met de beminnelijke meisjes kennis te maken. Nadat zij de zaal waren binnengegaan, traden zij tot het lijk, legden den bloemruiker, dien zij hadden medegenomen op de borst des priesters en kusten zijne verstijfde handen. Mary sprak: 'dierbare leermeester, voor de laatste maal komen wij u beschouwen, alvorens men uw lichaam aan de koude aarde overgeeft. Niet alleen komen wij u nogmaals bedanken voor al het goede, dat gij ons bewezen hebt, maar ook in tegenwoordigheid van uwe stoflijke overblijfselen het voornemen maken uwe deugden na te volgen en den godsdienst te onderzoeken, die u met zooveel onderwerping deed lijden. O moge uw geest ons omzweven en bij ons blijven, zooals gij zoolang in uw sterfelijk lichaam met ons verkeerdet! O moge uwe herinnering ons steeds bijblijven en ons voorlichten bij de moeilijke taak, die wij op ons nemen. Als uwe godsdienst de ware is, dan, dierbare weldoener, willen wij er in leven en sterven.'

1) De navolging van Christus.

Onze geschiedenis, lezer, is ten einde, als wij er bijvoegen dat Lord Howlet en zijne vrouw in den anglicaanschen godsdienst stierven en Mary, Lucy en Eduard later tot het katholiek geloof overgingen. Waarschijnlijk zult gij thans overtuiged zijn dat de fransche revolutie, die den eerwaarden Beaufort naar Engeland deed vluchten, de oorzaak was van de bekeering van de kinderen van lord Howlet, en daar nu niet één priester, maar wellicht honderden het Kanaal overstaken en vaak door den adel tot leermeesters over hunne kinderen werden aangesteld, zal het ieder duidudelijk worden, dat de Voorzienigheid andermaal uit het kwade, de fransche revolutie, veel goeds, talrijke bekeeringen onder de hoogere standen van Engeland, heeft doen geboren worden.

Allerlei.

Afschaffing van trekpaarden.

In Amerika, het land, waarin het vindingrijk vernuft ook de grootste dwaasheid den zetel hebben opgeslagen, heeft men eene proeve genomen, om samengeperste lucht tot beweegkracht van voertuigen te bezigen. Op een centraal-station worden vergaârbakken met lucht gevuld en twee daarvan, genoeg voorraad van lucht bezittende voor eene vaart van 8 mijlen, op het achterste gedeelte van den wagen geplaatst. De samengeperste lucht, zoo als men weet, doet den kogel uit het windroer vliegen, maakt de waterstrooming uit de brandspuit gelijkmatig en verricht andere werkzaamheden, zooals het voortdrijven der 'luchtwagens.' Ooggetuigen beweren dat zulk een wagen sneller dan een door paarden getrokken, gaat - en de Yankee voorspelt daaruit een geheelen omkeer in de vervoermiddelen, zoo dat de trekpaarden weldra tot den historischen tijd zullen behooren(!?)

De electrische windmeter.

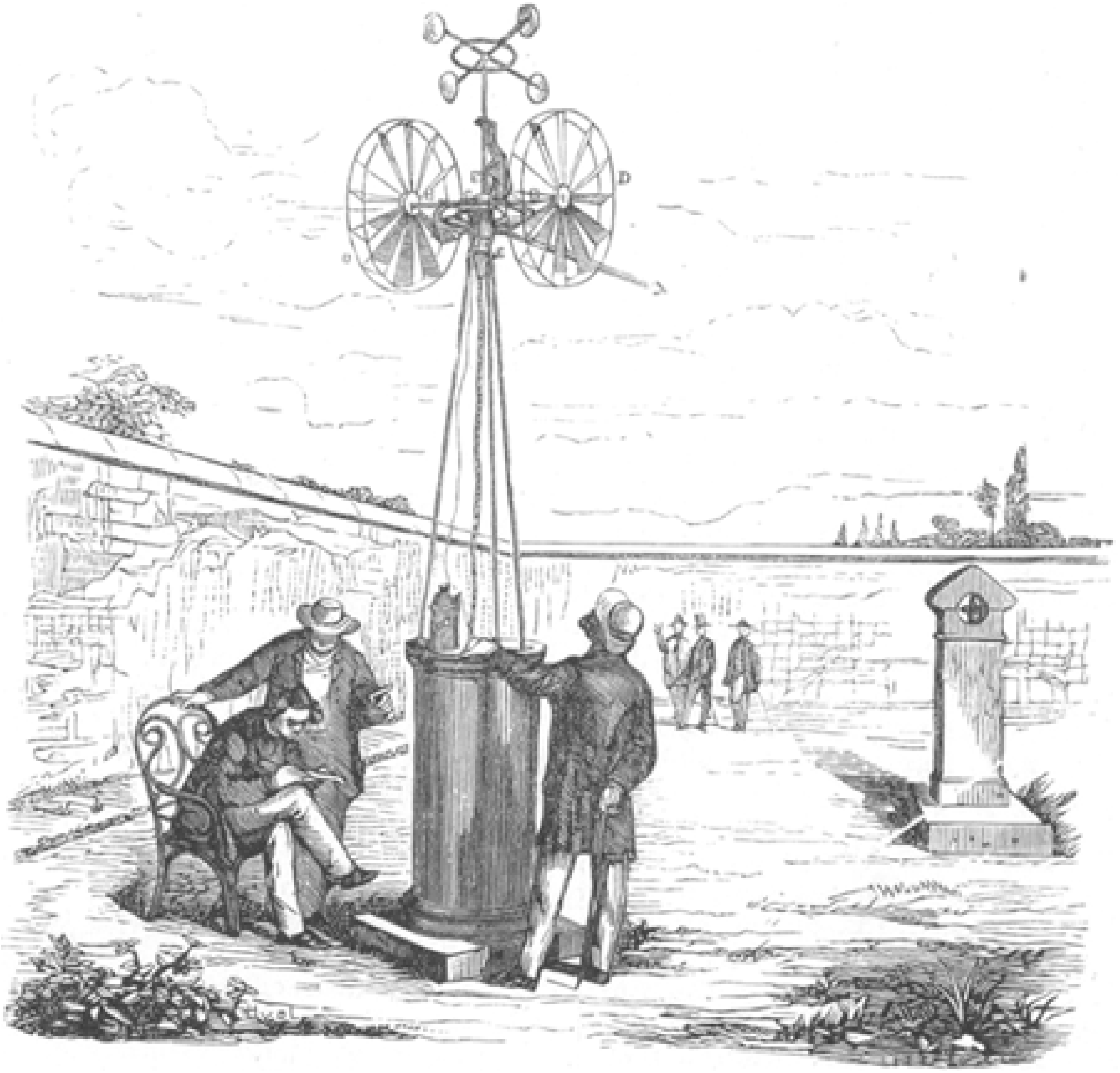

In N° 5 van deze jaargang hebben wij eene beschrijving gegeven van een windmeter. Verwijzende naar dat nummer, geven wij hiernevens eene afbeelding en beschrijving van een dergelijk toestel, dat door Salleron uitgevonden meer volledig en nauwkeurig is, dan het vroeger beschreven. Het te beschrijven werktuig bestaat uit twee onderscheidene deelen, den eigenlijken *anemometer* en den *registreerder*, die in het observatorium zelve de kracht en de richting van den wind aantoont. ‘In het samenstel van den windmeter, zegt de uitvinder, heb ik geheel en al de inrichting der oude weêrhanen weggelaten, die, indien zij niet zeer gevoelig zijn, aan zachte winden niet gehoorzamen en indien zij licht zijn, nooit onbewegelijk blijven en eene menigte richtingen aanwijzen, waartusschen het dikwerf zeer moeilijk is de ware te onderscheiden. In mijn toestel staan twee groote vleugelwielen DD op een horizontalen staaf B, welke een schroefzonder eind draagt. Die wielen zijn een samenstel van kleine wieken, die bij den minsten wind ronddraaien. De schroef zonder eind draait met de wielen en haakt in een getanden horizontalen cirkel A; ten gevolge van deze beweging worden de groote wielen rondom den getanden cirkel medegesleept; zoodat, wanneer de wind in eene schuinsche richting op de wieken werkt, de wielen zich op hun as rondwentelen en tevens rondom den getand en cirkel, totdat zij in eene richting aan nemen, die met den windstroom evenwijdig is; eene richting, die inderdaad de eenige is, waarop de wind geene werking heeft, omdat hij

alsdan tegen het scherp der wieken slaat. Verandert de wind dan beginnen de wielen op nieuw te draaien en verplaatsen zich zelven evenwijdig aan den luchtstroom.

De richting der wielen wordt door middel van de electriciteit opgeteekend; de vertikale as, die met de wielen omdraait, brengt ook een rolletje in beweging dat den cirkel E aanraakt, welke in acht deelen verdeeld is, overeenkomstig de acht voornaamste windstreken; acht geïsoleerde koperdraden geleiden de electriciteit in den *registreerder*'

Om de snelheid van den wind te weten, heeft Salleron het molentje van Dr. Robinson (zie pag. 40) aangenomen. De 'teller' van dit molentje is een rad met 250 tanden, die op de raakschroef F ingrijpten. De afmetingen van het toestel zijn zoo berekend, dat elke volledige omwenteling van het wiel met een ned. mijl wegs door den wind afgelegd overeenkomt. Dit wiel wordt verder met de electriciteit in verband gebracht, door een geïsoleerde veer, die het bij elke omwenteling aanraakt, den galvanischen stroom afsluit en dan naar den *registreerder* zendt. De electrische verbinding kan op verschillende wijzen plaats hebben, welke wij echter heden niet zullen beschrijven. In het afgeteekende toestel dienen acht potlooden, in verbinding met zoovele electrische draden, om de richtingen der winden aan te wijzen; het negende potlood, dat met het molentje in verband staat, teekent telken maal, wanneer de stroom door den 'teller' van het molentje gesloten is, een punt- en elk dezer duidt, als wij gezien hebben, een mijl wegs aan door den wind in een bepaalden tijd afgelegd.

Composities van metalen,

voor lepels, vorken enz. die op de parijsche tentoonstelling als schoon gekenmerkt waren, zijn o.a. 1□. eene gele compositie, bestaande uit 89.3 procent koper en 10.5 proc. aluminium; 2□. eene witte compositie, uit 69.8 proc. koper, 19.8 proc. nikkel 5.5 proc. zink en 4.7 proc. cadmium; 3□. eene andere gele compositie, *oriede* genaamd, uit: 79.70 proc. koper, 13.05 zink, 6.09 proc. nikkel, 0.28 proc. ijzer en 0.09 proc. tin.

Het drogen van aardappelen.

Door ervaring is het bevestigd, dat men aardappelen in den gedroogden staat jaren lang bewaren kan, zonder dat zij minder smakelijk worden; het spoedig bederf dier vrucht is vooral toe te schrijven aan hare groote hoeveelheid water. In Amerika zijn gedroogde aardappelen een belangrijk handels-artikel en worden op deze wijze bereid: Versche aardappelen worden eerst schoon gemaakt en dan tusschen doorboorde, holle, scheef liggende walzen gebracht, die ze snijden en kneuzen, den brij in zich opnemen en aan hun lage gedeelte laten uitloopen, terwijl de schillen onder de walzen vallen. De aldus verkregen aardappelbrij wordt in daartoe ingerichte droogkamers bij eene hooge temperatuur gedroogd en daarna korten tijd in de lucht gelegd om een weinig vochtigheid aan te trekken en eindelijk door hydraulische persen in den vorm van blokken geperst. De gedroogde aardappelmassa is zeer vast, hoornachtig, glanzend, reukeloos en even smakelijk als versche aardappelen.

Een notenboom in een molensteen.

Bij Walton Hill in Engeland ligt of liever hangt sedert vele jaren als eenig overblijfsel van een watermolen een molensteen. Twintig jaren geleden ontsproot uit het vierkante gat in het midden van den steen een stammetje, voortgekomen uit de pit van een noot, die daar by toeval in den grond gekomen was. Het boomptje vulde, bij toenemenden wasdom, allengs het gat van den steen, en voerde dien weldra mede naar boven. Thans hangt de steen 5 voet hoog boven den grond; de boom heeft eene hoogte bereikt van 29 voet. Het ware wellicht voor geleerde genoot schappen de moeite waard - onze tijd wil toch *alles* onderzoeken - de vraag te behandelen: hoe kan den steen van den boom verwijderd worden, zonder een van beiden te beschadigen?

Onaangename verrassing.

In eene restauratie te Bronsville in Amerika bevonden zich onlangs verscheidene gasten, die met elkander het middagmaal gebruikten; bij het dessert zou een hunner een prachtige meloen opensnijden. Nauwlijks had hij het mes in de vrucht gestoken, of men hoorde een scherp gesis. Allen verschrikten en hij die den meloen was begonnen te snijden, weigerde zijne taak voort te zetten. Doch daar zijne makkers den spot met hem dreven, greep hij moed, en stak op nieuw het mes in de vrucht en.... viel bezwijmend in de armen van den dischgenoot, die naast hem zat. Geen wonder, de meloen diende tot verblijf van een afschuwelijke slang. Het dier, dat door het mes in het oog getroffen was, sprong te voorschijn en kronkelde zich over de tafel. Nu greep de moedigste een mes en stak dit 't ondier in den kop. Gelukkig schoten daarop de anderen toe hielpen hem de slang afmaken. Zij was 24 voet lang; niet alleen moest men er zich over verwonderen dat zij zich in de meloen had kunnen verbergen, maar ook er had kunnen indringen, zonder aan de oppervlakte een zichtbare opening achter te laten.

Rookers en berookten.

Er is op dit oogenblik in Engeland een zonderling proces tegen een der spoorweg-maatschappijen aanhangig. Even als hier vinden vele reizigers en vooral dames het daar zeer lastig en onaangenaam dat zij in de spoorweg-wagens dikwijls in wolken van rook gehuld moeten zitten. De bedoelde maatschappij heeft langen tijd tegenstand geboden aan het algemeen verzoek om invoering van coupés voor niet-rookers, doch is er eindelijk door het gouvernement toe gedwongen. Daar zij echter slechts voor dwang had moeten bukken, liet zij uit weerwraak de coupés zoodanig inrichten dat de niet-rookers wel geene gemeenschap hadden met de rookers, doch wel met den rook, die zich boven door eene groote opening ontlast. De directie beweert dat zij aan hare verplichtingen heeft voldaan dewijl het voorschrift slechts luidt dat de niet-rookers afzonderlijke plaatsen kunnen bekomen; laatstgenoemden, die nu wel niet bij de rookers maar desniettemin in den rook zitten, protesteeren daartegen.

[Nummer 41]

De zwaluwen.

De zwaluw.

Even als ons de zachtere natuur na lange wintermaanden en het opkomende groen, dat boomen en struiken versiert, den terugkeer der lente verkondigt, zoo geschiedt zulks ook door een aantal vogels, die ons in den herfst verlieten, om, ver van onze hagel- en sneeuwbuien verwijderd, eenige maanden in warmere streken door te brengen. Onder deze trekvogels behoort ook de zwaluw, de vogelsoort waarvan wij dagelijks geheele scharen in ons land zien terugkeeren, en hetzelfde nest bewonen, dat zij in 't vorig jaar verlieten, en onze gravure een lieve afbeelding geeft.

De zwaluwen komen en gaan niet in massa maar in groepen van 100 á 200, wellicht om de roofvogels gemakkelijker te ontsnappen, die haar voortdurend vervolgen. Te waarschijnlijker wordt de veronderstelling, omdat de groep niet altijd uit hetzelfde getal bestaat. In Zwitserland en Frankrijk b.v. waar de bergtoppen de vergaderplaatsen arenden, valken en andere roofvogels zijn, scheiden de zwaluwen zich in nog veel kleinere afdeelingen, om zich eerst weêr meer te vereenigen, wanneer zij in België zijn aangekomen, van welk oogenblik af het grootste gevaar voor haar geweken is.

Er zijn hoofdzakelijk twee soorten van zwaluwen: huis- en boomzwaluwen. De eersten bouwen hare nesten veelal op of in schoorsteenen, wellicht omdat de daaruit opstijgende warmte haar beschermd tegen de voorjaarskoelte, waaraan zij nog niet gewoon zijn. Maar ook vergenoegen zij zich met een ander deel van ons huis, en hierin hebben zij zelfs zoo weinig keus, dat haar iedere plaats voldoende is, die haar volkomen veiligheid aanbiedt. Dat zij menigmaal *in* de huizen nestelen, bewijst hare trek naar gezelligheid; tot hoe ver die trek gaat, leert ons een engelsch natuuronderzoeker, als hij vertelt dat een paar zwaluwen zijn nest maakte in de openstaande lade van eene tafel, die op een ongebruikten zolder stond. Pennant spreekt van zwaluwen, die haar nest bouwden onder de vleugels van een uil, die door boosaardige boerenjongens boven de deur van een stal was vastgenageld. Ook heeft hij gedurende verscheidene jaren achtereen een zwaluwennest gezien in de raderkast van een stoomboot, die dagelijks den Teems op- en afvoer. Zelfs heeft de ondervinding bewezen dat boomzwaluwen hare nesten tegen hare gewoonte in een schoorsteen bouwden, terwijl het omgekeerde, zoo ver men weet, nooit plaats heeft.

De boomzwaluwen maken hare nesten in boomen, meest in holle. Bij voorkeur zoeken zij onbewoonde plaatsen en dichte bosschen en keeren liefst tot den boom terug, van waar zij zijn uitgegaan. Of er ook keuze bij haar bestaat omtrent de juiste plaats en ten opzichte van heteigen nest, valt moeilijk te beslissen, daar er gewoonlijk een groot aantal in denzeifden boom nestelen. Zeker landeigenaar liet opzettelijk een boom omhakken om de zwaluwennesten te onderzoeken; hij vond er alleen in den stam 50; daarbij waren sommige takken er nog mede opgevuld.

Wanneer de boom of de tak hol is, valt der zwaluwen de arbeid niet moeilijk; dan is het nest als het ware gemaakt, en hebben zij slechts zachte stoffen aan te halen, opdat de eieren niet breken mogen. Meer arbeids heeft het dier, als het nest op den tak moet gemaakt worden. Het werkt dan volkomen op dezelfde wijze als de huiszwaluw.

Het nest der zwaluwen bestaat uit kleine, dunne takjes, die op kunstige wijze in elkander zijn gevlochten. Om ze te verkrijgen, moet de zwaluw een dooden boom opzoeken. Wanneer zij tot den arbeid bereid is, vliegt zij uit en fladdert, als men het zoo noemen mag, geruimen tijd op dezelfde plaats rond. Dan zoekt zij met hare

scherpe oogen denboom en daaraan de gewenschte takjes. Heeft zij deze gevonden, dan vliegt zij er heen, men zou zeggen om de insecten te vangen, die er zich op hebben nedergezet, want zij snelt met geopenden bek naar beneden, stoot er mede tegen het takje, zoodat het breekt, vangt het, zoo het mocht vallen, en brengt het naar de plaats, waar zij het nest bouwen wil. Zoodra zij een genoegzamen voorraad droog hout heeft, begint zij de fundamenten te leggen. Haar speeksel, eene slijmachtige stof, vervangt de kalk; daarmeê maakt zij de takjes op den muur of stam vast; maar zoodanig dat zij op eenigen afstand van elkander komen. Op de eerste laag legt zij kruiselings een tweede, waarna zij door de openingen heen nieuwe takjes weet te buigen, tot het samenstel gereed is, met eene opening groot genoeg om er te kunnen uit- en invliegen.

Hooi, wol, veêren en dergelijken moeten nu het overige doen.

Het nest, hoe kunstig ook gevlochten, is zeer broos; een harde regen, een sterke wind kan het uit elkander slaan; daarom zorgt de zwaluw dat zij het bouwt op eene plaats, waar het zooveel mogelijk tegen regen en wind beveiligd is. In eenen boom, zoo zij geen hollen heeft kunnen vinden, maakt zij het tusschen eenen tak en den stam of op eene andere veilige plaats; aan een huis kiest zij, zoo zij niet in den schoorsteen bouwt, gewoonlijk een gat in den muur of het dak. De zwaluw broeit minstens tweemaal, in de lente en in den zomer; iederen keer legt zij 4 à 6 eieren, die het meest door het wijfke, soms ook door het manneke worden gebroeid.

Bloemen in huis.

Onlangs schreef de voortreffelijke leeraar der Tuinbouw-School te Watergraafsmeer, nabij Amsterdam, de heer de Beucker[(1)] een artikel, dat een diepen indruk moet gemaakt hebben op allen, die het stille huiselijke leven beminnen en hunne huiskamer niet alleen door den hellen oogenglans eens kinds, maar ook door den lieflijken glans der bloemen willen vervroolijkt zien. Immers, in het familie-leven hooren bloemen thuis; zij zijn inderdaad voor ons dikwijls een bewijs dat daar waar zij geteeld worden, ook vrede en liefde wonen.

Als de mensch, die nog niet verstoffelijkt is door het winstbejag ter Beurze, door de muffe lucht van kantoor of magazijn, een dag of slechts eenige uren in de vrije natuur heeft doorgebracht, ‘zou hij iets van die bekoorlijke natuur naar de stad willen meêdragen,’ zegt de heer Beucker ‘als om eenen nasmaak te hebben van hetgeen wij mochten genieten.’ En inderdaad hoe dikwijls heeft dit gevoel ons overmeesterd, toen wij nog in de stad woonden en tusschen de zwart-roode of grauw gepleisterde achtergevels een enkel sprantje groen trachtten te ontdekken!

Wij herdenken altijd het groene halmpje, dat wij eens uit de zwarte spleet van een houten geveltje zagen opschieten, dat grooter en grooter werd en eindelijk purpere bloemen droeg. Het was een erwt-plantje en hing met zijne ranken langs het geveltje neêr; maar toch leefde 't en koesterde zich in den zonneschijn en laafde zich aan den malschen regen. Een halven zomer sloegen wij dagelijks het plantje gade, tot dat de ondeugende musschen de nieuwe erwtjes kwamen wegpikken en de balddadige wind den stengel afsloeg.

(1) De heer de Beucker is een antwerpenaar, die al zijne kundigheden aan eigen ontwikkeling te danken heeft. Sedert eenige maanden is die zoo practische tuinbouwkundige als hoofd leeraar geplaatst in genoemde school te Watergraafsmeer, en bestuurter, met een verwacht welgelukken de natuurkundige studiën, Wij tellen den geachten man tusschen onze vrienden en onze medewerkers.

Het heeft ons altijd een goed denkbeeld doen opvatten van een arbeidersgezin, indien er eenige potten met bloemen op den vensterdorpel stonden, en meer dan eens was dit in ons oog een certificaat van goed gedrag, en nu wij eindelijk zelve in eene vrijere natuur zijn teruggekeerd, gevoelen wij meer dan ooit de waarheid van de Beucker's woorden: ‘Stedelingen van allen stand, die naar de verkwikkende indrukken, naar de verhevene natuurverschijnsels van buiten haakt, er is middel om u te vreden te stellen: de natuur zal zich, indien gij wilt, naar uwe luimen en begeerten plooien en zal u, in uw huis zelf, zoo niet de bekoorlijkheden toonen, welke zij in het vrije uitspreidt, dan toch u een genot geven dat u zal bevredigen; geheimen laten doorgronden die uwen geest zullen treffen. Daar is niets voor noodig dan een venster, door hetwelk de zon binnen dringt en een weinig zorg voor uwe planten en bloemen.’

Wij willen den ijverigen man in het verspreiden van die liefderijke denkbeelden onder het volk, voor welks verstandelijke ontwikkeling hij reeds zoo veel deed, behulpzaam zijn; want wij deelen in zijne woorden: ‘nooit gaan wij voorbij een venster achter welk een bak of tafel met wel verzorgde bloemen prijkt of wij denken: ziedaar een huis waar orde, vrede en geluk heerschen; daar waar liefde tot bloemen woont, woont ook liefde tot den mensch.’

Wat vroolijk aanzien heeft eene kamer, hoe nederig zij dan ook zij, wanneer zij door eenige bloemen is versierd. ‘Bouw, kleur en geur,’ zegt de Beucker, ‘geven aan de bloemen, ik weet niet welke geheime aantrekkingskracht, welke betooverende stem. Aan die kracht, aan die stem kan niemand, zelfs niet de meest onverschillige, weêrstaan. Een weinig omgang met bloemen, boeit ons aan haar en zij nemen eene plaats in ons leven in. Komt er in den loop van den dag, een oogenblik van rust, dan worden wij tot onze bloemen gedreven, om hare ontwikkeling gâ te slaan, hare aanwinst na te speuren. Werpt zich eene moeilijkheid dwars door onzen levensweg, laat ons dan even bij haar vertoeven, en onze verfrischte geest zal eene oplossing voor de moeilijkheid vinden.

‘En komen dan de ledige uren, hoe genotvol zullen wij die bij onze planten doorbrengen! Wij zullen ze koesteren, verzorgen, zuiveren, snijden, inkorten, den grond oplichten; haar het beste plaatsje in de zon geven; naïf als kinderen, hare bloemen tellen, ze bewonderen en hare balsemende geur inademen! Een gevoel van tevredenheid zal onze ziel vervullen en wij zullen, in onze kamer, gelijk in de vrije natuur, ons gelukkig gevoelen.’

Het verzorgen der bloemen is vooral het werk der vrouw. Stille en invloedrijke bezigheid, welke van menig andere, misschien gevaarlijke, afwendt, ‘welke veel bijbrengt tot de rust van den huiselijken haard; welke in gansch het gezin den geest van kalmte en oplettendheid doet heerschen, voor ons en onze kinderen; eenige van de geheimen der natuur onthult en ons alzoo herinnert aan de grootheid en aan de tegenwoordigheid Gods.’ Men ziet het, de verdienstelijke en gemoedelijke leeraar wil de bloemen doen deel maken van het huiselijk-leven.

Jammer, dat niet alleen bij de mindere klas, maar ook bij de hoogere, de bloemen dikwijls met eene blinde, met eene onkundige liefde behandeld worden en zij alzoo, na een kort tijdverloop, sterven. De bloei der plant is niet enkel aan het licht, aan de lucht, aan behoorlijk begieten, aan eene gepaste warmte te danken; maar ook de hoedanigheid van den grond in welken zij tiert, en een onderricht, ten dezen opzichte, zouden wij, nu er toch zooveel over volksonderwijs en volksverlichting geraasd wordt, nuttiger voor het volk vinden, dan de domme en dikwijls boosaardige drogredenen, welke men in onze dagen den werkman, in de volksvoordrachten, inblaast.

Door dat onderricht, hoe nietig het ook schijne, zou de arbeider ten minste eene vroolijke glimp aan zijn huis, aan zijn huiselijk-leven geven; terwijl hij er nu des avonds in terug keert, het hoofd opgepropt met haat tegen alle oppergezag, zoo burgerlijk als godsdienstig; met misnoegen over zijnen stand in de samenleving: denkbeelden die zich allengs in zijnen geest ophoopen om eens, tot eigen ondergang, als een vulkaan uit te barsten.

Hoe vroolijker men het inwendige van het huis maken kan, hoe meer men aan hetzelve gehecht is. Dan eerst zegt de mensch, met een zeker welbehagen: ik ben ten mijnent! Dat wil zeggen: ik geniet in mijn eigen midden, waar ik koning ben. eene weldoende rust. Die huiselijke rust stemt tot nadenken en 't is slechts door nadenken, 't zij in een breed en of in een beperkten kring, dat de mensch, de oprecht godsdienstige en staatburgerlijke mensch zich vormt. De ontwikkeling van die vorming geeft ons eene hechte en vaste samenleving, bestand tegen de aanvallen van ongeloof en revolutie.

De pest te Milaan.

Treurig verlieten de beide vrouwen het huis van meester Giaccomo, den rechtsgeleerde, en wandelden zwijgend door de straten van Milaan, nu en dan een groet gevende aan de wandelaars, die haar vriendelijk toeknikten. Het scheen of de bejaarde dame en de jonge maagd de spraak geheel hadden verloren, want geen enkel woord werd tusschen beiden gewisseld. Eerst toen zij de poort der stad achter den rug hadden en tusschen de goudgele korenvelden voortwandelden, opende de maagd den mond en sprak na een diepen zucht geslaakt te hebben: ‘Alle hoop is dus verloren, tante, en ik sta als arme wees op Gods wijde wereld.’

‘Laat u dat niet te zeer ontstellen, lief kind, aardsch goed is vergankelijk.’

‘Ach ja, dàt is het ook niet, waarom ik treur, maar....’

‘lk weet het, gij treurt om die vreeselijke onrechtvaardigheid, waarmeê uw vader de eeuwigheid is ingegaan; evenwel gij moogt niet wanhopig worden; laat ons liever vertrouwen dat uw vader niet met volle kennis heeft gehandeld, de plotselinge ziekte zijn verstand beneveld had en eindelijk bedenken dat God eindeloos barmhartig is.’

‘Helaas! tante, alles verzet zich tegen uwe meening; nadat mijn vader door de beroerte getroffen was, kwam ik aan zijn bed, en hij noemde mij zijne goede, lieve Agnes; alles duidde aan, dat hij in het volle bezit zijner geestvermogens was; eenige oogenblikken later toen mijn oom en meester Giaccomo binnentraden, moest ik het vertrek verlaten, en als ik een uur later mijn dierbaren vader terugzag, was hij een lijk.’

‘En gij een onterfde wees!.... 't ongehoord in de Christenheid’

Het meisje weende bittere tranen.

‘Waarom heeft men mij niet ontboden,’ vervolgde de tante, ‘ik hadde uw vader van die daad teruggehouden; wel is waar ben ik slechts de zuster zijner echtgenoole, doch hij zou zeker voor mijne vermaningen zijn achteruit gegaan.’

‘lk lag inmiddels op mijne kamer neergeknield, dacht aan niemand ter wereld en smeekte alleen God om de herstelling mijns vaders.’

‘Heeft hij, terwijl hij voor het laatst met u sprak, zich ongunstig ten opzichte van uw voornemen getoond?’

‘Hij sprak er geen woord over. Wèl heeft hij mij des morgens, vóór hij ziek werd, op nieuw verzekerd even als herhaalde malen te voren, dat het hem zeer onaangenaam zou zijn, als ik in het klooster trad.’

‘Zonderling,’ mompelde de tante, ‘'tusschen zoodanige verklaring en eene onterving is de afstand groot. Hoe het ook zij,’ vervolgde zij op luideren toon, ‘die onterving moet uwe minste smart uitmaken; niets belet u thans om u geheel aan uwen God te schenken, en men zal u even gaarne onder 's Heeren Bruiden opnemen, als bracht gij groote schatten voor het klooster aan.’

De oogen der maagd tintelden een oogenblik van vreugde. Daarop sprak zij: ‘dat wist ik, tante, ik ken de edelmoedigheid van onzen godsdienst en weet dat gij grooten invloed hebt, maar toch, het zoetste verlangen mijner ziel kan niet bevredigd worden.’

‘Wat bedoelt gif, lief kind?’

‘Ik had gehoopt het klooster, waarin gij als stiftdame verblijf houdt, uit zijn bouwvalligen toestand te herstellen; dit had echter niet kunnen geschieden dan bij den dood mijns vaders, doch met zijne toestemming den sluier aannemende, vleide

ik mij eene som gelds van hem te ontvangen, groot genoeg om ter eere van mijne moeder de kloosterkerk met een zilveren Mariabeeld te versieren.'

'Dat zal God u loonen, mijn kind. Weet evenwel dat uwe goede meening Hem reeds genoeg is, en gij de Moedermaagd geen edeler offer kunt aanbieden dan dat van uw schuldeloos hart.'

'En die hoop moet voor altijd vervlogen zijn?' snikte de maagd. '

Ik zeg u nogmaals, laat u dit niet te zeer ontstellen. Wij hebben gedaan wat wij konden. Bekwame mannen hebben het testament onderzocht, en hunne uitspraak was dat ten opzichte van de echtheid geen twijfel kon overblijven. Meester Giaccomo heeft ons zoo even op goede gronden de laatste hoop benomen.'

'Soms hinderde mij eene vreemde beweging zijner gelaatstrekken. Ik meende nu en dan een valschen glimlach om zijn mond te bespeuren.'

'Foei, lief kind, wacht u voor kwade vermoedens. Mijn bespiedend oog heeft zich niet van hem afgewend, en als ik in zijne ziel poogde te lezen, vond ik er niets dan rust en kalmte. Mijne ondervinding weegt boven uwe argeloosheid.'

De maagd liet het hoofd zakken en verzonk in diep nadenken. Na eenige oogenblikken hernam zij: 'terwijl meester Giaccomo met u sprak, wendde ik een weinig het hoofd en verraste een der klerken, terwijl hij een spottenden blik op u wierp.'

'Wellicht een dier misdadige karakters, welke vermaak scheppen in eens anders leed. Doch hoe dit zij, dierbaar kind, de gebeden, door u zoo vurig tot den Hemel gestierd, zijn op wonderbare wijze verhoord. Plotseling vallen de beletselen, die u den weg tot het klooster beletteden; de broeder uws vaders, uw oom, wien de erfenis ten deel viel, en die verplicht was voor uw onderhoud te zorgen, maakt niet het minste bezwaar om u aan het klooster over te laten. Wat kunt gij meer verlangen. God is zichtbaar met u; Zijn Heilige Naam zij daarvoor eeuwig gezegend!'

De twee vrouwen hadden de oude kloosterpoort bereikt; eenige oogenblikken later verdwenen zij tusschen het geboomte van den hof.

Den derden dag na dien lag de arme onterfde in het gewaad der novicen geknield voor het altaar.

Vijf jaren zijn voorbijgegaan; zij, die wij hooger onder den naam van Agnes leeren kennen, draagt thans den naam van zuster Maria; toen zij zich voor altijd van de wereld scheidde, nam zij den naam aan van de Moeder Gods met het voornemen nog in vele andere opzichten zooveel mogelijk gelijkvormig aan haar te worden.

Het is in den vroegen morgen van een schoonen Julidag van het jaar 1630, dat wij haar ontmoeten op den weg naar Milaan. Even als in het vorige jaar ligt er een vaal bruine kleur over het landschap, waaraan de vruchtbaarheid ontnomen schijnt. De oogst was in 1629 mislukt; hetzelfde zal in dit jaar het geval zijn. en bij de ontzettende ramp, die Milaan treft, zal zich de gruwel van den hongersnood voegen.

Menigmaal staakte de non hare wandeling om aan den weg neêr te knielen en over een lijk, dat zij daar vond, te bidden voor de ziel des overledenen. Het schouwspel scheen haar niet vreemd, want het maakte in den aanvang geen zichtbaren indruk op haar, maar allengs begon zich een akelig bleek op hare wangen te vertoonen, en toen zij de stad binnentrad, zwommen hare oogen in tranen.

De straten, welke zij doorliep, waren eenzaam en verlaten; slechts hier en daar zag men eene kar, van ruwe, zwart geschilderde planken in elkander geslagen, voor een der huizen stilhouden om een lijk op te nemen, dat in een doek, soms half naakt, naar buiten werd gebracht. In sommige geopende huizen zag zij de dooden op den vloer liggen, die op de aankomst der karren wachtten, en ook menigmaal ontdekte

zij eene uitgeputte moeder, die haar dood kind door het venster heen aande monatto's (doodgravers) toereikte. Overal zag zij den dood onder zijne afschuwelijkste gedaante; bij iederen stap zag zij de verwoesting, door de pest, welke de spaansche troepen in de stad hadden gebracht, aangericht.

Ten laatste besloot zij zooveel mogelijk de oogen en den geest van het droevig schouwspel af te wenden en vervolgde nu biddende haren weg. Zoo bereikte zij het doel van haren tocht, het lazaret, waarin ongeveer 8000 pestzieken lagen.[1)]

Zoodra zij binnentrad, zag zij een aantal lijken naar buiten dragen van hen, die in den afgeloopen nacht waren gestorven; op eens brak zij in een vloed van tranen los, want onder de lijken herkende zij dat van de zuster, die zij kwam aflossen, en die den vorigen dag even gezond als zij op het oogenblik was, het lazaret was ingetreden. Na eenige oogenblikken trad zij voort en vond aan het andere einde van het gebouw hare tante, die met de nonnen in het liefdewerk wedijverde. Hierna werd haar een vertrek aangewezen, waar zij de zieken moest gaan verplegen.

Onmiddellijk gehoorzamende, begaf zuster Maria zich naar de aangewezene zaal en wilde die binnentreden. Doch op eens bleef zij staan, want zij hoorde een akelig gekerm en geschreeuw opgaan, dat haar als door het hart sneed. Daar zij begreep, dat men wellicht op hare hulp wachtte, greep zij moed, opende de deur en begaf zich naar den hoek, van waar het gehuil opging. Hier zag zij twee oppassers met de uiterste inspanning bezig om eenen pestzieke in het bed te houden. Hij scheen aan een razende gelijk, beet de oppassers in de handen en sloeg met armen en beenen om zich heen. De zuster werd als op den voet gevolgd door twee andere oppassers; deze kwamen hunne makkers te hulp en trokken den zieke een ijzeren buis aan, waardoor zij hem tot rust dwongen. De zieke verwrong jammerlijk zijne gelaatstrekken, door den gloed der pest geteekend; het was nog de eenige wijze, waarop hij zijne woede en smart lucht kon geven.

Hij was gekleed in een fluweelen buis en broek; een zwarte hoed met witte veer lag tegen den grond; oogenschijnlijk was hij het eigendom des pestlijders.

Nu naderde de non nog dichter den lijder, wierp een doordringenden blik op hem en - begon op eens te beven. Plotseling echter keerde zij zich tot de wachters en vroeg hun: ‘wie is die zieke?’

‘Het is ridder Vicelli,’ antwoordde een hunner, ‘hij keerde van een nachtpartij huiswaarts, - want de rijken schijnen te gelooven dat de pest hen niet treffen kan; zij verzuimen er geen enkel feest om - nauwlijks was hij op zijne kamer, of hij werd door de ziekte aangegrepen; zijn knecht, hulp zoekende, vond ons in de nabijheid, waarop wij den ridder naar het lazaret hebben gevoerd. Het heeft ons zeer veel moeite gekost hem hier te brengen, want met zijne oogen alleen reeds poogde hij ons te doorboren. Gelukkig dat wij hem spoedig zijnen degen ontnamen.’

Dit zeggende, verwijderden zich de vier oppassers.

‘Wat willen de schelmen!’ riep op eens de zieke ridder.

De non keerde het gelaat tot hem en zegde: ‘Zijt gij het, oom, moest ik u hier weêrzien!’

‘Ha! Agnes, hoe komt gij hier?’ antwoordde de zieke op spottenden toon, ‘wat hebt ge hier te doen; ga naar het klooster, daar zijt ge op uw plaats.’

‘Daar ben ik gebleven, oom, zoolang de pest niet in de stad was gekomen; thans is mijne plaats aan de legers der lijders en stervenden.’

‘Dan ga bij een ander, ik ben niet ziek en zal niet sterven.’

1) Een paar maanden later klom het getal tot 16000.

Een nieuwe aanval der pestkoorts logenstrafte deze woorden van den levenslustigen ridder; zijn lichaam kromp ineen, als werd hij met gloeiende ijzers gestoken.

De non gaf hem te drinken; met lange teugen ledigde hij den beker.

Zijn toestand was zoodanig dat zuster Maria, die reeds geruimen tijd pestlijders had verpleegd, binnen weinig tijds een noodlottigen afloop voorzag. Daarom oordeelde zij het geraden den zieke hare meening te openbaren, opdat deze zich tot sterven zou voorbereiden. Gaarne had zij met hem over verschillende zaken willen spreken, doch zij wist dat de pest meermalen hare slachtoffers in minder dan een uur tijds ten grave sleepte. Dus sprak zij: ‘Dierbare oom, hoop daar niet op; indien ik mij niet bedrieg, hebt gij over een uur reeds opgehouden te leven, en dan zult gij voor het oordeel Gods staan!

Gij raaskalt, Agnes, val mij toch niet lastig met uw ijdel geklap..... O die kramp!’

‘Maar gij gevoelt immers dat de dood reeds nabij is; waarom dan getoefd.... Wil ik eenen biechtvader roepen!’

'Neen,' schreeuwde de ridder, 'ik heb thans geen trek, om mij met hem bezig te houden.'

Maar de non had reeds de kamer verlaten en dwaalde door zalen en gangen om een priester te zoeken. Eindelijk vond zij er een, een man van hooge gestalte, een eerbiedwaardige houding, en op wiens gelaat de heiligheid haren stempel scheen gedrukt te hebben. Zij sprak hem aan en verzocht hem haar te volgen naar het leger van een lijder, die naar haar oordeel in stervensgevaar verkeerde. De geestelijke toonde zich onmiddellijk bereid en trad met haar naar het vertrek, waar ridder Vicelli door de vreeselijkste pijnen gemarteld werd.

De zieke scheen niets van zijne komst te bemerken; hij wentelde en keerde zich, zooveel het ijzeren buis hem dit toeliet, en deed nu en dan een akelig gekerm hooren. Maar toen de geestelijke zich over hem boog en aansprak, gaf hij een rauwen gil en riep op wanhopigen toon uit: 'Moet dan alles mij op dezen oogenblik folteren, koorts en kramp, die mij door de leden woelen; eene wees, die ik onterfde; een kardinaal, dien ik bloedig hoonde....'

Een kardinaal!.... De non ontstelde hevig; meermalen had zij vernomen, dat de beroemde kardinaal Frederik Barromeüs, aartsbisschop van Milaan en neef van den H. Carolus Barromeus, het lazaret bezocht en aan het bed der ongelukkige lijders neêrknielde, maar zelve had zij hem nog niet ontmoet, en persoonlijk kende zij hem niet. Zij wierp zich dus haastig op de knieën en boog het hoofd, terwijl zij zijn zegen ontving. En nu ziende dat de kardinaal zich met haren oom ging bezighouden, meende zij zich te moeten verwijderen, om het onderhoud, dat tusschen beiden zou plaats hebben, niet te storen.

Zuster Maria zocht hare tante op en verhaalde haar welke zonderlinge en onverwachte ontmoeting zij had gehad. Zij deelde haar ook mede wat de ridder had gezegd en was zeer verbaasd, toen zij zag dat die woorden een buitengewonen indruk op haar maakten. Evenwel, daar deze het zwijgen bewaarde, durfde zij niet op eene verklaring aandringen en hield zich bezig met de om haar heen liggende zieken', die voortdureud hulp en lafenis noodig hadden.

Er kon ongeveer een half uur verloopen zijn, toen de tante en zuster Maria door zijne Eminentie den kardinaal aan het ziekbed van ridder Vicelli ontboden werden. Beide begaven zich haastig derwaarts, en hunne verbazing klom tot den hoogsten top, toen zij op het gelaat des kardinaals eene zoete vreugde zagen glansen en in de trekken van den lijder gemoedsrust en stille onderwerping lezen mochten. Had de hemel dan in zoo korten tijd een wonder gedaan? Of was den kardinaal de macht gegeven om de verstoktste harten te breken?

Frederik Barromeus was een dier heilige mannen, wier ziel verteerd wordt door het verlangen naar het heil der zielen. Hij toonde het niet alleen toen in zijn diocees vrede en voorspoed heerschten, maar ook toen de engel des verderfs er verwoestend doortrok. In die bange dagen vooral gaf hij het edelste voorbeeld van christelijke zelfverloochening niet alleen, dat hij al zijne schatten aan de armen en ongelukkigen uitdeelde en daartoe zelfs kostbare en familie-stukken opofferde, maar hij trad in hunne hutten als de nederigste priester en schonk hun troost in lijden en dood. Dag en nacht streed hij als het ware met het kwaad, om de ziel van een stervende te winnen, en zijne onuitdoofbare ijver wist voor dien strijd overal krachtige wapenen te vinden. Zonder eenig teeken zijner hooge waardigheid aan te nomen, alleen gekleed in de zwarte toga, dwaalde hij uren lang door het lazaret en bad en klaagde met de

pestlijders en won hunne zielen voor den hemel. Ongetwijfeld zag deze met welgevallen op hem neder, want talloos waren de bekkeringen, die hij wist te bewerken.

Het bezoek bij den rechtsgeleerde, naar de schilderij van Wilhelm Sohns

‘Ik heb u doen roepen, mijne kinderen,’ dus sprak hij de stiftdame en zuster Maria aan, ‘om getuige te zijn van uwe verzoening met uwen bloedverwant, die zich tegen u heeft bezondigd, maar wiens hart door God is getroffen geworden. Hij is verzoend met den Hemel, en als reisvoedsel naar de eeuwigheid zal ik hem binnen eenige oogenblikken de laatste heilige bediening komen brengen; alvorens echter zal ik u, door hem daartoe gemachtigd, eene gewichtige openbaring doen. Bij het sterfbed uws vaders, zuster Maria, heeft hij met meester Giaccomo misbruik van uw vaders naam gemaakt; hij heeft den stervende zijn naam doen plaatsen niet onder het testament, dat hij had hooren voorlezen en waarbij zijne geheele nalatenschap op u werd overgebracht, maar op een, dat behendig in de plaats werd gesteld en waarbij gij werdt onterfd. De toestand van den lijder maakte deze jammerlijke misleiding gemakkelijk. Meester Giaccomo is reeds door de pest weggesleept, zonder zich, ten minste door een priester, met God verzoend te hebben; uw oom is gelukkiger, hij wacht slechts op uwe vergiffenis om in vrede te kunnen sterven.’

De non hief de handen ten hemel en riep; ‘dank, o God, dat Gij mijn vermoeden hebt gelogenstraft; mijn vader is dus onschuldig gestorven!’ En zich nu tot haren bloedverwant wendende, zeide zij: ‘sterf, dierbare oom, in vrede; voortaan zal ik voor drie geliefde dooden bidden, voor mijne ouders en voor u!’

Ook de stiftdame schonk den booswicht vergiffenis; de kardinaal diende hem de laatste troostmiddelen van de godsdienst toe en terwijl de drie godvruchtigen

noêrknielden om voor hem te bidden, ontvlood zijne ziel uit het door de pest afgemarteld lichaam.

De stiftdame en zuster Maria waren de eenige, die van al de bewoners haars kloosters overbleven; al de overige zusters werden door de pest weggesleept. Door bemiddeling van den kardinaal geraakte zuster Maria later in het bezit van al de goederen haars vaders en van eenige haars ooms. Zij schonk er een gedeelte van aan de armen, herbouwde met een ander het klooster en vervulde den zoeten wensch haars harten door namelijk van de kloosterkerk te versieren met een zilveren beeld van der Moedermaagd.

Gek of wijsgeer? Door E. Coomans.[1)]

........Ik had het geluk hem te Brussel te ontmoeten, 'zoo vertelde Germanus aan zijnen vriend Mac-Son' en wel ten gevolge van een onbeduidend voorval. Hij was een letterkundige militair, die te Parijs in de salons van het Instituut en in het ministerie van oorlog geschitterd had, en die, gelijktijdig in onmin gekomen met het nieuwe gouvernement van 1830 en met zijne familie, in weinige dagen zijne fortuin, zijn vaderland, en, zooals men beweerde, zijn verstand had verloren.

De man had zich op de vierde verdieping van een tamelijk groot hotel genesteld, waar hij een guinje per maand betaalde om voor die som gelogeerd, gevoed, gediend en zooveel mogelijk genezen te worden: kortom, wasch en plas, zoo als men zegt, was in die som begrepen. De eerlijke herbergier was met die som tevreden, overigens het eenige wat Victor Murier (zoo was de naam van mijnen held) bezat; hij had eene wezenlijke genegenheid voor hem opgevat, en stak hem zelfs soms wat speelduiten in den zak.

Onder hetzelfde dak wonende, trof mij welhaast het zachtaardig karakter van den gewezen majoor en ik bewonderde het voortreffelijke uitwerksel der practische wijsbegeerte, welke hij zich had eigen gemaakt.

Arm en verlaten, zoo als ik u gezegd heb, bevestigde hij dat hij rijk als het water diep was; hij geloofde dat. en, wonderlijk! hij bewees zulks door zijne daden. Hij beeldde zich in dat al de eigendommen van het gouvernement en der stad, als ook al de gestichten voor het publiek geopend, de zijne, dat al de ambtenaars en dienstboden hem onderhoorig waren; dat al de gebeurtenissen, zoo groote als kleine, ontstonden door zijnen de souvereine oorzaak aller bewegingen hier beneden was.

Geregeld schreef hij aaner, aan den burgemeester, aan de ministers, aan den Koning, aan de vreemde vorsten om hun het richtsnoer van hun gedrag aan te wijzen, en hij verbeeldde zich dat zijne raadgeving, zijn verlangen, zijne hekeling altijd in ernstige aandacht werden genomen. Ik moet hier bij voegen, als nauwgezet verteller, dat de man zeer inschikkelijk van aard, om niet te zeggen dat hij fatalist was; dat hij alles goedkeurde, zich over niets bedroefde en enkel de goedheid des hemels bewonderde, die hem met zooveel rijkdommen en macht begiftigd had. Doch laten wij hem zien hoe hij te werk ging.

Reeds den dag nadat wij kort en goed kennis maakten, zegde hij mij in zijn zolderkamertje, dat van drie of vier meubels, onmisbaar voor elken tweevoeter van ons geslacht, voorzien was:

- Gij schijnt verwonderd te zijn, dat ik met de millioenen inkomen welke ik bezit, zoo eenvoudig gelogeerd ben? Ziehier de uitlegging der gril, waarom ik op de vierde verdieping van deze oude kas ben komen nestelen, in plaats van een der vijftien paleizen en hotels te bewonen, waarvan ik eigenaar ben. Ik ben een vriend van de zuivere lucht, welkte der daken waait; ik denk er zelfs aan mijn bed op den St.

1) De heer Coomans, een der meest onderscheiden leden der belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, is bij onze lezers, zelfs bij de jongste, voorzeker bekend door zijne aantrekkelijke verhalen *Richildis, Boudewijn-met-den-ijzeren-arm, Vonck* en andere, en bij de oudere gewis, door zijn geestig en inderdaad wijsgeerig boek *Une academie de fous*.
REDACTIE.

Michiels-toren te doen brengen. Ik ben een vijand van opgemerkt en aangekeken te worden door dienstboden; de beweging doet mij goed en ik heb mij een strengen leefregel opgelegd.

Water, brood en groenten zijn voortreffelijk voor mijne gezondheid; aan prachtig opgedischte tafels gezeten en in verkeer met de groote wereld, zou ik duchten mij te laten verleiden; ook zal ik mij wel wachten een zoo kostbaar leven als het mijne in gevaar te stellen: ik gevoel dat ik er rekening aan het menschdom van te geven heb. Ziedaar waarom de voorzichtigheid mij hier tot schijnbare opofferingen verplicht.

Ten slotte, voegde hij er, op eenen toon van volle gelukzaligheid bij, ik was nooit zoo te vreden, zoo opgeruimd als sedert ik mij die wijze hervorming heb opgelegd. Overigens dit huis behoort mij. De herbergier die het bewoont is mijn algemeene schatbewaarder; hij ontvangt en beheert mijne inkomsten en betaalt de wissels welke ik teeken: zoodat de moeilijkheden eener fortuin mij onbekend zijn.

Wat beklaag ik de rijkaards, die anders handelen dan ik en de helft huns levens in nietige zorgen verliezen, om van de andere helft weinig of geen genot te hebben!

Het is schoon weêr, gebuur; wij zullen wat gaan lanterfanten in de stad. Wilt ge te voet gaan, of in rijtuig? Ik heb wel drie honderd rijtuigen, welke, in de straten verspreid en gedurig aangespannen, ten mijnen dienste zijn; doch waarvan ik het publiek, mits eene lichte vergoeding, laat gebruik maken. Ik zal u mijne voornaamste eigendommen aanwijzen.

Ik volgde hem natuurlijk daar heen waar hij mij wilde geleiden.

- Ziehier, ‘zegde hij mij, toen wij het Park binnentraden,’ ziehier gebuur, den hof dien ik het liefste bezoek. Ik heb bevolen dat men hem van 's morgens tot 's avonds zou openlaten, omdat ik er vrij en op ieder uur wil kunnen in- en uitgaan, en ook omdat die goede Brusselaars hier gaarne de versche lucht rond die frissche graszoden en onder die eeuwenoude olmen. komen inademen.

Ieder morgen, als ik mijn bed verlaten heb en alvorens het ontbijt te nemen, kom ik hier op eene bank, in deze dreef, neêrzitten en naar het gezang der vogelen en het lispelen van den wind in het gebladerte, luisteren. Eenige dagen geleden ontmoette ik hier een stuk vitziek advokaat, wien ik zegde dat ik mij zelven geluk wenschte, mijn Park met een ijzeren hek te hebben laten omsluiten en 't welk 's nachts gesloten zijnde, vele schandalen belette. Het advokaatje lachte mij vierkant uit en beweerde, dat die hof mij niet toehoorde; dat hij de eigendom was van den Koning, van den burgemeester, van de natie, ik weet niet meer juist wat hij beweerde.

Maar ik heb hem, in een omzien, op het rechte spoor terug gebracht, door hem te bewijzen dat de eigenaar van iets degene is, die er hoofdzakelijk voordeel uit trekt. Welnu, ik wandel ieder dag in het Park, terwijl men er schier nooit den Koning of den burgemeester ziet. De wezenlijke eigenaar is hij, die gewoonlijk een kosteloos gebruik van iets maakt. Ik lach wat schoon met den titel van eigenaar *in partibus,* met den eeretitel. Indien de Schepper der wereld mij al de planeten des hemels gaf, zeg mij, wat zou ik er meê doen? Ik heb liever den voet grond op welken ik sta, dan wel die voor mij ingebeelde domeinen.

Een andere puntachtige haarkliever heeft beweerd, dat de bibliotheek, de Koninklijke geheeten, dat het in de nabijheid gelegen Museum, mij ook niet toehoorden. Wonderlijke en dwaze bewering! Ik ga dikwijls naar de bibliotheek en gebied er als heer; ik lees er de boeken die mij bevallen; ik neem ze zelfs meê naar huis en de ambtenaars, wien ik overigens een zwaar traktement doe betalen, gehoorzamen mij eerbiedvol. 't Is waar, ik teeken een ontvangstbewijs voor het boek dat ik meêneem; maar ik doe dit om het goede voorbeeld te geven en het leerzuchtige

publiek te dwingen hetzelfde te doen. Indien ik geen voorzorgen nam, dat de boeken regelmatig werden terug gebracht, zou mijne bibliotheek al gauw ledig zijn, zoo diefachtig, zal ik niet zeggen, maar zoo verwaarloozend zijn de liefhebbers van boeken.

Wat mijne galerij van schilderijen betreft, over deze zult ge, naar ik denk, voldaan zijn. Ieder jaar wordt ze door eenige nieuwe meesterstukken verrijkt. Ik bezoek ze dikwijls en stel mij gaarne als *cicerone* aan, bij de vreemde liefhebbers welke haar bezoeken. Ik zal u ook de schoone schouwburgzaal toonen, welke ik op de Muntplaats heb doen herbouwen. Ik hoop dat gij over de spelers, het repertorium en het orchest zult tevreden zijn. Als het slecht weêr is, breng ik daar den avond door.

Sommige vorsten bezitten, even als ik, zwaar bezoldigde schouwburgzalen; maar zij hebben er weinig genot van, omdat zij, slaven van het etiquette, altijd door een aantal lastige en nieuwsgierige gapers omgeven zijn, die hen dwingen moeilijk stijf in de eerste loges te zitten gapen - poseeren, zooals de spelers op het tooneel doen. Slimmer dan zij, zet ik mij stillekens in het parterre neêr, waar ik een lekker incognito genieten ik ben van alles af met den wachter aan de deur eenen drinkpenning in de hand te stoppen.

Ik zal u ook in de koffiehuizen en leeskabinetten geleiden, welke ik gesticht heb; gij zult er eene volledige verzameling van alle nieuwe staatkundige en letterkundige schriften vinden. Gij zult ook mijnen Kruidtuin bezoeken, waar ik de schatten van den hofbouw verzameld heb. Niet verre van daar is de spoorweg, van welken ik actie-drager ben en wiens materieel te mijner beschikking is. Ik spreek een enkel woord en men brengt mij daar waar mijne gril mij heendrijft; maar dewijl ik nooit haast heb en de onkosten van een bijzonderen trein wil sparen, geef ik nooit het teeken van vertrek vóór dat de wagens goed van reizigers zijn voorzien.

Kortom, ik geniet al de pracht, welke de grootste rijkaard der wereld zich geven kan; maar ik geniet zonder hinder, zonder uiterlijke praal; ik geniet bescheiden en met die voorzichtigheid, welke het genot verdubbelt en verlengt..... Laat ons nu ons ontbijt gaan nemen...... Ik zou u bij befaamde restaurants kunnen leiden, waar mijne tafel altijd gedekt staat; ik wil u liever doen deel nemen aan mijn gewoon, eenvoudig, recht landelijk, maar gezond ontbijt.

Wij keerden bij onzen gastheer terug; wij namen plaats in een hoekske van de benedenzaal en aten vroolijk en opgeruimd de broodjes en dronken de koffie, die men ons voorzette.

‘Ik begrijp, zegde ik, dat gij u redelijkerwijs, eigenaar van het Park, van de bibliotheek, van het Museum, van den schouwburg, van den Spoorweg, enz. enz. kunt veronderstellen, dewijl niemand er zoo vrij van geniet als gij. Ik begrijp nog dat gij sober op de vierde verdieping van deze herberg leeft en gij de misbruiken eener verfijnde lekkerbekkerij ontvlucht. Gij volgt vrij een heilzamen leefregel, aan welke vele Cresussen gedwongen zijn zich te onderwerpen. Ik heb millionnairs gekend, die enkel water en meel aten. Gelukkiger dan zij, hebt gij uwe ontberingen in genoegens veranderd. Vrij, gerust, tevreden kent gij de zorgen niet, welke altijd het uiterlijke vertoon der grooten vergezellen. Laat anderen uwe wijsheid, zinneloosheid noemen; ik dring bij u aan, daarin te volharden. Voor het oogenblik hebt gij een leventje als een visch in het water; maar hebt ge wel eens aan de toekomst gedacht, beste majoor? Wat zal er gebeuren als gij oud, gebrekkelijk en ziek wordt? Hebt gij daartegen uwe voorzorgen genomen?

‘Mijn antwoord is niet moeilijk!’ hervatte Mijnheer Murier, volkomen gerust. ‘Vooreerst zal ik honderd jaren in goede gezondheid leven, en dat ontslaat mij voor

het oogenblik van de moeite, om mij nu reeds met al de gebeurlijkheden, die gij opnoemt, bezig te houden. Schier al de menschen sterven ten gevolge van het verdriet of de slechte spijsvertering. Opzichtens dit punt heb ik eene onwankelbare overtuiging, welke ik mij voorstel u eens te verklaren. Welnu, dewijl ik, dank mijne levenswijze, nooit in het hoofd of aan de maag lijd, mag ik hopen dat mijne dood zoo zacht zal zijn als mijn tegenwoordig bestaan. In geval van ziekte, heb ik echter mijne voorzorgen genomen: ik heb aan den *boulevard* een uitgestrekt paleis doen bouwen, dat men St. Jans-gasthuis noemt, en hetwelk (in afwachting dat ik kom, moet men de plaats toch zeker benuttigen) honderden van zieken bevat, verzorgd door de beste geneesheeren der hoofdstad. Ik heb mij daar, onder de hanebalken, een bed voorbehouden, van uit hetwelk ik een prachtig gezicht op de akkersen velden van Laeken zal hebben.'

Den volgenden dag toonde mij Mijnheer Murier: de straten wier richting hij had doen wijzigen, de gaanpaden die hij deed verbreeden, de kerken welke hersteld, de wandelingen welke verfraaid werden. Zijne welwillende inbeelding overtuigde hem dat zijn verlangen in een oogwenk voldaan werd, en dewijl hij niets verlangde dan wat mogelijk en uitvoer-

baar was, onderging de man ook zelden eene teleurstelling. Hoorde hij van deze of gene openbare instelling spreken, dan haaste hij zich hieromtrent aan de hoogere overheden te schrijven, om hunne plannen goed te keuren, en hen aan te manen, de uitvoering daarvan te bespoedigen - zoodat de daarstelling hem als het resultaat zijner bevelen voorkwam.

De volgende trek zal het portret van Mijnheer Murier volledigen:

Den dag voor onze scheiding, zegde hij mij op een ernstiger toon dan gewoonlijk: ‘Beste vriend, de eenvoud onzer maaltijden heeft u misschien verveeld. Om u te toonen, dat ik niet gierig ben en dat ik van tijd tot tijd niet afkeerig ben van eene kleine slemppartij, heb ik te uwer eer eenen maaltijd besteld in het voornaamste hotel der stad. Aan dat feest zullen een vijftigtal gasten deel nemen. Om de gewoonte onzer genoodigden niet te storen, zullen wij ten vijf ure eten. Ik heb aan onzen gastheer de zorg van het opmaken der spijskaart en der verdere toebereidselen voor dit buitengewoon maal overgelaten, na het diner zullen wij een zeer lief concert gaan hooren, dat ik in het lommer der boumen van het Park heb besteld.’

Ik volgde hem inderdaad naar eene *table d'hôte,* aan welke hij als gastheer voorzat, even alsof hij alleen er al de onkosten van betaald hadde, even als aan het muziekfeest, waar hij dikwijls en op eene recht koninklijke wijze, het teeken der toejuichingen gaf. Vele personen kenden zijne neiging en wachtten zich wel hem tegen te spreken. Integendeel, men leende er gewillig de hand toe, men schepte er vermaak in en men verschafte hem dagelijks de gelegenheid, om die neiging aan den dag te leggen en ze te versterken. Ik liet hem natuurlijk in zijn denkbeeld en wij verlieten opgetogen elkander. ‘Welnu, doctor,’ zegde Germanus tot Mac-Son, die verstrooid voor zich heen zag; ‘wat denkt ge van mijn Brusselschen vriend?’

‘Drommels, dat hij stapelgek was!’

‘Daar ben ik niet zeer zeker van. Er is waarheid in zijne theorie over den eigendom. Hoeveel groote eigenaars zijn dit slechts bij naam en kunnen of weten van hunne rijkdommen niet te genieten! En hoeveel kleine renteniers zouden het recht hebben zich rijk te wanen, indien zij nut wisten te trekken uit de hulpmiddelen en de rijkdommen, welke de natuur, de gouvernementen en de burgers, op eene ronde wijze, te hunner dienste stellen! Het noodwendige en het nuttige worden iedereen aangeboden: de wijze weet het en neemt er genoegen meê. Alleen het overtollige heeft de merkteekens van den persoonlijken eigendom, ten einde den eigenbaat of de ijdelheid te voldoen. Ten slotte, het verschil van fortuin is enkel conventionneel en de geestige inbeelding kan dat verschil gemakkelijk doen verdwijnen. Victor Murier leefde inderdaad als een millionnair met zijne drie honderd francs rente, door zich eigenaar te wanen van datgene waarvan hij gebruik maakte; door zich aan zekere voorschriften te onderwerpen, van welke overigens de machtigen der aarde niet zijn ontheven. Hij genoot ten minste het wezenlijke of ingebeelde genot dat de millionnairs zich kunnen aanschaffen met dit verschil, ten zijnen gunste, dat hij noch moeite, noch bekommernis, noch zorg had, welke onafscheidbaar zijn van eene groote fortuin.

‘Germanus, uw dialectiek is wat al te fijngeestig voor een hongerigen aanhoorder. Ik zou misschien beter den lof der armoede waardeeren, indien ik aan een goed ontbijt had gezeten. In zekere omstandigheden van het leven is een stuk brood beter dan een wijsgeerige waarheid.’

Brussel

Twee Dichterlijke Vrouwen.
Vervolg.

IV.
De protestantsche vereerders.

Dat ze vele vereerders had, de schoone weduwe, laat zich begrijpen. Wij noemden reeds Barleus; wij voegen er nog Constantijn Huygens, Heer van Zuylichem, bij, dikwijls rijmelend, maar ook soms een vonk geest doende opschieten. Wat vracht verzen hebben die twee weduwnaars. Tesselschade toegewijd! Wat al opdrachten van gedichten! Huygens ten minste schreef dietsche, dat is schreef verstaanbare verzen aan de schoone zanggodin; maar Barleus daalde maar schaars van zijne geleerde hoogte en bezigde, in zijne verheerlijking van het weeuwtje van Alkmaar, het latijn, eene taal welke zij niet verstond.

Wel scherp, maar toch heel juist zegt de verdienstelijke Alberdingk-Thijm van hem: ‘de schoolverwaandheid gaat zeker al ver, wanneer zij, gelij hier het geval was, de geleerdheid in spijt van het gezond verstand laat handelen; wanneer men het grootste belang heeft om niet geleerd, maar beminnelijk te schijnen. Barleus, een man van meer dan vijftig jaren, weduwnaar met zeven kinderen, was namelijk smoorlijk verliefd op de schoone alkmaarsche weduwe. Eene reeks van beurtelings zoetsappige, hoogdravende, onkiesche, doch somtijds ook lieflijke ontboezemingen heeft de oude minnaar aan de beroemde vrouw gewijd, gelukkig met betrekking tot de haar onwaardige, dat zij geen latijn verstond.’

Hooft vond dit alles zeer grappig; hij ging, met dien fijnen glimlach, hem zoo eigen, de twee weduwnaars na, die tot blazoen ‘een hart met twee pijlen doorboord, hadden aangenomen; die gedurig wedijverden wie het meest in de gunst der schoone zoude staan en wie er in gelukken mocht haar van die, volgens hen, ‘roomsche dwaalleer’ af te brengen; want het Kruisteeken, zegt Barleus, schokte hem wel eenigszins. 't Was misschien slechts eene uitvlucht om hare koelheid te verschoonen! Ook roept de professor der logica, die, zoo als wij zegden, in dit geval er zeer weinig aan den dag legde, in een zijner wanhopige aanvallen uit:

Ach Huygens, 't is vergeefs. Die kuische kent geen min.

En verder, en dat klinkt ons goed in de ooren: ‘Ze is Gode-alleen gewijd,’ en ademt alleen voor haar kind, dat geen vader meer heeft. Huygens was echter evenmin gelukkig als hij, in zijne opdracht der niet hoog klinkende en door Vondel geroskamde vertalingen van Donnes liefde-dichten, uitroept:

> Komt, koele Tesselschâ, weleer mijn gast op yet
> Siet waer mijn schaemte gaet, ik derv’ uw koelte tergen.

In meer dan een stuk is Huygens schokkend voor de godsdienstige gevoelens der weduwe; overigens die edelman nam, ook in andere ontboezemingen, niet altijd het woordeke tact in acht en houdt zelfs wel eens van wezenlijke losbandigheid. Tesselschá wist echter wat antwoorden was.

Hoe scherp de Heer van Zuilichem ook sprak van die ‘beroemde, maar helaas, beroomde Tesselschâ;’ hoe nijdig hij ook uitvaarde tegen dat ‘roomsche poppegoed,’ waarin zij verward was, zij wist hem wel op tijd en plaats tegen den muur te spijkeren, en hare puntdichten, welke ons zijn bewaard gebleven, getuigen immer van fijn

gevoel en innige overtuiging. ‘Gij hebt, schreef Barleus aan Huygens, gij hebt met Tessels een harden strijd begonnen.’

Men had wel eene beweerd, dat zij eigenlijk vrije gevoelens in het godsdienstige had, hetgeen ongetwijfeld slechts uit haren vroolijken gemoedsaard, dien zij als het ware van haren vader erfde, werd afgeleid. Men betreurde dan ook, in haren kring, die zichtbaar nauwere aansluiting bij het voorouderlijk geloof, en Huygens gispte haar daarover in een, op zich zelve beschouwd, niet onverdienstelijk gedicht over de H. Mis. Hoe, riep hij uit, is Tessel op het pad, dat van Geneve afwendt en naar Rome toeleidt? Raakt hare ziel in het roomsche poppengoed verward, en werd Gods licht door het papen-duisterlicht uit haar hart verdreven? En doelende op haren naam, het kenteeken van goed- en schipverlies op Texel, aanroept hij den dooden Roemer en vraagt hem wat naam hijaan dat schip- en goedverlies zou geven? op welke regelen het Roemer's kind met een zeer gepast puntdicht antwoordde, eene samenspraak tusschen C. laas (Constantijn) en T. rijn (Tesselschade).

Wij zullen ons niet verdiepen in dien strijd over het godsdienstige gevoel: voor een tijdschrift gelijk de *Belgische Illustratie* vreezen wij te wijdloopig te zullen worden. Die vrouw echter beschouwen in hare worsteling voor haar geloof, tegen de scherpste geesten van den tijd; haar beschouwen onder dit punt, in betrekking tot het gansch met het protestantism, dooraderde Holland, zou gewis eene belangrijke bladzijde uitmaken.

De strijd had echter Huygens wel wat bekoeld; Barleus zelf liet zich wel eens een enkel woordje ontvallen, dat van bitterheid iegens haar getuigde; Hooft, de eigenlijk geen godsdienst belijdende Hooft, had oogenblikken, zoo niet van koelheid, dan toch van blijken dat hij zich minder om de edele vrouw bekommerde. De onverdraagzaamheid bederft veel goeds in de wereld. Later was ze wel tot Huygens terug*gekeerd,* maar toch niet *bekeerd,* zegt Barleus. En dit is voor haar een straalkrans te meer.

Wat Maria Tesselschade betreft, zij vergaf. Zij was Barleus zelfs zeer genogen; ze schatte zijne verdiensten hoog, zag zijne gebreken over het hoofd en glimlachte om zijn jongelings-lietdetpel. Zijn geleerde omgang behaagde haar; maar raakte hij een zinnelijk punt aan, dan werd zij streng met hem en ofschoon, zoo als de oude dichter zelf vertelt, zij haren stoel verre van den zijne schoof, toen hij eens eene zekers scherts vertelde, was hij geen onwelkomen gast op *Belvedere,* het buiten te Alkmaar, hetwelk Tesselschade bewoonde.

Dat huis heeft Barleus zeer lief bezongen; Bilderdijk heeft zijne verzen voor het algemeen verstaanbaar gemaakt, door ze in het dietsch te vertolken. Dat waren zij wel waard, èn als eene verheerlijking te meer der edele vrouw, èn als afschildering van al wat haar omgaf, in welken doolhof wij, met onze zwakke verbeelding, zoo gaarne ronddwalen!

Daar werkte Tesselschade aan de vertaling van Tasso's *verlost Jerusalem*, een werk dat zij echter nooit voltooid heeft en ons ook, zelfs in gedeelten, niet is overgebracht. Zij schreef er ook *Maria Magdalena aan de voeten van Jesus en Sinnebeeldt op Maria Magdalena*. Er ligt eene diepe verzuchting in beiden. In het eerste stuk stelt de dichteres ons de boetelinge voor, het haar ontvlochten, het prachtgesteent versmadend, al verwerpend wat beletten kon hare jeugd en schoonheid aan het Eeuwige toe te wijden; zij wijst ons Magdalena de armen ‘rondom een vasten voet,’ rondom het kruis slingerend, terwijl de Heiland haar uit het slijk der aarde opbeurt.

Ten slotte wendt zij zich tot hare eigene ziel, haar aanmanende niet op de ijdelheid hier beneden, maar op Hooger te betrouwen.

V.
Eusebia en Vondel.

Dat Vondel met Tesselschade in betrekking stond, kon niet missen. Innig was zij aan den grooten dichter gehecht; zij vereerde hem hoog; zij besefte zijn verheven en onafhankelijken geest, zijne iefde tot de vrijheid, tot de waarheid, welke hij in zoo menig dichtstuk gewroken had, niettegenstaande den haat, den nijd en de vervolging.

Vondel - en wie spreekt dien naam niet met eerbied uit! - was niet alleen groot als dichter, maar groot als burger, als Christen. Hij stond als een onvermoeid soldaat op de bres, gewapend met zijn schitterend genie, dat zich nu eens tot de bittere spotternij en de scherts plooide, dan weêr fier oprees en op profetischen toon de stem tot het einde der eeuwen klinken doet.

(Slot volgt)

Allerlei.

De chineesche geëmailleerde vaas,

welke door de nevenstaande gravure voorgesteld wordt, werd uit Peking naar Londen verzonden door de echtgenoote van den engelschen gezant in de chineesche hoofdstad en is door aankoop het eigendom van den koning der Belgen geworden. Zij is zeer kunstig vervaardigd en het email daarvan is, wat de Franschen *cloisonné* noemen. Het emailleeren geschiedt op de volgende wijze: Dunne plaatjes metaal, in den verlangden vorm gebracht, worden op het te versieren voorwerp gesoldeerd en de leegten met poeier of pastei aangevuld, dat het email zal moeten worden. Het voorwerp wordt dan in een fornuis geplaatst, tot dat het glasachtige email gesmolten is. Na zeer langzame afkoeling wordt de oppervlakte gepolijst. Men meent dat die kunst in Europa omstreeks de 10de of 11de eeuw is ingevoerd geworden, maar de werken dier kunst waren meestal klein en in goud gezet, zoodat er nog slechts weinige van dien tijd voorhanden zijn. De kunst is nog niet geheel in China uitgestorven, maar de nieuwere voortbrengselen zijn ver beneden de oude, die in de roemvolle tijden van de ‘Ta-Ming’ dynastie, in de regeeringen van ‘Keun-Ling’ en ‘Kanyhi’ vervaardigd werden, de eeuw van Augustus voor China in de kunstwerken van brons, *cloisonné* en porcelein. Zulke werken zijn thans slechts in de paleizen der keizerlijke prinsen of groote mandarijnen te koop, wier afstammelingen zonder fortuin zijn en zich weinig om de kunst bekommeren. Zoo behoort het afgebeelde onder de schoonste kunstwerken, uit het ‘Homelsche Rijk’ in Europa ingevoerd; het heeft daarbij de hoogte van bijna een ned. el.

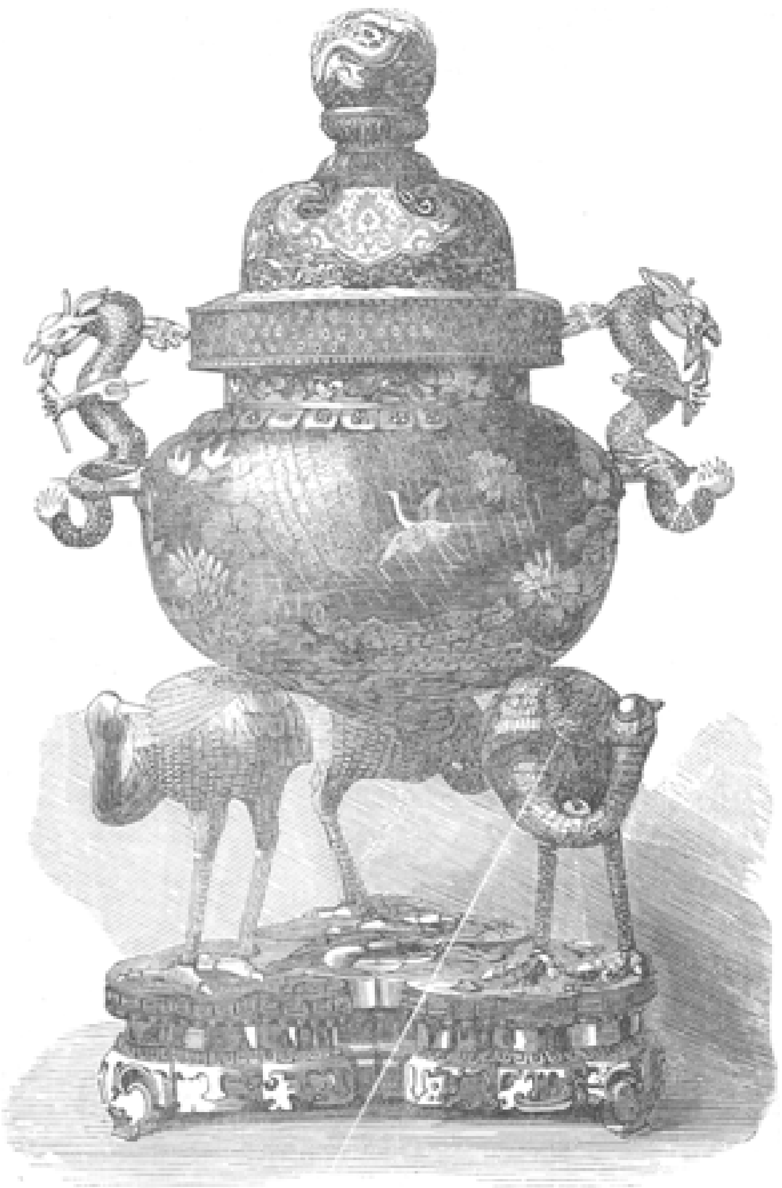

Eene chineesche geëmailleerde vaas.

De nitro-glycerine.

Deze vloeistof, die eenigen tijd geleden in België bij Ouenaat zulke vreeselijke verwoesting aanrichtte, ontstaat door de werking van salpeterzuur op de glycerine of oliezoet, een hoofdbestanddeel van de meeste oliën en vetten. Het oliezoet wordt in de fabrieken van stearine-kaarsen in groote hoeveelheid als bijproduct verkregen en kanuit het kalkwater, waarmede men gedurende de bereiding het vet behandelt, door uitdamping en oplossing in alcool afgezonderd worden. In zuiveren geconcentreerden toestand is het een kleurloos siroopachtig vocht met een zoeten smaak, aan welke laatste eigenschap het zijn naam verschuldigd is; op zich zelf is het geheel onschadelijk en brandt, met gloeiende kolen in aanraking gebracht, ongeveer als gewone olie. Eerst nadat het aan de werking van een sterk mengsel van zwavelzuur en salpeterzuur is blootgesteld, verkrijgt de verbinding, die mede vloeibaar is, hare vreeselijke eigenschappen. Een schok is voldoende om haar te doen ontploffen met een kracht, waarbij die van het schietpoeier niet kan vergeleken worden. Dit is

de reden, waarom men ze in de laatste jaren in plaats van buskruit heeft aangewend om in de mijnen de steenen te doen springen; want omde groote kracht, die een geringe hoeveelheid van dit vocht kan uitoefenen, behoeft men slechts een kleine holte uit te kappen om eene mijn te hebben, die ontzettende rotsklompen doet scheuren; hierdoor wordt vooral in de groeven van hardere steenen veel werk en dagloon uitgespaard. Het vocht wordt in de holte gegoten, met eene laag water overdekt, en eene lont er in geplaatst, welke aan haar uiteinde een slag hoedje heeft, dat onmiddellijk de vloeistof doet ontploffen. Om hare kracht te beproeven, had men in een massief gegoten ijzeren blok, 1 el lang, 58 duim breed en 27 dik, een opening geboord van 20 duim diepte en 15 streep middellijn; deze opening werd ter hoogte van 11 duim met nitro-glycerine gevuld en gesloten door een ijzeren schroef, waarin men een klein gaatje had gelaten om de lont te ontvangen. De ontpoffing deed den blok tot 4 groote en 12 kleine stukken uiteen springen en de wagen, waarop hij stond, werd insgelijks verbrijzeld; dit nu was de uitwerking van 1/50 kan dezer vloeistof. Maar het verschrikkelijk ongeluk van Ouenaat heeft alle verdere proefnemingen overbodig gemaakt; de bijzonderheden zijn genoeg bekend: een diepe kuil werd plotseling in den grond uitgehold; drie mijlen in den omtrek schudde de bodem als bij een zware aardbeving; de sterke naast gelegene bewaarplaats werd tot gruis vernield en waaide als een handvol zand letteclijkweg; een zwaren ijzere grendel vond men op een afstand van eenige honderden ellen twee palmen diep in den stam van een boom ingedreven; een dikke ijzeren staaf was als een koord om den top van een anderen boom heen geslingerd. Het is te hopen dat zulk een ontzettend voorbeeld het gebruik van dit vocht zal doen opgeven; voorloopig ten minste is het vervoer en de bewaring der nitro-glycerine door 't belgisch gouvernement verboden.

Vervalsching van het bier

Ter vervanging der hop worden in Engeland kokkelkorrels gebruikt, die een zeer vergifing stof het pikrotoxine inhouden: in Frankrijk en elders gebruikt men tot hetzelfde doel pikriozuur, dat men bij de behandeling van indigo, zijde aloë enz. met sterk zwavelzuur verkrijgt. Pikrinzuur, hoewel in minder mate schadelijk voor de gezondheid als de ook gebezigd wordende pikrotoxine en strychine, kan men in het bier herkennen, door eenige witte zijden of linnen draden in het verdachte bier te houden. Bij zuiver gehopt bier blijven zij onveranderd, maar bij aanwezig zijn van pikrinzuur, dat eene sterk kleurende eigenschap heeft, worden zij na eenige minuten geel.

Versch afgesneden bloemen

behouden in vazen gedurende vele dagen hare natuurlijke frischheid en geur, wanneer men een lepel poeier van houtskool in het water werpt, waarin de stengels der bloemen geplaatst worden; de kool zakt in het water, dit laatste blijft helder, zoodat beiden niet meer behoeven vernieuwd te worden.

Matheucci.

Onlangs is in het zoogenaamde koningrijk Italië de vermaarde natuurkundige Matheucci bijna plotseling overleden. Deze geleerde was zoo vreesachtig van aard, dat hij nooit in een spoortrein durfde plaats nemen, zelfs niet op de kleinste lijnen. Om van Turijn naar Parijs te komen, ging hij door Piëmont, Lombardië, dan over den berg Simplon door Wallis en 't kanton Waadtland en nam te Geneve plaats in den postwagen tot Parijs. Desniettemin was genoemde heer Matheucci *directeur-generaal der italiaansche spoorwegen.*

[Nummer 42]

De Jordaan.

De Jordaan ontspringt aan den voet van den Anti-Libanon in Palestina, neemt onmiddellijk eene zuidelijke richting en vervolgt zijn loop in een bijna rechte linie tot aan de Doode Zee, waarin hij zich werpt. Aanvankelijk is hij zeer smal maar wordt allengs breeder ten gevolge van den aanvoer der riviertjes, die zich in zijnen schoot ontlasten. Na een loop van eenige mijlen komt hij aan het meertje Houlé, doorstroomt het en zet dan zijn tocht voort tot aan Bethsaïda, waar hij zich in de zee van Tiberias werpt, aan welks oever de eenmaal zoo beroemde stad Capharnaüm wordt aangetroffen. Na de zee van Tiberias verlaten te hebben, spoedt hij zich, altijd zuidwaarts, voort door het gebergte van Galaäd en vindt eindelijk niet verre van Jericho en Jerusalem zijn graf in de reeds genoemde Doode Zee, wier water hij eenige honderden ellen ver zoet maakt. Hij heeft eene lengte van 168 mijlen en eene zeer afwisselende breedte; niet alleen hangt deze af van plaatselijke toestanden, maar ook de jaargetijden hebben er een aanmerkelijken invloed op; bij het smelten der sneeuw wordt de middelbare breedte van 50 ellen op 60, op sommige plaatsen zelfs op 70 ellen gebracht. Hij is rijk aan kleine kronkelingen en heeft hierdoor en door de heldere kleur zijns waters het voorkomen eener glinsterende slang, die zich duor het gebergte slingert. Tusschen dat meer Houlé en de zee van Tiberias is zijn bed zeer dalend, waardoor hij te dier plaatse met al de kracht van een wilden bergstroom zich voortbeweegt en een aantal prachtige watervallenlen vormt.

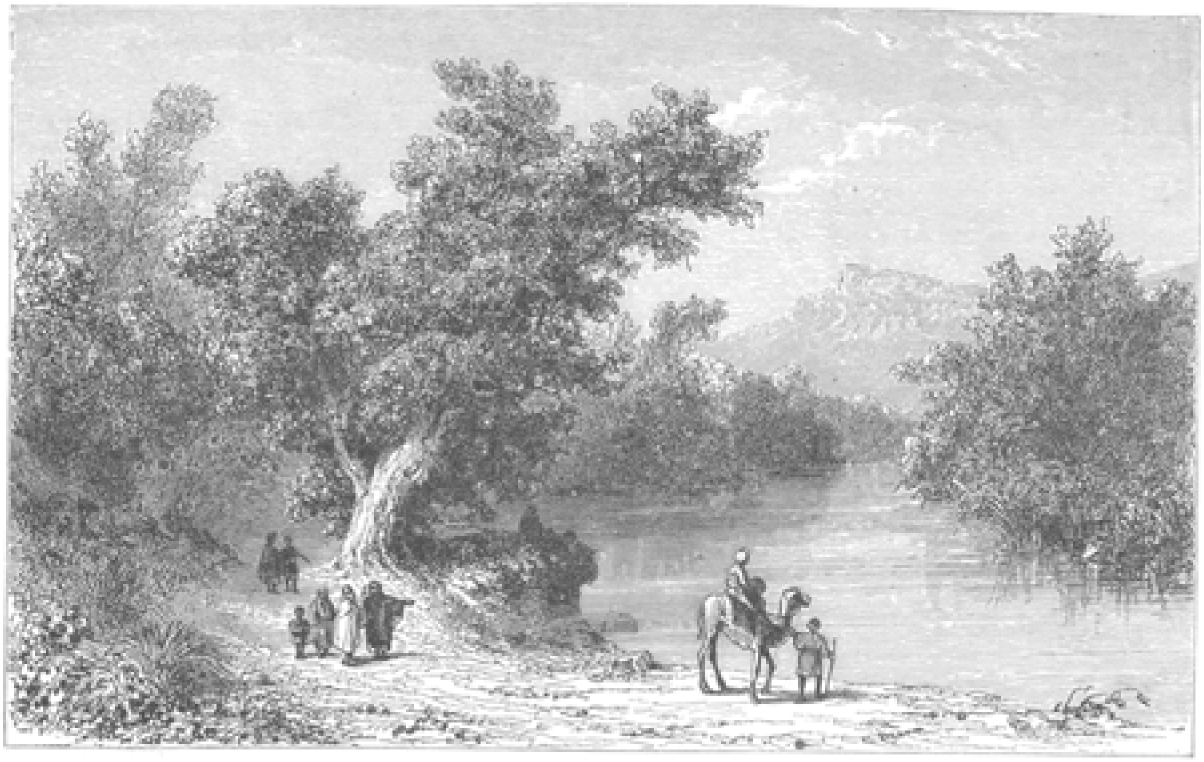

De Jordaan.

Geen reiziger bezoekt den Jordaan, of hij wordt door heiligen eerbied bevangen, en met den geest de geschiedenis indringende, beschouwt hij de rivier als het tooneel van de gebeurtenissen van een aantal eeuwen, ons door de H. Schrift bewaard. Geen reiziger bezoekt de Jordaan, of hij brengt van zijn water meê, in eene hermetisch gesloten flesch, hetwelk hier voor het toedienen van den Doop gebruikt wordt.

Twee Dichterlijke Vrouwen.
Slot.

En welke inniger betrekking moet er tusschen beiden ontstaan zijn, toen Vondel den algemeen heerschenden geest tartende, zich aan den haat van het protestantsche Holland blootstellende, openlijk, door toedoen der paters Jesuieten, tot het Katholicism overging - dien godsdienst welken Tesselschade immer had aangekleefd. 't Moet een reine wellust voor haar hart geweest zijn, toen zij die heugelijke tijding vernam! 't Was ook gewis de schitterendste getuigenis voor de waarheid, welke men verlangen kon, te zien dat de grootste dichter van dien tijd, als een gedwee en deemoedig kind, in den schoot der Moederkerk terugkeerde.

Brandt, de historie-schrijver, beweert wel dat Vondel te dien tijde het oog geslagen had op eene roomsche weduwe, en men zou alzoo kunnen insinueeren, dat zijn overerang tot de katholieke Kerk een baatzuchtig doel hadde; maar de schrijver bekent zelf, dat die overgang ‘vry en opregt’ is geweest.

Was Tesselschade de beoogde weduwe? Heeft er in het hart van den grooten dichter een vonk van liefde geglinsterd? Was het die vonk, welke hem tot, die overheerlijke toewijdingen en gedichten aandreef, en door welke hij haar met een onsterfelijken glans omstraalde? Is zij die Eusebia, aan welke zijn meesterstuk *Peeter en Pauwel*. waarin de godsdienstige geest zoo prachtig doortintelt, toegewijd werd?

Ware het zoo, het zou noch hem, noch haar verkleinen; 't ware dan gewis geene liflafferij, zoo als vaak die welke men haar vroeger toerichtte. Ja, er heeft eene innige betrekking tusschen den dichter en die Eusebia bestaan; maar 't is eene betrekking hooger, grootscher, verhevener dan het gewone gevoel; eene, door overeenstemming van godsdienstigen geest, gelouterde zielsversmelting; 't was, omdat zij met hetzelfde gevoel als hij het zeven-heuvelig Rome beschouwde, en zij - zoo als de dichter zegt - met hem meêtrekt, wanneer hij haar oproept, naar de Eeuwige Stad, om er getuige te zijn, niet van de heidensche macht des zwaards en des stormrams, maar om te zien wat de Christengeest vermag:

> Wat Cesar dwongk heeft Christus dus gedwongen.
> De doornekroon beschaemt den lauwerhoet.

't Was omdat zij met hetzelfde gevoel als hij de geschiedenis der martelaren las, welk boek Vondel, in dezelfde opdracht, met al den dichterlijken rijkdom die hem eigen was, afmaalt: ‘Gij kust’ zegt de dichter tot zijne Eusebia:

> Ghij kust en leest de blaên die eeuwigh leven;
> De leliën met roozen overstroit;
> Spierwit satijn met martelinckt beschreven,
> En bloetkoraal op sneeu, dat niet ontdoit.

't Was, omdat zij overeenstemmend waren in gevoel voor die als heilig verheerlijkte martelaren.

> Terwijl de jeught met ydelheên geladen,
> Den oogenblick des levens wulpsch verquist,
> Leert d'aendacht hier de tyranny versmaden,
> En d' ydelheên, noch ydeler dan mist;
> Zij leert' er naer Godts strenge Ridders aerden,

> Die 't hemelpadt, op purper niet betreên,
> Maer op het punt van spijekers. sne van zwaerden,
> Gekloneken en geknarst door vleesch en been.

Eene zoo verhevene ziels-overeenstemming was beider waardig. Zij kwetste, 't is waar, zelfs Hooft, die in zijne ongeloovigheid Vondel zijne vriendschappelijke tafel ontzegde voor een onschuldig *ave Maria;* zij verontrustte Barleus; zij had Huygens vinnig getroffen, hij die vast besloten had Tesselschade tot de hervormde Kerk te doen overgaan. De rijpere levensjaren der schoone weduwe waren dan ook wel de echt dichterlijkste. Was zij de gevierde zanggodinne, de schier aangebedene dichteres, de vroolijke dischgenote geweest in haren blonden levenstijd, nu was zij tot een ernstiger, tot een hooger geestesleven opgevoerd en in dit midden schitterde zij des te heerlijker door den glans, waarmeê Vondel's genie haar bestraalde.

Als geloovige, heeft Barleus den schoonsten lof van haar geschreven, dien men schrijven kon: 't is den doove gepreekt, zegt hij, zij verdedigt zich met haren eenvoud, en haar geloof in de Kerk staat onwrikbaar als eene rots.

VI.
Ten slotte.

Zich weêr te Amsterdam gevestigd hebbende, werd de edele Tesselschade zwaar beproefd. Eens langs eenen smidswinkel gaande, vloog een gloeiende vonk in haar oog - in een dier oogen, welke als eene blinkende ster in den hemel van haar voorhoofd stonden te tintelen! had eens de dartele, geestige, maar niet zelden onbeschaamde Brederô gezegd. Die blinkende ster werd uitgedoofd.

De zangberg betreurde dat verlies; Barleus legde er eene latijnsche pleister op, wij willen zeggen, schreef een latijnsch vers, door Bilderdijk vertaald; Huygens zong zijn *Oogentroost,* een zeer schoon dichtstuk, dat gewis onder de beste zijner poëtische voortbrengsels mag gerangschikt worden. Op het einde doelt hij op het eeuwige licht, dat den vrom toch nooit kan ontnomen worden en verwijst de lijderes tot de school des Heilands, de school des gedulds - een verwijzing, welke de edele vrouw, zoo gelaten in de beproeving, niet behoefde.

Een andere slag, en wel harder dan het verlies van een oog, had haar getroffen: 't was de dood harer dochter Maria. Deze was moeders vreugde, moeders wellust, moeders weelde! Sedert lang was Tesselschade als het ware van innige bloedverwantschap verstoken: haar echtgenoot was niet meer; van hare zuster, hoe innig ook aan haar verkleefd, leefde zij verwijderd. Deze toch had voor haar huisgezin, voor de opvoeding harer zonen te zorgen, die zij dan ook eene, gansch met hunnen godsdienst overeenstemmende, opvoeding schonk.

Westerbaan heeft den dood der jonge Maria zeer lief bezongen.

Wij zullen geene vergelijking tusschen het dichterlijk talent der beide zusters maken: beide hadden verdiensten en droegen in den kring haars levens veel bij tot de beschaving, tot de verfijning der taal, tot de hoogere vlucht der dichtkunst; tot de gedurige geestes-werking van diegenen, welke haar van nabij kenden of haar van verre bewonderden. Door haar werd andermaal bewezen, wat onmeetlijken invloed de vrouw op de beschaving kan uitoefenen, en dit zonder ooit de haar voorgeschreven grenzen te overschrijden - dat is in de klasse der pedante vrouwen plaats te nemen. Zij bleven in hare sfeer, en dat was juist de groote tooverkracht van haren invloed.

Beiden wisten zich te doen beminnen: schoonheid, talent en deugd - heerlijke trilogie, zoo zeldzaam in één wezen vereenigd en waarvan ééne dikwijls genoeg is om den dichter aan te drijven, het bezongene voorwerp de kroon der onsterfelijkheid te vlechten en hem immer te doen betrachten, niet beneden het wezen te blijven, dat hij vereeuwigen wil.

Hooft, Barleus waren ten grave gedaald: de eerste in den bloei van den mannelijken leeftijd. Tesselschade legde een dichterlijken krans op zijne grafsteê, een nieuw en laatste bewijs dat zij hem uit ganscher ziel vereerde; zij noemde hem den hoofdman der dichters.

Ook Barleus gedacht ze; zij roemde zijne klaarheid, de vriendelijkheid van zijnen aart en zijne geleerdheid; zij zweeg over zijne gebreken. Twee jaren na de genoemden, stierf Tesselschade in den vollen fleur des levens. Huygens en Vondel waren de twee beroemdheden, welke nog overbleven van al degenen, welke zich eens in baren kring hadden bewogen, en Huygens getuigde, met diep bewogen gemoed, hare ‘onwaardeerlijkheid.’ 't Woord is juist.

Doch wij willen den lezer zoo min aan haar sterbed als aan haar graf geleiden. Toen wij, eenige jaren geleden, voor de heeren studenten der Hoogeschool van Leuven, over de dochters van Roemer Visscher, eene voordracht hielden, sloten wij onze reden ongeveer met de volgende woorden:

Gij toch, ik hoop het, moet door hetzelfde gevoel beheerscht worden als dat hetwelk mij telkens bezielde, wanneer ik de gebeurtenissen in het leven dezer twee zusters naspoorde; gij wilt meer van haar hooren, niet uit den avond haars levens, niet van haar droevig sterfbed, van haar eenzaam graf - maar wel uit de dagen, dat zij in vollen glans, in volle jeugd verkeerden. Gij wilt met mij dat die figuren altijd jong, schoon, gelukkig en levenslustig uit het stof der tijden voor ons oprijzen; dat eene eeuwige lente haar tooie.

‘Doorbladert de werken der schrijvers uit de XVIIe eeuw, en gij zult u in den aantrekkelijken omgang met de twee zusters verlustigen; die omgang zal u veredelen, het schoone doen eeren, het goede doen lief hebben, en gij zult u overtuigen, dat eigenlijk de dichters de gedroomde lente slechts krachtiger, roemrijker en zonniger hebben gemaakt, aangezien de dochters van Roemer Visscher door deugd en talent, zich zelven eene eerekroon hebben gevlochten, en dat haar met recht, eene eerste plaats tusschen de verdienstelijke vrouwen van Nederland wordt toegekend.’

S.

Dichteren-loon.

Er is een tijdvak in de geschiedenis, dat weinig gekend is en dat echter, tot op onze dagen, een zekeren invloed uitoefent, namelijk het Bourgondische, hetwelk het Spaansche voorafging. Het is van dit tijdvak, dat de invoering der fransche taal in België dagteekent, dat diensvolgens ook de zeden in de zuidelijke Nederlanden verbasterden en de taal hare eerste zuiverheid verloor.

In onze dagen worden de dichters gewis niet zeer ruimschoots beloond, ten minste de nederduitsche niet, die, ofschoon zeer dikwijls vergood al dapper moeten zwoegen willen zij hunne drukkosten vergoed zien; ook zijn er veel onder hen die juist geen Pegasus, maar enkel een hobbelpaard tot hunne beschikking hebben! - Doch in het

tijdvak van hetwelk wij spreken, was er voorzeker met de poëzie ook geen fortuin te maken.

Ziehier twee voorbeelden van 't geen wij aanhalen: In 1466, ter gelegenheid van het landjuweel der Gilde van den Hand- en Voetboog te Lier, dichtte de Roovere, van Brugge, bijgenaamd *vlaemshe doctor en de gecstigh poeet*, drie spelen voor gezegde stad - zoo wat een halven kruiwagen vol verzen - welke spelen te Lier vertoond en aan het volk uitmuntend bevielen.

Welnu, weet ge, lezer, hoeveel de stad Lier voor die vracht rijmen, waarin toch ook een handvol geest besloten lag - want de Roovere had geest - aan den brugschen dichter betaalde? Achttien stuivers groot.

De Roovere was metselaar van ambacht en onder opzicht van vergelding, mocht men gewis wel zeggen: *Soyez plutôt maçon*. Later kreeg de dichter, van wege de stad Brugge, eene jaarwedde ten beloope van

zes pond groot: misschien wel om den armen dichter niet van honger te zien sterven.

Voor hetzelfde landjuweel maakte een mechelaar, Hendrik Bal, drie andere tooneelstukken en kreeg twee stuivers meer dan de Roovere: men telde hem twintig stuivers toe. Bal stond zonder twijfel hoog in de gunst van het magistraat aangeteekend; want eenige jaren te voren had men hem twee stoopen wijn vereerd, omdat hij het spel van St. Gummarus had gedicht en in dit stuk daarenboven, nog eene rol had vervuld. Men gaf hem daarenboven vier stuivers en tien deniers voor een O.L. Vrouwe-spel.

De dichters van het Bourgondische tijdvak hadden, tot troost, de verzen van den ouden Nomsz moeten kennen:

‘Der dichtren schoonste loon, is onbeloond te wezen.’

Pré-Aux-Clercs.

Deze wijk van Parijs, eertijds een gehucht en nog vroeger slechts een klooster, bevindt zich aan de uiterste westelijke punt van de hoofdstad, aan den linkeroever van de Seine tegenover het Louvre. De naam dezer wijk is in de laatste maanden veelvuldig in de dagbladen ter sprake gekomen tengevolge van de vergaderingen, die daar door socialisten, communisten en hoe de ongeloovigen ook verder heeten mogen, gehouden werden.

Sedert vele eeuwen bevond zich daar ter plaatse de abdij Saint-Germain-des-Prés, een aanzienlijk, versterkt klooster, welks dikke muren reeds op grooten afstand konden gezien worden. Door giften der fransche koningen en edelen had de abdij vele landerijen, bosschen, vijvers enz. verkregen, waaronder ook eene uitgestrekte weide, die aan het klooster grensde.

In den loop der tijden werd voor de kloosterlingen deze weide een bron van moeilijkheden. De klerken, studenten en andere personen, die in de Basoche hunne studiën volbrachten, kwamen er op zon- en feestdagen kaatsen en kegelen en dachten zoo zeer aan hun spel, dat zij geheel vergaten, dat zij het eigendom van anderen benadeelden. De kloosterlingen zagen het spel der studenten langen tijd door de vingers; doch bogonnen te klagen, toen op hunne weide zich een herbergier vestigde, die met de tegenwoordigheid der jeugd zijn voordeel meende te kunnen doen. Nog erger werd het toen de fransche edelen de weide als kampplaats begenen te gebruiken voor hunne tweegevechten, en op het stille veld het gereutel van gewonden en stervenden vernomen werd. De abdij hield lang het eigendomsrecht op de weide vol, doch toen zij zag dat hare vertoogen weinig hielpen en zij met de edelen in moeilijkheden van erustigen aard kon gewikkeld worden, boog zij voor het recht van den sterkste en verdroeg de onrechtvaardigheid, die zij niet beletten kon.

Bij de herberg voegden zich hier en daar op de weide eenige andere huizen, en zoo ontstond allengs in de schaduw van 't klooster een gehucht, dat aan de Parijze aars op de Zon- en feestdagen tot uitspanningplaats diende. Het klooster he ft in het lot van zoovelen gedeeld, die door de revolutie ten ondergang veroordeeld waren; het vlek is geannexeerd aan het zoogezegde middelpunt der beschaving.

In Pré-aux-Clercs zoowel als op tien of twaalf andere plaatsen van Parijs vergaderen schier iederen avond 1000 à 2000 menschen om er godsdienst en goede zeden door het slijk te sleuren. Van af den dag dat Napoleon den Franschen het recht van vergadering verleende, hebben de revolutionairen geen oogenblik voorbij laten gaan

zonder er een buitensporig misbruik van te maken. Een half jaar lang heeft de regeering hunne balddadigheden straffeloos aangehoord, zoo men zegt, om daarmêe bij de aanstaande kiezingen haar voordeel te doen, door namelijk het land er op te wijzen wat het gevolg zal zijn, als het aan de eedgenooten gelukken mocht den troon omver te werpen; maar sinds eenigen tijd heeft zij hun hare straffende hand laten gevoelen.

In die vergaderingen outmoet men de broederlijkste eensgezindheid: roode republikeinen drukken de hand van den socialist; communisten omhelzen den proletariër. Al wat, van welke kleur ook, haat koestert tegen godsdienst en gezag, laat zich daar vinden en men hoort en niet zelden de grootste dwaasheden, die hartelijk zouden doen lachen, indien men niet zag dat een zeker publiek deze voor klinkende munt aanmeemt. Aan tegenspraak, aan weêrleggiog van die dwaasheden en brutaliteiten valt niet te denken.

Men mocht boven den ingang dezer vergaderzalen schrijven: 'hier houdt de liefde op, hier zetelt alleen de haat!' want gedurende twee uren volgen de woedendste redenaars elkander op de tribune, om dat gezegde tot waarheid te maken. Daar treedt er een op, die alle priesters ter helle wenscht en de genademiddelen der Kerk een naam geeft, die een eerlijk mensch niet uitspreekt. Hij laat liever zijne kinderen tot wilde dieren opgroeien dan ze door de priesters den catechismus te laten leeren, en zoo zijne vrouw hem durft tegenkanten, zal hij haar tot haar plicht weten te brengen. Een tweede volgt hem op en kan niet rusten voor dat de laatste monnik zal verpletterd zijn, en wie het hevigste toejuichen zijn vrouwen welke men niet noemt. Een derde spreekt over het godsdienstig onderwijs en noemt het de pest der maatschappij, Een vierde noemt eigendom diefstal en zou zoo op staauden voet aan het hoofd der vergadering naar de huizen der rijken willen oprukken, om ze leeg te plunderen. Zijn opvolger koelt zijn hart aan den franschen keizer, dringt dezes privaat leven in en doet zijn best, om eene *chronique scandaleuse* te maken, tot dat de waakzame policie, ten einde van haar geduld, de zaal doet ontruimen, en niet zelden die Dantons en Robespierres voor de correctioneele rechtbank laat verschijnen.

Ziedaar wat er geworden is van de plaats, waar eertijds vreedzame kloosterheeren verblijf hielden. De Pré-Aux-Clercs zou eene gansche, en voorzeker eene niet zeer stichtelijke geschiedenis, opleveren; en vooral zou dit het geval zijn, in onze dagen, nu hij gedurig getuige is van de aanrandingen tegen alles wat gezag is, hetzij wereldlijk of kerkelijk.

De wapensmid.

Nevenstaande gravure brengt ons in de werkplaats van een wapensmid, een dier mannen, welke om de behoefte, waarin zij voorzagen, tot voor omstreeksch honderd jaren in onderscheidene landen hoog in aanzien stonden. Een zounestraal heeft voor een oogenblik de werkplaats, die er anders maar somber, zelfs zwart moet uitzien, verhelderd. Alles is met een soort van zwart vernis bedekt, de wapensmid en de raaf, die daar boven onophoudelijk den ridder: sia dood! sla dood! toeroept, niet uitgezonderd. In fiere houding staat de wapensmid voor zijn aambeeld; terwijl zijne linkerhand op den glanzenden degen wijst, ziet hij zwijgend den ridder aan; zijn fijn lachje schijnt te willen zeggen: wat dunkt u, hebt gij ooit beter wapen aangetroffen?

Inderdaad de wapensmid mag er trotsch op zijn: de degen is aan de moeilijkste proeven onderworpen en heeft die op roemrijke wijze doorstaan; de punt heeft het tegen het hardste ijzer uitgehouden; zware hamerslagen hebben hem niet kunnen

verbrijzelen, en de degen, langs het aambeeld glijdende, heeft niet de geringste schaar bekomen.

De ridder heeft die proefnemingen met gespannen aandacht gaêgeslagen; iedere maal eischte hij een nieuwe, en toen eindelijk de degen getoond had zelfs aan de moeilijkste eischen te kunnen voldoen, was hij tevreden, stond op, trok zijne beurs en telde den wapensmid het begeerde aantal goudguldens voor.

Volgen wij den ridder, en zien wij wat hij met zijn machtig wapen gaat uitrichten. Wij zijn in het midden der 17^{e} eeuw en plaatsen ons in Duitschland, waar de toestand met dien van vele andere landen overeenkomt. De dertigjarige oorlog heeft in onderscheidene streken een woestijn geschapen, die alleen door de aanhoudende vlijt van vele elkander opvolgende geslachten in een bewoonbaar land zal veranderd worden. De steden zijn van een groot deel harer bewoners beroofd; deze liggen honderd uren van de plaats, waar hunne wieg stond, in den slaap des doods; de dorpen zijn verlaten; asch en puiuhoopen wijzen de plaatsen aan, waar zij weleer stonden en bloeiden; de gehuchten zijn dikwijls geheel vernield. Een enkel huis is er slechts van overgebleven; het strekt tot verblijf van een roover hoofdman, een dergelijke, als wij de woning van den wapensmid zagen verlaten. De landerijen zijn uitgestrekte wildernissen geworden; niet de ploeg maar de hoeven der paarden hebben ze omgewoeld, en het onkruid schiet teu allen kante weeldrig op. Bosschen zijn gedund, verminkt of omgehakt om een doortocht te verleenen aan de steeds aangroeiende legers. De wegen zijn onbruikbaar geworden, de bruggen vernield, en zullen handel en nijverheid zich ontwikkelen, dan moeten eerst duizenden rampen hersteld zijn, dien de oorlog heeft aangebracht.

In afwachting daarvan leeft de rooverhoofdman in de half verlaten landstreek als een vorst op zijn grondgebied. Geen grenzen kennende, beschouwt hij zich overal meester, waar hij zich bevindt, en wie niet voor hem bukken wil, moet de scherpte van zijnen degen gevoelen. Een of ander half verbrand huis, een verwoest kasteel is zijne residentie, het middelpunt van waar zijne bevelen uitgaan, die onverbiddelijk moeten opgevolgd worden. Zijne onderdanen telt hij bij tien-, twintig-, soms honderdtallen. Eenige hunner zijne lijfwacht maken; andere omringen op eenigen afstand zijne woning om iedereen op eerbiedigen afstand daarvan te houden; sommigen wachten in struiken en bosschen, langs wegen en velden op reizigers om hen te berooven; terwijl er ook een zeker deel is, dat zich alleen met bespieden bezig houdt. Het is hunne taak de plaatsen op te zoeken, die zonder groot gevaar aan eene brandschatting kunnen onderworpen woorden; de kasteelen, waarvan de overrompeling veel kans van gelukken heeft; de reizigers te volgen en hunne wegen na te sporen, wanneer zij in te groot getal vereenigd zijn om door afdeelingen der bende te kunnen worden aangevallen.

Heeft men goeden buit opgespoord, en kan die niet dan onder aanvoering van den hoofdman, van den roofridder, genomen worden, dan verlaat hij zijne woning, na zijne schatten begraven of ze aan goede handen toevertrouwd te hebben, en plaatst zich aan het hoofd zijner mannen. Uit adellijk bloed gesproten, was hij eenmaal in het bezit van een schoon kasteel, heerlijke landerijen, welige velden en weiden; ver in den omtrek was zijn naam geëerd en geacht. Dat alles heeft hem de afschuwelijke oorlog ontnomen. Zijn kasteel ligt in puin; zijne akkers zijn vernield. Geen geloof hebbende - de dwaalleer heeft het hem ontnomen - om zijn ongeluk met geduld te dragen, geen moed genoeg om in een der legers een eerlijken strijd te voeren, gaat hij zich op de menschen wreken, hun het lijden betalen, dat zij hem hebben aangebracht. Een onderscheid tusschen schuldigen en onschuldigen maakt hij niet;

men heeft het ten zijnen opzichte ook niet gedaan. Hebben zij het lot niet verdiend, dat hij hun gaat bereiden, ook hij heeft niemand aanlerding gegeven om hem ongelukkig te maken?

En zoo in hevige opgewondenheid, met brandende wraak bezield, trekt hij met zijne bende een onbeschermd dorp in en doet een aanval op de bezittingen der bewoners. Willen zij die verdedigen, dan zal hij den degen van den wapensmid beproeven. In een oogenblik is de gruwel

der verwoesting het dorp binnengedrongen, dat nauwlijks begon te herleven an de rampen van den oorlog. Hier verheffen zich del vlammen uit de rieten daken; ginds worden door de bandieten de kudden weggedreven; elders wordt gevochten te midden van een bloedstroom. Met afschuwelijk genot ziet de ridder dat zijn degen het volhoudt tegen de hooivorken en schuppen der boeren; keletterend slaat het staal tegen het ijzer, en als het den den landman dit de vuist heeft geslagen, dringt zijn punt op de borst des ongelukkigen.

Juichend verlaat de roofridder het brandende dorp en verheft de glorie van den wapensmid.

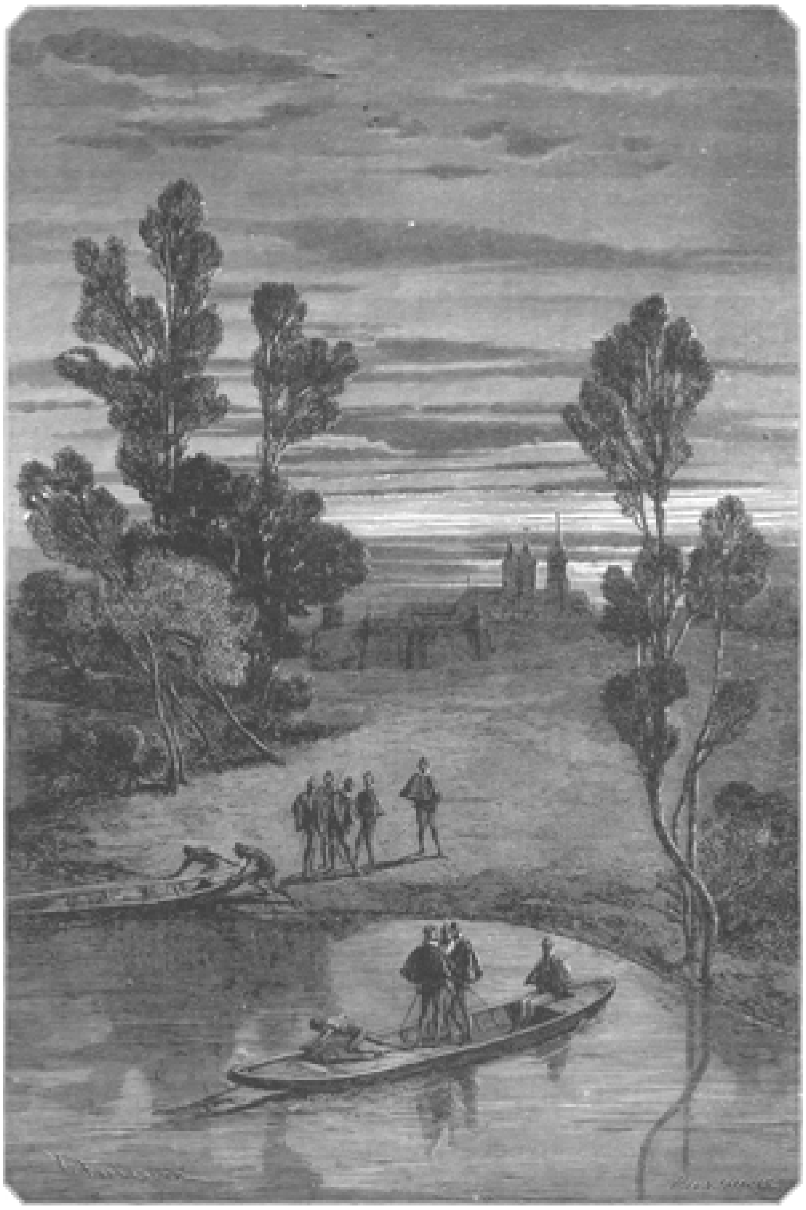

Pré-aux-clercs

Inderdaad, in die tijden was het de gouden eeuw der wapensmeden. Sinds men in de oorlogen gebruik maakt van kruit en lood, is hun roem verminderd en menige werkplaats gesloten. Menigeen dacht toen met weemoed aan de verhalen zijns vaders en grootvaders, die zooveel hadden weten te vertellen van den bloei der

wapensmederij in de middeleeuwen, toen tournooien en onophoudelijke gevechten onder de ridders

dien tak van nijverheid, tot eene der noodzakelijksten maakten. De christelijke godsdienst had allengs de zeden verzacht, zoodat het vuistrecht zijne schoonste dagen voor altijd moest zien verdwijnen. Maar eene rampzalige scheuring had barbaarschheid en gruwelen weder ingevoerd, en de ketterij van Luther moest Duitschland met den dertigjarigen oorlog betalen. En ware daarmede de ramp nog geëindigd! Dan zou wellicht spoedig veel vergeten zijn geweest. Maar nu ontstond een ander geesel, die Duitschland langer nog dan dertig jaren teisteren en met onverbiddelijke hand de vernieuwing van het grootste gedeelte van Europa tegenwerken zou. De rooverijen vestigden en breidden zich met ongeloofelijen spoed uit. De overgeblevene bevolking had zich te verdedigen zoowel tegen de rooversbenden als tegen wolven en beren, die uit de bosschen in dorpen en woningen drongen. En daar de roovers zich niet gemakkelijk van kruit en lood konden voorzien, bezochten zij de werkplaatsen der wapensmeden, wier industrie nu in korten tijd den vorigen bloei bereikte. Het recht van den sterkste zegepraalde overal en zoolang dat recht zich verzetten kon tegen de wetten des lands, was de voorspoed der wapensmeden verzekerd.

De wapensmid.

Het kraaien-nest.
Door D^r. J. Renier Snieders.

I.
De spaarpot.

Zoo dikwijls ik in mijnen geest van den gastvrijen bodem van België naar mijn geliefd vaderland terugkeer, om rond te dwalen door de kleine dorpen, die even als gekleurde keisteenen in de uitgestrekte heiden langs de grenzen verspreid liggen; - zoo dikwijls ik in mijne gedachten die boeren-woningen, achter dichte linden verborgen, nader, valt mijn oog op de heerlijke pachthoeve, *het Kraaien-nest.*

Wat ligt de geschiedenis, welke daar, eenige jaren geleden, plaats had, nog levendig in mijn geheugen! Al de personen, die er in voorkomen, zie ik nog heen en weêr gaan; ik hoor hen spreken; ik zie hunnen handel en wandel, zonderling mengelmoes van deugd en zonde, alsof mijne geschiedenis slechts van gisteren dagteekende.

Zal mijn verhaal zoo belangwekkend zijn, als het levendig in mijn geheugen geprent is? Ik hoop zulks in het belang van den lezer.

Geurik Minten bewoonde eene gehuurde boerderij, die op eenen schralen hoek van het dorp tegen de heide, tusschen de dennenbosschen, verscholen lag. Zijn overgrootvader bewoonde dezelfde hofstede, zijn grootvader had er de zeventig jaren op doorgebracht, en zijn vader was er geboren en opgevoed.

De Minten's stonden ten allen tijde te boek voor menschen, die met hard te werken aan hun brood kwamen, en zich menig genoegen moesten ontzeggen, om door de wereld te geraken. Zij hadden echter den naam van door en door brave lieden, dat moet gezegd zijn; vooral de laatste afstammeling, Geurik, was bij allen geacht en bemind, om zijne trouw en eerlijkheid, dat moet ook gezegd worden.

Op een Zondag tegen avond keerde Geurik uit het dorp terug. Hij stapte vol diepe gedachten langs het binnenpad, dat door de velden en het kreupelhout liep, en gedurig stilstaande, herhaalde hij bij zich zelven de woorden, welke hij in de herberg gehoord had: ‘De burgemeester koopt het Kraaien-nest.’

Aan het einde van het binnenpad, op den grooten weg, sloeg hij vuur, stak zijne pijp aan, en ging op een heuveltje zitten rooken.

Aan den gezichteinder was sedert eenige minuten, de herftszon in de gedaante van een onrneetbaren vuurklomp weggezonken. Tegen de lucht met schitterende vlammen opgekleurd, teekenden zich de twee hooge dennenbosschen, die daar voor Geurik Minten lagen, als onmeetbare rotsen af. Tusschen die twee donkere rotsblokken, verhief zich eene heerlijke hofstede met hare schuur en stallen, van voren en van achter door een wit hek, en ter zijde door glad geschorene doornhagen afgesloten.

Geurik staarde met genoegen naar dat heerlijk plekje, en mompelde in vervoering: ‘Is er in de wereld noch eene schooner steê, dan het Kraaien nest! Hoe levendig is hier alles met die duizenden kraaien, welke des zomers in de kruinen der dennen hare nesten timmeren, en in den herfst heen en weêr vliegen en onophoudelijk krassen en schreeuwen, alsof zij onder elkander overlegden, om zich tot de groote reis naar warme landen gereed te maken!’

Hij bleef een ruimen tijd zitten mijmeren, en schatte in gedachten de ontelbare zwarte vogels die boven hunne donkere schuilplaats zweefden, of uit de omliggende weiden kwamen aanvliegen.

Reeds lang was het vuur der ondergaande zon aan den gezichteinder verdwenen, de kraaien sliepen op de dunne dennentakjes, en het Kraaiennest, de zoo bewonderde hofstede, was bijna niet meer zichtbaar. En nog zat Geurik Minten daar roerloos op zijn heuveltje, met de uitgedoofde pijp in den mond, te droomen.

Met eenen diepen zucht stond hij op, en zeide bij zich zelven: 'Ik wou dat ik ook eens rijk was!'

Hij volgde mijmerend den weg, die naar zijne woning liep, en even het hoofd naar het onzichtbaar geworden Kraaien-nest omkeerende, vervolgde hij: 'Rijk zijn! ja, daar hoort al veel toe! Maar ik wilde slechts geld genoeg hebben, om het Kraaien-nest te koopen!' En hij herhaalde stil: 'om het Kraaien-nest te koopen!'

Geurik voelde zijn lichaam beven en koud worden, even alsof iemand zijne woorden afluisterde, en hem in het oor blies; 'Een arme boer mag niet zoo trotsch zijn!'

Hij ging voort, en herhaalde gedurig bij zich zelven:

'Wat zouden de menschen van mij zeggen, indien zij wisten, welke plannen ik in mijn hoofd heb!' - 'Is die arme Minten ook al een hoogvlieger geworden!'

Nadat dien avond de knecht en de kinderen vast in slaap waren, zat Geurik in den hoek van den haard te rooken; zijne vrouw zat aan de overzijde, de armen overeen gekruist, gerust te slapen.

'Hanna!' fluisterde de boer, terwijl hij haar aan den arm schudde; 'Hanna! word eens wakker'

'Slaap ik?' vroeg de vrouw met een langen geeuw.

'Hanna, kom eens hier nevens mij zitten,' zeide Geurik nauw hoorbaar, 'ik heb u iets te zeggen.'

'Wel nu?' geeuwde Hanna.

'Spreek toch zoo luid niet' vervolgde haar man, terwijl hij haar nog eens heen en weêr schudde; 'wordt eerst eens goed wakker?'

'Ik slaap niet'

'Ik heb u iets te zeggen; kom hier eens nevens mij zitten.'

Geurik hoestte eenige keeren, klopte zijne pijp op den klomp van Hanna uit, en was zichtbaar verlegen om te beginnen. Hij trok zijne das los, en terwijl hij den knoop wederom vastlegde, zeide hij kort af:

'Ik zou wel gaarne het Kraaien-nest koopen, Hanna.'

'Het Kraaien-nest!' zeide de vrouw verwonderd opziende; 'wie heeft u dat weêr in het hoofd gepraat?'

'Ik heb er aan geene levende ziel een woord van gesproken.'

'En hoe zoudt gij dat betaald krijgen?' vroeg Hanna met een kleinen spotlach.

'Wij hebben toch wel een stuivertje bespaard?' zeide Geurik

'En wilt gij daarmede eene boerderij koopen zoo als 't Kraaien-nest?' Hebt gij van daag gebeugeld?[1] vroeg Hanna haren man zijlings beziende.

'Meent gij dat ik gedronken zou hebben, Hanna?' vroeg de boer met een glimlach; 'neen, dat weet gij wel beter.... Indien ik heden bij uitzondering voor een paar stuivers bier gebruikt heb, was het enkel om eens te hooren wat er in het dorp omgaat. Weet gij wie het kraaien-nest koopt? De burgemeester, die in de herberg zat te zwetsen, dat hij alleen geld genoeg had, om dat heerlijk pand te koopen en terstond te betalen.'

1) Een spel, op de grensdorpen algemeen gekend.

‘Dat was te denken,’ zeide Hanna; ‘wie, behalve de rijke Lootman, kan er naar een eigendom staan, zoo als 't Kraaien-nest? Kom, laat ons gaan slapen; het is morden weêr vroeg. dag.’

Geurik bleef eenige oogenblikken in diepe gedachten verzonken, en zeide eindelijk, dat hij wel zin had om eens in den kelder te gaan.

‘Wat steekt u van daag toch in het hoofd?’ vroeg Hanna, die zijne gedachten zeer wel scheen te verstaan.

‘Waarom mag ik mijn zin niet eens hebben?’ zeide Geurik, wie weet waar het goed voor is.

Hanna gaf geen antwoord. Zij stond op, en stak de lantaarn aan.

Geurik sloot de voor- en achterdeur, ging luisteren, of de knecht sliep, nam de lantaarn uit de hand zijner vrouw, en daalde op de teenen den keldertrap af. Hanna plaatste zich in de deur, die zij half toetrok, en hield de wacht.

Geurik hing zijn linnen kiel voor het kelderraam, opdat hem niemand van buiten zou bespieden, ging toen in den hoek van den kelder, de ton met zuurkool op zij zetten, en lichtte, op de plaats waar deze gestaan had, met de punt van zijn zakmes een paar plavuizen op. Met zijne handen groef hij een dikke laag zand weg, en ontblootte eindelijk den pot, die zijne geliefde spaarpenningen bevatte.

Geurik zat op de knieën voor zijnen schat, en staarde met een onbeschrijlelijk genoegen op de zakjes, gevuld met rijksdaalders en gouden willempjes.

De huiskat liep over den zolder.

Minten wierp in den haast zijnen hoed over den pot, en bevreesd omziende, blies hij het licht uit.

‘Hanna!’ zeide hij stil; er is volk aan de deur!

‘'t Is de kat op den zolder’ lachte Hanna.

Geurik ademde; hij ging den trap op, stak zijne lantaarn wederom aan, en kwam op nieuw knielend in den hoek van den kelder zitten, waar de zuurkoolton gestaan had.

Hij telde en hertelde zijn geld, en schreef gedurig met krijt, romeinsche cijfers op de duigen der ton.

Daarna trok hij de geschrevenen getallen bij een, en stopte met een grimlach van voldoening op de lippen, den pot onder het zand weg,

‘Welnu, wat zegt gij?’ vroeg Hanna, toen Geurik de kelderdeur toesloot.

‘Dat gij een flinke huishoudster zijt, dat zeg ik; wij zijn rijker dan ik wist,’ antwoordde Geurik. ‘gij moet sedert een tijd wel zuinig geleefd, en veel boter verkocht hebben, om den spaarpot zoo vol te krijgeo,’ lachte de man.

‘Zwijg maar, gij zult den knecht nog wakker maken.’

‘Ja, wij zijn rijker dan ik wist,’ herhaalde Geurik genoeglijk met het hoofd knikkend; morgen avond ontgraaf ik den pot onder den dorschvloer; ik wil eens juist weten wat wij bezitten.

‘Wat scheelt het u, zulks te weten?’

‘Hoort gij niet dat ik gaarne 't Kraaien-nest wilde koopen?’

‘Indien gij tweemaal zoo veel hadt!’

‘Neen, er kan zelfs nog al iets over blijven, voor een flinken veestal.’

‘Laat ons maar aan de hei blijven; onze kostwinning gaat immers niet slecht?’

‘Toch zit gij maar op gehuurd goed.’

‘En zoudt gij al dat geld zoo in eens kunnen wegdoen? Zie eens, al die schoone gerande rijksdaalders van uwe voorouders, en dat kostelijk goud van koning Willem, dat wij stukje voor stukje hebben ter zijde gelegd!’

‘Dat is waar,’ mompelde Geurik en huiverde bij de gedachte, wat het hem kosten zou, zijn geliefden spaarpot vaarwel te moeten zeggen.

Hij bleef een oogenblik in het vuur starend zitten denken, en hernam:

‘Neen, gij hebt gelijk; beter was het ons geld uit te zetten....’

‘Zoudt gij dat wagen?’ onderbrak hem Hanna haastig.

‘Of, zoo als anderen, er staatspapieren voor te koopen, die ons jaarlijks....’

‘Ik had nog liever!’ onderbrak hem Hanna met drift, ‘al dat schoone zilver en goud verruilen tegen een nietig stukje papier, dat men u kan ontstelen of....’

‘Laat mij dan 't Kraaien-nest koopen,’ hernam Minten; dan toch is uw geld geplaatst, en na onzen dood vinden de kinderen eene schoone boerdeij.

Hanna gaf een diepen zucht, die enkel voortkwam uit het denkbeeld, dat zij het zoo vele jaren bewaarde geld zou moeten afstaan.

‘'t Kraaien-nest is eene heerlijke kostwinning,’ hernam Minten.

‘Dat zal ik niet tegenspreken.’

‘De pachter van 't Kraaien-nest was ten allen tijde hoofdman en kerkmeester.’

Geurik had de gevoeligste vrouwensnaar aangeraakt. Hanna dacht er met genoegen aan, dat de kerkmeester de eereplaats in de kerk had, en herinnerde zich, hoe veel eer aan de vrouw van den hoofdman te beurt viel.

‘Nu, om mij niet gedaan of gelaten,’ zeide zij, na eenige oogenblikken oen diep stilzwijgen bewaard te hebben.

‘Dan ziet gij er geen bezwaar in?’ vroeg Geurik, die op zijne beurt in twijfel raakte, of hij niet dwaas en onbezonnen handelde, voor altijd van zijn geld te scheiden.

‘Zijt gij het met u zelven dan niet eens?’

‘Ja, zeker; ik wilde uw stellig gevoelen maar weten’.

Neen, ik heb niets tegen 't Kraaien-nest, maar wat zullen de buren zeggen, wanneer de nederige Minten zoo hoog in de lucht wil?

‘Ja, wij gaan hoog de lucht in. Hanna, dat is waar; maar toch zullen de buren geen kwaad van Geurik Minten zeggen, wanneer zij hooren dat de koop betaald is.’

‘En wat zal Lootman de burgemeester zeggen, wanneer de arme boer van den heikant hem den voet komt lichten?’

‘Dat is erg,’ zeide Geurik nadenkend; Lootman heeft de pachthoeve ingemijnd, en hij zwetst er op, dat niemand rijk genoeg is om hem den koop te betwisten.

‘Het is gevaarlijk een burgemeester tegen te hebben,’ zeide Hanna met een kleinen zucht.

‘In Gods naam; toch waag ik een stuiver naar 't Kraaien-nest,’ zuchtte Geurik.

‘In Gods naam dan; gij zijt wijzer dan ik,’ zuchtte de vrouw achterna

Eenige dagen nadat dit gesprek tusschen man en vrouw aan den haard plaats had, was het in de voornaamste herberg van het dorp buitengewoon druk. De gelagkamer was vol volk. In eenen hoek achter eene tafel, waarop een tinnen bord met kleine waspitten stond, zat de notaris met zijn kantoorbediende. Dien avond moest bij kaarsbranding de verkooping van 't Kraaien-nest plaats hebben[1)]

Volgens het algemeen gevoelen, zoude de pachthoeve onder de waarde blijven, en bij gebrek aan liefhebbers, onvermijdelijk aan Lootman, den burgemeester, worden toegewezen.

De waspitten stonden te branden.

Lootman zat in den tegenover-gestelden hoek der kamer; en in de verzekering dat de koop hem niet ontgaan konde, scheen er hem weinig aan gelegen, wat er bij de notaristafel omging. Hij liet zich van alle zijden geluk wenschen, over de heerlijke hofstede die, uren in het rond, haars gelijken niet had, en vond er een onuitsprekelijk genoegen in, iedereen te doen herhalen, dat niemand, behalve hij, er aan denken mocht, dergelijke boerderij aan zijn naam te krijgen. Hij luisterde naar vier boeren te gelijk, die zijne plannen van ontginning op 't Kraaien-nest bewoderden, en deed onophoudelijk de aarden pinten der flikflooiers vol tappen.

De notarisklerk bracht de vlam aan de laatste waspit. Behalve aan de tafel, waar Lootman met zijne bewonderaars het zeer druk had, was het een oogenblik stil in de gelagkamer; iedereen had het oog op het tinnen bord, waarop het kleine lichtje stond

1) De verkoop van onroerende goederen geschiedt in Noordbrabant tegenwoordig nog bij kaarslicht.

te branden. Weldra boog het waspitje het hoofd, viel om en ging uit, en men hoorde de stem van den notaris, die Geurik Minten geluk wenschte met 't Kraaien-nest.

'Geurik Minten!' herhaalde men als uit één mond in de gelagkamer; is dat gemeend?

De hoofdknik van den notaris gaf een bevestigend antwoord.

De boeren stonden op en klommen op stoelen en tafels om Geurik Minten te zien, alsof deze in een enkel oogenblik, een geheel ander mensch was geworden.

'Geurik Minten?' riep Lootman met een gemaakten schaterlach; 'wie, drommel, men al niet gelast met pachthoeven te koopen?'

''t Kraaien-nest is voor mij en niemand anders,' antwoordde Geurik, met een kleinen glimlach; 'het geld ligt gereed'

Lootman wilde opstaan, maar het was alsof zijne beenen verlamd aan het lijf hingen. Meer dan een kwartier bleef hij, bleek als een geest, naar den grond zitten staroogen, en sprong toen met een stuipachtigen schok van zijnen stoel omhoog. Gedurende eenige oogenblikken deed hij poging om bedaard te schijnen, en te schertsen met den nieuwen eigenaar van 't Kraaien-nest, die zich ongetwijfeld tot over de ooren in de schuld moest steken, om het gekochte pand betaald te krijgen. Zijne teleurstelling was echter te diep, zijne verbittering te groot om bedaard te schijnen en te schertsen; hij wierp een loenschen blik op zijnen mededinger, en ging met zijn verkropt gemoed de deur uit.

II.
Half Maart

Sedert een paar weken had de natuur den wintermantel afgeschud. De laatste sneeuwklomp, misvormd overblijfsel van door de kinderen getimmerde huizen, mannen en paarden, was verdwenen. De wind waaide niet meer uit het koude noorden, en de grond was onder den invloed der voorjaarszon opgedroogd. De vogelen begonnen te paren, en schenen met ongeduld te wachten naar het loof, hetwelk hunne jongen, voor het oog der roofzuchtige knapen moest verborgen houden.

Wat was het reeds schoon aan den verborgen heikant, waar Geurik Minten woonde! Alles scheen te herleven in de frissche voorjaarslucht met hare heldere zon! En toch zat Geurik treurig te mijmeren op de zodenbank, voor de deur van zijn huis. Weemoedig zag hij omhoog en scheen de dunne ranken van het geitenblad te tellen, hetwelk gedurende den zomer, zijne geliefkoosde rustplaats met de geurigste bloemen overschaduwde.

'Wat zit gij daar zoo effen af rond te zien?' vroeg Hanna, terwijl zij zich naast haar man op de zodenbank nederzette.

'Hanna, ik heb zoo lang gewenscht dat half-maart zou aanbreken,' antwoordde Geurik; 'en nu de dag van verhuizen eindelijk daar is, wilde ik nog wel een jaar uitstellen.

Hanna wierp een zijdelingschen blik op het lang gerekte gezicht van haren man, en vroeg schaterlachend, of hij wel bij zijn verstand was.

'Vrouw, gij zoudt niet schertsen,' zeide Minten; indien gij even als ik, hier in huis waart geboren en opgevoed. Zie, het denkbeeld, dat ik binnen een paar uren mijn geboortehuis ga vaarwel zeggen, breekt mij het hart!'

'Kom, wat gekheid' zeide de vrouw.

'Hier, op deze bank, onder de nederhangende takken van het geitenblad, stierf mijn vader in mijne armen.... Daar voor de deur maakte ik, kind zijnde, zeilschepen

van mijne gebrokene klompen, rijpaarden van biezen, en was het mijn grootste geluk de in het bosch geroofde vogeleieren te tellen, uit te blazen en aan een draad te rijgen.'

'Wel lieve tijd! waaraan denkt gij nog? Dat alles is al zoo lang geleden!' riep Hanna vroolijk en ging het huis in.

Geurik stond op, ging een oogenblik op den dorschvloer staan mijmeren, en trad van daar langzaam naar den koestal. Hij ging in den kelder de plaats nog eens afzien, waar zijn spaarpot zoo lange jaren onder de zuurkoolton had verborgen gelegen en groef met zijn mes de aarde op, om zich te overtuigen; dat hij zijn geheelen schat wel had weggenomen. Toen klom hij op den zolder, en na eenen blik in al de donkere hoeken geworpen te hebben, stak hij zijn hoofd door de kleine opening van het stroodak, en bleef een geruimen tijd staren over zijn akker- en weiland, dat hij van daar in eenen oogslag, konde afzien.

Overal waar Minten ging en stil stond, riep hij het verledene in zijnen geest terug, en wierp met diepe aandoening, een welgemeenden afscheidsgroet toe aan elk plekje, hetwelk hem thans nog meer dan ooit zoo dicht aan het hart lag.

Terwijl er hem een paar dikke tranen ontvielen, die op den donkeren zoldervloer als twee parels bleven liggen schitteren, hoorde hij een naderend gerucht van ratelende karren, kletsende zweepen, en het geschater en gejuich van eene menigte stemmen: het waren de boeren uit de buurt van 't Kraaien-nest, die hunnen nieuwen buurman met hunne karren kwamen afhalen, en overvoeren.

Vijf minuten later hield de trein aan de deur van Geurik stil. Voorop stond eene kar met sneeuwwitte huif, welke bijna geheel bedekt was met klatergoud, waartusschen men, bij gemis aan de geurige voortbrengselen der lieve meimaand, kransen van palmbladen had gehangen. Op de kleine ledige plaatsen, en in de tusschenruimten van palm en klatergoud, had men, volgens meierijsch gebruik, honderden speelkaarten vastgehecht. De schimmel, die in de kar stond, was behangen met gekleurd en goudpapier; zijne manen en staart waren opgebonden met roode, blauwe en witte linten. De voerman had een schitterenden strik om den hoed, en een tros klatergoud aan zijne zweep.

Dat was het gespan, waarop de verhuizer met vrouw en kroost, moest worden overgevoerd.

Weldra was het in huis, stal en schuur eene buitengewone drukte. Honderd handen waren tegelijker tijd bezig. Hier haalde men den huisraad buiten, daar trok men het akkergereedschap uit schuur en stal, ginds schoot men het nog voorhanden zijnde hooi en stroo van de schelf, terwijl anderen het vee losmaakten en aan de deur brachten.

In een paar uren tijds, waren huis, stal en schuur volkomen ledig.

Toen namen de jonge meisjes elk een stuk vee vast, en gingen eenige stappen vooruit den weg op, ten einde de voorhoede te vormen van den trein, die gereed was om te vertrekken.

'Kieuw! Kieuw!'[1)] riep het meisje, die met de schoonste koe van Geurik Minten voorop stond; en met hare scherpe stemmen riepen als de opvolgende vrouwen, die het vee leidden of hand aan hand er achter gingen: Kieuw! Kieuw!

Het vee bulkte, de paarden hinnikten, en de zweepen der voerlieden kletsten vroolijk in het rond, terwijl de lange verhuizingstrein, zich bij een ontzaggelijke vreugdekreet in beweging zette.

Toen men de eerste huizen van het dorp, dat men in geheel zijne lengte moest doortrekken, naderde, riep men eenparig en met kracht wederom: Kieuw! Kieuw!

1) Een vreugdekreet, welke in de streek algemeen bekend is.

waarna de meisjes met hare doordringende stemmen in koor het verhuizingslied aanhieven:

Nergens is de blauwe lucht
Blauwer dan in ons gehucht;
   Nergens staan de rozen,
In haar vollen lentepraal,
Bij de heldere zonnestraal,
   Zoo gekleurd te blozen.

Nergens ruischt door 't dennenwoud.
Waar de kraai haar nesten bouwt,
   't Zuidenwindje schooner;
Nergens zingt het voglenheer
Luider voor den Opperheer
   En den landbewoner.

Niemand is voor kwaad beducht
In ons nederig gehucht,
   Waar geen valschaards wonen.
Welkom, welkom! aan den heerd!
Leef daar rustig en geëerd,
   Met uw vrouw en zonen.

(Wordt vervolgd.)

Allerlei.

De boom der reizigers.

Sedert eenige jaren bevindt zich in de voornaamste europeesche plantentuinen een boom, waarvan men vroeger slechts zelden den naam had gelezen in reisbeschrijvingen. Weinige reizigers, zelfs niet de bekende Ida Pfeiffer, hadden hem gezien, en zeer klein was het aantal van hen, die kennis hadden gemaakt met de zonderlinge eigenschap, waaraan hij zijnen naam te danken heeft.

De boom der reizigers

De boom der reizigers behoort tot de familie der bananen; op eene hoogte van 3 ellen boven den grond ontspringen de lange dikke bladeren uit den stam en als het ware uit ééne rij van punten, die een eirkel om den stam vormen. Daardoor heeft het geheele samenstel der bladeren den vorm van een omgekeerden hollen kegel, waarin het

regenwater zich verzamelt. Doorboort men een der bladen aan den stam, dan schiet er een waterstraal te voorschijn, waarmeê de vermoeide reizier zijn dorst kan lesschen. Het gemakkelijkst kan de reizier er drinken, wanneer hij zich van een puntig ijzeren bui je voorziet. Opmerkelijk is het dat het water altijd frisch en koel is.

De boom der reizigers wordt alleen in de verzergde luchtstreek gevonden, waar hij voor de bewoners schatten waard is, want hij is als het ware de natuurlijke bewaarder van het regenwater, dat dikwijls slechts na een tijdsverloop van vele weken het dorstige aardrijk komt verfrisschen. Tevens is hij andermaal een bewijs van de ondoorgrondbare voorzienigheid des Scheppers.

Hoe een fotograaf bezoekers wist te lokken.

In het stadje X aan den Rijn had zich voor eenige jaren een fotograaf gevestigd. De fotografie was in dien tijd, ten minste te X. nog zeer nieuw, het geen wel begrijpelijk maakt waarom de jonge kunstenaar in de eerste weken en maanden slechts weinig te doen had. De zaak nam evenwel een andere wending en wel naar aanleiding van het volgende.

Juist tegenover het atelier van den fotograaf werd een nieuw huis gebouwd; onze kunstenaar had nu in zijn veel vrijen tijd ruimschoots gelegenheid om te zien hoe weinig ijver de arbeiders dikwijls aan den dag legden en hoe zij door hunne dagdieverij schenen te gelooven, dat het zevende gebod voor hen niet gegeven was.

Op zekeren dag kwam hij op de gedachte om de arbeiders, terwijl zij zich weder aan het gewone kwaad schuldig maakten, op een gegeven oogenblik te fotografeeren. De proef slaagde gelukkig, en den volgenden morgen zag men voor zijn atelier allengs eene groote menigte volks zich verzamelen, die onder lach en spot de fotografie beechouwde. De twee hoofdfiguren op den voorgrond schenen in een diep gesprek gewikkeld; een derde stak zijne pijp aan; een vierde zette den jeneverflesch aan den mond enz. Onder de afbeelding stond geschreven: *metselaars die werken.*

Men kan zich de ergenis voorstellen der knechts, toen zij zich zoodanig afgebeeld en tentoongesteld zagen. Gelukkig had de zaak twee goede gevolgen: de knechts werden ijveriger, en het volk, dat zich van de kundigheid des fotograafs overtuigd had, bracht veelvuldige bezoeken aan zijn atelier.

Bijgeloof en ongeloof,

De engelsche vrijgeest Byron was even ala zoovele godloochenaars zeer bijgeloovig. Hij geloofde aan geestverschijningen, voorspellingen, waarzeggerijen en droomen. De Vrijdag was een zwarte dag in zijn kalender. Hij dacht er met schrik aan, dat hij zijne reis naar Griekenland op een Vrijdag had aangevangen. Te Genua bedankte hij eens een kleermaker, omdat deze op een Vrijdag een nieuw pak had afgeleverd. Te Pisa wilde hij eene voorname dame bezoeken, met wie hij kennis zocht te krijgen, doch keerde terug op den dorpel des huizes, toen hij zich herinnerde dat het Vrijdag was. Aan tafel reikte hij niemand het zout toe, of liet het zich ook niet toereikm, omdat hij meende dat daardoor de vriendschap gevaar liep. Een zoutvaatje om te werpen of een brood te laten vallen was bij hem een slecht voorteeken; het spridgen van een spiegelglas was voor den godloochenaar een wezenlijk ongeluk.

Een diefstal met accompagnement van een harmonica.

Zoo als men weet, zijn er te Londen straten en zelfls wijken waarin, vooral in den avond, een vreemdeling zich niet zonder gevaar kan begeven. Er hebben daar dikwijls aanrandingen plaats, die niet zelden met den dood der slachtoffers eindigen. De policie is daarom in den laatsten tijd zeer waakzaam en oogenblikkelijk bij de hand, zoodra zich iets verdachts voordoet, doch de straatroovers weten die waakzaamheid niet zelden door allerlei kunstgrepen te misleiden. Onlangs was een jong Duitscher in een dezer buurten verdwaald; het was donker, en er waren weinige menschen op de straat. Eensklaps hoort de vreemdeling een troep jonge lieden achter zich, die eene harmonica bij zich hadden en, zingende en fluitende. op de melodie voortmarcheerden. De Duitscher bleef staan met het doel om naar den weg te vragen, doch werd plotseling op den grond geworpen en van zijn horologie en geld beroofd. Middelerwijl dansten de overige dieven zingende en spelende om hem heen, en vervolgden na de berooving onder een luid hoera hun wreg. Er waren twee agenten van policie in de onmiddellijke nabijheid. die niets kwaads vermoedden en alles slechts als eene jokkernij onder vrienden beschouwd hadden.

Een domme kat

Een domme boerenmeid had oen tinnen schotel, waarin een visch lag, op het vuur geplaatst, om den visch warm te maken. Het vuur had het tin doen smelten, zoodat toen de meid naar den visch kwam zien, zij dezen zonder schotel op het vuur zag liggen. Onmiddellijk wierp zij de schuld op de kat en riep in hare gramschap: ‘dommer dier leeft er niet; het beest eet de schotel op en laat den visch liggen.’

Eene pijnlijke vraag.

Een Duitscher, die het goede leven boven alles, en vooral boven het betalen zijner schulden verkoos, maakte onlangs niettegenstaande den wintertijd met zijne familie een reisje door Zwitserland en hield zich, in gezelschap zijner medegezellen, zoo rijk mogelijk. Op het gezicht der, met steenen bedekte, vlakke daken der zwitsersche huizen riep eensklaps het zesjarige meisje tot verbazing der vrienden en tot beschaming haars vaders: ‘Papa waarom belasten de menschen hier hunne huizen niet liever, in plaats van met steenen, zooals u met hypotheken?’

Frederik *zoogezegd* de Groote

Mijnheer, gij zijt een ezel. Bouwmeester. Natuurlijk, Sire, hoe zou ik anders alles dragen, wat gij, mij oplegt.

[Nummer 43]

De legende van den Godesberg.

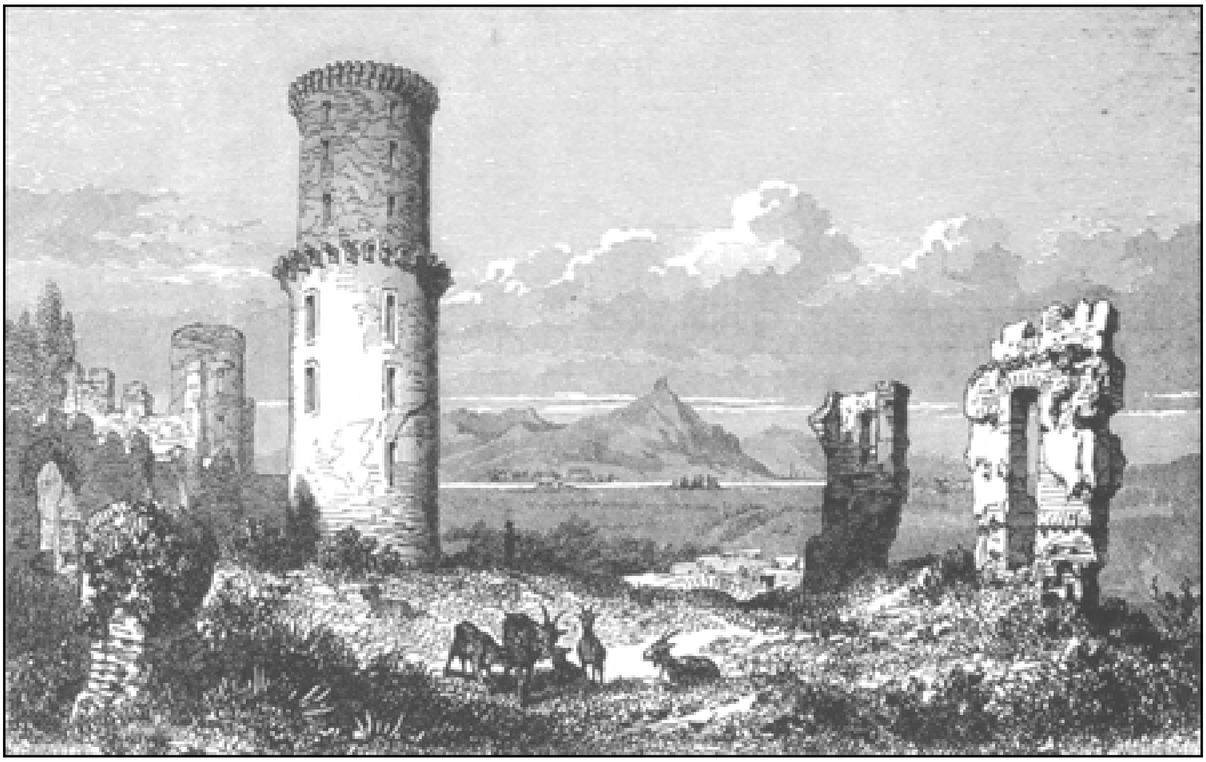
De Godesberg

De boorden van den Rijn zijn - in de Rijnprovinciën - bedekt met bergen, bosschen, heuvels, steden, dorpen, kloosters, oude en nieuwe kasteelen, wijngaarden en.... legenden. Wanneer men, ons land verlatende, den Rijn opvaart tot bij Ments, ja zelfs nog verder achter die stad, dan ziet men als het ware eene schilderij, die, een panorama gelijk uit ontelbare schilderstukken bestaat. Het genot, dat die heerlijke natuur oplevert, wordt nog oneindig verhoogd, wanneer men vergezeld is van een kundigen leidsman, niet een, zooals men er duizend langs de kaaien vindt, maar een die, behalve dat hij gevoel heeft voor kunst- en natuurschoon, ook vertrouwd is met het verleden en bekend met de gebeurtenissen, die aan elk stukje grond van den Rijnoever verbonden zijn. Met de laatste uitdrukking zeggen wij niet te veel; reis door het Rijndal, houd u op in ieder dorp, in elk gehucht en iedere bewoner zal u een geschiedenis vertellen, die plaats heeft gehad op den grond, waarop gij staat. Maar zoo gij een aandachtig toehoorder en daarbij een opmerker zijt, zult gij dra het verschil ontdekken, dat in die verhalen, in die legenden bestaat. Boven Ments zal de held der legende een ridder en gewoonlijk een fransche wezen; Roland speelt een voorname rol in de verhalen, die gij op de fransche grenzen hoort. Men verplaatst u in de middeleeuwen, in de tijden van Karel den Grooten, ontwikkelt de heldendaden uit den Saksischen oorlog, en steekt ze in een kleed, dat kleuren van alle volgende eeuwen heeft. Tusschen Ments en Coblents is de duivel baas. Hij komt in de verhalen der bewoners voor als een monster met bokspooten, horens, en een langen staart. Hij speelt niet zelden een rol in gebeurtenissen uit lang vervlogene eeuwen, hoewel daarbij soms niemand minder op zijne plaats is dan hij. Van Coblents tot Keulen nemen de legenden een godsdienstig karakter aan; zij verhalen van zonderlinge voorvallen, waarin het bovennatuurlijke eene groote rol speelt. En geen wonder! Keulen was ook in de middeleeuwen een schitterend middelpunt voor den godsdienst en het is dus ook niet te verwonderen, dat in de volksver-

halen het bovennatuurlijke op den voorgrond treedt. De verhalen zijn echter dikwijls in den mond des volks verbasterd.

Nevensgaande gravure stelt den Godesberg voor, een der toppen van het Zevengebergte, door het welk de Rijn zich slingert. Hij heeft zijn naam te danken aan de gebeurtenis, die wij gaan vertellen en die voortleeft in den mond zijner bewoners. De ruïnen, die men op de gravure ziet voorgesteld, zijn alles wat overgebleven is van eene kapel, waarin zij plaats greep.

Een bedelaar sleepte zich voort langs de oevers van den Rijn. Zijne gescheurde kleêren konden ter nauwernood zijn lichaam beschermen tegen den koelen herfstwind. Zijn mager, gerimpeld gelaat verraadde de ontberingen, die sinds langen tijd zijn deel waren geweest, en de moeite, waarmeê hij zijn tocht vervolgde, scheen aan te duiden, dat aan zijn ellendig leven spoedig een einde zou komen. Een viool, die hij onder den arm droeg, was zijn geheele rijkdom. Wanneer hij door een dorp trok, hield hij stil voor ieder huis, liet eenige krassende tonen uit zijn speeltuig hooren en wachtte, tot eene medelijdende hand hem eene aalmoes schonk. De giften vloeiden evenwel niet ruim, want de wijnoogst was tegengevallen, en daarbij scheen het of de muziek van den bedelaar schrik verwekte, want bijna niemand vertoonde zich aan de huisdeur.

Op zijn weg kwam hij voorbij eene kapel, die op de helling van een berg stond. In de hoop bij God en Zijne Moeder meer hulp te vinden dan bij de menschen, beklauterde hij den berg, wat hem niet weinig moeite kostte en wierp zich, in de kapel gekomen, voor het altaar neder. Op het altaar stond een Mariabeeld, dat de godsvrucht der geloovigen met bloemen en goud versierd had. Het droeg een groen fluweelen, met goud bestikten mantel, een gouden kroon op het hoofd en gouden schoenen aan de voeten. De bedelaar hief zijne betraande oogen naar het beeld op en bad lang en innig. Geheel onwillekeurig greep hij daarop zijne viool, begon te spelen en hield zijn blik onafgewend op het Mariabeeld. Op eens kwam er beweging in de Madonna, het beeld hief den voet op, en een der gouden schoenen viel voor den verbaasden bedelaar neder. Het was moeilijk te bepalen wat grooter was zijne ontsteltenis of zijne vreugde. Evenwel de laatste behield de overhand, want de honger had zich reeds sedert vele uren doen gevoelen. De bedelaar bedankte God voor die wonderlijke hulp en spoedde zich naar de naburige stad om het kleinood te verkoopen Toevallig kwam hij bij den goudsmid, die schoenen en kroon vervaardigd had. De meester zag hem eerst verbaasd maar spoedig met een gramstorig gelaat aan en vroeg: ‘Hoe komt gij aan dit schoentje?’

‘Ik heb het van de Moeder Gods zelve ontvangen,’ antwoordde de bedelaar.

‘Gij raaskalt of gij liegt!’ hernam de verbitterde goudsmid.

Nu verhaalde de bedelaar wat hem wedervaren was.

Doch de goudsmid meende geen geloof aan zijne woorden te moeten of te kunnen hechten en gebood den bedelaar hem te volgen naar de overheid der stad. Hier moest hij ten tweede male vertellen, wat in de kapel had plaats gehad.

Intusschen verzamelde zich voor het Raadhuis eene groote menigte volks, druk in gesprek over het geheimzinnige voorval. Niemand wilde er iets van gelooven; allen waren overtuigd dat de bedelaar het schoentje gestolen had en om zijn diefstal verborgen te houden, hun een onmogelijk verhaal wilde doen gelooven. Wat hem en ook de overheid der stad het meest bedroefde was niet alleen de heiligschennis,

die door den vreemdeling begaan was maar ook de diefstal op zich zelven, want het stadje was wijd en zijd om zijne eerlijkheid bekend en beroemd.

Hoewel ook de overheid het verhaal des bedelaars voor een verzinsel hield, wilde zij hem niet veroordeelen op bloot vermoeden, maar besloot tot de Godsproef zijne toevlucht te nemen. Indien hij, dien men als een misdadiger beschouwde, meende men, zoo zichtbaar onder Gods bescherming en onder die van Gods Moeder stond, zou de Hemel wel een tweede wonder doen om zijne onschuld aan den dag te brengen.

Hij, die aan geen wonderen gelooft, zou eenvoudig den bedelaar veroordeeld hebben; hij, die het wèl doet, al had hij de wijsheid van Salomon, welk middel had hij anders te baat moeten nemen dan dat wat hier de overheid aangreep? Ja en neen, stonden zonder eenige getuigen of bewijs tegenover elkander. Hiermêe willen wij echter de Godsproef niet verdedigen.

Met den bedelaar in haar midden en door de menigte gevolgd, ging de overheid naar de kapel. De burgemeester plaatste zich met den bedelaar voor het altaar, en de eerste sprak op luiden toon tot de H. Moeder Gods, met de oogen op haar beeld gevestigd. Hij herinnerde haar, dat de goede naam der stad op het spel stond, wijl, zoo geen licht over deze duistere zaak opging, de geheele wereld over den schandelijken diefstal spreken zou; hij sprak voorts van de groote liefde, die allen haar toedroegen, blijkbaar uit de pracht, waarmede men haar beeld versierde, en smeekte haar door een wonder de schuld of onschuld aan den dag te brengen.

'Ja, H. Moeder,' riep al het volk, 'geef ons een teeken!'

Ten tweede male kwam er beweging in het beeld; en het wierp zijn tweede schoentje aan de voeten van den bedelaar.

Op een oogenblik van schrik volgde een eindeloos gejuich; men verdrong zich om den armen vioolspeler en wenschte hem geluk met de bescherming, die hij van den Hemel genoot. Toen de eerste aandoening een weinig bedaard was, richtte de burgemeester het woord tot hem, herhaalde de gelukwenschen des volks en verzocht hem de schoenen aan het beeld weder te geven. Het beeld mocht van die kostbare voorwerpen niet beroofd worden; zij moesten een eeuwigdurend teeken zijn van de genadige tusschenkomst van Maria. Van nu af behoefde hij zich niet meer over zijn lot te bekommeren; op stadskosten zou in zijn onderhoud worden voorzien en hij kon zich verzekerd houden, dat hij de laatste dagen zijns levens in welstand zou doorbrengen.

Men zou moeilijk in schrift de kleur en de levendigheid kunnen wedergeven, welke de eenvoudigste boer, bij het vertellen, aan die overleveringen weet te geven en de reiziger luistert ook met gespannen aandacht. Elk dezer legenden bevat poëzie, en deze zou meer uitkomen, indien zij niet dikwijls zoo als hooger gezegd is, verbasterd waren. De kapel, welke daar ter plaatse werd gesticht, noemde men ter gelegenheid van het gouden schoentje, de Godskapel; de berg heette en heet nu nog de Godesberg.

De vogeltjes van den goeden God.

Herinnert gij u, in het nummer 23 der *Illustratie,* die prachtige plaat, een kleinen vogelvanger voorstellende? Ziet gij nog den kleinen deugniet, die op eene slimme wijze, de arme vogeltjes van den goeden God, die hongerig over de sneeuw dwalen, in zijne val tracht te krijgen? Ja, we waren boos tegen den diplomaat op klompen, die zich arglistig van hen poogde meester te maken, om ze nadien wellicht onbarmhartig te dooden, te plukken en te braden. Doch, gedenk uwe jeugd, en zeg

mij of gij u zelf niet dikwijls, even als wij, aan dergelijken moord hebt schuldig gemaakt?

Wij, ten minste, toen wij kind waren en nog in de vrije natuur leefden, pleegden menigmaal hetzelfde misdrijf; ieder jaargetij had zijne eigenaardige wijze om de vogelen den oorlog aan te doen. In het schoone saizoen als zij hunne nesten in het lommerrijk gebladerte, in de holten der boomen, in de gaten des dorptorens, onder de pannendaken des buurmans verborgen, roeiden wij de nesten uit; in het najaar stelden wij strikken, met aanlokkende lijsterbezien, in den winter vallen en kleppen met het lekkere graankorreltje, en wat wij toen deden, doen nog onze opvolgers.

Zelts zijn het niet alleen de kleinen, maar ook de grooten die den lieven, nuttigen vogel een onverbiddelijken oorlog aandoen. Den eersten zij het vergeven, de tweeden zijn inderdaad schulding, doch vinden gelukkig, hunne straf in zich zelf; want iedere vogel dien zij dooden is misschien eene maat graan minder op hunnen zolder. Wanner toch zal men op de dorpen weten, dat men de kleine vogeltjes niet langer vervolgen mag, als waren zij boorsaardige vijanden van het welzijn des menschen? Of denkt men, dat de Schepper die lieve diertjes aan zijne weldoende hand heeft laten ontvliegen, om ons te kwellen en te benadeelen?

Neen, niets dat van Hem komt, is onnuttig en als wij soms dit of dat schepsel veroordeelen, 't komt omdat onze geest nog niet diep genoeg in de geheimen der natuur gedrongen is om te weten tot wat verheven doeleinde hetzelve geschapen is. De aarde, de bloemen, de planten, het graan krielen van insekten, die dikwijls eene wezenlijke vernieling aanrichten; die hier ons stoffelijk nadeel toebrengen, die ginds ons van veel genot berooven; die, bij eene buitengewone uitgebreidheid, zelfs gebrek en honger kunnen doen ontstaan en eene reeks van rampen te weeg brengen. Laat de vogeltjes begaan, en zij zullen die vreeslijke plagen wel van uwen akker, van uw huis afweren. Wat de hand des menschen niet kan tegengaan, beletten zij.

De kleine kuifmees pikt in eenige uren omtrent 2000 bladluizen van uwen rozenboom, die zonder dien kleinen vogel welhaast naakt en dor als een geraamte zou staan; en toch hoeveel genot geeft u die frissche, welriekende en heerlijk gekleurde bloem. De mees, zoo onbarmhartig gejaagd en uitgeroeid, zuivert uwe bosschen en vruchtboomen van de eieren der ringrups, die eens ontloken het gevaarlijke en schier onuitroeibare kruipdier voortbrengt. Het kleine winterkoninkske, dat meestal in onze schuren nestelt, verslindt dagelijks gemiddeld tusschen 3 en 400 kalanders; de koekoek is de groote vernieler der harige rupsen, die onze vlas-akkers benadeelen; de eksters en spechten halen de kankerwormen en andere knagende insekten, uit de schors der boomen. 't Zou ontelbaar zijn indien men moest nagaan wat al rupsen die lieve diertjes voor hunne jongen noodig hebben, en echter kloutert de booze knaap, met vlammend oog, in den appelboom in welken hij de holte ziet, waarin zij hunne kleinen verschuilen.

Een landbouwkundige, de heer von Tchudi, heeft te dezen opzichte, inderdaad bewonderenswaardige inlichtingen gegeven, en doen zien hoe ijverig de verschillende vogelsoorten, elk op eene bijzondere reeks vernielers jacht maken. Deze pikken ze weg van stam, tak of blad; gene boren ze als het ware uit den boombast, andere delven ze uit den grond op; weêr anderen vangen ze, met eene verwonderlijke vlugheid, in het luchtruim. Myriaden en myriaden van eieren, insekten, wormen, spinnen en slakken worden alzoo dagelijks weg genomen, en terwijl de mensch zijne kleine weldoeners met klep, strik en doodend lood beloont, groeit zijn boom, zijn bloem, zijn graanhalm weelderiger en fleuriger op en schenkt hem des te meer goede vruchten.

De vleêrmuis en de nachtuil, die wij zoo dikwijls als gevloekten op de staldeur van den boer gespijkerd zagen, zijn groote verdelgers van onze vijanden. Een paar kerkuilen brengen gemiddeld eene muis per minuut naar den torentrans waar zij, hier of daar in eene spleet, hunne jongen koesteren. Men zegge niet, dat de vogelen veel graan wegpikken en ooft bederven: zij brengen ons voor dat geringe nadeel een duizendvoudig voordeel aan.

In verschillende streken van Europa begint men eindelijk van dien wreeden oorlog, den vogelen aangedaan, terug te komen, en terwijl men sommige soorten in België door de wet beschermt, maakt men in Duitschland kunstmatige woningen voor hen. Op de tentoonstelling van Parijs heeft men een aantal specimen van die nesten, volgens het instinct van ieder vogelsoort, kunnen zien. Duitschland drijft zelfs een reeds vrij aanzienlijken handel in die nesten, holle stronken en anderszins, welke in

de boomen gehangen, welhaast door meezen, spreeuwen, spechten worden betrokken. Het kosteloos betrekken van een goed geplaatst huis vindt immers altijd liefhebbers.

Tot vergoeding van die vrijgevigheid doen de kleine vogelen datgene wat houderden boschwachters-handen niet zouden uitrichten: zij zuiveren de boomen van al het ongedierte, bevorderen den groei en bloei en betalen door hun onvergelijkelijk werk den eigenaar honderdvoudigen intrest, terwijl zij, indien hij niet ten eenemaal een verstoffelijkt mensch is, nog zijne wandelingen door hunne heerlijke melodiën vervroolijken.

Aan diegenen welke dit stelsel zouden willen toepassen, geeft de heer von Tchudi den raad, boomen te kiezen ter plaatsing van kunstmatige nesten, welke niet te laat in 't blad komen en ook niet al te zeer afgezonderd staan. Overigens zou de uitlegging van dit stelsel meer plaats eischen, dan die over welke wij hier beschikken. Wij hopen wel den uitslag der toepassing te doen kennen, die een kundig antwerpsch ontginner en boschaanlegger in de Kempen, voor dit jaar ondernomen heeft. Geen beter overtuigingsmiddel dan de ondervinding, met nauwgezetten geest aangewend.

Wij zijn tevreden dat de mensch, ook in dit geval, zijn belang beter en beter begint te begrijpen; doch wij weten ook hoe langzaam goede beginselen voortgang maken en hoe moeilijk het is, oude begrippen en vooroordeelen, vooral op de dorpen, uit te roeien. Daar zal men nog geruimen tijd den kleinen vogel vervolgen en den onnoozelen uil, als een moordenaar martelen. Maar mocht het stelsel der kunstmatige woningen daar nog zoo spoedig geen ingang vinden, dan toch zouden de plaatselijke overheden zich de voorsprekers van de weldoende vogeltjes van den goeden God kunnen maken.

Hebben wij in onze jeugd aan de vervolging deel genomen, dan trachten wij in rijpere jaren, het kwaad dat wij deden, te vergoeden: wij hangen aarden potten en kruiken, ter inwoning der wel wat onbeschaamde, deugnietachtige en schelmsche, maar toch getrouwe musschen; wij eerbiedigen als een heiligdom de lieve zwaluw, die onder het breede wijngaardblad haar nestje bouwt, en als de winter zijn groot wit tafellaken uitspreidt, maar om er niets op te disschen, rollen wij het als het ware voor onze gevleugelde vrienden weg en noodigen elk wie komen wil, aan de ruimschoots met brood en graan bestrooide plek.

De kindermoord te Bethlehem.

Zij die ook slechts een enkele maal het Rijks Museum (Trippenhuis) te Amsterdam bezocht hebben, zullen zich wel altijd met afgrijzen de *kindermoord te Bethlehem* herinneren, een tafereel dat schier een geheel muurvak beslaat. De schilder heeft dit afschuwelijk feit in al zijne jammeren voorgesteld. Men vindt er de bloedige lijken op van pas vermoorde kinderen; wanhopige vrouwen die een der beulen de oogen uitrukken en moeders die, met hunne lievelingen in de armen, langs alle zijden de vlucht nemen, en het is als hoort men de wanhoops-kreten der ongelukkigen en het vloeken der beulen die gansch naakt rondloopen om, op bevel van Herodes, de onmenschelijke slachting te volbrengen. Wanneer het den schilder te doen geweest is om afgrijzen en walging te weeg te brengen is hij zeer gelukkig geslaagd, doch al willen wij niets afdingen op de hooge kunstwaarde van dit tafereel, gelooven wij toch te mogen zeggen, dat de opvatting van den kindermoord te Bethlehem, zooals bijgaande gravure dien voorstelt, ver de voorkeur verdient. Deze schilder, Leon

Cogniet, heeft het niet noodig geacht zijn tafereel te overladen met bloedige lijken, half ontzielde kinderen en afschuwelijke worstelingen tusschen beulen en slachtoffers; hij heeft al die verschrikkingen van den kindermoord voorgesteld in eene enkele figuur; in eene moeder die met haar kind in een schuilhoek gevlucht is en dáár met al den pijnlijken angst, met de naamlooze vrees, die zulk eene moeder lijden kan, naar het gerucht luistert dat elk oogenblik nader komt, naar voetstappen die zoo veel dolksteken in haar hart zijn. De indruk die *deze* wanhopige moeder maakt is niet minder groot dan die door het woeste tooneel op eerstgenoemde schilderij wordt te weeg gebracht, en behalve dat Cogniet's tafereel ook geen walging en afkeer inboezemt, verdient het om de hoogst zedelijke voorstelling verre de voorkeur.

Cogniet, die in 1794 geboren werd, heeft in 1824 zijn *kindermoord* vervaardigd, en dit kunstgewrocht heeft niet weinig bijgedragen aan zijne europeesche vermaardheid.

Maria Antoinette.

Gewoonlijk denkt men, wanneer men dien naam leest, het eerst aan den rampzaligen moord, die aan het leven der dochter van Maria Theresia een einde maakte, en vergeet dat die moord de laatste en misschien minst smartelijke was van eene reeks van rampen, die de ongelukkige koningin hebben getroffen. Haar dood, het is waar, vernietigde een der laatste splinters van den eeuwen-ouden troon der Bourbons, maar voor haar persoonlijk was hij een verlossingsengel, die haar uit barbaarsche handen rukte en zoo wij vertrouwen mogen met haren koninklijken echtgenoot in een beter vaderland vereenigde.

Zij werd te Weenen geboren op den 2 November 1755; op denzelfden dag stortte Lissabon in puin; een aardbeving had Portugals hoofdstad verwoest. De dochter van Frans I en Maria Theresia, was de zuster van Joseph II, die door zijne dwaze hervormingen de belgische wingewesten verloor en Oostenrijk zelf veel nadeel toebracht, waarvan het nog heden de naweeën ondervindt. Zij ontving eene zorgvuldige opvoeding; haar vlugge geest leende zich tot de beoefening van verschillende wetenschappen. Op 15jarigen leeftijd sprak zij de meeste talen van Europa en was het sieraad van het hof van Weenen. Kort daarop vertrok zij naar Parijs om met Lodewijk XVI in het huwelijk te treden; hare reis was niets minder dan aangenaam; want zij had een schier onoverwinnelijken afkeer van Frankrijk, waarvan zij evenwel zelve geene verklaring wist te geven. Toen zij te Lints was, wilde zij weder naar Weenen terugkeeren; voortdurend weenend riep zij uit: ‘niet naar Frankrijk! niet naar Frankrijk!’ Op den 16 Mei 1770 werd haar huwelijk te Versailles gesloten en terzelfder tijd verwoestte een orkaan verscheidene straten van Parijs, waarbij ruim 1200 menschen het leven verloren. Men zou genegen zijn te gelooven dat de Parijzenaars hun ongeluk aan de verschijning der oostenrijksche prinses toeschreven, want velen hunner vatten van den eersten dag haars huwelijks eenen haat tegen haar op, die door niets was weg te nemen, en waarin de vele weldaden, die de koningin voornamelijk aan de armen bewees, zelfs niet de minste verandering konden brengen.

De zich meer en meer ontwikkelende begrippen der goddelooze wijsgeeren brachten natuurlijk hiertoe het hunne bij; met zeldzame sluwheid werd het hof bespied, en verraderlijke hovelingen hielden sommige kringen volkomen op de hoogte van alles wat er aan het hof omging. Toen het als zeker bekend werd, dat Maria Antoinette een zeer godsdienstig hart bezat en zich op de beoefening der deugd toelegde in

vereeniging met haren goeden echtgenoot, kende de woede der godloochenaars geen palen meer; in verschillende schotschriften vielen zij de koningin aan en bejegenden haar met den gemeensten laster. Getrouw aan de stijve etiquette, die aan het oostenrijksche hof heerschte, werd zij van verachtelijke trotschheid beschuldigd, en als zij daarin eindelijk verandering poogde te brengen door zich meer naar fransche zeden en gebruiken te schikken, sprak men van ijdelheid en soms van zedeloosheid. Zelfs de aalmoezen, die zij met milde hand uitdeelde, vermeerderden den haat; zij werden toegeschreven aan een ijdele zucht naar volksgunst en populariteit. Nu en dan werd haar naam vermengd in sommige hof-intrigues, en ofschoon het voor ieder rechtzinnig mensch duidelijk was, dat zij daaraan schuld noch deel had, was zij er het ongelukkige slachtoffer van. De treurige geschiedenis van het collier, die nog niet geheel is opgehelderd, maar wel in zooverre, dat Maria Antoinette het slachtoffer was eener afschuwelijke list, bracht aan het laatste overblijfsel harer populariteit den genadeslag toe, en vernederde haar zelfs in de oogen van verscheidene europeesche vorsten. Toen zij 34 jaren oud was, hadden hare ongelukken haar reeds vergrijsd, en schreef zij dit met eigen hand onder haar portret, dat zij voor hare vriendin, de prinses de Lamballe, had doen vervaardigen.

Maar meer dan al het genoemde bracht de heldhaftigheid van haar karakter tot hare ongelukken bij. Haar scherpziende geest zag van verre het onwêer naderen, dat over Frankrijk en het koninklijke huis zou losbarsten, en zij wendde alle middelen aan om het af te wenden. Ongelukkig stuitten hare pogingen af op de misschien al te groote langmoedigheid van Lodewijk XVI, wat haar evenwel nooit bewoog den moed te laten zakken. Hadden zij en haar gemaal de rollen mogen verwisselen, menschelijker wijze gesproken, ware de revolutie nooit uitgebroken; want hoe goedaardig van karakter Maria Antoinette ook was, zij zou niet geschroomd hebben het bloed der goddeloozen te vergieten, om dat der onschuldigen te sparen. Zij verzette zich zoo lang mogelijk tegen de bijeenroeping der Staten-generaal, maar onderwierp zich, toen zij zag dat de koning alleen zijne goedhartigheid te raden ging en voor de bedreigingen zijner ministers bezweek. Zij verscheen in de eerste zitting op de eenvoudigste wijze gekleed en sprak: ‘dat men den koning eerbiedige, ik zal altijd gelukkig zijn, als ik hem gelukkig zie!’

Men kent de gevolgen van dien gevaarlijken stap van Lodewijk XVI; het volk, of liever zijne leiders, begrepen dat de koning zich de macht had laten ontglippen, en het hun, wanneer zij voorzichtig te werk gingen, niet moeilijk zou zijn het koninklijk gezag nog meer te fnuiken. Van nu af werd Maria Antoinette met zulke hevigheid, ja met zulke woede aangevallen, dat buitenlandsche vorsten ongerustheid begonnen te gevoelen, en de koning van Napels haar eene schuilplaats in zijne Staten aanbood. Zij weigerde volstandig, want zij wilde zich niet scheiden van haren echtgenoot. Doch krachtig drong zij bij hare vriendinnen, prinses Elisabeth en de prinses de Lamballe, er op aan, dat zij naar het buitenland de wijk zouden nemen, evenwel, zoo wij reeds vroeger vertelden, met hetzelfde gevolg.

Eindelijk brak de storm los en sloeg de sinds jaren opgekropte haat tot dadelijkheden over. Op den 5 October 1789 trok eene bende, samengesteld uit het laagste gepeupel van Parijs, naar Versailles, waar zij in het midden van den nacht aankwam. Na de poorten van het paleis opengebroken te hebben, trok zij naar binnen, verspreidde zich door de talrijke zalen en eischte op dreigenden toon, dat de koningin zich zou vertoonen. Twee lijfwachten vielen weldra door dolksteken doorboord, een derde hield de menigte lang genoeg terug, om de koningin tijd te geven in het vertrek des konings te vluchten. Lodewijk XVI werd gedwongen naar Parijs te vertrekken,

en de koningin met hare familie volgde hem. Op den tocht was Maria Antoinette het voorwerp van eindelooze bespottingen. In Parijs veranderde de openbare meening een weinig, vooral toen men getuige was, dat de koningin zich alleen door weldaden wreekte. Doch niets is wispelturiger dan de openbare meening; zij verheft heden hare gunstelingen, om ze morgen in den diepsten afgrond te werpen. Geheime opstokingen, openbare redevoeringen, afschuwelijke geschriften wekten den ouden haat op nieuw op, en de koning was te zwak om de misdadigers te straffen. Toen hij eindelijk begreep dat zijne persoonlijke veiligheid het grootste gevaar liep, besloot hij te vluchten. De tocht naar Varennes, aangevangen in den nacht van den 20 op den 21 Juli is herhaalde malen en op zeer verschilleude wijze beoordeeld, eerst kort geleden heeft een fransch tijdschrift hoogst

gewichtige stukken daarop betrekkelijk openbaar gemaakt, waaruit gebleken is, dat de mislukking van dien tocht te Varennes hoofdzakelijk is toe te schrijven aan de zwakheid van Lodewijk, die in oogenblikken van gevaar zijne tegenwoordigheid van geest geheel scheen te verliezen. Hadde Maria Antoinette niet gevreesd als de aanvoerder op te treden en minder gelet op hare ondergeschikte positie, hare heldhaftigheid zou ongetwijfeld de niet zeer groote bezwaren hebben overwonnen en de redding der koninklijke familie ware een zeker feit geweest. Verscheidene uren heeft de koning te Varennes gevangen gezeten; Maria Antoinette smeekte hem een beroep op de bevolking te doen, maar de koning durfde niet. Het leger, dat hem beschermen moest, was in de nabijheid en zou de bevolking van Varennes genoegzaam ontzag hebben ingeboezemd: helaas, het moest den volgenden morgen zien dat aan de overzijde der rivier de koninklijke familie gevankelijk naar Parijs werd teruggevoerd.

Nu begreep Maria Antoinette dat alle hoop vervlogen was en met christelijke gelatenheid onderwierp zij zich aan haar lot; zij bleef den koning, waar zij kon, ondersteunen en hield zich overigens alleen met hare kinderen bezig. De 10 Augustus kwam haar weldra hare vrijheid ontnemen. Uit de zaal der vertegenwoordiging, waarheen zij met hare kinderen gevlucht was, werd zij met den koning naar den Tempel gebracht, waar zij tot aan haren dood verbleef. Hier zag zich de keizersdochter tot handenarbeid veroordeel; daar men haar dikwijls zelfs het noodige onthield, was zij ten prooi aan allerlei ontberingen. Eenigszins dragelijk was nog haar toestand, zoolang men haar met hare familie vereenigd liet, maar ook deze troost wilde de revolutionaire partij haar niet overlaten. Lodewijk XVI werd naar het schavot gevoerd, prinses Elisabeth van haar gescheiden en eindelijk was men gruwzaam genoeg haar ook haren zoon te ontnemen!

Tafereel uit den kindermoord van Bethlehem.

Ziedaar dan Koningin Maria Antoinette in de verschrikkelijkste eenzaamheid: haar eenig gezelschap was nu en dan de gevangenbewaarder!

Hadden wij recht te beweren dat de dood haar grootste ramp niet was?

In Januari 1793 was Lodewijk gevallen, reeds op 27 Maart eischte Robespierre het hoofd van Maria Antoinette. Maar de Conventie, hoe bloeddorstig ook, sidderde voor een tweeden koningsmoord, daar het bloed van den eersten nog rookte. Robespierre echter bleef aanhouden; zijn haat was niet bevredigd, zoolang de oostenrijksche prinses leefde. Haar zoon wa overgeleverd aan den schoenmaker Simon, die hem zedelijk vermoorden moest, de moeder vroeg hij op voor den beul. Op den 10 Augustus werd eindelijk het verlangen van de vijanden van het koningschap ingewilligd; en Maria Antoinette verscheen op den 14en October voor de revolutionaire rechtbank. Hermann was voorzitter. Tronçon du Doudray en Chaveau-Legarde waren hare verdedigers; deze vervulden hunne gevaarlijke betrekking met bewonderenswaardigen moed, ofschoon zij inzagen dat hunne pogingen nutteloos waren. De eerlooze Hebert droeg de akte van beschuldiging voor; het was een samenweefsel van al de lasteringen, waarmeê men Maria Antoinette sinds 20 jaren

had overladen, en waaraan Hebert zelf ijverig deel had genomen. Zóó afschuwelijk was de beschuldiging, dat toen men Maria Antoinette vroeg wat zij er op had te antwoorden, zij zegde: 'de natuur verzet zich er tegen te antwoorden op zoodanige eerloosheden, die men eene moeder ten laste legt.' En zich daarop tot het volk keerende, riep zij uit: 'ik beroep mij op al de moeders die mij aanhooren.' Dit had eene krachtige uitwerking; er ontstond een gemompel onder het volk, dat op ondubbelzinnige wijze van de algemeene verontwaardiging getuigde. De rechters lieten zich hierdoor echter niet bewegen, zoo min als door de duidelijke verklaringen die de koningin gedurende het verhoor, dat schier onafgebroke twee dagen duurde, gaf. Hare laatste woorden waren, toen de voorzitter haar vroeg, of zij nog iets te zeggen had: 'Niets, ik kende de getuigen niet, ik wist niet wat zij tegen mij zouden aanvoeren; welnu, niemand heeft ééne beschuldiging tegen mij kunnen volhouden, ik heb doen zien dat ik de gemalin was van Lodewijk XVI, en ik mij moest gedragen naar zijnen wil!'

Zwijgend hoorde zij het doodvonnis aan en sprak evenmin een woord, toen men haar vroeg of zij aanmerkingen had op het vonnis. Het was den 16 October. en reeds den volgenden morgen zou het vonnis voltrokken worden. Men gaf haar een beëdigden priester, doch met dezen wilde zij nauwlijks in gesprek komen. In het wit gekleed, beklom zij op het bepaalde uur de noodlottige kar. Diepe stilte heerschte onder het volk, dat aangespoord was om haar met bepottingen te bejegenen. Het scheen of het gepeupel dien euvelmoed miste om de edele koningin in hare laatste oogenblikken te honen. Terwijl zij het schavot beklom, wierp zij een laatsten blik op de Tuileriën en sprak vervolgens, toen zij bij de guillotine stond: 'Heer, verlicht en bekeer mijne beulen! Vaarwel, voor altijd, mijne kinderen, ik ga uw vader wederzien!'

Zoo stierf op den 16 October 1793 Maria Antoinette, de dochter van Maria Theresia, de gemalin van Koning Lodewijk XVI. Haar lichaam werd op het kerkhof de la Madeleine in kalk begra en, om het spoedig tot outbinding te doen overgaan. In 1815 werden er eenige overblijfselen van ontdekt en te St. Denis begraven.

De gravure stelt het geliefkoosd lustoord van Maria Antoinette voor genaamd het Trianon. Men weet dat Lodewijk XIV aan zijne neven prachtige paleizen naliet als de Tuileriën. Luxembour, Fontainebleau, Saint-Germain. Versailles en Trianon, Marly. Saint-Cloud met tuinen, waarvan de pracht geëvenredigd was aan hunne grootsche uitgestrektheid en de weelde, hunner bouworde. Lodewijk XV was een man des vermanks, het maakte de gewichtigste taak zijns levens uit; aan hem is *Klein Trianon*

zijn ontstaan verschuldigd, dat bovendien een bijzonderen botanischen tuin bezat, waarvan het bestuur aan den beroemden plantkundige Bernard de Jussieu werd toevertrouwd, die er zijn stelsel van plantenrang-schikking vormde. Lodewijk XVI gaf *Ktein Trianon* aan zijne echtgenoote Maria Antoinette ten geschenke, die, zooals wij zegden er haar lievelingsoord van maakte en den tuin op nieuw volgens haren smaak deed aanleggen. Daar verbleef zij menigmaal om het luidruchtig koninklijke van Versailles af te wisselen met het stille, eenvoudige, herderlijke landleven. Wij zien haar op de gravure gezeten op een groen grasperk, bij eene kabbelende beek, zich met lezen verlustigend. Hoe gaarne zou zij al de koninklijke pracht en genietingen zoowel als de zorgen en wederwaardigheden er van met het stille landleven hebben willen verwisselen.

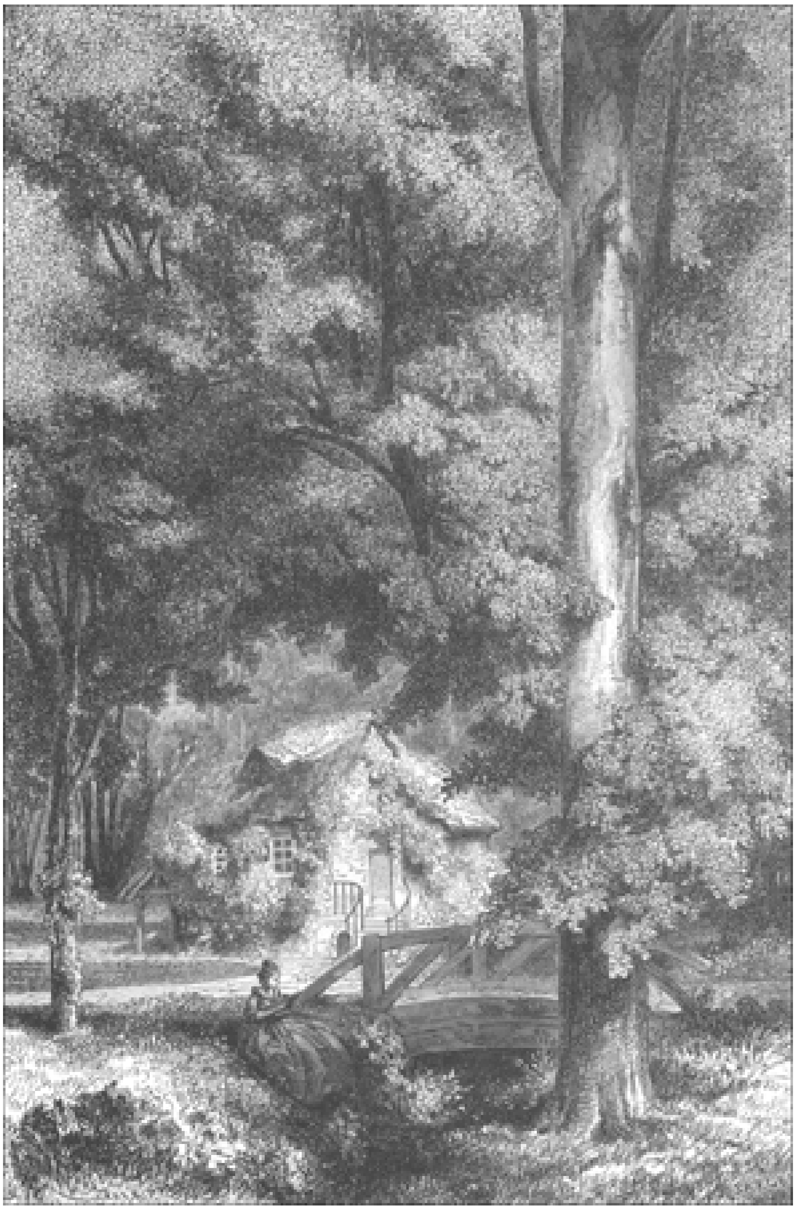

Klein Trianon.

Klein Trianon is thans een der schoonste tuinen van de omstreken van Parijs, hoewel hare eenmaal zoo heldere wateren thans stilstaand zijn en het oog minder verlustigen.

De ijdele pirijsche wandelaar zal zich in zijne lichtzinnigheid het treurig lot niet herinneren, dat de voormalige eigenares van den tuin ten deele viel - een droevig bewijs van 's werelds wisselvalligheden.

Het kraaien-nest.
Door Dr. J. Renier Snieders.
Vervolg.

Toen het lied, dat iedereen uit volle borst mede zong, ten einde was, steeg er een ontzaglijk ‘Kieuw!’ tienmaal herhaald, uit den verhuizingstrein op, en men hield stil aan de eerste herberg, waar men in eenige oogenblikken eene gansche ton bier ledig tapte.

Tegenover de herberg, waar de verhuizers stil hielden, woonde Lootman de burgemeester. In de spleet van de voordeur stond eene korte, dikke vrouw met bloedroode wangen en kleine, ronde oogen: het was de vrouw van Lootman, of zooals men haar gewoonlijk noemde, burgemeesters Mijntje.

‘Is dat nu de pachter van 't Kraaien-nest?’ vroeg zij, een spottenden blik werpende naar de versierde huifkar.

‘Ja, Geurik Minten,’ antwoordde haar man, die ook in de spleet van de deur stond, en over het hoofd zijner vrouw heen keek.

‘Wat ziet er dat kaal uit!’ hernam de vrouw met opgetrokken neus; ‘kan heel het huisraad van 't Kraaien-nest op eenige karren?’

‘Een os, vier melkbeesten, eene vaars, twee kalven en twee geiten,’ spotte Lootman, terwijl hij met den vinger wijzende, het vee van den verhuizer optelde; een schoone veestapel voor eene boerderij zoo als 't Kraaien-nest!’

‘En zouden er dan niet een paar zak zest-halven meer overschieten, om ten minste nog een koppel paarden of een half dozijn koeien te koopen?’ vroeg de vrouw scherp.

‘De man heeft zich doodarm gekocht,’ antwoordde Lootman, genoeglijk met het hoofd knikkend; ‘wat is eene groote boerderij, zonder vee?’

‘Waarom vliegt hij zoo hoog in de lucht?’ zeide de nijdige vrouw; ‘omdat hij, och arme! daar een enkelen stuiver, met honger te lijden, heeft bijeen gegaard, wil hij eens een groot man worden! Ik heb medelijden met dat volk!’

‘Arme kerel! die zich heeft laten opstoken,’ zeide Lootman bitter; ‘en daarenboven had hij toch ook wel iets tegen mij....’

‘De eene vriendschap is de andere waard!’ onderbrak hem de vrouw, terwijl hare bloedroode wangen nog rooder werden. ‘Maar waarom steekt de vrouw van Minten het hoofd onder de huif uit? Het is bijna of zij met ons den gek scheert; wat is dat voor een onbeschoft wijf? Zie, daar komt Geurik nevens haar over de karspon liggen; zoude hij ons durven uitlachen?’

Lootman werd bleek van toorn, en kwam in eene uitdagende houding voor zijne deur staan.

Minten, die met zijn hoofd nog buiten de huif lag, groette hem gulhartig.

‘Ziet gij wel dat hij den gek met u scheert?’ fluisterde de nijdige burgemeestersvrouw haren man toe.

‘Kieuw! Kieuw!’ riep men aan de herberg, terwijk de verhuizingstrein zich in beweging zette, en naar de eerstvolgende herberg voorttrok.

Heel het dorp stond overeind, om Geurik Minten te zien voorbij rijden, en om na het doordringende ‘Kieuw!’ het lied te hooren, dat de meisjes gedurig op nieuw aanhieven.

De buren van Lootman, die ook aan de deur stonden, zegden onder elkander, dat Minten zijn gespaard geld goed besteed had, en het niet missen kon, of hij werd ook eens schatrijk, even als zijn voorganger.

‘Schatrijk!’ had een ander uitgeroepen; ‘wel is hij dat niet reeds van heden af?’

‘Ja,’ had een oude buurvrouw er bij gevoegd; ‘iemand die een spaarpot heeft om zulke boerderij te koopen....’

‘Zal ook nog wel een stuiver over hebben, om een koppel paarden en eenige melkbeesten in te zetten....’

‘En zijn huishouden geëvenredigd in staat te stellen....’

‘Dat is ook plicht. Is de pachter van 't Kraaien-nest niet gewoonlijk hoofdman en kerkmeester?’

‘Een schoone kerkmeester en hoofdman? grinnikte Lootman kwaadaardig, terwijl hij al de opmerkingen der buren afluisterde.’

‘Zijne Hanna zou in de gilde een bewonderenswaardig figuur maken, met hare katoenen muts en blauw linnen voorschoot! riep de burgemeestersvrouw met een gemaakten en nijdigen schaterlach.’

‘Kieuw!’ riepen de verhuizers in de verte, en het kwam den burgemeester voor, alsof hem op dit oogenblik de uitdagende triomfkreet van zijnen mededinger in de ooren klonk.

In de herberg, eenige minuten gaans van 't Kraaien-nest, hield de verhuizingstrein voor de laatste maal stil. Geurik Minten onthaalde daar zijne nieuwe buren, op kaas en brood, en schonk aan elken voerman eene lange goudsche pijp, versierd met een zijden lint en klatergoud. Hier voorzeker was men aan het vroolijkste bedrijf van het tooneel; de gasten aten en dronken smakelijk, het gesuikerd bier schuimde in de wijde pintglazen, en gedurig werd het verhuizingslied op nieuw aangeheven.

Terwijl Geurik en zijne vrouw wederom op de versierde huifkar klommen, barstte er een ontzaglijk en honderdmaal herhaald ‘Kieuw!’ los, en bij den scherpen klank der voermanszweepen, trok men verder.

Een half uur later, waren de koeien op stal gebonden; het huisraad was afgepakt, en elk meubel op zijn bestemde plaats gezet. De karren werden ontladen en hooi en stroo op de schelven getast.

Nog voor den avond was alles op zijne plaats, en Hanna voldaan over hare nieuwe woning, riep lachend uit, dat het haar voorkwam, als woonde zij reeds een geheel jaar op 't Kraaien-nest.

Lezer, zoo verhuist men in de oude, goede Meierij.

III.
De kerkschaal.

Zie, daar komt Lootman van de pastorij. Het genoegen zweeft op zijn gelaat, zijn oog vonkelt van innige voldoening; gedurig werpt hij zijn hoofd met zichtbaren hoogmoed achter over, en verbergt dan wederom zijne ronde, dubbele kin achter het gesteven hemdsboordje. Beurtelings brengt hij zijne lachspieren in beweging, en geeft aan zijn wezen eene ernstige uitdrukking; hij spreekt binnen 's monds, en heeft het met zich zelven zeer druk.

‘Dat zal den pachter van 't Kraaien-nest niet weinig tegenvallen,’ zegde hij lachend, terwijl hij zijnen gaffelstok op de kleêrkas schoof.

‘Komt gij van de pastorij?’ vroeg zijne vrouw nieuwsgierig.

‘Ja, de pastoor heeft mij zeer beleefd ontvangen, en....’

‘De pastoor is een braaf man, die zeer wel weet te onderscheiden, of hij met een burgemeester of met een boer te doen heeft.’

‘Een burgemeester of een boer, dat is ook een hemelsbreed verschil!’

‘Het moet den braven man genoegen doen, van tijd tot tijd een fatsoenlijk mensch in zijn huis te ontvangen; want welke lieden van aanzien vindt men toch al in het dorp?’

‘Behalve burgemeester.... dokter.... en notaris?’

‘Het overige is Janhagel!’ riep de vrouw driftig; domme rekels, zoo als die van 't Kraaien-nest, die wel op hunne huid een nederigen kiel hebben hangen, maar inwendig toch vol hoovaardij zijn.

Lootman bleef een oogenblik zijne welsprekende gweêrhelft met bewondering zitten bekijken, en zeide toen, dat men hem op de pastorij het ambt van kerkmeester had aangeboden.

Sedert lang was deze waardigheid de droom van man en vrouw, die onder den duim reeds alles hadden aangewend, om te beletten dat Geurik Minten den ouden pachter van 't Kraaien-nest als kerkmeester opvolgde.

‘De eerste grasboter is voor den pastoor!’ riep de vrouw in vervoering van dankbaarheid, en zij voegde er nijdig bij, dat zal Minten's Hanna langs den neus gaan!

‘Even gelijk hem het hoofdmanschap der gilde langs den neus gaat,’ zeide Lootman grimlachend.

‘Kiest men deze week den nieuwen hoofdman?’

‘Aanstaanden Zondag.’

‘En niemand denkt aan Geurik Minten?’

‘Volstrekt niet; en laat ons eens met verstand spreken: reeds sedert tien jaren ben ik eerste deken der gilde.... ik, burgemeester, de eerste persoon der gemeente.... na den pastoor, wel te verstaan.’

‘De pastoor, ja, dat spreekt’ mompelde de vrouw,

‘De hoofdlui zijn het eens,’ hernam Lootman, om den gewezen heiboer te laten wat hij was, namelijk: eenvoudig gildebroêr, en aan het hoofd der gemeente het eerambt van hoofdman op de dragen.

‘Dat is recht,’ zegde de vrouw, terwijl zij van innige voldoening hare keel zoo rond als een oogst-appel vooruit zette.

‘Minten zou ook al een aardig figuur maken met zijne lans.’[1]

‘En dan zijne Hanna, die bijna zoo dik als zij lang is,’ schaterde de nijdige burgemeestersvrouw; foei! wat is het toch afzichtelijk zoo dik te zijn!

‘Neen, dat past niet,’ zegde Lootman, terwijl hij ter sluik, een blik wierp op zijne vrouw, die gewis nog wel een halven voet korter was en vijftig pond zwaarder woog, dan de vrouw van 't Kraaien-nest.

‘En welke vertooning zoude Geurik Minten in de kerk niet gemaakt hebben,’ schaterde de vrouw van Lootman; een scheef en krom gewerkte boer met een linnen kiel, die met de schaal rondgaat! Dat ware vernederend voor de geheele parochie! Wanneer treedt gij in bediening?’

‘Een oogenblik!’ zegde de burgemeester, het hoofd opstekend; ‘denkt gij dat ik den koop zoo maar aanstonds toesloeg?’

‘Is dat niet gewaagd. Lootman?’ vroeg de vrouw.

1) Het teeken der waardigheid van den hoofdman.

‘Neen, neen, ik heb den pastoor enkel geantwoord, dat ik verkoos mij een paar dagen te bedenken; en met den vinger op de borst tikkend, voegde Lootman er bij, dat de mensch, bij elke gelegenheid, aan zijne eigenwaarde moet denken.’

‘Daar hebt ge groot gelijk in!’ riep de vrouw.

‘Ik heb hem enkel willen doen gevoelen, dat ik geheel onmisbaar ben.’ hernam Lootman.

‘Dat zal wel waar zijn!’ riep de vrouw, terwijl zij met vrouwelijke fierheid haar bolrond hoofd achterover wierp.

Den volgenden Zondag, onder de dienst, haalde de burgemeester een paar centen uit zijne beurs, waarvan er een voor de kerk- en een andere voor de armenschaal bestemd was.

‘Wie gaat daar met de schaal rond?’ vroeg hij bij zich zelven, toen hij, bij het ratelen der muntstukken in de koperen schalen, eenen ontroerden blik naar voren wierp.

Lootman was koud geworden als een ijsklont, en zijne lidmaten beefden zoo hart, dat zijne kniebank onder hem stond te daveren. Van dat oogenblik had hij geen ‘Onze Vader’ meer gebeden; hij verborg het aangezicht achter zijn kerkboek, en beet van nijd in de bladen. Nog voor dat de Dienst geëindigd was verliet hij de kerk en liep in overijling naar huis.

‘Weet gij wie kerkmeester is?’ riep hij met eene stem, die nauwlijks uit zijne keel wilde.

‘Is er een ongeluk?’ vroeg zijne vrouw verbleekend.

‘Geurik Minten!’ en hij voegde er zuchtend bij; laat mij eens drinken!

‘Geurik Minten!’ riep zijne vrouw, terwijl hare bloedroode wangen vervaarlijk bleek werden, en zij hare armen verbaasd en ontsteld om hoog sloeg.

‘Hij ging daareven met de schaal rond.’ stamelde de man; geef mij te drinken; ik gevoel mij in het geheel niet frisch.

'Dan is de pastoor een....! Neen, ik wil niet zegden wat ik denk,' bulderde de vrouw, met haren voorschoot de tranen uit de oogen vegende.

'Zwijg maar.... wasch mij het hoofd, en de handen met een scheut azijn.' zuchtte de ontmoedigde burgemeester.

'Op wien mag men nog staat maken?' schudde de teleurgestelde vrouw.

De burgemeester lag in zijnen lederen leuningstoel bij het vuur, en verzocht op nieuw, om azijn of een teug brandewijn.

'Welk een affront!' riep de vrouw.

'Nooit heeft mij zoo iets getroffen,' zuchtte Lootman; och! mijn hart! Het is als of het nooit meer zoude kloppen!

'Toch zal de pastoor lang wachten naar mijne grasboter!' riep de vrouw, terwijl hare wangen wederom als een vuurklont begonnen te gloeien.

'Dat is een valsche streek,' hernam de burgemeester, uit de hand zijner vrouw den azijn opsnuivend.

'Dien ik den pastoor duur zou doen betalen!' riep zijne vrouw in dreigende houding.

'Hij mag zich verzekerd houden, dat hij van heden af op mij volstrekt niet meer mag rekenen!' riep Lootman even hard.

'Van heden af, blijft de deur gesloten voor zijne meid, die hier gedurig allerlei praatjes komt maken.'

'Niet langer dan van daag, gaat de sluis dicht, waardoor hij uit mijne vijvers, water in de zijnen laat loopen; wat scheelt mij de karper van den pastoor?'

'Ook versta ik niet meer, dat hij ons hofpad, bij nat weder, voor een openbaren weg gebruikt, wat scheelt het mij, dat de pastoor natte voeten krijgt!'

'Van heden af, doe ik het policie-reglement, niet op *zijne* maar op *mijne* manier uitvoeren; wat raakt het mij, of de dronken boeren den nacht in het bierhuis, of in hun bed doorbrengen!'

'En wee den veldwachter!' schreeuwde de vertoornde huismoeder met vlammenden blik; indien hij nog een voet durft verzetten, om de vischvijvers van den pastoor te bewaken; wat is er het gemeente-bestuur aan gelegen, of men zijne vette karpers wegrooft?

'Ja, wee den veldwachter!' riep de burgemeester met gebalde vuist, zijne vrouw achterna.

'Wat scheelt er aan, Lootman? 'vroeg de pastoor, die langs de achterdeur binnen kwam; 'wat ziet gij bleek?'

'Is dat te verwonderen, wanneer iemand zoo beleedigd wordt?' antwoordde de vrouw', eenigszins van haar stuk gebracht, door de plotselinge verschijning van den gemeenteherder.

'Van welke beleediging spreekt gij?' vroeg de pastoor, verwonderd opziende.

'Is dat geene onvergetelijke beleediging voor een burgemeester, wanneer hij de kerkschaal in de hand van een Geurik Minten moet zien?' weende de vrouw achter haren opgeheven voorschoot.

'Wel beste vrouw Lootman.' was het antwoord; 'dat is mijne schuld niet, maar wel die van den burgemeester zelven, welke die eereplaats volstrekt heeft geweigerd.'

De vrouw liet haren voorschoot vallen, en wierp een dreigenden blik op haren man, die roerloos in zijnen leuningstoel bij het vuur zat.

'Het, spijt mij,' vervolgde de pastoor, 'dat er aan de zaak niets meer te doen valt; want het is u bekend, dat ik u gaarne kerkmeester zou hebben gezien, Lootman.'

‘Ja wel,’ knikte deze, een angstigen blik naar zijne vrouw werpende.

De burgemeesters-vrouw ging naar den kelder, kwansuis om er iets uit op te halen; maar eigenlijk om den pastoor geen ooggetuige te doen zijn van hare teleurstelling en van den bitteren nijd, die haar de keel toeneep, en haar belette te spreken.

Nauwlijks had de pastoor het huis verlaten, of zij kwam onstuimig den trap opgeloopen, en met een zeer onrustwekkend gedruisch, de keuken binnen gestormd. Voor den lederen leuningstoel, waarop de burgemeester nog half machteloos lag uitgestrekt, bleef zij stil staan, zette de handen op de heupen, en riep terwijl hare bloedroode wangen purper en blauw werden:

‘Heb ik het niet gedacht! Neen, dat is niet om te verkroppen!’

‘Dat zal daar niet bij blijven!’ riep Lootman, de vuist dreigend opstekend.

‘Eerst laat gij u 't Kraaien-nest door hem ontfutselen; heden onderkruipt hij u met de kerkschaal....’

‘Dat zal ik hem betaald zetten!’ onderbrak de burgemeester.

‘En God weet, ontsteelt hij u de eereplaats niet in de gilde, en wordt hij later geen burgemeester, en....’

‘Dat wreek ik den lummel!’ bulderde Lootman.

‘Ach! wat moet eene zwakke vrouw al niet verduren!’ snikte Wilmijnije.

‘Weet gij het nieuws?’ vroeg de stalknecht, die op dit oogenblik binnen trad; ‘raadt eens wien de hoofdlui tot hoofdman gekozen hebben? - Geurik Minten van 't Kraaien-nest!’

Lootman sprong een voet in de hoogte, even als had hem eene wesp in den enkel gestoken, en bleef met gapenden mond, bewegeloos door het venster staan kijken, naar een klein groepje gildebroêrs, die met den nieuw gekozen hoofdman de herberg recht over zijne deur, binnen traden.

Een vrij harde stoot in den rug, hem door zijne vrouw, met den handveger toegebracht, deed hem eensklaps omzien. Mijntje stond dreigend voor hem, wierp al de scheldwoorden uit, welke in het woordenboek der kwade huisvrouwen zijn aangeteekend, en herhaalde, met een vloed van nijdige tranen, dat haar naam onteerd was door de lafheid van haren man.

‘Dat blijft daar niet bij!’ zegde de burgemeester; ‘geduld!’

‘Geduld!’ grijnsde de vrouw, terwijl zij met haren handveger eene voor Lootman verontrustende beweging maakte.

‘Ja, een weinig geduld!’ herhaalde Lootman boosaardig, en ging de deur uit.

Bij het toenemend geraas der vrouw, was de kanarievogel, die in zijne kooi tegen den muur hing, begonnen te zingen, en herhaalde gedurig, als om zijne meesteres te tergen, het kleine lied, dat hem Lootman op zijn draaiorgeltje geleerd had:

> Geduld is zulk een schoone zaak
> Om in een moeielijke taak
> Zijn oogwit uit te voeren;

‘Geduld!’ riep de vertoornde vrouw naar den vogel opziende, en sloeg met haren handveger de kooi van den muur.

(Wordt vervolgd.)

Kronijk der Maand.

Mijn aanmerkingen tijdens een uitstapje in Holland, zijn den lezer niet onwelkom geweest; ik open andermaal mijn notitie-boekje en vind er nog in aangeteekend: het bouwen van huizen.

Inderdaad, in elke stad van Nederland wordt er met eene soort van razernij gebouwd: ten allen kante rijzen nieuwe huizen op, die wel wat meer het hoofd opsteken dan hunne ouderen met hunne diepe ramen en schier vierkante vensters, en aan welke ieder ornement een gruwel scheen te zijn.

Holland legt echter, over het algemeen genomen, in het bouwen weinig goeden smaak aan den dag. In den Haag vindt men toch ettelijke uitzonderingen; maar niet in zekere offieiëele scheppingen, zoo als onder ander het departement van koloniën, dat nog altijd in den primitieven staat van steenhoop schijnt te verkeeren.

Wat zal het paleis der Staten-Generaal zijn, dat jaren geleden als luchtkasteel gebouwd werd en nog altijd in den binnenzak der kommissie wordt rondgedragen?

Ik zeg in den Haag zijn er uitzonderingen op den algemeenen regel: eene reeks van sierlijke villa's verrijzen aan den boschkant en maken die wandelplaats, de schoonste welke wij ooit gezien hebben, tot een wezenlijk paradijs, een lusthof voor den dichter, voor den schilder - voor den *flaneur*.

Er is overigens aan vele gebouwen in Holland eene soort van Chineezerij op te merken: 't is dikwijls eene opstapeling van net en helder geschilderde nietigheden, bankjes en balkonnetjes. Het geheel doet aan eene *bonbonnière* denken.

Dit alles is volkomen in overeenstemming met de, als fluweel zoo effen geschoren, hagen en grasparken, de met schelpjes bestrooide tuinpaden, de als pruiken gekuipte boomen.

Le trop nuit. Wij zien de natuur niet gaarne zoo naar de mode verwrongen, de boomen gekapt en gefriseerd, de hagen zoo glad als een versch opgetrokken muur, de huizen zoo geblanket.

In den aanvang verrast u dit; maar welhaast zoekt gij op die kermisuitstalling, iets anders dan Neurembergsch poppengoed, en gij denkt onwillens aan de meer wilde natuur onzer waalsche provinciën, aan de bergen, aan de zee - en gij vindt u naar Scheveningen getrokken, waar het strand u des te schooner voorkomt, omdat het wilder en minder kunstmatig bebouwd is dan te Oostende.

Het was in 1858; ik bezocht den Haag en natuurlijk de zee. Op zekeren morgen vereenigden zich daar, op het strand, een aantal mannen die zich eenen naam hebben gemaakt in de literatuur, in de schilderkunst, in de muzikale kompositie.

Dáár, rond de goed opgedischte tafel gezeten, dronken wij aan de toekomst van Gevaert, van den ronden Gentenaar, thans den beroemden toonzetter van zoo menig werk, hetwelk zijnen naam aan het nageslacht zal overbrengen,

Er is iets treffends in zijne geschiedenis, welke ik reeds elders vertelde:

Voor vele jaren verliet een jonkske, de zoon van eene eenvoudige pachters-familie, het dorpke Huysse, bij Gent. Het kind was verre van rijk te zijn - wel integendeel! Het droeg wellicht zijn grootsten schat, een pakske, onder den arm; maar toch stapte de knaap moedig voort en hield verlangend het oog op de hooge torens, de talrijke fabriekschouwen, op de nokken van al die hooge gebouwen in het woelige Gent gericht.

'Daarheen, daarheen!' zoo klonk het in het hart van den knaap.

Wat ging de arme jongen in die groote nijverheids-stad zoeken?.... Goud?,... Neen, kunst, kunst!

Op zijn eenzaam dorp had hij stil gestaan, luisterend naar de geheimzinnige stemmen, welke uit de natuur, als een hymne tot God opstijgen: alles was muziek voor zijn hart; doch hij begreep ze niet - die stemmen!

Nu ging hij aan eene meer beschaafde wereld de verfijning des gevoels vragen, welke eens voor hem de goddelijke geheimen der kunst zou ontsluieren.

Als het hart vol hoop is, dan ook is alles wat ons omringt, tooverachtig schoon: rond den dorpsjongen was alles melodie: de wind in de boomtoppen, de zang des vogels, de suizende beweging der bloemen, het gemurmel van het water, de 'klokketoon van zijn dorp, die hem van verre het tot weêrzien' scheen toe te roepen - alles boezemde hem levenslust en wilskracht in.

De nederige dorpsjongen, die bij den koster der gemeente min of meer het orgel had leeren bespelen; die bij den pastoor en den schoolmeester eenige oppervlakkige kennissen had opgedaan, ging nu aan de deur van het Conservatorium kloppen.

Korten tijd nadien was zijn hart reeds verzadigd; het Vlaamsche land dat als de wieg der muziek aanzien wordt, was hem te eng; hij ging nieuwe melodiën onder vreemde hemelstreken zoeken.

Wij ontmoeten hem te Venetië, te Milaan, te Rome; hij wordt ontvangen aan het spaansche hof en met ridderorden op de borst - beter dan dat, met roem en eer in de parijsche muzikale wereld behaald - keerde Gevaert, want hij was wel die dorpsjongen, in zijn vaderoord terug, om zich eindelijk te Parijs te vestigen.

Gevaert bezit niet alleen grondige en muzikale kennissen, hij is een voortreffelijk melodist; verder een verdienstelijk taalkenner en geschied kundige; een geestig verteller, een enthusiast voor alles wat kunst is en daarmeê in betrekking staat.

Ik herinnerde mij die dichterlijke bijeenkomst aan het strand nog levendig, al zijn er sedert dien reeds meer dan tien jaren verloopen.

Wie Holland enkel beoordeelt naar zijne eentonige beemden met koeien - die behoorlijk schoudermantels dragen, gelijk onze grootmoeders - oordeelt mis.

Men moet van dien lijnrechten spoorweg afwijken en men zal welhaast lommerrijke lanen, vaarten met de oud-moederlgke trekschuit, bos schagien en duinen, heerlijke villa's en weelderige dorpen aantreffen.

Nooit zal ik vergeten hoe aangenaam ik verrast werd, toen ik eens in den omtrek van Haarlem dwalende, te Bloemendaal - het paradijs van Holland - te recht kwam en, eene poos op den Blinkert toevende, het heerlijkste natuurgezicht genoot dat ik ooit, op welken reistocht dan ook, gezien heb.

Aan deze zij de zee, aan gene zij het IJ, waarop een aantal schepen, als meeuwen schenen te zweven; ginds Haarlem en zijn Spaarne; beneden mij de duinen, een heuvelig en boschrijk landschap, de grootsche puinen van het kasteel van Brederode, villa's, kleurrijke akkers, weilanden en.... tulpvelden.

Voorzeker dat alles is schilderachtiger dan het effen weiland; maar de Noordhollander en Fries zullen u zeggen, op het weiland wijzende: daar komt het botergeld van voort.

En als de Fries u van botergeld spreekt, bedoelt hij niet eenige koperstukken, maar in dat geval spreekt hij van een koffer met ijzeren banden en sterke sloten, waarin hij de opbrengst der boter werpt en waaruit hij, op een gegeven oogenblik, vijftig of zestig duizend gulden tellen zal - zoo als ik, tijdens mijn verblijf in Holland, in een haagsch dagblad las.

De dagbladen in Nederland zijn tot nog toe altijd aan een drukkend zegelrecht onderworpen geweest; vandaar dat het formaat beperkt en de abonnementsprijs schreeuwend hoog was; een dagblad was inderdaad een voorwerp van luxe, dat weinige menschen zich veroorloofden.

Nu het zegel eindelijk verdwijnt, dreigt de nederlandsche pers ook eene buitengewone uitbreiding te zullen nemen: die bladen worden zóó groot, dat ze die der naburige landen schijnen te willen overvleugelen en het getal couranten zal zoo ontelbaar worden als de champignons op den koelen boschrand.

Doch wat Nederland vergeet is, de inrichting der goedkoope pers en voor deze zijn daar duizenden van abonnementen te vinden.

Het kleine blad, met korte, bondige en niet saaierige artikels - saaierig als de predicatie van een pruikachtigen dominee - met vinnig, brandend nieuws, een onderhoudend feuilleton; kortom, het geheel bondig, pittig, met dat onmisbaar korreltje zout geschreven - dat kleine en goedkoope stoomertje zou in Holland geroepen zijn om zijnen weg te vinden, en zelfs menigen zwaren driemaster met vaderlandsche vlag, binnen kort doen zinken.

Ik roep de aandacht van mijne katholieke vrienden op die machtige propagande in.

Goedkoop geeft veel.

Kent gij de geschiedkundige anekdoot van den alkmaarschen of hoornschen belasting-inner?.... Hoeveel zal die belasting opbrengen? vroegen hem de Burgemeesteren der stad.

'Indien gij de belasting bepaalt,' was het antwoord, 'op *vier* stuivers, 2000 gulden; maar indien gij ze bepaalt op *twee* stuivers, 4000 gulden.'

Hoe goedkooper hoe meer vertier. Dat zal de hollandsche journalistiek eens, misschien zeer spoedig, begrijpen.

Ik heb eenige oogenblikken in de Kamer, of zoo gezegd Staten-Generaal doorgebracht.

De hollandsche Kamer is alles behalve indrukwekkend, ten minste voor wat het lokaal betreft. Mijne hollandsche vrienden zullen het niet ten kwade duiden, dat ik hier met zoo weinig eerbied van dat sanctuarium der wetten spreek.

De troon is een armstoel voor een grootvader en de hemel boven den voorzitter, deed mij aan het kroonwerk van een luiermand denken.

Er is geene tribune en dat juist is een middel om veel te praten; want als een parlements-lid gedwongen is naar de tribune te moeten gaan, vraagt het voor 't minste een half dozijn maal minder het woord: *time is money.*

Men spreekt in de hollandsche Kamer, even als hier, van zijne plaats, en dewijl het in den Haag geene mode is, zoo als soms in België, zijne redevoering uit te bulderen, maar integendeel dood bedaard zijne denkbeelden voor te dragen, staat telkens een deel der leden op en gaat zich rond den spreker groepeeren.

Dat brengt in allen gevalle eene zeer nuttige en afwisselende gymnastieke beweging te weeg.

Ik kan mij niet verbeelden, dat de nederlandsche Staten generalisten ooit kunnen driftig worden?.... Ja?.... Nu, ik zou dat willen zien en hooren. Zouden ze dan ook zoo punctueel elke sluitletter van een woord uitspreken, als ze nu, in hunne doodbedaardheid, deden?

Velen spreken dan ook zeer onnatuurlijk en geven, door hunne uitspraak, aan de taal iets hottends en schokkends, dat met de vloeiendheid van het nederduitsch niet overeenkomt: 't waren vooral de ouderen welke zich daaraan schuldig maakten.

Men besprak een financiëel vraagpunt en ik bewonderde 't, hoe achter elk cijfer van millioenen, behoorlijk de heele en halve centen kwamen aanrukken.

Ik heb altijd gezegd: vergeet, nooit in eene groote en wellicht met dubbel krijt geschreven rekening, de centiemen! Die ellendige centiemen geven den wezenlijken stempel aan de rekening, en 't geeft aan het volk het onweêrlegbaar bewijs dat men geen speldepunt nevens de schreef heeft gecijferd.

Bezuiniging, bezuiniging! dat is het machtwoord der oppositie. Deze zou des noods tien dagen redetwisten om te bewijzen, dat zes nagelkoppen voldoende zijn in den

schoenzool van den soldaat en ieder uur, aan de beraadslaging besteed, kost eigenlijk meer dan al de nagelkoppen van gansch de armee.

Hoe eenvoudig, bedaard en aartsvaderlijk de Kamer zich ook moge voordoen, heeft zij niettemin veel grootsch tot stand gebracht en zijn er, onder stoffelijk en nationaal opzicht in Nederland, voor ons vele lessen te halen.

Nederland bezit even als ons land een aantal gothische kerken, die van voor eeuwen dagteekenen; de Hervorming heeft ze geweldddadig aan den Katholiek ontnomen en er zich sinds dien in genesteld.

De Katholieken bezitten dus over het algemeen geene kerken van bouwkunstige waarde, hunne tempels zijn dikwijls plompe steenhoopen, waaraan stijl en kunst vreemd zijn.

De Protestant die dikwijls eene zoo groote ruimte, als deze oude kerken beschrijven, niet aanvullen kan, heeft onder die gothische bogen, eene afzichtelijke houten barak getimmerd - een planken schutsel, achter hetwelk de godsdienstoefening plaats heeft, terwijl het overige der kerk als een portaal of pui gebruikt wordt.

Men gevoelt als men een van die kerken binnen treedt, dat het Protestantisme daar niet thuis hoort en het enkel van die, in hun karakter, gansch katholieke kerken, bezit heeft genomen om daardoor eene zedelijke overmacht te doen blijken.

Die overweldiging van vroeger weegt thans zwaar op menige Protestantsche gemeente en zij zou hare eigenliefde wel ter zijde stellen, indien de Katholieken nu met goed klinkende gouden willems wilden terug koopen, wat de protestantsche voorzaten aan de Katholieken hebben ontstolen.

Het Katholicism is in Nederland vol kracht, vol leven; de eenheid welke in zijnen geest ligt, maakt het nog sterker; het Protestantism, zonder eenheid, verdeelt en verbrokkelt zich meer en meer.

Zooveel huisgezinnen, zooveel sekten.

Ik reisde een oogenblik met een mager en stemmig in 't zwart gekleeden man; zijn gestreken aangezicht, zijne glad gestreken haren en fijn gestreken witte halsdas - alles was dus gestreken - zegden mij dat ik met een soort van kwaker te doen had.

Inderdaad, ik wist weldra dat die man een leeraar van eene nieuwe sekte was, en die in een hoekje van Gelderland, door eenige boeren, beroepen werd om dáár, volgens hunne denkwijze den Bijbel te *ontwarren*, of misschien wel te... *verwarren.*

Godgeleerde studiën had hij nooit gedaan, eene hoogeschool was hem zelfs ten eene male vreemd: even als Jan van Leiden was hij een kleêrmaker, die op de snijderstafel ijverig den Apocalypsis had doorgrond, en nu de vruchten zijner studiën voor eenige rijke geldersche boeren ging ontvouwen.

Deze of gene kamer wordt de Kerk van die mannen des vrijen onderzoeke en de officiëele, de door den Staat bezoldigde Kerk met haren gepromoveerden dominee staat alzoo niet zelden verlaten, veelal omdat deze laatste de moderne richting aankleeft en zich openlijk als volger van Strauss en Renan aanstelt.

Het Protestantisme voert de kiem van ondergang in zich om; men breekt het niet af: het valt van lieverlede in puinen.

De uithangborden in den Haag zouden nog stof geven tot zeer curieuse bemerkingen: koninklijk octrooi en hofleveranciers spelen er eene gewichtige rol. Ik heb echter geen enkel uithangbord gevonden zoo weinig aantrekkelijk, als dat in Londen, boven de deur van een drogist pronkt.

Verbeeldt u dat men daar leest: *gebreveteerde verdrijver der weegluizen van Hunne Majesteiten.* Van welke Majesteiten? Was het van een europeesch vorstenhuis, het zou juist niet heel vleiend zijn; maar waarschijnlijk zal het zijn van een paar Majesteiten, zoo als de Chaillu er in de binnenlanden van Afrika ontmoette en wier koninklijke lidmaten door dergelijk gedierte zeer druk bezocht werden.

Voor het oogenblik moet ik mijne Kronijk met die weinig liefelijke herinnering besluiten.

YOURS.

[Nummer 44]

Het eiland Maltha.

Het eiland Maltha is beroemd om zijnen grond en om zijne geschiedenis, waarin die der Malthezer-ridders of Johannieten eene ruime plaats beslaat. Zooals onze lezers weten, ligt het in de Middellandsche zee en is het 't middelpunt van den handel tusschen zuidelijk Europa en noordelijk Africa. Het levert voor den schepeling, die het nadert een somber gezicht op, waaraan zelfs de gloeiende zuiderzon weinig kan veranderen. Zijne huizen zijn even wit als zijne krijtrotsen; ontzaglijke vestingwerken strekken zich langs de kust uit en liggen als met verdiepingen op de naakte bergen. Een citadel op een krijtrots, ziedaar Maltha. Ongehoorde inspanning der bewoners heeft echter op de harde oppervlakte van het eiland een aardlaag weten te brengen, die een zestigvoudigen oogst oplevert van het uitgestrooide zaad. Nergens verneemt men in de geschiedenis dat een volk zijn grond van vreemden bodem heeft gehaald, zooals de Malthezers dat hebben gedaan. Turkije, Griekenland, zelfs Italië hebben hun aarde moeten leveren om op het krijt een laag te leggen, die in hun onderhoud kan voorzien. In Nederland ontwoekert men den grond aan de zee; de Malthezers deden het aan de naburige landen. La Valette, door den grootmeester van dien naam gesticht, is de hoofdstad van het eiland, dat, buiten haar nog eenige dorpen en gehuchten heeft. De huiden zijn van half europeesche, half oostersche bouworde; de laatste doet zich kennen in de platte daken, en de met vensters gesloten balkons. Het paleis der grootmeesters en de kerk van den H. Joannes zijn de voornaamste gebouwen, ook deze mogen nog op slechts weinig bouwkunstige schoonheid aanspraak maken. Het eenige merkwaardige dat den kunstminnenden reiziger boeit en dat inderdaad in de hoogste mate zijne aandacht verdient, - men vindt iets dergelijks zelfs in de kunstrijke italiaansche kerken, niet - is de vloer der kerk. Deze bestaat geheel uit grafsteenen, die de graven der Johannieten bedekken. Men vindt er meer dan 400. Iedere grafsteen is met mozaïken van verschillende kleur belegd, die den naam des ridders, zijn wapen en zijn devies voorstellen.

Het eiland Maltha.

De geschiedenis heeft het aandenken bewaard dier moedige ridders

die, behalve dat zij de evangelische raden onderhielden, het zwaard hanteerden voor den naam des Gekruiste en dus ridderlijke dapperheid met deugd vereenigden. Wij willen in het kort de geschiedenis dier orde verhalen. Hare oorsprong klimt op tot de 10e eeuw. Eenige kooplieden uit Amalfi in Napels, die op den Levant handel dreven, kregen van de Sarracenen verlof in Jerusalem een huis te bouwen voor de christen-pelgrims, die het H. Land bezochten. Dat verlof moesten zij betalen met eene jaarlijksche schatting. Daarvoor hadden dan ook de christenen, zoolang zij in Jerusalem vertoefden, een veilige schuilplaats. Spoedig echter hadden zij te lijden van de Sarracenen, die met den jaarlijkschen cijns niet tevreden, van de christenen daarenboven groote geldsommen eischten en bij weigering hen allerlei moeilijkheden in den weg legden. Het huis stond onder het bestuur van kloostergeestelijken, die als gewoonlijk de drie geloften aflegden. De afpersingen der Sarracenen gaven hun aanleiding tot eene vierde, namelijk dat zij de christenen tegen hunne vijanden verdedigen zouden. Nu veranderden zij van kleeding, verwisselden de pij met het harnas en verschenen voor de verbaasde Sarracenen als gewapende ridders. De kloosterorde werd nu eene militaire orde en haar symbool een achtarmig kruis. De ridders noemden zich Johannieten naar den H. Joannes, hun patroon, ten wiens eere zij eene kerk in Jerusalem gebouwd hadden.

Dit gebeurde in het jaar 1104, vijf jaren na de inneming van Jerusalem door Godfried van Bouillon, die aan de orde groote voorrechten schonk.

In het jaar 1187 ging Jerusalem voor altijd voor de christenen verloren; Saladin deed zijn zegepralenden intocht en de christenen verlieten onder wanhopig gejammer, de hun zoo dierbare stad. Ook de Johannitten deelden in het algemeene lot en begaven zich naar Acre, eene haven aan de Middellandsche zee, die nog in de handen der christenen was. Na zich hier 104 jaren te hebben staande gehouden, werden zij ten tweede male door de Sarracenen verdreven en vestigden zich nu op het eiland Cyprus. In het jaar 1310 ontweldigden zij het eiland Rhodus aan de Turken en wisten het in hun bezit te houden, waardoor zij een krachtig bolwerk werden tegen de halve Maan, die voortdurend het Kruis bedreigde. Nooit zal het Christendom vergeten wat het aan de ridders van Rhodus te danken heeft. Zij zaten op hun eiland met de oogen altijd onderzoekend gericht op de landen der Mahomedanen en met de handen aan het zwaard, om dit te trekken, zoodra er zich een beweging vertoonde, die een dreigend karakter voor de christenen had. Zij waren de voorposten aan het uiteinde der Christenheid, en overtuigd als zij waren van het gewichtige hunner taak, volbrachten zij die met de meeste edelmoedigheid en ridderlijke dapperheid. Allermoeilijkst werd hunne stelling na de inneming van Constantinopel door Mahomed II in 1453, want deze deed wat in zijn vermogen was om hen te verdrijven. Hij wist dat het hem niet gelukken zou het christen Europa in te dringen, zoolang de Johannieten op hun post waren. Zijne opvolgers waren van dezelfde gedachte. In 1480 kwamen 100.000 Turken de Johannieten aanvallen; zij werden met schande en groot verlies door den grootmeester d'Aubusson teruggeslagen. Soliman II kwam in 1522 met nog grooter macht, en ook hij zou eene neêrlaag hebben geleden, zoo hij niet het verraad had te baat genomen. De Johannieten verlieten nu het eiland onder hun grootmeester Villers de l'Isle-Adam. Geruimen tijd zwierven zij door verschillende streken, tot Karel V hun in 1530 het eiland Maltha schonk. Hier liet men hen met rust tot in het jaar 1565; het scheen of de Turken zoo lang hadden gewacht om al

hunne strijdkrachten te verzamelen, want zij kwamen met een leger van 80.000 man om den ondergang der Malthesers in één slag te voltooien. Er had een strijd plaats, die zijn weêrga in de geschiedenis niet heeft. 80.000 Turken streden tegen 700 Johannieten bijgestaan door 8000 eilanders, en de eersten werden volkomen verslagen; de zee was rood geverfd door het bloed der ongeloovigen. De kracht der Turken was voor langen tijd gebroken, en de Christenheid haalde ruimer adem. Geheel Europa zegende de Johannieten en bad voor hen.

De beroemde orde heeft zich tot in het begin dezer eeuw weten staande te houden. Toen deelde zij in het lot van al het aardsche. Napoleon wilde, toen hij in Egypte streed, geen citadel in den rug hebben, die hem misschien in moeilijke omstandigheden brengen kon, en hij nam haar in Juni 1798. Maar reeds twee jaren later werd zij hem weêr ontrukt door de Engelschen. Bij den vrede van Amiëns in 1802 werd bepaald dat Engeland het eiland Maltha met de citadel weder aan de Johannieten zou teruggeven, doch de engelsche regeering heeft hare belofte niet vervuld. Maltha was een te gewichtige statie voor haren handel, en men weet dat Engeland daaraan alles opoffert, zelfs wel eens.... zijn woord van eer.

Het realisme in de kunst.

De kunstenaar aan wiens hand wij het bekoorlijk huiselijk tafereeltje van de volgende bladzijde te danken hebben, heet Ernst Fischer. Hij behoort tot de weinige kunstenaars van onzen tijd die de kunst om de kunst beminnen en haar daarom niet tot slavin der mode verlagen. Wat wij hier van hem leveren kenmerkt zich door de grootste eenvoudigheid maar er ligt poëzie, er ligt kunst in. Is de snaakschheid, den kinderen eigen, hier niet op het treffendst voorgesteld? Blijf er eenige oogenblikken op staren, en gij meent de kleine in een gullen lach te zien uitbersten, als het hun gelukt is het horlogie te openen, dat zij in de handen hebben genomen, terwijl hunne moeder op haren stoel in slaap viel. En hoe natuurlijk, hoe ongekunsteld is die slapende moeder! Zelfs in haar ziet gij het leven, en lang kunnen hare vingeren niet bewegingloos in uw oog blijven. In een woord, de gravure trekt u aan, wekt uw gevoel op, doet u in de blijdschap dier lieve kinderen deelen en.... de teekenaar heeft zijn doel bereikt.

En dat doel is inderdaad prijzenswaardig, wanneer men in aanmerking neemt hoe velen zijner kunstbroeders van onzen tijd door hun realisme de kunst dierbaar maken aan de materialistische richting onzer eeuw. Het is waar dat men niet altijd in de hoogere sfeeren der idealiteit kan zweven, maar waarom dan ten minste het gemoedsleven in de kunst niet behouden?

Wij willen het antwoord op die vraag in een volgend nommer geven; het zal niet moeilijk vallen te doen zien dat de realistische richting in de kunst geheel in overeenstemming is met onzen materialistischen tijdgeest, die geen gevoel meer heeft voor het ware schoone en slechts naar rijkdom en bevrediging van zingenot streeft.

Het kraaien-nest.
Door Dr. J. Renier Snieders.
Vervolg.

IV.
De veldwachter.

In den tijd van den ouden pachter, was het Kraaien-nest voorzeker een heerlijk pachthof; maar wat zoude de man gezegd hebben, indien hij twee jaren na zijnen dood, eens uit zijn graf had kunnen opstaan! Wat zoude hij verwonderd hebben staan zien naar die wit opgehaalde voegen der muren, en helder groen geverfde deuren en vensters! Gewis zoude hij gevraagd hebben, welk rijkaard de kleine, in lood waggelende ruiten, door groote had doen vervangen; wie de oude, bemoste stroodaken had afgeworpen en heel de huizing met vuurroode pannen bedekt had.

Er hinnikten twee moedige trekpaarden in den stal, en een uur in het rond, vond men geen twaalf schooner melkbeesten, dan bij Geurik Minten

Nooit hadden de vogelen rondom het Kraaien-nest vroolijker gezongen; en in de hooge dennenbosschen, die van weêrszijden het huis lagen, waren er bijna boomen te kort voor de duizenden eksters en kraaien, die er hare nesten kwamen timmeren.

Op de vorst van het huis nestelde een ooievaar. In de Meierij zijn deze vogels zeer zeldzaam, en het was ook daarom, dat er zoo veel over gesproken werd, toen de bonte trekvogel het Kraaien-nest uitkoos, om er dien zomer zijn verblijf te vestigen. Iedereen bewonderde het onophoudelijk heen en weêrvliegen der ooievaars, die hunne bouwstoffen uit het bosch aanbrachten; en de oude lieden uit het dorp beweerden, dat hun verblijf Geurik Minten ongetwijfeld geluk moest aanbrengen.[1)]

Minten zegde dat zulks waar, misschien ook niet waar zoude zijn, maar dat hij toch voor geen zes mudden koren wilde, dat de ooievaar op een ander ging. Het was als of de twee vogels den goeden pachter verstaan hadden, want toen er in het najaar, dagelijks, van hunne makkers uit het noorden kwamen aangezeild, en hen op hunne reis wilden medenemen, bleven zij stil op de werf zitten, en gingen, tot groot genoegen van den huisbaas, niet mede naar het warme land.

Op zekeren dag, wandelde Lootman langs het Kraaien-nest. Sedert eenige minuten had hij het oog op twee groote vogels, die in onmeetkare kringen, door de lucht zeilden, en toen pijlsnel nederdaalden, om zich op den witten schoorsteen van Geurik's woning neder te zetten.

‘Zijn dat nu de ooievaars van den bevoorrechten kerkmeester?’ mompelde Lootman; en terwijl hij een zijdelingschen blik op de schoone hoeve wierp, grijnsde hij bij zich zelven, dat daar alles een gelukkig en tevreden aanzien had.

Op dat oogenblik kwamen hem honderden dingen van voorheen, waaraan hij sedert een geheelen tijd niet meer gedacht had, voor den geest terug, en de brandende nijd sloop, met verdubbelde kracht, in zijn hart.

Een paar honderd schreden verder, ontmoette hij den veldwachter, en maakte hem kort weg de aanmerking, dat de gemeente-raad sedert een geruimen tijd geene reden had, om over zijne werkzaamheid en ijver voldaan te zijn. Dit zeggende, zag hij zoo valsch en zoo beduidend naar het Kraaien-nest, dat de gemeente-dienaar geene verdere uitlegging noodig had.

Daar de veldwachter een voornaam personage van het dorp was, willen wij hem, den lezer van nabij leeren kennen.

Bavo, de veldwachter, was een lange, vlugge kerel met gitzwart haar en oogen, en geelachtige kleur. Er was iets geslepen en valsch in zijnen scherpen blik, en iets hoogmoedigs in zijne houding. De geslepenheid, de valschheid en de hoogmoed waren het erfdeel van zijnen stamvader Joachim Carrero, een Spanjaard, die in eene kleine schermutseling, door de ruiters van Maurits van Nassau in het dorp gewond werd, en na eene langdurige ziekte, er zich voor altijd vestigde.

1) Algemeen vooroordeel der plattelandsche bevolking.

Bavo beweerde, dat Joachim Carrero niet een eenvoudig soldaat, maar een spaansch kapitein was geweest, die tot eene groote familie en zelfs tot den adelstand behoorde. Wat er ook zij van Carrero's geslachtboom, zeker is het, dat Bavo een arme drommel was, die, na eenige jaren in het lanciers-regiment te hebben gediend, van daar in de dienst van het dorps-bestuur was overgegaan.

Hij had nog dezelfde fiere houding, welke hem, zooals hij voorgaf,

tijdens zijne dienstjaren, als den knapsten lancier van het regiment deed doorgaan, en had misschien een hooger denkbeeld zijner macht, dan de kolonel, onder wiens bevelen hij eens gediend had. Hij kon tamelijk goed lezen, schreef beter dan Lootman, de burgemeester, sprak een enkel woord fransch en zelfs een weinig geradbraakt duitsch. Hij was ervaren in de oude costuymen, die hij gedurende de lange winteravonden las en herlas, en kende op zijn duim al de artikelen van het plaatselijke policiereglement.

Het behoeft niet gezegd te worden, dat Carrero's Bavo (zoo noemde men hem in de wandeling), een ontzaglijken invloed moest hebben, en hij eene afdoende stem had in de administratie van ingewikkelde gemeente-zaken, waarmede hij, het moet gezegd zijn, ruim zoo goed weg kon, als het bestuur zelf.

Had iemand de medewerking van den raad noodig, dan ging hij eerst bij den veldwachter te rade, en trachtte de sympathie te winnen van den persoon, die met een enkel hoofdschudden meer dan eens, een ontworpen plan had omvergesmeten, of met eens, ‘ja zeker!’ te knikken, een voorstel had doen aannemen.

Bavo was de ziel van het plaatselijk bestuur, en stond te boek als het puik der veldwachters van geheel de provincie.

Daarom ook zag hij vreemd op, toen Lootman, die hem altijd zoo vriendschappelijk behandelde, hem dien dag kort af, bijna barsch aansprak, en hem aanmerkingen maakte, waaraan hij volstrekt niet gewoon was.

De veldwachter keek den burgemeester met spotternij en minachting achterna, en mompelde met opgehaalden schouder:

‘Baas is baas! Doch waarom zegt hij mij niet vlak af, dat zijn persoonlijke haat tegen Geurik Minten nog niet gekoeld is en dat het hem aangenaam zoude zijn, indien ik, zooals eenige maanden geleden, den kerkmeester wat wilde dwarsboomen?’

Hij zette zijn korten infanterie-sabel tegen eenen boom, en ging op den grond zitten.

‘Laat zien,’ vervolgde de veldwachter het oog naar het Kraaien-nest richtende; ‘hoe ik Minten het best aan het lijf kom. Ho, ho! wat is dat! Sapperloot, dat ik zoo iets niet eerder gezien heb!’

Hij wierp zijn sabel om den hals, en stapte haastig naar 't Kraaien-nest.

Terwijl hij met de tang een vuurklont nam om zijne pijp aan te steken, begon hij stil, bijna achteloos:

‘Gij hebt daar een stevig bakhuis gebouwd, Minten.’

‘Ja wel.’ was het antwoord; ‘maar dat ding kost mij weêrgaloos vee geld; raad eens!’

‘Een paar honderd gulden?’ vroeg Bavo.

‘En hetgeen er bij is!’ lachte Hanna

‘Jammer dat gij zult verplicht zijn, uw bakhuis af te breken,’ zeide de veldwachter.

‘Waarom zou ik dat doen? Hot staat op *mijn* erf,’ antwoordde Minten.

‘Toch blijft het er niet staan,’ hernam de ambtenaar met een valschen grimlach.

‘Hoort gij dat, Hanna?’ lachte Geurik.

‘Ik heb geen tijd om naar uwe gekheid te luisteren,’ antwoordde Hanna, terwijl zij neuriënd naar achter ging, om water te putten.

‘En ik herhaal u, dat uw bakhuis daar weg moet,’ hernam Bavo, op ernstigen toon.

‘Is dat gemeend?’ vroeg Minten, hem scherp beziende; ‘wien raakt het dat ik een bakhuis op mijn eigen grond bouw?’

‘Dat gaat *mij* aan,’ riep de veldwachter, met fierheid het hoofd achter over werpende, en met den vinger op zijne borst drukkend.

Minten trok medelijdend den schouder op, en ging zonder verder te antwoorden de deur uit.

‘Nu gij dat zoo opneemt,’ riep Carrero, gestoord over de minachting waarmede hij behandeld werd; ‘moet ik u zeggen, dat gij sedert een geruimen tijd, het hoofd wel wat hoog in de lucht steekt!’

‘Ik?’ vroeg Geurik met een kleinen grimlach, ‘toch zoo hoog niet als gij; en gij zijt slechts een veldwachter.’

‘Ik ben noch pachter, noch kerkmeester, noch hoofdman,’ riep de geraakte ambtenaar, ‘maar weet toch, wat mij te doen staat.’

‘Doe wat gij niet laten kunt,’ grimlachte Geurik, het meierysche spreekwoord bezigenda.

‘Dat zal u berouwen!’ riep Carrero's Bavo met opgestoken vinger.

‘Waarom dwingt gij mijn man, u onbeleefd te zijn?’ vroeg Hanna; ‘wat staat het bakhuis u in den weg?’

‘Dat staat niemand in den weg!’ riep Geurik met verontwaardiging; ‘ik weet wel waar de schoen jeukt; doch ik word die plagerij moede.’

‘Plagerij?’ herhaalde Carrero ondervragend.

‘Was dat geene plagerij,’ vervolgde Geurik met vuur; ‘toen ik eenige maanden geleden, eene boete moest betalen, omdat ik, op slechts drie en twintig ellen afstand van mijne woning, mijn varkens brandde,[1)] terwijl het policie-reglement schijnt te bevelen, dat men er vijf en twintig afblijft?’

‘Ben *ik* de maker van het policie-reglement?’ riep de veldwachter spottend.

‘Plagerij!’ vervolgde Minten met klimmende drift; ‘wie schoot, zes weken geleden, mijn onbetaalbaren schaapshond dood, onder voorwendsel dat het arme dier razend was?’

‘Kan ik voor u, omdat gij hoofdman en kerkmeester zijt, eene uitzondering maken?’ schreeuwde de gemeente-ambtenaar.

‘Volstrekt niet! maar ook wil ik niet geplaagd worden!’ schreeuwde Minten nog harder.

‘Wie plaagt u?’

‘Gij en diegene, welke u dat opstookt,’ riep Minten, die in zijn leven zoo boos niet was geweest, als op dat oogenblik.

Wien bedoelt gij?’ vroeg de veldwachter hem onder de oogen ziende

‘Dat behoeft geene verklaring.’

‘Er zijn hier noch plagers, noch opstokers; waarom zijt gij gedurig in overtreding van het policie-reglement? Over tijd was het nummer van uw huis ook al niet leesbaar.’

‘Daarvoor heeft men mij ook al wederom een gulden afgetroggeld!’ riep Minten met een spotlach.

‘Afgetroggeld!’ riep Carrero, terwijl al zijn castiljaansch bloed naar boven bruiste.

‘Ja, afgetroggeld!’ herhaalde Minten met vastheid.

‘Let op uwe woorden!’ riep Carrero den vinger dreigend opstekend.

‘Let op uwe werken!’ riep Geurik aan den eindpaal van zijn geduld; ‘en ga spoedig de deur uit!’

‘Groote Hemel! wat gaat u over?’ zegde Hanna bleek van ontsteltenis, toen de deur achter den ambtman dicht was: ‘waarom wordt gij zoo boos?’

1) Het gedoode dier het haar af branden.

‘Wie, wêerga! zou niet boos worden?’ antwoordde de man eenigszins bedaard; ‘na al de plagerijen, welke ik heb onderstaan, zou men mij wederom verplichten mijn bakhuis af te breken, omdat, volgens het plaatselijk policie-reglement, de schoorsteen misschien te hoog of te laag, te dik of te dun is! En waarom moeten al die schreeuwende onrechtvaardigheden gebeuren?

‘Omdat in den tijd aan den burgemeester het Kraaien-nest is ontgaan, en Lootman geen hoofdman en kerkmeester is geworden.’

‘Het Kraaien-nest zou ik niet gaarne afstaan,’ antwoordde Geurik grimlachend; ‘maar mijn ambt van kerkmeester en dat van hoofdman, wilde ik hem gaarne ten geschenke geven, indien......‘

‘Ik niet!’ onderbrak Hanna haastig.

Zij dacht aan de eereplaats in de kerk en in de gildekamer, en herhaalde met kracht:

‘Ik niet!’

‘Liever dan daarom onophoudelijk vervolgd en geplaagd te worden,’ hernam Minten. En de man meende in zijn hart, wat hij zegde.

V.
De rechtsgeleerde.

Des anderendaags ontving Geurik Minten van het gemeente-bestuur bericht, dat zijn bakoven, niet op den bepaalden afstand van andere getimmerten gebouwd, geene genoegzame zekerheid tegen brand opleverde. Men beval hem bijgevolg denzelven af te breken, en te herbouwen op eene plaats, waar het gevreesde gevaar niet meer bestaan konde.

‘Dat zou de weêrga!’ riep de pachter, terwijl hij het papier, hem door het gemeente-bestuur toegezonden, driftig ineen frommelde en in het vuur wierp; ‘vrouw! mijn jas en hoed; dat ik eens even naar de stad loop! Er zijn noch wel advocaten in de wereld!’

‘Wilt gij met recht gaan beginnen?’ vroeg Hanna, verschrikt door de driftige bewegingen en de hevige taal van haren man; uw vader had een hekel aan rechtbanken en advocaten.

‘Ik ook,’ zeide Minten nadenkend.

De man had bijna spijt, zich zoo onbedacht door zijne drift te hebben laten overmeesteren, en dacht aan een zijner oude buren, die door een rechtsgeding, om eene nietige zaak, geheel ten onder werd gebragt.

Hij stond voor het raam, zijne nagelen afknagend, diep na te denken wat hij doen zou. Eensklaps schoot hem een dikke straal bloed naar het hoofrl, hij stak de vuist om hoog en riep met drift:

‘Neen, neen! Dat laat ik zoo niet!’

‘Toch hield ik mij buiten het bereik der avocaten,’ zeide Hanna be denkelijk met het hoofd schuddend.

‘Wat deed gij dan in mijne plaats?’ vroeg Minten ongeduldig.

Een diepe zucht en het omhoog halen der schouders was het antwoord.

Geurik had zijne schoenen in de hand, en stond wederom besluiteloos voor het raam naar de lucht te zien.

‘Liever ging ik Carrero's Bavo spreken, ‘waagde Hanna;’ hij toch is de spil waarop alles draait.’

Minten schudde zwijgend het hoofd.

‘Misschien ook, indien gij Lootman een goed woord gaaft.....?’ vervolgde zij.

Minten schudde voor de tweede maal.

'Dan weet ik geen raad,' zuchtte Hanna.

'Ik wel!' riep Geurik kort af; terwijk hij haastig een schoen aanstak, en daarna den voet op de tafel zette, om zijn schoeisel vast te rijgen; 'neen, al moest er mijn hoofd af, toch laat ik mij niet langer dwarsboomen!'

Vijftien minuten later had hij zijn jas aan, zijn hoed op het hoofd, en was vergezeld van zijn gaffelstok, de deur uit.

Op de werf keerde hij zich om, en riep zijne vrouw toe, dat hij tegen den avond hoopte weder te keeren.

Onder weg trof hij een zijner vrienden aan, welke hem verzekerde iemand in de stad te kennen, die zijne zaak wel zoude recht krijgen. Het was een advocaat en geen advocaat, zeide hij; een gewezen klerk van het vredegerecht, die, mits een zeer middelmatig honorarium, zich met alle gerechtszaken gelastte, en met alles weg wist. Hij zoude dien heer, wien men gemeenzaam naderde, in het *Gulden Paard*, waar hij zijn kantoor had, aantreffen; hij had slechts te vragen naar mijnheer Krakkemik.

'Krakkemik!' herhaalde Geurik met opgesparde oogen, als of die naam hem weinig vertrouwen inboezemde.

'Een bijnaam,' antwoordde zijn reisgezel, hem door afgunstige rechtsgeleerden toegeworpen.

Een half uur later was de pachter van 't Kraaien-nest in de stad, en zegde bij zich zelven, wat hij er ook aan waagde, een *advies* te halen bij iemand, die bij het volk zoo hoog in aanzien stond.

'Is mijnheer Krakkemik ook hier?' vroeg Geurik aan iemand, die in de deur van het *Gulden Paard* stond.

'Mijnheer Weilboot, wilt gij zeggen?' antwoordde de man grimlachend, En een zijdelingschen blik op den dorpeling werpend; ja wel, kombinnen.

Hij bracht Minten in een klein zijvertrek, en ging mijnheer Weilboot Verwittigen, dat er een client op hem wachtte.

Geurik zat voor eene tafel die letterlijk bedekt was met papieren en boeken, waaronder folianten warwen van eene verbazende grootte met koperen haken gesloten. Tegen de muren hingen eene menigte landkaarten plakkaten met reusachtige, gekleurde letters, plannen van geleverde veldslagen en bestormde vestingen. Op eene kleine hoekkas stonden een hemel- en aardglobe, nevens eenige koperen werktuigen van natuurkunde.

'Een man die met derelijke dingen weet om te gaan, zal mij wel uit den droom helpen,' dacht Geurik, terwijl hij met de kin op zijnen gaffelstok leunend, al het gereedschap van geleerde met nieuwsgierigheid afzag.

De deur ging open, en mijheer Weilboot kwam binnen. Het was een man van hooge gestalte, met dikken buik, hangende kaken, gebalkte oogleden en kalen hoofdschedel.

Spelende kinderen.

Hij droeg een zwart, ouderwetsch kleed, waaraan de tijd dapper geknaagd had, en een op de plooien en naden, gekorven satijnen vest. Zijne dubbele kin zat stijf in den gesteven hemdsboord en witte das,

waaronder een groote *jabot* van de voorgaande eeuw, kwam uitgekronkeld. Onder zijn satijnen vest hing een groote tros sleutels en cachetten van twijfelachtig metaal, en aan zijne vingeren glinsterde een ring met vuurrooden knop, zoo als Geurik Minten er in zijn leven geen gezien had.

Geurik Minten bij Krakkemik

Zoo was de vermaarde rechtsgeleerde van het *Gulden Paard!*

'Blijf zitten, vriendje!' zeide hij met een gemaakten grimlach tot Minten, die den hoed afnam en opstond om hem te groeten; blijf zitten; gij zult wel vermoeid zijn. Hoe gaat het?..... Altoos wel geweest?..... De familie welvarend?..... Nu, dat doet me recht plezier..... Neem plaats.... Schoon weder van daag niet waar?... lets gebruiken?

Terwijl hij met buitengewone radheid sprak, drukte hij client minzaam de hand, klopte hem gemeenzaam op den schouder, en deed hem in een gamakkelijken armstoel nederzitten.

Op dat oogenblik kwam de waard binnen, en zeide dat eenige heeren in de herberg het met eens konden worden. Over den weg dien men moest volgen, om van Amsterdam naar Peking te reizen; men verzocht mijnheer Weilboot als beslisser in de zaak op te treden.

De rechtsgeleerde sloeg een paar folianten open, ging met den wijsvin-

ger mompelend over eene groote landkaart, en gaf een zoo wijdloopig en duidelijk antwoord, dat Geurik Minten, die met open mond zat te luisteren, een allergunstigst denkbeeld van hem opvatte.

De afgerichte huisbaas ging met een bedekten grimlach en voldaan over den list, die bij het verschijnen van een client telkens herspeeld werd, de deur uit.

Minten legde zijne ellebogen op de tafel, zette zijne kin op de twee handen en begon zijne zaak uit te leggen. Hij verhaalde omstandig, hoe en wanneer hij in bezit trad van 't Kraaien-nest; hoe hij hoofdman werd, en hoe de vereerende kerkschaal in zijne handen kwam. Hij maakte den rechtsgeleerde bekend, met de menigvuldige hoedanigheden zijner goede Hanna, met de slechte inborst van Lootman en diens kwaadaardige weêrhelft, en somde de plagerijen op, waarvan hij sedert een geruimen tijd het voorwerp was.

Zoo kwam hij, na een ontzaglijken omweg gemaakt te hebben, eindelijk te recht aan zijn bakoven, het eigenlijke doel zijner reis naar de stad.

Weilboot lag met het hoofd op zijn hand leunend aandachtig te luisteren, maakte gedurig aanteekeningen met zijn potlood, fronste de wenkbrauwen zoo dikwijls hij de namen van burgemeester en veldwachter hoorde uitspreken, en riep zijnen client van tijd tot tijd welwillend toe: ‘Ga voort! vriendje, ga maar voort!’

Minten had eindelijk zijne zaak breedvoerig uitgelegd. Weilboot hield zijn kalen hoofdschedel in zijne twee handen verborgen, en scheen gedurende eenige oogenblikken in diepe gedachten verzonken. Minten zat op heete kolen; zijn hart klopte hevig; het kwam hem voor, dat die man daar voor hem, zijne zaak terstond zou beslissen, en een onherroepelijk vonnis uitspreken. Eindelijk ging de rechtsgeleerde recht staan, stak plechtig zijne hand uit, en riep, als ware hij in eens op iemand boos geworden:

‘Uw burgemeester is een ezel, en zijn veldwachter een verwaande domkop!’

‘Goed gesproken!’ antwoordde Minten, die zich getroffen gevoelde door de plechtige houding en den dreigenden toon, waarop de rechtsgeleerde sprak.

‘Uwe zaak is klaar en duidelijk,’ vervolgde de advocaat. Hij sloeg een overgrooten foliant open, en las Minten een tiental artikelen voor uit de aloude costuymen.

‘Met zulke artikelen sla ik de gemeentebesturen van geheel de provincie uit hun lood!’ riep de rechtsgeleerde, terwijl hij met den rug zijner hand op den geopenden foliant klopte.

‘Jawel, mijnheer,’ lachte de pachter van 't Kraaien-nest dubbel voldaan over zijn proces, dat hem reeds als gewonnen voor de oogen schitterde.

‘Laat mij begaan,’ hernam Weilboot op een zegepralenden toon; ‘uwe zaak zal volgens de kunst bepleit worden, en uw bakoven zal blijven staan waar hij staat, of ik mag lijden, dat men Weilboot niet onder de rechtsgeleerden, maar onder de ezels rangschikke!’

‘Dat zal mij plezier doen,’ lachte Geurik, zonder acht te geven op de verwensching van den advocaat.

Deze deed even de deur open en vroeg een paar glazen madera, welke hem de kastelein terstond binnen bracht.

De rechtsgeleerde klonk eens met zijn client, dronk in eens zijn glas uit, en liet zich een tweede vol schenken.

Daarna doorzocht hij eene menigte groote en kleine boeken, maakte aanteekeningen in zijn *agenda*, dronk noch eens zijn glas ledig, en riep door de spleet van de deur,

dat men de madera-flesch zou binnen brengen, dewijl het gedurig over en weêrloopen zijn hoofd in de war bracht,

Weilboot scheen eene voorliefde te hebben voor den geurigen morgenwijn; gedurig had hij de flesch in de hand, en het glas aan de lippen.

Daarna las hij in een fransch boek en legde volgens een latijnsch schrijver aan den verbaasden pachter uit, hoe men in den ouden tijd, het vraagpunt van bouwen, langs den openbaren weg, verstond.

Geurik was door al de uitheemsche woorden en uitdrukkingen, door al het uitgekraamde fransch en latijn van den rechtsgeleerde dermate in de war gebracht, dat hij van zijne eigene zaak geen woord meer verstond, en met open mond en verstomden blik, den behendigen rechtsgeleerde bleef zitten aanstaren.

‘Uw recht is onbetwistbaar,’ zeide Weilboot.

‘Onbetwistbaar,’ herhaalde Geurik knikkende.

‘Het proces, onbeduidend en kort.’

‘Onbeduidend en kort.’

‘De overwinning zoo zeker als de dag die schijnt.’

‘Als de dag die schijnt.’

‘Lootman en uw beruchte Carrero zullen er met een langen neus afkomen.’

‘Vooral maak hem niet te zacht.’

‘En de bakoven blijft staan waar hij staat.’

‘Waar hij staat..... Mijnheer, gij zijt een knap man!

Weilboot zag met genoegen naar de heldere kraaltjes, die uit den bodem van zijn glas naar boven stegen, en maakte eene kleine buiging met het hoofd. Daarop nam hij een snuifje, en terwijl hij het geurige poeder opsnoof, zeide hij achteloos, dat de registratie- en zegelkosten nog al hoog liepen.’

‘O, mijn waarde heer, ik wil niets voor niet,’ zegde Geurik haastig, terwijl hij zijne grauw-linnen beurs uittrok.

Weilboot wierp een vorschenden blik op het zakje, en zegde dat hij de zaak voor vijf en zeventig gulden zoude afdoen.

‘Daar heb ik niets tegen, waarde heer,’ was het antwoord; ‘die som zal ik mij nooit beklagen.’

De boer haalde uit zijne beurs eene rol Willempjes te voorschijn, en wierp acht goudstukken op de tafel, met verzoek, dat mijnheer Weilboot hem vijf gulden wilde weêrgeven.

De rechtsgeleerde had een gretig oog geworpen op de welgevulde beurs van den dorpeling, en ontevreden dacht hij, waarom hij voor zijne dienst niet een verdubbeld honorarium gevraagd had, daar de in schijn zoo nederige landbouwer, het bewijs droeg, dat hij er warm in zat. Hij streek de acht goudstukken weg, schonk zijn client nog eens in, klonk met hem, maar gaf hem geen geld wederom.

‘Indien de veldwachter nog den voet in uw huis zet,’ sprak hij, terwijl hij met gemaakte onverschilligheid het goud in zijne hand deed rinkelen; ‘kunt gij hem op mijne rekening aan de deur werpen!’

‘Ho! ho!’ deed Geurik, de oogen wijd opentrekkende.

Hij had zijne geopende beurs noch met zijne twee handen vast, in de verwachting dat men hem het verschuldigde half Willempje ter hand stelde.

‘Aan Lootman kunt gij hetzelfde doen,’ voer de rechtsgeleerde voort: ‘zeg hem intusschen dat ik wel andere rekels dan hij, heb weten recht te zetten!’

‘Mijnheer is wel goed, mompelde de pachter eenigszins verstrooid om de vijf gulden.’

‘Daarop verpand ik mijn woord van eer!’ zegde de rechtsgeleerde, terwijl hij de acht Willemen in het zakje van zijn gekorven, satijnen vest wegstak.

‘Wel verplicht,’ zeide Geurik met slecht bedekte teleurstelling. Hij stropte hopeloos zijne beurs toe, en nam hoed en stok om heen te gaan.

‘Kom mij binnen acht dagen bezoeken,’ zegde de advocaat; ‘wellicht heb ik dan reeds goed nieuws voor u.’

Daarop wenschte hij hem eene aangename wandeling, verzocht zijn compliment aan de vrouw en de kleine familie, en ging, na Minten een gullen handdruk te hebben gegeven, de deur uit.

Onmiddellijk daarna kwam de kastelein binnen, om de ledige flesch en glazen weg te halen.

‘Wat kosten die twee of drie glaasjes brandewijn?’ vroeg Minten, zijne linnen beurs wederom uittrekkend.

‘Madera!’ wilt gij zeggen, was het antwoord van den huisbaas. Hij hield de flesch tegen het licht, en zegde dat ze ledig was; er bij voegende, dat de clienten gewoon waren te betalen voor mijnheer Weilboot.

‘Daar heb ik niets tegen,’ antwoordde Geurik; ‘vraag maar wat u toekomt.’

‘Drie gulden vijftig,’ zedge de hospes achteloos.

‘Hm....’ Hoeveel? vroeg Minten verwonderd opziende.

‘Drie gulden vijftig, de madera is in opslag.’

‘Ja, dat is een dure drank, en toch niet lekker voor zijn geld,’ gaf Minten te kennen.

‘Over den smaak valt niet te oordeelen,’ zegde de waard; ‘de *gustibus non disputandum*, zegt mijnheer Weilboot, die zeer glad latijn spreekt.’

‘Dat kan waar zijn,’ mompelde Geurik weinig tevreden over de ontzaglijke duurte van den madera. Hij legde een vijftig-stuiverstuk en een gulden op de tafel en ging de deur uit.

Hij was slechts even buiten de stad, toen iemand hem bij zijn naam riep. Het was mijnheer Weilboot.

Hij klopte hem vertrouwelijk op den schouder, en zeide een plan in het hoofd gekregen te hebben, waarvan misschien het welgelukken van het in te leggen rechtsgeding konde afhangen. Hij wilde namelijk zich in persoon ter plaatse begeven, ten einde zich te overtuigen van de ligging van 't Kraaien-nest, en de richting van den openbaren weg. Het was, voegde hij er bij, uit vriendschap en bloote liefhebberij, en zonder een cent kosten voor zijn client.

Minten, die nog het hoofd vol had van den duren morgenwijn, was in het eerst weinig opgezet met het voorstel van zijn advocaat, wien hij niet vergaf, in eenige oogenblikken, voor drie gulden vijftig centen drank door de keel te hebben gegoten. Toen hij echter hoorde, dat er op de reis van mijnheer Weilboot geene nieuwe kosten rezen, nam zijn gelaat terstond eene geheel andere uitdrukking.

Weilboot verbleef zes dagen op 't Kraaien-nest. In den morgen wandelde hij een half uur rondom het beruchte bakhuis, deed metingen bij middel van een touw, en maakte een plan op, van de ligging der gebouwen. Tegen den middag ging hij het dorp in, proefde in verscheidene herbergen waar men den geurigsten brandewijn schonk, en keerde om twee ure naar 't Kraaien-nest terug, waar de tafel in de beste kamer gedekt stond.

Nergens, zegde hij, de zorgvuldige Hanna vriendelijk op den schouder kloppende, at hij zoo lekkeren eierkoek, en zoo smakelijke ham, en indien er een prijskamp werd uitgeschreven voor het bereiden van paaschlammeren, en het bakken van krentebrood, dan voorzeker kwam de eereprijs toe aan 't Kraaien-nest.

Na het middagmaal ging mijnheer Weilboot, een paar uren, in den leugingstoel van den huisbaas; aan het vuur liggen rusten, en vroeg bij het ontwaken, eene kom warme koffie, met een brok broodsuiker en een glas brandewijn. Tegen den avond wandelde hij voor de tweede maal het dorp in, waar hij in de menigvuldige herbergen een ontzaggelijken voorraad van bier opdeed.

Den zevenden dag stak hij zijne zakken vol eieren, knoopte een groot krentenbrood, dat Hanna juist uit den oven trok, in zijnen zakdoek, en vertrok, na tienmaal verzekerd te hebben, dat hij het gemeente-bestuur zou doen buigen voor den bakoven van 't Kraaien-nest.

‘Staat mijn bakoven u nog in den weg?’ vroeg Geurik Minten, op zekeren dag, dat hij den veldwachter in de nabijheid van zijne woning ontmoette.

Carrero, die niet al te zeer overtuigd was van den gunstigen uitslag van het hangende rechtsgeding, hief medelijdend den schouder op, bezag den kerkmeester van onder tot boven, en mompelde heengaande, dat Geurik een onbeleefde boer was.

‘Gij die mij wildet dwingen mijn oven af te breken,’ riep Geurik hem uitdagend achterna; steek er eens eene hand aan!

Carrero voelde het spaansch bloed in zijn hart koken, en grijnsde, het hoofd even omkeerende, of het vonnis reeds was uitgesproken.

'Neen,' sprak Geurik heengaande bij zich zelven; het vonnis is nog niet uitgesproken, maar toch weet ik sedert eenige dagen, dat alles ten mijnen voordeele zal afloopen.

Bij het te huis komen, vond hij een brief van mijnheer Weilboot op de tafel liggen, waarin deze hem verzekerde, dat de overwinning zeker was, maar hij nog eene som van twee honderd gulden noodig had, om aan de zaak een einde te stellen.

(Wordt vervolgd.)

De Tower te Londen. Een reisherinnering.

'Naar den Tower!' riep ik mijnen vrienden toe, toen wij de Royal Exchange verlieten, en onze cab vloog door de drukke straten, naar den beruchten toren, dien wij reeds op de schoolbanken kenden, toen wij de geschiedenis van Engeland studeerden in *Thomas Morus* en *Henri Percy* der prinses de Craon, en welke boeken wij destijds onder onzen blauwen kiel binnen smokkelden; toen wij dweepten met de ongelukkige koninginnen, eene innige sympathie opvattende voor de staatkundige martelaars en een vinnigen haat tegen Hendrik VIII en zijn diefachtigen minister Cromwell.

De jaren hebben dien indruk nooit kunnen wegnemen, en 't was grootendeels deze, ik beken het gaarne, welke mij naar den Tower dreef. Zouden vele bezoekers niet onder denzelfden indruk verkeeren als ik?

Daar lag zij eindelijk voor ons, die verschrikkelijke gevangenis, getuige van zooveel monsterachtige daden, die immer vlekken zullen zijn en blijven in Engelands geschiedenis. Zij verheft zich echter van de stadzijde, niet zoo trotsch meer als over ruim drie eeuwen; zij overheerscht de stad niet. De huizen verheffen zich in den omtrek los en vrij, ik zou haast zeggen, uitdagend rondom dien somberen en nu schier in een gedoken reus: zoo kwam het mij voor, hoe ontzaglijk de Tower dan ook zij. De burgerhuizen zijn, in onze dagen meer dan hij en hij boezemt hun geen angst geen vrees meer in. Zou hij ons dáárom zoo ineengedoken voorkomen?

Grauwe en onaanzienlijke muren, rijzen uit de breede, doch schier uitgedroogde gracht, in de hoogte. Nog een oogenblik in de naburige herberg vertoefd, tot dat de wachters andere nieuwsgierigen rond geleid hebben, en wij treden de poort binnen, die ons niets indrukwekkends geeft en tamelijk wel gelijkt op den ingang van deze of gene oude vlaamsche afspanning - een weinig colossaler, ziedaar alles.

Niettegenstaande de modernisatie, die, natuurlijk, onvermijdelijk is, behoudt men in den Tower nog iets van het vroegere karakter. Dit spoor vindt men overigens in de gansche officiëele en hooge wereld van Engeland, hetwelk men, in zekeren zin, nog het land der pruiken zou kunnen noemen. Wat wij hier nog enkel, en tamelijk verbasterd, in eeuen schouwburg zien, ontmoeten wij in Engeland door de onverbiddelijke etiquette in eer gehouden.

Toen wij de eer hadden aan de tafel van den Lord Mayor van Londen neêr te zitten, zagen wij hem in zijne prachtige, schier tooverachtige Hall, omstuwd door eenen hofstoet - en wij dachten inderdaad, dat dit allen verschijnselen uit de vroegere eeuwen waren, die uit het graf opstegen. Mantels met hermelijn omboord, mutsen met bont, pruiken met twintig verdiepingen, toga's van wonderlijken vorm, insignia's welke voor ons hiëroglyphen waren, en waarlijk, wanneer ik mijn schraal, mager,

eentonig, lijkbidderachtig zwart kleed beschouwde, vroeg ik mij zelf af, of ik niet de eenige misplaatste was, of ik mij niet in den tijd vergiste.

Toen ik den Tower binnen trad, overmeesterden mij een oogenblik dezelfde gedachten; want ik zag de *buffeteers,* bij het volk spottend *beaf-eaters* genoemd, in het traditioneele, wel eenigszins gewijzigde costuum van tijdens Hendrik VIII, voor mij staan. Het was alsof ik, een stap verder, een ganschen stoet van koninginnen, ministers en prelaten en eindelijk Z.M. den bloed Sire in persoon zou ontmoet hebben. Doch toen verder de moderne grenadiers der Koningin, toen ik later de Snidergeweren, de hedendaagsche pallassen en pistolen zag, dreef die droom van drie honderd jaren voorbij.

Men noemt die tooneelachtig gekleedde Ciceroni, zoo als ik zeide *beaf-eaters*, verbastering van *buffeteers*, bedienden van het buffet des Konings. Het zijn gepatenteerde geleiders. Er zijn daar onder die mannen, typen voor den engelschen caricaturist te vinden, en dewijl wij niet meer in den tijd leven, dat eene caricatuur van gepruikten, u door de water- of beter gezegd door de verraders-poort van den Tower zou doen varen (eene opening, welke op de Teems uitkomt en langs welke de staatsgevangenen naar Westminster gebracht werden) mag het publiek vrij en ongehinderd met de spotprinten van den *Punch* lachen.

Die tijdsverwarring verdween echter ten eenemaal, toen wij de galerij binnen traden, waar al die machtige koningen en dwingelanden, in hunne eigene harnassen en fluweelen kleedsels, en op houten paarden gezeten, in gelid stonden gelijk een detachement gendarmen. Zij zijn van was en geschilderd hout gemaakt, en kwamen ons nu voor als jongens op hobbelpaarden. Geloof me, alle illusie was nu voorbij en we zagen in den gids niets anders meer dan eene caricatuur van den vervlogen tijd. Dat smaakte als flauw, verslagen *mild* bier, tusschen een glas sterk en trisch *stout* bier, uit Barclay's brouwerij.

En niettemin door die pruik, die hellebaard, die traditioneele corporatie en duizend andere dingen, behoudt Engeland, hoe vreemd dit ook schhijne, voor den buitenlander een gansch eigenaardig karakter, een glimp van eigene zeden; iets van die onveranderlijkheid van *Old-England*, - wonderlijke mengeling van democratie en aristocratie, hedendaagsche begrippen en feodaliteit, wereldsche en godsdienstige denkbeelden.

Wanneer men in Engeland komt, ziet men inderdaad, dat dit volk van over eeuwen dagteekent, iets wat men te vergeefs nog zoeken zou in Frankrijk en in België. Ook Duitschland, ook Nederland behouden hun karakter, ten minste zooveel dit onder den invloed van stoom en electriciteit mogelijk is. 't Is juist *dat* overschot van eigenaardigheid hetwelk bv. de Belgen, hebben verloren om zich naar de mode te schikken - dat Engeland zoo veel mogelijk in eere houdt, en 't moge ons dan ook in den aanvang doen glimlachen, bij het minste nadenken bevindt men, dat die nalatenschap eene zekere waarde heeft.

Als de Zeeuw de patakons op zijnen broeksband, de Utrechtsche deerne hare gouden kurkentrekkers, de Friezin hare gouden platen zal hebben afgelegd, zal Nederland voor den vreemdeling, dat bij uitstek belangwekkende Nederland niet meer zijn: 't zullen daar, zoo als elders, caricaturen worden van het fransche origineel.

De Tower bezit een aantal oudheden, die aan de bloedige geschiedenis der Tudors en andere vorstenhuizen herinneren. Daar ligt de blok, op welken Anna Boleyn het hoofd neêrlegde; daar ligt de bijl..... Daar vindt men verder een aantal andere strafwerktuigen, als het ware doortrokken van het bloed der ongelukkigen.

Wat ons verwondert, is, dat de engelsche protestanten, bij wien onze progressisten lessen gaan halen, altijd den mond vol hebben van de afschuwelijkheden der inquisitie en der pijnbank, en dat hunne gansche geschiedenis getuigenis geeft van de bloedigste torturen. Of hebben ze, om geene andere te noemen, de tortuur vergeten welke tijdens de regeering hunner Pausin Elisabeth, op andersdenkenden dan die *genadige* verstin, of katholieken, werden uitgeoefend?....

Maar meer dan dit: diezelfde Protestanten, welke gedurig aan Rome verwijten, eenen splinter in het oog te hebben, dragen er zelf balken als molenwieken in. Of bestond in de verlichte, in de XIX^de^ eeuw, en onder het glorierijk beheer van Pausin Victoria, bestond toen nog de tortuur niet in Indië, waar de belastingbetalers, die in gebreke bleven, door de liefderijke engelsche beschavers op de pijnbank werden, en misschien nog worden gelegd?

De Tower schijnt aan de onverdraagzamen gedurig te zeggen: verwijt niet aan anderen, wat ge zelf deed en doet! Doch het engelsche protestantisme heeft geene ooren, of beter gezegd het wil niet zien, niet hooren.

De aloude gevangenis maakt, in wat haar beneden gedeelte betreft, indruk op den bezoeker. Onwillekeurig denkt men, bij het binnentreden, aan de ver vorgde kinderen van Eduard III, en men staart op de met gras begroeide plek, waar eens het schavot stond. Aan het water van den Teems, op de trappen der kerkers - overal denkt men jonge koninginnen, staatslieden, ministers, bisschoppen en anderen, met afgeslagen hoofden, met den strop om den hals, met geblakerde lidmaten, met bloedige striemen overdekt, te ontmoeten. Men strompelt in zijne verbeelding over lijken: - kortom, de muren van den Tower zweeten bloed en tranen, en indien Engeland zijn 1793 hadde beleefd, zou het volk dat moordhol hebben gesloopt, gelijk de Bastille te Parijs.

Als men de benedenzalen verlaat en naar boven klautert, vergaat die indruk en men bevindt zich in een modern arsenaal, waar de engelsche officieren hunne kunst getoond hebben in het maken van ornementen, rosetten, onmeetlijke zonnen, bogen en sterren, en dit enkel met behulp van glinsterende sabels, bajonnerten, laadstokken enz.

Dáár blijkt Engelands voorzorg. Toen wij Engeland bezochten, stond Europa nog verbaasd over het neêrbliksemen der oostenrijksche legers door het pruisische naaldgeweer. Al de mogendheden, bleek van schrik voor dien geheimzinnigen Pruis, wiens geweer, in de weegschaal van Europa geworpen, deze naar zijne zijde deed overslaan - al de mogendheden wikten en wogen. Men beproefde nu dit, dan dat pas uitgevonden moordgeweer, en 't was onmogelijk het eens te worden, welke *mitrailleur* de beste was. Welnu, toen reeds stonden er 60.000 Snidergeweren in den Tower gereed; en terwijl andere Mogendheden en zelfs het kleine België - belachelijk genoeg! - een geheim van hunne wapening wilden maken, mocht de eerste vreemdeling de beste, het voortreffelijke wapen dáár zien en onderzoeken.

Wij verlieten den Tower; doch alvorens heen te gaan, wilden wij de juweelen der kroon zien en, gelooft mij die werden beter bewaakt dan de geweren. Geen wonder! de pick-pockets hebben in hunne Akademie of Hoogeschool - waarom zou er geene hoogeschool voor de steelkunst zijn? - sedert lang het vraagpunt aangeroerd, om door die dikke muren, ijzeren deuren en spijlen, door die bajonuetten, en ik weet niet wat al meer, te dringen en die lieve steentjes, die daar zoo renteloos liggen, 't is jammer inderdaad, meester te worden; doch die questie is nog altijd de quadratuur van den cirkel en de eeuwigdurende beweging....

Als men eindelijk langs een smallen trap in den toren der archieven komt, ziet men daar, onder eene glazen kas en altijd met de noodige ijzeren spijltjes voorzien,

en dan nog op behoorlijken afstand, voor honderd millioen francs juweelen liggen. De kroon der Koningin, welke in de groote plechtigheden gebezigd wordt, schat men alleen op vijf en twintig millioen.

't Is heerlijk; maar wij zien liever het wonder der nijverheid van onzen tijd, de *London Bridge*, met hare vijf stoute bogen, welke niet minder dan vijftig millioen kostte en andermaal de industriëele macht van Engeland aantoont, dan wel al wat de Tower bevat, zijne juweelen, zijne Snidergeweren er zelfs in begrepen. Wij stoppen den *buffeteer* nog een paar shillings in de hand, die hij flegmatisch, maar toch met liefde aanneemt, al dragen zij dan ook het beeld van Hendrik VIII of Elisabeth niet meer.

Wij verlaten den Tower, wiens poorten morgen vroeg ten 5 ure - wij zijn in den zomer - weer zullen geopend worden onder het schallen der trompetten en het roffelen der trommels.....

Allerlei.

De tooverflesch.

De natuurkunde leert ons, dat de drukking van de lucht op elken vierkanten palm 103.3 kilo bedraagt. Die drukking speelt een groote rol in de natuur en de kennis van hare kracht lost menig vraagstuk op, dat tot de zoo geruchtmakende goochelwetenschap behoort. Zoo ontdekt men het geheim van de onuitputtelijke en wonderlijke flesch, waaruit de goochelaar een heel stel van fijne likeu ren, naar verkiezing van de toeschouwers schenkt. Die flesch is niet van glas, maar van blik dat door beschildering het glas juist weêrgeeft. Zij is inwendig verdeeld in vijf afdeelingen, gescheiden door wanden, welke in eene lijn met de as der flesch, te samen komen. Elke afdeeling vormt aldus een fleschje op zich zelf, dat een zeer dunnen hals heeft en waaruit de vloeistof niet kan ontsnappen, omdat de drukking der lucht dit belet. Krijgt nu de lucht van eene andere zijde toegang, dan is er evenwicht en de vloeistof kan ontsnappen. Het bier kan niet afgetapt worden uit een vat, dat luchtdicht gesloten is behalve aan de kraan.

Bij de tooverflesch heeft men daartoe vijf gaatjes in den wand er van gemaakt, waardoor de lucht gemeenschap kan hebben met elk der vijf afdeelingen. Wanneer men nu de vingers der hand op die gaatjes plaatst, kan de lucht niet binnen dringen, bij gevolg kan men er geen vloeistof uitgieten. Licht men nu een vinger op, bijv, den duim welke het gaatje van de afdeeling cognac bedekt, dan krijgt men cognac en zoo voorts. Daar de glaasjes zeer klein zijn en men ze niet ten volle vult, kan de goochelaar eene groote menigte van zijne toeschouwers met verschillende likeur voorzien.

Dat is het geheele geheim der tooverflesch.

Een nieuwe pomp.

Nevenstaande afbeelding stelt een door een franschen ingenieur samengestelde pomp voor, die boven de gewone de volgende voordeelen heeft, 1° het stooten wordt vermeden, wanneer men snel pompt. 2° het water kan niet wegzakken en de zuiger droog worden en 3° het water stijgt geregeld in de pomp en men behoeft slechts een buis van geringe doorsnede, zonder dat de hoeveelheid des waters verminderd wordt.

De pomp bestaat uit een buisvormigen zuiger A, die aan het ondereinde van een klep en bovenaan een van een kraan voorzien is; in den zuiger bevindt zich een kolf van gewonen vorm die (wat de figuur niet te zien geeft) eveneens een klep moet hebben, wijl de uitgieting boven de kolf plaats heeft.

De zuiger A dringt met zijn ondereinde in een vat B, dat geen gemeenschap met de buitenlucht heeft, en voortdurend tot op zekere hoogte met water is gevuld, nadat eenmaal een zekere hoeveelheid water in de pomp gegoten is. Aan het vat B, dat de functiën van een windketel te vervullen heeft, sluit zich ter zijde de zuigbuis C, welke van onderen eveneens van een klep voorzien is.

Bij iedere opheffing van den kolf ontstaat in B. een gedeeltelijk ledige ruimte, en het water stijgt in de buis C en bijgevolg ook in den zuiger A op. De pomp moet, indien het water in B op zekere hoogte boven de klep van den zuiger staat, steeds onmiddellijk in den gang komen, wijl de onderste klep altijd in het water staat. Al is de beweging van den kolf ook zeer snel, kan hierdoor toch geen stooten ontstaan; omdat het water steeds aan de beweging des kolfs gehoorzaamt en het de in B. zich bevindende lucht niet samendrukken kan. Ofschoon wij deze pompenconstructie niet als eene zuiver nieuwe uitvinding beschouwen mogen, houden wij haar om haar eenvoudigheid en gemakkelijke inrichting voor zeer doelmatig.

Beeedigde priesters.

Den 22 Primaire, jaar VII der Fransche Republiek legden te Antwerpen, 13 priesters den door de Nationale conventie vereischten eed af, welke echter strijdig was met de wetten der Kerk. Een dezer, de Prior der Predikheeren nam de pen op om den eed te teekenen en viel plotseling dood ter aarde. In het stuk dat hier van melding maakt leest men: *prêt à signer ledit Gaspar van Honsem est tombé et la mort s'en est suivie*. Op het punt van te teekenen is gezegde Gaspar van Honsem gevallen en de dood is er op gevolgd. De ontsteltenis was groot. De republikeinen, die deze schandelijke plechtigheid voorzaten, verbleekten en beefden. Eenige van deze apostaten herriepen later hunnen eed.

Robespierre,

de bloedman van 1793, bracht zijne avonden door bij de tooneelspeelster Mélanie Maillard, eene vrouw zoo eerloos als zij schoon was. Op zekeren avond vertelde hij haar, dat de conventie besloten had het Christendom af te schaften, en den godsdienst der Rede, in de *Notre Dame* van Parijs in te huldigen.

'Gij, Mélanie, gij zult de Godin der Rede vertegenwoordigen,' zegde de dictator; 'gij zult in plaats van de Godheid aangebeden worden.'

'Kom, gij spot.'

'Neen, ik spot niet. Overmorgen, op klokslag van 10 ure zal mijne Mélanie, vergezeld door 10.000 nationale garden, in triomf ter Kerke geleid worden.'

'Ik ben alzoo de godin van Frankrijk! Robespierre uwe macht is groot!'

Ja, inderdaad, die macht was groot, maar Frankrijk was ook wel diep gevallen. Op 10 November gebeurde wat Robespierre gezegd had. De godin der Rede werd, op eenen triomfwagen door eene juichende menigte en een gansch leger van nationale garden, naar de *Notre Dame* geleid.

Daar gekomen steeg de eerlooze Mélanie af, en langs een pad met bloemen bestrooid en omwolkt door wierookdampen trad zij in het heiligdom. De klokken van gansch Parijs weêrgalmden, het kanon dommelde en het volk op de knieën voor dat gemeene vrouwspersoon, zong de hymne der vrijheid door Chenier gemaakt.

Den 7 Mei 1794 stond Robespierre op de tribune, en erkende dat er een God was, 'en was er geen. zegde hij, dan moest men er een uitvinden.' Onnoodig: die God knipte met zijnen vinger die bloedige macht van het oogenblik weg, en nooit stierf er iemand wreeder en verschrikkelijker dan Robespierre.

Den 28 Juli werden Robespierre, zijn broeder, St. Just, Couthon, Dumas, Henriot egn een aantal andere vereerders der bloedige Rede, naar de guillotine gesleept, na door het volk op de ijselijkste wijze gemarteld te zijn.

Fransche galanterie.

Te Parijs hield men zich onlangs bezig met eene anecdote, die eene aardige bijdrage levert tot de zoo geroemde hoffelijkheid der Franschen. Een maire moest eenen

paspoort schrijven voor een rijke hertogin, aan wie hij veel verplichting had. De dame was tamelijk trotsch en de maire verlangend haar te behagen. Maar ongelukkig had zij slechts één oog; dit bracht den maire in verlegenheid, want hoe zou hij hare oogen beschrijven. Na eenig nadenken besloot hij tot het volgende: Oogen donker, schoon, helder, vol uitdrukking - een er van absent.'

Een afdoend bewijs.

De president vraagt: Beschuldigde, kunt gij onder eede verklaren dat dit uw handschrift niet is?

Beschuldigde. Ja, president.

President. Kunt gij het bezweren, dat dit geschrift niet in het minst op het uwe gelijkt?

Beschuldigde. Ja, president.

President. Bedenk, dat gij gehouden zijt het bewijs te leveren dat dit handschrift niet het uwe is.

Beschuldigde. Ja, president.

President. Welaan, laat hooren uw bewijs.

Beschuldigde. President, ik kan niet schrijven.

Toen voor eenigen tijd

te Antwerpen een gesprek werd gevoerd over de voorlezingen aldaar door Carl Vogt gehouden, zeide een jong heertje, dat alle moeite deed om met vinger en duim zijn kneveltje in een sierlijken krul te brengen: 'Men weet tegenwoordig niet meer waaraan men zich moet houden. Het orthodoxe geloof is niet meer in de mode en in de wetenschap wemelt het van allerlei stelsels. Ik heb daarom dan ook het besluit genomen om nog maar alleen geloof te geven aan hetgeen ik met mijn eigene oogen kan zien.'

'Heeft mijnheer zijn verstand dan al eens gezien?' vroeg een bejaard man.

Tijdens het hevig gevecht

bij Kissingen in den oorlog van 1866, ging een Engelschman met zijne vrouw op een gevaarlijk terrein wandelen. Toen de vrouw zegde 'Lieve man, hier is het toch gevaarlijk' hernam de snuggere Engelschman, terwijl de kogels al snorrende voorbij vlogen: 'Dat zijn kogels der Beieren en Pruisen - dat gaat *ons* niet aan, *wij* zijn neutraal.'

[Nummer 45]

Ruard Tapper te Trente

Even als een aantal godgeleerden van België in het algemeen, en de *Alma Mater* van Leuven in het bijzonder zullen deel nemen aan het door Pius IX uitgeschreven Concilie, zoo werd ook het laatste Concilie van Trente, onder de regeeringen der Pausen Paulus III, Julius III, Paulus en Pius IV in den loop der XVIe eeuw gehouden, door een aantal geleerden uit de Nederlanden bijgewoond, onder ander door niet minder dan vijf hoogleeraren der *Alma Mater*.

Aan het hoofd van dien schitterenden stoet van godgeleerden stond Ruardus Tapper, die, eigenlijk zoowel aan Zuid- als Noord-Nederland behoort, aan het laatste deel door zijne geboorte, aan het eerste door zijne studiën, door zijne bekleede waardigheden - kortom, door gansch zijn uitmuntend leven.

In aandenken aan het Concilie der XVIe eeuw, in vooruitzicht van dat in 1869 zal worden geopend, denken wij hier eenige regelen aan Ruard Tapper te moeten toewijden, en wij laten het woord aan de eerw. professor Allard gekend door zijne historische en litterarische studiën. Ziehier hoe de verdienstelijke schrijver zich over dien geleerde uitlaat;

Ruard Tapper werd in 1488 te Enkhuizen uit zeer aan ienlijke ouders geboren - zijn vader Nanning Tapper was burgemeester der stad. Na de eerste wetenschappelijke opleiding onder het ouderlijk oog genoten te hebben, vertrok Ruard op nog jeugdigen leefiijd naar de beroemde Universiteit van Leuven, waar hij zich met den gelukkigsten uitslag op de wijsbegeerte en godgeleerde studiën toelegde: hij werd gehouden voor een der meest belovende leerlingen van den utrechtschen Hoogleeraar Adriaan Florisz Boyens, die in 1522, onder den naam van Adriaan VI, den pauselijken stoel beklom. Reeds in 1507 verwierf Tapper den titel van Meester in de vrije kunsten en in 1519 ontving hij den doctorshoed te gelijk met Jacobus Latomus, den oudere. Gedurende 29 jaren onderwees hij, door allen steeds gevierd en toegejuicht, degodgeleerdheidaan de leuvensche *Alma Mater*, en 24 jaren lang bekleedde hij de waardigheid van kanonik aan de collegiale kerk van Sint Peter te Leuven, waar hij tevens President van het collegie des H. Geestes was en Deken-Kanselier der Universiteit.

Ruardus Tapperus

Hij was de boezemvriend van den edelen Viglius van Zuichem. en de vraagbaak der beroemdste Godgeleerden van zijn tijd. Joannes Cochleüs, Everard Billich, Petrus Mal veda en Dominicus Soto. Om het bristelyk onderwijs en tevens de christelijke opvoeding der jeugd te bevorderen, gaf hij zich alle moeite om de ontluikende Societeit van Jesusin de Nederlanden te vestigen. Geen wonder dan ook dat de ijvervolle man in hooge achting stond bij Keizer Karel V en zijn

zoon Koning Philips II. die hem de gewichtigste aangelegenheden toevertrouwden en door Ruard vooral werden aangespoord, om het gering aantal Bisschoppen in de nederlandsche gewesten te vermeerderen - een raad, die echter eerst na zijn dood ten uitvoer werd gelegd. Ook genoot Tapper het algeheel vertrouwen der Pausen van zijn tijd, een vertrouwen, dat hij zich overwaardig had gemaakt door de reinheid van zijn levenswandel, zijne diepe geleerdheid en zijne innige verknochtheid aan de onverbasterde leer der Kerk. Paulus III had hem in 1537 met Michaël Druïtius tot geloofsonderzoeker aangesteld, en hij kweet zich van die moeilijke taak wèl met groote nauwgezetheid, doch, wat men er ook van moge gezegd hebben, zonder bovenmatige gestrengheid.

Ten jare 1551 was Tapperus door de toenmalige landvoogdesse der Nederlanden, Maria van Hongarië, naar het concilie van Trente afgevaardigd, aan het het hooofd van negen andere godgeleerden. Onder dezen telde men vijf leuvensche Hoogleeraren - behalve Tapper, Franciscus Sonnius. Joannes Leonardi Hasselius, die te Trente overleed. Judocus of Joost Ravesteyn, gewoonlijk Tiletanus genaamd, en den rechtsgeleerde Vulmar Bernaerts.

In de maand September des jaars 1551 kwamen de nederlandsche godgeleerden en canonisten te Trente aan, en dat zij een sieraad der Kerkvergadering geweest zijn, daarvoor pleit reeds de eer en de hoogschatting, die hun van de verzamelde Vaders en Herders der Christenheid wedervoer. Die hoogschatting gold vooral Ruard Tapper, die reeds in 1544 den weg ter Kerkvergadering had gebaand door het schrijven der beroemde Artikelen, waarin de Leuvensche Hoogleeraars, bij monde des Kanseliers, hunne rechtzinnige geloofsleer hadden uit een gezet. Den 25 December werd over het leerstuk der H. Mis eene beraadslaging gehouden door 42 Godgeleerden, en onmiddellijk na de pauselijke Theologanten, de Jezuïeten Jacobus Laynez en Alphonsus Salmeron, werd het woord gegund aan de Leuvensche afgevaardigden, - het eerst van allen aan Ruard Tapper, dien men op een eerezetel had geplaatst. Ook waren zij onder het getal dergenen, die door den Cardinaal-legaat werden aangezocht, om hun gevoelen schriftelijk kenbaar te maken.

Spoedig daarop volgde eene schorsing der Kerkvergadering en Tapper, naar de Nederlanden teruggekeerd, bleef met ouverdroten ijver de belangen der II. Kerk en harer leer bevorderen. In 1559 door koning Philips II uit Leuven naar Brussel opontboden, werd hij plotseling door eene beroerle getroffen en stierf aldaar den 2 Maart, rijk aan jaren. rijker nog aan deugden en verdiensten. Bij uiterste wilsbeschikking had hij zijn uitgelezen bibliotheek aan de Universiteit en al zijne goederen aan de armen of aan studiebeurzen vermaakt. Het lijk werd uit de woning van Viglius, waar het overlijden had plaats gehad, naar Leuven overgevoerd en in 't koor der Sint-Pieterskerk naast het hoogaltaar begraven, waar zijn hoogstvereereud grafschrift op een koperen plaat is gesneden. Een Zeeuw, Mattheus van Galen uit Westkapelle, sprak de lofrede uit bij het graf van den verdienstelijken, ofschoon meermalen miskenden, Nederlander.

In 1555 en 1562 verscheen in de Academiestad de verklaring of *commentarius* der reeds vermelde ‘32 Artikelen van Leuven,’ en Tappers gezamenlijke werken - de brieven uitgezonderd - zijn te Keulen in 1582 uitgegeven

Wien het lust zich eenige oogenblikken met de onnoozelheden sommiger zoogenaamde levensbeschrijvers van Tapper te vermaken, hij leze een artikel op

dien naam in J. Kok's ‘Vaderlandsch Woordenboek’ of Tapper's levensbericht in G. Brandt's ‘Historie van Enkhuisen.’

Het algemeen concilie.

I

Even als een Vorst nu en dan om gewichtige beweegredenen de aanzienlijken des lands bijeenroept om met hen te beraadslagen over de middelen die moeten worden aangewend om de algemeene welvaart, rust en orde te verzekeren, den vooruitgang te bevorderen, moeilijkheden te vereffenen en zwarigheden op te lossen - zoo roept het Opperhoofd der Kerk op sommige tijden de bisschoppen der wereld op ter bespreking van de middelen om de zoo even genoemde doeleinden, maar onder een geestelijk opzicht te bereiken. Zoodanige verzameling van bisschoppen, onder het voorzitterschap des Pausen of van zijn legaat vergaderd, heet eene kerkvergadering of concilie, dat algemeen wordt geheeten, wanneer de Paus al de bisschoppen der wereld oproept. Men spreekt ook van provinciale en diocesaan conciliën; de eerste worden gehouden door de bisschoppen eener kerkelijke provincie met den aartsbisschop of primaat daarvan aan het hoofd, de laatste door een bisschop met de geestelijkheid van zijn diocees.

Gedurende den loop der eeuwen hebben er 18 algemeene conciliën plaatsgehad, waarvan wij de opgave laten volgen.

1. Het beroemde concilie van Nicea in het jaar 325, onder het Pausschap van den H. Sylvester, Het had ten doel de ketterij van Arius, die de Godheid van Christus loochende, te veroordeelen, de scheuring van Meletius in Egypte te doen ophouden en den tijd van het Paaschfeest vast te stellen.

2. Het eerste concilie van Constantinopel in het jaar 381 onder de regeering van den H. Paus Damasus; het veroordeelde de dwaalleer van Macedenius, die de Godheid van den H. Geest ontkende.

3. Het concilie van Ephese in het jaar 431. Het voorzitterschap werd bekleed door den H. Cyrillus, patriarch van Alexandrië, in naam van den H. Paus Celestinus; op dit concilie werd de ketterij van Nestorius, die in Jesus twee personen erkende en het goddelijk moederschap van de II. Maagd loochende, veroordeeld.

4. Het concilie van Chalcedon in het jaar 451 onder het Pontificaat van den H. Leo I. Het bestreed de ketterij van Eutyches, die even als Dioscorus van Alexandrië de twee naturen in Christus niet wilde aannemen.

5. Het 2^e^ concilie van Constantinopel in het jaar 553 onder het Pausschap van Vigilius. De zoo eveu genoemde dwalingen werden hier verworpen, benevens die van Origenes en de schriften, bekend onder den naam van de drie kapittels.

6. Het 3^e^ concilie van Constantinopel in het jaar 681 ten tijde van Paus Agapetus; het veroordeelde de ketterij der Monotheleten.

7. Het 2^e^ concilie van Nicea onder Paus Adrianus in het jaar 787. Zijn doel was de leer van het gebruik der beelden te verdedigen tegen de ketterij der Iconoclasten.

8. Het 4^e^ coucilie van Constantinopel in het jaar 869 onder Paus Adrianus II; het hield zich hoofdzakelijk bezig met de scheuring van Photius.

Al deze conciliën werden in het oosten gehouden; nu volgen de westersche conciliën.

9. Het 1e concilie van Lateranen onder Paus Calixtus II in het jaar 1122. Dit werd voornamelijk gehouden om het goed recht der Kerk tegen den Staat te verdedigen en het geschil over de investituur te beslechten.

10. Het 2e concilie van Lateranen onder Paus Innocentius II. In dit concilie werd de tegenpaus Petrus van Leone afgezet en werden eenige dwalingen veroordeeld.

11. Het 3e concilie van Lateranen onder Paus Alexander III in het jaar 1179. Dit hield zich bezig met de vaststelling der Pauskeuze, de verbetering der tucht en de veroordeeling van de dwalingen der Albigensen.

12. Het 4e concilie van Lateranen onder Paus Innocentius III in het jaar 1215. Op dit concilie werden hoofdzakelijk eenige dwalingen veroordeeld.

13. Het 1e concilie van Lyon onder Paus Innocentius IV in het jaar 1245, tegen Keizer Frederik II. die in den kerkelijken ban werd gedaan.

14. Het 2e concilie van Lyon onder Paus Gregorius X in het jaar 1274; dit poogde de vereeniging der grieksche en latijnsche kerken te bewerken.

15. Het concilie van Vienne (Frankrijk) onder Paus Clemens V in het jaar 1311. Op dit concilie werden de Tempeliers veroordeeld en hunne orde opgeheven.

16. Het concilie van Florence onder Paus Fugenius IV in het jaar 1438. Ook hier werd gewerkt op de vernietiging van het grieksche schisma

17. Het 5e concilie van Lateranen onder de Pausen Julius II en Leo X. van 1512-1517. Dit veroordeelde het schisma van Pisa en hield zich bezig met de herstelling der tucht.

18. Het concilie van Trente onder de Pausen Paulus III, Julius III en Pius IV van 1545-1563. Dit veroordeelde het Protestantisme en poogde de hervorming der zeden te bewerken.

(Wordt vervolgd.)

Onze modere kunstenaars.

Het realisme heeft zich van de kunst meester gemaakt!.... Ziedaar eene klacht, die men in onze dagen herhaalde malen hoort opgaan. Het kan niet ontkend worden, dat deze klacht veel waarheid bevat en zich meer en meer zal doen hooren, naarmate het materialisme van onzen tijd zich in grootere mate op het gebied der kunst doet gelden. In het practische leven is alle gevoel voor het schoone en goede bij sommigen, schier geheel geweken en vervangen door een verlangen naar zingenot, naar alles wat zinnen en driften kan streelen. En als een gevolg daarvan doet zich de begeerte kennen naar rijkdommen, die dikwijls schier niet te verzadigen is, omdat de voortdurende bevrediging der zinnen een nieuwen toevoer van goud en rijkdommen noodzakelijk maakt. Daarom geld verdienen en altijd geld verdienen, zoowel bij dag als bij nacht en door alle middelen, geene uitgezonderd, arbeiden en laten arbeiden zonder verpoozen, zonder ophouden, om eenen schat te vergaderen, die in vermaken, soms in losbandigheden verkwist kan worden. Dat hardvochtigheid bij zoodanigen toestand van zaken, de plaats in moet nemen van menschlievendheid en het oog, dat voortdurend op het eeuwige en onvergankelijke moest gevestigd zijn, zich slechts richt naar het eindige en het stof der aarde, kan bij niemand bevreemding wekken. En men mag het bijna als regel aannemen, dat daar, waar schatten zich ophoopen en rijkdommen zich vergaderen, verkregen onverschillig door welke middelen, godsdienst en zedelijkheid op een laag peil zullen staan.

Dat materialisme van onzen tijd werkt ijskoud terug op de kunst, en brengt voort wat men gewoon is het realisme te noemen. Het is heden niet meer het genie, dat de kunst beoefent, de man, wiens ziel gloeit van heilig dichtvuur en die, wat hij aan de natuur ontleent, in vrije en ongedwongene vormen teruggeeft; het is de meest prozaïsche sterveling, die in onze dagen dikwijls als kunstenaar optreedt, zijne kunst beschouwt als een middel om geld en veel geld te verdienen en in plaats van bij de natuur te gaan leeren, haar eenvoudig copiëert en niet de minste zelfstandigheid in zijne voortbrengselen ten toon spreidt.

De kunst, de verpersoonlijking eener verhevene ziel, is een beroep geworden; poëzie is overgegaan in een erbarmelijk proza.

Pl atsen we ons voor een oogenblik op het gebied der schilderkunst en volgen wij den waren kunstenaar naar gindsche rots waar hij zich neêrzet om het heerlijk landschap, dat zich voor zijn begeesterd oog ontwikkelt, op het papier over te brengen. Alles leeft wat in hem is, en giet zich over als het ware in hetgeen hij aanschouwt; het ontvangt daardoor een nieuw leven, nieuwe pracht, en ontsluiert onwillekeurig zijne diepste geheimen en laat die den kunstenaar aanschouwen. Na eenige oogenblikken in grenzenlooze verrukking te hebben doorgebracht, heelt hij genoeg gezien, en zijne hand begint beelden en schaduwen te vormen, die in hoofdzaak met het voorbeeld overeenkomen. Maar zie op de bijzonderheden, op de détails, daar ontdekt ge verschil, maar een verschil dat u betoovert, dat u verrukt; en gij weet niet waar gij ze schooner vindt op het papier dan in de natuur. Gij ziet aan beide zijden fantasie, in de natuur de eeuwige veranderlijkheid en verscheidenheid der schepping, op het papier de poëzie, die het eigendom is van de ziel des kunstenaars.

Maar zie nu in museums, in galerijen, op tentoonstellingen de jammerlijke producten van realisten. Zij zijn niet in staat uw gevoel op te wekken; gij blijft ijskoud, al beschouwt gij ze uren lang. Geen vonkje dichtvuur straalt er uit om u te verwarmen en te koesteren, geen greintje gevoel om uw gevoel op te wekken. En hoe kan het anders? De realist heeft de naakte werkelijkheid teruggegeven, en deze is op het doek tot onveranderlijkheid, tot beweginglooheid gedoemd. En welke werkelijkheid! Was het nog ten minste de natuur in eene harer vormen, eene ramp in haren geheelen omvang, een natuurverschijnsel, op een gegeven oogenblik bespied! Maar neen, het is het meest alledaagsch tooneel uit het dagelijksche leven, dat de realistische kunstenaar op het doek brengt. Hij heeft geen tijd om de natuur te bestudeeren en geen gevoel om haar en zijne producten te bezielen, hij bezit alleen de voortbrengingskracht, en deze laat hij werken tot schier in het oneindige toe. ‘Hoe vindt gij die vrouw, die daar aardappelen schilt?’ vroeg ons een vriend, toen wij onlangs met hem eene tentoonstelling bezochten. ‘Ellendig.’ antwoordden we kort af. En toen ons nadere verklaring werd gevraagd, vervolgden we: ‘is dat een tooneel, een echten schilder waardig? Kon hij voor zijn penseel niet iets edelers vinden? Maar daarenboven, de vrouw schijnt mij dood gebleven, terwijl zij hare aardappelen schilde. Ziet ge eenig leven in die vingeren, die aardappel en mes omklemd houden, ziet ge er eenige beweging in? Bemerkt ge een straaltje gloed in die verglaasde oogen?’

Het realisme heeft sommige schilders en teekenaars zoo verre gebracht, dat zij zelfs voor de onzedelijkste voorstellingen niet terugdeinzen. Daarom vooral is het zoo gevaarlijk, daarom is zijn invloed in onze maatschappij zoo hoogst verderfelijk. Wij behoeven ons slechts bij de kunstplaten van onzen tijd en bij de fransche en duitsche Illusstratiën zooals die wekelijks bij honderd duizenden verspreid worden, te bepalen, om al het gewicht van dien invloed te leeren kennen. Die voortbrengselen zijn copiën van bestaande schilderijen of komen van geestige teekenaars voort, die hun talent door goud laten omkoopen ten dienste van het zingenot, dat men tegenwoordig meer dan ooit offers brengt. Het is walgelijk om te zien hoe zulk een teekenaar, wanneer hij eene tentoonstelling der beeldende kunst bezoekt, bij voorkeur tusschen de naakte modellen verwijlt, en zich beijvert om het tijdschrift, waarvoor hij werkt te stofferen niet venussen en badende nimfen. Is er onder de Magdalena's

der moderne schilders ook wel ééne te vinden, die niet meer het kenmerk van wulpscheid dan van boetvaardigheid draagt?

Doch deze voortbrengselen kunnen noch altijd aan de eischen der kunst worden getoetst, er zijn er echter zeer velen wier eenige waarde in de prikkeling der hartstochten moet worden gezocht en die dan ook alleen prikkeling van hartstocht tot doel hebben. Zoo vonden wij o.a. onlangs in eene der meest verspreide duitsche Illusstratiën de afbeelding van een paleis van ontucht, te Berlijn in navolging van soortgelijk huis te Parijs opgericht. Het moest zelfs niet mogelijk zijn dat is een tijdschrift, bestuurd om aan den huisselijken haard gelezen te worden, dergelijk onderwerp kon worden behandeld; men moest begrijpen dat de wouden, die men daarmede in jeugdige harten slaat, vaak met te genezen zijn. Doch alsof dat nog niet genoeg ware gaf men er eene afbeelding bij van alles wat het paleis der wellust aan pracht en luister en ook aan afschuwelijke tafereelen oplevert. Is het inderdaad niet afschuwelijk om door middel van geschriften, die overal verspreid worden, een blik te doen werpen in huizen, die in den mond van een fatsoenlijk mensch nooit gehoord worden?

Het is alleen aan onzen zinnelijken tijdgeest en aan den speculatie-geest van gewetenlooze menschen, dat men dit kwaad te wijten heeft, en de moderne kunstenaars vorlagen en vernederen zich om voor goud aan zulke schandelijke speculatiën mede te werken. En zóó wordt de kunst, waar zij het hart moest verheffen, een middel van verleiding en opwekking der hartstochten, en vergeet zij zich ook al zoo ver niet, zij blijft door het koude realisme nog altijd zeer ver beneden hare roeping.

De christelijke kunst heeft zich altijd verre verheven boven het akelig realisme onzer dagen; waar zij haren adem zond, had alles vuur en leven, gloed en poëzie en voerde oog en hart naar hooger sferen. Het geraamte eener kerk kon reeds in verrukking breugen, zoowel als eene schets op het doek, maar daarom hadden ook de voortbrengselen der christelijke kunst eene onsterfelijke waarde, terwijl onze realistische producten nauwlijks een oogenblik het oog op zich gevestigd kunnen doen houden.

De eekhoorn.

Dit lieve diertje, waarin men op het eerste gezicht eenige overeenkomst met het konijn bemerkt, wordt bij ons slechts in enkele streken aangetroffen. In Duitschland daarentegen komt het overal voor en maakt, het 't sieraad der bosschen uit. Maar niet alleen hier, ook in de meeste landen van midden Europa tot ver in den Caucasus wordt het gevonden, en in America, vooral in het noordelijk gedeelte, is het getal dier dieren zoo groot, dat zij menigmaal aanzienlijke verwoestingen aanrichten. Met alle wapens moet men er soms tegen te velde trekken als tegen de sprinkhanen in Egypte; in het najaar verzamelen de eekhoorns zich bij millioenen en trekken, alles vernielend wat zij op hun weg ontmoeten, over bergen en stroomen naar het zuid-oosten, waar zij den winter gaan doorbrengen. Menschen en dieren maken dan eene ware slachting onder hen, maar de gedunde rijen worden schier onmiddellijk door duizenden nieuw aangekomenen aangevuld. Toen de regeering van Pensylvanië in 1749 voor iederen dooden eekhoorn 3 pence uitloofde, bracht men haar meer dan een millioen dezer dieren. Maar wat beteekende dit nog? Gelukkig komt de natuur den mensch te hulp; op den tocht wordt het voedsel schaarscher, de dieren vermageren, sterven, en het kleinste getal bereikt het begeerde doel van de reis.

In Engeland heeft de eekhoornjacht ten doel de dieren levend te vangen, om er zich mede te vermaken; in China doodt men ze om hunne vellen. De Siberiërs zetten vallen uit, some bij duizenden, door welke zij de diertjes meester worden.

In Frankrijk is hun aantal minder groot, en bieden de bosschen hun zoo veel voedsel aan, hetwelk de mensch ongebruikt laat liggen, dat zij hier weinig schade aanrichten. Er wordt dan ook zelden jacht op hen gemaakt, en dan nog slechts om ze te temmen en tot huisdieren te maken.

Oude eekhoorns zijn daartoe minder geschikt; zij sterven meestal als men hun de vrijheid ontneemt. Beter is het zich in Mei van de jongen meester te maken op het punt dat zij het nest voor goed zullen verlaten. Zij zijn dan vier weken oud en door de ouders in alle mogelijke pijlsnelle en gymnastische toeren geoefend. Zeer spoedig gewennen zij zich in hunne gevangenschap, de vrijheid betreuren zij niet, want zij hebben haar niet gekend. De zorg, waarmeê men hen voedt, beloonen zij met allerlei koddige grappen en sprongen, en zóó gehecht worden zij aan hun meester, dat zij als een hond of kat hem op de Knieën springen en dikwijls de vrijheid verzaken, zelfs dan wanneer zij in de gelegenheid zijn hunne gevangenis te ontvluchten. Hunne eigenaardige geaardheid verlaat hen echter nooit; dat zij knaagdieren zijn, en soms lastige, toonen zij zoo menigmaal zij aan het oog des meesters ontsnappen kunnen, jonge struiken en heesters bereiken en zich aan huune schors te vergasten.

Sterke en scherpe tanden stellen hen tot het knagen in staat. De voorzijde der tanden is met een hard glazuur overdekt; van een helder wit gaan zij met den tijd in een lichtgeel over. De achterzijde slijt bij voortdurend knagen van hard voedsel gewoonlijk af, zoodat de tanden dan den vorm van scherpe mesjes aannemen. Vinden de eekhoorns weinig gelegenheid tot knagen, dan groeien de tanden in korten tijd met onbegrijpelijke snelheid, en het arme dier, dat er geen dienst meer van heeft, sterft den hongerdood.

Wat den vorm van het dier betreft, wij behoeven er nauwlijks iets van te zeggen; de gravure stelt die met treffende juistheid voor; maar zij doet nog meer dan dit, zij laat ons als het ware een blik slaan in het karakter van het dier, zoodat wij ook in dit opzicht kort kunnen zijn.

Het ranke lichaam des eekhoorns rust op vier pooten, waarvan de voorste kort, de achterste zeer lang en sterk ontwikkeld zijn. Hieraan heeft het dier zijn snellen loop te danken, waardoor het, wanneer overigens andere omstandigheden hem niet hinderlijk zijn, voor menschen en dieren, van de laatsten alleen de edelmarter uitgezonderd, schier onbereikbaar is. Hij loopt niet maar springt, en nooit langs een rechte lijn, maar meest in kronkelingen. De fijn gesneden kop met de sterk sprekende oogen draagt twee steile ooren, die dee winters door een haarpluim zich verlengen. Zijn lange, breede en rondom behaarde staart is hem een wezenlijk sieraad; als hij zit verheft deze zich achter hem en maakt hem schier onzichtbaar.

Zijne kleur wisselt af van roodbruin tot grijs; alleen de borst en de buik zijn in den regel wit geteekend. Geheel witte of gevlekte eekhoorns zijn groote zeldzaamheden en worden door de liefhebbers, vooral door de engelschen, met handen vol gouds betaald.

Toen wij vroeger een artikel schreven over den edelmarter, hebben wij doen zien, hoeveel middelen den eekhoorn ten dienste staan om het gevaar, als het hem dreigt, te ontvluchten. Niet alleen bedient hij zich dan van zijne lichaamsvermogens, maar zelfs schijnt hij nauwlettend te berekenen lang welken weg de uitkomst het best te bereiken is. Maar is het gevaar voorbij, dan vertoont hij zich in al zijne zorgeloosheid en lichtzinnigheid. Wasschen en poetsen, van tak tot tak springen, klanteren en

dartelen zijn zijne voornaamste bezigheden. Te midden van zijn spelen bemerkt hij eensklaps eene noot, en fluks zet hij zich op de achterpooten, strekt den staart met welgevallen achter zich uit, plukt de

noot, kraakt haar en eet als een aap uit zijn pootje, maar met oneindig meer welvoegelijkheid dan zijn africaansche medebroeder

De lezer heeft reeds begrepen dat het vlakke veld de woonplaats van den eekhoorn niet is; - neen, bosschen, lange rijen van hazelnoten en beukenboomen, ook naaldbosschen op berghellingen zijn zijne lievelingsplaatsen, en die hem overvloedig voedsel aanbieden. Allerlei fruit is naar zijne gading, als het slechts hard is; het vleesch der vruchten werpt hij weg en stelt zich tevreden met de harde pit.

De Eekhoorn.

Zijne toekomst baart hem weinig zorg. Meer aandacht wijdt hij aan zijn toilet. Zindelijk als hij is, zit hij zich meermalen daags te wasschen; ook duldt hij geene vuiluis in zijn nest. De lekkerste noten vergeet hij, als zijne verblijfplaats op de eene of andere wijze bezoedeld is. Soms wel is waar volgt hij de mieren na en vergadert voorraad voor den langen winter, doch eene beuzeling kan den zorgelooze afleiden,

hem zijne voorraadschuren doen vergeten - en zijne lichtzinnigheid berokkent hem dikwijls den hongerdood.

Ofschoon de bouw van zijn nest hem geen onverschillige zaak is, streeft hij niet naar den roem der architecten. Vindt hij een oud

Paleis van Justitie te Rouaan.

kraaiennest, dan spaart hij de moeite zich eene woning te bouwen; hij vergenoegt zich met hetzelve in te richten. Het fondament is gelegd; muren en dak bouwt hij met takjes, die hij behendig in elkander vlecht en met zachte stoffen behangt. De twee openingen, die hij laat, bewijzen dat hij niet zonder overleg te werk gaat; hij houdt zich de mogelijkheid voor dat men aan de eene zijde in zijn nest zal dringen; daarom wil hij zich in staat stellen door de andere te ontvluchten. Hier verbergt hij zich tegen roofvogels en andere vijanden; hier zoekt hij een schuilplaats tegen storm en onweder. Maakt de wind het hem al te benauwd, dan stopt hij de opening, die naar de windzijde gekeerd is. rolt zich tot een bal ineen, en wacht gerust en tevreden het einde van den storm af. Het is niet gemakkelijk hem hier te vangen; zelfs niet des nachts. Meermalen heeft men het beproefd, de poging mocht zelden gelukken. Als om met hen te spotten, liet de eekhoorn zijne vijanden tot zeer nabij zijn nest komen, dan ontsprong hij het gevaar; eenige oogenblikken kraakten takken en bladeren, en alles was doodstil, het nest ledig, de eekhoorn verdwenen.

Rouaan.

Wanneer de Seine Parijs verlaten heeft, zet zij haren loop met tallooze kronkelingen voort en bespoelt de zeer oude stad Rouaan, alvorens zich bij Havre de Grace in het kanaal te werpen. Rouaan, de voormalige hoofdstad van het oude Neustrië, bevat al de eigenaardigheden van de provincie Normandië en tevens het woelige en onrustige van de fransche wereldstad Parijs. Het schijnt dat de stad door de eeuwen heen dat tweeledig karakter heeft gehad; altijd was zij in verbinding met de residentie en had haar deel in de gebeurtenissen, die daar plaats grepen en bleef tegelijk eene provinciestad, waarop de invloed van landbouw en nijverheid zeer merkbaar was. Zij verraadt zulks reeds door haren eigenaardigen vorm; aan de kant der Seine, van waar de parijsche beweging de stad binnendringt, is alles leven en gewoel en bemerkt men tusschen de magazijnen en kantoren de prachtige hotels van rijke kooplieden; aan de landzijde vindt men den klemhandel, den burgerstand in aanraking en verkeer met de bewoners der naburige dorpen en gehuchten. Daar hebben de huizen hunne tuinen of tuintjes; aan den oever der rivier is voor natuurschoon geen plaats.

Opmerkelijk is het dat de invloed van Parijs tot heden toe nog slechts op een klein gedeelte der stad gewerkt heeft; hoe meer men zich van den oever der rivier verwijdert, te meer verliest men den indruk van den modernen tijdgeest, die zijne kaartenhuizen op de ruïnen van antieke gebouwen opricht. Met iedere schrede wordt men meer aan den goeden ouden tijd herinnerd door volksgebruiken, zeden en gewoonten, van vader op kind overgegaan, en de levenswijze van zeer vele burgers, die zich nog niet naar de verlangens van de hedendaagsche wereld hebben kunnen of willen schikken.

Wanneer men b.v. des maandags morgens door de binnenstad wandelt, ziet men de vele fonteinen omringd door een aantal arm menschen en deze weèr door de werklieden en meer gegoeden om hun aalmoezen te geven. Die fonteinen vindt men meest bij de kerken; men had met de plaatsing daarvan, in de nabijheid van het Huis des Heeren, ten doel het volk er aan te herinneren dat, even als uit de fontein het water ontspringt, dat den mensch lichamelijk lescht en reinigt, ook de Kerk eene bron is, maar waaruit het water des eeuwigen levens ontspringt.

De maandagsche volksverzamelingen bij de fonteinen in Rouaan zijn een eeuwenoud gebruik; ieder graat daar den arme een aalmoes bieden om zegen te verkrijgen op den arbeid, dien hij gedurende de week verrichten zal.

De oudste van de 40 fonteinen, die men te Rouaan vindt, dagteekent van het begin der 16^{e} eeuw. Een der aartsbisschoppen had met den koning van Engeland als graaf van Normandië in het laatst der 12^{e} eeuw eene overeenkomst gesloten, waarbij bepaald was dat de prelaat in verschillende gedeelten der stad steenen kruisen zou oprichten, op welke de bepalingen der overeenkomst gebeiteld waren. Toen een dier kruisen vervallen was, werd er in zijne plaats door den Cardinaal d'Amboise een fontein gebouwd, die den naam ontving van *fontein van het steenen kruis*. Genoemde Cardinaal heeft zich, behalve op vele andere wijzen, verdienstelijk gemaakt jegens zijne aartsbisschoppelijke stad door het plaatsen van de klok in den Botertoren; welke in dien tijd zeker als eene reuzin onder hare zueters mocht beschouwd worden. Zij droeg het volgende opschrift: ‘Ik heet Georgius d'Amboise en weeg 36000 ponden, maar die mij nauwkeurig op de schaal legt, zal bevinden dat ik wel 40000 ponden haal.’ Zij werd voor het eerst geluid op den 16^{n} Februari 1502; 16 mannen hadden groote moeite om haar in beweging te brengen.

De beroemde Cardinaal, die door zijne tijdgenooten *de vader des volks* werd geheeten, stierf te Lyon in 1510 en werd in de prachtige Notre-Dame van Rouaan begraven. Het monument, dat men te zijner eer boven zijn graf heeft opgericht, wordt door alle reizigers bezocht. Het heeft drie hoofdverdeelingen. Het onderste gedeelte bevat tusschen de pilasters voetstukken, waarop wit marmeren beelden staan, waarvan elk op zinnebeeldige wijze een der deug len des Cardinaals voorstelt. Op de tafel der tombe ziet men op den voorgrond in profiel de beelden van den Cardinaal en zijn opvolger in eene knielende houding en in pontificaal gewaad. Tusschen deze beelden prijkt op den achtergrond in eene prachtige lijst het ridderbeeld van St. Joris. De tusschenruimten zijn aangevuld met basreliefs en andere versierselen. Het derde gedeelte heeft den vorm van een hemel; het rust op pilaren en is voorzien van onderscheidene beelden, doelende op gebeurtenissen uit het leven van d'Amboise.

De stichting van de Notre-Dame van Rouaan klimt op tot de eer te eeuwen der Christelijke tijdrekening; sommige schrijven haar toe aan den heiligen bisschop Mellon, apostel van Neustrië, andere willen dat hij op de plaats der tegenwoordige kerk slechts een eenvoudige kapel heeft gebouwd. Zeker is het dat hij deze aan de H. Maagd wijdde en wel om de volgende reden. De bewoners van Neustrië waren diep in het Heidendom verzonken, toen de H. Mellon hun land bezocht; zijne predikatiën stuitten langen tijd af op hunne hardnekkigheid, en er scheen een wonder noodig om hen te bekeeren. Dit wilde God daarstellen. De zoon van den Heiden Precordius verloor bij zekere gelegenheid op eene jammerlijke wijze het leven. De Heilige was in de nabijheid en weende bittere tranen over het lijk. Terwijl hij daar stond, naderde de vader des jongelings en gaf zich, zoodra hij zag wat er had plaats gehad, aan de bitterste wanhoop over. Doch op eens den bisschop naderende, zeide hij: ‘Gij hebt ons verkondigd dat uw God de dooden opwekt; welnu, geef mijn zoon het leven terug, en ik zal in Christus gelooven.’

De Heilige trad terug, want hij achtte zich onwaardig om zoodanig wonder van God af te smeeken, doch zich de oude spreuk herinnerende: ‘als de nederigheid u toeioept: blijf staan, zegt de liefde ga voort,’ wierp hij zich bij het lijk neder en smeekte God door de voorspraak van de H. Maagd, ter eere van Zijn Heiligen Naam, den doode op te wekken. Nu stond hij op, en maakte het kruisteeken over den jongeling, waarop deze ontwaakte en door den bisschop aan zijn vader teruggegeven

werd. Procopius geloofde nu in Christus en vele honderden met hem. Ter plaatse waar het wonder was geschied, bouwde de H. Mellon de kerk of de kapel.

Behalve deze kerk bezit Rouaan nog eene andere, eveneens prachtige, gewijd aan den H. Ouaan, aan wien, zoo als velen gelooven, de stad haren naam ontleent. Hare stichting klimt op tot het jaar 399, op welk tijdstip de H. Victricius, een der Apostelen van Normandië, te Rouaan een aantal geestelijke stichtingen te voorschijn riep.

Onder de wereldlijke gebouwen, die eene hooge oudheid hebben, komen voornamelijk in aanmerking het in gothischen stijl gebouwde Paleis van Justicie en het Raadhuis. Van het eerste ontvangen onze lezers eene goed gelukte afbeelding. Het laatste bevat, onder vele andere merkwaardigheden, het portret van den beroemden componist Boïeldieu, die te Rouaan uit zeer armoedige ouders geboren werd. Zij, die met de geschiedenis van dezen in vele opzichten merkwaardigen man bekend willen worden, verwijzen wij naar het werk: *souvenirs et impressions de voyage* van den burggraaf Walsh, die haar beschreven en aan de begrafenisplechtigheden van Boïeldieu deel genomen heeft. Die geschiedenis bewijst de waarheid van de spreuk uit de H. Schrift, dat God de zijnen uit alle geslachten, en alle natiën en alle standen kiest en van den nederigen mensch een werktuig kan maken ter bevordering zijner doeleinden. Wat vorral merkwaardig moet genoemd worden, is de zonderlinge, laten we liever zeggen, de eenvoudige wijze, waarop Boïeldieu tot zijne bestemming kwam, en waarin niet onduidelijk de vinger Gods zichtbaar was. De burggraaf zal ons verhalen hoe dat plaats had.

Allereerst deelt hij iets mede aangaande de jeugd van Boïeldieu, spreekt over zijn fijn gevoel, dat zich openbaarde in zijne liefde voor alles wat edel, schoon en goed was, en voornamelijk voor de toonkunst waarvan hij inzondeiheid als misdienaar blijken gaf, en doet hem daarna zien als een vijftienjarig jongeling, die van verlangen brandt, om zich een onsterfelijken naam in de wereld te verkrijggen. Om zijn doel te bereiken verlaat Boïeldieu het ouderlijke huis, en komt na lang zwerven in Parijs aan, in de nieuwe wereld, waar hij ‘het slijk der straten vreest, dat hem zal besmeuren, de rijtuigen die hem zullen verpletteren.’

‘Waar zal hij gaan?’ vraagt Walsh. ‘Hij wist het niet. Al voortwandelende en droomende, komt hij aan eene openstaande kerk. Hij treedt binnen en hoort er zingen - helaas, het waren lijkzangen voor een jong meisje; men kon het zien aan net witte doodkleed over de kist, aan de kroon van witte rozen, die er op geplaatst was, aan de gesluierde meisjes, die haar omringden. De wreede slagen, waarmeê de dood een meisje treft, zijn een bron van tranen voor de ouder, en van ingeving voor den dichter. Voor de ouders, is het eene bloem minder in het huis, voor den dichter een engel meer in den hemel. Onze jongeling laat dan zijne gedachten den vrijen loop; zij doorboren het gewelf der kerk en klimmen naar de gelukkige streken, waar de ziel van het meisje wordt gedragen door de seraphijnen, die haar hunne zuster noemen.

‘In die dichterlijke en christelijke vlucht wordt de jonge Boïeldieu ondersteund door de mannelijke stemmen der zangers, de zachtere van de koorknapen en de zoo ernstige en schoone poëzie van het *De profundis.* Die zangen schijnen aanvankelijk uit de diepte des grafs voort te komen; zij worden allengs duidelijker en sterker als om zich te doen hooren door God, die in het hoogste der hemelen zetelt en eindigen zoo zoet, zoo zacht, zoo welluidend, dat men zou zeggen dat het graf weêr gesloten is en men de stemmen niet meer kan verstaan van hen, die zoo even nog tot den Heer riepen: ‘Si iniquitates observaveris, Domine, Domine, quis sustinebit?’

‘A1 dat verhevene van onzen heiligen godsdienst greep den jongen koorknaap van Rouaan zoo overweldigend aan, zoo gaat de schrijver voort dat hij op een stoel

nederzonk en zuchtend stamelde: ‘Indien ik eenmaal toondichter word, en zich datgene ontwikkelt wat ik in mij gevoel, beloof ik U, mijn God, dat ik U mijne zangen wijden zal.’

En Boïeldieu is, zoo wij reeds zegden, een groot componist geworden; zijne nagedachtenis wordt door zijne vaderstad in eere gehouden

Het kraaien-nest.
Door Dr. J. Renier Snieders.
Vervolg.

‘Sapperloot! procederen is een kostbaar ding,’ sprak Minten half schreiend half lacheud; zes weken geleden, zond ik mijnheer Weilboot nog honderd vijftig gulden, iets vroeger heb ik hem op korting vijftig gouden Willemen betaald, en nu..... Maar al bleef er mijn hoofd bij, toch wil ik de zaak voortzetten!

Eenige maanden daarna, was het zoo lang hangende proces ten einde, met dit gelukkig gevolg, dat de bakoven van Geurik Minten bleef staan, waar hij stond.

In het dorp zegde men eenparig, dat Krakkemik de parel der advocaten was, en er dubbel eer van had, de oostuymen van den geletterden veldwachter te hebben dooreen geslagen.

Geurik was niet weinig tevreden over de behaalde zegepraal, maar durfde aan niemand, zelfs aan zijne vrouw niet, bekennen, hoe duur hij haar betaald had. Na de proceskosten voldaan en de aanhoudende geschenken van krentenbrood en eieren aan zijn advocaat gerekend te hebben, bevond hij, dat het recht van zijn bakoven te behouden, hem op vijftien honderd gulden te staan kwam.

Lootman, ofschoon de uitspraak der rechtbank hem niet gunstig was geweest, scheen volkomen voldaan over den uitslag van het proces. Had hij den pachter van 't Kraaien-nest niet vijftien honderd gulden uit den zak geklop?

De vrouw van Lootman vertelde aan al wie het wilde hooren, dat Minten om de proceskosten betaald te krijgen, verplicht was geweest een paar van zijne beste melkbeesten te verkoopen, en zelfs eene groote som gelds op te nemen, bij iemand, dien zij niet wilde noemen. En toen eenige dagen later de gilde optrok, en de vrouw van den hoofdman hare gouden halsplaat en oorbellen niet aan had, fluisterde zij de buurvrouwen in het oor, dat men op 't Kraaien-nest, gewis ook wel het goud verkocht had, om de zaken met rechtbank en advocaat te vereffenen.

VI.
Kadaster.

Op 't Kraaien-nest zag er het echter niet zoo ongunstig uit, als de nijdige burgemeestersvrouw het wel meende. Het proces van zijn bakoven had Minten wel is waar een gevoeligen knak gegeven, te meer daar eene verschrikkelijke hagelbui een gedeelte van zijnen oogst had vernield; maar de brave man verzekerde, dat dergelijke wederwaardigheden, met een weinig geduld en veel vlijt, al spoedig vergeten zijn. En dat was hier het geval; de Heer van hier boven zegende op nieuw het Kraaien-nest. en in weinig tijds was het, voor een oogenblik verbroken evenwicht, door de arbeidzaamheid van den pachter en de zuinigheid zijner oppassende vrouw wederom geheel hersteld.

Minten, die een tijd lang treurig het hoofd had laten hangen, ging nu wederom blij en tevreden daarheen. Iedereen kon dat zien, wanneer hij met zijne koperen kerkschaal onder den dieust rondging, en voornamelijk, wanneer hij met de hoofdmansspies in de hand, den rooden sluier om het midden, en den gepluimden hoed op het hoofd aan de spits der gilde fier vooruit stapte.

Als Lootman dit alles zag, verborg hij met moeite zijn bitteren spijt. Van den morgen tot den avond dacht hij aan het Kraaien-nest, en des nachts droomde hij akelig van de rinkelende kerkschaal en de glinsterende lans, het zinnebeeld der hooge waardigheid van den hoofdman.

De onrust joeg hem zijn huis uit, en wanneer hij buiten was, wilde hij huiswaarts, om eenzaam in den hoek van den haard te blijven zitten mijmeren. Van waar die onrust?

Bij den laatsten optocht der gilde, had een buurman gezegd, dat de pachter van 't Kraaien-nest, die kerkmeester en hoofdman was, en geld genoeg had om kostbare processen tegen een gemeentebestuur in te leggen, ook de man moest zijn, om het ambt van burgemeester met waardigheid te vervullen. Hoel die kinkel van een boer, die hem overal in den weg liep, zoude eenmaal hem zijn vereerend ambt ontnemen? Van dat oogenblik was Lootman dezelfde niet meer: zijne oogen stonden hem diep in het hoofd, en waren even als geheel zijn lichaam overloopen met eene geelachtige galkleur. Zijne vragen waren kort, zijne antwoorden barsch en gebiedend, en nooit kwam er een lach op zijne ineen genepen lippen, dan wanneer men hem iets verhaalde, dat den pachter van 't Kraaien-nest tegen liep.

Vader Cats had het wel goed voor, toen hij zegde:

Ach! hoe ellendig is de man,
Die nimmer vroolijk wezen kan,
Dan als een ander is beducht,
Of in benauwdheid ligt en zucht.

Ach! hoe ellendig is de mensch,
Die, als een ander krijgt zijn wensch,
Van spijt zijn hartebloed verteert!
O, Heer! deez plaag toch van ons weert!

Ook met zijne huisvrouw was het niet beter gesteld. Zij, die voorheen om hare bloedroode en bolle wangen als de schoonste vrouw van het dorp te boek stond, was thans mager en bleek, gelijk iemand, die door eene longziekte langzamerhand wegteert.

Het beeld der gelukkige hoofdmansvrouw stond haar onophoudelijk voor den geest, belette haar het gewone huiswerk te doen, en dreef eetlust en slaap van haar af.

Zij was slecht gezind tegen den pastoor, wien zij het niet vergeven kon, de kerkschaal aan eenen plompen boer te hebben toevertrouwd, en dreef den spot met de gildebroêrs, die Lootman zoo onwaardig miskend hadden. Gedurig viel zij uit tegen haren man, dien zij voor eene flauwhartige ziel, een lafaard uitsohold, en was razend tegen den veldwachter, dien zij beweerde den pachter van 't Kraaien-nest de hand boven het hoofd te houden.

Van daar dan ook, dat er bij het hoofd der gemeente dikwijls hevige tooneelen plaats hadden, waarin de vrouw de eerste rol speelde, en de burgemeester met zijn veldwachter, ofschoon op den achtergrond geplaatst, toch zeer veel effect maakten. Daarom ook ging het niet goed bij Lootman; het huishouden en de kostwinning werden verwaarloosd: en de zaken liepen achteruit.

De dorpsherder, die den slechten gang van het huishouden nazag, bracht meer dan eens den burgemeester onder het oog, welke de oorzaak was van dien betreurenswaardigen toestand. Hij zegde, dat er iets in het huis van Lootman was gedrongen, hetwelk zijn volslagen ongeluk zoude bewerken: het was de duivel, die

niet verdragen kon, dat de goede God zijne gunsten aan anderen uitdeelt; - het was satan, die den mensch een doodelijken haat gezworen heeft; - het was de drift van den nijd, de laagste van alle driften, die niets dan kwaad wil, en niemand bemint, dan wanneer hij ongelukkig is geworden.

Geheel anders was het gesteld in het huis van Geurik Minten. De eensgezindheidheid zetelde onverpoosd in het midden van den huiskring, en alles ademde tevredenheid en geluk.

Het ongeluk en de plagerijen, hem door Lootman aangedaan, had Geurik vergeten en vergelen, en dikwijls herhaalde hij, dat het hem genoegen zoude doen, indien hij den burgemeester kon bewijzen, dat hij geen haat koesterde.

Wanneer de kinderen somtijds de oude veete tusschen 't Kraaien-nest en Lootman wilden verlevendigen, zegde de moeder:

‘Zwijgt daarvan, en tracht liever uwen evenmensch te beminnen; dat gebiedt u de Heer, die hem ook lief heeft, uw naaste is uw broeder, en even als gij bestemd voor den heven Hemel.’

Het was in het jaar 1828. In het dorp waren de landmeters druk bezig met de kadastrale meting.

Op eenen boomstronk, aan den hoek van een zijner beemden, zat Lootman. Voor hem in den groud, stak zijn gaffelstok; hij liet er zijne twee handen op rusten, had zijne kin op zijne handen neërgelegd, en zat zoo kwansuis het werk der landmeters af te zien.

Maar hij had het oog op geheel iets anders; zijne roerlooze blikken kleefden op 't Kraaien-nest met zijne vuurroode daken, dat daar, op een kleinen afstand van hem, even als eene granaatbloem, tusschen het donker loof der dennenbosschen, lag te gloeien.

Hij dacht aan de welvaart der hoeve, aan de schitterende voorrechten, welke er aan verbonden schenen, en wierp eene verwensching uit tegen het benijde plekje, hetwelk zijn leven zoo bitter vergalde. Juist toen hij zijne hand uitstak, en dreigend naar 't Kraaien-nest wees, stond zijn veldwachter eenige schreden van hem op den rijweg.

‘Burgemeester?’ vroeg hij: ‘tegen wien hebt gij het zoo druk.’

‘Zijt gij het Carrero?’ vroeg Lootman beteuterd; ik wees daar naar den vijver van 't Kraaien-nest; welke men morgen gaat opmeten.

Zoo, zoo! sprak de veldwachter achteloos; hij sprong over den sloot, die hem van Lootman scheidde, en kwam nevens hem zitten op den boomstronk.

Geurik Minten zwetst er op, dat hij den vijver gaat beplanten,’ zeide Lootman met een spotlach, dien hij door den neus uitblies.

Droogmaken en beplanten kost handen met geld,’ antwoordde Bavo; ‘en de goede uitslag is volstrekt niet zeker.’

‘Zulks heeft men hem reeds opgemerkt,’ hernam Lootman; ‘doch het antwoord was, dat het hem op eenige honderde guldens niet aankwam, en hij het voor zijn pleizier wilde wagen.’

‘Dáár erken ik al wederom de hoovaardij van den kerkmeester, en de verwaandheid van den hoofdman,’ grinnikte Carrero's Bavo, die zeer wel wist, hoe hij een toestemmenden hoofdknik van den burgemeester erlangen konde.

‘Ja, altijd en overal dezelfde!’ grijnsde Lootman, nijdig.

De veldwachter bleef een oogenblik de ligging van den vijver zitten afzien, en zeide met een valschen blik op 't Kraaien-nest gericht:

‘En toch ligt in dat droogmaken en beplanten een middel, om hem misschien zoo ver te brengen, dat hij nog eenmaal gaat schooien om een stuk droog brood!’

‘Wat zegt gij!’ sprak Lootman met blijde verrassing, terwijl hij Bavo vriendelijk op den schouder klopte; ‘wat is dat voor een middel?’

‘Een oogenblik.’ zeide Bavo, terwijl hij met zijne plat uitgestokene hand een teeken deed; ‘laat ons niet voorbarig te werk gaan. Eenmaal heb ik aan 't Kraaien-nest bijna mijne vingeren gebrand, toen die verwenechte Krakkemik mij aan de veêren zat; met mijne handen laat ik geene kastanjes meer uit het vuur krabben.’

‘Vrees niet,’ onderbrak hem Lootman; ‘zijn wij geene vrienden?’

‘Ja, maar nu wij aan dat kapittel zijn, wilde ik u vragen, waarom uwe vrouw de mijne met minachting behandelt?’

‘Laat gij u aan het gekakel der vrouwen gelegen liggen?’ vroeg Lootman, de schouders ophaleude; ‘mijne vrouw, ik beken het volgaarne, heeft zoo als dit bij de meeste het geval is, dikwijls zonderlinge grillen in het hoofd; maar toch meent zij het zoo kwaad niet.’

‘Dat wil ik gelooven,’ antwoordde de veldwachter; ‘maar waarom gaat uwe vrouw de mijne voorbij, wanneer zij de buren noo ligt?’

‘Dat zal niet meer gebeuren!’ sprak de burgemeester, zoo beleefd, alsof hij met den gouverneur der provincie in gesprek was.

(Wordt vervolgd.)

Allerlei.

Telegraaf.

Te New-York heeft zich eene maatschappij gevormd om China met een telegraafnet te verrijken; zij heeft concessie verkregen. Deze lijn zal de chineesche kust op eene lengte van 900 mijlen, van Shanghaï tot Canton verbinden. De schrandere Chinees zal daarvan in zijn land eveneens gebruik maken als hij het in Californië doet, waaruit voor hem groote voordeelen zullen voortvloeien. Te dien einde zal hij een ander letterschrift moeten aanwenden, want de chineesche letters zijn tot dat spoedig verkeer niet geschikt. Maar, of de Chineezen hun letterschrift opofferen of niet, toch zal deze verandering in dat oude, afgezonderde rijk eene verbetering der zeden ten gevolge hebben. Spoedig zal ook de verbinding door een onderzeeschen kabel tusschen Shanghaï en Yedo tot stand gebracht zijn

De Madonna della Sedia

van Raphaël. De beroemde schilder, van wien wij vroeger gesproken hebben, had tot voornaam onderwerp van zijn genie de Madonna gekozen, zooals hij zelf getuigt. Een gansche reeks van Madonna's spreekt van zijne opvatting van het Moederschap van Maria. Hij schijnt het aardsche schoone in de gelaatstrekken der Moeder Maagd en haar Kind meer op den voorgrond te stellen dan het ideaal, dat het genie van den Christen, gevoelvollen kunstenaar bezielde. Van daar, dat zijne tafereelen, hoe hoog ook gewaardeerd door de kunst, den geloovige als godsdienstig onderwerp veel minder opwekt, dan die afbeeldingen van 't goddelijk Moederschap, welke, hoewel minder in kunstwaarde en koloriet, door idealiteit den mensch tot hoogere sfeeren opvoert. Hiermede willen wij echter den grooten schilder geen paarl van zijne kroon ontnemen, als een der grootste genieën op het gebied der kunst. Wij hebben vroeger zijne *Madonna del Pesce* gegeven; nevenstaande afbeelding is die zijner beroemde *Madonna della Sedia*, (O.L. Vrouw van den Stoel.) Wellicht is er geen tafereel, dat dikwijler gecopiëerd is, dan zijne *Madonna della Sedia.* Eene legende wil, dat het origineel geschetst werd in een bosch, bij het zien van de aanvallige groep eener moeder met hare beide kinderen en wel op den bodem van een wijnvat, daar de schilder op dat oogenblik geen doek bij zich had.

Eene merkwaardige ontdekking

van onderaardsche gangen is bij gelegenheid eener uitgraving in Engeland gedaan. Op de diepte van ongeveer 30 voet stieten de arbeiders bij Redcliffe Hill op den ingang tot eene groote spelonk, die bij later onderzoek geleidde tot een volslagen net van onderaardsche gangen in het Kerspel Redcliffe bij Bristol. Eenige personen onderzochten nader deze gangen onder toezicht van den ingenieur Roberts en van den architect Rice, die een plan der doorzochte gangen zoude opmaken. Toen eerst een enge, lage gang onderzocht was, kwam men aan eene rij van drie gewelfde corridors, die ieder naar eene tegenovergestelde richting voerden. In den middengang moest het gezelschap eerst bijna 10 yards ver, op handen en voeten, onder eene groote rots doorkruipen, vervolgens kwam men in een ruim, hoog gewelfd hol, waaruit weêr andere gangen voortliepen. Twee tot drie honderd stappen verder, door een eagen corridor, bereikte men eene groote zaal, welke de voornaamste spelonk scheen te zijn. Deze was geheel rond en had een gewelf door 8 zuilen gedragen, en een sterken

zuil in het midden; zij was 40 tot 50 voet groot in doorsnede bij eene hoogte van 6 tot 8 voet. De ruimte tusschen de zuilen was overal door eene muur afgesloten behalve aan den gang waarlangs de onderzoekers waren binnen gekomen. Uit deze grot kwam het gezelschap in een anderen, breeden corridor, met een schoon gewelf en sterke zuilen aan beide zijden, waartusschen eveneens metselwerk was aangebracht; deze scheen de hoofdingang tot de grootste spelonk geweest te zijn, maar was ongelukkigerwijze door een muur afgesloten. In het geheel werden 6 of zeven gangen onderzocht; een dezer, welke echter afgesloten was, voerde in de richting der haven, waaruit men besluit dat die spelonken in der tijd gebruikt zijn geweest toen Bristol een grooten slavenen smokkelhandel dreef. Naar eene oude kaart van Bristol was in het jaar 1250 te dezer plaatse de kluis van den H. Joannes. Het onderzoek wordt voortgezet.

Een gepast antwoord

Zoo als men weet worden op sommige platen de H. Antonius van Padua afgebeeld met een ezel, en de H. Antonius Abt met een varken, dewijl op het woord des eerste een ezel aanbiddend nederknielde voor het Venerabel, dat door de ketters veracht werd, en de duivel aan den andere verscheen in de gestalte van een varken. - Twee spotvogels ontmoetten eens eenen pater, wiens kloosternaam Antonius was. ‘Hoor eens, Pater Antonius, vroeg de eene, welke Antonius zijt gij toch, die met den ezel of die met het varken?’ Wel weet dan, antwoordde de Pater, dat, als ik met u spreek, ik Antonius met het varken ben, maar spreek ik met uw gezel dan ben ik Antonius met den ezel.

Laatste redmiddel.

Ten bewijze dat onze negentiende eeuw nog immer in verlichting wint en in humaniteit hoe langer hoe meer vooruitgaat, diene deze nieuwste vinding van een menschenvriend onzer dagen. De Heer Dagne, bekommerd over het lot der menschelijke maatschappij, die volgens zijne statistieke berekeningen door den hongerdood dreigt ten onder te gaan, weet geen ander redmiddel tegen het dreigend gevaar, dan eene oproeping te doen aan alle edele menschenvrienden om zich te laten slachten, koken, braden en roosteren. Daar hij een vijand is van gewelddadig ingrijpende middelen wil hij beginnen met hen die zich vrijwillig aanbieden, òf omdat zij het leven moede zijn, òf omdat zij een langduriger lijden hunner medemenschen niet kunnen aanzien. Overigens verklaart hij bereid te zijn zich voor het gebrek zijner medemenschen op te offeren.

Bericht aan onze voortreffelijke kolonie van Gheel: er zullen een aantal plaatsen nooding zijn voor hedendaagsche denkers en menschenvrienden

Americaansche rechtsbedeeling

In eene stad in America werd voor eenigen tijd in een duistere en eenzame straat eenen heer aangehouden door een persoon die hem ten vriendelijkste verzocht, een

papier, dat hij hem aanbood, bij den naastbijstaanden gaz-lantaarn te willen lezen. De man las het volgende: ‘Als gij onder het lezen een enkel woord spreekt, zijt gij een man des doods. Geef mij spoedig uwe porte-monnaie en uw horlogie en verwijder u terstond of ik stoot u mijn dolk door het hart.’ De burger bezag den man en bevond dat hij in staat zou zijn om aan zijn vriendelijk schrijven gevolg te geven: zwijgend geeft hij hem dus porte-monnaie en horlogie en verwijdert zich zoo haastig mogelijk. Ook de aanrander gaat zijns weegs maar wordt spoedig achterhaald door een policie-agent, die het gestolene bij hem vindt. Voor den rechter erkende de beschuldigde hetgeen gebeurd was, maar voegde er tot zijne verdediging bij: ‘Mijne Heeren, 't geen die man hier zegt is waar, maar weldra zult gij zien dat de porte-monnaie en het horlogie mijn eigendom zijn. Ik kan lezen noch schrijven; nu vond ik in den avond een papier dat ik niet kon ontcijferen; ik wilde mij er van verzekeren of het voor mij of voor een ander ook eenig gewicht kon hebben en gaf het dus dien heer te lezen. Hij leest het, maar tot mijne verbazing geeft hij mij zijn horlogie en porte-monnaie, en loopt ijlings weg. Ik wilde weigeren maar hij was reeds ver; ik moest dus denken dat het papier voor dien heer wel veel gewicht had dat hij mij zoo ruimschoots beloonde en zich daarna zoo ijlings verwijderde. Nu is het toch onrechtvaardig dat ik zou veroordeeld worden eene vrijwillig geschonken gift terug te moeten geven,’ Hij had zijn pleidooi gewonnen en daarmede een horlogie en eene portemonnaie.

De houtskool.

De wijsgeer Sophronius, veroorloofde zelfs zijne volwassen kinderen niet om met personen te verkeeren, wier wandel niet zedig en deugdzaam was.

‘Maar vader’ zeide eens zijne zeventienjarige dochter, toen hij haar verbood eene lichtzinnige gezellin te bezoeken, ‘Vader, gij moet mij wel als een kind beschouwen, omdat gij meent dat dit bezoek voor mij gevaarlijk kan zijn.’

De vader nam eene houtskool en gaf die aan zijne dochter zeggende:‘neem ze gerust mijn kind, zij brandt niet.’ De dochter nam ze aan en zie hare blanke handen werden zwart en ongemerkt ook haar kleed. ‘Men kan toch niet te voorzichtig zijn,’ zegde zij toen, ‘als men kolen aanraakt.’ ‘Goed gezegd,’ antwoordde de vader, ‘maar gij ziet mijn kind, dat de kolen, al branden zij niet, ons toch zwart maken! Zoo is ook de omgang met zedeloozen.’

[Nummer 46]

Fontainebleau en Keizer Napoleon I.

Ongetwijfeld zal de beschouwing van de twee eerste gravuren dezer aflevering bij den lezer zonderlinge gewaarwordingen opwekken, en geen wonder hij ziet voor zich het beeld eener vervallen grootheid, die al het geweld harer willekeur op een weêrloozen grijzaard, op Pius VII, deed nederkomen. Fontainebleau is eene stad in het fransche departement Seine et Marne, acht mijlen van Parijs. De stad bezit zeer schoone gebouwen waaronder op de eerste plaats het beroemde lustslot, dat, omgeven

door een uitgestrekt bosch, de prachtigste gezichten aanbiedt, zooals nevensgaande gravure aantoont.

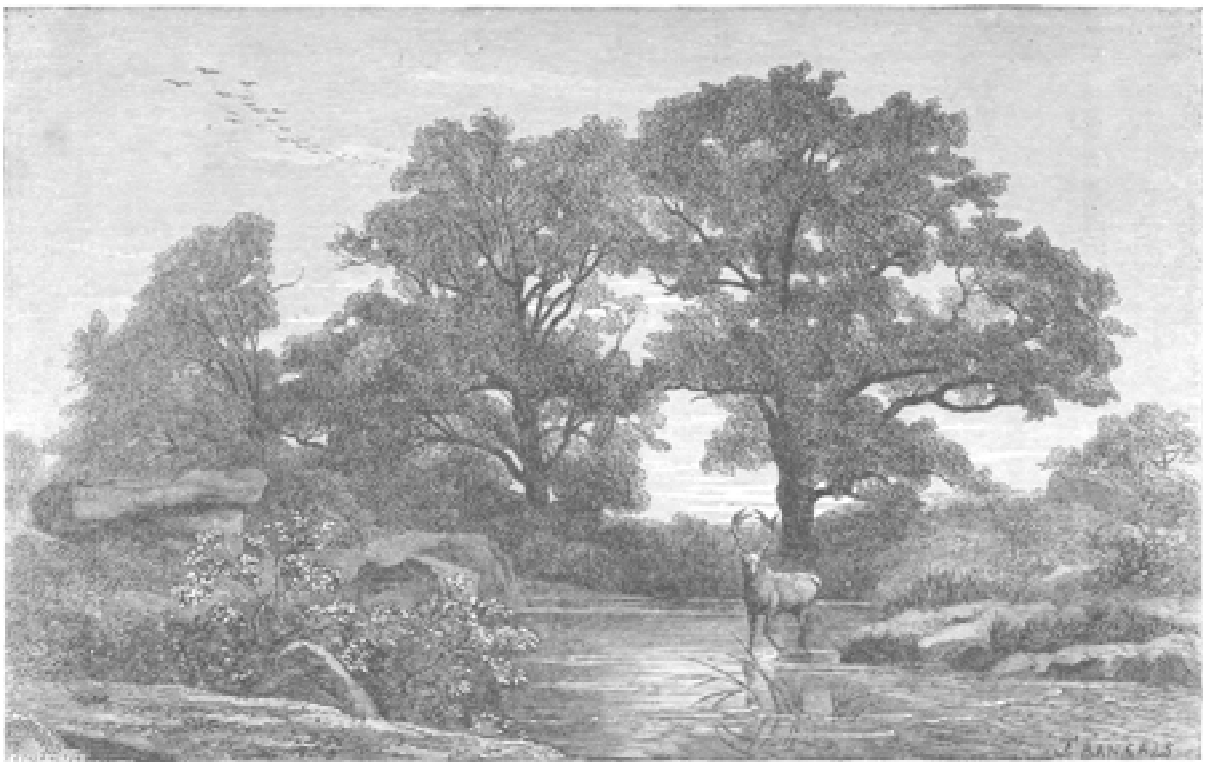

Bosch van Fontainebleau.

Hier gevoelde Napoleon reeds den voorsmaak der straffen aan zijne heerschzucht beschoren, die hem aan den Plaatsbekleeder van Christus eene schendige hand deed slaan. Napoleon, de machtige, de alom gevreesde, die volkon sidderen en tronen wankelen deed, wordt in de volgende gravure voorgesteld in hevigen tweestrijd met zich zelven of hij de akte van troonsafstand, die voor hem ligt, zal teekenen.

Wat moet er op dat oogenblik in het hart van dien man hebben omgegaan! Wie beschrijft de folteringen, die zijne ziel verscheurden! Ongetwijfeld herinnerde hij zich de verschrikkelijke rampen, die hij door geheel Europa had verspreid, de tranen die hij had doen vloeien, de ongelukkigen, die hij had gemaakt, Maar zeker ook bedacht hij dat hij thans door Gods hand getroffen werd, omdat hij het Hoofd der Kerk

zooveel leed had aangedaan. In ditzelfde paleis waar hij zich nu bevond had hij Pius VII geruimen tijd gevangen gehouden; het was den 11 April 1814 en nog geen twee maanden geleden, op den 23[en] Januari, had hij eerst de boeien van den Paus geslaakt en hem toegestaan het kasteel van Fontainebleau te verlaten.

Werd ooit eene vootspelling vervuld, dan was het die van den graaf de Maistre; deze schreef op den 25[n] Mei 1810 uit St. Petersburg aan den Koning van Sardinië den volgenden brief:

Sire!

‘Op het oogenblik ontvangen wij de tijding van het samenroepen des Concilie's van Parijs met den dreigenden brief van Napoleon, die het jis heeft gebroken en openlijk den Paus wil afzetten. Ziehier eeo anderen gang van zaken, en wie weet wat wij nog zullen zien. Het schijnt mij onmogelijk toe, dat er niet van de eene of andere zijde eenige tegenstand, eenige bewonderenswaardige protestatie zich vertoone. Wat er ook van moge wezen. Uwe Majesteit aanschouwt met ons de grootste proefnemingen, die ten aanzien van dit onderwerp kunnen geschieden. *Nooit heeft een souverein de hand geslagen aan een Paus, welken ook* (met of zonder reden dit onderzoek ik thans niet) *die zich vervolgens op eene lange en gelukkige regeering heeft kunnen beroemen.* Keizer Hendrik IV heeft alles geleden, wat een vorst en een mensch lijden kan. Zijn ontaarde zoon stierf na eene woelige regeering in den ouderdom van 44 jaren aan de pest. Frederik I verdronk in den Cydnus. Frederik II werd, na afgezet te zijn, door zijn zoon vergeven. Philips de Schoone stierf op zijn 47[e] jaar aan een val van het paard. Mijne pen weigert minder oude voorbeelden op te halen. Dit alles bewijst niets, zal men zeggen: het zij zoo! Al hetgeen ik vraag is: dat zoo iets insgelijks een ander[(1)] wedervare *zelfs al zou dit niets bewijzen,* en dit zullen wij zien.

Terwijl Napoleon op Fontainebleau aan de uiterste wanhoop ten prooi was, werd zijne hoofdstad bezet door de legers der vreemde Mogendheden en werden zijne paleizen te Parijs bewoond door de vorsten, die hij zoo lang gehoond en verguisd had. Zij hadden zich niet laten weerhouden door zijn schijnbaar plan om naar Weenen op te rukken, en toen hij zulks ontdekte, was het te laat om vóór hen Parijs te bereiken. Parijs werd zwak verdedigd; nadat de hoogte Montmartre en Bleville door de Mogendheden stormenderhand waren ingenomen, bezetten zij de hoofdstad; Keizer Alexander van Rusland nam zijn intrek in het paleis van den prins van Benevento en Frederik Willem III van Pruissen in het hotel Villeroi. Zij vaardigden eene proclamatie uit, waarbij zij te kennen gaven dat zij met Napoleon noch met eenig lid zijner familie, wilden onderhandelen en den senaat opdroegen eene provisioneele regeering samen te stellen.

De senaat was spoedig gereed en had ook niet veel tijd noodig om het besluit te nemen: dat Napoleon Bonaparte benevens zijne familie van den troon vervallen verklaard en volk en leger van den eed van trouw jegens hem ontslagen was. Zoo handelden de senaatsleden, die voor het meerendeel alles aan Napoleon te danken en tot voor korten tijd in het stof voor hem gekropen hadden. Ondank is 's werelds loon, zegt het spreekwoord.

(1) Napoleon.

Op dezelfden dag zond Napoleon zijne trouwe generaals Coulincourt, Ney en Macdonald naar de boadgenooten met de verklaring, dat hij ten gunste van zijn zoon afstand wilde doen van de kroon; zijne gemalin zou dan het regentschap waarnemen tot dat zijn zoon meerderjarig zijn zou. Doch de vorsten, bij wie de Engelsche minister Castlereagh aangekomen was, wilden hiervan niet hooren en eischten, vooral op aandringen der Engelschen, een onvoorwaardelijken troonsafstand.

Wij zien de drie gezanten op het oogenblik dat zij bij Napoleon wederkeerden. De keizer zat nabij den haard, het hoofd met de beide armen ondersteunende en met de wijd geopende oogen in het vuur starende, welks vlammen hem aan het vergankelijke van het aardsche herinnerden. Hij scheen kalms, en op zijn gelaat vertoonde zich geen de minste wroegingen, die zijne ziel verscheurden, noch een trek van het knagend naberouw, dat hem folterde. Zwijgend luisterde hij naar het antwoord dat zijne generaals hem kwamen brengen, naar de vertoogen die zij er bijvoegden en scheen ongevoelig voor den aandrang, dien zij bezigden om hem te doen toestemmen, daar zij zagen, dat hij aan zijn lot niet ontkomen kon.

Langen tijd bleef hij in die houding, tot hij eindelijk, een schier bovenmenschelijke poging op zich zelven doende, opstond en tot zijne omgeving zegde: ‘Een souverein treedt af op den dag, waarop zijn gezag niet meer erkend wordt.’ Nu trad hij tot de tafel waarop de acte van troonsafstand lag; zij was van den volgenden inhoud:

Naardien de verbondene Mogendheden openlijk verklaard hebben, dat Keizer Napoleon de eenige hinderpaal voor den algemeenen vrede is: zoo verklaart Keizer Napoleon hierbij, dat hij, zijn eed getrouw, zoo voor zich zelven als voor zijne erfgenamen afstand doet van de troonen van Frankrijk en Italië en bereid is in het belang van Frankrijk elke persoonlijke opoffering, zelfs het leven, veil te hebben.

Fontainebleau den 11 April 1814.

De Keizer greep eene pen en schreef met vaste hand onder de acte ‘Napoleon.’

Het pleit was beslecht; het beleedigde Europa gewroken, en de niet meer machtige Corsikaan ging op het eiland Elba zijne vernedering verbergen. om later op St. Helena als banneling te sterven.

Maar Pius VII had reeds zijn zegepralenden intocht in Rome gedaan en dagelijks bad hij voor zijn ongelukkigen vervolger.

Het algemeen concilie.

II.
Wat is het doel der conciliën in het algemeen.

Het doel, dat de Pausen door middel van een algemeen concilie pogen te bereiken, is van verschillenden aard en hangt af van de tijden en de omstandigheden, waarin het plaats heeft. Echter laten zich deze doeleinden gemakkelijk tot eenigen terugbrengen; en als zoodanig noemen wij het eerst: de uitroeiing der dwaalleeren. Van af de oudste tijden beriepen de Pausen wanneer een ketter was opgestaan, wiens dwaling grooten aanhang vond, eene kerkvergadering, om de ketterij op plechtige wijze te veroordeelen; de kerkelijke geschiedenis bewijst dat op zoodanige wijze meer dan honderd ketterijen zijn uitgeroeid; de uitspraak der concilien bracht haar den genadeslag toe, want zij verscheurde het schijnheilig masker, waarachter de dwaalleer zich gewoonlijk poogt te verbergen om de eenvoudigen te verleiden.

Ten 2^{e} vergaderden de conciliën om scheuringen weg te nemen, veroorzaakt hetzij door eene verkeerde en onregelmatige pauskeuze, hetzij door de woelingen van

scheurmakers, die, den Paus gehoorzaamheid weigerende, de Christenheid verdeelden. Het is herhaalde malen voorgekomen, dat door de onbevoegde inmenging van het wereldlijk gezag iemand tot Paus verheven en tegelijkertijd door de wettige macht een persoon op den Heiligen Stoel geplaatst werd. De eerste heette dan een tegenpaus; somtijds liet hij zich overtuigen, dat hij strafwaardig gehandeld had, soms baatten geen vermaningen, daar het wereldlijk gezag hem in zijn verzet versterkte. In dergelijke gevallen werd eene kerkvergadering beroepen, deze deed uitspraak, waarbij de wettige Pauskeuze bekrachtigd en de tegenpaus als scheurmaker veroordeeld werd, indien hij niet tot gehoorzaamheid wilde terugkeeren. Ook werden, zoo als wij zegden, conciliën gehouden tegen de scheurmakers, zooals tegen de bewerkers van het grieksche schisma; deze begonnen gewoonlijk met het gezag des Pausdoms te ontkennen, om daarna te gemakkelijker hunne dwalingen voort te planten. Tegen hen was geen beter middel dan het vereenigd gevoelen der kerk te doen spreken, dat in den Paus den Plaatsbekleeder van Christus erkende.

Ten 3ᵉ kwamen de vaderen bijeen om de Christenheid op te wekken tot den strijd tegen de ongeloovigen, zooals de Saracenen, die na Azië overstroomd te hebben, dit Europa dreigden te doen, en om middelen te beramen tegen sommige vorsten, die de rechten der Kerk wilden verkorten, zooals Hendrik IV, Frederik II enz.

Ten 4ᵉ hadden de conciliën menigmaal ten doel: ingeslopen misbruiken uit te roeien, de tucht te herstellen en de zeden te verbeteren. Bijna alle conciliën hebben zich hiermede bezig gehouden en niet het minst het concilie van Trente, dat als het ware de geheele christelijke geloofsen zedeleer besproken en bekrachtigd heeft.

Dat de conciliën bijna altijd hun doel bereikten, is zeer natuurlijk. Samengesteld uit mannen, die uit verschillende oorden der wereld kwamen en dus een vraagstuk van alle zijden konden bezien; die uitmuntten door deugd, geleerdheid en rang; die innig bekend en vertrouwd waren met de hoedanigheden en eigenschappen der volkeren en hunne behoeften: was het bijna onmogelijk dat hunne uitspraak anders kon zijn dan op de waarheid gegrond, zelfs al laat men de goddelijke tusschenkomst nog buiten rekening. Deze laatste geeft den Katholieken, het recht om aan de uitspraken der conciliën de onfeilbaarheid toe te kennen, maar reeds in de samenstelling dezer vergaderingen alleen moet de onkatholiek een tamelijk goeden waarborg vinden voor de juistheid der te nemen beslissingen.

De ketterijen konden zich nimmer uitbreiden, nadat zij veroordeeld waren. De meesten verdwenen na korten tijd, anderen hielden zich staande, maar uitbreiden konden zij zich nimmer. De beroemde protestantsche geschiedschrijver Macauly, zegt dat het protestantisme nog op dezelfde hoogte is, waarop het zich bevond voor 300 jaren. De uitgestrektheid, die het ongeveer 20 jaren na zijne verschijning verkregen had, heeft het niet kunnen vergrooten; wèl heeft het op sommige plaatsen, ten gunste van de Katholieke Kerk, terrein verloren. Het gezag der vorsten, reeds zoo geknakt, wanneer een excommunicatie-bul tegen hen verschenen was, ging reddeloos verloren, wanneer de geheele Katholieke Kerk toonde, dat zij de uitspraak des Pausen (wat zij natuurlijk altijd gedaan heeft) erkende en bekrachtigde, en de koningen werden door hunne volken verlaten, tenzij zij zich aan de uitspraken des concilies wilden onderwerpen. De tucht kwam met de weèrgekeerde bisschoppen altijd onder de geloovigen terug; de zeden verbeterden en de godsdienst erlangde nieuwen bloei. De deugd en heiligheid van dej eenen bisschop werkte in Rome zegenrijk op den andere, en in Europa werden inrichtingen gevestigd en andere zaken tot stand gebracht, waartoe bisschoppen uit verwijderde oorden hadden opgewekt. De eenheid des geloofs werd er ongemeen door bevorderd; de samenkomsten der

bisschoppen herinnerden aan die der Apostelen, waarin zij de geloofsartikelen vaststelden, en de eenparigheid, waarmeê de besluiten genomen, de vonnissen uitgesproken werden, was voor de geloovigen een zeker bewijs, dat de hand Gods daarin had gewerkt.

Men heeft uit het vorige kunnen zien, dat ieder concilie een bepaald doel beoogde, dat in hoofdzaak van het vorige of volgende verschi de, ofschoon het met hen vele bijzonderheden gemeen had. Dit verschil van doel werd geboren door de verschillende omstandigheden waarin de Kerk zich bevond, en door de onderscheidene behoeften, die bevredigd moesten worden. Hebben wij in onze opgaaf der conciliën daarbij met een enkel woord aangetoond, welk het doel was van ieder hunner, thans staan wij voor de vraag:

Wat is het doel van het aanstaande concilie?

Het zou wellicht eenigszins stoutmoedig genoemd mogen worden dat doel

te omschrijven en de resultaten, die het koncilie opleveren zal, op te noemen, indien de H. Vader zelf daarvan niet gesproken had. Omtrent het doel verklaart hij zich in zijne oproepingsbul op de volgende wijze:

'In dit algemeen concilie zal op het zorgvuldigst onderzocht en vastgesteld worden wat vóór alles in deze moeilijke tijden dienen kan tot meerder eere Gods. de onwankelbaarheid des geloofs, het waardig beoefenen van den godsdienst en het eeuwig heil der zielen, de tucht der wereldlijke en ordesgeestelijkheid, zoomede de heilzame en grondige beschaving daarvan en de inachtneming der kerkelijke wetten, de verbetering der zeden, de christelijke opvoeding der jeugd en den algemeenen vrede en eendracht onder de christelijke volken.'

Gevoeglijk kan men deze woorden van Pius IX tot twee hoofdpunten terugbrengen en zal aldus het concilie ten doel hebben de verdediging des geloofs tegen de dwaling en verder de bevordering der goede zeden, en op die verschillende punten zullen wij bij het naderen des Concilie's breedvoeriger terug te komen.

Huizen bouwen.

Huizen bouwen is als eene aangeborenheid bij den mensch. Immers wij bouwen in wezenlijkheid of in verbeelding gansch ons leven door. Als kind bouwen wij kaartenhuizen, als jongeling en vooral als dichter, zelfs kasteelen - kasteelen in de lucht; doch als man, in den herfst van ons leven, bouwen wij eerst hecht en sterk en als de verwaandheid ons prikkelt - die plaagster van zoo vele menschen - bouwen wij zelfs een eigen huis of beter gezegd, een kelder voor na den dood.

De meesten komen echter nooit tot de derde categorie, en onder deze bekleeden de dichterlijke, dat zijn de onpraktische zielen, eene ruime plaais.

Een eigen huis! wij weten niet wat al tooverachtigs dat woord in zich besluit. Het schijnt ons toe als de groet van een onstoffelijk wezen, hoe stoffelijk een huis dan ook zij. Ons dunkt dat als de mensch zich in zijn eigen steenhoop genesteld heeft, hij *dan* eerst in volle waarheid zeggen kan: 'Ik ben vrij en onafhankelijk man; ik ben koning in mijn huis.'

Een eigen huis! In die woorden schijnt alles des te sterker saâm getrokken te worden, wat op het familie-leven, huiselijken vrede en kindervreugd betrekking heeft. De oudjes, die gansch hun leven hebben gearbeid, rusten dáár van de vermoeienissen des levens uit en dutten in de koele schaduw, terwijl de kinderen nu ook, op hunne beurt, en zoo als zij eens deden, zwoegen en wroeten tot zelfs in de zonnehitte. De zorg is heen, de kommer is voorbij gedreven, en al moeten de kinderen danook nog voor de toekomst zorgen, toch ligt er menige banknoot achter slot, en vertegenwoordigt het huis eene ronde, stoffelijke waarde.

Dat eigen huis, zoo hopen het de knikkende oudjes wel, zal het stamhuis der familie worden, daar zal de oudste zoon of een der stamhouders wouen en hun aandenken in zegening bewaren. Neen, een vreemde mag in dat huis niet wonen! Dat zal de vader, dat zal de moeder den kinderen op het hart drukken; want, als het waar is, dat na den dood, de geest soms de dierbaren nog omzweeft, zal deze dáár, in dat eigen huis, het liefste rond hen zweven. 'En waar zou ik u vinden kinderen-lief' als gij hier niet waart!' hoorde wij eens een oud bezorgd grootje naïf zeggen.

Wij beklagen dan ook de kinderen, die, bij verdeeling, uit eigenbaat het oude vaderhuis openbaar en aan den hoogstbiedende veilen, 't Heeft iets van den Judas-penning, dunkt ons.

De zoon, die de wijde wereld ingaat, om eer en fortuin te zoeken, komt, moê gewoeld, in dat huis terug en betreurt niet zelden dat hij het eens verlaten heeft. De dochter, die het vaarwel zegde, om een nieuwen familie-kring te vormen, keert dikwijls, met hare kinderen aan de hand, naar dat huis terug, als om zich te hertemperen in de herinneringen der jeugd, 't Is waar wat de dichter over het vaderhuis zegt:

> Gelijk een oude vriend begroet het ons,
> 't Zand bloeit er en de distel heeft er dons.

Een eigen huis! Dat kan de aanvang van het stamhuis zijn, in vroeger dagen niet zoo schaarsch als in ouze dagen, nu de zoon, aan den eisch der mode en ook zijner verwaandheid toegevende, het vaderhuis zoo lichtvaardig verlaat. Een stamhuis telt dikwijls zes, acht, tien geslachten en wordt door den burger van den echten stempel, als een heiligdom aanzien. Ja, het oude vaderhuis onder het gebladerte van de breed getakte linden gelegen, heeft voor ons die aantrekkelijkheid, en ieder jaar verlaten wij de woelige stad, om dáár eenige dagen te vertoeven en onzen geest te verfrisschen en niet zonder heimwee keeren wij naar den eeuwigen mallemolen terug, waarin wij in de stad hebben plaats genomen, en waar wij onst best doen om, onder het voorbjj vliegen, het ringetje der fortuin machtig te worden.

Een gehuurd huis heeft niets van al die aantrekkelijkheid. Dat is eene rustbank op den openbaren weg geplaatst; eene herberg waar men vernacht, om den volgenden dag weêr verder te reizen; 't is zelfs het godshuis van den pelgrim niet, op de lange en moeilijke baan naar het land van rust en vrede. Van dit laatste bewaart men nog eene zalige herinnering, door de genotene gastvrijheid ingegeven.

Een gehuurd huis verlaat men koel en zonder wee, en als men nadien door de straat gaat, waar het u achterna gaapt en u schijnt te zeggen: ‘wij zijn oude bekenden!’ lichten wij schier het hoofd niet meer op, en het is ons gansch onverechillig wie na ons in die herberg vernacht.

Velen zouden reeds veel vroeger dan zij dit nu doen, huizen bouwen; velen zouden het doen, in den praktischen zin, terwijl zij zich nu met den droom moeten vergenoegen; maar jammer! Zij bouwen van onder naar boven en men moet, om blijvend en solied weik te maken van boven naar onder bouwen. Dat is paradoxaal, zult gij zeggen. Neen; maar neem de zinsneê onder een maatschappelijk oogpunt.

Wie van boven naar beneden bouwt, is degene, die als het ware op de vliering begint, met vasten stap en naar de mate zijner krachten allengs lager afdaalt, om eindelijk in de *rez-de-chaussée,* in den gemakkelijken leuningstoel te rusten. Zij, die integendeel van onder naar boven bouwen - dat is, die de pracht der eerste verdieping al te vroeg willen genieten, stappen veel sneller naar boven, dan de eersten naar onder, en komen ten laatste onder de hanebalken te recht, waar het 's winters luchtig en tochtig en 's zomers versmachtend is; waar de keukenschouw maar zelden rookt en de dakgoot wellicht de wijnkelder geworden is. Terwijl beneden rust, liefde, hoop en geloof heerschen, heerschen boven vertwijfeling, wroeging en wanhoop en de booze geest, die den onvoorzichtigen bouwer beneden, onder het bespelen der viool, spottend uitgeleide heeft gedaan tot aan de deur, kwispelt nu gedurig aanlokkend met diezelfde snaar, in.... strop veranderd, om een einde aan dat martelen te maken. Daar boven is alle geloof en hoop vernietigd!

Van daar dat wij zeggen: de soliedste huizen en die welker muren niet scheuren onder het gewicht der hypotheek-balken, in welke de oprechte godsdienstzin, familie-leven en kindervreugd heerschen - zijn die welke gebouwd worden van boven naar onder: dat is na een leven van eerlijken arbeid.

Het denkbeeld van het stamhuis, van het vaderhuis, gaat in onze eeuw van stoom en van die snelle veranderlijkheid, bij velen verloren. De mensch schudt, ten gevolge der groote drift naar goudbezit. het aandenken van het verledene, den voor hem te zwaren last der dankbaarheid en dikwijls ook van het zedelijk gevoel - schudt, zeggen wij, niet zelden lichtvaardig dat heilige denkbeeld af, worstelt zich los uit de banden des familie-levens en meent zonder het verleden te kunnen leven.

Laat ons aan dien nieuwen geest niet offeren, en indien wij, door omstandigheden belet worden in het oude stamhuis te wonen, timmeren wij dan een nieuw vaderhuis - het zij dan ook laat, en dat van boven naar beneden - eene woning waar het ouderlijke huis ons omzweeft; waarin wij datgene overbrengen wat ons uit onze jeugd is bijgebleven, opdat onze kinderen trouw blijven aan der vaderen aard en zeden.

Eene waarschuwing.

Wie heeft zich in zijne jeugd, in den schoonen zomer-avond, niet lustig vermaakt met het afschudden van meikevers, welke men in de vlaamsche gewesten ‘muldenaars’ noemt, misschien omdat zij aan het snorren en draaien van den molen doen denken, of omdat zij soms bepoeierd zijn als de molenaar zelf. Heerlijke tijd! als men 's avonds met eene doos, of eene van moeder gekregen linnen beurs onder den arm, naar de hagen snelt, om het kleine kriemelende en wiemelende diertje te gaan meester worden.

De doos wordt, met voorzorg, van kleine luchtgaten voorzien en een ratioen bladeren bij de buit gemaakte kevers geplaatst, opdat deze den volgenden dag niet van honger zouden omgekomen zijn. Dikwijls plaatsten wij de kostbare doos naast ons, op ons bed en als dan, ongelukkig, het deksel door eene onstuimige beweging los ging, werden wij verschrikt wakker en stormden het bed uit, niet wetende wat spoken ons in de duisternis kwamen verontrusten. Och, 't zijn die drommelsche kevers! en vader of moeder waren verplicht 's nachts de vangst op nieuw te beginnen, of den weenenden jager met zich naar hunne kamer te nemen, hem duchtig de ooren wasschende voor de aangevangen kuren.

Och, hoe dikwijls hebt gij ze, even als ik, met eene speld gemarteld en aan een witten draad laten rondvliegen; hoe dikwijls van notendoppen rijtuigjes en wagentjes gemaakt, door een half dozijn kevers bespannen! Er is bijna geen dier dat meer door de kinderen afgebeuld wordt dan de kever; maar er is ook geen insektensoort dat meer nadeel toebrengt aan den landbouw dan dat tot hetwelk de kever behoort.

Er zijn dit jaar weinig of gene kevers geweest, zeggen de jongens bedroefd. Wees gerust, antwoorden wij, danr zullen er het volgende jaar des te meer zijn, en wij roepen er de aandacht van den landbouwer op in, opdat hij immer, bij het bewerken van den grond, den witten worm (maai) doodt, die des te talrijker is naarmate de bodem meer doorwerkt wordt. De vernieling welke die maai aanricht, die later de kever wordt, is ontzaglijk, en de premiën die men aan de kinderen verleent voor aangebrachte kevers, en die welke men geeft aan de vrouwen voor de ingeleverde wormen, worden tienvoudig door een rijkeren oogst terug betaald.

In het departement der Seine-Inférieure, zegt een geacht tijdschrift, heeft men niet minder dan voor 80.000 fr. premiën uitgegeven, maar ook 1200 millioen kevers zien

verdelgen, Behalve een rijkeren oogst, leveiden die insekten een voortreffelijken mest, ongeveer 5000 ton, op en volgens de jongste berekeningen, bevatten de kevers viermaal meer stikstof dan de gewone mest, bij gelijk gewicht, terwijl de larven tweemaal zooveel van die stof inhouden.

Men neme zijne maatregelen, voor het volgende jaar en verklare een onverbiddelijken oorlog aan die insekten, van welke men er soms honderd duizend op eenen hectaar gronds, zegt het tijdschrift, heelft gevonden. En wij dan? hooren wij de jongens uitroepen. Waarom wilt gij ons dit vroolijke speelgoed afnemen? - Och, beste jongens, er zullen voor u altijd meikevers genoeg over blijven; en als gij dan soms al eens een oogenblik pleizier moet missen, denkt dan ook dat hoe minder van die veelvraten er zijn, hoe beter de oogst goudin vruchten zal voortbrengen; hoe minder arme lotgenoten op aarde zullen lijden. Kom, trekt zoo'n bedrukt gezicht niet, er klopt immers een menschlievend hart onder uwen jongens kiel!

Amsterdam in 1345.

Even als verscheidene kerken in België, bezit Amsterdam een kostbaar heiligdom, dat door de geloovigen aldaar hoog vereerd wordt. Eene houtgravure van 1518 dagteekenend en een oud boekske, te Antwerpen bij Hendrik Aertssens in 1639 gedrukt en getiteld: *Amstelredams eer ende opcomen door de denckwaerdige miraklen aldaer geschiet, aen en door het H. Sacrament des altaers,* geschreven door Leonardus Marius, geven ons daarvan eene volledige voorstelling.

Het 'H. Sacrament van Mirakel' zooals men het nog noemt, is eene gewijde Hostie, door eenen zieke genuttigd, uitgeworpen en, ongezien, in het vuur geworpen, in welk het voorwerp der vereering echter gansch ongeschonden bleef. De voorstelling kenmerkt al het naïve der kunst der zestiende eeuw en zal, ook onder dit opzicht, door den kenner met aandacht worden gaê geslagen.

Napoleon te Fontainebleau.

Gelijke voorstellingen ziet men in de kerk van het Amsterdamsche Beggijnhof geborduurd op kussens die, volgens eene zeer aannemelijke overlevering, gediend hebben voor den Aartshertog Maximiliaan en zijn gevolg, bij hun bezoek aan de H. Stede, in of omtrent het jaar 1484; verder zijn ze geschilderd op twee processie-vanen van hooge oudheid, op een groot schilderij in olieverf en eindelijk in zilver gedreven op het kostbaar vierkant ornament van een ceremoniemeesters-staf uit den laatsten tijd. Deze afbeeldingen berusten in de kerk van het genoemde Beggijnhof, want daar is nu het middelpunt der jaarlijksche feestviering

Die feestviering heeft te Amsterdam plaats, omtrent de helft der maand Maart, terwijl het wonder zelve dagteekent van 15 en 16 Maart in den jare 1345.

Het mirakel van Amsterdam

Het kraaien-nest.
Door Dr. J. Renier Snieders.
Vervolg.

‘Vrouw Lootman weet zeker niet, dat ik in den gemeente-raad altijd uwe partij trek?’ zegde de veldwachter met diep besef van eigenwaarde.

‘Dat zal niet meer gebeuren!’ herhaalde de burgemeester; ‘ik verlang dat men uwe vrouw.....

‘Dat ik uwe brieven opstel voor het provinciaal-bestuur,’ onderbrak hem de veldwachter; ‘en dat ik voor u het woord doe, telkens wanneer gij met de heeren der rechtbank of met zijne excellentie den gouverneur in aanraking komt?

‘Uwe vrouw zal op gelijken voet met de voornaamsten van het dorp behandeld worden,’ zegde Lootman; ‘daarop geef ik u mijn woord van eerlijk man.’

Carrero scheen de belofte des burgemeesters niet te hooren, en voor voort:

‘Ik ben zoo goedhartig en toegevend als ik lang ben, maar mijne persoonlijke waardigheid schat ik zoo hoog als iemand’

‘Ik weet dat gij een man van karakter zijt,’ zegde Lootman fleemeud.’

Hij reikte hem zijne tabaksdoos over, en vroeg of hij niet eens opstopte.

Terwijl de bevredigde veldwachter, met zijnen nat gemaakten duim, over de opgestopte pijp draaide, sprak hij op stillen toon:

‘Indien het mij te doen stond, blies ik de landmeters in het oor, dat die vijver, daar voor ons, eigendom der gemeente is.’

‘Waar wilt gij heen?’ vroeg Lootman hem scherp beziende.

‘Verstaat gij dat niet?’ vroeg Carrero op den toon van iemand, die van zijn oneindig overwicht overtuigd is; ‘kom hier: Minten die geen achterdocht heeft, laat zonder twijfel den tijd voor de reclame, tegen eene meting bij abuis geschied, voorbij gaan. Later wanneer hij zijn plan van beplanting gaat bewerkstelligen, kom ik, Carrero's Bavo, hem zulks beletten; zie dat deed ik!’

Lootman nam hem gemeenzaam bij de hand, en zegde:

‘Ja, gij zijt de parel der veldwachters! zoodra de stokoude secretaris naar de audere wereld verhuist, neemt gij, en niemand anders, zijne plaats in.’

‘Dat is een woord!’ riep Bavo, den burgemeester in zijne geopende hand slaande.

Lootman gaf hem den slag terug, even alsof hij met hem een stuk vee had bedougen, en riep met een duivelachtigen glimlach op de lippen, terwijl hij met den vinger naar 't Kraaien-nest wees:

Neen, neen, onze rekening is nog niet vereffend!’

Denzelfden avond wist Lootman een der landmeters in het oor te blazen, dat de scheiding tusschen den gemeentegrond en het Kraaie-nnest geheel anders liep, dan hij het voor had. Volgens zijne verklaring hoorde die uitgestrekte vijver bij de gemeente-heide, en slechts juist aan den wal met berken beplant, begon de eigendom van Geunk Minten.

De landmeters, die geen kwaad, vermoedden, deden de meting volgens de verkregen inlichtingen, en brachten, op de kadastrale kaart, den bedoelden vijver bij de eigendommen der gemeente.

Het was slechts een paar jaren later, dat Geurik Minten zijn zoo lang gemaakt plan van de beplanting des vijvers eindelijk ging ten uitvoer brengen. Nadat hij met zijn

werkvolk gedurende veertien dagen gearbeid, en de bewondering van alle liefhebbers had opgewekt, kwam op zekeren dag, ook de veldwachter op zijne beurt, langs den vijver wandelen.

'Ik kwam u eens vragen wat gij hier verricht?' vroeg hij op den toon van een korporaal, die de wacht kommandeert.

'Ziet gjj dat niet?' antwoordde Minten vriendelijk.

'Wie heeft u gemachtigd hier in den grond te spitten?' vervolgde Carrero, de kin uit zijn hoogen stropdas opstekend.

'Ik heb niemands machtiging noodig, dewijl ik op *mijn* grond werk,' was het lachend antwoord.

'Sedert wanneer behoort de vijver aan 't Kraaien-nest?'

'Wat zijt gij toch een snaak!' lachte Geurik.

'Ik spreek in vollen ernst,' hernam de ambtenaar met waardigheid; 'of weet gij werkelijk niet dat deze vijver gemeente-grond is?'

'Wat is die vijver? Gemeente-grond?' spotte Minten; 'droomt de veldwachter?'

'Volstrekt niet,' was het antwoord; 'de kadastrale kaart, welke op het gemeente-huis berust, is daar om mijn gezegde goed te maken.'

'Wat raakt mij uw gemeente-huis en kadaster!' riep Minten, die lastig werd.

'Ik ben gelast een proces verbaal tegen u op te stellen, en u te bevelen terstond uw werk te staken!'

'Ha, ha!' lachte de boer; 'welke grap!'

Hij leunde met den arm op de kruk zijuer spade, en zag den gemeentedienaar heengaan. Op dat oogenblik kwamen de tooneelen van den bakoven hem voor zijnen geest terug, en eensklaps nadenkend geworden, vroeg hij bij zich zelven, of Lootman soms zijne plagerijen van vroeger nog niet moede was.

Hij bleef eenige oogenblikken staan denken, stak zijne spade eene hand breed dieper in den grond, en liep regelrecht naar het raadhuis, waar hij vroeg om de kadastrale kaart te zien.

'Wie duivel! heeft mijn eigendom toch bij den gemeente-grond gemeten?' riep Minten, terwijl hij zijnen wijsvinger op het plekje, waar men hem zijn goed wilde ontfutselen, gedrukt hield; 'ik kom op tegen dat abuis.... tegen die onrechtvaardigheid, of hoe ik dat heeten moet!'

De dorpssecretaris stak zijne pen achter het oor, en merkte op dat de tijd van reclame reeds lang voorbij was.

'Wat scheelt mij dat!' riep Minten vertoornd; omdat men, op een ellendig stuk papier, mijn grond bij dien van een ander voegt, zal ik toch mijn recht van eigendom wel niet verloren hebben!'

De dorpsambtenaar antwoordde, dat hij van de zaak volstrekt geene kennis had, maar dat het iedereen, die meendo door de meting benadeeld te zijn, vrijstond zich te wenden tot de rechtbank, welke reeds meer dan eens dergelijke geschillen uit den weg had geruimd. Hij voegde er hij, dat hij hem aanraadde, ten einde groote onaangenaamheden te voorkomen, met zijn begonnen werk in den vijver niet voort te gaan, voor dat de zaak op eene of andere wijze beslist was.

Minten bleef eenige oogenblikken starlings staan zien, naar de groote, zwarte inktvlakken die op den vloer van het raadhuis lagen, en ging met het hoofd schuddend, langzaam de deur uit.

VII.

De fabel der noot.

Geurik zat in den eenen hoek van den haard, Hanna in den anderen. De huisbaas had de ijzeren blaaspijp in de hand, en schermde er mede door den donkeren schoorsteen, terwijl hij al zijne gal uitbraakte tegen de kadastrale meting, welke hem zoo schandelijk wilde berooven van den grond, die hem rechtvaardig toekwam.

Zijne vrouw zag zwijgend de klingen na, die de vertoornde man met zijne blaaspijp beschreef.

'Zijt gij van mijn gevoelen niet?' vroeg Geurik, nadat hij in de hevigste bewoordingen, de landmeters met de galg, en burgemeester en veldwachter met eeuwigdurende gevangenis bedreigd had.

'Neen,' antwoordde Hanna, terwjil zij hem de blaaspijp zacht uit de hand nam, en in den hoek van den haard nederzette! 'neen, ik houd mjj aan het vertelsel van grootvader.'

'En wat vertelde grootvader?'

'Er vochten eens twee straatjongens om een noot. Zij hadden elkander het haar uit het hoofd gerukt, en de tanden uit den mond geslagen, toen er eensklaps iemand een einde aan het gevecht kwam stellen. Hij kraakte de noot tusschen zijne tanden en at ze op, waarna hij aan de twee straatjongens elk een dop gaf, en hun zeide dat zij konden heen gaan.'

'Grootvader kende schoone vertelsels,' lachte Geurik.

'En wat meer is,' hernam Hanna; vertelsels die zeer toepasselijk zijn. Even als het met de noot ging, zal het eenmaal met u afloopen. Vecht maar tegen Lootman, maar wees verzekerd, dat er u op het einde niets zal overblijven dan een notendop, en dat mijnheer Weilboot met de vrucht zal heenloopen.

'Mijnheer Weilboot heeft toch gezorgd dat ons bakhuis bleef staan, waar het getimmerd is.' merkte Geurik aan.

'Ja, de bakoven staat er nog,' zuchtte Hanna, en dacht aan de groote som gelds, waarmede dat voorrecht betaald was geworden.

'Toch kan ik zóó mijn eigendom niet afstaan,' hernam Geurik; 'morgen neemt men mij een akker, overmorgen mijn huis af; waar moet dat uitschelden?'

'Ik krjjg de doodskoû op de leden,' voer de vrouw voort; 'wanneer ik aan den zwaarlijvigen mau denk, die al ons geld uit de kist haalde, de beste hammen mede nam en den eierkorf gedurig ledig plunderde.'

'Ditmaal wil ik vooraf weten, wat mij de heele zaak zal kosten,' zegde Minten; 'ik besteed hem mijn proces aan, even als ware het een op te bouwen huis.... Ja, nog heden ga ik naar de stad.'

'Denk aan de twee notendoppen.'

'Ja, het vertelsel is inderdaad niet slecht; maar toch kan ik mijn grond aan de gemeente niet ten geschenke geven.'

'In Gods naam! ga dan.'

Een half uur later had Minten zijn trouwjas aan, zijn opgeborstelden hoed op het hootd, en vertrok. In den namiddag, trad hij de reeds bekende herberg *het Gulden Paard* binnen, en ontwaarde in eenen hoek der opgepropte gelagkamer, zijnen ouden vriend, mijnheer Weilboot.

De rechtsgeleerde was nog bijna dezelfde. Hij zag er nog even gezond uit als in den tijd, dat wij met hem hebben kennis gemaakt; zijne zwadderkaken en gebolde oogschedels waren echter wel iets ronder geworden. Hij droeg nog hetzelfde oud modisch, zwart kleed, hetzelfde gekorven satijnen vest, en lag nog, even als voorheen,

met zijne dubbele kin in een wijden, witten das, waar de klassieke jabot onder uit kronkelde.

Minten bemerkte, dat de naden van zijn kleed nog iets meer zichtbaar waren, dan in den tijd dat de rechtsgeleerde op 't Kraaien-nest logeerde, en zijn vettige kraag en mouwen meer glimden, dan vroeger.

‘Welk genoegen u hier te zien!’ riep Weilboot, terwijl hij opsprong, Minten bij de hand nam, en hem in zijn kantoor geleidde; en 't Kraaiennest? Alles nog op de oude plaats? En de vrouw, de goede Hanna? En de kinderen, allen welvarend? Ga zitten. Iets gebruiken? Kastelein! twee glaasjes rhum!

Minten dacht aan de flesch madera van drie gulden vijftig, en zegde dat hij liefst een glas bier had.

De pachter van 't Kraaien-nest legde lang en breed de zaak uit, waarom hij naar de stad kwam, en eindigde met te vragen, wat het hem kosten zou, om in bezit te blijven van het goed, dat hem wettig toebehoorde.

‘Kosten!’ riep de rechtsgeleerde met verwondering; ‘niets, mijn beste Minten! het geldt hier enkel eene nietige reclame tegen eene meting, onregelmatig op de kadastrale kaart gebracht.’

‘Ik wil niets voor niet,’ sprak de landhouwer; ‘neen mijn beste heer zoo besta ik niet!’

Weilboot hield hem gulharing bij de hand, en herhaalde dat hij verheugd was, de gelegenheid te hebben, hem te kunnen voorthelpen, en dat hij niet gewoon was, voor dergelijke kleinigheden, aan zijne clienten iets in rekening te brengen.

Daarop weekte hij een grooten suikerbrok in zijnen rhum, en liet eene

minuut later, zijn glas dat bijna de grootte van een klein kinderhoofd had, wederom vol schenken.

Minten bleef een uur lang met hem praten, over de plagerij van den afgunstigen Lootman, en nam welgemoed afscheid, na tienmaal de verzekering: te hebben ontvangen, dat er volstrekt niets noodig was dan eene bloote *formaliteit*, om alles te herstellen.

Geurik ging met eens zoo vluggen stap naar huis, dan hij gekomen was. Hij had den braven mijnheer Weilboot niet kunnen bewegen, eenen rooden duit voor zijne moeite aan te nemen, en had slechts voor een daalder rhum betaald. Hij was te meer in zijn schik, omdat Weilboot hem ditmaal niet vergezelde, ten einde zich van de ligging van het betwiste perceel le overtuigen, en een oog te werpen op de werkzaamheden der landmeters.

Des anderen daags in den voormiddag, zat hij aan den haard bij zijne vrouw, en vertelde haar alles wat de advocaat hem gezegd had, gedurig herhalende, dat deze volstrekt had geweigerd, de minste belooning voor zijne moeiteaan te nemen.

‘Gij ziet wel dat uw vertelsel van de twee notendoppen ditmaal niet uitkomt!’ lachte Minten.

‘Des te beter!’ lachte Hanna tervreden met het hoofd knikkned.

‘Weilboot is een braff man wien ik ditmall voor zijn moiete, twee de schoonste hammen uit de schouw ten geschenke geef.

‘Dat is zeer redelijk en rechtvaardig,’ zeide Hanna; doch breng hem nooit meer op 't Kraaien-nest; indien ik van iets ter wereld de koude koorts op de leden krijg, is het, van....’

‘Maar is die bandhond van daag razend?’ onderbrak haar Minten, terwijl hij opstond en voor het raam ging staan, en met den kneukel op het glas tikte, ten einde den onophoudelijk blaffenden schapershond in zijn bok te jagen.

Terwijl hij nog op het glas tikte, zag hij even den weg op, en werd bleek als een doode.

‘God! daar is hij!’ stamelde Geurik.

‘Wie? Weilboot zeker!’ riep de ontstelde vrouw, wier voorgevoel bewaarheid werd.

‘Ja, toch is dat mijne schuld niet,’ sprak haar man, op eenen toon, als had hij om vergeving gebeden.

‘En niets in de keuken,’ mompelde de vrouw uiterst slecht gezind, terwijl zij in de haast de asch bijveegde, en den armstoel bij den haard gereed zette.

Daarop kwam de dikke rechtsgeleerde binnen. Hij schudde de vrouw van den pachter zoo gulhartig de hand, dat deze terstond hare kwade luim vergat, en hem welgemeend welkom heette.

De rechtsgeleerde zegde zeer gehaast te zijn, dewijl hij in een naburig dorp zaken te verrichten had, en van deze gelegenheid gebruik maakte, om inzage te nemen van de kadaster-k art.

Maar toch verbleef hij eene geheele week op 't Kraaien-nest, volgde de gewoonten, welke hem bij zijn eerste bezoek zoo goed bevallen waren, en deed bij zijn vertrek, een reusachtig krentenbrood bakken, voor jufvrouw Weilboot en hare lieve kinderen.

Eene week later schreef hij een naamloos artikel in een weekblad der provincie, om het publiek met de zaak van den betwisten vijver bekend te maken; en in een

volgend nummer, bracht hij het door allerhande draaien, zoover, dat men werkelijk begon te gelooven, dat Geurik Minten de hand op een anders goed had gelegd.

Lootman die in de ziel overtuigd was. dat de vijver aan Minten toebehoorde, liep met het weekblad in de hand, het eene huis in, het andere uit, en wist, met behulp van den listigen Carrero's Bavo, de raadsleden op zijne zijde te trekken. Zelfs de vrienden van 't Kraaien-nest konden de behendige artikels van het weekblad niet wederleggen, en waren van gevoelen, dat de vijver eene duistere en ingewikkelde zaak was Kortom, de brave mijnheer Weilboot bracht het door allerhande geheime streken zoo ver, dat zijn client er niet meer aan denken konde, zouder een rechtsgeding, zich in zijne rechten hersteld te zien.

Onder de allergunstigste voorzeggingen van den rechtsgeleerde, nam eenigen tijd daarna het proces een aanvang.

Wij zullen den lezer met al het harrewarren van het rechtsgeding niet vermoeien, en achten het overbodig te zeggen, dat Weilboot om de veertien dagen op 't Kraaien-nest kwam, ten einde keuken, kelder, zolder en zelfs de geldkist letterlijk ledig te plunderen; wij zullen ook niet aanhalen, dat een beroemd advocaat, een vriend van den achtbaren Weilboot, door zijne welsprekendheid den vloer en de zoldering der rechtbank deed schudden en beven, om den vijver op Minten's naam te houden; neen, wij achten dat alles onnoodig, omdat de lezer toch wel voorziet, dat de fabel der noot zal bewaarheid worden. Ja, nadat het rechtsgeding reeds meer dan twee jaren geduurd had, was er nog niets beslist; en wat meer is, men betwistte Minten niet alleen zijn vijver, maar zelfs toe aanpalend stuk hakhout.

Weilboot had sedert lang een nieuw, zwart pak om de leden, en bewaarde in zijnen lessenaar geheele zakken met geld, waarvan hij nu en dan eene betrekkelijk geringe som afstond, aan den rechtsgeleerde die, zoo als hij aan Geurik zegde, hemel en aarde bewoog, om hem gelijk te geven.

De pachter was echter reeds in dien toestand, welke den algeheelen ondergang vooraf gaat. Hoor liever, hoe de buurvrouwen van Lootman er over dachten:

‘En staan zijne zaken dan zoo slecht?’ vroeg de meid van den gepensionneerden tweede-luitenant, die tegenover Lootman woonde.

‘Slecht!’ riep de burgemeestersvrouw met voldoening; ‘de man zit tot over de ooren in de schuld!’

‘Hoe iemand toch vallen kan!’ zegde de vrouw van den veldwachter, met een gemaakten zucht.

‘Dat is de straf der hoovaardij,’ zeide de vrouw van Lootman, met opgeptoken vinger, en zoo nijdig als een mopshond, die bijten wil. ‘Was dat ook een opschik voor de vrouw van een boer? neen, dat kon geen stand houden!’

‘Mijn man zegt altijd,’ hernam de vrouw van den secretaris, die voor een soort vaa schriftgeleerde doorging; ‘dat de opschik het hart van den mensch droog en ijdel maakt, en het vroeg of laat doet verwelken, gelijk de lelie des velds, die....’

‘Waarom moest de eenvoudige Geurik ook hoofdman en kerkmeester worden?’ Wij kennen immers Geurik Minten wel! riep vrouw Lootman.

‘En waarom moest hij procedeeren?’ Uit hoogmoed, uit louter hoogmoed! zeide de secretarisvrouw.

‘Daarin ligt zijn ondergang,’ zeide de echtgenoote van den veldwachter; ‘mijn man heeft het duizendmaal verzekerd.’

De vrouw van den deurwaarder kwam ook bij het kleine groepje, dat zich aan de deur van Lootman gevormd had, en zegde:

‘Mijn man zegt altijd voor zijne reden, dat indien hem iemand gerechtelijk zijn bril afeischte, hij denzelven terstond zoude geven, uit vrees dat hij later verplicht zoude zijn, er een stukje van den neus bij te doen.’

Wij bekennen rond uit, dat de deurwaarder van het dorp een verstandig en doortrapt man was.

‘En waarom blijft hij nog hoofdman?’ vroeg de meid van den tweedeluitenant.

‘Waarom schaamt hij zich niet, de kerkschaal nog in de hand te nemen?’ vroeg de vrouw van den secretaris.

‘Mijn man zegt,’ sprak vrouw Lootman, op hare dikke lippen bijtende; ‘dat die twee eerambten onvereenigbaar zijn met den toestand van een onteerd man.’

‘Nu, dan wenschen wij Lootman geluk!’ riep de gansche hoop vrouwen als uit een mond.

‘Of mijn man die eerambten zal aanvaarden, valt nog te beslissen,’ antwoordde de burgermeestersvrouw, op een miauwenden toon.

‘Dat mag hij niet weigeren!’ riep de meid van den luitenant.

‘Wees gerust;’ daarvoor zal *mijn* man wel zorg dragen, sprak de vrouw van den veldwachter, de hand plechtig uitstekend.

‘Waarom verkoopt de arme drommel zijn goed niet?’ vroeg de vrouw van den deurwaarder, wiens geliefkoosd werk was, eens anders zaken in de war te helpen.

‘Dan kwam het Kraaien-nest in handen van Lootman,’ zegde de vrouw van den veldwachter op fleemenden toon.

De vrouw van den burgemeester voelde hare dikke, roode kaken nog dikker en rooder worden.

‘Ja, waarom verkoopt de ongelukkige Minten zijn goed niet?’ vroeg de meid van den luitenant ongeduldig.

Omdat hem zulks door iemand wordt afgeraden,’ zegde de vrouw van den burgemeester, terwijl zij een nijdigen blik naar de pastorij wierp.

‘Door den pastoor!’ riep gelijktijdig de vrouwelijke groep.

‘Die hem altijd de hand boven het hoofd heeft gehouden, grijnsde Lootman, welke achter het raam, het gesprek der snapsters stond af te luisteren; ‘en met voldoening, voegde hij er bij: maar ook behalve de pastorij, blijft hem geen enkel bevriend huis meer over.’

Neen, de brave Minten had behalve de pastoor geene vrienden meer. Voorheen toen de lachende genius van den voorspoed op den drempel van 't Kraaien-nest zat, rekende iedereen het zich tot eene groote eer, onder de vrienden van den welgezeten pachter geteld te worden; - nadat de welvaart uit zijn huis verbannen was, nu alles met verhaaste schreden naar eene volslagene armoede heen liep, nu verwijderde zich iedereen van hem, even alsof men op zijne kleederen de asch van de lont eens brandstichters, of de bloedvlekken van een moordenaar had zien kleven.

Ja, het oude spreekwoord is en blijft wel altijd waarheid:

> Zoo lang 't geluk u volgt, heeft men een hoop van vrinden;
> Maar zijn ze in tegenspoed nog allen wel te vinden?

Maar toch, zoo als wij reeds gezien hebben, behield Geurik Minten nog één oprechten vriend: het was de oude dorpsherder, een man die te veel plichtgevoel, te veel oprechte menschenliefde in het hart droeg, om hem in zijn ongeluk te verstooten.

Dikwijls legde de pastoor een bezoek af op 't Kraaien-nest, en nooit ging hij heen, zonder de brave lieden troost in het hart te spreken, zonder hen te doen hopen op

betere toekomst, en aan de huismoeder een deel zijner spaarpenningen in de hand te stoppen.

De geestelijke bewonderde de goede lieden die zoo goed begrepen, dat de Heer van hier boven zijn wakend oog nooit van ons afwendt, en zelfs somtijds diegenen beproeft, welke hij ouder zijne meest geliefde kinderen telt. Hij bewonderde het edel karakter van Minten, het reine hart van zijne vrouw, zoo dikwijls er in den huiselijken kring gesproken werd van den nijdigen Lootman, de geheime oorzaak van allen tegenspoed. Op een zijner wandelingen naar 't Kraaien-nest, had hij achter den hoek der schuur, het volgende gesprek tusschen man en vrouw, afgeluisterd:

‘Wat gaat het toch wisselvallig in de wereld,’ zuchtte Hanna; ‘eenige jaren geleden, waren wij rijk, en heden!....’

‘Laat ons niet morren tegen den Heer,’ sprak Geurik vermanend.

‘O neen, ik mor niet;’ gaarne onderwerp ik mij aan zijn wil, zegde Hanna.

‘Goed gesproken!’ hernam Geurik; ‘hij, die zich niet onderwerpt, mag geen Christen heeten.’

‘Neen; de Heer is voor mij altijd even aanbiddelijk, hoe hij den mensch ook behandelt,’ liet de vrouw er op volgen; ‘maar heet het morren, wanneer ik van tijd tot tijd eens denk, wat al bitterheid ons door Lootman is aangedaan?’

‘Ja, Lootman heeft het wel voorzegd: “dat hij niet zoude rusten, voor dat hij den val van 't Kraaien-nest bewerkt had;” maar toch vergeef ik hem uit den grond mijns harten al het kwaad, dat hij ons aandeed,’ sprak Minten.

'Geurik, wat hebt gij een goed hart.'

'Zoude ik mijn evenmensch durven haten? Zegt men niet, dat de haat, dien gij uwen broeder toedraagt, op God zelven terug valt?'

'Judas de verrader kreeg wel een kus van vergeving,' sprak de vrouw; en de oogen ten hemel heffend, liet zij er op volgen: 'de Heer vergaf aan de beulen, die Hem zoo wreed mishandelden.'

'Volgen wij dat voorbeeld,' zeide de man met opgebeurd gemoed.

Welk een verschil, dacht somtijds de dorpeherder, tusschen het Kraaiennest en het huis van Lootman! Hier goedheid en liefde; daar bittere nijd en afgunst, en verwaarloozing van alle gevoelens, die den christen kenmerken! Hier huizen teyredenheid, gelatenheid en betrouwen in God; daar zitten de galachtige kwaadsprekendheid en de brandende haat op den drempel; en de twee gedrochten zullen niet heengaan, voor dat het volslagen ongeluk van een broeder bewerkt is!

Wat is hij gelukkig, die zich, zoo als Minten met zijn zuiver geweten boven de wisselvalligheden der wereld weet te verheffen! Hij kent geen mistrouwen, geene achterdocht, geen kommer; en zonder onrust, ziet hij de toekomst te gemoet, dewijl hij overal de machtige hand der wakende Voorzienigheid ontwaart.

Maar gij, Lootman, die overal uw nijdig hart, even als eene knagende adder, met u omdraagt, die altijd gejaagd zijt door de brandende koorts der onrust, wat zijt gij te beklagen! Gij denkt rust te zullen vinden, en in vrede te leven, wanneer de arme Geurik Minten langs de deuren zal gaan bedelen, en gij hem bijgevolg niets meer te benijden zult hebben; dwaling, diepe dwaling! Thans is het de brandende nijd, die u gedurig het hart doorrijt, dan zal het de wroeging van het geweten zijn, die u als een wandelenden jood onbarmhartig zal voortzweepen! Dat zal uw rustelooze beul zijn hier op aarde! En wat staat den mensch, die zijn broeder benijd, gehaat en ongelukkig gemaakt heeft, te wachten, wanneer de gestrenge Rechter van hierboven zijne daden in de weegschaal zal werpen?

(Wordt vervolgd.)

De genummerde doktor.[1)]

Laatst in een van Antwerps straten
Hield een doktors rijtuig stil,
En de doktor vloog naar buiten,
Als de duiver uit zijn til.
'Ho, mijn beestje,' zeide Manus,
''t Is vandaag de laatste toer,
En dan krijgt gij tot belooning
Bij het hooi een handvol voêr.'
Ras had 't paard den kop ten gronde;
Ook de voerman op den bok
Hoort, door 't toeven van den doktor,
Niet het slaan der toren-klok.
Vrij toch kon hij 't slaapje nemen
Daar sinds vijf en twintig jaar,
Hij, bij 't nadren van den doktor,
Immer had de leidsels klaar.
Dus zijn hoofdknik wilde zeggen:

1) De weezen dragen gewoonlijk een nummer op den kraag.

't Paard en ik zijn 't zoo gewend,
En bij 't kraken van de huisdeur
Vindt de dokter ons present.
Bij het vallen van den regen
Sliep de baas en ook het dier.
‘Naar het Knechtjes-huis,’ hoort Manus,
En meteen sloot zich 't portier.
De opgeschrikte voerman zegde:
‘Wel verdraaid, 't is de eerste keer
Dat de doktor mij vond slapend
Grommen krijg ik van menheer.
Beestje, loop nu toch wat harder
'k Had die reis niet meer verwacht,
Maar de doktor heeft bevolen
Eerst nog elders hem gebracht.’
Hoe? de dokter? Zie in 't rijtuig!
't Is een lust om aan te zien,
Hoe een knaap daar zit te lachen
Om den groet dien zij hem biên.
Zie hem turen door het raampje,
Dan weêr schuilt hij in den hoek
Veinzend ernstig te studeeren
In een omgevouwen boek....
Prutlend jaagt de grijze voerman
Straten op en straten af,
Soms wel stappend door de volte,
Meestal in een zachten draf
Tot voor 't huis der Knechtjes-jongens.
‘Ho,’ riep Manus tot het dier,
En veel trager als wel anders
Opent zich 't bekleed portier.
‘Ik zal eerst maar schellen, doktor,’
Sprak een weesknaap op de treê.
Bange Manus, die dit hoorde,
Mompelt: zoo, niet één, maar twee!
‘'k Vindt het schoon van onzen doktor
Saâm te rijden met een wees,
'k Zal bij 't uitgaan eens bekijken
Wat ik in zijn blikken lees.’
Eindelijk gaat de huisdeur open,
't Weeskind stapt den dorpel op,
Ligt zijn klak blij in de hoogte
En al krabblend op zijn kop,
Roept hij lachend als een dwaze:
‘Dank u baas, rij gauw naar huis
Om den doktor af te halen,
Want zoo'n regen is niet pluis....’
Manus zweepslag trof de deuren.
Binnenshuis was 't groot geraas,
Ieder vroeg wat aan dien jongen,
't Antwoord klonk: ‘ik dank u, baas.’
Voermans rede u meê te deelen
Dit beproef, dat kan ik niet.
Slechts de fotograaf kan toonen
Hoe zijn tronie stralen schiet.
Woedend zag hij naar de deuren,
Maar helaas! zij bleven dicht.
En bevreesd voor meer bespotting
Maakte hij zich uit 't gezicht,

Met het plan weêr op te houden
Waar hij stil stond in de straat,
En waar ligt de doktor schuilde.
Al was Manus nog zoo kwaad,
Zegde hij toch onder 't rijden:
‘Één ding is toch zeker waar
Bij het nadren van den dokter
Had ik steeds de leidsels klaar.
Mocht mij ooit iets anders wekken
Dan het piepend deurgekraak,
'k Zal gaan zien, wie binnen slingert
of de dokter, of zoo'n draak.’

't Grommen scheen wel meêgevallen,
Want toen Manus d’ andren dag
Weêr voor 't weeshuis stil moest houden,
Trok zijn mond tot vreugdelach.
‘Liever had ik,’ zei hij knikkend,
‘Steun gehad in deze zaak,
Doch de dokter zal wel zorgen
Voor 't straffen van dien draak.....’
Manus had het moeten weten,
Dat de dokter zijnen lach
Slechts met moeite kon weêrhouden,
Toen hij 't schelmsche weeskind zag.
Neen, die bruine vurige oogen
En dat open blij gelaat,
Gaven hem een andre stemming
Voor den booswicht, die daar staat.
Ja nog meer, hij trekt zijn geldbeurs,
Stopt den guit iets in de hand,
Wijl hij dreigend tot hem zegde,
‘Pak u weg, gij stoute klant.’

'k Meen dat, huiswaarts rijdend,
Onze doktor even dacht:
'k Wou dat in mijn jonglings jaren,
Ik die streek ook had volbracht.

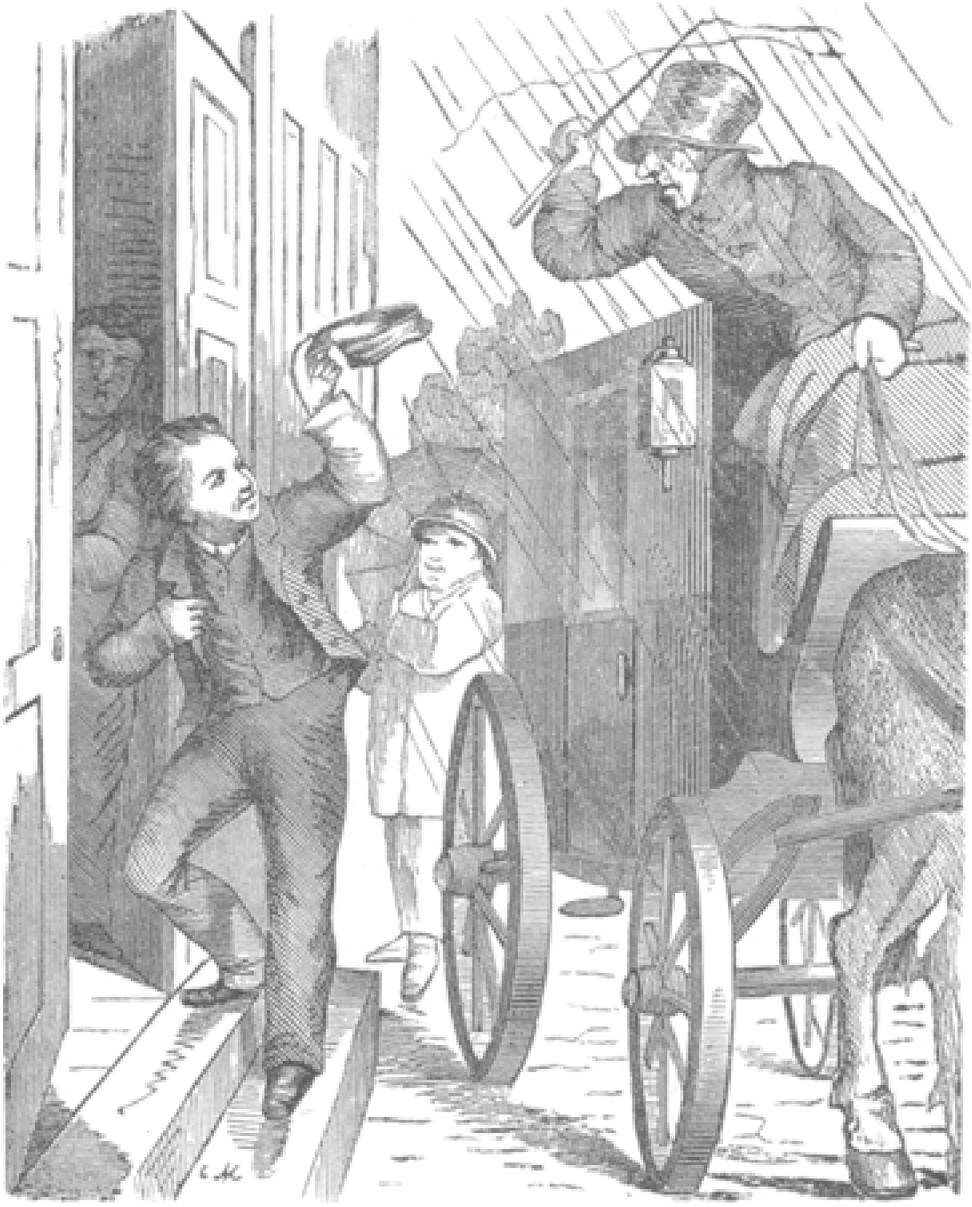

[Nummer 47]

Godsdienstige kunst.

De religieuse schildering is, zoo als wij reeds in een vorig nummer zegden, in onze dagen zoo niet verloren gegaan, dan ten minste vindt zij schier geene beoefenaars meer, en echter welk eene rijke, onuitputtelijke stof levert de gewijde geschiedenis op!

Men beweert soms wel, dat de schildering verloren gaat, omdat het geloof den kunstenaar niet meer bezielt, 't Is waar, de dagen zijn verre toen Fra Angelico, knielend zijne Maagden schilderde; dat Giotto weende bij het aanschouwen van den gegeeselden Christus; doch die beweering rust op geen vasten grondslag, en wij denken, even als in die dagen, kunstenaars van overtuiging te bezitten, zoo als er ten tijde der bovengenoemde meesters, zullen geweest zijn, die schilderden zonder te gelooven

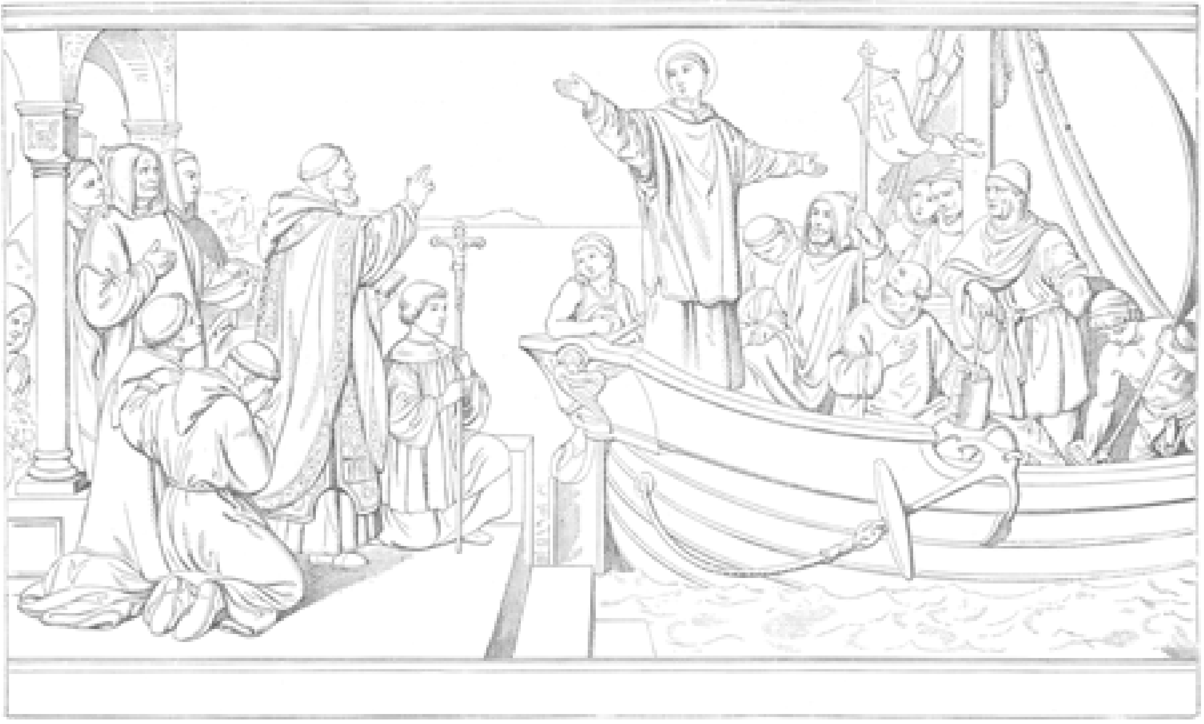

Het vertrek van den H. Bonifacius uit Engeland.

Neen, de religieuse schildering is niet dood! Maar de tijdgeest heeft deze enkel verdrongen en dit gebeurde des te gemakkelijker, daar de kerkbesturen niet meer over de ruime geldmiddelen van vroeger beschikten en dikwijls, ten gevolge dier bekrompenheid, aan het werkhuis van mindere bekwaamheden en vooral van zeer jonge kunstenaars gaan aankloppen, terwijl gemis aan kunstsmaak nog vaak eene andere reden is, waarom onze kerken dikwijls met zoo'n gedrochtelijke stukken worden opgevuld.

De godsdienstige schildering zou, in haren vollen glans terugkeeren en hare scheppingen zouden de kunstwereld andermaal verwonderen, indien de goede schilders de gelegenheid hadden, hun talent daarin te toonen en vergoeding te vinden voor hunnen arbeid. Neen, dit vak der kunst is evenmin dood als het geloof in de harten is uitgestorven, en wie weet hoe spoedig de waarachtig religieuse schildering andermaal hare plaats herneemt niet alleen in onze kerken, maar zelfs in onze openbare tentoonstellingen.

De bovenstaande teekening is vervaardigd naar eene schilderij van den

heer A. Brouwer en stelt den marteldood van den H. Bonifacius voor. In verband hiermede leveren wij nog eene andere gravure die betrekking heeft op den grooten apostel aan wien onze voorouders zooveel te danken hadden, dewijl *hij* het geweest is die, alle gevaren trotseerende het geloof is gaan prediken onder de heidenen.

Pruimers, Snuivers, Rookers.

Wij spraken, eenige weken geleden, van een artikel de *folie paralytique,* door den heer Lefebvre, Hoogleeraar der universiteit van Leuven in het voortreffelijke tijdschrift *la Revue catholique* geplaatst. Beurtelings somde de geleerde schrijver de oorzaken dezer verschrikkelijke ziekte op, alleen zoo het schijnt aan onze dagen eigen; hij wees op de toomelooze zucht naar goud, dat kenmerk van onzen tijd; op de losbandigheid der zeden; het bovenmatig gebruik van sterken drank, alsmede van de absynthe, zekere soorten van wijn, die 10, 15 en 20 percent alcohol inhouden (Champagne, Volnay, Rhijnwijn, Sauterne, Ermitage, Porto en Madère) en zelfs van het prikkelend engelsch bier, dat tot 9 percent alcohol bevat.

In het slot van zijn voortreffelijk artikel wijst de Hoogleeraar op het groote verbruik van den tabak, welke, in versche bladeren zeer voedzame stoffen inhoudt en, verschool de verschrikkelijke nicotine zich daar niet, in hoe geringe hoeveelheid ook, men zou die plant als eene zeer verfrisschende salade kunnen gebruiken. Welnu, die nicotine (slechts in 1809 door Posselt en Reimann gevonden) is een vergif dat vooral op de hersens en den ruggegraat werkt en ten slotte verstomping, stuiptrekkingen, verlamming, en is de dosis aanzienlijk genoeg, den dood aanbrengt.

De proefnemingen van den Hoogleeraar Lefebvre met de nicotine op konijnen, brachten te weeg dat een dezer na elf dagen in stuiptrekkingen en verlamming stierf, ofschoon hij dagelijks slechts ongeveer het vijfde deel van een druppel, aangelengd door eene zekere hoeveelheid water, bij middel van een spuitje met scherpen punt, onder de huid in het veselstelsel bracht. Een tweede dat men één druppel alzoo had toegediend, stierf, met dezelfde verschijnselen, den twee en zestigsten dag. ‘Indien het stelsel der zielsverhuizing bestond, zegt de Hoogleeraar zeer geestig, had dit konijn de kans als rooker terug te keeren.’ De werking van de nicotine op deze dieren had juist plaats op die deelen, hersens en ruggemerg, welke in de gezegde zinneloosheid worden aangetast.

Over het algemeen kan men aannemen, dat de werking van het vergif hetzelfde is op de dieren als op de menschen. Maar, zal men opmerken, de mensch spuit zich de nicotine niet in het bloed en gebruikt den tabak in zijn natuurlijken staat. Merkt echter wel op, dat eens het vergif in het bloed gemengd, langs welke opening dan ook binnen gekomen, zijne ontwikkeling neemt, en de tabak dien men aan het verbruik overlevert, bevat van 5 tot 10 percent zuivere nicotine, 't Is natuurlijk dat de pruimers zich op de krachtdadigste wijze vergiftigen. Gelukkig die afschuwelijke gewoonte gaat meer en meer verloren.

In het tweede gelid komen de snuivers: de snuif bevat slechts 2 percent nicotine en de tot poeder gemalen stof leent zich moeilijk tot de inslorping; maar in het derde gelid treden de rookers op, en bij deze, zegt men, vergaat het vergif in damp, in rook.

Men Vergist zich: de nicotine zou ten eenemale vervlogen zijn, indien men den tabak in eene geslotene vaas brandde. Van den besten Havannatabak zou er dan niets overblijven dan eenige zeer onschuldige golfjes rook en eenige even onschuldige

asch; maar zoo gaat het niet, heeren rookers! Weet wel dat de nicotine in gaz overgaat en 't is de hitte, zoo als gewoonlijk, welke deze herschepping daarstelt. Naarmate de cigaar brandt, ontwikkelt zich door de naburige, hitte, de gaz en de rooker haalt het vergif telkens op en het dringt in zijne longen.

De ontleedde tabaksdamp bevat, volgens gedane proefnemingen, onvervalschte nicotine en dewijl de gaz zich hier juist voor de inslurpingsdeelen aanbiedt, moet men bekennen dat de rooker een der gemakkelijkste en zekerste middelen heeft gekozen, om zich te vergiftigen, om zijne gezondheid te benadeelen. De fransche tabaks-regie klom van 1832 tot 1862, van 28 millioen tot 180 millioen en de *folie paralytique,* tot dan toe zoo zeldzaam, komt het meeste voor in de reeks van zinsverbijsteringen, tast zelden de vrouwen aan, die minder door den gouddorst geplaagd worden dan de mannen, minder losbandig zijn, minder drinken en niet rooken. In het Oosten is die ziekte ook schier niet gekend; maar ook de Oosterlingen rooken tabak die geene nicotine-deelen bevat, iets dat zoo weinig nadeel toebrengt als salie- of notenblaêren.

Het begraven der Dooden.

De volken hebben ten allen tijde een grooten eerbied gehad voor de dooden; daarvan getuigt de zorgvuldigheid, waarmeê zij hun de laatste eer bewijzen, en de plechtigheid, welke zij bij die gelegenheid verrichten. De verschillende wijze, waarop zij daarbij te werk gingen, was afhankelijk van het denkbeeld, dat zij hadden van de bestemming des menschen, nadat hij zijn leven hier op aarde had ten einde gebracht. En daar die denkbeelden niet alleen verschilden naarmate het volk heidensch, of christelijk was, maar ook onder de verschillende heidensche volkeren, zoo vinden wij een voortdurend onderscheid in de begrafenisplechtigheden, wanneer wij van het eene volk tot het andere overgaan.

Onder de volken der oudheid zien wij er voornamelijk twee, die bij hunne begrafenisplechtigheden bijzondere gebruiken in acht namen. De Indianen, en met hen verschillende naburige volken, verbrandden hunne lijken op brandstapels van welriekend hout, dat daarenboven met balsem en geurige olie overgoten was. Naarmate de overledene tijdens zijn leven eene hooge waardigheid had bekleed, was zijn brandstapel prachtig; was hij een krijgsheld geweest, dan zag men op den stapel zijne wapens en zijne zegeteekens, die hij in den strijd veroverd had en niet zelden de gevangenen, die hij tot zijne slaven had gemaakt. Deze werden levend met zijn lijk verbrand. Daar men geloofde dat hij in de andere wereld de levenswijze, die hij hier had geleid, onveranderd voortzette, werden met hem alle voorwerpen verbrand, waarvan hij zich bediend had en niet zelden sommige spijzen en andere dingen, waarvoor hij een groote voorliefde had getoond. Daar het voor zijne weduwe eene schande was hem te overleven, legde zij zich eveneens op het hout, en stierf den vuurdood onder de jubelzangen harer bloedverwanten en der toegestroomde menigte. Dit laatste gebruik bestaat nog in vele streken van Azië; de veroveringen der Engelschen en Russen zullen er echter weldra geheel een einde aan maken.

De Egyptenaren waren een ander gevoelen toegedaan betrekkelijk de bestemming des menschen hiernamaals. Zij geloofden aan de onsterfelijkheid der ziel en aan hare afscheiding van het lichaam; doch deze laatste had naar hunne meening niet plaats, voor dat het lichaam geheel tot stof was overgegaan. Om de ziel zoo lang mogelijk met het lichaam vereenigd te laten, balsemden zij de lijken zorgvuldig met welriekende specerijen. Daarenboven bedekten zij ze met eene harde, doorschijnende

zelfstandigheid, eene persische aardhars, *mum* geheeten. Ten gevolge van deze behandeling werden de lijken hard en zwart en bleven zij voor het bederf bewaard; zij ontvingen naar de genoemde mum den naam van mummiën. Meestentijds werden de lijken begraven, soms echter door de bloedverwanten in hunne woningen bewaard, om ze bij plechtige maaltijden ten toon te stellen. Onderscheidene mummiën bestaan nog in onze dagen, men vindt ze onder anderen op het museum te Leiden, waar zij het voortdurend bewijs blijven van de groote bedrevenheid der Egyptenaren in het balsemen der lijken.

Doch niet alle overledenen werden der begrafenis waardig gekeurd. Er bestond in Egypte een doodengericht, uit 40 rechters samengesteld, welks taak het was uitspraak te doen over het al of niet begraven der overledenen. Zelfs de Koningen konden zich niet aan het doodengericht onttrekken, wiens uitspraak zich richtte naar den levenswandel van hem, die overleden was. Alleen wanneer zij gunstig uitviel, werd de begrafenis van het lijk toegestaan.

Dezelfde liefde voor de dooden leidde de Egyptenaren er toe prachtige grafsteden voor hunne overledenen te bouwen. Meestentijds legden zij ze aan op hoogten, om ze te beschermen tegen de overstroomingen van den Nijl; tegen de tanden der wilde dieren beveiligden zij de lijken door de grafgesteenten met zware rotsblokken af te sluiten. De koningen, die zich in hun leven boven de andere menschen onderscheiden hadden, wilden het ook doen na hunnen dood, en zij bouwden voor hunne lijken de trotsche gevaarten, die wij onder den naam van pyramiden kennen, en waarvan sommigen thans ruim 4000 jaren oud zijn.

De Romeinen hadden niet minder groote achting voor de stoffelijke overblijfselen hunner bloedverwanten. Ook zij verbrandden hunne lijken op kostbare brandstapels, die dikwijls groote sommen verslonden. Het lijk werd gewikkeld in een lijklaken, bestaande uit een soort van linnen, dat door het vuur niet verteerd werd. Nadat het vuur uitgedoofd was, werd het laken te voorschijn gehaald en de asch van het lijk, die het bevatte, in eene urn, eene steenen vaas, geborgen, die nu een kostbaar familiestuk was en altijd in groote waarde gehouden werd.

Op dezelfde wijze schijnt men bij de meeste volken der oudheid met de lijken gehandeld te hebben, althans in vele streken van Europa heeft men in den grond, in heuvels, in bergruggen enz. dergelijke urnen gevonden. Ook de Hunnebedden in verschillende provincien der Nederlanden hebben vele dergelijke vazen opgeleverd.

De Israëlieten maakten, even als de Egyptenaren, in dit opzicht eene uitzondering. Zij begraafden hunne lijken in gemetselde, in rotsen uitgehouwen graven. Reeds de geschiedenis van Abraham bewijst dit; hij kocht van een der Kanaänsche vorsten eene grot, om er zijne dooden te begraven. Het gebeente van Joseph bestond nog tijdens den uittocht der Israëlieten uit Egypte, en de Zaligmaker werd in een nieuw steen en graf begraven of eigenlijk nedergelegd. Men voerde bij de Joden het lijk, op eene baar liggende, grafwaarts; bij het graf gekomen werd het lichaam geheel in het lijklaken gewikkeld en daarna in de rotsholte neêr gelegd.

Doodkisten kenden de Joden niet, wel het balsemen der lijken; zooals de begrafenis des Zaligmakers zulks aantoont. De graven der Joden waren wit geplaasterd, en om ze zuiver wit te houden werd deze handeling jaarlijks herhaald. Aan dit gebruik worden wij in de H. Schrift herinnerd door de woorden, die Christus tot de Phariseën sprak, toen hij hen wit gepleisterde graven noemde.

Bij de onbeschaafde volkeren worden de lijken over het algemeen verbrand, onder het uitspreken van langdurige gebeden tot den grooten Geest en het zingen van klaagliederen. Bij velen hunner heerscht het afschuwelijk gebruik om een aantal

menschen, veelal slaven, aan de schim van den gestorvene op te offeren; nergens bereikt dit een hoogeren graad dan in het koningrijk Dahomei op de kust van Guinea. Wanneer daar de vorst des lands sterft, worden 500 of meer menschen op de jammerlijkste wijze om het leven gebracht. Zij worden in eene mand gelegd en daarin vast gebonden. Uit de mand komt geen ander lichaamsdeel te voorschijn dan het hoofd. Zoo worden de ongelukkigen van eene hoogte naar beneden geworpen en door het razende volk onthoofd. De nieuwe koning ziet dit tooneel met vreugd en blijdschap aan.

Onder sommige stammen in N. Amerika bestaat de zonderlinge gewoonte om de lijken in eenen boom te leggen. Men weet de takken des

uitverkoren booms zoodanig te buigen en aan elkander te binden, dat zij een plat vlak vormen, geschikt om den doode te dragen. Nadat het lijk naar zijne rustplaats is gebracht, komen de bloedverwanten vele dagen achtereenvolgens, gewoonlijk tegen den avond, onder den boom treuren en besluiten den rouw met een feestelijken maaltijd rondom den stam. Gewoonlijk wordt daarna niet meer naar het lijk omgezien, soms ziet men echterde bloedverwanten maanden lang naar den boom gaan om er te treuren.

De Christenen hadden van af de vroegste tijden een heiligen eerbied voor de overblijfselen der afgestorvenen, een eerbied van meer verheven karakter dan die der Joden en Egyptenaren. Zij geloofden dat die overblijfselen eens zouden bekleed worden met de schitterende glorie der onsterfelijkheid, dat zij de woonplaats waren geweest van den Geest Gods en toebehoord hadden aan menschen die voor dezen naam hun bloed hadden vergoten. Van daar dat vurig verlangen, die innige begeerte om de overblijfsels der martelaren machtig te worden; een handvol asch, een fleschje met bloed kochten zij van de beulen met groote sommen af en brachten het naar de onderaardsche verblijven om het eene eerlijke begrafenis te geven en het Misoffer daar boven op te dragen. Die reliquiën werden met niet minder zorgvuldigheid bewaard dan de lichamen der martelaren; voor de laatste groef men nissen in de rotswanden en legde ze daarin neêr. De naam der martelaars werd op een steen of op een der wanden gegrift, benevens een of ander symbool des katholieken geloofs, en soms eenige bijzonderheden uit het leven des martelaars of van zijn bloedigen maar heerlijken dood.

Zoo het mogelijk was, werd de begrafenis op plechtige wijze gehouden. Nadat het lichaam behoorlijk gereinigd was, vlocht men een bloemenkrans om het hoofd, legde den diepbetreurde, maar tegelijk vereerde, op eene baar en voerde hem in processie door de catacomben naar zijne rustplaats. De Paus bevond zich menigmaal bij den stoet; bisschoppen en priesters omringden het hoofd der Kerk, een groot getal van geloovigen vergezelden hen, en in de onderaardsche gewelven ruischten de zoete tonen der liefde en de blijde galmen van de hoop op de onsterfelijkheid en het wederzien des heiligen martelaars.

Toen de Kerk uit de catacomben te voorschijn kwam, bleven de begrafenisplechtigheden en de wijze van begraven dezelfde; doch de luister vermeerderde, zooals in het algemeen de plechtigheid der godsdienstoefeningen toenam. Even als men in de catacomben de dooden begraven had op plaatsen waar de heilige dienst werd verricht, zoo begroef men nu de overledenen in de kerk, onder en aan den voet des altaars, opdat hunne zielen zouden deelachtig worden aan de zegeningen over die plaatsen uitgesproken, en aan de gebeden die daar werden verricht. Constantijns zoon gaf daarvan het voorbeeld; hij deed zijn vader begraven met luisterrijke plechtigheden in de kerk, door hem gebouwd te Byzantium.

Tot op onze tijden is het plechtig begraven in de kerken in gebruik gebleven, en zelfs het Protestantism heeft deze gewoonte van de Katholieke Kerk overgenomen. De moderne staatsregeling heeft echter het begraven in de kerken doen ophouden, onder voorgeven dat het nadeelig werkte op de gezondheid der levenden en om dezelfde reden bevolen dat een kerkhof moet zijn op een bepaalden afstand van de kom eener gemeente. Vroeger kon men geene kerk binnentreden, of men dacht onmiddellijk aan den dood; thans is de dood niet alleen uit de kerken maar zelfs uit

de gemeente gebannen, en men moet een klein reisjen maken om op het graf zijner dierbaren, in regen en wind, te gaan bidden.

Indien de nieuwe filosofen aldus voortgaande den dood uit de wereld konden bannen, dan was voor hen eene schoone toekomst weggelegd. Ook met betrekking tot de dooden wil zij ons, even als in zoo menig ander opzicht, tot het heidendom terugvoeren; immers men heeft eenigen tijd geleden in de Kamer openlijk verklaard, dat het verbranden der lijken zeer nuttig is en het niet lang meer duren zal, dat zulks ook hier te lande plaats vindt.

De lijkplechtigheden worden in onze tijden, zoowel in een godsdienstig als stoffelijk opzicht, meestal met veel deftigheid gehouden. Het lijk, zorgvuldig gezuiverd, wordt in eene net getimmerde kist gelegd, in de houding eens biddende. Bloedverwanten en vrienden vergezellen het lijk naar kerk en graf en leggen voor het laatst hunne uiterlijke liefde aan den dag jegens hen, waarmede zij door de banden des bloeds of der vriendschap waren ver eenigd. De lijkstaatsiën van vorsten en aanzienlijke personen zijn dikwijls van dien aard, dat de beschrijving daarvan al de kolommen van een dagblad zou kunnen vullen.

Maar ook de eenvoudigheid drukt dikwijls haar merk op de lijkstatiën. Arme of mingegoede lieden kunnen den doode niets meê geven dan hunnen rouw en liefde en moeten zich van de weelde en pracht onthouden, waarmede de rijken de lijkstaatsie doen schitteren. Maar eene begrafenis als op onze gravure voorkomt, behoort gelukkig tot de grootste zeldzaamheden, zoo zij al in ons land nog ergens plaats vindt. Kerkelijke en gemeentebesturen voorzien algemeen in den nood der armen en voeren het lijk grafwaarts van hen, wier betrekkingen dat niet op behoorlijke wijze doen kunnen. Doch 40 of 50 jaar geleden, toen men in sommige provinciën uren ver gaan moest eer men een kerktoren aanschouwde, moest dikwijls de min gegoede landman, de kist die het overblijfsel van een zijner betrekkingen bevatte, met eene boerenkar grafwaarts rijden.

Laat ons alvorens van dit artikel af te stappen, nog eenige bijzonderheden daaromtrent uit onze geschiedenis meêdeelen.

In onze Brabantsche en Vlaamsche gewesten hadden de begrafenissen, met eene bijzondere pracht plaats. Wij hebben er een woord van gezegd in het artikel *de goede oude Tijd.* In de XVe eeuw bepaalde het Keurboek dat er slechts vier kaarsen van twaalf pond, rond de baar mochten geplaatst worden. Men mocht verder zooveel kaarsen branden in de kerk als men goed vond, doch de overgebleven was, alsmede het baarkleed werden de eigendom der kerk. Eene eigenaardigheid van dien tijd waren de *lijkbidsters* en de rouwmaaltijd, die na het eindigen der plechtigheid, aangericht werd - iets wat nog, in zekeren zin, in voege is. Het Keurboek verbood echter de lijkhuilsters en wilde niet dat iemand ter rouwmaaltijd kwame, tenzij de erfgenamen; doch de geschiedschrijver Torfs zegt, dat dit verbod zeer slecht werd nageleefd.

De uitvaart van Philips van Hoorn, Heer van Gaesbeek, te Antwerpen in 1488 overleden, kostte niet minder dan 2000 gulden, én voor den rouwsleep van Jan van Glimes, Heer van Bergen-op-Zoom, was er in 1494 in de stad geen laken genoeg voorhanden. Er waren overigens te dien tijd begrafenissen, onder ander eene in 1537, voor welke in rekening werden gebracht; 80 pond rundvleesch, 36 pond kalfsvleesch, 30 kippen, 8 ganzen, 38 pond rijst, 2 amen Rijnsche wijn, enz.

‘Deze praalzucht, zegt een schrijver, groeide onder de regeering van keizer Karel verbazend aan. De vreemdelingen, vooral Spanjaarden en Italianen zullen er, met hunnen nationalen trots, niet weinig van hunne landzeden bijgevoegd hebben. Onze

poorters, niet te vreden met 'eene kostelycke maeltydt voor de naeste en liefste vrienden' eens dooden, zonden nu ook aan de anderen 'eenen pot wyns en een schotel wel gekoocten rys.' Dit verhaalt Guiccardini, en een ander schrijver bericht ons, dat 'doen ter tydt (1566) de belgische krygsknechten hun kinders gesellen begraafden en met pypen en trommels op syn krygsgebruyck.'

Zoo als wij in het artikel *de goede oude Tijd* zegden, werden de lijken in den lande van Brabant, door flambeeuwdragers vergezeld. De pracht ten dezen opzichte was buitengewoon. Bij de begrafenis van den schilder Deodati del Monte, in 1644 te Antwerpen overleden, telde men niet minder dan zes en dertig flambeeuwdragers: doch Torfs merkt op, dat hij tet den adelstand behoorde. In 1685 gaf koning Karel II eene ordonnancie, door welke de 'excessen' werden gekortvleugeld. Op boete van 100 gulden mochten er bij de lijken niet meer dan 24 flambouwen gedragen worden: de doodklok mocht maar driemaal luiden en er mochten slechts drie lijkbidders aangesteld worden; men mocht geene bloemkransen op de witte lijken leggen en kapellen of sterfhuis mochten niet in rouw worden behangen.

Later, zegt eene nota van denzelfden schrijver, moesten de landvoogden nog een tarief der begrafeniskosten vaststellen (october 1786). Verwonderlijk, toen in 1793 de eerlooze Verrières, bijgenaamd *le petit général* te Antwerpen, tot ontstichting der Katholieken, in de kathedraal en voor het hoog altaar begraven werd, spreidde de republiek, die echter alle oude gebruiken afschafte, eene pracht van fakkeldragers ten toon, welke schier zonder voorbeeld was.

Voegt deze kleine bijzonderheden bij de reeds vroeger gemelde, en men zal moeten bekennen, dat onze voorouders, voor wat het wereldlijke aangaat, aan hunne dooden eene schier koninklijke eer bewijzen. In onze dagen is die plechtigheid nog altijd indrukwekkend, doch ook daar heeft de tijdgeest gewerkt en het is zelfs niet vreemd meer hier soms begrafenissen te zien, van welke met opzet het kruisteeken verwijderd wordt en aan welke de familie geen deel neemt: wij willen spreken van de begrafenis eens vrijdenkers. Gelukkig zijn deze tamelijk zeldzaam.

De oude volken, die hunne dooden begraafden, plaatsten gaarne gedenkteekens op de graven; onder dit opzicht hebben de Christenen hen nagevolgd en op veel grooter schaal: want hadden eerst slechts koningen en grooten monumenten op hunne graven, nu vindt men deze op die van alle standen, ofschoon wij het eens zijn met den beroemden Chateaubriant, wanneer hij zegt, dat het grafmonument van den Christen geene akelige stoffelijkheid moet verbeelden. Men verbanne de geraamten vande graven, zegt hij; dat toch is de geest des Christendoms niet, die het toekomstige leven als het streven van den mensch voorstelt.

'Dat men op het graf eens Christen plaatse - van de eene zijde, de tranen der familie, de smart der menschen; van de andere den glimlach der hoop en de hemelsche vreugde.'

Het kraaien-nest.
Door Dr. J. Renier Snieders.
Vervolg.

VIII.
Inkwartiering.

Is dat het Kraaien-nest, de weelderige hoeve, die eenige jaren geleden, met hare roodpannen daken, even als eene granaatbloem, tusschen de twee dennen bosschen

lag te gloeien? De wijde koe- en schaapstallen zijn ledig, en ofschoon de dorschtijd nog niet daar is, zie ik geene enkele koren- of tarwschoof meer in de schuur! Het stroo hangt ordeloos uit de daken, en de pannen zijn uit haar verband, of liggen verbrijzeld op den grond! De schoorsteen, even als het hoofd eens vaders, die bedroefd is om zijn stervend kind, hangt op 't punt van te vallen op de vorst van het huis! Ik zie bijna geene vogelen meer, die het voorheen in het bosch en rondom de hoef zoo druk hadden! En waar zijn de twee ooievaars, op wier statigen tred en groote kringen, die zij in hunne vlucht door het luchtruim beschreven, Minten voorheen zoo trotsch was? De ooievaars zijn, even als de weelderige boschzangers verdwenen; het werd hun te eenzaam, te treurig op 't Kraaien-nest! Toener eenige dagen geleden, eene lange karavaan voorbij zeilde, sloten zij zich bij hunne reizende broeders aan, en zeiden vaarwel aan het huis, waar zij jaren lang vertoefd hadden.

Lootman kwam voorbij het Kraaien-nest; hij wierp een blik van voldoening op het vervallen huis, en lachte bij zich zelven, dat zijne plannen zich toch eindelijk wel eens zouden verwezenlijken. Had Geurik Minten niet reeds zijn ontslag genomen als kerkmeester, en aan de gildebroêrs te verstaan gegeven, dat de omstandigheden hem niet toelieten, bij het aanstaande feest, de hoofdmanswaardigheid te vervullen? En was het

Marteldood van den H. Bonifacius.

De begrafenis van een arme.

niet zoo ver met hem gekomen, dat het gemeente-bestuur hem gerechtelijk ging dwingen, tot het betalen van zijne achterstallige dorpsbelastingen?

Wat bleef er hem toch over, dan zonder uitstel over te gaan, tot het verkoopen van zijne, voor meer dan de waarde belaste, goederen? En toch heeft hij nog niet geheel en gansch met mij afgerekend! grijnsde de burgemeester.

Dit zeggende, stak hij achter het berkenloof, dreigend de vuist naar 't Kraaien-nest op, en vervolgde zijnen weg.

Neen, Geurik Minten was nog niet aan het einde zijner beproevingen. Zijn oudste zoon, die als arbeider bij een der buren diende, en met zijn dagloon de steun van het huishouden was, viel dat jaar in de loting. Hij trok, wel is waar, een gelukkig lot; maar weldra hoorde men op 't Kraaien-nest, dat Lootman onder de hand alles aanwendde, om zijnen ouden vijand den gevoeligsten slag toe te brengen. Bij middel van behendig gemaakte getuigschriften, door den gemeenteraad onderteekend, wist de eerlooze burgemeester den zoon eener weduwe, als kostwinner zijner moeder, te doen vrij stellen, zoodat het gelukkig nommer van den jongen Minten volstrekt niets afdeed.

Welk een dag van droefheid en lijden voor vader en moeder, toen de zoon hun vaarwel zegde, en naar de stad vertrok, om bij eene infanterieafdeeling te worden ingelijfd! Hoe veel bittere tranen werden er op 't Kraaien-nest gestort, en hoe vurig bad men den goeden Hemel, dat de jongen weldra gezond, en onbedorven van zeden, mocht wederkeeren!

De valsche veldwachter trof eenige dagen later Minten aan, en vroeg hem met een nijdigen spotlach, of mijnheer Krakkemik, die hem in andere wederwaardigheden, zoo goed geholpen had, ook deze zaak voor zijn client niet had kunnen afspinnen.

De vrouw van Lootman zegde in de buurt, op een gemaakten toon van diep medelijden, dat de jonge Minten zich gelukkig moest achten, de mestvork tegen het geweer te verwisselen. De arme drommel zoude voortaan toch geen honger meer lijden; en in het doodarme huishouden van 't Kraaien-nest, had men toch door zijn vertrek, ten minste één kostganger minder.

Eenige maanden later was de hoofdstad van het toenmaals aan Nederland gehechte België in vollen opstand. De hoop, die men zoo lang had gekoesterd, de lotelingen dit jaar in hunne haardsteden te zien terugkeeren, was verijdeld. Neen, de jonge Minten keerde zelfs het volgend jaar niet naar huis; maar in zijne plaats, kwamen er, op zekeren dag, zee soldaten op 't Kraaien-nest aan.

Zij behoorden tot het infanterie-bataillon, hetwelk in het dorp zijne inkwartiering had genomen.

De grootste boeren van het dorp, hadden een inkwartierings-billet van vier manschappen; waarom kreeg Minten zes soldaten voor zijn aandeel? Dat was de vraag, die iemand op het raadhuis aan den burgemeester deed, waarop deze met een duivelachtigen glimlach antwoordde, dat de oude hoofdman van de gilde, de kerkmeester, die zijn hoofd altijd zoo hoog had opgestoken, hen best houden kon.

Minten maakte geene opmerking over de onrechtvaardige verdeeling, waarvan zijn vervolger de schuld was. Hanna zegde, dat de soldaten er als brave jongens uitzagen, en zij wel zoude zorgen hen tevreden te stellen. Doch er was eene andere moeilijkheid. Bij de ingekwartierde infanteristen was een sergeant-majoor, die een

vrij bed en kamer moest hebben. Lootman had hem voorbedachtelijk naar 't Kraaien-nest gezonden, om Minten nog wat meer last aan te doen. Gedurende een half uur hield de pachter met zijne vrouw raad, hoe men het zoude aanleggen, om den sergeant-majoor te huisvesten, en men kwam eindelijk tot het besluit hem het kleine, zindelijke kelderkamertje, waar man en vrouw sliepen, af te staan.

'Gij zult daar zeer goed gelogeerd zijn,' zegde Minten tot den sergeantmajoor; 'gij hebt een goed bed, hier in den hoek eene schrijftafel, en aan het venster, kunt gij de uitbetalingen aan uwe compagnie doen, zonder u van uwen stoel op te richten.

De soldaat nam met welgevallen zijn slaapvertrek op, en vroeg, waar Minten zelf zou gaan slapen.

'Wij zullen ons wel behelpen op een bos stroo in de schuur; het weder is toch zoo koud niet.

Neen, dat gebeurt niet!' riep de sergeant-majoor, die een echte hollandsche jongen was; 'behoudt uw bed; ik ga met de manschappen naar de schuur.... Ik zou mij schamen, het bed aan den huisbaas te ontnemen.'

'Het spijt mij, niet meer dan één bed in huis te hebben,' zegde Minten; 'maar toch maak er vrij gebruik van, wij voor ons zullen ons wel eenige dagen behelpen.'

'Ik zeg u, dat ik naar de schuur ga,' herhaalde de sergeant-majoor; 'vader Willem zou het mij kwalijk afnemen, indien hij wist, dat een soldaat het bed van den huisbaas innam.'

'Vader Willem, wie is dat?'

'Den hoed af voor den koning!' zegde de soldaat, de politie-muts even aflichtend.

Minten deed wat zijn sergeant-majoor deed, en zegde lachend, dat hij een brave jongen was; dat hij en zijne vrouw Hanna alles in het werk zouden stellen, om hem te believen en zijn verblijf op 't Kraaien-nest aangenaam te maken.

De vrouw van den burgemeester was zeer ontevreden, omdat de sergeant-majoor van 't Kraaien-nest geen dwarsdrijver was, die den boêl aan stukken sloeg, en het huis het onderst boven zette.

Minten was zoo tevreden met zijne inkwartiering, dat hij, toen eene maand later een ander bataillon het eerste verving, bij verkiezing wederom een sergeant-majoor vroeg.

Doch burgemeester's Mijntje had het haren man anders in het oor geblazen; Minten kreeg ditmaal vier manschappen meer dan de grootste pachters, en daarenboven een adjudant-onderofficier.

Een adjudant-onderofficier was tijdens de inkwartiering in de Meierij, de schrik van het heele dorp. Veel minder dan een officier, kon hij voorzeker geene aanspraak maken, op een der beste huizen; iets meer dan een sergeant, meende hij in zijne waardigheid gekrenkt te zijn, wanneer zijn inkwartierings-billet hem naar de mindere klasse van het dorp verzond.

In het laatste geval gebeurde er van de twee dingen één: of wel hij liep met opgezet zeil naar het raadhuis terug, ten einde zijn billet te doen veranderen; of wel hij bleef, betrok het beste vertrek van het huis, het mocht dan ook de slaapsteê van den huisbaas bevatten, en deed zich dienen als een groot-majoor.

Zoo ten minste deed de adjudant-onderofficier, die bij Minten in kwartier kwam. Hij at en dronk alleen in de kelderkamer, waar noch de man noch de vrouw mochten binnenkomen, zonder aan te kloppen. Hij dronk meer jenever, dan het gouvernement voor zijn inkwartierings-billet betaalde, moest 's morgens gerookt vleesch bij zijne koffie, des avonds gebraad bij de aardappelen hebben, en at al de kippen en eieren op, welke de alvernielende Krakkemik nog geëerbiedigd had.

Daar hij beweerde, dat de morgenlucht koud en vochtig begon te worden, moest Hanna, zoodra zij wakker was, een houtvuur op zijne kamer komen aanleggen, en een paar uren later het ontbijt bij mijnheer aan het bed brengen. Bij regenachtig weder deed hij Minten de kar inspannen, om hem des avonds in de herberg te komen afhalen, en dwong hem, bij het te huis komen, zijne laarzen uit te trekken, iets waarvan Geurik een onverwinneljjken afkeer had. Ook verklaarde men rond uit op 't Kraaien-nest, dat al de plagerijen van Lootman niet te vergelijken waren, met den last welken hij hun nu in huis had gezonden.

Geurik liep van den luitenant-kwartiermeesster naar den bataljonsoverste, en van dezen, hoezeer hem dat ook vernederde, naar den burgemeester, om van zijn adjudant ontslagen te zijn; maar niets mocht baten; de zaken bleven in denzelfden toestand. Lootman gaf hem zelfs geen antwoord, en gebiedend zijne lange schrijfpen uitstekend, wees hij hem de deur uit.

Kwam er een ander bataljon in het dorp, de adjudant-onderofficier logeerde geregeld op 't Kraaien-nest; en Minten herhaalde, bij elke nieuwe inkwartiering, dat, als of er de duivel meê speelde, al de adjudanten op elkander geleken, en dezelfde manieren hadden.

Gedurende den tiendaagschen veldtocht had hij het huis ledig, en hoopte nu voor altijd van die heeren, met gouden paddestoelen op de schouders (zoo noemde hij de contre-epauletten van den adjudant), ontslagen te zijn. Maar bittere teleurstelling! Weldra kwamen de bataljons in de Meierijsche dorpen terug, en met hen de adjudant-onderofficier, de doodschrik van 't Kraaien-nest.

Minten was nu reeds aan zijn tienden adjudant, toen op zekeren dag het bataillon vertrok, en door een ander vervangen werd. Toen hij van ver de trom hoorde, wandelde hij het dorp in; hij wilde eens zien, hoe de plattelandsche schutters, die in het dorp nog niet gelegen hadden, er uit zagen. Geurik luisterde een oogenblik naar het statig horenmuziek, hetwelk voorop ging, keek naar de reusachtige soldaten met hunne kleine, platte hoeden, en dacht bij zich zelven, dat een bataljon schutters weinig van de afdeeling infanterie verschilde. Het eenige verschil, hetwelk hij, bij een nauwkeurig afzien, bespeurde, was de afwezigheid van een adjudant-onderoficier.

‘Geen adjudant!’ riep Minten, een zijner buren op den schouder kloppend; ‘ach! wat zal onze Hanna blijde zijn, dat God haar gebed verhoord heeft!’

Maar nauwlijks had hij dit gezegd, of er kwam eene kar aangereden, waarop eenige schutters zaten, die vermoeid schenen. Toen er vier of vijf van het voertuig waren gestapt, kwam er nog een af, die blaren aan de voeten scheen te hebben; het was de adjudant-onderofficier van het bataljon. Ja, Minten erkende hem oogenblikkelijk aan zijn officiersjas, aan zijne zilveren contre-epauletten en den rotting, dien hij even als een maarschalksstaf, in de hand droeg.

De pachter liet het hoofd hangen, en ging treurig huiswaarts, in de verzekering, dat zijn adjudant hem weldra zoude volgen.

IX.
Mijnheer de luitenant.

Op eenen regenachtigen namiddag, kwam er een officier, gevolgd door een knecht, over den weg gereden, die naar 't Kraaien-nest geleidde. Het was een zwierige ruiter op wiens glad en verheven voorhoofd verstand en schranderheid uitblonken, en op wiens aangezicht te lezen stond, dat hij een edelmoedig hart bezat. Hij droeg den

zwarten uniform-jas, met rooden kraag, zoo als de stafofficieren, eene kleine politiemuts en geene epauletten.

Op honderd schreden van 't Kraaien-nest, reed hij een heuvel op en bleef stil staan. Hij zag over de heide, die zich in de verte naar het Belgisch grondgebied uitstrekte, en liet daarna zijne oogen vallen, op de woning van Geurik Minten.

‘Welke heerlijke ligging;’ mompelde hij; ‘hoe schilderachtig ligt daar die vervallen hoeve!’

Hij steeg af, gaf den toom van zijn paard aan zijnen knecht, en ging naar 't Kraaien-nest.

‘Moedertje! vroeg hij beleefd, kan ik mijn sigaar hier eens aansteken?’

‘Kom binnen, heer luitenant!’ was het gelijktijdig antwoord van man en vrouw.

‘Hanna! een zwavelstok voor mijnheer!’ zegde Geurik, terwijl hij met de wollen slaapmuts in de hand, naar den haard wees.

‘Heeft mijnheer geen natte voeten?’ vroeg Hanna.

'Volstrekt niet, antwoordde de officier.

Geurik tastte hem op zijne kleederen, nam hem de doorweekte policiemuts van het hoofd, en zeide:

Ja, zeker, wel drommels! luitenant, gij zijt doornat! Hanna, leg een goed vuur aan!

Neen, ik wilde mijne sigaar slechts aansteken,' onderbrak hem de officier, 'en dan voortrijden.'

'Wat waagt gij er aan, uwe voeten te warmen, en uwe kleederen te drogen?' lachte Geurik; 'het kost immers geen geld?'

'Ga maar zitten, luitenant,' zegde de beleefde Hanna.

Zij blies met de ijzeren blaaspijp onder het vuurijzer, en weldra kronkelde de heldere vlam door het opgestapelde hout en turf.

Het vuur brandde zoo vroolijk, en de menschen waren zoo vriendelijk, dat de officier zich liet gezeggen, en plaats nam in den armstoel, die in den hoek van den haard stond.

Geurik reikte hem een brandenden zwavelstok over, en Hanna legde een dikken heiturf onder zijne voeten, opdat hij dezelve met gemak tegen het vuur zoude verwarmen.

'Wil mijnheer iets gebruiken?' vroeg Geurik, die ook bij het vuur kwam zitten; 'met zulk een regenachtig weder krijgt men licht honger en dorst.'

'Verkiest mijnheer een kopje koffie? Het is hem van harte gegund,' zeide de goedhartige Hanna.

'Wel verplicht, moeder,' was het beleefde antwoord, vergezeld van een vriendelijken hoofdknik.

De houding van den officier was zoo innemend, dat man en vrouw gelijktijdig dezelfde opmerking maakten, namelijk, dat de luitenant er als een deftig en wel opgevoed man uitzag.

'Een kopje koffie zal niet schaden, zegde Geurik; intusschen zijn uwe kleederen droog, en gij rijdt eens zoo genoegelijk.'

'Ja, dat geloof ik,' antwoordde de officier, 'maar....'

'Maak volstrekt geene complimenten,' viel Geurik hem lachend in derede; 'indien ik op mijne beurt eens doornat in uw huis kom.....'

'Drinkt gij bij mij een kopje koffie,' lachte de gulhartige officier.

'Goed gesproken!' riep Geurik en gaf den officier, met zijne platte hand, een frisschen slag op de knie.

Hanna schoof de talel bij het vuur, zette er room- en koffiepot en drie kopjes op, en legde voor den officier een papieren zakje met bruinen kandijsuiker.

Zij wierp een grooten suikerbrok in het kopje van den luitenant, die daarna den geurigen drank, met zichtbaar genoegen gebruikte.

'Ik wist niet,' zegde hij met een klein lachje, 'dat de meierijsche boeren zoo lekkere koffie met kandijsuiker dronken?'

'Wanneer men een adjudant-onderofficier in huis heeft,' was het antwoord der huisvrouw; 'moet men van al die dingen rijkelijk voorzien zijn; wij arme lieden, gebruiken nooit lekkernijën.'

'Hebt gij een adjudant-onderofficier in kwartier?'

'En zes manschappen!' liet Geurik er haastig op volgen.

‘Dat is vier man en een adjudant te veel,’ sprak de officier ernstig; ‘indien ik mij niet bedrieg, bevinden er zich slechts twee compagniën in het dorp; het overige van het bataillon is elders ingekwartierd.

‘Mijnheer is wel goed ingelicht,’ zegde Geurik, met het hoofd knikkend; ‘maar wat zal men er van zeggen, wanneer men met het gemeentebestuur overhoop ligt?’

En Geurik verhaalde aan den officier, die aandachtig toeluisterde, al de plagerijen en onrechtvaardigheden waarvan hij sedert eenige jaren, het slachtoffer was, en welke voor gevolg hadden gehad, hem letterlijk ten onder te helpen.

Meer dan eens onderbrak Hanna haren man in de opsomming van al de ongelukken, die op 't Kraaien-nest even als hagelbuîen waren nedergevallen; want waarom, zegde zij, moest de luitenant, die vreemd aan de zaak was, en waarschijnlijk voor zijn vermaak was uitgereden, het ongenoegen hebben, naar al die jammerklachten te luisteren.

‘Neen, ga voort,’ zegde de officier bij elke onderbreking der goede huismoeder; ‘hoe noemdet gij daar den rechtsgeleerde, die uwe zaken in handen heeft?’

‘Weilboot, in de wandeling Krakkemik, een bijnaam, die hem zeer toepasselijk gegeven is,’ antwoordde Geurik; ‘heden, doch het is te laat, heb ik de overtuiging, dat ik met een bedrieger te doen had.’

‘Hebt gij geene kinderen?’ vroeg de officier met belangstelling.

‘Ja wel, luitenant,’ antwoordde de moeder, die hare tranen, bij de gedachte van haar afwezend kind, niet konde bedwingen; ‘maar de oudste, die reeds de steun van het huishouden was, dient bij het leger, en....’

‘Kom, ween niet, vrouw,’ onderbrak haar Minten, ‘laat mij den luitenant, die zoo goed is naar al onze ongelukken te luisteren, eens verhalen, door welke schreeuwende onrechtvaardigheid de arme jongen soldaat werd!’

De officier luisterde met aandacht, en scheen diep verontwaardigd.

‘En daar ligt de oorzaak, dat wij beiden ziekelijk zijn, luitenant,’ vervolgde Geurik; ‘daarenboven wordt mijne vrouw wreed gekweld van de jicht door gedurig op 't stroo te slapen.’

‘Hebt gij dan geen bed?’ vroeg de officier haastig.

‘Ja wel, luitenant,’ antwoordde de vrouw, ‘maar de inkwartiering....

‘Wat zegt gij, de inkwartiering?’ sprak de officier met gefronste wenkbrauwen.

‘Sedert een paar jaren, heer luitenant, hebben wij het eenige bed, dat wij nog bezitten, afgestaan; een adjudant-onderofficier kan toch niet op het stroo slapen,’ antwoordde Geurik.

‘Indien onze Terus slechts van de militaire dienst wederkeerde, wil ik heel mijn leven op stroo slapen,’ zegde de vrouw met een langen zucht; ‘eene moeder verlangt toch altijd naar haar kind..... Heeft mijnheer ook kinderen?’

De officier zichtbaar aangedaan over deze vraag, knikte met het hoofd.

‘Ga dan maar bij u zelven,’ weende Hanna.

‘Uw burgemeester heeft een laag karakter, en speelt eene verfoeilijke rol,’ zegde de officier; ‘hij drukte op elk zijner woorden, en de blik zijner oogen werd zoo dreigend, dat Geurik Minten er koud van werd.

‘Toch wil ik hem geen kwaad,’ zegde Geurik; ‘hij heeft ons en onze kinderen wel diep ongelukkig gemaakt, maar....’

‘Denken wij, dat de goede God het toch niet slecht met ons voor heeft,’ viel de vrouw hem in de rede; ‘en daarom ook mag men niet morren, wat zegt gij, luitenant?’

‘Ik zeg,’ was het antwoord van den diep ontroerden officier; ‘dat gij brave menschen zijt, en een veel beter lot verdient.’

Hij stond op, en bood de brave moeder een stuk geld aan, voor hare lekkere koffie en kandijsuiker.

'Niet aannemen! volstrekt niet!' riep Minten; 'het is ook wel de moeite waard, voor een kopje koffie!'

'Zeker niet!' zegde de vrouw hare hand terugtrekkend; 'indien ik zulks had voorzien, had ik mijnheer immers niets durven aanbieden.'

'Neem het aan voor uwe kinderen, drong de officier aan. Hij glimlachte zoo zacht en goedaardig, dat menig ander het bjjna niet meer had durven weigeren.'

'Och, neen, mijnheer,' zegde Minten op smeekenden toon; 'gij hebt ons de eer aangedaan, hier een oogenblik te vertoeven; verschaf ons nu nog het genoegen, op geene belooning aan te dringen.'

'Het zij zoo!' zegde de officier verwonderd over de belangeloosheid dier brave landlieden; 'maar dan toch reken ik er op, dat indien gij eens doornat zijt, en omtrent mijn huis komt....'

'Ik mij bij u kom drogen, en mijn kopje koffie terug halen,' lachte Minten, terwijl hij den officier een geduchten slag op den schouder gaf.

(Slot volgt.)

De goudzoekers van den Rijn.

Er zijn in onderscheidene werelddeelen vele rivieren, die in het zand dat zij naar zee voeren, goud verborgen houden; mogen zij den oceaan niet binnen dringen zonder tol te betalen? Wie zal op die vraag antwoorden! In ieder geval hebben zij meer goud in haren schoot, dan zij aan het tolhuis behoeven te betalen, want gedurende haren loop moeten zij aan de bewoners harer oevers een niet onaanzienlijke hoeveelheid van het edele metaal afstaan.

Dat de rivieren goud bevatten is, als zooveel andere zaken, hoogstwaarschijnlijk slechts door toeval ontdekt. Wellicht heeft een door de fortuin begunstigd wezen, hier of daar op den oever van eene rivier na eene overstrooming goud gevonden in het achtergeblevene zand, van hetwelk hij niets anders denken kon, dan dat het door de rivier vergeten was. Toen men ten gevolge daarvan het zand der stroomen aan een nauwkeurig onderzoek onderwerpend, al weder goud, al was het dan ook eene kleine hoeveelheid, vond, legde men zich op het zandwasschen toe en aldus ontstond eene nieuwe industrie, namelijk die der goudzoekers.

Gedurende verscheidene eeuwen heeft zich de exploitatie dezer overstroomende mijnen staande gehouden en hebben sommige landstreken er niet onaannemelijke voordeelen van getrokken, doch nauwlijks had het woord Californië door de wereld geklonken met de mare dat men goud vond, niet als stof maar als groote klompen, in het uiterste Westen van N.-Amerika en in de zoo rijke mijnen van Victoria in Australië, of de Rijn en andere Europeesche stroomen werden voor een groot gedeelte verlaten.

De Rijn zonder daarom een rijkaard van den eersten rang te zijn, is een der goudrijkste stroomen van het vaste land; in alle eeuwen woonden goudzoekers aan zijne boorden; en hun arbeid werd voldoende beloond. De aanvang der exploitatie is niet met juistheid aan te geven; aan Tacitus schijnt het goudzoeken geheel onbekend te zijn geweest, want *hij wist niet of het een weldaad of een straf der goden was dat zij den Germanen het goud en zilver onthielden.*

De monnik Otfried van Werssemburg, een leerling van den beroemden Rhabanus Maurus, zegt als hij van de Franschen spreekt:

Ils retirent ici sur les rives
L'or que contiennent les sables.

Met tamelijk veel zekerheid wordt het algemeen aangenomen, dat de Rijn zijn goud uit zijne nevenrivieren krijgt; deze ontspringen in de gebergten van Zwitserland en Zuid-Duitschland; het vaderland van de Aar, de Breisgau, de Murg, de Neckar en meer andere rivieren, die in den Rijn vallen en hem voeden, is het Zwarte Woud; dit verschaft dus de gouddeelen, maar waar ergens verbergt het de goudlaag, van welke de millioenen splinters door het water worden afgenomen en medegevoerd? Men weet het niet; zal men het ooit te weten komen? alleen de toekomst zal deze vraag beantwoorden zoowel als die andere: is het voor de nijvere bevolking van Zuid-Duitschland wenschelijk, dat men dien rijken *placer* ontdekke en Forbach het San Francisco van dit nieuw Californië worde?

In afwachting van dien eersten dag der gouden eeuw voor het Rijndal, gaat men voort den Rijnstroom te exploiteeren door zijn zand te wasschen. Slechts op een betrekkelijk klein gedeelte der rivier kan de bewerking met goed gevolg plaats hebben; uit het bovengezegde blijkt duidelijk dat zulks alleen kan zijn stroomafwaarts van de punten, waar de goudhoudende nevenrivieren in den Rijn vallen, men ontmoet dan ook zelden goudzoekers boven Kehl. De meest bewerkte streek is het midden van het hertogdom Baden tusschen Kehl en Linkenheim.

Het bedijken der rivier is een der grootste oorzaken geweest van het verval van dien tak van industrie; toen de wateren bij hooge vloeden naar welgevallen een gedeelte van het land konden overstroomen, lieten zij bjj hunnen val gewoonlijk talrijke zandbanken achter; de rijkdom dier zand-

banken was natuurlijk afhankelijk van de meerdere of mindere nabijheid der goudhoudende neven-rivieren. Toen de Rijn tusschen dijken werd ingesloten, gingen de voordeelen dier zandbanken voor de goudzoekers verloren; daarbij maakt de versnelde strooming de rivier dieper, hetwelk eveneens een aanmerkelijk goudverlies ten gevolge heeft.

Waarin bestaat de arbeid der goudzoekers? Zelden zal een reiziger den Rijn opvaren zonder voornamelijk op genoemde plaatsen eenige goudzoekers bezig te zien, hetzij aan den oever in hunne eenvoudig opgerigte werkplaatsen, hetzij in hunne lange kano-achtige bootjes, hetzij op eilandjes, die hier en daar hunne grijze oppervlakten boven de wateren verheffen; het prachtige landschap, dat de beide Rijnoevers omringt, en zooveel dichters en schilders inspireert, neemt op sommige plaatsen een sombere tint aan, want wat is treuriger dan eenige bedelaars te zien aan den oever van den reusachtigen stroom, die onverbiddelijk milliarden voor hunne oogen wegvoert!

Drie mannen zijn voldoende om het zand, waaruit men het goud zal trekken, de eerste bewerkingen te doen ondergaan; de werktuigen, die zij daarvoor gebruiken zijn zeer eenvoudig; zij bestaan in een kruiwagen, een teenen horde, eenige kuipen en houten nappen.

Een der werklieden brengt het zand van de bank, waarvan de exploitatie wordt ondernomen, naar den eersten wasscher, die er op de horden de grootste keisteenen van scheidt; het gezuiverde zand wordt daarop voor de tweede maal op de horde geworpen, maar nu is deze overdekt met een wollen lap, ook wel met een schapenvacht; de bewerking die thans het zand ondergaat scheidt het van de fijne gouddeelen en zandkorrels, die aan de haren van de vacht blijven hangen, waarop deze door den derden arbeider daarvan worden afgespoeld en zorgvuldig verzameld.

Het goudhoudende zand is nu een hoop slijk waaruit door middel van kwikzilver het goud te voorschijn wordt gebracht. Dit goud wordt gewoonljjk naar den opzichter te Carlsruhe gevoerd, om door de goudsmeden gezuiverd te worden.

Somtijds exploiteert de Staat zelf en betaalt den goudzoekers een dagloon, soms ook verpacht hij den Rijn bij gedeelten, enkele malen laat hij de goudzoekers werken voor een bepaald gedeelte van den opbrengst.

Men kan zich een denkbeeld vormen van den moeielijken en weinig voordeeligen arbeid, als men weet, dat gemiddeld 7,000,000 ponden zand 1 pond zuiver goud opleveren.

Sinds een tiental jaren is dan ook de exploitatie ontzaggelijk verminderd en gaan de Duitschers, die toch liefhebbers van reizen en trekken zijn, hun fortuin in Amerika en Australië zoeken

Kattengemauw
Van een lid der Associatie tot bescherming der dieren.

Verleden jaar schonk mij mijn kat Jolietje
Een half dozijn van allerliefste katjes,
Meikatjes, och! gitzwart met witte pootjes -
Zeker waar, het was een alleraardigst troepje.
Mijn keukenmeid, een ongevoelig schepsel.
Niet vatbaar voor ontwikk'ling en beschaving,
Zij wilde van dat zestal vijf verdrinken;
Doch ik voorkwam dien moord! De menschheid roeme
Mijn menschlijkheid! - Och, och, die lieve katjes
Ze groeiden op, en sprongen levenslustig
Door huis en hof met opgeheven staartjes;
Ja, hoe die meid ook bromde en knarsetandde,
Ze groeiden op! en 's avonds voor haar kamer,
Begonnen zij een schoone serenade,
En kortten zóó mijn slapelooze nachten.

Het jaar ging om - mijn katjes werden katten.
De Meimaand kwam... hoe zal ik u beschrijven
Het schouwspel, dat nu oprees voor mijn oogen!
In 't heele huis van boven tot beneden...
'k Vond overal - o wonder! - slaapvertrekjes,
Voor 't eene *hier* en *daar* voor 't andre katje,
In ledikant en onder stoel en tafel,

In hoek en kast, op vliering en in kelder:
Want elke kat der zeven oude katten
Heeft zeven - denk eens! - zeven jonge katjes.
Meikatjes, och! gitzwart met witte pootjes -
Zeker waar, het is een alleraardigst troepje.

Och, als ik met die *diersoort* mij verlustig,
Dan vat ik niet, waarom beschaafde menschen
In d'apentuin bijzonder smaak gevoelen;
Begrijp ik niet, waarom zelfs een VAN VLOTEN
Zoo vurig wenscht de gis te zien bewaarheid
Dat uit een aap de mensch zich heeft ontwikkeld; -
Een *aap*... maar foei! - een *kat*... 't is veel humaner,
't Is nationaal! Of zijn wij Nederlanders
Niet uit den stam der oude Batavieren,
Zijn deze niet ontwikkeld uit de Katten?
Zeker waar, zoo vaak ik neerzie op mijn katjes
Dan roep ik uit zoo heel *onwillekeurig:*
'Dàt *was* de mensch, dit *werd* hij!' - Welk een glorie![1)]

Wee, wee! die meid vol liefdeloos vooroordeel,
Dat creatuur van ouderwetschen stempel,
Zij tiert en raast - vervolgt gelijk een Furie
Mijn katjes, ach! met tang en brandend hout.
Zij zint op moord, ik zie het aan haar tronie;
Aan oud en jong heeft zij den dood gezworen.
Ach, dag en nacht bekommert mij dit schrikbeeld!
Hoe voor den klauw dier tijgerkat u hoeden
O vijf maal zes, plus zes en twintig katjes?

Maar toch, één zorg beklemt mij 't angstig harte:
Wèl is het schoon de dieren te beschermen -
Doch wat gedaan als zes en vijftig katten
Het volgend jaar zich weêr verzevendubblen?...

Afgeluisterd.

B.v.M

[Nummer 48]

Groningen.

Onder de steden van Nederland is er misschien niet éène, die aan het meerendeel der Nederlanders zelf, minder bekend is dan Groningen, en toch moest zij, zoowel om hare schoone ligging, als om haren sierlijken, regelmatigen aanleg en fraaie gebouwen, boven menige andere de voorkeur verdienen. De reden dezer onbekendheid is niet moeilijk te raden; Groningen is te zeer buiten den gewonen weg gelegen; die stad is te ver van het middenpunt des lands verwijderd dan dat men haar ten doel der pleiziertochten zou nemen en de Vlaming reist zóó diep Holland niet in.

1) Zie D[r]. van Vloten, Humaniteit.

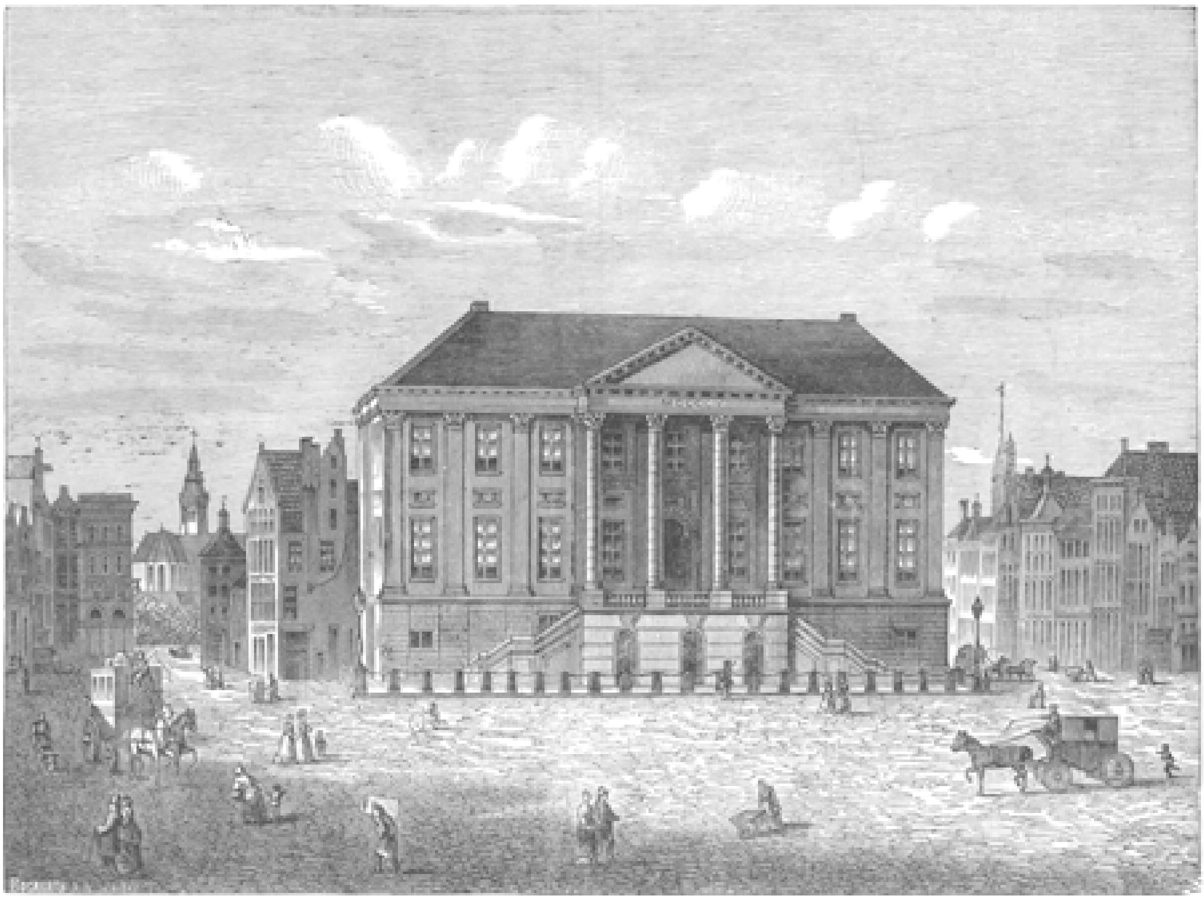

Het stadhuis te Groningen.

Wanneer men, bij het naderen der stad, nog onder den indruk verkeert van het heerlijk schoone landschap, dat men is doorgereisd, dan gevoelt men bij het binnentreden der vesting eene sombere gewaarwording, alsof men, voortaan van het genot der schoone natuur verstoken, binnen de muren dezer vesting versmachten moest, zonder iets te vinden dat daarvoor schadeloos zal stellen. Bedrieglijk echter is die gedachte wanneer men Groningen binnen gaat, hoeveel waarheid zij ook moge bevatten bij de intrede van zoovele andere vestingen. Groningen immers bezit vele schoone, prachtige gebouwen; op de eerste plaats moet het stadhuis genoemd worden, waarvan bijgaande gravure eenig denkbeeld kan geven. Het is een trotsch gebouw, dat in den vorm van een rechthoekig hoefijzer met drie sierlijke gevels prijkt. Heerlijk vooral is het gezicht dat men heeft wanneer men van den kant der Groote of Martinikerk, over de Breedemarkt henen, eenen blik werpt op die majestueuze schepping van latere bouwkunde; dan bevindt men zich onder een onvergetelijken indruk geplaatst, dien het overheerlijke front te weeg brengt, en het oog gevoelt zich aangetrokken door die schoone colonnade, uit Bremersteen vervaardigd, die de vooruitspringende, schoone kroonlijst draagt. Ter weêrszijden der pui, door deze kolommen gevormd, voert een arduinsteenen steenen trap tot eene prachtige vestibule en breeden gang, die tot het inwendige van het gebouw toegang verleenen. Hier beantwoordt alles aan de pracht van buiten; men vindt er een aantal zalen en kamers, allen met den meesten smaak versierd, waaronder vooral de groote raadzaal uitmunt. Het gebouw dat tusschen 1792 en 1810 werd opgericht, levert door zijne ligging en bouwtrant een uitmuntend geheel, dat te recht een der schoonste sieraden van Groningen mag heeten.

Onder de kerken bekleedt de Groote of Martinikerk tegenover het stadhuis de eerste plaats. De dagteekening der eerste stichting van dit heerlijke, in gothischen stijl opgetrokken, kunststuk is zeer onzeker, maar het is bekend dat reeds in 1253 de St. Maartenskerk bestond, waarvan in 1465 de toren, door den bliksem getroffen, afbrandde, en dat deze, drie jaren later weêr opgebouwd, de kerk in zijn val vernielde. In 1482 waren beide hersteld. Bij een lengte van 64 bezit zij eene breedte van 27 ellen, welke ruimte door eene dubbele rij pilaren doorsneden wordt. De naam dezer kerk. die hare toewijding aan den ridderlijken Heilige, St. Martinus, aanduidt, doet genoegzaam zien dat zij eenmaal, in betere tijden, tot de viering van den Katholieken godsdienst werd gebezigd, nu echter wordt zij door de Protestanten gebruikt.

In deze kerk vindt men nog het voortreffelijke orgel, dat in 1479 door den beroemden Rudolf Agricola vervaardigd is, en na eenige verbeteringen, in 1691 en 1859, noch altijd door zijne zuivere, krachtvolle tonen de bewondering afdwingt. Het voornaamste sieraad dezer kerk is echter haar toren, die als een der eerste meesterstukken van gothische bouworde geroemd wordt. Dit bewonderenswaardig gevaarte, met zijne vijf galerijen, is geheel uit eene soort van grauwen hardsteen opgetrokken ter hoogte van bijna 95 ellen. Hij is voorzien van eene menigte klokken, waarvan de grootste 22.000 pond weegt, en van een klokkenspel van 36 klokken.

Onder de liefdadige inrichtingen van Groningen moeten wij noodwendig het Doofstommen-Instituut vermelden, dat om zijne menschlievende strekking alle aandacht verdient. Op het voetspoor van den franschen abt de l'Epée, wijdde zich de predikant der Waalsche gemeente. H.D. Guyot, aan de verbetering van het lot dezer ongelukkigen, die van alle verkeer met hunne natuurgenooten verstoken, in het midden der wereld, hun ellendig leven in voortdurende eenzaamheid moesten slijten. Gedurende 40 jaren besteedde hij onafgebroken zijne zorgen aan de stichting, die

door hem in het leven werd geroepen, en thans nog aan 150 tot 160 jeugdige doofstommen de gelegenheid verschaft, om hun ellendigen toestand te verbeteren en zich tot een handwerk te bekwamen, waardoor zij later in hunne behoefte kunnen voorzien. Langen tijd was dit het eenige gesticht van dien aard, dat in Nederland bestond, tot dat in 1830 dergelijke stichting werd tot stand gebracht te Gemert. Zij werd in 1840 naar den Huize Nieuw-Herlaar onder St. Michiels-Gestel verplaatst, onder het bestuur van den Eerw. Heer van Beek die later in Antwerpen aan 't hoofd van dergelijke inrichting stond en eindelijk nu, in laatstgenoemde stad, stil, vreedzaam, en schier vergeten zijn leven slijt.

Als hoofdplaats en bijna de eenige stad van aanbelang in de provincie van dien naam, drijft Groningen, een drukken handel in de producten van den landbouw, die voor een groot gedeelte der bevolking eene milde bron van welvaart is om den overvloed van gewassen, welke de grond voortbrengt; men vindt er echter ook eenige fabrieken.

Van de eerste geschiedenis van Groningen is met eenige zekerheid niets bekend; wij weten slechts dat het reeds vroeg door uitgebreiden handel en scheepvaart tot een zekeren trap van bloei geklommen was; dat in 1110 zijne houten omwalling door een muur werd vervangen; dat het in 1284 onder de steden van het Hanze-verbond werd opgenomen. Als leen van het Duitsche Rijk werd de stad en de provincie door keizer Hendrik III in 1040 aan den bisschop van Utrecht geschonken, die echter slechts zelden zijn gezag door de weêrspannige bewoners geëerbiedigd mocht zien. Bij den opstand tegen Spanje in de 16e eeuw was Groningen getuige van het eerste gevecht, tusschen de Spanjaarden noder Aremberg en de duitsche huurlingen onder Graaf Lodewijk van Nassau, bij het gehucht Heiligerlee (1568), waarin Aremberg en Adolf van Nassau sneuvelden.

Angelus Domini.

Hoort gij wel, bij 't plechtig stille,
Dat de sluimrende aarde dekt,
't Lied der goeden, 't lied der vromen,
't Lied dat ons tot bidden wekt?

Hoort gij wel die zachte tonen,
Door den aêm des winds gekust?
Hoort... het is een stem van boven,
Zij verkondigt vrede en rust.

Lieflijk als een hemelbode,
Afgedaald uit hooger sfeer,
Brengt die stem den groet der Godheid,
Rust en vreê op aarde weêr.

Heil den goeden, heil den vromen,
Heil den braven! roept zij luid;
En de zwakken en de zondaars
Noodigt zij tot boete uit.

Ook aan armen en die lijden,
Schenkt zij troost in ramp en druk,
Zij maant hen tot hopen, bidden,
Als de bron van waar geluk.

Vrede, vrede! roept zij allen;
En de kleinen kust zij zacht,
En den kranken die daar liggen,
Lispelt zij een ‘goeden nacht!’

Stem der Godheid! hemelbode
Blijf ons bij in onzen strijd,
Als een wenk tot beter leven,
Als een gids der zaligheid.
Ave Maria!

H.A. Banning.

Het kraaien-nest.
Door Dr. J. Renier Snieders.
Slot.

‘Dat neem ik aan,’ lachte de officier; ‘ik logeer in het hoofdkwartier.... Nog één woord: hoe heet uw zoon die bij het leger dient?’

‘Terus Minten, flankeur bij de dertiende afdeeling, 1ste bataillon,’ was het gelijktijdig antwoord van vader en moeder.

De officier haalde een prachtig zakboekje te voorschijn, en teekende den naam op van den jongen flankeur, alsmede van zijne afdeeling en bataillon. Daarna wenkte hij den knecht, die de twee paarden bij den toom rondleidde, groette beleefdelijk de twee brave landlieden en steeg in den zadel.

‘Dat is eerst een beleefde luitenant!’ zeide Hanna, die den zwierigen ruiter nakeek.

‘Zoo vriendelijk zijn ze toch allen niet!’ zeide Geurik; ‘zie dan, verduiveld! hier liggen twee gouden Willemen! Hoe behendig hij die op de kas heeft geschoven!’

‘Twintig gulden voor een kopje koffie!’ riep Hanna, met opgehevene handen.

Twintig gulden! herhaalde Geurik; ‘die man moet een zwaar traktement hebben! Nu, in Gods naam, leg ze maar in de kist.’

Twee dagen, nadat de officier op 't Kraaien-nest zijne voeten gewarmd en een kopje koffie had gedronken, verlieten de ingekwartierde compagniën het dorp, en werden nog dienzelfden avond vervangen door een half bataillon jagers.

Terwijl men op het raadhuis de billetten afleverde, riep de burgemeester:

‘De adjudant en zes manschappen op 't Kraaien-nest!’

‘Is dat bij een zekeren Geurik Minten!’ vroeg de luitenant-kwartiermeester.

‘Ja, Geurik Minten,’ was het antwoord.

‘Geene inkwartiering op 't Kraaien-nest!’ hernam hij gebiedend.

‘En wat zou men in het dorp zeggen over zulke bevoorrechting?’ vroeg Lootman.

‘Dat is mijne zaak niet,’ sprak de officier.

‘De mijne wel,’ liet Lootman er driftig op volgen; ‘ik als burgemeester sta er voor in, dat bij de inkwartiering, de rechtvaardigheid stipt in het oog wordt gehouden.’

‘Ik heb daaromtrent een schriftelijk bevel van hooger hand,’ hervatte de kwartiermeester, ‘overigens raad ik u, geene opmerkingen te maken, mijn kolonel houdt er niet van.’

‘Van hooger hand?’ mompelde Lootman, terwijl hij het mislukte inkwartierings-billet ter zijde legde; ‘van hooger hand?’ Wat mag daar achter steken?

De veldwachter fluisterde hem eenige woorden in het oor. Lootman zag vreemd op, en zijn aangezicht werd bijna zoo wit, als de veder der schrijfpen, die achter zijn oor stak.

Nauwlijks waren de soldaten van het marktplein, of het halve dorp was reeds onderricht, dat Geurik Minten ditmaal van de inkwartiering bevrijd bleef. Overal stak men de hoofden bij elkander, overal pluisde men uit, welke de reden was dier uitzondering, waarvan men tot hiertoe geen voorbeeld gezien had.

De vrouw van den burgemeester beweerde, dat zulks zeer eenvoudig

was, dewijl Minten, die zelfs voor zijn eigen huisgezin geen brood meer had, op de inkwartieringslijst was uitgeschrapt. En toch weende zij dien dag bittere tranen van spijt, omdat het onbetwistbaar was, dat iemand, achter het gordijn, Geurik Minten de hand boven het hoofd hield. In eenen aanval van gramschap, welke naar zinneloosheid geleek, schold zij haren man uit voor een lafaard, die toeliet dat men hem in zijne waardigheid miskende; joeg den veldwachter, die Lootman niet beter geraden had, de deur uit; en herhaalde dat de onbeleefde luitenant-kwartiermeester voorzeker niets anders was, dan een flankeur van het strafbataillon.

X.
Na regen zonneschijn.

Geurik Minten brak zich van den avond tot den morgen het hoofd, om er achter te komen, aan wien hij het te danken had, van zijnen adjudant-onderofficier en verdere inkwartiering ontslagen te zijn. Gaarne had hij de twee gouden Willempjes van den officier aan den arme gegeven, indien iemand hem het raadsel had kunnen oplossen.

Des anderen daags, tegen den avond, stond hij voor het venster te zien naar de wacht, die in de richting der grenzen zijn huis voorbij trok, toen hij eensklaps verblijd uitriep:

‘Ja, het geluk zit ons op de hielen! Wel, heb ik mijn leven! Hanna! daar is onze Terus!’

Nauwlijks had hij gesproken, of de flankeur der dertiende afdeeling kwam de deur binnen geloopen, en viel weenend en lachend terzelfder tijd, in de armea van vader en moeder.

Hoeveel tranen van geluk werden er dien avond op 't Kraaien-nest geschreid! Jaren van rampspoed en ellende schenen vergeten, bij het onverwacht wederzien van een teêrgeliefden zoon! Indien Geurik Minten zich vermoeid had met de oplossing van het raadsel, waarom men hem van alle inkwartiering had vrijgelaten, was hij niet minder begeerig om te weten, aan welke omstandigheden hij het moest toeschrijven, zoo onverwacht zijnen zoon in het ouderlijke huis weder te zien. Doch Terus wist volstrekt niets te zeggen; enkel wist hij, dat hij de eenige van zijn bataillon was, dien men met onbepaald verlof had weg gezonden, en verder dat hij blijde was, terug te zijn bij vader en moeder.

‘Wat zou dat nu wel wezen?’ vroeg Minten, toen hij een paar dagen later, een brief met een groot lak ontving, waarop eene kroon tusschen twee rechtopstaande windhonden was afgebeeld.

De brief was van een voornaam rechtsgeleerde uit de residentie-stad. De schrijver zegde er in, dat hij bekend was met het proces, hetwelk sedert zoo langen tijd hangende was tusschen het dorpsbestuur en 't Kraaien-nest, als ook met al de bedriegerijen, waarvan Geurik Minten het slachtoffer was. Hij verzekerde hem, de middelen in de hand te hebben, om de zaak spoedig en ten zijnen voordeele af te werken, en bood hem kosteloos zijne dienst aan.

Hij eindigde met te zeggen, dat Geurik Minten hem door een voornaam heer was aanbevolen, en in volle gerustheid mocht betrouwen op den goeden uitslag der pogingen, welke men ging aanwenden, om hem uit zijnen neteligen toestand te redden.

Men verzocht hem, zonder uitstel, naar de stad te komen, en zich bij den rechtsgeleerde in die en die straat, en dat en dat huis aan te bieden.

‘Zou dat geen tweede Krakkemik zijn?’ vroeg Minten bij zich zelven met een kleinen glimlach; ‘maar neen, de naam van dien rechtsgeleerde boezemt mij vertrouwen in. En daarbij, men spreekt daar van een voornaam heer, die mij in zijne gunst heeft aanbevolen? Wie mag dat zijn?’

‘De luitenant, die hier een kopje koffie dronk,’ zeide Hanna; ‘niemand anders, dan de luitenant, laat u dat van mij gezegd zijn.’

Minten zag zijne vrouw diepdenkend aan en antwoordde:

‘Gij zegt daar zoo al iets.’

‘Ja, ik denk dag en nacht aan den luitenant; dezen nacht droomde ik, dat hij met zijn blooten degen in de hand, achter Lootman zat.’

‘Dat is grappig!’ lachte Geurik; ‘maar toch scheen die officier bewogen, toen ik hem verhaalde wat wij geleden hebben; ja, hij was bewogen, ik heb gezien, dat zijne oogen vochtig werden.’

‘Welnu, zou die luitenant, welke er als een voornaam man uitzag, niet bij zich zelven kunnen gezegd hebben: “Kom aan, laat mij die arme lieden eens uit den druk helpen!”’

‘Waarom niet?’ zegde Geurik toestemmend; ‘want wie anders kan er toch al belang stellen in den armen pachter van 't Kraaien-nest?’

‘Daarom ging ik morgen op reis,’ zeide Hanna; ‘ik weet niet waarom ik zoo vol betrouwen ben, sedert de luitenant daar in den hoek, zijne voeten heeft zitten drogen? Ja, ga maar; wat waagt gij er aan?’

‘Wat waag ik er aan?’ zeide Minten; ‘s-Gravenhage is toch zoo ver niet.’

De trouwjas werd al wederom uitgeklopt en afgeborsteld; de ouderwetsche hoed uit de kas gehaald, en door gedurig strijken en wrijven glad, en zoo veel mogelijk glimmend gemaakt, en de schoenen, met spijkers bezet, afgeveegd en opgepoetst. Des anderen daags vroeg in den morgen, was Minten reeds reisvaardig. Hij stak de twee gouden Willempjes van den luitenant in zijn zak, en vertrok naar de residentie.

Een straatjongen wees hem, bij zijne aankomst, het huis van den rechtsgeleerde.

‘Dat ziet er hier beter uit dan bij Krakkemik,’ mompelde Geurik, terwijl hij aan de bel trekkend, een blik van verwondering wierp op den zwaren leeuwenkop, die met een koperen ring in den muil, door de groen geschilderde deur scheen te komen.

Eene minuut later ontving hem de rechtsgeleerde, een eerbiedwaardig grijsaard, met zooveel goedheid en onderscheiding, dat Minten er geheel van onthutst was. Meer dan twee uren laag, luisterde de advocaat naar het verhaal van al de gebeurtenissen, welke er sedert eenige jaren, in het dorp hadden plaats gehad, en knikte gedurig vriendelijk met het hoofd, tot teeken, dat hij zijnen client volkomen verstond, en zijne zaak als rechtvaardig beschouwde. Zoo dikwijls Minten den naam van mijnheer Weilboot, of dien van Lootman of van den veldwachter noemde, fronste de rechtsgeleerde de wenkbrauwen en zegde driftig, dat het hem walgde van zulke ellendige kerels te hooren spreken.

Nadat Geurik zijne zaak wijd en breed had uitgelegd, begon de rechtsgeleerde zijn gevoelen te zeggen, over het hangend proces en over de oorzaken, welke er aanleiding toe hadden gegeven. Hij ontwikkelde het plan, hetwelk hij in het hoofd had, om de zaak spoedig, en met zekerheid van goeden uitslag, af te werken.

Nadat hij al de inlichtingen van zijn client nauwkeurig had aangeteekend, en hem wijd en breed had verklaard, hoe deze zich verder te gedragen had, gaf hij hem

goedhartig de hand, hem verzekerende, dat hij met goeden moed en vol betrouwen huiswaarts konde keeren.

‘Nu ja, dat zal ik,’ antwoordde Geurik, de hand van den advocaat met kracht in de zijne drukkend; ‘en zeg mij nu eens wat ik u schuldig ben voor al uwe moeite en geduld?’

De rechtsgeleerde glimlachte goedaardig, en zegde dat Minten hem geen rooden duit schuldig was.

‘Neen,’ hernam de boer zijne linnen beurs voor den dag halende; ‘ik heb nog twee Willempjes, die ik van den luitenant kreeg.....’

‘Behoud die, zegde de advocaat, hem op den schouder kloppend; dat geld brengt u geluk aan!’

‘Neen,’ drong Geurik aan; ‘zoo ben ik niet, mijn beste heer; die Willempjes zijn voor uwe moeite; ik heb nog een paar kwartjes over, waarmede ik best zal te huis geraken; de Meierij is zoo ver niet.’

De advocaat bleef goedhartig weigeren, en Minten er op aandringen, om de twee Willempjes te doen aannemen voor het advies, hetwelk hij zoo verstandig en beredeneerd vond.

Na vijf minuten weigeren en aandringen, behield Minten zijn geld, en ging even verwonderd over de beleefde manieren, als over de belangeloosheid van den rechtsgeleerde, de deur uit. Terwijl hij moedig door de straten der prachtige residentie-stad stapte, hield hij niet op, in zijnen geest vergelijkingen te maken, tusschen de twee advocaten, die de belangen van 't Kraaien-nest in handen hadden.

In die vergelijkingen, welke zich zelfs tot het gekorven satijnen vest, en het van vet glimmende kleed van Weilboot uitstrekten, had de rechtsgeleerde uit de residentie ver de overhand. Nu hij eenmaal in aanraking was geweest met een loyaal en kundig man, kon hij zich niet begrijpen, hoe hij zich door een lagen afzetter eens in de luren had laten leggen. Reeds had hij de stad meer dán een uur gaans achter den rug, en vloog in gedachten nog gedurig van het ellendig kantoor van mijnheer Weilboot, naar de prachtige woning van den advocaat, toen hij eensklaps stil staande, uitriep:

‘Onze Hanna heeft mij zoo dikwijls herhaald, dat ik het niet mocht vergeten, en toch is het vergeten! Wie is nu de man, die zoo veel belang stelt in den armen Minten? De luitenant? Dat is wel mogelijk. En wie is die luitenant?’

Minten haalde den schouder op, en zijnen weg vervolgende, dacht hij dat zulks zich later wel zou ophelderen.

Op zekeren morgen, ongeveer eene maand na zijne terugkomst uit de stad, kwam het geheele dorp op de been. De heeren der rechtbank waren aangekomen, en hadden na de eigendommen van 't Kraaien-nest te hebben afgezien, verscheidene getuigen, onder welke Lootman, de veldwachter, Geurik Minten, en eenige der voornaamste ingezetenen, opgeroepen.

Iets wat iedereen verwondering baarde, was de afwezigheid van Carrero's Bavo. Wij echter, die bekend zijn met het hatelijk gedrag van den dorps-ambtenaar, vinden zijne afwezendheid zeer natuurlijk.

Sedert den dag dat de luitenant, dien hij zeer goed scheen te kennen, op 't Kraaien-nest een kopje koffie had gedronken, was hij onrustig geworden; en toen hij dien morgen vernam, dat de rechtbank in het dorp was, en zich van Geurik Minten naar Lootman had begeven, achtte hij het noodig over de grenzen te trekken. Ofschoon hij beweerde, daar de dorps-secretaris overleden was, verzekerd te zijn, dezen in zijn ambt te zullen opvolgen, oordeelde hij raadzaam, niet op zijne aanstelling te wachten.

En Bavo had wel gelijk, want nog was hij niet aan den steenen paal, die in de heide de grensscheiding tusschen Nederland en België aanduidt, of een paar maréchaussées kwamen hem een bezoek geven, dat indien hij te huis, in plaats van in de heide was geweest, zeer onaangenaam voor hem zou zijn afgeloopen.

Lootman kwam er niet zoo goedkoop af, want in den namiddag werd zijne huifkar ingespannen, en op zijn eigen voertuig, tusschen twee gewapende mannen, vertrok de burgemeester naar de hoofdstad van het arrondissement.

Rechts en links hoorde men mompelen, dat Lootman, geholpen door zijnen veldwachter, bewijsstukken vervalscht, en getuigen omgekocht had in het proces tegen Geurik Minten. De vrouw uit de herberg, waar de heeren der rechtbank waren afgestapt, had nog andere verschrikkelijke dingen door de spleet der deur afgeluisterd, en beweerde onder ander, dat burgemeester en veldwachter beschuldigd werden, een valschen eed te hebben gedaan in de zaak van 't Kraaien-nest.

Burgemeesters Mijntje, die anders het hooge woord zoo had, was dien dag niet op de straat te zien; zij bleef voor het raam bittere tranen staan schreien, en hield niet op met roepen, dat haar man onschuldig was als een pas geboren kind, en wat er dien dag gebeurde, aan Geurik Minten eens zuur zoude opbreken.

In eenige dagen tijd, kwamen al de schelmerijen van den hatelijken Lootman uit, en weldra was het vonnis gestreken, waarbij de brave Minten in het bezit van zijn goed werd hersteld, en daarenboven eene

schadeloosstelling door zijne tegenpartij te betalen, ontving, welke hem in staat stelde, op staanden voet een welgezeten landbouwer te worden, zoo als hij altijd geweest was.

Angelus Domini

Behalve de boete, welke belangrijk genoeg was om Lootman in zijn fortuin voor altijd den knak te geven, werd deze nog tot eene gevangenisstraf van verscheidene jaren veroordeeld.

En de ellendige Krakkemik, Krakkemik die misschien ruim zoo veel schuld had als Lootman?

Vossen van de grootte en de kleur als Weilboot laten zich met gewoon aas niet vangen. Neen, reeds sedert eenige dagen bemerkte hij, dat er onweder broeide, en het onvoorzichtig zoude zijn den storm, die onvermijdelijk moest losbreken, af te wachten. Daarom maakte hij zich bij tijds reisvaardig, en trok, even als de veldwachter, de grenzen over, met het oogmerk daar den loop der gebeurtenissen af te wachten.

Nooit keerde hij in de Meijerij terug. In het belgisch grensstadje waar hij verbleef, maakte hij kennis met Carrero's Bavo, en vatte het plan op

om, door dezen geholpen, zijne oude kostwinning, welke hem vroeger een schoonen duit had opgeleverd, te hervatten. Het duurde echter niet lang of beiden werden voor afzetterij en omkooping van getuigen in hechtenis genomen, en door de assisen tot tijdelijken dwangarbeid veroordeeld.

Koning Willem II, op het Kraaien-nest

Laten wij terwijl deze twee ellendige kerels achter de grendels zitten, naar het Kraaien-nest terug keeren, en ons voor het slot onzer geschiedenis nog een oogenblik met brave lieden bezig houden.

Alles keerde bij Geurik Minten spoedig in den vroegeren toestand van welvaart terug. Heel het dorp had het oog op zijne schoone geldersche werkpaarden; de boeren uit den omtrek wandelden des zondags naar 't Kraaien-nest, om er honderd en vijftig van de schoonste schapen en vijftien der vetste melkbeesten te bewonderen, welke men in de geheele provincie aantrof. Iedereen roemde die keurige boerderij, welke

zoo op den akker, als binnen'shuis voor een toonbeeld van goeden aanleg, orde en bewerking mocht doorgaan.

Het was alsof de dieren begrepen hadden, dat na zoo vele jaren van

tegenspoed en lijden, in eens de welvaart op 't Kraaien-nest was wedergekeerd. De vogelen timmerden er het hakhout en de boomen vol nesten, en zongen hunne schoonste liederen, als waren zij blijde dat de huisbaas, die hen nooit stoorde, maar zelfs tarwe en boekweit voorwierp, wederom rijk en gelukkig was. En toen er in het voorjaar eens eene lange karavaan van ooijevaars uit het warme land over de heide kwam aangezeild, daalden er twee naar beneden en lieten hunne makkers voortreizen. Geurik Minten zag hen wederkomen, en met een traan van aandoening en blijdschap in de oogen, groette hij zijne twee oude vrienden, even als waren er, na eene lange afwezendheid, twee bloedverwanten in zijn huis wedergekeerd.

Het vers van den nederlandschen dichter werd hier ten volle bewaarheid:

Om hoog op starrenboog gezeten,
Leeft, heerscht uw Rechter, die uw druk
Voorzien, gewogen, afgemeten,
Verordend heeft tot uw geluk.

Laat onbezorgd Hem de uitkomst over,
Hoe lang ze in haar ontwikk'ling draal',
Uw neêrlaag wordt uw zegepraal,
Uw distelkroon, uw glorieroover;
De lijdenskroes u thans bereid
De drinkschaal uwer zaligheid!

Kort na de uitspraak van het vonnis van het gekende rechtsgeding, kwam de kerkschaal in de hand van den braven Minten weder, en de gilde bracht hem, als een bewijs harer achting, de eerteekenen van het hoofdmanschap terug, welke hem door de lage kuiperijën van een nijdigaard ontroofd waren.

De vrouw van Lootman spuwde vuur en vlam, toen zij dit hoorde, en verborg van nijd en schaamte, haar aangezicht onder hare falie, wanneer zij naar de kerk ging. En hoe was zij te moede, toen zij kort daarop vernam, dat Geurik Minten, bij koninklijk besluit, haren man als burgemeester opvolgde! Neen, dat kon het nijdige vrouwtje niet verkroppen; in weinig tijd ging de kleur van hare wangen, en haar vet verdween, als hadde men het met messen van haar lichaam gesneden. Lang worstelde zij tegen eene hevige en langdurige ziekte; en toen hare gezondheid eindelijk wederkeerde, verzekerde zij, dat zij enkel het leven boven den dood verkoos, om dien aartsschelm van 't Kraaien-nest nog eenmaal aan de galg te helpen.

En nu, lezer, is ons verhaal ten einde.

‘Maar de luitenant, die op 't Kraaien-nest eens een kopje koffie dronk?’

‘Neen, die mag niet vergeten worden. Wanneer gij, even als die officier, op 't Kraaien-nest eens uw sigaar wilt gaan aansteken, zult gij op de kelderkamer, waar voorheen achtereenvolgens vijftien adjudanten verbleven, eene eikenhouten latafel met koperen beslag vinden. Boven dat huismeubel hangt, in een mahoniehouten lijst het portret van den luitenant. Geurik Minten, die thans in zijn zeventigste jaar is, laat niemand uit zijn huis gaan, zonder hem die schoone kopergravuur te toonen en te zeggen: ‘Ziedaar, den man, die mij mijn proces deed winnen, en daarna burgemeester maakte; de officier, die hier aan mijn haard zijne kleederen droogde, bij het drinken van een kopje koffie! Kent gij die ridderlijke figuur niet? Het is de prins van Oranje, later Willem de tweede!’

Het oudste nieuwsblad der wereld.
Door L. van Rucklingen.

Oorsprong der nieuwsbladen.

Ga mijn kind, gij zijt nu machtig en rijk geworden, ga nu de wereld in en tracht voorouders te vinden.'

Zoo begint een schrijver eene geschiedenis der nieuwsbladen.

En inderdaad sints het nieuwsblad ook een politiek, wijsgeerig, wetenschappelijk en letterkundig blad is geworden, sints het zich aanbiedt als de wraakgodin van het kwade, de beschermengel van het goede, sints het met onvermoeide hand het zaad van waarheid en onwaarheid over den aardbodem strooit, sints het in alle vrije landen als een vierde macht in den staat geroemd wordt, eene macht - lieve hemel hoe geraken wij zulke ellenlange zinsneden ten einde - sints dien tijd hebben vele schrijvers de geboorte en ontwikkeling van het nieuwsblad pogen op te sporen.

De geleerden in *us* hebben zich met de zaak bemoeid; doch geleerden zijn al te dikwijls *presbytes*, verre-zieners. Wat voor hunne voeten ligt zien zij niet: in vervlogene eeuwen zoeken zij den oorsprong aller dingen, ja ook der meest hedendaagsche uitvindingen.

Niet slechts in de middeneeuwen, maar zelfs bij de oude Romeinen zoeken zij den oorsprong der nieuwsbladen.

Waar een beschaafd volk gewoond heeft, was men er immers steeds op uit het nieuws van de stad, van het rijk en van de omliggende streken zoo spoedig mogelijk te weten.

Men trof dan personen aan, wier broodwinning het was nieuwstijdingen te verzamelen en te verhalen.

Staatsbesluiten, tuchtverordeningen, raadsbeslissingen werden waarschijnlijk in elke beschaafde streek schriftelings bekend gemaakt.

Onder Julius Cesar, kregen de *acta diurna*, de dagelijksche gebeurtenissen, te Rome, nagenoeg het aanzien van een regelmatig verschijnend dagblad.

Deze *dagtijdingen* behelsden de raadsbeslagingen des Senaats, de keizerlijke besluiten, en de merkwaardigste gebeurtenissen.

Zoolang echter zulke bladen met de hand moesten geschreven worden, was hun inhoud heel beknopt en hunne verspreiding heel gering.

Zonderling genoeg, dat onmiddellijk na de uitvinding van de drukpers, het nieuwsblad niet verscheen.

Wel is waar, bij belangrijke gebeurtenissen: ijselijke rampen, overstroomingen, veldslagen enz. werden deze verhalen op losse bladen gedrukt en langs markten en dorpen, zoo als heden de liedjes, uitgevent.

Dit alles kan toch eigenlijk geen nieuwsblad genoemd worden.

Men beweert, dat reeds op het einde der vijftiende eeuw, te Venetië, nieuwsbladen gedrukt, en voor een muntstukje *gazetta* genaamd, verkocht werden. Van dit woordeken *gazetta* stamt de fransche benaming *gazette* af.

Wat er van zij of niet, zeker is het, dat men tot heden toe geen regelmatig verschijnend blad heeft kunnen vertoonen.

Men heeft wel ophef gemaakt van de ontdekking van een italiaansch nieuwsblad, verhalende den zeeslag bij Lepante door don Juan op de Turken gewonnen; het is weldra gebleken hoe het louter bedrog was.

Niet beter verging het met de Engelschen, die in 1794 drie nummers *The English Mercurie,* met het jaartal 1588, uit het Brittisch museum te voorschijn haalden.

In 1839 bewees Thomas Watt dat de ontdekte nummers van den *Mercurie* valsch, en door eene ongekende hand in de verzameling van het museum geschoven waren.

Kortom tot heden toe kent men geen ouder nieuwsblad, dan de *nieuwe Tijdinghe,* welke in 1605 door Abraham Verhoeven te Antwerpen uitgegeven werd.

De nieuwe Tydinghe.

Het oudste nummer van de Antwerpsche gazette de *nieuwe Tydinghe*, dat ons is toegekomen klimt slechts tot 1610 op.

In de rijksbibliotheek van Brussel wordt eene verzameling van 1610 tot 1629 bewaard.

Doch in het nummer van 18 September 1620, maakt de drukker Abraham Verhoeven bekend, dat de aartshertogen Aalbrecht en Isabella hem in 1605 de vergunning verleende een nieuwsblad te drukken.

Het blaadje was een klein octavo van acht bladzijden en verscheen tamelijk onregelmatig om de twee dagen. Op het voorblad staat de titel, naar den inhoud afwisselend, dikwijls door eene houtprent opgeluisterd, en dan de naam des drukkers.

Het blaadje genoot bijval niet alleen in de Zuid- maar nog in de Noord-Nederlanden.

In de naburige landen maakte het Antwerpsch nieuwsblad opgang, en strekte tot voorbeeld.

In 1622 verscheen te Londen het: *Weekly news from Italy, Germania, Hungaria, Bohemia, the Palatinate, France and the low countries, of the low dutch copy.*

Dit eerste nieuwsblad, welk Engeland bezat, was anders niet als eene vertaling van de Antwerpsche gazette.

In Frankrijk gaf Theophraste Renaudot, den 1 April 1631, het eerste nieuwsblad uit. Alhoewel men een nummer van 25 April 1626 van eene hollandsche courant aanwijst, verscheen in Noord-Nederland geen regelmatig nieuwsblad vroeger dan de: *Tydinghe uyt verscheyde quartieren* gedrukt te Harlem bij ‘Broer Jansz. uut courantier in 't leger van sijn ‘princelijcke excellentie, woonende op de niew'zijd achter borchwal, in ‘de silvere kan, bij de brouwerij van de Hoyberch.’

Het is dus onmogelijk aan Antwerpen de prioriteit in het uitgeven van een nieuwsblad te betwisten.

De bijval die Abraham Verhoeven en zijne opvolgers ontmoetten was groot genoeg, om het nieuwsblad tot een kwarto en folio formaat uit te breiden, en de ronkende benaming van *Gazette extraordinaris posttydinghe* te geven.

Waarschijnlijk vond men het al te moeilijk driemaal ter week zulk groot blad met allerlei nieuwstijdingen te vullen; want weldra werd het formaat van het nieuwsblad weder tot een kwarto verkleind en eenvoudig *Gazette van Antwerpen* genoemd.

Niettegenstaande men ganech de *Gazette* in een gewoon *feuilleton* van het *Handelsblad* kan overdrukken, scheen het publiek erover verbaasd te staan zoovele nieuwstijdingen op zoo korten tijd te zien bijeenbrengen.

Ook werd de *Gazette* maar al te dikwijls als leugenachtig uitgekreten, en in *de Comedie van den bedroefden Antwerpschen Courantier,* de wijze van een nieuwsblad samen te flansen deerlijk over den hekel gehaald.

In het blijspel van Olivier Rogier, in 1645 te Antwerpen vertoond, vaart dronke Dries even fel tegen den gazetschrijver uit:

Soo leugenaers
Wilde wat vercoopen comt by de Antwerpenaers,
Die moeten 't toch al weten, o druckers van tydinghe en coranten
Die vinden sooveel nieuwsgierige oliphanten
Datse geen leugens ghenoegh en weten te brengen voor den dagh,
En daarom drucken ze ryp en groen, al dat er comen magh;
Die pers die verdraeget, en gylie begeeret, maer mocht ik drucken
Ick druckte in de vod'meuleu al die coranten in honderduysend stucken;
Want 't is een alwetery die selden waerheid raeckt....

Vorstelijk octrooi om een nieuwsblad uit te geven.

Als men heden zulk een dagblad van een meter vierkant in de hand krijgt, als men vooral engelsche of amerikaansche nieuwsbladen als de

Times ontplooit, kan men zich nog moeilijk inbeelden hoeveel moeite in de vorige eeuw het opstel van het Antwerpsch *Hansken,* zooals men de *Gazette* noemde, vereischte.

Maar in de vorige eeuw werd al wat in druk verscheen door vorstelijke en geestelijke macht scherp nagezien.

Als besefte men onmiddellijk, wat machtige politieke hefboom het nieuwsblad kon worden; werd het reeds bij zijne geboorte in nauwe kluisters geklonken.

Zonder vorstelijke toelating mocht men onder de spaansche of oostenrijksche heerschappij geen nieuwsblad uitgeven.

Het octrooi, of vergunning, werd moeilijk verleend en slechts voor zes of negen jaren; bij iedere hernieuwing eischte men eene gift berekend volgens het winstgevende der zaak.

Doch in vergoeding genoot de *Gazettier* eene officiëele bescherming en het uitsluitend voorrecht *nieuwstijdingen* te verkoopen. Niet gewillig dulde het de regeering een concurrent in den omtrek, zelden, bijna nooit, in dezelfde stad.

Nu ook gaf de goedkeuring, waaraan ieder blad voor zijne verschijning onderworpen was, meer stof tot klagen.

De censuur was niet slechts eene belemmering voor de ontwikkeling en de regelmatige uitgave des nieuwsblads; zij werd weldra eene geldslagerij ten koste des uitgevers.

Tot in de helft der achttiende eeuw werd de *Gazette* slechts door den geestelijken censor gekeurd, en die vergenoegde zich voor zijne moeite met twee kostelooze exemplaren.

Doch dan gebood de regeering dat de magistraat insgelijks eenen censor zou aanstellen, de schepenen Gameij en Verdussen van Antwerpen waren weldra moede kosteloos het ambt te vervullen, en kregen tot opvolger den schepen Dellafaille.

Deze eischte van den drukker der *Gazette* eene vergelding van vijftig gulden jaarlijks, en verkreeg ze bij verordening van den magistraat.

De Schout beweerde nu insgelijks, op welken grond weten wij niet, het recht te hebben alle aankondigingen en berichten goed te keuren, en perste den *Gazettier* jaarlijks het geschenk van een vat wijn af, daarmede was het nog niet uit.

Mijnheer de Fiscaal en mijnheer de Procureur Generaal bij den Raad van Brabant zegden dat alle boekwerken door hen moesten gecensureerd worden, en eischten wederom eene vergelding af.

Eindelijk moest de uitgever der *Gazette* nog twee en zestig exemplaren kosteloos aan het Hof van Brussel en de hooge Staatsambtenaren afleveren.

Zoovele goedkeuringen bevrijdde de *Gazette* voor geene berispingen en wettelijke vermaningen. Logenstraffingen en terechtwijzingen werden maar al te dikwijls den *Gazettier* overgemaakt. De strengheid van het bestuur ging zelfs zoo ver somtijds de uitgave van het nieuwsblad op te schorsen.

Zoo had den 20 Februari 1742 *Hansken* heel onnoozel gezegd: ‘Het gerucht loopt dat het Engelsch parlement den koninck had doen arresteeren, maar sulck is hier sonder positieve confirmatie.’

Onmiddellijk werd de redacteur der *Gazette* naar Brussel geroepen, en door den Gevolmachtigden Minister scherp over den hekel gehaald.

De redacteur vertoonde eenen brief van een hoogen staatsambtenaar, waaraan het feit ontleend was.

Deze uitlegging gold tot niets.

Eerst den 16 Maart na veel geloop bij hoogere en lagere personages en uitdeeling van geschenken links en rechts mocht de *Gazette* weder verschijnen.

Men scherpte echter den opsteller wel in, niets meer te melden wat een vorstelijk hoofd kon beleedigen; *vermits alle vorsten broeders zijn, zich neven noemen en vertegenwoordigers Gods zijn.*

Tegen Hof, Geestelijkheid, Staten, Magistraat of Staatsambtenaren mocht niets oneerbiedigs gezegd worden.

Bestaande wetten, raadsbesluiten of verordeningen zouden niet kwaadwillig gehekeld worden.

Nieuwstijdingen, welke eenige opschudding bij het volk konden verwekken, moesten verzwegen worden.

De schroomvalligheid der *Gazette* was zoodanig, dat ze in 1768 geen woordeken durfde reppen over eenen volksoploop te Antwerpen, die plaats greep, omdat de marktprijs der boter boven de zeven stuivers gestegen was.

Toen in 1775 de veertel rogge zes en de veertel tarwe zeven gulden gold, werd het aan de *Gazette* verboden, de lading der schepen, welke uit Oostende naar Livorno vaarden te melden, aangezien de uitvoer van granen de gemoederen kon verbitteren.

Insgelijks moesten de volksmuiterijen, veroorzaakt door de duurte der eetwaren in verscheidene steden, verzwegen worden; maar zonderling genoeg, de *Gazette* kreeg van hooger hand bevel de straffen aan te teekenen, die den muiters in Frankrijk opgelegd werden.

Alle berichten door het goevernement ingezonden moesten in de *Gazette* worden opgenomen, en doorgaans bleven deze mededeelingen onder de verantwoordelijkheid des opstellers staan.

Zooals men ziet bestond er groote zwarigheid in eene onberispelijke *Gazette* op te stellen. Wij gelooven volgaarne dat de *Gazettier* de kolommen van zijn blaadje al te ruim vond, om ze met zulken keur van gebeurtenissen op te vullen.

Onkosten van uitgave, opstel en drukken der Gazette van Antwerpen.

Het is even belangrijk voor de geschiedenis van het journalism, als voor degene der dagloonen in de helft der achttiende eeuw, een oogslag te werpen op de rekening der uitgaven van een kwarto-blad als de *Gazette van Antwerpen.*

Een handschrift op het stedelijke archief van Antwerpen bewaard: *notice généalogique et historique par et pour Jacques van der Sande,* verschaft omstandige bijdragen.

REKENING DER UITGAVEN VAN DE GAZETTE VAN ANTWERPEN.

Voor intrest van het octrooi, duizend gulden, als lijfrent aan 7 ten honderd berekend..	gulden	70.00	stuivers.
Aan den correspondent uit Venetië.....	gulden	32.00	stuivers.

Aan briefvracht, 11 stuivers in de week...	gulden	29.3	stuivers.
Aan den correspondent uit Parijs en de onkosten.	gulden	72.10	stuivers.
Briefvracht 12 stuivers in de week.....	gulden	31.16	stuivers.
Abonnement aan de fransche gazet van Amsterdam.............	gulden	17.7	stuivers.
Abonnement aan de *Gazette des Pays-Bas*..	gulden	10.10	stuivers.
Abonnement aan de *Gazette van Gent*....	gulden	8.8	stuivers.
Abonnement aan de *Gazette de Cologne* en degene van Harlem...........	gulden	7.19	stuivers.
Buitengewone briefvrachten en andere onkosten.	gulden	10.10	stuivers.
Jaarwedde van den Redacteur......	gulden	350.00	stuivers.
Vergoeding aan den Censor.......	gulden	50.00	stuivers.
Dagloonen van den letterzetter en drukker tegen 14 stuivers daags..........	gulden	218.00	stuivers.
Dagloonen van den hulpdrukker twee dagen iedere week tegen 14 stuivers daags...	gulden	74.14	stuivers.
Voor 160 riemen papier, de riem tegen drie gulden.............	gulden	480.00	stuivers.

Voor papier, inkt, pennen........	gulden	14.00	stuivers.
Voor het onderhoud van drie letterkasten en de drukpers.............	gulden	70.00	stuivers.
Voor kolen, hout, kaarsen........	gulden	36.00	stuivers.
Eene meid om den wiukel op te passen en de *Gazette* rond te dragen; maar die wordt door de abonnees betaald.	gulden		stuivers.
	________		
	gulden	1596.15	stuivers.

Die rekening is niet gansch volledig; het vat wijn aan den schout en de huishuur wordt niet in aanmerking genomen. Doch vermits de uitgevers van de *Gazette* drukkers van andere boekwerken waren, denkt van de Sande zulkdanige onkosten als eene bijzaak te mogen beschouwen.

INKOMSTEN DER GAZETTE VAN ANTWERPEN.

De winst der uitgevers van de Gazette was zoo gering niet, als men zich lichtelijk wel zou kunnen inbeelden bij het kleine formaat van het blad en de weinige nummers - slechts een honderdtal - welke jaarlijks verschenen.

In de helft der achttiende eeuw werden de ontvangsten der Gazette geschat als volgt.

Voor verkoop van 1296 exemplaren tegen 2 duiten ieder, maakt gulden 32.8 stuivers; tweemaal ter week geeft 64 gulden16 stuivers. Het abonnementjaar op 53 weken berekend komt men tot eene ontvangst van..	gulden	3438.8	stuivers.
Iedermaal 10 aankondigingen tegen 4 schellingen zonder korting of vermindering voor herhalingen...............	gulden	‘1484.0’	stuivers.

gulden	4918.8	stuivers.

Na aftrek der uitgaven bleef er dus voor den uitgever eene zuivere winst over van drie duizend, drie honderd, één en twintig gulden brabandsch en dertien stuivers of *zes duizend vijf- en twintig franks.*

Eene tamelijk ronde som voor een tijdvak waarin gewone jaren de boter vier stuivers het pond en de tarwe vijf gulden de veertel gold.

EEN REDACTEUR DER GAZETTE.

Ten rechte mocht die brave van de Sande zich wel bij den uitgever van de *Gazette* beklagen, over de karigheid van zijn loon, dat onveranderlijk op drie honderd en vijftig gulden vastgesteld bleef.

Die Jacob van de Sande, was in 1726 te Turnhout geboren, en stelde bijna veertig jaren lang de *Gazette* op.

Zijn vader, een schoolmeester, genoot een zekeren welstand, vermits, als men de pocherij van zijn zoon moet gelooven, hij reeds *eene pruik droeg, toen hier ten lande nog weinig in gebruik, en zich somtijds op theedrank kon vergasten, alhoewel de thee nog* 36 *gulden het pond kostte.*

Na het voltooien der humaniteiten in het Collegie van Turnhout, studeerde de jonge van de Sande de wijsbegeerte aan de hoogeschool van Leuven, *gedroeg zich op eene voorbeeldige wijze - zoo zegt hij zelf - en leverde zich niet over, Goddank, aan allerlei baldadigheden, zooals het bij de jonge studenten maar al te dikwijls het gebruik was.*

Op twintigjarigen leeftijd keerde hij naar Turnhout terug, en nam een tijd lang in de omliggende dorpen het ambt van griffier waar.

In 1753 werd hij op het kantoor van den *Notaris-Koopman* Beltens te Antwerpen aanvaard.

Vier jaren later verkreeg hij het eere-ambt van Secretaris bij de *Arademie van beeldende kunsten*, en verwierf in de oude kunststad eene zekere befaamdheid door het opstellen van eenige verhandelingen en redevoeringen bij de prijsuitdeelingen.

Inmiddels werd hij in 1758 Drossaard benoemd in Eeckeren, een dorp op een uur afstands van Antwerpen; doch drie jaren later bedankte hij deze bediening en kwam zich weder in Antwerpen huisvesten.

De redacteur van de *Gazette van Antwerpen*, een oud pastoor van Lillo, Cockelet, was door jaren bijna tot kindschheid vervallen, en de uitgever van Soest, bood de redactie aan Jacob van de Sande aan. Den 8 Juli 1762 trad de jonge man, als redacteur van het nieuwsblad op.

(Wordt vervolgd.)

Allerlei.

De mecanische loopwagen van Geisler.

- Deze gravure vertoont ons eene uitvinding, die bestemd is om de kinderen gemakkelijker te leeren loopen, en ze in oogenblikken dat de moeder elders moet zijn, bezig te houden. Deze uitvinding bestaat uit eene ronde plaat wier buitenrand eenigezins naar boven omgebogen is. In het middenpunt daarvan bevindt zich eene kleine staaf A., die men hooger en lager kan stellen en waarop de boogvormige arm B. draait, aan welks einde de leiband C, die het kind ondersteunt, vastgemaakt is. Deze leiband bestaat uit twee deelen die in elkander schuiven en door middel eener schroef kunnen verbonden worden, zoodat hij van zelve niet kan opengaan. Voor den leiband bevindt zich een klein tafeltje om er speelgoed op te leggen; hij laat slechts eene lichte zijdelingsche afwijking toe zoodat het kind zich niet van de plaat kan afwenden en ook niet onder den arm B. kan geraken. Of deze uitvinding ook in onze kinderkamers zal worden ingevoerd laten wij aan onze bezorgde moeders over, maar wij willen toch niet verzuimen op deze uitvinding te wijzen, die misschien hier ook welkom zal wezen.

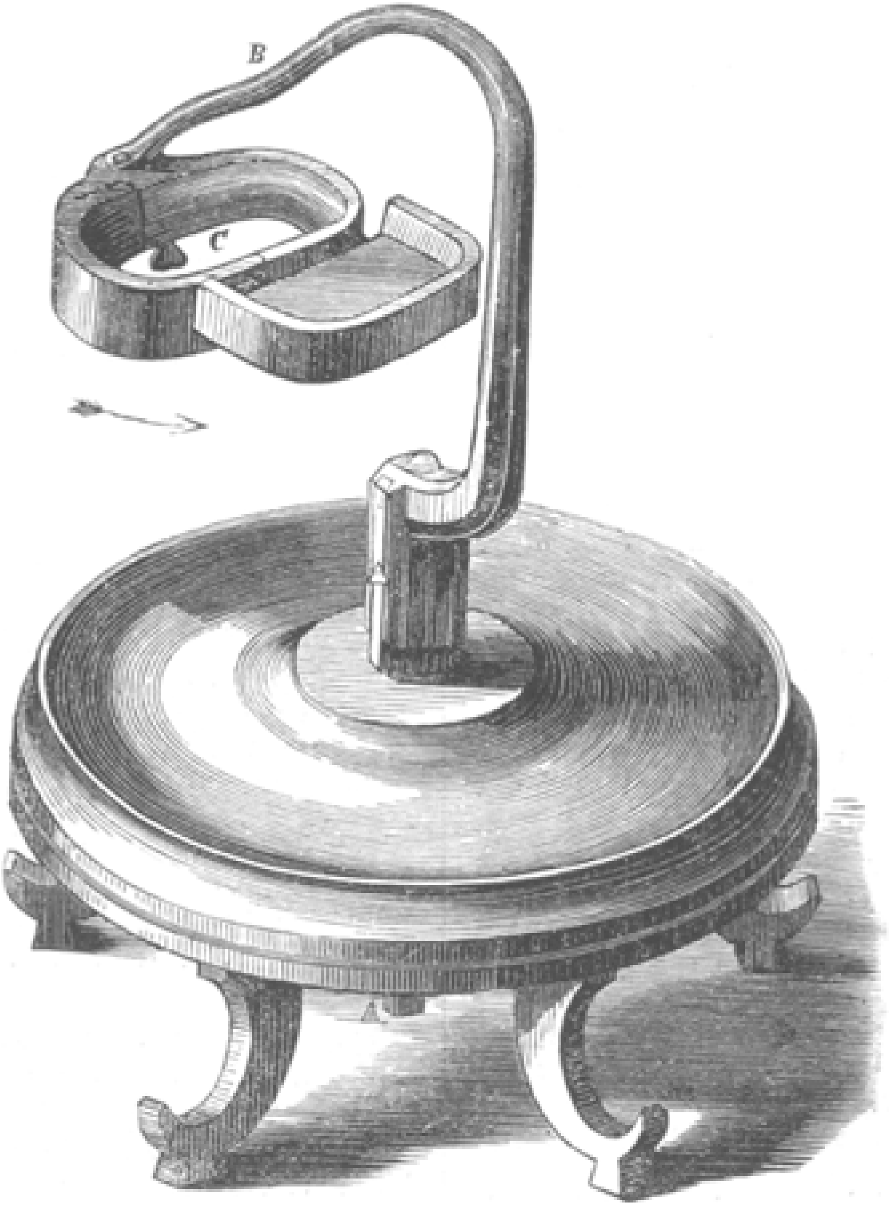

Waarlijk

het is troostend voor het godsdienstig gemoed te zien hoe, over heel de wereld, de liefde en eerbied voor den geheiligden persoon van Pius IX levendig blijft, en voortdurend aangroeit in de harten der hem toebetrouwde geloovigen: een nieuw en schitterend bewijs hiervan was de algemeene en warme deelneming bij 't onlangs gevierde jubelfeest van den grooten Paus. Troostrijk is het ons wanneer zelfs Protestanten in hem die verhevene deugden erkennen en bewonderen, welken den waarachtigen volgeling van Christus kenmerken, en hiervan openlijk getuigenis afleggen bij monde en in geschrifte. Maar vooral moet het den Katholiek verheugen en tot troost strekken, wanneer hij den lof van den Paus hoort verkondigen door degenen, die anders slechts spot en verachting veil hebben niet alleen voor de Kerk, maar ook voor allen geopenbaarden godsdienst.

Daarom zullen wij den Lezers van de *Illustratie* de onverwachte getuigenis mededeelen, die voor eenige dagen over Pius IX werd afgelegd door de *Figaro*, een

welbekend fransch dagblad, hetwelk dikwijls over godsdienst spreekt met den spotlach van Voltaire.

‘Men zou kunnen zeggen - zoo schrijft de *Figaro*- dat er verschillende Pausen in de wereld zijn: de Paus der Mahomedanen of de Sultan, de Paus der Russen of de Czaar, de Paus der Protestanten of de koning van Pruisen, de Paus (de Pauzin) der Anglicanen of de koningin van Engeland.’

Dan volgt eene beoordeeling van 't karakter, van den invloed, die elk hunner op den godsdienst van zijn land uitoefent. Het zou te lang zijn die in haar geheel over te nemen; als een staaltje van oordeelvelling willen wij slechts een uittreksel geven van 't geen de *Figaro* zegt over den keizer van Rusland.

‘De Paus der Russisch- Schismatieke Kerk laat een volk, dat smeekend aan zijn voeten ligt neêrgeknield, gewelddadig vermoorden; een volk dat smeekt om 't behoud van zijnen godsdienst en altaren, van zijn taal en nationaliteit, van zijn wetten en haardsteden. De vaderlandslievende mannen worden opgehangen, de vrouwen gegeeseld. Van tijd tot tijd verheft zich eene stem, die, *hoe vijandig ook aan Rome* ten gunste smeekt van 't ongelukkige Polen; maar die in rouw gedompelde natie heeft slechts *één beschermer*, *en die beschermer zetelt op het Vatikaan.*

Eindelijk nadert de *Figaro* den persoon van Pius IX en roept in ontroering uit:

‘De vijand, de eenige vijand van die huichelachtige Schriftverklaarders is de Paus van Rome, de Paus-Koning van minder dan een millioen onderdanen: 't is die eerbiedwaardige grijsaard die in den ouderdom van bijna 80 jaren een leven leidt zóó streng, zóó vol kommer en bitterheid als ooit een priester leiden kan; - 't is die heilige man die geen deel neemt aan feesten tenzij van Hem, wiens onfeilbare plaatsbekleeder hij is; die in 't vroege morgenuur zijn nachtrust eindigt, zijn ministerraad bijwoont, aan den arbeid dagelijks tien uren besteedt en verpoozing vindt in 't bijwonen van godsdienstige plechtigheden, terwijl hij den dag eindigt met gehoor te verleenen en zijnen zegen te schenken aan allen, die van de vier hoeken der wereld zijn toegestroomd om hem te zien, 't zij Katholieken of Protestanten, Joden of Mahomedanen. Die vijand is de bewonderenswaardige grijsaard, die den naam draagt van Pius IX, en dien de Kerk nooit behoeft te canoniseeren want hij canoniseert zich zelf door de verhevenste deugden, welke niet zijn van deze aarde. En dan, gij allen, die hem gezien, die hem gehoord hebt - hoe waart gij niet getroffen, gelijk de leerlingen van Emaüs, door dat onbeschrijfelijk zachte, dat overtuigende, ja dat goddelijke, hetwelk hem omschittert als een aureool!’-

Lijk-balseming.

De kunst om lijken te balsemen werd reeds door de oude Egyptenaren volmaakt gekend, zoo als de talrijke *mummies* getuigen, die gedurende 30 eeuwen aan het bederf wederstaan hebben - Latere onderzoekingen hebben bewezen dat het doode lichaam van den mensch, na behandeld geweest te zijn met een extract uit koolteercarbol-zuur, voor ontbinding gevrijwaard is, en het gelaat zelfs zijne natuurlijke kleur behoudt. De asphalt of harst waarvan zich de Egyptenaren tot dat doeleinde bedienden heeft die kracht uit het daarin aanwezig zijnde carbol-zuur.

Levend begraven.

In de nabijheid van Pitsburg, stierf onlangs een meisje, de vreugde harer moeder, zeer plotseling en werd, naar Amerikaansche wijze, reeds spoedig daarna begraven. De moeder was ontroostbaar over haar verlies, en nog was de haar geslagen wonde niet genezen, toen ongeveer drie maanden later, ook haar echtgenoot haar door den dood ontviel. Volgens haren wensch werd deze in hetzelfde graf als hare dochter begraven. Maar hoe groot was aller ontsteltenis toen men bemerkte dat het lijk der dochter omgekeerd in het graf lag. Bij nader onderzoek bleek het dat de kleederen der doode verscheurd waren, en dat zij in de vertwijfeling der wanhoop zich de haren uit het hoofd had gerukt, 't geen een afschuwelijk gezicht opleverde. De moeder ter plaatse tegenwoordig viel in onmacht en is thans opgenomen in een krankzinnigen-gesticht.

Nieuwe uitvinding.

De velocipède is weêr door eene nieuwere uitvinding overtroffen. In de stad Mansville is een wagen vervaardigd die als een uurwerk opgewonden en door eene sterke veer gedreven wordt. Gedurende een half uur loopt hij dan met verbazend snelle vaart uit eigen kracht voort, op welken bodem en in welke richting men hem ook wende, terwijl men hem daarenboven gemakkelijk kan besturen en stilhouden.

Een vlug schrijver.

Iemand, die meende zeer vlug te kunnen schrijven, ging onlangs de weddenschap aan, dat hij in één dag de namen der twaalf maanden des jaars zoo dikwijls zoude schrijven, als ze in verschillende samenvoegingen naast elkander kunnen geplaatst worden. Zeker van de weddenschap te zullen winnen begon hij des nachts ten twee en schreef onvermoeid tot des middags twaalf uur. Ook toen vergunde hij zich nog nauwlijks den tijd om een weinig voedsel te gebruiken. De gedachte van niet minder dan duizend francs te winnen gaf hem nieuwen moed en omstreeks tien uur des avonds kwam hij met de tijding dat hij de weddenschap gewonnen had. Zijn tegenpartij toonde hem echter weldra aan, dat hij een beter schrijver dan geoefend rekenaar was en bewees hem dat hij, op dezelfde wijze voortgaande, nog in geen drie honderd jaren gereed zou zijn. Overigens de twaalf maanden van het jaar kunnen op 479,001,600 wijzen naast elkander geplaatst worden. Neemt men nu aan dat hij in elke minuut driemaal al de maanden des jaars kon schrijven, dan zou hij 159,667,200 minuten of 2,661,120 uren moeten schrijven. Veronderstelt men verder dat hij dagelijks onafgebroken 20 uren werkt, dan had hij niet minder dan 133,156 dagen, dat is ruim 367 jaren moeten bezig zijn.

Een Amsterdammer

had zich onlangs op eene reis naar Zaandam ernstig bezeerd. Toen de dokter hem onderzocht en vroeg aan welken kant hij gevallen was, gaf hij tot antwoord: ‘aan den Zaankant’

[Nummer 49]

Een landschap bij den ondergang der Zon

Ondergang der Zon.

Nevensgaande gravure, genomen naar eene prachtige schilderij van K.F. Schinkel, verplaatst ons in de vrije natuur bij het ondergaan der zon. Naarmate men zich op een verschillend standpunt plaatst. maakt het ondergaan der zon een verschillenden indruk, maar altijd is het voor hem, die heeft voor de schoonheden der natuur, een treffend schouwspel. Bevindt men zich tusschen de bergen in stille eenzaamheid, welke slechts nu en dan afgebroken wordt door het gezang van een vogel of het klingelen van de klokjes der schapen en geiten, dan geraakt men in verrukking bij de zonderlinge verschijnselen, die de ondergaande zon te voorschijn roept. Kort nadat de zonnestralen de aarde verlaten hebben, verschijnen schaduwen op de berghellingen en worden deze voortdurend langer en langer, tot weldra de toppen van heuvelen en rotsen in de schemering verborgen zijn. Van daar gaat de schaduw de ruggen van hoogere

bergen omgeven, en klimt bij iedere seconde. De toppen der bergen baden zich in de wolken en de gouden stralen, en lang nadat de aarde met de duisternis is overdekt geworden, vertoont de bergkruin nog een vurigen kegel. De straalbreking, door bergtoppen en wolken veroorzaakt, komt het tooneel nog meer bekoorlijkheid en verscheidenheid bijzetten.

Op de stille vlakte geeft het ondergaan der zon een tooneel van geheel anderen aard. Een zekere eentonigheid heeft uren achtereen op het landschap gelegen; nu begint er leven en beweging te komen. Het vee, zuchtende onder de hitte der zonnestralen, heeft zich nabij eene beek neêrgelegd, na zijn brandenden dorst gelescht te hebben. Maaiers en ploegers hebben eene wijl den arbeid gestaakt, dien de groote warmte hun onmogelijk maakte, en zich in het zachte gras nedergevlijd om er eenige verkoeling en rust te vinden. De herder heeft de dichte schaduw van een boom gezocht; van daar houdt hij het gezicht op zijne schapen. Zoo heerscht er stilte en vrede en rust, maar eene rust, verkregen door verpletterende warmte. Eindelijk evenwel schijnt de kracht der zonnestralen gebroken; de zon spoedt naar den horizon, en met het naderend avondkoeltje keert leven en beweging in menschen en dieren weder. Zelfs het gras richt het hoofd op, als wist het dat het oogenblik weldra zal slaan, waarop de zoete dauwdrup het zal komen verfrisschen. De koe loeit, het schaap blaat, de klokjes klingelen, de maaier arbeidt weêr, en de geheele natuur zingt bij de ondergaande zon, Gode ter eer, haar avondlied.

Nog anders is het schouwspel, dat de ondergaande zon oplevert op de vlakte in de nabijheid eener stad. Heeft men aan de eene zijde het geheimzinnig geritsel der bladeren en den plechtigen ernst der velden, van de stadszijde verneemt men een zonderling en onbestemd gedruisch, dat nu vermindert, dan toeneemt en eindelijk wegsterft onder het vroolijke avondgelui der klokken.

Zoodanig tooneel heeft Schinkel op het doek weergegeven; en zijn wel geslaagde arbeid verkreeg een eereplaats in het museum te Berlijn. Het is dan ook een heerlijk gezicht, dat de gravure oplevert. Op den voorgrond ziet men de toeschouwers, die naar de stad, aan de overzijde van de rivier gelegen, heenblikken. De stad is door eene monumentale brug met den anderen oever verbonden, die een oud slot draagt, hetwelk aan de fransche kasteelen der 12^e^ en 13^e^ eeuw denken doet. Dat alles en ook de zacht stroomende rivier, die vele schepen draagt, wordt door de zon beschenen en met goud overgoten. Een enkele maal verbergt zij zich achter de wolken, maar dan ontwaart men een tal van stralenbundels, die het oog verblinden en aan een kolossaal vuurwerk doen denken, dat achter de wolken wordt afgestoken. Het prachtige stuk is bloot eene fantaisie, waarin de schilder de kunst, die hij bij de natuur heeft opgedaan, trouw teruggeeft. Te ontkennen is het niet dat de schilder aan de stad Coblentz heeft gedacht toen hij arbeidde, want de ligging is bijna volkomen teruggeven. Coblentz, door een brug over den Rijn met de vesting Ehrenbreitstein verbonden - het wordt op treffende wijze door de gravure voorgesteld.

Een Banneling in 1798.

Men heeft ons een oud handschrift toegezonden, bevattende het verhaal der rampen van een der vele priesters, die door de fransche regeering ten tijde der revolutie in het laatst der vorige eeuw naar Cayenne werden verbannen. Gaarne nemen wij dit

stuk in de *Illustratie* op, als eene bijdrage tot de geschiedenis van de rampen der Kerk in dat vreeselijk tijdvak, dat slechts zijn weerga had onder de regeeringen van Nero en Domitianus. De briefschrijver is een Belg; zijn naam is P. Dumon, pastoor van Mannekensverre, dekenij van Ghistelles. De reden zijner verbanning was dezelfde als die van schier alle andere priesters, namelijk, dat zij weigerden den eed aan de grondwet van het jaar III af te leggen. Het handschrift is in slecht vlaamsch geschreven. Dit heeft ous gedwongen hier en daar eene andere wending aan den zin te geven. In eenige cijfers en datums schijnt het ons toe, dat de briefschrijver dwaalt, hetgeen overigens niet bevreemdend is, in de omstandigheden waarin de bannelingen zich bevonden. Een onzer medewerkers zal ons binnen kort een omstandig verhaal over deze merkwaardige deportatie meêdeelen.

RED.

Londen, den 10 October 1799.

Zeer Geliefde Moeder,

Daar het reeds drie weken geleden is dat ik U schreef en ik tot heden geen antwoord heb bekomen, wat zeer wel aan de verwarring, waarin wij leven, kan moeten toegeschreven worden, schrijf ik U nogmaals in de hoop dat mijn brief door U moge ontvangen worden, en hij U niet in moeilijkheden moge wikkelen met de fransche regeering. Trouwens het zou een hart van ijzer of steen moeten zijn, dat U of mij tot misdaad zou willen aanrekenen, dat ik U mijne kinderlijke liefde betoon, U, die door zoo nauwe banden aan mij zijt verbonden; die naast God mij het dierbaarst op de wereld zijt; van wie ik op zoo wreedaardige wijze, zonder eenig recht en zonder dat ik daartoe aanleiding heb gegeven ben afgescheurd; wier hooge leeftijd mij in voortdurenden angst en benauwdheid heeft doen verkeeren, en die ik tot op dezen stond hoop nog eenmaal in dit leven weder te zien. O, wellicht schenkt de goede God mij dat geluk tot belooning voor de vele beproevingen, die ik heb doorgestaan, voor hetgeen ik voor Zijnen Heiligen Naam heb geleden. Misschien verhoort hij mijne dagelijksche gebeden, en zullen wij elkander nog hier op aarde omhelzen, alvorens hij ons in den Hemel voor altijd vereenigt.

De rampen en ellende, waarmede ik ben bezocht, de ontberingen, die mijn deel zijn geweest, gaan alle beschrijving te boven. Ik wil er U het een en ander van mededeelen, doch zal zoo kort mogelijk zijn, om uw hart niet te zeer te bedroeven, en omdat het lijden voorbij is. Eigenlijk moeten wij er ons slechts om verheugen, want wij hebben geleden voor eene goede zaak, gestreden voor de eer van God.

Met het oog op de omstandigheden, waarin wij ons hier bevinden, is onze toestand verre van ongunstig te noemen. De engelsche regeering, wier welwillend- en goedhartigheid nooit naar waarde kunnen geroemd worden, heeft ons, zoo lang wij hier zullen vertoeven, eene maandelijksche ondersteuning van 35 shillingen toegekend, wat in ons geld ongeveer 7 kronen bedraagt. Hiermede kunnen wij wel is waar niet in onze behoeften voorzien, omdat alles hier zeer duur is, maar vullen het aan met het weinige geld dat wij nog hebben weten te bewaren, zoodat U in dit opzicht over mij niet bekommerd behoeft te zijn. Daarenboven de Voorzienigheid heeft tot heden over ons gewaakt en is ons ten troost geweest, zij zal hare beschermende hand niet terugtrekken.

En U nu een kort verhaal gevende van de lotgevallen, begin ik met den 1 October 1798, het tijdstip, waarop wij, 110 Priesters, op de korvet *la Bayonnaise* werden

ingescheept. Het schip, van 32 stukken geschut voorzien, lag op de reede van Rochefort, tusschen de eilanden Oleron en Rhé. Den 8^en^ staken wij in zee; spoedig verloren wij het land uit het gezicht, en ik zeide met een geroerd hart vaarwel aan Europa en al hetgeen ik er moest achterlaten.

Wij werden op het schip zeer onmenschelijk behandeld; onze voeding hing vaak geheel af van de genade der matrozen, die aan ons overlieten, wat zij zelven wegwierpen. Het gezouten vleesch was vijf jaren oud en letterlijk bedorven; de scheepsbeschuit, wellicht gebakken in de dagen van Robespierre, was van de wormen doorknaagd en moest, alvorens wij haar konden gebruiken, door ons met kanonskogels fijn gemalen worden. De gekookte erwten en paardenboonen waren voor de helft vermengd met larven en maden, en leverden eene walgelijke spijs op. Al spoedig wanhoopte ieder onzer het verbanningsoord te zullen bereiken; in het ouderlijke huis meer op één dag nuttigende dan hier in een week, zagen wij ons door den afschuwelijksten dood, den hongerdood, bedreigd. Menigmalen heb ik verlangd ten koste van al hetgeen ik bezat den maaltijd te mogen gebruiken, in de hut van den armsten mijner parochianen

Den 22^n^ October stierf de eerw. Heer P. Reijphius, zijn lijk werd over boord geworpen. De smart van zijn hem overlevenden broeder vond bij ons allen de innigste deelneming. Voorts stierven op zee nog 10 andere geestelijken, zoodat wij bij onze aankomst op het vaste land elf dooden te betreuren hadden. Wel is waar bleef dit getal beneden onze verwachting, maar niet een onzer kwam gezond in de Nieuwe Wereld, en velen stierven na weinige dagen

Verbeeld U onzen toestand gedurende den nacht! 110 personen onder in het schip als opeengepakt, zonder ander bed dan een vier voet langen lap linnen, waarin wij boven elkander, als in eene mat, hingen. De zieken en dooden bleven tusschen de levenden liggen, de laatsten tot men ze in zee wierp; op eene afschuwelijke wijze werden wij door het ongedierte geplaagd. Daar men weldra begon te vreezen dat er eene besmettelijke ziekte op het schip zou uitbreken, werden de zieken op het dek gebracht en daar op een zeil nedergelegd; waardoor de overblijvende eenigszins ruimer konden ademhalen.

Op den 8^en^ November 1798 bereikten wij Cayenne; de zieken werden in het hospitaal gebracht, waar hun eene redelijke verpleging ten deel viel; wij werden op een ander en kleiner schip geplaatst, dat ons 30 uren verder aan land zette. Het was op den 16^en^ November, dat wij Conamama binnentrokken; wij vonden er vele fransche priesters, die ons in de ballingschap waren vooruitgegaan; ook bevonden zich onder hen eenige nederlandsche geestelijken. Hun aantal was echter veel grooter geweest; lijden en verdriet hadden er, helaas, verscheiden ten grave gesleept.

Nabij het stadje - laat ik liever zeggen het gehucht - zagen wij een groot veld, door dichte bosschen ingesloten; hier hadden de Indianen hutten voor ons opgeslagen, maar welke hutten? Enkele palen in den grond geslagen en met takken aan elkander verbonden en doorvlochten. Deuren en vensters ontbraken natuurlijk, maar stoelen, tafels of welk huisraad ook werd er evenmin aangetroffen. In elke hut moesten 24 menschen verblijven.

Onze eerste werk was bladeren en rijzen in het bosch te verzamelen, ze naar de hut te brengen en er onzen lap linnen, die wij uit het schip hadden medegebracht, overheen te spreiden, om ten minste iets te hebben dat op een bed geleek. Hierop legden wij ons afgemarteld en uitgeput lichaam neder.

In onze hut bevonden zich slechts priesters uit België en Savooie; een wonderlijke overeenstemming heerschte onder ons, en ieder poogde het lijden zijns broeders

zooveel mogelijk te verzachten. Maar wat baatte dit? Binnen drie weken was ons aantal met de helft verminderd; de dood had 12 ongelukkigen van hun lijden verlost. Ik lag op zekeren morgen tusschen twee lijken en had aan mijne voeten een stervende. Van de 65 priesters, welke op die plaats waren afgezet, waren binnen vier weken 36 overleden behalve een aantal van hen, die vóór ons gekomen waren.

Toen men in Cayenne vernam dat onder ons eene besmettelijke ziekte heerschte, werden wij 5 uren verder gevoerd naar een dorp, Sinamary geheeten. De inwoners ontvingen ons welwillend en brachten ons levensmiddelen in overvloed, daar zij op goede betaling rekenden. Niet lang geleden waren eenige fransche priesters, die evenzeer naar dat dorp gebannen waren, gevlucht, met achterlating van twee hunner, die hen niet hadden willen volgen.

Ofschoon de luchtgesteldheid hier beter en het oord gezonder was,

bleef de dood onophoudelijk onder ons woeden en raapte achtereenvolgens de priesters weg, wier krachten door de geleden ontberingen ondermijnd waren. Dit duurde van den 20 December 1798 tot den 11 Mei 1799, dus bijna 5 maanden, op welken laatsten datum wij het plan volvoerden, dat de wanhoop ons sinds eenigen tijd had doen vormen. Ons lijden werd onuitstaanbaar, en wij meenden dat, daar ons aller dood onvermijdelijk was, indien wij langer in dat oord bleven, wij als een laatste redmiddel moesten beproeven te ontvluchten. God, hoopten wij, zou medelijden met ons hebben en ons in Zijne bescherming nemen.

Op geheime wijze waren wij in het bezit gekomen van eene schuit, waarvan de vorige eigenaar zich tegen betaling aan onzen dienst verbonden had. Ons gezelschap bestond uit belgische, fransche, savooische en nederlandsche priesters. Deze laatsten waren ten getale van 9 en de eenig overgeblevenen van de 28, die voor eenigen tijd te Sinamary waren aangekomen. Wij namen voor drie dagen levensmiddelen mede en hoopten de kusten der nederlandsch-engelsche bezittingen te bereiken.

Onze vlucht slaagde aanvankelijk naar wensch, twee dagen na ons vertrek bereikten wij Maroni, een hollandschen post, wiens kommandant, die een Leienaar was, ons zeer vriendelijk ontving, ons geluk wenschte en van eenige benoodigdheden voorzag. Na drie dagen bij hem te hebben doorgebracht, vervolgden wij onze reis; de kommandant had ons eene schuit medegegeven, die in last had levensmiddelen op het fort Oranje te gaan halen. Hier kwamen wij dan ook spoedig en zonder eenig ongeval gehad te hebben aan en werden door den hollandschen kolonel even welwillend als vroeger door den kommandant van Maroni ontvangen. Doch eene droevige teleurstelling wachtte ons thans; wij meenden geheel vrij te zijn en over land de reis naar Suriname te vervolgen, om vandaar met een neutraal schip naar Engeland te vertrekken, waarom wij reeds onze schuit hadden verkocht. Doch nauwlijks hadden wij onze reis aanvaard, of de kolonel zond ons een bode met de waarschuwing dat wij Suriname niet moesten aandoen, want dat wij daar waarschijnlijk door den franschen konsul zouden aangehouden worden. Veel liever moesten wij per schip voorbij de stad beproeven te komen, te Berbice of Demerary landen, waar wij op engelsch grondgebied zouden zijn.

Onze rampen begonnen nu, helaas, op nieuw; maar reeds dadelijk bemerkten wij dat de Voorzienigheid over ons waakte, want tot onze groote vreugde geraakten wij als bij toeval weder in bezit van de schuit, die wij verkocht hadden. Wij staken in zee en waren spoedig aan golven en winden prijs gegeven: daar wij de kust niet meer durfden naderen, dreven wij op goed geluk voort. Een opkomende storm bedekte den hemel met dikke wolken, die zon en maan voor ons verborgen, en bij gemis van kompas wisten wij niet of wij noord- of zuid-, oost- of westwaarts voeren.

Alleen de zeelieden kunnen oordeelen over den jammerlijken toestand, waarin wij ons bevonden. Daarenboven was onze schuit lek geworden, en moesten wij dag en nacht het water uitscheppen, om niet in de diepte te verzinken. Acht en veertig uren lang zwierven wij aldus tusschen leven en dood, toen wij tot onze onuitsprekelijke vreugde op eens de kust ontdekten. Wij naderden haar, maar op eens bevonden wij ons te midden der hevigste branding, die ons hooren en zien deed vergaan en weldra op de kust wierp, om daarna de boot voor onze oogen te verbrijzelen.

Daar stonden wij, allen, druipnat, op het land, aan de eene zijde de woedende zee, aan de andere een onmetelijk woud. Uren in het rond werd door ons geen menschelijk wezen ontdekt, en hoe ver waren wij van eene menschelijke woning verwijderd?

Evenwel, wij verloren gelukkig den moed niet maar namen den weg, in stille berusting in ons lot, aan. Wij liepen langs de kust tot aan de knieën in het water en hadden gedurende 5 dagen geen ander voedsel dan zeekrabben. Een paar malen kwam een milde regen onzen brandenden dorst lesschen. De meesten onzer begonnen nu voor goed de hoop op uitkomst op te geven; de moedeloosheid voegde zich bij de vermoeienis, en wij konden ons ten laatste slechts voortslepen. Drie brabantsche priesters, de eerw. heeren Moons en Keukemans van Antwerpen en de Noodt van Scherpenheuvel vielen eindelijk neder om niet meer op te staan. Met doodsangst in het hart verlieten wij hen, daar wij op de plaats niet mochten blijven zonder ons aller leven in de waagschaal te stellen. Later heeft men nog een onderzoek in het werk gesteld, doch niemand heeft ooit meer iets van hen vernomen.

Op den zesden dag ontmoetten wij eenige indiaansche slaven, die door hunnen meester waren uitgezonden om hout te verzamelen. Zij brachten ons bij hem; de man stond ons toe acht dagen bij hem te blijven, waardoor wij een weinig verkwikking bekwamen. Wij kochten van hem eene schuit en deden ons vergezellen door drie zijner slaven, waarmede wij eindelijk gelukkig te Berbice aankwamen.

Ons lot wekte het medelijden der bewoners op; velen hunner konden, ons ziende, hunne tranen niet bedwingen. Wij waren schier uitgemergeld door het lijden en geleken meer op geraamten dan op levende menschen. Een hemd en broek waren onze eenige kleedingstukken; kousen en schoenen hadden wij sinds lang niet aan de voeten gehad. Toen wij Berbice verlieten, eenigszins hersteld en door de inwoners van kleederen voorzien, moesten wij tot onze bittere smart weder een geliefden medebroeder achterlaten; de eerw. heer de Neve, pastoor te West-Capelle, was onder zijn lijden bezweken.

Op den 16^{en} Juni 1799 kwamen wij eindelijk te Demerary aan, waar wij met onbeschrijfelijke teederheid ontvangen werden. Onmiddellijk naar het hospitaal gebracht, werden wij op de edelmoedigste wijze verpleegd en overvloedig van kleederen en wat wij verder noodig hadden voorzien. De predikant der stad, een waarlijk edelmoedig mensch, schonk ons daarenboven 25 Guinje's.

Reeds op den 1^{en} Juli waren wij genoegzaam hersteld om met een engelsch schip naar Liverpool te vertrekken. Wie beschrijft onze vreugd op den stond, toen wij Amerika verlieten, waar wij zooveel ellende hadden doorgestaan. Wij bereikten gelukkig oud Engeland op den 22^{en} Augusti, uitgezonderd de eerw. heer Cop, pastoor te Zwijndrecht bij Antwerpen, die op de reis stierf. Den 7^{en} September vertrokken wij naar Londen, in welke stad wij twee dagen later aankwamen. Over het algemeen mochten wij ons in eene goede gezondheid verheugen.

De eerw. heer de Bay en ik zijn voornemens zoo spoedig mogelijk naar Duitschland te vertrekken, waar wij ons te Munster of elders voor eenigen tijd met der woon zullen vestigen, ik zal u daarvan kennis geven, zoodra wij er zijn aangekomen. Zoo als ik u reeds vroeger schreef, is alles hier te duur, om met geringe middelen in zijne behoefte, al zijn zij ook klein, te voorzien.

Ik hoop dat de H. Maagd u inmiddels met hare machtige bescherming zal ondersteunen en ons zal verwerven, dat wij elkaar weldra mogen wederzien. Groet alle goede vrienden en mijne parochianen, voor wie ik dagelijks bid, opdat de Heer hen in het H. Geloof moge bewaren.

Vaarwel, lieve moeder, ik hoop dat het niet voor altijd moge zijn. Steeds hoop ik te blijven met de meeste liefde en toegenegenheid.

Uw geliefde zoon,

J. DUMON.

Eene algerijnsche khan.

Onder de algerijnsche steden neemt de stad Tlemcen eene voorname plaats in, zoowel om hare ligging als om haren niet onaanzienlijken handel. In hare nabijheid ligt Mansurah, niet te verwarren met de stad van dien naam aan den Damiate-Nijltak in Beneden-Egypte, welke plaats als een voorstad van Tlemcen kan beschouwd worden. Mansurah is door hooge en dikke muren omgeven, welke door onderscheidene torens worden versterkt. De voornaamste daarvan is gebouwd door Abi-Saïd, broeder van een sultan van Fez, die in de dertiende eeuw leefde en gedurende zeven jaren het sterke Tlemcen belegerde. Tegelijkertijd deed hij Mansurah verfraaien en versterken.

Tlemcen ligt 11½ uur ten Z.W. van Oran aan de golf van Tlemcen niet ver van de Middellandsche zee. De mond van die golf is 10 uren breed en ligt juist tegenover kaap Gata in Andalusië; dit verklaart gemakkelijk den handel, dien de stad met Spanje en met andere staten, aan de Middellandsche zee gelegen, drijft. Als militair standpunt is de stad, op de grenzen van Marokko gelegen, de gewichtigste en sterkste plaats in het westelijk gedeelte der fransche kolonie en beschermt het tegen de aanvallen der Marokkanen. Gedurende de middeleeuwen speelde zij een voorname rol onder de arabische dynastiën en was langen tijd de hoofdstad van het rijk der Zianiten. De overlevering door monumenten gestaafd, wil dat zij in dien tijd eene bevolking had van 100000 zielen en het aantal huizen 60000 bedroeg. Verschillende ruïnen bewijzen dat zij omringd moet zijn geweest door een zevendubbelen muur en tal van andere versterkingen. Ook vindt men, behalve 32 moskeëen, waarvan die van Sid-Ibrahim de schoonste en best bewaarde is, de sporen van talrijke prachtige gebouwen, waterleidingen, fonteinen, poorten, molens, begraafplaatsen, enz.

In het jaar 1835 kwam de stad met vele andere plaatsen onder fransche heerschappij; evenwel voor slechts korten tijd, want het verdrag van Tafna gaf haar in 1837 hare vrijheid weêr. Vijf jaren later echter werd zij voor goed door de Franschen bezet, die onmiddellijk begonnen haar uit haar diep verval op te beuren en haar door een sterk garnizoen tegen de strooperijen der Marokkanen beschermden. De glorie van Abd-el-Kader was aan 't verzwakken; zijn paleis in Tlemcen werd de woonplaats van de officieren van het garnizoen.

In korten tijd hadden de Franschen van de arabische eene half europeesche stad gemaakt. Zij deden met Tlemcen, wat Hausmann later met Parijs deed. Een aantal huizen werd weggebroken en in de plaats daarvan europeesche hôtels, fabrieken en magazijnen opgetrokken, die de stad spoedig een ander aanzien gaven. Een groot plein verdeelde haar in drie wijken, die achtereenvolgens door breede straten werden doorsneden. De eerste wijk is die der Koulouglis; zij bevat het paleis van Abd-el-Kader en verscheidene militaire etablissementen. Daar is voor een groot deel de fransche krijgsmacht geconcentreerd. De tweede wijk heet die van het centrum en wordt bewoond door kooplieden, meestal Europeanen en Joden, die zich van den buitenlandschen handel van Tlemcen bijna geheel hebben meester gemaakt. De derde wijk eindelijk is die der Hadars of van de overgeblevene deelen der vroegere bevolking. De Hadars bewaren in hunnen godsdienst, zeden en gewoonten het aandenken hunner vaderen; het zijn de laatste afstammelingen van de machtige volken, die eenmaal het Noordelijk gedeelte van Afrika beheerschten. Met onverzettelijke hardnekkigheid hebben zij tot heden weêrstand geboden aan alle pogingen der zoogenaamde beschaving, die de Franschen hun door middel van kruit

en lood wilden aanbrengen. Zij haten hunne overheerschers met al den haat, dien de Coran aan de volgers van de leer van Mahomet kan inboezemen, en dewijl zij het verheven karakter van den christelijken godsdienst niet kennen, nooit iets van de christelijke liefde hooren, koesteren zij niet den minsten lust om den Coran ter wille van de christelijke beschaving te verzaken.

Het gedrag der Franschen heeft den eerbied voor de christen missionarissen dan ook bijna onmogelijk gemaakt, want de Hadars hebben een instinctmatigen afkeer opgevat tegen iederen europeaan; zij ontwijken hem zoo veel zij kunnen en verlaten schier nooit hunne wijk om niet in de mogelijkheid te geraken van met een europeaan in aanraking te komen.

Overigens hebben zij in hunne wijk alles wat zij behoeven: hunne wo-

ningen, hunne moskeeën, hunne fabrieken, hunne khans. Daar zij het geheim hunner locale industriën hebben weten te bewaren en nog altijd meesters blijven in het weven van wollen en katoenen stoffen, liet vervaardigen van het zoo beroemde gouden borduursel en meer andere aanverwante industriën, zijn de joden en andere europeesche kooplieden in dat opzicht geheel en al van hen afhankelijk en genoodzaakt zich naar hunne wijk te begeven om van hen de vervaardigde stoffen te koopen.

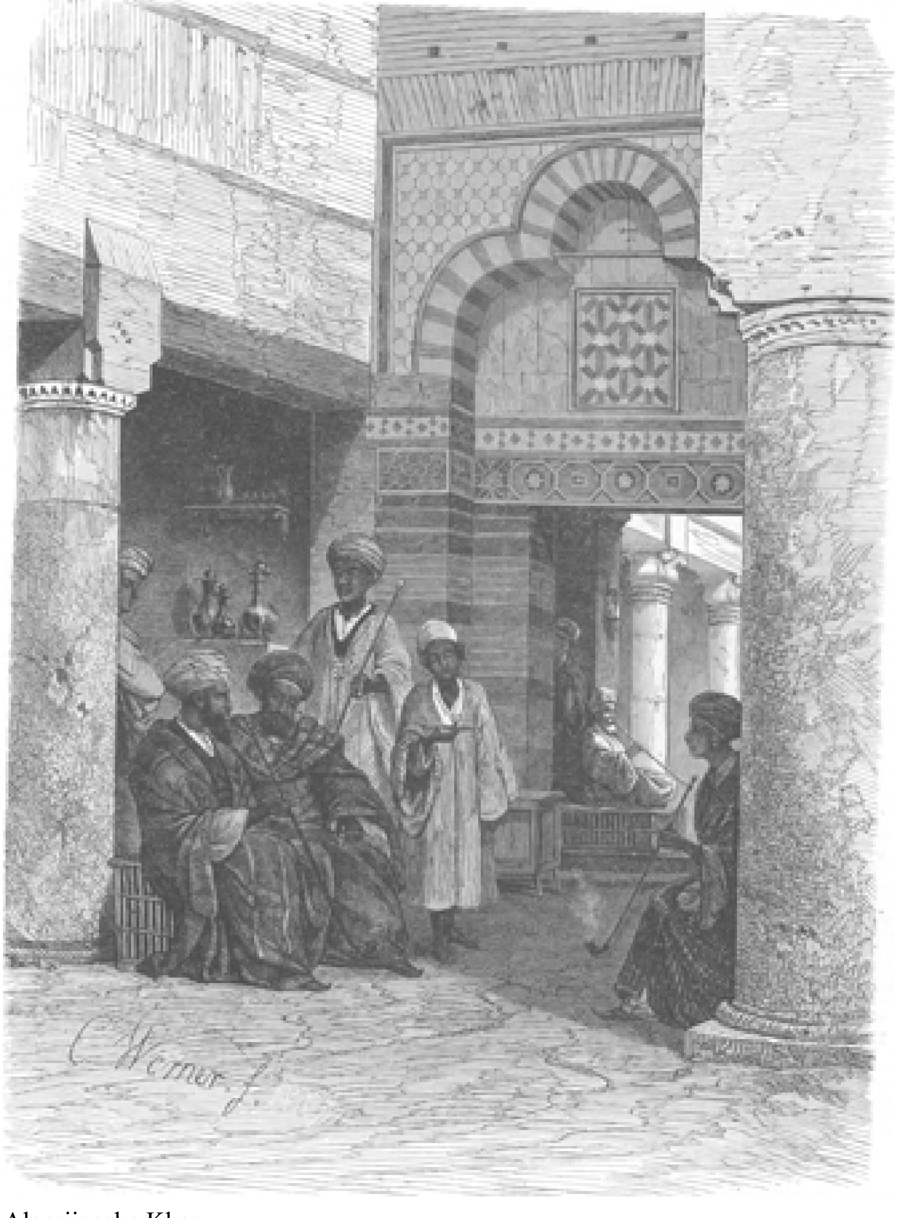

Algerijnsche Khan.

Daar de arbeid veelal door de slaven en vrije werklieden verricht wordt, brengen de meesters hunnen tijd in ledigheid door en wel in de khans of herbergen, waar kooplieden en reizigers samenstroomen. Daar, nedergezeten op stroomatten, rooken zij hunne pijpen, drinken hunne koffie, drijven hunnen handel en onderhouden elkaar over de tijden, waarin hun geslacht meester over Algiers was. Onze gravure geeft eene afbeelding van zoodanige khan, waarvan de bouwstijl, die geen bloemen kent

maar alleen lijnen en veelhoekige figuren, ten duidelijkste den mahomedaanschen, ook wel de arabische genoemd, verraadt.

De omstreken van Tlemcen zijn wellicht de bekoorlijkste plaatsen uit geheel Algiers. Ten westen van de stad bevindt zich een bosch, dat om zijne schilderachtige ligging verdiend heeft een tweede Bosch van Boulogne te heeten. Slechts aan eenen kant strekt zich voor de stad onafzienbaar wei- en bouwland uit, terwijl de twee laatste zijden door een half cirkelvormig bosch omgeven zijn. Die bosschen bestaan meestal uit olijfboomen; men heeft het getal daarvan tot op een afstand van 10 mijlen buiten de stad, geschat op 150.000. Daar deze boomen tweemaal 's weeks moeten begoten worden, levert deze arbeid aan vele inwoners een zeker middel van bestaan op. Te midden dezer bosschen liggen prachtige buitenplaatsen, door aanzienlijke Algerijnen of Europeanen bewoond; de tuinen, daarbij behoorende, brengen zeer vele tropische en europeesche vruchten voort. De landbouw levert koren en tabak, de houtcultuur olie op, en deze maken met de plaatselijke nijverheden de

voornaamste takken van handel en nijverheid uit. Daarenboven bezit de stad bij al die zegeningen een rijken invoerhandel door zijne aanzienlijke markt, waarheen al de omliggende stammen hunne waren brengen, en een transito-handel naar Marokko.

In weerwil van dit alles is de bevolking traag, lui, vadsig, en door vele andere, ondeugden berucht. Haat en afgunst spelen in den handel de hoofdrol en de dweepzucht van Mahomed houdt de inwoners in een blind fanatisme gewikkeld. De militaire beschaving heeft niets uitgericht niets verbeterd.

Het eerste onderricht.

Voor velen onzer lezers is het voorzeker eene zoete herinnering een terugblik te werpen op hunne eerste kindsheid, toen zij, nog zoo jeugdig en zoo licht vatbaar voor alle goede indrukken, de scholen bezochten van die engelen van geduld en zelfopoffering, die zich aan het allereerste onderwijs der jeugd hebben toegewijd. Wat een genoegen smaakten wij wanneer ons eene belooning onzer oplettendheid werd geschonken, waarmede wij onze ouders konden overtuigen van onze zucht om goed te leeren en van onze gehoorzaamheid aan de zuster, als het zekerste onderpand dat wij ook hun zouden gehoorzamen; hoe gelukkig gevoelden wij ons wanneer wij als hoogste blijk dat de zuster over ons te vreden was, haar mochten vergezellen naar de huiskapel of zelfs naar de kerk om daar met haar te gaan bidden. Nevensgaande gravure - de biddende kinderen - stelt ons drie van die gelukkigen voor, die de goedzuster, door hen als eene moeder bemind, naar de kerk mochten volgen. Zie de tevredenheid straalt van geheel hun wezen, te midden der godvruchtige ingetogenheid waarmede die lieve kleinen hun alvermogend gebed verrichten. Zoo ook waren wij in onze onschuld, toen gevoelden, en deden en baden wij eveneens; ja thans nog gevoelen wij dien indruk in ons herleven bij het aanschouwen van zulk een biddend kind. Hoe groot en machtig is dus dat eerste onderwijs; van hoe onberekenbaar gewicht is het op het leven van den mensch, dat eerste onderricht! Was het godsdienstig en volgens de ware begrippen des Evangelies, dan zullen wij immer dien oppermachtigen invloed er van gevoelen; - een invloed waaraan wij ons wel voor een oogenblik kunnen onttrekken, dien wij wel voor een korten tijd kunnen verzwakken, maar wiens inwerking wij op den duur niet kunnen ontgaan. Was het daarentegen niet of minder godsdienstig, immer zullen ook de droevige gevolgen daarvan op onze gedachten, op onze daden, op geheel ons leven, den stempel van minder godsdienstig gevoel, zoo al niet van erger kwaad, prenten. - Welk een spoorslag voor de ouders om voor het godsdienstig-onderricht hunner kinderen te ijveren! Immers zij beseffen met ons de waarheid van hetgeen de groote Bossuet te dezen opzichte zegt, dat: ‘de invloed der ouders en een goed onderricht alles vermogen, wanneer men reeds van de vroegste jeugd met de opvoeding der kinderen begint; dat integendeel geen middel het kwaad zal overwinnen, wanneer men eenmaal verkeerde en noodlottige beginselen in hun geest heeft laten binnendringen. Het eenige middel tegen dit kwaad is dat men het voorkome.’ En toch wat zien wij veeltijds gebeuren? Vele ouders, zelfs van hen die waarlijk godsdienstig zijn, betoonen zich zoo onbekend met de plichten die op hen rusten en zoo verblind in alles wat de eerste opvoeding hunner kinderen betreft, leggen zooveel onverschilligheid, zooveel schuldige zorgeloosheid aan den dag in de keuze der leermeesters, dat men met afschrik denkt aan de gevaren welke die onschuldige kleinen loopen, en dat in eene

zaak die op hun geheele leven den grootsten invloed moet hebben. Dikwijls hoort men de ouders zich beklagen over hunne kinderen, hoewel zij toch eene godsdienstige opvoeding op een collegie hebben genoten, dat in zake van opvoeding terecht met den besten naam bekend staat. Zulks is voor hen een geheim, dat zij niet kunnen oplossen, maar dat bij eenige oplettendheid wel gemakkelijk wordt opgehelderd. Hoedanig was de eerste opvoeding dierkinderen? waren zij misschien al niet bedorven op den tijd dat hunne opvoeding in het collegie een aanvang moest nemen? Veelal, of liever gezegd altijd, is dit de oorzaak; en is eenmaal in het eerste onderricht, in de eerste opvoeding een verderfelijk begin gemaakt, hebben eenmaal verkeerde indrukken het hart des kinds overmeesterd dan is het.... te laat; dan zullen immer de noodlottige gevolgen daarvan zichtbaar blijven. Zij kunnen door later onderwijs minder schadelijk, minder noodlottig worden gemaakt, maar zegeheel weg te nemen, ze geheel uit te wisschen is onmogelijk. Het zijn de ouders die aan hunne kinderen het eerste onderricht moeten geven, hun de eerste liefde tot het goede in boezemen, hun de eerste kiemen van deugd, de eerste woorden van geloof moeten leeren; kunnen zij dat niet door zichzelven, dan moet het immer hun eerste en voornaamste plicht zijn, zich te doen vervangen door personen die het vertrouwen, dat in hen gesteld wordt, ten volle waardig zijn.

Biddende Kinderen.

Wanneer men dagelijks om zich heen getuige is van de zegeningen, die door het liefdewerk der zusters worden verspreid, is het voorzeker onverklaarbaar dat men in sommige landen de gestichten heeft kunnen sluiten, waar die engelen van opoffering haar moeilijke taak vervulden. Men moet het in haat tegen den godsdienst al zeer ver gebracht hebben om tot dergelijke maatregelen over te gaan zooals in Portugal heeft plaats gehad. De Turk, die de zusters in bescherming neemt, handelt in dat opzicht inderdaad veel verstandiger.

Eene ontmoeting in Noord-Amerika.

Nabij de grenzen, die den staat Missouri van Kansas scheiden, verheffen zich verschillende meer of min regelmatige gebouwen, wier uitwendig verraadt, dat zij niet zoo zeer tot woningen van afzonderlijke gezinnen als tot verblijf eener vereeniging van vele personen bestemd zijn. Deze gebouwen zijn het werk van de Paters der Societeit van Jezus, welke daar onder zware opofferingen een gesticht van opvoeding en onderwijs voor de Indianen hebben tot stand gebracht: een groot aantal van die arme wilden ontvangen er onder hunne wijze en zorgvolle leiding, te gelijk met den alles overtreffenden schat des geloofs, al de weldaden eener echt christelijke beschaving.

Ten tijde van den vreeselijken N. amerikaanschen burgeroorlog waren de omstreken van dat gesticht het voortdurend tooneel der gevechten, die de Noordelijken en Zuidelijken elkander leverden; onophoudelijk marcheerden, volgens de oorlogskans voorwaarts rukkende of terug trekkende, troepen daar voorbij en menigmaal werd dit vreedzaam verblijf het kwartier nu der noordelijke dan der zuidelijke strijders, welke daar met gelijke goedheid werden ontvangen en bejegend: want de geestelijken kenden geen andere vijanden dan die van geheel het menschelijk geslacht.

Hierdoor werd natuurlijk een toestand vol gevaren geboren; want, zooals in geen enkelen oorlog, ontbrak het ook in dezen niet aan moedwillige en roofzieke soldaten, die van de noodwendige verslapping der tucht gebruik maakten, om hunne laagste hartstochten bot te vieren; en tegen de baldadige willekeur dier ellendelingen hadden de weerlooze Paters dikwijls geene andere bescherming dan de goddelijke Voorzienigheid.

Overigens, het gebeurde meermalen dat het dreigende gevaar hun werd geboodschapt door hen zelven, die reeds met anderen hunnen ondergang hadden besloten, waardoor zij in de gelegenheid werden gesteld om het te ontvluchten; meermalen werd de toeleg tot moord en plundering verijdeld, door dat de benden, welke hiertoe optrokken, onverwachts op vijandelijke afdeelingen stieten, en aldus genoodzaakt werden, soms onder het ontvangen eener geduchte kastijding, hunne boosaardige plannen op te geven.

Onder deze moeilijke omstandigheden waren twee Nederlanders, de Eerw. Paters S. en v.G., aan 't hoofd van dit gesticht geplaatst; welke kommervolle dagen, hoeveel slapelooze nachten deze eerbiedwaardige mannen daar hebben doorgebracht, om voor 't heil der Indianen te behouden, wat eenmaal met zooveel moeite was tot stand gekomen, is aan God, den Belooner van elk edelmoedig offer en aan Hem alleen bekend. - Als een staaltje der gevaren, aan welke zij blootgesteld zijn geweest, als een voorbeeld van den onversaagden moed en kloeke deugd dier mannen, deelen wij het volgende mede.

Dringende zaken hadden den Eerw. Pater v.G. genoopt zich naar zijnen bisschop te begeven, voor zaken het gesticht betreffende, hetwelk hij bestuurde. Even als gewoonlijk de missionarissen in Amerika hunne tochten maken, reisde hij te paard. Nadat hij reeds een aanzienlijken afstand had afgelegd, ontmoette hij eene kleine afdeeling soldaten, die hem bekend waren, omdat zij in het gesticht ingekwartierd waren geweest, en zich daar in de goede behandeling der geestelijken hadden mogen verheugen. Hij groette hen vriendelijk als oude bekenden; zij beantwoordden deze

beleefdheid, vroegen naar nieuwstijdingen, en op 't antwoord van Pater v.G. dat hem geen nieuws bekend was, namen zij afscheid en vervolgden hunnen weg.

Doch nauwlijks waren de soldaten een vijf en twintig schreden verwijderd, toen zij eensklaps rechtsomkeer maakten, en den zendeling met eene dreigende stem toeriepen dat hij zou blijven staan. Verwonderd keerde deze zich om en zag den troep in volle vaart op zich aanstormen. Aan vluchten viel niet te denken; want al ware zijn vermoeid rijpaard ook vlugger geweest, dan die zijner vervolgers, dan zou hij of zijn paard hoogst waarschijnlijk niet aan de kogels ontsnapt zijn, die hem ongetwijfeld zouden nagezonden worden. In een oogwenk waren zij bij hem; en terwijl de priester nog niet van zijne verbazing was bekomen, richtte een der woestaards een pistool met gespannen haan op zijne borst en snauwde hem toe:

‘Verrader! lang genoeg hebt gij uw huichelend spel gedreven, lang genoeg hebt gij ons misleid; thans zal dit gedaan zijn.’

‘Ik ben geen verrader,’ antwoordde de priester kalm.

‘Gij zijt een spion der Zuidelijken, een laaghartige verrader.’

‘Ik beroep mij op uwe eigene overtuiging, dat ik dat niet ben.’

‘Hoort eens, wat hij zich goed houdt’ begon men te spotten, ‘gij hebt uwe les goed geleerd - gij speelt uwe rol uitmuntend - praatjes, gij zult den dans niet ontspringen.’

De priester zweeg.

‘Kom,’ zeî de aanvoerder der bende, ‘wij zullen eens eene proef nemen, of gij geen verrader zijt, en het met ons houdt.’

‘Bravo!’ antwoordden de soldaten.

‘Gij zult doen, wat wij voorstellen, of...’ en een dreigend gebaar vergezelde deze woorden.

‘Volgaarne,’ antwoordde de aangehoudene ‘als 't in mijne macht is.’

Hierop werd hem door den leider der bende een plan voorgesteld, tot welks uitvoering, gelijk men wist, hij zich niet zoude leenen, opdat zij aldus ten minste een voorwendsel zouden hebben, om hunne vijandige gezindheid jegens hem vrij spel te geven.

Onverschrokken en met nadruk antwoordde de priester, dat hij het voorstel, niet mocht, niet kon inwilligen.

‘Daar hebt ge het al’ riep de aanvoerder bits, ‘maar wij laten niet met ons spelen; het zal u slecht vergaan.’

‘Gij kunt doen wat gij wilt, maar nimmer zal ik uw voorstel aannemen.’

‘Gij zult het uitvoeren,’ voer men hem te gemoet, ‘of uwe weigering duur betalen.’

‘Ik ben priester,’ hernam hij met waardigheid, ‘en dewijl datgene, wat gij van mij verlangt met mijn geweten in strijd is, zal ik het niet doen.’

‘Ha, ha! priester,’ schaterde men, ‘dat scheelt ons wat! spoedig uwe toestemming!’

‘Nooit!’

‘Dan zullen wij zien, wat wij met een stijfkop van een priester hebben aan te vangen.’

Daarop verwijderde zich een gedeelte van den troep op een geringen afstand, om te overleggen, wat zij zouden beginnen, terwijl de overigen den priester hoonend en spottend bewaakten. Zoodra zij weêr bij elkander waren, namen zij hem in hun midden, en het hoofd der bende beval hem, dat hij met hen zoude meê rijden, onder bedreiging, dat de minste poging om te ontvluchten hem het leven zoude kosten. Geheel overgegeven aan Godes wil, onderwierp zich de pater aan dit willekeurig bevel.

Met edele gelatenheid reed hij tusschen die bende bandelooze en woeste soldaten, terwijl hij, elke beleediging, alle mishandelingen, waarmede hij overladen werd, geduldig verdroeg en uit den grond zijns harten vergaf. De plaats, waar men zich toen bevond, was eene uitgestrekte eenzaamheid; de doodsche stilte, welke daar heerschte, werd slechts afgebroken door 't getrappel der paarden en 't gekletter der wapenen, dat, vermengd met de lompe spotternijen en 't wilde gelach der soldaten, een akelige muziek vormde, ter begeleiding van dezen treurtocht.

'Halt,' riep eensklaps de aanvoerder, terwijl hij zijn paard stil hield, 'het heeft thans lang genoeg geduurd, laat ons er een einde aan maken.'

'Goed gesproken,' huilde men.

'Uw lot is in uwe handen,' sprak hij, zich tot den pater wendende, 'beslis.'

'Ik heb mijn besluit reeds genomen, en niets ter wereld zal dit veranderen.'

'Gij volhardt dus in uwe weigering, om te doen, wat wij eischen.'

'Ja; want God en mijn geweten verbieden mij dit; in alle andere zaken ben ik tot uwe dienst, maar nooit in datgene, wat tegen mijn geweten strijdt.'

'Dan zijn alle praatjes verder overbodig. Mannen, maakt u gereed.'

En vier manschappen laadden hunne karabijnen, terwijl de overige soldaten, wier vuurwapens nog geladen waren, de wacht hielden. Intusschen gebood men hem, dat hij van zijn paard zoude stijgen, neêrknielen en zich tot den dood bereiden, terwijl zijn laatste uur geslagen was. Zonder aarzeling, zonder de minste ontroering te kennen te geven, volbracht de pater, wat men hem oplegde. Reeds had hij zich met het oog op elke gebeurlijkheid tot den dood in stilte voorbereid; thans neêrgeknield, wachtte hij onverschrokken de losbranding af, welke hem het tijdelijke met het eeuwige zoude doen verwisselen. Middelerwijl waren al de soldaten van hunne paarden gestegen, en hadden zich in eene rij geschaard op vier of vijf stappen van hun slachtoffer. Reeds wordt het eerste commando gegeven, de geweren worden aangelegd; maar eensklaps springt een der bende - een tweede Ruben - vooruit, valt tegen de aangelegde geweren, stoot ze op zijde en roept: 'Mannen, wat gaan we beginnen! Zulk een lafaard is niet waardig door onze kogels te sterven, als wij hem neêrschieten dan is in een oogenblik alles afgeloopen; hij valt neêr en alles is gedaan. Neen! wij moeten er meer pleizier van hebben; laten wij hem aan gindsche boomen opknoopen, dan kunnen wij hem nog eens zien spartelen en ons in zijne grimassen verlustigen.' - Verrast en ontsteld door deze handeling en deze taal, zien zij elkander besluiteloos aan; eene poos blijven zij aarzelen, doch ten slotte wordt zijn voorstel onder gejuich aangenomen. Zij bevelen hem weêr te paard te stijgen en voeren hem in hun midden naar het aangewezen bosch, dat op eenigen afstand gelegen was. Onmiddelijk achter dit bosch waren de troepen gekampeerd, tot welke de patrouille behoorde. Zoodra zij daar aankwamen, ontmoetten zij een aantal kameraden, aan welke zij op Pater v.G. wijzende mededeelden, dat zij eene goede jacht hadden gemaakt en een vette prooi gevangen. Met uitgelaten en woest vreugdegetier wordt deze tijding ontvangen. Op dit geraas komen nog anderen aansnellen, en eindelijk verschijnt ook, opgewekt door deze buitengewone beweging, de kapitein.

'Wat is er gaande, mannen?' vraagt hij.

'Kapitein, men heeft een verrader gevat; men wil hem zijne straf doen ondergaan en voor altijd schadeloos maken.'

Hij nadert en herkent, ten uiterste verbaasd, den geestelijke.

'Wat is dat Pater? Gij hier? wat is er geschied?'

'Hij is een verrader, een spion der Zuidelijken,' riepen te gelijk verschillende stemmen.

Stilte! mannen,' gebood de kapitein, 'laat hem zelven spreken.'

'Kapitein,' begon alsdan de geestelijke', 'ik was voor zaken op reis, en werd onderweg, onder voorwendsel, dat ik een verrader was, door deze manschappen aangehouden en gevankelijk medegevoerd; ziedaar de reden, waarom gij mij hier ziet.'

En de geoefende en scherpe blik van den kapitein ontdekte in een oogwenk de geheele waarheid en den lagen toeleg der soldaten; zijn aangezicht werd rood van verontwaardiging: want hij achtte den Pater zeer hoog, en was volkomen van zijne onschuld overtuigd.

‘Soldaten,’ riep hij, ‘ik ken dien man; hij is geen verrader, zoo als gij zegt; ik neem hem onder mijne bescherming en geen haar van zijn hoofd zal gekrenkt worden.’

Daarop verzocht hij den aangehoudene, dat deze hem in zijne tent zoude volgen. Toen zij daar aangekomen waren, bad hem de kapitein, dat hij de geheele toedracht der zaak zoude blootleggen. Bereidwillig voldeed deze aan dit verlangen en verhaalde omstandig en nauwkeurig al wat er gebeurd was. De rechtmatige gramschap van den kapitein steeg door dit verhaal ten top; en onmiddellijk zoude hij de daders hebben doen grijpen, en door een krijgsraad doen vonnissen, hadde de voorzichtigheid dit niet ontraden, en ware de gevangene voor hen niet als middelaar opgetreden. De kapitein verzocht hem daarop dat hij eenigen tijd bij hem zoude verblijven; en toen deze wegenszijne dringende ambtsbezigheden hiervoor bedankte, bood hem de kapitein een geleide van vertrouwde manschappen aan. Ook dit aanbod werd door hem beleefdelijk van de hand gewezen, ofschoon hij te kennen gaf, dat het hem niettemin aangenaam zou zijn, indien hij tot op eenigen afstand buiten het kamp werd begeleid.

Eenige oogenblikken daarna zag men twee ruiters het kamp verlaten; het waren Pater v.G. en zijn edelmoedige redder de kapitein. Zij sloegen den weg in, die het piket was gevolgd; en toen zij het punt, waar de eerste was aangehouden, een eind wegs voorbij waren, bedankte deze zijnen edelen weldoener en vriendelijken geleider; met aandoening drukten zij elkander de hand, en namen afscheid onder het wisselen der beste en hartelijkste wenschen.

Tot dusverre had Pater v.G. in zijne schrikbarende lotgevallen eene onverstoorbare koelbloedigheid bewaard; hij had, van Boven gesterkt, den dood met meer dan menschelijken moed onder de oogen gezien; thans echter, nu hij zich op den eenzamen weg alleen bevond, begon zijne verbeelding hem het gevaar, waardoor hij bedreigd was geweest, sterker af te schilderen en hij gevoelde zich ontsteld worden. Een ongekende huivering maakte zich van hem meester. Krachtig drukte hij de sporen diep in de flanken van zijn paard, dat als een afgeschoten pijl vooruitvloog en hem ijlings wegvoerde van de huiveringwekkende plek, waar hij bijna als 't offer van laffe moordenaars was gevallen.

Intusschen was de zon reeds ondergegaan; de avondschemering verdween langzamerhand en dikke duisternissen verspreidden zich over de aarde. Zijn geschokt gemoed, zijne afgematte ledematen verlangden naar rust. Gelukkig was de woning van een deugdzaam iersch huisgezin, dat hem bekend was, aan den weg gelegen; hier klopte hij aan, om onder hun gastvrij dak te overnachten, en zijne uitgeputte krachten te herstellen. Met open armen werd hij door deze brave lieden ontvangen, welke, blijde dat zij zoo gelukkig waren een priester te mogen herbergen, hem alles aanboden, waarover zij konden beschikken. Doch niettegenstaande hunne voorkomende zorg en vriendelijke behandeling wilde zijne gewone kalmte niet zoo dadelijk weêrkeeren; vooral toen hij zich ter ruste had begeven spookte het gebeurde van den afgeloopen dag schrikwekkend voor zijne verbeelding. Zijn slaap was onrustig en koortsachtig; bij tusschenpoozen ontwaakte hij plotseling en eene rilling van

ontsteltenis ging door zijne leden. In den morgenstond echter kwam hij tot bedaren, sliep eene wijle rustig en had toen zijne gewone gesteltenis herkregen.

Na het ontbijt nam Pater v.G. afscheid van zijn welwillenden gastheer en vertrok. Aan den weg, dien hij moest volgen, woonde nog eene andere iersche familie, welke zeer godsdienstig was en hem diensvolgens de innigste genegenheid toedroeg. Reeds meermalen had hij deze bezocht, en hij besloot ook thans een bezoek aan haar te brengen. Volgens gewoonte werd hij daar als de vader des huisgezins ontvangen; en, na met elkander de gewone vriendschapsbetuigingen gewisseld en in de huiskamer plaats genomen te hebben, liep het gesprek al aanstonds over de gebeurtenissen van den dag en over de reis, welke hij thans maakte. In dezen vertrouwelijken kring verhaalde hij, wat hem daags te voren was overkomen. Met innige aandoening en diepe verontwaardiging aanhoorden de familie-leden dit verhaal; doch vooral op den jongsten der twee broeders maakte dit voorval den diepsten indruk; men zag hem van kleur veranderen; hij balde de vuisten en uit zijne vast opeen geklemde tanden hoorde men soms een sissend geluid ontsnappen, waarin de woorden ‘die schurken’ duidelijk te onderscheiden waren. Men kon het hem aanzien, dat het hem griefde niet bij den geestelijke geweest te zijn op het oogenblik, dat deze werd aangehouden; hij had hem ongetwijfeld zelfs ten koste van zijn bloed tegen zijne aanranders verdedigd: zoo vurig was zijn gemoed, zoo groot zijne genegenheid voor zijnen geestelijken herder.

Middelerwijl zij aldus met elkander in gezellig onderhoud eenige aangename stonden sleten, kwamen drie ruiters in vollen ren aanrijden en houden voor de deur der woning stil. Eene der zusters begaf zich naar buiten om te vernemen, wat zij verlangden. Zij verzochten een weinig te drinken, en, terwijl het goede meisje zich haastte hun dat te bezorgen, sprak een der ruiters tot haar:

‘Wel meisje! gij schijnt van iersche afkomst te wezen; is dit niet zoo?’

‘Ja, Mijnheer.’

‘Gij belijdt dus zeker ook den katholieken godsdienst?’

‘Ongetwijfeld.’

‘En gij houdt veel van uwe priesters.’

‘Dit is elken Ier eigen.’

‘Nu, wij hebben gisteren één van die bedriegers bijna een hoofd kleiner gemaakt; ware de kapitein niet tusschen beide gekomen, dan was hij het niet ontsprongen; wij zijn op jacht van die verraders; we zullen hen wel leeren.’

Op 't hooren dezer woorden wordt het meisje doodsbleek; een pijnlijke angst maakt zich van haar meester, en geheel ontsteld loopt zij het huis binnen en roept:

‘Daar zijn ze weêr om den Pater te vermoorden.’

Deze kreet baart eene geweldige ontsteltenis. De oudste zuster zit door den schrik aan haren stoel als vastgenageld en gilt luide; de oudere broeder en de Pater staren verbaasd op de boodschapster; Harry de jongere, springt op als een gewonde leeuw. Sneller dan de wind vliegt hij naar den muur, grijpt een jachtgeweer, dat daar was opgehangen, en wil naar buiten. Doch even snel was zijn broeder, op 't zien zijner bewegingen, opgesprongen, had zich voor hem geworpen en hem vastgegrepen.

‘Laat mij los’ schreeuwt Harry.

‘Neen Harry, dat kan zoo niet.’

‘Laat mij los, zeg ik.’

‘Bedaar, Harry, niet zoo onstuimig,’ klinkt op dien oogenblik het woord van den geestelijke, die inmiddels was opgerezen en de hand op den schouder van Harry legde, ‘laat ons eerst afwachten, wat er gebeuren zal.’

De oogen van den jongeling fonkelden, zijne ledematen beefden; gaarne zoude hij zich hebben losgerukt en de soldaten te gemoet gevlogen; doch het invloedrijke woord van den Missionaris hield hem terug en had kracht genoeg om hem tot bedaren te brengen en voor alle onberaden en dolle daden te behoeden. Intusschen waren de drie ruiters reeds verdwenen. Plaagzucht had hun de dreigende woorden in den mond gelegd, die zulken schrik te weeg brachten, want het was hun niet bekend, dat de geredde zich in dat huis bevond. Langzamerhand begon de ontroering te wijken, ieder nam zijne plaats weder in en men trachtte het zoo plotseling afgebroken gesprek weer aan te knoopen en het gebeurde te vergeten. Doch de vurige Harry herkreeg niet zoo spoedig zijne bedaardheid terug als de overigen; de pogingen van den Priester en der familie om hem gerust te stellen slaagden slechts ten halve. Roerloos en met srakken blik hield hij eene wijle het oog naar den grond gericht, als iemand, die in 't vormen van een plan geheel is verslonden; daarna vloog hij op, greep zijn revolver en jachtgeweer en spoedde de vlakte op als wilde hij in de jacht eenige verkoeling zoeken voor het vuur dat hem verteerde. Niet zonder eenige ongerustheid hadden de aanwezigen deze handelingen gadegeslagen, maar dewijl iedereen overtuigd was, dat geene kwade bedoelingen hem in deze ten drijfveer waren, liet men hem gaan. De Priester bleef nog eenigen tijd praten en verzocht toen, dat men zijn paard zoude zadelen, om zijne reis voort te zetten. Toen men hiermede gereed was en de Pater op het punt stond van te vertrekken, verscheen ook Harry. Deze had inmiddels zijn rijpaard gehaald en zich geheel tot de reis toegerust.

'Vader, gij zult wel veroorloven, dat ik u vergezelle.'

'Maar Harry, waartoe zou dit dienen? Ik heb niets te vreezen en binnen weinige uren ben ik op mijne bestemming.'

'Onderweg mocht u soms iets kwaads overkomen, nooit zoude ik mij dit vergeven.'

'Kom Harry, gij schertst. Er zal mij geen kwaad overkomen. Ik moet zoo dikwijls alleen op reis, waarom zoude dit thans ook niet kunnen? blijf te huis en maak het u niet te vergeefs lastig.'

'Pater, mijn besluit is genomen; als gij mij niet wilt toestaan, dat ik u begeleide, dan kunt gij toch niet beletten, dat ik reize waarheen ik verkies.'

Toen de Missionaris zag, dat de jongeling onherroepelijk besloten had hem niet alleen te laten vertrekken, gaf hij toe. Zij namen afscheid, stegen te paard en weldra hadden zij de woning der brave Ieren uit het gezicht verloren. De borst van Harry zwol van vreugde, dat hij aldus als beschermer aan de zijde van den Priester mocht rijden; hij hield zich vast overtuigd, dat deze onder zijne hoede veilig was; en inderdaad, waar het slechts op moed en opoffering aankwam, daar kon deze geen beteren beschermer hebben. Reeds hadden zij een groot eind wegs achter den rug, toen zij in de verte een dikke stofwolk zagen oprijzen, en spoedig daarop een groot aantal ruiters naderden. De levendige verbeelding van Harry maalde hem deze reeds als vijanden af, tegen welke hij zijnen vader zoude moeten verdedigen; zijn hart klopte sneller, hij zette zich vaster in den zadel, en hield onafgebroken zijne oogen op de naderende ruiters gevestigd. Doch het bleek spoedig dat zijne vrees geheel ongegrond was; de troepen kwamen bij hen, zonder eenig blijk van vijandige gezindheid te geven. De kapitein, de redder van den Pater, bevond zich bij hen. Zoodra deze hem bemerkte, vervoegde hij zich bij hem en gaf hem tot groote vreugde van Harry de ondubbelzinnigste teekenen van vriendschap. Hij verzocht verder den Pater om bij hem te blijven, dewijl zij te zamen denzelfden weg moesten volgen. Deze nam dit voorstel aan en bad daarop Harry, dat deze naar zijne familie zoude terug keeren, dewijl hij zelf thans geheel buiten gevaar en vergenoeg begeleid was.

Harry wilde in den beginne daar niet van hooren doch op 't aandringen van den geestelijke en op de verzekering van den kapitein, dat hij hem onder zijne hoede nam, gaf hij eindelijk toe. Hij nam niet zonder ontroering afscheid van den beminden priester en den kapitein, en gaf hierop zijn vlug paard de sporen, dat hem in snelle vaart weldra in den schoot zijner familie terug voerde. De Missionaris reed aan de zijde van den kapitein naar zijne bestemming; en velen van hen, die het gisteren nog op zijn leven hadden gemunt, strekten hem thans tot eerewacht en beveiliging. Aldus beschikte het de Goddelijke Voorzienigheid; wel hem, die onder Hare bescherming woont: *Qui habitat in adjutorio Altissimi, in protectione Dei coeli commorabitur.*

Ferdinand de Lesseps.

Bij al de grootsche werken, die wij in onze dagen ook onder onze oogen tot stand zien komen, zal het voor onze lezers niet onaangenaam zijn, iets te vernemen over den man, die het grootste, het gewichtigste werk, dat tot nog toe werd uitgevoerd, ontworpen heeft en na ontelbare moeilijkheden ook weldra tot een gewenscht einde zal brengen. Wij bedoelen den burggraaf Ferdinand de Lesseps, den ontwerper en uitvoerder van het grootsche plan tot doorgraving der landengte van Suez, een plan dat reeds in de oudheid (onder de regeering van Koning Necho van Egypte) ontworpen werd, maar zonder dat het beoogde doel, ten minste op duurzame wijze, kon worden bereikt. Wel spreekt men er van dat het kanaal eenmaal is geopend geweest, maar zeer zeker was het spoedig weder door het stuifzand der woestijn gevuld.

De burggraaf Ferdinand de Lesseps werd in 1805 te Versailles in Frankrijk geboren; na zijne eerste opvoeding in zijn vaderland genoten te hebben, volgde hij zijn vader die inmiddels fransch Consul te Caïro geworden was, naar Egypte. Op verderen

leeftijd koos hij voor zich de diplomatieke loopbaan, en werd fransch Consul te Barcelona; na de omwenteling in 1848 werd hij gezant te Madrid, en in 1849 met eene bijzondere zending naar het fransche expeditie-corps voor Rome gezonden. Het ligt niet in ons doel de Lesseps als diplomaat te schetsen, maar veel meer als den man, die met onverzettelijken moed en standvastigheid een werk durfde ondernemen, dat in zijne uitvoering met schier onoverkomelijke zwarigheden gepaard moest gaan.

In October 1854 gaf de Lesseps eindelijk gehoor aan de dringende bede van den onderkoning van Egypte, Saïd-Pacha, die hem reeds van vroeger een vriend was, en vertrok naar Caïro. Op deze reis, van Alexandrië naar Caïro, vormde hij het plan tot doorgraving der landengte van Suez en tot den aanleg van een kanaal, diep genoeg om de grootste zeeschepen een veilig vaarwater te verschaffen. Grootsche gedachte! Zoo men bedenkt dat hier spraak was van eene strook lands, meer dan 20 uren breed, door te snijden, die voor een groot gedeelte uit stuifzand bestaat, en wel onder eene verzengende hitte, door den verstikkenden adem van den Semoüm nog drukkender gemaakt wordt.

Bij zijne aankomst vroeg en verkreeg hij daartoe de verlangde concessie, en begon hij de voorbereidende werkzaamheden met een ijver en volharding, de groote zaak, die hij beoogde, alleszins waardig. Op zijne voordracht bij de verschillende regeeringen, kwam eene internationale commissie van ingenieurs te samen om een plan uit te werken en de gesteldheid der plaats te onderzoeken. Na de goedkeuring dezer commissie te hebben verworven zette hij zich aan den arbeid, om het benoodigde kapitaal van 200,000,000 franken bijeen te krijgen. Ook hierin mocht hij gelukken, maar niet dan na twee jaren van ongeloofelijke inspanningen, na twee jaren lijdens en strijdens voor zijne onderneming, die hij zich ten levensdoel had gekozen; gelukkig voor hem dat hij eindelijk de geestdrift en den nationalen trots der Franschen, ten dienste van zijne plannen, wist gaande te maken door hen aan de uitvoerbaarheid zijner inzichten te doen gelooven, en hun voor te spiegelen dat zijn werk den franschen naam zou verheerlijken. Op die voorwaarde is de Franschman immer gereed zich eenige offers te getroosten.

Uit het buitenland, vooral uit Engeland, dat in het verkorten van den weg naar zijne bezittingen, gevaar meende te vinden voor zijne koloniën, stond hem niets te wachten dan openbare vijandschap, die geen middel onbeproefd zou laten om hem te dwarsboomen. Men wist den Sultan, van wien de onderkoning van Egypte, voor den schijn althans, afhankelijk is, te overtuigen dat, als hij de concessie door Saïd-Pacha verleend, bekrachtigde en het kanaal tot stand kwam, Egypte alsdan of wèl van Frankrijk afhankelijk zou worden, of wel zich met Frankrijk's hulp van Turkije zoude losscheuren. Maar de Lesseps wist alle bezwaren uit den weg te ruimen en verscheurde, stuk voor stuk, het geheele net van kuiperijen, waarin het goud en de invloed van Engeland hem trachtte te verwarren en gevangen te houden. Later werd nog beproefd om Ismail-Pacha, den opvolger van den met de Lesseps bevrienden Saïd-Pacha, tegen hem in te nemen, maar ook dit gevaar wist de Lesseps te verijdelen.

Eindelijk wasin 1859 de uitgraving begonnen, met een kapitaal van 200,000,000 franken, en de verplichting voor den onderkoning, om maandelijks 20,000 werklieden te zenden, welke de Lesseps moest verplegen en beloonen. Na I863 werd de arbeid voortgezet met machienen die de verwonderlijkste uitkomsten opleverden, zoodat, tegen alle ververwachting, reeds op den 18 Maart dezes jaars de wateren der Middellandsche zee door het gegraven kanaal, tot aan het meer Timsah konden gevoerd worden. Naar de dagbladen melden zal op 17 November aanstaande het geheele kanaal met groote plechtigheid voor de scheepvaart geopend worden. Het

neemt een aanvang in de Middellandsche zee bij Port-Saïd, waar een tot dit doel opzettelijk gebouwde vuurtoren en eene schoone haven aangelegd zijn; van daar doorsnijdt het eerst een smalle strook lands en loopt dan tusschen twee dijken door het meer van Mensaleh, dat voor een gedeelte uitgediept, of tot dat doel droog gemaakt is, naar het meer van Timsah, waar de stad Ismaëlia aan den aanleg dezer vaart haar ontstaan te danken heeft. Van af dit meer richt het zijn koers naar de vallei van Ghesen en het voormalige Serapeum; verder door de zandduinen naar de nu droog gemaakte Bittere Meren, van wier zuidelijk uiteinde het, door de rotsachtige streek van Schaluff, naar de golf van Suez geleid wordt.

De breedte van het kanaal aan den waterspiegel is 100 meters, terwijl het aan den grondslag nog 22 meter breed is; het is 8 meters diep. De geheele lengte van Port-Saïd tot Suez bedraagt 160 kilometers

Over het gewicht dezer gebeurtenis behoeven wij niet uit te weiden; het is onzen lezers genoegzaam bekend van hoe groot belang voor Europa de opening dezer vaart zal wezen, onder ander voor Nederland, die den weg naar zijne koloniën op de helft verkorten, en het verkeer oneindig veel verbeteren zal.

Als een noodwendig gevolg daarvan zullen handel en scheepvaart andere markten bezoeken, andere waterwegen volgen. Vooral loopt de engelsche handel gevaar daardoor een niet onaanzienlijk verlies te lijden; dewijl in den ruilhandel tusschen Groot Britannie en het Oostelijk Azië, dien Engeland door zijne ontelbare schepen zich bijna tot een monopolie gemaakt had, en waardoor Londen voor de groote markt van Aziatische producten mag doorgaan, door de overige europeesche volken zal gedeeld worden.

[Nummer 50]

In de trekschuit.

De oude Trekschuit.

Als men tegenwoordig de spoorwegkaart van Nederland voor zich neemt en dan het oog werpt op de stad Utrecht, het centrum van al de bestaande en nog in wording zijnde lijnen, valt het moeilijk om nog met Vondel uit te roepen:

'Dees stad, de hoofdstad van het sticht, in top gestegen,
Legt in een vruchtbren schoot van kleigrond rijk van zegen.'

Men zou de oude bisschopstad veeleer voor eene reusachtige spin aanzien, die midden in haar web zit, waarvan de draden zich in alle richtingen tot aan de grenzen des lands uitstrekken. Deze vergelijking is zeker zeer prozaïsch, vooral wanneer men in aanmerking neemt dat de stad Utrecht het recht heeft om trotsch te zijn op hare bekoorlijke ligging; doch wie drommel is ook in staat aan poezie te denken als er van spoorwegen gesproken wordt. Ik wil op het practisch nut der spoorwegen

niets afdingen; het is zeker zeer gemakkelijk dat men zich tegenwoordig, als op vleugelen, naar alle richtingen kan bewegen, doch de genoegens van het reizen gaan geheel verloren wanneer men, als door een wervelwind, dwars door dorpen en velden wordt gesleurd.

De stad Utrecht zelve zal moeten getuigen dat zij er het meest bij verloren heeft, al lokt zij dan ook in hare nabijheid in één dag meer vreemdelingen, dan vroeger gedurende maanden. Eertijds ging men daar heen om de schoone wandelingen te genieten, om op de transen van den eeuwen-ouden Dom het lustoord te bewonderen dat zich allerwege vertooat; thans steekt de reiziger, als hij den ouden Dom ziet, even het hoofd buiten het portier, en alvorens iemand op zijne vragen kan antwoorden laat de locomotief haar scherp gefluit hooren en... voort! voort! gaat het op nieuw, in rustelooze vaart. En zoo gaat het overal. Velden worden van elkander gescheurd als laken, en nog wel tegen den draad in, zoo als de kleêrmakers zeggen; dorpen in tweeën gesplitst, trouwe buren door bewaakte dijken gescheiden; en terwijl op die wijze het gansche land in een pot-pourri van natuurtafereelen zonder samenhang is verbrokkeld, ziet de reiziger onophoudelijk de telegraaf-palen als zooveel schimmen voorbijvliegen, en blijft het oog, zelfs tegen zijn wil, vastgeklemd aan vier of vijf hardnekkige draden, die hem, om hunne eindeloosheid, van verveling doen geeuwen.

Neen, dan was het reizen in vroegere dagen in Nederland aangenamer, en ik durf verzekeren - zelfs op gevaar dat het jongere geslacht mij uitlacht - dat ik zelden in een spoorweg-wagen zit zonder met eene soort van weemoed terug te denken aan de oude, eerzame trekschuiten uit mijne jeugd. Dáár was gezelligheid en ook poezie te vinden; die schuit was de bron waaruit anecdoten zijn geput, die nog altijd onder ons voortleven. en het is waarschijnlijk in zulk een schuit geweest dat Vondel schreef:

> 'Hier vloeien Vecht en Rijn door boomgaard en priëelen,'

want een spoorweg-minnende dichter, zoo die al kan bestaan, zou daarvan weinig vinden.

De bejaarde lezers zullen mij niet veroordeelen wanneer zij het onophoudelijk kneuzen, hotsen en stooten op den spoorweg vergelijken met de kalmte en rust in het voormalige roefje, of in den luchtigen en frisschen stuurstoel. Op den spoorweg wordt men onophoudelijk gekweld door het openen der deuren en het in- en uitstroomen van eene menigte menschen, met parapluies en reistasschen gewapend, en al ziet men een vriend in zijne nabijheid, het baat niet of men hem ook al toeroept: hoe vaar je? er wordt geen verstaanbaar antwoord op ontvangen.

In de trekschuit ging het daarentegen zeer gezellig toe, gezelligheid op reis was toen ook nog niet onfatsoenlijk, en al is men in dien tijd veel verlichter en beschaafder geworden, er werd in het zoogenaamde ruim vrij wat minder aanstoot gegeven, dan tegenwoordig in den spoorwagen, vooral bij pleizier-treinen. Men vond daar in den regel marskramers van allerlei soort, gipswerkers die met hun koeterwaalsch dialect de menschen vermaakten; zij hadden bontgekleurde roovers en sneeuwblanke engelen op een plank bij zich; kooplieden met saksische kanarievogels, volleerd in nachtegaalslag en waterrol; matrozen en soldaten die hunne avonturen te water en te land mededeelden en hunne reisgezellen daardoor den tijd verkortten.

En wat zijn de spoorweg conducteurs, die er als veldwachters uitzien en alles *militairement* behandelen, vergeleken bij onze klassieke veerschippers, die den naam

van kapitein droegen! Hoe fier stond van Arkel in zijn helder engelsch hemd aan het roer van de amsterdamsche volkschuit; hoe veel gevoel van eigenwaarde zetelde er niet in de houding van den man, die niet alleen personen en goederen vervoerde, maar ook de belangen van die personen en goederen behartigde; die honderden brieven en wissels bij zich had, met zooveel honderden verschillende boodschappen er bij, die allen letterlijk werden overgebracht,

En terwijl men daar rustig in den stuurstoel of roef zat gleed de schuit door het heldere water van Vecht of Rijn langs boomgaarden en prieëlen, langs trotsche buitenplaatsen en kostelijke boerderijen, die de rivieren omzoomden, en al dat schoone vloeide zacht en onmerkbaar ineen en werd niet verbrokkeld en misvormd zooals thans door den spoorweg, die de bekoorlijkheden van onze binnenlandsche uitstapjes aan het *lineâ rectâ* heeft opgeofferd.

Ik gun het onze nieuwerwetsche menschen dat zij, op halsbrekende wijze, nacht en dag door, naar Parijs stoomen, om daar op een tentoonstelling in een paar dagen meer voorwerpen te zien dan men in een half jaar kan tellen, en dan, moe en mat, met een vol hoofd en een ledig hart terug te komen, of zich naar het midden van Duitschland te laten sleuren en van de badplaatsen indrukken meê te brengen die voor den huiselijken kring alles behalve nuttig zijn, doch ik betreur het van ganscher harte dat onze eeuw het doodvonnis heeft uitgesproken over de trekschuit, die ons in de gelegenheid stelde om iets meer te zijn dan een vreemdeling in ons eigen land.

Het is wel een kwart eeuw geleden, maar het heugt mij nog of het gisteren gebeurd is dat ik eens op Allerzielen-dag in de leidsche schuit eene ontmoeting had, zooals men op den spoorwagen onmogelijk kan hebben. Het was op een helderen, zonnigen dag, vrij van najaarsbuien. Aan het veerhuis heerschte de gewone bedrijvigheid; men werd daar niet in klassen verdeeld, zooals op de spoorweg-stations; en men behoefde ook niet van zijne elleboogen en vuisten gebruik te maken om - zooals in onzen verlichten, beschaafden tijd - een plaats-kaartje in bezit te krijgen. Er waren moeders en broeders en zusters die afscheid namen zonder door het moderne ‘vooruit! vooruit!’ te worden verhinderd, en het: ‘God zal het u loon!’ van de bedelaars die een aalmoes ontvingen, klonk ook vrij wat deftiger dan het: ‘wegwijzen, meheer!’ De schipper floot ook niet, alsof een koppel jachthonden bijeengeroepen wordt, maar zeide eenvoudig: ‘asjeblief; jufvrouw! asjeblief mijnheer!... 't is tijd!’ en eenige oogenblikken later stak de schuit van wal.

Ik ging in den stuurstoel zitten bij den ouden kapitein, die meer dan dertig jaren in het bezit was van zijne aanstelling als veerschipper en al de bewoners der buitenplaatsen bij naam en toenaam kende, 't Was aardig om den man te hooren spreken over de spoorwegen, die men toen in ons land begon aan te leggen. Hij had te veel gezond verstand om niet in te zien dat de schuiten-veeren er door in den grond zouden worden geboord, en daarom deed het hem goed dat hij - zooals als hij zeide - de zes kruisjes achter den rug had; want ofschoon hij moest bekennen dat de trekschuit onmogelijk kon wedijveren met den spoorweg, zag hij niet zonder leedwezen den ondergang van zijn beroep te gemoet. ‘Maar mijnheer,’ zoo sprak hij aan het eind van zijne lange redeneering, ‘ik voorzie toch dat er leelijke misbruiken uit die spoorwegen ontstaan.’

‘Misbruiken?’ herhaalde ik glimlachend omdat de man er zulk een ernstig gezicht bij zette.

‘Zeker misbruiken, en groote misbruiken ook; de schippers en voerlui kunnen daar het best over oordeelen. Wanneer een winkelier of kleine koopman iets in eene afgelegen stad te bestellen had, droeg hij dat aan zijn schipper op, doch als zoo iemand

in de gelegenheid komt om in een oogenblik naar Amsterdam, Rotterdam, Leiden en andere plaatsen te stoomen, zal hij er licht toe overgaan om zelf op reis te gaan. Het gevolg hiervan zal zijn dat hij de gehechtheid aan den huiselijken haard verliest, dat hij gewoon raakt aan het bezoeken van koffiehuizen en logementen, in één woord dat hij uithuizig wordt. En geloof mij, mijnheer dat is een leelijke kwaal, die menige zaak in den grond boort, menig huwelijk ongelukkig maakt. Er is zooveel aantrekkelijks in dat dagelijks verkeer met vreemden en in huizen waar men op zijne wenken bediend en - voor zijn geld - met onderscheiding behandeld wordt. Voor menigeen, die 't huis zelf zijne schoenen moet poetsen zijn dat groote verlokkingen, vooral wanneer hij te huis eene vrouw heeft die den duim op het laadgat weet te houden, is dat niet waar, mijnheer!'

Ik knikte glimlachend met het hoofd, want waarlijk die oude veerschipper had den spijker op zijn kop geslagen.

'Zie je nog niets bij *Welgelegen,* Jaap?' vroeg hij daarop aan zijn knecht.

'Ja baas, de tuinbaas staat weêr kant en klaar met zijne zuster aan het hek'

'Ik dacht het wel... roept den jager maar aan.'

Jaap vormde beide handen als tot een trechter voor den mond, en nu klonk het over veld en water: 'Welgelegen... ho.....o!'

'Als mijnheer er niets tegen heeft,' sprak de schipper zou ik gaarne nog wat gezelschap in den stuurstoel brengen. De tuinbaas van *Welgelegen* vaart elk jaar op Allerzielen-dag met zijne blinde zuster een eind met mij mede.'

'Altijd juist op Allerzielen-dag?'

De schipper knikte met het hoofd.

'Wat kan daar de reden van zijn?' vroeg ik.

'Ja, mijnheer,' antwoordde de schipper, 'die vraag is gemakkelijker gedaan dan beantwoord.... Pas op de lijn, Jaap!.... die turfschipper schijnt ook nog een rekruut in het vak te zijn; het water is tegenwoordig vol beunhazen.'

Die laatste opmerkingen waren aan het adres van een turfschipper gericht die op dat oogenblik een bewijs van onbekwaamheid had afgelegd, en nog een veêr moest laten toen hij ons voorbij zeilde.

Een oogenblik later schoof de trekschuit knarsend tusschen het lies van den oever tot voor den steiger van *Welgelegen.*

'Zoo baas, heb ik je daar weêr,' zeî de schipper; 'geef me de hand en stap maar hier in, man... mijnheer zal er wel niets tegen hebben.'

De tuinbaas voldeed aan het verlangen van den schipper en nam met zijne zuster bij ons in den stuurstoel plaats; zij waren beiden menschen van diep in de vijftig.

Waarom gingen die menschen altijd op Allerzielen-dag op reis?

Die vraag had ik reeds eenmaal gedaan, doch ofschoon zij telkens weder bij mij opkwam wachtte ik mij wel haar te herhalen, want de schipper had mij den pas afgesneden.

'Wel Harmen,' zeî de schipper tot den tuinbaas: 'heb j'et sedert verleden jaar goed gehad? en jij ook Leentje?... Je ziet er ten minste kapitaal uit, en het is te voorzien dat je die jaarlijksche reis langer zult uithouden dan mijne schuit, die ik wel gauw naar den zolder zal kunnen brengen.'

'Dan zullen wij haar op onze voeten afmaken, niet waar Leen?' zeî de tuinbaas; 'zoo lang onze beenen ons kunnen dragen willen wij onze jaarlijksche bedevaart volbrengen'

'O zeker,' antwoordde de blinde terwijl zij de oogen naar den hemel sloeg, dien zij niet kon zien; ik hoop dit tot aan mijn dood te kunnen volhouden.

Waarom gingen die menschen altijd op Allerzielen-dag op reis?

't Is lastig als er aanhoudend zulke hardnekkige vragen in ons opkomen die men niet kan beantwoorden. De schipper kwam mij echter te hulp. ‘Zeg eens Harmen,’ zeide hij op mij wijzende, ‘mijnheer kan zich niet begrijpen waarom gij altijd juist op Allerzielen-dag met uwe zuster een reisje maakt.’

‘Mijnheer zal mogelijk niet roomsch zijn, kapitein,’ antwoordde de tuinbaas.

‘Ja, ja, mijnheer is wel roomsch en het zal hem zeker pleizier doen te hooren waarom gij juist op dezen dag met mij meêvaart. Stop eens een versche pijp en vertel dan mijnheer eens wat u in vroegere jaren overkomen is.’

De tuinbaas voldeed aan het verlangen van den schipper, bracht zijn gestopte pijp door een der vijf gaten van het groote ijzeren komfoor, blies eenige malen dikke rookwolken uit en deelde mij toen de volgende bijzonderheden mede.

‘Mijne moeder was reeds weduwe toen mijne zuster, die blind geboren is, nog in de wieg lag. De vrouw was behoeftig, doch wist ons door

hare werkzaamheid voor armoede te bewaren. Gedurende den dag werkte zij bij de boeren, en halve nachten lang zat zij aan onze kleêren te naaien, en toch wist zij nog tijd te vinden om ons te leeren bidden en onze harten tot deugd en godsvrucht op te wekken. Zoodra ik tot krachten gekomen was begon ik ook te werken, en mijne zuster, die het breien had geleerd, verdiende ook iets. Naar mate mijne jaren toenamen werd mijn loon hooger en had ik het genoegen voor mijne moeder, die hare krachten door al te groote inspanning uitgeput had, het brood te verdienen.

Dat was een gelukkig leven voor ons, doch het jaar elf maakte er op droevige wijze een einde aan. Napoleon sleurde alles wat wapens kon dragen naar het oorlogsveld, en welke moeite ook werd aangewend om voor mij eene vrijstelling te krijgen, als broodwinner mijner moeder, het mocht niet baten. Ik was radeloos, want ik voorzag dat mijne moeder en zuster eene prooi der armoede zouden worden, wanneer ik niet meer voor hen kon werken. Ik moest en zou bij mijne moeder blijven, het kostte wat het wilde, en toen dat voornemen tot rijpheid gekomen was, nam ik zonder aarzelen een bijl en kapte den voorsten vinger van mijne linkerhand af.

‘Toen mijne moeder het offer besefte dat ik voor haar had gebracht viel zij bewusteloos op den grond neder; *ik* gevoelde geen pijn, ik was gelukkig, want was ook mijn vinger voor *mij* verloren, ik was voor mijne moeder behouden.

Zoo dacht ik, doch het was anders beslist. Toen de dag der keuring aangebroken was ging ik welgemoed naar de stad; men kon toch geen verminkte tot den dienst dwingen, en was ik ook al niet in staat vooreerst van mijne linkerhand gebruik te maken, mijne rechterhand zou dubbelen arbeid verrichten, want het was immers voor mijne zwakke moeder en blinde zuster dat ik werkte. De geneesheeren keurden mij dan ook af, doch de militaire kommandant scheen de oorzaak mijner verminking te raden en zeide dat de vinger van mijn rechterhand voldoende was, om den haan van het geweer over te halen en dat ik ingeljjfd moest worden. Men vergunde mij zelfs niet afscheid van mijne moeder en zuster te nemen, en toen ik in mijne radeloosheid als een waarzinnige om mij heen sloeg zoodat het bloed uit mijne verminkte hand rondspatte, werd ik gebonden en naar de gevangenis gebracht.

‘Veertien dagen later had ik het vaderland reeds verlaten; ik was al dien tijd als het ware buiten bezinning geweest van de smart die mij verteerde. Ik had gaarne mijn geheele linkerhand afgekapt voor het geluk om eene enkele maal mijne moeder te mogen omhelzen. Een mijner kameraden schreef een brief naar huis om mijne moeder te troosten en haar eene hoop in te boezemen die hij zelf niet koesterde. Helaas, dat middel kon niet meer baten. Toen de brave vrouw de tijding van mijn lot vernam dat ons allen zoo ongelukkig maakte, slaakte zij een hartverscheurenden kreet, en.... van dat oogenblik af was zij van haar verstand beroofd.’

‘'t Is vreeselijk,’ zeide ik, diep geschokt.

‘Ik zal u niet lang bezig houden, mijnheer,’ hernam de tuinbaas, ‘met het verhaal mijner lotgevallen. Ik heb deel genomen aan den veldtocht naar Rusland, die een einde maakte aan Napoleons overheereching. Met eenige kameraden keerde ik in lompen gehuld in ons dorp terug en had het geluk mijne moeder en zuster nog in leven te vinden; maar hoe? In ons huisje heerschte de diepste armoede, want mijne moeder was en bleef krankzinnig en mijne arme blinde zuster kon nauwlijks eenige stuivers in de week verdienen. Had de pastoor van ons dorp haar niet bijgestaan, zij zouden van gebrek omgekomen zijn.’

‘Werd gij door uwe moeder niet herkend?’ vroeg ik aan den tuinbaas.

‘Zij zag mij lang aan,’ antwoordde hij, ‘zij glimlachte, doch toen ik haar wilde omhelzen trad zij terug en vroeg: Hebt gij mijn armen Harmen niet gezien?’

‘Ik ben uw Harmen, moeder,’ zeide ik, ‘zie maar aan mijn linkerhand.... ik kom nu weder voor u werken en dan zal alles, met Gods hulp wel weder goed gaan.’

‘Ja, Harmen,’ sprak zij.... ‘Harmen is weg, Harmen is dood; zijhebben hem vermoord.’

‘Zij was en bleef krankzinnig en al onze liefde, al onze zorgen waren niet in staat in haar het licht te ontsteken, dat eensklaps uitgebluscht was. Zoo gingen tien jaren voorbij, die voor ons zoo gelukkig hadden kunnen zijn, omdat de goede God mijn arbeid zegende. Toen werd onze moeder ziek. De brave vrouw, die zooveel voor ons gedaan had, die krankzinnig geworden was omdat zij mij zoo innig lief had, zou gaan sterven zonder mij te herkennen, zonder mij een enkele maal bij mijn naam te noemen. Elken dag, als ik van mijn werk kwam, had zij mij gevraagd of ik niet wist waar Harmen was, nooit had zij mij met dien naam toegesproken. Op denzelfden dag echter dat zij ons voor altijd verliet, keerde haar verstand terug. Zij zag mij weder lang en glimlachend aan; er kwamen sinds zoo vele jaren voor het eerst tranen in hare oogen, en toen sloeg zij den arm om mijnen hals en zeide: ‘o God, ik dank U dat gij mij mijn kind, mijn Harmen hebt teruggeven.’

‘Was dat niet een brave vrouw, mijnheer? Het eerste woord dat zij sprak toen haar verstand terugkeerde, was een dankgebed tot God. Ons geluk was van korten duur, want zij stierf weinige uren later in mijne armen, doch voor geen schuit vol goud zou ik toch dat kortstondige geluk willen verkoopen. Er zijn van die dingen, mijnheer, die voor geen geld te koop zijn omdat zij eigenlijk niet tot deze wereld behooren; 't is wel jammer, mijnheer, dat de menschen daar niet meer waarde aan hechten.’

‘Dat is zeer waar Harmen,’ zeide ik, ‘uwe zuster zou zeker niet gaarne het bovennatuurlijk licht dat God haar heeft geschonken en waardoor zij zelfs in haren toestand nog gelukkig kan zijn, voor het licht harer oogen willen verkoopen.’

‘O neen, mijnheer!’ sprak de blinde; ‘ik heb er mij zelfs dikwijls over verheugd dat mijne oogen het kwaad niet kunnen zien, 't welk, zooals ik dikwijls hoor, om ons heen plaats heeft.’

Wat waren dat brave menschen!

‘Ongeveer een jaar na den dood onzer moeder,’ zoo vervolgde Harmen, ‘werd ik tuinbaas op *Welgelegen,* en daar leef ik sinds dien tijd met mijne zuster zeer gelukkig. Elk jaar gaan wij op dezen dag het graf van onze moeder bezoeken, om daar voor de rust harer ziel te bidden, ofschoon ik niet geloof dat zij het nog noodig heeft. Wij bidden wel dagelijks voor haar, maar ik hoop jaarlijks dit graf te bezoeken, tot ik mijne moeder heb weêr gevonden; daar zal zij mij wel herkennen, ik ben er zeker van.’

‘En daar zal ik eene heerlijkheid aanschouwen, zooals deze wereld mij niet kan aanbieden,’ zeide de blinde, terwijl zij nogmaals de oogen naar den hemel opsloeg dien zij niet kon zien.

Het is slechts eene eenvoudige geschiedenis die ik hier mededeel, doch zij ligt mij nog versch in het geheugen, omdat mij daardoor de gelegenheid werd aangeboden om een blik te slaan in het eenvoudig hart van menschen zooals men ze zelden aantreft.

De spoorweg-wagen biedt daartoe zeker geene gelegenheid aan, evenmin als om een blik te slaan in de eenvoudige doch soms zeer schoone natuur-tafereelen die ons land aanbiedt, en het is voornamelijk daarom dat ik nog dikwijls met weemoed aan

onze oude trekschuiten terugdenk, wanneer de locomotief mij bonsend en stootend langs de ijzeren baan voortsleept.

Beieren.

Bijna geen land van Europa is er, dat met een schooner verleden achter zich, een zoo droevig heden beleeft, en waarschijnlijk eene nog droeviger toekomst te gemoet gaat. Want wat was Beieren in het verleden, wat is het tegenwoordig en dreigt het in de toekomst te worden? Het is nog niet zoo heel lang geleden dat Beieren hoe klein het ook was in vergelijking van zijne naburen, evenwel een groot gewicht legde in de schaal der europeesche gebeurtenissen. Als de voormuur, door Duitschland tegen Frankrijks veroveringszucht opgeworpen, beschermde Beieren het zuidelijk gedeelte van het groote Vaderland, was het dikwijls een bolwerk, waarachter het in den oorlog altijd rampspoedige Oostenrijk zich kon verbergen om zijne bloedende wonden een weinig te heelen. Meer dan eens zien wij in de geschiedenis dat van daar uit de redding voortkwam van het benarde keizerrijk, dat dit land den triomph bewerkte van het Katholicism op de dwaalleeringen van Duitschland en Noordelijk Europa.

Het zou overbodig zijn al de feiten op te sommen waaruit de waarheid van deze bewering duidelijk blijkt; onze lezers zijn genoegzaam in de geschiedenis te huis, om zich zelven daarvan te overtuigen. Laat ons liever een vluchtigen blik slaan op 't geen Beieren thans is en wat het dreigt te worden. Door de heillooze staatkunde van zijne regeeringsmannen heeft dit schoone land aan zijn aloude overleveringen verzaakt, heeft het den post verlaten, dien het eeuwen lang tot eigen voordeel en roem had bezet, en zich dienstbaar gemaakt aan eene partij, wier streven niets dan zijn ondergang, dan zijne verlaging. zijne slavernij in vreemde boeien, zal veroorzaken. Wanneer wij bedenken hoe reeds van nu af aan dat schoone Beieren aan den leiband loopt van een von Bismark, voor wien gewald het hoogste recht is, dan zullen wij gemakkelijk tot de gevolgtrekking komen dat het wat vroeger of later met de schoone roeping van Beieren, met de zelfstandigheid van dat land zal gedaan zijn, zoodra voor dien gebieder het gunstig oogenblik dáár zal zijn. Immers hoever is het al niet reeds gekomen, met dat ongelukkige land, waar de regeeringsmannen zich door vreemden invloed, om niets ergers te zeggen, hebben laten verleiden, waar de hoogere standen der maatschappij de verplichtingen, dis op hen rusten, zoo weinig weten te waardeeren, waar de burgerklasse reeds geheel vervuld zijn met het gif, dat als noodzakelijk gevolg der losbandigheid der grooten op hen als het ware neêrdruipt; waar de plattelandsbevolking zelve, welke elders nog hare voorvaderlijke eenvoudigheid en zuiverheid van zeden bewaard heeft, geen grooter genoegen kent, dan geheele dagen zich over te geven aan spel en drank, terwijl zij God en godsdienst schijnt te vergeten. Zoodanig gezelschap van drinkebroêrs uit het Beiersch hoog-gebergte stelt nevensgaande gravure voor; naar ons inzien spreekt zij duidelijk genoeg om geene verdere uitlegging te behoven.

Het oudste nieuwsblad der wereld.
door L. van Rucklingen.
Vervolg en slot van bladz. 383.

Wat een redacteur van een nieuwsblad zoo al weten moet.

Niet zonder schroom aanvaardde van de Sande de gewichtige taak, tweemaal 's weeks de Antwerpenaars het wereldnieuws voor te disschen.

Heden waar ieder schoolknaap, zoodra hij eene pen tusschen de vingers kan vasthouden, zich bekwaam acht, om in dag- en weekbladen den gang der wereld te beknorren, en staats- en stadsbestuur den rechten weg aan te wijzen, heden zal men wellicht verwonderd opzien, over de kundigheden welke er noodig zijn voor het opstel van een klein nieuwsblaadje, als het Antwerpsch *Hansken.*

Hooren wij den opsteller der *Gazette* zelf spreken.

Vooreerst moet een redacteur een waarheidlievend man zijn, ervaren in de *Cosmographie,* de *Geographie* en de *Chronologie;* bekend met het

Het Leidsche Veerhuis.

Beiersche boeren in de herberg.

natuurlijk en het volkenrecht, kundig inde oude wetenschappelijke talen en in degene der naburige landen, vooral in de Fransche taal; de wereldlijke en kerkelijke geschiedenis, even als dogmatische theologie mogen niet verzuimd worden en daarbij is het goed eenige kennis te bezitten in de geslachtkunde en het blazoen.

Wordt het u niet geel en groen voor de oogen, opstellers vandie reuzenbladen, als ge ziet wat een encyclopedisch man men reeds wezen moet, om een nieuwsblaadje tweemaal ter week aan een te flansen.

Voorwaarden waaraan een redacteur zich verbindt eene gazette op te stellen.

Na de zaak rijpelijk overwogen te hebben, oordeelde van de Sande, dat hij de bediening mocht aanvaarden, en de noodige vereischten bezat.

‘Doch zulk een doorgeleerd man, als hij zich waande, stelde eerst eenige voorwaarden aan den uitgever voor.

1□. Ik zal 's maandags en donderdags in den voormiddag op de drukkerij komen, om de twee gewone uitgaven der Gazette te expedieeren en te corrigeeren.

2□. Op andere postdagen zal ik de studie der ontvangen berichten, op uren naar verkiezing kunnen doen, en zelfs in geval van onpasselijkheid ten mijnent, maar in het grootste geheim.

3□. Mijne jaarwedde, op drie honderd vijftig gulden brabandsch vastgesteld, zal van drie tot drie maanden betaald worden.

4□. De Gazettier, zal bij tijds brieven en benoodigde stukken aan den redacteur voor leggen, en des noods twee letterzetters voor de *compositie* van het blad bezigen.

5□. De Gazettier zal, buiten wete des Contractants, niemand anders voor het opstellen der Gazette mogen bezigen, tenzij de redacteur door verzuimenis of onbekwaamheid, uit ziekte of ouderdom voortspruitende, zijne bediening niet kon vervullen.

6□. Indien de redacteur door het aanvaarden van andere bedieningen verhinderd werd de redactie der *Gazette* waartenemen, zal hij mits twee maanden op voorhand zijnen dienst opzeggende, ontslagen worden.’

Hoe weinig aanmatigend als van der Sande zich toonde, wilde nogtans de uitgever der *Gazette* deze voorwaarden niet onderteekenen. Men verbond zich wederzijds op het eerlijk woord.

De nieuwe redacteur stelde de *Gazette* tot het genoegen zijner mede-burgers op. Het getal der abonnementen in Antwerpen klom spoedig, ja, in zoo verre dat de winkelmeid des drukkers, welke bij de abonnementen in de stad, voor eene vergelding, van vier schellingen 's jaars de *Gazette* ronddroeg, weigerde nog meer klanten te aanvaarden. - De nieuwe abonnenten moesten in het vervolg zelve het nieuwsblad in de drukkerij laten afhalen.

Bij zulken ongemeenen bijval meende van der Sande te mogen aanspraak maken op eene hoogere jaarwedde; doch de uitgever speelde den *dooveman* voor zijne herhaalde klachten.

Niettemin bleef hij zich onverdroten aan het opstellen der *Gazette* toewijden.

Zijne ledige uren waren aan zijn ambt van Secretaris der academie en de studie toegewijd.

Hij schreef een aantal verhandelingen over verschillende onderwerpen in het latijn, in het fransch en in het vlaamsch. Weinige zijn door den druk bekend gemaakt en nog wel de minst belangrijke.

Vele jaren poogde van de Sande te vergeefs de noodige inschrijvers te vinden om zijn *Antwerpsch kunsttooneel* uittegeven, een werk, dat volgens het prospectus drie boekdeelen van 600 bladzijden ieder zou uitgemaakt hebben.

Heeft het nageslacht er veel bij verloren? Wij denken het niet. Want indien de schrijver in hetgene wij ervan gelezen hebben, blijken geeft van iever en van geleerdheid, of liever van belezenheid in de oude schrijvers, zijn alle zijne schriften door eenen onverdragelijken wansmaak vergald.

Jacob van de Sande stierf in 1799.

De *Gazette van Antwerpen* overleefde nog een tijd lang haren getrouwen opsteller.

Gedurende de fransche overheersching had nogtans *Hansken* zware tijden te beleven. Eenigen tijd verscheen de *Gazette* met eene fransche vertaling, later werd ze tijdelijk opgeschorst.

In 1800 volgde Janssens als uitgever Hendrik van Soest op. Onder de nieuwe benaming van *Antwerpsche Gazette,* sukkelde het oude moederken tot in 1827 voort, en werd dan door hare ondankbare en trotsche dochters versmacht en ten grave gelegd.

Antwerpen 28 Juni 1869.

Een droom.
Door August Snieders, Jr.

I.

De stoomboot doorkliefde, met eentonig gebruisch de zee.

Het was in de maand Juli, en eerst half negen des avonds, voor dat de gloeiende nasleep der zon in de uitgestrekte watervlakte verdween.

Links van ons steeg de maan aan den wolkenloozen en rijk gestarnden hemel op.

Straks was de tinteling in het water louter goud en azuur; nu is zij aan gloeiend zilver gelijk.

Een koele avond volgde op een warmen dag.

Het was weldra rustig op de boot; de passagiers waren beneden en zochten rust in hunne kooi.

Ik had weinig lust om mij in die dompige en met eene walgelijke lucht vervulde kabien op te sluiten, en bleef op het dek.

De kapitein in zijn dikken overjas gewikkeld en eene muts met oorlappen van ottervellen op, wandelde heen en weêr op het dek, terwijl de stuurman op den voorsteven staande, den horizon onderzocht en daartoe soms de hulp van den scheepskijker inriep.

Toen ik verlangde op het dek te blijven, had de kapitein, een echt gentleman, mij eene wit wollen deken doen geven, ten einde mij tegen de nachtelijke koude te beschermen, en in dien wonderlijken mantel gewikkeld, had ik geruimen tijd met den kommandant, onder het wegdampen van ettelijke sigaren, het dek op en neêr gedrenteld.

Eindelijk zette ik mij aan den voorsteven, op een hoop touwwerk neêr, hetwelk daar als eene reusachtige slang ineen gekronkeld lag.

Welke figuur maakte ik daar, op dien wonderlijken troon en in mijn spookachtig costuum?

Ik dacht er niet aan; ik staarde strak vooruit op die eindelooze en majestueus gonzende zee, met welker gedruisch zich het gedommel van het vaartuig vermengde; ik staarde op den breeden lichtglans, die zich als een melkweg in de zee afteekende.

Eene blauwe dommeling - men kon niet onderscheiden of het lucht of water was - beperkte den horizon.

Links van mij zag ik verre, zeer verre, de laatste vuurbaken: wegwijzers op dat waterveld, zonder zichtbare wegen.

Ik dacht aan mijn huis, aan de mijnen en ik weet niet welk onbeschrijflijk gevoel van verlatenheid zich van mij meester maakte.

Alleen, in een notendop op de wijde zee; afgescheiden van den vasten grond en beneden hem de peillooze afgrond.... dan denkt de mensch, dat in andere omstandigheden zoo trotsch en verwaand schepsel, meer dan ooit aan God....

De klok tinkte acht glazen.

Het was voor mij het *angelus* op de watervlakte.

Nooit heeft het tinken eener klok meer indruk op mijn gemoed gemaakt dan in dien nacht.

II.

'Een heerlijke nacht!' hoorde ik naast mij zeggen en de woorden trokken mij uit mijne mijmering.

Ik wendde het hoofd om en zag naast mij eene gestalte, even spookachtig als ik moet geweest zijn.

'Inderdaad, indrukwekkend!' was mijn antwoord. 'Vooral is dit het geval met mij, die voor de eerste maal mijns levens mij des nachts op zee bevind.'

'Ook voor mij' zegde het witte spook, 'die reeds zoo dikwijls dat schouwspel beleefde, blijft een dergelijke nacht een indrukwekkende stond.'

'Ge hebt waarschijnlijk veel gereisd.'

'O ja, zeer veel, zoo te water als te land.'

'En ge onderneemt wellicht andermaal eenen tocht van langen adem.'

'Ik ben op weg naar de Nieuwe Wereld. Het is misschien voor de laatste maal mijns levens, dat ik Europa bezocht heb.'

'Maar gij zijt een Vlaming?....'

'Ik ben Antwerpenaar.'

'Dan zijn wij stadgenooten.'

'Ik wist het...' antwoordde de onbekende vroolijk.

'En gaat gij u in Amerika vestigen?'

'Ik was er reeds gevestigd, indien het dwalende leven hetwelk ik daar leid, eigenlijk vestiging kan genoemd worden.'

'Onverschillig; maar gij stelt u in allen gevalle voor in de Nieuwe Wereld te blijven?'

'Ja; in Antwerpen heb ik vriend, noch maag meer; in Amerika heb ik integendeel eene talrijke familie.'

'Die verheugd zal zijn u weêr te zien....'

'Ik denk ja.'

'Och, waar onze schat is, daar ook is ons hart.'

'Dat is waarheid.'

De lange gestalte zette zich naast mij neêr, leunde met de ellebogen op de knieën en staarde peinzend voor zich uit.

Het was een man van ruim zestig jaren; zijn gelaat was scherp, beenderig, zijn haar wit; zijn oog door lange wenkbrauwen beschaduwd, scheen mij, in den helderen maneschijn, zacht en tevens vol kalme wilskracht.

'Ik heb Antwerpen zeer veranderd gevonden, sedert ik die stad het laatst zag,' hervatte hij na eene poos.

''t Was misschien ook jaren geleden dat gij haar niet meer bezocht hadt?'

'Schier vijf en twintig jaar.'

'Eene gansche eeuw.'

'Maar wat ik onveranderd vond, was het goede, menschlievende en oprecht geloovige karakter van den burger.'

'Gelukkig, dat wij iets uit de groote schipbreuk hebben kunnen redden!'

'Ik keer voldaan naar Amerika terug en zal, met eene zalige herinnering aan mijne geboortestad, daar sterven.'

Ik staarde den spreker op dat oogenblik aan en zag, dat in zijn helder oog een traan blikkerde.

Wie was hij? Een dier avontuurlijke geesten, die door de wildernissen en prairiën dwalen, op jacht van den buffel of den bever? Een dier goudzoekers? Ofwel.... Ik weet niet hoe, maar mij ontviel de misschien onbescheiden vraag:

'Zijt ge planter....of....?'

'In zekeren zin, ja!' En er lag iets opgeruimds in den toon zijner stem, die mij echter overtuigde, dat ik het ware beroep van mijnen onbekende niet had geraden

Uit kieschheid drong ik niet verder aan.

'Hebt ge in Antwerpen nooit eene familie D.... B.... gekend?' hervatte hij.

'Neen....' gaf ik na een oogenblik peinzens ten antwoord.

'Nu, dat zal wel zóó zijn; ik zie wel dat gij tot een jonger geslacht behoort, en bij mijn laatste bezoek in uwe woonstad, vernam ik dat ik de laatste van mijnen stam was.'

'Die zich nu in Amerika heeft overgeplant.'

'Waar hij ook uitsterven zal.'

'Vergeef me, maar ik meende van u gehoord te hebben, dat gij eene talrijke familie hadt?'

'Gewis; maar niet eene van die welke den naam van een geslacht voorplant.'

Ik zweeg; het antwoord was voor mij een raadsel geworden.

'Als ik u van mijne familie in Amerika sprak, dan doelde ik op eene geestelijke familie. Ik ben een Missionaris, en onder dat opzicht mocht ik zeggen, dat ik eenigszins planter ben.'

'Planter van het edelste en grootste dat er bestaat, van den boom des Evangelies.... Ik ben recht gelukkig u te ontmoeten.'

III.

Zendeling zijn! 't is heerlijk, 't is grootsch, des te grootscher omdat de Missionaris zoo diep vergeten wordt in onze samenleving.

Men verlaat zijn vaderland, zijne familie en vrienden, de huizen der levenden, de graven der dooden, om in eene verre wereldstreek, de beschaving voor hier, de hemelvreugde voor hiernamaals, te verkondigen.

't Is een leven vol opoffering, vol gevaren, zonder hoop op eenige aardsche belooning.

En toch buldert de tijdgeest, die beweert de beschaving te zijn, tegen die moedige mannen.

Nog niet lang geleden las ik in een, door den modernen geest uitgegeven dagblad, eene lange reeks van driftige uitvallen, van die, welke met gebalde kneukels en het schuim op den mond plaats hebben, tegen den Missionaris.

Eerzucht, hebzucht, overheersching drijven hem aan!

O gij, onnadenkenden!

Hun vaderland? - is eene vreemde, gevaarvolle landstreek geworden, waar zij bloot gesteld zijn aan de tanden van het wild gedierte, aan ellende, gebrek en honger, aan de pijlen, het scalpeermes, het zwaard of den martelpaal.

Hun vaderhuis? - is dikwijls eene ellendige hut, open voor de kwetsende insekten en giftige slangen; vreemd aan alle huiselijk genoegen.

Hunne familie? - bestaat uit eenige ongezellige negers en op avontuur zwervende roodhuiden, op welke zij ten hoogste eene zedelijke overheersching uitoefenen.

Hunne schatten? - zij zijn gelukkig, als zij zich soms mogen dekken met de huid van een, door eigen hand gedooden, buffel.

Hunne eerzucht? - hun naam is vergeten; niemand noemt, niemand gedenkt hen nog, niemand tenzij de goede God, die uit het vlak der hemelen, hunne voetstappen volgt, dwars door de wildernissen heen.

Niemand dan Hij, die eens zegde gaat en onderwijst.

Maar gij, moderne wijsgeer, wat doet gij dan toch voor de zoo geroemde beschaving?

Voor de beschaving der wereld deed een arme Pater de Smet, thans onder het gewicht van zeventig jaren gebogen, hij alléén, meer dan al de hedendaagsche wijsgeeren en vrijdenkers te samen.

Deze toch schuilt niet in den hoek van den haard, de voeten in warme pantoffels geborgen en zich den dampenden punch of wijn heerlijk latende smaken; hij toch voedt het volk niet met groote, holle woorden:- gebarsten klokken zonder klank!

Doet beter, heeren wijsgeeren, vóór dat gij veroordeelt.

En gij zelfs, man van het eeuwige tweemaal twee is vier, gij zijt onder een stoffelijk oogpunt den Missionaris dank schuldig, ofschoon hij zich om al uwe stoffelijke berekeningen niet bekommert,

Indien de zendeling zich niet op den gevaarvollen, schier onbekenden grond had gewaagd, zouden uwe schepen met geene rijke vrachten van daar teruggekeerd zijn.

De Missionaris heeft, door zijn hemelsch werk te voltrekken, den leeuw een lam, den ruwen wilde een mensch doen worden; want hij heeft hem geleerd, dat er in den hemel een God van liefde leeft, die ons zegt: ‘bemin uwen naaste als u zelven.’

En uit dat hemelsche grondbeginsel is voortgevloeid: ‘wij zijn allen broeders en kinderen van denzelfden God; gij zult uwen blanken broeder niet doodslaan.’

En toen de Missionaris de zeden zóó had verzacht, toen alle gevaar geweken was, zijt gij, eigenbaatzuchtige, op uwe schepen komen afzakken en gij hebt met den wilde een winstgevenden handel gedreven.

En toch buldert gij tegen den armen zwartrok!

Ik dacht ten minste, dat gij onder dit opzicht een grein dankbaarheid koesterdet. En gij, die zoo eigenbaatzuchtig, zoo ondankbaar zijt, gij wilt, door uwe stelsels van stoffelijkheid, de wereld in een Paradijs hervormen!....

(Slot volgt.)

De eerste Mei te Rutten[1)]
Door L. van Ruckelingen.

De geurige bloeimaand kondigde zich aan door eenen heerlijken morgen! Als ik 's morgens, nog al vroeg, mij op weg naar Rutten begaf, ging de zon op, achter eene dikke nevelgordijn en wierp een schemerend licht over de grijs-bedauwde weilanden, over de boomen en gewassen, die half groen en half dor, den strijd tusschen de aanbrekende lente en den wijkenden winter schenen te verbeelden. Langzaam steeg de zonneschijf hooger aan de Oosterkimme; eene straal brak eindelijk door de bontgekleurde nevelgordijn en wierp eene rooskleurige tint op den tegen-overliggenden heuvel. De leeuwerik, opgewekt door de koesterende warmte, klapwiekte raar boven uit de weelderige klaverakkers; beschreef eene schuinsche en lage vlucht over den bodem, en steeg dan in de hoogte, schitterend zingend het eerste blijde meilied.... en in mijne borst sloeg de weêrklank van het trippelende lentelied en alles zong daarbinnen van liefde, van vrijheid, van vreugde en ook - van smart!...

1) Ook Russon genoemd. Een dorpken van Limburg in de nabijheid van Tongeren.

Nu klonken eensklaps, uit velden, boomen en gebosschen, millioenen en millioenen stemmekene, en het zoete gekweel scheen zich te versmelten in een melodie-rijk gebed tot God, tot Hem die de lieve lente over de aarde gezonden, en door den koesterenden adem zijner goedheid de ijskorst des winters verbroken had.

De bloemekens schenen, onder den brandenden zoen der zonne, te ontwaken; zij openden hunne kelken om eenige straaltjes der geliefde in hunnen schoot op te vangen, en bij deze aanraking lieten zij de edelste stoffen huns wezen ontsnappen en balsemden de lucht met de welriekendste geuren!....

St... Poëzij is goed in eene warme kamer; gezeten achter zijne schrijftafel kan men de Natuur wel bij verbeelding beschouwen en des noods in eene *stéréoscope,* zoo als de landschapschilder Lamoriniere; maar in het vlakke veld, werd ik weldra gewaar dat, terwijl ik mijn hoofd in de wolken stak, mijne beenen geen trek gevoelden om op de zachte vleugelen der bespiegeling eene luchtwandeling te maken - en alzoo gebeurde het, dat ik kop over hals nedertuimelde in eene gracht - vol slijk, ging ik bijna zeggen, - neen, vol stof en zand! Een vlaamsche boekvitter zou mij in latere eeuwen tegenspreken, indien ik beweerde, in het jaar van gratie dat wij beleven, den eersten Mei slijkgrachten te hebben gevonden.

Gansch bedwelmd stond ik op, en terwijl ik het stof van mijne kleederen vaagde en zoo goed ik kon, de blutsen uit mijnen hoed wreef, hoorde ik holklinkende voetstappen op het harde pad naderen, en het hoofd uit de diepe gracht opstekende zag ik dat dit gerucht veroorzaakt werd door eenen jongen boer, die er niet weinig verwonderd over scheen een menschenhoofd tusschen het gras en de netels, die de boorden der gracht bekleedden, te zien opschieten als een zeldzame bloemenknop.

Om eene houding aan te nemen die minder belachelijk mocht schijnen, vond ik op dit oogenblik niets beter dan heel ernstig te vragen, langs waar de weg liep om naar Rutten te kunnen gaan. De dikke jongen zag mij aan met koddige verbaasdheid en scheen niet te kunnen begrijpen hoe een wezen, zooals ik, op de gedachte was gekomen den rechten weg in eene gracht te zoeken. Wijl hij de rechter hand vooruit stak om mij aan te toonen, dat ik maar altijd recht toe het voetpad had te volgen, greep ik hem onverwachts met de linker; hij wierp zich onwillekeurig zijdewaarts en met den krachtigen schok door deze beweging veroorzaakt, geraakte ik zonder al te veel hinder uit mijne gevangenis los. Tot mijne groote vreugde ging de jonge boer denzelfden weg als ik, en dat wij hem nu te zamen zouden afleggen was eene begrepene zaak.

Onder het kouten herdacht ik eensklaps, dat ik wel naar Rutten ging, dat er eene begankenis plaats had; maar wat feest of ter wiens eere het gevierd werd, daar was ik tot hiertoe even veel op bedacht geweest, als sommige oudheidskundigen die, na een groot getal bestovene percamenten te hebben afgeschreven, jaargetallen op jaargetallen te hebben gestapeld, slechts te halver wege zich beginnen at te vragen, waartoe zij dien machtig grooten vuilnishoop zullen gebruiken. Meestal hebben zij eenen langen, moeilijken, verdrietigen weg afgelegd om op het uiteinde eene doode musch den goedwilligen lezer voor te disschen!

Ik was gelukkig genoeg iets beters te vinden, en eene gansch naïve legende beloonde mij voor mijnen weg.

In de zevende eeuw woonde er in Friesland een heilig edelman, Evermare genaamd. Eensdaags hoorde hij spreken van den heiligen marteldood van Gods dienaar, mijnheer Sinte Servaas, en van de wonderwerken die God op zijn graf te Maastricht liet gebeuren. Een vurig verlangen beving hem om zijn gebed te storten bij de overblijfselen des apostels. Hij hangt den pelgrimsmantel om, neemt den staf in de

hand, en met eenige vrienden begeeft hij zich op reis naar de verafgelegene stad der Maas. Vele dagen en vele nachten hadden zij reeds gereisd; zij hadden woeste streken doorloopen, met honger en dorst gekampt en duizenden gevaren getrotseerd; maar een heilig verlangen ondersteunde hunnen moed en vernieuwde hunne krachten, tot dat zij eindelijk het doel hunner reis nabij kwamen. Op twee uren afstands van Maastricht trokken zij, bij het dorpke Haccourt, de rivier over. Een feodaal slot op deze hoogte gebouwd, bestreek de boorden der Maas, en daar was het rooversnest van den woesten Hacco, die de gansche streek voor reiziger en koopman onveilig maakte. De pelgrims werden toch niet verontrust, en zij hadden reeds het uitgestrekt woud bereikt dat zich tot Maastricht toe uitstrekte, als eensklaps een verschrikkelijk onweder losbrak. De wind huilde door het donkere woud en ontwortelde de eeuwenoude boomen, de donder knalde en rolde door de ruimte, de bliksems slingerden door de lucht, de sluizen des hemels schenen zich te openen en stroomen waters vielen op de aarde neder. Het heelal was met vrees bevangen en de wolven huilden in hunne holen.

(Wordt vervolgd.)

Allerlei.

Middel om een lampenglas voor springen te bewaren.

Het wijdere gedeelte, dat het meest aan de werking der vlam is blootgesteld, wordt van een, twee of drie insnijdingen met een diamant voorzien, van onderen af tot waar het smaller is, op welk punt men de insnijdingen door eene andere, ringvormige verbindt. Door deze eenvoudige behandeling wordt de te spoedige verwarming van het glas belet, dat anders zeer licht, vooral om zijne onregelmatige dikte, springt.

Om onleesbaar schrift

op oude perkamenten of papieren weder goed leesbaar te maken kan het volgende middel dienen. Men stelt 8 of 9 galnoten, in eene kan goeden witten wijn, gedurende drie dagen aan de hitte der zon bloot, daarna bestrijkt men eenige malen met een zacht penseel, in dit mengsel gedoopt, het onleesbaar schrift, dat weldra weder zal te voorschijn komen.

De ananas.

Het is nog niet zeer lang geleden dat deze bij uitstek smakelijke, verfrisschende vrucht, om haar al te hoogen prijs, voor weinigen slechts verkrijgbaar was; thans echter nu de verzending uit de koloniën zoo zeer bespoedigd is en men daarenboven ook in Europa op grootere schaal zich op hare teelt begint toe te leggen, is zij eene vrucht, die men zich in de steden voor een betrekkelijk lagen prijs kan aanschaffen. De ananas is eene groeizame, schoone plant met lange, groene en saprijke bladeren, die zich rondom een krachtigen stam ontwikkelen; deze stam eindigt boven aan in een tros van talrijke, violetkleurige bloemen, waaronder eene menigte beziën zoo dicht tegen elkander gevoegd zijn dat zij slechts eene enkele vrucht schijnen uit te maken. De vrucht heeft den vorm van eenen mastappel, en wanneer zij tot rijpheid is gekomen, meestal eene goudgele kleur; haar vleesch is geel of bleek rozenrood en van een bijzonder aangenamen geur en smaak; zij bezit een overvloedig verfrisschend sap, dat bijzonder heilzaam is tot laving van zieken.

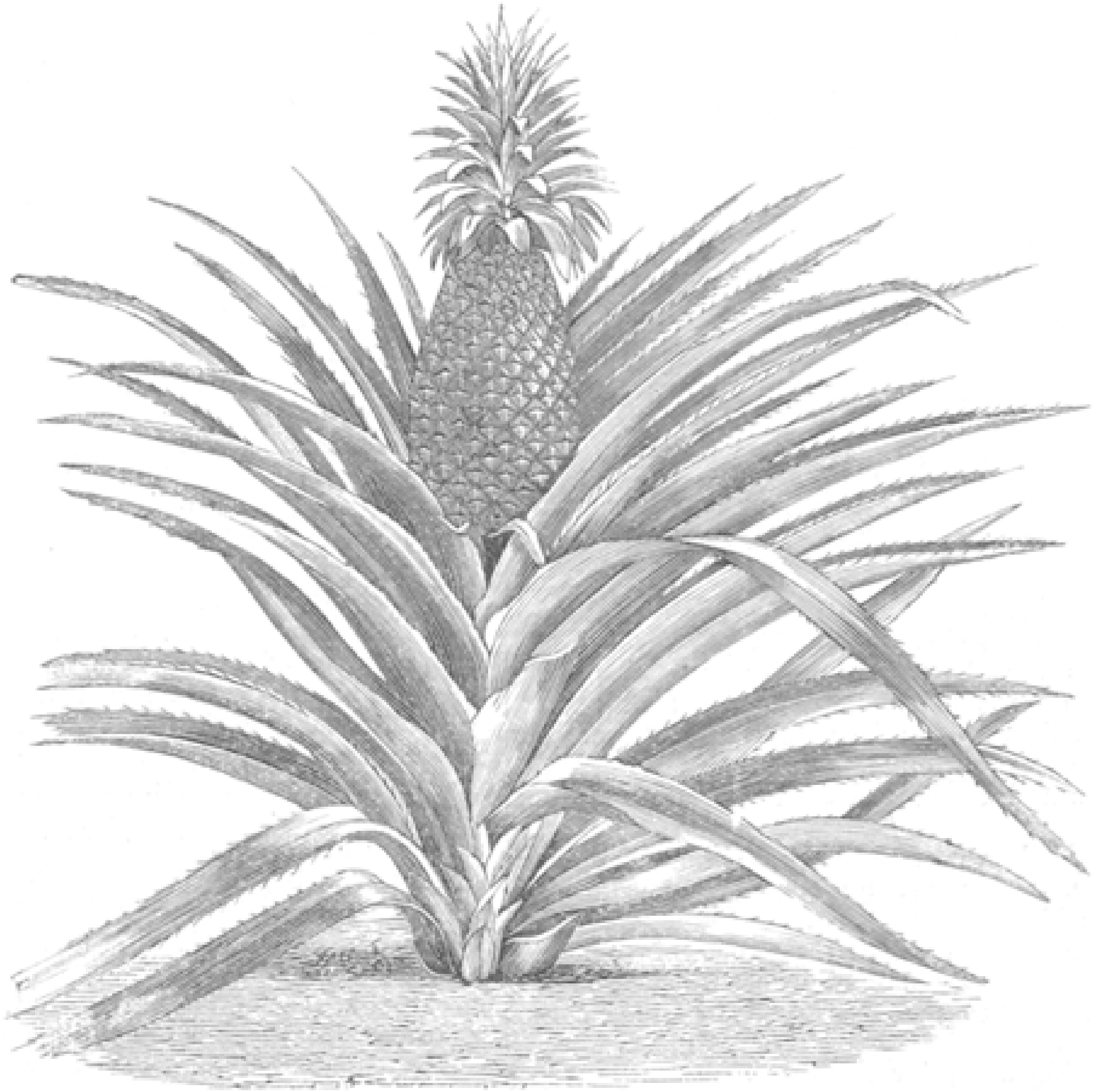

Het was don Gonzalvo Fernandez de Orviedo, goeverneur van Sint Domingo, die in 1535 deze vrucht bekend maakte; men gelukte er eindelijk in om ze ook in ons werelddeel te doen rijpen, ofschoon de europeesche bij die uit Indië ver ten achter staat.

Op de Antillen, waar de ananas bijzonder menigvuldig is, vervaardigt men door gisting uit haar sap een zeer aangenamen wijn die, hoewel in Europa minder bekend, met de beste wijnen van dit werelddeel kan wedijveren. Van de lange bladeren dezer plant, welke vooral rijk zijn aan blanke en sterke vezels, wordt gebruik gemaakt om eene fijne stof te vervaardigen, welke door de reizigers zeer gezocht is om hare schoonheid en glans.

Hoe men te Parijs rijk wordt.

Chapellier was een oud soldaat, die niets bezat dan zijne dienstjaren en een bewijs van goed gedrag. Om zich een bestaan te verschaffen trad hij in dienst van een poelier, waar hij het gevogelte moest voederen, en het geluk had zijne betrekking en een

klein geheim, dat het zijne was, te verkoopen voor de som van 1000 francs. Met dit geld wilde hij niet alleen door de wereld komen maar zelfs schatrijk worden. Lang had hij gezocht, eer dat hij de bron, waaruit zoo veel schats voor hem moest vloeien, had gevonden, maar eindelijk gelukte hij daarin; zie hier op welke wijze. Eens was hij in het magazijn van een handelaar in vodden, bij de afleveringen der voddenrapers tegenwoordig, en zag daar welk eene menigte van broodkorsten deze hadden aangevoerd, zonder daarvoor ook maar een enkele centime betaling te bekomen. Nu was zijn plan gemaakt; hij ondervroeg de voddenrapers nauwkeurig waar zij dat brood haalden en wat zij er mede deden. Denzelfden dag nog kocht hij eene kar met een ezel, huurde een magazijn, en begon zich met alle koks en keukenmeiden in betrekking te stellen, om van hen den afval van brood te koopen. Deze hadden vroeger dien afval op de straten geworpen en toen nu iemand zich in vollen ernst aanbood om dien te koopen, bedongen zij een niet al te hoogen prijs. Chapellier wist wel wat hij deed; de Parijzenaar toch is verzot op konijnen en hoenders, en deze worden met brood gevoederd om ze vet te maken. Hij deed goede zaken, want na eene maand waren zijne francs verdubbeld, en zijne onderneming meer dan de helft uitgebreid; hij had toen reeds bestendig twee wagens en drie paarden in omloop, om voor hem de broodkorsten van geheel Parijs te verzamelen.

Na eenigen tijd begon hij een handel in geroosterd brood voor broodsoep, met zulk gevolg dat hij weldra om den matigen prijs van bijna alle restauratie's bestellingen ontving. Bij de Barrière St. Jacques richtte hij eene groote fabriek op, uit wier ovens dagelijks het oude brood, bij duizenden ponden, *herbakken* te voorschijn komt, dat gemalen of gestampt de grondstof uitmaakt van zijne zoo gezochte ‘Croûtes au pot.’

Het is wezenlijk der moeite waard de fabriek van Chapellier, die thans millionair is, te bezichtigen, en een oog te werpen op die bergen van broodkorsten die dagelijks worden aangevoerd en verwerkt; maar heeft men ze eenmaal bezichtigd, dan zal men zich wel wachten in eene restauratie eene ‘soupe au pain’ (broodsoep) te gebruiken

Hoe ver in Engeland

de zucht of liever de hartstocht der tooneelvooretellingen gedreven wordt, konden wij voor eenige dagen in de engelsche dagbladen lezen. Als een bijzonder nieuwtje van den dag zagen wij daar aangegeven, dat door de directie van een schouwburg te Londen, eene zaal was ingericht om gedurende de voorstellingen de moeders van hunne zuigelingen te bevrijden. waardoor aan een dubbel ongemak werd te hulp gekomen. Vooreerst toch konden zekere moeders ongestoord de voorstellingen bijwonen, zonder vrees voor hunne lievelingen, die hen aan den huiselijken haard zouden gekluisterd hebben, en ten andere werden de overige aanschouwers niet door het geschreeuw dier kleinen gehinderd. Tegen betaling van 2 pences werden zij van dat dierbare kleinood verlost, dat goed bezorgd en bewaard werd. Maar zoo als meermalen gebeurt, dat zoodanige, aan concierges vertrouwde, goederen vergeten worden of verloren gaan, zoo ging het ook hier. Reeds zijn een aantal van die kleine dierbaren, door nalatigheid gewis niet van den concierge achtergebleven, zoodat de directie verplicht is om of wèl de wettige eigenaars op te sporen of wèl het gevondene, tot tijd en wijlen dat het wordt opgeëischt, te bewaren. Het schijnt dat het eerste ondoenlijk was, want er is reeds een vondelingshuis opgericht waar die verloren schatten bewaard worden.

Locomotieven in Engeland

Het geheele aantal locomotieven die in het bezit zijn der 12 Spoorweg Maatschappijen in Engeland was op het einde van 1867 volgender wijze verdeeld: op de Groot-Noorderbaan liepen er 486, op de Groot-Wester 842, op de Lancashire en Yorkshirebaan 455, op de Londensche Noordwestelijke baan 1442, op de Zuidwestelijke 259, op de Zuidelijke 252, op de Manchester-Sheffield baan 264, op de Midland'sche 623, op de Noord-oostelijke 851, op de Zuid-oostelijke 344. Hun gezamelijk getal beliep dus 6595 locomotieven; als men nu iedere locomotief gemiddeld op 2500 pond sterling stelt dan beloopt het geheele bedrag der kosten van aankoop de som 16,487,500 pond sterling of 412,187,500 francs.

Aluminium zilver

Te Parijs vervaardigt men in den laatsten tijd eene soort van zilver, dat den naam draagt van tiersargent, en eene compositie is van 1/5 zilver en 2/3 aluminium. Het wordt hoofdzakelijk gebruikt tot het vervaardigen van lepels, vorken, theebladen enz. Deze compositie is harder dan zilver, en men kan er beter in graveeren.

[Nummer 51]

Electrieke verlichting.

De electrieke kolom is na de zon de meest lichtgevende bron, die men kent. Om door middel van den galvanischen stroom zoo veel licht mogelijk te verkrijgen, gebruikt men staafjes goed uitgegloeide kool of cokes, waarvan het een met de positieve en het ander met de negatieve pool eener batterij verbonden wordt. Is de stroom gesloten, dan worden de twee koolspitsen gloeiend en brengen een schitterend, oogverblindend licht voort. De eene koolspits is onbeweeglijk, de andere kan door middel van een schroef bewogen worden. Zoo men nu de beide koolspitsen een weinig van elkander zet, dan vertoont zich in deze ruimte een schitterende lichtboog, dien men *volta's* of *galvanischen lichtboog* noemt; deze kan eene lengte van 7 ned. duim bereiken bij eene batterij van 600, op eene gegevene wijze gerangschikte, cellen.

Electrieke straatverlichting te Parijs.

Overgroot is de sterkte van het electriek licht. De heer Bunsen, berlijnsch natuurkundige en uitvinder der koolzink-batterij, heeft proefondervindelijk bewezen, dat men met 48 cellen een lichtsterkte van 572 waskaarsen kan verkrijgen. Het licht voortgebracht door 100 cellen verwekt pijn aan de oogen en met een van 600 loopt men groot gevaar het gezicht te verliezen.

Het electriek licht heeft vele eigenschappen van het zonlicht, zoodat, met behulp van het electriek licht, prachtige proeven in de fotografie kunnen genomen worden.

Reeds in den aanvang dezer eeuw in 1801 nam de heer Davy te Londen proeven met het electriek licht door middel van staafjes houtskool, die in kwikzilver waren gelegd om de geleiding te bevorderen, maar te spoedig in de lucht verbrandden, zoodat men in het luchtledig opereeren moest. Thans gebruikt men staafjes coke, die slechts langzaam verbranden.

Verscheidene proeven heeft men gedaan om van het electriek licht tot openbare verlichting partij te trekken. Ongelukkiglijk mist dit verblindend licht de eigenschap om zich te verstrooien. Een reflector, achter een

toestel van electrieke verlichting geplaatst, kan tot op zeer groote afstanden een bundel stralen van een zeer krachtig licht werpen, maar de glans er van verspreidt zich niet buiten de rechte lijn. Men kan dat nagaan in de proeven, herhaalde malen te Parijs genomen vooral die gedurende den zomer van 1863. Een toestel was geplaatst in het kroonwerk van den zegeboog *de I'Etoile* en gericht op de laan *de I'Impératrice;* het verlichtte die laan in hare geheele lengte; maar de zijstraten en gangen alsook de tuinen aan den weg gelegen bleven geheel duister.

Intusschen heeft men er uitmuntend partij van getrokken om gedurende den nacht aan groote werken te arbeiden, zooals bij het paleis van nijverheid, en eenige nieuwe bruggen te Parijs en de brug over den Rijn bij Kehl.

Men heeft zich ook in de schouwburgen er van bediend om het effect te hebben van zon- en maanlicht,! welk laatste het best gelukt is. Het electriek licht heeft wel dezelfde kleuring als dat der maan, maar het vermoeit de oogen en werkt niet op de verbeeldingskracht; integendeel het zachte licht dat de maan ons zendt is aangenaam en weldoend voor het gezicht, het verspreidt eene geheimzinnige bekoorlijkheid over de natuur, inspireert kunstenaars en poëten en brengt den meest prozaïschen geest in verrukking.

De bieën.

Daar is gewis geen belangrijker diertje, om bestudeerd te worden als de kleine en ijverige bieën. Wij ontvangen daaromtrent het volgende opstel van een kundig waarnemer, welke de vrienden der bieënteelt zal welkom zijn. Ziehier hoe de Schrijver zich uitdrukt:

Toen ik nog volgens de oude gewoonte mijne bieën in den korf voedde, trok het volgende zonderlinge verschijnsel ten sterkste mijne aandacht. Nauwlijks had ik het voedsel in een korf gebracht, of ik zag er een groot getal bieën uitkomen, en zich ijlings als om te gaan azen in het veld verspreiden. Toch koos ik altijd een kouden regenachtigen dag, dikwijls zelfs het late avonduur, om alle gevaar van plundering voor te komen. In de overige korven was ook alles rustig en stil; alleen uit dien, welken ik gevoed had, kwamen de bieën, even als op de schoonste dagen, te voorschijn. Met dit verschil echter dat bij wezenlijk koud weder hare uitstapjes veel korter waren en dat zij, na zich overtuigd te hebben dat de buitenlucht haar geen goed deed, zich bevend van koude naar binnen spoedden; sommigen zelfs hadden moeite den korf te bereiken alvorens van koude verkleumd op den grond neêr te vallen, om wellicht niet meer op te staan.

Dit zonderlinge verschijnsel, dat zich telkens in dezelfde omstandigheden herhaalde, prikkelde mijne nieuwsgierigheid uitermate. Was het slechts een gezondsheidsmaatregel, haar door de natuur na een goeden maaltijd voorgeschreven? Of moest men er een kenteeken in zien dat eene wandeling in de open lucht haar noodzakelijk is om den nectar, dien zij opgezwolgen hebben, den tijd te geven zich in honig te veranderen? Noch het een noch het ander was, gelijk wij zullen zien, met de werkelijkheid overeenkomstig. Toch bracht de valsche opvatting als was de tweede veronderstelling waarheid, mij dit voordeel aan, dat zij mij de oogen opende voor het nut, dat er in gelegen is de bieën in de open lucht te voeden, en mij naderhand de waarheid deed achterhalen. Want nadat ik onmiddellijk deze nieuwe handelwijze had toegepast en daartoe uit een geheel rustigen korf een half dozijn bieën genomen

had, welke ik wederom liet weg vliegen na haar met honig verzadigd te hebben, zag ik tot mijn groote verwondering hetzelfde verschijnsel zich herhalen.

Nauwlijks toch waren deze weinige bieën in den korf teruggekeerd, of ik zag er een menigte anderen met overhaasting uitkomen en volgens gewoonte naar de velden heen vliegen. Het waren klaarblijkelijk niet diegene, welke ik gevoed had; want deze waren nauwlijks terug gekeerd en hadden den tijd niet gehad zich van hunnen buit te ontlasten: bovendien kwamen er veel meer uit, dan er teruggekeerd waren. Het waren dus andere bijen. Maar waarom kwamen deze naar buiten? en welke onverwachte beweegreden konden zij hebben om hunne rust te verlaten, en zich te ongelegener tijd naar het veld te begeven? Dat was het raadsel.

Na een oogenblik van ernstige overdenking meende ik het geraden en nogmaals een dier geheime wetten ontdekt te hebben, volgens welke de goddelijke Voorzienigheid die kleine republieken bestuurt.

Wat de bieën naar buiten dreef en haar dien ijver medeelde was, gelijk talrijke waarnemingen mij naderhand deden blijken, de rijke buit door hare gezellinnen meêgebracht; het was het gezicht van dien honig, welken zij haar onverwachts in de raten zagen uitstorten, en de gevolgtrekking, die zij daaruit maakten dat de velden rijk aan nectar moesten zijn.

Een ieder kent de onvermoeide werkzaamheid der bieën, en toch ziet men haar soms de schoonste zomerdagen in rust en werkeloosheid doorbrengen. Zij, die haar zoo aantreffen, denken alsdan allerhande meer of min waarschijnlijke verklaringen uit: zij werpen b.v. de schuld op het weêr, schoon dit overheerlijk of op het gemis van warmte, zelfs wanneer deze onverdragelijk is. Ten laatste bekennen zij met reden dat zij er niets van begrijpen, en noemen deze afwijking van den gewonen regel onverklaarbaar.

Ziehier echter de ware uitlegging: er valt alsdan in het veld niets te halen, en na zich daarvan, of door zich zelf of door middel van ter verkenning uitgezonden gezellinnen verzekerd te hebben, verkiezen de bieën liever te huis wat uit te rusten dan nuttelooze moeite te besteden, met een voor haar onvruchtbaar veld te doorkruisen. De werkdadigheid der bieën is dus een der beste kenteekenen om te onderscheiden of het veld rijk is aan honig. Maar indien gedurende deze beredeneerde werkeloosheid, zich onverwachts een tegenovergesteld kenteeken voordoet; indien zij b.v. twee of drie harer gezellinnen plotseling zien aankomen met een goeden voorraad honig beladen, ziet gij ze aanstonds naar buiten stroomen; de openingen zijn letterlijk te klein om ze door te laten.

Aan een gemakkelijken buit niet gewoon, geven zij zich niet eens de moeite om te onderzoeken, of die honig niet in de nabijheid van haren korf werd toegediend, maar door haar instinct gedreven, vliegen zij vol ijver naar de uitgestrekte vlakte of de hooge bergen waar Gods Voorzienigheid haar het gewone voedsel schenkt, en zij zullen zoolang zoeken, tot dat zij iets vinden of op nieuw overtuigd zijn, dat er niets te halen valt; want indien de honig haar in den korf wordt toegediend, of zelfs daar buiten, maar in zulke kleine hoeveelheid dat de eerste alles hebben meê genomen, houdt de beweging weldra op en alles keert tot de vorige rust weder.

Na mij aldus overtuigd te hebben dat de bieën een bewonderenswaardig instinct bezitten, hetwelk toelaat haar tot den arbeid te roepen, wanneer en tot welk men wil, bleef er mij voor het samenstellen van mijn fleschkelder niets meer over dan bij haar een andere nog bewonderenswaardiger eigenschap te ontdekken: namelijk die van zich onderling den weg daarheen te wijzen. Dit liet zich niet lang wachten. - Maar dewijl ik niets wil bevestigen dan hetgeen zeker is, en wat ik zelf door proefhoudende

en herhaalde waarnemingen heb nagegaan, moet ik hier bekennen nog eenigszins in twijfel te verkeeren: niet aangaande het feit zelf dat plaats heeft, als of de bieën elkander wisten te geleiden, maar aangaande de uitlegging welke men er aan geven kan, en die, gelijk wij zien zullen, mij veelvuldig toeschijnt.

Tot recht begrip van het volgende moet ik echter vooraf den lezer bekend maken, dat ik in het front van ons collegie een der talrijke kamers bewoon, welke naar het zuiden gericht zijn, ongeveer 400 el van de bieënbank verwijderd, waarvan zij daarenboven is afgescheiden door muren, heggen, boomgewas in één woord door alles wat het gezicht kan belemmeren en de rechtstreeksche gemeenschap verhinderen.

In het begin schepte ik er veel vermaak in de bieën op de vensterbank mijner kamer voedsel voor te zetten; dikwijls bracht ik er drie of vier heen om met het horlogie in de hand b.v. gemakkelijk te kunnen nagaan hoeveel tijd zij zouden besteden, om naar den korf terug te vliegen, zich te ontlasten, op de vensterbank weder te komen enz.

Vooreerst bemerkte ik, niet zonder verwondering, dat zij na haar goeden maaltijd niet onstuimig naar huis terugkeerden maar integendeel zeer nauwkeurig de plek gadesloegen om er weder terug te komen. Ziehier hoe zij zulks aanlegden. In plaats van rechtstreeks weg te vliegen, hielden zij op ongeveer een el afstands stil, keerden weder naar de vensterbank om alles goed op te nemen, en bleven daar eenigen tijd zweven, zij bewogen zich eerst van boven naar beneden, van de linker naar de rechterhand, alsof zij in de lucht het kruisteeken maakten; dan vlogen zij pijlsnel naar den korf, maar om weldra terug te komen, niet meer alleen maar in gezelschap van vele anderen, die zij onder weg aangetroffen en overgehaald hadden om meê te gaan, zoodat bij elke reis haar aantal als het ware volgens een meetkunstige reeks toenam, vooral wanneer er honig werd toegediend. Telkens als ik honig op mijn vensterbank had uitgestort, was ik verzekerd ze weldra bij honderden te zien aankomen. Al waren ze eerst maar met 3 of 4, spoedig waren ze met 10, 15, 20, 50 vervolgens werd de toevloed zoo ontzaggelijk dat ik. voor de gevolgen beducht, mij haastte het voedsel weg te nemen en mijn venster te sluiten. Maar daarmede was ik er nog niet af. Want die kleine diertjes door de geurige dampen bedwelmd en ik weet niet hoe overtuigd dat de honig daar binnen was, bleven met een ongeloofelijke hardnekkigheid mijn venster belegeren. Het ergste van alles was, dat zij, ten laatste wanhopende bij mij binnen te dringen, de geopende vensters mijner studielievende naburen woedend binnen vlogen, die met deze diertjes en hunne steken minder gemeenzaam dan ik, aanstonds hunne boeken daar lieten, en bij mij hun protest kwamen indienen. Om mij daaraan te onttrekken nam ik in het vervolg de vlucht naar mijn bieënbank, en daar was ik alsdan van een verrukkend schouwspel getuige. Alle korven waren rustig of gingen hun gewonen gang, alleen die, waaruit ik de enkele bieën, die van de geheele opschudding schuld waren, genomen had, was in een onbeschrijfelijke beweging. De bieën stroomden er uit als een onafgebroken waterstraal of als de vonken uit een vuurpijl; en allen schenen hunne vlucht naar eenzelfde punt, naar mijn venster namelijk, te richten. Het waren dus enkel de bieën uit dezen korf die de geheele opschudding veroorzaakten; de anderen hadden er volstrekt geen deel in. Zij wisten elkander dus te waarschuwen ja zelfs den weg te wijzen! Want zou men eene andere verklaring kunnen geven van eene ontdekking, die zoo snel, zoo algemeen was, en toch uitsluitend aan de bieën van een enkelen korf bleef voorbehouden?

De bieën weten elkander dus te geleiden: maar hoe geschiedt dit? Dit is een andere vraag, waarop ik thans geen beslissend antwoord kan geven, maar die ik toch eenmaal

hoop op te lossen. Voorloopig moge de mededeeling volstaan van twee veronderstellingen, die langen tijd mijne aandacht boeiden en waartusschen de feiten mij zoodanig heen en weder slingerden, dat ik er bijna toe overging om te gelooven, dat zij elk voor de helft de oorzaak van het verschijnsel waren, en aan beiden dus, om alles overeen te brengen, gelijkelijk de eer moest toegekend worden. Men oordeele. - De eerste gedachte die bij mij opkwam om dit gedrag der bieën uit te leggen, was, haar een natuurlijke spraak toe te schrijven, die bloot mechanisch en zeer in hare uitdrukkingen beperkt, desniettemin in de behoefte der bieën kon voorzien, en geheel overeenkomstig was aan hetgeen P. Huber bij de mieren, onder den naam van *voelhoren-spraak*, meent ontdekt te hebben. Wie immers weet niet dat bieën en mieren op zijn minst nichtjes zijn, zooveel overeenkomst bestaat er tusschen deze kleine republieken in zeden en gebruiken? Zou men dus om een duister

punt harer natuurlijke geschiedenis op te helderen niet iets van de eene op de andere voorloopig mogen overbrengen, om zoo beider studie te vergemakkelijken? Ik voor mij ben zeer geneigd te gelooven dat men hoogstwaarschijnlijk bij de bieën en zelfs elders dit soort van beperkt spraakvermogen kan ontdekken, hetwelk niet bestemd is tot wisseling van intellectueele gedachten, welke bij dieren onmogelijk zijn, maar tot de mededeeling van gevoelens, gewaarwordingen, behoeften, zelfs van particuliere ondervindingen, waarvoor de dieren even goed vatbaar zijn als wij. Deze eigenschap schijnt mij voornamelijk voor hen onmisbaar, die gelijk de mieren en bieën gezellig bijeen leven; wellicht zal ik eenmaal trachten aan te toonen, dat bij deze laatsten deze of gene gemeenschappelijke verrichting, het zwermen b.v., zonder een of ander middel om elkander te waarschuwen, niet alleen onverklaarbaar maar geheel en al onmogelijk is.

Doch al hebben de bieën ook een eigen spraakvermogen, bedienen zij er zich van in het bijzonder geval, waarmede wij bezig zijn? Geleiden zij elkander naar den fleschkelder, gelijk volgens Huber, de mieren zich onderling den weg naar de voorraadplaats van suikergoed wijzen? Ik herhaal het, dit is mij onbekend en mijn tegenzin om iets te bevestigen wat ik niet weet, dwingt mij dit voorloopig in het midden te laten.

Maar hoe komen zij er dan bij? Wellicht door elkander te volgen; dewijl de eerste welke den weg kenden dien aan de anderen leeren door hem zelf af te leggen, zoodat ten laatste zij hem allen kennen, want al bestaan er ook uitzonderingen, wij zullen daar naderhand de reden van zien.

Het kan ook zijn, dat de bieën van den korf dien men gelokt heeft, in groot getal naar buiten gedreven als door de overtuiging ergens honig aan te treffen, zoolang zoeken tot dat ze hem eindelijk vinden. Inderdaad, bij het begin der bewerking, wanneer zij den fleschkelder nog niet gevonden hebben, ziet men de bieën in groote menigte langs alle kanten rondvliegen, en binnen een kring van eenige honderden ellen kan men nergens rondwandelen zonder ze om zijn ooren te hooren gonzen.

Misschien brengt de *reuk* er ook het zijne toe bij, ofschoon ik voor mij over het algemeen de bieën hierin niet op die hoogte heb gevonden, waarop ze gewoonlijk geplaatst worden.

Wellicht eindelijk werken al deze oorzaken gezamenlijk, en moet men in haar onderling verband de verklaring zoeken van een verschijnsel, waarvan elk afzonderlijk niet genoegzaam rekenschap kan geven.

Ofschoon deze beschouwingen zeer langwijlig zijn, zal ik er toch nog eene waarneming aan toevoegen, welke ik meen gedaan te hebben, en die voorzeker veel genoegen zal doen aan de natuurkundigen, welke beweren, dat er in één korf verschillende soorten van arbeidsters aanwezig zijn; de honigzoeksters, de waswerksters en de voedsters.

Ik meen namelijk onder de bieën van één korf een zeer ongelijke bedrevenheid ontdekt te hebben in het opsporen van den fleschkelder. De eene, de honigzoeksters voorzeker, gaan er aanstonds zonder aarzelen bijna lijnrecht op af. Andere daarentegen gedragen zich hierin zoo onbehendig, dat men soms ongeduldig wordt, bij het zien harer lompheid. In plaats van gelijk de overigen op de flesschen aan te vallen, zag men haar langs alle kanten rondzwerven; somtijds kwamen ze zelfs aan de flesschen rieken, keerden zich dan onzinnig om, en gingen langs de muren en het gewelf, in één woord overal rondsnuffelen, behalve op de rechte plaats. Enkele zelfs hebben

nooit den ingang der nis kunnen vinden. Zij spaarden er toch geen moeite voor; want nauwlijks was de nectar toegediend en het sein in den korf gegeven of men zag ze vol ijver toesnellen, maar al hunne pogingen liepen enkel daarop uit, dat men haar hetzelfde vruchtelooze rondzwerven en zoeken van den vorigen dag zag herhalen. Men bemerkte toch wel, dat zij wisten dat er iets te vinden was, maar men zag nog beter dat zij het niet vinden konden, en onder dit opzicht een ongenoegelijke ongeschiktheid vertoonden. Want terwijl zij haar tijd en moeite verloren, gingen de anderen met een bewonderenswaardige vlugheid en zekerheid van den korf naar den fleschkelder, en van den fleschkelder naar den korf heen en weder.

Van waar dat verschil? Voorzeker van het onderscheid tusschen de arbeidsters in denzelfden korf. Er zouden dus zekerlijk gelijk sommige natuurkundigen beweren, vooreerst honigzoeksters bestaan, die door hare meerdere vaardigheid in dit haar ambt, de meerderheid harer bewerktuiging onder dit opzicht zouden doen blijken. Vervolgens zouden er ook wasmaaksters en voedsters zijn, voor deze bezigheid minder geschikt, doch die deze ook slechts bij uitzondering zouden verrichten, indien namelijk een buitengewone oogst vereischt, dat om mij zoo uit te drukken, de landweer en landstorm van alle beschikbare bieën ter inzameling worde opgeroepen.

Wat hiervan zij, ik zal daaromtrent in geen verdere beschouwingen treden, en het geduld mijner lezers niet langer op de proef stellen door nogmaals de mededeeling te verschuiven van het kunstmiddeltje waarmede ik de bieën naar den fleschkelder heen lok.

Wanneer de flesschen gevuld en op het rek geplaatst zijn, kiest men op een helderen dag dat uur tegen den avond, waarop de bieën bijna allen uit het veld naar den korf zijn teruggekeerd; dit geschiedt in he, schoone jaargetijde, wanneer het veld niet zeer rijk aan honig is, gewoonlijk omstreeks 4 of 5 uur, zoodat men gevolgelijk nog 2 à 3 uur licht heeft om de bewerking te verrichten. Daartoe neemt men een ledigen bijenkorf of eenig ander voorwerp waarvan men den rand goed met honig bestrijkt, en houdt dien tegen de opening van den korf dien men wil voeden, zorgende dat zoo spoedig mogelijk 8 of 10 bijen er zich op vast hechten, komen er meer op, des te beter, want des te spoediger ook gaat het werk zijn gang. Terwijl zij nu met gretigheid den honig opzuigen, voert men ze zonder te schokken naar den fleschkelder ever, en zet den korf zoo dicht mogelijk bij de flesschen neder. Is dit geschied dan is alles afgeloopen; de bieën belasten zich met het overige. - Indien men verschillende korven wil voeden moet men de bewerking voor elk afzonderlijk herhalen, zich wel wachtende van den korf aan anderen voor te houden of zelfs honig of nectar bij de korven uit te storten, want is een bieënkorf eenmaal naar den fleschkelder gelokt, dan blijft hij er altijd heenkomen, en men zal zijne werking 8, 10, misschien 14 dagen, moeten onderbreken, alvorens de bieën de gewoonte afgelegd hebben om er te komen azen; en dit is zeer hinderlijk wanneer men waarnemingen te doen heeft. En nog zullen er na die 14 dagen eenigen, waarvan ik gesproken heb, ter verkenning heen komen, die weldra het sein zullen gegeven hebben in den korf, welken men wil uitsluiten. Men moet dus hierin groote voorzichtigheid aanwenden, maar dan ook zal men, even als ik, er onfeilbaar in slagen, den fleschkelder in de onmiddellijke nabijheid van vele bijenkorven te doen werken, zonder dat zij het merken.

Men zal ook goed doen den honig met een weinig water te vermengen om zijne al te sterken reuk te verminderen en een geleidelijken overgang te stellen tusschen het lokaas en den nectar.

Een droom.

Door August Snieders, Jr.
Slot.

IV.

Mijn reisgenoot vertelde mij, in korte woorden, wat hem had aangedreven eene zoo moeilijke en gevaarvolle loopbaan als die van Missionaris te omhelzen.

't Was een treffend, een wondervol geval.

Hij was jong, vol hoop en toekomst toen hij zijn *Epitome* wegwierp, en besloot op zee te gaan, hoe bitter dit zijner moeder ook smarten mocht, hoeveel bloedige tranen zij ook weende.

De begoocheling ging echter welhaast voorbij: de knaap had zonder de duizenden gevaren gerekend, met welke de zeeman immer te kampen heeft.

Gelukkig trof hij onder het scheepsvolk een man, wel ruw van aard, wel barsch in zijnen omgang, maar met eene edele en vaderlijke inborst voor den knaap, die maar al te dikwijls aan den voet van den mast neêrzat om aan zijne arme moeder, achtergeblevene zuster en jongste broertje te denken.

De storm stak op; dagen en nachten hield het verschrikkelijke onweêr aan en eindelijk, onder het ijselijk angstgehuil der matrozen, werd het ranke vaartuig stuk geslagen.

De arme knaap had zijne ziel den Heere aanbevolen en zijn laatste kreet was ‘Moeder, moeder!’

Een oogenblik nadien voelt hij zich door een stevigen arm vastgegrepen en nu hij de oogen oplicht, erkent hij den Janmaat, die hem immer zoo vriendschappelijk behandeld had.

‘Moed, jongen’ zeide hij; ‘moed, wij gaan naar uwe moeder, indien de goede God het wil.’

Janmaat, aan een stuk scheepsmast geklemd, hield niettemin den knaap stevig vast en het was alsof de Hemel genadig op beiden neêrzag, want hij dreef de arme schipbreukelingen pijlsnel naar den oever.

Uitgeput van honger en vermoeinis bereikten zij de kust en knielden bij het aanbreken van den morgen op de rotsen neêr, om God voor de wondervolle redding dank te zeggen.

Waar mochten hunne gezellen zijn? Helaas, de onverzadelijke zee had hen gewis verslonden en zij alleen waren wellicht over gebleven, om in het vaderland de droevige tijding van het vergaan des vaartuigs te berichten.

V.

‘Ik zal nooit, al werd het mij gegeven honderd jaren te leven, het verblijf op die naakte kust vergeten,’ zeide mijn reisgezel.

‘Wij waren moê, afgebeuld, in den dag geroosterd door eene brandende zon en des nachts wegkrimpend van koude; eenige schelpvisschen en schrale planten, die in de rotspleten groeiden, waren het eenige voedsel.

‘Janmaat durfde niet landwaarts ingaan, omdat ik hem niet volgen kon: mijne voeten waren doorwond, mijn gansch lichaam doodelijk zwak; daardij er kon aan den horizon eene vlag verschijnen en, in onze afwezigheid, de laatste redding ons ontsnappen.

‘Och, in dergelijk oogenblik komt het vaderland en al wat ons dierbaar is, zoo levendig, onder zoo heldere en lieflijke kleuren, voor den geest.

‘We zaten soms, elk met zijne eigene gedachten bezig, in de verte te staren en als ik Janmaat aanzag, bespeurde ik tranen in zijne mannelijke oogen, terwijl ik ook de mijne droog wischte.

‘Bij dacht, de trouwe maat, aan zijne vrouw en kinderen die hij niet meer omhelzen zou; ik, ik dacht aan mijne moeder, aan mijne zuster en broêrtje.... En geene hoop op redding! Straks zouden dan wellicht de honger, de wilde dieren of de even als deze gevreesde bewoners der landstreek komen....

‘Drie dagen leefden wij zoo op de rots en er schemerde geen glimpje hoop aan het verschiet. ‘Kom, Janmaat, laat ons God bidden, zeide ik, en wie weet of Hij geen redding zendt.’ - Ja, was 't antwoord, ‘ja, jongelief, dat is de eenige hoop. Bid gij voor, gij zijt nog jong en gewis minder schuldig dan ik,’

‘En wij knielden neêr en baden met uitgestrekte armen den Vader in den Hemel. Daarna viel ik op den harden bodem neêr en een diepe slaap kwam mij versterken.

‘Ik droomde.... of neen, God zond mij een visioen, het schoonste, het zaligste dat een dichter ooit kan gedroomd hebben.

‘Ik zag in de schemering Antwerpen voor mij, met zijn tal van torens, zijne lange rijen huizen langs de kaaien. Ik was aan boord van een schip, een mij vreemd schip; maar dat boeide mij niet, ik zag enkel mijne vaderstad.

‘Als een vogel zoo snel naderde het vaartuig het strand - wonder snel, en juist dat trof een oogenblik mijne aandacht, en toen mijn oog naar den bekwamen stuurman zocht, zag ik een heldere, lichtende en glanzende engel met blanke wieken aan het roer staan...

‘Ik vloog aan wal. Ja, 't was Antwerpen wel, mijne geliefde geboortestad. Ik vloog door de oude straten, die ik allen kende, al was het dan ook avond en had ik er slechts als knaap gespeeld. Ik zag, bij het licht van den lantaarn op den hoek, menschen gaan en komen, menschen die ik kende; doch ik sprak niemand aan en liep voort.

‘Dat is het huis mijner moeder, met het kleine spitse geveltje. Waar mag zij zijn, die goede moeder, wat mag zij doen? Misschien, zitten ze allen rondom de tafel en spreken van mij, en sidderen, zonder hunne gedachten te durven verraden, wanneer de wind in den schoorsteen gonst.

‘Stil... ze bidden; ja, 't is het uur van het avondgebed... Ik Klop; men luistert niet; ik klop harder; ik trommel met de kleine vuisten op de deur; ik roep: ‘moeder, moeder!’...

‘De deur vliegt open en ik lig in de armen mijner moeder, in diezelfde armen die mij te vergeefs aan haar hadden willen vast strengelen. Mijne zuster kwam toegesneld; mijn kleine broêr met zijne muts zwaaiend, vloog mij tegemoet.

‘God heeft ons gebed verhoord!’ riep mijne moeder. ‘Ik heb mijn kind weêrgevonden, alles voor Hem, alles voor God, lief kind; mijn leven, ons leven, uw leven, alles voor Hem!’...

Daar drong de donderende stem van Janmaat mij in de ooren: ‘Een zeil, een zeil! Redding, redding! dank, o mijn God!’ en ik sprong uit mijnen diepen slaap op, en Janmaat wees mij in de verte eene zwarte stip, een schip dat de kust naderde.

‘Ja, ja!’ riep ik, ‘ik zal mijne moeder, gij zult uwe vrouw en kinderen; weerzien!’

Het was ook zoo; vier maanden nadien liep ik, op zekeren avond, juist zoo als ik het eens op die barre rots gedroomd had, door de straten van Amsterdam en vond even als ik destijds in het visioen zag, mijne moeder en familie, biddende weêr.

‘Alles voor hem!’ zegde ik toen ook en ik bleef aan die woorden getrouw; hernam mijn *Epitome,* trad in het Seminarie, werd priester gewijd en toen mijne goede moeder overleden was en het zalige oogenblik mijner priesterwijding nog had beleefd, ging ik als zendeling des Evangelies naar de onbeschaafde landstreken.

‘Op dezelfde plek waar ik eens, in mijnen droom en als kind, mijne moeder weêrzag, heb ik een steenen kruis gebouwd, dat verre boven de rotsen uitsteekt en door de bewoners der landstreek als een heiligdom in eere wordt gehouden.’...

Hij zweeg en ik had den moed niet dat stilzwijgen te verbreken.

VI.

De morgen brak aan; de koude werd tamelijk scherp en wij verlieten het dek om in de machine-kamer te gaan, uit welke eene weldoende warmte, tot op de ijzeren gaanderij, waar wij ons bevonden, opsteeg.

Ik zette mij, altijd in mijne wollen deken gewikkeld, op den vloer neêr en sliep in; 't was helder dag toen ik ontwaakte en op het dek terug keerde.

Schoon, dichterlijk was de ondergang der zon geweest, maar onbeschrijfelijk grootsch, is de opgang, dàn wanneer dit gloeiend hemellichaam zich uit den schoot der wateren en zware wolken losmaakt en zijne schitterende, vonkende en blikkerende stralen over de eindelooze watervlakte heenzendt.

De stoomboot zette haren loop onvermoeid voort; wij bevonden ons in de Teems. Nog eenige uren, tusschen timmerwerven, stapelhuizen, arsenalen, los- en aanlegplaatsen - eene wereld van beweging doorgevaren en de boot rustte eindelijk van hare vermoeinis uit.

En mijn Missionaris?

Alvorens de boot te verlaten, op welke wij nog eenige stonden, door de Engelsche douane waren terug gehouden, kwam hij mij de hand schudden - hartelijk schudden.

Een droom.

Ik wenschte hem geluk, zegen en voorspoed; hij beloofde mij en de mijnen in zijne gebeden te gedenken.

'Uw zending,' zeide hij mij, 'is schoon en zelfs benijdenswaardig voor velen: gij zijt een wereldlijk zendeling onder de heidenen in de achterbuurten uwer steden. De pen is het machtigste wapen in onzen tijd geworden, en zij is u gegeven om recht en waarheid, om den verdrukte tegen den verdrukker te beschermen. God zegene u en uw werk, en gedenk soms den armen broeder, den Missionaris onder de wilden.'

Een oogenblik nadien was hij, met een lichten reiszak in de hand, in den doolhof der straten verdwenen, en terwijl ik eenige dagen later nog altijd door die wereld, welke men Londen noemt, dwaalde, dobberde hij gewis reeds op den Oceaan naar zijn nieuw vaderland.

Catharina II, keizerin van Rusland.

Te St. Petersburg, in een afgelegen wijk, bevindt zich het heerlijke park en het keizerlijke landhuis, *Tauride* genaamd naar de overwinning van den vermaarden Potemkin, die den *Chersonesus Taurica,* of de Krim veroverde en de gunsteling was van Catharina II, keizerin van Rusland.

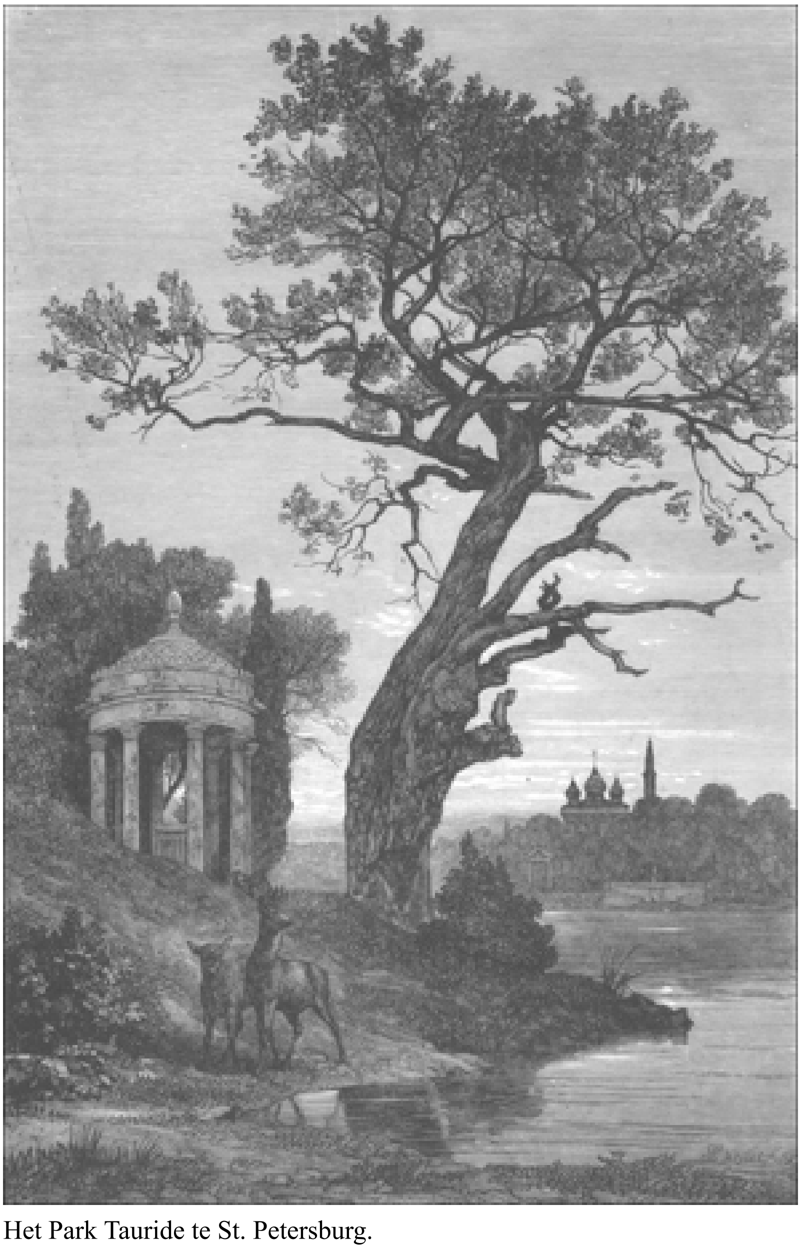

Het Park Tauride te St. Petersburg.

Het park *Tauride* is, zoo als onze gravure aantoont, met zeer veel smaak in den nieuweren stijl aangelegd, de onderdeelen behaaglijk gerangschikt en vervroolijkt door watervallen, vlietende stroomen en meeren, waarin zich het gevogelte lustig beweegt.

De gravure geeft ons aanleiding om over het tijdperk te spreken, waarin het aangelegd werd: een zeer woelig tijdperk in de geschiedenis van het groote Slavische Rijk, dat achtereenvolgens zijne polypen-armen over schoone landstreken heeft

verspreid en deze ingezwolgen heeft, en nog voortdurend zijne grenspalen tot verdere uitbreiding verzet. Wij

spreken thans over Catharina II en den stichter van genoemd park, haar minister Potemkin.

Deze vorstin, de bewerkster van den ondergang der Polen en de vernedering der Turken bevorderaarster van Voltaire's en Diderots ongeloof, was de dochter van een Pruisisch goeverneur. In 1729 geboren, werd zij in hare jeugd door hare moeder naar Moskou gevoerd, waar zij den griekschen godsdienst aannam en in 1745 met prins Peter, neef van de keizerin, in het huwelijk trad. Doch van den aanvang af onstond er groote twist en afgekeerdheid tusschen beide echtgenooten, Catharina onderhield ongeoorloofde betrekking met een poolschen edelman, Poniatowsky, en door dezen allerlei schandelijke intrigues met verscheidene europeesche hoven. Toen na den dood van keizerin Elisabeth Peter III op den troon kwam, verwijderde zij zich van het hof en smeedde in hare afzondering te Peterhoff eene samenzwering tegen den keizer, waarvan het gevolg was dat Peter gevangen genomen, in de gevangenis geworgd en Catharina tot keizerin van Rusland werd uitgeroepen.

Dat was de vrouw, wier zedelijkheid Voltaire in zijne verzen bezong!

Maar daarvoor vleide en overlaadde zij hem met geschenken, daarvoor riep zij hem verscheidene malen naar St. Petersburg en stelde zij d'Alembert voor, zijne encyclopedie in hare hoofdstad te komen voltooien en zich met de opvoeding van haren zoon te belasten; daarvoor verkeerde zij in hare brieven met Diderot op de gemeenzaamste wijze,

Het kan ons doel niet zijn bij de beperktheid onzer ruimte eene beschrijving van hare regeering en hare misdaden te geven; wij zullen ons dus slechts eenige oogenblikken bezig houden met hare handelingen ten opzichte van Polen en Turkije.

Haar eerste werk was zich het gerust bezit van den troon te verzekeren, daarom werd op den 16 Juli 1764 prins Ivan, de wettige erfgenaam van Peter III in de gevangenis ter dood gebracht. Hiertoe werd zij geleid door geheime samenzweringen der Russen, die in Polen steun vonden, en hare verdrijving van den troon ten doel hadden. Om de Polen te bedwingen maakte zij van den dood van hun Koning Augustus III behendig gebruik; zij noodzaakte hen Poniatowsky haar gunsteling tot koning uit te roepen en bij die gelegenheid haar eenige provinciën af te staan, die onmiddellijk met russische troepen werden bezet. Toen zij omtrent dit land vooreerst van alle zorg bevrijd was, wendde zij hare legers naar het Noorden, waar zij het hertogdom Koerland dwong zijn hertog Karel van Saxen te verdrijven en den gehaten Biren terug te roepen. Inmiddels wisten hare gezanten aan de verschillende hoven de aandacht van haar af te leiden, zoodat zij vrij spel kreeg en eindelijk het plan deed doorschemeren, om Zweden en zoo mogelijk ook Noorwegen en Denemarken aan haar gebied te hechten. Engeland liet zich zelfs tot een verbond verleiden, doch Frankrijk werd bevreesd en ondersteunde de pogingen der Polen om Poniatowsky te verdrijven. Daar dit niet gelukte, zette men de Turken tegen Catharina op; hieruit ontstond een verwoede oorlog, waarvan men de vernedering der keizerin verwachtte doch die niets anders dan hare machtsuitbreiding ten gevolge had.

De Turken, tot nog toe altijd zegevierend, werden herhaalde malen verslagen, en de overwinnende schepen van Catharina drongen door de Zwarte Zee in de Middellandsche en verschenen aan de kusten van Griekenland, om daar de oude republiek weder te doen herleven als een schutsmuur tegen de Turken.

In den oorlog maakte zich vorst Potemkin een grooten naam. De man, om zijne overwinningen de Tauriër bijgenaamd, was in 1739 in de provincie Smolensk geboren,

en trad op jeugdigen leeftijd in dienst bij een garde-regiment. Een toeval verschafte hem de opmerkzaamheid der Keizerin. Toen deze kort na hare troonsbeklimming in 1762 revue over de garde hield in uniform en den degen, maar zonder schede, bood haar Potemkin, toen nog vaandrig, de zijne aan; de Keizerin nam dit aanbod welgevallig aan en aldus werd hij haar eerste gunsteling, die immer den grootsten invloed uitgeoefend heeft op alle politieke en huiselijke aangelegenheden van Rusland onder hare regeering. Van natuurswege was hij met geene buitengewone talenten begaafd, maar hij was slim, vleiend, in alle hofkunsten ervaren en niet onbekwaam tot ontwerping en uitvoering van groote plannen. Bekend is de misleiding die hij de keizerin deed ondergaan bij haar bezoek in den Krim. De weg was vooraf bepaald en Potemkin zorgde dat daarlangs zich theatrale dorpen en steden bevonden, die hem in het oog der keizerin al meer deden hoogschatten als een uitmuntend landvoogd. Joseph II van Oostenrijk en Frederik II van Pruisen dongen naar zijne gunst ter wille van het bondgenootschap van Rusland. Ter voldoening van zijne eerzucht werd Rusland in een oorlog met Turkije gewikkeld, waarvan hij het opperbevel voerde echter meer in naam dan in de daad, daar meer geoefende onderbevelhebbers de operatiën leidden.

Met eene voor de Turken vreeselijke snelheid trok hij de Krim door en verwoestte die, de gewichtige sterkte Otschakow werd door hem in den winter van 1788 genomen, waarna hij de noordelijke provinciën van Turkije introk en daar zulke overwinningen bevocht, dat de Turk tot het uiterste gebracht werd.

Daarvoor beloonde hem de keizerin met de schitterendste waardigheden; hij werd gouverneur-generaal van Taurië, kamerheer der keizerin, inspecteur-generaal en veldmaarschalk over al de russische legers en daarbij admiraal over de vloten in de zee van Azof, de Caspische en Zwarte Zeeën. Maar hij had er weinig genot van; hij stierf reeds op den 16 October 1791 in den ouderdom van 55 jaren te midden zijner onderhandelingen met de Turken. Tot herstel zijner gezondheid had hij zich naar Jassy begeven, doch daar zijne geneesheeren hem die streek ontzegden, begaf hij zich naar Nikolajew aan den Bog. Nauwlijks echter had hij 35 wersten van den weg afgelegd, of hij kreeg hevige kramppijnen in den buik, die hem noodzaakten den reiswagen te verlaten en zich plat ter aarde uit te strekken. Maar hij stond niet meer op; reeds eenige oogenblikken later had hij opgehouden te leven.

Verschillend is het oordeel der geschiedschrijvers over dezen verschrikkelijken dood van Potemkin in de eenzame woestijn. Sommige beweren dat hij een natuurlijke dood is gestorven ot dat ten minste Catharina geen deel aan zijn sterven heeft gehad, omdat zij zelfs voornemens was hem tot souvereinen vorst over het van Polen afgescheurde grondgebied te maken. Anderen daarentegen houden vol dat Catharina hem door een hevig vergif heeft doen sterven, wijl hij, naar zij meende, haar naar het leven stond en zich zelven op den russischen troon wilde verheffen. Wij willen ons aan geen uitspraak wagen, al gelooven wij dat de plotselinge en zonderlinge dood van Potemkin en de weinige vrees, die Catharina voor een moord koesterde, een treurig vermoeden op haar laadt. In ieder geval geeft deze gebeurtenis de gewichtige les, dat zelfs de hoogste aardsche glorie van weinig beteekenis is, daar zij ieder oogenblik door den dood verrast kan worden.

Potemkin heeft de Krim bij Rusland ingelijfd en, was de stichter of vernieuwer van eenige steden als Chersow, Kertsch, Nikolajew, Sebastopol enz., de stichter van Ruslands marine op de Zwarte Zee en de bevorderaar van het russisch fabriekwezen.

Wij hebben boven reeds verhaald dat Catharina Poniatowsky op den poolschen troon plaatste. Men begrijpt dat deze onder zulk eene heerschzuchtige meesteres

niets meer was dan de uitvoerder van hare bevelen en de handlanger harer plannen, die geen ander doel hadden dan de vernietiging van Polen. Doch hierin kon zij niet eigenmachtig te werk gaan; ook Pruisen en Oostenrijk vlamden op een deel van het ongelukkige land, dat zoo lang voor Europa een voormuur was geweest tegen de russische barbaarschheid. De gewetenlooze koning van Pruisen vond er geen het minste bezwaar in naar een gedeelte van Polen te trachten, en Maria Theresia was vooral op het laatst haars levens niet vrij in hare handelingen, daar zij omringd was van vrijmetselaars, die ook haren zoon Josef II geheel in hunne macht hadden. Hadden Pruisen en Oostenrijk zich tegen de heerschzucht van Catharina verzet wellicht bestond Polen nog, en daarmede een dam tegen de russische overweldiging in het hart van Europa.

De eerste verdeeling van Polen had plaats in 1772; Catharina wist het grootste deel machtig te worden, en vormde er de provinciën Polotsk en Mohilew van; daarbij behield zij den uitsluitenden invloed op Polen en het recht om dien op de te maken constitutie te doen gelden. De Polen geraakten in den uitersten toorn bij deze schandelijke verdeeling van hun land, waarbij alleen naar de heerschzucht van buitenlandsche vorsten niet naar hunne rechten gehandeld werd. Herhaalde malen streden zij moedig tegen de russische legers, doch hunne mindere sterkte en hunne onderlinge verdeeldheid deden hen onophoudelijk het onderspit delven. In dien jammerlijken toestand kon Poniatowsky zich slechts met moeite en alleen door russische bajonnetten gesteund staande houden, doch toen eindelijk tot den geheelen ondergang van Polen besloten was, moest ook hij vallen en hij vertrok in 1792 met een jaargeld naar St. Petersburg. Nu had er eene nieuwe verdeeling van het overgebleven Polen plaats, en in het volgende jaar verdwenen de Polen geheel uit de rij der volken en bleef zelfs hun naam alleen in de geschiedenis voortleven.

Hiermede nog niet tevreden richtte Catharina hare wapenen naar Zweden en ontrukte het vier provinciën, waaronder Koerland en Samogitië de voornaamste waren. Indien de dood haar niet verrast hadde, zou zij wellicht een oorlog met Engeland geopend hebben; althans onderscheidene schrijvers beweren dat zij het plan had gevormd de engelsche bezittingen in Bengalen aan te vallen en daardoor den eersten stap te doen tot de herstelling van het rijk van den grooten Mongool. Zij stierf plotseling in den nacht van den 7 November 1796 in den ouderdom van 67 jaren, hare nagedachtenis ten afschuw aan de wereld nalatende.

Kronijk der Maand.

Het vraagpunt der Zondagrust wordt in België druk besproken, niet alleen door die welke den Zondag vieren uit plichtgevoel; maar ook door die welke aan geene positieve godsdienst meer houden.

De eerstgenoemden gaan van een tweeledig doel uit: een zedelijk en een lichamelijk; de tweede beoogen enkel het stoffelijke, dat is de rust, om den volgenden dag weêr des te beter te kunnen voortbrengen.

Het doel kan dus, in zekere opzichten, verschillen; maar de streving is gemeenschappelijk, ten minste in wat betreft de fabrieken, enz.

Verwonderlijk! het liberalism scheidt zich andermaal van het Katholicism, daar waar het de Zondagrust der winkeliers aangaat: die toch, denkt men, hebben niet rechtstreeks rust noodig en vieren dus den Zondag slechts met een godsdienstig doelwit.

Neen, de mensch mag die rust genieten enkel en alleen uit een stoffelijk opzicht; maar slecht wordt voor hem die rust, wanneer zij besteed wordt tot godsdienstige verheffing des geestes!

Altijd hetzelfde stelsel: haat tegen de positieve godsdienst en om deze te schokken, wordt alle logica zelfs verbannen.

Anderen, en ik ken er zoo, zijn verklaarde vijanden van alle rust, omdat zij onvermoeid en rusteloos willen winnen.

In hunne fabrieken zwoegen dag en nacht de menschelijke machines; maar zij zelf vieren den Zondag in een zalig niets-doen. Op dien dag openen zij hunne salons, houden recepties en als het ware open tafel en drinken huichelend, aan het nagerecht, Champagne op het welzijn van den werkman...

En toen ik, nog niet lang geleden, een dergelijken toast bijwoonde, hoorde ik, boven het gerinkel der glazen uit, in het achtergebouw, de zware zuchten der stoommachine, alsof dit laatste rouwde over het getal uitgeputte kinderen en werklieden welke reeds, door zijne onvrijwillige schuld, in het gasthuis waren gestorven....

Zondag, Zondag! Er klinkt iets vroolijks, iets juichend in dat woord; iets dat zingt als een opwekkend klokkenspel in den toren; iets dat blinkt en schittert als de helderste zonneschijn!

De Christen-Sabbath vangt reeds des Zaturdags avonds aan, wanneer men van het werk terug keert.

Ziet die werkman: opgeruimd komt hij huiswaarts, met het schoone vooruitzicht van een ganschen dag rust; in de buidel klingelt het zuur verdiend geld; in zijn hart wordt echter het lied der tevredenheid gezongen.

In de verte ziet hij de werkmanswijk, waar hij met vrouw en kinderen woont.

Ginds, het vijfde of zesde huis is datgene, hetwelk hij eens, door penning bij penning te leggen, het zijne hoopt te noemen.

Ja, dat zal eens zijn, en dan zal hij zijnen kinderen zeggen: ‘dit huis is steen voor steen gebouwd en cent voor cent werd het ook door mij gewonnen.’

Zijne vrouw verschijnt op den dorpel der deur, met het jongste kind op den arm en op haren uitroep: ‘daar is vader!’ draven een drietal kinderen blootvoets en bloothoofds den zwoeger te gemoet.

De kleinste der drie kan de andere twee, in hunnen snellen loop, niet bijhouden; maar toch rept hij de kleine beentjes, om toch ook, al is het wat later, 's vaders vereelte hand te kunnen grijpen en hem huiswaarts geleiden.

Zoo vermoeid kan de werkman niet zijn, of hij tilt den kleinsten dreutel op den schouder, geeft de hand aan het tweede en blij huppelend en springend, loopt het derde, het grootste van al, als kondschapper vooruit.

Dat tafreeltje heeft mij meer dan een Zaturdag avond getroffen, en omtrent het uur, dat ik verre, in de stad, het *Angelus* hoorde tinken, ging ik herhaalde malen aan het geopend venster, om te zien of mijn gelukkige werkman nog niet kwam.

De vrouw van een ander werkman, die een paar huizen verder en aan den overkant der straat woont, zit op den dorpel met een schreeuwend kind op den schoot, en vier of vijf deels half wilde kinderen woelen rond haar.

De arme moeder ziet benijdend op de thuiskomst van haren buurman neêr; zij ook verwacht haar man; doch dezes thuiskomst spiegelt haar al het huiselijk geluk niet voor, dat in de woning aan den overkant heerscht.

Haar man is een dergenen, aan wien zelden of nooit een oogenblik rust wordt gegund; straks komt hij thuis en morgen, bij het krieken van den dag, keert hij naar den arbeid terug.

Huiselijk leven kent hij niet; zijne kinderen, die ter bewaarschool worden gezonden, ziet hij zelden. Wanneer hij in zijne woning terugkeert, slapen zij; wanneer hij heengaat zijn zij nog niet wakker.

De Zondag is hem vreemd geworden; ter kerke gaan is hij van lieverlede ontwend; hij leeft onbekommerd en onnadenkend voort, en de weinige ledige uren welke hem verleend worden, slijt hij in de herberg, welke hem meer toelacht dan het bijzijn eener immer klagende vrouw, die gedurig van het geluk aan den overkant der straat spreekt.

Toch was hij goed in den beginne; maar de verwijdering van den huiselijken haard en dat gedurig Zondagschenden, hebben allengs de stille en eenvoudige gevoelens in hem gedood, hem van haard en kerk vervreemd, en hem integendeel eigen gemaakt

met den drankwinkel, en daarenboven met de zoogenaamde *volksvoordrachten*, waar men haat predikt tegen alles wat overheid en oppermacht is.

(Wordt vervolgd.)

De eerste Mei te Rutten
Door L. van Ruckelingen.
Vervolg en slot van bladz. 399.

Haastig keerden de bange pelgrims op hunne schreden terug en zochten eene schuilplaats in het ridderlijk slot. Op hun geroep liet men de zware ophaalbrug neder en de torenwachter bracht hen in eene groote zaal, waar een gansche boom in de wijde schouw vlamde. - Evermare wierp zich plat ter aarde neder, voor eene edelvrouw, die voor het groot vuur zat, en sprak:

'Genadige edelvrouw, wij zijn arme pelgrims door het onweder verrast; wij gaan het graf bezoeken van den grooten dienaar Gods Mer Sinte Servaas; wij komen u voor dezen nacht om eene schuilplaats smeeken en indien gij u onzer ontfermt, zullen wij voor u bidden dat God en Mer Sinte Servaas u uwe gastvrijheid mogen vergelden.'

De edelvrouw hief hare lange zwarte wimpers op, liet haar blauwe oogen medelijdend op de pelgrims rusten en gebood hun neder te zitten; dan zeide zij droef:

'Rampzaligen, weet gij dan niet dat hier ridder Hacco woont?'

'Wij weten wel wie hier de Heer is' zeide Evermare 'maar hoe zou hij wreed kunnen wezen tegen arme menschen, die uit het diepste van Friesland komen en in den naam van Christus hun brood langs de wegen bedelen!'

'Ongelukkige!' zeide de edelvrouw 'hij haat den gekruisten Christus en vervolgt zijne aanbidders, ware hij niet op eene verre jacht afwezig geweest, gij hadt niet zoo ongehinderd zijn slot kunnen voorbij trekken!'

'Wij zijn in de handen van God, edelvrouw, en Mer Sinte Servaas zal ons beschermen!'

'Man Gods' antwoordde de edelvrouw 'de Christus dien gij aanbidt moge u verhooren!'

Evermare en zijne reisgezellen genoten dezen nacht de zoetste gastvrijheid op het gevreesde slot; 's anderendaags met het krieken van den dag zetten zij weder hunne reis voort.

Het was de eerste Mei. De lucht gezuiverd door het onweder, was geurig en frisch, de stralen der opkomende zonne dansten in allerlei kleuren in de waterdroppen die aan de blaadjes der houtgewassen hingen; de vogelen des hemels zongen lustig en blij, de gansche Natuur was zoo vreugdevol!.... Toch niet het hart van ridder Hacco die, aan het hoofd van eenen ganschen drom jagers, zijn slot binnen reed. De weitasschen waggelden plat en ledig op den rug der jagers, de paarden waren beslijkt en afgemat, en de honden lieten treurig de ooren hangen. Door het onweder verrast, had de ridder het grootste gedeelte des nachts met zijne knechten in een berghol doorgebracht. Aan de tweede ophaalbrug ontdekt zijn grimmig oog eensklaps, op den doorweekten grond, de indrukken van eene menigte voetstappen. Daar rijst een storm in hem op; hij stuift woest en wild in de groote huiszaal, en ondervraagt zijne edele gemalinne met ruwe woorden. Hij dondert, hij buldert, hij dreigt tot dat de verschrikte vrouwe hem bekent, in dezen heilloozen nacht, arme en verdwaalde reizigers te hebben geherbergd. Nu vliegt de ridder in toorn op, springt weder op zijn afgemat paard, rijdt in fellen galop het woud in, doorkruist en doorzoekt het in alle richtingen, zwerende bij zijne goden Thor en Woden, dat de jacht niet vruchteloos

zal afloopen. De honden hadden weldra de pelgrims opgespoord. Eene geregelde jacht werd op Gods dienaren geopend als op een weêrloos wild. Hacco zelfs doorboorde met eenen pijl Evermare de borst; de overige pelgrims werden door 's ridders knechten beurtelings afgemaakt. Hunne lijken bleven liggen onder de lucht tot aas der vogelen, ten prooi der wilde dieren.

De Allerhoogste had er anders over beschikt; Hij strekte Zijne hand uit over de lichamen der martelaren, en, weinige jaren nadat Hacco dit gruwelstuk gepleegd had, vonden eenige hovelingen van koning Pepijn, door de jacht tot op deze plaats voortgesleept, de friesche pelgrims, goed behouden en ongedeerd, als in eenen zoeten slaap liggen. Rond het hoofd van Evermare straalde een hemelsche lichtkrans en zijn lichaam wasemde eenen balsemenden geur uit.

Zij begroeven eerbiedig de heilige lichamen en plantten een zwaar kruis op het graf. Ten jare 969 werden de overblijfsels van Evermare ontgraven en naar Rutten overgevoerd. Wonderen gebeurde dagelijks op zijn graf en een groote toeloop van volk had jaarlijks plaats op den dag zijns doods, den eersten Mei.

Op het einde der twaalfde eeuw bouwde men ter eere van den heiligen Evermare eene kapel, op kleinen afstand van Rutten, en sinds dien tijd worden er zijne beenderen bewaard.

Nauwlijks had de jonge boer deze legende verteld of een oordoovend gejoel stroomde ons tegen. Een oogenblik daarna bevonden wij ons in dorpskuip te Rutten. Duizenden en duizenden menschen waren te zamen gepakt en verdrongen zich rond de liedjeszangers, goochelaars, kwakzalvers, pelgrims en kooplieden, die groote paternosters en ringen verkochten.

Ik trachtte mij eenen doorgang door de menigte te banen, om de kerk te gaan bezichtigen, als eensklaps twee mannen, op de zonderlingste wijze gekleed, zich in de openstaande kerkdeur vertoonden en mij den weg afsneden. Het waren de *suisses* die, van top tot teen, over een aanklevend en vleeschkleurig kleedsel met eiloof behangen, met groote knuppels in de hand, eenen weg door de nieuwsgierige menigte aan de processie zochten te openen. De stoet leverde, overigens niets buitengewoons op, dan een zevental mannen, in pelgrims verkleed, die den draaghemel opvolgden.

Men zeide mij dat zij den heiligen Evermare en zijne reisgezellen moesten verbeelden. De oudste droeg een lang bruin kleed door eenen lederen riem om de lenden gegespt. Een lederen mantel, met schelpen bezaaid, bedekte zijne schouderen; op zijn hoofd droeg hij eenen ronden en lagen hoed; een paternoster, eene kalabasflesch en een pelgrimstaf volmaakte zijne uitrusting. Zijne medemakkers waren nagenoeg op dezelfde wijze uitgerust.

Een drom ruiters, met roode lijfrokken en koperen helmen, sloten den stoet. Een ouderling, die ten minste negentig jaren telde, de oudste man van het dorp, gelijk men mij verzekerde, was in de wapenrusting van een middeleeuwsch ridder gestoken en, in zijne hoedanigheid van Hacco, reed hij trotsch aan het hoofd zijner wapenknechten.

De processie begaf zich naar de kapel ter eere van St. Evermare gebouwd. Er werd eene plechtige Mis gezongen en het gebeenten van den martelaar aan de vereering des volks voorgesteld. Na den afloop der godsdienstige plechtigheid, keerde men in dezelfde orde huiswaarts. Toch men volgde eenen gansch anderen weg dan langs waar men gekomen was.

Nu begint eigenlijk het feest. Bezijden de dorpskerk, in het midden eener uitgestrekte weide, borrelt eene waterbron uit den grond op, die bijzonder door de

pelgrims schijnt bemind te zijn; want iedereen put water en neemt er een weinig van mede naar huis. Rondom deze gewijde fontein rangschikten zich de zeven mannen, die Evermare en zijne reisgezellen moesten verbeelden, en hieven eene soort van treurgezang aan; al zingende begaven zij zich naar een der vleugelen der kerk en begonnen dan een nieuw refrein:

Ik ben een pelgrim die geerne eene pelgrimatie doet...[1)]

Ondertusschen toch blijft de drom ruiters, die Hacco en zijne wapenknechten verbeelden, niet werkeloos de bedevaart der pelgrims aanschou-

1) Ik heb, niettegenstaande al de moeite die ik mij gegeven heb, mij nooit dit gezang, noch het voorgaande kunnen aanschaffen. Zoo het schijnt werden geen van beide ooit in druk uitgegeven, zelfs bezit het niemand geschreven. De pelgrims leeren het bij overlevering en bewaren het slechts mondelings. Men hecht er zoo grooten prijs aan, dat het aan geenen vreemde mogelijk is zich deze liederen aan te eigenen; altoos, na vruchteloos verscheidene personen uit het dorp Rutten er om gevraagd te hebben, wendde ik mij ten langen laatste tot den persoon die den ouden Sint Evermare voorstelde, met wien ik een paar liters bier dronk, om onze kennis nauwer toe te halen. De oude man nam zijne rol in ernst en ik bekwam welhaast de zekerheid, dat ik er mij zou moeten mede getroosten, naar huis te keeren, zonder deze eigenaardige volksgezangen te kunnen opschrijven.

wen. In woesten draf rijden zij driemaal de omheining der weide rond, springen dan over de sluitboomen, en hernemen er binnenwaarts allerlei krijgszuchtige bewegingen. Eensklaps ontwaren zij Evermare en zijne gezellen, en onder wilde kreten vallen zij op hen aan. Deze werpen zich vol angst en schrik voor de voeten der paarden op de knieën. 'O!' roept Evermare met gevouwen handen uit: 'Laat ons, rampzaligen, ten minste het leven, tot dat wij onzen pelgrimstocht volbracht hebben.' En om de heidenen te overtuigen spreekt hij eene gansche redevoering uit, zoo pathetisch, dat ik kinderen en vrouwen zag weenen. Hacco aanhoort kalm deze lange weeklacht; maar wie zou het hart van zulk eenen wreedaard kunnen vermurwen.

Nauwlijks heeft Evermare zijne rede geëindigd of hij geeft aan zijne knechten bevel de pelgrims te dooden. Ja, maar wijl zij met dit helsch handwerk bezig zijn, neemt de jongste der pelgrims de kans waar en poogt te vluchten. Ridder Hacco met zijne trawanten zit hem woedend achterna. Het is eene echte *steeple-chase* over haag en gracht. De jongeling wordt weldra ingehaald en ridder Hacco, die waarschijnlijk van eenen Chinees, het in Europa toen nog onbekende poeder gekocht had, trekt zijne pistolen uit den zadelboog, en schiet.... Door eenen kogel getroffen zinkt de arme jongeling op den grond neder. Hiermede niet tevreden, laten de knechten nog eenige pijlen uit hunne bogen rond zijne ooren sissen, en één van hen het lijk over den zadel werpende, trekken de baanstroopers in zegepraal af. In het midden der weide liggen de lijken der zes pelgrims uitgestrekt, men werpt den vluchteling gansch onzacht op den hoop, en vergenoegd trekt ridder Hacco naar zijn slot.

Onze pelgrims nemen de kans waar om zoo spoedig mogelijk op te staan en, een oogenblik later, vindt men ze met Hacco en zijne huurlingen, in de beste eenstemmigheid, eenige kruiken tongersch bruin bier ledigen.

Welk is nu de ware oorsprong en de beteekenis van deze naïve legende? - Wat anders dan eene herinnering aan den marteldood van den heiligen Evermare, gevierd door eene dier geestelijke tooneelspelen, zoo menigvuldig in de middeleeuwen.

Een zekere heer Liebrecht - ik ken hem niet, maar het moet een dóór en dóór geleerd man zijn, want hij is van de Academie - heeft in de zeer geleerde gedenkschriften dezer vergadering eene gansche verhandeling geschreven over deze feestplechtigheid. En daar niemand zoo rijke inbeelding bezit als een academieker, heeft hij in dit zoo eenvoudig kerkspel, eene overlevering gevonden van heidenschen eeredienst. In één woord, Evermare verbeeldt den Winter en Hacco de Lente. Hacco op den eersten Mei vermoordt Evermare of veeleer de Lente vermoordt den Winter!.... En de heer Liebrecht bewijst het - wat bewijst een oudheidkundige al niet? - met eene lange preêk over de godenleer onzer voorvaderen.... Mij dunkt!.... - Ta, ta, u dunkt niets; wat wilt gij hier weder eene andere meening hebben dan de bestoven en grijze vergadering onzer *onsterfelijken?* - Als of één van hen niet meer latijn en grieksch kon *citeeren*, dan er het honderdste part noodig zoude zijn om te bewijzen dat de wereld vierkant is!

Antwerpen.

L. VAN RUCKLINGEN.

Een modern voorspan.

[Nummer 52]

Wendische begrafenis.

Het Spreewoud en zijne bewoners.

Berlijn, de hoofdstad van Pruisen, ligt aan de Spree. - Wanneer men, Berlijn verlatende, de Spree opvaart, ontmoet men gedurende langen tijd niets dan grootere of kleinere dorpen, die tusschen akkers en velden verspreid liggen. Zekere eentonigheid drukt, gedurende vele mijlen ver, op het landschap. Een enkele heuvel komt hier en daar een rijzend bosch of een klimmenden tuin, soms een opgaand dorp, aan den reiziger vertoonen; overigens is de grond vlak en biedt wijd en ver niets dan akkers en weilanden aan, slechts zelden door bosschen van elkander afgescheiden. Zoo blijft het tot men het stadje Lubben bereikt; heeft men dit verlaten, dan krijgt langzamerhand het oord een ander aanzien: de horizont begint zich te vernauwen; de akkers verminderen in uitgestrektheid en worden zeldzamer; de bosschen nemen in grootte en dichtheid toe, en een groot getal van beken en stroomen doet aan eene bergachtige streek denken. Hoe meer men de grenzen van Saksen en Bohemen nadert, des te meer nemen de afmetingen der bosschen toe, zoowel als die van meeren en plassen, die ze doorsnijden; en nauwlijks heeft men het stadje Kottbus achter den rug, of aan den verren gezichteinder vertoonen zich, wanneer de bosschen eene opening laten, de eerste toppen van het Reuzengebergte.

Onbeschrijfelijk schoon is het oord, waar wij zijn aangekomen: geen goudgele aren of net aangelegde bloemperken verrukken hier het oog, maar prachtige eeuwenoude eiken en beuken; geen landhoeve doet ons nijvere boeren en blatend of bulkend vee zien, maar ruwe, ongebaande en slingerende paden tusschen het dicht geboomte toonen ons dat wij in een woud zijn, waar de natuur zich in al hare schoone woestheid openbaart. Talrijk zijn de watertjes, die hier den grond doorsnijden en van het uitgestrekte bosch eene verzameling van eilanden maken, die ons aan Venetië denken doen. Het ruwe, woeste en oorspronkelijke, dat wij hier te bewonderen hebben, herinnert ons aan de Wenden, die deze streek eens bewoonden, aan het volk, dat, even als de Slaven, Hunnen, Gothen en andere woeste volksstammen zich uit Azië in Europa kwam nederzetten en in de hand der Voorzienigheid het middel werd, om de door weelde en losbandigheid uitgeputte volken van Europa een vernieuwd leven in te storten.

Het Spreewoud strekt zich, op sommige plaatsen door bouwland onderbroken, uit van af Kottbus tot in de nabijheid van het Reuzengebergte, waarin de Spree haren oorsprong neemt. Behalve deze rivier ontspringen nog een aantal andere in dat gebergte en loopen naar en door het Spreewoud, waar zij zich vereenigen, zich vervolgens weder van elkander scheiden, om zich een weinig verder nogmaals te vereenigen, en verdeelen het woud alzoo, gelijk wij boven aanmerkten, in een aantal eilanden. Daar het op vele plaatsen bewoond is, en er zelfs vrij aanzienlijke dorpen zijn, zien zich de bewoners tot hetzelfde middel van communicatie genoodzaakt, als waarvan de inwoners van Venetië, zich bedienen. Die eilanden toch zijn soms zoo klein, dat vele hunner niet meer dan eene bouwhoeve bevatten. In menig dorp moet men naar de kerk, naar de school, naar het gemeentehuis, ja naar zijn naasten buurman varen. Het leven op het water schijnt den Wenden (zoo heeten nog altijd de bewoners van het Spreewoud) dan ook aangeboren te zijn. De knaap, die nauwlijks moeders schoot ontloopen kan, haast zich naar den oever en is niet gelukkiger dan wanneer iemand hem op een watertochtje medeneemt; spoedig hanteert hij zelf den roeiriem en geeft op nog jeugdigen leeftijd groote blijken van moed en onverschrokkenheid.

Het is opmerkelijk dat de Wenden, zelfs de vrouwen en kinderen, zelden in hunne bootjes zitten; de reden hiervan is niet ver te zoeken: de tochtjes toch zijn gewoonlijk klein, waarom zij het niet der moeite waard achten zich neder te zetten. Die gewoonte geeft aanleiding tot treffende gezichten. De bootjes zijn laag en het gras en de biezen aan de oevers hoog; wanneer men dus langs eene rivier wandelt, ziet men een borstbeeld, soms een rij van busten, over het water zweven. Bij heldere maan of lichte schemering, als de avond daalt, zou men al licht aan spookgestalten gaan denken, vooral als zich vrouwen op het water bevinden, in wier linnen hoofddoek de wind diepe plooien legt.

Onze gravure vertoont zoodanig watertochtje; het is waarlijk niet een der vroolijksten; men gaat een doode naar zijne laatste rustplaats brengen. De kist met een groot kruis en een immortellenkrans prijkende, rust op den bodem der boot, en de nabestaanden van den overledene omringen haar. Naast de moeder staat het schreiende kind, dat door zijne ruige muts een eenigszins potsierlijke vertooning maakt. Voor aan de boot bevindt zich de roeier; met zijn langen roeiriem doorklieft hij het water, en het vaartuig vliegt over den rustigen stroom.

Meestentijds bestaat de lijkstaatsie der Wenden uit een lange rij van bootjes; de kleeding der mannen en vronwen verschilt nimmer van vorm of snede; alleen de hoedanigheid der stof geeft een maatstaf van den rijkdom, dien zij bezitten. De mannen onderscheiden zich niet, wat hunne kleeding betreft, van de bewoners der overige duitsche gewesten; de vrouwen herinneren daarentegen door haar gewaad aan vervlogene eeuwen. In rouwtijden zijn zij het zonderlingst gekleed; zij dragen namelijk over het zwarte onderkleed een soort van mantel van wit linnen, die het hoofd geheel bedekt en tot op de voeten nederdaalt; sommige dragen dat bovenkleed in tweeën gescheiden; het grootste gedeelte bedekt het lichaam en wordt bij de borst door een gordel opgehouden; het kleinere bedekt het hoofd en heeft eenige overeenkomst met de kappen onzer liefdezusters. Een verrassend gezicht moet het voor den vreemdeling opleveren, wanneer hij een langen stoet van dergeljjke witte gestalten over het water ziet zweven of over het kerkhof wandelen. De witte, stijve, geplooide halskraag schijnt onafscheidelijk van de dracht der wendische vrouwen; de rijken hebben een zeer breeden en laten dien beschaduwen door de bloemen en vederen, die op hoogtijden van hare driekante hoeden afhangen. Slechts bij feestelijke gelegenheid dragen zij een schoeisel, anders nooit, zelfs niet in den strengsten winter; ook kennen zij geen mouwen aan hare jakken, maar zelfs het jongste kind heeft het hoofd met een hoed of muts bedekt.

De Wenden zijn verdeeld in Seraken en Serben; de eersten, die het noordelijke gedeelte der wouden bewonen, spreken eene taal, die veel overeenkomst heeft met het poolsch; de laatsten, die de Opper-Lausitz bevolken, spreken meest boheemsch. Seraken en Serben kunnen elkander slechts met moeite verstaan; beiden hebben, voornamelijk zij die aan de grenzen en in de nabijheid der steden wonen, onderscheidene germanismen aangenomen. De meeste hunner volksliederen worden in de oorspronkelijke taal der Wenden gezongen; slechts enkelen zijn van Duitschen oorsprong; men hoort soms ook wendische liederen met duitsche refreinen. De echte wendische melodiën worden slepend gezongen als die der Russen, met dit onderscheid, dat de Wenden, als groote liefhebbers van trillers daarvan veelvuldig bij hunne zangen gebruik maken.

Zelden reist men door het Spreewoud, zonder een of meer dier liederen door de bewoners te hooren zingen. Altijd hebben zij ze in mond, hetzij zij op den akker, in het bosch, bij hunne schapen of bieën zijn. Maar het meest, en wel in koor gezongen,

hoort men ze, als men in de winteravonden door hunne dorpen komt en nabij het huis, waar eene aantal jonge dochters zich met spinnen onledig houdt. Door het veelvuldig gebruik van linnen bekleedt het spinnen van linnengaren een groote rol in eene wendische huishouding; zeer jonge kinderen worden er mede bezig gehouden, en alle bejaarde lieden spinnen jaar in, jaar uit, van den vroegen morgen tot den laten avond. Ook hun, die een groot gedeelte des jaars zich met anderen arbeid moeten bezig houden, is een zekere taak weggelegd, die ieder zich beijvert af te maken. Alles spint van af St. Burkhardsdag (11 October) tot Asschewoensdag. Om verveling te verjagen, verzamelen zich vele spinsters gedurende den geheelen winter in hetzelfde huis; een volgenden winter kiezen zij een ander, en zoo krijgt iedere huismoeder de spinsters een winter in hare woning. Een gewone spinavond duurt van 7 tot 10 uur. In dien tijd wordt er vlijtig gesponnen en tegelijk gezongen, volkssagen verhaald, raadsels opgegeven enz. In de vasten wordeu de volksliederen door haar, die nog spinnen, verwisseld met gezangen van godsdienstigen aard, zooals het *Dag van gramschap,* de *Stabat Mater* enz., waarvan de melodiën volkomen met den gemoedsaard der Wenden overeenkomen.

Behalve met het spinnen houden de Wenden zich bezig met akkerbouw, houtcultuur, kolenbranden, vee- en bieënteelt. Ook is visschen voor hen een voornaam middel van bestaan. Zij zijn een nijver en onvermoeid volk en brengen de voortbrengselen van hunnen grond in de naburige steden ter markt, waar zij met graagte gekocht worden.

Zij zij zeer godsdienstig. Nooit heeft de ketterij, die zooveel gewesten van Duitschland met onheilen overstroomde, in het Spreewoud wortel kunnen schieten. De bewoners bezitten een kinderlijke gehechtheid en grooten eerbied omtrent de bedienaren der Kerk en een zeldzamen ijver om hunne godsdienstige verplichtingen te vervullen. Als het land veel tarwe, de korf goede was en honig, de houtskool dikke stuivers heeft opgebracht, beijvert zich ieder allereerst iets af te zonderen, voor den opbouw of de versiering van Gods huis en tot oprichting of verfraaiing van kapelletjes, Maria- of andere heiligenbeelden, zoo als men ze op ieder punt van het Spreewoud aantreft.

Kronijk der Maand.
Vervolg en slot van bladz. 407.

Zedelijk en lichamelijk wordt die man door den modernen geest vermoord; want ofschoon hij schier een dag meer werkt dan de zwoeger aan den overkant, is hij daarom geen cent rijker - wel integendeel.

Nog zit de arme vrouw op haren dorpel als de buurman nog eens op den zijnen verschijnt, en een onderzoekend oog naar den hemel werpt, alsof hij zich wilde overtuigen dat het den volgenden dag een heerlijke Zondag zijn zal.

Laat ons bij den eerlijken werkman vertoeven.

‘s Morgens vroeg, al zeer vroeg luiden de klokken en roepen allen ter vroegmis op.

De kinderen, die langs den achterkant slapen, worden wakker en mengen hunne schaterende stemmekens met den blijden en statigen klokkengalm.

De tuintjes in onze werkmanswijken zijn niet voor, zoo als in Duitschland, maar wel achter de huisjes gelegen; het tuintje is alzoo een ander heiligdom, waar de werkman en zijn gezin vrij zijn in den vollen zin des woords.

Welnu, voor het venster en in dat tuintje, staat een kersenboom vol sneeuwwitte bloesems, in wiens takken de vroolijke en wakkere musschen tjilpen en springen, op wiens bloesems de bieën azen en gonzen on wiens gebladerte later eene heerlijke gordijn vormt tegen de heldere stralen van het zonneke.

Een koel morgenwindje wuift door den kersenboom, die er uitziet als eene jonge bruid.

Alles te zamen genomen vormen boom, takken, bloesems, bladeren, zonneschijn en vogelen als het ware een bouquet, dien de harten van ouders en kinderen, des Zondags morgens, den Heere aanbieden.

Op, op!... En als de dauw nog parelend op den rozenstruik in het tuintje ligt, is gansch het huisgezin reeds te been; even als de rozen, de boom en de musschen er frisch en opgeknapt uitzien, zijn ook vader en kinderen opgeknapt.

's Vaders zuiver witte hemdsmouwen wedijveren in blankte, met de bloesem van den kersenboom; de bolle wangen der kinderen met den gloed der eerste rozen.

In het huis is alles kraaknet; de vloer is Zaturdag avond geschuurd en is nu helder rood, en in het midden wet wit, zand bestrooid; de gordijntjes aan het venster zijn helder wit en op kas en gleizenwerk is geen stofje te vinden.

De moeder heeft het nog al vrij druk met de kleinen; maar vader heeft het nog veel drukker om het drietal te beletten, dat het zijn sneeuwwit heind, zijne zondagsche broek komt bemorsen - en toch zou hij gaarne aan elke vraag, aan den speellust der kleine dreutels voldoen, die hem zooveel hebben te toonen, na hem zes dagen - zes eeuwen voor het kinderhart - te hebben moeten missen.

Nu. 't is nog vroeg en daarom ook is de dag lang, zeer lang.

Nu eerst ter kerke; nu eerst naar het groote, prachtige huis, naar het paleis van den Koning der koningen, en dat niet trotsch gesloten en door bajonetten bewaakt is gelijk de paleizen onzer aardsche koningskens; maar dat iedereen, arm en rijk, vorst en onderdaan, ongehinderd mag binnentreden.

Schitterend is dat paleis, waar de Opperheer gehoor verleent: het orgel dreunt, de wierook walmt, de priester zegent en ‘allelujah, allelujah’ klinkt het den arme, den zelfs in lompen gekleedden arme, die de kerk binnentreedt, te gemoet.

De rijke, die in de wereld overal den voorrang heeft, moge zich ook hier, zooveel mogelijk, naar voren dringen en den arme als het ware in zijne schaduw verbergen; maar de Opperheer ziet allen, zij die achter in een donkeren hoek als verborgen zitten, gelijk die welke door den kleurenglans hunner kleedsels, dien des tempels willen verdooven.

En wie weet, hij ziet de arme verdokenen nog misschien wel het duidelijkste!

Thuis gekomen verzorgt vader, zijn pijpje rookend en immer door de kleine dreutels, onvermoeide vragers gevolgd, de vink of den leeuwerik - ik kan het niet juist onderscheiden - die in zijn houten kooitje aan den achtergevel hangt.

Hij gaat in den hof en ziet naar den rozenstruik, dien hij eens bij het huiswaarts keeren, op de straat vond liggen, dien hij opraapte en plantte en welke hem nu, ter belooning van die goede daad, jaarlijks schoone, malsche rozen schenkt.

Het is als een vondeling, als een aangenomen kind, en dat de man des te liever heeft, omdat het hem zoo dankbaar is.

Ook wordt de struik ieder Zondag morgen goed bekeken, van zijne dorre blaadjes ontdaan, van ongedierte gezuiverd, en als hij genoeg bewonderd is, geeft de malsch groeiende plant een paar bloemen, welke moeder in den hals eener flesch met water en voor het kleine Mariabeeld, steken zal.

Eens, 't is nog niet lang geleden, werd er een doodkistje in huis gebracht, een dierbaar kinderlijkje daarin gelegd, en de rozenstruik gaf bloemen om het bleeke hoofdje van den kleinen doode te versieren...

Nu mag het jongste kind de bloemen vasthouden die vader afsnijdt; het tweede mag den hamer en het kleine nagelbakje, het derde de wisjes of draadjes dragen, als vader soms dit of dat aan den muur moet nagelen of vastbinden.

Van tijd tot tijd staan zij stil en moet vader hen roepen; want uit het openstaande venster der huiskamer, waait hen den aangenamen geur van het middageten te gemoet, en dat doet de kleine bengels met den neus in den wind blijven staan.

Wat is alles rustig, stil, vriendelijk in die kleine wereld, op een Zondagmorgen!

Aan tafel, aan tafel! Eerst bidden, eerst danken voor het ons gegeven dagelijksche brood.

En nu, val aan, jongens! 't Is ieder dag geen Zondag.

In den loop der week, ja, dan rolt de naakte aardappel dikwijls in de schrale azijnsous, of piept hij hier of daar uit de magere groenten; maar Zondags is het feest, en als vader de gansche week zoo trouw heeft gewerkt, mag er voor hem wel een stukje vleesch op tafel dampen, al is het dan ook duur - peperduur.

Maar voor hem alléén? Neen, dat wil hij niet; zijne vrouw, zijne kinderen moeten eten zoo als hij, of zijne hand zou geen kracht vinden om het brok vleesch in den mond te brengen.

Neen, zijne kinderen moeten hun aandeel hebben - en dan, dan smaakt het hem goed.

De kinderen hebben hun aandeeltje reeds gulzig verslonden, en nu pitst moeder weêr een brokje van haar aandeel, om het nu dezen, dan genen kleine toe te steken.

Och, het doet haar zoo goed, dat de kleinen gelukkig zijn, en ze zien, met hunne groote oogen, toch zoo smakkend, zoo verlangend naar het stuk op moeders tafelbord.

Maar vader pruilt en mort en wil niet dat moeder zich ‘dood deele’, en er ontstaat een strijd tusschen beiden, wie nog een stukje van zijn aandeel aan de lieve kleinen geven mag.

Na het eten zit vader onder den bloeienden kersenboom en zijne pijp rookend, leest hij een vlaamsch boek, en de kinderen klouteren op zijne knieën om de prenten te zien, waarmêe het boek versierd is.

Een volksboek moet prenten bevatten, moet aanschouwelijk maken, wat de geest des lezers zich slechts onnauwkeurig zou voorstellen.

Het boek, dat de man leest, hoort toe aan eene volksbibliotheek - niet eene van die, welke men thans inricht onder den naam van beschaving, en die enkel streven om den geest des volks te verderven.

Niet eene van die bibliotheken, waar Voltaire, Renan en Rousseau worden toegelaten, en - zoo als te Luik - Bossuet, Dupanloup en Dechamps worden verbannen.

Dat boek is geene slang, die door de huizen des werkmans kronkelt, om er den geest te vervalschen, den huiselijken haard te vergiftigen en den wroeter misnoegd te maken over den stand waarin hij leeft; het bevat geen vloek tegen God en samenleving.

Kortom, geen boek van de zoogezegde moderne beschaving; neen, als ik mij niet bedrieg, leest de man, *Ko Folkes* van onzen vriend Banning.

Vader staakt van tijd tot tijd zijne lezing en vertelt, meen ik, het gelezene aan de kinderen, voor welke de vertelling altijd te kort zijn moet en die gedurig het ‘en dan?’ moeten herhalen.

Is dat weetgierig, dat onverzadelijk en toch zoo naïf ‘en dan?’ niet de schoonste lof, dien een schrijver over zijn boek hooren kan?

En eindelijk zijn al de kinderen zindelijk gekleed en moeder zelve ziet er uit, alsof zij andermaal de bruid ware, 't geen ze wel hoopt nooit meer te worden.

Och, neen! het wordt haar zelfs al akelig om het hart, als soms het denkbeeld bij haar opkomt, dat haar man sterfelijk is, bij voorbeeld als zij ginds in de verte, waar de weg naar het kerkhof loopt, den zwarten lijkwagen ziet voorbij rijden....

Nu gaat ze echter recht gelukkig nevens haar man; het jongste kind, een bloedje van eenige maanden, draagt zij op den arm; de drie anderen gaan hand aan hand vooruit.

Ja, ja, ziet ze maar achterna, gebuurvrouw: zindelijk, kraakzindelijk zijn ze allen.

Nog eens de kerk binnengetreden; want de goede God geeft andermaal gehoor aan de arme en mindere menschen, al doet dat ook den werkmansgezel, die juist uit den drankwinkel, op den hoek der straat, waggelt, spotlachen.

Na de vespers gaat men ter wandeling, naar het prachtige park, waar planten en bloemen bloeien en geuren, zoowel voor den geringen man als voor den rijke; waar de boomen hun lommer geven aan iedereen.

En morgen - morgen gaat de werkman met nieuwe krachten, hertemperd door het huiselijk leven en de rust, andermaal aan den arbeid; hart, geest en spieren hebben, in dien dag rust, een nieuw leven opgedaan.

En de vrouw van den overkant zit 's avonds weêr moedeloos op den dorpel, en tuurt het huisgezin benijdend achterna.

‘Waarom, zegt ze, geeft de meester mijns mans, ook aan ons dien blijden en gelukkigen Zondag niet weêr, dien ik in mijne jonge meisjesjaren zoo algemeen vieren zag. Voor die daar, is de Zondag een paradijs; voor ons is die dag eene hel....’

Eenigen tijd nadien, dat ik die kleine en voor mij zoo beduidende aanteekeningen gemaakt had, zag ik op zekeren dag den werkman aan den overkant voor zijne deur zitten; het aangezicht van den man was bleek en mager.

Gemis aan rust, gemis aan hertempering, het ongeregelde en soms onmatige leven, overspanning der driften, straatgewoel en slemppartijen waartoe hij zich soms liet overhalen, om aldus de staatkundige partij zijns meesters te dienen - alzoo vermoeinissen van allen aard, hadden hem uitgepnt, en dewijl men in de fabriek met zieke menschen niets kan aanvangen, had men hem naar huis gezonden.

De man ging naar het gasthuis en de godsdienstige weldadigheid trad zijne woning binnen, en toen hij, lang nadien, in de wijk terugkeerde, zegde hij eens tot zijn overbuurman: ‘ik wil voortaan mijn Zondag vieren zooals gij......’

Ja, de werkman heeft een dag rust noodig, niet alleen onder het stoffelijk, maar ook onder het zedelijk opzicht; ja, hij moet den dag des Heeren eerbiedigen, en die eerbiediging zal voor hem de bron van welvaart en geluk zijn.

In Engeland, in Nederland, in Amerika, ook in Duitschland wordt dit volkomen begrepen. Ongelukkiglijk, zijn de besmettelijke en verdervende fransche voorbeelden onze huiskringen binnen gedrongen. Die zuiderlucht is de pest voor België!

‘De werkman, schreef onlangs een mijner vrienden, die altijd aan hetzefde werk wordt gebezigd, altijd in het werkhuis is opgesloten, eindigt met zich te verdierlijken, en het gevoel zijner waardigheid te verliezen.’

Heeft de bovenstaande vergelijking tusschen de twee werklieden, dit niet voldoende bewezen?

Of denken de rijken, dat de mindere man alléén bestemd is om te werken, te eten en te slapen? Dat hij geene hoogere bestemming heeft dan het redelooze dier?

Het is en blijft daarenboven eene onweêrlegbare waarheid, dat de mensch die werkt, ook rust behoeft.

Hoe komt het dat men buiten, krachtvolle mannen ziet die op het zeventigste jaar, nog met vaste hand ploeg, schup, beitel en hamer hanteeren, terwijl in onze steden de godshuizen machteloozen moeten opnemen van zestig jaar?

Zoekt naar geene vreemde oorzaken; zij liggen hier voor de hand: gij hebt den werkman door overspanning afgebeuld, hem vervreemd van den huiselijken haard en dien ten gevolge ook van de kerk - beiden gaan hand aan hand; - gij hebt hem zoo doende een zedelijk en afmattend leven doen leiden, en zijne vrouw vroeg weduwe, en zijne kinderen dikwijls voor den tijd, weezen doen worden.

Laat ons, met hoeveel minachting wij ook neêrzien op dien zoo gezegden 'goeden ouden tijd' van dezen leeren, wat den minderen man toekomt, en 't zal den meester en den onderdaan des te beter gaan.

YOURS.

Er is een stem.

‘Geen misdadiger zoo bedorven of er is nog iets goeds in hem!’ zegt een spreekwoord, dat met recht een waar woord mag genoemd worden. Inderdaad de geschiedenis en de dagelijksche ondervinding leveren voorbeelden op van menschen, die zoo diep gezonken zijn, zich zoodanig als het ware hebben vereenzelvigd met de misdaad, dat men niet weet waarover zich meer te verwonderen, over den Hemel die dergelijke lieden nog regen en zonneschijn schenkt dan wel over de diepe verdorvenheid van 's menschen hart, dat zich aan zulke misdrijven kan schuldig maken. Maar toch is bij hen nog niet alle goeds verdwenen; toch is er in hun gemoed nog plaats voor zoete aandoeningen en kunnen zij zich nog soms, al is het maar voor weinige oogenblikken, uit het slijk der misdaad verheffen, waarin zij schier begraven waren. Hoe zou het anders kunnen. Des menschen ziel is geschapen naar het beeld des Scheppers, ja kan er in zeker opzicht een deel van genoemd worden. De misdaad heeft die ziel wel kunnen misvormen, bezoedelen en ongelukkig maken, maar haar geheel en al haar oorspronkelijk karakter van waarheid, deugd en goddelijkheid ontnemen, neen, dat kan zij niet.

Echter moeten er sommige omstandigheden aanwezig zijn, om het goede, dat in de ziel van den misdadiger sluimert, te doen ontwaken. Deze doen zich niet zelden voor. Wanneer de mensch, die zich aan de ondeugd heeft gewijd, haar dag aan dag bedrijft, hetzij alleen of in gezelschap van makkers, even slecht als hij, dan zeker gaan alle goede indrukken verloren onder de werking der hartstochten; maar laat hij zich op zijn bed ter ruste neêrleggen, en de slaap zijn oog niet willen sluiten, dan, alleen met zich zelven en zijn misschien ontwaakt geweten, voelt hij in zijn hart een onbestemd gevoel opkomen, dat zich een weg baant naar zijn geest en hem op eens een afschuw doet krijgen van zijne misdaden en ongeregeldheden. Gelukkig voor hem, zoo hij aan dat gevoelen toegeeft en tot betere gedachten komt. Maar wee hem, wanneer hij aan den indruk der genade - want dat gevoel was een genade - weêrstaat; wellicht keert zoodanig oogenblik voor hem niet weder.

Een treffend bewijs vinden wij hiervan in de *‘Histoire de vies Idées’* van den revolutionairen schrijver Edgar Quinet, wanneer hij schrijft:... ‘Niets van dat alles kan in vergelijking komen van hetgeen mij wedervaren is in de kerk van Notre Dame te Bourg. DAT oogenbik is eenig. Het is nooit teruggekomen: HET ZAL NIET TERUGKOMEN.’

In dat ééne oogenblik voelde Quinet de waarheid van de godsdienst; hij verzuimde het en - het is niet teruggekomen.

Gemakkelijker ontwaakt de deugd in het hart des gevallenen, wanneer hij aan de misdaad ontrukt en aan de eenzaamheid der gevangenis overgeleverd is; wanneer de gelegenheden tot misdoen hem zijn ontnomen en hij bevrijd is van de slechte raadgevingen en jammerlijke misleidingen van goddelooze makkers. Hij kan dan wel voor eenigen tijd de stem zijns gewetens, die door niets meer wordt overschreeuwd, tot zwijgen brengen, maar haar eindeloos wederstaan is hem onmogolijk. Geweten en godsdienst bestormen hem onophoudelijk en bedienen zich van de laatste vonken van deugd, die de zonde niet in zijne ziel hebben kunnen uitdooven, zij blazen dien aan, en voor dien fellen gloed moet het hart, al ware het ook van steen, bezwijken. Daarbij wordt hij voortdurend bezocht door den aalmoesenier der gevangenis en eindigt schier altijd met naar hem te luisteren.

Behalve de duizende heilmiddelen van de godsdienst werken de banden van bloedverwantschap met overgroote kracht op het hart des booswichts. Toen hij in kwaad en vermaken leefde, dacht hij weinig of nooit aan vrouw en kind, hun lot scheen aan het zijne niet verbonden. Nauwlijks echter heeft het kwaad een scheidsmuur opgericht tusschen hem en zijne familie, of daar ontwaakt de gehechtheid aan kînd en vrouw, en de ruwe man, die straks met recht en gerechtigheid spotte, weent nu als een kind en snakt naar de tegenwoordigheid zijner hem thans zoo dierbaren. Zie b.v. den gevangene op onze gravure; zie hoe hij zijne armen ver door de traliën uitstrekt en vrouw en kind aan zijn hart en zijne lippen poogt te klemmen. Hij kan zich nauwlijks verzadigen in het aanschouwen van zijne geliefden, hij die gisteren zoo onverschillig jegens hen was, en zou met een jaar zijns levens het geluk willen koopen om hen nog een half uur langer bij zich te mogen zien.

En die man wordt wellicht het uitvaagsel der maatschappij genoemd, misschien wordt hij beschouwd als de verderver der jeugd, als eene pest voor wier doodend gif zich de maatschappij niet beter kan behoeden dan door het lid, dat daarvan is aangetast onverbiddelijk af te snijden en buiten alle gemeenschap te houden. Wellicht was hij voor weinige dagen de schrik eener geheele landstreek, en een ellendeling, wiens naam met angst en afschrik slechts genoemd werd en thans door de genade getroffen beweent hij de dagen door hem aan het plegen van zoo veel misdaden besteed, waardoor hij zich zelve, zijne vrouw en onschuldig kind voor altijd onteerde.

De gevangene.

Is het dus waar dat in iederen misdadiger altijd nog iets goeds gevonden wordt, dan moet dit voor ons een reden zijn te denken dat eene hoogere macht heeft willen toelaten dat de zonde den mensch geheel en al ongelukkig maakte, maar zich het middel voorbehield om uit de enkele vonken, die in het hart des misdadigen bewaard werden, een vuur te doen ontstaan, dat al het kwade, wat in hem is, verbeteren zal.

De Egyptenaren.

Zeer opmerkelijk is het dat het Heidendom zich onder de verschillende volken onder onderscheidene vormen vertoonde, die niet alleen met elkander in geen enkel verband stonden maar zelfs hemelsbreed verschilden. Maar opmerkelijker nog is het dat deze verscheidenheid van vorm, die met een verscheidenheid van wezen en karakter samenging, niet reeds voor de zoogenaamde Wijzen van de heidensche oudheid een stelling bewijs was voor de leugenachtigheid van hunne godsvereering. Men zegge niet dat, daar men onze vervoermiddelen niet bezat, de volken niet in staat waren elkanders gewoonten en gebruiken te leeren kennen, want behalve dat de oorlogen hen samenbrachten, deden vooral de Wijzen herhaalde uitstapjes naar vreemde landen. met het opzettelijk doel om er den toestand te leeren kennen.

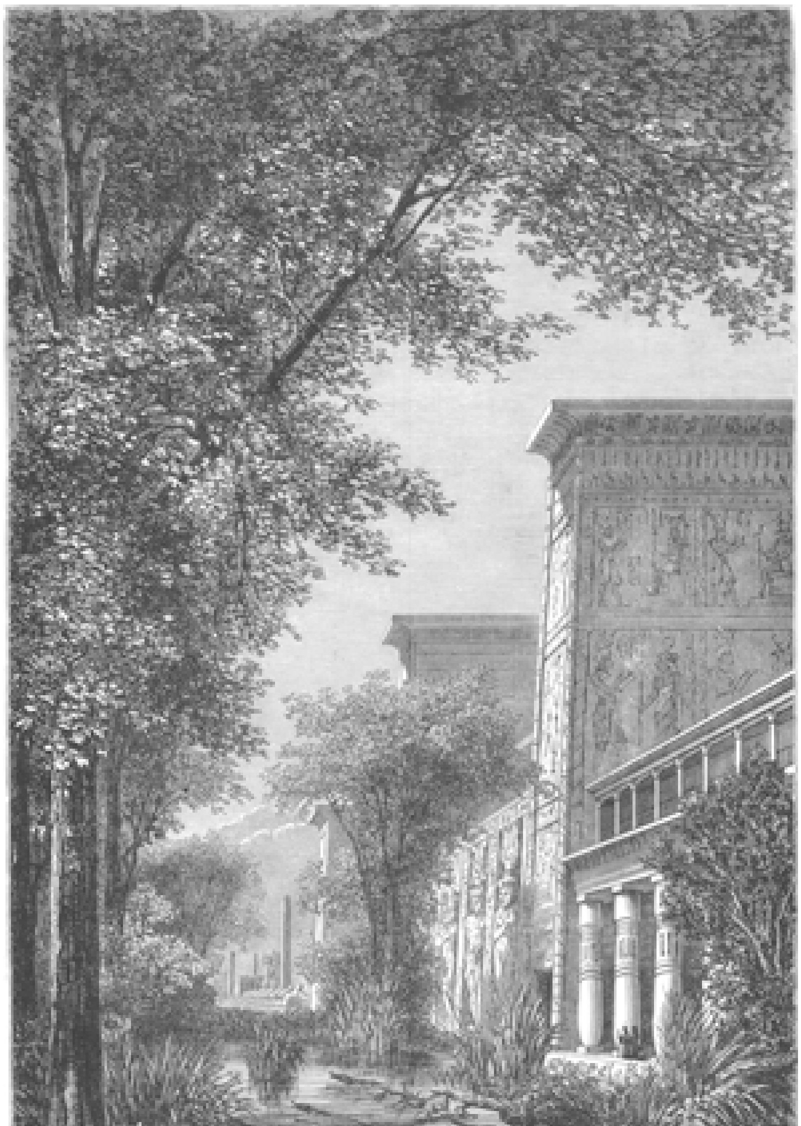

Een Egyptische tempel

Had men bij de noordsche volken een godsdienst, die aan het vereerde voorwerp geen stof of vorm wilde toekennen, wijl men het daartoe te

waardig en te verheven meende, en toonden die volken, de zoogenaamde barbaarsche, juist het zuiverste begrip van godsvereering te hebben van allen, die een veelgodendom aanhingen, de beschaafde Romeinen en Grieken verlaagden zich tot een beeldendienst, dien zij in marmeren met goud en zilver versierde tempels uitoefenden. De onder vele opzichten, zoo geleerde Egyptenaren gingen nog een stap verder en vernederden hunnen godsdienst tot een dierendienst terwijl de Perzen en eenige andere oostersche volken niet schroomden het vuur goddelijke eer te bewijzen.

Houden wij ons eenige oogenblikken met den dierendienst der Egyptenaren bezig.

Ofschoon wij een aantal dieren kennen, die door de Egyptenaren afgodisch vereerd werden, blijft het voor ons nog verborgen op welke plaats van Egypte ieder dier hoofdzakelijk vereerd werd; want terwijl er sommige waren die door het geheele land als godheden gediend werden, waren er anderen, welke slechts in enkele gewesten die eer ontvingen, en in andere onmeedoogend geslacht werden. De heilige Stier Apis b. v. werd door geheel Egypte als God en wel als de hoogste Godheidvereerd, terwijl de ibis, een vogel, slechts aangebeden werd langs den Nijl en op eene andere plaats niet zelden het voorwerp eener harde vervolging was. Daarentegen was de kat aan den Nijl een gewoon huisdier en in de woestijn een als God vereerd wezen.

De meest bekende dieren, door de Egyptenaren aangebeden, waren: de os, de kat, de krokodil, de ichneumon, het nijlpaard en de ibis. Sommigen werden vereerd om het nut, dat zij aanbrachten als de os, anderen om den dienst, dien zij den mensch leenden door het dooden van schadelijk gedierte, als de ibis en de kat, terwijl er ook eenigen werden vereerd uit vrees voor de verwoestingen, die zij aanrichten, als de krokodil. De aanbidding der laatsten was een smeekgebed om van hunne verwoestingen bevrijd te blijven.

Van den os Apis vinden wij in zeker werk de volgende interessante beschrijving: ‘De heilige stier Apis was het zinnebeeld van den akkerbouw en werd door den God Osiris bezield. De koninklijke stad Memphis was de zetel van dien God. Hier woonde hij in een prachtig paleis. Priesters bedienden hem, voederden hem met heilige spijzen en drenkten hem uit heilige bronnen. Bijna altijd verwijderde men hem van de oogen des volks. Wanneer men hem echter openlijk liet zien, geschiedde zulks niet anders dan met buitengewone pracht en plechtigheid. Priesters in feestgewaad waren zijne geleiders en lictoren trokken vooruit om het van alle zijden toevloeiende volk af te keeren. Twee rijen van knapen gingen ter zijde van den God en zongen in schoone liederen zijnen lof. Op de aan hem gewijde feesten werden hem roode ossen geofferd. Het heiligste feest was zijn geboortedag, hetwelk jaarlijks ten tijde dat de Nijl begon te zwellen, zeven dagen lang gevierd werd. In de nabijheid van Memphis wierp men bij dit feest een gouden en een zilveren schaal in den Nijl, en zoo lang als het feest duurde waren zelfs de krokodillen tam!? De heilige stier verleende ook godspraken. Wanneer men hem een handvol voeder voorhield en hij daarvan at, dan was zulks een goed teeken; wilde het echter uit de hand van den voor hem knielende niet eten, zoo beduidde zulks klaarblijkelijk een ongeluk. De God was echter aan het algemeen lot der schepselen, den dood namelijk, onderworpen. Wanneer hij niet reeds vroeger een natuurlijken dood stierf, dan verdronken hem zijne eigene priesters in eene heilige bron, zoodra hij het 25ste jaar zijns levens had bereikt. Zijn dood verspreidde eene zoodanige treurigheid over geheel Egypte, alsof het einde der wereld nabij was. Iedereen sneed zich de haren af, brak in luide jammerklachten uit en treurde zoo

lang, tot eindelijk de vroolijke mare weergalmde dat Apis was wedergevonden. Want Apis stierf eigenlijk niet; de geest van Osiris, die hem bezielde, verliet het oude lichaam slechts, om in een jonger op nieuw zijn zetel te nemen. De priesters herkenden uit zekere teekenen, waardoor zich Apis van de overige stieren onderscheidde, in welk lichaam de ziel van Osiris gevaren was. Hij moest vooral eene glinsterende zwarte kleur hebben en met witte plekken versierd zijn. Wanneer nu de os gevonden en als zoon des Hemels erkend was, juichte geheel Egypte. Nadat men hem 40 dagen lang aan de openbare vereering had uitgesteld, werd hij in een verguld vaartuig langs den Nijl naar Memphis gebracht, door honderd priesters gewijd, waarna hij als God werd aangebeden.'

De dienst der andere dieren was niet minder buitensporig. Waar de kat aangebeden werd, was de doodstraf voor ieder vastgesteld, die zoodanig dier durfde dooden, en toen een romeinsch veldheer, een egyptisch leger aanvallende, in zijne voorste rangen katten op pieken gestoken deed dragen, was er niemand der Egyptenaren, die vechten durfde. Zij lieten zich liever verslaan of redden het leven door de vlucht. Cambysus behaalde eene glansrijke overwinning op hen, door eene groote menigte ibissen voor zijn leger te plaatsen.

Toen de Egyptenaren met andere volken in aanraking kwamen, begon hun godsdienst zich in den vorm te wijzigen. De dierendienst bleef voor het volk; de priesters en geleerden vereerden met de Perzen het vuur en met andere oostersche volken de zon, de planeten, de teekenen van den dierenriem enz. en later, toen zij met de Grieken en vervolgens met de Romeinen kennis maakten, voerden zij ook den beeldendienst in.

Dat deze reeds in zeer oude tijden in voege was, willen sommigen bewijzen uit het gouden kalf der Joden, hetwelk deze zouden vervaardigd hebben in navolging van zoodanige afgodsbeelden bij de Egyptenaren. Anderen daarentegen beweren dat de Joden hier den god Apis vereerden in de gedaante van een gouden beeld en daardoor een vereeniging van de twee vormen daarstelden, waaronder de afgoderij aan beide oevers van de Roode zee werd gepleegd.

Wat hiervan ook moge zijn, de nog bestaande afgodsbeelden der Egyptenaren worden door de meeste oudheidkundigen aan de laatste tijdperken der egyptische geschiedenis toegeschreven.

Men heeft het aan de volhardende en scherpzinnige onderzoekingen van geleerden te danken, dat de beschaving van de Egyptenaren, die slechts weinig geschreven documenten nagelaten heeft, ons zoo wel bekend is, als die van veel minder oude volkeren, met name die der Grieken en Romeinen, wier overleveringen zich aan de geschiedenis der nieuwere volken vastknoopen en wier taal en letterkunde den grondslag van onze klassieke wetenschap is. - Zoo kunnen wij eene getrouwe afbeelding geven van een tempel met omliggenden tuin van de tijden der Pharaos, volgens ontdekkingen op eenige monumenten.

De egyptische tempels waren groot gebouwen, die niet alleen dienden tot heiligdom ter viering der godsdienstige plechtigheden maar ook tot huisvesting der *dier-goden* en dezer priesters; de omringende tuin was afgesloten, met palm- en vijgenboomen beplant en had groote waterkommen van graniet en porfier, waarin de lotus groeide en de heilige krokodillen zwommen. Nog zag men er dwalen den ibis, den ichneumon (pharaos rat) de najah eene vreeslijke slang, die de priesters echter tam wisten te maken; de varan of monitor, eene groote hagedis, die volgens een bij de Egyptenaren en nog bij de tegenwoordige Arabieren bestaand geloof, den mensch, door gefluit,

waarschuwt voor de nadering van de gevaarlijke dieren en bijzonder van zijn collega in de godheid, den krokodil.

Mgr. Lubienski.

Voorbeeldeloos is de gestadige vervolgingszucht der russische autocratie tegen het ongelukkige Polen. De dagbladen hebben uitvoerig bericht gegeven over de gevangenneming, de ontvoering en het overlijden van een uitstekend poolsch bisschop, graaf Constantius Lubienski, bisschop van Augustowo. Onze lezers zullen gewis met genoegen eene nadere levensbeschrijving van dien wakkeren en onversaagden kerkvoogd ontvangen, die liever in het onherbergzaamst oord als balling rondzwierf, dan toe te geven aan een eisch van het Cesarisme, strijdig met zijn geweten. Een schrijver, den bisschop van nabij kennende, geeft het volgende caracteristiek levensbericht. ‘Zoo groot was de lieftalligheid van zijn karakter, dat graaf Constantius Lubienski nauwlijks één persoonlijken vijand telde. Zijne vastberadenheid en zijne godsdienstige overtuiging verschaften hem noodzakelijk tegenstanders, maar het liefderijke van zijne inborst had een weldoenden invloed op iedereen. Hij werd in 1824 geboren; zijn vader was graaf Hendrik Lubienski, behoorende tot een der oudste aristocratische familiën van Polen. Zijne moeder, uit het huis Potacki, was verwant met den hoogsten adel van het land, alsmede met de duitsche vorstelijke familiën van Dietrichstein en Liechtenstein. De familie Lubienski behoorde tot de echt katholieken van Polen, zoodat ook hare leden dikwerf de hoogste kerkelijke waardigheden, als bijv het Primaatschap van Polen bekleedden; de oom van den doorluchtigen balling was insgelijks bisschop. Overeenkomstig de katholieke grondbeginselen ontving Const. Lubienski zijne opvoeding in het Collegie der Jezuïeten te Freiburg in Zwitzerland. Naderhand bezocht hij de universiteit van Berlijn en maakte kennis met de wijsbegeerte van Hegel. Zijne studiën werden onderbroken door zijne reizen in Frankrijk en Duitschland. Te Munchen kwam de negentienjarige jongeling in gesprek met een beroemd sterrenkundige van het observatorium. Deze vond in den landgenoot van Copernicus zooveel uitgestrekte kennis in de sterrenkunde, dat de jonge graaf den eervollen titel van assistent op het observatorium verwierf.

Te Warschau teruggekeerd zijnde, bevond hij zich in eenen voor zijne tijdelijke vooruitzichten onaangenamen toestand. Het geslacht Lubienski had zich immer door zijne vaderlandsliefde onderscheiden, zoodat het te 's Petersburg in een groot aanzien stond. De fortuin van zijne familie was bijna geheel verdwenen door ongelukkige philantropische ondernemingen alsmede door handels-speculatiën van zijn vader. Even als de H. Ignatius van Loyola vatte de jonge graaf Constant, ongesteld zijnde en zijn bed moetende houden, het voornemen op zich den heiligen priesterstand te wijden. Nadat hij zijn doel bereikt had werdzijn vader, graaf Hendrik, om eenige redenen voor drie jaren naar het binnenland van Rusland, de stad Kurst, verbannen; de zoon was daar zijn trouwe reisgezel en vertrooster. De jonge adellijke priester begaf zich vervolgens naar Petersburg om daar als leeraar in de katholieke scholen en vooral als priester en zielzorger werkzaam te zijn; ook voor de vreemdelingen was hij een vurig ijveraar, waartoe zijn volledige bekendheid met talen zeer veel bijdroeg. Zijn vermogen behoorde den armen, zijne zorgen den noodlijdenden; daarbij was hij van een standvastig karakter en week nimmer van zijne beginselen af. Zijne eerste wederstand tegen een maatregel van de Russische regeering, welke het pauselijk gezag aantastte, eindigde met zijne ontvoering naar Charkow, alwaar hij echter tot

pastoor benoemd werd. Naderhand werd hij naar Reval verplaatst en won hij daar de achting ook der protestantsche bebevolking. Hij verlangde echter ‘naar Europa,’ zoo als hij gewoon was de niet-russische landen van ons werelddeel te noemen; hij begaf zich naar Rome en bezocht andermaal Munchen. In 1864 werd hij tot bisschop van Augustowa benoemd met de residentie te Seyny, een armzalig plaatsje. Aanvankelijk scheen hij niet met de russische regeering in conflict te zullen komen, zoodat sommige heethoofden van zijne landslieden hem zelfs een verrader van zijn vaderland noemden. Hij riep zijn gezant van de ‘Katholieke Synode’ te 's Petersburg terug, toen deze instelling door den pauselijken stoel veroordeeld was. Van toen af werd hij in zijn paleis door gendarmes bewaakt. Op den 31 Mei ontving generaal Möller het bevel tot ontvoering en verbanning van den prelaat. Tusschen 3 en 6 uur des morgens, werd hij uit zijn paleis gehaald. Hevige gemoedsbewegingen, de invloed van het klimaat, de vermoeinissen van de reis waren de oorzaken van eene zenuwenkoorts, waaraan hij te Nischni-Nowgorod stierf.

Inhoud.

	Bladz.
Aan den lezer.	1
SCHETSEN, NOVELLEN, LEGENDEN.	
Baanneling. (Een - in 1798)	386
Barbarossa. (Frederik - in de grot van den Untersberg)	33
Begraven der dooden	370
Bloemen in huis	322
Burgemeester. (Hoe men - wordt.)	87 94. 102. 110. 118. 124. 138. 146. 154. 166.
Diplomaat. (De)	206
Droom. (Een)	398. 403
Eerst bidden	251
Eerste Mei te Rutten. (De)	399. 407
Gek of Wijsgeer	326
Gepensioeneerd	162
Gevangenis. (De)	90
God verlaat de Polen niet	54. 58
Godesberg (De legende van den)	337
Graaf en Valkenier	63. 70. 78
Graaf (Mijnheer de)	234
Gratie. (De kapel van)	7. 15. 22 30
Hertenkamp. (De)	243. 250
Hof te Weenen. (Het)	245
Howlet. (Een priester op het kasteel van)	307. 318
Huizen bouwen	363
Jacht naar geld en grootheid	183
Kaartspel. (Het)	241
Kleermaker. (De)	293
Klein in oorsprong	118
Kraaiennest. (Het)	334. 342. 346. 359. 366. 371. 378.
Leven (Huiselijk)	186

Leven om leven	2
Luchtreis (Eene beroemde)	143
Munters. (Valsche)	275
Natuur. (In de vrije)	3
Nieuwsblad. (Het oudste - der wereld)	382. 395
O, die wijsneus!	38. 42. 55
Ondergang der zon. (Een landschap bij den)	385
Ontmoeting in America.	390
Ontmoeting. (Mijne - met drie wolven)	211
Oude tijd. (De goede)	238
Pest te Milaan	323
Portret. (Het)	74. 83
Pruik. (Wat een - kost)	295. 298. 310. 314
Reizen, vroeger en nu	46
Rookers. (Jonge)	282
Sadowa's kerkhof. (Op)	187
Schoenlapper. (De)	291
Schoolblijven	275
Spiegel. (Voor den)	218
Trekschuit (In de)	393
Vod. (Fantasie uit het leven eener)	246 255. 263. 270. 286. 294. 302. 310.
Vogelvanger. (De Kleine)	178
Vrouw. (De - op het slagveld)	211
Vrouwen. (Twee dichterlijke)	302. 315 327. 330.
Wapensmid. (De)	331
Weduwe. (De arme)	129
Wildernis. (Vijf dagen in de americaansche)	159
Winter. (De - voor armen en rijken)	71
Zakkenrollen. (Hoe men - leert)	106
Zorgen des levens	28

LEVENSSCHETSEN.

Berryer	199
Bladz.	
Catharina II. (Keizerin van Rusland)	405
Delaroche. (Paul)	75
Dow. (Gerard)	123
Ducpetiaux. (Eduard)	9
(Frans II.) De koning en de koningin van Napels	210
Hooijdonk. (Mgr. Joannes van)	243
Jozef in Egypte	290
Lamartine. (De)	271
Lesseps. (Ferdinand de)	392
Liebig. (Professor - en zijn vleeschextract)	301
Lubienski. (Mgr.)	414
Maagd van Orleans. (De)	158
Maria Antoinette	339
Martelaren van Gorcum. (De)	3
Peckius. (Petrus)	59
Pestalozzi	218
Pius IX. (Vaderlijke liefde van)	231
Pius IX. en de Figaro	384
Pius IX. (Jubelfeest van)	257
Piussen. (De)	186
Prins. (De koninklijke)	65. 169
Raphaël. (De schilder)	35
Robespierre	352
Royer. (Bij den dood van Louis)	193
Salentin. (Smid en schilder)	204
Sterckx. (Kardinaal)	244
Sulprizzio. (Nunzio)	148
Sylvester II. (Paus)	156
Tapper. (Ruard)	353
Tarquinius Superbus (Lucius)	14
Teniers. (David)	297

Theodorus. (Koning)	150
Vrecken. (Paul van der)	233

GODSDIENST.

Amsterdam in 1345	364
Concilie. (Het algemeen)	354. 362
Ecce Homo	225
Goede Week. (De - te Rome)	223. 226
Karthuizerklooster. (Het groote)	142
Kerstfeest. (Het)	131
Kerstfeest te Rome. (Het)	135
Latrappe. (Een uitstapje naar de abdij te Westmalle)	50
Lijden des Heeren. (Het)	194. 215. 222
Onderricht. (Het eerste)	389
Palmzondag	230
Stem. (Er is een)	412
Toevluchtsoord. (Het)	179. 190. 198

LAND- EN VOLKENKUNDE.

Atlantischen Oceaan. (Van de stille zuidzee naar den)	19
Babylon. (De hangende tuinen van)	70
Bernardsberg. (De St.)	242
Beieren	395
Brug.(Eene nieuwe - nabij Kuilenburg)	25
Caïro	137
Caucasus. (Een duitsch schilder in den)	282
Chadouf. (De)	145
Chineesche pagode	296
Chineesche hovingen	267
Dresden	249
Egyptenaren. (De)	413

Groningen	377
Guyana	187
Heliopolis	201
Huwelijksplechtigheden bij de verschillende volken	191. 223
Jerusalem. (Het tegenwoordige)	81
Jordaan. (De)	329
	Bladz.
Khan. (Eene algerijnsche)	387
Malmaison	170
Malta. (Het eiland)	345
Michaël. (De rots van Sint)	44
Missionaris-Diplomaat. (Een)	18
Montmartre. (De - te Parijs)	35
Ontdekking. (Eene merkwaardige)	360
Pau. (Het kasteel)	121
Pré-aux-clercs	331
Rouaan	358
Rome. (Opdelvingen in de wijk Trastevere te)	88
Rijn. (De goudzoekers van den)	375
Sahara. (Een oasis in de woestijn)	77
Sinaï. (De berg)	113
Singapore	153
Spreewoud. (Het - en zijne bewoners)	410
Suez. (Het kanaal van)	67
Theems-tunnel. (Nieuwe)	304
Steppen. (De bewoners der)	91
Tower. (De - te Londen)	351
Tyrol. (Iets over)	97
Uralisch gebergte. (Op reis van het - naar Duitschland)	27
Versailles	49
Wallstreet te New-York. (De geldhandel in America.)	174
Watervallen	178

Wilde. (Doop van een)	313
IJs. (Op het)	98

NATUURKUNDIGE WETENSCHAPPEN.

Broeken. (Het spook van den)	140
Electrieke straatverlichting	401
Fontein. (De afwisselend vloeiende)	16
Fontein. (De Hero's)	16
Kleur van den Hemel	59
Mecanische loopwagen. (De)	384
Metalen. (Compositie van)	320
Nitro-Glycerine	328
Photo-Sculpture	112
Pomp. (Eene nieuwe)	352
Remtoestel of Brems. (Het nieuwe).	24
Spoorweg met luchtdrukking	218
Stoommachine	120
Telescoop. (Reuzen)	152
Tooverflesch. (De)	352
Vélocipède. (De)	88
Vuur der Fenians	3
Vuurtorens. (Drijvende)	26
Vuurwerk. (Uitvinding van het)	32
Windmeter. (De)	40
Windmeter. (De electrische)	320
Zomer. (De - van 1868)	11
Zon. (Iets over de)	231

NATUURLIJKE HISTORIE.

Ananas. (De)	400
Bieën. (De)	402
Boom der reizigers. (De)	336
Bulhond. (De)	162

Cacao-Boom. (De)	80
Eekhoorn. (De)	355
Hopo. (De)	123
Kinderen der woestijn in een europeeschen tuin. (De)	179
Marter. (De)	62
(Muldenaars). Eene waaIschuwing	363
Mustangs. (De - der steppen)	283
Ooievaar. (De)	19
Pampas-gras. (Het)	144
	Bladz.
(Tabak). Pruimers, snuivers, rookers	370
Trichinen	80
Tulp. (De)	248
Tweeslachtige dieren	307
Tijger. (De)	41
Vliegen-Vogeltje	32
Voedsel	248
Vogeltjes. (De - van den goeden God)	338
Waterdrop. (Een)	251
Zwaluw. (De)	322

POËZIE.

Angelus. (Domini)	378
Aschwoensdagskruis. (Het)	198
Godsbestuur. (Het)	258
Grootmoeders les	68
Kerstlied	132
Koning onzer eeuw. (De)	262
Levensregelen. (Gulden)	239
Memento mori	371
Moeder (Arme)	89
Moeder en kind	247
Paradijs. (Het aardsch)	114

Vorstin-dichteres. (Eene) 214

HANDEL, NIJVERHEID, FABRIEKS-WEZEN, ENZ.

Aardappelen. (Het drogen van) 320
Aluminium-zilver 400
Bier. (Vervalsching van het) 328
Goudproef 120
Hoeden. (Papieren) 80
Hout-nabootsing werktuig 152
Lloyd. (Oostenrijksche - te Triest) 14
Melk, boter en kaas 51
Munt te Brussel 151
Naaimachine. (De - en haar uitvinder) 95
Papier. (Het) 11
Parafine-olie 248
Parlements-verordening 152
Ploeg-egge-rol. (De draaiende) 304
Sigaretten-machine. (Eeue) 8
Telegraaf in China. (De) 360
Veenbranden. (Iets over het) 231
Vetvlakken. (Wegnemen van) 152

KUNST.

Alhambra. (De) 306
Dom van Keulen. (De) 299
Dom van Milaan. (De) 265
Dillens. (Schilderij van) 98
Doopvont in de cathedraal te Siëna. (De) 46
Dupré en zijne Pieta 316
Dujardin. (Schilderij van) 59. 115
Gedenkteeken voor de Pauselijke Zouaven. (Een) 88
Glasschilderen. (Het) 31

Gudula-kerk. (De St.)	17
Kunstenaars. (Onze)	354
Kunst. (Godsdienstige)	369
Janskerk. (De St. - te 's Bosch)	163
Kinderlijk oog. (Het)	202
Kindermoord. (De - te Bethlehem)	339
Madonna. (De - della Sedia)	360
Paleis van Justicie te Parijs. (Het)	305
Realisme in de kunst. (Het)	346

	Bladz.
Schalke. (De kleine huishoudster van)	73
Schilderkunst. (De hoogere)	236
Schilderschool. (De Vlaamsche)	109
Stadhuis te Brussel	267

GESCHIEDENIS.

Bonifacius. (De H.)	369
Brief uit Rome	122. 290
Brief van een Pauselijk Zouaaf	62
Hendrik VIII en Thomas Morus	106
Hohenstaufen. (Conradin - en de Siciliaansche Vesper)	170
Jerusalem. (De herbouwing van den tempel van)	67
Napoleon I. (Fontainebleau en)	861
Revolutie. (De - in Spanje)	99
Revolutie. (Twee edele offers der fransche)	82. 202
Revolverkanon	256
Spiegels. (De)	26

STATISTIEK.

Inkomsten en uitgaven	16
Italie. (Graanoogst in)	32
Locomotieven in Engeland	400
Moorden in Italië	40
Philantropie. (Hedendaagsche)	32
Steenkolen. (Wat de - kosten).	231
	Bladz.
Sterfte	231
Telegraaflijnen. (Lengte der)	80

Uurwerk-statistiek in Zwitserland	48

HUMORISTIEK.

Aap. (Jammerklacht van een rotterdamschen)	159
Amsterdammer. (Een)	384
Antwoord. (Een gepast)	360
Bewijs. (Afdoend)	352
Boekhouders. (Goede)	231
Boer. (Een)	88
Dokter. (De genummerde)	368
Ezel. (Een - op zijne plaats gezet).	152
Fotograaf. (Hoe een - bezoekers wist te lokken)	336
Frederik de Groote	336
Galanterie (Fransche)	352
Galiani. (Geestig gezegde van den abbé)	304
Jezuïeten. (De)	120
Kat. (Een domme)	336
Kattengemauw	376
Lennep. (Eene van - anecdote)	24
Mattheucci	328
Nieuwentijt en de Godloochenaar	152
Onder vier oogen	304
Professorale schuldeischer. (De)	256
Pijnlijke vraag. (Eene)	336
Rechter. (Een onbevoegd)	16
Spoorweg. (Op den)	88
	Bladz.
Spotters op hun plaats gezet	296
Stijl. (Een staaltje van officiëelen)	112
Vogt. (Carl)	352
Vogt. (Geen geld geen)	304
Zonsverduistering. (De - van 18 Augustus 1868)	56

ALLERLEI.

Afschaffing der trekpaarden. (De)	320
Apen op telegraaflijnen	80
Arabier. (De - en zijn ezel)	32
Beëedigde priesters	352
Bloemen. (Versche)	323
Brievenbesteller. (Een buitengewoon)	8
Bijgeloof en ongeloof	336
Dichterenloon	330
Diefstal. (Een)	336
Discipline (Pruisische)	152
Eerlijkheid. (Een staaltje van)	112
Engelsch theater	400
Geldspeculatiën	231
Hoe men te Parijs rijk wordt.	400
Hope. (Anecdote van)	304
Houtskool. (De)	360
Keizer. (De - dienstknecht geworden)	48
Lampenglas. (Om een - voor springen te bewaren	400
Liedertafel. (Eene zonderlinge)	8
Liefdezusters. (De Sultan en de)	296
Levend begraven	256. 384
	Bladz
Lijkbalseming	384
Misdadigers. (Middel om - te weren)	256
Notenboom. (Een - in een molensteen)	320
Onleesbaar schrift leesbaar te maken.(Om)	400
Preêken. (Fabriek van)	88
Rechtsbedeeling. (Americaansche	360
Rechter. (Een ultra beleefde)	248
Redmiddel. (Laatste)	360

Rookers en berookten 320
Schat in de Zuiderzee. (Een) 304
Stearinekaarsen met rattenkruit 352
Strijd. (Een zware) 40
Sympathie en antipathie 40
Theodorus. (Drinkhoren van koning) 80
Uitvinder der lucifers. (De) 256
Uitvinding. (Nieuwe) 384
Uurwerk. (De bewegingen in een) 248
Vaas. (Eene chineesche) 328
Veemarkt te Londen 248
Verlichting. (Kamer en straat-) 144
Verrassing. (Eene onaangename) 320
Vlaamsch. (In Vlaanderen) 48
Vlug schrijver. (Een) 384
Wal in de sloot. (Van den) 152
Washington en Parijs 248
Winstje. (Een klein - een zoet) 152
Wij zijn neutraal 352
KRONIJK DER MAAND. 34. 66. 98. 127 167. 208. 235. 278. 311. 343. 406. 411

Inhoud der gravuren.

Aalmoes (De) 109
Aanbidding van het Goddelijk Lam 29
Aap. (Jammerklacht van een rotter damschen) 160
d'Arc. (Jeanne) 157
Alhambra. (De) 308
Allet. (Kolonel der Pauselijke Zouavan) 257
America. (Eene reis in). 21
Ananas. (De) 400
Angelus Domini 380
Babylon. (De hangende tuinen van) 69
Ballingen op weg naar Siberië. (Poolsche) 57

Ballingen. (De bevrijding der poolsche)	53
Barbarossa in den Untersberg	33
Begrafeins van een arme	373
Berryer	200
Bezoek. (Het laatste)	317
Biddende kinderen	389
Bloemenstruik. (De - van Gerard Dow)	124
Boschbrand. (Een)	12
Bonifacius. (Vertrek des H. - uit England)	369
Bonifacius. (Dood des H)	372
Boom der reizigers. (De)	336
Brabant. (Dood van den Hertog van)	169
Brocken. (Het spook van den)	140
Brussel. (Stadhuis van)	268
Bulhoud. (De)	161
Cacaoboom. (De)	80
Caïro. (Ezeldrijvers in)	137
Caucasus. (In den)	284
Chadouf. (De)	145
Christus verrezen	240
Concert. (Het)	297
Conradin en Frederik van Oostenrijk	173
Dievenschool. (De)	105
Discipelen op den weg naar Emaüs	236
Dokter. (De genummerde)	368
Dom van Keulen	300
Dom van Milaan	265
Doop van een opperhoofd der Sandwichs eilanden. (De)	313
Doop. (De terugkeer van den)	205
Doopvont in de kathedraal te Siëna. (De)	45
Dresden	249
Droom. (Een)	404
Ducpétiaux. (Eduard)	9
Dupré. (De piëta van)	316

Ecce Homo	225
Eekhoorn. (De)	356
Eerst bidden	252
Familie. (De H.)	60
Fontainebleau. (Bosch van)	361
Fonteinen	16
Gevangene. (De)	412
Godesberg. (De)	337
Grootmoeders les	68
Gudula-kerk. (De St.)	17
's Heeren begrafenis	228
's Heeren lijden	196
Heliopolís. (Slag van)	201
Herberg. (Beiersche boeren in de)	397
Hof van Weenen. (Het)	245
Hooijdonk. (Mgr. van)	244
Hopo. (De)	125
Hout nabootsing werktuig	152
Huishoudster. (De kleine)	73
Huwelijksplechtigheden. (De)	192. 224
Jerusalem. (Eene straat in)	81
Jordaan. (De)	329
Jozef verklaart Pharo's droom	289
Kaartspelen	241
Kaasmarkt en Kaasmakerij	52
Kathedraal van 's Bosch	164
Kattengemauw	376
Kerstavond. (Op)	129
Kerstfeest te Rome. (Het)	136
Khan. (Eene algerijnsche)	388
Kinderkarakters	216
Kindermoord te Bethlehem. (De)	340
Kirghis door een tijger aangevallen. (Een)	41
Kleermaker. (De)	293
Kloostertuin. (Een)	141

Kluizenaars en pelgrims	29
Koning en koningin van Napels	209
Kraaiennest en koning Willem II	381
Kuilenburg. (Nieuwe brug nabij)	25
Lamartine. (De)	272
Lamballe. (Prinses de)	84
Leopold-Ferdinand, hertog van Brabant	75
Lesseps. (Ferdinand de)	392
Lezers. (Verschillende)	280
Liebig in zijn laboratorium	301
Liefdezuster. (De)	212
Lodewijk XVI van zijne familie. (Afscheid van)	204
Loopwagen. (Mecanische)	384
Maagd. (Aanroeping der H.)	117
Madonna della Sedia	360
Madonna delle Pesce	37
Madrid. (Opstand te)	101
Malmaison	172
Maltha. (Het eiland)	345
Martelaren van Gorcum. (De HH.)	5
Marter. (De)	61
Michaël. (Kerkske en rots van St.)	44
Minten bij Krakkemik. (Geurik)	349
Mirakel Van Amsterdam (Het)	365
Moeder. (Arme)	89
Moeder en dochter	185
Montmartre te Parijs. (De)	36
Morus. (Thomas - en zijne dochter	108
Munters. (Valsche)	277
Mustangs der americaansche steppen (De)	285
Naaimachine. (De)	96
Napoleon I te Fontainebleau	364
Natuur. (In de vrije)	4
Orkest-meester. (De)	176

Ondergang der zon. (De)	385
Ontmoeting eener slang	188
Ooievaar. (De)	20
Pagode (Chineesche)	296
Paleis van Justicie te Parijs	305
Paleis van Justicie te Parijs Rouaan	357
Palmzondag. (Feest der Lente)	232
Pampas-gras. (Het)	128
Paradijs. (Het aardsch)	116
Pau. (Het kasteel van)	121
Paus-Koning. (Zegepraal van den)	261
Pers. (De katholieke - bij 's Pausen eeuwfeest	260
Pestalozzi en zijne weeskinderen	221
Philomena. (De H.)	76
Photo-sculpture	112
Ploeg-egge-rol	304
Poëzie en Proza	104
Pomp. (Nieuwe)	352
Portret. (Het)	85
Pré-aux-Clercs	332
Rechtsgeleerde. (Bezoek bij den)	324
Reisgezellen. (Gevaarlijke)	213
Remtoestel	24
Revolverkanon	256
Royer. (Louis)	193
Rookers. (Jonge)	281
Rotterdam	273
Sadowa's kerkhof	189
Sahara. (Eene oasis in de)	77
Schoolblijven	276
Schoenlapper. (De)	292
Sigaretten-machine	8
Sinaï. (Klooster op den berg)	113
Singapore	153

Spelende kinderen	348
Spiegel. (Voor den)	220
Spoorweg met luchtdrukking	217
Steppen bij zonneopgang. (De)	93
Sterckx. (Kardinaal)	[2]44
Stoom-machine	120
Stoom-Omnibus	48
Straatverlichting. (Electrieke)	401
Stoeterij des konings van Wurtemberg	181
Strijders van Christus	29
Sulprizzio. (Nunzio)	148
Silvester II. (Standbeeld van Paus)	156
Tapperus. (Ruardus)	353
Tarquinius-Superbus	13
Tempel. (Egyptische)	413
Tauride. (Het park - te St. Petersburg)	405
Theodorus. (Koning van Abyssinie)	149
Toekomst. (Eene blijde)	1
Trapmolen in de engelsche gevangenis	92
Trekschuit. (De oude)	393
Trekschuit. (Het leidsche Veerhuis)	396
Trianon. (Klein)	341
Troostengel	264
Tuin. (Een chineesche)	269
Tyroolsche boeren	97
Vaas. (Eene chineesche)	328
Velocipède	88. 408
Versailles	49
Vliegenvogeltje. (Het)	32
Vogelvanger. (De kleine.)	177
Vooruitgang	288
Vrecken. (P. van der)	233
Waterplas. (In den)	309
Waterval in het bosch van Boulogne	180
Waterval (Een vlot op een)	253

Wendische begrafenis	409
Windmeter. (De)	40. 320
Winter. (De - voor armen en rijken)	72
IJs. (Op het)	100. 184
Zeilwagen	47
Zonsverduistering op 18 Aug. 1868	56
Zorgen des levens	28
Zwaluwen. (De)	321